ALEXII SYMMACHI MAZOCHII

Neapolit. Eccleſiæ Canonici, Regii Sacrae Scripturae Interpretis

COMMENTARIORVM

IN REGII HERCVLANENSIS MVSEI

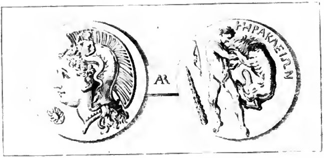
AENEAS TABVLAS HERACLEENSES

PARS II.

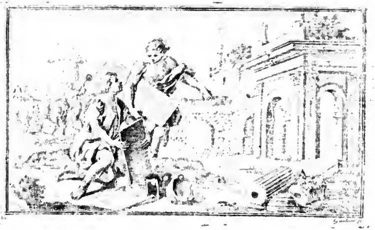
Qua tum Graeca altera Heracleinſis inſcriptio ad agrum Minervae Poliadi ſacrum pertinens, tum vetuſtiſſimi legum Romanarum Digeſti capita plura, coaleſcentia cum aere Britannico, illuſtrantur.

Additis in fine Collectaneis quibusdam & Indicibus ſane quam neceſſariis

Partis hujus conſpectus proſtat in fine operis.

N E A P O L I CIↃIↃCCLV.
Ex officina BENEDICTI GESSARI.
AVCTORITATE PVBLICA.

HERACLIENSIS TABVLAE
A L T E R I V S
ARGVMENTVM.

Post praemiſſa Ephori & Finitorum nomina, cetera ſic procedunt. I. Dimenſio agri a v. 10. ex abrupto incipit, nullius certae methodi praemonito lectore, ac perturbate porro continuatur. Sed quantum datur intelligi, primum a v. 10. ad 27. jugeratio quaepiam ſic praemittitur, tamquam totius negotii baſis: qua jugeratione adhibitâ, a finitoribus deprehenſum fuit, duas agri lacinias, a privatis interverſas, ex univerſitate campi Minervii deceſſiſſe: quas finitorum induſtria deae Minervae recuperavit. Ita uſque ad ver. 27.

Deinde a ver. 29. inſcio lectore, nec generalis cujuſquam partitionis, nec methodi repente mutatae admonito, tres omnino in partes agri Minervii univerſitatem fuiſſe diviſam, arguitur. Principio igitur v. 29. primam agri ſectionem Tabula aggreditur, eamq. in partes duas ſubdiſtingui, non verbo, ſed facto oſtendit; nam utramque metitur, & elocat ſub aſſignata mercede, eoque modo uſque ad totum ver. 41. progreditur. Hinc jam a v. 42. latenter ſecunda incipit agri Minervii ſectio, ſubdiſtincta in minores partes quatuor, ſigillatim dimenſas & elocatas, uſque ad ver. 71. Tandem a ver. 71. tertia ſectio tacite de more exorſa, ad finem uſque ejus, quod nunc ſupereſt, æris pertinet. Haec ultima ſectio partes numero plures, quam duae ſuperiores, continet. Et quidem tantum ſex in ære nunc lacero ſuperſunt. Verum an alias praeterea, aut quot numero ſubnexas, nobis calamitas æris hujus eripuerit, incertum habere cogimur. Haec de argumento Tabulae.

II. Atqui illud mirari ſubit, cur, cum iidem finitores in hoc ære inſcribantur (etſi ex quinque, qui in priore leguntur, duo hic

deſint) eâque de cauſâ non magnum temporis intervallum duas haſce tabulas diſtinguat; tamen non minimum inter utramque interſit diſcriminis. I. Nam primum non nulla eſt in verbis dialectoque diverſitas (ut in decurſu licebit animadvertere) ſed ita ut appareat hanc alteram paullo recentiorem videri primâ. II. Artis menſoriae methodus eſt hîc paullo, quam in ſuperiore intricatior, per *jugera*, *tribemigya*, *trigya*, *pentbemigya* procedens (vide a ver. 14. ad 21.) quae tamen ratio ad deprehendendas fraude interceptas agri lacinias viſa neceſſaria fuit: de quo vide in (1) ima pagina. III. Prior Tabula viâ ac methodo ſe commendat. Nam ibi dimenſio totius agri, ac mox quadripartita ſectio, praecedunt: ſequitur limitatio & terminatio: ad ultimum locati conducti Syntheca Tabulam abſolvit. At hîc non praemonito de generali tripartita ſectione lectore, in res medias ſtatim irrumpitur; ac nulla generali partitione praemiſſa, ſingulae cujuſque portionis particulae ſingillatim dimenſae, poſtea & elocatae lectori proponuntur. Hoc vero totum, quantumcumque diſcriminis eſt, non tam finitores habuit auctores, quam ſcribam: qui quidem in ſuperiore Ariſtodamus Symmachi fuit: hîc vero quiſnam ſcribendo adfuerit, mutilato nunc ære, ignorare cogimur. At certe alius ab Ariſtodamo illo fuerit, neceſſe eſt.

III. Adhaec Minervae Poliadis ager, de quo hîc agitur, immane quantum Dionyſiaci modum ſuperabat. Hoc non tantum ex ſingulis dimenſionibus, ſi ſingularum ſchoenos in unam conferas ſummam, dignoſcetur in loco, verum & ex portionum ſingularum mercedibus in ſummam unam coactis.

IV. Poſtremo (quantum nunc quidem animo providere valeo) aeris hujus mutili commentarius prolixitatem ſuperioris facile ſuâ brevitate compenſabit; tum quia prioris æris cum Britannico juncti (additâ praeſertim ſcripturae illius, ſi qua alia, conſertiſſimâ ſpiſſitudine) textus univerſus prae hoc altero eſt plus duplo longior; tum quia major vocabulorum pars copioſe expoſita in ſuperiore fuit.

V. Id vero ſemel monendus eſt lector, ut in utriuſque aeris commentario, ſiquando vocabula (maxime abſtruſiora) luce nullâ perfuſa in Commentario animadverterit, ſciat ſe illa in ſuperioribus reperturum. Adeat ergo verborum indicem utriuſque Tabulae, ac primum quemque locum conſulat, quo ea vox uſurpata fuit. Quod etiam de Latini Legum Digeſti, quod deinceps dabitur, intelligi jubeo.

TA-

(1) Siquis a me quaerat, cur uſque ad v. 21. jugerationis (quae in longum & in latum patere ſolet) ratio ſervetur, non vero ſolitae menſurae longitudinum (ut in ære ſuperiore, & in hoc ipſo inferius) uſurpentur; non aliud a me reſpondebitur, niſi quod exſtabat in publico tabulario vetus campi hujus Minervii deformatio: quae quidem *Planta* a noſtratibus dicitur: at ſcriptoribus agrariis modo *Forma* vocatur, modo *Aes*; plane quod olim camporum authentica ichnographia, uti quam diutiſſime perennaret, in ære ſcalperetur. Exſtabat igitur, uti dixi, hujus campi forma vetuſtior: ad quam in hac Tabulâ intenditur digitus ver. 23. & 27. ubi ſignificatur, reſtituta Minervae fuiſſe interceptas agri lacinias, κατα αρχαια h. e. *ſecundum priſtinam formam*, illam ſcilicet in qua erat ichnographia agri hujus. Sicuti ergo ſicubi finium regundorum incidunt hodie controverſiae, ad antiquae formae αὐθεντίαν recurritur: quae forma in rem praeſentem recognoſcitur, & ſecundum eam dimenſio redinteratur (id nunc noſtris hominibus dicitur, *Praticar la pianta*) haud ſecus id ab Heraclienſibus tunc fuiſſe factum, haec tabula innuit, quo fraus invaſorum in apricum prodiret. Ac re vera fraudem apparuiſſe ex ver. 21. ad 27. oſtenditur. Itaque tam in jugeratione, quae a ver. 14. incipit, quam in ceteris Tabulae dimenſionibus, omnia ad formae illius priſtinae praeſcriptum peracta fuerunt. Hactenus dicta illuſtrari ex ſcriptoribus agrariis poſſent. Ut verbi cauſa in libello de coloniis qui Frontino inſcribitur, Acerranus, Atellanus, & plurium coloniarum *Ager in jugeribus aſſignatus* dicitur, quia jugeratione diviſus initio fuerat. Alibi *in laciniis*, *praeciſuris* &c.

TABVLA HERACLIENSIS
ALTERA

1 Εφορος Δαζιμος ⊦α πολις	Ἔφορος Δάζιμος, ἁ πόλις ;
2 και τοι οριςται ⊏Ε Τριπους Φιλω	Καὶ οἱ ὁριςαὶ, ⊏Ε. Τριπους Φιλώ-
3 νυμος Ζωπυριςκω ΠΕ Καρυκειον	νυμος Ζωπυρίσκου, ΠΕ. Καρυκεῖον
4 Απολλωνιος ⊦Ηρακλιτω ΑΙ Πελ	Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτου, ΑΙ. Πέλ-

INTERPRETATIO.

1. *Ephorus Dazimus. Civitas,*
2. *& Finitores: ⊏E. Tripus, Philo-*
3. *nymus Zopyriſci* [filius] : *PE. Caduceum*,
4. *Apollonius Heracleti* [filius] : *AI. Pel-*

COMMENTARIVS.

VERSV 1. Εφορος Δαζιμος] Non injucundum ſcitu eſt, cur Ephori hujus Dazimi non prodatur parentis nomen. Ephori, inquam, Dazimi : nam Dazimi finitoris nomini in hac & priore Tabula ſemper patris nomen adjicitur, ſicuti & ceterorum finitorum, & polianomorum, imo & conductorum & fidejuſſorum vocabulis : quibus ita perpetuo genitorum nomina ſubjiciuntur, ut ſiquando ea memoriae non ſuccurrerent, intervallum inane relinqueretur, quo ea poſtea ſubnecti poſſent, ut in extrema priore Tab. bis ſactum obſervavimus. Hanc vero paterni nominis reticentiam Dazimus ephorus cum ephoro Ariſtione communem habuit: qui alter in ære priore cum ſaepe memoretur (nim. ver. 47. 74. 117.) numquam tamen ejus pater oſtenditur.

Dixerim, ſortaſſis id eo ſactum, quod finitores, conductores, & hujuſmodi alios, utpote obſcuriores, praeſtabat non tantum ſuis, verum etiam ex nominibus parentum dignoſci : contra vero ephoros notiores fuiſſe oportuit, quam ut ex parentibus diſtingui debuerint; praeſertim cum ephoris eâdem de cauſa nec monoſyllaba curias deſignantia, nec παράσημα (*inſignia*) praeponantur, ſicuti factum in ceteris omnibus obſervavimus. Hac tamen exceptione forſitan ceteris ſatisfecero; mihi ipſe non facio ſatis. Nam ut exempla omittam non modo Romanorum Conſulum, Dictatorumque, ſed & Regum Graecorum, quibus raro non parentum nomina ſubjiciebantur; ad hos ipſos Ephoros Heracleenſes provoco. In his enim ipſis Heracleae monumentis initio ſragmenti Britan. & I. 117. Ariſtarcho ephoro patris *Heraclidae* nomen ſubnectitur. Cur vero in Dazimo, & Ariſtione patrum nomina ubique neglecta? Ac ſane non de nihilo ita factum fuiſſe, locus ille unus docebit, qui I. 117. 118. legitur hiſce verbis : *Tam a polianomis qui ſub Ariſtione ephoro ſunt .... quam a polianomis qui ſub Ariſtarcho Heraclidae filio ephoro fuerunt.* An quiſquam tam plumbeus eſt, quin ſtatim videat, aut utriuſque ephori patrem fuiſſe prodendum, aut utriuſque tacendum? Nunc vero Ariſtion ita e conſpectu Ariſtarchi ponitur, ut hic parentem oſtendat ſuum, ille quaſi ἀπάτωρ, non queat monſtrare patrem. Vidi hanc difficultatem ad I. v. 117. eamq. huc demum expediendam rejeci; etſi jam tum eâ ἀντιθέσει notari Ariſtionis νοθείαν, conjecerim. Verum huc eam diſcuſſionem rejiciendam duxi.

Atqui ne nunc quidem ab eadem ſententia deducor. Nec turbet quemquam, quod indignum videatur ſi ad ἐφορείας apicem etiam ſpuriis aditus Heracleae patuiſſet. Nam nemo ignorat, regum compluribus νοθείαν quaeſiviſſe *Nothi* cognomen.

Ac

Ac ſcitum eſt etiam, nec apud Graecos, nec apud Romanos νοθείαν aſperſiſſe quemquam inſamia. Quamquam quid neceſſe eſt, aliunde argumenta corrogari, cum quantalibet ephororum dignitas fuerit, tamen (ſi quidem ex urbe illa, in qua Ephori primum nati, nempe Spatta, capi generis eorum documenta libeat) ex ima populi ſaece illos plerumque delectos ſciamus, praeſertim auctore Ariſtotele: qui dum id teſtatur dilucide, ſimul tamen ipſe reprehendit. Erat certe tum Spartae tum etiam in ejus coloniis ephoreia prorſus popularis magiſtratus, ad tuendam populi libertatem, oppoſitus potentium & optimatum auctoritati, ſerme uti Romae tribunicia poteſtas. Quo fit ut in Ephoris (illo etiam primo; qui faſtos ſignabat, quique ἐπώνυμος dictus: quales hi ſunt qui in his Tab. memorantur) non tam genus aut opes requirerentur, quam libertatis incenſiſſimum ſtudium, acre ingenium, pectus gratia metuque indomabile. Hiſce de cauſis non mirari oportet, ſi Ariſtion atque Dazimus, cum eſſent ἀπάτορες, nec digitum ad patrem valerent intendere, nec eumdem in his Tabulis adſcribere, tamen primum ephoreiae ἐπωνύμου locum occuparint.

Quamquam ne apud noſtros quidem, moribus Romanis viventes, uſque adeo abjecta naturalium filiorum conditio fuit, quin ad ſummas in patria ſua dignitates interdum evecti fuerint. Docebit id celebris Mamerciana inſcriptio Abellini reperta apud Grut. p. 434. n. 4. quae talis eſt. C· MAMERCIO · SP· F· (*ſpurio filio*) * IANVARIO · Q· AED· PRAET· * IIVIR· Q· IT. * P· PACCIVS · IANVARIVS * FILIO · NATVRALI · ET * MAMERCIA · GRAPTE * MATER · INFELICISS· FILIO * ET · COGNATAE · PIISSIMIS * FECERVNT. Vbi optime Scaliger ſubnotavit, τὸ SP. F. idem eſſe quod *Spurio filio*; nec enim caſu patrio *Spurii* (ita ut praenomen Rom. ſit) *filio* hîc recte interpretaberis. Sicuti nec illud probo, quod alii *Sine patre filio* explicant. Cur huic alteri expoſitioni hîc minime aſſentiar, cupidis ſeorſum (2) oſtenditur: ubi ſimul & alia quaepiam hujus argumenti aſperguntur. At interim vides Spurium iſtum

(2) Τὸ (*SP. F.*) *in Mamerciano aliiſque marmoribus quid accipere oporteat. Plutarchi locus expenditur.*

Heineccius (in Syntagm. Antiq. ad Inſtit. Juſtin. in Appendice ad tit. X.) in Mamerciano lapide illud SP. F. interpretatur *Sine patre filius*, idque ſe in Comm. ad Leg. Jul. Pap. pluribus ſuaſiſſe air: quem commentarium nunc ad manus non habeo. Anſam huic interpretationi praebuit notiſſimus Plutarchi locus in Quæſt. Rom. quo loco ceteras vocis *Spurii*, quatenus vulgo quaeſitos notat, originationes rejiciens, hanc unam adprobat. Nim. *Spurius* (ubi praenomen erat) duabus litteris SP. ſignabatur: nec ſecus incerto patre nati eisdem duab. litteris enotabantur. Verum hoc intererat, quod in priore τὸ SP. *Spurius* pronuntiandum erat, in altern *Sine patre*. Sic quidem antiqnitus. Ar poſtea (cum praeſertim nota praenominis frequentius prae alterâ τοῦ ἀπάτορος norâ occurreret) vulgi errore uſuveniebat, ut etiam nbi ἀπάτωρ intelligendus erat, *Spurius* pronuntiaretur. Id ubi tractu temporis alte radices egie; jam incerto patre nati paſſim omnes *Spurii* vocabantur. Ex quibus duo haec licet intelligere: I. jam ab aevo Plutarchi obtinuiſſe, ut vnlgo concepti, *Spurii* vocarentur. Nec enim alia exempla Plutarcho & JCtis antiquiora, *Spurios* hac notione accipientia, ad nos perveniſſe reor: II. Etymologiam vocis a Chaeronenſi philoſopho traditam mihi quidem videri veriſſimam: quam & ii amplexi videntur, qui ſic ἐτυμολογοῦντες reperiuntur: *Spurii, quaſi ſine patre*. Nec enim vnlunc *Spurii* nomen a vocibus *Sine patre* concretum; verum non aliud quam Plutarchi nriginatinnem in panca contrahere ſtuduerunt. Quocirca cum aperte Plntarchus teſtetur, jam ante ſua tempora uſu veniſſe, nt qni tamquam ἀπάτορες duabus illis litteris ſignabantur, ii Romano praenomini cogoomines fierent, h. e. *Spurii* vocarentur; non poſſum eorum probare conſilium, qui ubi de ealibus in marmoribus agitur, τὸ SP. *Sine Patre* efferri jubeant. Tunc probarem, enm duae illae litterae puncto intermedio in ipſo marmore dirimerentur.

Ee antiquitus quidem (cum nondum error a Plutarcho deſcriptus inoluiſſet, aut nondum id ab nmnibus pro raro haberetur) videtur caute obſervatum, ut ſiquando praenomen non eſſet, iis litteris pnnctum interjiceretur. Quod poſtea negligi placuit; quia jam eâ notâ *Spurium*, non vero *Sine Patre* intelligi ac legi receptum fuerat.

Atque ad genus quidem antiquioris ſcripturae referri poteſt Reineſianum epigramma (Claſ. IX. n. 5.) ita perſcriptum: L. VOLVSENO S. P. F. (h. e. *ſine patre filio*; etſi Reineſius in margine notaverit *Spurii filio*) * VICTORI * VOLVSENA. RESTITuta * ET. AGRYPINVS. CAES (*Caeſaris ſervus*) * FIL. PIISSIMO &c. Mater prior notatur, nnn tantum quia ingenua, ac ſervo concubino dignior, verum etiam quia τὸ FILIO ad eam peculiariter referebatur. Porro inter ingenuam & ſervum conſiſtere non poterant juſtae nuptiae, ut ex Pandectis conſtae: at nihil vetabat, quominus eadem ſervum aut liberrinum ſibi in concubinatum adſciceret, ut factum hîc vides.

Ad poſteriorem vero ſcriptionem non tantum Mamercianum pertinet marmor, ſed & plura alia, quae in inſcriptionum συναγωγαῖς repertum iri a ſagacioribus auguror. Ad me certe abhinc paucos annos

5	τα Δαζιμος Πυρρω Αθαναι Πολιαδι	τη Δάζιμος Πύῤῥου, Ἀθηνῃ Πολιάδι.
6	ανιγραψαν τοι οριςται τοι ⊢αιρεθεντες επι τως χωρως τως ⊢ια	Ανέγραψαν οἱ ὁρισαὶ οἱ αἱρεθέντες ἐπὶ τοὺς χώρους τοὺς ἱε-
7	ρως τως τας Αθανας τως εν κοιλαι Φιλωνυμος Ζωπυρισκω Απολ	ροὺς τοὺς τῆς Ἀθήνης τοὺς ἐν κοίλῃ, Φιλώνυμος Ζωπυρίσκου, Ἀπολ-
8	λωνιος ⊢ηρακλητω Δαζιμος Πυρρω καθα ωριξαν και συνεμι	λώνιος Ἡρακλήτου, Δάζιμος Πύῤῥου καθὰ ὥρισαν καὶ συνεμί-

5. *ta, Dazimus Pyrrbi* [filius] *Minervae Poliadi.*
6. *In acta retulerunt finitores creati ad* [metandos] *campos ſa-*
7. *cros Minervae, qui in Coele ſunt* (nim. *Philonymus Zopyriſci, Apol-*
8. *lonius Heracleti, Dazimus Pyrrbi*) *quem in modum finiverint, & commen-*

iſtum *Mamercium* (qui quidem nomen gentilitium non a naturali patre *Paccio*, ſed a Matre *Mamercia* adſcivit: quod valde (3) notandum) honores ſummos in colonia ſua conſecutum. Nam hujus rei gratia hunc titulum adſcripſi.

Ibid. cur *menſis Apellaeus* (quem cogendis populi conciliis deſtinatum, ad initium fragm. Brit. notavimus) hîc omittatur, qui tamen tum fragmenti Brit. tum Synthecae initio, poſt Ephori nomen adſcribitur, alii quaeſierint. Vtut eſt; hinc apparet, minore accuratione hanc tabulam prae ſuperiore fuiſſe ſcriptam. Vel ſi enim alius quivis is menſis fuiſſet; ſane decuiſſet apponi. Sed is forte menſis a fine tabellae, quo caremus, non aberat.

VERSV 5. ΑΘΑΝΑΙ ΠΟΛΙΑΔΙ] Πολιὰς Ἀθηναίη Athenis dicebatur, teſte Herodoto (4) lib. V. c. 82. quam ſolent *Minervam Urbanam* aut *Urbicam* apud hiſtoricorum principem interpretari. Lucianus in Lapith. *Poliadem* abſolute vocavit: ὤμοσα κατὰ τῆς Πολιάδος, *juravi per Poliadem*. Eadem Πολιοῦχος aut Πολισσοῦχος vocabatur, quaſi urbis cuſtos atque tutatrix; ita ut haec videatur vera nominis Πολιάδος interpretatio. At Πολιάδος cultus in urbem Heracleam jam inde a Siri (quae poſtea in Heracleam traducta fuit) urbe Troicis temporibus aequali, aut potius ſuperiore, transfuſus re vera fuit: ex cujus deae cognomine urbs ipſa Siris alio nomine Πολίειον dicebatur. Niſi forte a *Polieo* factum, ut Minerva Siritana (de qua aes noſtrum hîc loquitur) Πολιὰς nuncuparetur. Plura de his habes Diatr. II. in Siri.

VERSV 6. 7. *Ad campos ſacros Minervae*

annos eruditiſs. Franciſcus Caracciolus, e Marani Principibus, pulcherrimum epigramma, in eodem ſuo feudo (quod Neapoli proximum) repertum, miſit, his verbis conceptum:

D· AVIANIVS · SP· F· RVFVS
D· AVIANIO · SALVIO · PATRI
AVIANIAE · D· L: CHRESTENI
MATRI · ET
P· AEMILIO · FIRMO · AMICO
SVIS · LIBERTIS · ET · LIBERTABVS
H· M· S· S· E· H· N· SEQ·

Vel me taceote, omnes vident verſu 1. illud SP. F. non *Spurii filius* (nam ejus pater naturalis ver. ſeq. *Decimi* praenomen gerit) ſed *Spurius filius* eſſe legendum. Hinc interim vides hunc ipſum Rufum, qui hunc titulum poſuit, non probro ſibi duxiſſe, ſe *Spurium* inſcribere: certe quod intelligeret, nullam inde infamiam in ſe redundaturam, uti ſuperne adnotatum fuit. Ver. 3. mater *Chreſtene* antea dicebatur, uno, utpote ancilla, contenta nomine: at poſtquam a ſuo συμβιωτῃ D. Avianio manumiſſa fuit, nomen manumiſſoris adſumpſit. Verſus ultimus ſic exponitur, *Hoc monumentum, ſive ſepulcrum eſt, heredem non ſequitur*.

(3) Notandum id viris induſtriis ſuadeo; nam ſicubi reperiatur aliquis, qui gentilitium nomen a matre potius quam a patre mutuetur, is facile ἀπάτωρ reperietur. At nolo id ad cognomina porrigi: nam inſcriptionum exempla ſunt, ὅσα χρή, in quibus filii ſicuti gentilitia nomina a genitoribus, ita cognomenta a genitricibus (ſed ea plerumque ad diminutivi formam flexa) ſibi arrogant.

(4) Apud Herodotum V. 82. Epidaurii ab oraculo moniti, uti ad avertendam ſterilitatis calamitatem ſimulacra ſibi *Damiae* & *Auxeſiae* ex oleae ſativae ligno fabricarent, ab Athenienſibus (apud quos unos tunc oleae colebantur) id lignum ea lege impetrarunt (ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ) *modo quot annis ſacra tum Minervae Poliadi, tum Erechtheo afferrent.* Circumfertur Demoſthenis quoddam de Minerva Poliade Athenienſi dictum, quod nunc reperire non tanti fuit.

9 τρησαν και ετερμαξαν και εμεριξαν των Ηηρακλειων δια	τρησαν καὶ ἐτέρμασαν καὶ ἐμέριξαν τῶν Ἡρα-κλείων δια-
10 γνοντων εν κατακλητωι αλιαι συνεμετρησαμες δε αρξαμενοι	γνόντων ἐν κατακλήτῳ ἁλίᾳ. Συνεμετρήσα-μεν δὲ ἀρξάμενοι

9\. *ſi ſint, & terminaverint, & partiti fuerint, Heraclienſibus ſci-*
10\. *ſcentibus in convocato* [populi] *concilio. Commenſi ſumus, exorſi*

nervae (τως εν Κοιλαι) *qui in Coele ſunt.*] In voce κοιλαι ſubaudiendum eſt γαι, ut ſit *Cava terra*, ſicuti *Syria Coele* ſive *Cava* dicitur, & ſicuti κοῖλαι *Coelae* (ſupple νῆσοι) vocantur Plinio parvae circa Troadem inſulae. Situs ergo ſacri Minervae campi erat in *Coele* (ſic enim abſolute vocabatur) h. e. in ea terra cava, quae circa Aciriſ fuit. *Coele* opponitur tam montanis, quam ὑπωρείαις (*montium radicibus*) idque eſt laudatiſſimum terrae genus.

VERSV 9. ετερμαξαν] Haec eadem vox occurrit in fragm. Brit., niſi quod ibi Maittairus edidit ετιμαξαν. At nos ibid. eam vocem reſtituimus, nim. ex loci hujus collatione. Τερμάζω novum verbum eſt, quod unice Tabulis hiſce debemus; etſi cetera vocis hujus proſapia jam ex Heſychio, & ex uſu auctorum innotuerat; veluti ſunt τέρμα, & τερματίζω cum ſuis deſcendentibus: ad haec τέρμις, & τέρμων cum derivatis atque compoſitis.

VERSV 10. Poſt Κατακλητωι αλιαι (h. e. *calatis comitiis*, ut ad Fragm. Brit. dictum) ſequitur, συνεμετρησαμες, & ſic ſemper perſonâ 1. plur. Hinc enim finitores ex ſua perſona loquuntur, eoque in eum modum concipiuntur fere omnia, ut conſtat ex illo ποτεδασσαμεθα (quod ſaepe recurrit ad finem uſque) Tabulae I. h. e. ad v. 109.

DISCVSSIO.

De jugeratione tabulae hujus.

Hinc jam, aut certe a v. 14. ad 21. procedit (5) jugeratio, h. e. diviſio atque delimitatio per jugera tum ſimplicia (ut hinc uſq. ad v. 15.) tum etiam compoſita, puta ſeſquijugera, trigya, penthemigya, ut in ſequentibus uſque ad ver. 30. ſit Ea jugeratio idcirco videtur adhibita, quod antiqua agri Minervii deformatio, jugeratim peracta fuerat. Quam ut recognoſcerent, animadverterentque num ſalva omnia Minervae atque integra ſupereſſent; idcirco jugeratio uſurpata fuit: ex qua quaedam a privatis interverſa, facile recuperare licuit.

Atque hic gravis incidit dubitatio, qua nim. notione hic jugera accipienda ſint, utrum tamquam merae longitudinum menſurae, an vero ut ἐπίπεδα in longum atque latum porrecta. Si Latinam jugerum notionem attendimus; non aliter quam ſenſu poſteriore hic jugera capienda erunt. Apud Latinos enim etſi jugera pro diverſis regionibus varios modos capacitatis acciperent (uti licet ex agrariis ſcriptoribus diſcere) tamen non eſt dubium quin plerumque jugera pedibus CXX. in latum CCXL. in longum protenderentur; quippe quae ex duobus actibus quadratis (quorum ſinguli quaquaverſum pedes CXX. patent) confieri traduntur. Nec unquam memini, apud Latinos *Jugera* pro mera longitudinis menſura repperiſſe.

Tamen apud Graecos vox Πλέθρον (quod eſt γύας ſynonymum, eſtque longe uſitatiſſimum jugeri vocabulum) etſi pro menſura quaquaverſum patente, ac ferme Latinis jugeribus (6) reſpondente haud raro accipiatur; tamen interdum etiam pro modo longitudinis ſumitur. Suidas enim in Πλέθρον memorat πλεθριαῖον διάστημα (*jugeralem diſtantiam*)

(5) In Scriptoribus agrariis p. 253. ex Caio & Theodoſ. affertur: *Veteranorum agri ſecundum modum* (bonitatis) *jugerationes acceperunt*; ita ſcil. ut minor jugeri modus in agro fertili, quam in infecundo aſſignaretur. Nam jugeri modus non idem ſemper, nec ubique fuit.

(6) Plutarchus in Ariſtide prope finem, *centum* πλέθρα γῆς πεφυτευμένης (*jugera terrae arboribus conſitae*) Ariſtidis filio ab Athenienſibus donata, ſcribit: etſi Suidas, hoc idem ex incerto auctore narrans, paullum diſſentit in numero jugerum. Illud minus miror, ſi Graeci ſcriptores, ubi res Romanas attingunt, πλέθρον pro area jugerali accipiant. Itaque quod Livius de Camillo ſcripſerat lib. V. *Tulit hic legem, ne quis plus quingenta jugera agri poſſideret*; id Plutarchus in Camillo ita interpretatur: ἐκέλευσεν ὅπως μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι.

II απο τω αντομω τω απο καιναν αγοντος επι ταν ϝοδον ταν τρι	ἀπὸ τοῦ αὐτόμου τοῦ ἀπὸ Καινῶν ἄγοντος ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν τρι-

11. *a limite, qui a. Caenis ducit ad viam Tri-*

ſtantiam) quam quidem cubitis LXVIII. determinat, ita ut ſit pars ſtadii ſexta. Suidae locus eſt paullo perturbatior: quem tamen ſtuduit Kuſterus refingere. Atqui non eſt dubium, quin diſerte Suidas doceat πλέϑρον eſſe ſtadii partem ſextam, quod & antiquiores affirmaverant: in primis Strabo in VII. ad finem pag. 322. ubi ſic poſuit, δίπλεϑρον, ὅ ἐςι τρίτον ςαδίυ, *Duo jugera, quae tertiam ſtadii partem* efficiunt: certe quia jugerum unum ſextam ſtadii dabat. Ad quem locum videatur Caſaubonus, hinc Harmenopuli locum illuſtrans.

Ergo πλέϑρον non minus ac ſtadium, modus erat diſtantiarum. Hinc Xenophon in Paediae VII. (qui locus & a Suida laudatur) πλεϑριαίυς φοίνικας (*jugerales palmas*) naſci Babylone prodidit; h. e. jugerali proceritate, quae ſcilicet ſextam ſtadii partem impleret, ſive pedes LXVIII. Atque haud ſcio an etiam Homericum Tityi ſtratum ad jugera (7) novem porrectum, ſit in hanc partem accipiendum.

Cum ergo Graecorum *Jugera* non tantum planas areas notent, ſed & longitudines meras; utrâ notione in hac Tabula γυᾶν (*jugerum*) vocem accipiemus? In re ſatis obſcura haud pluribus diſtinebo lectorem. Illud quidem mihi certum videtur, ubi ver. 31. ευρος τριγυον (*trijugeralis latitudo*) memoratur, ibi de lineari menſura agi, praeſertim cum ibidem ex adverſo longitudo per pedes colligatur. At vero hinc uſque ad ver. 21. utrâ notione γύα cum ſuis compoſitis ſit capienda, de eo eruditi decreverint. Mihi quidem a vero non alienum videtur, hinc uſque ad ver. 21. γύας, *hemigya*, *trigya*, *penthemigya* non longitudines meras notare, ſed areas quaquaverſum patentes, quemadmodum apud Latinos *Jugera*, *ſemijugera*, *ſeſquijugera*. Cur iis menſuris hîc uſi ſint, jam ſupra conjecimus, nempe ut primitivam campi hujus ichnographiam in rem praeſentem experirentur: quod noſtratibus dicitur, *Praticar la pianta.*

VERSV 11. απο καιναν αγοντος] Dorice Καινᾶν pro Καινῶν. Appatet eſſe loci in vicino poſiti nomen: quod Graece retinendum putavi; cum ceteroqui ſi vertiſſem *A novis*, minime reprehendendus (8) fuiſſem: niſi quod in propriis locorum nominibus praeſtat ejus linguae, qua incolae utebantur, nomina retinere integra. Eſt vero Καινᾶν iſtud facilius agri, collis, aliuſve loci recens culti nomen (quantum quidem periochae συνεχεία indicat) quam urbis, pagive. Nec tamen diſſimulavero, eſſe apud me nummum inſcriptum ΚΑΙΝΟΝ (fort. pro Καινῶν) quem antea ineditum ſuſpicatus, poſtea ab Havercampo inter Siciliae numiſmata exhibitum reperi. *Caene* itemque *Caenon Hydreuma* oppida Aegypti ſunt. Plinio *Caene* parva inter Italiam & Africam inſula fuit. Ad unumne aliquem ex his locis nummus is pertinet, an ad alium fortaſſis in Magna Graecia aut Sicilia, a veteribus non deſcriptum?

VERSV 11. 12. ϝοδον ταν τριακονταπεδον] In Comm. ad Tabulam priorem

(7) *De Homerico Tityi cubili.*

Homerus Odyſ. Λ. Tityum apud Inferos in novem jugera protentum jacuiſſe cecinit. Ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεϑρα: quod in VI. Virgilius ita interpretatur, *Cui tota novem per jugera corpus porrigitur.* Ac ſcire intereſt, quam in partes πέλεϑρα (h. e. πλέϑρα, *jugera*) novem vates acceperit: utrum ut longitudinis modum ſeu ſtadii partem, an vero ut agri aream? Poſterius videbatur verius, quia Tibullus ſic eadem novem jugera enarravit, ut *Terrae* adderet: qua adjectione videtur jugera more agrario accepiſſe.

Porrectuſq. novem Tityus per jugera TERRAE.

Vel ſic tamen res eodem ferme redibit. Nam ſi illa novem terrae jugera (quae Tityi ſtratum aequabant) ſecundum longitudinem ſuam (quae latitudine major erat) in directum protenta concipias; tum id totum menſura evadee Tityi corporis. Ita ſi verbi causâ jugera illa paria Latinis jugeribus fuiſſe tantiſper fingamus; tum Tityi lectus non latior pedibus CXX. fuiſſet: at vero longus immane quantum. Nam jugerum IX. Latialium longitudines in directum poſitae pedes 2160. dabunt. Haec ideo poſui, ſi qua forte ex his aeris hujus jugerationi oboriatur lux, uti ad v. 31. aut alibi videbimus.

(8) In Itinerariis *Novae*, *Nova*, & ablat. *Novis* quam ſaepiſſime occurrunt.

12	αχοντατεδον ταν επι θαλασσαν αγωσαν και εγενοντο απο	ακοντάπεδον τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἄγουσαν· καὶ ἐγένοντο ἀπὸ
13	τω αντομω ποτι ταν βουβητιν ταν δια των γυαν εκ πολιος ρεω	τοῦ ἀντόμου πρὸς τὴν βουβῆτιν, τὴν διὰ τῶν γυῶν ἐκ πόλεως ῥεω-
14	σαν ⊢επτα γυαι απο δε τας βουβητιος επι ταν τριακοντατεδον	σαν ἑπτὰ γύαι· ἀπὸ δὲ τῆς βουβήτιος ἐπὶ τὴν τριακοντάπεδον
15	τρεις και δεκα γυαι απο δε τας τριακοντατεδω επι ταν τριακον	τρεῖς καὶ δέκα γύαι· ἀπὸ δὲ τῆς τριακοντα-πέδου ἐπὶ τὴν τριακον-
16	τατεδον ταν δια των τρι⊢ημιγυων αγωσαν και εγενοντο	τάπεδον τὴν διὰ τῶν τριημιγύων ἄγουσαν, καὶ ἐγένοντο
17	⊢εννεα τρι⊢ημιγυα διαβαντες δε ταν τριακοντατεδον εμε	ἐννέα τριημίγυα. Διαβάντες δὲ τὴν τριακοντάπεδον ἐμε-

12. *gintapedalem, quae ad mare ducit. Et exſtiterunt a*
13. *limite* [ſupra ſcripto] *ad Bubetin* [viam] *quae per jugera ex urbe decur-*
14. *rit, ſeptem jugera: a Bubeti vero ad Trigintapedalem*
15. *tredecim jugera*: *ab* [hac] *porro trigintapedali ad trigin-*
16. *tapedalem, quae per tribemigya ducit, & redacta ſunt*
17. *novem tribemigya. Porro tranſgreſſi trigintapedalem, cum emeti-*

pag. 156. Adn. 32. τριακοντατεδον eſſe viae alicujus triginta pedes latae nomen, dixi, ſed tantum ex veriſimili, quia ⊢οδον aberat: quae vox cum hîc reperiatur, jam id certum efficitur. Haec vero agri Minervii via trigintapedalis utrum eadem fuerit ac illa Dionyſiaci, judicandum aliis permitto. Nihil tamen impedit, quin haec via totam agri Heracleenſis univerſitatem ita pervaſerit; ut tum Triacontapeda Dionyſiaci, tum haec Minervii ejusd. nominis, ad unius viae diverſa loca pertinerent.

VER. 13. βουβητιν] *Bubetin.* etiam viae fuiſſe nomen, ex contextu verborum & ex veriloquio patet. Ex βοῦς enim & ex βάω venit; quaſi ſi eſſet via τοῖς βουσὶ βάσιμος, h. e. in id facta, ut *bubus permeabilis* eſſet. Vocalis A verbi βάω in *Eta* tranſiit: quae permutatio etiam in Αμφισβητῶ accidit. Nam hoc idem verbum Heſychius cum A ſuo primitivo habet, ajens: ΑΜΦΙΒΑΤΕΙΝ· Αμφισβητεῖν. Idem: ΑΜΦΙΣΒΑΤΑ· Αμφισβητήσιμα. Videatur & Suidas de Αμφισβητῶ, quod a βάω veniat. Haec eadem via hîc dicitur (δια των γυαν) *per jugera ex urbe decurrens*. Potuiſſet vox Γυαν in hoc primo æris hujus loco primaria ſignificatione *per arva* reddi, ut Πυροφόροι τε γύαι: at verſu ſeq. ac porro, haud dubie ea vox πλέθρα (*jugera*) i.e. terrae menſuram certam notat; ſicuti etiam in compoſ. τρίγυον ac tot aliis inſra occurrentibus. Itaque hoc etiam loco *per jugera* verti debuit.

VER. 15. 16. *A trigintapedali vero ad trigintapedalem, quae per tribemigya ducit*] Quid inter utramque τριακοντάπεδον interfuit? Hoc puto, quod prior illa eſt, *quae ad mare ducit* (ut ver. 12. dicitur) quaeque hactenus nomine τριακοντατεδω, uti opinor, in hoc aere intellecta fuit: altera vero eſt, *quae ducit per tribemigya*, ut hîc aperte ſignificatur. Nec tamen duas diſtinctas vias capiendas cenſeo, ſed unius partes diverſas duas, quaſi ſi ſic interpretere: *A triacontapeda ad* (eamdem) *triacontapedam, quâ* parte *per tribemigya ducit*. Multa vero hinc & in ſequentibus ſunt vocis Γύα (quatenus *jugera* deſignat) nova compoſita, quae nunc primum occurrunt. Hîc quidem v. 16. & v. 19. & 29. legitur τρι⊢ημιγυον. Ver. 20. & 30. πενθημιγυον. Adhaec Τριγυον per plures caſus ſaepiſſime reperitur. Haec, inquam, nova verba ſunt: quorum ultimo nemo non videt jugerum trium menſuram notari. At duo priora ex ἡμίγυον (*ſemijugerum*) componuntur. Itaque πενθημίγυον quinque ſemijugera continet: ſicuti τριημίγυον ſemijugera tria, ita ut reddi debeat *Seſquijugerum*,

quo

18	τριωμες ποτι τον ϝικατιδειον και ατεμετρησαμες το δεκα	τελῶμεν πρὸς τὸν ϝικατίδειον, καὶ ἀπεμετρήσαμεν τὸ δέκα-
19	τον τριηημιγυον τα δε τριγυα ουκ εξεποιον καθως το αρχαιον	τον τριημίγυον· τὰ δὲ τρίγυα ὀυκ ἐξεποίουν καθὼς τὸ ἀρχαῖον
20	ηευρισκομες γεγενημενα αλλα πενθημιγυον μονον κα	εὑρίσκομεν γεγενημένα, ἀλλὰ πενθημίγυον μόνον κα-
21	τελειπετο εκ των δυων τριγυων ταν δε λοιπαν γαν ϝιδιαν	πλείπετο ἐκ τῶν δυῶν τριγύων· τὴν δὲ λοιπὴν γῆν ἰδίαν

18. *remur ad Vicatidauim verſus, demenſi fuimus deci-*
19. *mum tribemigyum. Nam trigya non* [plane] *abſolvebantur, ſicuti antiquitus*
20. *comperiebamus fuiſſe: verum pentbemigyum unum re-*
21. *linquebatur ex binis trigyis. Reliquam vero terram ſui privati juris*

quo Plinius XVIII. 18. utitur. Quamvis vero haec ſint nova verba; ſunt tamen alia ejuſdem ingenii nomina in uſu ſcriptorum. Theophraſto τριημιχοίνιξ & πενθημιχοίνιξ uſurpatur. Quid ſit in verſibus πενθημιμερὴς, omnes norunt. Nec minus uſitata τριημιπόδιον, & πενθημιπόδιον. Haec porro vocabula ad vitandas numerorum fractiones percommode a Graecis, prout uſus poſcebat, cudebantur (niſi quod iſto modo rariuſcule ſumma (9) exacte efferebatur) de quo infra ad ver. 19. & ſeq.

VER. 18. 19. 20. 21. De *Vicatideio*, quod nunc primum nominatur, videſis in Exerc. *de Antomo*: in qua plura de eo, quid ſit *Limes Vicatideus*, diſputavi p.181.

Ibid. ſequitur: *Demenſi ſumus decimum tribemigyum*. Sive potius (nam horum nonnulla περιφράζειν expediet) *metiendo abſolvimus decimum tribemigyum: quia trigya non* (plane) *abſolvebantur*. Ad ſententiae captum praenoſſe convenit, finitores Heraclienſes non easdem in ſingulis agri Minervii partibus adhibuiſſe menſuras, ſed per quas efficeretur, uti portiones illae ad tot exacte ſive jugera, ſive trigya, ſive conſuetas alias menſuras agrarias redigerentur, ita ut nihil fractionum ſuperflueret, nihil deeſſet ad ſummam. Ergo ſi quaeras cur ſup. ver. 14. & 15. jugera, non vero aliae menſurae adhibitae fuerint; reſpondebitur portiones illas non potuiſſe ad tot exacte modos alios agrarios redigi, ita ut nihil minutiarum excurreret, decederetve, at id tantum ſucceſſiſſe in jugeribus: praeſertim quod is modus ſimplicior eſt ceteris, qui conflantur ex jugeribus pluribus ſive integris ſive fractis. At vero ubi ad metiendam portionem *Vicatideio* adherentem ventum ſuit: *tribemigya*, h. e. ſeſquijugera, pulchre uſurpata fuerunt, quia haec agri quantitati congruebant exacte. Ac ſic porro in ſequentibus, ubi *trigya* aliudve tale in uſum dimenſionis arripitur.

Pergit: τα δε τριγυα ουκ εξεποιον.] Mira vox ἐξεποιον. Nam aut comm. dialecto ἐξεποίουν ſcribendum erat, aut (ſi adſpergere Doriſmum libuiſſet) ἐξεποιευν, aut quo alio modo. Verum aeris ſcripturam minime mendoſam arbitror. Nam in his Tab. hoc verbum bis quidem ita uſurpatur, ut ſit a ποιέω (ut I. 85. ποιωντι, & I. 89. ποιήτω) bis vero, ut ſit a novo barytono ποίω, ut I. 2. ποιωνταττι & hic ἐξεποιον. Hoc vero mihi videtur admirabilius, quod ſub activa voce hic paſſiva ſignificatio continetur. Quocirca pro *Abſolvebant*, verti *abſolvebantur*. Noſtri etiam homines ſermone ἰδιωτικῷ uſurpant, *Non compivano*, pro eo quod eſt, *Non venivano a compirſi*. Viſu ſimilia venire in linguis omnibus nemo

 igno-

(9) Ajo haec vocabula fuiſſe ad brevitatem commodiſſima, non item ad *ἀκρίβειαν*: plane quia numerorum fractiones negligebantur. Ea de cauſa minus ſcrupuloſe illud Theophraſti in VIII. hiſt. plant. 4. acceperim. *Athletae*, inquit, *in Boeotia* (τριημιχοίνικα) *tres choenicis medietates* (tritici) *vix conſumunt: qui ubi Athenas venerint* (πενθημιχοίνικα) *quinque dimediatas choenices facile abſumunt:* ex quo colligit, Boeoticum triticum Attico ponderoſius. At aliquid etiam coeli Boeotici craſſitudini dandum erat, qua vis concoctionis hebetabatur. *Boeotum in craſſo jurares aëre natum*, canebat ille.

22 τινες επεποιηντο ταυταν απεκατεσταταμες ται αθαναι	τινὲς ἐπεποίηντο · ταύτην ἀπεκαταςήσαμεν τῇ Ἀθήνῃ
23 καττα αρχαια απο δε τω Ϝικατιδειω ταν ες ποταμον τον ακιριν	κατὰ τὰ ἀρχαῖα · ἀπὸ δὲ τοῦ Ϝικατιδείου τὴν εἰς ποταμὸν Ἄκιριν
24 γαν ποτιγενομεναν ταν εμμεσσωι τας τε Ͱεκατομπεδω	γῆν προσγενομένην τὴν ἐν μέσῳ τῆς τε ἑκατομπέδου
25 και τας Ͱηρακλειας Ͱοδω και ταυταν πασαν Ϝιδιαν επεποιηντο	καὶ τῆς Ἡρακλείας ὁδοῦ · καὶ ταύτην πᾶσαν ἰδίαν ἐπεποίηντο

22. *quidam effecerant. Hanc reciperavimus Minervae*
23. *ſecundum priſtinam formam* : (&) *a Vicatideo* (reciperavimus) *eam quae ad flumen Acirin*
24. *terra adgeſtu adcreverat in medio Hecatompedae*
25. *& Heraclienſis viae. Et hanc quidem totam privam. effecerant*

ignorat. Ait igitur: *Trigya* (tot numero exacte) *non abſolvebantur*, *ſicuti antiquitas comperiebamus fuiſſe*.

Sequitur ver. 20. & 21. *Sed penthemigyum tantum relinquebatur* (& quidem exacte abſolutum) *ex duobus trigyis*. Jam hinc & ex ſuperioribus vides, id ubique finitores ſtuduiſſe, ut id genus menſuras ederent, quae exacte & ſine minutiis excurrentibus, agri modum adaequarent. Hinc quoque vides, id quod ex agro ſacro vicini deraſerant, ad quamnam rationem referri oporteat. Nam trigya duo ſunt ſex jugera, ſive ſemijugera XII. At penthemigyum unum ſemijugera quinque continet. Ergo integer ejus, qua de agitur, portionis modus, qui olim a dea Poliade poſſidebatur, ſeſe habet ad eum modum, quem in praeſentia finitores collegerunt, uti XII. ad V. Nam ex duodecim, ad ſuas privatas rationes quidam interim dolo ſemijugera ſeptem tranſtulerant.

VER. 21. ταν δε λοιπαν &c.] Quae hinc uſque ad ver. 27. ſequuntur, ex aere priore declarantur. Totius enim periochae hujus paria planeque gemella reperies extremo fragmento Brit. (ver. 48. 49. 50.) & aeris Neapolitani initio ver. 1. 2. Ibi adnotata ſi conſulas, nihil reliqui reperies, quod hîc adnotari neceſſe fuerit. Vel ſic tamen nonnulla inſpergemus.

VER. 22. απεκατεσταταμες] Valet hic locus ad exempla augmenti duplicis cumulanda. Nam ceteroqui regulare fuerat, αποκατεσταταμες.

Ver. 23. illud καττα αρχαια quid ſit, expoſuimus pag. 171. col. 1. & 2. ubi haec omnia recitavimus vertimuſque. Ibi ἀρχαῖα reddidi *priſtinam formam*. Agrarii ſcriptores *formae* nomine agri ἰχνογραφίαν ſive deformationem intelligunt. Erat haud dubie in publico tabulario vetus agri Minervii forma: ad quam finitores noſtri omnia ad priſtinum reſtituerunt, doloſis detentoribus exturbatis. Vide p. 256. Adn. 1.

Ibid. απο δε τω Ϝικατιδειω] Hinc uſq. ad initium ver. 25. altera terrae portio, olim dolo malo a privatis occupata, ac poſtea recuperata, deſcribitur. Hoc igitur inter Tab. I. & hanc intereſt, quod in ea una continens terrae portio Dionyſo reciperata oſtenditur: hîc vero duplex. Ibid. pro eo quod ſcribitur ταν ες ποταμον &c. *eam quae ad flumen Acir.* &c. videbatur ſcribi debuiſſe, *Ad fluminis Acir. ripam*; cui terra adgeſta adhaereſcit. Eſt ἀκυρολογία.

VER. 24. γαν ποτιγενομεναν] Vis vocis ποτιγενομεναν hîc eadem omnino eſt, ac quam tribuimus illi alteri ποτιγεγενημεναν, quae in Brit. ver. 38. occurrit. Vtrobique de terra per Acirim amnem adgeſta agitur. Ex utriuſque loci collatione diſces, quaenam in hoc negotio ſit vis verbi προσγίνομαι: de quo p. 161. Adn. 45. Porro de *Hecatompeda* vide omnino ad ver. 42.

Ver. 25. ταυταν πασαν &c. Haec & ſequentia in anteceſſum vertimus, & illuſtravimus pag. 171. ad Brit. ver. 49.

VER. 26. απεσσαν] Pro ἀπέςησαν: quae ſatis eſt uſitata ſyncope. Cur verterim *Reddiderunt*, rationem pro me afferet Heſychius: cui ΑΠΟΣΤΗΣΑΣΘΑΙ eſt

ἀπο-

26 τινες και τοι μεν εριξαντις απεσταν τοις δε εδικαξαμεθα δικας	τινὲς . Καὶ οἱ μὲν ἐρίσαντες ἀπέςησαν · τοῖς δ' ἐδικασάμεθα δίκας
27 τριακοσταιας και αποκαταστασαντις ται θεωι κατταʼ αρχαια ταν	τριακοσταίας , καὶ ἀποκαταςήσαντες τῇ Θεῷ κατὰ τὰ ἀρχαῖα , τάυ-
28 ταν ταν γαν κατεδασσαμεθα και ορως επαξαμες εφεκαστας τας .	την τὴν γῆν , κατεδασάμεθα , καὶ ὅρους ἐπήξαμεν ἐφ' ἑκάςης τῆς

26. *quidam. Atque hi ubi litigaſſent* (poſtea rem diſceptatam) *reddiderunt: quibus nos tamen irrogavimus multas*
27. *trigeſimanas*: (eoque modo juribus omnibus) *deae redintegratis ſecundum priſtinam formam*, (ita demum)
28. *banc terram partiti ſumus, terminoſque depanximus in ſingulis*

ἀποδοῦναι χρέος, *Reddere debitum*. Heſychianum iſtud totidem verbis deſcripſit Suidas in Αποςησάμενον, ubi cum ex Harpocratione (non tamen laudato) docuiſſet, eſſe πρὸς ςαθμὸν παραλαβόντα (*ad libram debitum accipientem*) poſtea videtur contrarium ex Heſychii ſupra ſcriptis verbis adſtruere. Itaque his motus nuperus Heſychiani tomi prioris editor ſtatuit, in Heſychio & Suida reponi debere ἀποςῆσαι pro ἀποςήσασθαι. Nam, ſi ei credimus, apud Atticos oratores prius eſt *ad libram reddere*, poſterius *ad libram accipere*. Quae correctio aeri noſtro velificatur: in quo activum eſt ἀπέςησαν, *reddiderunt*. Conſentit & alter Heſychii locus, in quo activum ΑΦΙΣΤΗΣΕΙΝ eſt ςαθμῷ παραδιδόναι, *ad libram tradit*. Tamen abſit, ut Heſychianum locum ſuperiorem a Suida tranſcriptum mendi accuſem. Itaque ſic ſuſpicor. Activum Αφίςημι eſt tantum ἀποδοῦναι *Reddere*, non item *Accipere ad libram*: at vero medium ἀφίςαμαι utroque ſignificatu praeditum (nec praeter ſolitum mediorum verborum) putavit Heſychius; ita ut tam, Πρὸς ςαθμὸν ἀποδοῦναι (*ad libram reddere*), quam *Ad libram* (ἀποκομίσασθαι) *accipere* notet. Hoc vero a pecunia, quae appendebatur, ad res ſoli transfertur in aere noſtro.

Ibid. v. 26. & 27. τοις δε εδικαξαμεθα δικας τριακοσταιας] De δίκαις τριακοςαίαις vide copioſam Diſquiſitionem ad Brit. ver. 49. pag. 172. 173. Plane *poenas* ſive *multas trigeſimanas* non aliud quam uſuras intelligi, ut quae trigeſimo quoque die redibant, ibi dictum fuit. Nam hi doloſi detentores terram quidem coacti reſtituerant, fructus non item. Quocirca fructuum in ſortem redactorum nomine tenebantur uſuras pendere. Quae, quod hîc δίκαι (*poenae* ſive *multae*) vocentur, id inauditum non eſt. Memini alicubi reperiſſe, uſuras, *Poenas capitis* h. e. ſortis appellatas. In eadem Diſquiſitione extremâ dixi, in hac facti ſpecie videri multas iſtas trigeſimanas, ſive uſuras fructuum non ſolutorum, poſſe ad anatociſmum referri. Quo ſpectat quae in Neap. lapide Puteolis eruto (apud Grut. CCVIII.) pulcherrima exſtat ſententia Alfeni Senecionis (ſubpraefecti claſſis praetoriae Miſenenſis, cujus tunc Plinius ſenior, qui ab incendio Veſuviano periit, praefectus erat) in cujus ſententiae fine hoc legitur: HEREDES · VERO · PATVLcii (10) DIOCLetis · MVLCTENTVR · SORTE · VNA · CVM · ANATOCISMO · BINAE · CENTESIMAE · VSVRAE · Vbi & uſuras ex ſe gignere anatociſmum vides; ac ſimul de his omnibus *Mulctandi* verbum uſurpari: id quod reſpondet locutioni loci hujus, εδικαξαμεθα δικας τριακοσταιας.

VER. 28. ταυταν ταν γαν κατεδασσαμεθα] Hactenus ex vetere agri Minervii formâ in praxim redactâ, recuperantur Mi-

(10) Supra in eodem titulo PATVLCI DIOCLETIS integre legitur. Gens PATVLEIA pro *Patulcia* in Indice nominum Grut. legitur, haud dubie mendoſe. Ex inedito quodam Puteolano lapide, quem Neapoli exſcripſi, reperi eam gentem Puteolis non infrequentem fuiſſe. Is incipit, SEX · PATVLCI · APOLAVSTI · AVG. DVP. PVT. &c. Praeterea ex Teleſiae ruderibus eruti litterati annuli ſignatorii ad me ſubmiſſum ab amiciſ. Parocho Petro Antonio Vitali (ob nummariam gazam a ſe comparatam claro) exemplum tale erat. In pala ſcriptum erat: L · L · PATVLCIOR
IVC · ET · SVCC
Quod ita legendum eſſe, *Luciorum* (duorum) *Patulciorum Jucundi & Succeſſi*, ex anuli dorſo intelligitur, ubi compendio ſcalptum fuit: IVCVNDI · L · P · h. e. *Jucundi Luci Patulci*. Pluribus de cauſis ratus eſt annulus.

29 μεριδος και εποιησαμες παρ το τρι⊢η- μιγυον το δεκατον πρατον τρι-	μερίδος. Καὶ ἐποιήσαμεν παρὰ τὸ τριημίγυον τὸ δέκατον πρῶτον τρι-
30 γυον ποτθεντες ποττο πενθημιγυον αφας κατεσωιξαμες γας ⊢ωσ-	γυον προσθέντες πρὸς τὸ πενθημίγυον ἀφ' ἧς κατεσώσαμεν γῆς ὥσ-
31 τ ημεν εκπλειον ευρος τριγυον μακος απο τας ⊢εκατομπεδω αχρι ποτ	τ' εἶναι ἐκπλεῖον εὖρος τρίγυον· μῆκος ἀπὸ τῆς ἑκατομπέδου ἄχρι πρὸς
32 ταν ⊢ηρακλειαν ⊢οδον αν τως ορως και εγενοντο σχοινοι ⊢εκατον τρι	τὴν Ἡρακλείαν ὁδὸν ἀνὰ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένοντο σχοῖνοι ἑκατὸν τρι-
33 ακοντα ⊢οκτω ορεγματα ⊢οκτω ψιλας μεν ⊢εκατον τριακοντα τρις ορεγματα εικατι	άκοντα ὀκτὼ, ὀρέγματα ὀκτώ· ψιλῆς μὲν ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς ὀρέγματα εἴκοσι

29. *portionibus*. [Prima diviſio in partes duas: Pars I.] *Ad haec pone trihemigyum illud decimum effecimus primum tri-*
30. *gyum* [*addentes* ſcilicet *penthemigyo* uni *a terra quam recuperavimus* tantum, *quantum ſatis*
31. *eſſet ut redderetur expleta latitudo trijugeralis*]. *Longitudo vero ab Hecatompeda uſque ad*
32. *Heracleienſem viam ſecundum* rigorem *terminorum*. *Redactae ſunt autem ſchoeni centum tri-*
33. *ginta octo, paſſus octo : glabreti quidem centum triginta tres* (ſchoeni), *paſſus viginti*

Minervae omnia, quae vicinorum interceperat fraus. Nunc ad partitionem, dimenſioneſque partium ſingularum (nec niſi per menſuras longitudinum uſitatiores) ac porro ad locationes, ad finem uſque ſuperſtitis æris methodo uniformi progreditur. Hoc tantum peccat, quod nulla praemittitur generalis diviſio in tot numero portiones majores, quae rurſum in alias partes minores ſubdiſtinguantur: de quo in Argum. num. II. ſatis conqueſtus fui. Vt ecce haec prima portio (quae a v. 29. uſque ad v. 41. pertinet) in particulas duas initio partienda fuerat; ſicuti facto dividitur. Item altera (de qua uſque ad v. 71. agitur) inſcio lectore in particulas quatuor re ipſa dividitur. Tertia ad finem uſque laceri metalli progrediens, in ſex minimum particulas (quia in earum ſextâ deſinit) facto ſubdiſtinguitur. Nos lectorem quoquo modo juvaturi, in interpretatione noſtra initiis partium tum principum illarum trium, tum τῶν ὑπαλλήλων (*ſubalternarum*) brevia lemmata uncis incluſimus.

VER. 29. 30. *και εποιησαμες*] Verbum iſtud non alio refertur quam ad finem v. 29. nim. ad illud *πρατον τριγυον*; cumque eodem accuſativo tum in Latino, tum & in Graeco dialecti communis textu, ad juvandos lectores copulavi, toto praeterea commate intra uncos incluſo.

VER. 30. *ποτθεντες*] Hoc uſque ad *γας*, niſi tamquam *παρενθέμενον* (*interpoſitum*) legatur, turbabit lectorem. Ordo parentheſeos ejus hic eſt, *προσθέντες ἀπὸ γῆς, ἣν* (nam illud *αφας γας* reſolvitur in *ἀπὸ γῆς ἣν*) *κατεσώσαμεν, πρὸς τὸ πενθημίγυον* &c. id quod & in interpretamento feci. De ſyntaxi iſtius *αφας* vide dicta in I. 2. ad illud ΑΦΩΝ, quod ibi ex vero ſupplevimus.

VER. 31. *ευρος τριγυον*] Sic etiam & in ſecunda particula infra v. 37. Notabile hoc eſt, quod harum particularum latitudo per jugera (per jugera, inquam, verum in directum poſita, ut Adnot. 7. dictum: aut vero ut jugerum ſit ſtadii ſexta pars) longitudo per ſchoenos (h. e. diſtantiarum menſuram) colligitur: de quo ſup. ad v. 10.

VER. 32. *⊢ηρακλεαν*] pro *⊢ηρακλειαν*. Cum diphthongo frequentius in ære hoc. At interdum & ſine diphthongo reperitur iſtud derivativum.

VER. 32. 33. 34.] Hic primus locus eſt, quo de ſchoeno, oregmate & pede ſic agitur, ut eae inter ſeſe menſurae facillime comparari poſſint. Proinde cum

plu-

pluribus de cauſis hic ſe commendet locus, ei tantiſper immorabimur.

DISCVSSIO

De Heraclienſium ſchoeno, oregmate, pedibus.

I. Ac de ſchoeno non aliud ſciebamus ex Herodoto, & aliis, quam fuiſſe diſtantiarum menſuram, ſtadiis ſive LX. ſive XL. ſive XXXII. aequalem: at hinc & ex Tab. I. diſcimus fuiſſe etiam agrarii modi genus, & quidem (quantum ex utraque Tabula agnoſcimus) Herodoteae illius itinerariae menſurae partem multeſimam. Atque equidem de ſchoeno non nulla attigeram ad Brit. 19. pag. 158. Adnot. 38. Verum quod ibi in fine adnotationis dixi, non liquere, quot in ſchoeno oregmata, quotve in oregmate pedes eſſent, in eo ipſe me feſtinationis accuſo; quia hinc & ex aliis hujus Tab. locis id optime deprehenditur.

II. Quod Ὄρεγμα *paſſum* notaverit, id jam ante docuerat Heſychius; ſed ejus (11) locus in eam partem accipiebatur, quatenus ὄρεγμα in gradiendo valet, non quatenus genus menſurae eſt: at quod ὄρεγμα etiam nomen menſurae ſit, id unice huic aeri debemus. A Latiniſne menſorium paſſum Magni Graeci arripuerint, an ab Italienſibus Graecis (quo equidem magis propendeo) Latini, alii viderint.

III. In aere priore ſchoenus hanc unam partitionem habet, ut in hemiſchoena duo dividatur: at in hoc altero, praeter hemiſchoena, pluries ſchoenus in oregmata, hoc interdum in pedes dividitur. Ac ferme id ubi fit, indidem colligitur, ſchoenum oregmata (h. e. paſſus) XXX. complexam fuiſſe. Verbi cauſa in Parte II. (cujus metatio a v. 50. incipit) ſunt quantitates duae, nimirum.

v. 53. ſchoeni — 63. oreg. 12.
v. 55. ſchoeni — 8. oreg. 26. ped. 2.
Harum ſumma eſſet
ſchoen. — 71. oreg. 38. ped. 2.

Atqui ver. 56. cum ex utraque quantitate colligatur ſumma ſchoenorum 72. oregmatum octo, pedum duorum, id aperte ſuadet, ex 30. ὀρέγματιν effici ſchoenum unam, ac inſuper octo ibi oregmata ſuperfluere.

Item ver. 62. oregmata duo illa ſuperfluunt; quia ex hemiſchoeno (h. e. oregm. 15.) & ex oregmatib. 17. (quae exſtant ver. 61.) conſiunt oregmata 32. dividenda in ſchoenum unam, &, quae excurrunt, oregmata duo. Paria in fine partis quartae ver. 70. 71. & in ceteris omnibus deprehendes.

IV. At vero quotnam in oregmate pedes fuerint, id non aliunde potui colligere, quam ex hoc ver. 32. uſq. ad 35. Nam ex duabus hiſce ſubjectis ſummulis, nim.

ſch. 133. oreg. 26. ped. 1.
ſch. 4. oreg. 11. ped. 3.

profecto fieret ſumma integra ſchoenorum 137. oregmatum 37. pedum 4. Verum quia pedes quatuor aequant oregma unum, hinc oregmata non 37. ſed 38. numerabis. Ac quoniam ex 30. oregmatis integra ſchoenus exſiſtit; hinc recte ſumma ſic colligitur in v. 32. ac 33. ut ſint ſchoeni 38. & oreg. 8.

Et haec quidem de Magnae Graeciae oregmate ſive paſſu intelligi volo. At vero aetatae (12) Plinii *paſſus* (quem *Italicum* vocat) pedes continebat non quatuor, ſed quinos. Fortaſſis autem pedis Heracleotici modus Romano ita major erat, ut Heraclienſes quaterni quinos Romanos aequarent; eaque ratione oregma ſive paſſus Heraclienſis Romano paſſui aequalis inveniretur.

V. Po-

(11) Heſychius: ὌΡΕΓΜΑ· βῆμα· ἔρεισμα· ἅλμα· h. e. ὄρεγμα eſt *Paſſus, impetus, ſaltus*. Vocem ὄρεγμα (quatenus ioſolens menſurae nomen eſt, quae paſſis cruribus continetur) voce βῆμα Heſychius declaravit: quippe vox ὄρεγμα habebatur inuſitatior. Vnde BHMATIZEI eidem Heſychio eſt τὸ ποσὶ μετρεῖν, *pedibus* (paſſis) *metiri*. Vbi & vocem eſſe Macedonicam notat: recte: quia apud Atheoaeum X. c. 12. Baeto ille, qui σταθμοὺς Ἀλεξάνδρου πορείας (*ſtationes Alexandri expeditionum*) ſcripſit, Ἀλεξάνδρου βηματιστὴς (*Alexandri metator*) nuncupatur. Adhaec Strabo in VII. pag. 322. de Ignatia via loquens, quae in Macedoniam ducit, proprie (βεβηματισμένην κατὰ μίλιον) *per paſſus in miliaria redactam*, ſcripſit, quia ſic in Macedonia loquebantur. Polybius eodem verbo βηματίζω ſaepe eo ſenſu otitur.

(12) Plinius II. 23. ſic incipit: *Stadium centum viginti quinque NOSTROS efficit PASSVS* (ubi *Noſtros* ait, ſubindicat Graecanica Βήματα al'us moduli fuiſſe) *hoc eſt pedes ſexcentos viginti quinque*. Nunc ſi 625. per 125. partiaris, Plinianus *paſſus* pedum quinûm fuiſſe comperietur. Beiſſonius (de ver. ſign.) ex lib. varior. auctor. de menſ. ſic affert: *Paſſus dicitur, quod duobus greſſibus gradiendo conficitur. Paſſus etiam dicitur, quantum ambobus brachiis extenſis inter longiſſimos digitos eſt.* Alibi: *Paſſus pedes quinque, pertica paſſus duos* habet. Haec Latini de *paſſus* docent.

34 ⊏εξ πους αμπελων δε τετορες σχοινοι ορεγματα δεκα ⊢εν ποδες	ἕξ, πούς, ἀμπέλων δὲ τέσσαρες σχοῖνοι ὀρέγματα δέκα ἓν πόδες
35 τρις ⊢αυτα ⊢α γα εμισθωθη ταν πραταν πενταϝετηριδα διακοσιων	τρεῖς. Αὕτη ἡ γῆ ἐμισθώθη τὴν πρώτην πενταετηρίδα διακοσίων
36 ⊏εξηκοντα ⊢εννεα μεδιμνων χοος δυων χοινικων απο δε τουτω τω	ἑξήκοντα ἐννέα μεδίμνων χοὸς δυοῖν χοινίκων. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ
37 τω τριγυω εμετρησαμες ποτ το ⊏ικατιδειον δευτερον τριγυον ευ	τριγύου ἐμετρήσαμεν πρὸς τὸ ⊏ικατιδεῖον ΔΕΥΤΕΡΟΝ τρίγυον εὖ-
38 ρος αν τως ορως μακος απο τας ⊢εκατομπεδω ποτι ταν ⊢ηρακλειαν	ρος ἀνὰ τοὺς ὅρους, μῆκος ἀπὸ τῆς ἑκατομπέδου πρὸς τὴν Ἡρακλείαν
39 ⊢οδον και εγενοντο σχοινοι ⊢εκατον τριακοντα ⊢εννεα ψιλας μεν ⊢ε	ὁδὸν, καὶ ἐγένοντο σχοῖνοι ἑκατὸν τριάκοντα ἐννέα ψιλῆς μὲν ἑ-
40 κατον ⊏ικατι τρις σχοινοι αμπελων δε δεκα ⊏εξ σχοινοι τουτο το τρι	κατὸν εἴκοσι τρεῖς σχοῖνοι, ἀμπέλων δὲ δέκα ἓξ σχοῖνοι· τοῦτο τὸ τρί-
41 γυον εμισθωθη ⊏εξακατιων ⊢ενενηκοντα πεντε μεδιμνων	γυον ἐμισθώθη ἑξακοσίων ἐνενήκοντα πέντε μεδίμνων.

34. *ſex, pes unus; vinearum vero quatuor ſchoeni, paſſus undecim, pedes*
35. *tres. Haec terra locata eſt quinquennio primo ducentis*
36. *ſexaginta novem medimnis, choëo, choenicibus duabus.* [Pars II.] *Ab hoc vero*
37. *trigyo dimenſi ſumus ad Vicatideum verſus* SECVNDAM *trijugeralem lati-*
38. *tudinem per* (ſuos) *terminos, longitudinem* vero *ab Hecatompeda ad Heracleenſem*
39. *viam: & collectae ſunt ſchoeni centum triginta novem: glabreti quidem cen-*
40. *tum viginti tres ſchoeni, vineti vero ſedecim ſchoeni. Hoc tri-*
41. *gyum locatum eſt ſexcentis nonaginta quinque medimnis:* [Hinc incipit 2. diviſio.]

V. Poſtremo ad ſchoenum Heraclienſem quod attinet, ea, uti vidimus, oregmata XXX. (h. e. pedes CXX.) longitudinis habebat. Hinc ſchoenus quadrata (h. e. area ad pedes Heraclienſes CXX. quaquaverſum porrecta) aequalis actui agrario fuerit neceſſe eſt, h. e. ac dimidium Latini jugeri, quod conſtabat ex binis actibus. De *Actus* & *Jugeri* modulo pauca tetigi ſup. p. 260.

VI. At vero iſta eadem Heraclienſium ſchoenus Aegyptiae & Herodoteae ſchoeni pars erat multeſima, uti ſupra innuimus. Nec mirum ſi res ita ſe in ſchoenis Heracleoticis habuerit; quando in ponderibus & nummorum valore par ferme ratio fuit. Nam Tarentinorum & Heraclienſium Talentum, Mina, Nummus pars longe minima cognominum ponderum & monetarum Graecis uſitatarum erat; uti copioſe in *Diſquiſit. de vet. Tarentin. &c. moneta* p. 217. oſtenſum fuit.

VER. 33. ψιλας μεν] Sic paſſim in hoc toto aere. Cur verterim *glabretum*, de eo confer dicta ad I. 127.

VERSV 35. ταν πραταν πενταϝετηριδα] *Quinquennio primo*. At alibi (in Brit. 50. & I. 51.) κατα βιω (*ad vitam*) locatio contrahitur. Quid vero de ſequentibus omnibus locationibus ſentiendum, in quibus tempus praefigitur nullum? Ad vitam ne contrahebantur locationes illae, an ad quinquennium? De quo jam dictum eo.

SCHOLION. *Tabulae I. locationes emphyteuticas utrâque finiendas, hujus vero aeris quinquennales fuiſſe.*

Atque

Atque equidem ſuſpicabar, ubi tempus nullum ſtaruitur, generale illud *κατα βιω* (quod in Syntheca I. 51. locationibus praefigitur) valiturum. At vero ſi qui caſus inciderent, in quibus ad tempus locationem conductionem duraturam eſſe expediret, tum quinquennium praeſtitui conſueviſse. Veluti hic, cum haec agri pars adempta injuſtis detentoribus fuiſſet; anctioni locus eſse non poterat. Quid ita? quia privatis invidioſum erat in alterius civis damnum, qui deturbatus fuerat, ultro ſeſe conductorem offerre. Hoc ergo caſu idoneus quivis de populo a polianomis adigebatur, ut quavis leviore mercede ad quinquennium dumtaxat primum particulam illam coleret: quo finito, tum demum ſine invidia ſub haſta locatio libera peragebatur, cum certatim ab omnibus ad auctionem ſine ullius offenſione concurreretur. Itaque videntur, hae praediorum publicorum locationes conſueto jure *in perpetuum* ſive ad vitam valuiſſe; ſicuti & in jure Romano (l. 1. D. *ſi ager vectig.*) occurrunt *Agri civitasum vectigales, qui IN PERPETVVM locantur*; unde & ii conductores *Perpetuarii* dicti: quae vox olim vitae terminis coercebatur (ut illud æris prioris *κατα βιω*) etſi jure recentiore etiam heres eidem conductioni ſuccedit, *quamdiu* certe *penſio ſive reditus pro bis domino praeſtetur*, ut dicitur in Inſtit. *de Locat.* Mos igitur apud hos noſtros Italiotas fuit, ut locatio vitae finibus coartaretur. At ſi quando expediret, ut ad tempus definitum locaretur, tum id diſertis verbis exprimebatur; ut in facti ſpecie, de qua Aes noſtrum loquitur. Ita equidem initio ſuſpicabar.

Sed tamen, ut *quinquennium* conſuetus locationum terminus fuerit, plura afferri ex Romanorum inſtitutis (quorum, ut ſaepe dixi, magnam partem ex Magnis his Graecis expreſſerunt Quirites) exempla poſſunt. In quinquennium vectigali fuiſſe locata, ſatis Varro innuit lib. V. de L. L. *LVSTRVM nominatum tempus quinquennale a LVENDO, hoc eſt ſolvendo, quod quinto quoque anno vectigalia & ultro tributa per Cenſores perſolvebantur.* Ac de luſtro locationum pulchre Varroni concinunt Romanae leges. Vt l. 13. §. 11. D. Locat. *Et ſi LVSTRVM forte ab initio fuerat conductioni praeſtitutum.* Labeo l. 30. §. 1. D. *de leg. 3. Qui horsos publicos a Rep. conductos habebat, eorum hortorum fructus uſque ad LVSTRVM, quo conducti eſſent, Aufidio legaverat.* Plinius IX. ep. 13. *Priore luſtro . . . poſt magnas remiſſiones reliqua creverunt.* Ac de luſtro locationum plura apud Briſſonium reperies lib. VI. de Form. cap. 70. Qui ibidem oſtendit, locationum ruſticarum initia a Kalendis Martiis (a quibus vetus Romanus annus incipiebat) proceſſiſſe. Verum ut ad luſtrum redeam; non eſt id anxie cum eruditis curandum, utrum quadriennio dumtaxat exacto, quinto vero ineunte anno, id ſit capiendum, an vero ſolido quinquennio abſoluto: nam quidquid de luſtro viri docti decreverint, hoc ipſum ad *πενταετηριδα* noſtram traham.

Quamquam mihi non eſt dubium, quin *Luſtrum locationum* continuerit quinquennium ſolidum. Id vero ex iis legibus poteſt intelligi, in quibus *in quinquennium* (haud ſecus atque haec Tabula *πενταετηριδα* terminum locato ſtatuit) locationes contrahuntur: quas quidem apud Briſſonium de Form. loc. cit. reperies. Ergo *Luſtrum* in locato eſt quinquennii ſynonymum; ita ut ubi l. 4. §. 1. *de reb. cred.* agitur de Colono *poſt luſtrum completum fructus* percipiente, & l. 3. §. 6. *de jure Fiſc.* agitur de *peracto luſtro* diſcedenribus; tantumdem ſit ac *poſt quinquennium completum*, & *peracto quinquennio*. Poſtremo quid ſignificantius l. 3. §. 1. D. *de admin. rer. ad civit. pertin.* in qua Vlpianus ex Papiniano ſic affert: *Praedium publicum IN QVINQVE ANNOS idonea cautione non exacta Curator reipublicae* (qui in his rebus cenſor Rom. reſpondebat) *locavit*. Nil clarius.

Neque vero ex Tabula I. illud *κατα βιω*, trahi in exemplum poteſt; nam ea locatio haud dubie *ἐμφυτευτικὴ* fuit: cujus emphyteuſeos nomen quidem in jure novum fuiſſe, at rem antiquam, alibi ad Kal. Marm. ad Acta S. Reſtitutae copioſe oſtendi. Plane in Aere priore nihil non contractum emphyteuticum ſuadet. Ager Dionyſiacus maximam partem ſteriliſſimus erar, utpote de *τῶν σκίρων* genere (de quibus egi copioſe ad Tab. I.) & aratri impatiens: cujuſmodi ager non poterat niſi ad melio-

42 διαβαντες δε τον Ϝικατιδειον εποιησαμες πρωταν μεριδα παρ ⊢εκα	Διαβάντες δὲ τὸν Ϝικατίδειον ἐποιήσαμεν πρώταν μερίδα παρ' Ἑκα-
43 τομπεδον εν ⊢αι ⊢α αμπελωργικα και εταμομες κοιναν ποθοδον εκ τω	τόμπεδον, ἐν ᾗ ἡ ἀμπελουργική, καὶ ἐτάμομεν κοινὴν πρόσοδον ἐκ τοῦ

42. *Tranſgreſſi vero Vicatideum*, *conſtituimus PRIMAM* (ſecundae ſectionis) *partem juxta Heca-*

43. *tompedam*, *in qua eſt terra vinitoria* (h.e. vineta adultiora & putationi idonea) *unde decidimus communem aditum* (*qui a*

randum dari in perpetuum jure emphyteutico: cum contra ager Minervius ſumma bonitate praeſtaret, quem non aliter quam pro more ad quinquennium elocari aequum erat. Deinde hoc ipſum & modus penſionum oſtendit. Ibi modicae mercedes exiguntur, ut emphyteuſim decebat: hic contra graves conductoribus penſiones imperantur, Quocirca hic obiter illud revoco, quod in Argumento (pag. 256. num. III.) ex majore mercedum quantitate agrum Minervium Dionyſiaco multo ampliorem arguebam. Non enim id recte infertur; quia levior in Dionyſiaco penſionum modus naturam emphyteuſeos ſequitur. Ac fortaſſis ampliorem fuiſſe hoc Minervio campum Dionyſiacum ex dimenſionibus largioribus aliquis deprehenderit: quae nunc ad vivum reſecare non vacat. Atque haec pro quinquennio dicta ſunto: quae meo judicio multo plus roboris habent.

VER. 42. 43. παρ ⊢εκατομπεδον εν ⊢αι ..] Extremas duas verſis 42. litteras deletas apparet; nam pro ⊢EKA legitur ⊢ΓΙ, initio vero ſequentis TONΠΕΔΟΝ. Sed nullum ab eo quocumque vitio periculum, quia haec vox quinque locis aliis integra occurrit: quorum primus eſt ver. 24. ubi lectorem huc rejeci. Omnibus autem tabulae locis commune hoc, quod vox ſit generis ſequioris; quaſi ſi ὁδὸς ſubaudias. Ceterum apud ſcriptores reperitur etiam neutrius: quae loca in pagella (13) ima reperies. Hic autem ἡ ἑκατόμπεδος quidnam rei ſit, incertum: de quo tamen conjectionem noſtram veriſimillimam ſubjiciemus.

COM-

(13) *De* Ἑκατομπέδῳ *tam neutrius*, *quam maſculi generis*. *Adhaec plura in tranſitu notatu digna*.

Dies me deficiat, ſi haec nunc plenâ manu perſequi velim. Digitum ad fontes intendo, Plutarchum, Harpocrationem, Heſychium, Suidam, Etymologum. Scio Meurſium de his pro dignitate egiſſe. Is nunc mihi ad manus non erat.

De neutro ſic habet Heſychius: Ἑκατόμπεδον· τὸ θέατρον. Nec alium novi, qui *Hecatompedum* pro nomine theatri acceperit.

At idem vocabulum de Minervae templo Athenis non tantum maſculino genere, ſed & neutro uſurpabatur. Teſtis Harpocration, qui & Dinarchum auctorem laudat. Ex Harpocratione id hauſit Suidas, & ex utroque forſitan Etymologus. At quod hic ultimus addit, ita dictum, quod quaquaverſum centum pateret pedes, in eo Harpocration adverſatur: apud quem reperitur ſcriptum auctore Callicle, ſive Calliſtrato, διὰ κάλλος καὶ εὐρυθμίαν, οὐ διὰ μέγεθος (*propter* operis *elegantiam & concinnitatem*, *non vero magnitudinem*) ita dictum fuiſſe: quae & Suidas exſcripſit.

Sed & mas ὁ ἑκατόμπεδος ad Minervae templum referebatur; nam ſive νεὼς (*templum*) ſive, ut pleríque malunt, παρθενὼν ſubaudiebatur, teſte Plutarcho in Pericle, & Harpocratione, itemq. Heſychio: niſi quod hic ultimus in acceptione παρθενῶνος videtur ab aliis diverſus abire. Nam ceteri, quod Minerva κατ' ἐξοχὴν dicta ſit Παρθένος, ab eo factum volunt, ut eius fanum παρθενὼν vocaretur. At Heſychius aliter ἐτυμολογεῖ, quaſi a virginibus in eo templo degentibus παρθενὼν ſit appellatus. Atque equidem credo, utrumque verum fuiſſe. Nam ἑκατόμπεδος vere Παρθένῳ deae dicatum fuit. Et tamen, quia in ων deſinentia nomina collectiva ſunt; non alia de cauſa id templum παρθενὼν vocatum videtur, quam quod in eo virgines plures Minervae cultui addictae detinebantur.

Interim Heſychii locum, ut qui nos alia plura docet, adſcribere proderit. ἙΚΑΤΟΜΠΕΔΟΣ· νεὼς ἐν τῇ Ἀκροπόλει παρθένοις κατασκευασθεὶς . . . *Hecatompedus*. *Templum in Arce virginibus exſtructum ab Athenienſibus*, *majus eo*, *quod Perſae incenderunt*, *quod pedum quinquaginta fuerat*.

Plane niſi in ære noſtro de induſtria ſemper cum artic. femin. jungeretur (ac facile ne cum ſuperioribus notionibus confunderetur) nihil pronius fuiſſet, quam ut ⊢εκατομπεδον nomine fanum Minervae dicatum intelligeremus. Nam cum campus hic Virgini illi ſacer eſſet; non inconveniens fuit, in eo etiam Deae delubrum fuiſſe. Nunc quia ſemper ſequioris generis eſt; lucrabimur tertiam ἑκατομπέδου uſurpationem, tum genere tum notione novam: de qua in ſeq. Commentatione.

COMMENTATIO

De Hecatompeda v. 42. & tum hujus, tum Heraclienſis viae, & interjacentium vinearum poſitu: deque Minervii campi adumbratione.

Praeſtabit initio loca de *Hecatomp.* recenſere omnia, ſicunde forte lux affulgeat. Ex hoc quidem loco, qui prae manibus eſt & ex v. 54. apparet, juxta Hecatompedam fuiſſe vineta. Vide mox ad v. 43. ubi de αμπελωργικα. Hinc etiam & ex ver. ſeq. ac potiſſimum ex ver. 47. diſcimus, communem πόθοδον (*aditum*) ex vineis ad *Hecatompedam* uſque pertinuiſſe. At vero verſus ille 24. (ubi prima eſt Hecatompedae mentio) ita loquitur: *Quae terra adgeſtu adcreverat in medio* (τας τε ϝεκατομπεδω) *Hecatompedae & Heraclienſis viae*. Eadem prope verba reperies v. 31. & 38. Ex quibus verbis plura intelligimus: ac primum *Hecatompedam* fuiſſe viam pedibus centum patentem: deinde Acirim amnem, & Hecatompedam, itemque Heraclienſem viam fuiſſe inter ſe vicinos ductus, & quidem inter ſe parallelos, ab Heraclea & occaſu ſolis in ortum progredientes. Hoc amplius diſcimus ſecundum amnis ripam proceſſiſſe (14) Hecatompedam, quae proinde valde convenienter (15) centum pedes lata eſſet: deinde agri Minervii vineta inter Hecatompedam & Heracleenſem viam interceſſiſſe, itemque ex vinetis ad Hecatompedam (ex ver. 45. 52. 69.) πόθοδον (*aditum*) communem omnibus vinearum cultoribus patuiſſe: poſt vineta ad ultimum Heraclienſem viam proceſſiſſe. Haec quidem ad Tabulae hujus ἰχνογραφίαν (*adumbrationem*) adnotaſſe permagni intererat.

Illud etiam noſſe proderit, ſicuti agrum Dionyſiacum ad occaſum Heracleae fuiſſe, utpote cum Pandoſia cohaerentem, jam ſupra oſtendimus; ita e contrario Minervium campum latus Heracleae ortivum obſediſſe. Conſtat hoc ex ver. 12. ubi *maris* diſerta fit mentio. Minervius ergo campus a ſeptentrione Aciri amne alluebatur: ab occaſu Heracleam aut contingebat, aut ex vicino ſpectabat: a meridie Heraclienſi via & limite Vicatideo (quorum utrumque ab ortu in occidentem ibat) pervagebatur: ab ortu mare aut ἀμέσως (*proxime*) aut ex vicino aſpiciebat.

VER. 43. ἐν ϝαι ϝα αμπελωργικα] *In qua ampelurgica eſt*. Haec loquendi ratio *Ampelurgicam* locum aliquem fuiſſe indicat. Et quidem Ἀμπελουργὸς eſt *vinitor*; ἀμπελουργία eſt vinearum cultura: ἀμπελουργέω eſt vinitoriam exerceo: a quo oritur vox illa Ἀμπελουργήματα (16) apud Pollucem. Ἀμπελουργικὴ vero (ſi τέχνη ſuppleas) erit *Ars vinitoria*. Et haec quidem παχυμερῶς de iſta ἀμπελωργίκᾳ dicta ſunto. Ceterum quid hoc loco re vera Αμπελωργικαν Tabula appellet, tum ex interpretatione (in qua *Vinetum adultius* poſui) intelliges, tum ex inferne (17) adnotatis, ubi rem omnem ſubtilius exſequimur,

 mur,

(14) Neque verſus 24. repugnat: ex qoo apparet, terram, quam olim amnis ripae adgeſſerat, in medio Hecatompedae & viae Heraclienſis fuiſſe. Nam terrae adgeſtus antiqoior Hecatompedâ fuerat. Diu vero poſtquam ripa terrae appulſione creverat, Hecatompedam illam ripenſem metati fuere noſtri; eoque factum, ut terra illa medium inter Hecatompedam & Heraclienſem viam locum occuparit.

(15) Niſi vero *Hecatompeda* vocabatur, non quod re vera tam late pateret, ſed propter numeri religionem; ſicuti & in *Hecatombes* vocabulo factum ſcimus, & in templis, altaribus aliiſque aedificiis pluribus non re ſed nomine ἑκατομπέδοις. Qoo ſpectare & Homericum illod poſſit Il. Ψ. 164. Ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμπεδον: etſi Scholiaſtes adnotat, pyram illam τετράγωνον (*quadratam*) fuiſſe, & ita ut ſingula *latera pedes centum haberent*. Ab veterum, uti dixi, numeri centenarii religione is loquendi modus manavit. Obiter noto, ad eum verium Barneſium copioſe oſtendere, Poetam non per O, ſed per E ſcripſiſſe Ἑκατέμπεδον. Sic certe in hiſce compoſitis priſci loqoebaotur. Ac fortaſſis, quod *Pedem* Latini per E ſcribunt, id eos a Graecorum vetuſtiſſimis didiciſſe, veriſimillimum fuerit.

(16) Duo ſunt ab ἀμπελουργὸς prognata vocabula quae H. Stephani induſtriam effugerunt, quae tamen ab Jul. Polluce VII. cap. 32. ubi de Agricolis, recenſentur: qui ſegm. 140. Ἀμπελουργήματα (*opera vinitoria*) affert; & ſegm. 141. inter ἐπιῤῥήματα (*adverbia*) rei hujus recenſet Ἀμπελουργικῶς, quaſi dicas *juxta artis vinitoriae* (h. e. putatoriae) *ſcita*. Elegans adverbium ex ſeq. Adnot. capiendom.

(17) *Amplius de* Αμπελωργικα *loci hujus*. Ἀμπελουργίας *vox ad praecipuam artis vinitoriae partem, nempe ad putationem,* κατ' ἐξοχὴν *a Theophraſto reſtringitur. Quid proprie in hoc ære* ϝα αμπελωργικα.

Ars ἀμπελουργικὴ eadem Theophraſto ac *putatoria*. Nam is ἀμπελουργίαν idem qood κλᾶν, ac tantumdem qood τέμνειν, facit, ut obſervat Budaeus (col. 1013. edit. meae) ſicuti & ἀμπελουργεῖν eidem Theophraſto eſt vites putare, & ſarmenta expurgare; cui & ἀμπελουργουμένη ἄμπελος eſt *vinea quae* (κλᾶται) *putatur*. Quo ſpectant & illa Demoſthenis dicta, ab Aeſchyne in eâ Contra Cteſiph. relata: Ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν, ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τὰ δήμου,

44 ϝικατιδειω ποτταν οικιαν ϝικατιπεδον και απο τας οικιας παρ τας αμ	ϝικαπδείου πρὸς τὴν οἰκίαν ϝικατίπεδον, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας παρὰ τὰς ἀμ-
45 πελως αχρι ες ποταμον Ηοκταπεδον και εμετριωμες απο τω ϝικατιδειω.	πέλους ἄχρι εἰς ποταμὸν, ὀκτάπεδον· καὶ ἐμε- τρώμεν ἀπὸ τοῦ ϝικαπδείου
46 τω ποτ ακιριν επι ταν διαστολαν ταν πλαγιαν ταν απο τας ποθοδω τας κοι	τοῦ πρὸς Ἄκιριν ἐπὶ τὴν διαστολὴν τὴν πλα- γίαν τὴν ἀπὸ τῆς προσόδου τῆς κοι-

44. *Vicatidио ad caſam vigintipedalem pertinet, & a caſa ſecundum vi-*

45. *neas uſque ad amnem) octo pedes patentem: & dimenſi ſumus a Vicatidио,*

46. *quà ad Acirin pertinet, uſque ad diſtinctionem obliquam, quae ab aditu commu-*

mur. Ex his vero & ex infra notandis percipimus, vineta illa, quorum conductoribus ſingulis ſingulae partes aſſignantur, juxta Hecatompedam exſtitiſſe.

VER. 43. 44. 45. και ετaμομες κοιναν ποθοδον (εκ τω . . . και αχρι ες ποταμον) Ηοκταπεδον] Iſtud Ηοκταπεδον ad illam ποθοδον refertur, de qua ver. 43. & ſaepe infra ſermo recurret, non vero ad proximum ποταμον. Porro non tantum hîc, ſed paſſim in utroque ære vox Ηοκτω cum ſuis derivatis conſtantiâ ſummâ denſatur (ut alibi obſervavimus) id vero ſine ullo Graecorum aut Latinorum exemplo. Jam vero ex hac tota periocha curſum hujus *aditus* vides: qui quidem communis omnibus conductoribus fuit; eoque non minore donatur amplitudinis modulo, quam qui *Viae* in XII. Tab. tribuitur: in quibus *Viae* latitudo in porrectum habet *pedes octo*, in anfractum, i. e. ubi flexum eſt, *pedes XII.* Via Romanis duplo latior *Actu* erat, ſicuti Actus duplo latior *Itinere*. Atque haec ſatis vulgata ſunt, At apud hos noſtros ampliora omnia viarum ſpatia. Quo nil mirum ſi ποθοδος haec, quae certe anguſtior ὁδῶ eſſe debuit, tamen pedes octonos pateat.

VER. 46. διαστολαν] Quid vocet διαστολαν, mox ad ver. 54. dicetur. *Diſtinctionem* (πλαγιαν) *obliquam* vocat, quia ceterae *rectae* erant. Geometricae voces ſunt:

δῆμον, ὑποτέτμηνται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων . . . Quae Budaeus ibidem ita reddidit: *Quidam ſunt, qui ſic civitatem, ut vitem vinitores putandam ſuſceperunt, homineſque ex populo excidere quaſi palmites inſtiterunt. Succiſi ſunt hoc pacto nervi ſummae reipublicae . . .*

Ad haec idem Theophraſtus praecipuam vinitoris peritiam in κλάσει (*putatione*) conſtituit. Qui in III. de cauſ. plant. ιγ. ſic poſuit: *Adultarum jam vinearum* (πρῶτον μὲν καὶ μέγιστόν ἐστιν ἡ κλάσις) *PRIMVM ET MAXIMVM* opus *putatio eſt*. Ac ſtatim addit *ſcite putatam vitem* (καὶ εὐβλαστοτέρα καὶ εὐκαρποτέρα καὶ πολυχρονιωτέρα γίνεται) *& germinare laetius, & fructus uberiores a ſe dare, & perennare diutius*. Idem quoque id munus in βραχυτομίαν & μακροτομίαν dividit: quae duo diſcernere, &, quid ſingulis ſtirpibus facto opus ſit, decernere, id vero ad peritiam vinitoris pertinet. Quocirca merito apud Theophraſtum univerſa curatio vitium (id enim omne vox Ἀμπελουργία complectitur) ad putationem reſtringitur: apud quem ſcil. ſola putatio, utpote pars una maxime neceſſaria, nomen univerſi generis occupavit, ut ea una ἀμπελουργία vocaretur. Idque in vineis merito obtinuit: nam ſtirpes reliquorum generum relinqui arbitrio ſuo ferme impune poſſunt: vinea diu vivere imputata non poſſunt.

Atque ex hactenus dictis jam plura intelligimus. I. Ac primum hoc Tabulae loco αμπελουργικα pro praecipua vinitoris parte h. e. putatoria uſurpatur; ſicuti & cujuſvis arboris ſalx putatoria, κατ᾽ ἐξοχὴν Columellae *Falx vinitoria* dicitur, Graecis vero δρέπανον ἀμπελουργικόν. II. Deinde putationis neceſſitas in adultis tantum vineis a Theophraſto (vide ſup. ejus locum) adſtruitur; nam ἀμπελὼν (*vitiarium*) ea neceſſitate minime adſtringitur.

His intellectis, ubi Tabula ait, *In qua* (hecatompeda) τα αμπελουργικα, *ampelurgica* eſt; ſi τεχνα (*ars*) ſuppleas; tum in ea parte agri *ars putatoria* eſſe ſignificatur, in qua ſcil. parte, utpote vineis adultis deſtinata, artis vinitoriae regnum erat.

At equidem praeſtare auſim hîc non τεχνα (*ars*) ſed ΓΑ (*terra*) ab Heracleenſibus noſtris ſubaudiri placuiſſe. Nam cuicumq. illud εν ται (*in qua*) auditum fuerit, ſtatim rei corporalis ibi ſitae, non vero incorporalis (cujus generis *Ars* eſt) exſpectatio cietur. Quid vero, inquis, *terram vinitoriam* noſtri Heracleotae appellant? Nempe illam, quae falci vinitoriae aſſignata fuerat, ſive in qua vineta adultiora erant, vinitorum induſtriorum falce caſtiganda. Diſtinguitur hîc ergo ſimplex Ἀμπελὼν (quatenus *vitiarium* notat falce intactum) ab *Ampelurgica*, h. e. ea terra, in qua vinitoriae falcis peritia emicat, ſive in qua vineta ſunt grandiora.

47	ναι αγωσας ες ταν Ͱεκατομπεδον και εγενοντο πεντηκοντα Ͱεννεα σχοι	νῆς ἀγούσης εἰς τὴν Ἑκατόμπεδον· καὶ ἐγένοντο πεντήκοντα ἐννέα σχοῖ-
48	νοι Ͱημισχοινον ψιλας μεν πεντηκοντα μια οργυματα Ͱεπτα αμπελων δε	νοι, ἡμισχοῖνον· ψιλῆς μὲν πεντήκοντα μία ὀργύματα ἑπτά, ἀμπέλων δὲ
49	Ͱοκτω σχοινοι οργυματα Ͱοκτω Ͱαυτα εμισθωθη τετρακατιων τεσσαρακον	ὀκτὼ σχοῖνοι ὀργύματα ὀκτώ· αὕτη ἐμισθώθη τεσσαρακοσίων τεσσαράκον-
50	τα Ϝεξ μεδιμνων καδδιχων τεσσαρων. ΔΕΥ-ΤΕΡΑ μερις εν Ͱαι Ͱα οικια Ͱας ε	τα ἓξ μεδίμνων καδδίχων τεσσάρων· ΔΕΥ-ΤΕΡΑ μερὶς, ἐν ᾗ ἡ οἰκία, ἧς ἐ-
51	στι μακος απο τω Ϝικατιδειω επι ταν τραφον ταν παρ ποταμον ευρος απο των ο	στι μῆκος ἀπὸ τοῦ Ϝικαπδείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν, εὖρος ἀπὸ τῶν ὅ-
52	ρων· και τας ποθοδω τας Ͱοκταπεδω τας ες ποταμον αγωσας επι τως ορως	ρων καὶ τῆς προσόδου τῆς ὀκταπέδου τῆς εἰς ποταμὸν ἀγούσης ἐπὶ τοὺς ὅρους,
53	και εγενοντο Ϝεξηκοντα τρεις σχοινοι οργυματα δεκα δυο ταυται ται μεριδι	καὶ ἐγένοντο ἑξήκοντα τρεῖς σχοῖνοι, ὀργύματα δέκα δύο. Ταύτῃ τῇ μερίδι
54	ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν πραταν διαστολαν ταν παρ ταν Ͱεκατομπε	προσεδασάμεθα ἀμπέλων τὴν πρώτην διαστολὴν τὴν παρὰ τὴν Ἑκατόμπε-

47. *ni, ducit ad Hecatompedam : ac repertae ſunt quinquaginta novem ſchoe-*

48. *ni , hemiſchoenum : glabreti quidem una & quinquaginta* [ſchoeni] *paſſus ſeptem , vineti vero*

49. *octo ſchoeni , paſſus octo . Haec* (pars) *locata eſt quadringentis quadragin-*

50. *ta ſex medimnis , caddichis quatuor . SECVNDA pars* (ſectionis ſecundae) *in qua* (eſt) *caſa*: *cujus* [partis]

51. *longitudo eſt a Vicatideo ad foſſam , quae ſecundum fluvium* (vadit) *latitudo a ter-*

52. *minis & ab aditu octapedo, ad amnem ducente, ad terminos*:

53. *& collectae ſunt ſexaginta tres ſchoeni , paſſus duodecim. Huic parti*

54. *attribuimus vinearum primam diſtinctionem, quae juxta Hecatompe-*

ſunt : quas ſine ichnographia campi quis in re ſubjecta docuerit?

VER. 50. *εν ͰΑΙ Ͱα οικια*] Caſa, ruſtica erat , cujuſmodi in aere priore in Syntheca deſcribitur ver. 91. & ſeq.

VER. 51. *ταν τραφον*] Doricâ metatheſi pro *τάφρον*. Sic etiam mox ver. 58. & 64. Vſurpatur etiam in I. 82. Ac vide pag. 222. ubi Heſychio auctore hanc vocem explicuimus , ac viciſſim Heſychium emaculavimus.

VER. 54. *ταν πραταν διαστολαν*] Potuiſſem *Primum hortum* vertere , ſi (18) Columellam ſequi libuiſſet: potuiſſem (19) *aream*

(18) Columella IV. 18. *Quando vinea placuerit ordinare , centenae ſtirpes per ſingulos HORTOS ſemitis* (quae ſemitae hortos iſtos dirimebant) *diſtinguantur : vel (ut quibusdam placet) in ſemijugera omnis modus dirimatur . . . Quin etiam ipſa HORTVLORVM deſcriptio quanto eſt minoribus modulis concisa , fatigationem veluti minuit . . . . . Vindemiatoribus quoque hae SEMITAE , & jugum pedamentaque ſarcientibus , opportunam laxitatem praebent , per quam vel fructus vel ſtatumina portentur*. Vox ipſa HORTVS ſermone priſco ſecretionem notabat, locaque circumſepta, ut alibi pluribus oſtendiſſe memini . Quocirca *Horti* vox pulchre per omnia τῇ διαστολῇ reſponderet .

(19) *Areae* in hortis ſpatia quadrata ſunt, ſubacta & coaequata , in quae ſemina jaciuntur. Verum, ſi ruſticis auctoribus fides , anguſtiores erant ; ita ut ex ea ſemitâ , quae inter areas duas media eſt, runcantes utrinque poſſent *dimidias areas* (uti Columella XI. 3. praecipit) *eruncare* . Areae modum ita artat Palladius I. 34. *Areae faciendae ſunt anguſtiores* (*i. e. XII. pedum longitudine , & ſex latitudine*) *ut ſint , propter ſpatia* (ipſarum arearum) *utrinque purganda , diviſae* . Poſtremo vox *Areae* herbarum , non item arborum, peculiaris eſt , eoque impropria vineis.

Digitized by Google

55	δον ⊢οκτω σχοινως ορεγματα ⊏ειχατι ⊏εξ ποδας δυο και εγενετο ⊢α πασα μερις	δον ὀκτὼ σχοίνους ὀρέγματα εἴκοσι ἓξ ποδὰς δύο· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς
56	⊢εβδεμηκοντα δυο σχοινοι ορεγματα ⊢οκτω ποδες δυο ⊢αυτα εμισθωθη ⊏εξα	ἑβδομήκοντα δύο σχοῖνοι, ὀρέγματα ὀκτὼ, ποδὲς δύο· αὕτη ἐμισθώθη ἑξα-
57	κατιων τριακοντα δυων μεδιμνων χοος ΤΡΙΤΑ μερις μακος απο τω ⊏ειχατι	κοσίων τριάκοντα δύων μεδίμνων χοός. ΤΡΙΤΗ μερὶς· μῆκος ἀπὸ τοῦ ⊏ειχατι-
58	δειω επι ταν ταφον ταν παρ ποταμον ευρος απο των ορων των τας δευτερας	δείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν, εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων τῶν τῆς δευτέρας
59	μεριδος επι τως ορως και εγενοντο ψιλας μεν ⊏εξηκοντα ⊏εξ σχοινοι ⊢ημισχοι	μερίδος ἐπὶ τοὺς ὅρους· καὶ ἐγένοντο ψιλῆς μὲν ἑξήκοντα ἓξ σχοῖνοι, ἡμισχοί-
60	νον ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν δευτεραν διασστολαν αφ εκα	νον. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέλων τὴν δευτέραν διαστολὴν ἀφ' Ἑκα-
61	τομπεδω ⊢επτα σχοινως ορεγματα δεκα ⊢επτα και εγενετο ⊢α πασα μερις ⊢εβδε	τομπέδου ἑπτὰ σχοίνους, ὀρέγματα δέκα ἑπτά· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑβδο-
62	μηκοντα τετορες σχοινοι ορεγματα δυο ⊢αυτα εμισθωθη ⊏εξακατιων τριακοντα	μήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι, ὀρέγματα δύο. αὕτη ἐμισθώθη ἑξακοσίων τριάκοντα
63	μεδιμνων δυων καδδιχων χοινικων δυων ΤΕΤΑΡΤΑ μερις μακος απο τω ⊏ι	μεδίμνων, δυῶν καδδίχων χοινίκων δυῶν· ΤΕΤΑΡΤΗ μερὶς μῆκος ἀπὸ τοῦ ⊏ι-

55. *dam* (eſt), *octo ſchoenis paſſibus viginti ſex, pedibus duobus* [patentem]. *Et exſtitit haec tota pars*
56. *ſeptuaginta duarum ſchoenorum, paſſuum octo, duorum pedum. Haec locata eſt ſex-*
57. *centis triginta duobus medimnis, choëo. TERTIA pars* [ſectionis ſecundae]. *Longitudo a Vicati-*
58. *duo ad foſſam, quae ſecundum fluvium vadit, latitudo a terminis ſecundae*
59. *partis ad terminos* [partis hujus tertiae]. *Et redactae ſunt glabreti quidem ſexaginta ſex ſchoeni, hemiſchoe-*
60. *num. Huic parti attribuimus, vineti ſecundam diſtinctionem ab Heca-*
61. *tompeda, ſeptem ſchoenis, paſſibus ſeptemdecim* [conſtantem]. *Et exſtitit haec tota pars ſeptu-*
62. *aginta quatuor ſchoeni, paſſus duo. Haec locata eſt ſexcentis triginta*
63. *medimnis, duobus caddichis, choenicibus duabus QVARTA pars* [ſectionis ſecundae]. *Longitudo a Vi-*

aream aut *areolam*. Sed potius fuit, ut ſimpliciter, & id quod eſt, *Diſtinctionem* reponerem; maxime cum in eo Heſychium ducem fidiſſimum proxime ſequerer, cui Διαςολὴ eſt διάκρισις, διαίρεσις.

Quatuor autem in aere, quod ſupereſt, vinearum ſunt διαςολαὶ uſque ad v. 68. Deinde a ver. 77. ad finem lacerae tabulae ςάσεις quinque recenſentur. Vtraeque ſuis finibus diſtinguuntur. Verum haec duo utrum ſynonyma vocabula fuerint, aut ecquidnam ςάσις a διαςολῇ differat, dicam ad ver. 77. Interim veriſimile eſt, in priorum ſingulis fuiſſe cippo inſcriptum ΔΙΑΣΤΟΛΗ ΠΡΑΤΑ, ΔΕΥΤΕΡΑ &c. *Diſtinctio prima, ſecunda*; uti & in alteris, ΣΤΑΣΙΣ ΠΡΑΤΑ, ΔΕΥΤΕΡΑ, ac porro.

VER. 55. de ⊏ειχατι cum diphth. in hac Tab. ſcripto vide pag. 235. Adn. 25. col. 2.

VER. 56. 57. *Sexcentis triginta duobus medimnis, choëo*] *Medimnus* ſex *choëos* capiebat, *Caddichos* (de Caddicho vide ad I. 4. pag. 174. integram Diſcuſſionem) h. e. ſemichoëos duodecim, choenices vero octo & quadraginta. Vide de cavis menſuris hiſce ad I. 4. pag. 175. §. 2.

VER.

64	κατιδειω επι ταν τραφον ταν παρ ποταμον ευρος απο των ορων των τας τρι	καπδείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν· εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων τῶν τῆς τρί-
65	τας μεριδος επι τως ορως και επι τον αντομον τον διαταμνοντα τως χωρως τον	της μερίδος ἐπὶ τοὺς ὅρους, καὶ ἐπὶ τὸν ἄντομον τὸν διατέμνοντα τοὺς χώρους τὸν
66	εταμομες εκ τω Ϝικατιδειω ες ποταμον κοινον πατι χρησθαι τοις τως Ⱶιαρως χω	ἐτάμομεν ἐκ τοῦ Ϝικαπδείου εἰς ποταμὸν κοινὸν πᾶσι χρῆσθαι τοῖς τοὺς ἱερούς χώ-
67	ρως μεμισθωμενοις και εγενοντο ψιλας μεν Ϝεξηκοντα Ⱶοκτω σχοινοι οργμα	ρους μεμισθωμένοις· καὶ ἐγένοντο ψιλῆς μὲν ἑξή- κοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ὀρέγμα-
68	τα δεκα τρια ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν τριταν διαστολαν	τα δέκα τρία. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασά- μεθα ἀμπέλων τὴν τρίτην διαστολὴν
69	αφ εκατομπεδω ταν ποτικλαιγωσαν ποτταν ποθοδον ταν Ⱶοκταπεδον δεκα πεντε	ἀφ' Ἑκατομπέδου τὴν προσκλαιγωσαν πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν ὀκτάπεδον δέκα πέντε
70	σχοινως οργματα Ⱶεπτα εγενετο Ⱶα πασα μερις Ⱶογδοηκοντα τρεις σχοινοι οργμα	σχοίνους ὀρέγματα ἑπτά· ἐγένετο ἡ πᾶσα με- ρὶς ὀγδοήκοντα τρεῖς σχοῖνοι ὀρέγμα-
71	τα Ϝεικατι Ⱶαυτα εμισθωθη Ϝεξακατιων τριακοντα μεδιμνων απο δε τω	τα εἴκοσι· αὕτη ἐμισθώθη ἑξακοσίων τριάκον- τα μεδίμνων· Ἀπὸ δὲ τοῦ

64. *catideo ad foſſam, quae ſecundum fluvium* (ducit) : *latitudo a terminis ter-*
65. *tiae partis ad* [quartae] *terminos, & ad limitem dirimentem campos, quem*
66. *decidimus a Vicatideo ad amnem uſque, ut in commune uſui eſſet ſacrorum cam-*
67. *porum conductoribus. Et exſtiterunt glabreti ſexaginta octo ſchoeni, paſ-*
68. *ſus tredecim. Huic parti attribuimus vinearum tertiam diſtinctionem, quae*
69. *ab Hecatompedo claudit* (ſpatium) *ad aditum octopedalem, quae quindecim*
70. *ſchoenos paſſus ſeptem* (patet). *Atque exſtitit haec tota pars octoginta trium ſchoenorum, paſſu-*
71. *um viginti. Haec locata eſt ſexcentis triginta medimnis*

Tertia diviſio incipit *Ab*

VER. 65. *επι τον αντομον τον διαταμνοντα . . .*] Hunc locum, qui uſque ad initium ver. 67. pertinet, explanavimus in Exercit. de Antomo p. 177. A Τάμνω poetis, Jonibus, ac Doribus uſitato, compoſitum illud Διατάμνω eſt: quod poetis & Jonibus H. Steph. tribuit: hic vero etiam a noſtris Doribus uſurpatur.

VER. 69. *ταν ποτικλαιγωσαν*] Sic etiam infra ver. 107. *ποτικλαιγον*. Quid his locis ſit verbum hoc novum Ποτικλαιγειν, videndum eſt paullo accuratius. Jam ab Heſychio ordiar: cui Κλᾴξαι exponitur κλεῖσαι, *claudere*. Porro futurum κλᾴξω aeque a κλᾴζω; & a κλάγω ſive κλαίγω profiſci potuit. Prius adprobat Henr. (20) Stephanus. At poſterius ex duplici Tabulae hujus loco (21) firmatur. Nec dubium eſt quin

(20) H. Steph. in ſui Theſauri Indice ſic affert: Κλᾴζω *Dorice pro* Κλείζω: Claudo: *unde* Κλᾴξαι *Heſychio eſt* κλεῖσαι; *nec non* Κλᾴξ eſt (κλεὶς, clavis) *apud Theocritum*. Verum quid vetat tum κλᾴξ (cujus genitivus κλᾳγὸς) tum etiam κλᾴξαι Heſychianum, a Κλαίγω noſtri aeris bis uſurpato arceſſere? Id mihi longe videtur verius.

Nec tamen thema Κλᾴζω (quod videtur Stephanus ex aliquo lexico vet. mutuatus) expunxerim. Nam exſtat in Pindari Pythiis vox Κλαῖθρον (pro κλεῖθρον, *Clauſtrum*) quae non niſi ex Κλᾴζω ſive Κλαίζω derivata videtur.

(21) Praeſertim ex v. 107. ubi non dubium eſt, quin *claudendi* notio ſubſit, & quin *clauſaris* agrariorum ſcriptorum *angulus* ibi lateat.

72 αυτομω τω διαταμνοντος τως χωρως τω ες ποταμον αγοντος τω Ϝι	αὐτόμου τοῦ διατέμνοντος τοὺς χώρους, τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος, τοῦ Ϝι-
73 κατιπεδω εμετριωμες μακος μεν επι ταν Ͱηρακλειαν ευρος δε απο	καπέδου, ἐμετρέωμεν μῆκος μὲν ἐπὶ τὴν Ηρακλείαν, εὖρος δὲ ἀπὸ
74 τω Ϝικατιδειω επι τως ορως τως πρατως και κατελιπομες	τοῦ Ϝικαπδείου ἐπὶ τοὺς ὅρους τοὺς πρώτους· καὶ καπλίπομεν
75 ποθοδαν εκ τω Ϝεικατιδειω ποτι ταν οικιαν Ϝεικατιπεδον και εγενετο	πρόσοδον ἐκ τοῦ Ϝικαπδείου πρὸς τὴν οἰκίαν εἰκατίπεδον· καὶ ἐγένετο
76 Ͱα μερις Ͱαυτα ψιλας Ϝεξηκοντα δυο σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτεδασ-	ἡ μερὶς αὕτη ψιλῆς ἑξήκοντα δύο σχοῖνοι· ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδα-
77 σαμεθα αμπελων ταν πραταν στασιν ταν ποττον Ϝικατιδειον Ϝεξ σχοι-	σάμεθα ἀμπέλων τὴν πρώτην στάσιν τὴν πρὸς τὸν Ϝικαπδεῖον ἓξ σχοί-
78 νως Ͱημισχοινον και εγενετο Ͱα πασα μερις Ϝεξηκοντα Ͱοκτω σχοινοι Ͱημι-	νους, ἡμισχοῖνον· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑξήκοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ἡμι-
79 σχοινον Ͱαυτα εμισθωθη Ͱοκτακατιων πεντηκοντα Ϝεξ μεδιμνων καδδι-	σχοῖνον· αὕτη ἐμισθώθη ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἓξ μεδίμνων, καδδί-
80 χων τετορων ΔΕΥΤΕΡΑ μερις απο τω Ϝικατιδειω εν Ͱαι Ͱα οικια εστι	χων τεττάρων. ΔΕΥΤΕΡΑ μερὶς ἀπὸ τοῦ Ϝικαπδείου, ἐν ᾗ ἡ οἰκία ἐστὶ

72. *limite vero dirimente campos, qui ad fluvium ducit, vi-*
73. *ginti pedes patente, dimenſi ſumus longitudinem quidem ad Heraclienſem viam verſus, latitudinem vero ab*
74. *Vicatiduo ad terminos primos: ac reliquimus*
75. *aditum a Vicatiduo ad caſam, qui viginti pedes patet: & exſtitit*
76. *haec pars glabreti ſexaginta duae ſchoeni. Huic parti attribu-*
77. *imus vinearum primam ſtationem, quae ad Vicatiduum* (vergit) *ſex ſchoe-*
78. *norum, hemiſchoeni. Et exſtitit haec tota pars ſexaginta octo ſchoeni, hemi-*
79. *ſchoenum. Haec locata eſt octingentis quinquaginta ſex medimnis, caddi-*
80. *chis quatuor. SECVNDA pars* [ſectionis tertiae] *a Vicatiduo, in qua parte caſa eſt* [incipiens]

quin utrique huic loco *Claudendi* notio ſubjecta ſit. Κλαίγω igitur eſt *Claudo*, Ποτικλαιγω eſt (ſi novo compoſito uti liceat) *Adcludo*, quod eſt *Claudo* ad illum locum. Et quidem *Claudere* ſermone menſorio abſolute uſurpatur pro eo, quod ab Euclide dicitur *Claudere*, ſive comprehendere χωρίον, h. e. *aream*, *ſpatium*. Vide & ad ver. 106. 107.

VER. 77. ταν πραταν στασιν] Reddidi *primam Stationem*, h. e. locorum ſerendis vitibus aſſignatorum primum: a quo ſignificatu nec Graecum στάσις, nec Latinum *Statio* abludunt. Heſychio Στάσις exponitur θέσις, *poſitio*, ſive (ſi ſic in re ſubjecta liceat) *ſtatio*. Et haec poterant ſatis feſtinanti lectori facere. Tamen Suidas ſalivam ciet his verbis: Στάσεις· τὰ ἀναχώματα τῶν ποταμῶν. *Staſeis* ſunt *aggeres fluviorum*. Deinde verſiculos ex Ariſtophanis Equitibus affert duos (ver. 524.)

Διὰ τῶν ἀφελῶν πεδίων ἔῤῥει, καὶ τῆς στάσεως παρασύρων,
Εφόρει τὰς δρῦς, καὶ τὰς πλατάνους...

Quae interpres totidem verſiculis:

Per apertos campos fluitabat, & a propria ſede revulſas
Rapiebat quercus, platanos ...

Equidem ſi Suidam audio, Στάσεις erunt aggeres, ad ripas erecti fluminum, ne

Digitized by Google

81	απο τω αντομω τω ες ποταμον αγοντος μακος επι ταν Ͱηρακλειαν ευ	ἀπὸ τοῦ αὐτόμου τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος, μῆκος ἐπὶ τὴν Ἡρακλείαν · εὖ-
82	ρος απο των ορων επι τως ορως και εγενετο ψιλας πεντηκοντα Ͱεννεα	ρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένετο ψιλῆς πεντήκοντα ἐννέα
83	σχοινοι Ͱημισχοινον ταυται ται μεριδι ποτιδασσαμεθα αμπελων	σχοῖνοι ἡμισχοῖνον. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέλων
84	ταν δευτεραν στασιν απο Ϝικατιδιω Ϝεξ σχοινως Ͱημισχοινον και ε	τὴν δευτέραν ςάσιν ἀπὸ Ϝικατιδείου ἓξ σχοίνους ἡμισχοῖνον. Καὶ ἐ-
85	γενιτο Ͱα πασα μερις Ϝεξηκοντα Ϝεξ σχοινοι Ͱαυτα εμισθωθη τετρα	γένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑξήκοντα ἓξ σχοῖνοι · αὕτη ἐμισθώθη τεσσαρα-
86	κατιων πεντηκοντα Ͱοκτω μεδιμνων καδδιχων δεκα τετορων δυ	κοσίων πεντήκοντα ὀκτὼ μεδίμνων, καδδίχων δέκα τεσσάρων, δυ-
87	ων χοινικων ΤΡΙΤΑ μερις απο τω Ϝικατιδειω ποττας αμπελως απο τω	ῶν χοινίκων. ΤΡΙΤΗ μερὶς ἀπὸ τοῦ Ϝικατιδείου πρὸς τὰς ἀμπέλους · ἀπὸ τοῦ
88	αντομω τω ες ποταμον αγοντος μακος επι ταν Ͱηρακλειαν ευρος α	αὐτόμου τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος μῆκος ἐπὶ τὴν Ἡρακλείαν · εὖρος ἀ-
89	πο των ορων επι τως ορως και εγενετο ψιλας Ϝεξηκοντα τρις σχοινοι Ͱη	πὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένετο ψιλῆς ἑξήκοντα τρεῖς σχοῖνοι ἡ-
90	μισχοινον ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν τριταν	μισχοῖνον · ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέλων τὴν τρίτην

81. *Longitudo a limite ad amnem ducente uſque ad Heracleenſem* [viam pertinet] *: lati-*
82. *tudo a terminis ad terminos. Ac redactae ſunt glabreti quinquaginta novem*
83. *ſchoeni, hemiſchoenum. Huic parti attribuimus vineti*
84. *ſecundam ſtationem a Vicatideo* [incipientem] *ſex ſchoenorum hemiſchoeni: atque ex-*
85. *ſtitit univerſa pars ſexaginta ſex ſchoeni. Haec locata eſt quadrin-*
86. *gentis quinquaginta octo medimnis, caddichis quatuordecim, dua-*
87. *bus choenicibus. TERTIA pars* [ſectionis tertiae] *a Vicatideo ad vineas* [procedit].
88. *Longitudo a limite ad amnem ducente ad Heraclienſem viam* [pertinet] *: latitudo a*
89. *terminis ad terminos. Ac redactae ſunt glabreti ſexaginta tres ſchoeni, be-*
90. *miſchoenum. Huic parti attribuimus vinearum tertiam*

ne noceant exeuntia: at vero ſi in Ariſtophanem intendo aciem, videntur *ςάσεις* in plantationum amnibus finitimarum tutelam, inſtar aggerum circumdatae ſationibus ipſis. Haec, qua de agitur, agri Minervii univerſitas Aciri flumine adlambebatur: id quod paſſim ex hoc aere conſpicitur. Hinc vinearum cultores, quo ſibi ab amnis eruptionibus praecaverent, vineta ſua muniebant aggeribus. Quocirca has *ςάσεις* commode *ſepta* tranſtuliſſem, niſi praeſtabilius duxiſſem id reponere, quod Graecae vocis grammatico ſenſui rectâ regione reſponderet.

VER. 82. *Latitudo* (*απο των ορων επι τως ορως*) *a terminis ad terminos*, h. e. a terminis partis ſuperioris ad terminos inſequentis, ſive tertiae. Saepius iſtud *απο των ορων επι τως ορως* eâdem notione repetitur.

91	σταϲιν απο ϝικατιδειω ϝεξ σχοινως Ͱημισχοινον και εγενετο Ͱα πασα με	στάσιν ἀπὸ ϝικατιδείου ἕξ σχοίνους ἡμισχοῖνον καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα με-
92	ρις Ͱεβδεμηκοντα σχοινοι Ͱαυτα εμισθωθη τριακατιων ϝεξ μεδιμνων καδ	ρὶς ἑβδομήκοντα σχοῖνοι· αὕτη ἐμισθώθη τριακοσίων ἕξ μεδίμνων, καδ-
93	διχων τετορων ΤΕΤΑΡΤΑ μερις απο ϝικατιδειω μακος μεν απο τω αντομω	δίχων τεσσάρων. ΤΕΤΑΡΤΗ μερὶς ἀπὸ ϝικατιδείου· μῆκος μὲν ἀπὸ τοῦ ἀντόμου
94	τω ες ποταμον αγοντος ποτι ταν ποθοδον ταν παρ τας αμπελως αγωσαν	τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν παρὰ τὰς ἀμπέλους ἄγουσαν·
95	ευρος απο των ορων επι τως ορως και εγενετο ψιλας τετρωκοντα Ͱοκτω	εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένετο ψιλῆς τεσσαράκοντα ὀκτὼ
96	σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν τεταρταν στα	σχοῖνοι· ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέλων τὴν τετάρτην στά-
97	σιν απο ϝικατιδειω ϝεξ σχοινως Ͱημισχοινον και εγενετο Ͱα πασα μερις πεν	σιν ἀπὸ ϝικατιδείου ἕξ σχοίνους ἡμισχοῖνον. Καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς πεν-
98	τηκοντα τετορες σχοινοι Ͱημισχοινον Ͱαυτα εμισθωθη διακατιων τριακον	τήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι ἡμισχοῖνον· αὕτη ἐμισθώθη διακοσίων τριάκον-
99	τα πεντε μεδιμνων καδδιχων δεκα πεντε ΠΕΜΠΤΑ μερις απο ϝικατι	τα πέντε μεδίμνων, καδδίχων δέκα πέντε. ΠΕΜΠΤΗ μερὶς ἀπὸ ϝικατι-
100	δειω μακος απο τω αντομω τω ες ποταμον αγοντος ποτι ταν ποθοδον ταν	δείου· μῆκος ἀπὸ τοῦ ἀντόμου τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν
101	παρ τας αμπελως αγωσαν ευρος απο των ορων επι ταν νασον και εγε	παρὰ τὰς ἀμπέλους ἄγουσαν· εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τὴν νῆσον· καὶ ἐγέ-

91. *ſtationem a Vicatideo* [incipientem] *ſex ſchoenorum, hemiſchoeni. Atque exſtitit univerſa pars*
92. *ſeptuaginta ſchoeni : haec locata eſt trecentis ſex medimnis, cad-*
93. *dichis quatuor : QVARTA pars* (ſectionis tertiae) *a Vicatideo* [incipiens]. *Longitudo quidem a limite*
94. *ad amnem ducente ad aditum, qui propter vineas ducit:*
95. *latitudo a terminis ad terminos. Ac redactae ſunt glabreti quadraginta octo*
96. *ſchoeni. Huic parti attribuimus vinearum quartam ſta-*
97. *tionem a Vicatideo, ſex ſchoenis, hemiſchoeno* [dimenſam]. *Atq. exſtitit haec tota pars quin-*
98. *quaginta quatuor ſchoeni, hemiſchoenum. Haec locata eſt ducentis trigin-*
99. *ta quinque medimnis, caddichis quindecim. QVINTA pars* [ſectionis tertiae] *a Vicati-*
100. *deo* [incipiens]. *Longitudo a limite ad amnem ducente ad aditum, qui*
101. *propter vineas ducit : latitudo a terminis ad inſulam* [pertinet]. *Atque col-*

VER. 101. *επι ταν νασον*] De fluviali aliqua inſula videtur ſermo eſſe. Quis ſcit, eadem ne, an potius diverſa ab illa fuerit, quae in Brit. ver. 38. memoratur? Vide ibi dicta pag. 161. Adnot. 45.

VER. 106. 107. *ϝεκτα μερις* (ſupple *ἐςὶ*) *το εγγωνον* &c. i. e. *Sexta pars* (eſt id) *quod facit angulum juxta vineas, quodque claudit* (ſupple *χωριον*, *ſpatium*: de *χωριω* infra ad v. 110.) *ad Heraclienſem* (viam &) *ad flumen*. Ex hoc loco melius capi poteſt illud *ποτικλαιγωσαν*, quod ſup. ad ver. 69. explicuimus. Inter Euclidea axiomata lib. 1. legitur, duab. rectis lineis non poſſe

102	νιτο ψιλας Ϝεξηκοντα τετορες σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτιδατ	νιτο ψιλῆς ἑξήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι· ταύτη τῇ μερίδι προτεδα-
103	σαμεθα αμπελων ταν πεμπταν στασιν απο Ϝικατιδειω Ͱεπτα σχοι	σάμεθα ἀμπέλων τὴν πέμπτην ςάσιν ἀπὸ Ϝι-καπδείου ἑπτὰ σχοί-
104	νως οργυματα δεκα Ͱεπτα ποδας δυο και εγενετο Ͱα πασα μερις Ͱεβδε	νους, ὀργύματα δέκα ἑπτὰ, ποδὰς δύο· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑβδο-
105	μηκοντα μια σχοινοι οργυματα Ͱεπτα ποδες δυο Ͱαυτα εμισθωθη πεντα	μήκοντα μία σχοῖνοι, ὀργύματα ἑπτὰ, ποδες δύο· αὕτη ἐμισθώθη πεντα-
106	κατιων Ͱογδοηκοντα μεδιμνων καδδιχων δεκα πεντε ϜΕΚΤΑ μερις	κοσίων ὀγδοήκοντα μεδίμνων, καδδίχων δέκα πέντε. ΕΚΤΗ μερὶς,
107	το εγγωνον το παρ τας αμπελως το ποτικλαιγον ποτταν Ͱηρακλειαν και	τὸ ἔγγωνον τὸ παρὰ τὰς ἀμπέλους, τὸ προσκλᾶιγον πρὸς τὴν Ἡρακλείαν καὶ
108	ποττον ποταμον και εγενετο ψιλας τριακοντα σχοινοι ταυται μεριδι πο-	πρὸς τὸν ποταμόν· καὶ ἐγένετο ψιλῆς τριάκοντα σχοῖνοι· ταύτῃ μερίδι προσ-

102. *lectae ſunt glabreti ſexaginta quatuor ſchoeni. Huic parti adtribu-*

103. *imus vinearum quintam ſtationem a Vicatideo, ſeptem ſchoe-*

104. *nis, paſſibus ſeptemdecim, pedibus duobus* (dimenſam). *Et exſtitit haec tota pars ſeptu-*

105. *aginta unius ſchoenorum, paſſuum ſeptem, pedum duorum. Haec locata eſt quin-*

106. *gentis octoginta medimnis, caddichis quindecim. SEXTA pars* (tertiae ſectionis eſt)

107. *quod facit angulum juxta vineas, quod claudit* (ſpatium) *juxta Heraclienſem* (viam) *&*

108. *juxta flumen. Et exſtitit glabreti triginta ſchoenorum. Huic parti ad-*

poſſe claudi (*χωρίον*) *ſpatium.* Itaq. duae rectae poſſunt quidem angulum facere (cujuſmodi hoc loco eſt ἔγγωνον illud, quod ad vineas erat) at ſpatium ullum nequeunt comprehendere, niſi tertia linea aut plures accedant. Hîc autem quia duo accedebant latera, unum Heraclienſis viae, alterum fluminis, ea gratiâ haec ſexta μερὶς (*pars*) ποτικλαίγειν (*adcludere ſpatium.*) dicitur; ita ut quadrilaterae cujuſpiam figurae inſtar evaderet. Ergo duo priora latera illa ſunt, quae ad vineas angulum faciebant: tertium Heraclienſi via ſignabatur, quartum amni.

Vox Εγγωνος nova eſt; maxime cum, quae voces cum γωνία (*angulus*) componuntur, ſaepius in ΙΟΣ deſinant, raro in ΝΟΣ. Nec ferme in ΝΟΣ alia finiuntur, quam ἑξάγωνος, ἑπτάγωνος, πετράγωνος, τρίγωνος. Sunt qui τὸ Ἐγγώνιος ex Xenophontis Oecon. adſtruant: ſed vulgaris ibi lectio nomen aliud Εὐγώνιος tuetur. Vide H. St. tom. 1. col. 892. At noſtrum hoc Ἔγγωνος (*angulum faciens*) vox nova eſt, & agraria. Quo ſpectat illud Horatianum:

O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum.

Agrariae quoque ſunt illae locutiones, quae non tantum ad *Angulum*, ſed & ad verbum ποτικλαίγω pertinent. Vt *Cluſaris angulus*. Hyginus pag. 181. *Omnes enim centuriae ſingulos angulos habent cluſares.* Ibidem *Cluſare latus* (h. e. ποτικλαιγον) & pag. 183. *Latera cluſaria, & portio quadrata cluſaris.*

VER. 108. και εγενετο . . . τριακοντα σχοινοι . . .] Verbis totidem: *Ac fuit . . . triginta ſchoeni.* Singulare verbum cum nomine plurali conſtruitur; ſicuti totidem verbis ſupra ver. 82. 89. 95. 102. ac fortaſſis alibi pluries. Sane nihil apud Graecos frequentius, ubi illud plurale nomen neutrum fuerit. At his locis cum feminino σχοινοι jungitur. Tamen apud antiquiores Graecos ſimilia occurrere, doce-

109	τεδαστταμεθα αμπελων ⊢οκτω σχοινως ⊢ημισχοινον γας εχομεναι. τω	εδαστάμεθα ἀμπέλων. ὀκτὼ σχοίνους, ἡμισχοῖνον γᾶς ἐχομένας τοῦ
110	χωρι . . . το ⊢α πατα μερις τριακοντα ⊢οκτω σχοινοι ⊢ημισχοινο	χωρίου· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς τριάκοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ἡμισχοῖνον.
111	. . . ιος με	Αὕτη ἐμισθώθη...... ἑνὸς μεδίμνων ......

109. *tribuimus vinearum octo ſchoenos, hemiſchoenum terrae contiguae illi*

110. *ſpatio. Et exſtitit univerſa pars triginta octo ſchoenorum, hemiſchoeni.*

111. *Haec locata eſt . . . . . uno medimnis . . . .*

bunt Gretſeri aliorumque Syntaxes. Mitto quod in Ἐγένετο, quantum memini, id facilius accidit. Ac forſitan id fluxerit ex Hebraeo ויהי *Vaihi* (καὶ ἐγένετο) pro ויהיו (καὶ ἐγένοντο): quod in Bibliis tertio quoque verſu legitur.

VER. 109. 110. Τας εχομενας τω χωριω. Prima littera in aere autographo litteram T videbatur prorſus mentiri. Itaque haec plurative accipiebam, referens ad praecedens σχοινως; ac verteram, *Contiguas huic campo*, nimirum Minervae ſacro. Suſpicabar enim ex agro juxta adhaerente deciſas fuiſſe iſtas vinearum ſchoenos octo ſemis, in conductoris ſcilicet commodum, ne vineto careret.

Verum perpenſo maturius loco, multo probabilius judico, primam litteram non pro T ſed pro Γ accipiendam. Nam etſi ea littera in aere autographo τὸ T mentiatur; tamen ejus cornu ſiniſtrum dextro aliquanto brevius eſt. Nec raro in his tabulis Γ ita exhibetur, ut ſimilis dentali litterae videatur, eo quod tranſverſa linea plus juſto ſiniſtrorſum viriculi lapſu forte procurrerit.

Itaque licebit hic legere, Γας εχομενας τω χωριω . . . . *Terrae* adhaerentis *ſpatio* nim. *cluſari*, illi ſcil. quod ſup. ad v. 106. 107. quatuor lateribus comprehenſum dixi. Χωρίον ſignificatu geometrico eſt id ſpatii, quod intra tres pluresve lineas concurrentes figurarum comprehenditur, ita ut pro numero linearum χωρίον illud ſit τρίγωνον, τετράγωνον (*trilaterum*, *quadrilaterum*) &c. Hoc idem ſpatium etiam Ἔμβαδον vocatur geometris.

VERSVS 110. ſic (quà poteſt) ſupplendus eſt: χωριΩ (poſt χωριω deeſt aliquid, quo *ſpatium* ad notionem illam geometricam reſtringeretur) ΚΑΙ ΕΓΕΝΕτο ⊢Α πατα &c. In fine verſus ⊢ημισχοινοΝ.

VERSVS 111. ita Partem ſextam complebat: ⊢ΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ (ſequebatur medimnorum conveniens numerus, ſuperfluente uno) ⊢ΕΝος μεΔΙΜΝΩΝ, ΚΑΔΔΙΧΩΝ (tot).

Cetera in aere deſiderantur.

LEXI-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ϜΕΞ ΠΟΥΣ ΑΜΠΕΛΩΝ ΔΕ ΤΕ ΤΟΡΕΣΣ
ΤΡΙΣ ͰΑΥΤΑ ͰΑΓΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΤΑΝ ΠΡΑ
Ε ΕΞΗΚΟΝΤΑ ͰΕΝΝΕΑ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΧΟ
ΤΩ ΤΡΙΓΥΩ ΕΜΕΤΡΗΣΑΜΕΣ ΠΟΤ ΤΟ ϜΙ
ΓΩΣ ΑΝΤΩΣ ΟΡΩΣ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΑΣ ͰΕ
Ͱ ΔΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΕΚΑΤ
ΚΑΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙ ΤΡΙΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΑΜΠΕΛΩ
ΓΥΟΝ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ϜΕΞ ΑΚΑΤΙΩΝ ͰΕΝ
ΔΙΑΒΑΝΤΕΣ ΔΕ ΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ΕΠ

ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑΔΕΚΑͰΕΝΠΟΔΕΣ

ΡΑΤΑΝΠΕΝΤΑͰΕΞΤΗΡΙΔΑΔΙΑΚΟΣΙΩΝ

ΟΟΣ ΔΥΩΝΧΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟΔΕ ΤΟΥΤΩΤΩ

ΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝΤΡΙΓΥΟΝΕΥ

ΕΚΑΤΟΜΠΕΔΩΠΟ ΤΙΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ

ΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑͰΕΝΝΕΑΨΙΛΑΣΜΕΝͰΕ

ΙΝ ΔΕΔΕΚΑΣΕΞ ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΟΥΤΟΤΟΤΡΙ

ΝΕΝΗΚΟΝΤΑΠΕΝΤΕΜΕΔΙΜΝΩΝ

ΤΟΙΗΣ ΑΜΕΣΤΡΑΤΑΝ ΜΕΡ [illegible]

Digitized by Google

LEXICON HERACLEOTICUM

Sive Index vocum omnium, quae in duabus Heracleenſibus Tabulis continentur.

Littera B. *Britannicum fragmentum indicat : nota Romana* I. *priorem Tabulam Neapoli adſervatam : nota* II. *Tabulam alteram : notae numerorum Arabicae verſus deſignant.*

Antea voces ab Heracleoticis litteris ⊢ *ac* ⊏ *incipientes ſeorſum in fine Indicis recenſitae fuerant. Verum cum id fraudi futurum lectoribus provideretur, neſciis ſcil. quaenam vocabula in fine reperiri eſſent; praeſtabilius viſum fuit, ſi voces ea duo elementa praenotata gerentes iis ipſis in ſedibus collocaremus, quas ſine duobus iis characteribus novis ſibi vindicaturae fuiſſent.* A

Initio conſilium fuerat quaſdam vocum prolixiores explicationes conferre in hunc Indicem, ad quod promptuarium, ſemper ac opus, recurri poſſet (de quo conſilio vide pag. 154. *Adn.* 25. *col.* 1. *& infra in verbo* Αλιαι) *Sed poſtea ſatius eſſe duxi, ſi ad primum quemque locum ejus vocis (ex Indice noſcendum) in Commentarium lector rejiceretur, ibi ſatis pro locis omnibus luculentam expoſitionem reperturus.*

A

⊢ A. B. 2. I. 4. paſſim in utroque aere.

A. Αγοντα. I. 66.

Αγοντες. B. 12. 15. 26. I. 10. 21. II. 11, 72. 81. &c.

Αγαν. I. 39.

Αγονταν. B. 16. I. 31. II. 12. 16. &c.

Αγοντας. I. 13. 16. &c. II. 47. 52.

Αδηλωθειη. I. 9. Verbum uni Suidae notum.

Αδικιων. I. 90. Verbum novum.

Αει. I. 52. 53. 56. 62. 69. 101. 107. 122. ac paſſim.

Αες. I. 86.

Αθαναι. II. 5. 22.

Αθαναις. II. 7.

Αι. B. 5. I. 49. II. 4. Syllaba compendio ſcripta, Obae index.

Αι, pro ει. I. 68. 71. 74. 80. 89. 90. 94. & saepiſſime in primo aere.

⊢ Αι. I. 33. 89. II. 43. 50. 80.

⊢ Αιρεθεντες. B. 8. II. 6.

Αιτινα. I. 125.

Αιτινας. I. 69.

Αιτιν. I. 57.

Ακιαν. B. 17. I. 40. II. 23. 46.

⊢ Ακροτηριασμος. I. 17. novum vocabulum.

⊢ Ακροταμιαν. I. 23.

Αλ. I. 136. Syllaba obae index.

Αλιαι. B. 11. I. 70. II. 10. *Sane pag.* 154. *Adn.* 25. *col.* 1. *huc rejeci lectorem; quia ſcil. ſic antea ſtatueram, quaſdam voces ſemel pro locis omnibus in Indice enucleatas dare. Quandoquidem autem ſecus poſtea placuit; ſalsem ne lector, fruſtra in hunc Indicis locum ſe amandatum queratur; vel hoc xenii loco leviculum hinc ſecum auferat.*

Nimirum Ἁλία *iſtud cum leni flatu derivari poteſt ab* Ἄλη, *quod ab Heſychio exponitur*, πλάνη (error) *itemque* ἄθροιςμα *h. e.* Congregatio: *a quo* Ἁλία *Tarentinum. In eod. Heſychio* Ἀλιάζω *eſt* ἀθροίζω; *&* Ἀλιαςτὴρ *eſt* locus in quo (ἀθροίζονται) congregantur Siculi. *Verum cum* Ἀλιαςτὴρ *optime in Hagenoenſi & Schreveliana edit. teneatur; male prorſus in ultima Hollandica denſatum fuit. Ex his vides, ex* Ἄλη (*h. e.* ἄθροισμα) *facto fuiſſe* Ἀλεάζω *&* Ἀλιάζω; *quorum prius ab Heſychio exprimitur (niſi forte reſcribendum ſit* Ἀλιάζω) *alterum in ipſo* Ἀλιαςτὴρ *Heſychiano latet. Nam ab* Ἀλιάζω *(cujus fut.* ξω) *illud* ἀλιαςτὴρ *venire debuit. Item ab eodem themate (* Ἄλα) *fluxit & Tarentinum* Ἁλία, *&* Ἀλιαία, *utrumque cum leni flatu.*

Antequam manum de Tabula; in proximo Heſychiano loco (qui Graece ſic totus habet : Ἀλιαςτὴρ τόπος, ἐν ᾧ ἀθροίζονται οἱ Σικελοί: locus in quo congregantur Siculi) *Menagius ad Laertium (lib. I. ſegm. 99.) punctum poſt* ἀθροίζονται *appingens, id verbum ad Siculam dialectum tranſtulit. Non neceſſe id fuit; quia hoc ipſo quod* Ἀλιαςτὴρ *Siculorum ſynodis ſerviebat, ſatis etiam de Sicula dialecto conſtabat. Adde quod ſi, ecquorum dialectus eſſet, curo fuerat; dixiſſet ſine artic.* Σικελοί, *ſicuti* Ταραντῖνοι, *& alibi ſemper. Poſtremo illud* ἀθροίζονται, *niſi ad Siculos, amota diſtinctione, reſtringas, falſum reperietur. Nec enim omnes eo vocabulo utebantur, ſed Siculi, & quidem Tarentinorum voce detorta.*

Αλλα. I. 120. 124. II. 20.

Αλλαι. I. 128. 130.

Αλλαλοις. I. 18.

Αλλαλως. I. 37.

Αλλαλων. I. 27. 29. 31. 33. &c.

Αλλο. I. 81.

Αλλον. I. 9. 90. 97. 109.

Αλλος. I. 88.

Αλλωι. I. 57. 80.

Αλλως. I. 11. 30. 35. 69.

⊢ Αμα. I. 63.

Αμαξιτω. I. 12. ſemel haec vox reperitur, &

ſine

ſine denſa littera (⊢), tamen ab omnibus aſperatur; licet ἄμαξα, & ἁμαξιτὸς interdum reperitur tenuatum. Vide Henr. Steph.
⊢Αμες. I. 3.
Αμμισθωθη. I. 63. compoſitum novum.
Αμπελων. I. 66. 100. 122. II. 34. & paſſim.
Αμπελουργικα. II. 43. novum derivatum.
Αμπελως. I. 75. 99. 121. II. 87. 44. &. c.
Αμπωλημα. I. 62. Vox ignota lexicis.
Αμπωληματαν. I. 107.
Αμφιττασθαι. I. 77.
Αν. I. 17. 24. 60. 100. II. 32. 38.
⊢Αν. I. 58.
Αναγγελιοντι. I. 70. ab novo compoſito ἀναγγελίζω.
Αναυτα. I. 59. 78.
Ανγραφεν. I. 78.
Ανγραψαι. I. 78.
Ανγραψαντω. I. 79. Novus Doriſmus pro ἀναγραψάντων.
Ανδρας. I. 77.
Ανεγραψαν. B. 8. II. 6.
Ανεμοι. I. 72. 126.
Αντιγροφως. I. 36. Doriſmus novus.
Ανθεμα. I. 118.
Ανθεμον. I. 48.
Ανκοθαριοντι. I. 84. novum compoſitum.
Αντομοι. I. 38.
Αντομον. B. 13. 21. 26. 31. I. 15. 28. 65. 111. 114. 119. II. 65.
Αντομω. B. 12. 15. 25. 31. I. 6. 9. 18. 20. 34. 35. 41. 42. 113. 119. II. 11. 13. 72. 81. 88. 93. 100.
Αντορως. I. 12. 14. 20. 27. 30. Nova vox.
Ανχωριξαντες. I. 8. 11.
Ανω. I. 6. 29.
Ανωθα. B. 17. I. 39. adv. non alibi obvium.
Ανωτερον. I. 114.
Ανελομενος. I. 120. 128. nova notione pro μισθωσάμενος.
Ανεωσθαι. I. 105. Dorice pro ἀνεῖσθαι. Vide p. 239. col. 1.
Απ praep. pro ἀπὸ. I. 27. 29. 31. &. c.
Απαξοντι. I. 54.
Απεκατεσταταμες. II. 22.
Απελλαιος. B. 2.
Απελλαιω. I. 47.
Απεμετρησαμες. II. 18.
Απεσταν. II. 26.
Απεχοντας. I. 27. 29. 31. 33. 34. 35.
Απο. B. 12. 15. 17. 20. & ſaepiſſime.
Απογηρασκωντι. I. 122.
Απογηρασωντι. I. 100. ſeq.
Αποδεδειγμενας. I. 84.
Αποδιδωι. I. 61.
Αποδιδωντι. I. 53.
Αποδινωντι. I. 54.
Αποδωνται. I. 58.
Αποθανει. I. 103.
Αποκαταστασαντες. II. 27.
Αποκαταστασει. I. 126.
Αποκαταστασοντι. I. 101.
Απολλωνιος. B. 4. 9. I. 48. 49. 138. II. 4. 7.
Απολλωνιω. I. 48.
Απολωλη. B. 39.
Αποροαν. B. 17. 22. 27. 31. I. 8. 39.
Αποτεισει. I. 61.
Αρασοντι. I. 85.
Αργυριω: I. 75. 95. 95. 96. 123.
Αριθμον. I. 101. 122. 126. 127.
Αριθμος. I. 40.
Αρισταρχος. B. 1.
Αρισταρχω. I. 117.
Αριστιων. I. 74.
Αριστιωνος. I. 47. 117.
Αριστοδαμος. I. 136. 139.
Αρκας. I. 133.
⊢Αρνησιν. I. 108. cum ſpiritu denſo nove.
Αρξαμενοι. B. 11. II. 10.
Αρρηκτον. B. 38.
Αρρηκτω. B. 19. 24. 29. 34. 37. 40. 43. 45.
Αρτυσει. I. 59.
Αρτυσωντι. I. 58.
Αρχαια. II. 23. 27.
Αρχαιον. II. 19.
Αρχας. I. 60.
Ας. I. 47. II. 30. ſyllaba obae index.
⊢Ας. B. 47. I. 52. II. 50.
Ατεκνος. I. 103.
Ατελες. I. 110.
⊢Αυτα. I. 2. II. 35. 49. 56. 62. & paſſim.
Αυται. I. 89.
Αυτοι. I. 58. 72. 131.
Αυτοις. I. 99.
Αυτος. I. 82. 112. 115.
Αυτω. I. 100.
Αυτων. I. 76. 84.
Αυτως. I. 106. 108.
Αφ pro ἀπὸ ſequente denſo ſpiritu. I. 2. II. 30. 60. 69.
Αφερξοντι. I. 83.
Αφαμειωσωντι. I. 87. Novum compoſitum.
Αφωνος. I. 103.
Αχρι. B. 17. 22. 27. 33. I. 40. 66. 87. II. 31. 45.
Αχυριον. I. 91. 92. 95. Vox ignota lexicis.

B

Βελτιστα. I. 121.
Βιω. B. 50. I. 51.
Βορμιον. I. 132.
Βοτρυς. I. 47.
Βουβητιν. II. 13. Vox nova.
Βουβητιος. II. 14.
Βοανα. I. 91. 91. 95. Vox novae ſignificationis.
Βυβλιαν. I. 10.
Βυβλιναν. I. 44.

Γ

Γα. I. 4. 55. II. 35.
Γαι. I. 19. 64. 81. 89. 89.
Γαιωνας. I. 88. Vocabulum hactenus ignotum.
Γαμετρας. I. 139. Novus Doriſmus.
Γαν. B. 13. 32. 38. 48. 49. I. 7. 8. 11. & ſaepe in utroque aere.
Γας. B. 39. 47. II. 30.
Γεγενημενα. II. 20.
Γεγραμμενα. I. 61. 74. 80.
Γεγραμμενοις. I. 129.

Γε-

Γεγραμμενων. I. 106.
Γεγραπται. I. 121. 128. 130.
Γεγραψαται. I. 73. Novum Doriſmi genus.
Γενομενος. I. 107.
Γηραι. I. 72. 125.
Γυαι. II. 14. 15.
Γυαν. II. 13.
Γραμματευς. I. 139.
Γυιων. I. 135. 139.

Δ

ΔΑζιμος. B. 5. 9. I. 49. II. 1. 5. 8. Nomen proprium.
Δαμαρχος. I. 134.
Δαμοσιον. I. 54.
Δαμοσιωι. I. 55.
Δαμω. I. 70. 77.
Δαμωνος. I. 139.
Δε. B. 11. 14. 17. & ubique.
Δει. I. 94.
Δεκα. B. 29. I. 4. & paſſim in utroq. aere.
Δεκαδυο. II. 53.
Δεκαπεντε. II. 69. 99. 106.
Δεκατον. II. 18. 29.
Δεκατωι. I. 73.
Δεκα⊢επτα. II. 61.
Δεκα⊢οκτω. II. 48.
Δεκωνται. I. 57. Dorice pro δέχωνται.
Δενδρεα. I. 94. 124.
Δενδρεοις. I. 127.
Δενδρεων. I. 71. 81. 87. 100.
Δερμαια. I. 125.
Δευτερα. II. 50. 80.
Δευτεραν. B. 20. I. 133. II. 60. 84.
Δευτερας. II. 58.
Δευτερον. B. 26. I. 110. 114. II. 37.
Δευτερος. I. 110.
Δευτερω. B. 31. I. 35.
Δεωνται. I. 84.
Δηλωνται. I. 98. Dorice pro βούλωνται. Vide pag. 233. adnot. 41.
Δια. B. 16. I. 12. & ſaepius.
Διαβαντες. II. 17. 42.
Διαγνοντων. B. 11. II. 9.
Διαγνοντι. I. 105.
Διακατιαι. B. 19. 23. 37. 45. 46. adjectivum numerale nuſquam alibi occurrens.
Διακατιων. I. 137. II. 98.
Διακοσιαν. II. 35.
Διαταμφοντι. I. 83.
Διαστολαν. II. 45. 54. 60. 68.
Διαταμνοντα. II. 65.
Διαταμνοντος. B. 12. II. 72.
Διεγνων. I. 51.
Δικας. B. 49. II. 26.
Διπλει. I. 61.
Διονυσω. B. 8. 13. I. 4. & paſſim.
Διονυσωι. B. 7. 47.
Διςχιλιαι. B. 37.
Διωνος. B. 14.
Διωρυγα. I. 11. 44.
Δογμα. I. 78.
Δοκιμας. I. 55.
Δοκιμαξοντι. I. 70.
Δρυμως. I. 96. 99.
Δρυμον. I. 13. 25. 31.
Δρυμω. B. 19. 24. 29. 35. 37. 40. 43. 46.
Δυναταν. I. 68.
Δυο. B. 29. I. 15. 16. 21. & ſaepe in utroque aere.
Δυων. I. 91. II. 21. & paſſim.

E

ϜE. B. 3. I. 48. 135. 139. II. 2. Syllaba. Obam indicans.
Εαται. I. 90.
Εχοντι. I. 97.
⊢Εβδομηκοντα. B. 23. 42. I. 137. II. 56. 61. 92. 104. Nove ſcriptum.
Εγγιωνον. II. 107. Vox nova.
Εγδικαξαμενοι. B. 49. I. 1.
Εγδικαξηται. I. 81.
Εγενετο. II. 55. & ſaepiſſime.
Εγενοντο. B. 18. 22. 27. 33. II. 12. & paſſim.
ΕγϜηληθιωντι. I. 104. Ab novo verbo ἐγϜηληθιάω.
Εδικαξαμεθα. II. 26.
Εθελοντες. 57.
Ει. I. 112.
ϜΕικατι. II. 55. 71. Nove ſcriptum.
ϜΕικατιδειω. II. 57. 75. Vox nova: hic cum diphth. in prima: alibi ſine, ut infra in Ϝικατιδειον.
ϜΕικατιϜεξ. II. 55.
Ειξαν. B. 10.
Ειτινες. I. 79.
Εκ. I. 16. 16. 22. 22. II. 13. 21. 43. 66. 75.
⊢Εκαταν. I. 67. 76. 124. &c.
⊢Εκατον. I. 3. 5. 75.
⊢Εκατος. I. 100.
Εκατερω. I. 43. &
Εκατομπεδω. II. 69. &
Εκατονπεδω. II. 60. abſorpto ſpiritu denſo in praecedente littera.
⊢Εκατομπεδω. II. 24. 31. 38. Vox novae ſignificationis.
⊢Εκατονπεδον. II. 42. 47. 54.
Εκπετωντι. I. 72. 126. Novum verbum.
Εκπλεον. II. 31.
ϜΕκτα. II. 106.
Ελαιαν. I. 67. 75.
Ελαιας. I. 68. 68. 124. 126.
Εμβαλει. I. 67.
Εμβολος. I. 118. 134.
Εμεριξαν. B. 10. II. 9.
Εμισθωθη. I. 2. II. 35. 41. 49. 56. 62. 71. 79. 85. 92. 98. 105.
Εμισθωσαντο. I. 131.
Εμμεν. B. 41. pro ἐν μὲν.
Εμμεσσωι. II. 24. pro ἐν μέσῳ.
Εμετρησαμες. II. 37.
Εμετριωμες. II. 17. 45. 73. a novo verbo μετριάω.
Εμπρητοντι. I. 97.
Εμπροσθα. I. 9. 53. Adverb. lexicis ignotum.
Εν. B. 11. 18. 22. & ſaepiſſime in utroque aere.
⊢Εν. II. 34.
⊢Ενα. I. 6.
Ενδεδιωκοτα. I. 72. Novum compoſitum.

⊢Εν-

⊦Ενενηκοντα. B. 36. II. 41.
⊦Εννεα. II. 17. 36. 39. 47. 82.
Ενταυσιν. I. 56. Dorice pro οὖσι. Vide pag. 119.
Εντις. I. 69. 130.
Εξ. I. 60.
⊏Εξ. B. 20. 42. I. 95. II. 34. 40. & ſaepiſſime.
⊏Εξακατιαι. B. 19. &
⊏Εξακατιων. II. 41. 56. 62. 71. Vide Διακατιαι.
⊦Εξει. I. 82.
Εξεποιον. II. 19. a novo barytono ποίω.
⊏Εξηκοντα. II. 36. 53. 59. & paſſim.
Εξημεν. I. 104. Vide ſimplex Ημεν.
⊦Εξοντι. I. 72.
Επαμωχη. B. 14. ab novo verbo παμωχέω. Vide dicta ad pag. 244. adn. 49.
Επαξαμεν. I. 30. II. 28.
Επελασθω. I. 79. Nova 3. perſ. Imperat. forma.
Επεποιηντο. II. 22. 25.
Επι. B. 8. 13. 21. ac paſſim in utroque aere.
Επιβηι. I. 80.
Επιγεγραμμενως. I. 18. 19. 26. 27.
Επιζαμια. I. 79.
Επιζαμιωματων. I. 107. Vox uoi Polluci nota.
Επικαρπιαν. I. 59. 60. 104.
Επικαταβαλοντι. I. 86. Futurum a compoſito ἐπικαταβαλῖνε, cujus antea deerant exempla.
Επιμαρτυρηὶοντι. I. 108.
Επιμεληθησονται. I. 71.
Επισοικοδομας. I. 102. pro εποικοδομας novo bicompoſito.
Επιστυλιον. B. 6. I. 50. oovae fortaſſe acceptionis. Vide p. 153. adnot. 18.
Επιχωριων. I. 71.
Εποιησαμες. II. 29. 42.
Εποικια. I. 98.
⊦Επτα. B. 30. 45. I. 41. & ſaepe io utroq. aere.
⊦Επτακατιαι. B. 47.
Εργαξηται. I. 120. 121.
Εργαξονται. I. 64.
Ερξαντες. II. 26.
Ερρηγειας. B. 18. & ſaepe in fragm. Britaon.
Ες. B. 17. & ceoties in utroque aere.
Εσσηται. I. 90. 103. 112. 115. 129. nova verbi ſubſtantivi vox.
Εσσονται. I. 64. 97. 131.
Εσταταμες. I. 5. 10. 12. 15. 21. 40.
Εστι. II. 80.
Εταμομες. II. 43. 66.
⊏Ετει. I. 73.
Ετημαξαν. B. 10. ſed perperam ſcriptum. Vide ετεμαξαν.
⊏Ετεος. I. 61. 62. 73. &c.
Ετεμαξαν. II. 9. novum verbum. Vide ibi dicta.
⊏Ετεων. I. 55. 56. 69. 130.
⊏Ετη. I. 63.
⊏Ετος. I. 1. 3. 5.
Ευθυωρειαν. I. 17. 24. oovae ſcripturae & acceptionis.
⊦Ευριπνομες. II. 20.
Ευρος. B. 16. 20. 25. 30. I. 92. 93. II. 31. & ſaepiſſime.

Εφ. I. 43. II. 28. pro ἐπὶ ſequente flatu denſo.
Εφερξοντι. I. 83. Novum compoſitum.
Εφορευει. I. 74.
Εφορος. B. 1. II. 1.
Εφορω. I. 47. 117. 118.
Εχει. B. 50. ſive I. 2.
Εχεν. I. 68. 68. Dor. pro ἔχειν.
Εχομενας. II. 109.
Εχομενω. I. 43.
Εχοντας. I. 51.
Εχοντι. I. 51.

Z

ΖΑμιωσοντι. I. 86.
Ζωπυριστιω. B. 3. 9. I. 49. II. 3. 7.
Ζωπυρω. B. 7. 10. I. 50.

H

H. I. 58. 59. 61. 66. & paſſim.
Ημεν. I. 28. 68. 101. 104. 106. 108. 110. II. 31.
⊦Ημερα. I. 124.
⊦Ημιτχοινον. B. 20. 29. 30. 34. 35. 40. 45. 48. II. 48. 59. 78. 83. 84. 89. 91. 97. 98. 109. 110. Compoſitum novum.
⊦Ημιγυα. II. 17. Compoſitum novum.
⊦Ηρακλεαν. II. 32.
⊦Ηρακλειαν. II. 38. 73. 81. 88. 107.
⊦Ηρακλειας. II. 25.
⊦Ηρακλειδα. B. 1. I. 117. 118.
⊦Ηρακλειδας. B. 7. 10. I. 50.
⊦Ηρακλειοι. I. 51. 105.
⊦Ηρακλειων. B. 11. II. 9.
⊦Ηρακλητω. B. 4. 9. I. 49. 138. II. 4. 8.
⊦Ηρωιδα. I. 66. 132.
⊦Ηρωιδεια. B. 15. 42. I. 7. 39. 41.

Θ

ΘΑλασσαν. II. 12.
Θασαμενοι. I. 70.
Θεοδωρος. I. 134.
Θεοδωρω. I. 134.
Θεωι. II. 27.
Θηπει. I. 88.
Θραυηι. I. 81.
Θραυσει. I. 87.

I

⊦ΙΑραι. I. 80. 89.
⊦Ιαρω. B. 32. 49. I. 7. 13. 90. II. 7.
⊦Ιαρον. I. 18. 25.
⊦Ιαρων. B. 16. I. 16. 23. 28.
⊦Ιαρως.* B. 8. 12. I. 19. 26. 37. 50. II. 6. 66.
⊏Ιδιαι. I. 19.
⊏Ιδιαν. B. 13. 32. I. 2. 7. 8. 11. 14. 26. II. 21. 25.
⊏Ικατι. B. 37. 45. I. 33. 35. 36. 91. 123. II. 33. 40.
⊏Ικατιδεων. II. 18. 37. 42. 77. Vox nova.
⊏Ικατιδειω. II. 23. 44. 45. 51. 63. 66. 74. 80. 84. 87. 91. 93. 97. 99. 103. Vide ⊏Εικατιδεω.
⊏Ικατιπεδον. I. 14. 28. II. 44. Compoſitum novum.
⊏Ικατιπεδω. II. 72.
Ισον. I. 101. 122. ſine deoſa littera, quae in eadem voce ſeq. reperitur.
⊦Ισον. I. 227. hic praeter ſolitum aſperatur.
⊦Ιστιειω. B. 6. 9. I. 50.

Κα.

Κα. I. 52. 55. 57. 58. 60. 62. 68. 69. 71. 74. 77. 78 79. 80. 83. 84. 85. 87. 89. 98. 100. 103. 105. 108. 112. 115. 122. 125. 128. 130. Particula eſt δυνητική, addenda lexicis.
Καδδιχος. I. 4. 133. Vox oova.
Καδδιχων. II. 50. 63. 79. 86. 92. 99. 106.
Καθα. B. 10. I. 51. 105. II. 8.
Καθως. I. 9. 121. 127. 130. II. 19. Vide pag. 184. col. 1.
Και. B. 2. & paſſim.
Καια. I. 53. pro iotegris Καὶ αἲ κά.
Καναν. II. 11. Loci oomen.
Καρπευεσθαι. I. 105.
Καρπευσηται. I. 111. 113. 118.
Καρπευσονται. I. 52.
Καρπιζομενοι. I. 101.
Καρπιζομενων. I. 103.
Καρυκειον. B. 4. I. 49. 137. II. 3. nomen παρασήμου.
Κατ pro κατά. I. 109.
Κατα. B. 50. I. 51.
Καταδικαν. I. 108.
Καταλιπωντι. B. 11. II. 10. Compoſitum oovum.
Καταλιποντες. I. 14.
Καταλυμακωθης. I. 8. Novum verbum ac oovo Doriſmo inſtructum.
Κατασκαψοντι. I. 83.
Κατεδασσαμεθα. II. 28. a oovo compoſito καταδάζομαι.
Κατεδικασθεν. I. 74. 95.
Κατελειπετο. II. 20.
Κατελιπομες. II. 74.
Κατεσωιταμες. B. 47. I. 3. II. 30. Compoſitum novum.
Κατεταμομες. B. 14.
Καττα. I. 61. 74. II. 23. 27. pro κατα τα. Sic
Καττάδε. I. 65.
Κατταν. I. 77. 79. & paſſim io primo aere.
Καττας. I. 97. 103.
Κεφαλα. B 36. 46.
Κιβωτιον. I. 132. 133. παρασήμων oomen. Vide dicta ad pag. 148. adnot. 12.
KN. B. 5. I. 50. 136. Syllaba Obam indicaos.
Κοθαρας. I. 55. pro Καθαρας. Vide p. 210.
Κοιλαι. II. 7. Nomeo loci.
Κοιναν. II. 43.
Κοινας. II. 46.
Κοινον. II. 66.
Κοττιι. I. 81.
Κοψει. I. 87.
Κοψοντι. I. 97. 99.
Κρατινω. I. 120. Nomen propriom.
Κριθας. I. 55.
Κωλυοντι. I. 85.
Κωνας. B. 14. Nomeo proprium.

Λ

Λαβει. I. 82.
Λεοντισκω. I. 135. Nomen proprium.
Λιμναν. II. 21.
Λιτος. I. 121.
Λωτάριον. I. 136. Vide pag. 148. adoot. 12.

Μαλος. B. 17. 21. 27. & ſaepe in utraque tabula.
Μασχαλαν. I. 44. Vide Scholion III. pag. 199.
Με. B. 6. I. 50. 132. 133. Syllaba Obae index.
Μεδιμνων. I. 3. 4. 132. 134. 135. 137. II. 36. 41. 50. 57. 63. 71. 79. 86. 92. 99. 106.
Μειον. I. 66. 67. 77. 92.
Μειονος. I. 63.
Μειω. I. 126.
Μεμισθωμενοι. I. 68.
Μεμισθωμενοις. I. 37. II. 67.
Μεμισθωμενος. I. 60. 81.
Μεμισθωμενως. I. 105.
Μεμισθωσωνται. I. 58. tempus oove formatum.
Μεμισθωται. I. 89.
Μεν. B. 15. & paſſim hic & in utraq. Tabula.
Μερειαι. B. 18. 22. 28. 33. 41. 44. Nova vox.
Μεσσιας. I. 37.
Μερίδα. B. 15. 20. 25. 30. I. 100. 125. II. 42.
Μερίδας. B. 14.
Μερίδι. I. 125. II. 53. 60. 68. 76. 83. 90. 96. 102. 108.
Μεριδος. II. 29. 59. 65.
Μερις. II. 50. & paſſim.
Μεσσορως. I. 15. 21. Vox lexicis ignota.
Μεσσωι. I, 32.
Μεσσως. I. 55.
Μεταυτος. I. 76. Praepoſitio oova.
Μετριωμεναι. B. 18. 22. 28. 33. Verbum novum.
Μη. I. 8. & pluries.
Μηδε. I. 109. 109.
Μεδεμια. I. 109. pro Μηδενα.
Μηνος. I. 47. 53.
Μης. B. 1.
Μητε. I. 106. 106. 108. 109.
Μια. B. 19. 35. II. 48. 105.
Μισθωμα. I. 53. 61. 61.
Μισθωματι. I. 64. 80.
Μισθωματων. I. 107.
Μισθωντι. I. 50.
Μισθωσαμενοι. I. 52. 100. 102.
Μισθωσαμενος. I. 65. 110. 113. 116.
Μισθωσιν. I. 105. 132. 133. 135. 136.
Μιας. I. 75. 95. 95. 96. 123.
Μονον. II. 20.
Μυχον. I. 91. 93. 96.

N

N. I. 140. oota numerica tabulae primae.
Νατον. B. 38. II. 101.
Νεαπολιτας. I. 139. Nomeo Gentile.
Νεμει. I. 80.
Νικωνος. I. 48. Nomen proprium.
Νομμος. I. 75. Nova vox a Νομος, unde *Nummus.*
Νυν. I. 123.

Ξ

Ξηραν. I. 99.
Ξυλοις. I. 98.
Ξυλων. I. 96.

O

Οι. I. 59. 102.
Οικας. I. 55.
Οικια. II. 50. 80.
Οικιαν. I. 90. 99. II. 44. 75.

No Oi.

Οικιας. II. 44.
Οικοδομαν. I. 98.
Οικοδομημενα. I. 64. 93. pro ᾠκοδομημένα.
Οικοδομησηται. I. 90.
Οικοδομηται. I. 89. pro ᾠκοδομ.
ͱΟις. I. 59. 94. 98.
ͱΟισοντι. I. 102. Nove cum ſpiritu deoſo.
ͱΟκτακατιων. II. 79. Numerale novum.
ͱΟκταπεδον. II. 45. 69.
ͱΟκτω. B. 34. 48. I. 49. 92. 137. II. 33. 49. & alibi. Semper in his tabb. denſatur cum deriv.
ͱΟμολογως. I. 17. 24. 127.
Ομοσαντες. I. 70.
Ορεγματα. II. 33. 34. 48. 49. 53. 55. 56. 61. 62. 67. 70. 104. 105. Vox novae acceptionis.
Οριζοντα. B. 13. 32. I. 119.
Οριζοντας. I. 36.
Οριζοντος. I. 7.
Ορισται. B. 2. 8. I. 48. II. 2. 6.
Οριστα. I. 117.
Οροι. I. 9. Ορος in his tabb. nuſquam denſatur.
Ορων. I. 40. II. 51. 58. 64. 82. 89. 95. 101.
Ορως. I. 5. II. 28. 32. 38. 59. 59. 65. 74. 82. 89. 95.
ͱΟσσα. I. 73. 78. 89. 99.
ͱΟσσαι. I. 100. 122.
ͱΟσσακις. I. 84.
ͱΟσσος. I. 111.
ͱΟσσοι. I. 62.
ͱΟσσις. I. 60.
ͱΟτε. I. 39.
ͱΟτι. I. 82. 85. 112. 115. 128.
ͱΟτικα. I. 63.
Ου. I. 83. 87. 96.
Ουδ. I. 83. pro ſequenti
Ουδε. I. 83. 84. 85. & ſaepiſſime.
Ουδενεν. I. 88. ut ſupra Μηδενενα, pro Μηδενα.
Ουδενης. I. 88. pro Ουδεις, ει in η abeunte. Praeter ibi dicta, vide etiam in Καταλυμακωδης.
Ουκ. II. 19.
Ουτε. I. 102.
Ουχ. I. 101.

Π

Παλινδικιαν. I. 109.
Παμωχει. B. 14. I. 120. Verbum novum. Vide p. 244. adnot. 49.
Παν. I. 63.
Πανακω. I. 53. Nomen menſis.
Πανδοσιαν. I. 6. Vrbis nomen.
Πανδοσιας. B. 12. I. 16. 22. 65.
Παντα. I. 64. & paſſim.
Πανται. I. 93. Dor. pro πάντη. Ea ſcriptura hic primum viſitur.
Παντας. I. 17. 24. 36. 38.
Παρ. Pro παρα. B. 15. 25. 42. ſaepiſſime.
Παρδωντι. I. 58.
Παρεξοντι. I. 93. Sine denſa littera (ͱ) intermedia, quae tamen appingitur in ſeqq.
Παρͱεξονται. I. 59.
Παρͱεξοντι. I. 72.
Παρεχεν. I. 109.
Παρλαβοντες. I. 59.
Παραμετρησοντι. I. 54.
Πασα. I. 4. II. 55. & paſſim.
Πασαν. I. 104. II. 25.
Πασας. B. 36. 46.
Πασι. II. 66.
Πε. B. 4. I. 49. 137. II. 3. Syllaba Obae index.
Πελτα. B. 5. I. 49. II. 4. Eſt παρασήμου nomen.
Πεισιας. I. 135. Nomen viri.
Πεμπτα. II. 99.
Πεμπταν. II. 103.
Πεμπτω. I. 73.
Πενθημιγυον. II. 20. 30. Compoſitum novum. Vide adnotata ad I. verſ. 15. 16.
Πεντακατιαι. B. 24. 29. 35. Numerale novum.
Πεντακατιων. II. 105.
Πενταͱετηριδα. I. 57. II. 35. pro πενταετηρίδα. Praeterea Digamma, quod in ϝετος praeponitur, in compoſito verſum eſt in ͱ, quia inter ͱ & ϝ magna eſt affinitas. Vide dicta ad pag. 128.
Πεντε. B. 36. & ſaepius etiam in utrâq. Tabulâ.
Πεντηκοντα. B. 46. I. 132. II. 47. 48. 79. 82. 86. 97.
Πετρωγγυευκημεν. I. 107. Nova vox. V. τρωγγυως. Et novâ dialectus: vide πεφυτευκημεν.
Περικοψει. I. 125.
Περισκαψει. I. 125.
Πεφυτευκημεν. I. 94. Novus Doriſmus; H pro E; ut ſupra πετρωγγυευκημεν.
Πεφυτευκοτας. I. 78.
Πεφυτευκωντι. I. 74. 77. 78. 79.
Πεφυτευμενα. I. 64. 72.
Πλαγιαν. II. 46.
Πλαγος. I. 18. 26. Vox ignota lexieis.
Πλευριαδος. I. 6. 29. 41. Vocabulum novum.
Ποδας. I. 30. 32. 33. 35. 36. II. 55. 104.
Ποδες. II. 34. 56. 105.
Ποδων. I. 91. 92. 92. 93. 93.
Ποθελομενως. I. 76. Dor. pro προσιλομ. Sic in ſeqq.
Ποθελωνται. I. 69.
Ποθοδον. II. 43. 69. 75. 94. 100.
Ποθοδω. II. 46. 52.
Ποιησει. I. 89.
Ποιωντασσιν. I. 2. pro ποιοῦσι, tamquam a ποίω. Vide ἐξέποιον.
Ποιων. I. 127.
Ποιωντι. I. 85.
Πολεμω. I. 104.
Πολι. I. 109.
Πολιαδι. II. 5.
Πολιανομοι. I. 47. 57. 69. 69. 86. 130. Vox ignota lexieis.
Πολιανομοις. I. 56. 62. 129.
Πολιανομων. I. 116. 117.
Πολιανομως. I. 76.
Πολιος. I. 16. 22. 64. 104. 110. II. 13.
Πολις. B. 2. I. 47. II. 1.
Πολιστων. I. 82. Vox novae acceptionis.
Πορευεσθαι. I. 85.
Ποτ. I. 37. 99. II. 46. pro ποτί.
Ποταγει. I. 60.
Ποταγωντι. I. 52.
Ποταμον. B. 17. & ſaepiſſime in utroq. aere.

Πο-

Ποταξοντι. I. 56.
Ποτιδαττα μεθα. II. 54. 60. 68. 76. 83. 90. 96. 102. 108. Compoſitum novum.
Ποτεχει. I. 73. Verbum naturam adverbii prae ſe ferens.
ΠοτΘεντες. II. 30.
Ποτι. B. 16. II. 13. & ſaepius.
Ποτιγεγενημεναν. B. 38.
Ποτιγενομεναν. II. 24.
Ποτικλαιγον. II. 107. Vox nova, ut & ſequens.
Ποτικλαιγωσαν. II. 69.
Ποτισκαψει. I. 125. Novum compoſitum.
Ποτιφυτευσει. I. 122. 126. Novum compoſitum.
Ποτταν. I. 71. II. 31. 44. 69. 107. pro πρὸς τὴν. Sic
Ποττας. II. 87.
Ποττο. II. 30. 37.
Ποττον. I. 114. II. 77. 108.
Ποττωι. I. 80.
Πους. II. 34.
Πραγματα. I. 109.
Πραξει. I. 112. 113. 115. 115. 128.
Πραξωντι. I. 130.
Πρασσοντασσι. I. 110.
Πρατα. I. 63.
Πρατας. B. 41.
Πραταν. B. 15. & paſſim in utroque aere.
Πρατον. B. 21. I. 65. 111. II. 29.
Πρατω. B. 25.
Πρατωι. I. 63.
Πρατως. II. 74.
Πριαμενοι. I. 59.
Πριωι. I. 81. Verbum exemplo carens, & novà dialecto pro πριοῖ.
Πριωσει. I. 87.
Προκαδδεδικασθω. I. 123.
Προτερειαι. I. 53. Vox nova.
Πρωγγυοι. I. 112. 115. Vocabulum novum.
Πρωγγυος. I. 133. 134. 135. 137.
Πρωγγυως. I. 52. 56. 59. 106.
Πυρρω. B. 5. 9. I. 49. II. 5. 8. Nomen viri.
Πωλησοντι. I. 96.

P

ΡΕοντα. I. 84.
Ρεωσαν. II. 13.
Ρεωσας. I. 82.
Ρητρας. I. 97. 103.
Ρογον. I. 54.
Ροως. I. 83.

Σ

ΣΑρμευσει. I. 88. Verbum addendum lexicis. Vide dicta ad verſ. 89.
Σιηται. I. 81.
Σιταγερταις. I. 54. 62. 129. Vocabulum novum.
Σκιροις. I. 96. 99. Vide Diſcuſſionem de hac voce pag. 232. ſeqq.
Σκιρω. B. 19. 23. 29. 34. 36. 40. 42. 45.
Σταλας. I. 13.
Στατιν. II. 77. 84. 91. 96. 103. Vide pag. 276.
Στεγομενα. I. 94. Verbum novae acceptionis.
Συκιας. I. 124. Nove ſcriptum pro comm. Συκεας.
Συμμαχω. I. 139. Nomen viri.
Συν. I. 41. 42. 44.
Συνμετρηταμες. B. 11. 38. II. 10.
Συνμετρησαν. B. 10. II. 8.
Συνθηκα. I. 46.
Συνθηκαι. I. 73. 106. 128. 130.
Συνθηκαν. I. 77. & paſſim.
Συνηρξοντι. I. 85. De nova hujus verbi ſcriptione vide dicta ad verſ. 83.
Σφαιρωτηρες. I. 136. Nomen παραστήμου.
Σχοινοι. B. 19. 20. 23. 24. 29. 34. 36. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 48. II. 32. 34. 39. 40. 40. 47. 49. 53. 56. 59. 62. 67. 70. 76. 78. 83. 85. 89. 92. 96. 98. 102. 105. 108. 110.
Σχοινον. I. 67. 76. 124.
Σχοινων. I. 125.
Σχοινως. I. 67. 123. II. 55. 61. 70. 77. 84. 91. 97. 103. 109.
Σωματος. I. 133. 134. 136. 137.

T

TA. B. 15. 42. 44. & paſſim.
Ται. pro τῇ. B. 18. 22. 28. 33. & ſaepius.
Ταις. I. 17.
Ταν. pro τὴν. B. 13. 15. 16. ac ſaepiſſime hic & in utroque aere Neap.
Ταν pro τῶν. I. 100. 108. 122. & alibi.
Τας. B. 22. 26. 31. & paſſim in tabb. Neap.
Ταυτα. I. 72. 93.
Ταυται. B. 18. & ſaepius hic & in utroq. ære.
Ταυταν. B. 48. II. 22. 25. 27.
Ταυτας. B. 39.
Τε. B. 12. & ſaepe etiam in utraque Tabula.
Τεθυρωμενα. I. 94.
Τελεθει. I. 63.
Τερμαζοντι. I. 38. Vide Ετερμαξαν.
Τεσσαρακοντα. II. 49.
Τεσσαρων. II. 50.
Τεταρτα. II. 63. 93.
Τεταρται. B. 44.
Τεταρταν. B. 30. I. 136. II. 96.
Τεταρτον. I. 116.
Τεταρτος. I. 116.
Τετορα. I. 67.
Τετορας. B. 14. I. 32. 95. 123.
Τετορες. II. 34. 62. 98. 102.
Τετορων. II. 80. 86. 93.
Τετρακατιων. I. 4. II. 49. 85. Adjectivum numerale novum.
Τετρακοσιαι. B. 40.
Τετρωιρον. I. 42. Vide Scholion I. pag. 197.
Τετρωκοντα. B. 20. 35. I. 34. II. 95. Vocabulum novum.
Τετρωρων. I. 111. Vide τετρωιρον.
Τηνοι. I. 88.
Τι. I. 80. 81. 81. 85.
Τιμαμα. I. 102.
Τιμαρχος. I. 47. Nomen proprium.
Τιμοκρατιος. I. 118. Nomen propr.
Τινα. I. 71.
Τινες. II. 22. 26.
Τις. I. 80. 103.
Το. I. 3. & paſſim hic & in altero ære.
Τοι. B. 2. & quam ſaepiſſime tam hic, quam in utroque aere.

Τοις. B. 49. I. 24. & paſſim.
Τον. B. 13. quam ſaepiſſime hic & in Neap.
Τουτο. II. 40.
Τουτοις. I. 12. 30. 91. 131.
Τουτω. II. 36.
Τουτων. I. 85.
Τουτως. I. 17. 24. 36. 102.
Τοφιωνας. I. 89. Vox hactenus incomperta.
Τραφον. II. 51. 58. 64. Vide ſeq.
Τραφως. I. 82. Doricâ metatheſi pro *τάφρους*.
Τρεις. II. 15. 53. 70. Vide τρις.
Τρισκαιδεκα. B. 28. 34. 39. Adjectivum numerale novum.
Τριακατιων. I. 3. II. 92.
Τριακοντα. B. 30. & ſaepius quoque in Tabulis.
Τριακοντατεδον. B. 16. 25. I. 34. 43. II. 11. 14. 15. 17. Compoſitom oovum.
Τριακοντασποδω. B. 21. 26. 31. I. 28. 32. 42. 66. 111. 114. 114. 119. II. 15.
Τριακοσταιας. B. 49. & I. 1. II. 27. Novum derivatum. Vide ad priorem locom.
Τριγυα. II. 19. Compoſitum novum.
Τριγυον. II. 29. 31. 37. 40.
Τριγυω. II. 37.
Τριγυων. II. 21.
Τριπους. B. 3. I. 48. II. 2. *παρασήμου* nomen.
Τρις. B. 23. 40. I. 96. II. 33. 35. 40. 89. pro τρεῖς nove ſcriptum.
Τριτα. II. 57. 87.
Τριταν. B. 25. 135. II. 68. 90.
Τριτας. II. 64.
Τριτον. I. 113.
Τριτος. I. 113.
Τριτω. I. 119.
Τριημιγυον. II. 19. 29. bicompoſitum novum.
Τριημιγυων. II. 16.
Τροπον. I. 109.
Τυρειας. I. 23. Vox novae acceptionis.
Τω. B. 8. genitivus millies tam in ſragm. Brit. quam io Tabb. Neap.
Τωι. B. 47. I. 32. 41. 42. 44. 55. 63. 73. 83.
Των. B. 11. quam ſaepiſſime hic & in Tabulis Neap.
Τως. B. 8. accuſ. plur. ſaepiſſime.

Υ

ͱΥΔατι. I. 83.
ͱΥδωρ. I. 83.
ͱΥπαρχει. I. 122.
ͱΥπαρχοντα. I. 123. 124.
ͱΥπαρχοντας. I. 88.
ͱΥπαρχοντασσι. I. 127.
ͱΥπαρχοντων. I. 91. 126.
ͱΥπαρχωντας. I. 121.
ͱΥπερ. B. 12. 65. 109.
Υπο. I. 104. Hic & in ſeq. voce leniter; abſorpto ſcil. ſpiritu denſo in praecedente littera.
Υπογραψονται. I. 101.
ͱΥπολογοι. I. 97. 131. Vide ſeq.
ͱΥπολογος. I. 90. 103. 112. 115. 129. Vox novae acceptionis.
ͱΥπολογως. I. 106.

Φ

ΦΙλωτας. B. 6. 9. I. 50. Nomen proprium.
Φιντια. B. 44. I. 10. 21. 39. 44. Vide ſeq.
Φιντιας. I. 120. Nomen proprium.
Φυτα. I. 67.
Φυτευσει. I. 66.
Φυτον. I. 75.

Χ

Χ ex κ' (pro και) ſequeote Υ aſperatum. I. 104.
Χαιρεας. I. 139. Nomen proprium.
Χαραδεος. I. 13. 25. Vox oova.
Χιλιαι. B. 36.
Χοι. I. 55.
Χοινικων. II. 36. 63. 87.
Χοος. II. 36. 57.
Χους. I. 55.
Χρειαν. I. 99.
Χρηματα. 108.
Χρησθαι. II. 66.
Χρησονται. I. 98. 99.
Χρονοις. I. 94. 128.
Χρονον. I. 52.
Χωριω. II. 110.
Χωρια. I. 84.
Χωρσις. I. 91.
Χωρον. I. 65. 113. 116.
Κορωνι. I. 31.
Χωριον. B. 16. I. 16. & ſaepe.
Χωρως. B. 8. & ſaepius hic & in Tabulis.

Ψ

ͱΨΑφισθεν. I. 63.
Ψιλαι. I. 127.
Ψιλας. II. 33. & ſaepius.

Ω

ͱΩ genit. I. 87.
Ωριξαν. B. 10. II. 8.
ͱΩς. I. 8. & ſaepe.
ͱΩσαυτως. I. 11. 20.
ͱΩστ. II. 30. pro ͱωστε.
ͱΩστε. I. 104. 122.

COM-

COMMENTARIVS

IN LEGVM ROMANARVM DIGESTVM

In Graecae prioris Tabulae poſtica parte Latino ſermone ſcalptum.

ANTELOQVIVM

I. *Cimelii notitia ejuſdemque dignitas.*

JAM ſupra in eo Prologo, qui in ipſo Operis veſtibulo prodiit, monueramus, Tabulam Heracleoticam I., quae in adverſa parte Pſephiſma Graecum de Dionyſiaco campo complectitur, eamdem in averſa pagina quemdam Legum Romanarum Pandecten Latino ſermone continere. Et quia aes illud jam olim antiquitus diſſiluerat in partes duas, quarum ſuperior in Britannia, altera Neapoli (1) adſervatur; ſciendum eſt, utrumque fragmentum bifrons & bilingue eſſe, adverſa fronte Graece, averſa Latine loquens. Ac nos quidem tomo I. prioris aeris adverſam paginam, tum Britannicam tum Neapolitanam, ita exhibuimus, ut ſimul ea duo fragmenta (paucis quae interciderant reſtitutis) perfecte ferruminata dederimus: quae omnia etiam perpetuo commentario illuſtravimus. Par eſt igitur ut in Legum quoque Digeſto paria nitamur.

Id antequam conari aggredior; de paginae hujus poſticae pretio ſi praefari ordiar, dies me ante deficiat, quam cimelii praeſtantiam oratione mea aequem. Scio REGI Noſtro plures legum laminas in pluteis eſſe: ſed nihil ad Tabulam Heracleenſem iſtam. Nam ut illae, quas dixi, egregiae & auro contra non carae ſint; tamen ſingulae ſingulas leges continent. Nec enim fiebat aliter; quippe rogatione una lex una ferme contineri ſolebat, tum & ſingulae leges tabulis ſingulis incidebantur. At Heraclienſis iſta quam damus, integrae legum συναγωγῆς (*collectionis*) non exiguam partem proponit. Quid ſi ſocias hujus laminae tabulas, tum quae praeibant tum ſubſequentes, tellus Heraclienſis repetito aliquando partu eniteretur? Tum ſane integros haberemus Pandectas municipales (rem plane inauditam, ac votis omnium expetendam!) quorum nunc ſpecimen haudquaquam poenitendum le-

ctori

(1) Adſervatur, inquam, una cum aere altero in Regio Herculanenſi Muſeo: in quod utraq. Tabula, ex dono Equitis Caroli Guevarae (REGIS noſtri apud Luſitanorum REGEM Oratoris) illata fuit.

ctori ſiſtimus. Quare, ſi ſapimus, grato interim animo hac una ex naufragio tabula fruamur: ex qua, uti ſpero, ad pernoſcendam antiquitatem multo plus haurire lucis poſthac licebit, quam quantum ex vulgatis ante a Sigonio primum, ac poſtea ab aliis, legum laminis aereis carpſeramus. Verum de æris hujus praeſtantiâ virorum ſapientiſſimorum Curia, ſat ſcio, ampliora decernet, quam quantum ego, quantumlibet memet ipſe nunc delaſſaverim, praeconio faciendo valeam.

II. Totius Commentarii ſeries.

Atque ejus quidem, qui nunc urget, Commentarii diſtributio hujuſmodi erit. I. Ante omnia ſciendum eſt, Britannicum iſtud Legum Romanarum fruſtum a Mich. Maittaire primum cum pauculis adnotatiunculis luce donatum fuiſſe. Poſt annos duos idem fragmentum ICtus eruditus Carolus Conradus ita illuſtravit, ut textui quidem perparum notarum adſpergeret, ſeorſum vero ejusdem fragmenti explanationem quatuordecim capitibus integris complecteretur. Qua explanatione fraudare lectorem piaculum mihi fuit. Sed quia non facile poterat ea lucubratio membratim diſcerpi (ſi quidem Conradiana opportunis locis textui ſubjicere voluiſſem) ſtatui primo loco ea Conradi capita legenti apponere: ad quae nos ſcilicet poſtea, ubicumque uſus poſcet, rejiciemus lectorem. Haec Pars I. erit.

II. Hanc Conradi explanationem Pars altera excipiet, h. e. textus Britannicus ex Cl. Michaelis Maittaire fide, & quidem in capita diviſus. Idem vero textus primum majoribus litteris, poſtea minuſculis, & enodatus prodibit. Singulis capitibus breviores notas Conradianas cum Maittairanis ſubjiciemus, tum & de noſtro penore ſymbolam (quaecumque ſcilicet dabitur pro tempore grammatica obſervata in tabulam extundere) conferemus. Hiſce brevioribus notis in leges ipſas commentaria inter operarum inſtantiam ſubtexemus.

III. Vbi porro ad finem Britannici ventum erit, ibi Pars III. primum ambo fragmenta, qua diſſilierant, ferruminata dabit (ita ut una fiat continens & perpetua Tabulae lectio, haud aliter atque in adverſae paginae textu Graeco praeſtiteramus) & coalitionis hujus exponet fidelibus oculis rationes. Deinde brevis de vera aetate Pandectarum horum praelibatio apponetur: nam plura & uberiora in totius Tabulae fine in tempus Digeſti hujus commentabimur.

IV. His jam textum aeris Neapolitani adtexemus, item in ſua capita partitum ac ſeorſum enodatum, nec ſine opportunis ad loca lucis indiga animadverſionibus.

V. Ad ultimum ſequetur fuſius illud noſtrum de tempore propoſiti Digeſti hujus judicium, a Conradiano diverſum: tum de eo, ecquorum in uſum Pandectes iſte prodierit, non infelix divinatio.

Antequam hinc abeo, facti mei ratio reddenda eſt, cur textum bis lectori apponam, eumque ſic quaſi crambe repetita occidam. Spero me cauſam ſaltem novitiis probaturum. Nam cum leges iſtae tum archaiſmis ſuis, itemque ſcalptoris mendis innumeris, tum in primis crebris repetitionibus ſupervacuis lectorem in his parum exercitum obruant, taedioque imbutum a ſe repellant; ſicuti in Graecis Pſe-

phiſma-

phiſmatibus dictionis Doricae lateri textum communi dialecto expreſſum admovimus; paria & hic quoque praeſtari aequum fuit. Nempe textum enodatum ſubiicimus: in quo & notas litterarum ſingularium explicatas exhibuimus & menda ſuſtulimus, & archaiſmos rariores uſitata ſcribendi ratione exprimere cura fuit. Deinde & crebras earumdem formularum repetitiones (quaecumque ſaltem & ſententiae curſum interciperent, & enecarent lectorem) non ſuſtulimus quidem, verum uncis craſſioribus, in id data opera factis, incluſimus, ut extra eos cancellos lector in his parum ſubactus ſenſum non interruptum, ſed continentem atque pellucidum ſine negotio perſpicere uno intuitu queat. Atque huic demum textui ita enodato commentarios noſtros ſubjiciemus.

P A R S I.

M O N I T V M

De Conradiana fragmenti Britannici explicatione.

FRanc. Carol. Conradus Parergorum (2) lib. III. pag. 350. Heracleoticae Tabulae fragmentum Britannicum (quod biennio ante Michael Maittaire ediderat) a ſe inferendum atque exponendum putavit capitibus ſedecim ſequentibus. Ibi Conradus poſt pauca de *Maittaire* praedicta, Britannico fruſto ita praefatur.

C A P. I.

INſcriptio *Graeca, quae in uno Tabulae latere eſt . . . agri, quem Heracleenſes Baccho conſecrarunt, dimenſionem & fines exponit. In altero latere inſigne legis Romanae, adhuc incognitum, ſed rerum cognitu digniſſimarum plenum fragmentum agnoſcimus. Ipſam tabulam . . . ex direptione Heracleae anno V. C. DLIX* (3) *a Coſ. Marco Acilio Glabrione in bello cum Antiocho (vid. Liv. XXXVI. 24.) expugnatae, Romam* (4) *eſſe in in aerarium delatam, poſtea legi in altera parte vacua incidendae inſervuiſſe, non temere conjicere videmur. Inde jam aeſtimare licet pretium hujus monumenti &c.*

C A P. II.

Quamquam vero ſolum legis Romanae fragmentum illuſtrare nobis conſtitutum eſt . . . Graecam illam agri conſecrati deſcriptionem utique ſimul exhibendam duximus. [Deinde his ſtatim Graecam ipſam inſcriptionem Conradus ex Maittaire ſubjicit. Non incongruum vero duxi duo ſuperiora Conradi capita carptim adſcribere, nequis miretur, cur, quae de Lege Romana ex eodem ICto adſcribam, ea a CAP. III. ordiantur].

CON-

(2) Operis Conradiani index talis eſt: *Franc. Caroli Conradi ICti & Anteceſſoris in Academia Julia Parergorum libri IV., in quibus antiquitates & hiſtoria Juris Romani illuſtrantur. Helmſtadii* 1740.

(3) Imo 562. quo *Manius* hic (non *Marcus*, ut in Conrado legitur) *Acilius* conſulatum geſſit. Sed vide ſeq. not.

(4) Non ad Heracleam Aetoliae, quae a Coſ. Manio Acilio Glabrione expugnata fuit, Graeca partis adverſae inſcriptio pertinet, verum ad Heracleam Magnae Graeciae; non tantum quia in agro Heracleenſi reperta fuit, verum etiam quod *Aciris* amnis & *Pandoſia* Heracleam indicant, & quod dialecto Tarentina (qua & Heraclienſes Tarentinorum coloni utebantur) tota inſcriptio decurrit.

* Ex his jam illud ruit, quod ait, hanc tabulam delatam fuiſſe Romam, & quae huic fundamento ſuperſtruit. Quaedam Conradianis ſimilia Maffeius tom. 3. Obſervationum attulit, quae Parte II. refellemus.

CONRADIANA CAPITA QVATVORDECIM

Quibus Britannici fruſti leges illuſtrantur.

C A P. III.

Legis Romanae fragmentum, alteri tabulae parti inciſum, cum notia & conjecturis ejusdem.

EXhibebimus nunc legis (I) *antiquae de recenſu civium agendo frumenti populo dividundi cauſa, & de Viis in urbe Roma locisque publicis tuendis latae, nobiliſſimum fragmentum: quod in hac una velut e triſti naufragio ſuperſtite tabula enatavit. Servabimur in eo ſcripturam & interpunctionem, quam Cl. Maittaire expreſſit. Sed quia tum hic illic fabri, qui in aes incidit, erroribus corruptum eſt, tum quoque caſcae verborum conceptiones & ſiglae in ſcribendo adhibitae interpretem deſiderant; notas* (II) *& conjecturas noſtras addemus; in quibus ea, quae laudati editoris induſtria occupavit, minime diſſimulabimus.*

I. *QVEM. H. L. AD. COS. PROFITEREI. OPORTEBIT. SEI. IS. &c.*

(Ac deinceps integrum affert legis fragmentum, cui notulas ſuas cum Maittairi adnotatis immiſcet. Hac cura defunctus, tum demum explicationem longiorem per quatuordecim integra capita, ſubjicit, h. e. a cap. IV. ad XVI.)

C A P. IV.

Videri legem haud multo poſt C. Gracchi rogationes (frumentariam, & de viis muniendis) latam.

Dolenda eſt maxime primae tabulae jactura, quae, ſimul cum legis principio, Magiſtratus, qui eam rogavit, nomen abſtulit. Etſi vero de auctore & anno, quo lex lata ſit, nihil certi adfirmare liceat, haud incerta tamen conjectura, eam non multo tempore poſt C. Sempronii Gracchi interitum promulgatam eſſe, credimus. Conſtat enim, ſeditioſum illum Tribunum plebis inter alia inſtituta, quibus popularem auram captabat, frumenti menſtrui largitionem ſtatam ac perpetuam primum induxiſſe (1). *Refert quoque Plutarchus in* Gracchis pag. 836. *eundem leges rogaſſe de viis muniendis, atque in hoc opere perficiendo non minorem collocaſſe curam, quam impenſam, dum ornatum cum utilitate conjungere ſtuderet. Jam ſi legis noſtrae fragmentum inſpicimus, ſtatim ex primo capite intelligimus, eam perpetuae illi frumentationi modum poſuiſſe, recenſu populi inſtituto ad minuendum numerum eorum, qui frumentum e publico acciperent. Quae ſequuntur capita de tutela viarum publicarum & munditie earum, in Vrbe & prope eam curanda, non alii tempori magis conveniunt, quam ei, quo viae tam intra Vrbem, quam per agros haud multo ante praeclaro Gracchi opere munitae fuerant. Huic vero aetati vel ipſe ſcripturae & ſermonis habitus reſpondet, quod cuique cum legis Thoriae fragmentis, a SIGONIO* de Ant. Iur. Ital. lib. II. c. 2. *editis, comparationem facienti apparebit.*

C A P. V.

Primum caput legia eſt de recenſu populi frumentationis cauſa agendo. Suetonio lux.

A frumento publico capiendo quinam hac lege excluſi. Poena conſtituta in eum, qui horum alicui frumentum dediſſet.

Itaque primo capite fragmenti, quod ex lege ſupereſt, ratio definitur agendi recenſum populi, profeſſione civibus injuncta, facienda apud Conſules &, ſi Conſules abeſſent, apud eum Magiſtratum, qui vicem illorum gereret, Praetorem Vrbanum, &, hoc etiam abſente, apud Praetorem, qui inter cives & peregrinos jus dicebat, ſi & hic abeſſet, apud Tribunos plebis. Ibi quaenam profiteri ſingulos patresfamilias & matresfamilias, ſive praeſentes, ſive nomine abſentium eos, qui eorum negotia curarent, & pupillorum pupillarumque nomine tutores, oporteret, in prima legis tabula perſcriptum fuiſſe noſcimus ex eo, quod linea 2. dicitur: Eadem omnia, quae cum HAC LEGE profiteri oportebit, *& linea 5. ſeq.* Eademque omnia in iisdem diebus ad Coſ. profitemino, ita, uti ei, quae quibuſque diebus eum eamque HAC LEGE profiteri oporteret: *deinde linea* 13. Quod quemquem HAC LEGE profiteri oportebit. *Quia vero lex vetat frumentum dari his* (2) *quorum profeſſiones in tabulas publicas referri, deinde in albo apud forum perſcribi &, cum frumentum populo daretur, proponi oporteret: admodum veriſimile eſt, hac lege praeter nomen,*

(I) *Legem* vocat, quia unam fuiſſe pluries infra contendit. Nos Par. V. *συναγωγὴν* fuiſſe docebimus.

(II) Conradus quidem in notas breviores ſuas, etiam quidquid Maittairus illeverat, refudit. Itaque Conradianis exhibendis (quibus & Maittairana inſunt) contentus ero: niſi ſicubi Maittairana notata, quae Conradus neglexit, aliquid non inutile ſcitu afferent. Haec enim aut integra, aut quatenus e re viſum fuit, admittam.

(1) APPIANVS de Bell. civ. lib. I. p. 362. *Σιτηρέσιον ἔμμηνον ὁρίσαι ἑκάστῳ τῶν δημοτῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων, οὐ πρότερον εἰωθὸς διαδίδοσθαι.* C. Gracchum, *ait*, frumentum menſtruum plebi viritim diſtribuendum ex publico conſtituiſſe, quod nunquam ante factum eſſet. CONRADVS.

(2) *Poſt novum recenſendi morem a Iulio Caeſare inſtitutum, de quo mox dicetur, alia omnino recenſus ratio obtinuit, nimirum, ut illi ipſi, qui frumentum accepturi eſſent, in album referrentur, ſive, ut SENECA ait,* inciderentur, *in tabulas nempe huic rei factas. Vid. LIPSIVM* de Magnitud. Rom. lib. II. c. 10. *Verba SENECAE ſunt* de Beneſ. lib. IV. c. 28. Frumentum publicum tam fur, quam perjurus, & adulter accipiunt, & ſine delectu morum, quisquis inciſus eſt. CONRADVS.

nomen, cognomen, nomen patris, tribum, aetatem, profitendum fuiſſe cenſum facultatum, atque in his numerum agrorum, quot quiſque poſſideret vel araret jugera, nec minus artem, negotiationemve, quam quiſque exerceret. Quamvis enim C. Gracchus frumentaria ſua rogatione plebejae in primis & egenas civium multitudini beneficium dare voluerit; minime tamen excluſos fuiſſe nobiles & locupletiores, ex eo liquet, quod CICERO Tuſc. Quaeſt. lib. III. c. 20. *ſcribit*: Piſo ille Frugi, ſemper contra legem frumentariam dixerat: is, lege lata, conſularis ad frumentum accipiendum venerat: animadvertit Gracchus in concione Piſonem ſtantem: quaerit audiente populo Romano, qui ſibi conſtet, cum ea lege frumentum petat, quam diſſuaſerat. Nolim, inquit, mea bona, Gracche, tibi viritim dividere libeat: ſed, ſi facias, partem petam. *At quia tanta frumenti, viliſſimo pretio*, ſemiſſe & triente, *ut in* Epit. Liv. LX. *dicitur, diſtributio, ſi omnes cives eam participarent, intolerabilis reipublicae foret, mature providendum fuit, ut moderatior aliquo modo efficeretur. Hoc egiſse M. Octavium, Tribunum plebis an. V. C. DCXXXIII. triennio poſt legem C. Gracchi latam* (III) *atque* frumentariam largitionem *reddidiſſe eu magna* modicam, & reipublicae tolerabilem, & plebi neceſſariam, *ac proinde* & civibus & reipublicae ſalutarem, CICERO de Offic. lib. II. c. 21. *memorat, nec tamen docet, qua in re moderationem illam Octavius conſtituerit. PIGHIUS* Annal. Tom. III. pag. 67. *eam conjicit, majori pretio ſingulis modiis impoſito, procuratam eſſe. Sed nihil obſtat, quo minus hac ipſa lege cives locupletiores & qui agros colerent, tum vero qui ex arte vel negotiatione familiam ſuſtentarent, a frumentatione excluſos credamus* (3) *quod etiam ſuadere videntur illa CICERONIS verba, dum* largitionem plebi neceſſariam *dicit*.

Sic vero lege noſtra ſive repetita (IV) *ſive primum inſtituta illa moderatio per imminutam eorum, qui ex publico frumentum acciperent, multitudinem: certe ſolemnem, qua recenſus civium in hunc finem ageretur, formam & rationem ea praeſcriptam eſſe apparet.*

Hinc vero intelligimus, quem morem ſolitum *in recenſu populi frumentationis cauſa ſignificet TRANQUILLUS, in* Caeſ. c. 41. *ſcribens*: Recenſum populi nec more, nec loco ſolito, ſed vicatim per dominos inſularum egit: atque ex viginti trecentiſque millibus accipientium frumentum ad centum quinquaginta retraxit (4). *Erat utique multo difficilior vetus ille modus, per profeſſionem earum rerum, quas ſupra diximus, excludendi locupletes cives a frumentatione, quare novus hic tenuiores vicatim annotandi mos a Caeſare inventus, quem poſtea etiam Auguſtus retinuit, teſte eodem SUETONIO* cap. 40.

Memorabilis eſt ſanctio, huic legi addita, poenam ſtatuens ei, qui eorum alicui, quorum nomina & profeſſiones in tabulas publicas relatae, inde in albo apud forum propoſitae haberentur, frumentum dediſſet: nimirum in tritici modium unum ſeſtertios quingentos. *Ita enim interpretamur illa*: IN. TR. M. I. HS. ħ (5). *Quia vero poena haec populo debetur in publicum redigenda, ſimul hac lege actio ad eam petendam cuilibet e populo datur, ſolenni formula*: EJVSQVE PECVNIAE QVEI VOLET PETITIO ESTO. *Similiter in lege Mamilia ſanctio concepta eſt*: SI. QVIS. ADVERSVS. EA. QVID. FECERIT. IN. RES. SINGVLAS. QVOTIESCVNQVE. FECERIT. HS. IIII. COLONIS. MVNICIPIBVSVE. IIS. IN. QVORVM. AGRO.

(III) [Haec igitur eſt, ſi Conrado credimus, epocha huius Tabulae, in qua frumentatio imminuta cernitur. Verum triginta ipſis annis poſterius eas iſtud fuiſſe ex fragmento Neapolitano demonſtrabimus tum Par. III. Monito 2. tum fuſius Par. V. Ac ſane imminutio ab Octavio inducta, in poſterum retenta fuit, utpote neceſſaria.]

(3) *Hos omnes excluſos eſſe a frumentatione, cum ex numero civium, ad quem Caeſar & Auguſtus multitudinem accipientium frumentum reduxerunt, qui, ut LIPSIUS* Elect. lib. I. c. 8. *computat, vix decima civium pars erant; tum vero ex eo etiam colligere licet, quod SUETONIUS in* Aug. c. 42. *prodit, Auguſtum, poſt magnam illam famem, quae publicas frumentationes fere abolere coegerat, ita rem temperaſſe*, ut non minorem aratorum ac negotiantium, quam populi rationem deduceret. *Hinc enim apparet, antea ſolam egenam plebem, quam populi appellatione, ut ſaepe alias, intelligit, publico frumento ali ſolitam, id quod etiam CASAUBONUS* ad h. l. *obſervavit*. CONRAD.

(IV) [Repetitam malo, quam Octavius Tribunus trigeſimo ante anno invexerat.]

(4) *Cauſam hujus recenſus, a Caeſare novo modo inſtituti, aperit DIO* lib. XLI. p. 554. quod accipientium numerus non legitime, ſed, ut per ſeditionem fieri ſolet, accreviſſet. *Bene LIPSIUS* Elect. l. c. cit. *ex his concludit, veterem numerum, &* priſca lege ſolitum, *a Caeſare fuiſſe reductum*. CONRAD.

(5) *Plane hoc modo locutos eſſe veteres, cum de frumenti dandi dividundive certa quantitate ageretur, ut* tritici tot modios *dicerent, multis locis conſtat. NEPOS in* vita Attici c. 2. Univerſos *frumento* donavit, ita, ut ſingulis *ſex modii tritici* darentur. *CICERO in* Divinat. c. 10. Verrem, *ait*, ab aratoribus eum *frumentum* ſibi in cellam imperaviſſet, & cum eſſet *tritici modius HS. II.* pro frumento in modios ſingulos duodenos ſeſtertios exegiſse: *& in* Verr. III. c. 21. Non *frumentum* remotum atque celatum, ſed *tritici ſeptem millia medimnûm* ex Nymphonis arationibus, Edicti poena, non redemtionis aliquo jure tollit. *Eſt etiam in veteri inſcriptione apud FABRETTUM* p. CCCI. QVAESTOR TRITICIARIVS, *qui alias dicitur* QVAESTOR A FRVMENTO, *in illa apud GRUTERUM* p. DXC. *& REINESIUM* Cl. IX. p. XLV. *Quinque vero modios frumenti menſtrui lege Sempronia fuiſſe in capita conſtitutos, ex oratione Macri Trib. pl. apud SALLUSTIUM* Fragm. Hiſtor. lib. III. *colligunt LIPSIUS* Elect. l. c. *& VINC. CONTARENUS* de frument. Roman. largition. c. 5. *Eſt vero poena in modios ſingulos conſtituta, plane ut in lege Mamilia* in res ſingulas. *Nota* ħ *non eſt alia, quam numeralis* IↃ. *Eam ita pingi ſolitam, exempla apud SERT. URSATUM oſtendunt, & pro ea, ob ſimilitudinem, litera D recepta*. CONRAD.

[Fallitur hic Conradus; quia illud IN TR. M. I. HS. IↃ eſt *Intra menſem unum ſeſtertios quingentos*, ut in loco dicetur.]

ID. FACTVM. ERIT. DARE. DAMNAS. ESTO. PECVNIAEQVE. QVI. VOLET. PETITIO. ESTO. (6)

Ceterum, quibus diebus profeſſionem fieri oportuerit, & quo in Vrbe loco, quique Magiſtratus hac lege frumenti populo dandi curationem habuerint, quis denique frumenti, quod acciperent ſinguli, fuerit modus, nihil ex hoc fragmento definire licet. Quae dubia procul omnia ex prima tabula reſciſcere, ac diſcutere liceret tenebras, quibus frumentariam largitionem in republica Romana involutam eſſe, poſt LIPSIVM Elector. lib. I. cap. 8. *& in* Admirandis Rom. lib. II. cap. 10. *ſenſit* VINC. CONTARENVS *in* libro ſing. de frument. Romaoor. largitione.

C A P. VI.

Secundum caput de cura viarum, in urbe munieodarum, Aedilibua enmmiſſa. *L. 2. §. 24. D. uequid in loco publico fiat*, & *L. un. D. de via publ. & ſi quid in ea factum eſſe dicatur*, emendatâ verſione antiqua, explicantur.

Plus adhuc utilitatis adferunt, quae de cura viarum in Vrbe, diligentiſſime perſcripta legis capita integra ſuperſunt. Ex his enim confirmatur, quod non extra dubitationem poſitum erat, ad Aediles curam viarum in Vrbe muniendarum utique pertinuiſſe. Quae in eam rem vulgo citari ſolent teſtimenia, SVETONII in Veſpaſ. c. 5. *&* l. 12. D. de periculo & enmmodo rei vend. *hoc tantum probabant: Aedilium officium fuiſſe, curare, ne impeditum iter per vias eſſet, atque ſordes, & quicquid viarum uſui officeret, eemoveri juberent, ut recte monuit V. C. PETR. BVRMANNVS* de Vectigal. Pop. Rom. e. 12. edir. nov. p. 202. *Etſi cum VLPIANVS in* l. 2. §. 24. D. oe quid io loco publ. *ait*, viarum urbicarum curam pertinere ad Magiſtratus, *non alios intelligit, quam Aediles, ut CVIACIVS jam docuit in* Paratitl. ad tit. D. de via publ. *Neque enim opus erat eos ſpeciali appellatione nominare, ad quos neme neſciret tutelam viarum in Vrbe inde ab antiquo ſpectare, tanquam ad* Curatorea Vibis, *quos Aediles eſſe dicit CICERO* de Legib. lib. III. e. 3. *Cura illa utique etiam ſternendi vias & reficiendi provinciam complectebatur, quod certius ſignificat* l. un. D. de via publ. & ſi quid in ea fact. eſſe dicat. *modo ne vulgatam ejus interpretationem ſequamur. Haec enim verba PAPINIANI* ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΜΟΝΟΒΙΒΛΟΥ, *ſive* ex libro ſingulari de Officio Aedilium: Οἱ ἀςυνομικοὶ ἐπιμελείσθωσαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὁδῶν, ὅπως ἂν ὁμαλιστῶσι, *peſſime vulgata reddit*: Aediles ſtudeant, ut quae ſecundum eivitates viae ſunt, adaequentur. *Sic edidit DION. GOTHOFREDVS, emendata, ut putat, veteri Piſana verſione, cujus verba ſunt:* Aediles Curules ſtudeant, ut quae ſeçuodum civitates viae ſuot utique adaequentur. *Iſta vero GOTHOFREDI emendatio non attigit verba illa, quae totius legis genuinum intellectum auferunt,* κατὰ τὴν πόλιν, *niſi recte & ſecundum uſum loquendi Graecum explicentur:* Io Vrba, *ſcilicet Roma. De hujus enim viis publicis hic egiſſe PAPINIANVM* (7) *olim viderunt Summi Viri, CVIACIVS in* Commeor. ad hune Papin. lib. ſing. *in* Paratitl. ad d. l. un. *&* Obſerv. lib. XXII. e. 31. *BRISSONIVS* Select. ex Iur. Civ. Antiq. lib. IV. c. 12. *& IAC. GOTHOFREDVS* ad l. 2. C. Th. de itiner. mun. *nuper vero accuratius docuit Vir Eruditus, qui ſub OTTOCARI HAMMENSIS nomine in V. C. EV. OTTONIS* libros de Tutela Viarum *&* de Acdilib. *acrem cenſuram exercuit. Quem tamen elegantes ſuas animadverſiones ſine acerbitate propeſuiſſe vellemus. Itaque fragmentum legis, in qua illuſtranda verſamur, vel hoc nomine maximi pretii faciendum eſt, quoniam de illa parte Aedilitiae curationis ne quidem ulterius ambigere permittit.*

M O N I T V M.

[Car. Conradus hic oнſter Parergis ſuia Praefatiooem beoe longam praemiſit, quam Parergnrum euraa ſecuodaa vocare poſſia; quippe eum plura ſparſim addat, aliqua ioterdum refingat, alibi aliorum objectia reſpondeat. Vt ecce eum hic ſuperiore cap. VI. de Ἀςυνομικῷ Papioiani egiſſet; idem io praefatione pag. XLIX. objecta cujusdam *Arnaldi* ſibi dilueoda putavit. Ioeredibile enim dictu eſt, quantopere ἀςυνομικὸς ille Papinianaus exercuerit Germanorum ingeoia. Praeter eoim aotiquiores ICtos ſuperinris aetatia, qui eum hoc Conrado fecere (quoa ipſe laudat ſuperiore eap.) exſtiterat nuper Ev. Otto, eoi (in *De tutela viar.* pag. 344.) videbatur Ἀςυνομικὸς io gratiam Graecorum oppidorum jure Romano utentium factus. At in Ottooem inſurrexit ia, qui ſub *Ottocari Hammenſis* perſooa latet. Poſtremo ex adverſo ſtetit quidam GE. DE ARNAVD, qui (in *Var.* conject. l. 1. c. 18.) Ottoniana ſequens, quaedam Cooradi noſtri ſententiae objecit. Ergo Arnaldiania hiſce hic Noſter io Praefat. h. e. Curis ſecuodia modeſte reſpondet pag. XLIX. & ſeq. Quam totam Curarum Poſterinrum partem hue inſerre in cupidnrum gratiam oon gravabor, nequid Conradianorum huc pertinentium preſſiſſe arguar.

Ac mihi quoque mens eſt in decantatum Papiniaoi Ἀςυνομικὸν nonnulla de meo in medium aliquando conferre. Vbinam id ſim aptius adumbraturus, non dum certum habeo. Tamen circumſpicicoti omnia Pars hujus Commeotarii quinta videtur ad id ſatis opportuna fore. Nunc ex Conradiaois δευτέραις φροντίσιν hauriamus.]

Ex

(6) *Eadem formula ex lege agraria Iul. Caeſaris in* l. 3. D. de term. mot. *refertur*: In terminos ſingulos, quos ejeceriot locove moverint, quinquaginta aureos in publico dari jobet, ET EIVS ACTIONEM PETITIONEM EI, QVI VOLET, ESSE IVBET. *Inde & Praetoris in popularibus actionibus formula:* QVICVNQVE AGERE VOLET, EI CENTVM AVREORVM ACTIONEM DABO, *in* l. 3. pr. D. de ſepulcr. viol. *Hinc vero reſtituendum eſt Edictum de albo corrupto, cujus ſenſum tantum tradit VLPIANVS* l. 7. D. de Iuriſdict. In eum, quicunque agere volet, quingentorum aureorum judiciom dabo. *Aliter NOODT* comm. ad tit. D. de Iuriſdict. p. 48. CONRADVS.

(7) *Cum vero Aediles in municipiis & coloniis imaginem & ſpeciem referrent Aedilium Vrbis Romae, ea, quae de horum officio ſcripſit PAPINIANVS, exemplo eſſe debuerunt, quod illi in oppidis ſuis ſequerentur. Et vel ſic patet ratio, cur hunc librum Graece ſcripſerit, quamvis de Romanorum Aedilium officio commentaretur.* CONRADVS.

Ex Car. Conradi Parergorum praefatione ἀποσπασμάτιον de Papiniani Ἀστυνομικῷ.

Quod vero §. VI. *&* IX. *de fragmento PAPINIANI* ἐκ τοῦ Ἀστυνομικοῦ *in* l. un. D. de via publ. & ſi quid in ea fact. *adfirmavi illud ad officium Aedilium in Vrbe Roma procurandi vias publicas pertinere, in ea ſententia ut perſiſtam, vel maxime facit, quod earum difficultatum, quas V. C. GE. D' ARNAVD* Var. Conject. Lib. I. c. 18. *objecit, ſane praecipua Legis illius antiquae auctoritate removetur. Tria enim omnino ſunt, quae Vir praeſtantiſſimus nullo pacto Vrbi Romae ejuſque Aedilibus convenire poſſe arbitratur. Primum eſt mentio* Legis *in* d. l. un. *ſecundum quam Aediles homines liberos, qui aliquid in via fecerint, mulctare debent, quam intelligit* de lege municipali: *haec enim ſimpliciter aliquando* lex *appellatur*, l. 3. D. quod cujuſque univerſ. nom. l. 12. D. de appellat. *&* l. 11. D. de Decurion. *Alterum, quod in* l. un. *dicantur Aſtynomi curare debere, ut quiſque juxta domum ſuam vias reficiat: Romae autem viarum curam & reparationem, non privatis, ſed Magiſtratibus ipſis incubuiſſe*, l. 2. §. 24. D. ne quid in loc. publ. *& publicis quidem impenſis, ſecus ac in municipiis, in quibus quiſque juxta aedes ſuas propriis ſumtibus vias reſtituere teneretur. Tertium, quod in* d. l. un. *additur*, unumquemque cloacas (*ita vertit* ὑδρορρόας) quae ſub dio ſunt, purgare debere & ita reficere, ne currus impediatur: *at cloacis in Vrbe purgandis, nedum reficiendis, privatorum opes haud ſuffecturas fuiſſe, & conſtare purgandas locatas eſſe a Cenſoribus. Idem dicendum fore, ſi cum interprete Piſano* ὑδρορρόας *reddere quis malit* aquaeductus. *Verum enim vero ſicut ad primum argumentum facile reſpondetur, legem intelligendam eſſe, de qua PAPINIANVS forte in praecedentibus dixerat, vel de qua ſatis conſtabat, ac longe plurimis locis* legem *ſine aliqua adjectione dici, ubi non liceat de lege municipali cogitare: ita nulla difficultas a cloacis, aut aquaeductibus imminet, cum* ὑδρορρόας *vertere oporteat* emiſſaria, *ſive* canales, quibus aqua pluvialis effluit: *quae ſignificatio, e Lexicis abunde nota, bene congruit cum eo, quod dicitur*, τὰς ὑδρορρόας, τὰς ἐκ τοῦ ὑπαίθρου, *& quod eas ita conſtruendas eſſe jubetur*, ὡς ἂν μὴ κωλύῃ ἅμαξαν ἐπιέναι. *Quae reſtat objectio, ſecundo loco poſita, certiſſimis veterum teſtimoniis niti videtur, quibus conſtat, Cenſores olim vias ſternendas in Vrbe locaſſe, auctore LIVIO* lib. XXIX. c. 37. *&* lib. XLI. c. 27. *& Auguſtum quibuſdam hoc praecipue negotii dediſſe, ut vias reficiendas curarent, SVETONIVS in* ei vit. c. 37. *Publicis autem impenſis, ſi quid in Vrbis viis reficiendum, hoc factum eſſe, indicium praebet DIO* Lib. XLIX. p. 476. *de Agrippa ſcribens, cum Aedilis eſſet*, omnia eum aedificia publica & omnes vias nulla ex publico pecunia ſumpta, reſtauraſſe. *Et* VESPASIANVM VIAS VRBIS NEGLIGENTIA SVPERIORVM TEMPORVM CORRVPTAS IMPENSA SVA RESTITVISSE, *palam facit inſcriptio, quae ex ON. PANVINII* Deſcr. Vrb. Rom. p. 85. *adfertur. Verum haec omnia optime conſiſtunt cum intellectu* l. un. D. de via publ. *de cura viarum in Vrbe Roma, ſi quidem ex Lege illa veteri recta interpretatio adhibeatur. Fuerit licet olim ſtratura viarum primum publico ſumtu perfecta, fuerint locupletes, qui Magiſtratum gerentes, auram popularem captarent ac vias ſuis impenſis reficerent, egerint hoc idem everſa Republica aliquando Imperatores: at refectio tamen viarum, certe poſt Legem, cujus quantivis pretii reliquias curamus, fuit ordinarium onus privatorum, ſecundum cujuſque aedificium, niſi ex altera parte eſſet aedes ſacra, aut aedificium locuſve publicus, ubi dimidiam partem ſumtus aerarium populi ferebat. Noſcimus ex hac Lege porro, Aediles omnino & vias propter aedes ſacras locaque & aedificia publica tuendas locaſſe, & eas, quae propter aedificia privatorum erant, tuendas procuraſſe, cum privatos arbitratu Aedilium vias tueri oporteret, adeoque officium Aſtynomorum, quod PAPINIANVS in* d. l. un. *deſcribit, exacte Vrbi Romae ejuſque Aedilibus tam Curulibus, quam plebeiis convenire: utriſque enim Lex noſtra* verſu 24. *procurationem viarum publicarum in Vrbe committit. Ceterum ne* Aſtynomorum *appellatio nos diutius ſuſpenſos teneat, cogitemus tandem, an non voce alterâ* Ἀγορανομίαν (*quam ZONARAS* Lib. VII. p. 342. *a Viro Cl. citatus diſerte* a cura fori rerum venalium *repetit*) *adhuc aptior fuerit Aedilibus PAPINIANI aevo, quo jam olim curationem annonae & juriſdictionem in foro rerum promercalium amiſerant, ſolo ipſis ludorum relicto honore & viarum tuendarum procuratione: ut jam cum* Ἀγορανόμοις *Graecorum vix comparari poſſent, melius vero* Ἀστυνόμοις *conferrentur, tanquam* Curatores Vrbis, *pro exiguis partibus ex ampliſſimo munere retentis. Sed, laudata prius Viri doctiſſimi diligentia, & gratiis pro lectione fragmenti Papinianei emaculata ex merito actis ad reliqua, momento exiguo, quod nobis conceſſum eſt, temporis ſpatio, & interpellantibus quoque operis, pergendum eſt.*

C A P. VII.

Aediles *ſortiri aut comparare inter ſe partes Vrbis* jubentur. SVETONIVS iterum illuſtratur. Cura viarum publicarum *in Vrbe propiuſve eam paſſus mille. L. 2. pr. l. 87. & l. 154. D. de V. S.* explicantur.

Verum operae erit pretium ea, quae de officio Aedilium curandi vias publicas in Vrbe ſigillatim cauta, cognoſcere. Ac primum quidem videmus curam illam inter Aediles curules & plebeios ita diviſam, ut ſuam quiſque partem ſive regionem Vrbis ex quatuor illis, quas Servius Tullius Rex fecerat, prout vel comparaſſent inter ſe, vel ſors tuliſſet, ſibi commiſſam haberent (8). *Dein Aediles mature in diebus quinque proximis, quibus deſignati ſint, vel magiſtratum inierint, parare inter ſe, aut ſortiri jubentur, procuratione illa viarum haud multam moram ferente.*

*Hinc vero intelligere poſſumus, quoſnam Ma*giſtratus annuos *SVETONIVS in* Aug. c. 30. *ſignificet …*

(8) *Ergo jure ordinario Aedilibus cura muniendi & reficiendi viarum commiſſa: non tantum extra ordinem, ſi Cenſores in republica non eſſent, ut V. C. PETR. BVRMANNVS* l. c. *exiſtimat.* CONRAD.

guificet, *quos*, ut regiones Vrbis ſortito tuerentur, *Auguſtum inſtituiſſe refert; ſimulque apparet*, *illud*, ſortito tueri, *non curam extra ordinem Magiſtratibus annuis*, *Aedilibus*, *Tribunis*, *Praetoribus*, *ſed ita*, *ut forte regiones certae cuique Aedili tribuerentur*, *mandatam indicare*, *ceterum Viros doctos*, *TORRENTIVM & CASAVBONVM*, *recte negare novos Magiſtratus ex Auguſti inſtitutione creatos*, *qui regiones curarent* (9).

Porro eà cura non ſolam munditiem, *uſum non impeditum & ſecuritatem viarum quaeri*, *perhibent verba legis*, *verſu* 25. ſ. Qua in partei Vrbis quiſque eorum vias publicas intra Vrbem Romam propiuſve *Vrbem Romam paſſus mille* reficiundas ſternendas curet ejuſque rei procurationem habeat: *& mox*, *verſu* 27. *ſequ.* viarum reficiendarum tuemdarum procuratio eſto, utei hac lege oportebit.

Denique & terminos, *quibus illa Aedilium cura definiebatur*, *accipimus:* In Vrbe Roma propiuſve Vrbem Romam paſſus mille, ubei continente habitabitur, *verſu* 20. *&* 26. *Nimirum poteſtas Aedilium terminobatur primo ab Roma lapide*, *ſive mille paſſibus*, *qui*, *ut ex his verbis certiſſime noſcitur*, *non a portis Vrbis*, *ſed a continentibus aedificiis numerabantur*. *Ideoque in lege his dicitur* Vrbs Roma, *ut ex adjectione nominis etiam intelligatur*, *unde initium dinumerationis faciendum ſit*. *Ita enim PAVLVS in* l. 2. pr. de V.S. Vrbis appellatio muris: Romae autem continentibus aedificiis finitur: *& ſecundum ALFENVM in* l. 87. eod. Vrbs eſt Roma, quae muro cingeretur, Roma eſt etiam, quà continenti aedificia eſſent. *Hinc in Edicto*, *quo Senatores ex Italia Romam revocabantur*, *erat:* Qui Romae eſſent, ne quis ultra mille paſſuum ab Roma abeſſet, *apud LIVIVM* lib. XLIII. c. 11.

Facile etiam ex his deciditur quaeſtio inter antiquarios agitata, *de qua V.C. EV. OTTO* de Tutel. viar. part. II. c. 6. p. 393. *unde lapides viarum per Italiam milliares numerari coeperint*, *an a portis Vrbis*, *an vero a continentibus aedificiis? Ab his enim primo milliari quia viae publicae curationi Aedilium commiſſae terminabantur*, *recte ex eo colligitur*, *ab hoc milliari*, *ſive primo ab Roma lapide initium cepiſſe vias ruſticas*, *ut in* l. 2. §. 24. D. ne quid in loc. publ. *vocantur*, *quae ſuos quaeque curatores habebant*. *Et hinc veram demum explicationem* l. 154. D. de Verb. ſignif. *adſequi licebit*, *ubi MACER* lib. I. ad legem viceſimam *dictas*, mille paſſus non a milliario Vrbis, ſed a continentibus aedificiis numerandos eſſe. *Etenim lex viceſimaria teſtamentum ſtatim poſt mortem teſtatoris aperiri juſſit: inde*, *ne mora fieret tam neceſſario vectigali*, *receptum eſt*, *ut a praeſentibus aperirentur tabulae intra triduum vel quinque dies*, *ab abſentibus quoque intra eos dies*, *cum ſupervenissent*, *auctore PAVLO* Sent. Rec. lib. IV. tit. 6. §. ult. *Itaque*, *cum abſens demum haberetur*, *qui mille paſſus ab Roma abeſſet*, *MACER definivit*, *unde hos mille paſſus numerari oporteret*. *Vir Maximus*, *ANT. AVGVSTINVS* Emend. lib. IV. c. 7. *primus conjecit*, *in dict.* leg. *intelligi* milliarium aureum, *quod in foro Auguſtus collocaverat*, *& in quod vias militares Italiae deſiiſſe ait PLVTARCHVS in* Galba p. 1064. *cum vulgares libri & HALOANDER* (in lege cit.) *pro lectione Florentina* (A milliario Vrbis) *ſubſtituerent*, A muro Vrbis. *Sed nemo veterum eam columnam* milliarium Vrbis *dixit*, *nec*, *niſi ſtolide*, *potuit quaeri*, *utrum paſſus mille*, *ultra quos abſens quis haberetur*, *initium caperent a milliario aureo & medio foro*, *quippe a quo paſſus per directum fere quater mille ad portas ſingulas in Vrbe fuiſſe*, *PLINIVS* H. N. lib. III. c. 5. *teſtatur*. *Ergo mille paſſus*, *quibus quis abſens haberetur*, *non ab Vrbis milliario*, *hoc eſt prima ab Roma lapide* (10), *ſed a continentibus aedificiis numerandos eſſe*, *MACER definire videtur*, *ſicut VLPIANVS in* l. 173. §. 1. & 199. D. de V.S. *eum abſentem dixit*, qui extra continentia Vrbis eſſet.

CAP VIII.

Quatuorviri vieis in Vrbe purgandeis. Duumviri vieis extra Vrbem purgandeis, a Curatoribus viarum extra Vrbem ſingularium plane diverſi, ab Auguſto ſublati.

Videmus porro hoc capite, *verſu* 50. *memorari* Quatuorviros vieis in Vrbem purgandeis, Duumviros vieis extra propiuſve Vrbem Romam paſſus mille purgandeis, *qui cum Aedilibus* vias publicas purgandas curent. *Non alii intelligendi ſunt Quatuorviri*, *quam illi quos POMPONIVS in* l. 2. §. 30. D. de

(9) *Minime vero ad tutelam viarum in Vrbe trahendus eſt locus DIONIS* lib. LV. p. 554. *quo*, Vrbem totam in regiones diviſam tunc quatuordecim, quibus ſorte diviſis Vicorum Curatores, Tribuni plebis & Praetores praeeſſent. *Vbi CASAVBONVS*, *τῶν ἀγορανόμων pro τῶν στενωπάρχων*, *legi vult*. *Contextus enim plane non admittit eam correctionem*; *& quod DIO hic refert*, *ad curationem incendiorum ab Auguſto inſtitutam*, *pertinet*, *quam antea quidem Aediles habuiſſe*, *ſed ab Auguſto mutationem factam*, *ipſe CASAVBONVS agnovit*. CONRAD.

(10) *Quippe hi paſſus mille*, *a continentibus aedificiis numerati*, *ſive primum milliarium Vrbis* (*plane*, *ut in* l. 4. §. 1. D. de hered. inſtit. *VLPIANVS* primum milliarium Alexandriae *dicit*) *ad Vrbem Romam non minus pertinere cenſebantur*, *quam ipſa aedificia*, *quibus continenti habitabatur*: *quod ita fuiſſe*, *vel ex LIVIO* lib. III. c. 20. *apparet*, *ubi dicitur*, neque provocationem eſſe longius ab Vrbe mille paſſuum, & Tribunos, ſi eo veniant, in alia turba Quiritium ſubjectos fore conſulari imperio. *Atque hi ſunt* termini Vrbis, *extra quos neque Praetor jus dicebat*, *neque Praefectus Vrbi poteſtatem habebat*, l. ult. D. de Off. Praef. Vrbi, *quamvis ad hujus notionem pertineret*, *ſi quid intra centeſimum lapidem admiſſum eſſet*, l. 1. §. 4. eod. *de quibus VLPIANI locis videndi GOEDDAEVS* in tit. D. de Verb. Signif. ad l. 2. pr. *& M. AVGVSTIN. CAMPIANVS* de Offic. & poteſt. Magiſtr. Rom. p. 195. *Scrupulum vero*, *qui inijci poſſet*, *quod non* milliarium Romae, *ſed* Vrbis, *dicatur*, *eximunt*, *quae modo citavimus*, *LIVII & VLPIANI loca*. CONRADVS. [Si Deus dabit, nos etiam de milliariis numerandis in loco aliquid commentabimur.]

D. de Orig. Iur. *eodem tempore eum Triumviris capitalibus ac monetalibus, anno V.C. CCCLXIV.* (*ut RVPERTVS* Animadv. in Enchirid. Pompon. lib. II. c. 16. *oſtendit*) *conſtitutos ſcribit*, qui viarum curam gererent. *Eos nomine compoſito* Viocuros *olim dictos, ex VARRONE* de lingu. Lat. lib. IV. c. 1. & 32. *conſtat, & ab Aedilibus diverſos fuiſſe, contra SCALIGERUM V.C. EV. OTTO* de Tutel. Viar. Part. II. c. 5. p. 372. *evicit. Nondum vero conſtabat, quale hi* τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελόμενοι, intra Vrbem viarum curatores, *ut eos DIO* lib. LIV. p. 540. *vocat, proprio munus obierint, quod nunc demum ex hac lege cognoſcimus, nimirum eos* purgandi *vias in Vrbe curam geſſiſſe cum Aedilibus.* Purgare autem proprie dicitur, viam ad libramentum proprium redigere, ſublato eo, quod ſupra eam eſſet, *ſecundum Vlpianum in* l. 1. §. 1. D. de via publ. & itin. publ. refic. *Atque hi ſunt ipſi viarum curatores, ad quorum ſolicitudinem pertinere, ne quis via publica aliquem prohibeat, PAVLVS ſcribit* Sent. Rec. lib. V. tit. 6. §. 2. *& VENVLEIVS in* l. 2. D. de Cloac. *novam, ait, cloacam facere ab eo demum concedi debere, cui viarum publicarum cura ſit.*

Sed quod Duumviros viarum curatores attinet, eorum mentio hic eo carior nobis eſſe debet, quoniam nec ullum eorum veſtigium adhuc repertum eſt, praeterquam apud DIONEM l. c. *ubi Vigintiviros ex Equitibus creatos refert, in locum viginti & ſex virorum, quos olim populus ex ſenatorio ordine legerat, & ex quibus ſortitione fiebant Triumviri monetales, Triumviri capitales, Quatuorviri curatores viarum in Vrbe, Decemviri ſtlitibus judicandis, Duumviri curatores viarum extra Vrbem & Quatuorviri, qui in Campaniae praefecturas* (V) *mittebantur. Et Duumviros quidem hos cum Quatuorviris poſtremo dictis eo tempore ſublatos fuiſſe, inde Vigintiviros tantum retentos ab Auguſto, idem auctor eſt. Videtur Auguſtus Quatuorviris viarum intra Vrbem curatoribus provinciam Duumvirorum extra Vrbem addidiſſe: unde factum, ut illi poſtea* Quatuorviri viarum curandarum, *ſine adjectione* intra Vrbem, *appellarentur, quod ex permultis inſcriptionibus ſecundum* Indicem Corporis Gruteriani cap. de Magiſtratibus &c. *liquet* (11). *His Quatuorviris poſtea viarum quarundam per Italiam curationem mandari ſolitam, docent marmora, quae Cl. OTTO* l. c. *ex* corp. Inſcr. Gudiano *adfert* p. 377. *Nunquam vero Duumviri viis extra Vrbem purgandis, qui in lege noſtra memorantur, viarum extra Vrbem ſingularium curationem habuerunt. His enim deſtinatos fuiſſe curatores extra ordinem, uti Thermum curatorem viae Flaminiae CICERO dicit* lib. I. ad Attic. epiſt. 1. *Caeſarem curatorem viae Appiae conſtitutum, PLVTARCHVS in* ejus vita p. 709. *refert. Poſtea curatorum horum munus ab Auguſto certum ac perpetuum factum eſſe, idque a SVETONIO* Aug. c. 37. *dum viarum curam inter* nova officia *numerat, ſignificari, docet LIPSIVS* in lib. III. Annal. *TACITI* Excurſ. E. *Hanc vero ipſam mutationem ab Auguſto, curatore viarum, factam indicat DIO* lib. LIV. p. 526. *ſcribens, eum Praetorios viros, qui viis praeeſſent muniendis, quique binis lictoribus uterentur, deſignaſſe. Atque hujus generis Curatores Viarum ſingularum exhibent inſcriptiones, quarum longum ſatis recenſum ex* Indice Corporis Gruteriani *non tranſcribemus.*

C A P. IX.

Officium & poteſtas Aedilium in viis muniendis, & modus hac lege praeſcriptus. Forma locationis redemtoribus viarum faciendae. Domini aedificiorum, qui vias non tuentur, certae pecuniae adtribuendi redemtoribus. De pecunia adtributa judicium dandum. Veſtigia hujus capitis in *l. un. §. 3. D. de via publica.*

Id potius agendum eſt, ut officium Aedilium procurandi vias in Vrbe propiuſve Vrbem Romam, lege deſcriptum, & poteſtatem ipſis datam contueamur. 1. Ac primum quidem Aedilibus hoc negotii datum, in ea, quae cuique obvenerit, parte Vrbis curare, ut privati eas vias, quae ante cujuſque aedificium eſſent, arbitratu Aedilis, cujus curae ea pars Vrbis commiſſa eſſet, tuerentur, & ne eo loco aqua conſiſteret, quo minus commode populus ea via uteretur. 2. Deinde, quod ad viam, quae inter aedem ſacram, vel inter aedificium locumve publicum & inter aedificium privatum eſſet, Aediles in ſua quiſque parte Vrbis dimidiam ejus viae partem tuendam locare jubentur. 3. Porro, praeter viarum reficiendarum arbitrium, & hoc Aedilibus datum, ut viam quam quiſque poſſeſſor ante aedificium ſuum, uti oporteret, haud tueretur, pariter tuendam locarent.

Haec poteſtas ſicut in publicum utiliſſima & coercendis negligentibus atque contumacibus neceſſaria, ita, ne cuiquam injuria fieret, ſalubriter modus lege conſtitutus, qui & alias in auctionibus publicis, quibus ſive venditio ſive locatio fiebat, ſervabatur (12), *ut Aedilis diebus non minus decem, antequam locaret, apud forum ante tribunal ſuum in tabula proponeret, quam viam tuendam & quo die locaturus eſſet, utque eis, quorum ante aedificium ea via eſſet, procuratoribuſve abſentium, domum denunciari faceret, ſe eam viam locaturum & quo die ſit locaturus. Sed & formam locationis publicae faciendae expreſſam videmus, ut Aediles eam faceret palam in foro per Quaeſtorem Vrbanum aut quemcunque Magiſtratum, qui aerario eo tempore praeeſſet, ſive ut alias dicitur,* qui aerarium provinciam obtineret, *utque ſuo arbitrio tuendam viam locaret. Facta vero locatione viae, quam dominos aedificiorum ante ſuas quemque aedes tueri oportuiſſet, Tribunus, Praetor, Quaeſtor Vrbanus, quive aerario praeeſſet, eos tantae pecuniae, quantae locatio facta fuerit, in tabulas publicas pecuniae facta*e

(V) [Quos huc uſque enumeravit magiſtratus, eorum notitiam Feſtus in PRAEFECTVRAE conſervaverat: niſi quod locus adhuc corruptus eſt: de quo emaculando in Comm. ad harum legum fragmentum Neapolitanum ſatagemus.]

(11) *Occurrit tamen Curator Viarum extra Vrbem in quinque Conſules extra ordinem factus, apud GRVTERVM p. CCCLX. n. 2.* CONRADVS.

(12) *Vid. BRISSONIVS Select. ex Iur. Civ. Antiq. lib. III. c. 8. & de Formul. lib. VI. p. 485. ſeqq.* CONR.

ctae referendos curare atque redemptori viae adtribuere jubentur.

Et quidem XXX. dies, qui lege XII. Tabularum aeris confeſſis, *ſive (ut ὁ πάνυ BYNKERSHOEKIVS* Obſervat. Iur. Rom. lib. I. c. 1. *legit)* reis confeſſis rebuſque jure judicatis juſti erant, *noſtra lege indulti his, qui adtributi eſſent* redemptoribus, *qui & mancipes viarum dicebantur. Intra hos dies, ab ea die, qua ſe adtributos ſciviſſent, ſi neque ſolviſſent, neque eo nomine ſatisfeciſſent, dimidium pecuniae adtributae redemptori poenae nomine debebant.*

Denique ſicut idem, quod in pecunia credita jus erat ex lege Decemvirali, item in hac pecunia publice adtributa ſtatutum videmus; ita Magiſtratus, qui de ea pecunia aditus fuerit, jubetur judicem judiciumque, plane uti de pecunia credita dare, hoc eſt, judice, ut oportet, addicto, judicium conſtituere ea formula, qua de mutua pecunia judici cognoſcendi judicandique poteſtas fieret. Non id ſufficiebat: verum pecuniae creditae jus hoc ferebat amplius, ne ſi debitor, triginta diebus juſtis etiam poſt condemnationem elapſis, nec ſolviſſet judicatum, nec pactus eſſet, tertiis Nundinis teneretur in uſuras ſortis, in quam pecuniae adtributae & poenae nomine damnatus eſſet; ceu Capitis poenas *in lege XII. Tabularum illuſtris Praeſes, quem modo laudavimus, explicat. Denique, cum, debitorum nexu mature ſublato (ut LIVIVS* lib. VIII. c. 28. *ait)* pecuniae creditae bona debitoris non corpus obnoxium eſſet; *miſſione in poſſeſſionem & venditione bonorum ſatisfieret redemptori.*

Horum vero omnium manifeſta veſtigia deprehendimus in illo, cujus ſupra mentionem fecimus, nobiliſſimo fragmento PAPINIANI de Officio Aedilium, *quod in* l. un. D. de via publ. & ſi quid in ea fact. dicat. *ſupereſt, ut nullum ſit dubium, habuiſſe illum Iureconſultorum Coryphaeum ante oculos legem noſtram, cum iſta ſcriberet. Quod enim ait:* Οἱ ἀστυνομικοὶ ἐπιμελείσθωσαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὁδῶν, ὅπως ἂν ὁμαλισθῶσι, καὶ τὰ ῥεύματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, Aediles curent, ut, quae in Vrbe ſunt, viae adaequentur, & effluxiones non noceant domibus: *idem eſt, quod lege jubentur Aediles curare, ut unuſquiſque, quam debet, viam arbitratu eorum tueatur, ne eo loco aqua conſiſtat. Quod ſequitur* §. 3. Ἐπισκευάζειν δὲ τὰς ὁδοὺς τὰς δημοσίας κατὰ τὴν αὑτοῦ οἰκίαν ἕκαστον, Conſtruat autem vias publicas unuſquiſque ſecundum propriam domum: *ipſa hujus capitis verba reddit:* Quojus ante aedificium earum quae viae erunt, is eam viam arbitratu ejus Aedilis tueatur. *Rigor vero ille in exigenda tutela & refectione viarum, quem in lege animadvertimus, omnino ita tulit, ut & hoc ſtatueretur, quod PAPINIANVS addit:* Ὅσοι δὲ μισθωσάμενοι οἰκοῦσιν, ἐὰν μὴ ἐπισκευάζῃ ὁ δεσπότης, αὐτοὶ ἐπισκευάσαντες ὑπολογιζέσθωσαν τὸ ἀνάλωμα κατὰ τὸν μισθόν. Quicunque autem mercede habitant, ſi non conſtruat dominus, ipſi conſtruentes computent impenſas in mercedem.

C A P. X.

Quaeſtorum partes in cura viarum ſternendarum.

Quaeſtorum collegio ſtraturam viarum in Vrbe aliquando mandatam fuiſſe cum BERGIERIO de Viis militarib. lib. I. ſect. 3. §. 8. *Vir. Cl. EV. OTTO* de Tutel. Viar. Part. II. c. 3. p. 351. *adfirmat. Videtur hoc SVETONIVS in* Claud. c. 24. *docere, dum* collegio Quaeſtorum pro ſtratura viarum gladiatorum munus a Claudio injunctum eſſe, *ſcribit. Verum, ſi TACITVM* Annal. lib. XI. c. 22. & lib. XIII. c. 5. *conſulimus, a Candidatis Quaeſturae exactum eſſe gladiatorum ſpectaculum, comperimus. Hoc ſi pro ſtratura viarum injunctum eſt, patet, non Quaeſtorum collegio ſternendi vias provinciam olim datam, ſed ad dignitatem Candidatorum profuiſſe, ſi, qui ad Quaeſturam adſpirarent, ſumtus viae publicae muniendae impendiſſent. Neque vero in lege noſtra vel officium tuendi vias, vel arbitratum in viis, quae publico aerarii ſumtu muniendae & reficiendae erant, Quaeſtoribus adſignari videmus. Solam locandi provinciam iis competiiſſe &, ut redemptori viae pecuniam, quam ſecundum legem locationis oporteret, dandam adtribuendam curarent; arbitratum vero tuendae viae penes eum Aedilem fuiſſe, qui eam locandam curaſſet, exerte docent haec verba:* Quam viam hac lege tuendam locari oportebit, Aedilis, quem eam viam tuendam locare oportebit, is eam viam per Quaeſtorem Vrbanum, quive aerario praeerit, tuendam locato, uti eam viam arbitratu ejus, qui eam viam locandam curaverit, tueatur. Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit, Tribunus, Praetor, Quaeſtor Vrbanus, quive aerario praeerit, redemptori, cui e lege locationis dari oportebit, heredive ejus, dandam adtribuendam curato. *Haec enim omnino ſpectant ad vias in Vrbe, quae per loca publica & prope aedes ſacras aut aedificia publica erant, ut ex verſu 29. & duobus ſequentibus apparet.*

C A P. XI.

Semitas in viis conſtruendi ratio hac lege injuncta.

Reſtat, ut rationem ſemitas conſtruendi, lege praeſcriptam, explicemus. Haec enim continetur ſequente hujus capitis clauſula: Quojus ante aedificium ſemita in loco erit, is eam ſemitam eo aedificio perpetuo lapidibus perpetueis, integreis, continentem, conſtratam recte habeto, arbitratu ejus Aedilis, quojus in ea parte hac lege viarum procuratio erit. *VARRO* de ling. Lat. lib. IV. c. 4. *ſemitam, qua anguſte itur,* ut ſemi iter, *dictam ait. Verius eſt, ita appellatam, quaſi* ſemiſſem viae: *quare ſemita & via paſſim opponuntur, ut exemplis docet VOSSIVS in* Lex. Etymol. *Erant autem in Vrbe non modo ſemitae per clivos & angiportus, ſed etiam in viis. Spatium illud ita appellabatur, quod ab hominibus plerumque tereretur in margine viae prope aedes, ad evitandam moleſtiam, quae a jumentis, vehiculis, bajulis adverſum venientibus in via lata eunti creabatur. Hinc apud PLAVTVM* Curcul. Act. II. Sc. 3. v. 5. ſeq. *paraſitus curſationem ſibi requirens:*

Nec quiſquam ſit tam opulentus, qui mihi obſiſtat in via,
Nec ſtrategus, nec tyrannus quiſquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,

Quin

Quin cadat, quin eapite ſiſtae in via de ſemita.

Et Mercat. Act. I. Sc. 2. v. 5. *Acanthio ſe ipſum ad currendum ſtimulans:*

Simul autem pleniſſime eos, qui adverſum eunt, aſpellito,

Detrude, deturba in viam.

Itaque, ut in ſemitis euntium commoditati proſpiceretur, ſimulque eae mundiores redderentur, lex jubet dominos, ante quorum aedes ſemita eſſet, lapidibus perpetuis, integris continentem, conſtratam recte arbitratu Aedilis habere. Vias in Vrbe ſilice ſtratas & ſimiliter clivum Capitolinum, LIVIVS lib. XLI. c. 37. *perhibet. Silices hos fuiſſe, non malleis dolabriſque particulatim, ut hodie mos eſt, conciſos, ſed grandes, & multiplici ferme angulo perpolitos, ut aliis facile coagmentari poſſent, nec ſe commiſſura laxaret, ALEX. DONATVS* de Vrbe Roma lib. I. c. 23. *ex detectis Romae viarum veterum reliquiis docet. Stratura vero viarum, quae ſilice fiebat, maxime differebat ab ea, quae lapide parabatur e rupe viva exciſa. Vid. BERGIERIVS* de Viis militar. lib. II. Sect. 4. §. 1. & 9. *Hinc LIVIVS* l. c. *ubi vias in Vrbe & clivum Capitolinum & porticum extra portam Trigeminam in Aventinum* Silice ſtraviſſe *Cenſores refert, porticum ab aede Saturni in Capitolium ad Senaculum ac ſuper id Curiam & emporium* lapide ſternenda *curaſſe ſcribit. Atque hujuſmodi majoribus lapidibus, ad normam caeſis & arctiſſime concinnatis, ſemitas ſtratas intelligimus ex verbis legis:* Lapidibus perpetuis, integris, continentem, conſtratam recte habeto. *Hinc in ſemita* ſaxorum *meminit MARTIALIS* lib. V. Epigr. 22.

Alta Suburrani vincenda eſt *ſemita* clivi,
Et nunquam ſicco ſordida *ſaxa* gradu.

C A P. XII.

Tertium caput fragmenti, de plauſtris intra Vrbem interdiu non ducendis.

Tertio capite fragmenti, plauſtra in Vrbe & intra continentia interdiu agere ducere prohibetur. Plauſtra, ſive ut in lege ſcribitur, ploſtra, *quaenam vehicula fuerint, diligenter explicat SCHEFFERVS* de Re vehicul. veter. lib. II. c. 19. *Erant vehicula* plauta *ſeu* plota, *ut veteres dicebant, id eſt lata & plana, duabus rotis inſtructa, quibus ingentia lapidum, aſſerum, tignorum aliaque onera vehi ſolebant: quam ob cauſam VIRGILIVS* plauſtra gravia, ſtridentia & gementia, *nimirum, ut SERVIVS explicat,* ſub pondere, *dixit* Georg. lib. III. v. 140. & v. 183. & Aeneid. lib. XI. v. 138. *Non vero ſine periculo praetereuntium (qui in tanta multitudine hominum, quae Romae erat, turba premebantur, nec facile cedere poterant) illa onera plauſtris vehebantur per Vrbem: de quo Vmbricius Bajas migraturus queritur apud IVVENALEM* Sat. III. v. 254.

Modo longa coruſcat
Sarraco veniente abies atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant altae, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, & everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus, quis membra, quis oſſa
Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver.

Ob eamque cauſam lex vetat plauſtra interdiu in Vrbe agi duci a privatis poſt ſolem ortum ante horam X. diei, *qua, dum a negotiis jam ceſſabant & poſt lavationem coenam ſumere ſolebant, hominibus parcius tum per vias commeantibus, a plauſtris obviis non adeo metuendum erat. Itaque (ut eſt in lege, verſu 66.)* plauſtra noctu in Vrbem inducere *licebat, ſed non educere interdiu: ne quidem hora X.* (VI) *diei* bubus jumentiſve juncta *eſſe in Vrbe & continentibus permiſſum erat, niſi inania, aut ſtercoris exportandi cauſa. Boves vel mulos plauſtris jungi ſolitos, SCHEFFERVS* l. c. *multis teſtimoniis probat. Quod vero in lege dicitur:* bubus jumentiſve, *ex eo illuſtratur illud VLPIANI in* l. 38. §. 4. D. de Aedil. Ed. *negantis,* boves jumentorum appellatione contineri. *IVVENALIS aetate hoc caput legis obliteratum fuiſſe videtur: quare HADRIANVS denuo prohibuit,* vehicula cum ingentib. ſarcinis Vrbem ingredi, *teſte SPARTIANO in* ejus vita c. 22.

C A P. XIII.

Excipiuntur quae ſacrarum aedium, & operum publicorum, item religionis vel triumphi ludorumve cauſa duci oporteret.

Sequitur exceptio: Niſi quod aedium ſacrarum Deorum inmortalium cauſſa aedificandarum, operiſve publiee faciundi cauſa advehi portari oportebit, aut quod ex Vrbe, exve ieis loceis earum rerum, quae publice demolienda loca erunt, publice exportari oportebit, & quarum rerum cauſſa ploſtra hae lege certeis hominibus certeis de cauſeis agere, ducere licebit. *Aedes ſacrae & opera publica, ut ea honoris Deorum & utilitatis publicae cauſa, atque augendae Vrbis magnificentiae eo citius perficerentur, excipiuntur; neque permittendum fuit interdiu plauſtris uti, quibus operum dirutorum materies egereretur, ne rudera diutius jacentia Vrbem deformarent, atque hominibus in publico verſantibus impedimento eſſent.*

Altera eſt exceptio ſacrorum publicorum, triumphi ludorumque ſolennium, quorum cauſa plauſtra interdiu agere ducere opus eſſet. Ait lex: Quibus diebus Virgines Veſtales, Rex (*Regem*) ſacrorum, Flamines ploſtreia in Vrbe, ſacrorum publicorum Populi Romani cauſſa, vehi oportebit, quaeque ploſtra triumphi cauſſa, quo die quiſque triumphabit, duci oportebit, quaeque ploſtra ludorum, qui Romae aut Vrbei Romae publice fient, inve pompam ludeis Circienſibus ducei agei opus erit, quove minus earum rerum cauſſa eiſq. diebus ploſtra interdiu in Vrbe ducantur agantur, eorum hae lege nihil rogatur. *Plauſtris res ſacras in feſtis Cereris, Saturni, & Bacchi, quia ruſtica eſſent Numina, vectas eſſe, PYRRH. LIGORIVS* Diatrib. de Vehiculis antiqu. c. 14. *cenſet. De Cerere VIRGILIVS* Georg. lib. I. v. 163.

Tardaque Eleuſinae matris volventia plauſtra,

ad quem SERVIVS notavit: Ipſa eſt etiam Ceres: Romae quoque ſacra hujus de plauſtris vehi conſue-

(VI) [Lex noſtra turpi antinomia laborabit, niſi forte illud H. X. ver. 67. intelligatur *horis decem*, non vero cum Conrado *hora decima*: de quo in loco dicam.]

fueverant. *De ploſtellis, in ſacris Liberi per rura in compitis & uſque in Vrbem duci ſolitis, nota ſunt, quae AVGVSTINVS* lib. VII. de Civit. Dei c. 21. *ex VARRONE refert. Ob eandem rationem ſacra & ſacerdotes Veſtae plauſtris ducta in Veſtalibus dici poſſent; quia Veſta priſca eſt Tellus, quam inter Numina, quae agriculturae praeſunt, invocat VARRO* de R. R. lib. I. c. 1. *Poteſt etiam origo peti a pietate L. Albini, qui Vrbe a Gallis capta virgines Veſtales ſacraque plauſtro, quo conjugem & liberos vehebat, his deſcendere juſſis, Caere pervexit, quod* agreſte & ſordidum plouſtrum, ſacrorum tempeſtive copax, cujuslibet triumpholis currus vel aequoviſſe gloriam, vel anteceſſiſſe, *VALERIVS MAX. ait* lib. I. c. I. n. 11. *Sed vel ea de cauſa plauſtrorum uſus in ſacris publice deportandis receptus fuit, quia illud vehiculorum genus, latum & capax, eſſet huic uſui commodiſſimum.*

Porro triumphi cauſa *plauſtra ducebantur, quibus vehebantur ſpolia bellica & imagines urbium ac regionum devictarum. LIVIVS* lib. XLV. c. 40. *triumphum L. Aemilii Pauli exponens, ſummam captivi auri argentique translati* ex numero plauſtrorum *ponderibuſque auri argenti colligit. APPIANVS* de bell. Punic. p. 35. *ubi triumphalem pompam deſcribit*, praecedere *ait* tubicines & plauſtra onuſto ſpoliis, traduci & coptarum urbium ſimulacra.

Denique in ludorum publicorum celebritate, maxime in pompa ludorum Circenſium, conſtat, imagines & ſacra Deorum in plauſtris per Circum traducta eſſe. In his plauſtris quia thenſae, id eſt vela in cubiculi ſive delubri ſpeciem tenſa (videatur DACERIVS in FESTVM voce Teoſe) *Deorum ſtatuis & ſecretis ſacrorum appoſita erant; inde & plauſtra ſic ornata* thenſarum *nomine appellata. CICERO* in Verr. Orat. I. c. 59. vehicula thenſarum *vocat*. Omnes Dii, *inquit*, qui vehiculis thenſarum ſnlemoes coetus ludorum initis. *Hinc apparet, cur* plauſtrum & thenſam *promiſcue dicat TERTVLLIANVS* de Spectac. c. 3. Si unam thenſam trahat, Iovis tamen plauſtrum eſt: & cap. 7. thenſas a curribus *diſtinguat in Circenſi pompa* (13).

C A P. XIV.

Quartum caput, de cura locorum publicorum: ne poſſidesntur, neve quid in eis fiat e privatis. Sigillatim de porticibus publicis cavetur.

Qartum caput fragmenti cavet de locis publicis porticibuſve publicis in Vrbe Roma, propinſve Vrbem Romam paſſus mille, quorum locorum cujuſque porticus Aedilium eorumve Magiſtratuum, qui viis lociſque publicis Vrbis Romae propinſve Vrbem Romam paſſus mille purgandis praeerunt, legibus procuratio eſt, erit, ne quis in eis locis, inve iis porticibus quid inaedificatum immolitumve habeat, neve ea loca porticumve quam poſſideat, neve eorum quod ſaeptum clauſumve habeat, quo minus eis locis porticibuſque populus utatur pateantve, niſi quibus utique Lege, Plebiſve ſcito, Senatuſve conſulto conceſſum permiſſumve eſt. Locus publicus eſt, qui eſt in uſu populi, vel ad uſum populi communis locus, l. 2. §. 2. 3. 5. D. ne quid in loc. publ. *ibique CVIACIVS in* Paratit. *Maxime vero opus erat cura, ne loca publica cum privatis confunderentur, aut in illis aedificaretur, aut privata aedificia extenderentur in publicum, ſive projicerentur, quod ſi factum eſſet*, proaedificatum *dicebatur, teſte & interprete FESTO*, quod ex privato loco proceſſit in publicum. *Eam curam olim geſſiſſe Cenſores, ex eo apparet, quod LIVIVS* lib. XXXIX. c. 44. *& PLVTARCHVS in* Catone Cenſ. p. 347. *memorant: Catonem & L. Valerium Cenſores*, quae in loca publica inaedificata immolitave privati haberent, intra dies trigiota demolitos eſſe (14). *Videmus LIVIVM iiſdem verbis rem exprimere, quae in lege ſunt:* Inaedificatum immolitumve. *Verba haec explicat TVRNEBVS* Adverſ. lib. I. c. 25. Aedificota ſunt, quae aliquo in loco aedificata ſunt: ſed cum *in loca* dixit, ſignificavit oedificia e privato in publicum procurreotio & aliquid loci publici occupontia. Inmolita autem ſunt, quae quis uſpiom molitus eſt. Si quis igitur privatus ante oedes ſuas podium poſuiſſet, aut maenionum projeciſſet, eum id demnliri Cato jubebat.

Qnod itaque in lege dicitur, Aedilium eorumque Magiſtratuum, qui vieis loceiſque publiceis purgondeis legibus praeeruot, *locorum publicorum & Aedilium procurationem eſſe, id ita ſcriptum videtur, ut Cenſores ſub his Magiſtratibus comprehendantur, cum alias Quatuorviri & Duumviri viis purgandis, uti capite ſecundo factum, ſoli memorandi fuiſſent. Nimirum, cum* purgare, *ut ex VLPIANO* l. 1. §. 1. D. de via publ. & itin. publ. refic. *ſupra diximus, ſit*, ad proprium libramentum redigere, ſublato eo, quod ſuper *viam locumve publicum* eſſet, *patet non eos intelligi Magiſtratus ſolos, qui curabant, ut ad priſtinam formam viae reducerentur, ne quis dilataret, aut deprimeret, aut exaggeraret*, l. 3. §. 15. D. de itin. act. priv. *quique ea, quae ſuper vias intra Vrbem & extra eam facta eſſent, tolli jubebant: quia dicitur:* Qui viis *lociſque publicis* praeerunt.

Cavetur autem lege porro, ne quis loca publica porticumve quam poſſideat, neve eorum quod ſaeptum clauſumve habeat. Quae itaque publica a privatis poſſidebantur, ſi talia probarentur, vel auferenda poſſeſſoribus, vel non niſi impoſito ſolario *iis concedenda erant, nimirum ſi publico uſui nihil inde detrimenti fieret*, l. 2. §. 17. D. ne quid io lo-

co

(13) *In Septimontiali ſacro abſtinendum fuiſſe uſu vehiculorum, quae jumentis traherentur, PLVTARCHVS tradit* Quaeſt. Rom. 68. *deque ejus rei cauſis fruſtra ſe torquet. Non alia fuit ratio, quam eadem, ob quam hac lege plauſtra quavis die ante horam X. in Vrbe ducere prohibitum. Nimirum eo feſto propter multitudinem populi, qui ex univerſa Italia in Vrbem confluebat, uſus vehiculorum vix eſſe poterat. Vid. BOXHORN.* in d. l. CONRADVS.

(14) *Idem confirmat VALERIVS MAX.* lib. VI. c. 5. num. 2. *ubi, Rutilium Trib. pleb. Cenſoribus Tib. Graccho & C. Claudio* diem dixiſſe, *ſcribit*, privata etiam ira accenſum, quia neceſſarium ejus in publico loco parietem demoliri juſſerant. CONR.

eo public. *ubi definitur* ſolarium, quod pro ſolo penditur, *idque illuſtrat V. C. PETRVS BVRMANNVS* de Vectig. Pop. Rom. c. 12. p. 203. *Auguſtum* loca in Vrbe publica, juris ambigui, poſſeſſoribus adjudicaſſe, *SVETONIVS in ei. vit. c. 32. ſcribit: quod quia inter ea Auguſti acta refert, quibus correxerit pleraque peſſimi exempli, quae in perniciem publicam, licentia bellorum civilium, aut per pacem etiam extiterant: plurima ex publico, ob curam eorum remiſſius geſtam, tunc a privatis occupata fuiſſe liquet. Eam ob cauſam poſtea inſtituti peculiares Magiſtratus & Iudices, quales* IIIViri locorum publicorum perſequendorum, *apud GRVTERVM pag. CCCXCVIII. 6. CCCCXXI.* 8. *CCCCLVIII. 2. &* Curatores locorum publicorum judicandorum *apud eundem* p. CC. *6. quot ibidem* inſcr. 5. *veriſſime reſtituit laudatiſſimus BVRMANNVS* l. c. p. 204.

Ad verba: Neve eorum quod ſaeptum clauſumve habeto, *Cl. MAITTAIRE bene adfert ex legis Mamiliae capite quarto illa*: NE. QVIS. EOS. LIMITES. - - - OBSEPTOS. NEVE. QVID. IN. EIS. INMOLITVM. NEVE. QVID. IBI. POSITVM. HABETO. *Singulatim vero de porticibus ſtatuitur, quod univerſim de locis publicis lex vetat. Namque ad eas in primis ſpectat, ne quid in iis ſeptum clauſumve ſit, & ut pateant. Hoc enim uſus earum publicus requirebat, ut libera eſſet in eis deambulatio, cum juvaret* denſâ porticus umbrâ, *nec impeditus receptus e theatris, cum repentinus imber ludos interpellaſſet.*

Excipiuntur, quibus Lege, Plebiſve ſcito, Senatuſve conſulto in publico & porticibus aedificandi, immoliendi, aut clauſum quid ſeptumve habendi facultas data. Neque vero lex pertinebat ad Magiſtratus, aedes ſacras vel aedificia aliave opera publica populi voluntate Senatuſve decreto facientes, aut qui in porticibus jus dicentes, ibi tribunal ſuum collocarent, nec ad argentarios, artifices, mercatores, & omnes, qui tabernas, aut ſtationes circa forum, aut in porticibus, aliiſve locis publicis conceſſas haberent, de quibus BRISSONIVS Select. ex Jur. Civ. Antiquit. lib. II. c. 11. *Tabernas, quibus mercatores & opifices vias publicas propter aedificia occupaverant, a Domitiano ſublatas, MARTIALIS celebrat* lib. VII. Epigr. *61. ubi ſic finit:*

Tonſor, caupo, coquus, lanius ſua limina ſervant:
Nunc Roma eſt: nuper magna taberna fuit.

In Nova Roma Imp. Arcadius aedificia, quae vulgo parapetaſia *nuncupabantur, omniaque opera, quae publicis operibus ſociata cohaererent, quibus anguſtarentur ſpatia platearum, vel minueretur porticibus latitudo, dirui juſſit, in* l. 39. C. Th. & l. 14. C. de oper. publ. *quod antea ſub Valentiniano Sen. in Roma Veteri factum refert AMMIANVS MARCELLINVS* lib. XXVII. c. *9. a Praetexto Praeſ. Vrbi, quem* & maeniana ſuſtuliſſe, *ait*, omnia, fabricari Romae priſcis quoque vetita legibus, & diſcreviſſe privatorum parietes ab aedibus ſacris, iiſdem inverecunde connexos. *Maeniana IAC. GOTHOFREDVS* ad d. l. Cod. Theod. *exiſtimavit* parapetaſia *vocari, ſive, ut in Baſilicis eſt*, παραπέτασια, applicata. *Sed CAR. DV FRESNE in* Gloſſar. Lat. h. v. *& in* Hiſtor. Byzant. in deſcript. Aed. Sophianae n. 36. *docet, eſſe opus alteri adjunctum inferius, ad fulciendum, vel alio fine.*

CAP. XV.

Vltimum caput, de fruendis vectigalibus publice conductis.

Caput ultimum fragmenti egit de locis publicis, quae publicani conducta haberent, quantum quidem e tribus, qui ſuperſunt, ejus verſibus conſtat, ut publicanis, qui ea conducta haberent, ex lege locationis uti frui liceret, utque ea tuerentur iidem ad eum modum, quo ea tueri & cuſtodire caviſſent. Adjecta fuit dubio procul aliqua ſanctio, qua poena conſtitueretur in eos, qui vim illis facerent, quo minus ex lege locationis fruerentur, aut tueri poſſent. Ait lex: Quibus loceis ex lege locationis, quam Cenſor aliuſve quis Magiſtratus publiceis vectigalibus ultrove tributeis fruendeis tuendeiſve dixit, dixerit. *Locabant publica ordinarie & ex officio Cenſores, ſub quorum ditione* publicorum jus privatorumque locorum *fuiſſe, LIVIVS* lib. IV. c. 8. *teſtatur. Si autem vacaret Magiſtratus Cenſorum, locationes interim neceſſarias faciebant Praetor Vrbanus vel Aediles, ceu praeclare docuit Vir inſignis HENR. DODWELLVS* Praelect. Camden. Append. p. 730. *Ac de lege locationis, quae* lex Cenſoria *dici ſolita, & reliquis, quae de locationibus vectigalium dicenda forent, videatur V. C. PETR. BVRMANNVS* de Vectig. Pop. Rom. c. 8. p. 102.

Hoc vero animadverſione digniſſimum, quod in lege dicitur: publicia vectigalibus, ultrove tributis fruendis tuendiſve: *& deinde:* qui ea fruenda tuendave conducta habebunt. *Manifeſtum eſt, verbum* frui *ad vectigalia*, tueri (VII) *ad ultrotributa referri. Hinc vero confirmatur explicatio* ultrotributi, *quam TVRNEBVS* Adverſ. lib. I. c. 25. *dedit & ex illis PLVTARCHI in* Cat. Cenſ. p. 347. συ-ϛέλλων δὲ τοῖς μισθοῖς τὰς ἐργολαβίας, mercedem redemptoribus minuens, *probavit, eſſe impenſam & adtributionem operum publicorum faciendorum & ſartorum tectorum praeſtandorum. LIVIVS enim* lib. XXXIX. c. 44. *Catonem* vectigalia ſummis pretiis, ultrotributa infimia locaviſſe, *ait. Verbum* tueri *huic rei proprium, inde* redemptores tutelarios *dictos eſſe, V. C. IOH. FRID. GRONOVIVS* Obſervat. lib. IV. c. 18. *oſtendit. Notandus quoque locus LIVII.* lib. XLIII. c. 16. *ubi* vectigalia & ultrotributa *ſimiliter junguntur in edicto Cenſorum*: Ne quis eorum, qui Q. Fulvio A. Poſtumio Cenſoribus publica vectigalia aut ultrotributa conduxiſſent, ad haſtam ſuam accederet: *itemque in rogatione Rutilii Trib. plebis:* Quae publica vectigalia, ultrotributa, C. Clau-

(VII) [Non video quin *Tueri* etiam ad vectigalia referri poſſit. Cavendum enim publicanis fuit, necubi fraus in vectigalium detrimentum interveniret. Quo ſpectat illud Vlpiani L. 1. §. 1. de loc. publ. fruendo: *TVETVR enim VECTIGALIA publica, dum prohibetur quis vim facere ei, qui id fruendum conduxerit.*]

dius & Tib. Sempronius locaſſent, ea rata locatio ne eſſet. *Quae ex aerario in publicam impenſam daretur, pecuniam* adtributam *redemptori ſupra ex verſu legis* 49. *cognovimus. Itaque hoc tantum inquirendum reſtat, cur dicantur* ultrotributa. *Nobis non alia melior ratio inveniri poſſe videtur, quam, quod locatio ſartorum tectorumque prima Cenſorum creatorum functio eſſet, ejuſque a tutela Capitolii initium fieret* (15): *dicta hinc eſſe* ultrotributa, *quae* ultro, *id eſt* primum tributa (VIII). *Significationem hanc verbi* ultro *CVIACIVS* Obſerv. lib. III. c. 2. *evicit. Noſtram vero conjecturam firmabit tandem LIVIVS* lib. XL. c. 46. *ubi, Cenſores recens creatos* deductos in Capitolium, *iis deinde poſtulantibus*, ut pecuniae ſumma, qua in opera publica uterentur, adtribueretur, *vectigal annuum decretum eſſe, ſcribit*.

Quae ſequuntur verba legis : Vt, utei ea ab eis cuſtodiantur, cautum eſt, *ſpectant ad cuſtodiam rerum, quae in locis publicis erant, quorum tutelam mancipes ſive redemptores conduxiſſent, de quibus rebus conſervandis eos cavere oportuit. RVCQVIVS* de Capitolio c. 11. *cuſtodes theſauris Capitolii appoſitos, credidit*, redemptores tutelae Capitolii *appellatos. Sed GRONOVIVS* Obſervat. l. c. *eum refellit duobus PLINII locis, qui cavendi neceſſitatem, cujus in lege mentio fit, optime illuſtrans. Alter eſt* lib. XXXIV. c. 7. *ubi dicit*: Summa oulla par videbatur: capite tutelarins cavere pro eo (*ſimulacro canis ex aere in Capitolio*) publice inſtituti ſunt (IX). *Alter* lib. XXXV. c. 3. M. Aufidius, tutelae Capitolii redemptor, docuerit Patres, argenteos eſſe clypeos, qui pro aereis per aliquot luſtra adſignabantur. *Deſcriptae nempe & adſignatae redemptoribus ſingulae res, pro quibus ſatisdarent. Ita vero evenit, ut, dum illi clypei pro aereis adſignati fuiſſent per aliquot luſtra, in quae ſingula locationes factae, nunc detecta eorum pretioſiore materia, ſumma quoque ſatisdationis augeretur.*

C A P. XVI.

Interdicta Praetoris: *Ne quid in loco publico vel itinere*, &: *de loco publico fruendo*, cum his poſtremis capitibus legis conferuntur.

Quem vero operae, huic veteris Reipublicae Romanae monumento digniſſimo a nobis impenſae, fructum ferimus jucundiſſimum : ficut ejus veſtigia in PAPINIANI fragmento l. un. D. de via publ. & ſi quid. *ſupra deteximus; ita in capitibus, quarto & ultimo, quae modo luſtravimus, fontes tenemus, unde Interdicta Praetoris*, Ne quid in loco publico vel itinere fiat, & De loco publico fruendo, *manarunt. Vtriuſque Interdicti verba nobis ſervavit VLPIANVS* libro LXVIII. ad Edictum. *Prius extat in* l. 2. pr. §. 20. 35. & fin. D. ne quid in loc. publ. vel itin. fiat: *NE QVID IN LOCO PVBLICO FACIAS INVE EVM LOCVM IMMITTAS, QVA EX RE QVID ILLI DAMNI DETVR : PRAETERQVAM QVOD LEGE, SENATVSCONSVLTO, EDICTO, DECRETOVE PRINCIPVM TIBI CONCESSVM EST : DE EO, QVOD FACTVM ERIT INTERDICTVM NON DABO. Pro* inaedificare, immoliri, *Praetor generaliora verba poſuit* : facere, immittere. Damnum dare, *interpretatur VLPIANVS* §. 11. 12. *quod pati videtur*, qui commodum amittit, quod ex publico conſequebatur, qualequale ſit, ut ſi cui proſpectus, ſi cui aditus fiat deterior, aut anguſtior. *Vt in lege eſt*: Quo minus eis locis populus utatur, pateantve. *In exceptione, mentio Plebiſciti ſub Principatu non potuit non omitti, additis Legi, Edicto Decretove Principis. Quod vero ait VLPIANVS* §. 17. utique is, qui operibus publicis procurat, debebit id deponere: *hoc finxit ex verbis legis :* Quorum locorum Aedilium eorumve Magiſtratuum legibus procuratio eſt.

Poſterioris Interdicti verba in l. 1. pr. D. de loc. publ. fruendo, *ſunt*: *QVOMINVS LOCO PVBLICO, QVEM IS, CVI LOCANDI IVS FVERIT, FRVENDVM ALICVI LOCAVIT, EI, QVI CONDVXIT, SOCIOVE EIVS, E LEGE LOCATIONIS FRVI LICEAT, VIM FIERI VETO. Pro* Cenſore aliove Magiſtratu, *in Edicto perpetuo ſcribendum fuit* : Cui locandi jus fuerit : *quia tunc adminiſtratio vectigalium & locatio ab eo fiebat, cui Princeps mandaſſet. Hadrianum vero Cenſoris nomen inter titulos admiſiſſe, Ill. SPANHEMIVS* de Praeſt. & uſu numiſm. Diſſ. XII. p. 478. *ex APVLEIO docuit. Omiſſa etiam ultrotributorum mentio : quoniam nunc alia prorſus ſumtuum in opera publica erogandorum ratio erat.* Vectigalium *nomen retinet VLPIANVS* §. 1. *dum interpretatur verba Interdicti, ſcribens :* Interdictum hoc publicae utilitatis cauſa proponi palam eſt : tuetur enim vectigalia publica, dum prohibetur quis vim facere ei, qui id fruendum conduxit.

(15) *Ad quam pertinebat locatio alimentorum pro ſacris anſeribus & ſimulacri Iovis minio inducendi, ad ejus conſervationem. Harum rerum, in locatione tutelae Capitolii, quare prima ratio habita fuerit, cauſam indicat PLINIVS* H. N. lib. X. c. 22. *Plures adfert PLVTARCHVS* Quaeſt. Rom. 97. *Debebatur hoc tovi CVSTODI &* animalis vigili curae teſtatae Capitolio defenſo. CONRADVS.

(VIII) [Vnde *Vltrotributorum* appellatio fluxerit, dicetur in Comment. ad v. 73.]

(IX) [Vndecumque Plinianum locum Conradus deſcripſerit, is certe mendoſus eſt : quem proinde ex Leidenſi Varior., & ex Harduiniana editione integrum adſcribam. *Aetas noſtra vidit . . . . canem ex aere vulnus ſuum lambentem : cujus eximium miraculum, & indiſcreta veri ſimilitudo, non eo ſolum intelligitur, quod ibi dicata* (canis illa) *fuerat, verum & nova ſatisdatione* (*nam ſumma nulla par videbatur*): *capite tutelarios cavere pro ea* (cane) *inſtituti publici fuit.*

Cum, quo illud *Dicata*, & illud *Pro ea* referendum eſſet, imperiti librarii non concoquerent; hinc in aliquot ſcriptis *Dicatus* & *Eo* perverſe legitur. Sed equidem utrumque ad canem ſequioris ſexûs ſine haeſitatione retuli. Adhaec in Conrado τὸ *Publice inſtituti ſunt* cum ſuperiorib. haerere nequit.]

P A R S II.

LEGVM ROMAN. DIGESTI MVNICIPALIS RELIQVIAE

In duo ſegmenta diviſae.

M O N I T V M.

JAm tempus eſt, ut utrumque ſegmentum, tum Britannicum (a quo Tabula orditur) tum, quod cum Britannico coaleſcere oſtendemus, Neapolitanum lectori ſiſtamus. Vtrumque ejusdem levandi gratia in capita quaedam partiti ſumus, quibus praefiximus lemmata. Ergo utriuſque ſegmenti capita ſingula primum majuſculis litteris, cum eapte orthographia, iisdemq. mendis (quibus aes prodigioſe ſcatet) paribuſque litterarum ſingularium notis, atque archaiſmis dedimus: deinde uſitatâ noſtris temporibus dialecto & ſcribendi ratione exhibuimus eadem omnia minutioribus litteris, demptis erroribus, notiſque integre ſcriptis. Adhaec cum in his legibus crebrae repetitiones, interdum ſupervacaneae, turbarent ſententiam; in textu minoribus elementis ſcripto eas repetitiones peculiaribus uncis interpoſuimus, ita ut iis praeteritis, ſtatim ſententia, ſublatis impedimentis, menti lectoris occurrat.

Ad Britannicum quod attinet; ad priorem textum majoribus elementis expreſſum tum Conradi breviores notae (nam longiora ejus notata dedimus Par. I.) tum etiam Maittairanae (tam illae ſcil. quas a ſe contractas Conradus ſuis inſeruit, quam aliquot aliae a Conrado omiſſae, modo aliquid momenti inſit) nec non meae forſan aliquot dirigentur, eique ſubjicientur: eidem vero textui, qua parte minoribus litteris exhibetur, commentarium noſtrum, quem raptim poterimus, paullo pleniorem ſubnectemus. Paria poſtmodum in Neapolitano ſegmento praeſtabimus.

SEGMENTVM PRIVS

Britannicum.

caput I.

1 QVEM · H · L · AD · COS · PROFITEREI · OPORTEBIT · SEI · IS · (a) QVOM · EVM · PROFITEREI · OPORTEBIT · ROMAE · NON · ERIT · TVM · QVEI · EIVS

2 (1) NECOTIA · CVRABIT · IS · (2) EAFDEM · OMNIA · QVAE . EVM · QVOIVS · NECOTIA · CVRABIT · SEI · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI

3 OPORTEBIT · (I) ITEM · ISDEMQVE · DIEBVS · AD · COS · (3) PROFITEMINO

4 QVEM · H · L · AD · COS · PROFITEREI · OPORTEBIT · SEI · IS · PVP · SEIVE EA · (4) Vq. ERIT · TVM · QVEI · EIVS . PVP · Vq. VE · TVTOR · ERIT · ITEM · EADEM

5 QVE · OMNIA · IN · IISDEM · DIEBVS · AD · COS · PROFITEMINO · ITA · VTEI . (5) EI · QVAEQVIBVSQVE · (6) DIIBVS · EVM · EAMVE · SEI · PVP · Vq. VE · NON

6 EST · H · L · PROFITEREI · OPORTERET ·

7 SEI · COS · (7) ATQVE · H · L · PROFESSIONES · (b) FIEREI · OPORTEBIT · ROMAE · NON · ERIT · TVM · ISQVEM · PROFITEREI · OPORTEBIT · QVOD · EVM · PROFITEREI

8 OPORTEBIT · AD · PR · VRB · AVT · SEI · IS · ROMAE NON · ERIT · AD · EVM · (8) PR · QVEI · INTER · PEREGRINOS · IVS · DEICET · PROFITEMINO · ITA · VTEI

9 EVM · AD · COS · SEI · TVM · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI · OPORTERET

10 SEI · EXIIS · COS · ET · PR · AD · QVOS · H · L · PROFESSIONES · FIEREI · OPORTIBIT · NEMO · EORVM · ROMAE · ERIT · TVM · IS QVEM · PROFITEREI · OPORTEBIT

11 ET · QVOD · EVM · (9) EVM · PROFITEREI · OPORTEBIT · AD · TR. PL · PROFITEMINO · ITA · VTEI · EVM · AD · COS · PR · VRB. EVMQVE · QVEI · INTER · PEREGRI

12 NOS · IVS · DEICET · SEI · TVM · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI · OPORTERET

13 QVOD · (10) QVEMOVEM · H · L · PROFITEREI · OPORTEBIT · IS · APVD · QVEM · EA · PROFESSIO · FIET · (11) EIVSQVE · PROFITEBITVR · NOMEN · ET · EA · QVAE · PRO

14 FESSVS · ERIT · ET · QVO · DIE · PROFESSVS · SIT · IN · TABVLAS · PVBLICAS · REFERVNDA · CVRATO · EADEMQVE · OMNIA · QVAE · VTEIQVE · INTABVLAS

15 RETTVLERIT · ITA · IN · TABVLAM · IN · ALBVM · REFERVNDA · IDQVE · APVT · (12) EORVM · ET · QVOM · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR · IBEI · VBEI · FRVMEN

16 TVM · POPVLO · DABITVR · COTTIDIE · (13) MAIOPEM · PARTEM · DIEI · PROPOSITVM · HABETO · (14) V · D · P · R · L · P ·

17 QVEIQVOMQVE · FRVMENTVM · POPVLO · (15) DABVNT · (16) DAMDVMVE · CVRABIT · (17) NEIQVE · EORVM · QVORVM · NOMINA · H · L · (18) AD · COS · PR · TR · PL · INTA

18 BVLA · IN · ALBO · PROPOSITA · ERVNT · FRVMENTVM · DATO · NEVE · DARE · IVBETO · NEVE · SINITO · QVEI · ADVERSVS · EA · EORVM · QVEI · FRVMENTVM

19 DEDERIT · IS · (19) IN · TR · M · I · HS · ħ · POPVLO · DARE · DAMNAS · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO

(a) *QVOM*] *Pro* Quum . *O pro V antiquitus . Sic lin.* 17. *&* 24. Queicomque , Queiquomque . *Lin.* 34. *SVOM.* 70. *IMMOLITOM. Lege Dauſquium Orthog. pag.* 37. *MAITTAIRE* . [Aevo Auguſteo ea mutatio manſit ibi ſaltem, ubi poſt V conſonum V vocale ſubſequeretur ; ſicuti in *Volturnus* , *Voluus* , *Voltis* .]

(1) *Literas C & G in hujus legis ſcriptura fere promiſcue poſitas videmus. Scribitur enim bis in hac linea:* NECOTIVM *: infra linea* 60. ACERE , *& linea* 49. LECE , *linea* 69. LECIBVS . *E contrario linea* 52. *&* 72. LEGIBVS , *linea* 57. AGEI , *linea* 65. AGANTVR : *ſemper vero extat:* MAGISTRATVS : PVRCANDEIS . *CONRADVS* .

(2) *Sculptoris errore* , EAFDEM *pro* EADEM *ſcriptum eſſe puto. Litera F pro E detrito legitur, ut infra lin.* 69. *eſt* FORVM *pro* EORVM . *CONR.*

(I) [Tum hic tum in ver. ſeq. *Item* poſitum

pro

pro *Itidem*, & ex eo decurtatum infra. Vide noſtrum Commentarium.]

(3) PROFITEMINO *& lin.* 5. PROFITEMINO *antique dictum pro* PROFITETOR : *ut in lege XII. Tabularum :* ANTESTAMINO , *& apud CATONEM* de Re ruſt. c. 141. praeſamino. *Vid. IAC. GOTHOFREDVS* in notis ad LL. XII. Tabular. ad tab. I. *VOSSIVS* Art. Gramm. lib. V. c. 14. *CONRADVS* [Male Maittairus interpretatus fuerat *Profiteminor*.]

(4) Vq. *id eſt :* PVPILLA. *Vt inverſae literae*, Ɔ. Ꞁ. Conlibertam *aut* Caiae libertam ; Ж. Kariſſimam, Ⅎ. filiam, H. W. honeſtam mulierem, *notant. VALER. PROBVS in* Notis *nomen* Pupilla *ita per compendium ſcriptum habet : PA. Verum SERTOR. VRSATVS etiam una littera inverſa* d. *vel ſic* : d. pupillam *in marmoribus indicari obſervavit. CONRADVS.*

(5) *MAITTAIRE ſuſpicatur hoc EI ex ſyllabae praecedentis repetitione uatum eſſe. Sed oportet legere :* VTEI ET QVAE. *Sic deinde linea* 11. ET quod eum profiterei oportebit. *CONRAD.*

(6) DIIBVS *pro* diebus. *CONR.* [ſicuti ver. 10. *oportibit* pro *oportebit*.]

(7) ATQVE , *Cl. MAITTAIRE ſcriptum conjicit pro* : AD QVEM. *Sed* Atque *ſignificat hic* : Eo tempore, quum : *ut ſenſus ſit* : Si Conſul, quum hac lege profeſſiones fieri oportebit, Romae non erit, tum is, quem profiteri oportebit &c. *CONRADVS* [Verum *Atque* ſignificatu Conradiano inauditum eſt. Maittaire longe rectius: cujus interpretationem ſubjicio.] *ATQVE. Quid ſi legatur AD · QVEM ? T pro D priſci crebro ſubſtituerunt ; & M finale excidere ſcalptori potuit. Hujus litterae in fine omiſſio in Grut. inſcriptionibus non infrequens. MAITTAIRE.*

(b) *Profiteri*] *eſt verbum ſollemne, quod Budeo teſte ſignificat*, Publice & apud Acta aliquid ultro denuntiare. *MAITTAIRE.* [Imo peculiariter eſt cenſuale verbum, ſicuti & recenſionum a cenſu luſtrali diverſarum.]

(8) *Similiter in fragmento legis Serviliae :* PRAETOR QVI INTER PEREGRINOS IOVS DEICET. *MAITTAIRE & CONRAD.*

(9) *Vitioſam praecedentis vocis repetitionem ; aut legendum eſſe*, EVM TVM , *MAITTAIRE conjicit. Forte ſcribi debuit :* EVM. EAM. *CONRADVS.*

(10) *Legendum :* QVEMQVEM. Quisquis *pro* quiſque. *Vid. MANVTIVS ad CIC.* lib. VI. Fam. ep. 1. *CONRAD.*

(11) *Legendum* : EIVS. QVI. PROFITEBITVR. *ut recte vidit MAITTAIRE.*

(12) *Sculptoris errore*, EORUM *pro* FORUM, *ut viciſſim linea 69. ſcriptum eſt* F O R V M *pro* E O R V M. *CONRAD.*

(13) *i. e.* MAJOREM. *Minime vero evidentiſſimum mendum, ut MAITTAIRE, ſed literae R antiquam ſcripturam P agnoſcimus. CONRAD.*

(14) *Hoc eſt* : Vnde De Plano Recte Legi Poſſit. *Solemnis formula non ſolum in Edictis, ad quae eam refert BRISSONIVS* de Form. lib. III. p. 256. *ſed etiam in legibus, quin & in iis omnibus, quae publice proponebantur. Vid. CVIAC.* Obſ. lib. VII. c. 29. *FVLV. VRSINVS* de LL. & SCtis p. 266. *& Vir Ill. CORN. VAN BYNKERSHOEK* Opuſc. de Relig. peregr. in notis ad SC. Marcianum de Bacchanalibus, p. 270. *CONRAD.*

(15) *In verbis :* dabunt, curabit, *& quae deinde ſequuntur*, ἀναχόλουθον *notat MAITTAIRE. Sed videtur numerus verborum diverſus referendus eſſe ad Magiſtratum, qui frumentum populo dandum curaret, & eos, quorum miniſterio frumentum divideretur. CONRAD.*

(16) *Sic lin.* 49. damdam, 43. qoamtae, tamtam, 40. tamtae, tuemdam, 28. tuemdarum, 58. faciumdei. *M pro N. Sed linea* 35. *eſt*, tuendam. *CONRAD.*

(17) NEIQVE *ſcriptum pro* NEQVEI, *i. e.* ne cui. *Et ſic linea ſequente* : quei *pro* cui : *ut bene Maittaire. CONRADVS.*

(18) Ad *pro* apud. *CONRAD.*

(19) *MAITTAIRE conjicit legendum eſſe* : In TRes Menſes unum ſeſtertium : *notulam vero ſequentem ſibi ignotam fatetur. Deinde in calce notarum docet, Illuſtr. Marchionem SCIPIONEM MAFFEIVM, legiſſe :* INTRA MENSEM VNVM : *quia non ſatis latine dicitur :* in tres menſes : *& ſeſtertii numerus haud ſolet notam anteire, ſed ſequi : Ego nullus dubito ſic legere :* IN TRitici Modium unum Seſtertios quingentos. *CONRADVS.* [Maffeiana explicatio unice vera eſt.]

CA-

C A P V T I.

De profeſſione frumentationis (1) potiſſimum cauſa.

§. I. Loco abſentium profitentur procuratores.

1 *QUem hac lege ad Conſulem profiteri oportebit, ſi is cum eum profiteri oportebit, Romae non erit; tum qui ejus*
2 *negotia curabit, is eadem omnia* [*quae eum, cujus negotia curabit, ſi Romae eſſet, hac lege profiteri*
3 *oportebit*] *item, eisdemque diebus ad conſulem profitetor.*

COMMENTARIVS.

TOtum caput I. expoſitum a Conrado habes cap. 4. & 5. Eum vide ſupra in Conradianis pag. 292. 293.

VER. 1. *Quem hac lege . . . profiteri oportebit*] Hoc loquendi modo, qui infra ſaepe recurrit, non de generali populi recenſione hîc agi oſtenditur; ſed fuiſſe, qui ea lege tenerentur, alios contra fuiſſe ſolutos. Quosnam *profiteri oportuerit*, dictum erat in ea Tabula, quae huic praeibat. Nec enim eſt dubium quin in ſuperiore Tabula, quam amiſimus, non pauca de hoc recenſu dicta fuerint. Nam cum abrupto incipiat. *Quem ad conſulem profiteri oportebit*, aperte ſignificat, de eo quod *ad conſulem* profitendum erat, & quinam ea obligatione adſtringerentur, dictum fuiſſe ſupra. Verum de iis quae praeceſſiſſe videntur, accuratius ſequenti in Excurſione agam. Tamen vel ex v. 17. ſatis intelligimus, ditiores tantum, quibus frumenta non dabantur, profiteri hac lege coactos, eosque hîc dumtaxat intelligi.

VER. 2. *Qui ejus* (abſentis) *negotia curabit*.] Hoc mihi videtur ad eos tantum cives Romanos reſtringendum, qui Romae domicilium haberent. Nam ſi ad univerſas civium tribus per Italiam diſperſas extendas; quis dubitat maximi moliminis futurum id fuiſſe negotium? At vero quibus Romae tecta fuiſſent, ii ſi quando in ſua municipia aut quovis alio diverterent, negotiorum geſtores relinquere in Vrbe debebant, ſi quidem percipere commoda incolatus urbani vellent. Ea vero procuratione omnia illa continebantur, ad quae implenda abſentes illi, ſi Romae adeſſent, adacti fuiſſent. Et vero qui ex mandato procurabant, ii ſolent in jure noſtro *veri procuratores* vocari; etſi latius interdum ea vox pro alio quovis negotiorum geſtore capitur. *Procuratorem non eum tantum intelligi, qui legitime procurator dicitur, omnium rerum ejus, QVI ABSIT, quaſi pene quidam Dominus, h. e. alieni juris Vicarius, ſed & quemlibet, qui aliquid negotii noſtri gerat, clientem videlicet, colonum, aut libertum . . .* Tullius pro Caecina appoſite ad rem noſtram affirmat.

Ibid. *Eadem omnia*] Hoc videtur ad fortunas pertinere, ex quibus conſtaret, eum ſive uti ditiorem a frumentatione repelli, ſive ut egenum admitti debere.

VER. 3. *Item isdemque diebus*] Iſtud *Item* non pro *Etiam* ſed pro *Itidem* (h. e. *eodem modo*) antique uſurpatur. Sic & v. 4. *Item eademque omnia*. Ac nemo non videt, *Item* ex Itidem fuiſſe decurtatum. Quod additur *Isdemque diebus*, id eo pertinet,

(1) Iſtud *Potiſſimum* eo addidi, quia plures mihi cauſae ſunt, cur non unius frumentationis cauſa haec recenſio inſtituta fuerit, ſed ob alias quoque rationes, quas ſuperior tabula complectebatur. Hoc ſuadere poteſt, ſi non aliud, tanta in recenſu deſcribendo ſubtilitas, tantaq. deinde in frumenti dividundi ratione verborum parcimonia. Verum de his alibi, ubi occaſio tulerit.

§. II. Loco pupillorum tutores.

4 *Quem bac lege ad Conſulem profiteri oportebit, ſi is pupillus, ſive ea*
pupilla erit, tum qui ejus pupilli pupillaeve tutor erit, item, eadem-
5 *que omnia in iiſdem diebus ad Conſulem profitetor* [*ita uti, & quae,*
quibuſque diebus eum eamve, ſi pupillus pupillave non
6 *eſſet, bac lege profiteri oporteret.*]

§. III. Abſente Conſule ad Praetorem urbanum aut peregrinum itur.

7 *Si Conſul, ad quem bac lege profeſſiones fieri oportebit, Romae non*
erit; tum is quem profiteri oportebit, quod eum profiteri
8 *oportebit, ad Praetorem Vrbanum, aut, ſi is Romae non erit, ad*
eum Praetorem, qui inter peregrinos jus dicet, profitetor, ita uti
9 *eum ad Conſulem, ſi tum Romae eſſet, bac lege profiteri oporteret.*

tinet, quod magiſtratus edicebat, intra quot dies profeſſiones edendae forent. Vide dicenda ad aeris Neap. v. 70. ad illud, *Diebus LX. proxumeis*.

Ibidem *Ad Coſ. profit.....*] Illud COS. expoſui *Conſulem* ſingulo num. pluribus de cauſis. I. quia ver. 7. *Cos.* ſingulare eſt, quia ſequitur AD. QVEM, & ERIT. II. Raro conſules ambo Romae erant altero plerumque ad bella proficiſcente. III. Si ambo Romae eſſent, eo ſolum caſu nominibus conſulum adſcribi ſolebat, A. A. V. h. e. *Alter ambove* (quod ſaepe in auctoribus & monumentis integre ſcribitur) modo tamen res tanti eſſet: at profeſſiones excipere minimi momenti erat.

VER. 4. 5. 6. *Si is pupillus ſive ea pupilla erit.*] Mirabitur aliquis, cur, cum pro pupillis Tutor profiteatur, non etiam pro minoribus Curator tantundem praeſtare jubeatur. Verum *Curatorum* munus etſi ab jure Xvirali deſcendat, tamen non tam late, ac tutela patebat. Olim prodigi tantum ac furioſi quamdiu tales erant, ex XII. Tab. curatorum adminiſtrationi ſubjiciebantur: praeter hos autem nemo Curatorem invitus accipiebat. Grave enim habebatur *ingenuis bominibus non eſſe liberam rerum ſuarum alienationem* ex L. 2. D. *Si a paren. quis manumis.* Ac ne minor quidem, quamvis infirmo in lubrico aetatis conſilio, nolens accipiebat. Nam lege Laetoria (ſive potius [2] *Plaetoria*) circa quingenteſimum ab V. C. ann. latâ ita cavebatur, ut qui minores XXV. annis eſſent, iis non niſi petentibus & cauſa cognita, Curatores praeficerentur. Eadem lex plura adverſus circumſcriptionem minorum remedia adhibuit: de quibus infra ad fragm. Neapolitani v. 38. erit diſſerendi locus. Poſt id tempus ſine cauſae cognitione minoribus (ne quid forte eorum exiſtimationi decederet) ſed tamen non niſi petentibus, coepit Praetor curatores imponere. Ac non niſi demum Imperator Marcus (teſte Capitolino cap. XI.) *ſtatuit ut omnes adulti* (etiam inviti) *curatores acciperent, cauſis non rēdditis*. En igitur, quare hîc Tutorum quidem luculenta mentio, Curatorum non item; nam aeris hujus aevo pupilli quidem nihil niſi auctore tutore poterant: minores autem ſua ipſi negotia gerebant, nec niſi libentes ac volentes Curatorem accipiebant.

VER. 8. *Ad Praet. urb. aut, ſi is Romae non erit, ad eum Praetorem qui inter peregrinos jus dicet, profitetor.*] Ex legis Serviliae mox producendae & priſcarum inſcription. exemplis conſtat *Dicet* pro *Dicit*, aliaque in eumdem modum fuiſſe terminata. In L. Scipionis Barbati titulo (qui circa annum V. C. 494. videtur poſitus) eſt

(2) Ajo legem hanc non *Laetoriam* ſed *Plaetoriam* perſcribi debere, ſicut in ſcriptis aliquot Tullii libris in III. Offic. 15. ſcriptum pro *Laetoria* reperio. Verum quid moror? Miſſis libris (in quibus facile fuit Plaetoriam gentem cum Laetoria confundi) infra in aere Neap. v. 38. haec eadem lex *Plaetoria* diſerte vocatur: de qua in loco plura dicentur.

Google

§. IV. His etiam abſentibus, tribunus pl. aditur.

10 *Si ex iis Conſulibus & Praetoribus, ad quos hac lege profeſſiones fieri oportebit, nemo eorum Romae erit, tum* [*is quem profiteri oportebit*
11 *& quod eum, eam profiteri oportebit*] *ad Tribunum Plebis profitetor* [*ita uti eum ad Conſulem Praetorem Vrbanum eumque qui inter peregri-*
12 *nos jus dicet, ſi tum Romae eſſet, hac lege profiteri oporteret*]

§. V. Quaenam edenda ſint: deque tabula & albo.

13 *Quod quemque hac lege profiteri oportebit, is apud quem ea profeſſio fiet, ejus qui profitebitur, nomen, & ea quae pro-*
14 *feſſus erit, & quo die profeſſus ſit, in tabulas publicas referenda curato, eademque omnia, quae utique in tabulas*

eſt FVET pro *fuit*, DEDET pro *dedit*. Item in columna roſtrata M. Duillii (ſi probe memini) hujuſmodi plura. Ad rem vero quod attinet; Praetoris urbani abſentis peregrinus vices implebat. In lege Servilia illud mirari ſubit, quod in capite *De CDL. vireis in eum annum legundeis*, itemque mox in cap. de eisdem *QVOTANNIS LEGVNDEIS*, delectus is numquam urbano Praetori (aut eo abſente, tum demum Peregrino) committitur, ſed ſemper ei, qui INTER PEREGRINOS IOVS DEICET. Cur ita factum, dicerem, ni vererer ne quid temere excideret. Ceterum qui *Peregrinus* dicebatur, is etiam *Vrbanus* erat & vocabatur, teſte Livio libro XLV. 44. ſex praetorias ejus anni provincias ita diſtinguente: *DVAE*, inquit, *VRBANAE PROVINCIAE* (jurisdictio ſcil. in cives, & inter peregrinos) *ſunt decretae*, *duae Hiſpaniae*, *Sicilia*, *ac Sardinia*. Tamen unus eorum diſcriminis cauſa *Vrbanus* vocabatur: alter vero modo *Peregrinus*, modo plenius *Qui inter cives & peregrinos jus dicit*, aut contractius *Qui inter peregrinos jus dicit*.

VER. 11. *Ad Trib. plebis profit....*] Hinc vides Conſulib. Praetoribuſque abſentibus ad Tribunum plebis itum fuiſſe. Ex quo ſatis apparet, quaenam dignationis ſimulque auctoritatis gradatio inter magiſtratus hoſce fuerit. Recte ſane. Nam Conſulib. Praetorib. & Tribunis plebis tantum agere jure ordinario cum populo dabatur, ut illa ſollemnis verborum conceptio oſtendit plebis ſcitis ſenatuſque conſultis adjici ſolita: *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus eſt; conſules, praetores, tribuni plebis, qui nunc ſunt, erunt, quod eis videbitur, apud populum plebemve ferant*. Porro nihil neceſſe erat loco tribunor. pleb. alios ſubrogare recenſui vacaturos; quia tribunis ab urbe diſcedere non licebat. Appianus in II. bell. civ. p. 447. οὐδὲ γὰρ προϊέναι τῶν τειχῶν τοῖς δημάρχοις ἐφίεται. *Nec enim licet tribunis egredi moenia*. Quod ita temperandum eſt, ut extra muros pernoctare dumtaxat vetarentur.

VER. 14. *Ea quae profeſſus erit*] Dixi jam, de fortunis id capiendum, quo appareat, num frumenta cum egenis ſit accepturus, an cum ditioribus ab eo beneficio ſit arcendus. Ea de cauſa non tantum res ſoli profiteri debebat, ſed & foenebrem omnem pecuniam, artem, negotiationem, ſe moventia, & id genus alia.

VER. 13. 14. *Is apud quem ea profeſſio fiet* (ea omnia) *in tabulas publicas referenda curato.*] Deinde eadem omnia in foro proponi jubet. Cur niſi ut ab omnibus diſpiciatur, utrum ea profeſſio vera ſit, & ex animi ſententiâ a profitentibus edita fuerit? Sed ſingula legis verba expendamus.

VER. 14. 15. *Eademque omnia quae, utique* (pro & *uti*) *in tabulas retulerit, ita in tabulam in album referenda* [curato]

15 *retulerit, ita in tabulam in album referenda* (curato) *idque apud forum; & cum frumentum populo dabitur, ibi, ubi frumento*]. Inter *Tabulas* & *Tabulam*, quas hic aes aperte diſtinguit, non poteſt non plurimum intereſſe. *Tabularum* nomine intelligit eas, in quas primo profeſſiones integrae referebantur, in tabulario publico aſſervandas: at *Tabulam* eam vocat, in qua λεύκωμα ſive *Album* illud eſſet, in quod eadem illa omnia tranſcriberentur atratis aut rubricatis litteris, ut in foro proponeretur. De qua tabula & Albo pluſcula in ima pagina (3) illevimus.

VER. 15. *Et quum frumentum populo dabitur*] Tum maxime, quamdiu frumenta diſtribuebantur, proſtare illud *Album* jubetur; ne quis ſcil. eorum, qui ibi deſcripti, frumenti particeps fieret; ut infra v. 17. exponitur.

Sequitur: *Ibi ubi frumentum populo dabitur*] Si *frumenti datio* de praeſenti menſu a publicis menſoribus facto accipitur; tum illud (*Ibi, ubi*) non ad aliquam fori partem, verum ad horrea publica referri putaverim. Quis enim in forum afferri tantum frumenti numerum, quantus tot accipien-

Qq

(3) *Quid plurativum Tabulae a ſingul. Tabula differat: tum quid Tabulae Album. Loca antiquorum plura enucleantur, aut caſtigantur.*

Quae inter *Tabulas Tabulamque* diſcrimina in ſuperiore lemmate, tamquam in Tabulae albo, proſcripſi; hoc praedictum omnibus volo, nolle me eas differentias haberi perpetuas; eum ſatis ſie ſi ἐπὶ τὸ πλεῖον accipiantur. Equidem *Tabulas* eas intelligo, quae in publico aſſervantur aerario aut tabulario, ut aetatem ferant: *Tabulam* vero eam interpretor, in qua proſcribitur aliquid, ſive in qua ſcriptum populo publice proponitur. Ab hoc ergo uſu magis quam a materia diſcrimen petitur.

Verum ſi de materia quaeras; Tabulae legum aliaeque hujus generis plerumque aheneae fuerunt, etſi antiquitus etiam roboreae, eboreae, aliuſque materiae. Teſtamenti vero tabulas plurimum ceratas fuiſſe reperio: at non recuſo quin ea cera in durabiles alias laminas plerumque tranſcriptae fuerint. Sicuti & illas Tabulas, de quibus hic agitur, in quas primum excipiebantur profeſſiones, ceratas fuiſſe puto, quarum expeditior ſcriptura erat. At non repugno, quin ubi in aerarium inferendae fuiſſent, in aes durabile inciderentur. Nam ſcio ſaepe antiquos ad cenſuales vetuſtiſs. tabulas provocaſſe.

At vero *Tabula* ſingul. num. ſi non aliud quam programma ad modicum tempus valiturum contineret, tum haud dubie lignea erat (unde σανὶς *aſſer*, *tabula* Heſychio vocatur) quia eum identidem figenda ac refigenda eſſet; moleſtum fuiſſet gravi metallo uti. Hujuſmodi erat *Tabula auctionis*, quae & interdum abſolute *Tabula* vocabatur. Nemo eſt qui ignoret, quid ſit *Ponere* aut *Figere tabulam*, *Adeſſe ad tabulam*, *Proſcribere tabulam*. Nec erat alterius materiae Tabula, in qua praetores, aediles, aliique magiſtratus, quibus edictiones competebant, ſua edebant programmata.

Atqui non ſatis erat, ſi aſſeres adhiberentur, niſi etiam calce aut plurimum gypſo obducerentur, quibus litterae atratae aut rubricatae illinerentur. De rubri coloris litteris habeo exempla quae prodam: at vero ſaepius atramento ad ſignanda elementa uſos fuiſſe, lex Servilia teſtatur (apud Briſſonium lib. 2. de Form.) capite *De CDL. vireis in eum annum legundeis*, ubi circa medium ſic legitur . . . IN · TABVLA · IN · ALBO (ſicuti & in ære noſtro *In tabulam in album*: ἓν διὰ δυοῖν, quaſi *In tabulam albatam*) ATRAMENTO · SCRIPTOS · PATREM · TRIBVM · COGNOMENQVE. TRIBVTIMQVE · DESCRIPTOS. Sic & ubi in albo muri tectorio publice aliquid proſcribebatur, nigro id charactere fiebat: quod hodieque fit. Et tamen alibi nigris, alibi rubris characteribus quoddam aedilitium programma locationis praediorum *Juliae Sp. F. Felicis* bene longum, in pariete coloniae Pompeianae depictum, haud ita pridem in Regiis effoſſionibus Pompeianis prodiit: maximi haud dubie pretii, niſi quod fugiente littera. Sed tamen exceptum inde diligenter exemplum in pluteis habeo.

Jam dictum fuit extremi verſûs 14. *Tabulas* alias eſſe ab ineuntis v. 15. *Tabula*. Illae ex cera in laminas aereas tranſcribebantur: haec vero lignea ſed gypſo obducta, ut facile ſuſpendi ac revelli poſſet.

Ad Album vero quod attinet, memini quaedam attigiſſe in Comm. ad Kalend. marmoreum: ſed tamen res eſt ad incudem revocanda. *Album praetorum*, nec ſecus aliorum (quod Graecis etiam λεύκωμα dicitur) eſt ſive aſſer, ſive paries, ſive quaevis alia ſuperficies opere albario obducta. Ac ſane errant, quicumque *Albi* vocabulum ad litteras, quaſi albae fuerint, referunt: quos haud dubie Theophilus aliorſum acceptus tranſverſos egit. Qui tit. *de Actionibus* §. 12. ita ſcripſit: Ἄλβον δὲ λέγεται τὸ Ἔδικτον, διὰ τὸ λευκοῖς γεγράφθαι γράμμασιν: quod vulgo vertunt: *Album dicitur Edictum, quod ALBIS LITTERIS perſcriptum ſit*. Quibus haud dubie vocis γράμματος ambiguitas fraudi fuit: quae ſicuti ſaepe *litterarum* characteres notat, ita non raro *monumenta* ſive publica ſive privata (ut apud Dionyſium γράμματα τιμητικὰ ſunt *cenſoriae tabulae*, & γραμματοφυλάκιον, *tabularium*) aut epiſtolas, & quaslibet chartas deſignat. Itaque Theophilus haud dubie *albatas tabulas* intellexit, in quibus praetor proſcribere moris habuit. Rem ita eſſe oſtenditur ex veteribus Gloſſis verborum Juris in fine Gloſſarii Car. Labbei, in quibus Theophili locus totidem verbis deſcribitur, non tamen ſine auctario huc facient. Ἄλβον λέγεται τὸ Ἔδικτον, διὰ τὸ γεγράφισθαι (ſcribe γράφεσθαι, aut, ut in Theophilo, γεγράφθαι: niſi ſiquis malit, γεγράψεσθαι) λευκοῖς γράμμασιν. Hactenus ea Theophilo habet. At ſtatim hanc de ſuo addit rationem: ἐπὶ γὰρ κονιάματος τὰ διατάγματα καὶ τὰς παραγραφὰς ἐξετίθεσαν: *In albario enim opere conſtitutiones & proſcriptiones exponebant*, utique atro

16 *tum populo dabitur, quotidie ad majorem partem diei propoſitum babeto, unde de plano recte legi poſſit.*

cipientibus ſatis eſſet, commode potuiſſe credat? Scio poſterioribus temporibus ad horrea itatum. Et erant jam tum initio *Horrea Sempronia*, a primo frumentariae legis auctore Caio cognominata. In iis haud dubie menſores teſſeram afferentibus fruges admetiebantur. Quod ſi illud *Ubi frum. dabitur*, ad curatorem frumentationis referas (de quo v. 17. *Quicumque dandum curabit*) non morabor, quin illud (*Ibi, ubi*) ad aliquam fori partem referas, in qua, e conſpectu tabulae, frumentationis curator teſſeras ſolis jure accepturis diſtribuebat. Ac forſan non modo in teſſerarum, ſed & in ipſius frumenti diſtributione Tabula in vicino proſtabat. Confer ver. 17. Jam teſſerarum Tranquillus in Auguſto cap. 40. non tamquam rei novae, ſed uſitatae, meminit. Quis vero ſcit an non jam tum aevo hujus Tabulae teſſeras dari in uſu fuerit; & quidem in *Minucia frumentaria*, paullo ante hanc Tabulam exſtructa? ita ut illud (IBI, VBI) ad hanc Minuciam ſit referendum? De hac Minucia in ſubjecta Excurſione cap. 3. copioſe.

VER. 16. *Quotidie* (id album) *majorem partem diei propoſitum habeto.*] Ex voce *Quotidie* intelligitur, diſtributionem pluribus duraſſe diebus, non uno, uti ſuadebat Suidas. Hunc vide in Νῶναι, ubi *Annonas* inde dictas nugatur, quaſi quae ſingulis Nonis darentur: quaſi ex ἀνὰ & Νῶναι, opinor. Tametſi nihil prohibet, quin uno die (ſive Nonarum ſive alio) teſſerae diſtribuerentur, demenſa vero pluribus per otium diebus. Sequitur: *Majorem partem diei*. In fragmento judiciario, quod ex Puteano Briſſonius lib. 2. Form. num. XXIX. attulit, itemq. Gruterus p. DVIII. v. 13. MAIORE · PARTE · DIEI · AD · EAM · DIEM · DONEC · SOLVTVM · ERIT · APVD · FORVM · PALAM · VBEI · DE · PLANO... Sequebatur hand dubie, *Recte legi poſſit*. Major diei pars ea, puto, intelligitur, qua frequentior populus concurſabat, h. e. horis antiquis novem, nim. ab ortu ſolis, ſive ab hora prima uſq. ad nonam integram. Vide infra legem ploſtrariam a v. 57. ubi iis novem horis ploſtrum per urbem agi vetatur: *Nequis... inter. diu. poſt. ſolem. ortum. neve. ante. horam. x. diei. ducito. agito*. Nam quae ratio ſuadebat, ne iis novem horis ploſtra agerentur, quibus denſior populi turba ultro citroque commeabat, eadem ratio ſe interpretem gerit, ecqua hic *major diei pars* ſit intelligenda; ea nim. qua frequentior in foro multitudo verſabatur. Nam tribus ultimis diei horis non niſi balneis, caenis & curandis corporibus vacabatur. Sic equidem *Majorem partem diei*, hac ipſa Tabula interprete, accipiebam. Nec ab ea ſententia nunc in totum deducor, ubi poſtea Paullum L. 2. D. *de verb. ſign.* artius haec interpretatum comperi. *Diei*, inquit, *major pars eſt horarum ſeptem primarum diei, non ſupremarum*. Cur ea acceptio non in totum aetati Digeſti hujus conveniat, inferne (4) adnotamus. De veteris horologii ratione trita ſunt omnia, & tamen pauca

atro aliove colore. Sicut ebori atrata illinebatur ſcriptura apud Martialem in Apophor. 3. cujus lemma *Pugillares eborei*.

At iniquus ſim, niſi & ex Heſychio & ex Suida hauriam. Ille: *Σανὶς ... λεύκωμα, ἐν ᾧ αἱ γραφαὶ Ἀθήνησιν ἐγράφοντο πρὸ τῶν ἀρχόντων*. Suidas: *Λεύκωμα· τοῖχος γύψῳ ἀληλιμμένος, πρὸς γραφὴν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιτήδειος* h. e. *Λεύκωμα (Album) eſt paries gypſo illitus, ad res civiles proſcribendas idoneus*. Obiter moneo etiam poetas primas poematiorum adumbrationes albo parietum temere ac leviter illeviſſe, mox revocandas ad limam: quo, ut cetera de hoc genere mittam, pertinet Horatianum illud in II. Serm. 3.

Iratis natus paries Dîs atque poetis.

Ex hactenus dictis nemo non intelligit, cur *Album* pro ipſo edicto, prona confuſione vocabulorum, uſurpetur; ſicuti & chartae pro ſcriptis, & ſexcenta talia.

(4) *Amplius de majore (aliter meliore) parte diei, ſtante republica.*

Quae major diei pars in hac tabula & illo judiciario fragmento, itemque Paullo vocatur, ea *Melior* Virgilio dicitur in IX. v. 156. Ibi Servius. *Melior, id eſt Major ſive Prima*. *Melior* autem eademque *Prima* ea dicebatur, quae procurationem corporum anteibat; ſic enim ibi Poeta:

Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei,
Quod ſupereſt, laeti bene geſtis corpora rebus
Procurate.

Ergo in horam corporum curandorum *prima* ſeu *major* diei pars deſinebat. Atqui balnei hora non eadem Pauli ICri tempore, quae ante fuerat. Olim ſerius corpori vacabatur: at ſub Caeſaribus, cum Graecorum mollities inducta in mores fuiſset, paullatim avidius antecapi loriones caeoaſque uſu venit. De Graecis tritum eſt illud Anthologiae di-

§. VI.

De frumentatione: Sequitur ſanctio.

17 *Quicumque frumentum populo dabunt, ſive* (quicumque) *dandum curabit, ne cui eorum, quorum nomina hac lege ab Conſule, Praetore, Tribuno plebis in ta-*

pauca infra ad legem ploſtrariam, ſi res poſcet, dicta reperies.

Sequitur: *Vnde de plano recte legi poſſit.*] De ea formula vide, quae in ima (5) ora pagellae dicimus.

VER. 17. *Quicumque frumentum populo dabunt*] *Menſores frumentarios* (de quibus marmora & ICti loquuntur) ſive ſub aliis nominibus alios (nam fort. pro temporibus varia fuere nomina) quibus diſtribuendi frumenti cura erat, intelligit: ſive a quibus ἀμέσως (*proxime*) frumenta accipiebantur. Sequitur: *Dandumve curabit*, ſupple ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, *Sive quicumque dandum curabit*. Hoc alterum ad eum pertinet, qui rei ſummae praeerat, ſive is aedilis eſſet, ſive ſpecialis alius magiſtratus, modo *Curator*, modo *Praefectus* ei rei, aut quo alio nomine dictus. Nam vocabula quidem varia fuerunt, ſed munus idem; ejuſque crebrae nominum variationis gratiâ Lex τὸ *Quicumque* appoſite uſurpavit.

Ibid. *Ne cui eorum.*] In aere legitur NEIQVE · EORVM. Verum in priore voce ſcalptoris vitio deeſſe in fine I, ac legendum NE · QVEI putavit Maittairus, quod & Conradus probavit. QVEI porro dativus eſt non tantum hic, ſed & ver. ſeq. iis verbis: EORVM · QVEI · FRVMENTVM · DEDERIT. Ab hoc dativo QVEI naſcebatur rectus pluralis *Ques* (6) fre-

Qq 2

diſtichon, ſi id recte recordor:

> Ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται· αἱ δὲ μετ᾽ αὐτὰς,
> Γράμμασι δεικνύμεναι, ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

Quod ſic exprimi ferme quiverit:

> *Sex horae ſat erunt ad opus: quae deinde ſequuntur,*
> *VIVE ſonant, junctim te relegente notas.*

Graece ignaros moneo, per illud ZHΘI arithmetice acceptum horas quatuor a ſeptima ad decimam notari: at idem grammatice tantumdem eſſe quod VIVE.

Ergo apud Graecos *Melior* eademque *Prima* diei pars ſex prioribus horis conſtabat: apud Romanos, autem ſub Caeſaribus pro hominum ſeveritate aut mollitudine alia aliis hora fuit, ſed ita ut ICti (quos decuit rigidiora ſequi) ſeptem prioribus horis partem illam meliorem conſtituerent. Nam ita iis temporibus ſactitatum reperio. Viri graves haud ferme citius hora octava lavabant, nec ante nonam accumbere ſoliti. Hinc recte Paulus *ſeptem horarum* comprehenſione primam diei partem continuit.

At olim non ita fuit. Nam ut cetera praeteream, ſi ab hora octava curatio corporum inſtitui conſueviſſet, cur, ne plauſtra uſque ad horae decimae exordium agerentur, vetitum? An non id argumento eſt, iis temporibus novem priores horas haberi conſueviſſe *Majorem*, itemque *Meliorem* ſeu *Primam* diei partem? Verum de his pro ſua quiſque maxima voluntate decreverit.

(5) Tritiſſima eſt formula hiſce ſingularibus litteris concepta V. D. P. R. L. P. quas Val. Probus expoſuit *Vnde de plano recte legi poſſit*. At prima ſingularis explicari etiam poteſt *Vbi*. Nam in fragmento judiciario apud Grut. p. DIX. ſic legitur litteris integris: *Apud forum · palam · VBEI · DE · PLANO · RECTE · LEGI · POSSITVR · proſcribito.* Ceterum plures alii illud *Vnde* tuentur. Ioſephus: ὅθεν ἐξ ἐπιπέδου καλῶς ἀναγνωσθῆναι δύναται. Vlpianus L. XI. D. *inſtit. act.* §. 3. *PROSCRIBERE PALAM ſic accipimus, Claris litteris, unde de plano recte legi poſſit . . . ante eum locum, in quo negotiatio exercetur, non in loco remoto ſed in evidenti.* Suetonius in Caio cap. 41. eum reprehendit, quod legem de vectigalibus propoſuerit, *Minutiſſimis literis & anguſtiſſimo loco, uti ne cui deſcribere liceret.* Poſtremo illud idem *VNDE de plano* tuetur etiam Auſonius Orat. ad Gratianum Aug.

(6) *Dativus QVEI ex eo maxime adſtruitur, quod pron. QVIS olim ad tertiam declinationem pertinuerit: quae hic per omnes caſus extenditur.*

Dativus QVEI (ex quo Quintilianus *quî* fecit, ut ante dictum) non tantum ex manifeſto hujus Tabulae loco v. 18. conſtat, verum etiam cum recto plurali QVES, apud antiquos tritiſſimo, cohaeret. Vtrumque enim tertiae declinationis canones ſequitur. Chariſius lib. 1. ex Pacuvio citat: *Ignoti neſcio ques ignobiles*. Ex Catone in II. Orig. *Queſcumque Romae regnavissent*. Ex Plauto; *Ques ignobiles*. Priſcianus lib. XII. Attium dixiſſe refert, *Sed quesdam*. Poſtremo in vetuſtiſſimo illo Bacchanaliorum S. C. (quod ex Regno noſtro profectum, in Muſeum Caeſareum convolavit, quâvis gaza pretioſius, cum Digeſtum hoc noſtrum centum ipſis annis antecedat) bis equidem SI QVES legiſſe memini recto caſu plurali.

Verum hoc gratulor, quod cum in relativo *Quis* non alii ex tertia declinatione caſus, quam QVES & QVIBVS ſuperare crederentur; nunc demum ex Tabula noſtra v. 17. & 18. QVEI dandi caſu accedat; imo plane videantur omnia ad tertiae inflexionis peculium pertinere. Nam ex recto *Quis* oritur Gen. *Quojus* pro *Quis* (quomodo in Campanis ſaxis a me collectis *Cererus*, *Venerus* pro *Cereris*, *Veneris*, ac plurima talia) Dat. *Quei* & *Qui*: Acc. *Quem*: Abl. *Qui*. Plur. *Ques* caſu triplici, &

Qui-

Digitized by Google

18 *bula in albo propoſita erunt , frumentum dato neve dare jubeto ; neve ſinito . Qui adverſus ea eorum* (ali-) *cui frumentum*
19 *dederit , is intra menſem unum ſeſtertios quingentos populo dare damnas eſto ; ejuſque pecuniae,* (ejus) *qui volet, petitio eſto.*

frequens admodum apud antiquos . Quid ſi quam minima mutatione pro NEI·QVE· legatur NEI (quod idem ac NI) QVI ? Nam ſaepe E & I in antiquis monumentis conſunduntur. Ac porro dativum QVI agnoſcit Quintilianus , quippe qui lib. IX. c. 3. in illo Virgiliano hemiſtichio Ecl. 4. *Qui non riſere parentes* , legit *Qui* pro *Quoi*. Hiſce omnibus de cauſis recte illud NEI · QVE · interpretamur *ni qui* h. e. NE· CVI . Ad rem vero ipſam quod attinet (an ea ſcil. interpretatio huic loco conveniat) in ſubjecta Excurſione videbimus.

VER. 18. Sequitur ſanctio : *Qui . adverſus ea . . . . is IN. TR. M. I. HS.* ♄ *populo dare damnas eſto.*] Jam ſupra in notationibus ad Conrad. pag. 293. diximus, recte vidiſſe Maffeium interpretantem, *Intra menſem unum ſeſtertios quingentos populo dare* &c. Adde quod in mulctis iſtis ſaepe menſtrua dilatio dabatur : qua deinde expletâ uſurae decurrebant, quae δίκαι τριακοσταῖαι in priore Heracleotico aere (illo ſcil. quod in adverſa hujus Digeſti pagina deſcriptum explicuimus) appellantur. Vide & infra ad ver. 41. ad illud : *Si is qui adtributus erit eam pecuniam diebus XXX. proximis . . . non ſolverit* &c.

VER. 19. QVEI · VOLET · PETITIO· ESTO.] Tritiſſima mulctarum concluſio , ut ex innumeris legum & SCtorum exemplis patet . Vide Conradum ſupra Cap. V. pag. 293. Antequam vero ad Caput legis ſecundum exponendum progredior ; nonnulla de frumentationis negotio , accommodate tamen ad aes noſtrum, ediſſerenda mihi cenſeo .

E X C V R S I O

De profeſſione, deque frumentatione, quatenus hoc Capite continentur , animadverſiones aliquot .

Ex tabulae illius , quae huic proxime praeibat , naufragio , plura nos haud dubie latent, quae ad abſolutam tum profeſſionis hujus , tum etiam frumentationis hîc deſcriptae notitiam pertinent. De utroque enim negotio copioſe actum in ſuperiore tabula fuerat ; quia in hac de utroque ſic ſermo inducitur, tamquam ſi mera ſit rerum in aere ſuperiore ſancitarum continuatio . Nam de profeſſione ſic incipit: *Quem HAC LEGE* (aeris ſuperioris ſcil.) *profiteri oportebit* . Nec aliter v. 4. 13. 17. & alibi . Ergo ubicumque duae illae ſingulares litterae *H. L.* (*hac lege*) occurrunt, ad aera ſuperiora lector rejicitur; in quibus quinam civium profiteri cogerentur , & quasnam res , accurate praeſcriptum fuerat . Sed & de frumentatione in ſuperioribus actum fuiſſe , non eſt dubium ex ver. 15. verbis illis, *Et cum frumentum populo dabitur* : & v. 17. *Quicumque frumentum populo dabunt* . Nam de diſtributione frugum ſic tamquam de re in ſuperioribus laminis diſcuſſa loquitur. Ac ne forte dicas, ex proximis antiquioribus legibus frumentationem ſatis fuiſſe notam ; ſcitum eſt , eam largitionem non ita radices egiſſe, ut haberi pro re uſitata poſset . Semper ea fluctuans & variabilis fuit . Ergo ex nova certe rogatione haec noſtra frumentatio fluxit: de qua quia in ſuperioribus actum fuerat , idcirco frumenti dationem nominari tantum hîc ſatis fuit .

Hiſce de cauſis ſuperioris laminae interitum, quatenus de profeſſione deque frumentatione in ea cautum fuerat, augurando ſaltem reparare conabimur : in quo , ſat ſcio , alii feliciores erunt .

C A P V T I.

Quorumnam civium recenſus, & quarumnam rerum profeſſio hîc imperata fuerit.

Recenſionem hanc a cenſu luſtrali multimodis (7) diſſidere , clarius eſt, quam ut id monitore indigeat . Id potius videtur

Quibus duplici . Ac nihil aliud ad integram declinationem abſolvendam, quam patrius pluralis deeſt. Verum quin is primitus haud alius quam QVVM fuerit, nullus dubito . Sed poſtea, ne cum conjunctione *Quum* confunderetur, alterum *Quorum* magis placuit .

(7) Nam I. in cenſum luſtralem cives omnes non tantum qui Romae eſſent , ſed & quicumque extra ur-

tur obſcurum, quem ad finem ea comparata fuerit.

I. Ac primum mihi omnia circumſpectanti, iſthaec ſive profeſſio ſive deſcriptio ad ditiores tantum pertinuiſſe videtur. Id conſtat ex v.15. ubi profeſſionis album, quo tempore frumenta diſtribuebantur, in ipſo diſtributionis loco proſtare jubetur: *Et cum, inquit, frumentum populo dabitur, ibi ubi frumentum populo dabitur. . . propoſitum habeto*: ac multo magis ex v.17. *Ne cui eorum, quorum nomina . . . in albo propoſita erunt, frumentum dato*. Nonne vides ad inopes (8) tantum hac lege diſtributionem reſtringi coepiſſe? eâque gratia deſcriptionem agrorum, pecorum, pecuniae foenebris, ceteraeque negotiationis ſingulorum praemittendam fuiſſe, nempe ut qui ultra certum modum poſſiderent, a beneficio frumentationis arcerentur. Atque hinc diſcimus aes noſtrum C. Gracchi tribunatu h.e. anno DCXXX. fuiſſe poſterius; quia Gracchana illa largitio neminem etſi ditiſſimum excludebat, auctore (*) Tullio; cum contra haec noſtra tabula locupletes arceret.

II. Dixi, qui ultra certum modum poſſiderent, ἀνεμήτους (*diſtributionis expertes*) hac lege fuiſſe. Verum quis ille modus fuerit, expedire quî poſſumus? Modus Liciniae legis olim celebrabatur, nemini nt liceret plus jngeribus quingentis arare, pluſve centum capita pecoris majoris, & quingenta minoris paſcere. Id quod Ti. Gracchus ſuâ in Agrariâ ſecutns fuit, hoc inſuper indulto, ut ſingulis ditiorum filiis liceret ejus ſummae dimidium ſuo nomine poſſidere. Verum haec ad modum poſſeſſionib. non largitioni ponendum placuiſſe video. Ceterum ubi primum frumentatione non niſi egentes levari viſum fuit (quod in hac Tabula praecipue ſpectabatur) tum illos etiam, qui longe infra Liciniae modum poſſiderent, diſtributione fraudatos, certiſſimum habeo. Verum quis ille terminus fuerit (ultra quem ſcil. cives ἀνέμητοι eſſent, citra quem fruge gauderent) ob priorum laminarum interitum ignorare compellimur. Hoc unum praeſtare poſſumus, qnorum nomina in albo proponebantur, eos modum, de quo ſupra dixi, exceſſiſſe, eoque ἀνεμήτους manſiſſe, ceteram interim turbam ad egentiorum numerum, quibus debebatur demenſum, pertinuiſſe.

III. Et haec quidem ſunt extra dubitationis aleam poſita. At illud praeterea, etſi praeſtare nequeo, perquam probabile cenſeo. Suſpicor enim vim totam Albi illius, in quod ditiores relatos dixi, fuiſſe ancipitem. Nam non eo tantum valebat, ut qui in ea inſcripti, efficeret ἀνεμήτους (*diſtributionis expertes*) verum etiam ut eosdem pro ſui censûs ratione inferre aliquid in aerarinm cogeret, quod in tenuiorum ſtatam atque perpetuam frumentationem expenderetur.

Atq. ex bis ita conſtitutis, plura aſſequimur commoda; & illud in primis, nim. diſtributionem Tabulae hujus, ita temperatam videri, ut & ad paucos (h. e. non niſi ad tenniſſimnm quemque) pertineret, & ut ex ea non exhauriretur aerarium: quae duo illa ſunt, quae Tullius (9) in fru-

urbem (in tribus ſinguli ſuas relati) morabantur, nomina dabant, ita ut incenſis poenae maaimae ſtatuerentur. At hoc recenſu ii tantum cives continebantur, qui domicilium Romae fixiſſent, etſi interdum peregre profecti, ut in loco oſtendi. II. Cenſui agendo magiſtratus peculiaris vacabat, nempe cenſor: at receuſio iſta ab uno ex conſulibus, aut praetoribus, aut tribunis plebis peragebatur. III. Cenſiti bonorum multiplicium compotes efficiebautur: contra vero recenſus bic a frugum diſtributione recenſitos eacludebat. IV. Poſtremo cenſus ſtata res erat, ac, modo ne quid turbatum, poſt ſingula luſtra redibat: at recenſiones extraordinariae eraut, & peculiaribus de cauſis imperatae. Haec quidem ſatis protrita ſunt. Tamen duo admonuiſſe hic proderit: I. ad hujus loci profeſſionem, non autem ad luſtralem cenſum, recenſionem Orbis terrarum (h. e. Judaeae, quae ſermone Helleniſtico Οἰκουμένη, *orbis terrarum* vocabatur) ab Augusto tempore Chriſti Servatoris ortûs peractam pertinniſſe, ut iu Biblicis noſtris oſtendimus. II. Aut ſi hanc, de qua Evangelium loquitur, *Cenſum* vocare libeat; non morabor, modo improprie ſic nuncupetur, & a luſtrali vetere illo cenſu diſtinguatur; ſicuti & Galliarum recenſio ſub eodem Auguſto, a Druſo prius, moa ab ejus filio Germanico peracta, *Cenſus* improprie ab biſtoricis dicitur: qoorum loca vide apud Bulengerum in *De Vectig.* cap. 14.

(8) Etiam quidem Gracchaua lea eo ſpectabat, ut egentibus viliorem annonam redderet (id quod Plutarchus in Gracchis *ἐπευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγορὰν* appellat) quod ſcil. frumentum ſemiſſe & triente tantum veuibat. Verum cum hoc beneficium ad cives univerſos, etſi ditiſſimos, pertineret, interim exhauriebatur aerarium. Vide infra Adnot. 9. & 10.

Hinc in aere uoſtro optime cautum, ut inopes tantum ea benignitate fruerentur: quae, ſi quidem latins patuiſſet, ſpoliatum ibat aerarium.

(*) Cujus locum pulcherrimum infra cap. 2. ſect. 1. Adnot. 10. adſcripſi.

(9) Quo ſpectat Ciceronis illud in II. Offic. cap. 21. *C. Gracchi frumentaria magna largitio* (quia *viritim* omnes complectebatur): *exhauriebat igitar aerarium:*

frumentatione expetivit. Verum de conjectione tota plura cap. ſeq. Adn. 16. dicam.

CAPVT II.

Frumentatio hic expoſita, ex quanam lege frumentaria fluxerit, & ad quodnam tempus referenda videatur.

SECTIO I. *Leges frumentariae a Gracchana anni DCXXX. uſque ad Liviam anni DCLXII. ac paullo ulterius recenſentur.*

Prioribus Romae ſaeculis pluries, maxime in ſummis annonae difficultatibus, frugum, pretio quam leviſſimo divenditarum, erogatione delinita multitudo a magiſtratibus fuit. At hujuſmodi largitiones arbitrariae fuere ſemper, nec niſi artioris annonae neceſſitatibus extortae.

I. Ac ſane primus qui frumentariam legem ſtatam & ad perpetuitatem tulerit, fuit C. Sempr. Gracchus an. DCXXX. Is Tiberio fratre interfecto, *Tribunus plebis* (verba ſunt Epitomae Livianae LX.) *eloquentior quam frater, pernicioſas aliquot leges tulit: inter quas frumentariam, ut ſemiſſe & trientē frumentum plebi daretur: alteram legem agrariam* &c. Cur frumentaria inter pernicioſas habenda fuerit, explicat Cicero in II. Offic. 21. *quia exhauriebat*, inquit, *aerarium*. Cur vero exhauriebat? quia omnes ex aequo cives admittebat: de quo praeter Adnot. 9. vide inferne Tullii (10) locum. Huic Caii legi mox Minucius obrogavit ann. DCXXXII. de quo cap. ſeq. plura.

II. Sub haec vidit, opinor, quid maculae haereret largitioni Gracchanae M. Octavius is, qui triennio poſt, h. e. an. DCXXXIII. tribunatum geſſit, eoque Semproniam (11) abrogavit, ſalubriorem vero alteram frumentariam tulit, a Cicerone laudatam, & cum Gracchana comparatam. Vide Adnot. 9. & 10. ex quibus perſpicies, quid Octavia a Gracchana diſſideret. Miror interim Octaviam iſtam frumentariarum optimam, ac Tulliano elogio digniſſimam, a Vinc. Contareno in lib. *de Largit. frum.* cap. 2. (ubi leges ea de re numerat) fuiſſe praeteritam. Ac miror etiam tam acrem Lipſii reprehenſorem interdum, uti fit, ipſum etiam a ſcopo aberraſſe.

At nec legem Octaviam diu placuiſſe, ſecutae rogationes duae ſuſpicionem injiciunt. Vna illa fuit, cui C. Marius (in ſuo anni DCXXXIV. tribunatu) interceſſit, auctore Plutarcho initio Marii. *Rogatione*, inquit, *promulgata de frumento civibus viritim dividendo, cum vehementiſſime interceſſiſſet, perviciſſetque ne ferretur; parem laudem in utroque certamine* (dixerat de altero proxime) *eſt aſſecutus*. Verum ex his equidem, ſi quid video, conſtare puto, novae rogationi merito Marium interceſſiſſe, quod eâ exhauriebatur aerarium; quia Semproniam frumentariam revocabat, qua viritim omnibus frumenta dabantur: proinde eam vim Marianae interceſſionis fuiſſe, ut legis Octaviae moderatio in ſuo robore permaneret. Idem & de lege Appuleia judicium ferri volo. Nam rogationis alterius L. Appuleius Saturninus an. DCLII. auctor fuit: cui, ne legem perferret, qua vi Caepio reſtiterit, luculenter Auctor ad Herennium (12) docuit. Ambae

igitur

rium e modica M. Octavii (ut quae ad egentes tantummodo pertineret) *& Reip. tolerabilis & plebi neceſſaria. Ergo & civibus & Reip. ſalutaris*. De M. Octavii frumentariâ lege anni 633. dicam rurſus cap. ſeq.

(10) Cicero Tuſc. III. 20. *Piſo ille Frugi ſemper contra legem frumentariam dixerat. Is, lege lata* (tametſi) *conſularis, ad frumentum accipiendum venerat. Animadvertit Gracchus in concione Piſonem ſtantem. Quaerit audiente populo Rom. qui ſibi conſtet, cum ea lege frumentum petat, quam diſſuaſerat. Nolim, inquit, mea, bone Gracche, tibi viritim dividere libeat: ſed ſi facias, partem petam*. Antea legebatur, *mea bona Gracche*. At in ſcriptis melius, *mea, bone Gracche*. Nam per illud *mea*, non privum ſuum, ſed publicum patrimonium intelligit, de quo ſubjicit Tullius: *Parum me declaravit vir gravis & ſapiens, lege Semproniâ patrimonium PVBLICVM diſpenſari?*

Atque (quod noſtra intereſt) ex his vides Gracchanam benignitatem non privatim egentes fuiſſe complexam, ſed ex aequo ad omnes pertinuiſſe, quando etiam viri conſulares ad eam concurſarent. At forſitan Octavia largitio, quam Cicero uti *modicam & tolerabilem, & plebi neceſſariam* commendavit (cujus locum in ſuperiore Adnot. adſcripſi) non niſi tenuioribus opem ferebat; atque idem de Appiani Boria lege (de qua cap. ſeq.) deque Livia anni 662. ſentiendum. Hiſce de cauſis Plutarchus in Grac. (ubi de Caii frumentaria ſic ſcripſit: *ἐπευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγορὰν, Annonae pretium egentibus minueat*) videbatur Gracchanam cum Octavia & ſequentibus moderatis largitionibus miſcuiſſe. Tamen debet ita hiſtorici Chaeronenſis accipi dictum, ut Gracchus quidem non niſi in egentium gratiam annonam levare in animo habuerit; quamvis ea benignitas ad locupletes etiam ex tranſverſo redundarit.

(11) Cicero in Brut. cap. 62. *M. Octavium Cn. filium, qui tantum auctoritate dicendoque valuit, ut legem Semproniam frumentariam, populi frequentis ſuffragiis abrogaverit.*

(12) De Appuleia lege ad Heren. I. 12. ita legimus. *Cum L. Saturninus legem frumentariam de ſemiſ-*

miſ-

igitur cum injuſſae manſerint; plane oſtendunt Octaviam largitionem interim viguiſſe : quod & ſubindicat Tullius, quem vide Adnot. 9.

Ac poteram hîc & M. Minucii Rufi meminiſſe. Quem quidem per haec tempora Porticus *Minuciae frumentariae* auctorem fuiſſe , ſat novi : an vero legem ullam frumentariam tulerit , juxta cum ignariſſimis ſcio . Verum univerſum *Minutiae frumentariae* negotium praeſtabit ſeorſum cap. ſeq. tractari.

III. Ergo ex legibus frumentariis ratis tertia illa haberi debet , quam Spurius Borius (niſi ſi id nomen in mendo cubat) decennio plus minus poſt Octaviam illam tulit de tributis a poſſeſſoribus agrorum pendendis ad diſtributiones populo faciendas . Verum de hac plenius dicam ſequente ſectione .

IV. Nunc de ea loquar, quam M. Livius Druſus ſub belli Socialis jam jam erupturi primordia promulgavit , perque vim , obſiſtente licet Philippo conſule , pertulit. Aegre eſt, quod ejus rei narratio Liviana deperiit, nec aliud nunc quam Flori epitome (13) ad ejus hiſtoriae fidem ſupereſt. Idem vero Florus in ſua hiſtoria III. 17. non obſcure frugum (14) largitionem deſignavit . Ac miror & Aſconium (15) in Cornelianam pro eâd. citari. Sed Druſo interfecto , leges ejus ſenatus , Philippo conſule referente , abrogavit . Itaque frumentariae leges (juſſae quidem verum non diuturnae) quatuor non amplius a C. Gracchi tribunatus ad bellum ſociale fuerunt.

V. Mox Italico bello compoſito , non immerito delinita plebs hac largitione frumentaria quinta fuit, quam huic aeri debemus: de qua ſect. ſeq. amplius diſputabitur.

VI. Poſtremo Syllâ invadente rempublicam , ac per eum tribunitia poteſtate ſublata , ſimul largitiones illae interquierunt. At eodem mortuo, lex frumentaria quaedam Terentia anni DCLXXX. memoratur, auctorib. C. Caſſio & M. Terentio conſulibus: de qua vide Contaren. de largit. frum. cap.2. Hanc excepit S. C. in Catonis ſententiam factum anno DCXCI. quo Patres plebem largitione frugum ſibi devinciendam ſtatuerunt . Ac poſtremo Clodius tribunatu ſuo legem illam Clodiam frumentariam tulit , quae uſque ad reip. interitum perduravit : quâ frumenta prorſus gratuita erogabantur . Hujus legis largitio mox ſub Caeſaribus nullo non tempore continuata fuit.

Atq. haec de Romanorum frumentatione (non quidem univerſa , ſed quatenus huic Tabulae ſerviat) luce aliqua perfudiſſe ſufficiat. At ſi qui ſunt qui rem univerſam ediſcere cupiant , ii Lipſii Electa, nec non Admiranda , ad haec Vinc. Contareni peculiarem de frumentaria largitione libellum , alioſque plures adibunt .

SECTIO II. *Æris noſtri largitio cujus potiſſimum temporis fuerit , & ex quanam lege profluxerit .*

I. Ad prius quod attinet: dubium non eſſe poteſt, quin haec univerſa tabula poſt Italicum bellum , & civitatem Italis datam ſcalpta fuerit , ut alibi pluries oſtendetur : id quod & ſine monitore cuivis , ſegmentum ſaltem Neapolitanum legenti, liquidiſſimum erit. Hinc vero & de frumentariae hujus legis aevo judicabimus.

II. Jam

miſſibus & trientibus laturus eſſet; Caepio, *qui per id temporis quaeſtor urbanus erat , docuit ſenatum , aerarium pati non poſſe largitionem tantam . Senatus decrevit, ſi eam legem ad pop. ferat , adverſus temp. videri eum facere. Saturninus ferre coepit* . Collegae *intercedere. Ille nihilominus ciſtellam detulit.* Caepio *ut illum contra S. C. , intercedentibus collegis , adverſus remp. vidit ferre, cum viris bonis impetum facit , pontes diſturbat, ciſtas dejicit , impedimento eſt quo ſecius feratur lex : arceſſitur* Caepio *majeſtatis*. Mitto cetera.

Porro in his quae adſcripſi, recte Caepio *docuit ſenatum , aerarium pati non poſſe largitionem tantum ;* quia inter Gracchorum leges, in quas revocandas Appuleius vehementer incubuit, erat frumentaria C. Gracchi de frumento viritim civibus omnibus dando: quae teſte Tullio , *exhauriebat aerarium*. Vide ſup. Adn. 9. & 10.

(13) Liviana Epitome LXXI. *M. Livius Druſus Trib. plebis . . . per vim legibus agrariis FRVMENTARIISQVE LATIS, judiciariam quoque pertulit .*

(14) Florus Hiſt. III. 17. ita incipit: *Livius Druſus . . . eaſdem leges* (quas , rogo , niſi agrariam ſcil. & frumentariam , in quas ſupra memorati a ſe tribuni incubuerant) *aſſerere conatus* .

(15) Aſconius in Or. pro C. Cornelio majeſtatis reo , ad illud *De legibus Liviis* , ſic adnotat : *Puto vos reminiſci, has eſſe leges Livias, quas illis conſulibus M. Livius Druſus tribunus pleb. tulerit : qui cum ſenatus partes tuendas ſuſcepiſſet, & leges pro optimatibus tuliſſet ; poſtea eo licentiae eſt progreſſus, ut nullum in iis morem ſervaret . Itaque Philippus conſul , qui ei inimicus erat , obtinuit a ſenatu , ut leges ejus omnes uno S. C. tollerentur. Decretum eſt enim , contra auſpicia eſſe latas, neque iis teneri populum* . Vbi frumentariae veſtigium nullum . Vel ſic tamen Aſconiana iſta cognoſſe juverit .

II. Jam ad alterum progredior . Atq. equidem hoc video legum univerſis latoribus in more poſitum, ut cujuſcumque argumenti decreta ſanciturі in publicum prodeant , ejuſdem argumenti priora ſcita , ac maxime proximorum temporum , verſent atque diſcutiant , ut eorum optima quaeque arripiant , noxia vero aut parum temporibus praeſentibus accommodata aptioribus mutent ; itâque rem omnem temperent , ut ſui temporis rationibus apte próſpiciant . Itaque Gracchanam ſane nimiam largitionem a M. Octavio ita reſtrictam animadvertimus, ut ad pauciores reſtrictâ benignitate, *modicam* & *tolerabilem*, uti Cicero praedicat, efficeret, nec exhauriret aerarium . Plus decennio elapſo quidam Sp. Borius (ſi hujus tribuni plebis recte tenemus nomen) totum largitionum inſtitutum, prorſus illis temporibus neceſſarium , longe tolerabilius reip. reddidit , dum ex agris tributa quaedam inferri juſſit , conſilio ad largiendum opportuniſſimo . Totum hoc Borii πολίτευμα , ſane quam conſultiſſimum, quale fuerit , inferne (16) diſcuſſum copioſe reperies . Ac mihi

(16) DE BORIAE THORIAEQVE LEGIS DISCRIMINE.

I. *Appiani de Spurii Borii lege frumentaria locus.* II. *Pighius male bujus tribuni legem de Thoria accepit ; quia Thoria (cujus fragmenta apud nos in uno ex Regiis Praetoriis adſervantur) contraria Borii legi fuit ex Tullio & Appiano .* III. *Appiani locus recta interpretatione donatus: temporum putatio explicata : Γράκχου νομοθεσία ab utrius Gracchi tribunatu repetenda: cur plebs Romana ſpoliata νόμοις dicatur .* IV. *A Thoria anni 646. eſt diverſa lex illa , quam Appianus Borio tribuit, quaeque ante Thoriam lata fuerat .*

I. Appianus in I. Εμφυλ. pag. 366. poſt C. Graechi (ejus qui legem agrariam a fratre latam rogatione ſuâ frumentaria cumulaverat) & Fulvii Flacci interitum ita refert. *Nec ita multo poſt lata lex eſt, licere unicuiq. ſuam portionem agri , de quo tamdiu contendebatur, divendere , quod prior Gracchus vetuerat. Moxq. pauperes a divitibus vel vi vel pretio ab agrorum poſſeſſione ſubmovebantur . Itaq. in deterius ſemper cauſa egenorum vergere* (μέχρι ΣΠΟΤΡΙΟΣ ΒΟΡΙΟΣ δημαρχῶν εἰσηγήσατο νόμον , τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν , ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων , καὶ ΦΟΡΟΤΣ ὑπὲρ αὐτῆς τῷ δήμῳ κατατίθεσθαι , καὶ τάδε τὰ χρήματα χωρεῖν ἐς ΔΙΑΝΟΜΑΣ · ὅπερ ἦν μέν τις τοῖς πένησι παρηγορία διὰ τὰς διανομάς , ὄφελος δ' οὐδὲν ἐς πολυπλήθειαν) *donec Spurius BORIVS tribunus plebis in totum legem agrariam abrogavit , relictis agris in poſſeſſione veterum detentorum, ea tamen lege ut ex iis TRIBVTA populo penderentur , quae in largitiones* (frumentarias) *cederent : id quod ad egentium ſolamen aliquod , non item ad Italiam frequentandam proficiebat . Ita eluſis ſemel Gracchi legibus* (*perutilibus reip. alioqui futuris, ſi conatus ſucceſſiſſet*) *non multo poſt alius tribunus plebis TRIBVTA etiam ABROGAVIT : qua abrogatione ad ultimum plebs ſpebus omnibus excidit .* Locus ſingularis (nec enim Borii iſtius, aut Boriae legis uſquam vola neque veſtigium exſtat) quo minus miror eam Vinc. Contareni qui cap. 2. accurate leges frumentarias ſive ratas, ſive tantum promulgatas recenſet, effugiſſe induſtriam .

II. Atque hunc ego locum luce aliqua perfuſurus, a legiſlatoris nomine ordiar. Nec enim inter gentes Romanas *Boriam* uſquam memorari ſcio . Quid igitur ? retinebimus ne integrum *Boriae* gentis nomen ! Quid ni ? cum nova ſemper gentilitia vocabula, inaudita prius, detegantur. Tamen cum ſciamus Romanorum propria nomina multis modis corrumpi a Graecis ſolere ; haud erit abſonum, ſicunde ex vicinis aliis nominibus Boriae gentis vocabulum caſtigari atque refingi poſſit.

Ac ſane egregie id praeſtitiſſe videbatur Steph. Pighius ad V. C. annum DCXLVI. ubi apud Appianum eodem retento *Spurii* praenomine , unius litterulae mutatione pro Βόριος repoſuit Θόριος . Is enim ille eſt *Spurius Thorius*, cujus tribuni, legiſq. ab eo latae meminit Cicero tum in Bruto cap. 36. tum etiam in II. de Orat. c. 70. Ac nihil ſane afferri pulchrius poterat , niſi ſententia legis adverſaretur . Nam in Bruto ſic ſcribitur : *Sp. Thorius ſatis valuit in populari genere dicendi , is qui agrum publicum* (*vitioſa* (I) *& inutili lege*) *vectigali levavit*. Hîc ager vectigali levatur : at contra in Appiano agri vectigales fiunt . Exſtant apud Sigonium lib. II. de antiquo jure Italiae cap. 2. legis illius Thoriae lacera fragmenta duo ex aere ipſo deſcripta : ex capte inquam tabula , quae hodie in REGIS NOSTRI gazophylacio , quod in Capimontiano Palatio viſitur , cum aliis hujuſmodi aeneis legum tabulis praeclariſſimis aſſervatur. Initium frugmenti prioris tale eſt : SP · THORIVS · · · F · TR · PL · PLEBEM · IVRE ROG · PLEBESQVE · IVRE · SCIVIT · &c. Quamquam autem non pronae explanationis ea fruſtra ſint ; ſatis tamen perſpicitur , & agrariam legem eſſe , & ejus ſententiae, quam ei Tullius tribuit.

Haec cum ita ſint, aberravit ne Alexandrinus hiſtoricus , qui & pro *Thorio*, *Borium* neſcio quem obtruſerit (quamvis eam culpam ſatius eſt in librarios conjici) & legis Thoriae ſententiam perverterit in contrarium ! Nim. enim Borius (aut quiſquis eſt) agris tributa impoſuerat , quae Thorius ſuſtulit , auctore Tullio . Equidem fateor ab Appiano erratum fuiſſe, verum in eo tantum, quod unum legiſlatorem cum altero confuderit. Fuit ſane aliquis tribunus (ſive *Borius*, ſive parum (II) diverſi ab eo nominis fuerit) qui ditiorum agros tri-

(I) *Haec ob eam cauſam* παρεντέθεικα (interpoſui) *nequis junctim* Lege vectigali *legeret ; cum potius Cicero legem Thoriam , tamquam vitioſam & inutilem taxet, quippe quae agrum publicum vectigali levarit .*

(II) I. *At primum , ſi fingamus huic tribuno* τὸ Σπύριος *non praenomen, ſed gentile nomen fuiſſe* (*nam gens*

mihi ſane M. Livius ille (de quo ſectione ſuperiore num. IV. dixi) utrumque Borii temperamentum poſtea imitatus videtur, ut inferne (17) conjicimus; ut mihi plane

Rr vi-

tributo, ex quo frumentariae largitiones pararentur, oneraverit. At fuit etiam non multo poſt alter, cuius nomen Appianus reticet, qui hanc legem abrogavit: is vero Spurius Thorius fuit. Vide extrema Appiani verba, in quibus ille alter *tribunus plebis* anonymus, qui *tributa* a priore impoſita *abrogaſſe* dicitur, non alius a Sp. Thorio anni 646. tribuno eſſe debuit.

III. Ac ſane praeter Tullii locum, etiam quae ab Appiano ſtatim ſubjicitur, putatio temporum ſatis oſtendit, Sp. Thorium non prioris legis, quam Borio tribuit, ſed alterius, cujus latorem tacet, auctorem eſſe potuiſſe. Nam poſt locum initio adſcriptum, ita ſtatim conqueritur Appianus, poſt legem hanc alteram, *nihil reliquum populo factum, cum & civium & juventutis militaris infrequentiâ laboraret, & (γῆς προσόδῳ) agrorum vectigalibus, & (διανομῶν) diſtributionibus frumentariis, & (νόμων) legum* (III) *juſſione* careret: id vero malum (*πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας*) *anno quinto decimo a* (C.) *Gracchi legum latione contigiſſe*. Obiter moneo, haec omnia me ex Appiani mente, ex dictionis vi, itemque ex rerum geſtarum fide interpretatum, cum tamen Geleniana verſio ſecus pleraque acciperet. In primis autem *Γράκχου νομοθεσίαν* (*Gracchana inſtituta*) non niſi a Graccho poſteriore, cui *Caio* praenomen fuit, ordior; nam prior Gracchus de agris dividundis, non item de frumentaria diſtributione ſollicitum ſe praeſtiterat: Caius utrumque cumulavit. Ergo hoc vult Appianus, a C. Graccho per annos quindecim Gracchana ſcita viguiſſe. Ac anno poſt Caium quintodecimo, latâ Thoria lege, plebs ſemel omnibus commodis excidit. *Διανομὰς* non quaslibet *diſtributiones*, ſed *frumentarias* accepi; nec enim eo tempore aliae largitiones in uſu fuere, nec aliae expetebantur.

Huic vero interpretationi temporum putatio concinit. Re enim vera ab anno 630. (quo C. Gracchus leges agrarias & frumentarias pertulit) ad legem uſque Thoriam (anni 646.) quindecim anni ſolidi plebis utilitatibus commodi interceſſerunt. At poſt Thoriam plebs ſolatiis ſimul omnibus, quae Appianus numerat, exuta fuit. Nam lex Livia anni 662. (quae & frumenta plebi & alia commoda impertiebat) per vim lata, ſtatim occiſo legislatore abrogata fuit.

IV. Ex hactenus dictis conſtat, ex duabus legibus, quas Appianus una narratione junxit, poſteriorem, cujus is ſcriptor auctorem tacuit, a Sp. Thorio anni 646. tribuno latam fuiſſe: priorem autem, qua tributa quaedam *ἐς τὰς διανομὰς* (*ad frumentarias diſtributiones*) ſanciebantur, ſi minus a *Borio* aliquo tribuno, at certe ab affinis nominis alio fuiſſe perlatam: quo (IV) anno incertum. Hanc nos tamen legem *Boriam* tantiſper vocabimus: certe dum alius aliud latoris nomen docuerit.

(17) *Videri M. Livium anno 662. legem ſive leges Borias reſtituiſſe illas, cum quibus aes noſtrum amice conjurat.*

Ex Liviana quidem epitome LXXI. haud dubie oſtenditur, M. Liv. Druſum frumentariae cujuſpiam legis latorem fuiſſe. Atqui ea cujus naturae & argumenti fuerit, antiquis ſilentibus, in obſcuro eſt. Tamen ejus legis modum ingeniumque ſimulque fontes, ex quibus hauſta, aſſequi non uno ex argumento licebit.

I. Ex Druſi ingenio colligitur: cui quidem initio media conſilia, & omnibus profutura placuerunt: quo factum ut, dum omnibus ſatisfacere cupit, nullis ordinibus ſua probaverit inſtituta. De quo pulchre Aur. Victor: *Ex gratia nimia in invidiam venit. Nam plebes acceptis agris gaudebat: expulſi dolebant. Equites in ſenatum lecti laetabantur: ſed praeteriti querebantur. Senatus permiſſis judiciis exſultabat: ſed ſocietatem cum equitibus aegre ferebat*. Hinc Octavii & Borii temperamenta (nim. ut largitio primum ad egentes tantum reſtringeretur, deinde ut in eam ſumptus omnes ex certis agrorum tributis redigerentur) Druſo extrema conſilia fugienti, atque amplectenti media ac ſalutaria, non potuere in praeſcribendo frumentariae modo non ſe probare.

II. Atqui quae a Borio prius, mox a Livio leges (nim. de egentioribus civibus frumento juvandis, deque tributis pro modo censûs in eam largitionem pendendis) juſſae fuerant, eaedem in hac Tabula, ut ſaepe diximus, emicant. Qua, rogo, de cauſa, niſi quia ex Lege Boria Liviaque Tabulae hujus ſcita frumentaria tranſlata fuere? Maxime vero ex Livia. Quamobrem iſtuc? Quia Liviae frumentariae auctor populis Italicis gratiſſimus erat.

Gra-

---

gens Spuria *non eſt infrequens in Gruteri & Muratorii indicibus*) *tum* Βόριος *facile in* Burrus *aliudve cognomen refingetur*. *II. Quod ſi* Spurius *praenomen fuerit, tum ex* Βόριος, Burrius *fiet*; *nam* Burria *gens in Murat. & alibi occurrit*. *III. Aut, quod eſt vero propius, librariorum inſcitiâ* Βόριος *irrepſit pro* Βάριος. Varia *gens frequens admodum in hiſtoriae Rom. libris. In primis lex* Varia *a Q. Vario trib. pl. anno 662. lata memoratur a* Cic. *in fragmentis orationis pro Scauro filio, ibique ab Aſconio. Quo loco Pedianus defenſionem illam Scauri patris breviſſimam refert hujuſmodi*: Q. Varius Hiſpanus (*nam domo Sucronenſis fuit, teſte Quintiliano V. 12. eâque fort. de cauſa a Val. Max.* Hybrida *cognominatus dicitur*) M. Scaurum, principem ſenatus, ſocios in arma, ait, concitaſſe: M. Scaurus . . . negat . . . Utri vos, Quirites, convenit credere? *Huic Q. Vario trib. pl. non difficile eſt, ante XX. circiter annos praeceſſiſſe ex eadem forſitan domo* Varium *alterum, qui in eodem magiſtratu legem hanc de tributis in largitiones frumenti pendendis forſitan tulerit*.

Verum donec quis verum produxerit nomen, hanc nos tamdiu legem Boriam *appellabimus*.

(III) *In Appiano νόμων tantum legitur. At quando unquam ſando auditum fuit, populum Rom. legibus caruiſſe? Ea de cauſa* Legum juſſione *reddendum putavi. Quo enim tempore tribunitiam poteſtatem Sylla ſuſtulit, ex illo plebs Rom. leges jubere deſtitit. Ex hoc vero patet, Appianum plebis Romanae damna, legem Thoriam ſubſecuta, ad finem prope uſque liberae Reip. porrexiſſe: quocirca non immerito Tullius in Bruto Thoriam legem, uti* vitioſam & inutilem, *quamvis ipſe ex optimatium numero, taxat. Locum ſup. adſcripſi. Vid. Adn. II.*

(IV) *Haud diu tamen Thoriam legem anni 646. videtur anteceſſiſſe; quia Appianus* (*ubi de Thoria*) *ſic ait*: καὶ τὸν φόρον οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος. Ac tributa illa (*a Borio impoſita*) non multo poſt tribunus alius (*nim. Sp. Thorius*) abrogavit.

videatur Vell. Paterculus haud prorſus immeritas huic (18) Livio laudes impertiviſſe.

Ex hactenus dictis, facile viros eruditos aſſenſuros mihi ſpero, pro explorato habenti, legem hanc noſtram, qua parte recenſionem civium atq. profeſſionem poſſeſſionum jubet, ex Sp. Borii lege (imo & ex Druſiana facile illinc profecta) quae olim tributa poſſeſſoribus agrorum, ad egenos diſtributione demerendos, imperaverat, manaſſe: item qua parte frugum dationis meminit, & hoc indidem haud dubie profluxiſſe. Nec enim alia de cauſa tam ſubtilis & accurata profeſſio indicitur, profeſſis vero omnibus frumenti acceptione interdicitur; niſi quia illis, utpote bene nummatis, adeo frumenta non debebantur, ut etiam ex illorum proventibus ex Boria lege decidi deberet, quidquid frumenti erogaretur egentibus. Et ita prorſus perſuaſum habeo.

Tametſi & hujus tabulae frumentaria largitas haud diu perduraſſe videtur; quia legem Juliam haud diu poſtea Syllana Marianaque tempora turbulentiſſima omnium ſunt conſecuta, per quae ſuſque deque divina humanaque omnia permiſta fuerunt.

CAPVT III.

De Porticu Minucia Frumentaria.

Jam ſupra ad v. 15. ad ea Tabulae verba (IBEI · VBEI · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR) monui, diſtributionis locum (quem utpote vulgo notum, deſignare non oportuit) omnino alium a foro fuiſſe. Nunc id dabitur opera, ut in *porticibus Minuciis* (non diu ante hoc aes a M. Minucio Rufo in id utique factis) diſtribui conſueviſſe frumenta, ſuadeatur.

SECT. I. *Operis auctor, & tempus.*

In Urbis Regione IX. P. Victoris duplex *Minucia* (ſupple *Porticus*) recenſetur,

Gratiſſimus autem etiam poſt mortem obitam fuit; quod ex omnibus Druſi conatibus, ille praecipuus fuerat, uti Sociis Italiſque civitatem daret. Hinc ille totius Italiae luctus poſt Druſi necem: cujus nuntius dicto citius ſocios undique ad arma concivit. Quorſum haec? nempe ut intelligatur, eoſdem ſenſus ac frumentariae ſcopum Tabulae huic (per quam civitas dabatur Italis) ac paullo ante legi Liviae fuiſſe propoſitum: eumdem plane utriuſque, ſicut & antea Boriae, modum ingeniumque extitiſſe. Hujus quidem certe æris noſtri cum Boria lege conſenſionem jam ſatis antea demonſtravimus.

(18) *M. Livii defenſio. Non niſi maligne a nonnullis vituperatum, ab aliis merito exornatum. Fuiſſe ancipiti natura, ſed ita ut pulchra eminerent.*

Paterculus lib. II. cap. 13. hoc Livium praeconio exornat. *M. Liv. Druſus vir nobiliſſ. eloquentiſſ. ſanctiſſ. meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna uſus. Qui cum ſenatui priſcum reſtituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem* (mitto quae de equitum ſordib. & perverſitate judicior. hic interponit) . . . *in iis ipſis, quae pro ſenatu moliebatur, ſenatum habuit adverſarium: non intelligentem, ſiqua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti ineſcandae inliciendaeque multitudinis cauſa fieri, ut minoribus perceptis, majora permitteret. Denique ea fortuna Druſi fuit, ut malefacta collegarum, quam ejus optime ab ipſo cogitata, ſenatus probaret magis, & honorem qui ab eo deferebatur, ſperneret; injurias, quae ab aliis intendebantur, aequo animo reciperet, & hujus ſummae gloriae invideret, illorum modicam ferret.* Proderit & ex ſeq. cap. pauca decerpere: *Cum* (letali vulnere ſaucius) *ultimum redderet ſpiritum . . . . effudit vocem convenientiſſimam conſcientiae ſuae: Ecquando, inquit, propinqui amicique, ſimilem mei civem habebit reſp.? . . . Cum aedificaret domum . . . promitteretque architectus, ita ſe eam aedificaturum, ut libera . . . ab omnibus arbitris eſſet . . . Tu vero, inquit, ſiquid in te artis eſt, ita compone domum meam, ut quidquid agam, ab omnibus perſpici poſſit.*

Et tamen Velleium in his vulgo putant Tiberio adulatum, cui mater Livia Druſilla fuit. Equidem eum dediſſe Tiberii auribus aliquid, in eo fateor, quod impune poterat eo praeconio abſtinere. Sed poſtquam inſpergere aliquid, & quidem non alieno loco, de Livii ingenio huic hiſtorico placuit; ad veritatem propius quam ad voluntatem Noſtrum locutum arbitror. Omnino, quidquid alii ſtatuerint, Druſum hunc & virum fuiſſe maximum, & ſua conſilia omnia ad ordinum concordiam, ſenatus dignitatem, tum ad commilitones (h. e. tam ſocios quam cives egentiores) prolectandos, quo alacrius militarent, direxiſſe cenſeo; quamvis ceteroqui inſperſis ſuperbiae, ambitionis, audaciae naevis (quod in magnis viris uſuvenit) minime caruerit. Poſtremo Druſum unum in re publica acutius, quam ceteros, pervidiſſe omnia, ſatis exitus belli Italici demonſtravit.

Sed antequam hinc digredior, non omittam veriſſimam Salluſtii defenſionem Oratione (an Epiſtola?) II. de rep. ordinanda. *M. Livio Druſo ſemper conſilium fuit, in tribunatu ſumma ope niti pro nobilitate: neque ullam rem in principio agere intendit, niſi illi auctores fierent. Sed homines factioſi* (de optimatium numero) *quibus dolus atque malitia fide cariora erant, ubi intellexerunt per unum hominem maximum beneficium multis mortalibus dari, videlicet & ſibi quiſque conſcius, malo atque infido animo eſſe, de M. Livio Druſo juxta ac ſe exiſtimaverunt. Itaq. metu, ne per tantam gratiam ſolus rerum potiretur, contra eam nixi, ſua & ipſius conſilia diſturbaverunt.* Merito in Ciceronis Miloniana ornatur his verbis: *Domi ſuae nobiliſſimus vir, ſenatûs propugnator, atq. illis quidem temporibus paene patronus, tribunus pl. M. Livius Druſus occiſus eſt.*

Digitized by Google

tur, *Minucia vetus*, & *Minucia frumentaria*. In Sex. Rufi *Regione* item IX. utraque corrupte *Mimicia* nuncupatur. Adhaec *Minuciae* ac ſaepius *Minitiae*, aut *Miniciae* crebra in marmoribus mentio. De auctore ſi quaeras; non alius fuit quam M. Minucius Rufus: is qui V.C. an.DCXLIII. conſul cum Sp. Poſtumio Albino factus, & Macedoniam ſortitus, prorogato in annum ſequentem imperio, proconſul de Scordiſcis & Triballis triumphavit. Exſtat ejus triumphi denarius apud Fulvium & alios. Vide Vaillantium in Minucia num. 9. ubi is imperator triumphalibus quadrigis invectus, inſerne inſcribitur, M·MINVCIVS· Q· F· RVFVS· Mcminit Liviana epitoma LXV. Meminere Frontinus in Stratagematis, aliique quam plurimi. Sed piaculum fuerit, ſi Paterculi verba omiſero: a quo uno diſcimus, non alium ex gente Minucia, quam hunc, utriuſque porticûs auctorem fuiſſe. Is lib. II. cap. 8. extremo ſic loquitur: *Per eadem tempora clarus ejus Minucii, qui porticus, quae hodieque celebres ſunt, molitus eſt, ex Scordiſcis triumphus fuit*. Ex quo loco poteris viri accuratiſs. Raph. Fabretti, imo & magni Lipſii leviculum (19) erratum detergere.

Jam ad tempus exſtructi operis quod attinet; in aliquo magiſtratu id ab eo conditum de more, oportuit. Atque is quidem anno V. C. DCXXXII. tribunatum geſſit. Verum quia in eo magiſtratu legem tulit, qua C. Gracchi legibus (& in his frumentariae) (20) obrogavit; non eſt veriſimile, eum eopte in magiſtratu porticus extruxiſſe illas, quarum uſus in frumentatione futurus erat. Magis eſt igitur, ut idem opus poſt triumphum de Scordiſcis excitatum fuerit, h. e. anno Vrbis DCXLIV. ut ante dictum; & quidem de manubiali pecunia. Nam modo in aerarium inferebatur ab imperatoribus praeda, modo exſtruebatur ex ea opus, quod gereret auctoris nomen. Nec mihi alia de cauſa videtur Velleius in eapte triumphi Minucii narratione Minuciarum porticuum inſeruiſſe mentionem, quam quia exſtructio illa recentis victoriae quaedam appendix ac monumentum fuit.

Atque hinc quoq. cognoſcimus, porticus Minucias non in Gracchanae frumentariae (quippe cui jam ante annos XII. Minucius obrogaverat) ſed potius ſive in Octaviae adhuc vigentis, ſive (ſi tempora addixerint) in Boriae gratiam exſtructas videri.

SECT. II. *Ejusdem operis finis*.

Vſus operis ex ipſa *Frumentariae* ap-

(19) Fabrettus in Syntagm. de Col. Trajani extremâ pag. 35. eas porticus *a L. Minucio Augurino* (illo ſcil. de quo Livius lib. IV. ad ann. 315.) *nomen accepiſſe* ſcripſit. Hoc idem peccaverat ante Lipſius Elect. I. 8. in illa aurea Frumentationis univerſae tractatione. *Nomen ei* (Minuciae) *videtur ſive a Minutio primo Frumentariae rei praefecto, ſive a Deo Minutio*. Haec Lipſius: cui nihil in his obloquitur Contarenus, reprehenſor Lipſii moroſiſſimus.

(20) *Legis Minutiae, ante hac obſcurae, ſententia ex Aur. Victore, & ex Floro eruitur. Inter* Obrogare *&* Abrogare *diſcrimen quod traditur, id non eſſe rigidius accipiendum.*

Feſtus in *Oſi ſunt*, antiquos ait id a verbo *Odio declinaſſe*, mox addens, C. *Gracchum in ea, quae eſt de lege Minucia* id uſurpaſſe, *cum ait: Mirum ſiquid iis injuriae ſit: ſemper eos oſi ſunt*. Qui de legibus antiquis ſcripſere, de Minuciae legis argumento nihil ſe comperti habere fatentur. Atqui mihi non eſt dubium, quin *Legem Minuciam* non aliam Feſtus intelligat, quam qua hic tribunus legibus C. Gracchi obrogabat: de qua eâdem Minucia loquitur Flor. III. 15. *Obrogare auſo legibus ſuis* (C. Gracchi ſcil.) *Minucio tribuno*. Item Aur. Victor in C. Graccho: *Minucio Ruſo tribuno plebis legibus ſuis obrogante, in Capitolium venit*. Mox: *In forum deſcendit, & imprudens concionem a tribuno plebis* (Minucio Ruſo) *avocavit*.

Ac tota ſane ejus rei narratio Flori ſatis oſtendit, Gracchanae frumentariae (quae anno Vrbis 630. juſſa fuerat) biennio poſt (anno ſcil. 632.) a Minucio fuiſſe obrogatum. At iſtud ipſum (quid proprie ſit *Obrogare*) recte intelligi volo. Non ſane idem quod *Abrogare* legem, h. e. irritam facere. Nec enim niſi anno ſequenti (Vrbis DCXXXIII.) C. Gracchi frumentaria abrogata fuit, idque per M. Octavium, uti ſup. Adn. 12. ex Bruto Tullii demonſtravimus. Ergo Minucius anno ſuperiore non plane abrogaverat, ſed *obrogarat* tantum: cujus verbi vim ex Feſto diſcimus: *OBROGARE eſt legis prioris infirmandae cauſa legem aliam ferre*. Eſt igitur *Obrogare*, cum novâ lege lex antiquior, non plane tollitur, ſed enervatur. Verum quid *Abrogare*, *Derogare*, *Exrogare*, *Obrogare*, *Subrogare* differant, vide apud Briſſonium de Verb. ſign. & alios.

Quamquam, ſi verum amamus, haec verborum diſcrimina non ſunt rigide accipienda. Vt ecce in hac ipſa narratione M. Minucius Gracchanae legi *obrogavit*, quam M. Octavius anno inſequente *abrogavit*. Diceres, Octavium largitiones iſtas penitus ſuſtuliſſe. At Cicero ipſe (locum Adn. 9. adſcripſi) fatetur, non aliud Octavium egiſſe, niſi ut quae largitio ex lege Sempronia *magna* fuerat, eam ipſe *modicam & tolerabilem* redderet. Ergo non tam *Abrogavit*, quam *Derogavit*, h. e. ex ea detraxit. Non ſunt ergo perpetua diſcrimina.

pellatione oſtenditur. Non deſuere tamen, qui *Frumentariam* porticum a *Frumentariis* (21) illis, qui & *Agentes in rebus*, & *Curioſi*, & aliis nominibus pluſculis vocabantur, dictam nugarentur. Quos Appuleius lib. *De mundo* redarguit. *Alius*, inquit, *ad MINVTIAM FRVMENTATVM venit, & aliis in judiciis dicitur dies*. Ergo ex eo *Frumentariam* vocatam innuit, quod illuc *frumentaturi* h.e. ſrumenta accepturi, aut diſtributuri commeabant. Hoc ipſum & ſcripti lapides ψαμμακόσιοι patefaciunt, quos pro re data producam.

Ac *Minucia frumentaria* cui uſui ſuerit, expedivimus: quid de *Minucia vetere* cenſebimus? De ea ita conjicio. M. Minucius cum, ut infra demonſtrabitur, jam inde a L. Minucio Augurino (illo ſcil. annonae praeſecto, qui neſaria Sp. Maelii conſilia in tempore diſturbavit V. C. anno CCCXV.) ſrumentariam laudem hereditariam accepiſſet; non alium prorſus in uſum, quam ad ſrumenta, ſive potius teſſeras ſrumentarias diſtribuendas, porticum duplicem ſecerat. Harum igitur utraque, ſi uſum ſpectes, *frumentaria* dici poterat. Verum adjectione iſta non ſuit opus, quamdiu utraque ei uſui mancipabatur; tunc enim utraque *Minucia* aut *Minicia* abſolute ex auctore ſuo dicebatur. At poſtquam aevo ſequente una ex iis porticibus ſatiſcens ac ruinoſa veterem uſum negabat; ab illo tempore, opinor, cognomenta illa duo διακριτικά addi coeperunt, ut una *Minucia vetus*, altera, quae ſola priſtinum uſum retinebat, *Minucia frumentaria* appellaretur. Rem ita ſe habuiſſe, ex ſilentio auctorum (22) & veterum (23) inſcriptionum (a quibus ſemper adjectio *frumentariae* abeſt) oſtenditur; & quod primi omnium P. Victor & Sextus Rufus, a quibus Regiones Vrbis deſcriptas habemus (qui non ante finem IV. ſaeculi ſcripſere) *Minuciam Veterem* a *Minucia Frumentaria* diſtinxerunt. Ita Victor: at corrupte Sex. Rufus de utraque habet: *Mimitia Vetus*, *Mimitia frumentaria*.

Ergo utraque primitus in uſum frumentationis comparata, adhuc ſub Tiberio h.e. ſcribente Velleio, eidem uſui ſerviebat. Nam eo ſpectant ea Paterculi verba (quae ſup. num. I. protuli) per quae ambas porticus ſuo tempore ſuiſſe *celebres* teſtatur. *Celebres* autem *frequentes* interpretor, propter multitudinem frumenta quot menſibus accipientium.

Sect. III. *Vtramq. porticum ab ipſo conditore M. Minucio uſui frumentario fuiſſe deſtinatam., ex ejusdem familiae domeſtico decore frumentario demonſtratur.*

Quod porticus illae Minuciae erogando frumento inſervierint, id ex inſcriptionibus conſtat, in quibus omnibus id non obſcure ſignificatur. At eumdem uſum ab ipſo exſtructore M. Minucio Ruſo ſuiſſe deſtinatum, id praeter cetera, ex domeſtica ac vetuſtiſſima ejus ſamiliae laude ſrumentaria doceri puto. Nam noſter hic Minucius Rufus ab illo L. Minucio Augurino genus trahebat, de quo totam Livii narrationem lib. IV. a cap. 12. ad 16. legi operae pretium fuerit. Res eo redit. In ſumma annonae caritate Sp. Maelius plebe per immoderatas largitiones ſibi devincta, regni capeſſendi clandeſtina conſilia domi agitabat. Ejus rei indicio per L. Minucium Augurinum (qui tum primus annonae praeſectus ſame urgente creatus legitur) ſacto, Sp. Maelius ab Ahala Servilio obtruncatur. Deinde dirutis Maelii aedibus, Augurinus *frumentum Maelianum aſſibus in modios aeſtimatum plebi diviſit*, ſamemque le-

(21) Horum origo inde arceſſi poteſt, quod premente annona, profiteri frumenta (de qua profeſſione apud Livium aut alios legere memini) omnes adigebantur. Quod ſi a frumentariis negotiatoribus, aut a circitoribus (qui ab eo *frumentarii* vocabantur) alicubi fruges reconditae nuntiabantur: tum & occultantibus poenae inferebantur, & indicibus praemia. Ab his, opinor, initiis poſtea tractum, ut *Frumentariorum* nomen, antiquitus honeſtum, tandem ſub Caeſaribus circitorum bujuſmodi atque exploratorum peculiare evaſerit.

(22) Appuleius *Minutiam* ἁπλῶς (*ſine adjectione*) uſurpavit: cujus locum ſupra adſcripſi. Item Lampridius Commodo c. XVI. *Herculis ſignum aeneum ſudavit in Minutia per plures dies*. Vbi ad illud *In Minutia* adnotat Caſaubonus: *Veteri, ut puto: nam alteram Frumentariae cognomine diſtinguebant*. Atqui non ita ſcripſiſſet, ſi vir ſummus tot inſcriptiones vidiſſet, in quibus *Minutia* abſolute ſemper ſine cognomento diſcriminante ſcribitur, & tamen non ſine ſignificatione aliqua frumentaria. Ergo additamenta illa duo διακριτικὰ non ſunt, uti dixi, exeunte IV. ſaeculo antiquiora.

(23) Inſcriptiones, in quibus ſit *Minitiae* aut *Minutiae* mentio, me facile excuſſiſſe omnes arbitror. Nuſquam tamen ſive *veteris* ſive *frumentariae* adjectio; etſi ſatis ex *Curatoris* aliuſve rei mentione poteſt intelligi, frumentariam largitionem in iis age-

Digitized by Google

levavit. Qua de cauſa eodem Livio auctore, *L. Minucius bove aurato extra portam Trigeminam eſt donatus*. Quid illud *Bove aurato* ſit (pro quo Plinius ſtatua donatum mavult) inferne (24) diſcutimus.

Vides hinc profecto, quidnam voluerit ſibi M. Minucius Rufus (qui CCCXXX. ferme annis L. Augurino recentior exſtitit) in exſtruendis porticibus. Has quidem ſub Caeſaribus erogandis teſſeris frumentariis inſerviiſſe ſat novimus. Quid ergo relinquitur aliud, niſi ut earum conditor M. Rufus eodem plane jam ab initio ſpectarit; eâque re vetus gentilitium decus novis monumentis aſſerere domui ſuae ſtuduerit? De quo vide plura infra ſect. VI.

SECT. IV. *Non ad frumenta condenda aut demetienda, ſed potius ad teſſeras diſtribuendas Miniciam valuiſſe. Ejuſdem Miniciae officia.*

Ad frumenta aſſervanda non porticus, ſed horrea exſtruebantur. Ergo ut in his porticibus ea diſtribui poſſent, opus erat, ut conveherentur ex horreis. At id quam ſit abſurdum, jam ſup. pag. 309. & ſeq. oſtendimus. Verum quid moror? Minuciae

(24) *De bove aurato Liviano lectiones variae: tum de ſtatua L. Minucii Pliniana: quae in nummis pileata videtur.*

Bovem iſtum *auratum* Lipſius Elec. I. 8. ſuſpectum habens, ea vetuſto codice (in quo reperit *bõ auro*) ſubſtituit, *Bove & agro*. Melius alii, *Bove & arvo*; nam in Voſſiani cod. margine antiquitus *Arvo* erat ſcriptum. Equidem pro *Bove & auro*, ſuſpicabar *Bove tauro* primitus exaratum: quod & non nemini ante me veniſſe in mentem poſtea comperi. Poſtremo non negligendam interim lectionem Florentini codicis duxerim, *Bove atturato*. In Philoxeni Gloſſis: *Atturacio* eſt λιβανωτισμὸς, θυσία. Ergo *Atturare* vetus verbum fuerit, idem valens quod nunc ſermone eccleſiaſtico, *Turificare*. *Victimae atturatae* videntur dictae, quibus tura adolebantur. *Extra portam Trigeminam* a Livio additur; quod ibi ritus iſte atturationis peractus fuerit. Sane ob ſtrenue facta *bove atturato donari*, facile id ritûs antiqui fuerit. Obiter addo, forſan Romam tam priſco aevo tura Sabaea non dum advecta fuiſſe. Verum quaecumque in ſuffitum adhibebantur, ea *Tura* dicebantur. Livius XXIX. 14. in tranſvectione Matris Idaeae *incenſi turis* ac *turibulorum* meminit. Apud Plautum Aul. II. 8. v. 15. Euchio ille avariſſimus *tuſculum* ad adolendum Lari emit, quidvis ſcil. ſuffitui aptum. Hactenus ad lectionem Flor. codicis (quam etſi magni facio, nondum tamen amplector) illuſtrandam.

Nam equidem quidvis potius paterer, quam Livium ſive Bovis atturati, ſive bovis & arvi meminiſſe, *columnam* vero & *ſtatuam*, quibus Lucius ille Minucius donatus fuerat, ſilentio praeteriiſſe. At columnâ & ſtatuâ illum ornatum non tantum Plinius refert (qui & extra eamdem portam Trigeminam id monumentum ſtatuit) ſed ejus rei extant duo denarii teſtes, in quorum averſis partib. columna cum Augurini ſimulacro exhibetur. Ibidem & ſpicae adſunt in frumentariae praefecturae monumentum. Eſtne, inquam, credibile, Livium columnam cum ſimulacro ignoraſſe, aut cum noſſet, involviſſe ſilentio? Mihi certe non ſit veriſimile. Ab viris igitur acumine praeditis cuperem aliquid extundi, quo vetus Patavino lectio reſtituatur. Sane ſi ex membranis oſtenderetur pro *Bove* poſſe ſubſtitui *Baſi*; nihil mallem. Nam *Baſis aurata* erit ille ipſe cippus, cui ſimulacrum Augurini in nummis inſiſtit. Quod ſi in vetere Latio Graecum Βωμὸς vocabulum fuiſſe adoptatum, conſtaret; quid aptius quam *Bomo* (quod proxime a *Bove* editorum abeſt) *aurato* legiſſe? Tamen rem integram viris eruditis reliquiſſe praeſtabilius duco, quam quidquam temere proloqui.

Nunc ex Plinio hauriendum. Apud quem XVIII. 3. ita legitur: *Minucius Augurinus, qui Sp. Maelium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad aſſem redegit undecimus plebei tribunus* (iſtud de Minucii tribunatu refellit Livius: quid interim de unico tribuno plebis hîc innuat Harduinus, non intelligo) *qua de cauſa ſtatua ei extra portam Trigeminam a populo ſtipe collata ſtatuta eſt*. In his de ſtatua refert: at alibi columnam ei poſitam narrat. Nam XXXIV. 5. ita ſcribitur: *Item Publio* (qui Livio *Lucius* eſt) *Minucio praefecto annonae extra portam Trigeminam* (ſupple ex ſuperioribus, *Columna poſita*) *unciariâ ſtipe collatâ: neſcio an primo honore tali a populo; antea enim a Senatu erat*. Quod alibi *ſtatuam* alibi *columnam* ei poſitam Plinius prodidit (ut omittam quod *ſtatuae*, *columnae*, *cippi* apud Latinos, ſicuti & quae his Graeca reſpondent, apud auctores confunduntur) ea facile compones, ſi columnam ſimul & ſtatuam Augurino erectam intelligamus: quod & denarii demonſtrant.

Illud animadvertiſſe proderit columnam novi generis eam eſſe, quae in ejus denariis cernitur. Mihi quidem certe columnae ſcapus ſpeciem plane talem exhibet, quaſi ſi plures pilei, unus alteri, incumbant ad perpendiculum. Per pileos libertas civibus a L. Minucio aſſerta, compreſſis Maelianis inceptis, notatur.

Huic ego Adnotationi finem dederam, cum animadverti ab Havercampo (in Adnotatis ad Morelliana familiarum numiſmata) Augurini columnam ex modiis frumentariis, quorum unus alteri inſiſtat, putari contextam. Atqui modius Romanus cylindricam figuram refert (ut ex Regii Muſei ſemodio demonſtratur) cum tamen ex junctis inter ſe conis haec columna connexa ſit. Pileus autem ille, qui in nummis ſymbolum eſt libertatis, conicus eſt. Vel vide utriuſque nummi ectypon (quod apud Vrſinum male columnas illas exhibet, a Patino tamen quam accuratiſſime expreſſum fuit, ut & in Vaillantio num. 3. 4.) plane intelliges utramque columnam ex pileis compaginatam videri, ſed ita ut num. 3. pileorum apices deorſum, at num. 4. ſurſum ſpectent. Adde hoc etiam quod num. 4. ex columnae capitulo utrinque pileus ſingularis haud dubie dependens cernitur. His de cauſis, ſicuti Duillianam columnam, aliaſque poſtea ſimiles vocari *Roſtratas* placuit; ita hanc L. Minucio poſitam, ſi ſic libet, *Pileatam* dicemus.

ciae officia id palam faciunt. Nam etſi *Menſor frumentarius* non numquam in marmoribus legitur: at nuſquam MINVCIAE, ſed *horreorum* interdum additur.

At officia Minuciae in lapidibus recenſentur haec, *Praefectus*, *Conſularis*, *Procurator*, *Curator*, *Quaeſtor*, *Rationalis*. A *Praefecto* ordiar, munere honeſtiſſimo, quo L. Minucium Augurinum omnium primum ornatum fuiſſe, Livius prodidit, quod deinde ſenatorum primarii geſſerunt: quam poſtremo praefecturam Auguſtus ſibi reſervavit. Ac *Praefecturae frumenti dandi* exſtat apud Frontinum (25) mentio. Is honor viris conſularibus, & proconſularibus mandabatur. Apud Grut. pag. 188. 1. quidam *Ti. Mimeſius Sardus* poſt plures honores ſub Tiberio Aug. geſtos PRAEF· FRVMENTI · DANDI inſcribitur. Et pag. 440. 2. *T. Muſidius Polianus* non tantum *conſul*, *procoſ.* &c. ſed & PRAEF· FRVMENTI · DANDI fuit. Pag. 471. 6. quidam *Sex. Tadius* honoribus plurimis geſtis, etiam PRAEF · FR · D · h. e. *frumenti dandi* extitit. Pag. 1091. 8. *L. Aurelius Gallus* praeter conſulatum honoreſque alios PRAEF · FRVM · DANDI dicitur. Verum in his omnibus nihil de Minucia additur. Eſt tamen egregius de *L. Iulio Iuliano* apud Grut. pag. 422. 7. titulus, in quo ita reperio: PRAEF · MINICIA: qui lapis haud dubie de eadem praefectura frumenti dandi eſt capiendus (praeſertim cum Iulius Iulianus iſte conſulatum alioſque honores plurimos, aeque ac ſuperiores illi, geſſerit) hoc tantum a ſuperioribus monumentis diſcrepans, quod in hoc diſerte MINICIA additur. Reliqua Miniciae officia in ima (26) ora ſubjecimus.

SECT. V. *De Minuciae oſtiis diebuſque.*

Exſtat Gruteriana pulcherrima inſcriptio pag. 173. 1. hujuſmodi.

TI · CLAVDIVS · AVG · LIB
IANVARIVS · CVRATOR
DE · MINVCIA · DIE · XIIII
OSTIO · XLII · ET
AVONIA · TYCHE · VXSOR · EIVS
PITVANIANI · SOLARIA · DE · SVA
IMPESA · FECERVNT

Haec una inſcriptio ex omnibus, in quibus adhuc ſupereſt diſerta Minuciae mentio, notam aetatis praefert; cum Ianuarius iſte Claudii Aug. libertus fuerit. Hinc autem diſcimus, non gregatim & confertim accedentibus in Minucia teſſeras diſtributas fuiſſe, ſed oſtiatim ad turbas declinandas; ita ut ſua tribubus ſingulis oſtia fuerint. Nec vero die uno ad ſuae tribûs oſtium tribules itaſſe apparet, ſed ita ut ſingulis ſuus menſibus ſingulis dies ſtatutus eſſet. Idque tam in accipientibus quam in erogantibus teſſeras obſervabatur. De dantibus habes in recitata inſcriptione: at de accipientibus hoc idem duae ſequentes docent, quas Fabrettus ex ſuis ineditis affert in Syntag. de Col. Tra. pag. 36.

D. M.

(25) In SConſulto apud Frontinum (edit. Poleni Art. 100.) De inſignib. Curatorum aquarum ita legitur: *Eos qui aquis publicis praeeſſent, cum ejus rei cauſa extra urbem eſſent, lictores binos, & ſervos publicos ternos, architectos ſingulos, & ſcribas & librarios* (legendum cenſeo junctim *ſcribas librarios*, ut in lapidibus) *accenſos, praeconeſque totidem habere, quot habent ii, per quos FRVMENTVM PLEBEI DATVR: cum autem in Vrbe . . . aliquid* (iidem curatores) *agerent, ceteris apparitoribus iisdem, praeterquam lictoribus uti; utique . . . iis* (apparitoribus) *praetores aerarii mercedes, cibaria, quanta* (apparitoribus) *PRAEFECTI FRVMENTO DANDO dare deferreque ſolent, annua darent . . .*

(26) *Minuciae reliqua praeter Praefectum officia: puta Conſularis, Procurator, Curator, Rationalis.*

De *Conſulari* agitur apud Grut. pag. 459. 7. his verbis COS. (i. e. Conſularis) AQVARVM · ET · MINICIAE. At Gudius corr. *CVRator*; & quidem, ut ait, ex lapide. Id per me licet, modo fateamur, apud eumdem Grut. pag. 54. 6. & p. 381. 1. & 3. diſerte ſcribi: CONSVL · AQVAR · ET · MINICIAE.

Procurator Minuciae legitur in eod. Grut. pag. 402. 4. PROC · MINVC · Adhaec Reineſius Cl. VI. num. 122. in *P. Petronii Honorati* marmore inter cetera affert PROC · MONET · At quia Monetae procurationem recentiorem, quam pro marmoris hujus aevo cenſet; refinxit PRoc. MINITiae. Equidem *ἐπέχω*; praeſertim quod Reineſius ad emendanda marmora pronior; & *Procuratorem monetae* in Muratorianis legiſſe memini. Idem hic Petronius quarto hinc verſu PRAEF · ANNonae dicitur.

Ad haec *Curator Miniciae*. Exſtat apud Grut. pag. 407. 1. CVR · MINiciae. Praeterea apud eumdem pag. 173. 1. pulcherrima occurrit illa inſcriptio, quam mox ſect. V. integram dabo: in qua Ianuarius Claudii Aug. libertus inſcribitur CVRATOR · DE · MINVCIA.

Poſtremo in Grut. pag. 622. legitur: *M · AVRELIO · COCCEIO · MINICiae. RATIONALIS.* Sed *Rationalem* hunc in majoris alicujus magiſtratûs Minuciae apparitione fuiſſe neceſſe eſt.

Digitized by Google

D. M.
C · VIBIVS · C · F · CELER
VIX · ANN · IIII · MENSB · XI
FRVM · AC · D · VII · OSTIO · XV
VIBIVS · CELER · F. SVO (*filio ſuo*)

Verſu penult. *Frumentum accepit die* &c. quod integris in ſeq. hàbes.

C · SERGIVS · C · F · ALCIMVS
VIXIT · ANN · III · MENSIB · III
DIEB · III
FRVMENVM · ACCEPIT
DIE · X · OSTIO · XXXIX
SERGIVS · ALCIMVS · F · SVO

Quam ſimillimae inſcriptiones, totidem conceptae verbis praeter nomina propria & aetatulae modum. Ex iis fuere pueris, qui frumentum ſtatis menſium diebus & certis oſtiis accipiebant ex inſtituto Trajani, donec *Alimentis ipſius ad ſtipendium pervenirent*, ut ait Plin. Paneg. num. 223. Ad ſtipendium autem militare perveniebant poſt exactum ann. XVII. quod ex forma ab Hadriano praeſcripta apud Vlpianum l. 14. §. 1. D. *de alim. vel cib. leg.* poteſt non inepte colligi.

Sect. VI. *Dictorum collectio*.

Quae huc uſque de *Minucia*, ad frumentarias teſſeras diſtribuendas comparata, ediſſeruimus, eo pertinent, ut ubi in aere Britannico ver. 15. IBEI · VBEI · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR · ſcriptum fuit, facile de Minuciis porticibus intelligendum ſit, in quibus frumentariae teſserae (quae in Tabula *frumenti* nomine ſunt capiendae) diſtribuebantur.

Quod ſi quis ſic excipiat: hactenus dicta eo valere tantum, ut ſub Caeſaribus in Minucia teſserae darentur (nam & Velleius, qui de frequentia teſtatur, & Appuleius, qui de ejus uſu frumentario loquitur, & inſcriptiones plena manu depromptae, omnes Imperatoribus haud dubie aequales fuerunt) id vero ad tempora belli ſocialis extincti retrahi minime debere: ſi quis, inquam, ita ſecum reputet, huic reſpondebitur, Minucias porticus, quae ante ſociale bellum conſtructae fuerant, *hodieque celebres* a Velleio dici: quo ſignificat, & jam ab initio, & ſuo adhuc tempore *celebres* h. e. frequentes fuiſſe; nec alio fine frequentatas, quam in diſtributionis teſſerarum uſum: certe quia is plane poſtea uſus fuit. Quis enim in his vetat priora ex poſterioribus interpretari?

CAPVT IV.

Cur profeſſioni & frumentationi, quarum utraque urbem proprie Romam afficit, in Pandecte ſcitorum municipalium locus eſſe quiverit.

Nolim mihi fraudi futurum ſit, quod in ſuperioribus *Digeſti legum municipalium* nomen huic æri indiderim, cum tamen hujus ſaltem Britannici fragmenti (27) capita omnia urbem Romam peculiariter ſpectent.

Reſpondeo I. ſic vel haec omnia nihilo minus municipum peculiaria fore, quorum patria duplex (28) una, in qua nati, altera in quam adſciti. II. Municipibus omnibus ſtatim ac civilitatem Rom. conſecuti fuere, nihil aliud deerat, quo minus legibus fragmenti Britannici tenerentur, quam Romanum domicilium: quod ſimul atq. contraxiſſent, jam his omnibus fruſti Anglicani capitibus quatuor, unice Romam ſpectantibus, obnoxii fiebant: quae proinde noſſe municipum ex aequo interfuit. III. Poſtremo ſi ne ſic quidem delicatulos homines *Digeſti municipalis* appellatio delectare coeperit; non morabor, quin hanc & amiſſas ſuperiores tabulas uno *Legis Saturae* communi nomine complectantur. De *Lege Satura* opportunius in loco dicam.

(27) Caput enim I. de frumento in urbe Roma diſtribuendo eſt: alterum, quod de viis muniendis eſt, ultra mille ab urbe paſſus non patebat: tertium de plauſtris eſt intra urbem agendis vel non: quartum de publicis urbis Romae locis. Nihil horum extra Vrbis Romae acceptionem continetur.

(28) Videndus in hanc rem Cicero in II. de Leg. c. 1. ubi *municipibus duas eſſe* cenſet *patrias*, *unam naturae* (in qua quiſque natus) *alteram civitatis*, qua quis fuerit poſtea donatus. Cumque plura in eam rem diſſeruiſſet, poſtremo ita concludit: *Itaque ego hanc* (Arpinum ſcil.) *meam eſſe patriam numquam negabo, dum illa* (Roma) *ſit major, & haec in ea contineatur*. Haec in Arpinati villa Tullius ſe interloquentem faciebat.

Caput

C a p u t II.

20 QVAE · VIAE . (20) IN · VRBEM · ROM · PROPIVSVÉ · (21) V· R · P· VBEI · CONTINENTE · (22) HABITABITVR · (23) SVNT · ERVNT · QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · EARVM · (24) QVAE

21 VIAE · ERVNT · IS · EAM · VIAM · ARBITRATV. EIVS · AED · (25) QVOI· EA · PARS · VRBIS · H · L · OB · VENERIT · TVEATVR · ISQVE · AED · CVRATO · VTI · QVORVM ·

22 ANTE · AEDIFICIVM · ERIT · QVAMQVE · VIAM · H · L · QVEMQVE · TVERI · OPORTEBIT · EI · OMNES · ARBITRATV · EIVS · TVEANTVR · NEVE · EO

23 LOCO · (26) AO · CONSISTAT · QVOMINVS · COMMODE · POPVLVS · EA · VIA · VTATVR ·

24 AED · CVR · AED · PL · QVEI · NVNC · SVNT · QVEIQVOMQVE · POST · (27) H · L · FACTEI · CREATEI · ERVNT · EVMVE · MAG · INIERINT · IEI · INDIEBVS · V · PROXVMEIS ·

25 QVIBVS · (28) EO · MAG · DESIGNATEI · ERVNT · EVMVE · MAG · INIERINT · INTER · SE · PARANTO · AVT · (29) SORTIVNTO · QVA · INPARTEI · VRBIS · QVISQVE

26 EORVM · VIAS · PVBLICAS · IN · VRBEM · ROMA · PROPIVSVE · V · R · P · · REFICIVNDAS · STERNENDAS · CVRET · EIVSQVE · REI · PROCVRATIONEM

27 HABIAT · QVAE · PARS · (30) QVOIQVE · AED · ITA · H · L · OBVENERIT · EIVS · AED · INEIS · LOCEIS · QVAE . INEA · PARTEI · ERVNT · VIARVM · REFICIEN

28 DARVM · TVEMDARVM · PROCVRATIO · ESTO · VTEI · H · L · (31) OPORTEbIT·

29 QVAE · (32) VIAM · PIP · AEDEM · SACRAM · IT · AEDIFICIVM · LOCVMVE · PVBLICVM · ET · INTER · AEDIFICIUM · PRIVATVM · IST · ERIT · EIVS

30 VIAE · PARTEM · DIMIDIAM · IS · AED · QVOI · EA · PARS · VRBIS · OB · VENERIT · IN · QVA · PARTE · EA · AEDIS · (33) SACRA · ERIT · SEIVE · AEDIFICIVM

31 PVBLICVM · SEIVE · LOCVS · PVBLICVS . TVEMDAM · LOCATO

32 QVEMQVOMQVE · ANTE · SVVM · AEDIFICIVM · VIAM · PVBLICAM · H · L · TVERI · OPORTEBIT · QVEI · EORVM · EAM · VIAM · ARBITRATV · EIVS · AED ·

33 QVOIVS · OPORTVERIT · NON · TVEBITVR · EAM · VIAM · AED · QVOIVS · ARBITRATV · EAM · TVEREI · OPORTVERIT · TVEMDAM · LOCATO ·

34 ISQVE · AED · DIEBVS · NEMINVS · X · ANTEQVAM · LOCET · APVT · FORVM · (34) ANTE · TRIBVNALE · SVOM · PROPOSITVM · HABETO · QVAM

35 VIAM · TVENDAM · ET · QVODIE · LOCATVRVS · SIT · EI · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM · EA · VIA · SIT · EISQVE · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM ·

36 EA · VIA · ERIT · PROCVRATORIBVSVE · EORVM · DOMVM · DENVNCIETVR · FACITO · SE · EAM · VIAM · LOCATVRVM · ET · QVODIE · LOCATVRVS

37 SIT · EAMQVE · LOCATIONEM · PALAM · (35) INFOPO · PER · (36) Q · VRBEVMVE · QVEI · AERARIO · (37) PRAERIT · FACITO · (38) QVAMTA · PECVNIA · (39) EAM

Digitized by Google

38 VIAM · LOCAVERIT · TAMTAE · PECVNIAE · EVM · (40) OSQVE · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM · EA · VIA · ERIT · (41) PROPORTIONI · QVANTVM

39 (42) QVOIV QVE · ANTE · AEDIFICIVM · VIAE · INLONGITVDINE · ET · INLATITVDINE · ERIT · Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERIT · INTABVLA

40 PVBLICAS · PECVNIAE · (43) FACTAE · REFERVNDVM · CVPATO · EI · (44) OVOII · EAM · VIAM · IVEMDAM · REDEMERIT · TAMTAE · (45) PECVNIAE · EVMEOS

41 VE · AD · TRIBVITO · (46) SINE · D · M · SEIIS · QVEI · AD · TRIBVTVS · ERIT · EAM · PECVNIAM · DIEBVS · XXX · PROXVMIIS · QVIBVS · IPSE · AVT · PRO

42 CVRATOR · EIVS · SCIET · ADTRIBVTIONEM · FACTAM · ESSE · EI · (47) OVOI · AD · TRIBVTVS · ERIT · NON · SOLVERIT · NEQVE · SATIS · FECERIT · IS ·

43 QVAMTAE · PECVNIAE · AD · TRIBVTVS · ERIT · TAMTAM · PECVNIAM · ET · EIVS · DIMIDIVM · (48) II · QVOI · AD · TRIBVTVS · ERIT · (49) DAPEDIBITO

44 INQVE · (50) EAMRIM · IS · (51) QVO · QVOMQVE . DE · EARE · ADITVM · ERIT · IVDICEM · IVDICIVMVE · ITA · DAIO · VTEI · DEPECVNIA · CREDITA (52)

45 IVDICIVMQVE · DARI · OPORTEBIT

46 QVAM · VIAM · H · L · TVEMDAM · LOCARI · OPORTEBIT · AEDQVEM · EAM · VIAM · TVENDAM · LOCARE · OPORTEBIT · IS · EAM · VIAM · PER

47 Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERIT · TVEMDAM · LOCATO · VTEI · EAM · VIAM · (53) ARBITRAIV · EIVS · QVEI · EAM · VIAM · LOCANDAM

48 CVRAVERIT · TVEATVR · QVAMTAM · PECVNIAM · ITA · QVAEQVE · VIA · LOCATA · ERIT · (54) T · P · Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERIT

49 REDEMPTOREI · QVOI · (55) ELECE · LOCATIONIS · DARIOPORTEBIT · HEREDEIVE · EIVS · DAMDAM · AD · TRIBVENDAM · CVRATO ..

50 QVOMINVS · AED · ET · IIII · VIR · VIEIS · (56) IN · VRBEM · PVRGANDEIS · II · VIR · VIEIS · EXTRA · PROPIVSVE · VRBEM · ROM · PASSVS · (57)

51 PVRGANDEIS · QVEIQVÓMQVE . ERVNT · VIAS · PVBLICAS · PVRGANDAS · CVRENT · EIVSQVE · REI · POTESTATEM · HABEANT

52 ITA · VTEI · LEGIBVS · (58) PL · VE · SC · S · C · OPOPTET · OPORTEBIT · EVM · H · L · N · R ·

53 QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · SEMITA · INLOCO · ERIT · IS · EAM · SEMITAM · EO · AEDIFICIO · PERPETVO · LAPIDIBVS · PERPETVEIS

54 INTEGREIS · CONTINENTEM · CONSTRATAM · RECTE · HABETO · ARBITRATV · EIVS · AED · QVOIVS · INEA · PARTE · H · L · VIARVM

55 (59) PROCVRATOR · ERIT .

(20) VER.20. *Accuſat. pro ablat. VOSSIVS* Art. Gramm. lib. VII. cap. 65. *Niſi legendum:* INtra Vrbem, *ut in SCto apud FRONTINVM* de Aquaeduct. art. 127. edit. *IO. POLENI:* SPECVS INTRA VRBEM ET EXTRA VRBEM. *CONRAD.*

(21) *MAITTAIRE interpretatur:* Vrbem Romani Populi. *Sed excidit millenarii nota, ſicut in linea 26. & in fine lineae 50. cum ſcriptum hic fuiſſet:* PROPIVSVE Vrbem Romam Paſſus Mille. *In linea 67. notam N, eſſe M decurtatum, Illuſtr. MAFFEIVS animadvertit, ut MAITTAIRE in calce notarum memorat. CONRADVS.* [De his vide mox in Commentario.]

(22) *CONTINENTE] Et l.56. CONTINENTI, i. e. ut puto*, continua *ſive* contigua ſerie, *aut* regione. *Lin.* 53. 54. Semitam continentem. *Macrob.*

erob. Sat. V. 15. Continentiam regionum, eohaereotiam locorum. *MAITTAIRE*.

(23) *SVNT. ERVNT, emiſſa copulativa ET. Sic etiam l.* 56. 68. *Et l.* 29. 70. Eſt, erit. *&* 24. Factei, creatci. *Item l.* 49. Damdam. Adtribueodam. *Sic l.* 57. Ducito agito, *&* 60. agere ducere; *& ſic etiam* 64. 65. *MAITTAIRE*. [In legibus veter. nihil tritius quam *συνωνυμία ἀσύνδετος*. Etiam in Pandectis, *Aequum bonum*, *Aequius melius* & plura talia.]

(24) Earum quae] *pro* aliquae. *MAITT.*

(25) VER. 21. QVOI *pro* cui: *& linea* 27. QVOIQVE *pro* euique. *CONRADVS*. *Vide Grut. p.* 942. 2. *Voſſii Gram. Quintil. I.* 13. *MAITT.*

(26) VER. 23. *MAITTAIRE jubet legere:* ADCONSISTAT (*hoc ſenſu*: Nequid propius eum locum ſit, quod viam publicam intercipiat) *Sed ipſe verbum hoc nuuquam lectum fatetur: ſuntque manifeſte duo, etiam puncto diſtincta, vocabula. Nimirum ſcriptum eſt:* AO · CONSISTAT, *h. e.* AQUA CONSISTAT. *Supra lin.* 13. *ſimiliter notavimus O pro Q. CONRADVS*.

(27) VER. 24. Poſt Hanc Legem. *CONRAD.*

(28) VER. 25. Eo Magiſtratu deſignatei, *non eſt dativus antique flexu*, co *pro* ei, *ut* altero *pro* alteri, *quod MAITTAIRE putat; ſed caſus ſextus pro tertio poſitus. Vid.* CORTIVS in *SALLVSTIVM* Catil. c. 2. & Iugurth. *c.* 16. *CONR.*

(29) *SORTIO pro SORTIOR. Ennius, & Plaut. Caſ.* II. *6. v. 4. Ibi Taubm. MAITTAIRE*.

(30) VER. 27. *i. e.* cuique Aedili. *CONRADVS*. *De PARTI pro* Parte *vide Voſſ. Gram. Dauſq. MAITTAIRE*.

(31) VER. 28. *In hujus verbi ſyllaba extrema videtur pars ſuperior literae majuſculae B. detrita eſſe, ut infra lin. 69. in voce LEGIbVS. CONRADVS.*
Cave litteram ſuperne detritam credas ſive hic [ſive ver. *69*. Equidem io marmoribus litteratis pro iotegro B quam ſaepiſſime τὸ b [quod nunc pro minuſculo habetur) ſcalptum reperi: ut omittam, non nullas alias hodiernas minuſeulas cum majuſculis commiſtas in titulis veteribus occurrere.]

(32) VER. 29. *MAITTAIRE recte legit:* Quae via ioter aedem ſacram & aedificium ... privatum eſt, erit. *Ex ſyllaba IN nata videtur litera M, quae verbo* via *adhaeſit. Quod ſequitur, PIP, ex ſimilitudine literarum T & vetuſti R, atque permutatioue vocalis E eum I, provenit. CONR.*

(33) VER. 30. Aedis *pro Aedee. Voſ. Dauſq. MAITTAIRE*.

(34) VER. 34. *QVINTILIANVS* lib. I. cap. *6. Vid. Cl. FVNCCIVS* de Adoleſc. lat. ling. c. 7. §. 8. p. 257. *CONRADVS. Seſipatro* Tribuoale *probatur, quod Quintiliano non placet. Vide Dauſquium p. 67. & 320. Affertur vox* Tribuoale *& ex Tertulliano contra Marcion. MAITTAIRE*.

(35) VER. 37. *FOPO, non mendoſe, uti MAITTAIRE putat, ſed antiqua forma literae R, ſcriptum eſt. Sic lin.* 40. CVPATO, *lin.* 43. DAPE, *lin.* 52. OPOPTET: *ut & ſupra lin.* 16. *fuit* MAIOPEM. *CONRADVS*. [Tamen in editione Maittairana hoc loeo exhibetur FORO: quamvis ex ejus notis appareat, in aere ſeriptum FOPO.]

(36) Quaeſtorem VRBanum. *In lege de ſcribis & viatoribus apud GRVTERVM p. DCXXVIII.* Q. VRB. QVEI. AERARIVM. PROVINCIAM. OPTINEBIT. *CONRADVS*.

(37) *Pro* praeerit. *Sic l.* 47. 48. *MAITT.* [Ea vocis hujus orthographia vetus erat, uti oſtendam in Commeotario.]

(38) Locationem ... facito] *Cic. in Ver.* 5. cum loeatio fieret. *MAITTAIRE*.

(39) Quamta pecunia eam viam locaverit] *Hoc verbum Ablativo jungitur; ſicut apud Cicer. in Ver.* 3. Hoc HS DLX. millibus locaviſti. *Sed lin.* 48. *Accuſativo*, quamtam pecuniam via locata erit; *niſi forte juxta graecae ſyntaxeos conſuetudinem, accuſativus ille regatur a verbo* eurato adtribuendam. *MAITT.*

(40) VER. 38. *Legendum*: EOSQVE. *CONRADVS. Non video a quo regautur iſti accuſativi, niſi ſuppleatur ADTRIBVITO ex lin.* 41. *Linearum a* 38. *ad* 43. *ſenſus (quem ordo vocum perplexus & tranſpoſitus obſcuravit, & per crebras repetitiones implicuit) poteſt ex l.* 48. 49. *facilius deprehendi. MAITTAIRE*. [Nos haec omnia in textu, quem litteris minoribus ſcriptum Commeotario praemittimus, planiora effecimus.]

(41) Pro portione. *CONRADVS*.

(42) VER. 39. *Legendum eſt:* QVOIVSQVE: *deinde:* PRAEERIT. *In fine hujus lineae ſimiliter extrita eſt litera S, ut oſtendit ſequens*, publicas. *CONR.*

(43) VER. 40. Pecuniae factae] *Cic. in Ver.* 4. Pecuoiam maximam fecit. *MAITT.*

(44) QVOII *pro* quei, qui, *erronee ſculptum eſt, dum faber putavit, eundem caſum ſequi poſt* EI. *Eſt etiam hic O pro Q, ut ſupra lin.* 13. *& lin.* 23. *Legendum deinde:* TVEMDAM. *CONRADVS*.

(45) Pecuniae eum eoſve adtribuito] *Et lin.* 41. 42. 43. *adtributus*, 49. *adtribuendam*, 41. *adtribuita*, 42. *adtributionem*. Ad *pro* at *Dauſq. pag.* 12. *ubi citat Inſcriptionem ludorum ſaecularium.* *EAM · PECVNIAM · DANDAM · ADTRIBVENDAM*. *Hic autem Syntaxis* pecuoiae *in genit. cum accuſativo* eum eoſve *notanda eſt. Aliter conſtruitur apud Liv. lib. XXXIX. cap.* 44. terni in millia aeris attribuerentur: *quod Budaeus lib. IV. de Aſſe fol.* 104. *exponit ſic*, attribuerentur *hoc loco ſignificat* tributi nomioe ſtatuerentur. *Ad noſtrae inſcriptionis ſenſum, Syntaxi licet diſcrepante, accedit locus Ciceron. Philip.* 9. Statuam facieodam, & io roſtris ſtatueodam curent: quantique locarint, tantam pecuniam redemptori ſolveodam attribuendamque eurent. *MAITT.*

(46) VER. 41. SINE Dolo Malo] *CONRADVS*.

(47) VER. 42. *Et hic legendum eſt*: QVOI, eui, *ut ſupra lin.* 21. *CONRADVS*.

(48) VER. 43. II, *pro* EI. *CONRADVS*.

(49) Dare debeto. *Vid. ad lin.* 37. *CONRAD.*

(50) VER. 44. Eam rem. *Et deinde*: dato. *CONRADVS*.

(51) QVO QVOMQVE] *h. e.* quocunque, *ſive* ad quemcunque Magiſtratum. *In lege Thoria:* PR. CONSOL. VE. QVO. DE. EA. RE. IN. IOVS. ADITVM.

TVM. ERIT. *Ibidem*: MAG. PROVE. MAG. QVO. DE. EA. RE. IN. IOVS. ADITVM. ERIT. *Item*: PR. PROVE. PR. QVO. IN. IOVS. ADIERINT. *CONRAD.*

(52) *Exeſa hic eſt vox*: IVDICEM. *CONR.*

(53) VER. 47. Arbitratu. *CONRAD.*

(54) VER. 48. Tribunus, Praetor, Quaeſtor, VRBanus. *MAIT.* [Non: verum ſingulares T. P. Q. ſic interpretare, *Tantam pecuniam Quaeſtor*. Vide infra in Comment.]

(55) VER. 49. LECE] *Pro* lege. *Sic lin. 69.* LECibVS. C *pro* G. *Sic ex Duillii roſtrata columna. Dauſquius pag.* 40. *citat LECIONES*, *MACISTRATOS*. *MAITTAIRE*.

(56) VER. 50. *Hic certe legendum* intra Vrbem. *Vid. ſupra ad ver.* 20. *nota* 20. *CONR.*

(57) *Excidit nota Millenarii. Vid. ſup. ad ver.* 20. *nota* 21. *CONRADVS*.

(58) VER. 52. PLebisVE SCitis Senatus Conſultis, *& in fine hujus lineae*: EVM, *i. e. eorum*, Hac Lege Nihil Rogatur. *CONRADVS*.

(59) VER. 55. *Scribi debuit*: PROCVRATIO ERIT, *ut conſtat ſupra ex linea* 28. *& mox lin.* 70. *idque bene animadvertit MAITTAIRE*.

CAPVT II.

De tuendis purgandiſque viis, deque ſemitis.

§. I.

Privatorum ſumptu, Aedilium arbitratu viarum ſarta tecta curentur.

20 *Quae viae in urbe Roma propiuſve urbem Romam paſſus* (mille) *ubi* (in) *continente habitabitur*, *ſunt erunt*, *cujus ante aedificium*, *earum* (ali-) *quae*

21 *viae erunt*, *is eam viam arbitratu ejus Aedilis*, *cui ea pars urbis hac lege obvenerit*, *tueatur*; *iſque Aedilis curato*, *uti quorum*

22 *ante aedificium erit*, *& quam viam hac lege quemque tueri oportebit*, *ii omnes arbitratu ejus tueantur*, *neve eo*

23 *loco aqua conſiſtat*, *quominus commode populus ea via utatur*.

COMMENTARIVS

CAput hoc alterum de Viis explanatum a Conrado habes a cap. VI. ad XI. h. e. a pag. 294. ad 298. Nos legendis poſt meſſem ſpicis contenti erimus.

VER. 20. PROPIVSVE·V·R·P···] In textu, quem majoribus litteris Maittairus exhibuit, poſt P. deeſt M. (h. e. *Mille*) nec ſolum hic, ſed & v. 26. & v. 50. & ver. 68. illud M. aut vero nota CIↃ. aliudve tale deeſt. Etſi poſt P. ſpatii tantum reliquit, quantum tale aliquid caperet. At v. 67. & 69. poſt illud P cernitur aliquid τῷ M inchoato ſimile. Poſtremo idem Maittairus in fine Notarum ſuar. fatetur, ſe a Comite Maffeio didiciſſe, in verſibus 68. (ſive potius 67.) & 69. latêre *N* h. e. M decurtatum. Ac facile credo in ceteris quoque locis, ſive M. ſive CIↃ, aut ∞, aut talem aliquam chiliadis notam vel excidiſſe, vel ſub rubigine, aut ſub metalli excreſcentia occultari. De quo vide in ima (I) ora.

Ibid. *Vbi continente habitabitur*] Ellipſis eſt praepoſitionis IN. Nam integrum erat, *In Continente* aut *Continenti*, ſupple *Vrbis*. Apud ICtos plurative uſurpatur. Sic l. 147. de V. S. ſcribitur: *In Continentibus Vrbis natis*: alibi: *Extra continentia Vrbis*

(I) Litterae M. aut notae CIↃ. omiſſio non tam ſomno ſcalptoris eſt tribuenda, quam quod eam forte in autographo non reperiſſet, aut quod negligenter admodum ſcriptam, nequiſſet interpretari. Indicio eſt, quod ubi praeterivit notam illam, ibi ſpatiolum inane reliquit, ut eam poſtea ſuppleret, iteratis curis.

Digitized by Google

Vrbis eſſe. Integra locutio eſt , *Continentia Vrbis* (aut *Romae*) *aedificia* ; uti legitur in l. 139. D. de V. S. Ceterum quid Milliarium a continente Vrbis, ſive a continentibus aedificiis Vrbis numerandum, ſibi velit , & quo valuerit , in Exercitatione, quam hîc mox ſubjiciam, copioſe exponetur , praeſertim cap. 3.

VER. 20. 21. *Cujus ante aedificium* &c.] Hoc ordine verba procedunt : *Is, cujus ante aedificium aliquae viae earum* (quas ſcil. ineunte v. 20. deſignavit) *erunt*, *eam viam tueatur arbitratu ejus aedilis* , *cui ea pars urbis hac lege obvenerit.* Ante aedilitii magiſtratus inſtitutionem viarum tam urbanarum , quam ruſticarum cura penes cenſores erat : at urbanarum procuratio poſtea in aediles tum curules, tum etiam plebeios (ut & in IVviros & IIviros viis purgandis, quaſi ſcil. cenſorum ſubadjuvas) derivata fuit . Jam vero ubi ARBITRATVI aedilis res haec permittitur , cave id de arbitratu libero ſolutoque capias (cujuſmodi illis verbis concipi ſolet in legibus : *Si libuerit* , *ſi voluerit* , *in arbitrio ipſorum eſt*, *in arbitrio ejus ponitur*, aliiſve modis) verum de arbitratu qui jure, aut aequo bonoque continetur . Cujus generis illa ſunt in marmoribus & conventionibus obvia , *Arbitratu illius aliquid fieri* , *ſolvi* &c. h. e. prout aequius melius aeſtimaverit , Ad rem noſtram quod attinet : aedificii dominus non id pro tutela viae ſolvere jubetur , quantum aedili placeret , ſed quantum dimidia viae pars, quae illius aedibus reſponderet, h.e. pro rata parte poſtulabat: quae rata pars per podiſmi rationes facile a calculatoribus colligebatur . Quo porro *arbitratus* ſive *arbitrium* a *judicio* differat , pulchre Tullius in ea pro Q. Roſcio (II) docuit.

VER. 22. 23. *Arbitratu ejus tueantur, neve eo loco aqua conſiſtat* &c.] Hoc vero praecipue aedilis arbitrio permittebatur , ne dum domini parcimoniae ſtudio ſarta tecta quanti minimi locant, opus negligenter procedat : veluti ſi ſtrata viarum non rite ad libellam exaequentur , necubi ſcilicet AQVA CONSISTAT . Praecipuo viarum vitio nominatim occurritur: at cetera ejus generis continentur eo quod ſequitur, *Quominus commode populus ea via utatur.*

EXERCITATIO

De termino, unde apud Romanos milliariorum menſura procederet , deque ambitu juriſdictionis magiſtratuum urbanorum .

SVpra in Conradianis capitibus (pag. 296. in fine Adnot. 10.) promiſeram me de viarum milliariis numerandis in loco aliquid commentaturum . Hic vero ille locus eſt ei diſquiſitioni deſtinatus . Cui & illa tractatio cohaeret , quo nim. ſpectent illi *paſſus mille* a continente Vrbis numerandi , quorum tum v. 20. tum alibi ſaepe haec Tabula meminit .

Ad prius illud quod attinet , diu illa perſuaſio tenuerat , milliariorum initia a *Milliario aureo* , quod in Foro Rom. ſub aedem Saturni exſtruxit Auguſtus , fuiſſe capta , atque ita per vias omnes militares Italiae proceſſiſſe. Ita doctiſſimus quiſque uno ore docuerant ad Holſtenium atque Fabrettum uſque. Ab his primis vetus opinio ſubrui coepta, ratis ſcil. viarum ab Vrbe prodeuntium intervalla milliaria a portis ejuſdem Vrbis inchoari debere. Horum uter alteri praeiverit (29) incertum habeo.

Ab

(II) Ibi Tullius Arbitrium a Judicio ita diſtinguit : *Judicium eſt pecuniae certae* , *arbitrium incertae* . *Ad judicium hoc modo venimus* , *ut totam litem aut obtineamus* , *aut amittamus* : *ad arbitrium hoc modo adimus* , *ut neque nihil* , *neque tantum* , *quantum poſtulavimus*, *conſequamur* . Cetera ibi vide.

(29) Fabrettus quidem annis plus XL. Holſtenio (qui anno 1661. obiit diem ſuum) ſuperſtes fuit , ita ut ex Holſtenii ſive ſermone , ſive ſchedis id haurire quiverit. Porro idem Fabrettus Differt. III. de Aquaeduct. (quas ann. 1680. diu poſt fata Holſtenii edidit) ita ſcripſit num. 243. *Aliqua mihi concedi nunc poſtulo, quae alibi plenius probaturus ſum h. e. primo Itinerum menſuras non a Milliario aureo in capite fori , uti multi putarunt , ſed a veteri portarum ſitu ante productionem moeniorum ab Aureliano factam incepiſſe*. Has vero probationes nuſquam alibi (nec in Colum. Trajani , nec in Inſcript. Syntagmate) protulit , haud ſcio an quod poſtea coepiſſet ei cauſae parum confidere .

At quadriennio poſt Fabretti *Aquaeductus* i. e. anno 1684. Holſtenii Notae in Stephanum prodierunt, in quarum fine exſtat brevis ejus diſſertatiuncula (quae infra excerpetur) de eo quod aureum Milliarium

Digitized by Google

Ab eo tempore nova jam placuerunt. Nam & Ryckius ad Tacitum Hiſt. I. 27. & Pitiſcus ad Suetonium Othone cap. VI. in eandem ivere ſententiam. Equidem de re univerſa quid cenſeam partitis capitibus ita diſſeram, ut & hallucinationes aliquot virorum doctiſſimorum detegantur, & tum rei milliariae, tum huic Tabulae (quod caput mei penſi eſt) lux non mediocris inſeratur; ac poſtremo vetus Milliario aureo poſſeſſio, ſuuſque Magiſtratibus ambitus in orbem finitus reſtituatur.

C A P V T I.

De milliario aureo; deque columna Capitolina, quae jamdiu pro aureo milliario monſtrata fuit.

Milliarii aurei quod Auguſtus in capite Fori Romani poſuit, exſtant Plinii, Suetonii, Taciti, Plutarchi, Dionis, Pub. Victoris loca, quae, etſi notiſſima, ut uſus poſcet, ſuis proferemus locis. Viarum gratiâ ab Auguſto illud factum, ex Plinio, Plutarcho, Dione facile intelligimus: at nemo unus veterum ab eo viarum intervalla numerari coepiſſe, verbis diſertis affirmaverat. Tamen & *Milliarii* vocabulum, & locus, nempe in Vrbis umbilico, & Plutarchi Dioniſque loca tantum veriſimilitudinis ei opinioni (quod nimirum ab eo viarum per Italiam intervalla colligerentur) conciliaverant, ut jamdiu certa res haberetur.

Interea temporis in vinea Nobilium De Naris ad Viam Appiam erutum fuit egregium monumentum, quod ſtatim in Capitolii gradus laterales translatum fuit: qua de cauſa id nos ſemper *Columnam Capitolinam* in hoc opuſculo nuncupabimus. Atque id quidem tum Barth. Roſſus (in libro inſcripto, *Ornamenti di Fabriche antiche e moderne*) ad vivum exhibuit, tum etiam ex Nic. Aloſtani ſchemate Gruterus pag. CLIV. num. 4. 5. 6. Gruterus quidem a vulgata tunc temporis opinione, quod is cippus eſſet Aureum milliarium, caute abſtinuit. Ceterum nemo ex mediocriter doctis tunc temporis erat, quin columnam illam Capitolinam pro Aureo milliario haberet. Quibus credens Car. Dufreſnius in ſua CPoli (30) ſic de eo monumento loquitur, quaſi non dubitans id plane fuiſſe Aureum milliarium. Alios plures proferre poſſim. Sit inſtar omnium Nic. Bergierius in illuſtri opere De viis militarib. lib. III. Sect. 13. ubi columnam iſtam Capitolinam non dubitat pro Auguſteo *milliario aureo* habere, ita tamen ut a Veſpaſiano primum, deinde a Nerva, poſtremo ab Hadriano reſtituta fuerit: quod inſcriptiones ſubjectae docent. Idem & Henr. Henninius in adnotatis ad laudatum Bergierii locum ſenſit, qui & eorum objectis reſpondet, qui pro Aureo milliario id habere reſpuiſſent.

Quamvis autem Capitolinam hanc columnam apud Gruterum pag. CLIV. omnibus contemplari liceat; tamen ejus deſcriptionem quam breviſſimam huc inſerere non gravabor. In ſummo columnae globus aereus (cujus diameter bipedalis) capitello Tuſcanico inſiſtit. Columna quae globo ſubjacet, eſt ex candido marmore alta ped. VIII. ſemis. In columnae hypotrachelio nota numerica I. ſed grandioris proceritatis ſcalpitur. Statim ſub hypotrachelio ita caelatum viſitur.

IMP · CAES · VESPA.
SIANVS · AVG
PONT · MAX · TRIB
POT · VII · IMP
XVII · P · P · CEN
SOR · COS · VII · DE
SIGN · VIII.

Huic alterum epigramma ſubjicitur hujuſmodi

IMP·

rium nihil ad colligenda itinerum intervalla contulerit. Et haec quidem ſcriptiuncula poſtuma cum quadriennio poſt Aquaeductus ab Vrbinate publicatos exierit, Fabrettum a crimine quovis abſolvit; ſi crimen dicendum ſit, ubi res obiter agitur, ibi illius reperti auctorem non laudare. Et ceteroqui aequiſſimum eſt judicare, in ejusdem opinionis veſtigia pro ſe quemque ſeorſum incurriſſe, nihil ut alter alteri debeat.

(30) Dufreſnius lib. I. extremâ pag. 72. *Milliarium Romanum nuda fuit columna lapidea, rotunda, rudis fere ac impolita, baſi Corinthiacae inſiſtens, ſuſtinenſque globum aureum* (imo aereum, nec auro illitum) *quae Milliarium aureum appellata eſt. Ejus figuram exhibet Barth. Roſſus & Gruterus. Milliarium vero CPolitanum aedificium fuit editius ....* Verum vir ſummus moris habuit pleraque non expendere (quis enim finis fuiſſet in tam ſpiſſis & laborioſis operibus?) ſed aliorum fide referre in commentarios.

IMP · NERVA · CAES
AVG · PONT
MAX · TRIB · POT
COS · III
PATER · PATRIAE
REFECIT

Poſtremo ſtylobatae operis, uti volunt, Corinthii ita inſcribitur.

IMP · CAESARI · DIVI
TRAIANI · PARTHICI · F
DIVI · NERVAE · NEPOTI
TRAIANO · HADRIANO
AVG · PONTIF · MAXIM
TRIB · POT · II · COS · II

VIATORES · QVI · IPSI · ET · COS · ET
PR · CETERISQVE · MAGISTRATIB
APPARERENT · ET · H · V.

CAPVT II.

De uſu columnae Capitolinae: cui quominus ſe Aureum milliarium mentiatur, larva detrahitur.

Ajo, nihil Capitolinae columnae cum Aureo milliario fuiſſe commune. Differunt autem I. materia; nam quod in Foro Rom. ſtabat, id χρυσοῦς κίων, *Aurea columna* Plutarcho dicitur, Dioni χρυσοῦν μίλιον *Aureum miliarium*, ita ut ex auro ſolido, aut ſaltem aereum ſed auro inductum extiterit: at columna Capitolina ex marmore craſſe edolato facta, vix globum in ſummo habet, hunc vero aereum, nullo, quod ſciam, cum auri linimento. II. Differunt formâ; quia Auguſteum illud Milliarium, praegrandis columna fuerit neceſſe eſt, ſi quidem commonſtrare Italiae vias omnes debuerit: adhaec eadem ingenti ἀψῖδι (*fornici*) forſan inſtiterit, ſi quidem Μίλιον CPolitanum (de quo vide Freſnium lib. I. pag. 72. 73.) Romani milliarii effigiem retulit: at cippus Capitolinus, pedes non amplius VIII. ſemis altus, ſane nihil ad milliarium illud Fori Romani: III. Ingens & loci diſcrimen eſt; nam ſi Columna Capitolina quidquam habuiſſet cum Milliario aureo commune, certe inter Fori Rom. rudera reperiri debuiſſet: nunc vero idem monumentum in vinea quadam ad Viam Appiam latebat. IV. Sed & palmarium argumentum eſt, quod ex operis auctore peto; nam verum Milliarium Aureum auctore Auguſto gloriabatur: at marmor Capitolinum nihil Auguſto debet; nec veriſimile eſt, cum in ultimâ ſub Hadriano refectione nomina tum Veſpaſiani tum Nervae ſervata fuerint; unius Auguſti, qui primus rei auctor, memoriam aboleri placuiſſe, ſi quidem is cippus eo, quo volunt, pertineret. V. Vltimum diſcrimen ex uſu petitur: de quo jam ſeorſum diſputatum imus. A Capitolini monumenti uſu incipiam, exinde de ſcopo Milliarii aurei diſceptaturus.

CAPVT III.

Capitolinae columnae uſum longe diverſum ab aliis milliariis cippis fuiſſe: nec facile alium, quam ad illos Tabulae huius noſtrae MILLE PASSVS, a continentibus aedificiis numerabiles, definiendos. Ex ultimis cippi Capitolini verſibus id poſſe intelligi. Cippus ſimilis alius.

Lucas Holſtenius dum primus omnium tritam antiquiorum opinionem (de itinerum ſcil. milliariis, ab Aureo milliario Fori Rom. numerandis) ſubvertere ſatagit, hoc eam uno argumento impetit, quod cippus iſte (quem ex numero I. colligit fuiſſe alicujus viae, & haud dubie Appiae, cippum milliarium primum) extra portam S. Sebaſtiani, qua parte olim Capena erat, & ad viam Appiam detectus fuerit. Ex quo conficit initia milliariorum per Italiae vias, non ab Aureo milliario, ſed a veteribus Vrbis portis proceſſiſſe. Holſtenii locum inſerne (31) contractum dedi. His paria in Ryckio ad Tacitum (Hiſt. I. 27.) & in

(31) Holſtenius in ἀποσπασματίῳ poſtumo de Milliario aureo (quod tom. IV. Theſ. Graev. p. 1805. proſtat) ubi communem opinionem expoſuiſſet, quod a Milliario aureo itinerum ſpatia numerarentur; ita ſubjicit. „ Huic abſurdo errori ipſe loquendi modus refragatur, qui milliaria non a „ meditullio fori, ſed ab Vrbe h. e. a portis aut „ moeniis, olim numerata fuiſſe indicat. Hoc verum eſſe . . . unum illud . . . planiſſime evin„ cit. Lapis primus ab Vrbe in via Appia ante „ complures annos detectus . . . . in Capitolium „ translatus fuit, ubi . . . viſitur. Dico igitur: ſi „ lapidum milliariorum principium . . . coepiſſet „ a *Milliario aureo* (h. e. ab Eccleſia S. Hadriani) „ ſequeretur lapidem illum (*illum intelligit in Appia* „ *repertum, quem ſupra innuerat*) non extra portam „ S. Sebaſtiani olim fuiſſe, ſed intra Vrbem & qui„ dem citra Eccleſiam SS. Nerei & Achillei (*id quod* „ *ſubductis rationibus Holſtenius probat*) Cum ergo „ indubitatum ſit, portam S. Sebaſtiani a *Milliario* „ *aureo*

in Pitiſco ad Suetonii Othonem cap. VI. reperies . Nec dubitari poteſt , quin de columna iſta Capitolina eadem plane atq. Holſtenii mens (32) Fabretto fuerit.

Verum ſiquis eſt , qui immane inter columnam Capitolinam interque innumeros illos lapides milliarios , qui quotidie effodiuntur , diſcrimen non videat , eum in rebus antiquitatis nihil plane videre neceſſe eſt. Columna illa plus octo pedum (praeter baſim & praegrandem ſtylobaten & capitulum , cui ingens globus impoſitus) adhaec tot Caeſarum repetitae refectiones ac reſtitutiones , Viatorum & virorum honoratorum in imo ſtylobate dedicatio : haec , inquam , omnia longe auguſtiora ſunt , quam pro cippi cujuslibet milliarii merito , ac retruſius in receſſu aliquid pollicentur . Vno verbo, ejuſmodi viſa fuit columna illa , ut ſe Aureum milliarium mentiri tamdiu quiverit. Quin miſſis ambagibus, age uno verbo de Columnae hujus Capitolinae uſu tranſigamus.

Ac primum ex noſtra hac legum Tabula diſcimus , viarum curam , quae penes aediles curules & plebeios erat , non muro Vrbis terminatam , ſed ad mille paſſus extramuranos , & hos vero a continentibus aedificiis numerandos , pertinuiſſe . Vide verſus 20. 26. Atque iidem plane termini jurisdictioni praetoris urbani , praefecti (33) urbi , aliorumque plurium magiſtratuum praefiniebantur , uti pro re nata oſtendetur . Ad haec magiſtratus , ſenatores, & quibuſcumq. abeſſe ab Roma non licebat, pro abſentibus non habebantur , quamdiu intra mille a continentibus aedificiis paſſus reſiſterent . Ac non temere ſuſpicor, viatores non ultra hunc eumdem milleſimum paſſum coactos procedere , quoties magiſtratus, aut ſenatores vocari oporteret . Magiſtratuum igitur & viatorum in commune intererat noſſe , ubinam illi mille a continentibus Vrbis aedificiis paſſus finirentur , uti notabitur.

Dixeris id fuiſſe facillimum; quandoquidem qui primus erat ab Vrbe lapis, idem & mille paſſus ſupra ſcriptos terminabat. At longe ſecius res habebat. Nam lapides itinerum milliarii undecumque inciperent (ſive ſcil. a Foro Romano, ſive a portis Vrbis) vix eſt ut unquam ad illum mille paſſuum ambitum magiſtratibus aſſignatum terminandum uſui eſſe potuerint. Quid ita? quia continentia Vrbi aedificia alibi longius , alibi propius a moenibus procurrebant, ita ut milleſimus a continentibus paſsus non niſi caſu cum aliquo lapide milliario conveniret. Fac deinde caſu interdum accidiſse , ut milleſimus magiſtratuum jurisdictionis paſſus alicubi cum tertio quartove lapide congrueret : at progreſſu temporis procedentibus aedificiis, etiam paſſus ille milleſimus longius promovebatur. Ad ſummam lapides quidem milliarii ex quo tempore a C. Sempronio Graccho (teſte in Gracchis Plutarcho) itinerum intervallis affixi fuerunt, iidem immutabiles manſere ſemper. At contra jurisdictionis magiſtratuum ambitus in dies ſemper , prout aedificia longius protollebantur , incertus fluctuabat.

Ergo uti litigiis de eo ambitu naſcituris iretur obviam , neceſſe fuit illum *ju-*

risdi-

„ *aureo* diſtare ut minimum ſeſquimilliario : dicta „ autem columna primi lapidis longius extra Vrbem ad Viam Appiam reperta (unde in Capit. „ translata) ; ſequitur intervalla milliaria non a „ foro Romano , ſed a portis Vrbis olim numerari coepiſſe . „ Haec ibi Holſtenius.

(32) Fabrettum cum dico, virum in interpretandis marmoribus longe exercitatiſſimum dico . Is Diſſert. I. *de Aquaed.* (quam quadriennio ante ſuperiorem Holſtenii poſtumam ſcriptiunculam edidit) cum de via Latina (antiquitus Appiae ramo) deque porta Capena, ex qua Appia prodibat, ageret , ita poſuit pag. 30. num. 48. *Reſpondet denique ad unguem locus noſtrae Capenae loco ubi reperta fuit COLVMNA MILLIARIA LAPIDIS PRIMI* (ita ſcil. notam illam I. in hypotrachelio ſcalptam interpretatur) *in Capitolium poſtea translata , in vinea ſcil. Nobb. de Naris* (reperta) *quae* (vinea) *prima eſt ad dexteram exeuntibus a recenti porta S. Sebaſtiani* . Quae quidem porta ſi non plane eadem, at proxima certe antiquae Capenae eſt . Deinde reſpondet objectioni (cui ſcil. Henninins ad Berg. III. ſect. 13. tantopere innititur) nimirum potuiſſe columnam illam aliunde ex nativo ſitu in vineam iſtam poſtea traduci . Cui ſic ferme reſpondet, nim. *phyſica poſſibilitate* non eludi *moralem certitudinem* &c. Haec vir eximius, uti probet nativum locum repe‍ctae columnae non alibi, quam ad Appiam viam fuiſſe.

(33) Vlpianus L. 1. §. 4. D. *de offic. praef. urb.* ait : *Sed & ſiquid intra centeſimum milliarium admiſſum ſit , ad Praefectum urbi pertinet : ſi ultra ipſum lapidem , egreſſum eſt Praefecti Vrbi notionem . Notionem* tantum intra centeſimum habebat , *poteſtatem* non habebat ; nam de hac idem Vlpianns l. ult. eod. *Praefectus Vrbi , cum terminos Vrbis exierit , poteſtatem non habet* . Atqui termini Vrbis ſunt hi ipſi, de quibus commentamor , qni ſcil. in orbem poſiti , milleſimum a continentibus aedificiis paſſum ſignabant , & jurisdictionem ac poteſtatem magiſtratuum terminabant .

Digitized by Google

riſdictionis ambitum (ſic enim poſthac vocabimus , etſi ad plura alia valeret) peculiaribus quibuſdam columnis terminari : deinde promotis inſigniter aedificiis continentibus , etiam cippos terminales ad milleſimum illinc paſſum proferri .

En igitur Columnae illius Capitolinae (quae tamdiu ſe apud eruditos *Milliarium aureum* mentita fuit , ab Holſtenio vero, & ab eum ſecutis pro primo ab Vrbe lapide habita) detectum, uti videtur, miniſterium, quod antea veluti myſterium fuerat . Vſus , inquam , columnae hujus ſub cenſore (34) Veſpaſiano (cujus prima eſt inſcriptio) non alius fuit , quam ut in regione viae Appiae, ad quam eruta fuit, *jurisdictionis ambitum* magiſtratibus praefiniret . At ſub Nerva principe ubi compertum fuit , eâ regione longius multo quam antea domos inſulaſque excurriſſe ; ulterius prolata columna fuit , ac nova ſubjecta eſt epigraphe , per quam Nerva id opus refeciſſe oſtenderetur . Poſtremo quia, dum Romae ſub bonis principibus tranquilla omnia, finiſq. nullus aedificationibus extramuranis (quia ſpatia intramurana ubique plena) dabatur ; ſub Hadriano par exorta neceſſitas idem remedium extorſit . Niſi quod haec tertia columnae promotio , ſive Hadriano ita volente , ſive alia de cauſa , videtur annuente Principe a Viatoribus & magiſtratibus facta . Id enim verſus tres ultimi notant .

IMP · . . . . . HADRIANO &c.
VIATORES · QVI · IPSI (Hadriano)
ET · COS · ET
PRaetori · CETERISQ · MAGISTRATIB
APPARERENT · ET · H · V

Duabus ultimis litteris notantur *Honore uſi*, h. e. qui magiſtratu fungebantur aut functi eſſent , ac forſan etiam ſenatores : qui , opinor, eodem jure gaudebant , quo qui tunc in magiſtratu erant, ut per viatores vocarentur. De *Honore uſis* vide in imo (35) adnotata. Tam ergo viatorum, quam magiſtratuum & honoratorum ſcire intererat, quouſque & jurisdictio magiſtratuum & viatorum apparitio pertineret: proinde convenientius Hadriano viſum , ſi ipſi , quorum res agebatur , titulum dedicarent .

At neſcio quo modo notam I. quae in ſummo columnae hypotrachelio ſcalptur , praeterieram . Nam quo illud I. valet? Dixeris, notari *milliarium unum*. Non equidem valde moror, modo illud milliarium intelligas, quod ab extremo continentium aedificiorum decempedator collegerat. Tamen , ut verum fatear , quid neceſſe fuit illud I. apponere? Certe enim ex ipſius columnae ſpecie omnes id aetatis homines intelligebant non eo poſitum

tam

(34) *De Veſpaſiani cenſu quaedam notatu digna.*

Veſpaſiani Titique cenſura merito memorabilis habita, quippe in ea luſtrum ultimum factum fuit. Audiendus de his Cenſorinus cap. 18. *Cum inter primum a Servio rege conditum luſtrum , & id quod ab Imp. Veſpaſiano V. & Caeſare III. conſulibus* (nihil facilius fuit , quam ut in Cenſorino T. medium extereretur : proinde legerim , *Et T. Caeſare III. Coſſ.*) *factum eſt , anni interfuerint paulla minus ſexcentis quinquaginta* (niſi legendum ſit *quadragiata* : quod alterum ab Onufrio & Faſtor. ſcriptorib. & a Scalig. colligitur) *luſtra tamen per ea tempora non plura quam LXXV. ſunt facta , & poſtea plane fieri deſierant .* Meminit & hujus cenſurae Suetonius in Veſpaſ. c. 8. & in Tito cap. 6. Capitolinus in principio Marci philoſophi hunc *adſcitam in patricios a princip. Veſpaſ. & Tito cenſoribus* ſcribit . Praetereo jam inſcriptiones atque numiſmata . Sed audiendus in primis Plinius duobus locis . Nam lib. VII. c. 49. ſic poſuit : *Accedunt . . . exempla recentiſſimi cenſus , quem intra quadriennium Imperatores Caeſares Veſpaſiani Pater Filiuſque Cenſores egerunt* . Notabilis ſane locus , quo eorum cenſum quadriennio concludit . Nec dubium eſt , quin eo quadriennio conſulatus Veſpaſiani Patris ſeptimus (ad quem haec prima inſcriptio columnae Capitolinae pertinet : qui conſulatus in annum aerae vulgaris LXXVI. cadit) contineatur . Quid ni ? cum in eo , quod Veſpaſianus cippum hunc jurisdictionis magiſtratuum terminalem promovit , haud dubie Cenſoris officium exercuit , ad quem curae hujus generis pertinebant. Sicuti & eodem pertinet (jam enim ad alterum Plinii locum tranſeo) quod in eadem cenſura Veſpaſianorum Patris & Filii moenium Romae ambitus dimenſus fuerit . Sic enim idem Plinius III. 5. *Moenia ejus collegêre ambitu (Imperatoribus Cenſoribuſque Veſpaſianis , anno conditae DCCCXXVI.) paſſuum XIII. M. CC.* Vides quanta in his Veſpaſiani Cenſoris accuratio fuerit , ut non mirum , ſi promotis extramuranis aedificiis , etiam ambitum mille ab eorum fine paſſuum terminaverit : atque ibi plane , ubi jure praeſcriptum erat .

(35) In Gruteriano Notarum indice τὸ H. V. exponitur *Honore uſi* . Haud immerito ; quia quod in aliquot marmoribus per duas illas ſingulares innuitur , id alibi integris litteris palam proponitur . Videndae prae ceteris inſcriptiones Gruterianae pag. 353. 6. 387. 8. 392. 1. 471. 3. in quibus PLEBS · VRBANA · ET · HONORE · VSI inter ſe diſtinguuntur ac veluti e regione opponuntur . Notanda quoq. eſt Gruteriana p. 485. 8. epigraphe : DIVISIT · OB · DEDICATIONEM · BIGAE · DECVRIONIB · . . . PLEBI · ET · HONORE · VSIS . . .

tam ingens opus, ut milliariorum vialium numerus & ſeries oſtenderetur, ſed ut juriſdictionis ambitus terminaretur. Quo ergo τὸ I. pertinet? Eo nempe, quod cum ambitus ille pluribus in orbem cippis ſignandus eſſet (idque ſaltem per omnium viarum principia, quae ex Vrbe prodeuntes, per Italiam diffundebantur) in tot illis per ambitum cippis ordinem aliquem notari neceſſe fuerit, ita ut eſſet alius primus, alius ſecundus, & ita deinceps. Quamnam vero columnam deceret vocari *Primam* niſi illam, quae in via Appia ſtaret? quae quidem via antiquitate & magnificentia prima fuit, eoq. *Regina* (36) *Viarum* paſſim vocabatur. Ergo in hac Capitolina columna, de qua tamdiu loquimur, illud I. non aliud quam *Primam*, utpote primae viae columnam, deſignat.

His vero omnibus, quae de columnae Capitolinae uſu diſſerui, ex capite ſeq. vires ingentes accedent. Nam ſi, ut ſeq. cap. liquido demonſtrabitur, milliaria intervalla a Capite fori dimenſa per omnes circa vias diffundebantur; apud eos ſaltem, quibus id alioqui perſuaſerimus, certum fier, Capitolinam columnam (quae in Vinea τῶν *De Naris*, h. e. aliquot a Foro Romano millibus, emerſiſse dicitur) primi lapidis milliarii vicem implere nequiviſse. Quid ergo reſtat, niſi ut ex *Viatorum* & *Honore uſorum*, & ex tot aliis indiciis ea columna terminandae magiſtratuum juriſdictionis uſui addicatur?

Niſi quod ſcio non defuturos, qui adverſus hactenus dicta ſuas objectiones ſtruent; quibus praeſtat ſeorſum in ima (37) pagella ſatisfactum ire, quam diutius in

(36) Romanum marmor. apud Reineſium Cl. II. num. 84. meminit V. (i. e. *Viae*) APPIAE. REGINAE· Nec Statius aliter appellavit, ita canens:

Appia longarum teritur REGINA viarum.

(37) *Objectionibus duabus ex Fabretto petitis obviam itur. Prima ex inſcriptione Fabrettiana perſimili: Altera ex ſitu columnae Capitolinae petitur. Lapides milliarios fuiſſe immobiles: at contra cippos juriſdictionem finientes ad nutum normamque procurrentium inſularum promotos uſque fuiſſe.*

I. Objectio prior ex columna quadam milliaria ducitur, quae in hortis viae Flaminiae nunc poſita, olim (ſi Fabretto credimus) ad viam Appiam fuiſſe videtur, utpote in *Caſali Turriculae Juſtinianeae* eruta. A Fabretto pag. 414. hunc in modum refertur.

VII
IMP· CAESAR
VESPASIANVS· AVG
PONTIF· MAX
TRIB· POTEST· VII
IMP· XVII· P· P· CENSOR
COS· VII· DESIGN· VIII

IMP· NERVA· CAESAR
AVGVSTVS· PONTIFEX
MAXIMVS· TRIBVNICIA
POTESTATE· COS· III· PATER
PATRIAE· REFECIT

Hanc Fabrettus non dubitat cum illa columna Capitolina, quam cap. 1. protulimus, comparare, eodemque uſu donare; ita ut ſicuti illa in Via Appia milliarii primi, ita haec ſeptimi index fuerit.

Verum diſpar eſt ratio. Haec columella longo intervallo brevior illâ pergrandi Capitolina fuit: quam Capitolinam ab imo ſtylobate ad ſummum globum XV. prope pedes altam eſſe puto. Nec porro Fabrettiana iſta globo, capitulo, baſi, ſtylobate praedita eſt, ſed inſtar ceterarum milliariarum vulgarium. II. Nota VII. ſubjectas litteras proceritate non excedit: at in Capitolina τὸ I. mire celſius eſt. III. Deeſt (in quo caput eſt) in Fabretti cippo dedicatio *Viatorum*: quae in Capitolinae imo legitur. His de cauſis nihil huic cum Capitolina columna illa ingenti commune. Capitolina juriſdictionis ambitum in via Appia terminabat: haec altera cippus milliaris ſeptimus fuit: cujuſmodi plurimos vidiſſe memini, etiam cum duplici inſcriptione, ſed tamen ſine *Viatorum* & *Honore uſorum* dedicatione: quae index cippi juriſdictionem finientis eſt.

Objectio altera ex Fabretti loco Diſſ. I. num. 48. quem ſupra Adn. 32. adſcripſi, petitur. Vbi poſt verba a me recitata (de columna ſcil. Capitolina in vineae Nobb. de Naris ruderibus olim reperta) ſtatim & haec addit: *A qua* (vinea ad Portam S. Sebaſtiani, ſive, contrario itinere, a Porta S. Sebaſtiani ad vineam) *retrocedendo in linea per nos ducta*, *MILLE PASSVS EXPLENTVR*. Ex quibus ita licebit colligere. Si a loco columnae repertae ad portam S. Sebaſtiani (quae aut eadem, aut proxima Capenae fuit) mille paſſus intererant; ex eo fit, eum fuiſſe locum primi lapidis milliarii ab exitu portae ſtatuendi, non vero terminum ambitûs juriſdictionis magiſtratuum, qui ulterior fuerit oportet, quippe qui in milleſimo a continentibus aedificiis paſſu affigendus erat.

His ita reſpondeo. I. Ex modo quo Fabrettus loquitur, aliquanto plus mille paſſibus eum reperiſſe neceſſe eſt (ait enim, *Mille paſſus explentur*, h. e. *Mille & quod excurrit*) quod & ex Holſtenio memini me elicuiſſe. II. Mille Romanis paſſib. hodierni paſſus octingenti reſpondent: ſicuti & mille paſſibus hodiernis (nam hodiernos Fabrettus adhibuit) aequiparantur paſſus Romani MCCL. id quod ſaepe alibi demonſtravi. III. Sed in eo rei caput eſt, quod murorum ambitus multo laxior, quam antea fuerat, ab Aureliano factus, non dubito quin continentia extra Capenam portam olim aedificia latiore ſuo poſtea complexu moenium circumiverit. Itaque cum deinde poſt Aurelianum extra Capenam novae aedificationes acceſſiſſent; ita demum fieri potuit, ut columna juriſdictionem finiens (cum ſcil.

una re detinere lectorem.

Eſt & aliud. in Capitolio Romano epigramma ſimile, ſub extrema vitae Hadriani tempora (ut ex toto ejus contextu colligi poteſt) poſitum Antonino jam adoptato. Exſtat hoc apud Grut. pag. 256. num. 4. in hunc modum.

IMP · T · AELIO · CAESARI
ANTONINO
IMP · TRAIANI · HADRIANI · AVG
PONT · MAX · TRIB · POT · XXII
IMP · II · COS · III · P · P · FILIO
DIVI · TRAIANI · PARTHIC · N
DIVI · NERVAE · PRONEPOTI
TRIB · POTEST · COS

VIATORES · QVI · CAESARIB
ET · COS · ET · PR · APPARENT · ET
H · V

At ſi haec, uti mihi prorſus perſuadeo, ad eumdem ambitum terminandum pertinebat; ex ea non aliud nunc, quam imus columnae ſtylobates ſupereſt, cui primitus columna inſiſtebat, in qua forſitan aliae inſcriptiones inſtar ſuperioris columnae inerant: ſuperne vero facile ordinalis numerus dignitati & ordini viarum, opinor, conveniens caelatus viſebatur.

Hactenus dicta eo pertinent, ut fragmenti Britannici verſus 20. & 26. itemque 68. 69. (ac forſitan alii) multo illuſtriores evadant; imo ut & magiſtratuum urbanorum jurisdictionis termino, legibuſq. de eo loquentibus egregia lux importetur.

CAPVT IV.

De uſu Aurei Milliarii.

Ad penſum quidem meum ſuperiora, quae de uſu Columnae Capitolinae diſſerui, ſatis ſuperque ſunt. Tamen cum ab initio Exercitationis hujus de Milliario aureo injecta mihi mentio fuerit; non ab re erit etiam de ejus uſu hîc aliquid allinere.

I. Er quidem ſiquis ejus uſus fuit, non alio qnam ad vias pertinere potuit. Vox ipſa id oſtendit Milliarii, & Μιλίν (38) qua Graeci id appellant. Deinde id ſatis auctores antiqui praeſeferunt. Plutarchus in Galba (pag. 1064. B.) de Othone ſic prodit: *Per Tiberii domum, quam vocant, in forum deſcendit* (ὃ χρυσοῦς εἱστήκει κίων, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσιν) *ubi Aurea columna poſita fuerat, in quam fiſſae* (39) *omnes per Italiam viae deſinunt*. Vides ex Plutarchi teſtimonio non niſi viarum negotium nomen illi columnae indidiſſe. Indidem nominis rationem haud dubie arceſſivit & Dio lib. LIV. ad ann. Vrbis 734. de Auguſto ſic narrans: *Tunc autem ipſe* (προστάτης τῶν περὶ τὴν Ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς, καὶ τὸ χρυσοῦν μίλιον κεκλημένον ἔστησε) *viarum quae ſunt circa Romam curator creatus, tum quod vocatur Aureum Milliarium ſtatuit, tum etiam viros praetorios, qui viis muniendis praeeſſent, qui lictoribus binis uterentur, deſignavit*. Hinc plane vides, Auguſtum ſtatim ut Curator viarum factus fuit, duo feciſſe, ambo ei curae conſentanea, nimirum tum novum magiſtratum curae viarum deſtinatum, tum & *Aureum milliarium*. At quid, rogo, aureo milliario illi cum viis commune, niſi ab illo centro menſura viarum proceſſiſſet?

Accedat poſtremo his antiquior Plinius: quem minime dubito viarum omnium dimenſiones ab illo Fori milliario, de quo loquimur, repetiviſſe. Is lib. III. non longiſſime a fine cap. V. primum viarum menſuras a Milliario aureo ad portas ſingulas per milliaria colligit in unam ſummam his verbis: *Ejusdem* (urbis) *ſpatium* (quod proxime in XIV. regiones

ſcil. juxta cum novis aedificiis quotidie procurriſſet) ſub Aureliano tandem in vinea Nobb. de Naris conſtiterit.

Notet lector, inter columnam quam dixi, & lapides milliarios, hoc in primis interfuiſſe, quod prior, utpote ab extremis aedificiis quotidie procurrentibus, putata, mobilis ac variabilis erat, ita ut a Veſpaſiano ad Nervam ter promoveri debuerit: at lapides milliarii, ex quo a C. Sempronio Graccho (de quo diſerte id prodit Plutarchus) aliiſque viarum auctoribus depacti fuerunt, ſemper invariabiles iisdem locis haeſerunt.

(38) Quod Romae *Milliarium aureum* vocabatur, id Dio Μίλιον χρυσοῦν vocavit. Sed & CPoli illud, quod ad aemulationem Romani exſtitit, haud ſecus Μίλιον χρυσοῦν dicebatur. Vniverſe vero Romanorum *milliarium* (quatenus intervallum octo ſtadiorum, aut, ſecundum quorumdam rationes, paullò minus notat) Graecis Romanarum rerum ſcriptoribus non aliter quam Μίλιον nuncupatur.

(39) Non defuere qui illud τετμημέναι interpretarentur *Inciſae*, eo ſenſu quaſi viae omnes Italiae ibi inciſae viſerentur. Quod amplecterer, niſi ſcirem τέμνειν aut τέμνεσθαι ὁδὸν tum de redemptoribus dici, qui vias ſternendas conduxere, tum etiam ſaepius ad iter carpentes transferri, qui vias percurrendo, eas quodammodo ſecare videntur. Eâ gratia ne quid de voculae vi deperiret, poſui *fiſſae*.

giones diviſerat) *menſurâ currente A MILLIARIO* (40) *IN CAPITE ROMANI FORI STATVTO ad ſingulas portas, quae ſunt hodie numero triginta ſeptem (ita ut duodecim ſemel numerentur, praetereanturque ex veteribus ſeptem, quae eſſe deſierunt) efficit paſſuum per directum XXX. M. DCCLXV.* Vides hinc jam Aureum Milliarium eo valuiſſe, ut numerus paſſuum ab eo ad ſingulas portas colligeretur: quorum ſingulas ſummas in unam collegit Plinius. Quid porro vetabat eas menſuras ulterius extra portas per vias militares continuari, ita ut primus lapis is eſſet, ad quem ab illo Fori Milliario aureo mille paſſus abſolverentur, ſive id intra portas, ſive extra contigiſſet? Imo ita prorſus factum, ex eo apertiſſime colligo, quod eadem menſurandi ratio ab eodem Milliario petita etiam ad Caſtra praetoria & extrema tectorum porrigebatur: quorum utraque extra portas erant. Sic enim ibi ſequitur: *Ad extrema vero tectorum* (i. e. domorum: haec vero continentia Vrbis aedificia interpretari ne dubita) *cum Caſtris praetoriis ab eodem MILLIARIO per vicos omnium viarum menſura colligit paullo amplius ſeptuaginta millia paſſuum.* Vbi ſunt ii nunc, qui extra Romam milliaria intervalla a portis duci jubent, cum diſerte Plinius ab *eodem Milliario* Fori repetiverit?

II. At difficile eſt, inquis, Auguſto in conſtruendo Aureo Milliario hanc mentem fuiſſe, ut ab illo tempore illinc omnes per Italiae itinera lapidum milliariorum menſura curreret: ad quod exſequendum omnes C. Gracchi lapides milliares (de quibus Plutarchus in Gracchis locuples teſtis eſt) refingendi ita fuiſſent, non ut a portis Vrbis, ſed ut ab Aureo illo monumento inciperent. At reſpondeo, ſi re vera, uti puto, id ſibi voluit Auguſtus, ut non niſi a capite Romani Fori tamquam a centro dimenſionem millium auſpicaretur; tum non omnium primum Auguſtum inde incepiſſe ſtatuendum erit, ſed jam tum C. Gracchum a *Capite Fori* Romani auſpicantem, milleſimo quoque paſſu cippos depanxiſſe. Nec (41) Plutarchus in eo refragatur, nec alius quiſquam a portis inchoatas millium rationes dixit. Quid ergo novi Auguſtus molitus eſt? Hoc tantum, ut ego interpretor, ut *Caput fori*, a quo quaſi centro omnes viarum ductus per Vrbem prius, mox extra portas dimenſi progrediebantur, Aureo illo ſuo monumento, quo conſpectius eſſet, inſigniret.

Ac mihi ſane Caius ille Sempronius (ſi quidem non temere, ſed rectae rationis ductu intervalla milliaria cippis diſtinguere voluit) non ab urbis ambitu, in dies mutabili, ſed a puncto uno, nulli proinde mutationi obnoxio, a Foro Romano, inquam (quod Vrbis & totius imperii centrum habebatur) dimenſiones exordiri debuiſſe, nec ſecus feciſſe videtur. Nam qui meminiſſet per ducentos ante Servium regem annos toties murorum ambitum fuiſſe prolatum, ei proniſſimum erat ſuſpicari, fore ut inciderent poſt ſe tempora, quibus Vrbis aeternae moenia ſive in totum, ſive ex parte proferri neceſſitas, aut Imperii magnitudo ſuaderet: id vero ſiquando accidiſſet, moleſtum fore, cippos refigi ac refingi illos, quos ipſe tanta induſtria, fixerat atque ſignarat. Quocirca mihi Gracchus jam tum provido conſilio caviſſe videtur, ut quidquid in murorum circuitu poſteritas eſſet molitura, nihil inde incommodi cipporum ſtabilitati ſimulque accurationi crearetur. Nam quia (uti perſuaſum habeo) a Foro Rom. tamquam a puncto uno fixo & immobili, juſſit menſuras procedere; ſive ampliatis (quod ſero ſub Aureliano contigit) ſive reſtrictis moenibus, eadem ſemper intervallorum putatio manſura erat. Gracchi in ea re ſtudium aemulatus demum Auguſtus, iſtud Romani Fori centrum ingenti aureo monumento perpetuum & illuſtrius reddidit.

Tt 2 III.

(40) *Milliarium Aureum* haud dubie intelligit: quod *in capite Fori* fuiſſe, ex eo conſtat quod *ſub aedem Saturni* a Tacito ſtatuitur, qui accurate ita ſitum deſcribit in eodem Othonis facto. Hiſt. I. 27. *Otho . . . per Tiberianam domum* (cuius in ead. re Plutarchus ſupra allatus meminit) *in Velabrum, inde ad Milliarium aureum, ſub aedem Saturni pergit.* Suetonius Othone cap. VI. de eadem re loquens ſitum haud ſecus deſcribit. *In foro*, inquit, *ſub aede Saturni ad Milliarium aureum.* P. Victor Reg. VIII. in *Foro* tum alia plura, tum & haec recenſet: *Aedis Opis & Saturni in Vico Iugario, Milliarium aureum.*

(41) Plutarchus in Gracchis pag. 338. initio de C. Sempronio ita narrat. *Adhaec vias omnes* (κατὰ μίλιον) *per milliaria dimenſus* (*capit autem paullo minus octo ſtadia milliarium*) *depanxit* (κίονας λιθίνους σημεῖα τῦ μέτρυ) *menſurae ſignandae gratia columnas lapideas.* Vides Plutarchum nec a *Capite Fori*, nec a portis urbis, id opus inchoatum dixiſſe. Verumque per illum licet licebitque.

III. Ceterum nulla res alia Milliarium aureum ſeu *Caput Fori* de vetere poſſeſſione propemodum deturbaverat, quo minus in poſterum Caput viarum haberetur, quam illa columna Capitolina, olim in vinea Nobb. de Naris reperta, in qua tantopere Holſtenius triumphaverat, omneſque Romanos *ἀρχαιολόγυς* poſt ſe catenatos, tamquam triumphi captivos duxerat. At poſtquam cap. ſuperiore id telum excuſſiſſe e manibus Holſtenii videmnr, ſimulq. verum columnae illius uſum demonſtraviſſe; apud eos certe, quibus illam ſuperioris capitis cauſam alioqui probaverimus, quid reſtabit aliud, niſi nt ex edicto *Vti poſſidetis* vetus jus Auguſteo Milliario ſervetur? Niſi ſiquid aliud prohibet.

IV. Nam & inſcriptio Palatii Barberini afferri in contrarium ſolet: quam tamen nec in Gruteriano nominum indice, nec in Reineſiano, nec in Muratoriano reperi (aliae collectiones carent indicibus, nec ad manus eſt Gudiana) affertur tamen ab Holſtenii ſectatoribus. In ea SALVIA · MARCELLINA · DONVM · TEMPLO · MARTIS · INTRA · MILLIARIVM · I · ET · II · AB · VRBE · EVNTIBVS dat. Nonne hinc vides, non a Capite Fori, ſed ab Vrbe, h. e. a muro urbis lapidem primum fuiſſe computatum?

Reſpondeo, etiam ſi dem, *τὸ Ab Vrbe* tantumdem eſſe quod a moenibus, facillimam fore reſponſionem. Fieri poterat, ut ea via, de qua loquitur marmor, a portâ nulla exierit, ſed a muro inceperit. Tum vero quis dubitat, quin a muro numeratio inchoaretur? Sed & illud fieri potuit, ut via, de qua loquitur *Salvia Marcellina*, ramus alterius viae a porta exeuntis fuerit. Atqui in ramis ordo milliatiorum peculiaris fuit, qui ab illius derivationis initio duceretur. Atque eadem reſponſio adhiberi poteſt de altero matmore, quod in ima (42) ora exhibui.

Verum fac, eam viam, quam Salvia Marcellina memorat, a foto uſque inchoatam, deinde a porta aliqua prodiiſſe. Tum vero non erit mihi dubium, quin *Milliarium* (ſive lapis milliarius; nam etiam Graecis *τὸ Μίλιον* modo pro intervallo milliari accipitur, modo pro cippo ea intervalla dirimente) non, inquam, dubito, quin *Milliarium primum* a Capite fori numeratum, plerumque extra portas Vrbis inciderit; quia paucae viae erant, quae a Capite Fori ad ſuas portas milliarium abſolverent, ut ex Plinio mox num. V. obſervabimus. Quamquam quid nos tantopere quaſi ad *μορμολυκεῖον* (*ſpectrum*) aliquod oblatum, ſic ad illum vocularum ternionem (AB VRBE EVNTIBVS) obſtupeſcere attinet? Id perinde eſt accipiendum, tamquam ſi donanti aniculae iſti moroſiſſimus metus inciderit, nequis forte verſu contrario ea duo milliaria intelligeret, nim. AD VRBEM EVNTIBVS. Qui nondum in hujuſmodi ſupervacaneas adjectiones ineptiſſimas inciderit, eum in marmoribus, in veteribus legibus, in aerea hac ipſa tabnla plane hoſpitem eſſe neceſſe eſt; imo & hodiernorum ubique gentium tabellionum ignorare ſtylum. Non de capite viae ſollicita haec muliercula fuit, ſed unde *primum* & *ſecundum* lapidem capi ipſa juberet. Ad ultimum, quid enim me ulterius ango? Do omnia. Non morabor, quin, ubicumque illud *Ab urbe euntibus* additur, ibi lapides a muro (non a Capite fori) numeres: non moror, inquam, modo *Exceptio* (quod ajunt) *fir-*

met

(42) In marmor Romanum (conſules anni Aerae Chriſtianae 21c. exhibens) apud Reineſium Cl. VII. num. 16. dum in his eram caſu incidi: iu quo ita legitur: QVOD (ſcalare). EST · VIA · OSTIENSI · PARTE · LAEVA · INTER · MILiarium · I · ET · II · Ex bis, ſar ſcio, conabuntur oſtendere, milliaria extra urbem numerari coepiſſe, & a porta, non a Capite Fori. Verum ſi adverſus boc objectum nullum aliud ex ſuperioribus effugiis patere viſum fuerit; at licebit certe excipere, VIAM OSTIENSEM a nulla exiviſſe porta, ſed a muro incepiſſe: quo caſu a muro, non a Fori capite numeros inchoaſſet.

Poteſt & illod fieri, hanc *Oſtienſem*, ramum viae fuiſſe. Ita cenſuere multi; ac Fabrettus ipſe qui in Aquaed. Diſſ. 3. Oſtienſem viam a porta ſui nominis exiiſſe cenſuit; tamen addit neſcio quid, quo intelligatur Viam Oſtienſem, quâ propior Vrbi eſt, non ſine anfractu fuiſſe. Porro ſi ramus fuit, inde ſua milliaria inchoabat, unde a trunco digrediebatur.

Sed fac Oſtienſem viam ſui juris fuiſſe, non alterius ramum; ar vox MILiariom duo poteſt ſignificare, tum mille paſſuum intervallum, tum etiam cippum qoemlibet milliarium. In Reineſiano aotem marmore boc cantum ſignificatut, ſcalare illud fuiſſe ſpatio inter cippum I. & II. intermedio: ceterum quid cippi illi inſcriptum geſſerint, non dicitur. Quod ſi viae Oſtienſis initium a Foro petebatur, in eorum primo debuerunt duo triave aut quatuor millia paſſuum inſcripta eſſe, & tamen pro primo cippo milliario, vulgo habebatur, ut qui primus eſſet ab exitu portae.

Digitized by Google

met regulam in contrarium. Quid enim mulierculae donanti (h. e. ferenti legem) facias, ſi quidem in donatione ſua diſtantias milliarias a moenibus inchoaverit? Verum quod id contra morem voluiſſet; eâ gratia de eo praetereuntes marmore monuit, alioqui non monitura.

V. Praeſtabit nunc V. Cl. Everardi Ottonis, qui in litteraria rep. Viarum Curatoris magiſtratum exercuit ultimus (in opere *De tutela viarum* pag. 393. 394.) difficultatibus aliquot occurrere. *Altum*, inquit, *ſilentium de lapidibus milliaribus intra Vrbem poſitis: haec autem, Plinio teſte, tam ſpatioſa, ut lapis primus, ſecundus, tertius ad ſingulas portas eſſe debuerit.* Ad Plinium ſcil. hic noſter provocat: qui tamen in loco illo (III.5.) quem hujus cap. initio protuli, reclamat voce praeconia: primum quia ſi ſummam Plinianam illam milliariorum triginta (quam ex minoribus ſummis omnibus ipſe collegerat) in vias ſingulas; ab Aureo milliario ad unamquamque portam currentes, ex aequo partiare; octingenti paulo plus paſſus ſingulis intra portas viis a Capite fori dimenſis reperiantur; ita ut ſemidiametro Vrbis (etſi hic alibi longior, alibi brevior fuerit) liceat παχυμερῶς paſſus octingentos aſſignare. Vide ibi Harduinum pag. 156. edit. Pariſ. 1723. Notâ 11.

Deinde harum a Foro ad Portas dimenſarum longitudinum habitam fuiſſe olim in cippis milliariis rationem, & ex dimenſionum autographis Plinium hauſiſſe notitiam, ex Plinianis ibidem locutionibus colligo. *Menſura*, inquit, *currente* (*) *a Milliario* (aureo) .... *ad ſingulas portas* .... *efficit paſſuum per directum XXX. millia*. Rurſus: *Ad extrema tectorum* (i. e. continentia aedificia extra murum) ... *ab eodem Milliario* ... *menſura colligit paullo amplius LXX. mill. paſs.* Quid luculentius? Verum haec in ipſo Plinio legantur, moneo.

At quo pacto, inquis, horum intra muros paſſuum Plinianorum habita ratio? In eo dico habitam, quia ſi paſſus a Foro milleſimus intra portam abſolvebatur (quod raro accidebat ex putatione Pliniana) ibi cippus milliarii primi figebatur. At quia plurimum extra portam abſolvebatur paſſus milleſimus; hinc plerumque lapidem primum extra portas (intra tamen aedificia continentia) depactum oportuit. Dixi raro accidiſſe, ut lapides milliarios intra moenia depangi neceſſe eſſet. At Viam Flaminiam (quae longo tractu a Foro ad portam decurrebat) ſicuti & Appiam excipio. Vide in fine hujus cap. plurium lapidum Viae Flaminiae intra muros exemplum ex Actis SS. Abundii & Abundantii, ut os Ottoni noſtro penitus obſtruatur.

Adhaec idem affert Feſtum in v. *Initium*: quod ita definit: *Quo quid incipiat, ut Viae Appiae Porta Capena*. At facile reſpondebimus, Viae Appiae duo fuiſſe initia, genuinum unum a *Capite Fori*, extantius vero alterum *a Porta Capena*. Vulgi ſermo hujus alterius rationem habebat. Cetera Ottonis ſunt porro leviſſima.

VI. At contra ſi paullum adnitar noſtrae ſententiae praeſidia, praeter illa quae initio expoſita ſunt, corrogare, finis nullus erit. Haec duo interim accipe. ICtus Macer *lib. 1. ad legem viceſimam*, relatus in l. 154. *D. de V. S.* ait: *MILLE PASSVS* (ultra quos ſcil. quis ex lege vigeſimaria abſens cenſebatur) *non a Milliario* (illo nempe Aureo) *Vrbis*, *ſed a continentibus aedificiis numerandi ſunt*. Ergo extra caſum legis vigeſimariae *Mille paſſus* a Milliario illo, quod in capite Fori erat (quodque abſolute *Milliarium*, aut cum adjectione *Vrbis* vocabatur) numerandi erant. Num quid diſertius fingi poterat? Et tamen cum non aliter, ac recitavi, in Florentinis Pandectis legatur, eaque ſemper lectio recepta fuerit; alii tamen aliter textum ſollicitare adniſi ſunt, dum alii pro *Milliario* ſubſtituerunt *Muro*; Gotofredus vero turpiter verba legis tranſponi juſſit. Quid his facias?

Poſtremo Rom. Martyrologium die XVI. Sept. habet: *Romae Via Flaminia SS. MM. Abundii presb. & Abundantii Diac.*

quos

(*) Verbum *Curro* notione menſoria pulchre uſurpavit tum hîc, tum etiam lib. VI. Cap. 33. *Ab Aethiopico mari Alexandriam ... ut per Meroen & Syenen menſura currat*. Similiter I. 108. *Haec menſura curris a littore Aethiopici Oceani ... ad Meroen.* Eod. cap. dixerat: *Id menſurae duplici currit via*. *A Gange* &c. In ſcriptoribus agrariis *Linea currens* & ſimilia occurrunt. Ac mirum, ni vocem iſtam τεχνικὴν & menſoriam a monumentis ipſis archetypis Plinius arripuerit.

§. II. Aediles quam mox a deſignato aut inito magiſtratu comparare aut ſortiri partes urbis oporteat.

24 *Aediles Curules, Aediles Plebis, qui nunc ſunt, quicumque poſt hanc legem facti creati erunt, eumve magiſtratum inierint, ii in diebus quinque proximis*

25 *quibus eo magiſtratu deſignati erunt, eumve magiſtratum inierint, inter ſe paranto, aut ſortiuntor, quanam in parte urbis quiſque*

quos Diocletianus . . . decimo ab Vrbe lapide gladio feriri juſſit. Horum Martyrum Acta Baronius ibi uti probatiſſima laudat. Atqui is *decimus ab Vrbe lapis*, qui fuit martyrii locus (ſi Nardino mirae diligentiae viro credimus lib. I. cap. 8. initio) paſſus paullo plus mille ab ea porta, quam vulgo dictam *Primam Portam* ait, ſuo tempore colligebat. Vide omnino Nardinum. Quid ergo eſt? niſi quod Aurelianus ea parte, ita moenia protulerat, ut ex viae Flaminiae (quae longiore ſpatio, quam viae ceterae, a Foro ad portam cognominem decurrebat) decem lapidibus milliariis primis, octo evaſerint intramurani, duo ceteri extra muros manſerint. Vtcumque vero eſt, nonne vides, milliarios lapides olim intra Vrbem numerari coeptos fuiſſe, extra eamdem vero eâdem ſerie ſervatâ, continuatos? Ac plura exempla talia ultro ſe rimantibus offerent, quo uſus *Aurei Milliarii* (cui jam critici noſtri exſequias iverant) quaſi δευτερότο-μος aliquando reviviſcat.

Nam adhuc ſaeculi noſtri infelicitas in Holſtenii & Fabretti reperta inconſiderata jurat: quae, ſat ſcio, uterque recantaſſent, ſi rem ad incudem revocaſſent. Nunc vero quae Holſtenius ad Stephani finem verbis tribus illeverat ſtans pede in uno, ea, licet poſtuma, tanquam ex Cortinâ accepta, eruditi Batavi in Theſaurum Antiquitatum malo exemplo intulerunt. Nihil de Fabretto dico: qui promiſſas a ſe hujuſmet ſententiae probationes cum nuſquam in tot operibus poſterioribus dederit, videtur poſtea mutaſſe ſententiam, aut de ea certe dubitaſſe.

VER. 24. 25. *Aediles curules, aediles plebis . . . . paranto aut ſortiuntor* &c.] In viarum, ſicuti & in ceterorum, opinor, aedificiorum cura & tuitione aediles plebei aedilibus curulibus aequiparantur; ita ut cum ex Servii regis inſtituto quatuor eſſent regiones urbis (nec unquam plures ante Auguſtum fuerunt) in quatuor aediles ſingulae ſingulos regiones illae curandae tribuebantur; eaque demandatio aut comparatione inter collegas, aut ſortitione fiebat, non ſecus atque in provinciis exteris. Nam etiam magiſtratuum urbanorum muneribus interdum *Provinciae* nomen tribuebatur, ac praeſertim magiſtratibus homonymis, quoties inter eos alii aliis muneribus fungerentur, ut in praetoribus, in quaeſtoribus, in curatoribus. His uti dixi ſaepe nomen *Provinciarum* tributum videas, quas ſcil. compararent, aut ſortirentur, ut in ima (43) ora obſervavi. Pari ratione aediles quatuor urbis regiones, non ſecus ac alii provincias exteras, ſive comparabant ſive ſortiebantur.

IBID. *Ii in diebus quinque proximis, quibus eo magiſtratu deſignati erunt, eumve magiſtratum inierint, paranto, aut ſortiuntor.*] PARANTO pro *Comparanto*, h. e. ſimplex pro compoſito, non tam ſcalptoris ſupinitate (etſi ſatis in hac Tabula

per-

(43) Vt a praetoribus ordiar, in fragmento judiciario, apud Gruterum pag. DVIII. verſus finem: *Ad praetorem . . . . quei urbana provincia obvenerit*. Et pag. 61. 3. *Praetor . cui . una . ex . regionibus . urbis . ſorti .* (ut in provinciis ſcil.) *obvenerit*. Illud quoque tritiſſimum, quod alii praetori *urbana ſors*, alii *peregrina* obtigiſſe dicebatur.

Idem & de quaeſtoribus uſurpatum reperias. Apud Grut. pag. DVIII. *Quibus . . - AERARIVM PROVINCIA obvenerit*. In aerea tabula apud Grut. pag. DCXXVIII. initio: *Q. Vrb . quei . aerarium . provinciam . obtinebit*. Ac ſtatim ver. ſeq. totidem verbis. In altera legis Thoriae parte verſus finem: *Quaeſtor . quei . aerarium . provinciam . obtinebit*. Sic etiam in fragmento legis apud Sigonium (de ant. jure civ. Rom. II. 9.) *Q. Vrb . quei . aerarium . provinciam . obtinent*. Ac mox ſtatim eisdem verbis. Illud etiam huc refer, quod in Frontino Artic. 96. legitur: *Eorumque operum* [ad aquaeductus pertinentium] *probandorum curam fuiſſe penes cenſores aliquando & aediles; interdum etiam quaeſtoribus eam PROVINCIAM OBVENISSE*.

26 *eorum vias publicas in urbe Roma propiuſve urbem Romam paſſus* (mille) *reficiendas ſternendas curet, ejuſque rei procurationem*
27 *habeat. Quae pars cuique Aedili ita hac lege obvenerit, ejus* (partis) *Aedilis in eis locis [quae in ea parte erunt] viarum reficien-*
28 *darum tuendarum procuratio eſto, uti hac lege oportebit.*

§. III.

Tuendarum viarum pars quota ſacris publiciſve locis, quota privatis incumbat.

29 *Quae via inter aedem ſacram item aedificium locumve publicum* (ex una parte), *& inter aedificium privatum* (ex altera) *eſt erit, ejus*

perſpecta) quam judicio ſcriptum arbitror. Tametſi nunc primum hoc ita uſurpatum reperio. Ergo intra quinque dies (quos tamen ſive ſtatim ab ipſa deſignatione, ſive ab inito magiſtratu numerare liberum erat) comparare aut ſortiri debebant. Quamobrem? Miſſa ratione a (44) Conrado tradita: hoc magis in cauſa fuiſſe credo, quod eſſent ea dumtaxat comparationi aut ſortitioni conſtituta tempora. Quae res cum apud aliqnem magiſtratum rite ac more majorum peragenda eſſet; id tempus, ſive a deſignatione, ſive a captu magiſtratuum proximum, utpote ei legitimo actui praefixum, nec antecapi, nec poſtponi licebat. Porro quo die apud competentem magiſtratum ſive comparatio, ſive ſortitio peragebatur, eodem puto & ab aedilibus in leges juratum, ut ante in Adnot. 44. dictum. Quid enim toties coire neceſſe fuiſſet? Ceterum aedilibus intra primos quinque dies jurandum in leges fuiſſe, docuit Livius extremo lib. XXXI. *Magiſtratum autem* (aedilitium, de quo tunc agebatur; etſi veriſimile eſt idem in ceteris valuiſſe) *plus quinque dies, niſi qui juraſſet in leges, non licebat gerere*. Cetera ibi vide. Ergo intra quinque dies a deſignatione captuve, & comparare ſortirive, & ſimul jurare in leges cogebantur, uti jam in Adnot. 44. innui.

VER. 26. *Propiuſve urbem Romam paſſus mille.*] Saepe in hac Tabula aedilium munus & jurisdictio intra milleſimum ab Vrbis Romae continentibus paſſum definitur: idque videtur pleriſque aliis urbanis magiſtratibus fuiſſe commune. Verum de hoc ambitu jurisdictionis in ſuperiore Exercit. copioſius diſputavi, quam ut quidquam nunc addendum videatur.

VER. 29. *Quae via*] Summa hujus univerſae periochae eo redit. Sicubi ex una viae parte locus ſacer publicuſve ſit, ex altera privatus; ejus viae (quouſque loco ſacro publicove obtenditur) partem dimidiam, quae loco ſacro publicove attigua eſt, aedilis ex aerario publico tueatur. Hoc quidem lex diſerte jubet. At hinc aperte ſequitur, partem dimidiam alteram, privis aedificiis attiguam, iis tuendam arbitratu aedilis relinqui, quibus ante dixerat ver. 20. 21. 22. At his verſibus imponitur quidem privatis dominis tutela viae ſuis aedificiis objacentis: at quota parte teneantur (dimidia ſcil.) non illinc, ſed hinc demum infertur.

IBIDEM. *Inter aedem ſacram IT. aedificium*] Quia non raro I pro E in hoc aere ſcalptum reperitur; hinc iſtud IT. Maittairus itemque Conradus interpretati ſunt ET. Ne credas. Etenim τὸ IT. pro *Item* in monumentis interdum reperitur; idque ipſum hîc requiritur. Ne quis ſcil. ſic accipiat, ut ex una parte *aedem ſacram*, ex oppoſita *aedificium locumve publicum*

(44) Car. Conradus in Praefat. ad Parerga [in quâ plura eorum, quae in XIV. Capitibus ſui ad hanc Tabulam commentarii poſuit, refinxit, aut illuſtriora facit] pag. XLIX. hanc affert rationem; quia Livius XXXI. cap. ult. (& quidem de Aedilibus loquens) ait, magiſtratum plus quinque dies, niſi qui juraſſet in leges, non licuiſſe gerere. Verum Liviana iſthaec ad annum Vrbis DLIII. (h. e. centeſimum & amplius ante noſtram tabulam) pertinent: a quo tempore complura poſtea mutata credibile eſt. Quid ſi utrumque verum? Nam intra quintum a deſignatione diem tum comparare aut ſortiri debebant, tum & in leges jurare. Id porro niſi intra quinos a deſignatione dies feciſſent; tum vero intra quintum ab inito magiſtratu diem praeſtare utrumque adigebantur. In hac Tabula tantum de comparando aut ſortiendo agitur: alterum de jurejurando caput tacetur, quippe quod minime nunc ageretur.

30 *viae partem dimidiam is Aedilis, cui ea pars urbis obvenerit, in qua parte ea aedes ſacra erit, ſive aedificium*

31 *publicum, ſive locus publicus, tuendam* (ex aerario) *locato.*

§. IV.

Ceſſante domino privi aedificii, aedilis eam viam tuendam locuto, decimo ante die de ea locatione edicto propoſito.

32 *Quemcumque ante ſuum aedificium, viam publicam hac lege tueri oportebit* (ſi) *quis eorum eam viam arbitratu ejus Aedilis*

33 *cujus* (arbitratu eam tueri) *oportuerit, non tuebitur, eam viam Aedilis* [*cujus arbitratu eam tueri oportuerit*] *tuendam locato.*

34 *Iſque Aedilis diebus ne minus decem, antequam locet, apud forum ante tribunal ſuum, propoſitum habeto, quam*

blicum ſibi fingat; eam ὑπόνοιαν caute prohibuit addita particula *ITem*, quae rebus ejuſdem generis adhibetur.

VER. 34. *Iſque aedilis DIEBVS NE MINVS DECEM antequam locet . . . propoſitum habeto, quam viam* &c.] Noli rationes anxie rimari eccur, decem diebus proſtare edictum jubeatur. Id magis mirarer, ſi id diebus undecim aut duodecim, aliiſve numeri non rotundi diebus proſtare juberetur. Ad ſummam Denarius numerus non tantum ἀπηρτισμένος (*integer*) & rotundus habebatur, ſed & inter hos unus omnium perfectiſſimus. Hinc gentes ubique omnes, quamlibet barbarae, ubi numerando ad denarium perveniebant, retro converſae ab uno rurſus ordiebantur, uti ratiocinatur Plutarchus, ubi de quaternione Pythagorico (quo nempe pacto hic denarii perfectionem complectatur) diſputat. Ab ea porro numeri hujus omnimoda perfectione quid miramur ortum, ut is ſemper numerus (niſi ſiquid aliud neceſſitas ſuaderet) ad manus eſſet? Hinc in magiſtratibus tot *Decemvirorum* nomina, ut & δέκα πρώτων *Decemprimorum*, ut alia generis hujus ψαμμακόσια taceam. Sed & in praeſtituendo die interdum numerus denarius placuit. Vt ecce diſceptandae controverſiae *Decimum diem* conſtitui conſueviſſe, Aſconius ad Cornelianam docet his verbis: *Cum L. Caſſius praetor decimo die, VT MOS EST, adeſſe juſſiſſet accuſatores*. Quod *Morem* fuiſſe, Aſconius ait: idem plane mos & in aedilitio locationis operis faciundi programmate, ut hinc patet, valuit.

Tametſi ſiquis in eo ſe porro diſcruciet, ut rationem aliquam extundat, cur decemdiale iſtud ſpatium in his & ſimilibus praeſtituatur (praeter ſcil. denarii numeri celebritatem, cui Romanorum majores inſueverant; quos ſcitis Pythagoricis admoviſſe aures, jam pridem vulgatum fuit) poteſt & ea ratio afferri, quod programmata iſta in frequentioribus Quiritium conventibus proſtare oporteret. Nullus vero concurſus celebrior nundinis erat, per quas ruſticae tribus gregatim Romam confluebant. De trinundino, quo leges promulgabantur, trita omnia. Atque in legibus quidem, utpote negotio graviſſimo, trinores nundino tranſigebatur. At operis faciundi locatio, quippe levior, ſatis fuit, ſi duplici nundino (nam duplex intra denos dies poterat incurrere) aut ſaltem ſingulo vulgaretur.

IBID. *Ante TRIBVNALE ſuum*] *Tribunale* quatuor ſyllabis antiquitus fuiſſe uſurpatum, ſupra in parvis notis, dictum fuit. Tribunal autem tantum curulibus magiſtratibus conveniſſe, jamdiu notatum reperio. Id ſi verum; tum haec periocha de curulibus dumtaxat aedilibus capienda eſſet, non item de plebeis. Verum de utriſque capiendam eſſe, ex eo oſtenditur, quod lex in univerſum loquatur; nec ubi de *tribunali* meminit, excipiat, *Modo ea pars urbis aedili curuli obvenerit*. Ceterum vox *Tribunal* de editiore quovis loco, unde magiſtratus jus diceret, uſurpari ſolebat: quo fit ut *Pro Tribunali* & *De plano* opponantur. Scio editiorem illum ſuggeſtum, unde duces quilibet alloquebantur cohortes, itemque, unde editor (etiamſi alius a magiſtratu curuli) in podio ſpectabat,

ctabat,

Digitized by Google

35 *viam tuendam & quo die locaturus ſit. Et quorum ante aedificium ea via ſit* [*eiſque quorum ante aedificium*
36 *ea via erit*] *procuratoribuſve eorum* (ut) *domum denuncietur facito, ſe eam viam locaturum, & quo die locaturus*
37 *ſit, eamque locationem palam in foro per quaeſtorem urbanum, eumve qui aerario praeerit, facito. Quanta pecunia eam*

ſtabat, *Tribunal* fuiſſe vulgo appellatum. Itaque non moror quin hìc *Tribunal* (ſive proprie, ſive καταχρηστικῶς) non tantum curulibus, ſed & aedilibus e plebe tribuatur. Jam vero tribunalia mobilia ex tabulis compacta (cujuſmodi & iſtud hujus loci fuiſſe reor) in nummis haud raro viſuntur. At ſtructile illud, quod in hemicycli formam Vitruvius V. 1. deſcribit, in baſilicis, in quibus cauſae diſceptabantur, locum habuit: cujus ſpecimen imitatae ſunt veteres Baſilicae Chriſtianae. Nam in ima baſilica, qua parte Epiſcopus cum Presbyterio conſidebat, ea pars *Tribunal*, ac poſtea corrupte *Tribuna*, vocabatur.

VER. 35. 36. *Eiſque* (aedificiorum privatorum dominis) *procuratoribuſve eorum domum denuncietur facito.*] Quorſum ea denunciatio? Nempe ut ſi decimo die domini, aut procuratores ad tutelam praeſtandam parati adſint, locatione ſuperſedeatur. Ad orthographiam quod attinet, Noriſius (ad Cenotaphia Piſana) ſtat pro ſcriptura cenotaphiorum ſuorum, ut per T ſcribatur *Nuntius*, *Nuntio* &c. At contra Manutius ex ſuis inſcriptionibus *Nuncium* ſcribi jubet. Adde Tabulam hanc, itemq. marmor Amalphiae in aede Adnunciatae, in quo exſtat, ADVNCIATORES PVTEOLANI. Verum quid moror? & in hac voce, & in aliis pluribus C & T alternabant. Tametſi C mollibus Quiritium auriculis multo lenius. Adhaec *Denuncietur facito*, omiſſo VT, elegans eſt, & in legum tabulis, itemque in Catonianis illis rei ruſticae oraculis creberrimum.

VER. 37. *Eamque locationem . . . per quaeſtorem urbanum, eumve qui aerario praerit, facito.*] PRAERIT duabus ſyllabis recte hìc ſcribitur, ſicuti etiam in hoc eod. Brit. fragmento infra v. 39. 47. 48. 69. Itaq. ſemper in his tabulis triſyllabum eſt. Sic quoque in Piſanis ambobus Cenotaphiis: ad quae Noriſius omnino videndus eſt, ubi hanc ſcribendi rationem, ſi probe memini, erudite pro more tuetur. Apud Fabrettum pag. 442. num. 49. v. 9. & 19. PRAEVNTE pro *praeeunte:* ubi idem Fabrettus ex aerea Gruteriana tabula afſert PRAESSE pro *praeeſſe*; & Gruterum reprehendit, qui hanc ſcribendi rationem alibi pro vitioſa habuit. Cave igitur dubites, quin temporum meliorum orthographia ſyllabas duas *Praee* in *prae* in hoc ſaltem verbo contraxerit.

EXCVRSIO.

De Quaeſtorum origine generibuſque.

Antequam vero de eo diſputerur cur hìc *Quaeſtor Vrbanus* ab eo, *qui aerario praeeſt* diſtinguatur, pauca de quatuor quaeſtorum generibus eorumque originibus (re plane involuta, nec dum ſatis explanata) delibabimus.

I. *Quaeſtorum genera quatuor: & quo ſingula tempore inſtituta.*

I. De quaeſtoribus rerum capitalium dicam: II. de quaeſtoribus militaribus, qui demum in provinciales evaſerunt: III. de quaeſtoribus Aerariis ſive Vrbanis: IV. de quaeſtoribus illis, qui mox ſub Caeſaribus ſibi *Candidatorum* cognomen adſciverunt. Haec genera quatuor unus me Taciti locus edocuit: quem mox ſtatim adſcribam, ubi prius de vocis etymologia videro. Quaeſtorum nomen a *quaerendis* ſive maleficiis ſive pecuniis dictos, Varro ſcriptum reliquit, & poſt eum Vlpianus: quorum loca in ſequentibus producentur. Ex hac vero etymologia naſcuntur plura quaeſtorum genera. Quorum primum in quaerendis maleficiis verſabatur. Hoc genus videtur illud, quod Tacitus & Vlpianus (quorum loca infra afferentur) ſub ipſis Regibus inſtitutum dixerunt. Hi ſunt illi *Parricidii quaeſtores*, de quibus Feſti loca in imo (45) margine adſcripſi. Hos vero Reip. poſterior

Vu aetas

(45) Feſtus in PARICI ſic poſuit: *Parici* [ſed legendum eſſe PARICIDI Scaliger ex eod. Feſto in QVAESTORES ſuaſit] *Paricidi*, inquit, *quaeſtores appellabantur, qui ſolebant creari cauſa rerum capitalium*

aetas diſcriminis cauſa *Quaeſitores* (46) appellare conſuevit.

Sed jam Taciti locum, quem promiſeram, membratim diſcerptum afferamus: quo uno loco, uti praedixi, quaeſtorum genera omnia continentur. Sic ille Annal. XI. 22. incipit: *Quaeſtores, regibus etiam tum imperantibus, inſtituti ſunt: quod lex Curiata oſtendit* &c. Hi videntur fuiſſe illi *quaeſtores parricidii*, quos ad genus primum pertinere, proxime diximus. Certe hos cum illis aliis creatis poſt reges exactos nil habuiſſe commune, ex Taciti & Livii locis patet, ubi *duplicatum numerum* dicunt.

Fuere deinde Quaeſtores primo *Militares* duo: deinde *Aerarii* ſive Vrbani item duo. Haec duo genera a *quaerendis pecuniis* invenere nomen. De utriſque Tacitus ibidem ita pergit: *Creatique primum Valerius Potitus & Aemilius Mamercus LXIII. anno* (imo *XXIII. anno*: vide (47) *Lipſium*) *poſt Tarquinios exactos, ut rem MILITAREM comitarentur*. En ratio, cur illos ſecundi generis vocaverim *Militares*. At poſtquam proconſules & propraetores in provincias cum imperio mitti coeperunt; tum qui antea mere *Militares* erant, aptius *Provinciales* appellandi fuerunt, quia etiam extra militiam munus eorum valiturum erat.

Pergit ibidem Annalium ſcriptor: *Dein gliſcentibus negotiis, DVO additi, qui Romae curarent*. Ecce tibi *Vrbanorum* quaeſtorum exordium: quos ab initio duos fuiſſe, hinc vides. Nec plures octogeſimo circiter ante Chriſtum anno exſtitiſſe, haec ejus temporis Tabula noſtra oſtendit, in qua non alii quam *Vrbanus* & is *qui aerario praeerat*, quaeſtores agnoſcuntur.

Sub haec ita apud Tacitum ſequitur: *Mox duplicatus* (48) *numerus* (quod circiter ann. urbis 488. eveniſſe Lipſio videtur) *Duplicatus*, inquit, *numerus, ſtipendiariâ jam Italiâ & accedentibus provinciarum vectigalibus*. En *provinciales* quaeſtores in locum militarium duorum.

At non multo poſt quaeſtorum numerus immane quantum augeri coepit: qui ad ultimum *Quaeſtores candidati* vocari coeperunt: quos quarti generis eſſe initio dixi, ſub Caeſaribus celebres. Horum initia proxime ſequentibus verbis a ſcriptore annalium ibidem adumbrantur: *Poſt lege Sullae viginti creati legendo ſenatui, cui judicia tradiderat. Et quamquam equites judicia recuperaviſſent; quaeſtura tamen ex dignitate CANDIDATORVM, aut facilitate tribuentium, gratuito* (49) *concedebatur*. Plura ad hunc locum interpretes. Quis vero ſcit, an non *Candidatorum* mentio eo fine hic a Tacito injecta fuerit, ut *Quaeſtorum candidatorum* (50) nominis originem, & rationem ab alto repeteret?

II. *An*

talium quaerendarum. Nam PARICIDA non utique is, qui parentem occidiſſet, dicebatar, ſed qualemcumq. hominem. Idem in *Quaeſtores* ait: *QVAESTORES dicebantur quod quaererent de rebus capitalibus: unde qui talia quaerunt, quaeſtores paricidi appellantur*.

(46) Raro *Quaeſtores* pro quaeſitoribus poſteriora reip. tempora uſurpabant. Inter rariora exempla afferri poteſt, quod Varro id nomen commune aerario magiſtratui cum maleficiorum quaeſitoribus habuit in IV. de L. L. c. 14. *Quaeſtores a quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias & maleficia, quae triumviri capitales nunc conquirunt. Ab his poſtea qui quaeſtionum judicia exercent, Quaeſtores dicti.* Tamen ultima verba haud me invito refinxeris in *Quaeſitores dicti*; id enim vocabulum aetate Varronis uſitatius. Similiter Tullius in Catilinaria IV. cap. 20. ubi *Quaeſtorem* conjurationis videtur ſeſe appellare, ibi in vet. codice *Quaeſitoris* non *quaeſtoris* vox legitur. Verum in Gruteriana Epigraphe (pag. 360. 3.) diſerte memoratur *quaeſtor decemviratium litium judicandar*.

(47) Lipſius ad hunc Taciti locum ex Livio & Dionyſio hos numeros ita refingendos putavit, ut XXIII. pro LXIII. legatur. Quaeſtor alter non *Mam. Aemilius* [ut in Tacito] ſed *Caeſo Fabius* eisdem Livio & Dionyſio dicitur.

(48) *Duplicatam numerum* fuiſſe etiam Liviana Epitome XV. dixit, idque ſic explicat, *Ita ut octo eſſent*. Ergo numerus, ex quo duplicato rediguntur octo, quaternio erat, qui ex binis quaeſtoribus militaribus poſt reges exactos creatis, totidemq. aliis ut Romae curarent, coaluerat. In horum igitur quaeſtorum numero primi illi *Paricidi quaeſtores*, qui ſub regibus exſtiterunt, a Tacito non numerantur [etſi eos perſtitiſſe in rep. nullus ambigo] non numerantur autem, tum quia nomine non re cum militaribus & urbanis convenirent, tum etiam quod capitales illi quaeſtores jam pridem *quaeſitores* tranſnominari coepiſſent.

(49) Recte *Gratuito*: nam non niſi antea *ſtratura viarum*, aut *munus gladiatorium* aditum ad quaeſturam parabat, teſte Tranquillo in Claudio cap. 24.

(50) Hic quidem Tacitus, quia de quaeſtura ſtantis adhuc reipublicae agit, *Candidatos* non alios quam petitores quaeſturae intelligit. At quia ex hoc tanto quaeſtorum numero patuit poſtea ſub Caeſaribus janua *Quaeſtoribus candidatis*, qui libellis Principum in ſenatu legendis potiſſimum occupabantur; videtur hoc loco Tacitus *Canditatorum* mentione factâ, ſimul oblique ad *Candidatorum* ſui temporis *quaeſtorum* originem, ſimulque rationem appellationis digitum intendiſſe. Hic enim honor (quem *quaeſturam candidatam* vocare licebit) primus ad dignitates maximas ingreſſus erat. Ac de his tritiora jam omnia, quam ut iis immorari neceſſe ſit.

Digitized by Google

II. *An Quaeſtor Vrbanus alius a Quaeſtore qui aerario praeerat.*

Hactenus diverſa quaeſtorum genera, eorumq. origines pro virili adumbravimus. Nunc in *Vrbanos* ſive Aerarios quaeſtores (de quibus haec Tabula loquitur) non nihil inquirendum. Nam de his quoque non levis caligo circumſtat. Dubitatur enim primum, quot numero fuerint. Etſi equidem Quaeſtores Vrbanos & ab initio duos (51) fuiſſe ſatis ſcio: nec poſtea (52) multiplicatos ſtante rep. proditum exſtat.

Deinde & illud ambigitur, an *Quaeſtores Vrbani*, iidem qui *Aerarii* fuerint. At certe quo tempore haec Tabula prodiit (h. e. ferme octogeſimo ante Chriſtum anno) duos Romae quaeſtores (praeter criminum quaeſtores ſive *quaeſitores*, quos ſemper excipio) fuiſſe neceſſe eſt: hos vero ita inter ſe diſcretos, ut unus diceretur *Vrbanus*, alter *Qui aerario praeeſt*. Nam quo modo hîc ſcribitur (*Per. Quaeſtorem. urbanum. eumve. quei. aerario praerit*) eisdem plane verbis id repetitur ver. 39. 47. 48. Ex his vides ex duobus quaeſtoribus, unum *Vrbanum* ſimpliciter dictum, alterum *Qui aerario praeeſſet*. Nam quamvis uterque *Vrbanus* re vera eſſet; tamen uni *urbana provincia* abſolute dicta (quae ſcil. fiſcalia negotia ſine pecuniae attrectatione tranſigeret) alteri *aerarium provincia obtingebat*. Sicuti ex praetoribus uni urbana ſors, alteri peregrina obvenire dicebatur; nec tamen eo minus uterque praetor *Vrbanus* erat, & interdum dicebatur. Sane convenit cum hac Tabula, quod in Legis Thoriae parte altera legitur, *Quaeſtor. quei. aerarium. provinciam. obtinebit*. Hunc tamen ipſum nihilo minus *Vrbanum* dici, efficitur ex lege de Viatoribus (Grut. pag. 628. v. 1.) *Q. VRB. quei. aerarium. provinciam. obtinebit*. Idemque v. 2. omiſſo τῷ VRB. repetitur. Atque is interdum *Quaeſtor ab aerario* (ut in Grut. p. 337. 2. & 1026. 9.) interdum *Quaeſtor aerar.* (ut in eod. p. 455. 2. & 1097. 5.) dicitur. alibi vero paſſim *Quaeſtorem Vrb.* ſine additamento reperies; ita ut ſive eum qui aerario praeeſt, ſive illum alterum ab aerarii cura immunem (quia ex aequo uterque *Vrbanus* erat) interpretari liceat. Ambo autem *Vrbani* πρὸς διαςολὴν (*ad diſcrimen*) ſcil. *Provincialium* vocabantur.

At inquies, interdum plurative ſcriptum reperiri, *Quaeſtores Vrbani* (aut etiam ſine τῷ VRB.) eiſque tamen aerarium provinciam tribui; ut apud Grut. pag. DVIII. & apud Sigonium de ant. jure civ. Rom. Vtrumque locum ſupra in Adnot. 43. adſcripſi, ubi de quaeſtoribus. At reſpondeo in illis ſententiam legis generalem eſſe. Nam plurativo numero (nim. *Quaeſtores qui aerarium provinciam obtinent*) non ſignificatur, utrique ſimul quaeſtori pecuniae curam fuiſſe traditam; verum generalis locutio eſt, tantumdem valens, ac ſi dixiſſet, *Quicumque in poſterum quaeſtor ille erit, cui ex duabus illius anni ſortibus, aerarium obvenerit* . . .

Haud temere igitur perſuaſum mihi eſt, liberae reip. tempore binos fuiſſe quaeſtores Vrbanos, quorum alteri ſors urbana (h. e. negotia hujuſmodi, quae nos *fiſcalia* vocamus) alteri aerarium provincia obvenerit. *Aerarium* cum dico, non ſolam pecuniam ſive vectigalem ſive manubialem, aut alterius generis intelligo, verum & SCta, legeſque omnes, foedera & quidquid in aes incidebatur ad perpetuitatem, intelligo. Sub Auguſto tamen & ſucceſſoribus cura publicarum Tabularum a quaeſtoribus ad praefectos in id creatos tranſiit: de quo videatur Tacitus Annal. XIII. cap. 28.

(51) *Quaeſtores urbanos* [quatenus ſcil. a ceteris quaeſtoribus diſtinguuntur] ab initio fuiſſe duos, non eſt dubitandum. Vlpianus l. 1. D. *de offic. quaeſt.* ait: *Origo quaeſtoribus creandis antiquiſſima eſt, & paene ante omnes magiſtratus. Gracchanus denique Junius . . . etiam ipſum Romulum & Numam Pomp. BINOS QVAESTORES habuiſſe . . . refert*. Dixeris hoſce primitivos *quaeſtores binos* [ut qui ad *Parricidii quaeſtores*, quos apud Pomponium in de orig. juris XII. Tabulae memorant, ſint referendi] nihil habuiſſe cum aerariis commune. At ad illorum exemplum poſt reges exactos fuiſſe item creati duo [Valerius Potitus & ille alter] memorantur. Ad haec addit Tacitus: *Dein gliſcentibus negotiis DVO ADDITI, qui ROMAE CVRARENT*. En Vrbanorum *duorum* origo.

(52) Nuſquam in liberae reip. hiſtoriis, nuſquam in marmoreis aeneiſque eorumdem temporum monumentis plures duobus memoratos equidem deprehendi. Hic ipſe hujus Tabulae locus, in quem commentamur, non plus duos quaeſtores exhibet, ſicuti & ver. 39. 47. & 48.

38 *viam locaverit, tantae pecuniae* (nomine) *eum eoſque, quorum ante aedificium ea via erit* [*pro portione, quantum*
39 *cujuſque ante aedificium viae in longitudine & in latitudine erit*] *Quaeſtor urbanus, quive aerario praeerit, in tabulas*
40 *publicas pecuniae factae referendum curato: &* (ei) *qui eam viam tuendam redemerit, tantae pecuniae* (nomine) *eum eoſ-*

VER. 37. 38. 40. *Quantâ pecuniâ eam viam locaverit, tantae pecuniae eum . . . in tabulas publicas . . . referendum curato*] Haec ultima (*referendum curato*) non leguntur niſi mox v. 40. Verum genitivus ille (*Tantae pecuniae*) unde quaeſo regitur? In textu interpoſui *τὸ Nomine* tam hîc, quam v. 40. ubi ſcribitur: *Tantae pecuniae* (ſupple *nomine*) *eum eoſve adtribuito*. Vide quae de hoc ſimilibuſque tacitis genitivis mox extremo Scholio ſeq. notabimus num. IV.

VER. 39. 40. *In tabulas publicas pecuniae factae referundum curato*] Tabulas publicas privatis opponit. *Tabulas publicas* ubi audis, *Tabulas populi Rom.* interpretare: quarum ambitu tum *monumenta* (ſic enim vocare libet) veluti leges omnium generum, foedera, cenſitiones & ſexcenta talia (quae omnia in Aerario, tamquam in Populi Rom. tablino adſervata fuiſſe, nemo ignorat) tum Tabulae rationum continebantur. Itaque pro loci ratione licebit ſive Monumentorum Tabulas, ſive Rationum, ſive univerſe quaslibet interpretari. Vt ecce apud Vlpianum l. 2. D. *ad l. Jul. Majeſt.* ubi *Tabulas* (53) *publicas* reperis, generalis ibi notio eſt. At hîc quod additur PECVNIAE FACTAE, id generalem acceptionem ad Tabulas rationum reſtringit. Sic etiam apud Tacitum XIII. Annal. 28. *Addidit L. Piſo deſ. conſul, Nequid* (tribuni) *intra domum pro poteſtate animadverterent, neve multam ab iis dictam quaeſtores aerarii IN PVBLICAS TABVLAS* (ſupple *Rationum*) *ante quatuor menſes referrent*.

Atqui cur non *Tabulas accepti* potius, quam *pecuniae factae* Lex noſtra dixit? Nam *Accepti & expenſi Tabulae* aevo Ciceronis illae rationum tabulae vocabantur: quas tum ipſe Tullius in ea pro Roſcio Com. prope ab initio deſcribit, tum copioſius Aſconius in III. Verr. Cur, inquam, illas non eâdem appellatione aes noſtrum donavit? Ajo non ita vocatas, quia in tam immenſa publicarum rationum vaſtitate neceſſe fuit unumquodque caput in alia rurſus minutiora capita ſubdiſtinguere; ita ut aliae tabulae eſſent pecuniae *factae* (h. e. paratae jam quaeſitaeque, etſi nondum numeratae) aliae *acceptae*, h. e. in aerarium illatae. Et quidem multae ac nomina debitorum in Tabulas pecuniae *factae* (modo tamen liquida eſſent: nam ſi exceptionibus obnoxia, ne hoc quidem) in tabulas *factae*, inquam, non autem *acceptae* referebantur. Id quod & ex hoc Tabulae loco, & ex ſupra ſcriptis Taciti (XIII. Ann. 28.) verbis perſpicitur. *Neve* (ait ibi Tacitus) *multam ab iis* (tribunis) *dictam quaeſtores aerarii in PVBLICAS tabulas* (ſupple *Pecuniae factae*) *ante quatuor menſes referrent*. Addit autem ejus dilationis cauſam hanc valde notandam: *Medio temporis contradicere multatis liceret: deque eo conſules ſtatuerent*. Nam ſi conſules multam habuiſſent ratam, tum demum a quaeſtorib. in *publicas pecuniae factae tabulas* multas referendas fuiſſe innuit. Sic & hoc Tabulae loco id quod aedificii dominus pro viae tutela debebat, in *factae pecuniae tabulas* refertur: certe quia ad eam pecuniam exigendam nullis judiciorum ambagibus opus erat, verum quicumque adiretur, is illico *judicem judiciumve ita dare* tenebatur, *uti de pecunia credita*, ut infra ver. 44.

VER. 40. EI · OVOI] In altera voce O prius pro Q (id quod centies in hoc ære legitur) ſcalptum eſt. Verum ſyntaxis non *Quoi* (ſive *Cui*) ſed caſum rectum poſtulat. De Graeca conſtructione, qua cum antecedente nomine relativum convenire in caſum eumdem ſolet, hîc quidem

(53) Vlpianus l. 2. D. *ad l. Jul. majeſt.* ait: *Quive ſciens falſum conſcripſit, vel recitaverit in Tabulis publicis: nam & hoc capite primo legis Majeſtatis enumeratur*.

41 *ve adtribuito ſine dolo malo.*

§. V. Adtributus morae nomine ad ſeſquialterum redemptori exſolvendum damnator judicio tamquam de pecunia credita.

Si is qui adtributus erit eam pecuniam diebus triginta proximis [*quibus ipſe aut pro-*

quidem ſtultum eſt cogitare; quia Graeci ipſi in obliquis tantum id ſibi licere ſinunt, non ubi relativum regere verbum ſequens (primo utique caſu) debet. Non igitur reſtat aliud, niſi ut ſcalptor in utroque O erraverit: quorum prius pro Q, alterum pro E poſuerit. Lege ergo QVEI, h. e. *Qui.*

VER. 40. 41. (Ei) *qui eam viam tuendam redemerit, tantae pecuniae eum eoſve adtribuito ſine dolo malo. Si* &c.] Iſtud *Tantae* &c. ſup. ver. 38. ſimili ſyntaxi legitur: *Tantae pec. eum ... in tab. pub. referendum curato.* Vide ibi dicta, ac mox in *Scholio.* Atq. in locationibus verbum *Adtribuo* apte uſurpatur. Cicero Phil. IX. *Quanti locarint, Tantam pecuniam redemptori adtribuendam.* Nihil vero admirabilius conſtructione hac verbi *Adtribuo.* Quid enim iſthuc monſtri eſt? *Aliquem alicui tantae pecuniae adtribuere.* Atque equidem cum in liberae Reip. legibus formuliſque vix quidquam jure adtributionis fuiſſe ſollemnius animadverterim; non invitus feci, ut in eo enucleando aliquid morae inſumerem.

S C H O L I O N.

De jure Adtributionis.

Atq. ut inde uſq. incipiam; ſciendum eſt, in Vet. Gloſſis *Adtribuo* tantumdem eſſe, quod Προσνέμω; ſicuti & *Adtributa* eſſe Προσνενεμημένα; & ſubſtantivum *Attributus* poni pro Απονέμησις. Ac verborum Προσνέμω & Απονέμω notae ſunt ſignificationes, quae verbo *Adtribuo* plane e regione reſpondent. Latino vero *Adtribuo* ecqua ſubjecta ſit in locis pleriſque notio, nemini obſcurum eſſe poteſt, qui paullum modo mentis aciem intenderit. Sed profecto a facilioribus orſis, ita demum ad paullo retruſiora indaganda progrediendum eſſe, via ratioque docent. Itaque I. de *Adtributa pecunia*: II. de *Adtributis nominibus*: III. de *Adtributis hominibus.* IV. de *Tantae pecuniae adtributis* (quo modo hîc legitur) dicam.

I. *Adtributa pecunia* eadem quae *Aſſignata.* Varro in fine quarti de L. L. *Ea* (pecunia) *quae ADSIGNATA erat, ADTRIBVTVM dictum ... Id quod adtributum erat* (dicebatur) *Aes militare.* Vbi Varro pecuniam quaeſtori provinciali aſſignatam in viaticum, annonam, ſumptuſque ceteros imperatoris, legatorum, exercitus, ſtipendiumque militare, ob oculos habuit. Id totum caſtrenſi ſermone *Adtributum* vocabatur. Cicero 3. Verr. *Pecunia adtributa numerata eſt: profectus eſt quaeſtor in provinciam.* Ad quae Aſconius: *Adtributa pecunia eſt, quae in ſtipendium militum de aerario a tribunis aerariis adnumerari quaeſtori* (provinciali) *ſolet.* Plura alia Tullii loca notionis hujus militaris omitto. Eadem autem & in rebus aliis poteſtas ejus verbi eſt. Veluti Phil. V. *Antonius mihi pecuniam attribuit.* Epiſt. ad Caninium: *Quae mihi attributa eſt pecunia.* Sed fruſtra his immoror. At illud quod ſupra ad v. 41. ex IX. Philippica attuleram, huc maxime pertinens, proderit in imo (54) margine ita lectori iterato reponere, ut tamen emendando impetrem faſtidii veniam. Huc quoq. pertinet extrema lex 45. D. *de leg.* 3. & l. 49. §. ult. eod.

II. Sed *nominum* h. e. debitorum *Adtributione* (quam vulgo *adſignationem* dicimus) nihil plane frequentius. Cicero ad Att. XVI. 3. *Quod Dolabellae nomen in iis eſt, & attributio eſt mihi nominum ignota, conturbor.* Quae apud veteres *Nomina adtributa* paſſim occurrunt, ea Cajus more ſui ſaeculi *Debita & credita* vocavit l. 3. D. *famil. erciſc.* his verbis: *Plane ad officium judicis nonnumquam pertinet, ut debita*

(54) Philippicâ IX. extremâ in SCto in Ciceronis ſententiam facto de ſtatua in honorem Ser. Sulpicii locanda ita legitur: *Quantique locarint, tantam pecuniam redemptori ſolvendam adtribuendamque curent.* At quaero, ubi ſoluta jam redemptori pecunia fuerit, quo adtributio valebit? Itaque litterâ Q extruſâ, legerem *Adtribuendamve.* Hoc certe ſibi voluit SCti ſententia, nim. ſive ſolvendam, ſive falſem adtribuendam: quo caſu adtributionem in locum non repraeſentatae pecuniae ſucceſſuram.

42 *curator ejus ſciet adtributionem factam eſſe*] *ei , cui adtributus erit, non ſolverit , neque ſatisfecerit ; is*

43 *quantae pecuniae* (nomine) *adtributus erit , tantam pecuniam & ejus dimidium ei , cui adtributus erit dare debeto .*

44 *Inque eam rem is , quocumque de ea re aditum erit , judicem judiciumve ita dato , uti de pecunia credita* (judicem)

ta & credita ſingulis pro ſolido (h. e. pro ſortis & uſurarum ſolutione) *aliis alia ADTRIBVAT* , i. e. adſignet . Ea eſt *adtributio nominum* : quae & ἁπλῶς *Adtributio*, omiſsâ (uti fit) *Nominum* adjectione vocatur . Vt epiſt. ad Tironem XVI. 24. *De adtributione conficies , de repraeſentatione videbis* . Ad Att. XV. *Seſe de adtributione omnia ſumma feciſſe* . Et ubi non?

III. Venio ad homines *adtributos* : tameiſi ſive *Nomen* , ſive τὸν δεῖνα *adtributum* dixeris, nihil plane intereſt . Veluti in XIII. ad Att. 2. τὸ *Faberius adtribuatur*, idem eſt quod *Faberianum nomen* . Locus integer his verbis concipitur : *Faberius ſi venerit , videbis ut tantum attribuatur . . . quantum debetur* . Vbi perperam Manutius exponit, *Numeretur* , *ſolvatur*: qui ex locis ipſis Pediani , Varronis , & Ciceronis a ſe productis intelligere potuiſſet , *Adtribuere* in re contractuum eſſe *Adſignare* . Omnino vult Faberianum nomen integrum adſignari , h. e. quantum hic debet , id totum aſſignari venditoribus hortorum , de quibus ſaepe in proximis epiſtolis ſermo recurrit . Adhaec ad Att. XVI. 22. ſic antea legebatur : *Ad tribunos quod appelles , valde probo* . Male ; nam nec *Appellare AD* probum eſt , & omnino opportunioribus hîc opus erat . Sed ei loco ex vet. libro ſuo Victorius reſtituit animam, ex quo ita correxit : *Attributos quod appelles , valde probo* . Quid *Adtributi* ſint , jam ab initio vidimus . At *Appellare* judiciale verbum eſt, quod in Jure noſtro *Convenire* dicitur. Itaque ut *Appellare ſponſorem*, ita & *Appellare adtributos* Cicero uſurpavit . Plinius ita de alvo lepide : *Inſtat ut creditor , & ſaepius die appellat* . Sed eo redeo . *Adtributi* plane iidem ac debitores adſignati . Eâdem notione Cicero in Ver. mulierculis *civitates adtributas* , ita conqueritur: *Haec*, inquit , *civitas redimiculum praebeat , haec in collum , haec in crines* .

IV. At genitivus ille *Tantae pecuniae adtribuito* , mirus , inquis , eſt . Certe mirus , quia nondum inſuevimus locutioni huic ; ſicuti contra damnandi , accuſandi, aeſtimandi, aliiſque talibus verbis cum ſecundo conſtructis jam tum a pueris tritas habemus aures . Ceterum is genitivus ab aliquo nomine tacito regitur, veluti *Causâ*, aut quovis alio naturae rei , qua de agitur , reſpondente . Atque hîc equidem nihil aptius quam ablativum *Nomine* ſuppleverim . Nam quia de pecuniaria re hîc ſermo eſt (in qua vox *Nomen* nullas notiones non induit) tam hîc quam ſup. v.38. poſt *Tantae pecuniae* , non aliud quam *Nomine* ſubaudiendum putavi . Jam vero cum hîc *Adtribuo* cum caſu patrio pecuniae uſurpetur ; mirer ni locus ille , quem modo num. III. ex epiſtola ſecunda lib. XIII. ad Att. adſcripſi , ita ſit caſtigandus, ut legatur TANTI pro *Tantum* . *Faberius*, inquit , *ſi venerit , videbis ut TANTI* (h. e. *tantae pecuniae :* plane ut in ære noſtro) *tanti* , inquit , *adtribuatur* , *ſi modo adtribuetur* , *quantum debetur* . At librarii ſcripturae inſolentiam averſati , repoſuere *Tantum* .

VER. 42. *Non ſolverit neque ſatisfecerit .*] Vides hîc *Solvere* & *ſatisfacere* invicem opponi , & hoc alterum pro *Satisdare* poni . Quod ſedulo notandum arbitror; nec enim memini apud antiquiores unquam id verbum ita uſurpari . Id tamen eo fit, quod ſumma legum antiquarum caritate laboratur . Ceterum in Pandectis etſi *Satisfacio* plerumq. idem quod Solvo eſt; tamen non deſunt exempla quaedam , in quibus pro *Satisdare* uſurpatur ut hîc .

VER. 44. QVOQVOMQVE . . . *aditum erit*] *Quocumque* pro *Ad quemcumque* uſurpari , haud ſingulare eſt .

Ibid. *Judicem judiciumve ita dato , uti de pecunia credita*] Praetori potiſſimum haec dici , videri poſſit : ad quem *Judicem judiciumque dare* praecipue pertinet, cum id

primo

45 *judiciumque dari oportebit.*

§. VI. Rurſus de locatione viae, deque pecunia redemptori heredive ejus adtribuenda.

46 *Quam viam hac lege tuendam locari oportebit, Aedilis* [*quem eam*
viam tuendam locare oportebit, is] *eam viam per*

primo trium ſollemnium verborum (*Do*, *dico*, *addico*) contineatur. Verum id totum non ita praetorum peculium fuit, quin aliis quibuſcumq. magiſtratibus jurisdictionem habentibus competierit, praecipue aedilibus, quippe quibus *Tribunal* haec Tabula v. 34. concedit; imo quibus etiam edicta proponere licuit, cum *Editiones aedilitias* Plautus memoraverit, & in Pandectis *Aedilitium edictum* celebratiſſimum ſit. In primis autem Tribunal jurisdictionis indicium fuit. Ceterum quod magiſtratibus omnibus jurisdictionem habentibus tria eſfari verba licuerit, & (uti Tabula loquitur) *Judicem judiciumque dare*, etiam ex jure (55) noſtro liquido conſtat.

Nunc illud QVOQVOMQVE ſive *Ad quemcumque aditum fuerit*, quam late pateat, diſcutiendum eſſet. Sed in obſcuro verſamur. Si ſic accipimus, ut adire quemlibet ex jurisdictionem habentibus liceret; nemo non videt, quam hoc late diffundatur. At ſi praeter jurisdictionem, etiam *Notio* (ſive ut id genus cauſae ad illius magiſtratûs cognitionem pertineat, quod *Fori Competentiam* vulgo appellant) requiratur; tum illud QVOQVOMQVE reſtrictius erit; nec fere alios complectetur, quam (56) Conſules, Praetorem urb. (cujus jurisdictio vix ullis terminis coercebatur) facile & Praet. peregrinum: potiſſimum vero aediles quatuor (qui competens eorum, de quibus hîc agitur, magiſtratus erat) unâque forſan IVviros & IIviros viis purgandis. Adde & magiſtratus alios, qui de rebus civilibus notionem haberent. Vtro modo quis intelligat, non repugnabo.

Non tantum autem *Judicem*, ſed & *Judicium dari* ab eo, ad quem aditum erit, lex jubet. In Edicto praetoris interdum *Judicium dabo*, interdum *Actionem dabo* legebatur. Quae duo, an, & quo differrent, alii viderint. Mihi quidem certe non eſt dubium, quin quae nomina vocabulo *Judicis* in hiſce locutionibus ſubnecti ſolent, idem unumque omnia, & ex aequo notent. Ergo *Judicem* & *Actionem dare* idem quod *Judicem Judiciumque*, idem quoque quod *Judicem* & *formulam*. Omnino ubi praetor, aut aedilis judicium dabat, ſimul etiam dabat & formulam. Ea formula continetur ſequentibus verbis: *Ita*, inquit, *dato*, *VTI DE PECVNIA CREDITA*. Atque hinc patet, hoc quidem proprie non futurum fuiſſe *judicium de pecunia credita*; ſed tamen legis hujus beneficio competiiſſe redemptori *judicium uti de pecunia credita*, omnium ſcil. expeditiſſimum. *Judicium*, ſive *Actionem* (quae hîc vocatur *Vti de pec. cred.*) *Directamne* (57) an *Vtilem* dixeris per me utrumque licet.

VER. 44. 45. *Vti de pecunia credita* (judicem) *judiciumque dari oportebit.*] Mediam voculam *Judicem* ſupplevi: quam ob ſcalptoris ſomnolentiam excidiſſe, tum proxime ſuperiora oſtendunt, tum encliticum illud QVE in ſequenti vocabulo.

VER. 46. *Quam viam hac lege* . . .] Periocha haec fere tota, totidemq. interdum ver-

(55) Vlpianus l. 3. D. *de jurisdict.* in fine: *Jurisdictio eſt* (praeter ſcil. id quod proxime dixerat) *etiam* (*in*) *judicis dandi licentia*. Interpoſui τὸ IN, quod videtur hîc legiſſe Harmenopulus, ita transferens lib. 1. tit. 4. Τὸ γὰρ διδόναι δικαστὴν, Δικαιοδοσίας ἐστίν. *Judicem enim dare*, *Jurisdictionis* eſt. Paullus l. 12. §. 1. *Judicem dare poſſunt* (praeter alios quos enumerat) . . . *praefectus Vrbi*, *ceterique Romae magiſtratus*. Porro *Jurisdictio* eſt magiſtratuum, non item judicum datorum: quod paſſim in Jure decantatur; ut etiam illud quod *Jurisdictioni* praeeſſe dicuntur ii qui tribunali praeſunt. Ac porro alia generis hujus huc contuliſſe ſupervacaneum exiſtimavi.

(56) Ante praetores creatos, horum jurisdictio penes conſules erat: quam tamen nec poſt praetorum inſtitutionem umquam conſules amiſerunt. Nam ſtante Rep., imo & ſub Caeſaribus, haud raro a conſulibus edicta propoſita, nec non judices arbitroſq. datos, ſatis oſtenſum ab Heineccio ſcio in poſtuma *Hiſtor. Edictor* . . . lib. 1. cap. 4. §. 4.

(57) *Directa actio* eſt quae recta ex verbis apertave ſententia legis deſcendit. *Vtilis* ea eſt, quae, aequitate & utilitate ſuggerente, mentem legis ſpeciei propoſitae accommodat, & *Directam* imitatur. Indicia utilium actionum apud veteres Prudentes haec fere ſunt, *Quaſi ad exemplum* actionis illius: *Exem-*

Digitized by Google

47 *Quaeſtorem urbanum, quive aerario praeerit, tuendam locato, uti* (is, cui locata fuerit) *eam viam arbitratu ejus, qui eam viam locandam*

48 *curaverit, tueatur. Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit, tantam pecuniam Quaeſtor urbanus, quive aerario praeerit*

verbis, continetur ſuperiore §. IV. Sed tamen ſatis utrinque intereſt, ne ſupervacanea videatur. Nam ſcopus comprehenſionis quartae is eſt, ut univerſe jura aedilium, quaeſtorum, redemptorumque in tuitione viarum ſanciat: hîc autem jubet ſine more aediles, quaeſtores, redemptores opus tuitionis aggredi ſecundum ea jura, quae §. IV. tradita fuerant: quo ſane illi imperativi pertinent, LOCATO, CVRATO.

VER. 46. 47. 48. *Aedilis . . . . per quaeſtorem . . . . tuendam locato, uti eam viam arbitr. ejus . . . . tueatur.*] Ecquis tueatur? Aedilis ne? nec enim aliud rectum praeceſſit. At quam abſurdum alterius arbitratu aedilem tueri? Ne plura: iis ſuppletis, quae uncis interpoſui (quae certe proxime praevio imperativo LOCATO involvuntur) omnia planiſſima fient. *Tuendam locato, uti* (redemptor is, cui locata fuerit) *eam viam arbitratu* &c. Nihil horum Conradus admonuit: quem vide pag. 298. cap. 10.

VER. 48. *Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit.*] Pro *quanta pecunia*, ſcalpro fallente, *quantam* ſcripſit. In eo quod ſequitur *ITA quaeque via*, illud *Ita* etſi poteſt ſignificare *hoc modo*(nim. decimo ante die propoſito edicto &c. ut ſupra) tamen perſimile eſt, quod in Tabula praeconum & viatorum ſcribitur apud Grut. p. 628. *Quam. in. quiſque. decuriam. ITA. viator. lectus. erit. is. in. ea. decuria. viator. eſto*: quod mox totidem verbis bis repetitum legitur. Vbi etiam illud ITA dubites an οὕτως (*iſto modo*) interpretere, an vero cum diſtributivo *Quiſque* eleganter olim jungi conſueverit.

Ibidem ſequitur: T. P. Q. VRB. &c.) Notas haſce Maittairus tum in ἐκφράσει, tum etiam in adnotatis ita expreſſerat, *Tribunus*, *Praetor*, *Quaeſtor Vrbanus*: quod ipſum Conradus ſecutus eſt in notulis ſuis, quas textui ſubjecit, & in ſuo Commentario cap. 9. & 10. (ſupra p. 297. 298.). Quos quidem ſi nihil aliud, hoc ſaltem commonere debuerat, quod *Praetorem* poſt *Tribunum* plebis nominari non decuiſſet. In hac ipſa Tabula ferme ab initio uſque ad v. 12. hic ordo magiſtratuum, apud quos profiteri oporteret, praeſcribitur. 1. *Conſul*: 2. Conſule abſente, *Praetor* Vrb. aut Peregrinus: 3. utroque deficiente, *Trib. plebis*. Tolerabilius erat, ſi quis tres ſingulares T. P. Q. interpretaretur, *Tribunus plebis*, *Quaeſtor*; ſi id, quo de agitur, ad tribuni plebis notionem pertineret. Verum quid moror? Quid duae illae ſingulares notent, Tabula haec ipſa ineunte hoc verſu oſtenderat. *Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit*, *T. P.* (h. e. tantam pecuniam) *quaeſtor urbanus... adtribuendam curato*. Nam quia proxime *quantam pecuniam* totidem litteris expreſſerat, ea de cauſa hoc ſibi licere ſivit, ut inſolitis hiſce duabus notis T. P. (pro *tantam pecuniam*) uteretur. Atqui illud quo mihi ſomno exciderat? quod certe litem evellit radicitus. Nam paullo ſuperius v. 43. *quamtae pecuniae* ſtatim TAMTAM PECVNIAM integris litteris reſpondere facit.

Interim quod QVAMTVS & TAMTVS cum M loco N in Tabula conſtanter ſcribatur, id ſedulo, non incogitantiâ factum; quia ex *Quam* & *Tam* mera productione vocabuli derivantur.

VER.

Exemplo &c. *Veluti: Ad ſimilitudinem*: aliaque talia.
Ergo illud VTI, quod in ære noſtro actioni *de pec. cred.* praeponitur, aperte demonſtrat, hanc non quidem directam ſed utilem actionem eſſe dicendam. Tamen id verum eſſet, ſi haec periocha ex Papiniani, Paulli, alteriuſve ICti ſtylo prodiiſſet. Nunc cum illud VTI ſit ipſiuſmet legis hujus, in quam commentamur, vocabulum, cumq. lex eadem *actionem de pec. credita* ad hanc alteram ſpeciem extenderit; ſtatuendum videtur, hanc actionem *Directam*, non vero *Vtilem* eſſe appellandam, quippe hîc diſertiſſimis verbis Juris civilis, ejuſdemque beneficio proditam. Ita equidem opinabar.

Digitized by Google

49 *redemptori, cui e lege locationis dari oportebit, heredive ejus, dandam adtribuendam curato.*

§. VII. Viarum purgandarum cura aedilibus, quatuorviris, duoviriſque, ſicut ante fuerat, hac lege firmatur.

50 *Quominus Aediles & Quatuorviri viis in urbe purgandis, Duoviri viis extra propiuſve Vrbem Romam paſſus* (mille)

VER. 49. *Redemptori . . . heredive ejus dandam . . .*] Initio, cum tota haec comprehenſio non aliud quam quartae periochae epitome videretur, non alia de cauſa haec iterari placuiſſe putabam, quam quod in periocha IV. v. 40. redemptoris tantum (cui adtributio facienda) fit mentio, *Herede* imprudenter omiſſo. Hac vero praeteritione animadverſa, ecce tibi ſententiam totam illam in epitomen redigi placuit, ne quid periculi ſcil. *Heredi* immineret. Quamvis vero periocha haec a quarta potiſſimum ſcopo differat (de quo ſupra ad verſ. 46.) tamen quo antiquiores leges ſunt, hoc magis, fateor, ob iſtam περιεργείαν moroſamque diligentiam (ex qua etiam fit, ut eadem ad nauſeam repetita, mediiſque infarta ſententiis, ſenſum earum turbent) plane enecant: contra vero ultimis reip. & primis Caeſarum temporibus monumenta legum brevitate & concinnitate ſuâ beant.

VER. 50. Finis hujus periochae hic plane eſt. Initio capitis hujus ver. 20. & ſeq. ſancitum fuerat, tutelam viarum tam intra urbem, quam extra ad milleſimum uſque paſſum a continentibus aedificiis, ad aediles pertinere. Cumque praeter aediles, etiam ſexviri *viis purgandis* in rep. eſſent, (quatuor ſcil. intra urbem: duo extra, ſed ad M. paſ. a continentib. Vrbis) videri poterant hoc legis capite ſexviri illi ab omni curatione viarum purgandarum remoti, idq. negotium hac lege aedilibus datum; maxime cum illud v. 23. (de danda ab aedilibus opera necubi AQua CONSISTAT) videatur aliquatenus curae viarum purgandarum pars exſtitiſſe. Sed & viciſſim aedilibus timendum fuiſſet, nequando a cura purgandarum viarum exciderent, propterea quod viarum purgatio ſeviralem magiſtratum peculiarem haberet. Ergo hac lege utriſque (tam aedilibus ſcil. quam ſexviris) cavetur, nequid detrimenti ex hac lege in purgatione viarum ipſi caperent, verum ut, ſicut antea, ſic etiam in poſterum (ea enim eſt vis clauſulae illius, *Eorum hac lege nihil rogatur*) tum aediles, tum ſexviri in vias purgandas in commune incumberent.

De quatuorviris ac duoviris hiſce, praeter alios paullo antiquiores ἀρχαιολόγυς, videndus nuperus de tutela viarum ſcriptor Ever. Otto par. 2. cap. 5. nec non Car. Conradus in explicatione hujus Tab. cap. 8. ſupra pag. 296. 297. Ac ſane ſexvirûm horum notitia ex Dionis lib. LIV. pendet. Nos Dionis locum initio ſegmenti Neapolitani explicabimus, & eum Feſto & aliis comparabimus. Et quatuorviri quidem duoviris paullo antiquiores videri poſſunt; eorumque, praeter Dionem, etiam Pomponius & inſcriptiones meminerunt; cum contra duovirûm nemo alius niſi Dio, dum hos ab Auguſto ſublatos ſcribit, mentionem injecerit. Itaque eo pretium huic Tabulae ſtatuitur majus, quod horum duovirûm dum adhuc in rep. ſuum munus obirent, mentionem fecerit.

Et jam quidem ex Dione neſcio quam laxiorem ſexvirûm iſtorum, lcvioremq. quam pro accurata ſubtilitate, notitiam hauſeramus. Vide ſi lubet, Dionis (58) locum. At ex hoc æris Heracleotici verſu nunc primum cognoſcimus ſexviris iſtis non aliud munus impoſitum fuiſſe, niſi tantum ut *purgarent* (59) *vias*. Hoc tamen utrinq. interfuit, quod quatuorvirûm munus erat

(58) In Dione lib. LIV. ex his ſexviris alii fuere *Quatuorviri* (οἱ τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελόμενοι) *viarum Vrbis curam gerentes* (qui quidem perſtitere ſemper) alii vero *duoviri* (οἱ τὰς ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζόμενοι) *qui extramuranas vias ſibi commiſſas habebant*: quos duos Auguſtus de medio ſuſtulit.

(59) Aedilibus quidem primario viarum tutela incumbebat, ac ne purgatione quidem excluſâ, ut ex initio hujus §. aperte colligitur. At ſexviris non aliud imponebatur munus, quam viarum purgandarum. Aut ſi aliud ante curabant, ea curatio abrogata per hanc legem fuit; quia illud (*Eorum H. L. N. R.*) tantum quae diſertim poſt QVOMINVS exprimuntur, complectitur. Atq. id jus tempore æris hujus obtinebat. At poſt Auguſtum duoviri evanuerunt, quatuorviri vero ampliore viarum cura do-

51 *purgandis , quicumque erunt , vias publicas purgandas curent ; ejuſque rei poteſtatem habeant ,*

52 *ita uti legibus , plebiſve ſcitis , ſenatus* (ve) *conſultis oportet oportebit , eorum hac lege nihil rogatur .*

§. VIII. De ſemitis.

53 *Cujus ante aedificium ſemita in loco erit , is eam* ''*ſemitam* (cum) *eo aedificio perpetuo lapidibus perpetuis*

intramuranas Romae vias , at contra duovirum extramuranas *Purgare* , h. e. *Ad librementum proprium redigere , ſublato eo quod ſupra eam eſſet ;* ſic enim Vlpianus quid ſit *Purgare viam* definit l. 1. §. 1. D. *de via public.*

VER. 52. EVM · H · L · N · R ·] H. e. *Eorum hac lege nihil rogatur*. Cave illud EVM ſupinitati ſcalptoris vertas. Imo potius ſicuti *Duum* pro *Duorum* dicitur, & *Virum* pro *virorum*, & plura millena hujus generis ; ita *Eum* pro *Eorum* ſcripſit. Alibi *EIVS hac lege nihil rogatur* legitur , interdum EX · H · L · N · R · interdum litteris ſolis quatuor , H · L · N · R.

VER. 53. QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · SEMITA · IN · LOCO · ERIT] De *Semitae* vocabulo pulchra ſunt , quae Voſſius in ſuum Etymologicum contulit . Ad hanc vero periocham multa quidem clariſs. Conradus (quem vide ſup. p. 298. cap. XI.) attulit , ſed quibus carere impune poteramus : ceterum , quae hîc remorari lectorem poſſint , ea non attigit . Veluti illud, IN LOCO, utrum otioſum torpeat , an vero aliquid innuat , non penſi ſui duxit . Ne morer ; illud IN LOCO apud elegantes ſcriptores idem eſt, quod (60) *ſuo loco* . Nempe ne hîc *ſemita* cum artiore via (nam haec quoque interdum (61) *ſemita* vocata fuit) confunderetur; hîc ſemitam a via ita lex noſtra diſtinguit , ut partem a toto . Romanae enim viae , ſive urbanae ſive ruſticae , ſemitâ utrinque terminabantur, in modum altioris marginis factâ, in uſum iter pedeſtre carpentium , ne bajulorum , jumentorum & vehiculorum incurſu obliderentur, lutove oblinerentur . In Appiae veſtigiis adhuc ſuperſunt ſemitae ejus (62) moduli, ut altae ſeſquipedem ſint , latae paullo minus pedibus binis . Ait ergo lex : Vbi *ſemita in loco* (ſuo) *erit*, h. e. ſi via non anguſtior fuerit (ſicuti in vicis & angiportis) ut ſemitis careat , verum utrinque ſemitas *loco* ſuo habuerit, aedificiis adhaerentes &c.

Ibid. *Is eam ſemitam* . . .] non dimidiam (quod de viis lex juſſerat) ſed totam.

VER. 53. 54. EO · AEDIFICIO . . . . CONTINENTEM · CONSTRATAM · RECTE · HABETO] Inſolens conſtructio ſententiam obſcuravit . Verum ne dubita , quin τὸ *Eo aedificio* a vocabulo *continentem* regatur . Id vero dupliciter poteſt intelligi , primum , ut ſit ellipſis particulae CVM . *Continentem* (cum) *eo aedificio* , h.e. ei aedificio cohaerentem. Ac ſane eſt, ubi *Continens* adſciſcat poſt ſe (63) *Cum*. Deinde (idq. expeditius veriuſque) ut EO AEDIFICIO dandi caſu ponatur : cujus antiqui dativi in O deſinentis non deſunt exempla (64) ſimilia . Ceterum *Conti-*

nens

nati videntur : quo magis Dioni pareendom , ſi laxioribus verbis in utrorumque euratione deſignaoda ſit uſus , quippe jamdiu moribus immutatis.

(60) Horatius : *Dulce eſt deſipere in loco* . Terentius Heaut. *In loco ego vero laudo* .

(61) *Semitam* interdum eſſe tantumdem quod anguſtiorem viam, ſi oon alıud , loca haec oſtendunt. Phaedrus :

Ego porro illius (Aeſopi) *ſemitam feci viam ,*
Et cogitavi plura quam reliquerat .

Et illud Martialis VII. 60.

Juſſiſti tenues , Germanice , creſcere vicos ,
Et modo quae fuerat ſemita , facta via eſt .

Ex qoo vides in vicis & angiportis non vias , ſed ſemitas fuiſſe appellatas : qui vici ubi laxiores evaſiſſent , iam ſimul viis, quas ſemitae finiebant, permeabantur .

(62) Non tamen praeſto , easdem ubique menſuras fuiſſe . Vel nuper in Regiis Pompeianis ſuffoſſionibus via quaedam detecta fuit , ſemitis utrinque finita : quae tamen , uti metatores narrant , prope duplo latiores, multoque humiliores , quam in Appia , ſunt .

(63) Cicero in I. de Invent. eap. 26. *Continentia CVM ipſo negotio ſunt ea , quae ſemper affixa eſſe videntur ad rem , neque ab ea ſeparari poſſunt* . Item lib. II. eisdem verbis : *Videre . . . oportebit , quae ſint continentia cum ipſo negotio , hoc eſt quae ab re ſeparari non poſſunt* . Item lib. XV. ep. 2. *Cappadociae pars , quae cum Cilicia continens eſt* .

(64) Pronomina , quorum genitivus in IVS, dativus in I deſinit , olim caſum ſecundum in I , tertium in O terminabant, ot ab *Vllus , ulli , ullo* ; & ab *Alius , alii , alio*. Sane Appulejus antiquitatis affecta-

54 *integris continentem , conſtratam recte habeto arbitratu ejus Aedilis , cujus in ea parte hac lege viarum*
55 *procuratio erit .*

nens cum dativo uſurpatum Ciceroni (65) familiare fuit. Ergo vult ſemitam ita conſtrui , ut *ei aedificio* (privato) *continens* ſit, eique quam artiſſime cohaereat, ita ut non tantum ſemita & aedificium invicem ferruminentur, ſed &, opinor, ut ſemitales lapides aliqua ſui parte in aedificii parietes adigantur , nequando junctura rimas agat . Jam cetera inſpiciamus.

Ibidem : LAPIDIBVS · PERPETVEIS · INTEGREIS . . .] Lapides *perpetuos* (h. e. non tantum continuatos , verum etiam apte commiſſos ; uti ex veterum viarum veſtigiis animadvertitur) ſterni jubet: non tantum autem perpetuos aptari, verum etiam INTEGROS . Quid iſtuc *Integros* eſt ? Non aliud certe eſt , quam quod lex jubet, ſemitae latitudinem ſingulis conſterni , non vero jugatis lapidibus . Incredibile dictu eſt , quantopere in ſemitis (quae pedes binos in latum non prorſus aequarent, ſupra viam vero ad ſeſquipedem aſſurgerent) lapides integros, ac proinde ingentes, depangi prodeſſet , tum ſcil. ad ſemitarum perennitatem, tum etiam ad firmamentum viarum , quas utrinque ſemitae conſtringebant. Id vero multo plus in ruſticis valebat viis , quae, utpote nudae aedificiis , in ſemitas deſinebant.

Ibid. *Conſtratam* . *RECTE* . *habeto*.] Particula RECTE in legibus operis faciundi , quas in marmoribus legiſſe memini , non raro occurrit eâdem notione qua hîc. Valet autem , ni fallor , *Ad artis praecepta* , ſeu *Sine vitio*. Sed & in cautionibus antiquis iſtud *Recte* tertio quoque verbo inculcatur , ferme ut redundare videatur . Plenâ manu exempla cumulavit Briſſonius in Sel. Antiq. jur. I. 9.

VER. 54. 55. *Quoius in ea parte*, *hac lege*, *viarum PROCVRATOR erit* .] τὸ *Viarum* non ad *Lege* refertur (quaſi ſcil. caput hoc alterum, quod hîc deſinit, fuerit *Lex viarum* vocata) ſed ad ſequens vocabulum *Procurator* . Niſi quod non *Procurator*, ſed *Procuratio* legendum eſſe, tum ſup. ex ver. 28. tum infra ex 70. luculenter intelligitur .

ſectator ab hujuſmodi dativis non abhorruit. Lib.VII. *Caput peſſimo iſto aſino demere*. Lib.VIII. *Vno potiundi ſtudio poſtponens* . L. IX. *inhiansq. toto patrimonio* . L. XI. *Totoque populo Rom. renunciat* . In vetere marmore, *Ab altero ſperes*, *ALTERO quod feceris*.

(65) Cicero in II. de Nat. deor . *Mari aer continens eſt*. Pro Caecin. *Huic fundo continentia quaedam praedia atque adjuncta mercatur*. Ibid. *Hic fundus qui fundo ejus antiquo continens eſt* . In I. de Nat. d. *Motus ſenſui conjunctus & continens* .

Caput III.

56 QVAE · VIAE · IN · V · R · SVNT · ERVNT · INTRA · EALOCA · VBI · CONTINENTI · HABETABETVR · NEQVIS · INIEIS · VIEIS · POST · K · IANVAR ·
57 PRIMAS · PLOSRVM · (60) INTEP · DIV · POST · SOLEM · ORTVM · NEVE · ANTE · HORAM · X · (61) DIEI · DVCITO · AGITO · NISI · QVOD. AEDIVM
58 SACRARVM · DEORVM · INMORTALIVM · (62) CAVSSA · (63) AEDIFICANDARVNT · OPERISVE · PVBLICE · FACIVMDEI · CAVSA · (64) ADVHEI · PoRTA
59 RI · OPORTEBIT · AVT · QVOD · EX · VRBE · EXVE · IEIS · LOCEIS · EARVM · RERVM · QVAE · PVBLICE · DEMOLIENDA · LOCA · ERVNT · PVBLI
60 CE · EX · PORTAREI · OPORTEBIT · ET · QVARVM · RERVM · CAVSSA · PLOSTRA · H · L · CERTEIS · HOMINIBVS · CERTEIS · DE · CAVSEIS · ACERE
61 DVCERE . LICEBIT

62 QVIBVS · DIEBVS · VIRGINES · VESTALES · (65) REX · SACRORVM · FLAMINES · PLOSTREIS · IN · VRBE · SACRORVM · PVBLICORVM · P · R · CAVSSA

63 VEHI · OPORTEBIT · QVAEQVE · PLOSTRA · TRIVMPHI · CAVSSA · QVODIE · QVISQVE · (66) TRIVMPHAVIT · DVCEI · OPORTEBIT · QVAEQVE ·

64 PLOSTRA · LVDORVM · QVEI · ROMAE · AVT · VRBEI · ROMAE · PVBLICE · FEIENT · INVE · POMPAM · LVDEIS · (67) CIRCIENSIBVS · DVCEI · AGEI · OPVS ,

65 ERIT · QVOVE · MINVS · EARVM · RERVM · CAVSSA · EISQVE · DIEBVS · (68) PIOSTRA · INTERDIV · IN · VRBE · DVCANTVR · AGANTVR · E · H · L · N · R ·

66 QVAE · PLOSTRA · NOCTV · IN · VRBEM · IN · DVCTA · ERVNT · QVOMINVS · EA · PLOSTRA · INANIA · AVT · STERCORIS · EX · PORTANDEI · CAVSSA

67 POST · SOLEM · ORTVM · H · X · DIEI · BVBVS · IVMENTEISVE · IVNCTA · (69) IN · V · R · ET · AB · V · R · P · (*) MESSE · LICEAT · E · H · L · N · R ·

(60) VER. 57. Interdiu , *ut* 65. *Vid. ad lin.* 37. *CONRADVS*.

(61) X, *h. e.* decimam , *MAITT.* [*Sic & Conradus. At legendum eſſe* Horis decem *in loco oſtendam* .]

(62) VER. 58. *Sic lin.* 60. 62. 63. 65. *Sed* CAVSA *lin.* 58. CAVSEIS *lin.* 60. *CONRAD. Vide Dauſquium p.* 78. *Aldum p.* 165. *MAITT.*

(63) *Legendum*: AEDIFICANOARVM , *CONR.*

(64) *Legendum*: ADVEHI . *CONR.*

(65) VER. 62. *Scribi debuit* REGem , *ut recte monet Maittaire* . [*Non: ſed vide in loco*] *CONR.*

(66) VER. 63. Triumphabit : *quod Idem notavit* . *CONRADVS*.

(67) VER. 64. *Antiqua ſcribendi ratio derivata a genitivo* Circi , *adjecta terminatione* enſis, *CONRADVS*.

(68) VER. 65, PLOSTRA , *CONRAD.*

(69) VER. 67. Intra Vrbem Romam ET AB Vrbe Roma Paſſus Mille , *Vid. ad lin.* 20. *not.* 21. *CONR.*

(*) [*Hic & v. ſeq. M inſolitam figuram in aere habet , teſte Maittairo* .]

C A P V T III.

De plauſtris per Vrbem ducendis vel non.

§. I. Ne ab ortu ſolis ad horam decimam plauſtra per Vrbem agantur , niſi aedium ſacrarum operiſve publici cauſa.

56 *Quae viae in urbe Roma ſunt erunt , intra ea loca , ubi* (in) *continenti habitabitur , ne quis in eis viis poſt Kalendas Ianuarias*

Sequitur Caput III. ploſtrariam legem continens, & hanc commodo viarum, ne impeditiores ſint , nihilo minus proſpicientem. Hujus nos ubi continentiam percurrerimus totam , tum pauca poſtremo de plauſtris, deque lege ploſtraria in univerſum commentabimur.

VER. 56. *In urbe Roma ſunt erunt, intra ea loca , ubi continenti habitabitur*] h. e. quouſq. continentia urbi aedificia pertinent. Ellipſis eſt praepoſ. Nam integrum fuiſſet *In continenti*. Hujus germanus, planeque ovo prognatus eodem , eſt Alfeni locus a Marcello relatus l. 87. D. *de V.S.* his verbis : *Roma eſt etiam , quâ* (ſupple *parte*) *CONTINENTI* (h. e. *in continenti*) *aedificia eſſent* . Integer Alfeni locus in ſequentibus Adnotationibus adſcribetur. De continentibus aedificiis pluries dictum a me ſupra ad hanc Tabulam fuit . Accedant hic verba SCti apud Frontinum Artic. 104. *Conſules V. F. de numero publicorum ſalientium, qui in Vrbe eſſent, intraque aedificia Vrbi conjuncta* . Pulcher ſane locus , ut qui *Continentium* paraphraſin complectitur.

VER.

57 *primas ploſtrum intgrdiu poſt Solem ortum, neve ante boram decimam diei ducito agito, niſi quod aedium*
58 *ſacrarum Deorum immortalium cauſa aedificandarum, operiſve publice faciendi cauſa advebi porta-*
59 *ri oportebit, aut quod ex urbe exve iis locis earum rerum, quae publice demolienda loca erunt, publi-*

VER. 56. 57. *Poſt Kal. Januarias primas*] Harum legum confarcinator verba ipſa legis ploſtrariae, quibus legislator olim uſus fuerat, in ſuum Pandeſten intulit; ſicuti & in Juſtinianeo legum ſyntagmate factum cernitur, in iis etiam locutionibus, quae temporibus ſcriptarum magis, quam excerptarum a Triboniano legum, conveniunt. Itaque quando haec lex promulgata fuit, valitura ſignificabatur non ab eo die, quo lata fuerat, ſed ab ineunte anno: id quod in plurimis antiquis legibus deprehenditur, ut non ſtatim, ſed ab ineunte Januario aliove quo die valitura juberetur. At concinnator digeſti hujus totidem verbis omnia tranſtulit in hanc legum συναγωγήν. Quid ſi vero quis rationes ineat in contrarium? Nam ſi haec lex tralatitia eſſet, & ex antiquo penore huc deprompta, videtur Digeſti confarcinator facile omiſſurus fuiſſe *Kalendas* iſtas *Jan. primas*, utpote tunc minime opportunas. Nunc quia lex ploſtraria collectionis ipſo tempore recens lata fuerat; idcirco totum iſtud *Poſt Kal. Jan. primas* neceſſario adjectum fuit. Vtrumvis ſequaris, per me nihil erit morae.

VER. 57. PLOSTRVM] Ab ultima Latii priſci aetate uſq. ad Tullii tempora numquam non *Ploſtrum* fere magis (66) quam *Plauſtrum* uſurpatum fuerat, cum ecce Veſpaſiano vocali unâ efferenti ridendum ſe praebuit Florus quidam. Quod totum Suetonius cap. 22. inter Veſpaſiani jocos refert his verbis: *Menſtrium* (ſive *Meſtrium*) *Florum conſularem, admonitus ab eo PLAVſtra potius quam PLOſtra dicenda, die poſtera FLAVRVM ſalutavit*. Lepos, uti monet Torrentius, ab eo petitus, quod φλαῦρος vilem ac nullius rei ſignificet. Ita ſane Imperator, pari forma ſermonis uſus, hominem aeque atque obſervatiunculam hominis, uti futilem, quam aptiſſime retudit. Ad eundem Tranqnilli locum Caſaubonus complura retruſiora vocabula contulit, in quibus O cum AV alternat. Conſuetudo iſta, niſi vehementer ſallor, ex Orientis linguis in Latiarem redundavit. Nam Hebraicum O longum a Chaldaeis Syriſque per AV reſolvi ſolet: id quod in Orientalibus vocibus Tyrrheni Latinique compluries utroque modo ſunt imitati. Vide Tyrrhenica noſtra.

VER. 59. *Aut quod ex Vrbe exve iis locis EARVM RERVM, quae publice demolienda loca erunt, publice exportari oportebit*] Principio biga illa vocum *Earum rerum* vacare videbatur. Atqui neqnaquam περιττεύει, modo luxatas prae veterno ſcalptoris voculas ſuo quaſq. loco in hunc modũ

repo-

(66) *PLOSTRVM ſtante rep. uſitatius, quam Plauſtrum fuiſſe ſcriptum.*

Antiqua monumenta (in quae nihil librariis licuit) in re orthographica potiſſimae auctoritatis eſſe, nemo ibit inficias. Atqui in hac Tabula octies PLOSTRVM, numquam vero cum bivocali AV ſcribitur. Poſt monumentorum fidem membranis vetuſtiſſimis proximus locus eſt. Ac ſane in Catonis MSS. aeque ac in editis cap. 2. non aliter, quam cum O, pluries legitur. Idem de Ciceronis vetuſtioribus & probatioribus membranis a ſe viſis teſtatur Victorius. In Pandectis vero Florentinis, quo in his rebus, ferme uti Delphos, ſcitatum ire ſolent, non aliter fere quam una vocali perſcribitur. Atque ego ICtos cum allego, videor mihi veterum legum tabulas teſtes producere; nec enim dubium, quin ICti, etſi Caeſareorum temporum, at in pleriſq. veterum legum orthographiam ſequi amarint. Itaque ex ICtorum & Tabulae noſtrae indicio praeſtare poſſumus, apud antiquos PLOSTRVM porius, quam *Plauſtrum* ſcriptiratum fuiſſe. Varro etſi ubi *Plauſtri* etymologiam docet, videtur cum AV ſcripſiſſe; id tamen eo fit, quod ea ſcriptio etymologiae ſuae propior erat. At alibi *Ploſtellum Poenicum* dixit: & in I. R. R. 22. ex Catone *Ploſtra majora tria* refert. Nec credo, aliud ex antiquiore Latio produci poſſe, quam illud Plauti, *Plauſtrum perculi*. Sed membranae meliores quid ibi oſtendant ignoro. Faroeſianum certe Feſti fragmentum, in boc Plauti loco mutilum, ultimam tantum τῦ *Plauſtrum* ſyllabam exprimit. Ee vero lubens ibi per AV ſcribi conceſſerim; ut uno ſaltem antiquo recte iſthaec ſe ſcriptio tueri queat.

At ſub Caeſaribus eum bivocali potius id nomen fuiſſe pronunciatum, ſi non aliud, at ſatis Flori iſtius cacozelia demonſtrat, errori vertentis pronunciationem alteram.

Digitized by Google

60 *ce exportari oportebit, & quarum rerum cauſa plauſtra hac lege certis hominibus certis de cauſis agere*
61 *ducere licebit.*

§. II. Excipiuntur ſacra publica, triumphi, Ludi Romani, pompa Circenſis.

62 *Quibus diebus Virgines Veſtales, Regem ſacrorum, Flamines plauſtris in urbe ſacrorum publicorum Populi Romani cauſa*
63 *vehi oporterit; quaeque plauſtra triumphi cauſa* [*quo die quiſque triumphabit*] *duci oportebit, quaeque*

reponas: *Aut quod EARVM RERVM* (eleganter ſtylo vetere pro, *Aut quas res*) *ex Vrbe exve iis locis, quae loca publice demolienda erunt* &c. Conradus ex hoc & ſeq. verſu collegiſſe videtur, non tantum publice demolitorum rudera (quae ſententia legis eſt) ſed & omnium quarumvis demolitionum, interdiu efferri licuiſſe. Eum vide cap. XIII. p. 299. prope ab initio, ubi & hanc generalem rationem ſubjicit: *Ne rudera . . . Vrbem deformarent, atq. . . . impedimento eſſent.* Sed & verba legis, & ejuſdem ratio (ne ſcil. offuſis Quiritium turbis plauſtra incommodarent) longe aliud ſuadent, illud ſcil. quod ad verſ. ſequentem jam explicatum imus.

VER. 59. 60. *Quae publice demolienda loca erunt, publice exp. oport.*] Non tantum ſacrorum publicorumque locorum rudera interdiu exportari licuit, ſed & privatorum publicâ auctoritate demolitorum, veluti quibus tamquam reip. hoſtibus, aliâve de cauſa aedes diruebantur. Et illud quidem, *Publice exportari*, videtur in ſpeciem tantumdem eſſe quod *propalam*; idque haud inepte poterit ex Ciceronis oratione pro domo cap. 24. confirmari, ubi de domo everſa expoſtulans, ait: *Columnae marmoreae ex aedibus meis INSPECTANTE POP. ROMANO* (en ſort. τὸ *publice* hujus ætis) *ad ſocrum Conſulis portabantur.* Tamen vix erit, ut idonei ullius auctoris locus (67) afferatur, in quo *Publice* pro *palam* accipiatur. Ergo ſicuti paullo ſupra *Publice demoliri* eſt publica auctoritate diruere, ſic *Publice exportare* eſt nomine ſumptuque publico rudus egerere. Id vero interdiu fieri poterat, quia exportari iſta non ſolum ad mundiciem, ſed in hoſtium demolitionibus etiam ad exemplum, palam fieri e re publica videbatur.

IBID. *Hac lege certis hominibus certis de cauſis agere . . . licebit*] De *hominibus* illis & *cauſis* hoc dictum videtur, de quibus mox in exceptionibus agitur; maxime cum praecedat HAC LEGE. Tamen ſiquis forte contenderit, praeter ſubjectas exceptionum ſpecies, alias praeterea fuiſſe, per quas *certis hominibus* (puta magiſtratibus & honore uſis) *certiſque de cauſis* (nempe ſenii, morbi & ſimilium) vectari licuiſſet; non me repugnantem habebit. Forſan dicetur, potuiſſe invalidos & honoratos lecticis ſelliſve uti. At dubium eſt, utrum Italici belli temporibus haec aliaq. commoda paſſim inducta in mores fuerint. Deinde ſi de faſtu agitur, haec altera, utpote ſervis ſuccollantibus bajulata, multo ſuperbiora videbantur, quam quibus quadrupedes jungebantur: ut merito lecticis modum impoſuerit Jul. Caeſar: de quo Sueton. cap. 43. *Lecticarum uſum . . . niſi certis perſonis & aetatib. perq. certos dies, ademit.* Euſebii chronicon ad eas feminas vetitum hoc reſtringit, *quae nec viros nec liberos haberent, & minores eſſent annis LV.*

VER. 62. 63. *Quib. dieb. Virg. Veſtales, Rex ſacror. flamines ploſtris in Vrbe ſacrorum publicorum populi Romani cauſa vehi oportebit*] Maittairo & Conrado non aſſentior, ſcalptoris ſupinitati aſſignantibus, quod REX pro *Regem* caelaverit. Imo *Veſtales, Rex, Flamines* primo caſu efferuntur, antiquâ ſyntaxi, qua interdum infi-

(67) Nam in his Ciceronis in Verr. (*Cum Philinus Herbitenſis . . . de calamitate aratorum, & de fuga, & de reliquorum paucitate publice diceret*) in his, inquam, *Publice* non eſt *Palam*, ſed eſt Nomine publico. Sicuti & *Publice ſcribere* XVI. ad Att. 11. eodem ſignificatu. Mitto cetera generis hujus. Sic etiam *Publice* τῷ *Privatim* ſaepe e regione opponitur. Eodem etiam pertinet & illud Ter. Adel. *Haud cito mali quid ortum ex hoc ſit publice* h. e. in publicum.

infinitivus (*) cum recto caſu jungitur. Hi ſunt illi *certi homines*, quos modo exceperat: *certae* vero *cauſae* tum hîc continentur in verbis(*Sacror. publicor. P. R. cauſa*) tum infra ubi de triumphi ludorumque pompa. Atqui Veſtales Prudentius *Pilento* vehentes inducit in II. contra Sym. ver. 1085.

> . . . . *Innupta ſacerdos*
> *Fertur per medias ut publica pompa* (68) *plateas*,
> *Pilento reſidens molli*.

Quid ergo eſt? an quae olim *plauſtro* (forſitan ut ad L. Albini (69) alluderetur pietatem) utebantur, ad ultimum luxu ſenſim increbreſcente, molli pilento geſtabantur? An vero plauſtri juxta ac pilenti forma eadem? Ita ſane. Imo potius, ut infra oſtendetur, *Plauſtrum* generis nomen eſt: *Pilentum* vero, *Carpentum* aliaque nonnulla εἴδη (*ſpecies*) plauſtri ſunt. Ergo haud facile aliud ex perditis civitatis moribus, quam *mollitudo* & elegantia in plauſtrum, ſive in pilentum aliaſq. plauſtri ſpecies mox redundavit. Adſtipulatur Livius v. 25. ubi matronis conceſſum ait, ut *pilento* (70) & *carpentis* procederent. Haec vehicula infra, quoad feſtinatio ſinet, diſtinguam.

Ac Veſtalium quidem vehiculum ex Prudentio innotuerat: at de Rege ſacrorum flaminibuſque nihildum ante hanc Tabulam fando audieramus. Et tamen, ſi mens non laeva fuiſſet, poteramus id ex Tacito didiciſſe. Is Ann. XII. 42. ita poſuit. *Suum quoque faſtigium Agrippina extollere altius. Carpento Capitolium ingredi: qui mos ſacerdotibus & ſacris Druidibus conceſſus*. Illud *Druidibus* cum membranae omnes praeferrent; tamen utpote Gallicum ſacerdotium, a ſacris Romanis alienum, merito ſuſpectum tum aliis, tum in primis Pithoeo, Lipſioque fuit. Hoc tamen diſpar, quod Pithoeus pro *ſacris Druidibus* ſubſtituit *Sacris Virginibus*, Lipſius *Sacris antiquitus* ſubrogavit. Itaq. ſi Lipſio credimus (ita legenti, *Sacerdotibus & ſacris antiquitus conceſſus*) *Sacerdotes* erunt virgines Veſtales (de quibus Prudentius cecinerat, *Innupta ſacerdos* &c.) *Sacra* vero ſunt dii ipſi ſtatuaeque: *Quas*, inquit. *pompâ Circenſi traduci in carpentis mos fuit*. At quid abſurdius quam *Sacerdotum* nomine ſolas Veſtales κατ' ἐξοχὴν accipere, *ſacrorum* vero nomine ſolas deorum *ſtatuas*? Sed pulchre eſt quod aes noſtrum cauſam Pithoeo adjudicat. Nam cum praeter Veſtales, etiam ſacerdotibus aliis (nim. Regi ſacrificulo, Flaminibuſque: qui flamines ad XV. a Feſto numerantur) haec Tabula *plauſtri* ſive *Carpenti* honorem largiatur; quis poſtea dubitabit cum Pithoeo ſcribere: *Sacerdotibus* (nempe Regi ſacrorum Flaminibuſque) *& ſacris Virginibus*? Praeter haec vero tria ſacerdotia, nulli alii noſtra Tabula plauſtri, ſeu carpenti uſum indulſit, non Pontifici Max. non pontificibus & ſacerdotibus aliis. Cujus diſcriminis rationem vix (71) ullam ſatis idoneam excudere valeo. Nec tamen abnuerim, quin ſacerdotum honoratiſſimi ſi non plauſtro, at curru aliquo ex iis, quibus & magiſtratus utebantur, ad ſacra procederent. Sed ex monumentorum ejus, in qua verſamur, aetatis ino-

(*) Exempla petas licet ex Voſſii Arte gramm. VII. 20.

(68) Poteſt iſtud quidem ad *pompam* ſacrorum referri. Sed amarulentius erit, ſi triumphi pompam Prudentius ob oculos habuerit. Cujuſmodi illud eſt in Catonis oratione contra matronas (uti carpento veherent, flagitantes) apud Liv. XXXIV. 3. Vbi ſic invidioſe poſtulantes inducit: *Vt carpentis . . . velut TRIVMPHANTES de lege* (Oppia, per quam ea vehicula feminis negabantur) *victâ . . . per urbem vectemur*.

(69) Notiſſimus eſt Livii locus de L. Albini pietate: qui Româ a Gallis capta, cum *πανοικεὶ* ex Vrbe diſcederet; conſpicatus Veſtales Virgines cum ſacris indidem aufugere, ſtatim conjuge ac liberis juſſis ex plauſtro deſcendere, eo Virgines exceptas Caere uſque perduxit; quod *Agreſte & ſordidum plauſtrum, ſacrorum tempeſtive capax, cujuslibet triumphalis currus vel aequaviſſe gloriam, vel anteceſſiſſe*, appoſite Valerius Max. adclamat lib. I. c. 1. num. 11. Facile igitur in hujus facti monumentum poſtea manſit, ut Virgines illae plauſtro ad ſtatuta ſacra veherent.

(70) Livius V. 25. *Honoremq. ob eam munificentiam ferunt matronis habitum* (quae aurum ad crateram conflandam Apollini contulerunt) *ut pilento ad ſacra ludoſque, carpentis feſto profeſtoq. uterentur*.

(71) Niſi ſi forte hoc placeat, quod cum quidquid ex hoſtibus captum fuiſſet, id omne veluti captivum, in triumphi pompam plauſtris impoſitum tranſveheretur; is deinde mos etiam ad captivos imaginarios traductus fuerit. Captivos autem imaginarios voco Veſtales Virgines. De Veſtalis prehenſione Gellius VI. 12. ait: *Pontificis Max. manu prehenſa . . . Veluti bello capta abducitur*. Eadem ratio in Flaminibus ſervabatur. Etſi Diales tantum captos ibid. Gellius memorat. Verum & flamines ceteros nihilo minus tentos, teſtantur Valerius Max. (ubi C. Val. Flaccum a P. Licinio Pont. Max. flaminem captum ſcribit) Florus epit. XIX. Livius XXXVII. 5. Facile & Rex ſacror. prehenſus abducebatur; etſi nihil de ejus prehenſione reperio.

Digitized by Google

64 *plauſtra ludorum* [*qui Romae aut urbi Romae publice fient*] *inve pompam ludis Circenſibus duci agi opus*
65 *erit; quo minus earum rerum cauſa eiſque diebus plauſtra interdiu in Vrbe ducantur agantur, ex hac lege nihil rogatur.*

inopiâ caligo nos undique circumfundit.

At ſero Servii loci recordor ad Geor. I. 163. illud (*Eleuſinae matris volventia plauſtra*) ſic notantis: *MATRIS ELEVSINAE, i. e. qualia* (plauſtra) *oſtendit Ceres apud Eleuſina, aut certe qualibus Mater deûm colitur: nam ipſa eſt etiam Ceres. Romae quoq. ſacra hujus* (Cereris ne, an Magnae Matris?) *DE PLAVSTRIS vehi conſueverant*. Et hîc igitur plauſtrorum uſus verbis Tabulae illis (*Sacror. publicor. populi Rom. cauſa*) continebatur. Ac plura talia carpere ex auctoribus priſci aevi licebit.

VER. 63. *Quaeque plauſtra triumphi cauſa . . . duci oportebit*] ad tranſvectionem ſcil. ſpoliorum, armorum, vexillorum, imaginum civitatum captarum, & id genus.

IBID. *Quo die quiſque TRIVMPHAVIT*] In penult. V ſive pro B (quae duo elementa non tam haec, in qua verſamur, quam ſerior aetas pro ſua maxima voluntate inter ſe ad nauſeam permutavit) ut ſit *Triumphabit*, ſive potius pro R, ut ſit *Triumpharit*, poſitum eſt ſtoliditate ſcalptoris. Hoc vero κόμμα παρεντίθεται, quia plauſtra non ad ipſius triumphantis (quem quadriga, non ploſtrum, ſublimem gerebat) ſed ad univerſum triumphi choragium traducendum, ut ante dixi, pertinebat.

VER. 64. *Quaeque plauſtra ludorum*] Poteſt ἀπὸ κοινοῦ ſubaudiri *Cauſa*. Vt enim v. 63. *triumphi cauſa* ſcripſit, ita hîc *Ludorum causâ*. Potuit etiam & ablativus *causâ* videri ſuperfluus, plane quod τὸ *Ludorum* regatur a recto *Plauſtra*. Et hoc verius. Abſolvitur autem haec ſententia hoc verſu extremo, ubi dicitur *Agi opus erit*.

IBID. *Qui* (ludi) *Romae, aut Vrbi Romae publice fient*] Publice hîc eſt ſive *ex publico* aerario, ſive nomine & auctoritate publica (vide Adnot. *66.*) ad diſcrimen ludorum plurimorum, qui ſua ſponte a variis magiſtratibus, interdum & a privatis edebantur.

At *Romae aut Vrbi Romae* quid interpretabimur? Anne caſus locales ſunt? Et quidem genitivus *Romae* ſtatum localem notat. Deinde *VRBEI* (ita cum bivocali in ære legitur) eſt pro *In urbe*. Nam ablativus tertiae ſaepe in I aut EI pro E deſinebat. Supra v. 25. 27. PARTEI pro *parte*. Ellipſis particulae IN etiam in hac Tabula frequens. Ad haec loco appoſitionis (*In urbe Roma*) non praeter ſolitum, regimen uſurpavit, *In urbe Romae*. Multiplex, inquis, licentia: verum aetas illa nihil ſibi non licere ſinebat. Poſtremo μόριον disjunctivum *Aut* eo facile pertinet, quod *Roma* ab *Vrbe Roma* hoc differebat, quod pars a toto. Nam *Vrbs*, ſi ICtos (72) audimus, muro terminatur, Roma continentibus aedificiis. Atqui ſi ita ſe habuit, debuiſſet antea *In Vrbe Roma*, quod reſtrictius erat, ponere, deinde ſubjicere, *Aut Romae*, quod patebat latius. Itaque tum ob ὑστερολογίαν loci hujus, tum ob ſuperiora Tabulae (73) loca aliter habentia, ſero nunc incipio de Paulli & Alfeni definitione dubitare. Nihil enim facilius, quam, *Romae aut* (AVT enim pro *ſive* poſitum) *urbei Romae*, idem unumque fuiſſe; eaque duo familiari hujus Tabulae legumque aliarum περιεργείᾳ fuiſſe repetita. Et hoc ultimum longe veriſimilius duxerim.

Quod ſi grave videatur acceptas ICtorum definitiones convellere; age demus hoc Paullo & Alfeno *Vrbis* vocabulum muro, *Romae* vero nomen continentibus terminari: proinde, ne Tabulam turpiter ὑστερολογῆσαι dicamus, hoc etiam demus, huic com-

(72) Paullus l. 2. D. de V. S. ait: *Vrbis appellatio muris, Romae autem continentibus aedificiis finitur, quod latius patet*. Eadem Marcellus ex Alfeno l. 87. *De verb. ſig.* ita loquens: *Vt Alfenus ait, Vrbs eſt Roma, quae muro cingeretur. Roma eſt etiam, quà* (h. e. *qua parte*) *continenti* (h. e. in continenti) *aedificia eſſent*. Jam vero & hoc idem ſequentia ſignificant luculentius. *Nam Romam*, inquit Alfenus, *non muro tenus exiſtimari, ex conſuetudine cottidiana poſſe intelligi, cum diceremus, ROMAM nos ire, etiamſi extra VRBEM habitaremus*.

(73) Supra v. 26. *In urbe Roma, propiuſve Vrbem Romam paſſus mille*. Vtroq. loco nomine *Vrbis Romae* etiam continentia veniunt. Et ſic v. 56. 67. 68. 69. Ergo & hic τὸ *Romae aut* (pro *ſeu*) *Vrbi Romae* tantumdem ſunt.

Digitized by Google

§. III. Plauſtra inania, aut ſtercus exportantia eſſe liceat.

66 *Quae plauſtra noctu in urbem inducta erunt, quominus ea plauſtra inania aut ſtercoris exportandi cauſa*

commati, ***Romae aut Vrbi Romae***, longe aliud quam locales notiones ſubeſſe. Quid ergo id interpretabimur? Parum a vero aberrabimus, ſi dandi caſu ea vocabula accipiamus, & ut ii ludi, ſi qui forte fuerunt, intelligantur, qui in deae Romae honorem, ſive certe qui pro Vrbis Romae commodis & incolumitate (nam & hoc caſu tertio ſignificabatur) celebrarentur. Ac nihil equidem mallem, quam ad eos plane ludos hìc digitum intendi, qui proprie *Ludi Romani* vocabantur: de quibus praeſtabilius in ima (74) ora aliquid illinere duxi, quam ut lectorem diutius morer.

IBID. *Inve pompam ludis* CIRCIENSIBVS] Servius ad illud Virg. VIII. *636. Magnis Circenſibus actis*, de veriloquio ſic garrit, quaſi *Circenſes* ab *Enſibus*, quos olim in *Metis* fuiſſe ait, *circumitis* dicti fuerint: quod etiam Iſidorus arripuit. Nec tamen Servio nec Iſidoro ſuccenſeo, quos id apud antiquiores reperiſſe ſcriptum non dubito. Quantopere vero veteres in re etymologica ineptiverint, vel ex Varronianis pluribus poteſt intelligi. Id magis hîc notandum, quod *Circienſibus* pro Circenſibus ſcriptum fuerit: neque id inſcite. Nam terminata in ENSIS interdum I interjectum habuere, praeſertim in gentilibus vocabulis, ut in *Carthaginienſis*: cujus nominis ſcriptionem Voſſius damnavit: ſed profecto (75) immerito. ***Pompam*** ludorum Circenſium ecquam vocet, nemini obſcurum eſt. Etenim Pompâ Circenſi non deorum tantum omnium ſimulacra in *thenſis* (vehiculi, ſive, ut forſan in hac Tabula vocatur, *Plauſtri* id genus fuit) circumferebantur, ſed & ſemideorum, ſive tum primum ἀποθεωθέντων (*inter divos relatorum*) ſicuti Suetonius de divo Julio teſtatur cap. *96.* ubi Caeſar nihil non ſibi vivo ac videnti decerni paſſus dicitur, ac nominatim *Thenſam & ferculum Circenſi pompa*, *templa*, *aras*, *ſimulacra juxta deos*, *pulvinar*, *flaminem*, *lupercos*.

VER. *66. Quominus ea ploſtra inania*] Varro etiam *Inania* dixit in I. R. R. 20.

Yy Inſti-

(74) *De ludis Romanis, ſive Magnis.*

De Romanis ludis, quos & Magnos dixere, ſi, quae ſparſim veteres prodiderunt, huc comportare omnia velim, nullus futurus ſit finis. At quid vetat ſumma quaeque carpſiſſe? A Cicerone ordiar. Qui Act. 1. in Ver. c. 10. Ludos Romanos memorans, & tamen hoſce inexplicatos relinquens, anſam Pediano praebuit ita notandi: *Romani ludi ſub regibus inſtituti ſunt, Magnique appellati, quod magnis impenſis dati ſunt . . . Alii . . . quod Conſo conſiliorum ſecretorum deo, i. e. Neptuno . . . & Diis Magnis i. e. Laribus urbis Romae dati ſunt . . . ut videatur propter hoc dicere Virg.* Magnis Circenſibus actis. *Nam & Magni & Circenſes iidem ſunt.* Sed non optimas opiniones contaſiſſe Aſconium apparet. In Romanis etiam Circenſes haud raro dabantur: fateor: ſed non continuo Circenſes omnes *Magni* & *Romani* dicentur. Deinde de eo, cuinam Romani dicarentur, magis eſt, ut Tullio credamus in alterius Actionis in Ver. lib. V. c. 14. ita de ſe jam aedile curuli deſignato (ad quem proinde ludos illos edere pertinebat) loquenti: *Mihi ludos antiquiſſimos, qui PRIMI ROMANI ſunt nominati* (ergo & alii *Romani* dicti videntur, verum hi, de quibus agimus, κατ' ἐξοχὴν) *maxima cum dignitate ac religione IOVI, IVNONI, MINERVAEQVE eſſe faciundos*. Vide, quibus edebantur ludi Romani. Livius I. 35. de L. Tarquinio rege quinto: *Ludos opulentius inſtructiuſque quam priores reges fecit . . . Sollennes deinde ANNVI manſere ludi, ROMANI MAGNIQVE varie appellati*. Quod ab eo tempore *Annuos* fuiſſe dicit, intellige id ad aliquod tempus ſervatum. Ceterum Q. Fabio Max. dictatore, inſpectis libris fatalibus Xviri reſponderunt, *Jovi ludos Magnos*, diu neglectos, eſſe repetendos, teſte Livio XXII. 9. *Jovi* cum dixit, ſub eo nomine *συνναοὺς* duos Junonem atque Minervam etiam complectitur; ſicuti *Caſtore* nominato, ſimul alter eodem ovo natus deſignabatur. Plura de Magnis non addam: quos cave, ne cum non nullis cum μεγαλησίοις (*Megalenſibus*) Magnae Matris confundas: qui quidem Romanis tum antiquitate tum religione & apparatu concedunt. Sed & tempore differunt. Magnos enim Kalendaria vetera a prid. Non. Sept. ad prid. Idus indicant, totis novem diebus: poſt quos biduo interjecto, alios in Circo per dies quinque factos oſtendunt. At Megalenſes prid. Idus Apriles committebantur. Ac de ludis Romanis plura jam, quam neceſſe fuerat.

Id nunc magis notari curae fuerit, illud *Romae aut Vrbi Romae* idem eſſe, quod *pro ſalute & incolumitate urbis imperiique Romani*; in id enim inſtitutos fuiſſe, hic aeris noſtri locus ſubindicat. Dativum eo ſaepiſſime ſignificatu donari, nemo omnium neſcit.

Haec attuli, quo nihil ex huc facientibus omiſiſſe videar. Ceterum prior explicatio unice mihi ridet, ut ſint caſus locales. *Romae aut* (quod διαλυτικὸν eſt, pro *Seu*) in *Vrbei Romae*.

(75) At Voſſius Gramm. I. 43. pro *Carthaginenſis* non inſerto I, ſpretâ Priſciani, Lapidum & Pandectarum auctoritate, pugnat: quibus impoſuiſſe ait Ennium (apud quem *Carthaginienſis* hexametrum abſolvit) nec animadvertiſſe hunc verſûs neceſſitate hoc

Digitized by Google

67 poſt Solem ortum , horis decem diei , bubus jumentiſve juncta in urbe Roma & ab urbe Roma paſſus mille eſſe liceat , ejus hac lege nihil rogatur .

Inſtituendum ut (juvenci qui ad vecturas ſubiguntur) *inania primum ducant plauſtra, & ſi poſſis , per vicum aut oppidum , ubi creber crepitus ac varietas rerum conſuetudine celerrima ad utilitatem adducit*. Ea Varroni ratio fuit, cur inania per oppidum duci juberet ; quia onuſta ſi agantur , poſſunt effuſo pondere obvios opprimere. Nec aliter Columella VI. 2. de eadem re . *Poſt ejuſmodi experimenta vacuo ploſtro ſubjungendi*. Ab inanibus minimum periculum turbae occurrenti imminebat : at a gravibus quantum metueretur, luculenter oſtendit Juvenalis Sat. III. 254. tritiſſimis verſibus , quos Conradus ſup. p. 299. recitavit. Periculo ingenti , quod ex legis hujus deſuetudine creabatur, ſero Hadrianus occurrit : de quo Spartianus cap. 22. *Vehicula cum ingentibus ſarcinis Vrbem ingredi prohibuit*. Cur non addidit *Interdiu*? Nec enim putem noctu id prohibuiſſe Imperatorem , nec horis veſpertinis. At hujus aevi ſcriptores in breviloquentia mire ſibi placuere .

IBID. *Aut ſtercoris exportandi cauſa*]. H.e. interdiu fimo(76) onerata,ut noctu educantur. Palladius initio Septemb. *Carpenta ſtercoris* memorat : ubi *Carpenta* ſunt de minorum plauſtrorum genere, quibus muli aut aſini jungebantur . *Vni jugero* (Palladius ait) *aſſerit Columella XXIV. ſtercoris carpenta ſufficere , in plano vero XVIII.* Nec deſunt plauſtrorum ſtercorariorum exempla. Chryſippus apud Suidam in *Τιμωροῦντος* narrat , a quodam caupone Megarenſi hoſpitem ſuum zonae furandae gratia ſuiſſe obtruncatum, *deinde* (*ἐφ᾽ ἁμάξης ἀγούσης κόπρον*) *plauſtro ſtercus portanti* impoſitum , fimoque obtectum . Eadem de *plauſtro* , & *ſtercore* injecto cadaveri narrat Cicero in I. de Divin. & Val. Maximus lib. I. c. 7. Poſtremo haec illa ſunt ploſtra ſtercoraria de quibus Vlpianus l.12. D. *de inſtruct. vel inſtrum.* §. *Si molas* 10. ſic loquitur : *Inſtrumenti eſſe & cribra , & plauſtra , in quibus ſtercus evehatur .*

VER.67. *Poſt ſolem ortum H.X.diei*] Duas ſingulares H. X. Maittairus tum in ecphraſi , quam lateri textûs appoſuit , tum etiam in notis , *Hora decima* expoſuit . Quem & ipſe Conradus (vir ceteroqui doctus) improvide ſecutus fuit ſup. extremo cap.XI. p.299.de quo ibi in notulâ VI. lectorem admonui. Atqui *Horis decem* haud dubie interpretare . Nam quominus ab hora decimâ plauſtra ſive inania ſive onuſta ducerentur , non vetabatur : nec erat hìc monendum, *Ejus hac lege nihil rogari.* At ea clauſulâ ad hoc maxime opus fuit, ut intelligeretur , horis diei primis poſſe tum inania plauſtra in Vrbe eſſe , tum & ſtercoris exportandi cauſa .

IBID. *Plauſtra . . . . . bubus jumentiſve juncta*]. Quae jumentis & bobus juncta dicit , ea poſſunt de vehiculis univerſis intelligi , ita ut *Plauſtrum* ſit univerſi generis nomen . At non moror , quin proprie de ruſticis plauſtris capiatur . Rei ruſticae auctores non tantum boves junxere plauſtris , ſed & jumenta : verum non alterius quam mulini & aſinini generis meminerunt . Atqui & eadem ratio ſuadet , ut & caballi, equique ſagmarii jungerentur. Interim pulchre lex bovinum genus hìc a *jumentis* diſtinguit . Vide ICtorum loca apud Briſſonium in de V. S. quibus *Jumenta* a *bobus* diſtinguuntur . *Boves* ambitu *Pecoris* continentur : *Jumentorum* vero nomine equinum , mulinum , aſininum genus & talia *νωτοφόρα* intelliguntur : ſed ita ut elephanti & cameli , etſi dorſuaria ſint, tamen non proprie *jumenta* , ſed jumentorum praeſtare vicem dicantur .

IBID. *Eſſe liceat*] Abſolviſſe hoc mihi caput videbar . Sed adhuc eſt quod moneam . Vbi *plauſtra inania aut ſtercoris*

hoc feciſſe . Verum ſi Ennii nutat fides , at quid Duilianae columnae roſtratae inſcriptione antiquiſſima fiet , in qua CARTACINIENSIS , itemque CARTACINIENSI , ſenis ſyllabis ſine ulla verſus neceſſitate ſcribitur ? An non a Duiliano marmore eam ſcriptionem vates Rudienſis hauſit potius , quam ut ipſe primus aliis exemplo fuerit?

(76) Nam cum in partitione hac *Inania & ſterc. exp. cauſa* invicem opponi debeant ; haec altera intelligi non poſſunt *inania*. Ergo interdiu fimo replebantur , & ita detineri licebat , donec poſt horam decimam ex Vrbe prodirent.

ris exportandi cauſa audis poſt ſolem ortum *ESSE in Vrbe licuiſſe*; cave inde elicias vacua plauſtra aut fimo onuſta primis decem diei horis efferri ex Vrbe potuiſſe. Hoc enim nec verba Legis (quae ſolum tantiſper iis horis ESSE h. e. conſiſtere in Vrbe patitur, non exeundi cauſa per Vrbem agi) nec Legis ratio ſinit. Nam plauſtra inania denſae ultro citroque itantium frequentiae impedimento ac periculo ſunt, multo plus ſtercore onuſta: quod alterum tum viſu ſordidum atque impurum erat, tum etiam inſalubri anima obvios quoſque infeſtaſſet. Ergo tantum morari in Vrbe primis decem horis, etiamſi animalibus juncta eſſent, permittebatur, nec quoquam prorepere, niſi poſt horam diei decimam per totam uſque noctem ad ſequentis diei ſolem ortum. Quid hoc diſerte ſanciri placuit? Ne, ſicuti publicorum aedificiorum rudus egeri permiſſum fuit, ſic etiam & ſtercus, aut plauſtra vacua educi licere putaretur. Diſpar eſt enim ratio, quia ad publicorum aedificiorum celeritatem nihil non ſinebatur. Etiam in hoſtium reip. demolitionibus ſabricarum, ad incutiendum terrorem placuit rudus egeri interdiu poſſe. At nihil horum ad ſtercoraria aut inania ploſtra educenda valere videbatur.

Hactenus commentarius in caput ploſtrarium eſt. Nunc jugulum ipſum cauſae petamus, & quouſque ploſtraria lex patuerit, videamus.

COMMENTATIO
De plauſtri notione & lege ploſtraria.

Rem ſalebroſam aggredior: cui plus ne lucis an tenebrarum offuderit veterum auctorum uſurpatio vocabulorum, neſcias: apud quos vehiculorum nomina crebrius permiſcentur, quam proprie accipiantur. Vtinam exſtaret illa Caſauboni lucubratio, ad quam ad Lampridii Heliogabalum cap. 4. digitum (77) intendit. Nam Scheſſeri (viri cetera accuratiſſimi) rei vehicularis opus, ſylva eſt bonae frugis, ſed parum digeſta: a qua nihilo ſaepe certior, quam veniſti, diſcedas: ita pari modulo univerſa metitur, & raras obviaſque, proprias impropriaſq. ſcriptorum acceptiones perinde habet; nec in vocibus vehiculorum aetates ſcite diſtinguit: quae ſane ingentes notionum mutationes eidem vocabulo ſaepe afferunt. Sed tamen Scheſſeriana farrago juvat juvabitque rerum hujuſmodi cupidos, donec limatiora & concinniora procuderit alius.

CAP. I.
An Plauſtri vox ad omnia vehiculorum genera pertinuerit.

Plauſtrorum nomine antiquitus prope omnia veniſſe vectabula, quae bobus jumentiſve junctis agerentur, plura ſuadere videntur. I. Ac primum etymon a *plaudenda* (78) terra petitum univerſo generi vehiculorum commune eſt. II. Re ipſa cum *Plauſtro* ſaepe *Carpenti*, *Pilenti*, aliaque non pauca nomina antiquitus confuſa leguntur (de quo in (79) ima ora)

(77) Vbi de confuſione horum vocabulorum ante conqueſtus: ſtatim ſic pollicetur: *Alibi genera vehiculorum omnia recenſemus diligenter, & totam illam rem ſedulo exponimus.*

(78) Poſtquam Scaliger a plaudendo *Plauſtrum* arceſſivit (ſicuti a claudendo *clauſtrum*, a rodendo *roſtrum* & complura hujus generis) nemo unus inventus eſt, qui aliunde adſciſceret veriloquium. Vide Voſſii Etymologicum. Itaq. iraſcor iis, qui aliunde malunt; & inventa fruge, glande oblectantur.

(79) *De Carpento, Pilento, aliiſque vehicularibus vocibus cum Plauſtra confuſis.*

I. CARPENTVM.

Carpenti vox veteris Latii fuit, facile a Tuſcis accepta: maxime ſi deduxerimus ab Hebr. רחף *rachap* (& per metatheſin *charap*) quod eſt *vectari*, ita ut *vectabuli* genus univerſum notet. Quamquam propius eſt, ut ab Orientali radice principio verbum *Carpo* fluxerit, deinde a *Carpo* nomen *Carpentum*. *Carpo* Latinis generalem *permeandi* notionem meo judicio obtinet. Virg. 3. Georg. 142. *Carpere prata fuga*. Et v. 191. *Carpere mox gyrum incipiat*. Ovid. 3. Faſt. 416. *Aethera carpere equis*. I. Triſt. X. 23. *Pede carpere campos*. *Carpere iter* tritiſſima locutio eſt: in qua *Iter* pro *Via* ponitur. Quocirca *Carpere iter* tantumdem quod *Carpere* (h.e. permeare) *viam*. Hoc ultimum Virg. Aen. VI. 629. uſurpavit: *Sed jam age carpe viam*. Atque hoc etymon *Carpento*, utpote plurimum geſtatorio vehiculo, convenientiſſimum. Sed jam quo pacto cum *Plauſtri* voce alternet, videamus.

Apud Ammianum lib. 31. de Alanis, ita ſcribitur: *Vileſque ſupellectiles PLAVSTRIS impoſitae ſunt corticibus tectae, & cum placuerit, ſine obſtaculo migrant, eadem CARPENTA* (quae modo *plauſtra* vocaverat, nunc *carpenta* nuncupat, quia illud genus, hoc ſpecies) *quo libuerit, convolventes.* Sic etiam *Carpenta ſtercoris*, quae Palladius vocat, ſunt haud dubie plauſtra minora ſtercore onuſta. Et ubi Vegetius II. 25. *onagros* (genus eſt machi-

plane quia *Plauſtro* totius rei genus, ceteris vocibus diverſae notantur ſpecies. III. Legis hujus ploſtrariae ſcopus (ne quid nempe periculi urbi populoſiſſimae crearetur, neve quid morae ultro citroque commeantibus fieret) non tantum ad oneraria plauſtra, verum etiam ad quidquid rotis junctiſq. animalibus agitur, haud dubie extenditur. IV. Plauſtra, quae in hoc ære Veſtalibus, Flaminibuſq. ad geſtandum dantur, ea apud pleroſq. ſcriptores (80) *Carpenta* aut *Pilenta* vocantur, & alibi, ni fallor, aliter: haud dubie quod *Plauſtrum* nomen univerſi generis eſſet. V. Accedit ad extremum Lex Oppia: quam quidem videtur noſter Legislator revocare hîc voluiſſe. Ac vero e re facturum me cenſeo, ſi antequam cap. ſeq. de univerſo negotio tranſigo, ab lege hac Oppia (quae lex nihil fere aliud quam vectationis muliebris ſuperbiam retundebat) filum hujus diſputationis duxero.

C A P. II.

De lege ploſtraria.

SECTIO I. *De legis ploſtrariae geſtatoriae, ſive de legis Oppiae vicibus*.

Biennio poſt Vejos captos, cum votum quod Camillus nuncuparat, perfectum nondum fuiſſet; anno 359. matronae aurum mundumq. muliebrem ad aureum cratera votivum Apollini conflandum contulerunt. *Grata ea res* (ait Livius V. 25.) . . . *ſenatui fuit: bonoremq. ob eam munificentiam ferunt matronis habitum, ut pilento ad ſacra ludoſque, carpentis feſto profeſtoque uterentur*,

Atque eo honore per annos centum undeoctoginta gaviſae matres familias fuerant, cum ecce anno 538. Legem tulit *C. Oppius tribunus pl. Q. Fabio, Ti. Sempronio coſ. in medio ardore Punici belli* (alterius) *Ne qua mulier plus ſemunciâ auri haberet: neu veſtimento verſicolori uteretur: neu IVNCTO VEHICVLO in Vrbe oppidove, aut propius inde mille paſſus, niſi ſacrorum publicorum cauſa veheretur*. Hactenus verba ſunt Livii ineunte lib. XXXIV.

Sed antequam ultra progredior, excerpto huic legis Oppiae Liviano paulliſper eſt immorandum, idque cum hac, quam expoſui, noſtra lege ploſtraria conferendum; quippe cum ambo inter ſe amice conjurent: niſi quod Oppia primario feminarum luxuriae obviam ibat, ploſtrariae noſtrae praecipuus ſcopus eſt periculum a catervis ultro citroque in Vrbe commeantibus amoliri, etſi ex obliquo etiam faſtum cum Oppia retundit, dum *certis tantum perſonis cauſiſq.* (nim. de quibus Oppia caverat) vehiculum indulget. Ergo tam *juncti vehiculi* Liviani, quam *ploſtrorum bubus jumentiſve junctorum* noſtrae Tabulae, ſynonyma ſunt vocabula, planeque generalia, ut infra dicimus, ubi Livium ſuo ſaeculo indulgentem *plauſtri* vocem cum *vehiculo* permutaſſe, oſtenditur. Deinde quod in Tabula non modo Vrbs ea lege tenetur, *ſed & Vbi continenti habitabitur*, id in Liviano plebiſcito eſt *In Vrbe oppidove*. Ex quo diſcimus apud legislatorem Oppium non aliud *Oppidi* nomine, quam *Vrbis continentia*, quae

nac bellicae, de qua & alibi Vegetius, & Ammianus loquuntur) *carpentis*, h. e. plauſtris vectari jubet: *Item*, inquit, *decem onagri . . . in carpentis bobus portantur, armati*. Nec dubium eſt, quin ubicunque *carpenta* oneraria leguntur, ea plauſtra mera fuerint. Itaq. ubi Vegetius III. 7. monet ut *Monoxylos* (ſcaphularum genus eſt) *carpentis ſecum portet exercitus*: & ubi Ammianus lib. 14. narrat, *Minores duodecim* (naves) *diſpoſuit vehi carpentis*: in his, inquam, & ſimilibus Carpenta oneraria eadem eſſe quae plauſtra, Curtius VIII. 10. oſtendit ſcribens: *Sic junxere naves, ut ſolutae plauſtris vehi poſſent*. Sed nec geſtatoria carpenta, cujuſmodi in nummis Agrippinae viſuntur, a plauſtris diverſae formae ſunt: niſi quod geſtatoria carpenta arcuata eſſent, de genere ſcil. contectorum plauſtrorum.

II. P I L E N T V M.

Pilenti forma eadem quae carpenti fuit, niſi quod, teſte Iſidoro, quatuor rotis ageretur, ſicuti & plauſtra quatuor interdum rotis meabant. Modo cum plauſtro, modo cum carpento confunditur. Re vera uſu magis quam forma a carpento diſcrepabat. Vſus enim pilenti in ſacris fuit. Hinc ubi Veſtales in hac Tabula Sacrorum cauſa plauſtro vectas vidimus, poſterior aetas *pilento* illatas dixiſſe maluit. Sed priſci omnia haec *plauſtri* nomine complectebantur. Cetera de pilento alii dabunt.

III. ALIA CVM PLOSTRO CONFVSA.

Atq. hîc non vacat iis omnibus corradendis vehiculorum vocibus, quae cum *plauſtri* nomine alternaſſe comperecrim. Sed illud notandum quod Cicero etiam *Currum* cum *plauſtro* confuderit Tuſc. I. in Cleobis & Bitonis hiſtoria: *Cum*, inquit, *illam* (adoleſcentium duorum matrem) *ad ſollemne & ſtatum Sacrificium CVRRV* (at Graeci ἅμαξαν, Latini *plauſtrum* vocaverunt) *vehi jus eſſet; juvenes ii ad jugum acceſſerunt. Ita ſacerdos advecta in fanum, cum CVRRVS eſſet ductus a filiis*. Adhaec quod noſtra Tabula ubiq. *Ploſtrum*, id Livius XXXIV. 1. *Vehiculum* dixit. Vide locum initio cap. 2.

(80) Tacitus Ann. XII. 42. ubi de Agrippina loquitur (locum vide ſup. pag. 355. in fine col. 1.) *Carpentum* id vocat, quo *Sacerdotes & Sacrae Virgines*, i. e. Veſtales ad ſacra vehebant. At alii *Pilentum* aptius appellarunt, quod in ſacris locum habere voluerunt. Vide Livium V. 25.

quae ICti vocant, deſignari: quod nemo ad Livium adnotaverat. Et quod in Livio ſequitur, *Aut propius inde mille paſſus*, id quoque in ære noſtro v. 67. diſertim ſcribitur. Poſtremo Livianum illud, *Sacrorum publicorum cauſa*, id de *Veſtalibus*, non item de ceteris mulieribus capio, ære noſtro interprete. Habes igitur apud Livium Legis Oppiae non quidem continentiam totam, ſed breve excerptum.

At anno poſt vigeſimo matronis omni ope connitentibus, abrogata lex Oppia fuit: de quo copioſe Livius lib. XXXIV. a cap. I. ad 8. ubi, & Catonis conſulis, novae legis diſſuaſoris acerrimi, & L. Valerii Flacci trib. pl. ſuaſoris, orationes adverſas ſane quam pulcherrimas affert. Atque ab eo tempore lora urbanae vehiculationi mulierum permiſſa fuerunt. Ac non niſi ſero Quirites videntur ad continendas pudore matres familias ſatis ſe viros praeſtitiſſe.

Sed & ſi ſero, aliquando tamen non mulieribus tantum, ſed & maribus urbana vectatione fuiſſe interdictum, ex hac legum collectione ſatis conſtat: cujus hoc capite III. ſolis Veſtalibus, nec non regi ſacrificulo, flaminibuſque ploſtro uti ſacrorum cauſa licet. At quam pridem ea lex, quae in hanc συναγωγὴν invecta fuit, perlata videatur, ecqua nobis Pythia vaticinabitur? Niſi quod perſuaſiſſimum habeo, non ſtatim & impreſſione una, ſed quibuſdam ſenſim gradibus ad legem Oppiam reducendam fuiſſe proceſſum.

Ac primus is gradus fuit, quo idem ille M. Porcius Cato, qui conſul tanto conatu abrogationem legis Oppiae diſſuaſerat, undecimo poſt anno cenſor factus, per quoſdam veluti cuniculos ad eamdem revocandam praeſtruxit viam. Ergo cum ea dumtaxat referri in cenſum ante ſolerent, quibus Romani rem familiarem ſive tuerentur, ſive ampliorem facerent, ut inde pro modo censûs tributa ſolverentur; veriſimile ſit, veſtimenta mundumq. muliebrem (81) incenſa abiiſſe. At Cato, cujus in omnes ordines triſtis & aſpera cenſura fuit, effrenem feminarum luxuriam (quam olim, quia in retinenda lege Oppia fruſtra deſudaverat, cohibere penitus nequiviſſet) ſaltem artioribus finibus coercere his artibus adorſus eſt. Nam de ejus cenſura ſic Livius XXXIX. 44. *Ornamenta & veſtem muliebrem, & VEHICVLA* (notes velim) *quae pluris quam XV. millium aeris eſſent, in cenſum referre viatores juſſit*. Itaque tum legis Oppiae abrogandae diſſuaſio (quae tunc inter ejus orationes manibus omnium terebatur) tum in primis ejus atrox cenſura, in luxum feminarum invecta, Romanos admonuit, ut exuto tandem nimis uxorio ingenio, in mulierum ferociam lupatis ac vinculis edomandam incumberent, a vehiculis mundoque primum exorſi.

Et quandoquidem antiquatas majorum ſaluberrimas leges, non alii quam eorumdem gentiles reducere (82) ſatagebant; fallor? an re vera extitit tandem Oppius alius, legis illius Oppiae veteris inſtaurator? Locus Taciti luculentiſſimus extat, qui non unam olim Oppiam de luxu muliebri compeſcendo legem, ſed plures adſtruit. Nam An. III. 33. in Caecinae oratione ſuadentis, ne quem magiſtratum provincialem uxor comitaretur, poſt exaggerata mala, quae ex conjugum impotenti dominatu maritis quamvis continentiſſimis inferuntur, ad extremum ita legitur: *Quae* (uxores) *OPPIIS quondam aliiſque legibus conſtrictae, nunc vinclis exſolutis, domos, fora, jam & exercitus regerent*. Sciebam equidem *Oppias* plurative dici pro ſeveris legibus figurate potuiſſe, idq. etiam (83) Vetranius ad Tac. notat. Sed ut Caecinae huic eam figuratam locutionem placuiſſe utcumq. demus: at ubi certe in Valerii Meſſallini reſponſione eaſdem *Oppias leges* reperio, ibi certe plures re vera Oppias agnoſci, ſenſus communis jubet. *Placuiſſe quondam*, inquit, *OPPIAS* (84) *leges, ſic temporibus reip. poſtulantibus: remiſſum aliquid* *poſtea*

(81) Ac merito haec quae uſu teruntur, olim incenſita relinquebantur, cum nihil inde fructuum in utentes rediret, ex quibus tributa excuterentur.

(82) Hoc in Valeriis, hoc in Semproniis, torq. aliis conſtat, quos majorum ſuorum leges antiquatas repetitis rogationibus reduxiſſe conſtat. Satis ſuperque hujus generis exemplorum ex Romana hiſtoria ſuppetit.

(83) Qui ſic adnotat: *Sic Tertullianus profert leges Julias & leges Papias: Sic Vlpianus Caducarias leges: Sic Plinius Voconias & Julias leges . . . ut amplificatione per numerum multitudinis aliquid majus elocuti videantur*.

(84) Meſſallini ſcopo, mitiora ſuadentis, adverſabatur amplificatio illa, qua uſus Caecina fuerat. *Oppias leges* plurative laudaos. Itaq. ſi Meſſallinus po-

poſtea & mitigatum , quia expedierit .

Hactenus de Oppia duplici aut multiplici . Ecquando vero lex Oppia reducta fuerit, quaeſierit alius. Nec enim temere quidquam proloqui ſuſtinuerim. Scio Oppios in rep. fuiſſe omni tempore plurimos , & quidem magiſtratibus, ac plurimum tribunitiis , geſtis illuſtres. Eorum igitur unum aut plures ad reducendam Oppiam legem incubuiſſe puto : de quo nonnulla imae (85) orae illinimus.

Ergo antequam noſtrum hoc Digeſtum prodiret, adhuc ducebat ſpiritum Oppia lex alia recentior ; eaque in hoc legum ſyntagmate confirmata (86) atque traducta ad poſteritatem fuit . Eamdem proxime ante Caeſarum tempora adhuc valuiſſe , ex eo patet quod ſub prioribus Auguſtis carpento uti, rarum privilegium erat pauciſſimis perſonis (87) indultum . Imo & ſub Hadriano geſtatoria in Vrbe vehicula vetita (88) mihi fuiſſe videntur, niſi *certis hominibus cauſiſque*, uti Tabula loquitur, At poſtea laxatas fuiſſe habenas, ſed in Auguſtarum potiſſimum gratiam , ex Hiſtoria & earum numiſmatibus liquidum eſt. Ac ne uſus vulgatior porro evaderet , extitere illa ridicula in Heliogabali (89) ſententiam SCta . Mitto jam citeriora tempora, quibus alii mores, alia vehiculorum genera & nomina in dies prodierunt , Hactenus de lege Oppia , ſive de ploſtraria , quatenus vectationem ſpectat ; nunc de ploſtraria oneraria .

SECTIO II. *De lege ploſtraria oneraria.*

Saepe monui praecipuum hujus legis ploſtrariae , quam Tabula exhibet , ſcopum eſſe, ut periculum a Quiritium confertim itantium cervicibus omne depellat . Quam pridem vetitum fuerit , ne horis diei primis gravia ploſtra per urbem agerentur, aut quam mox ea lex oblitterata fuerit , haud queo dicere ; nihil enim , quod eo pertineat , reperio proditum . Verum de abolitione pronum eſt judicare. Nam plures hujuſmodi leges non nova lege abrogantur , ſed paullatim in deſuetudinem abeunt.

potuiſſet ex vero dicere, *Placuiſſe quondam Oppiam legem ;* hoc ipſo retudiſſet Caecinae magniloquentiam . Nunc *Oppias leges* uſurpans , fatetur fuiſſe re vera plures. Fatetur , inquam, plures, atque in eo tantum vim ſuae defenſionis intendit, *Remiſſum aliquid poſtea & mitigatum , quia expedierit .*

(85) *Ecquis reduxiſſe priorem Oppiam videatur .*

Non eos afferam , qui magno numero tertio aut ineunte quarto Romae ſaeculo tribunatum geſſere , utpote priores Cajo illo Oppio qui anno 538. legem celeberrimam de mundo & vehiculis muliebribus tulit. Poſteriores igitur quaero ; & quidem ea eadem Salinatorum familia , ea qua legislator ille prodierat . Ac ſane poſt minus viginti ab hoc legislatore annos quidam L. Oppius Salinator tribunus plebis fuit anno 556. qui legem de prorogando Macedoniae imperio T. Quinctio legem rogavit . Verum de hoc quidem vanum eſt cogitare , quia adhuc eo anno lex Oppia illa vigebat , quae non niſi biennio poſt , fruſtra obnitente Conſule Catone , antiquata fuit.

Ergo non alius ex Oppiis reſtat , qui legem hanc Oppiam , de qua tamdiu loquor , revocare debuerit (certe ut [illegible] notam a Tacito, *Oppias leges* bis uſurpante, amoliamur) non alius, inquam, ſupereſt, quam Q. Oppius Salinator anni 657. tribunus plebis. Hic igitur Q. Oppius Salinator ille fuit, qui legem familiae ſuae peculiarem poſt centum ferme annos ex quo abrogata fuerat, revocavit. Ac bene eſt, quod hic pauciſſimis annis legum Digeſto huic anteceſſit ; quo minus profecto mirabimur, ſi in hac Tabulâ lex Oppia, quâ parte vehiculis interdicebat, vi ſua polleret , uti conſtat ex verbis illis v. 60. qua *certis* tantum *hominibus*, *certis de cauſis Plauſtri* indulgebatur uſus : qua voce etiam geſtatoria vehicula antique continebantur.

Antequam hinc abeo , ſciendum eſt , hunc eumdem Q. Oppium anno 663. praetorem urbanum fuiſſe , anno vero ſequente praetorem provincialem cum proconſulari imperio miſſum in Aſiam contra Mithridatem. Quo bello eum a Laodicenſibus Mithridati deditum , ab hoc vero non ſine ludibrio circumlatum , Appianus in Mithridaticis refert . Hujuſmet extat aereus nummus ab Vrſino & Vaillantio deſcriptus , in cujus averſa parte ſcribitur Q. OPPIVS. PRaetor, cum effigie Victoriae.

(86) Verſu ſcil. 60. quo tantum *certis hominibus* , *certis de cauſis* vectari per urbem licet , veluti magiſtratibus curulibus , & quibusdam utrinſque ſexus ſacerdotibus ad ſacra euntibus . Ea qua exceptione conſtat, id neque matronis nec aliis licuiſſe.

(87) Veluti Agrippinae & paucis aliis, quarum carpenta in nummis conſpiciuntur.

(88) Nam ex eo quod Hadrianus (uti Spartianus cap. 22. loquitur) *vehicula cum ingentibus ſarcinis Vrbem ingredi prohibuit*; videtur is ibi tantum medicas admovere voluiſſe manus , ubi gangraena ſerpebat latius . Oneraria tunc vehicula plateas infeſtabant, a quibus denſae multitudini metuebatur : hinc graviora plauſtra prohibuit , leviter onuſta toleravit. At contra de vehiculis geſtatoriis , quod eo malo civitas minus laborabat, & quod adhuc lex noſtrâ vigebat, qua certis tantum perſonis vectari licebat , ea de cauſa nihil cavit : proviſurus, ſi fuiſſet opus ; ut vel ex equitatione interdicta patet , Nam in Spartiano ſic ſequitur. *Sederi equos in civitatibus non ſivit*. Capitolinus Marco : *Sederi in civitatibus vetuit in equis*. Nam qui non Romae ſolum ſed & in aliis civitatibus equos inſideri vetuere, etiam vehicula geſtatoria (quae & luxu faſtuq. animos, & incurſu & impreſſione corpora oblidebant) prohibuiſſent, ſi tunc duci vulgo ſolerent.

(89) Lampridius in Heliogabalo cap. 4. *Facta ſunt ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus . . . quae pilento , quae equo ſagmario , quae aſino veheretur , quae carpento mulari , quae bovum &c.*

abeunt. Ac ſane crediderim poſt Mariana & Sullana tempora, ſecutaſque diſcordias Principum, cum maxima civium parte conſumpta, ingens ſolitudo Romae viſeretur, de hac lege, utpote iis temporibus minime neceſſaria, fuiſſe remiſſum: nec tamen de eadem revocanda poſtea laboratum, niſi poſtquam ſub primis Caeſaribus Roma confertius habitabatur: de quo Juvenalis (90) luculentiſſimus teſtis eſt. At poſtea Hadrianus neceſſitatem legis agnoſcens, eamdem ſed mitiorem (91) reduxit.

Verum ad rectam legis hujus ploſtrariae intelligentiam nihil prorſus aliud, niſi vera *Ploſtri* notio, rectâ ducit viâ, ſine qua fruſtra ludemus operam. Quare eodem redeo, unde cap. I. exorſus, rem tamen ibi in incerto reliqui, quod rem nondum plane pertentaſſem. Ac ne nunc quidem plane, quid ſtatuam, certum habeo. Tamen experiundum eſt aliquid.

C A P. III.

De genuina Plauſtri notione: tum quamdiu generalis fuiſſe, quando vero primum reſtrictior evaſiſſe videatur.

Jam tum capite I. *Plauſtri* notionem tam late quam univerſi generis vectabulorum, patere non ſine metu ſuſpicabar. Ac tum quidem urgentibus operis typographicis, id pauciſſimis argumentis ſuadere conatus, rem malui premere, ac tantiſper in incerto relictam, ad extrema Commentationis hujus differre, ſicunde interim lux rei obſcurae clarior affulgeret. At nunc quoque ſollemne illud *non liquere* libens pronuntiaverim.

Tamen inter preli feſtinationem illud videor ſtans pede in uno poſſe univerſe affirmare, aliter antiquos, aliter extremae reip. & Caeſareorum temporum ſcriptores plauſtri vocem accepiſſe: dum illis *Plauſtrum* totius vehiculorum generis nomen fuiſſe videtur, his onerariorum tantum ſordidorumque vectabulorum vocabulum. Ac de hoc ſcriptorum diſcrimine malui in ima (92) ora ſeorſum cupidos iſtiuſmodi rerum docere, quam homines hujuſcemodi tricarum ſecuros hîc demorari. Ergo uti dixi primitus *Plauſtri* ambitu univerſa vehicula (ſive oneraria, ſive geſtatoria, imo & ſacra) continebantur: at extremis reip. temporibus *Plauſtri* nomen ad ſarcinas amandatum, dum interim vectandis honeſtioribus perſonis alia nomina adjudicari placuit.

Quod

(90) Juvenalis locus, etſi ſatis obvius, & a'Conrado allatus, hîc non poterit non recte legi, ex Sat. III. v. 255. *Longa coruſcat - Sarraco veniente abies, atque altera pinum - Plauſtra vehunt: nutant altae, populoq. minantur. - Nam ſi procubuit qui ſaxa Liguſtica portat - Axis, & everſum fudit ſuper agmina montem; - Quid ſupereſt de corporibus, quis membra, quis oſſa - Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver.*

Sed & ſub Auguſto plauſtrorum frequentia interdiu infeſtabat. Hor. I. Sat. 6. *At hic ſi PLAVSTRA DVCENTA, - Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit.* Ac rurſus Epiſt. ad Jul. Florum, rationem hanc reddit, cur meditari verſus ambulans in Vrbe nequeat: *Triſtia robuſtis luctantur funera PLAVSTRIS, - Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus, - I nunc, & verſus tecum meditare canoros.*

(91) De quo Spartianus c. 22. *Vehicula cum ingentibus ſarcinis urbem ingredi prohibuit.* De quo vide dicta Adn. 88. Nimirum graviora tantum vehicula vetuit, a quibus denſae multitudini pertimeſcendum, non item quae ſarcinas leviores vectarent. At geſtatoriis vehiculis *certi* tantum *homines certis de cauſis* (uti lex jubebat) utebantur: a ceteris perſonis minus hac parte peccabatur, in tanto praeſertim ſellarum & lecticarum tunc temporis uſu.

(92) SCHOLION DE ἉΜΑΞΗΙ, ET PLAVSTRO,

Quo oſtenditur, tam Graecorum Ἅμαξαν, quam Plauſtrum Latinorum antiquitus generale fuiſſe vehicularis rei nomen: at poſtea ruſticum & onerarium evaſiſſe.

SECTIO I. *De* Ἁμάξῃ, *Hamaxa.*

Ἁμάξης etymon duplex Euſtathianum: obiter de Axe verſatili. Etymologia alia tertia praefertur. Hamaxa vetus περιέχουσα inſtar ſigni celeſtis. Hamaxa Homerica γενικῆς notionis, uſibus honorificis deputata, & cum ἀπήνῃ confuſa. Hamaxae Scythicae: item bellicae. Gordii geſtatoria hamaxa. Hamaxa ſacra, qua mater Cleobis & Bitonis ad Junonis, & Matres Atticae ad Eleuſinia procedebant. Hamaxae Thucydideae funebres: item dramaticae. Quid ἁμαξα Polluci fuerit.

Cum caeleſte ſignum Graeco nomine, Latinis litteris *Hamaxam* notarit Gellius; imo & ubi vehiculum notat, item Latinis elementis *Hamaxam* Capitolinus ſcripſerit (ut cetera moris hujus Graeca Latine ſcribendi taceam in Vitruvio aliiſque) id mihi quoq. interdum in hoc Scholio licere ſinam.

Et quidem cum Hamaxa Graecorum Latino *Plauſtro* e regione reſpondeat; ſi *Hamaxae* notionem generalem fuiſſe oſtendero, id aeque in *Plauſtro* valebit.

Ἁμά-

Ἀμάξης etymon duplex Euſtathius tradidit; ſive (ſi quidem tenoetur, ut in Homero ſaepe invenitur) παρὰ τὸ ἄγειν τὰ ἀμήματα (ab avehendis meſſibus) ſive (ſi denſetur, uti plerumq. ſcribitur) παρὰ τὸ ἅμα καὶ τὸ ἄξων (a *Simul* & *Axis*) quod ſcil. axis ſimul cum rotis volveretur: id quod Probus ad Geor. I. plauſtro tribuit: vere ne (I) an ſecus, alii judicaverint. Mihi neutrum placet etymon, ſatius ducenti ſi ἅμαξα ab Ἅμα (*ſimul*) & ἄξαι (*ducere*) derivetur. Quod & H. Stephano jam antea placuiſſe, mirifice gaviſus ſui. Hoc vero etymon in omnia vehicula convenit. Nam tum homines tum onera ſimul plura ducuntur vehiculo, quibus ſigillatim vectandis plura jumenta dorſuaria, ſingula ſingulis, aegre ſufficerent. Sed jam ad ſcriptores venio, ecqua notione uſurparint.

Ac ſi a Populo Dei ordiri placeat; non eſt dubium quin apud Seniores Ἅμαξα iis locis, ubi τῷ עגלה *Agula*, i. e. *plauſtro* reſpondet, non tantum pro ruſtico aut onerario accipiatur, ſed ſaepiſſime pro itinerario ut Gen. XLV. 19. 21. 27. XLVI. 5.) aut ſacro ac rituali ſicut Lev. VII. pluries, & 1. Sam. VI. pluries, & 2. VI. 3. 4. & 2. Paral. XIII. 7. Graecae tranſlationis antiquitatem nemo neſcit.

Ἅμαξαι (*hamaxae*) omnium antiquiſſimae formam ſi quaeras, eam dabit ſidus illud, ſive ſtellarum ſeptem congeries, quam *Urſam*, ſive Graeco nomine *Hamaxam*, aut Latino *Plauſtrum* vulgo appellabant: & quidem diu ante Homerum, ut qui id nomen tamquam diuturno ante ſe uſu confirmatum uſurpet Od. E. v. 273.

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσι.

Urſam, quam vulgo & Plauſtrum cognomine dicunt.

Si quaeras, cur *Plauſtrum* dici placuiſſet, reſpondebit vetus Homeri Scholiaſtes, quod ea conſtaret *ex quatuor* ſtellis (ἐν πλινθίου σχήματι) *areae inſtar in quadrum, & ex tribus* (ἑξῆς) *in directum diſpoſitis*: quarum ſcil. priorum (ut idem ibidem interpretatur) quaternio quaternas plauſtri rotas, tres aliae temonem exhiberent. Videatur & Theon ad Aratum p. 7. Habes hinc antiquiſſimam plauſtri effigiem, quatuor conſtantem rotis, cujuſmodi ἅμαξαι non modo in Homero τετράκυκλοι ſunt, ſed & in Herodoto illae Scytharum: quae (II) apud Hippocratem interdum etiam ſex orbibus inſtructae erant. Ita ut omnium antiquiſſima ἅμαξα (*plauſtrum*) quatuor habuiſſe rotas videatur; nec niſi poſtea plauſtrum binis rotis invehi a ruſticis coeperit. Quod ſi *hamaxa* temporum heroicorum quaternis inſtrueretur ſaepe rotis; hinc etiam facile ſuadebitur, illam vehiculationi forſan potius, quam ruſticis operibus ſerviiſſe. At haec levia: meliora jam demus.

Venio ad *Hamaxam* Homericam, quae inter cetera epitheta Καλὴ i. e. *elegans*, & ἡμιονείη (*a mulis tracta*) Poetae noſtro dicitur: quae duo nobiliora,

---

(I) Quod vetus axis ſimul cum rotis converteretur, & quomodo. Sirachides, Probus, Heſychius, Pollux conferuntur & illuſtrantur:

Probus ad I. Geor. ver. 163. habet: Plauſtra ſunt vehicula, quorum rotae non ſunt radiatae, ſed tympana cohaerentia axi, & juncta cantho ferreo. Axis autem cum rotâ volvitur; nam rotae circa ejuſdem cardinem adhibentur. *Quam commode vero rotae ſimul cum axe volvi potuerint, parum intelligo. Interim Euſtathianum etymon ab* ἅμα *&* ἄξων *huc mihi ſpectare videtur. Ac priſca aetate arbitror ita factum. At quin in pleriſque vehiculorum ſemper factum credam, vetat Procli definitio Axis mundi*: ΑΞΩΝ καλεῖται τοῦ κόσμου, ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περὶ ἣν στρέφεται. AXIS mundi appellatur ejus diameter, circa quam (*utique immobilem*) vertitur mundus. *Ab eadem immobilitate factum ut in humano corpore ſpondylorum ſecundus vocetur* Axis, *teſte Polluce his verbis*: τῶν δὲ σπονδύλων ὁ δεύτερος, ΑΚΙΝΗΤΟΣ ὤν, ἄξων ὀνομάζεται. Spondylorum ſecundus, quod ſit IMMOBILIS, ab eo Axis nuncupatur.

Atque ego cum apud auctores exempla verſatilis axis conquirerem, nunc quidem hoc unum in Sirachidis Sapientia reperi. Eccleſiaſtici XXXIII. 5. ita legitur: Praecordia fatui, quaſi rota carri: & quaſi AXIS VERSATILIS cogitatus illius. *Altera pars commatis in Graeco ita concipitur*: καὶ ὡς ἄξων στρεφόμενος (ut axis qui vertitur) ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ. *Habes hic axis volubilis ſpecimen: de quo loco illuſtrando nihil interpretes ſuregiſſe miror. At contra in 3. Reg. VII. 33. ubi in Latino vulgatae* & radii & canthi & modioli *rotis tribuuntur* (modioli *autem axem immobilem arguunt*) *ea omnia vocabula in Hebraeo ejuſmodi ſunt, ut longe aliter a Senioribus, a Chaldaeo interprete & a Pagnino redduntur. Ergo fuerit priſcis temporibus interdum axis volubilis, rota vero ſimul cum axe verſata.*

Id totum quo pacto inſtrueretur, Probus ſupra laudatus expoſuit. At ejus ultima parum perſpicua videntur. Rotae, *inquit*, circa ejuſdem (*axis*) cardinem adhibentur. *Quid rogo* Cardinem *vocat? haud ſane aliud quam illud ipſum, quod* Cardo *in janua eſt. Januae* Cardines *ſunt illi duo cavi* (*ſuperne unus, inferne alter*) *intra quos poſtes inſerebantur, & circa quos vertebantur fores. Pari ratione concipiamus annulos aereos aut ferreos duo, utrinq. ſub area vehiculi exſtantes, in quos tamquam cardines inſertus axis, ita demum volvi potuiſſe videtur una cum adhaerentibus rotis. Ex quibus lux magna ſimul Heſychio affunditur.*

Nam niſi magnopere fallor, ab his Probi cardinibus *haud plane differunt Heſychiani* Ἁμαξίποδες, *ab eo ita deſcripti*: ἉΜΑΞΙΠΟΔΕΣ· τῆς ὑπερτερίας τὰ εἴδη, τὰ (*Scal. corr.* τὰ ἄκρα: *Schefferus de re Veh. p. 40.* τὰ ὅλα τά: *utrumque ad rem*) τοῖς ἄξοσι προσιδήματα, στρεφομένοις περὶ αὐτά. Hamaxipodes, *inquit*, ſunt hypesteriae (*de qua mox*) verricula, axibus appoſita, circum quae illi (*axes*) vertuntur. *Jam* ὑπερτερία *eid. Heſychio eſt* ſuperior compaginatio (πῆγμα) hamaxae: *Polluci* τὸ ὅλον ἐπίθημα τοῦ ἅμματος, *quod idem eſt*: *Euſtathio demum eſt area quadrata axi incumbens, quam Homerus* πείρινθα *vocaverit. Habes Hamaxipodum Heſychianam deſcriptionem. At Pollux paullo aliter*: Καθαραίαις ἐναρμόζονται αἱ ἁμαξίποδες, ἀφ' ὧν ὁ ἄξων ἕλκεται στρεφόμενος. Catharaeis aptantur hamaxepodes (*ſive* Cardines) in quibus (*nam legerim in Polluce* ἐφ' *pro* ἀφ') in quibus axis converſus trahitur.

Haec eo pertinent, ut videantur olim non aliter vehicula revoluta fuiſſe, quam cum axe verſatili, qui ſimul rotas ſibi affixas pertraheret. At animadvertendum eſt, Pollucem Heſychiumque ex antiquioribus rei vehiculariae ſcriptoribus haec hauſiſſe. At poſtmodum credo fuiſſe mutatum, ita ut axis immobilis, rotae vero verſatiles eſſent: nec aliter res geri poterat, ubi rotae radiis & modiolis inſtruebantur. Nam rotae que axi mobili affixae, per axis converſionem volvebantur, ex aſſeribus continentibus compingebantur: *quae* tympana *Probo dicuntur.*

(II) *Hippocrates in de aëre, ubi de Scythicis* hamaxis *inſtar portatilium domor. factis*: αἱ δὲ ἅμαξαι, αἱ μὲν ἐλάχιστον τετράκυκλοι, αἱ δὲ ἑξάκυκλοι. Eorum vero plauſtra rotis minimum quatuor, quaedam etiam ſex inſtruuntur.

liota, quam pro ruris miniſteriis, aperte videntur. Extat prae ceteris Homericus ille locus Il. Ω. v. 266.

Ἐκ μὲν ἄμαξαν ἄειραν ἐΰτροχον ἡμιονείην
ΚΑΛΗΝ, *πρωτοπαγῆ· πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς,*
Κὰδ δ' ἀπὸ πασσαλόφι ζυγὸν ᾕρεον ἡμιόνειον.
Extulerunt ploſtrum, junctis verſatile mulis,
Perpulchrum atq. recens, capſumq. ſuperne locarunt,
Ac mulare jugum loculis promſere repoſitum.

An non vides nihil minus quam ſordidum hic ploſtrum deſcribi, ſed illud nobilius, cui muli jungebantur, neque ut illi quod *ἀπήνη* vocatur ab Homero ipſo? apud quem *ἄμαξα*, quam hic deſcripſit (donis Achilli ferendis in Hectorei capitis pretium ſerviturum) mox ver. 275. & alibi, *ἀπήνη* diſerte nuncupatur. Sed & Od. Z. uno eodemque loco idem vectabulum utroque donatur nomine.

Οἱ μὲν ἄρ' ἐκτὸς ἄμαξαν ἐΰτροχον ἡμιονείην
Ὤπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον, ζεῦξάν θ' ὑπ' ἀπήνῃ.
Atque illi plauſtrum junctis revolubile mulis
Inſtruxere, ſubhaec rhedae junxere jugales.

Ex quo ſequitur, recte *ἀπήνην* definiri *Mulare vehiculum*, idq. auctore Homero niti (ut qui toties *ἀπήνην* cum *Hamaxa ἡμιονείῃ* h. e. *mulari* confundit) deinde *Hamaxam* ad omnia vectabula porrigi, nec niſi addito (*ἡμιονείην*) potuiſſe ad *ἀπήνην* ſignificandam reſtringi. Hinc non miror, a Barneſio *ἄμαξαν* plerumque *Rhedam* verti: quamquam non erat neceſſe, quia *Hamaxa* & *Plauſtrum* nomina univerſi vehiculorum generis (ſub quo *Rheda* continetur) antiquitus erant. Plura ex Homero proferre cum poſſim, me contineo.

Sed multus ſuero, ſi ex ceteris Graeciae ſcriptoribus paullo antiquioribus *Hamaxae* generalem notionem docere pergam. Sane praeſtabit, ſi uſus multiplices, in quos *ἄμαξα* adhibebatur, oſtendero. De rure deq. portandis oneribus nihil depromam, cum de eo non ſit dubium.

Ac principio de Scythis *ἀμαξοβίοις* ſive *ἀμαξοίκοις* (h. e. *Quorum plauſtra vagas rite vehunt domos*, ut ſcite Horatius id nomen interpretatur) ſuperfluum eſt monere: niſi quod Ammiani aetate adhuc is mos penes Alanos & quoſdam alios perennabat. Domos rectas portatiles exhibebant ea plauſtra, inſtructa rotis quaternis, plurimoque apparatu atque inſtrumento. Deſcriptionem ex Ammiano & aliis petes. De *ἁμάξης* uſu bellico ubi non hiſtoriae loquuntur? quibus nec ſemper boves junguntur, nec forma eadem, quae ruſticorum plauſtrorum. Mitto uſus alios, ut ad eos, qui a rure longiſſime abſunt, deveniam.

Ἁμάξας (*plauſtra*) vehiculationi ſerviiſſe, notat hiſtoria tritiſſima Gordii illius, cui plauſtro vehenti regnum delatum fuit, uti Juſtinus loquitur. At plauſtrum illud ruſtici generis fuiſſe, noli ſuſpicari. Arrianus in II. Exped. Alex. c. 3. Gordium hunc refert, juga boum habuiſſe duo, quorum *altero ad arandum* (*τῷ δὲ ἁμαξεύειν*) *altero ad aurigandum uteretur*. Cave enim hic *ἁμαξεύειν* aliud quam *aurigari* intelligas, ſicuti & uſus ſcriptorum oſtendit, & *ἁμαξεύς* non alius quam *auriga* eſt. Jam vero addit Arrianus, Midam cum (Gordio) patre & matre (*αὐτῇ ἁμάξῃ*) *cum vehiculo ipſo* conſtitiſſe in concilio. Nec temere hoc Arriani loco *ἄμαξαν vehiculum* verti, quippe Curtium ducem in eo ſecutus lib. III. num. 14. de Alexandro ita narrantem: *Vehiculum, quo Gordium Midae patrem vectum eſſe conſtabat, adſpexit, cultu haud ſane a vilioribus vulgatiſque uſu abhorrens.* Ultima Curtii verba (ſi modo ea recte accipio) aperte ſignificant, fuiſſe etiam in uſu *ἁμάξας* elegantiores, & has potiſſimum mox futuro regi conveniſſe; eâque de cauſa curioſe notat, eam tunc *ἄμαξαν* idcirco miraculo habitam, quod fuerit prope vulgaris: niſi quod non bobus aratoribus, ſicuti oneraria plauſtra, ducebatur, ſed peculiaribus in uſum vehiculationis ſepoſitis, nim. juvencis nitidioribus, quos ſupra idem Arrianus monuerat Gordium habuiſſe in id ſegregatos.

Venio jam ad *Hamaxam* ſacram, qua & Argivae ſacerdotes ad templum Junonis vadebant, & matronae Atticae in ſacris Eleuſiniis, & Veſtales cum ſacerdotibus aliis apud Romanos utebantur, ut ex hac Tabula conſtat. Ad Argivae Junonis ſacra illud Herodoti pertinet de Cleobi & Bitone, de quibus Muſâ I. c. 31. ſic incipit: *Cum dies feſtus Junonis apud Argivos eſſet, oporteretq. matrem horum ad templum* (*ζεύγει*) *bobus junctis invehi, hique ex agro ad horam non adeſſent; juvenes excluſi tempore, ipſi* (*ζεύγλην*) *jugum ſubeuntes* (*ἄμαξαν*) *currum traxerunt, quo mater vehebatur.* Atque in hac narratione ceteri quidem *Plauſtri* vocabulo, quia id *τῇ ἁμάξῃ* e regione reſpondet, utuntur. At equidem malui ſequi Tullium interpretem, Tuſculana I. bis *Currum* interpretantem: *Cum*, inquit, *illam ad ſollemne & ſtatum ſacrificium CVRRV vehi jus eſſet, juvenes ii ad jugum acceſſerunt. Ita ſacerdos advecta in fanum, cum CVRRVS eſſet ductus a filiis.* Atque ad hanc hiſtoriam Virgilium Geor. 3. v. 532. 533. Servius trahit, citans laudatum Herodoti locum. Sed & Matronae Atticae ad ſacra Eleuſinia *ἁμάξαις* vehebantur, teſte Anu in Ariſtophanis Pluto (ver. 1015.) ita loquente:

Μυστηρίοις δὲ τοῖς μεγάλοις ὀχουμένην
Ἐπὶ τῆς ἁμάξης. Quod Friſchlinus interpres optimus ſic metro alligavit:
Cum aliquando ad magna illa Cereris ſacra veherer
CVRRV... Apposite: etſi *Plauſtri* vocem retinere impune potuiſſet, quippe quam Tabula noſtra non averſatur, ubi *Plauſtrum* Veſtalibus aliiſque ſacerdotibus tribuit. Imo haud ſecus & Comici Scholiaſtes ad eum locum eſt capiendus: *Nam Athenienſium matronae* (*ἐπὶ ἁμαξῶν ὀχούμεναι*) *plauſtris*, i. e. curribus *invectae ad Eleuſinia magna procedebant.* Ergo exempla huius Tabulae, de Veſtalibus Flaminibuſque *Plauſtro* ad ſacra vehentibus nihil minus, quam ex rure olent.

His adde plauſtra funebria Thucydidea, eorumque apud Athenienſes ritum, quo illi in bello caeſorum cadavera non ſine caeremoniarum apparatu ploſtris efferebant. Sic enim ille loquitur lib. 2. cap. 33. *Plauſtra* (*ἅμαξαι*) *adducuntur, quae arcas cupreſſinas, ex ſingulis tribubus ſingulas, portant: quibus inſunt oſſa tribulium.* Cetera ibi vide. Atqui huic mori Homerus jam ante praeluſerat, in cujus Iliadis ſeptimo Trojani ſuorum bello caeſorum cadavera *ἁμαξάων ἐπέθηκαν*, *plauſtris* (bene; at citra neceſſitatem hic & alibi Barneſius *Curribus* vertit, ignarus, ut *ἁμάξης* ſic & *Plauſtri* nomina *Currum* etiam continere) *impoſuerunt*, ſepulturae daturi: quod itidem Graeci peregiſſe ibidem dicuntur.

Adde & *Hamaxas* dramaticas. Nam ille ipſe pater (uti complures volunt) tragoediae Theſpis, tamen, ut in illis rei tantae initiis, ſcaenae & pulpiti rudimenta, & quidquid eo ſpectabat, atque adeo tragoediam ipſam cum ſuo choragio portatilem, plauſtro circumferebat. De quo Horatius:

Ignotum tragicae genus inveniſſe Camoenae
Dicitur, & PLAVSTRIS vexiſſe poemata Theſpis,
Quae canerent, agerentque peruncti faecibus ora.

An quiſquam eſt ita ſtipes, qui hamaxas illas, quibus tam ingens circumagebatur negotium, habuiſſe quidpiam cum ſordidis & onerariis ploſtris commune putet? Equidem & argumenti & poematis grandiuri numquam fuiſſe Theſpin tam turpiter defuturum, pro certo habeo; ac nobis contra potius

tam ſero natis nominis τὸ ἀμφίβολον nunc illudere, ut qui nunc hamaxas non valeamus alias, niſi agreſtes concipere: quae tamen olim ſui nominis ambitu nihil non quamlibet magnificum continebant.

Adde & rituales *Hamaxas νυμφαγωγὰς* (*ſponſae ductrices*) quas Pollux X. 33. ita deſcripſit: Κλινὶς , *Clinis* (h. e. *lectulus*) *vocabatur id , quod* (ἐπὶ τῆς ἁμάξης) *hamaxae inſternebatur , dum ſponſa tranſvehe retur: cui ſponſa ipſa inter Parochum Sponſumque inſideret*. Hoc quidem *Triſellium* vocari licuiſſet, ſi ea vox exſtaret; ſicuti exſtat in ver. marmore *Biſellium*. Accedit Heſychius: ΚΛΙΝΙΣ, ἐπὶ τῆς ἁμάξης νυμφικὴ καθέδρα. *Clinis, Sella ſponſalis in hamaxa*.

Sed antequam de Graecorum ἁμάξῃ deſino , proderit & ex Polluce (ut qui ſua ex antiquioribus quibuſque auctoribus hauſit) illud afferre : quod ſi equidem praevidiſſem , facile ſuperioribus de *Hamaxa* congeſtis ſuperſediſſem. Ergo lib. X. prope ab initio cap. XII. haec meridie lucidiora ſcribuntur: *Siquis vehiculari vectatione mane aeſtivo tempore uti velit, antequam ſolis aeſtus flagrantior fuerit; vectabulorum hujuſmodi ſpecies norit oportet ; ſive* (ἅρματα) *currus , ſive* (ὄχους) *vehicula , ſive* (ἁμάξας) *hamaxas* (h. e. plauſtra) *ſive* (λαμπήνας) *lecticas eas nominare conveniat* . An quid luculentius fingi poterat ? Ex ultimis vides ita parum *Hamaxas* ab illis aliis, quae recenſet, diſcrepaſſe, ut non multo majus quam nominis diſcrimen id totum fuerit.

SECTIO II. *De generali Plauſtri notione apud Latinos : ejuſdemque uſibus ab agreſti & onerario diverſis.*

In tanta vetuſtiorum auctorum naufragio Tabula Heracleenſis una ſupereſt, quae varias plauſtri notionem doceat, ipſumque currum triumphalem complectatur. Capſi onerarii eadem forma quae triumphalis. Mularis ploſtri Catoniani uſus non alius, quam ad herilem familiam. Latini recentiores quoties in Plauſtri vocem honeſtiore ſignificatu acceptam in hiſtoriis incurrerint, ei decentiora nomina ſuffecerunt: uti Cicero, Curtius, Livius, Verrius Flaccus.

Apud veteris aevi Latium *Plauſtrum* quouſque ſui nominis protulerit fines , in tanta remotiorum ſcriptorum inopia non queo dicere. Et quod deterius, ex pauciſſimis, qui aetatem tulere, nulla hujus vocis uſurpatio rem extricans , praeter fortaſſis ploſtra Catonis de quibus infra) & ſiquid forte aliud adhuc ſupereſt . Fortaſſis in poetarum priſci aevi fragmentis aliquoties uſurpatum latet ; ſed ea nunc excutere non tanti fuit . Nec profecto poterit poſthac aliud , quam hoc Legis ploſtrariae caput , quod ante paucos annos e terra emerſit , afferri , ut intelligatur , Latiale *Ploſtrum* non minus , quam Grajum Ἅμαξα , vocem generis univerſi fuiſſe . Hac enim lege *Ploſtrum* aeque ſtercori exportando , ac Veſtalibus & Sacerdotibus ad ſacra ferendis, itemque aliis *certis hominibus certis de cauſis* invehendis in Vrbe permittitur . Qua de cauſa ? niſi quod vectabula omnia , tam pretioſa quam ſordida, uno tunc *ploſtri* nomine continebantur ? Quid quod eâdem hac lege etiam triumphantium currum vox *Ploſtri* complectitur ? Ac profecto jam tum, cum ad illa verba ver. 63. (*quaeque ploſtra triumphi cauſa , quo die quiſque triumpharit , duci oportebit*) commentarer , ſuſpicabar, ibi plauſtra non ea tantum deſignari , quae ad triumphi apparatum pertinerent , ſed illud etiam quo triumphans inveheretur . Tamen tum quidem hominum judicia veritus ſcripſi (pag. 356. col. 1. poſt medium) plauſtra ibi *non ad ipſius triumphantis (quem quadriga ſublimem gerebat) ſed ad triumphi choragium pertinuiſſe*. Nunc ipſe me revoco.

Quid enim? Poſtquam evicimus, tam late ploſtrum, quam & Ἅμαξαν patuiſſe, & utriuſque fuiſſe tot genera pretio formâque diverſa , quot uſus diverſi fuere ; an poſtea dubitabimus quin , quo tempore ea notio vigebat, triumphantis imperatoris currus, *ploſtrum* fuerit *triumphale* vocatum? Quid quod, exceptis jugalibus (qui in triumphali vehiculo equi fuere candidi , at in ruſtico plerumque boves) forma ploſtri eadem in triumpho ac ruri fuit? Atque forma vehiculi in capſo potiſſimum dignoſcitur. Videſis plauſtri agreſtis effigiem illam, quam Schefferus pag. 246. attulit ; quam idem extrema pagina 253. ſe *ex monumento veteri, quod Romae cernitur*, excepiſſe teſtatur. Atqui plauſtri Schefferiani capſum (ſive arcam vocare libeat ad onera continenda) cylindricum eſt inſtar turriculae. Nec prorſus aliam capſi triumphalium quadrigarum effigiem in nummis pleriſque conſpicio : intra quam veluti turriculam ſtans imperator procedebat . In eamdem ergo formam agreſtia ac triumphalia ploſtra conveniebant: at pretio plurimum utraque diſſidebant. Quibus autem hoc perſuaſum fuerit , ploſtro victores triumphaſſe, & ploſtrario imperatori IO TRIVMPHE adclamatum fuiſſe; minus profecto de impetranda in ceteris uſibus fide laborabimus.

Jam vero id , quod ſupra de Catonis uſurpatione polliciti fuimus, adhuc praeſtandum ſupereſt. Cato cap. LXII. ita ſanxit: *Quot juga boum , mulorum, aſinorum habebis , totidem ploſtra eſſe oportet* . Ac ſi ſatis legis latoris hujus breviloquentiam capimus ; hinc intelligimus, plauſtris tum boves, tum etiam ex mulino & aſinino genere jungi conſueviſſe . Quid ergo ? an equi a ploſtro excludebantur ? non ſane : verum in ploſtrum onerarium equis haud aditus patuit, niſi forte ſagmariis: generoſiores triumphali reſervabantur. At vero ubi muli ploſtro jungerentur ; id non tam vectandis oneribus fiebat (quod ſatis in majoribus ſarcinis boves, in minoribus aſini praeſtitiſſent : mulorum autem pretium ſupra fidem carum) quam hero & herili familiae invehendis . Ad eum igitur uſum muli alebantur in villis : praeſertim quod in his nullus Oppiae legi , nullius ploſtrariae locus . Mulare vero vehiculum generis nomine Ἅμαξα Graecis , Latinis *Ploſtrum* vocabatur ; at fuit ejuſdem & peculiare nomen, quod Latinis plerumque *Carpentum*, Graecis Ἀπήνη erat . Vide quae de ἀπήνῃ diximus ſect. I. ubi de *Hamaxa* Homerica. Atque hic Catonia locus , ita ut expoſitus a me fuit, mire illuſtratur Plautino altero: quem ſero a me repertum hujus Commentationis Capiti IV. veluti loco coronidis reſervavi .

Jam ſi qua alia ex Latinis decerpi poterant, ea ſparſim in ſuperioribus attigi ; & illud in primis oſtendi Latinos recentiores (apud quos ad onerariam atque ſordidam notionem ea vox traducta fuerat) in iis narrandis hiſtoriis, in quibus Graecorum Ἅμαξα , aut Latiare *Ploſtrum* videretur pro decentiore vectabulo uſurpatum , ibi *Ploſtro* ſive *Carpentum* , ſive *Pilentum* , ſive *Currum* aut *Vehiculum* protinus ſuffeciſſe . Ac de hoc nunc pauca dicemus, exorſi a Cicerone . Is Tuſc. I. in Cleobis & Bitonis narratione (qui *plauſtri* , quo mater ad Junonis vehebatur, jugum alacres ſubierunt) rejecto *plauſtri* jam agreſti vocabulo, bia *Currum* ſubſtituit . Vide locum ſect. 1. Sic etiam Curtius in hiſtoria Gordii, *Plauſtro* ad regnum capeſſendum advecti , ei voci *Vehiculum* ſubrogavit . Vide ſect. eadem .

At Livius in his multo crebrior lib. I. cap. 21. de Numa ita ſcribit: *Fidei ſollemne inſtituit : ad id ſacrarium Flamines bigis , curru arcuato vehi juſſit* . Locus ad oſtendendum quouſque in verbis veteribus interpolandis licuerit Livio mirificus. Nam in antiquio-

Digitized by Google

tiquioribus hiſtoriis *Plauſtro* Flamines ad ſacra illatos haud dubie Noſtes invenerat. Sicuti & noſtra haec Tabula ad ſacra *Ploſtro*, tamquam non indecoro vectabulo, tum alios, tum nominatim *Flamines* deducit. At quia jam non eadem priſcis vocibus notio conſtabat; Paravino *Plauſtri* nomen rus oboluit: qua de cauſa plauſtri loco *carrum arcuatum* ſuffecit. Qui, niſi litaſſet auriculis delicatulæ multitudinis, potuiſſet *plauſtro arcuato* dicere; nam plauſtra vetera plerumque fornicata fuiſſe, adhuc carpentorum contectorum (quae olim *ploſtra* dicebantur) effigies in nummis obviae declarant. Simile & illud Livii, quod alibi retulimus, de matronis (quibus, quod aurum ad crateram Apollini conflandam contuliſſent, conceſſum uti *pilento ad Sacra ludoſque, carpentis feſto profeſtoque uterentur*) quippe qui *Plauſtri* generali vocabulo, quod in hiſtoriis reperit, duo ſubſtituit nomina neceſſaria, poſtquam ea vocum divortia inducta in mores fuerunt. Idem lib. XXXIV. 1. ita legem Oppiam in pauca contraxit, ut pro *Plauſtro* (quod jam obſorduerat; cum tamen ex noſtrae Tabulae indicio in eo plebiſcito id legeretur) *Juncto vehiculo* ſubrogavit. Sicuti & ubi Catonis acerbitatem cenſurae exaggerat, ait, hunc ne *Vehicula* quidem mulierum, quae paullo pluris (III) ſtetiſſent, incenſa reliquiſſe: quae tamen in tabulis cenſualibus haud dubie *Plauſtra* (ex Tabulae Heracleenſis indicio) vocabantur. Atq. haec ultima Livii loca qui volet, cap. 2. adſcripta reperiet. Ac ſane plura adhuc poſſem: ſed nolo meq. & alios obtundere, praeſertim qui ſparſim plura huc ſpectantia dederim.

Niſi quod ſubmoventi manum de tabula venit in mentem loci pulcherrimi Verrii Flacci, quem Macrobio debemus. Apud hunc enim Sat. I. 6. ita reperio: *Verrius Flaccus ait, cum populus Rom. peſtilentia laboraret, eſſetq. reſponſum, id accidere, quod dii deſpicerentur; anxiam Vrbem fuiſſe, quia non intelligeretur oraculum: eveniſſeque ut Circenſium dis* (Ludi Romani Magni (IV) forſitan deſignantur) *puer de coenaculo pompam ſuperne deſpiceret, & patri referret, quo ordine ſecreta ſacrorum IN ARCA PILENTI compoſita vidiſſet*. Vides quanta repente converſio vocabulorum. Tabula Heraclienſis non niſi PLOSTRA vocat, quae IN POMPAM tranſvehendam LVDIS CIRCIENSIBVS adhibebantur: vide ver. 64. At ecce ſub Flacco Verrio cum jam id verbum obſorduiſſet, cum *Pilento* commutari placuit. Pergit porro Verrius: *Qui* (puer) *cum rem geſtam ſenatui nunciaſſet, placuiſſe velari loca ea, quà* (V) *pompa veheretur: atque ita peſte* &c.

Sed & Iſidori locus ejuſdem plane generis, ac Verrianus eſt. Vterque enim ad pompam Circenſem pertinet: niſi quod *Ploſtris* Verrius *Pilenta*, Iſidorus (ſive is unde ſua Iſidorus hauſit) *Carpenta* ſuffecit. Jam inde ordiar. Ex Tabulae noſtrae verſu 64. diſcimus, *Ploſtra . . . in pompam ludis Circienſibus duci agi opus* fuiſſe. Jam ea ploſtra Verrius in *Pilenta* verterat. At praeter Verrium, alius etiam, (quiſquis is fuit, ex quo ſua Iſidorus contraxit) id genus *ploſtri* pulchre *Carpentum pompaticum* (a *pompa* ſcil. cui tranſvehendae ſerviebat) appellavit. Ejus verba XX. Orig. c. 12. haec ſunt: *CARPENTVM POMPATICVM vehiculi genus eſt, quaſi Carrum pompaticum*. Iſtud ultimum *Quaſi Carrum* ad etymologiam Iſidorianam *Carpenti* a *Carro* (paullo infeliciorem: nos aliam tradidimus Adn. 79.) pertinet. Sed illuc redeo, Circenſium pompa, reſta Tabula, *ploſtris* agi dicebatur, quamdiu *plauſtri* nomen decens fuit, quippe vehicula omnia ambitu ſuo continens. At poſtquam ſordeſcere vox ea coepit, eam vocibus aliis commutari placuit. Verrius cum *Pilento*; is, qui auctor Iſidoro extitit, eum *Carpento* (VI) *pompatico* permutavit. Atque ego Verrii & Iſidori loca pluribus expoſui, quam opus erat, quod ea verſui 64. explanando olim reſervata, tamen p. 357. ubi is verſus enodatur (τί ταῦτα;) exciderit.

Sectio III. *Amplius de poſterioris aetatis tum Graecanicae Hamaxae, tum Plauſtri Latini ſignificatu reſtrictiore: quove deinde pacto Plauſtri nomen inverterint.*

Satis ſuperque Sect. I. Scriptores Graecos, Sect. II. Latinos ad trutinam revocavimus. Sed adhuc unum quid alterumve reſtat: quae ad ſua loca revocare cum piguiſſet, hic quaſi per ſaturam ſubjiciemus, id agentes potiſſimum, quo ſtudio illi *Hamaxae* & *Ploſtri* voces, quaſi ſordidas interpolarint.

In Graecis auctoribus id ex eo liquet, quod in narrandis hiſtoriis, in quibus vetuſtiores ἁμαξῶν uſurpaverant, e contrario recentiores in artioris no-

 tio-

(III) *Livius XXXIX. 44. ubi de Catonis triſti in univerſos cenſura*: Ornamenta, & veſtem muliebrem, & VEHICVLA, quae pluris quam quindecim millium aeris eſſent, in cenſum referre viatores juſſit.

(IV) *Ludi Circenſes pluries eodem anno fiebant. At iſtud Verrii* Circenſium die, *majus aliquid*, κατ' ἐξοχὴν *ita dictum, innuit, ut non temere tantumdem videatur, quod Virgilianum illud*, Magnis Circenſibus actis *Aen. VIII. 636. quem locum Aſconius* (*ſupra relatus pag. 357. Adn. 74.*) *ita exponit*: Nam & (*Ludi*) Magni & Circenſes iidem ſunt. *Res porro ita ſe habet. Circenſium initium a L. Tarquinio fuit, qui & Circum* (*poſtea* Maximum *appellatum*) *primus fecit, ibique Circenſes dedit. Is, a quo haec diſcimus, Livius I. 35. haec addit*: EQVI (*quibus tum Roma carebat*) pugileſque ex Etruria maxime acciti: Sollemnes deinde annui manſere ludi, ROMANI, MAGNIQ. varie appellati. *En igitur cur Virgilius* Magnis Circenſibus *dixerit, quod ſcil. illos primitivos Circenſes* (*h. e. Romanos*) *a Circenſibus aliis ita, teſte Livio, diſtinguerent, ut* Magnos Circenſes *vocarent. Eadem vero de cauſa Verrius* Circenſium die κατ' ἐξοχὴν *dixit. Alioqui ſimpliciter* Circenſibus *ille ſcripſiſſet. Haec cum p. 357. Adn. 74. conferas velim; ut plenior Magnorum ludorum notitia utrinque paretur.*

(V) *Verriana iſthaec lucem Plutarcho aſpergunt ita ſcribenti in Romulo* (*pag. 20. C*) *ubi* Velabri (Βήλαυρον *ipſe vocat*) *priori cuidam etymologiae hanc alteram ſubjicit*: Quidam vero dicunt, ab iis, qui (θέαν) ſpectaculum praebent, inde uſque vela obtendi, quà ex Foro aditus in Circum patet: *atque ab his ſcil.* Velis *nomen* Velabro *quaeſitum. Vbi quamvis* θέαν (ſpectaculum) *univerſe dixerit; tamen* Circenſes *ab eo intellectos, declarat* Circi *aliorumque locorum deſignatio.*

(VI) *Olim ita Livius diſtinguebat, ut* Pilentum *ad ſacram*, Carpentum *ad vulgarem vehiculationem deduceret. Haec ita Livius in hiſtoria matronarum, quae aurum ad conflandam Apollini crateram contulerant, diſcriminavit. Quod diſcrimen & alii ſecuti. Nec enim Verrius, niſi in* Arca pilenti *illa ſecreta ſacrorum repoſuit. At poſtea cum eorum vehiculorum forma vix aut nullo modo differret, confundi coepere vocabula; ſed ita, ut* Carpenta *pompae circenſis, cum adjectione* carpenta pompatica *vocarentur.*

Digitized by Google

Quod ſi quis porro a me quaerat, ecquando primum haec nominum ſecretio inducta fuerit; non aliud reſpondere habeo, quam quod ea aliquamdiu poſt legis Juliae tempora incepta, ſenſim poſtea ſine ſenſu, ut in his fit, uſu confirmata adoleverit. Proxime enim ante & poſt legem Juliam *Plauſtrum* univerſae vehiculationis (nullo inter ruſticam urbanamve diſcrimine) nomen adhuc commune erat, ut ex hujus Tabulae capite hoc ploſtrario conſtat. Nec aliter aliquamdiu poſtea obtinuiſſe arbitror. Atqui ſub haec tum lex ipſa Julia (per quam civitas bonae Italiae parti data) non levem ſermonis peregrinitatem Vrbi infudit; tum etiam (ne a re vehiculari diſcedam) ex devictis Gallis, Germanis, aliiſque pluribus gentibus nova vectabulorum genera cum ſuis vocabulis Romam illata fuerunt. Quid poſtea miramur, ſi, cum hae novae vehiculorum formae, novaeque eorumdem appellationes ſe mobili vulgo probarent; nomen jam ipſum plauſtri honeſtioris vetus ab uſu receſſerit? Poſtremo cum ex antiquis vectabulis vix ferme alia, quam quibus ruſtici & redemptores in ferendis ſarcinis utebantur, ſupereſſent, eaque apud ipſos, utpote veterum tenaciores, nomen generis retinerent, nec niſi *plauſtrum* dicerentur; hinc factum ut *plauſtri* vox agreſtibus ac redemptoribus peculiaris evaſerit, quippe onerum operumque ruſticorum miniſteriis affixa.

Atq. hanc totam ratiocinationem juvant epitheta plauſtrorum apud eos poetas obvia, qui ſub principatu floruere: qui illa *gravia*, *ſtridentia* aut *ſtridula*, *gementia*, *querula*, *ſonora*, *tarda*, *robuſta* aut etiam *roborea* vocant; & plauſtrorum deſcriptiones ubique tales aſpergunt, quae non niſi agreſti, & onerario ploſtro conveniunt. Mitto quod Latini ſcriptores in iis narrandis hiſtoriis, in quibus antiquior Graecia ἅμαξαν, ſed itinerario ſenſu, uſurparat, ipſi non *plauſtri* voce (ut quam ſuo tempore oneribus tantum addictam noſſent) ſed aut *Currûs* (uti Cicero in Cleobis & Bitonis narranda pietate) aut *Vehiculi* (ut Curtius in Gordii hiſtoria) aut aliis ſuae aetatis vocabulis, quae ſparſim alibi obſervavimus, utendum ſibi putarint. Mitto & alia hujuſmodi plura, ut ad illud Valerii Maximi deveniam, quod mirifice huic cauſae velificatur.

Ergo Valerius non aliam ſuo tempore *Plauſtri* vocabulo, quam ruſticam, vilem atque impuram notionem fuiſſe ſubjectam, ſatis luculenter declarat in L. Albinii, Româ a Gallis captâ, Veſtales in plauſtrum recipientis, hiſtoria: quam omnino vide lib. I. c. I. 10. Atq. hunc laudo, quod *plauſtrum* vocarit; ſic enim in antiquis reperit. Illud non laudo, quod uſq. eo ἀορασίας proceſſit, ut ſuſpicari nequiverit, ullo tempore *Plauſtrum* honeſtiore acceptione potuiſſe uſurpari, quam *ſordidâ* & *agreſti*, quam ei mox tribuit. At jam ante narraverat eamdem hiſtoriam Livius, ſed ita ut plauſtrum, quo Albinius conjugem liberoſque vehebat, non pro agreſti vectabulo acceperit (quî enim medio illo tumultu,

tionis verba Hamaaam refinxeriot. Id ex Cleobis & Bitonis hiſtoria conſtat, io qua pro Herodotea ἁμάξῃ Luciaous & Plutarchus ἀπήνην uſurparunt: quorum ille in Charonte ſic poſuit, ἑλκύσαντες ἐπὶ τῆς ἀπήνης, *reda traxerunt*: hic vero (quod ἀπήνη pro vehiculo mulari haberetur) etiam de ſuo, repugnante Herodoto, mulos addidit: *Cum*, inquit, *muli qui traherent* ἀπήνην *deeſſent*, *ipſi* ἀπήνην (h. e. *mulare vehiculum*) *ſubierunt*. Ita in lib. de Conſolat. ad Apollonium. Plura hujus geoeris decerpi ex poſterioribus Graecis poſſent, ſi clepſydrae ratio id pateretur.

Io Latinis autem id longe clarius, apud quos *Plauſtrum* in ſarcinarum uſus reſervatum cernitur: idque ante tempora M. Varronis qui cum *Plauſtri* veriloquium a *Palam* adſciſceret, addit, *Quod perlucent lapides*, *aſſeres*, *tignum*. Ergo plauſtra tantum oneraria agnovit. Varronis loco parum intellecto lux in ima (VII) ora infunditur. Ceterum fruſtra ſim, ſi ceteros ejus aevi citare in teſtimonium ſatagam. At nemo id diſertius Valerio Max. oſtendit (ejus locum infra io fine capitis hujus tertii illuſtrabimus) qui in L. Albinii hiſtoria non potuit aliud, niſi *agreſte* & *ſordidum plauſtrum* animo comminiſci. At poterat ne Albinius Romae boves alere, & plauſtro ruſtico ad iter ineundum uti? Imo potius domi ſuae mulare jugum alebat, cui ἀπήνην ſive carpentum alligabat ad quotidiana vehiculationis (nulla dum lege vetitae) miniſteria. Ac de his vide Capitis tertii partem quae reſtat.

(VII) *Iſtud* Pellucent *viris quibusdam eruditis neſcio cur negotium faceſſierit*. Perlucent *idem eſt: quod* Translucent, *hoc autem tantumdem quod* Tranſpiciuntur. *Iſtud vero argumento eſt, eam tunc plane fuiſſe vulgatiorem Plauſtri ruſtici formam (diverſam utique ab illa quam Schefferus pag. 246. exhibuit) ut Plauſtri arca ex utroque latere cancellis obſaepiretur, qui ſarcinas continerent. Per eos vero ſarcinae tranſpiciebantur. Ita etymon Varronianum a* Palam *ſibi conſtabat. Hodie dum ea eſt ruſtici plauſtri effigies.*

tu, mediâque in Vrbe plauſtrum Albinio ruſticum ſuppeteret?) ſed pro conſueto ad iter carpendum *vehiculo*; ut qui ſubjecerit: *Irreligioſum ratus* (Albinius) *ſacerdotes . . . . pedibus ire , ſe ac ſuos in* VEHICVLO CONSPICI (iſtud *Conſpici* ad vehiculi qualecumque pretium pertinet, veluti cum dicitur, *Conſpiciendus in auro*) *deſcendere uxorem ac pueros juſſit*. Vides, a Livio *plauſtri* vocem, quam apud antiquos invenit, ita uſurpatam, ut tamen de honeſtiore itinerario vehiculo eam interpretaretur; quippe non ignarus, apud antiquos *Plauſtrum* univerſae rei nomen fuiſſe, & hauddum Albinii tempore exſtitiſſe legem, qua plauſtris, h. e. omne genus vehiculis, in Vrbe interdiceretur. At bonus Valerius, vir craſſioris ingenii (niſi vero ſicubi Valerianae purpurae vilior ſaepe pannus aſſutus fuerit) narratae a ſe hiſtoriae in hunc modum adclamat: *Quare* AGRESTE *illud* & SORDIDVM PLAVSTRVM (cur ita ſcripſit, niſi quia ſimplicitate ſua ſuſpicari nequivit, ullum fuiſſe tempus, quo *plauſtri* vox ſupra ſordidam notionem aſſurgeret?) . . . *cujuslibet fulgentiſſimi triumphalis curr[u]s vel aequaverit gloriam , vel anteceſſerit*. Mitto jam ex (93) Juvenale & aliis loca ſurfuris ejusdem proferre. Hanc vero *plauſtri* ruſticam & onerariam notiōnem cum Iſidorus ab omnibus jam receptam cerneret, ita lib. XX. 12. docuit: *Plauſtrum , vehiculum duarum rotarum , quibus* ONERA *deferuntur*. Mox ſuam etymologiam qualemcumque tradit.

Sed & apud Graecos per eadem ferme tempora (aut paullo quam apud Latinos ſerius: ut in eo noſtros imitati videantur) *Hamaxa* haud ſecius, amiſſâ generis univerſi notione, ſpeciei & quidem agreſtis & onerariae proprium nomen evaſit. Exempla erunt in propatulo rimantibus libros. Ego verbum non amplius addo.

CAP. IV.

APPENDIX PALMARIA I.

Qua ex loco Plautino ſuperius dicta de lege Oppia , & lege Ploſtraria , deque Plauſtri generali notione mirifice confirmantur: ſimul autem ſcopo Aulalariae Plauti (*Act.* 3. *ſc.* 5.) *lux eximia infertur.*

Vbi ſuperiora Commentationis hujus formis expreſſa, jam jam prelum ſubitura eſſent; incidi in egregium Plautinae Aulalariae locum Act. III. ſc. V. v. 24. ubi ex perſona bene dotatae mulieris, ita loquitur Megadorus: *Equidem dotem ad te adtuli - Majorem multo , quam tibi erat pecunia. - Enim mihi quidem aequum eſt purpuram , atque aurum dari , - Ancillas , mulos , muliones , pediſſequos , - Salutigerulos pueros* , VEHICVLA QVI VEHAR. Vides ea omnia hîc a matronis bene nummatis ſuo jure peti, quae vetabantur lege (*) Oppia (cujus verba Cap. 2. protuli) recens abrogata, cum haec fabula ſcriberetur. De vehiculis vero potiſſimum, duobus verſibus interjectis, ipſe ex perſona ſua Megadorus, ita conqueritur: *Nunc quoquo venias* , PLVS PLAVSTRORVM IN AEDIBVS - *Videas , quam* RVRI, *quando* AD VILLAM VENERIS.

Ex his vero mirifica legi Oppiae, nec non legi noſtrae ploſtrariae lux affunditur. Nam haec ita dicuntur, utpote brevi poſt Oppiam (94) abrogatam ſcripta: quo tempore

pore

(93) Cum *Ploſtra Bootae* (ſigni caeleſtis id nomen fuit) alii plures Graeci Latinique memoraſſent, idque citra decori jacturam (quia antiquis *Hamaxa* & *Plauſtrum* tam ruſticum & onerarium erat vectabulum, quam etiam itinerarium; & *βοώτης* non modo *bubulcus* , ſed & *ἁμαξεὺς Auriga* erat; nam & Gordius & alii bobus junctis iter carpebant) tandem Juvenalis, ſaeculi ſui notionem ſecutus, non potuit aliud ſub *Hamaxae* ſau *Plauſtri* caeleſtis vocabulo mente concipere, quam ruſticum & onerarium vehiculum: quod proinde non alio quam *Sarraci* nomine viliſſimo inſignivit Sat. V. 23.

. . . . *Aut illo tempore , quo ſe*
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootae.

At *Hamaxam* caeleſtem fuiſſe plauſtris itinerariis, quam agreſtibus ſimiliorem, ſup. Adnot. 92. initio Sectionis 1. conjiciebam.

(*) Nam illa quae proxime recitavi (*Mihi aequum eſt purpuram atque aurum dari . . . Vehiculo qui vehar*) an non ex adverſo cum Oppia pugnant? in qua *Aurum* & *Vehicula* diſerte vetantur: Plautinae autem *purpurae* reſpondet in Oppia *veſtis verſicolor*, cujus ambitu *Purpura* in primis continetur ex Vlpiano in tit. 3. de Legat. l. 70. §. *Verſicoloribus* 12. & ex Paulo l. 78. §. *Coccum* 5. eod. tit. Ac praeter purpuram, cetera quae ead. ſcaenâ a v. 34. ad 45. (ſane quam lepidiſſima) ſequuntur, magnâ partem ad *verſicoloria* legis Oppiae pertinebant.

(94) Legem Oppiam anno V. C. DLVIII. lex Valeria abrogavit. Plautum Cicero in Bruto anno V. C. DLXX. e vivis ſublatum refert. Itaque intra medios annos duodecim Aulalariam docere Plautus debuit. Atqui Act. 3. ſc. 5. corruptelae muliebres, quas lex Valeria peperit, ſic aperte proſcinduntur, ut facile ſtatuas, hanc fabulam multo viciniorem anno DLVIII. (quo Oppia abrogata) quam DLXX. quo Comicus obiit, ſcriptam fuiſſe. Sane ſi quae eâdem ſcaena ſequuntur, cum Oppia conferas; haud dubie ſcriptam clamabis, cum recens invidia ex Oppia ſublatâ flagraret.

pore Romae mulieres praeter ceterum luxum (de quo mox) faſtu tanto vehebant, quantum haec comoedia (ad mores (95) aevi ſui corrigendos utiq. ſcripta) verſibus recitatis declarat. Quid enim amplius dici poteſt? *Vehicula*, inquit, *qui vehar*: ubi *Qui* plurale eſt pro *Quibus*. Non ergo uno matronae vehiculo contentae erant, ſed pluribus ad pediſſequorum (quos verſu ſuperiore memoraverat) comitatum opus fuit: quod ſedulo notari volo, cum hodiedum matronae paullo nobilioris carrucam altera aut plures pediſſequorum ſequantur.

Hactenus dicta confirmantur ſtatim verſu 31. quo indignatur, *plus plauſtrorum* h. e. vehiculorum, *in aedibus* videri, *quam ruri, quando ad villam veneris*. An ullus locus excogitari poteſt, qui aeque generalem *Plauſtri* notionem doceat? Hunc equidem locum ſi praevidiſſem; ſuperiore tota Commentatione haud dubie abſtinuiſſem: ita hic locus cum capite ploſtrario Tabulae noſtrae conſpirat. Nam quae plauſtra tam frequentia in aedibus viſebantur, an putamus ea ruſtica, oneraria, ſordida eſſe potuiſſe? quid enim hoc monſtri fuiſſet? qnid ceterae delicatiorum matronarum luxuriae ac faſtui aeque diſſonum? Imo erant haud dubie matronalia carpenta (96) mularia tum ipſius matris familias illas aedes incolentis, tum aliarum plurium matronarum inviſendi gratia illuc convenientium, maxime ſi natalis eſſet, ſi nuptiae, ſi puerperium, ſi caena, aut tale aliud.

At inquies, quomodo non ea plauſtra ruſtica intelligantur, ſi cum plauſtris, quae *Ruri* ſunt, conferuntur? Reſpondeo, in villis vectationem ſemper fuiſſe licitam, eâq. de cauſa in iis praeter boves & ploſtrarios aſinos, etiam magnâ copiâ mulos fuiſſe ſtabulatos: boves quidem & aſinos ad laborem & ſarcinas, mulos autem ad vectationis herilis plauſtra, quae proprio mox nomine *Carpenta* vocari coepta. Cato ipſe cenſorius, hoſtis carpentorum in Vrbe tantus, tamen de R. R. Cap. LXII. mularibus plauſtris habenas permiſit. Cujus rei cauſam adtuli ſup. Adn. 92. ſect. 2. in Catone. Ita quidem ſtante Oppia lege. At eâ per Valeriam abrogatâ, merito conqueritur apud Plautum Megadorus, *Nunc* (h. e. paullo poſt Oppiam ſublatam) *quoquo venias, plus PLAVSTRORVM* (matronalinm ſcil. quia de his ſermo erat) *in aedibus - Videas, quam ruri, quando ad villam veneris*. Hoc ultimum eo pertinet, quod in villis haud ſemper illa tanra carpentorum copia fuit: ſed in adventu herilis familiae, id maxime opus fuit, tum domini villae cauſa, tum eo convenientium amicorum. Nam Romanos ſeſe invicem ad villas invitaſſe, in eaſque ultro citroque itatum fuiſſe, ex epiſtolis Ciceronis, & ex aliis abunde conſtat.

APPENDIX ALTERA.

De Curru Magiſtratuum; item de lege ploſtraria amplius.

Inter Plinium Gelliumque quod creditur, id mere putativum diſſidium. Aetas veternm *Gelliana eamdem prorſus vim habet, ac Plinii* Conditum aevum. *Gallico incendio Vrbs renata, eſt Secundae Romanae originis epocha*: *Camillus*, Romulus alter. *CONDITVM AEVVM inſtar Luſtri conditi dictum. Novae Romae mores non plane iidem qui primae. In prima laxior vehiculatio: in ſecunda reſtrictior. Ad matronas vehiculatione prohibendas ſemper incubitum, utpote effrenatiores: in maribus minus laboratum.*

Plinius lib. VII. extremo cap. 43. ubi L. Metelli landes eximias ex laudatione funebri Q. Metelli filii recitaſſet, in fine addit: *Orbam luminibus egit ſenectam*, *amiſ-*

(95) Sicubi Plautus perditos Romae mores ob oculos habuit, in hac certe fabula habuit. Nam cetera ſcaenae huius (praecipue illa ſexcentorum artificum caterva, aedes matronae ſtipans, ut ejus impotentiae ſerviat) tam amara eſt luxuriae muliebris inſectatio, ut ſicuti Terentium a Laelio & aliis in ſcribendis comoediis adjutatum dictitabatur, ita Sarſinati poetae in hac ſcaena elucubranda adſtitiſſe adjutorem Catonem illum cenſorium diceres, cujus eſt apud Livium XXXIV. 2. & ſeq. illa legis Valeriae diſſuaſio, ſive verius, in feminarum luxum acerbiſſima invectiva.

Atque hinc intelligi, Latinoss poetas, quamvis Graeci argumenti fabulas plurimum ſcriberent, tamen ad Romanas conſuetudines, inſtituta, ritus perpetuo digitum intendiſſe.

(96) Huc ſpectare *mulos* & *muliones*, quos bene dotata mulier paullo ſuperius ſuo ſibi jure poſcebat, haud dubium eſt. Imo & multo magis huc pertinet, quod ſupra v. 20. idem Megadorus ſpoponderat, ſi ceteri ſecum conſpirarint in uxores indotatas ducendas, ſecuturam ſtatim mulorum, qui tunc tam caro venibant, vilitatem. *Ego faxim*, inquit, *muli, pretio qui ſuperant equos, - Sint viliores Gallicis canteriis*. Haud enim dubie ex Carpentorum muliebrium frequentiâ caritas illa tanta mulorum gignebatur.

amiſſis incendio, cum Palladium raperet ex aede Veſtae . . . Tribuit ei Populus Rom. quod numquam ulli alii ab condito aevo, ut quoties in ſenatum iret, curru veheretur ad Curiam. Magnum & ſublime, ſed pro oculis (amiſſis) *datum*. Si oratio illa Metelli filii exſtaret, haud dubium, quin in eâ, *Ploſtro* vectum ad Curiam legeremus, non vero *Curru*: quae vox ex (97) Plinio eſt.

At Plinio A. Gellius III. 18. adverſatur, qui ex Gabio (98) Baſſo ita refert: *Senatores enim dicit* (Baſſus) *in VETERVM AETATE, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, Curru ſolitos honoris gratia in Curiam vehi: in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent* . . . . Ecce quod Plinius ex Metelli filii oratione uni L. Metello, idque orbitatis cauſa, conceſſum ait, id Baſſus ſenatoribus omnibus, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, impertit. Nodus vindice dignus.

Quem tamen nodum ſolvi difficilem, quidam, id quod ultimum eſt, ſecuerunt. Nam ex Gelliano textu voculas deleri duas illas (IN CVRIAM) jubent, quas, uti volunt, librarii audacia intruſerat. Ergo ſenatores curru per urbem uſos ajunt, *in Curiam* negant; cum hoc uni L. Metello datum fuerit, teſte Q. Metello in patris laudatione.

Atqui illud *In curiam* (utpote in ſcriptis omnibus & editis Gellii ſemper lectum) nos tamdiu opinor retineamus, donec membranae vetuſtiores prodierint, a quibus abſit. Interim tempora diſtingui malim. Totum illud quod Baſſus refert, id non niſi IN VETERVM AETATE contigiſſe ait. Nec tantum non abnuit, ſed & magnopere aſſentitur Plinius: apud quem CONDITVM AEVVM tantumdem eſt, quod illa *veterum aetas* in Baſſi verbis, ut in ima (99) ora oſtendimus. Ergo ſi loco τῶ *Ab condito aevo*, illud Baſſi *Ab veterum aetate* in Plinio reponas, jam hic plane eadem Baſſo dicet: *Tribuit*, inquit, *ei* (Metello) *Populus Rom. quod numquam ulli alii ab veterum aetate*, ſive *poſt veterum aetatem*: qua ſcil. ſenatores illi curru vehebant in Curiam, auctore Baſſo.

Illud forſitan ſcire libeat, quibuſnam finibus *Veterum aetas*, h. e. *Conditum aevum*, ab aetate poſteriore ſecernatur. Mihi parum eſt dubium, quin prorſus idem temporis articulus Romanos veteres a poſterioribus dividat, atque ille qui Romam originis primae ab Roma ſecundae originis, ſive Romam Romuli ab Roma Camilli diſcrevit. Vrbs a Gallico rogo reſurgens eſt limes ille utriuſque aetatis diremptor: de quo videbis in ima pagel-

lae

(97) Sicuti enim quod in Clenbis & Bitonis hiſtoria Herodoto ἅμαξα (*plauſtrum*) dicitur, id Cicero, ſordes nominis averſatus, cum *Carru* bis permutavit Tuſc. I. hoc idem & Plinius fecit: qui cum *Ploſtrum* (ut in Tab. noſtra, & in Plauti Aulularia legitur) in Q. metelli orat. funebri reperiſſet, id vertit in *Currum*. Pari licentia Livius in legum & SCtorum verbis interpolandis, ceterique utebantur.

At quae de hoc L. Caecilio Metello inſcriptio apud Grut. p. 377. 4. legitur, ea ex hoc Plinii loco totidem paene verbis traoſcripta fuit. Nullus in ea antiquitatis odor ſupra Plinianam aetatem: qui tamen ineſſe ei titulo debuiſſet, vel ſi pluſculum a Metelli obitu temporis interceſſiſſet. Ibi quoque CVRRV. *veheretur*. *ad*. *Curiam*. ſcribitur. Et tamen cum aperte ſit Plinio recentior (niſi etiam ab aliquo ſcioln poſt renatas litteras ex Plinio conſarcinata) hodie dum a pluribus viris doctis pro titulo genuino affertur.

(98) Videtur Carrioni (in I. Emend. c. 7.) hic Gab. Baſſus idem fuiſſe, qui extremis Trajani temporibus orae Ponticae praefuit, ut ex Plinianis epiſtolis oſtenditur. Ceterum in hoc A. Gellii loco in mea Gryphiana anni 1550. editione ſcriptum reperio C. *Baſſus*. Nec aliter apud Lactantium lib. I. de falſa relig. c. 22. *C. Baſſus Fatuam nominatam tradit*. Id ex eo factnm, quod alicubi vitioſe ſcriptum *Cajus* (pro *Gavius*) poſtea pro praenomine habitum, unâque litterâ ſignatum. Mitto quod apud Macrobium, ac forſan alios, *Gavius* non *Gabius*, ſcribitur. Nec mirum: nam gens *Gabia* ex qua *Gabinia* inflectitur; ſicut ex *Ovia* fit *Ovinia* (& *Ovidia*: & aliae in eumdem morem) modo cum B, modo cum V, etiam in marmoribus ſcribitur. V & B pro more alternantibus.

(99) Verbum *Condo* plerumque compoſitorum notionem induit, modo enim pro *Recondo*, modo pro *Abſcondo* uſurpatur. Vtrovis modo accipias, illud Plinii *Conditum aevum* tantumdem erit, quod *reconditum aevum*, aut potius nobis prae nimia longinquitate *abſconditum*. Eodem pertinet, quod Virg. Solem *condere dies* dixit I. Geor. *Cum referetque diem, condetque relatum*. Et quod apud Plinium *Condere aevum* dicitur, id Lucretius III. 1103. *Condere ſaecla* (h. e. tranſigendo recondere atque abſcondere) uſurpavit.

Proinde licet quotvis vivendo condere ſaecla,
Mors aeterna tamen nihilominus illa manebit.

Haud aliter igitur Q. Metello filio (ex quo haud dubie hanc veterem locutionem retinuit Plinius) *Conditum aevum* non aliud eſt, quam *aevitas* (ſic olim pro contracto *Aetas* dicebant) diu praeterita, nobiſque adeo prae intervallo abſcondita. Quid plura in re clariſſima? Omnino quia in Plinio id antique dictum, obſcurius videbatur, id Gabius de eadem re loquens opportune explanavit, ita invertens: *In veterum*, inquit, *aetate*.

Atque haud ſcio an non huc etiam tritum illud *Condere luſtrum* pertineat: de quo tamen praeſtat in ſeq. Adnot. diſſeruiſſe.

Digitized by Google

lae (100) ora. Atque hactenus id dedimus operam, ut laudatio Q. Metelli cum Gabio Baſſo ex putata ſimultate in amicitiam confeſſam coiret. Sed & alterum Plinii locum, in quo *Ab aevo condito* eodem ſignificatu uſurpatur, reperies in eadem Adn. 100. expoſitum.

Ad rem vero noſtram quod attinet,

hinc

(100) *Quod VETERVM AETAS ſit Gallico tumultu prior: CONDITVM AEVVM cur eadem appellata: alia Plinii loca inter ſe & cum vetuſtiſſimo titulo, itemq. cum Livio comparata.*

Livius VI. 1. duas Romae origines pandit, unam ab Romulo, quae in Gallico Vrbis incendio deſiit, alteram ab Roma ſuis ex favillis Camillo duce renata. Sic ille librum VI. orditur: *Quae ab condita urbe Roma ad captam eamdem urbem Romani . . . geſſere . . . quinque libris expoſui.* En prior temporum periodus. Quae a Baſſo *Veterum aetas* vocatur: quae niſi hoc termino finiatur, quibus rogo finibus aliis deſcribetur? Pergit Patavinus: *Clariora deinceps certioraque AB SECVNDA ORIGINE, velut ab ſtirpibus laetius feraciuſque RENATAE VRBIS, geſta domi militiaeque exponentur. Ceterum quo primo adminiculo erecta* (Vrbs) *erat, eodem innixa M. FVRIO PRINCIPE ſtetit.* Atque ut Vrbs renovata pro altera origine habita, ita Camillus totius rei auctor *Romulus alter* adclamatus fuit. Livius V. 49. Camillus *dictator recuperata ex* (Gallis) *hoſtibus patria, triumphans in Vrbem redit; interque jocos militares, quos inconditos jaciunt, ROMVLVS ac parens patriae, CONDITORQVE ALTER VRBIS, haud vanis laudibus appellatur.* Adhaec libri VII. extremo cap. 1. ubi idem laudes mortui Camilli canit, *Dignuſque habitus*, ait, *quem SECVNDVM A ROMVLO CONDITOREM urbis Romanae ferrent.*

Libet autem hic paulliſper ſubſiſtere, ac laxiores fortaſſe conjectionibus habenas permittere. Quis enim ſcit, an non illud in Q. Metelli laudatione *Ab condito aevo* ita dictum ſit, quemadmodum *A luſtro condito?* Erat Camillus, teſte Livio (lib. V. initio cap. 50.) *diligentiſſimus religionum cultor.* Omnia dicta factaque ejus id aperte demonſtrant. Itaque non eſt dubitandum, quin quod in urbibus conditis aut reſtitutis fiebat, quodque in ipſa Roma ſingulis quinquenniis ſollemni ſacro luſtrali inſtaurabatur, idem ſub religionum cultore tanto minime neglectum fuerit. Quandoquidem autem de quinquennali luſtratione verbum rituale illud, *Luſtrum condi* uſurpabatur; ecquid aliud in renaſcentis urbis encaeniis peracta luſtratio vocaretur? An aptius vocabulum excogitari poſſet, quam *Aevum conditum*, quippe quo aevitas illa Veterum (uti Gabius vocat) ab aevitate poſteriorum Quiritium ſecerneretur? Epocha ergo haec illa eſt, ad quam tunc vulgo notam Q. Metelli funebris laudatio digitum intendit, ubi *Ab condito aevo* ſcripſit: nec alia prorſus ab ea, quam Gabio Baſſo interprete, demonſtravi. Ita certe conjicio.

Quid quod Plinius ipſe (ſive potius Q. Metellus: cujus verba, quibus certe vis aliqua ineſſet, non fuiſſe a Plinio temere immutata, certum habeo) in uno illo eodemque praeconio epochas ſignaſſe videtur duas, eaſque ita a ſe diſcretas, ut una clarior alteram involutam explicet & ſuo cardini affigat? Inde enim laudes auſpicatur, L. Metellum *Decem maximas res . . . conſummaſſe*, in quibus ſingulis conſequendis ſapientes aetatem exigerent. Eas res decem (hae autem ſunt: *Primarium bellatorem eſſe, Optimum oratorem, Fortiſs. imperatorem, Auſpicio ſuo maximas res geri, Maximo honore uti, Summa ſapientia eſſe, Summum ſenatorem haberi, Pecuniam magnam bono modo invenire, Multos liberos relinquere, & Clariſſimum in civitate eſſe*) eas, inquam, res decem ubi numeraſſet, ſtatim ſic infert, *Haec contigiſſe ei, nec ulli alii POST ROMAM CONDITAM.* Ad ultimum ei ob orbitatem tributum ait, ut curru veheretur ad curiam, *Quod*, inquit, *numquam ulli alii AB CONDITO AEVO.* Habes jam epochas duas. Prior illa (*Poſt Romam conditam*) ipſa ſe ſignat, nec eget interprete: at cum eadem ab altera illa (*Ab condito aevo*) omnino diſtinguenda ſit; non alia relinquetur huic alteri ſtatio, quam Roma reſtituta, ſive ſecundae originis. Ac ſane cum *In veterum aetate* ſenatoribus a geſto curuli magiſtratu (teſte Baſſo) paſſim liceret omnibus in Curiam vehi curru; non niſi poſt Romae reviviſcentiam, cum id non liceret amplius, potuit L. Metellus dici ſolus ea indulgentia uſus.

Adde quod eadem haec temporis epocha (*Ab cond. aevo*) non hic primum, ſed ante lib. VII. fuerat a Plinio uſurpata cap. 34. & quidem, niſi toto caelo aberro, eodem ſignificatu? Ibi ſic legitur: *VIR OPTIMVS ſemel A CONDITO AEVO judicatus eſt Scipio Naſica, a jurato Senatu.* Notandum eſt tamen non id fuiſſe Naſicae ſingulare, ut *Vir optimus* judicaretur (nam & alius Scipio (I) talis diu antea habitus) ſed quod a jurato ſenatu talis exiſtimatus.

Antequam hinc digredior, nolo id omittere, quod certe non praetereundum videbatur. Romae hujus ſecundae epocha peropportune in annum a priore Roma CCCLXV. incidit, ut in Liviana

Ca-

(I) Quo pacto Plinii de Naſica narratio cum alterius vetuſtioris Scipionis veterrimo titulo componi poſſit.

Non ante annum V. C. DXLIX Naſica a Senatu Vir optimus *judicatus fuit, eoque dignus, qui Matrem Idaeam reciperet. Livius XXIX. 14. At vero plus annis quinquaginta antiquior fuit vetuſtiſſimus ille titulus L. Scipioni Barbati F. poſitus, qui ſic incipit:* Honc. oino ploirume conſentiont. R. DVONORO. OPTVMO. FVISE. VIRO. Luciom. Scipione. filios. Barbati *&c. h. e.* Hunc unum plurimi conſentiunt Romae BONORVM OPTIMVM fuiſſe VIRVM Lucium Scipionem filium Barbati *&c. Falſus ne opinione ſua Plinius, ut qui Barbati filium ante annos quinquaginta* bonorum optimum virum *fuiſſe judicatum, ejus elogio ignorato, neſcierit? Abſit ut virum talem erraſſe dicam. Ceteroqui multum inter utrumque Scipionem interfuit. Ante Naſicam quidem Barbati filius* Vir bonorum optimus *habitus, ſed plurimorum conſenſu, non judicio ſenatus: at Naſica unus* a jurato Senatu *& quidem* ab aevo condito *judicatus fuit.*

Obiter notavero, ubi in Livio l. 29. c. 14 de Naſica legitur (Judicaverunt in tota civitate virum optimum eſſe) *ibi in pluribus Mſs. ſcribi*, Virum bonum optimum: *ex quo ſcite Gronovius efficiebat*, Virum bonorum optimum: *id quod mire firmat proxime laudata inſcriptio.*

hinc vides poſt Vrbis ſecundam origiuem multum in moribus inſtitutiſque mutatum. Aetate priore licebat omnibus, quicumq. curulem magiſtratum geſſiſſent, quoad viverent, non tantum per Vrbem, ſed & in Curiam invehi *ploſtro*: id quod poſteriora tempora *Curru* duci dixere. At poſt *aevum* illud a Camillo *conditum*, in curiam vehi curru nemini licuit, niſi uni L. Metello, nec tam ob ejus eximia merita, quam propter luminum orbitatem, Plinio teſte. De urbana vero Metelli vehiculatione, quia nihil in oratione Filii reperit Plinius; puto eâ prohibitum virum tantum fuiſſe, ac multo magis ceteros omnes maſculos. Mitto cetera, quae veterum aetate (101) licebant; nam nunc tantum vehiculatio agitur.

Res autem ſic ſe habet. Flamines, Veſtales, ceterique ſacrificuli, ut ad ſacra *curru arcuato* veherent, jam inde a Numa inſtitutum. Liv. I. 21. Vt matronae pilento ad ſacra, carpento per urbem inſerrentur, conceſſum poſt expugnatos Vejos, eodem Livio teſte: dum interim praeter mulieres, de maribus verbum nullum. Adde quod lege Oppia non niſi feminis, quibus olim indulta vehiculatio fuerat, interdicta propter earum ſuperbam (102) impotentiam fuit: de viris tacitum. Qua de cauſa de iis tacitum, niſi quia urbana vectatione uti viris nec mos erat, nec licebat? niſi forte *certis hominibus certis de cauſis*, uti Tabula loquitur. Deinde anno poſt Oppiam vigeſimo cum mulieribus eadem vehiculatio reſtituta fuiſſet; nullum etiam de maribus verbum. In Plautina Aulularia, ubi de Plauſtrorum luxu agitur, ea tota inſectatio in unas mulieres jacitur; quippe inculpati mares. Haec ultima ad penitiorem Oppiae ploſtrariaeque legis notitiam neceſſaria hic addidiſſe e re fuit.

Camilli oratione lib. V. c. 54. in fine legitur: *Trecenteſimus ſexageſimus quintus annus Vrbis, Quirites, agitur*. Nam quod ſup. cap. 40. idem Livius *trecentos ſexaginta annos* numeraverat, ibi ſubaudiri id quod excurrit, de more juſſit. Atqui is numerus totidem exacte annos complectitur, quot in uno anno dies. Itaque hanc Vrbis renatae epocham non annum dierum, ſed *annum annorum* dixeris. Neque id eo dico, quaſi qui ex eo aliquid myſteriis captem, ſed ut mires magis. Ab hac rurſus Romae ſecundae epochâ par *annus annorum* in regni Auguſtei principia incurrit, ex eo notabilis, quod tunc temporis in unius arbitrium poteſtas translata fuerit.

(101) Cuiuſmodi eſt, quod ex Livii V. 41. apparet, omnes honoribus uſos, ornamenta dignitatum ſervaſſe, iiſque ubi res poſcebat, uſos fuiſſe. Itaque Gallis jam adventantibus *Qui eorum* (ſenatorum aetate gravium) *curules geſſerunt magiſtratus, ut in fortunae priſtinae, honorumque aut virtutis inſignibus morerentur, quae auguſtiſſima veſtis eſt thenſas ducentibus triumphantibusve, ea veſtiti medio aedium eburneis ſellis ſedere*. Hinc eos Galli *ſimillimos diis* ſibi videre videbantur.

(102) Cur matronarum vehiculationem ſuperbam atque impotentem vocarim, non tantum Catonis Liviana oratio pro Oppia retinenda oſtendit, ſed & illud documento eſt, quod Suetonius Tiberio (ubi ejus majores recenſet) ita cap. 2. de Claudia narrat: *Quae* (inquit) *novo more judicium majeſtatis apud populum ſubiit, quod in conferta multitudine aegre procedente carpento, palam optaverit, ut frater ſuus Pulcher reviviſceret, atque iterum claſſem amitteret, QVO MINOR TVRBA ROMAE FORET*. De ead. re Livius, Plinius, Val. Maximus, Gellius. Atq. haec uno & trigeſimo ante legem Oppiam anno geſta (ex iis conſulibus, ſub quibus rem actam Gellius X. 6. ex Ateio Capitone refert) aliaque plurima mox ſuperbe à feminis ac petulanter dicta atque facta, videntur legem Oppiam ad mulieres retinendas a populo rogato extorſiſſe. Qua poſtea remiſſa, in quantum amentiae proceſſerit ſexus praeferocis ingenii, ex Plauto in Append. I. oſtendi. Hacteous ad majorem legis Oppiae & Tabulae captum.

MONITVM.

Hactenus Commentatio eſt: multo ſane ſpiſſior, quam praevideram. Cui reprehenſores non defuturos, ſuſpicor. Hui! tantum ne otii in unius voculae notione impenſum! Quibus ita reſpondeo, me, cum in ploſtrariae legis capite explanando verſarer, etſi de generali Ploſtri *notione ſatis ipſe mihi, vel una Tabulae auctoritate fractus, perſuaſiſſem; tamen tunc id veritum in publicum ſpargere, ne παραδοξολογίας incuſarer. Itaque principio* Commentationem *adhuc imparatus inſtitui: in quam quidquid ad ſuadendum reperirem idoneum, ita conjeci, ut tamen diu judicium ſuſtinuerim. Nec enim ante rem eſſe exploratam praeſtiti, quam ubi, poſt impreſſa ſuperiora folia, in loca illa eximia incidi, Pollucis ac Plauti (ut alia ſileam) quae ſi cognoſſem initio, me toto hoc labore levaſſent. Sed ſpero lectores aequos ſatis animadverſuros, hanc Commentationem plus in receſſu, quam in fronte habere: tot veterum loca illuſtrari, luce vero eximia Oppiam, ploſtrariamque legem perfundi, plura tandem alia ex occaſiona explicata dari.*

C a p u t IV.

68 QVAE · LOCA · PVBLICA · PORTICVSVE · PVBLICAE · IN · V · R · P · VE · V · R · P · SVNT · ERVNT · QVORVM · LOCORVM · QVOIVSQVE · PORTICVS

69 AEDILIVM · FORVMVE · MAG · QVEI · VIEIS · LOCEISQVE · PVBLICE · IS · V · R · P · VE · V · R · P · p · PVRGANDEIS · FRAERVNT · LECIbVS

70 PROCVRATIO · EST · ERIT · NEIQVIS · IN · IEIS · LOCEIS · INVE · IEIS · PORTICIBVS · QVID · IN · AEDIFICATVM · INMOLITOMVE · HABETO

71 NEVE · EA · LOCA · PORTICVMVE · QVAM · POSSIDETO · NEVE · EORVM · QVOD · SAEPTVM · CLAVSVMVE · HABETO · QVOMINVS · EIS

72 LOCEIS · PORTICIBVSQVE · POPVLVS · VTATVR · PATEANTVE · NISI · QVIBVS · VTEIQVE · LEG PL · VE · SC · S · VE · C · CONCESSVM · PERMISSVMVE · ES

73 QVIBVS · LOCEIS · EX · EEGE · LOCATIONIS · QVAM · CENSOR · ALIVSVE · QVIS · MAG · PVBLICEIS · VECTIGALIBVS · VLTROVE · TRIBVTEIS

74 FRVENDEIS · TVENDISVE · DIXET · DIXERIT · EIS · QVEI · EA · FRVENDA · TVENDAVE · CONDVTA · HABEBVNT · VT · VTEI · FRVEI · LICE

75 VT · VTEI · EA · AB · EIS . CVSTODIANTVR · CAVTVM · EST · EI
ΓIS · LOCEIS · VTANTVR · (FRVANTVR)

76 T · NIS · IEIS

VER. 68. *V. R. P. VE. V. R. P.* p] *Et ſic linea 69. An mibi licebit legere ſic* - urbe Roma, provinciave urbi Romae proxima? *Nam P. apud Servtor. Vrſat. pro* provincia : *quid autem haec notula* (p) *bis & lin. 67. & (ħ) 19. ſignificet, ignoro. MAITTAIRE* [Hanc notam in ecphraſi noſtra expoſitam reperies MILLE. Vide rurſus poſt *Additionem*, quae exſtat ad calcem harum notularum].

VER. 69. *FORVMVE MAG.*] *corrige EORVMVE MAGiſtratuum. Et mox FRAERVNT*] PRAEERVNT. Et LECIBVS] *LEGIBVS. Vide lin. 49. MAITT.*

VER. 70. *NEIQVIS*] *NEQVIS*. Inaedificatum inmolitomve] *Liv. lib. XXXIX. cap.* 44. Quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies triginta demoliti ſunt. *Turneb. Adverſar. lib. I. cap.* 25. Inaedificata ſunt, quae aliquo in loco aedificata ſunt: ſed eum in loca dixit, ſignificavit aedificia e privato in publicum procurrentia ; & aliquid loci publici occupantia. Immolita autem ſunt, quae quis uſpiam molitus eſt. Si quis igitur privatus ante aedes ſuas podium poſuiſſet, aut maenianum projeciſſet, eum id demoliri Cato jubebat. *Lege etiam Turneb. Adverſar. lib. XXVII. cap.* 32. *Fragment. Leg. Mamil. apud Auctor. Fin. Regund.* - Ne quis eos limites obſeptos [Non *obſeptos* ibi eſt, ſed *obſepito*] neve quid in eis immolitum, neve quid ibi poſitum habeto. *MAITTAIRE*. [At male Goeſius in Indice Scriptor. Agrar. in voce INOLITVM illud legis Mamiliae IMMOLITVM in *Inolitum* permutavit, uti jam olim in margine ibi notaveram.]

VER. 71. *Saeptum*] ſaepire *cum bivocali*. *Dauſq. pag.*276. *& Voſſ. Art. Gramm. lib.* 1. *cap.* 43. *MAIT.*

Ibid. *Quominus eis loceis porticibuſve populus utatur*] *Eadem ratio in loco Livii praedicto allegatur*: Vt iter populo eſſet. *MAITT.*

VER. 72. *ES*] *Lego EST. T. in fin. lineae detritum eſt. MAITTAIRE.*

VER. 73. *Vectigalibus ultrove tributeis*] *Liv. lib. XXXIX. cap.* 49. Vectigalia ſummis pretiis, ultro tributa infimis locaverunt. *Turneb. Adverſar. lib.* 1. *cap.* 29. *& lib. XXVII. cap.* 32. Vltrotributa ſunt impenſae & attributiones operum publicorum faciendorum, & ſartorum tectorum praeſtandorum, mancipibus & redemptoribus certa mercede locatorum. Vltrotributa ſunt, quae praeter vectigalia penduntur, *&c. Lege etiam Dauſquii Orthogr. pag.* 344. *MAITTAIRE.*

VER. 74. *DIXET*] *dixit*. *Vide lin.* 8. *MAITT. CONDVTA pro* Conducta. *CONRAD. Vocem ultimam, quae obſcure apparet, lego LICEAT. MAIT.*

VER. 75. *Hujus lineae partes, prima, media, & ultima, defractae ſunt : quas ſenſus aliquantulum facile reſtituet. MAITTAIRE.*

VT (*vel potius ET*) *VTTI* (*VTEI*) *EA. AB. EIS. CVSTODIANTVR. CAVTVM. EST. & utei eis vieiS, LOCEIS. VTANTVR. FRVantur . . . . MAITTAIRE. Sed potius ſcriptum fuit: EI EIS CONDVCTIS LOCEIS. CONR.* [Nihil horum crede]

VERSVS 76. *penitus extritus eſt, nec ulla vocum ſuperſunt veſtigia; praeter . . T . . . NIS IEIS . . . MAIT.*

Additio Maittairi ad Ver. 68. & 69.

IN. V. R. P. VE. V. R. P. N] *Legit* (Maffejus) In urbe Roma propiuſve urbem Romam paſſus mille. *Nam lin.*50. *PROPIVSVE. VRBEM. ROM. PAS-*

PASSVS. N. Nota enim N decurtata eſſe pars litterae M videtur. MAITTAIRE.

[Vbicumque Maittairus, Conradus, Maffeius ſive N, ſive P ſuperne hians in fragmento Britan. ſibi videre viſi ſunt, ne dubita, quin ibi nota inſolens numeri millenarii fuerit, ac prorſus ejuſmodi, qualis in Complemento Neap. v. 3. cernitur in hunc modum ☉ De quo ibi plura dicam.]

C A P V T IV.

De locis publicis.

§. I. Ne quid iis inaedificatum immolitumque privatim ſit.

68 *Quae loca publica, porticuſve publicae in urbe Roma propiuſve urbem Romam paſſus mille ſunt, erunt* [*quorum locorum cujuſque porticus*

69 *Aedilium eorumve Magiſtratuum, qui viis lociſq. publicis urbis Romae propiuſve urbem Romam paſſus mille purgandis praeerunt legibus,*

VER. 68. *Quae loca publica, porticuſve publicae*] Poſt *publicorum locorum* mentionem, quid attinebat τὸ *Porticuſve publicae* addidiſſe; neque hic ſolum, ſed & v. 70. 71. 72.? Multiplex praeſto eſt ratio. I. Referri hoc poteſt ad conſuetam hujus & aliarum legum antiquarum περιεργείαν & πολυλογίαν. II. Vbi ſub genere ſpecies aliqua ſit eximia, diſertim eam nominari decet, uti Strabo notat lib. VIII. ubi & ſchematis hujus crebra exempla ſuppetere ait, & ex Alcmane & Aeſchylo affert verſus, in quibus *Cyprus Paphuſque* (etſi Paphus in Cypro ſit) memorantur. Ea figura tum in Homero frequens, tum paſſim in aliis tam profanis quam etiam divinis ſcriptoribus. Videatur prae ceteris Grotius ad illud Marci XVI. 7. *Dicite diſcipulis ejus & Petro*: qui nominandus fuit, uti dux Apoſtolici coetûs. III. Inter loca autem publica nihil porticibus frequentius fuit, quarum nullâ in regione Vrbis non plures ſparſim viſebantur, quippe in uſus plurimos comparatae (de quibus infra ad v. 72.) qua de cauſa ſpeciatim de iis caveri oportuit. IV. Poſtremo nullis publicorum locorum majus periculum, quam porticibus imminebat. Nam loca cetera portis atque ſeris, adhaec ambitu murorum, & cuſtodiis defenſabantur; cum contra porticus, utpote patentes & incuſtoditas, invadere quivis & occupare, aut inaedificare & immoliri, ſi nullus ei rei magiſtratus advigilaret, potuiſſet. Id pluries factum hiſtoria docet.

VER. 69. *Aedilium eorumve magiſtratuum, qui viis lociſque publicis . . . purgandis praeerunt*] Hi ſunt illi Sexviri purgatores viarum (nim. intramurani quatuor, duo extramurani) qui ſimul cum aedilibus id operam dabant ex v. 50. At eam curationem non ad vias tantum (quarum ibi ſolum mentio, quia id ibi tantum agebatur) ſed ad alia quaevis loca publica purganda pertinuiſſe, hinc intelligimus. Ergo plena eorum Sexvirûm nomenclatio hîc recte concipitur, ut eſſent Sexviri *Viis lociſque publicis Vrbis Romae, propiuſve urbem Romam paſſus mille purgandis*. Ceterum *Viarum & Locorum publicorum* omni aevo conjunctam fuiſſe curationem, declarat lib. XLIII. Pandectarum titulus VII. *De locis & itineribus publicis*, & tit. VIII. *Nequid in loco publico vel itinere fiat*. Conjuncta, inquam, ab ICtis inſtituitur utrorumque tractatio, etſi magiſtratus diverſi erant; ut intelligitur ex inſcriptionibus illius aetatis (nempe Caeſareae, ſub qua & ICti, quorum reſponſa ſuperſunt, & pleraque marmorum, quae reſtant, ſcalpta fuerunt) in quibus alii *Curatores* viarum (& quidem illarum extra Romam, & aut ſinguli ſingulis, aut duabus tribuſve conjunctim praefecti) alii *Curatores operum publicorum*: ut ſatis appareat, officia diſcreta fuiſſe. Verum haec aliena a Tabulae noſtrae temporibus.

IBID. *Viis loc. publicis Vrbis Romae, propiuſve Vrbem Romam paſſus mille.*] Si

70 *procuratio eſt erit*] *ne quis in iis locis inve iis porticibus quid inaedificatum immolitumve habeto*.

provinciam IVvirûm a IIvirûm provincia diſtinguere Tabula voluiſſet, uſa ea diſtinctione fuiſſet, qua v. 50. utitur, ut priores *In Vrbe* (h. e. intra moenia) purgandis vacarent, alteri extra urbem (h. e. in continentibus) & hinc ad paſſus mille. Nunc quia in commune de utriſque loquitur, ea deſcriptione uſus eſt, quam in hoc verſu vides. In qua VRBIS ROMAE nomine etiam continentia veniunt, ut aperte vides. Ergo ſicuti ſub *Romae*, ita & ſub *Vrbis Romae* nomine comprehenduntur & *Continentia*, ut & hinc apparet, & ex v. 64. ubi legitur, *Romae aut* (pro *ſeu*) in *urbei Romae*. At vero ubi *Vrbs* ſimpliciter dicitur, ibi moenibus terminatur, uti clarum eſt ex v. 50. ubi quatuorvirum provinciam *Vrbe* (h. e. muro) finit: *IVviri*, inquit, *viis in Vrbe purgandis*. Haec eo addidi, quod ſupra ad v. 64. (vide locum pag. 356.) dubitare viſus fuerim, an Tabulae noſtrae in hiſce locutionibus diſtinguendis cum Caeſareorum temporum ICtis ſatis conveniat.

In voce hujus verſus ultima non tantum C pro G (quod in hac Tab. ſaepe occurrit) verum etiam pro B ſcalpitur b parvum, quale in Mſs. reperitur. LECIbVS pro LEGIBVS. Etiam ſupra v. 28. OPORTEbIT ſcriptum fuit: ubi male Conradus (in parvis notis) ſuperiorem labialis litterae partem fuiſſe detritam inaniter ſuſpicabatur. Verum tum ille v. 28. tum hic alter locus abunde ſufficiet ad antiquitatem b minuſculi demonſtrandam. Nec ea labialis elementi forma poſtea exolevit. Plura exſtarent exempla, ſi aera vetera adhuc reſtantia ita edidiſſent, ut effigiem litterarum expreſſam darent. Atqui etiam in aetatis Caeſareae marmoribus b illud dimidiatum ſaepiſſime occurrit. Vide Fabrettum pag. 306. ubi num. 306. 307. 308. eo modo littera ſecunda effigiatur; & ibidem num. XXXII. quinquies illud b viſitur. Sed & d pro D, & h pro H, & alia plura minuſcula elementa alicubi vidi. In quodam apud Fabrettum titulo litteras ſimul plures inſtar minuſcularum conſtanter uſurpatas vidi.

VER. 70. *Nequis in iis locis inve iis porticibus inaedificatum immolitumve habeto*] De loco hujus gemello Livii XXXIX. 44. (qui ſic habet: *Quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies XXX. demoliti ſunt*) Turnebus Adv. lib. I. ita commentatur. *Inaedificata ſunt quae aliquo in loco aedificata ſunt: ſed cum IN LOCA* (Livius) *dixit, ſignificavit aedificia e privato in publicum procurrentia, & aliquid loci publici occupantia*. Atqui hic viro magno ne credas. Principio Livianum *In loca* tantumdem eſt ac ſi dixiſſet, *In locis*. Tò IN ſtatum notantis cum quarto caſu obvia ſunt exempla; & in hoc Tabulae loco (qui Liviani plane parallelus eſt) Livianae ſyntaxi (*In loca*) reſpondet prorſus aequipollens ῥητῶς, *In locis* . . . *inaedificatum*: ut quin utrumque recte dicatur, minime ſit dubitandum. Deinde nec illud aſſentior, *Inaedificata* eſſe idem quod *procurrentia*. Quod *procurreret*, proprie id *Proaedificatum* dicebatur. Feſtus: *Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco proceſſit in publicum ſolum*. Dupliciter, opinor, proaedificari poterat: uno modo dumtaxat *Projiciendo* ut in (103) Maeniano: altero vero *Immoliendo*. Horum prius interdici hac lege non placuit, eoque in tanta hujus Tabulae συνωνυμίᾳ nulla *Proaedificati* h. e. *Projecti* mentio: at *Immolitum* diſertim vetatur, de quo jam videndum.

Pergit

(103) Plinius XXXIV. 5. de *Columna Maenia* ita ſcripſit; *Antiquior columnarum* (celebratio): *ſicut C. Maenio* (ſupple *erecta fuit*) *qui devicerat priſcos Latinos* . . . *eodemque in conſulatu in ſuggeſtu roſtra devictis Antiatibus fixerat anno Vrbis CDXVI.* Alius ab hoc exiſtimatur Maenius ille fuiſſe, a quo *Maeniana aedificia*, auctore Feſto, ſibi nomen quaeſiverunt. De quo Aſconium in Divin. in Ver. audire praeſtabit: *Maenius* (ait) *cum domum ſuam venderet Catoni & Flacco cenſoribus, ut ibi baſilica aedificaretur, exceperat jus ſibi unius columnae, ſuper quam TECTVM PROIICERET EX PROVOLANTIBVS TABVLATIS* (pulchra projectorum ſive maenianorum definitio) *unde ipſe & poſteri ejus ſpectare munus gladiatorum poſſent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illo igitur Columna Maeniana vocitata eſt*. Hunc vetus Horatii Scholiaſtes ad I. ſat. 3. eumdem Maenio decoctori facit (de quo ſcil. Horatius loquitur) idque Lucilio teſte confirmat, ex quo iſtud affert, *Maenius columnam cum peteret*: cui Jan. Duza metri modos ita reſtituit: *Columnam* - *Maenius cum peteret*, vel *cum exciperet*. Maenianis ſive provolantibus tabulatis perſimiles ſunt hodierni qui dicuntur *Balcones*.

§. II. Ne privatim poſſideantur.

71 *Neve ea loca porticumve* (ali-) *quam poſſideto, neve eorum* (ali-) *quod ſaeptum clauſumve habeto, quominus eis*

72 *locis porticibuſque populus utatur, pateantve, niſi quibus utique Legibus, Plebiſve ſcitis, Senatuſve Conſultis conceſſum permiſſumve eſt.*

Pergit ibidem Turnebus: *IMMOLITA autem ſunt, quae quis uſpiam molitus eſt. Si quis igitur privatus ante aedes ſuas podium poſuiſſet, aut maenianum projeciſſet, eum id demoliri Cato* (apud Livium) *jubebat*. Jam de *Podio* & id genus vocibus videamus. *Podium* Philander ad Vitruv. V. 7. ita finit: *Maenianorum habet ſpeciem: cujus pars, quae magis provehitur, Pulpitum eſt, veluti pergula quaedam*. Lipſius in I. de Amph. 11. *Podium appello projecturam hanc, quae in ſummo muro paullulum provehitur, & propendet inſtar pedis, unde & nomen. Maenianorum ea quaedam ſpecies eſt*. Ad ſummam tum podii, tum maeniani, tum pergulae (aut ſiqua alia ſunt aedificia provolantia) pars ultra muri privati libramentum prominens, quantumvis in publicum verſus projiciatur, ea pars ex vi vocabulorum legis hujus minime vetatur: at vero ſi murus ad fulciendum podium menianumque proaedificatus (h. e. ultra privati fines in publico *immolitus*) fuerit, id demum deponendum ex Livio & ex hac Tabula fuit.

Sed jam bona cum Turnebi venia vim intimam verbi *Immolior* ſive *Immolio* (nam utrumque in uſu fuit) ſpectemus. *Immolior*, niſi totó caelo fallor, eſt fundamenta ad fabricandum jacere, ſive ab inchoato aliquid ſtruere: *Moles* autem, unde fit *Molior*, ipſa fundamenta jacta deſignat: de quo ſeorſum in ima (104) ora agimus.

Quorſum haec, inquis, tam multa? Nempe ut in hac Lege & in Livio *Inaedificata* ab *Immolitis* proprie ita diſtinguantur, ut *Inaedificatum* ſit priori aedificio publico novum privatum imponere: *Immolitum* vero ſit quod a fundamentis in publico exſtruitur. Etiam in lege Mamilia cap. IV. *In limitibus immolitum* eſt, quidquid ibi jactis fundamenti molibus aedificatur.

VER. 71. *Neve eorum* (locorum publ.) *quod SAEPTVM clauſumve habeto, quominus eis . . . populus utatur.*] In legis Mamiliae, haud diu ante hanc Tabulam (105) latae, Capite IV. itidem ſcriptum fuit: *Ne quis eos limites Decumanos OBSEPITO, neve quid in eis IMMOLITVM, neve quid ibi poſitum habeto, neve eos arato, neve eas foſſas obturato, neve quis SEPITO, quo minus ſuo itinere aqua ire fluere poſſit*. Porro SAEPTVM (pro eo quod vulgo hodie *Septum* cum vocali ſimplici ſcribitur) vetus ac vera ſcriptio (106) eſt.

VER. 72. *Quominus eis locis porticibuſque*

(104) *De nativa* Molis, *&* Moliendi *notione*.

Moles primario ſignificatu, ni fallor, eſt quod in altum jacitur ad fundandum. Declarat illud Ciceronis pro Mil. *Subſtructionum inſanis molibus*. Etſi interdum *Subſtructio* etiam de exſtante fabrica dicitur. At idem Cic. IX. Att. 17. *Ab utroque portus cornu moles jacimus*. Horatius: *Jactis in altum molibus*. Verum quid me fruſtra delaſſo, cum jam ante Briſſonius (in *Moles*) denſam exemplorum Horatiano ſimilium nubem undecumque contraxerit? Niſi quod Briſſonii exempla de pilis, quas in aquis ſubſtruunt, capiuntur. At illa Servii generalia ſola reperi: qui ad illud I. Aen. 423. *Moliriq. arcem*, notat *Moliri* tantumdem eſſe, quod *Molibus factis* (ſed pro *factis*, quod nihili eſt, meo periculo ſcribe, *Jactis*) *Molibus*, inquit, *jactis, extollere, quod eſt Exſtruere*. En igitur etiam in ſicco *Moles ad extollendum jactae* dicebantur. Adhaec etiam Μῶλοι Graecis eſt aedificium ſubſtructum in fluctibus in uſum nautarum: de Latino utique ſumptum. Hinc in Cyrilli Gloſſis Μῶλοι exponitur *Moles*. In vet. Onomaſticn *Moles* & Βάθος (i. e. *profundum*) pro eodem habentur. Habes, opinor, quid proprie *Moles*, unde *Molior*, & Immolitum.

(105) Ea lex non anno 588. (ut Pighius & alii ſtatuunt) ſed anno 643. lata fuit, ut ad Complem. Neap. dicam.

(106) *Saepio* cum ſuis derivatis cur cum diphthongo ſcribendum ſit, non vero cum E ſimplici, tam apertis rationibus Dauſquius p. 276. oſtendit, ut quemvis vel obſtinatiſſimum frangant. Voſſius ipſe in Etymol. idem principio validis argumentis defendit. At piget quod ſtatim ibidem poſtea mutato conſilio, E ſimplex bivocali praetulerit. Cui ſane, cur E ſolitarium jugato anteponat, haec cauſa fuit, nim. quod SEPES veniat a Σηκὸς mutato K in Π, ut a Λύκος fit *Lupus*. Σηκὸς autem, Hammonio teſte, eſt περίφραγμα προβάτων, Maroni *Septum* (Ecl. 1. *Exiret victima ſeptis*) quod Servius *Ovile* interpretatur. Cui reſpondetur, ſicuti a Σκηνὴ fiebat Aeolicum σκαινὴ, & a Σκῆπτρον Aeol. σκαῖπτρον, unde utrumque Latini per AE ſcripſerunt; parem in SAEPIO ac deriv. τῦ η in αι mutationem valituram.

Nolim tamen quemquam auctoritate legis Mamiliae

§. III. Hac lege non tenentur conductores operum publicorum, quominus locis a ſe conductis utantur fruantur. De hac periocha vide in imo (*) margine.

73 *Quibus locis ex lege locationis* [*quam cenſor aliuſve quis magiſtratus publicis vectigalibus ultrove tributis*
74 *fruendis tuendiſve dixit., dixerit*] *eis, qui ea fruenda tuendave conducta habebunt, ut uti frui liceat,*
75. 1 *& ut ea ab eis cuſtodiantur, cautum eſt, ii quominus eis locis utantur fruantur* [*ita uti quoque eorum*
2 *ex lege locationis eisdem uti frui licebit*] *ex hac lege nihil rogatur.*

buſque populus utatur, pateantve] In populi enim communes uſus eae porticus comparatae. Ex iis uſibus aliquot (in ſpecimen magis, quam ut iniri numerus poſſit) ſeorſum (107) expoſitos habes.

IBID. *Niſi quibus VTIQVE lege, plebiſve ſcito, ſenatuſve conſulto conceſſum., eſt*] Hoc loco τὸ VTIQVE tantumdem quod *Dumtaxat*, notione ICtis uſitatiſſima. Sic l. 3. D. *de Suſp. tut.* ſcribitur: *Sed ſciendum, non omnes hac ſeveritate debere tractari, ſed VTIQVE humiliores.* Plura exempla dabit Briſſonius: apud quem etiam (in *Vtique* & in *NON*) *Non utiq.* idem quod *non tantum*. Exceptionis, de qua hìc agitur, exemplum peti poteſt ex *Tabernis* & *Stationibus*, quas in foro diſpoſitas artifices, argentarii, ceterique hujuſmodi ſive conductas, ſive quo alio jure ſibi conceſſas habebant: de quibus plura cognitu digna enotavit Briſſonius in II. Select. Antiq. cap. 12. Nec enim tantum in foro, ſed & in pluribus per Vrbem porticibus id in uſu fuiſſe, minime dubito. Jam vero ad hunc & ſuperiores verſus illuſtrandos Edicti verba apud Vlpianum l. 2. princ. §. 20. 31. 35. & fin. D. *Ne quid in loc. publ. vel itin. fiat.* mire faciunt. Jamque mihi praetoris Edictum cum hac lege hìc conferre deſtinatum erat, cum retro pedem ad Conradiana capita flectenti mihi, occurrit caput XVI. quo is Edictum cum hoc legis capite breviter comparavit. Ne actum agatur, Conradum adi.

VER. 73. 74. *Quibus locis ex lege locationis, quam cenſor aliuſve quis magiſtratus publicis vectigalibus ultrove tributis fruendis tuendiſve dixit dixerit*] Cenſores ab inito magiſtratu nihil ei curae praevertebant, ut vectigalia & ultro tributa locarent. In quo cenſoris in eo ſe probabat induſtria, ſi id daret operam, ut Vectigalia quanti plurimi, ultrotributa quanti minimi locarentur: id quod Livius a Catone cenſore praeſtitum memorat. Atque ex hoc in locando diſcrimine, ſimulque quod Plutarchus de eadem Catoniana cenſura agens *Vltrotributa* interpretetur *ἐργολαβίας* (*redempturas* ſive *conductiones operum*) facile intellectum fuit, de operum publicorum faciendorum tuendorumve locatione *Vltrotributorum* verbum uſurpari. At

miliae tranſverſum agi, cujus Cap. IV. OBSEPITO, ac mox SEPITO vocali una legitur (etſi Briſſonius in Form. utrobique diphthongum de ſuo adſcripſerit) id enim ex eo factum, quod ejus legis reliquias, non ex tabulis aereis intemeratae fidei deſcriptas habemus, verum ex manu exaratis non optimo tempore rei agrariae collectaneis, quando in SAEPIO ac derivatis diphthongus jam exoleverat. Quamvis adhuc SAEPE, & SAEPENVMERO (quae adjectiva cum ſint, tamen adverbii vim habent, ut prius ſit *Spiſſe*, alterum *Spiſſo numero*) & alia plura non niſi cum bivocali ſcribantur.

(107) Minucias porticus frumentationis cauſa erectas ab auctore ſuo fuiſſe, ſupra ad hujus Tab. Cap. I. pag. 318. oſtendimus. In porticibus interdum habebatur ſenatus, jus dicebatur, legati externarum gentium excipiebantur. In iiſdem, artifices, argentarii, aliique propolae merces exponebant ſuas, veluti gemmas, tabulas, ſigna, toreumata, aulaea. Cum primis autem ad inambulandum, & ad captandam umbram ſub aeſtu Caniculae valebant porticus. Poſtremo oborto nimbo, ſeſe in vicinas porticus recipiebant, idque in primis ubi in theatro ſederent, teſte Vitruvio V. 9.

(*) Hujus periochae verborum ordinem (qui ſatis perturbatus & implexus eſt) inſra pag. 380. in fine Commentarii ſui nativâ ſerie recenſitum reperies. Ad haec ſcito uſque ad integrum v. 74. ex aere Britannico totum eſſe: deinde qui ſequitur v. 75. eum partim ex Britannico, partim ex aere Neap. coaluiſſe: poſtremo a v. 76. aes Neapolitanum procedere. Ea de cauſa verſui 75. etiam num. 1. (qui ad aes Neap. refertur) praefixi: ſequenti vero verſui (quem ad integrandam periocham neceſſario adſcripſi) tantum notam 2., nempe aeris Naepolitani, praepoſui.

At vero olim vocabuli cauſam haud perinde omnes aſſecuti erant. Ne lectorem morer, totam eam de Vltrotributis tractationem in Scholion (108) ſubjectum rejicio.

Poſt illud, *Ex lege locationis*, additur, *Quam cenſor . . . vectigalib. ultrove trib. fruendis tuendiſve dixit*: quorum τὸ *Fruendis* ad Vectigalia, *Tuendis* ad Vltro tri-

(108) SCHOLION. *De Vltrotributorum notione, deque nominis cauſa, doctorum virorum ſententiae laudantur. Adhaec Livius corrigitur: mutilus Varronis locus ſolidatur, & illuſtratur.*

Antiquior hac Tabula teſtis afferri nullus hujus vocabuli poteſt: in qua id verbum junctum cum vectigalibus pulchre uſurpatur. Diu poſtea ultimis Reip. temporibus uſurpavit & Varro in V. de L. L. cujus loco pulcherrimo infra opitulabor.

Deinde Livium uſum reperio compluribus locis. Lib. 39. c. 44. De M. Catone & L. Valerio cenſoribus an. 569. *Vectigalia ſummis pretiis, altrotributa infimis locaverunt*. Idem XLIII. 18. in edicto C. Claudii & Ti. Gracchi cenſorum: *Ne quis eorum, qui Q. Fulvio, A. Poſtumio cenſoribus publica vectigalia, aut ultrotributa conduxiſſent, ad haſtam ſuum accederet, ſociuſve aut affinis ejus conductionis eſſet.* Eod. cap. mox tribunus plebis ita rogat: *Quae vectigalia, ultrotributa* (ne dubita *VltroVE tributa* reponere: id vero tum ne turpe aſyndeton [*Vectigalia Vltrotributa*] offendat, tum in primis ex hujus Tabulae iudicio, in qua hic legitur: *Vectigalibus ultroVE tributis*) *C. Claudius & Ti. Sempronius locaſſent, ea rata locatio ne eſſet: de integro locarentur; & ut omnibus redimendi & conducendi promiſcue jus eſſet.*

Poſtremo uſus eſt Seneca in IV. de beneſ. cap. 1. his verbis: *Quid enim eſt turpius, quam computare quanti vir bonus ſit?* (h. e. quid emolumenti ſua virtus afferat viro bono) *cum virtus nec lucro invitetur, nec damno abſterreatur, adeoque neminem ſpe ac pollicitatione corrumpat, ut contra in ſe impendere jubeat, ac ſaepius in VLTRO TRIBVTIS ſit*. Locus ad verbi vim declarandam pulcherrimus: ad quam nunc perſpiciendam devenio.

Atque haud ſcio an primus omnium vocis notionem intimam explicatam dederit Ant. Auguſtinus. Huic certe adſcribit Gruterus ad Senecam in IV. de beneſ. c. 1. At mihi ſatius eſt Turnebi locum (in quo plura aliquot, quam in Auguſtino ſunt) hic exhibere. Turnebus igitur in I. Adv. 29. ad primum Livii de Catoniana cenſura locum adnotat hunc in modum: *Ambigi video, quid iſta* (vectigalia nim. & ultrotributa) *inter ſe differant: eadem enim ſi eſſent, iiſdem pretiis locata oportuit: Sed vectigalia omnibus nota confido: ultrotributorum ignoratio ſententiae cognitioni officit. Ego ultrotributa eſſe puto impenſas & attributiones operum publicorum faciendorum & ſartorum tectorum praeſtandorum mancipibus & redemptoribus certa mercede locatorum. Ita vectigalia, quibus reditus & fructus populi Rom. conſtabant, quantum potuerunt, cenſores auxerunt: ultrotributa, quibus impenſae ſumptuſque & erogationes pecuniae publicae ex aerario hauriebantur, quantam potuerunt . . . ad minimam ſummam perduxerant. Huic autem noſtrae ſententiae ſi adſtipulator quaeritur, praeſto Plutarchus erit . . . Nam de eadem cenſura Livium ſecutus ita ſcribit*: συνάγων δὲ τοῖς μισθοῖς τὰς ἐργολαβίας, τὰ δὲ τέλη ταῖς πράσεσιν ἐπὶ τὰς ἐσχάτας ἐλαύνων τιμάς. h. e. Operum quidem publicorum redempturis (quas Vltrotributa vocaverat Livius) mercedes contrahens, contra vero vectigalium locationes ad pretia ſumma promovens. *Itaque illud* (Livii) *lib. 43.* Qui publica vectigalia aut ultro tributa conduxiſſent, *in eamdem ſententiam accipiendum etiam arbitror. Quocirca eleganter a Seneca lib. 4. c. 1. de beneſ. ſcriptum eſt*: Cum virtutem nec lucrum invitet, nec damnum abſterreat, adeoque neminem ſpe ac pollicitatione corrumpat, ut contra in ſe impendere jubeat, ac ſaepius in ultro tributis ſit. *Significat enim ſumptum magnum impenſaſque virtutis cauſa ſaepe eſſe faciendas*. Hactenus Turnebus.

Quae cum ſint planiſſima, non video, quae mens Mureto fuerit, ad eum Senecae locum notanti, ſe quid *Vltro tributa* appellarit Seneca, non intelligere, nec quae Turnebus in Adverſariis de hoc ſcripſerit, ſatis ſibi ſacere. Porro eumdem Senecae locum breviter ac ſcite Lipſius illoſtravit: qui vectigalia & Vltro tributa ubi ex Turnebo diſcriminaſſet, ſubjicit: *Sententia igitur* (Senecae) *ex alluſione. Virtus adeo lucrum & tributa non accipit, ut ſaepius eroget, & ſit quaſi inter Vltrotributa. Simile in Epiſt.* (Senecae) 113. „ *Me juſtum eſſe gratis oportet.* „ *Parum eſt: adhuc illud perſuadeat ſibi, me in hanc* „ *pulcherrimam virtutem VLTRO etiam IMPENDE-* „ *RE juvet.* „ Haec ad Senecam Lipſius. Addo in Mureti gratiam, quae Seneca in virtutem impendia vocat (quorum gratia virtus in ultro tributis ſit) multo magis de laborum, patientiae, ceterarumque virtutum impendiis, quam de impenſa pecunia (qua ſaepe vir bonus deſtituitur) eſſe capienda.

Verum reſtat adhuc Varronis locus: quem huc uſque diſtuli, ut ei, ſi quà poſſem, auxilio eſſem. In V. de L. L. ita is locus habet: *LVSTRVM nominatum tempus quinquennale* (hactenus *Luſtri* ſignificatio: ſequitur veriloquium) *a LVENDO, hoc eſt ſolvendo*. Pulchre & ex vero: nam ſicuti a Claudo *Clauſtrum*, a Plaudo *Plauſtrum*, a Rodo *Roſtrum*; ita a Luo *Luſtrum*. Poſtremo etymologiae ſuae a *Solvendo* rationem hanc affert: *Quod*, inquit, *quinto quoque anno Vectigalia & Vltrotributa per cenſores PERSOLVEBANTVR*. At quis ſando audivit cenſores non tantum Vltrotributa, ſed & Vectigalia perſolviſſe? An non igitur mutilus locus eſt? ita ſanandus: *Quod quinto quoque anno Vectigalia PER PVBLICANOS, & Vltrotributa per cenſores perſolvebantur*. Vis Varronis in compoſito *Perſolvo* eſt, quod accipit pro eo quod eſt *In totum ſolvere*, aut ſolidare rationes. Quotannis quidem tam Vectigalia quam etiam Vltrotributa ſolvebantur, ſed in partem, id quod reliquatores ſolent: at quinto quoque anno PERSOLVEBANTVR, ita ut rationes exaequarentur. Hinc a *perſolvendo* ſive *Luendo* pulcherrime quaeſitum vult *Luſtro* nomen.

Plura ſane, quam voluiſſem, de Vltrotributis attuli: nec me facti poenitet, ea maxime de cauſa, ne quem Conradus ille, cujus Capita quatuordecim, Fragmento Britannico praetulit, a tramite recto abducat. Quamquam vix fore arbitror, ut cuiquam hoc ille perſuadeat, Vltro tributa ſcil. tantumdem eſſe quod *Primo tributa*, & particulae *Vltro* eam notionem ineſſe. Eum confer, ſi lubet cap. 15. pag. 302. init.

Illud potius tirones monendi, cum *Vltrotributa* ſint quae ultro ſolvuntur mancipibus operum, tamen (nec niſi μετωνυμικῶς) pro ipſis operibus publicis (pro quibus ſcil. ultrotributa penduntur) accipi in iis locutionibus, ubi *Locari* aut *Conduci* Vltrotributa dicuntur. Verum hiſce ſatis frivolis abſtineo.

Digitized by Google

tributa refer. Eſtne vero credibile, Cenſoriam locationem ad minutiſſima quaeque deſcendiſſe, ita ut hujus illiuſve porticus, & ſimilium publicorum locorum conductores ad haſtam ſummi illius magiſtratus acceſſuri eſſent? Non ârbitror equidem: verum eo locationis cenſoriae hîc mentio injicitur, quod locatio cenſoria quaſi norma minoribus locationibus, quae quaeſtoribus aliiſve permittebantur, legem daret. Et vero minores quaſdam locationes a minoribus magiſtratibus factas, non eſt dubium. Vel ſup. v. 33. & ſeq. habes viarum tuendarum locationem per aediles & quaeſtores factam. Ad ſummam locationum duo erant genera, ſive vectigalium aerario inferendorum, ſive ultro tributorum, h. e. operum, in quae expendenda pecunia. Vtraeque locationes quandocumque, & per quoſcumque fierent, ad ejus locationis formulam ac legem exigebantur, quam cenſor aut alius magiſtratus (de quo mox dicam) vectigalibus ultrove tributis initio dixiſſet. En quo tot verba in textu infarta pertinent. Porro quae hîc *Lex locationis*, ea Alfeno & aliis *Lex* (109) *cenſoria* dicitur: ſane ad hunc locũ appoſite.

Illud magis notaſſe intererit, cum ea locationis lex Cenſoris peculiaris fuerit, eccur hîc addatur, *Aliuſve quis magiſtratus*. Pronum eſt reſpondere, incidiſſe tempora, quibus civitas variis de cauſis in totum cenſurâ vacarit. Adhaec cenſore mortuo, non tantum neminem ſubrogari licebat, ſed & cenſor ſuperſtes cogebatur abdicare. Illud quoque notiſſimum eſt, quamquam quinto quoque anno novum cenſorum collegium creabatur; at eorum tamen imperium ultra octodecim menſes primos non fuiſſe prorogatum. Verum ne plura: quidquid circa locationes quandocumque accidiſſet, quod cenſoris auctoritate indigeret, ſi forte cenſor nullus eſſet, id omne per alium ſuccedaneum magiſtratum tranſigebatur. Quis vero alius excogitari ſuccedaneus, niſi conſul poteſt, aut hoc impedito, praetor? En quo illud ALIVSVE MAG. pertinet. Iſtud idem in Tabulae Complem. Neap. ſaepe recurret, ubi dabuntur meliora, ſiqua forte ſuccurrent.

Tota porro haec ultima periocha ita hyperbatis ac trajectionibus implexa eſt, ut nihil ſupra. Ac proderit verborum ſeriem, ſic quaſi aciem explicare ac dirigere. Quod antequam praeſto, haec moneo. I. Caveat lector, ne illud *Quibus locis* (initio v.73.) cum *Fruendis tuendiſve* jungat; re enim vera *τὸ Quibus locis* pendet a *Cautum eſt*, quod poſt initium v.75. legitur. II. Quaedam pauca interdum parentheſi, litterâ diverſâ interpoſui, conciliandae perſpicuitatis cauſa. III. Quae tamen prope a fine craſſioribus uncis eodem charactere continentur, ea ex textu ſunt, ſed ita ut abeſſe potuerint; quia non aliud quam meram ſuperiorum explicationem complectuntur. En igitur verborum ſeries.

QUibus locis cautum eſt eis, qui ea (loca) *fruenda tuendave conducta habebunt, ut uti frui liceat, & ut ea ab eis cuſtodiantur* (idque totum cautum eſt) *ex lege locationis, quam cenſor aliuſve quis magiſtratus publicis vectigalibus ultrove tributis fruendis tuendiſve dixit duxerit; ei* (pro ii: vide in ima (110) ora) *quominus eis locis utantur fruantur* **[** *ita uti* [re ipſa] *quoq. eorum* [locorum] *ex lege locationis eisdem uti frui licebit* **]** *ex hac lege nihil rogatur*.

Hoc unum reſtat, ut Edicti verba ab Vlpiano producta (in l. 1. D. *de loco publ. fruendo*) cum Tabulae hac periocha ult. conferam. *Quominus* (ait ibi Praetor) *loco publico* (*quem is cui locandi jus fuerit, fruendum alicui locavit*) *ei qui conduxit ſociove ejus* E LEGE LOCATIONIS *frui liceat, vim fieri veto*. Accedit quod loca publica ſunt pars vectigalium, Vlpiano interprete, qui Edicto ita ſubjicit: *Interdictum hoc publicae utilitatis cauſa proponi palam eſt; tuetur enim vectigalia publica dum probibetur quis vim facere ei, qui id* (loci) *fruendum conduxit*.

(109) De *Lege cenſoria* Alfenus Varus (ille ſcil. Jul. Caeſaris aequalis) in l. 203. D. *de V. S.* ſic incipit: *In lege cenſoria portus Siciliae ita ſcriptum erat: Servos quos domo quis ducet ſuo uſu* (antique pro *Vſui*) *pro his portorium ne dato*. Vide ibi cetera. Feſtus in *Praduit* affert haec ex *Lege Cenſoria*: *Porticum ſartam tectamq. habeto, prodito*. Supplet deinde Dacerius ita: *Nei praduit* &c. Briſſonius in *Lex Cenſoria* plures Tullii locos indicat huc pertinentes. Eũ vide, & Vrſinũ ad illud Var. II. R. R. 1.16. *Lege cenſoria committant*.

(110) In paribus hujus legis exceptionibus, quae initio Complementi Neap. leguntur, biga iſta vocum (EI. QVOMINVS) legitur v. 6. itemque quidem recto caſu plur. EI, inquit, QVOMINVS ... VTANTVR. At v. 3. QVOMINVS EI (dat. ſing.) ... LICEAT. Vide Tabulam in aere inciſam.

PARS

Digitized by Google

PARS III.

IN COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM COMMENTARIVS.

MONITA TRIA Ἐμβολιμαῖα

Inter fragmentum Britannicum & Complementum Neapolitanum .

MONITUM I.

De coalitione utriuſque fragmenti : ubi & ſupplementi ratio aſſignatur .

SCiendum eſt, fragmentum Britannicum ad totum uſque verſum 74. procedere . Deinde verſus 75. partim ex Britannico , partim ex aere Neapolitano conflatur ; eàque gratia ei verſui duos numeros praefiximus, nim. 75. & 1. quia pars ejus in Britannico verſu ſeptuageſimo quinto reperitur , pars in verſu æris Neapolitani primo . Quid ex fruſto Britannico quid ex Neapolitano contractum , unàque ferruminatum fuerit, ex hujus inſcriptionis in aes inciſae tabula prima verſu 1. potes cognoſcere: in quo litterae cavae Britannici ſunt peculii, plenae Neapolitani . At verſus ſequens (qui num.2. praeſignatur) nihil Britannico fragmento debet , ſed ex Neapolitano totus eſt , tribus quatuorve ſuppletis primoribus voculis illis [EX · LEGE · LOCATIONIS · EISDEM] quas ex vero prorſus reſtituimus. Nec enim tantum ſententiae filum ſecuti ſumus, itemque nihil ſupra infrave intervalli vacui modum ſupplevimus; ſed & ſuis apte locis litterulas ſive totas, ſive earum partes repoſuimus . Nam in (LEGE) prima littera ex ære Neapolitano eſt , itemque in vocis EISDEM elemento primo ille ductus , qui inferne jacet, adhuc in eodem ære conſpicitur.

Illud ſane doleo , quod ubi hic legum pandectes principio incidendus in ære fuit , feſtinatione tanta uſus eſt artifex , ut non licuerit hoc loco de ſupplendo trium dictarum vocum hiatu cogitare : quocirca initio verſûs ſecundi, lacuna relicta fuit . Ac licuiſſet quidem inciſori aeream tabellam eâ parte vocibus tribus additis , ſupplere ; niſi jam inde exemplaria prelo expreſſa fuiſſent . Nunc autem , ut ſatis lectori faciam , proderit duos tantum verſus (nim. 1. & 2.) ex triplici fonte , nempe ex Britannica , & ex Neapolitana lamina , & ex ſupplemento exploratiſſimo , hauſtos , hìc formâ expreſſos exhibere : in qua formâ Britannici litteras cavas , Neapolitani plenas , ſupplementi vero elementa punctis interciſa vides . Ac ſane , ne ea forma egrederetur paginae longi-

VTI·TEIEA·AB·EIS·CVSTODIANTVR·CAVTVM·EST·EI·QVOMINVS·EIS·LOCEIS·VTANTVR·FRVANTVR· *ita·utei·quo que eorum·*
EX·LEGE·LOCATIONIS·EISDEM·VTEI·FRVEI·LICEBIT EX·H·L·N·R·

tudinem ; non potuit verſus primus integer ad finem uſque aequalibus inſculpi litteris. Quocirca eo uſque tantum, quo, ad oſtendendam verſus primi cum ſecundo parem progreſſionem, neceſſe erat (nempe uſque ad FRVANTVR) aequalia ubique elementa ſcalpi juſſimus, cetera ejusdem verſus exiguioribus litteris, quantum ad pervidendum ſententiae filum ſatis erat, ſignavimus.

MONITVM ALTERVM.

De aetate legis, ſive potius legum Digeſti hujus.

Hic ſane locus eſſet, ut in confinio ſaltem utriuſque fragmenti de vera aetate univerſae νομοθεσίας (*legum lationis*) hujus ex Britannico ac Neapolitano ære coaleſcentis decerneremus. Initio Britannici id non licuit ; ne Conradiana illa Commentaria, capitibus XIV. comprehenſa, nimium a textu ſuo, in quem ille commentus fuit, divellerem. Nunc in Neapolitani veſtibulo non licebat id tantum, ſed & res ipſa videbatur expoſcere; niſi verendum fuiſſet, ne forte augeſcente in manibus rei examine, Neapolitanum aes, quod ut cum Britannico coeat omni ope ſatagendum fuit, ab eo nimium ſemoveretur.

Sed tamen media incedere via commodius arbitror. Nam equidem lectorem non patiar ἀνίπτοις ποσὶν (*illotis pedibus*) adyta legum Tabulae hujus ingredi: ſed eum tamen praeguſtatione tantummodo univerſae rei contentum, ita demum in penetralia legum inducam: cetera, quae ad aetatem pertinent, non defunctorie, ſed quantum opus erit, in fine Tabulae peculiari tractatione exſecuturus.

Quid de tempore æris hujus Conradus ſenſerit, apparet ex ejus cap. IV. (ſup. pag. 292.) ubi *non multo tempore poſt C. Sempronii Gracchi interitum promulgatam eſſe* (hanc legem) *credit*; ac magis etiam ex cap. V. ubi eamdem ad M. Octavium anni ab V. C. DCXXXIII. Tribunum plebis (h. e. biennio poſt legem a C. Graccho latam) referre geſtit. Hunc enim *frumentariam largitionem reddidiſſe ex magna modicam & reip. tolerabilem & plebi neceſſariam*, Cicero in II. Offic. 21. memorat. *Modicam* autem reddidit, uti Conradus interpretatur, reſtricto ad egenos tantum immenſo antea frumenta accipientium numero. Ea Conradi ſententia (nam cetera huc pertinentia videbis apud eum toto cap. V. ſupra pag. 292.) erat ſane optima & convenientiſſima, ſi Britannico fruſto tenus proceſſum fuiſſet ; nam & reliqua quae in eo fruſto ſequuntur, huic rationi temporum minime refragantur. At cetera quae in aere noſtro leguntur, ſi ICtus eruditus vidiſſet, nae ille aliter haud dubie judicaſſet. Nam quae ſequuntur omnia, ea non tam ad cives Rom. in Vrbe degentes pertinent, quam ad ceterorum infinitam multitudinem per *Municipia*, *Colonias*, *Praefecturas*, *Fora*, *Conciliabula* (quae quina vocabula non ſine *Civium Romanorum* adjectione tertio quoque verſu occurrunt) diffuſam.

Ergo ne dubita, quin haec univerſa Tabula cum ſociis laminis (nam plures fuiſſe non eſt dubium; ac forſitan δωδεκαδέλτου numerum aequabant) ad id tempus, quod Legem Juliam, ſive magis Plotiam anno DCLXV. latam, eſt proxime ſubſecutum, ſit referenda : quo tempore tot integrae regiones παμπληθεὶ Romana civilitate donatae, Romanis

nis legibus pro ſuo modulo imbuendae fuerunt. Itaque licebit hanc &, quae praeibant ac ſubſequebantur, Tabulas, ſive Pandecten legum Municipalium, ſive Civium Romanorum extra Romam degentium δωδεκάδελτον (modo numerus tabularum par illis Romanis fuerit) nuncupare. Nec illud te turbet, quod aeris Britannici ſcita urbis Romae pomoerium non egrediuntur. Nam & qui foris poſt Juliam Plotiamq. morabantur, Romam frequentes itabant, & quoties Romae eſſent, iis legibus aeque ut cives ceteri tenebantur, &, opinor, ad easdem leges mores ſuos etiam in patriis ſedibus jubebantur accommodare.

Atque haec quidem praeguſtatio eſtò. Nam rei univerſae rationes in fine Neapolitani cimelii perſequemur: cujus cimelii caput ultimum (quod ceteroqui tranſverſos agere imperitos quiverit) recte expoſitum haud dubie id, in quo rei totius caput eſt, acu tanget, ut ibi exponemus. Ex dictis autem hujus cimelii pretium mirifice augetur.

Nunc quod ſupereſt, aeris Neapolitani tabulam ex Heracleae aerario municipali depromptam in publico proponamus, & quidem VNDE DE PLANO RECTE LEGI poſſit, ſecundum ſollemnem hujus ipſius Tabulae formulam.

M O N I T V M III.

Tabulae totius ex ære Britannico & ex Neapolitano ſolidatae diſtributio.

Tabula univerſa duas partes complectitur. Prior Leges civibus Romanis Romae degentibus tradit: quae pars ab initio æris Britannici uſque ad Neapolitani verſum octavum pertinet, eamq. in capita IV. diſtinctam vides. Haec eadem civibus Romanis omnibus, non tantum Romae habitantibus, ſed & per municipia & cujuſvis nominis oppida diſperſis viſa eſt neceſſaria. Cur etiam his alteris neceſſaria? nempe uti ſcirent, quid ſibi, quoties Romam ad ſuffragia, aut ad petendos magiſtratus itarent, ſervandum eſſet, tum etiam ut ad ea legum capita in municipiis mores ſuos, quantum populi fundi ratio ſuaſiſſet, conformarent: quod etiam ſupra jam attigi.

Pars vero altera (quam totam Neapolitano huic complemento debemus, quaeque ab hujus æris ver. 9. ad finem uſque Tabulae per capita octo porrigitur) non niſi leges municipales continet in *Municipiis*, *Coloniis*, *Praefecturis*, *Foris*, *Conciliabulis civium Romanorum* obſervandas. Quid quina iſta oppidorum nomina ſibi velint, peculiari Diatribà capiti V. praevià exponetur. Haec vero Pars altera incredibile dictu eſt, quantopere ſupra priorem illam aeris Britannici νομοθεσίαν afficere cupidos amatores debeat. Etenim Romanas ſtantis Reip. leges jam partim ex hiſtoriis, partim ex æreis decem quantilibet pretii Tabulis (quae in altero Regis noſtri Muſeo Capimontano aſſervantur) & ex tot Latinis veteris aevi ſcriptoribus maximam jam partem compertam habebamus. At legum municipalium Pandecten quis unquam non dico viderat, ſed omnino cogitarat? Et caremus nos quidem συστήματος hujus laminis reliquis. At unam hanc ſaltem de naufragio tabulam his temporibus enataſſe, nonne erit in commune omnibus gratulandum? Huic vero alias praeceſſiſſe, ex eo oſtenditur, quod æri Britannico (in quo ab initio nulla fractura

cernitur, ut ea parte argui mutilum poſſit) deeſt conſuetum legum ceterarum exordium; ita ut neceſſe ſit huic ex Britannico & Neapolitano ære coaleſcenti alias praeceſſiſſe lamnas. Sed & huic alias ſucceſſiſſe deinceps credo. Nec enim id diſſuaſerit Capitis ultimi clauſula de *Municipio fundano*: nam ſimili clauſula ſingulas Tabulas fuiſſe terminatas putaverim. Singulae, aeque ut haec, ab initio forſan leges aliquot Vrbis Romae continebant: ſequebantur municipales: ad extremum eapte concluſione forſan terminabantur. De populis vero fundis quot eruditorum diſcidia? quae videntur poſthac hoc uno ære componi poſſe. Nolo pluribus detinere lectorem, quin manu arreptum in legum ſacrarium inducam.

Reliqua capitis IV. *ex ære Neap.*

75. 1 VT · VTEI · EA · AB · EIS · CVSTODIANTVR · CAVTVM · EST · EI · QVOMINVS · EIS · LOCEIS . VTANTVR · FRVANTVR · ITA · VTEI · QVOQVE EORVM

2 EX · LEGE · LOCATIONIS · EISDEM · VTEI · FRVEI · LICEBIT EX · H · L · N · R ·

3 QVOS LVDOS · QVISQVE · ROMAE · P · VE V · R · P · ↀ · FACIET · QVOMINVS · EI · EORVM · LVDORVM · CAVSSA · SCAENAM · PVLPITVM · CETERAQVE

4 QVAE · AD EOS · LVDOS · OPVS · ERVNT · INLOCO · PVBLICO · PONERE · STATVERE · EISQVE · DIEBVS · QVIBVS · EOS · FACIET · LOCO · PVBLICO · VTEI

5 LICEAT · E · H · L · N · R

6 QVEI · SCRIBAE · LIBRAREI · MAGISTRATIBVS · APPAREBVNT · EI · QVOMINVS · LOCEIS · PVBLICEIS · VBEI · IS · QVISQVE · EORVM · APPAREBVNT

7 IVSERIT · APPARENDI · CAVSSA · VI · ANTVR · E · H · L · N · R ·

8 QVAE · LOCA · SERVEIS · PVBLICEIS · AB · CENS · HABITANDEI · VTENDEI · CAVSSA · AD · TRIBVTASVNT · EI · QVOMINVS · EIS · LOCEIS · VTANTVR · E · H · L · N · R

TABVLAE HERACLEENSIS LATINAE

COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM.

Br.v.75.Neap.1. *Et* (E ſcil. pro V mendoſo) *uti ea ab eis cuſtodiantur cautum eſt: ii quominus iis locis utantur fruantur, ita uti quoq. eorum*

2 *ex lege locationis eisdem uti frui licebit, ex hac lege nihil rogatur* (*).

§. IV. Eâ lege non tenentur qui ludos faciunt.

3 *Quos ludos quiſque Romae, propiuſve urbem Romam paſſus mille faciet, quominus ei eorum ludorum cauſa ſcaenam, pulpitum, ceteraque,*

VER.3. QVOS LVDOS] Poterant hi verſus non interrupta ſerie, ita ut continentes cum Britannicis eſſent, numerari. Sed aliis contra ſuadentibus obtemperandum

(*) Haec a p. 378. ad 380. explicavimus.

Digitized by Google

dum fuit. Itaque hoc ſemel dictum volo. Qui verſus ex aere Britannico & Neapolitano coaleſcit, quiq. Britannis quintus & ſeptuageſimus eſt, is nobis numeratur primus. Hic vero, qui in aere noſtro tertius eſt, in ſerie Britannica habebitur ſeptuageſimus ſeptimus. Et ita porro.

QVOS . LVDOS . QVISQVE . . . FACIET]. Ludorum ſumma diviſio in Circenſes & Scaenicos. Vtrorumque ambitu plura genera continebantur. Hic certum eſt non niſi ſcaenicos intelligi; non quod *κατ᾽ ἐξοχὴν ludi* dicerentur, ſed quod ex ſequentibus non niſi ſcaenicos accipi appareat. Saepe iſto modo loqui ſcriptores cernas: apud quos Ludi ſive Circenſes, ſive Scaenici, ſive quilibet alii, nomen ſibi generis arrogantes, *Ludi* abſolute vocantur. Theatralium ſive ſcaenicorum nomine veniebant *Satyrae*, *Comoediae*, *Tragoediae*, *Mimi*, *Atellanae*. Porro quid *Scaena* (ſic enim cum bivocali ſcribitur in omnibus marmoribus, nim. ut ſit ab Aeolico σκανὴ pro communi σκηνὴ) quidve *Pulpitum* in re theatrali ſint, putidum vel pueris oſtendere. At illud eſt magnopere notandum, quod hujus Tabulae tempore theatra ejuſmodi fuiſſe apparet, cujuſmodi Legis Juliae tempore (h. e. nonageſimo ferme ante Chriſtum anno) fuiſſe ex hiſtoria diſcimus; temporaria ſcil., adhaec ſine ſubſelliis, ita ut ſpectatores ſtarent.

Atque ea quae huc pertinent, in tranſitu ut attingam, locus ipſe a me flagitat. Cn. Pompejum a bello Mithridatico redeuntem primum omnium anno Vrbis DCLXXXIX. ſtatuiſſe ſtructile ac manſurum theatrum, ſatis conſtat: ante quem ſcil. non niſi temere ac ſubito fuiſſe pro uſu compacta neceſſe eſt. Tametſi enim anno V. C. DXCIX. ſtabile theatrum a cenſoribus M. Valerio Meſſalla, C. Caſſio Longino inchoatum fuerat; id ramen opus paullo poſt adnitente P. Scipione Naſica & graviter edocente, quantopere id eſſet publicis Civitatis moribus nociturum, diſturbatum fuit. Id quod tunc locatum a cenſoribus hiſce fuerat, id ſtabile futurum fuiſſe certum eſt: ſed utrum e materia an ex lapide, incertum. Sed magis eſt, ut ſtructile moliti cenſores fuerint, ſi quidem duraturum ſtatuere voluerunt. Ergo SCto in Naſicae ſententiam facto, diruta theatri fabrica fuit, & in eo perſtitum, ut non niſi ſubitaria ac ſolutilia theatra, ut uſus poſceret, compingerentur, ac rurſus disjicerentur. Id aperte ex hoc loco conſtat, in quo ludos facturis, ſcaenam & pulpitum in loca publica inferendi facultas datur: quae ſcil. poſt ludos amovenda fuerunt.

Illud etiam dubitari queat, a ſedentibus ne an ſtantibus aevo hujus Tabulae ſcaenici ſpectarentur. In SCto, quod in Naſicae ſententiam paullo poſt ann. Vrbis DC. factum Val. Max. recitat, diſerte continebatur, *Nequis . . . ſubſellia poſuiſſe, ſedenſve ludos ſpectare vellet*. Id vero ſexageſimo poſt anno, dum haec Tabula incideretur, adhuc obtinuiſſe, ſatis ex eo intelligitur, quod ſcaenae quidem & pulpiti in eâ mentio fit, nulla ſubſelliorum. Sed tamen ab anno circiter DCLXX. uſq. ad theatri ſtabilis a Magno Pompejo exſtructi tempus adhiberi ſubitaria ſubſellia conſueviſſe, ex Tacito in Adn. 1. oſtendam. Atque haec ad hujus loci intelligentiam ſatis. Ceterum in eorum gratiam, qui plura aliquot de his cognoſcere volent, loca ſelectiora antiquorum non ſine animadverſionibus in ſubjecta (1) Adnot. ſepoſui.

IBID.

(1) *Excerpta ex antiquis loca ad illuſtrandam hanc periocham idonea.*

Piſonis locus cum Paterculo comparatus, Theatri cenſorii Apparatus haſtae ſubjectus *ecquis apud Val. Max. ſit. Videri fuiſſe ſcaenae choragium. In SCto apud Valerium ſuppletur* Romae *vocabulum, ne non* Continentia *complectatur. In epitoma Liv. τὸ* Aliquamdiu *quouſque pertineat, id eu Tacito eupiſcandum: eu quo cum hac Tabula collato definitur, quamdiu ſpectatores ſteterint, quando ſedere coeperint, ac vela theatro per Q. Catulum inducta. Objectio ex v. 64. Tabulae petita diluitur.*

Paterculus lib. 1. c. 15. num. 3. *Caſſius cenſor a Lupercali in Palatium verſus theatrum facere inſtituit: cui in demoliendo* (Lipſius mavult *emoliendo*) *eximia civitatis ſeveritas, & Coſ. Scipio* (Naſica) *reſtitere: quod ego inter clariſſima publicae voluntatis argumenta numeraverim.* Sane cum in hoc facto civitatis univeſae ſobria conſilia Velleius commendet; quid illud ſibi vult, quod in Plinio XVII. 25. legitur? Qui cum loco palmae ficum enatam in Capitolio narraſſet *M. Meſſallae, C. Caſſii cenſorum luſtro*, ſtatim ſic infert: *A quo tempore pudicitiam ſubverſam, Piſo gravis auctor prodidit*. Sed ſcito, ubi Piſo *ſubverſam pudicitiam* horum cenſorum luſtro conqueritur, id privatim ad cenſores eſſe referendum, non publice ad civitatem, cum

hujus

IBID. *Romae, propiuſve urbem Romam paſſus Mille*] Nota millenarii numeri (quae in ære talis ↀ eſt) pluries in Britannico occurrerat. At eam Maittairus modo per *N*, modo per M dextrorſum mutilum, modo aliter exhibuit, incertus ec-

hujus ſobria conſilia Velleius commendet . Ergo expoſtulat Piſo, a cenſoribus, qui retinere pudicitiam debuiſſent, eam eſſe ſubverſam, dum Theatrum ſtabile faciundum locarunt . At contra Velleius laudat civitatis conſenſionem ad probandam Theatri dejectionem, quam Naſica ſuaſiſſet . Placuit Piſonis hujus dictum quo pertineret (a Plinii enarratoribus omiſſum) indicaſſe . Hic ille Piſo Frugi eſt , vir conſularis & cenſorius , quique in tempora ipſa theatri cenſorii, h. e. ſubverſae pudicitiae, incidit , adhaec idem & annalium conditor, & plurium orationum auctor .

Jam vero de eadem re ita Valerius Max. II. 4. num. 2. *Quae* (theatra) *inchoata quidem ſunt a Meſſalla & Caſſio cenſoribus : ceterum auctore P. Scipione Naſica , omnem apparatum operis eorum ſubiectum haſtae venire placuit* . Miror quid ſibi voluerit , ubi *apparatum operis eorum venire* dixit . Lapides ne ac tigna veniiſſe vult ? Nuſquam alibi legitur, talia ſub haſta venumdata. At ne ſupereſſe quidem potuerant, ſi vera Appianus refert in I. Civil. pag. 367. ubi in ead. hiſtoria ait (*καὶ ἤδη* [illegible]) *Jamque ferme conſummatum* (id theatrum) *fuerat* . Atqui illud *Operis eorum* ſi inducas, aut ſi de apparatu hiſtrionico capias ; tum recte omnia ; quia ad veſtes ſcaenicas, ad aulaea , & omne ſcaenae choragium vox *Apparatus* refertur . Vlpianus l. 15. D. *De uſufr.* (lib. VII. tit. 1.) §. 5. ait: *Proinde & ſi ſcaenicae veſtis uſusfructus legetur , vel aulaei , vel alterius APPARATVS , alibi quam in ſcaena non utetur* . Itaque *Apparatum operis eorum* de toto ſcaenae choragio accipias , cenſeo . Id theatro prope perfecto , jam quaeſitum fuerat : quod theatro depoſito , venire ſub haſta placuit .

Jam quod ſtatim apud Valerium ſequitur , id multo pluris eſt . *Atque etiam ſenatus conſulto* (illo ſcil. quod in Scipionis ſententiam dixi factum) *cautum eſt , nequis in Vrbe , propiuſve paſſus mille* . Hic enimvero etiam a verbor. proprietate deſcivit; nam ſcribendum erat , *Romae* , aut *in urbe Roma* , *propiuſve* &c. Nam , ut toties in ſuperioribus dictum, *Roma* aut *Vrbs Roma* etiam continentia amplectitur . Nunc cum noſter *Vrbe* ſimpliciter dixerit , eaque vox muro terminetur; proinde *continentia* ex SCto excluſit . Verum facilius laterem, quam ſcriptoris hujus ſordes elueris . Ad quem tamen redeo . *Atque etiam* , inquit , *S. C. cautum eſt , nequis in Vrbe* (Roma) *propiuſve paſſus mille SVBSELLIA poſuiſſe , SEDENSQVE ludos ſpectare vellet* . Hiſtrius SCtum eſt, quo vetita in theatris ſeſſio. Cetera quae ibid. in Valerio ſequuntur , non ex SCti majeſtate , ſed ex Scriptoris ingenio profecta . *Vt ſcil.* , ait , *remiſſioni animorum junctā ſtandi virilitas , propria Romanae gentis nota eſſet* .

Porro piaculum fuerit, ſi quae ex Valerio protuli , non eadem & ex Livii Epit. XLVIII. huc afferam . *Cum locatum a cenſoribus theatrum extrueretur , P. Cornelio Naſica auctore , tamquam inutile & nociturum publicis moribus* (praeter Graecanicam mollitiem evitandam , addit Appianus & hanc cauſam , *tamquam novarum ſeditionum materiam* , placuiſſe deponi) *ex SCto deſtructum eſt, populuſque ALIQVAMDIV STANS ludos ſpectavit* .

Poſt illud ergo tempus *Aliquamdiu* ſpectatores ſtetiſſe , Florus ex Livio prodidit . Vtinam quouſque illud *Aliquamdiu* (quod incertis finibus vagatur) pertineat , indicaſſet . Promovet aliquid Tacitus , etſi nihilo certiora prodit . Nam Ann. XIV. cap. 20. inter varia de quinquennali ludicro Romae inſtituto judicia, ita refert : *Quippe erant , qui Cn. Pompeium incuſatum a ſenioribus ferrent , quod manſuram theatri ſedem poſuiſſet . Nam antea ſubitariis gradibus , & ſcaena in tempus ſtructa, ludos edi ſolitos : vel ſi VETVSTIORA repetas, ſtantem populum ſpectaviſſe ; ne , ſi conſideret , theatro dies totos ignavos continuaret* . Diverſarum quidem converſionum articulos tangit ; ſed explicate nihil, ut queas intelligere , quouſque *Seniores*, quove *Vetuſtiora* porrigi velit . Sed tamen conſideratis omnibus, diſtingui tempora in hunc modum poſſunt . Seniores illi a quibus ſedentibus (quamvis in *ſubitariis gradibus*) ludos ſpectari datum , potuere viginti circiter annis ſtabili Pompeiano theatro antecedere . Ita circiter annum Vrbis DCLXX. (nam Pompeii theatrum an. 689. poſitum) illi *ſeniores* fuerint oportet . Ad haec eamdem Seniorum periodum etiam vela a Q. Catulo in theatris ſuſpenſa pertinent , uti mox oſtendam. Subiicit Tacitus : *Vel ſi vetuſtiora* (his ſenioribus) *repetas tempora , ſtantem populum ſpectaviſſe* . Haec *tempora vetuſtiora* ab illo SCto in Naſicae ſententiam facto incipiunt , quo populus vetabatur ſedere, & uſque ad ann. circ. DCLXX. pertinent. Spatium quidem ſexaginta amplius annorum intercedit: ſane longius, quam pro illo ALIQVAMDIV Epitomae Flori . Sed tamen Floro , qui ſero ſcripſit , breve id intervallum retro reſpicienti viſum . Ac Tabula quidem noſtra (in qua nec gradus nec ſubſellia memorantur) ad *vetuſtiorum* Taciti *temporum* finem pertinet . At ſtatim poſt haec tempora , cum infinitis Graecanicis municipiis civitas data fuiſſet , quorum magna pars Romae domicilium fixit; quid mirum ſi ex tanta Grajorum colluvie Graecanicorum theatrorum deſidia, in quibus ſpectatores ſedebant , Romam inducta fuerit ? Ita equidem Taciti periodos illas diſtinguo ; & ita ut noſtrae Tabulae & veriſimilitudini apprime conveniant .

Venio jam ad Q. Lutatii Catuli *Vela* : quae Romae *Primus omnium* (ait Plinius XIX. 1.) *invenit Q. Catulus , cum Capitolium dedicaret* . Dedicavit autem id conſul Catulus eopte anno , quo Sylla mortuus, Vrbis DCLXXV. Confer Plinium XVII. 43. & Tacitum in III. Hiſt. qui id ſolum felicitati Syllae defuiſſe queruntur , quod non dedicarit : quod a Catulo factum , Plutarchus in Poplicola tradit . Taxat autem hunc Catulum Val. Max. II. 4. 6. quaſi qui *Campanam imitatus luxuriam , primus ſpectantium conſeſſum velorum umbraculis texit*. Eamdem totidem verbis notam ei Ammianus inurit · ſed *in aedilitate ſua* eum id feciſſe cum dicit, a Plinio recedit, qui a dedicante Capitolium, h. e. a conſule id factum narrat . Mitto tricas . Verum ſi ob vela in theatro ſuſpenſa tantā is apud poſteros infamia flagravit ; non temere poſſet & hac ſuſpicione onerari novā , quaſi idem quoq. dederit operam , ut adverſus vetus illud, Naſica auctore , SCtum (quo nihil moleſtius populo laſcivienti videbatur) ſedendi etiam veniam in theatro fecerit . Verum fruſtra de auctore ſedendi quaerimus, quando certum eſt, ſub idem fere tempus & ſederi coeptum , & umbracula velis fuiſſe quaeſita .

Antequam hinc abeo , reſtat evellendus ſcrupulus . Nimirum pro explorato poſuimus , aevo

artis

4 *quae ad eos ludos opus erunt in loco publico ponere ſtatuere, eiſque, quibus diebus eos faciet, loco publico uti*
5. *liceat, ex hac lege nihil rogatur.*

§. V. Nec ſcribae librarii.

6 *Qui ſcribae librarii magiſtratibus apparebunt, ii quominus locis publicis, ubi quiſque eorum apparebunt,*
7 *juſſerit, apparendi cauſa utantur, ex hac lege nihil rogatur.*

ecquidnam monſtri eſſet. Egomet in illis æris Britannici locis de hac Neapolitani nota, quae tunc animo exciderat, nihil notavi. At lector, ſiquando ad ſuperiora Britannici legenda recurret, meminerit, moneo, notae hujus; ac ſimul animadvertat, eamdem hanc eſſe notam, quae in veteribus monumentis pluribus variata modis occurrit, velut CIↃ, aut CIↃ, aut ut Arabica numeri octonarii nota jacens veluti ∞. Omnium hujuſmodi millenarii notarum geneſis ab illo æris hujus charactere derivatur, aut ſaltem cum hac una notâ omnes mutuâ cognatione vinciuntur.

VER. 4. *Ceteraque, quae ad eos ludos opus erunt*] Scaenae choragium his verbis deſignatur: non vero cuneata graduum tabulatio, quae utpote moliminis magni negotium, diſertim nominaretur, ſi quidem de hac quoque circumferenda hîc ageretur.

VER. 6. 7. *QVEI Scribae librarei*] Rectum plurale τῦ *Librarius*, ut & omnium in IVS finitorum, in omnibus marmoribus & antiquioribus Mss. in ſimplex I. definebat, idque interdum altiuſculum. Itaque a LIBRARIVS fiebat plurale LIBRARI. At ſtante republica I proſodiâ longum, plerumque in EI reſolvebatur, ut in aere noſtro millies. Hinc iſtud LIBRAREI pro LIBRARI profectum. Nolo autem de *Scribis* deque *Scribis librariis* ab aliis dicta recoquere. Apud Judaeos quanti *Scribarum* dignitas fuerit, ex Evangelica hiſtoria ſatis conſtat. Multo etiam pluris iidem in Graecorum urbibus, praeſertim Aſiaticis, habebantur. Ac fuit ubi Γραμματεὺς ſummus apex honorum eſſet: Horum mentione referta ſunt marmora & numiſmata. De quorum ſcribarum dignatione videndus prae ceteris Spanhemius in *De praeſt. num.*

At ne Romae quidem *Scribatus* multo minoris initio fuit, ſi Feſtum (2) audimus; ſique ad C. Flavii (3) hiſtoriam animum advertimus. Tamen ultimis reip. tempo-

aeria hujus non ſeſſitatum in theatro fuiſſe. At contra hujuſmer aeris v. 64. ſediſſe ſpectatores dicuntur. Verum ſunt alia omnia. Hic de Roma agitur, illic de Graecanicis municipiis: hic de ludis theatralibus, illic de gladiatoribus deque circi ſpectaculis: de quo in loco plura.

(2) *Feſti locus ſanatur & illuſtratur.*

In Feſto hodie ſic legitur: *SCRIBAS proprio nomine antiqui & Librarios & poetas vocabant.* Recte ſatis: nam *Scriba* re vera ſcribentium nomen commune videbatur: at *proprio nomine* dupliciter ab antiquis uſurpabatur, ſive pro *Librariis* (qui & *Scribae librarii* junctim dicebantur) ſive pro *Poetis*. Cur hoc alterum? nimirum quia apud veteres duobus Graecis vocabulis (nempe γραμματεῦς & γραφεῦς) unum *Scribae* nomen olim reſpondebat. Quare *Scribae* dicebantur tum Γραμματεῖς (qui etiam poſtea ſic vocati) tum praeterea *Scriptores* ſive auctores (qui Graecis ſunt γραφεῖς) quos Feſtus ait, olim *Scribas* fuiſſe vocatos, ſicuti & apud Iudaeos & Graecos Aſiaticos. Ergo in Roma vetere auctores operum & commentariorum non aliter, quam *Scribae* vocabantur. Quia vero apud Romulidas (ſicut apud Graecos, ceteraſque nationes) proſa oratio elaborata recentior verſâ fuit; hinc Romanorum antiquiſſimi non aliter, quam vinctâ oratione utebantur in quibuslibet rebus poſteritati mandandis: cujuſmodi carmen Saliare erat, & alia plurima quae perierunt. Eâque gratiâ Feſtus ait, ab initio *Poetas* (h. e. verſuum, qui ut illis temporibus non multum a proſa diſcrepabant, ſcriptores) *Scribas proprio nomine* fuiſſe vocatos.

Porro ubi Feſtus veterem *Scribarum proprio nomine* notionem docuiſſet, de ſuo tempore ita pergit: *At nunc dicuntur Scribae* (proprio ſcil. nomine) *quidem librarii, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis.* Poſt illud *Quidem*, exſpectabas aliquod μόριον adverſativum, veluti *Autem*, *Vero*, *Tamen* &c. Nunc quia nihil tale ſequitur, non dubito pro *Quidem*, quod nihil eſt, reponere *Quidam*, id maxime exigente ſententia. *At*, inquit, *nunc* (proprio nomine) *dicuntur Scribae* (non omnes librarii, ſed tantum) *QVIDAM*, *qui* (ſcil.) *rationes publicas ſcribunt in tabulis.* Jam vero quod Livio Andronico (*Scribarum* veterum uni) & *Scribis* aedem Minervae in Aventino antiquitus fuiſſe attributam ſcribit, & reliqua, quae ibid. affert; id etiam pulchrum antiquitatis monumentum eſt, quod potes ex ipſo Feſto ibidem cognoſcere.

(3) Caii ſive Cn. Flavii (qui ipſe ingenuus, etſi libertino patre natus, ex ſcriba aedilitio repente aedilis curulis creatus fuit) hiſtoria ex Livio IX, c. 46. Gellio VI. 9. ex Piſonis annalibus, Tullio

poribus haud paullo abjectiore loco fuit, ut hinc & ex aliis monumentis conſtat: etſi tum quoque Cicero de Scribis(4) magnifice loquitur. Hos Romae ingenuos (5) fuiſſe minime dubito: at foris libertinae plurimum conditionis erant, ex iis ſcil. qui, cum optimatibus ſervitutem olim ſerviiſſent, facile poſtea favore patronorum ad honores in coloniis aditum ſibi patefaciebant, quod ex ſubjecta (6) inſcriptione poteſt intelligi.

Porro apud Romanos hoc Scribae a Notariis differebant, quod *Notae* (quibus notarii dicta excipiebant) a litteris. Scribarum, qui magiſtratibus apparebant, peculiare munus erat rationes in tabulas referre, libroſque conficere, ex quo & *Librarii* vocabantur. *Scribae librarii* ubi non in monumentis antiquis occurrunt? niſi quod in SCto apud Frontinum artic. 100. cum ET inſerto ſic reperio, SCRIBAS ET LIBRARIOS: quod erroris alibi damnavi: nunc (7) abſolvo. Porro *Scribae* & *Scribae librarii* a diverſitate ſive magiſtratuum, quibus apparebant, ſive rerum, in quibus deſcribendis verſabantur, diverſa ſibi cognomina adſciſcebant. Itaque in marmoribus hic *Scriba aedilitius*, ille *quaeſtorius* &c. inſcribitur: a re autem *Scriba cenſualis*, *navalis*, *libellenſis*, &c.

IBID. *EI* (pro *ii*) *quominus locis publicis*, *ubi is* (pro *iis*) *quiſque eorum* (magiſtratuum) *apparebunt juſſerit . . . utantur . . .*] Inſolens ſane conſtructio planeque σολοικοφανὴς *Apparebunt juſſerit*. Quam tamen tueri pro virili ſatago. Si quidem particula VT uſus, ſcripſiſſet, *VT appareant*, *juſſerit*; rectum eſſet & quidem vade ac ſponſore Plauto Amphit. I. 1. 50. *Telebois jubet*, *ſententiam VT dicant ſuam*. Adhaec in l. 7. D. *de l. Jul. repet.* Legis Juliae haec verba recitantur: *Nequis ob judicem arbitrumve dandum*, *mutandum*, *jubendumque VT judicet*, *neve ob . . . non jubendum VT judicet . . . . aliquid acceperit*. Hirtius de bello civ. lib. 3. *Julius Caeſar juſſit militibus*, *NE qui captivorum violarentur*. Haec quidem rariora ſunt, ſed antiquis ſuffulta teſtibus. Atqui dices, ne ſic quidem Tabulam in tuto fore, quippe in quo deeſt VT, quod in ſuperioribus exemplis adeſt. At hoc ſi ſibi Tacitus antiquitatis aemulator ſumpſit, ut demeret VT, id Tabulae non licuit? Certe apud Tac. Ann. XIII. 15. ita reperio ἀσυνδέτως (h. e. ſine VT) *Britannico juſſit*, *exſurgeret*, *progreſſuſque in medium*, *cantum aliquem inciperet*. Nec aliter Suetonius

lio & aliis tritiſſima eſt. Idem etiam ſummâ nobilium invidia aedem Concordiae dedicavit.

(4) Cicero in Ver. *Ordo* (ſcribarum) *honeſtus*, *quod eorum fidei tabulae publicae*, *periculaque magiſtratuum committuntur*. Illud majus, quod Torrentius (ad Suetonii Claudium cap. 1.) Romae ſcribas obtinuiſſe ordinem equeſtri proximum putat: id quod ex Verrinarum loco III. 79. colligi poteſt, ubi de ſcribis haec ait: *Cum decuriam emerunt*, *ex primo ordine exploſorum*, *in ſecundum ordinem civitatis* (equeſtrem) *ſe veniſſe* dicunt. *Decuriam emere* idem quod in Scholiaſte Juven. *Decuriam comparare*, alibi *Scriptum comparare*, h. e. ſcribatum emere, quia in decurias deſcribebantur.

(5) Sigonius lib. II. cap. 15. *De Ant. ju. civ. Rom.* Scribarum ordinem ex ingenuis potius, quam ex libertinis conſtitiſſe exiſtimat. Adhaec Horatius (auctore Suetonio in ejus vita) ex tribuno militum, *Scriptum quaeſtorium comparavit*. Sed tamen poſtea non defuere ſub Caeſaribus exempla, cum libertini ad ſcriptum faciendum perreperent. Sarmentus ille (de quo Juvenalis Sat. V. 3.) ſi Scholiaſtae credimus, *Incertum libertus*, *an ſervus*; & tamen *forma & urbanitate*, *eo fiduciae venit*, *ut praeterquam equitem Romanum ageret*, *decuriam quoque quaeſtoriam compararet*. Idque ſub Auguſto; ut ſuſpicari liceat, deteriora ſub peſſimis principibus ordini ſcribarum tam honeſto poſtea eveniſſe.

(6) Fabrettus (de col. Tra. p. 289. C) ex vita Colutii titulum marmoris affert, in quo TRAIANO . . . D. IVLIVS . D. L. MAMEVS . PRINCEPS . SCRIBA . LIBRARIVS . II. VIR . QVINQVENNALIS . . . Mox alii libertini recitantur. Hanc inſcriptionem alicujus coloniae fuiſſe, ex *duoviratu quinquennali*, colonico magiſtratu, oſtenditur: quo minus miror, magiſtratum colonicum ab homine libertino fuiſſe aditum.

At illud PRINCEPS. SCRIBA. LIBRARIVS titillat magis. Res ita ſe habet. Scribas coepiſſe aliquando in decurias deſcribi, in confeſſo eſt tum ex Verr. III. 79. (vide ſupra Adnot. 4.) tum ex hac narratione Suetonii Claudio cap. 1.: *Corpus ejus* (Druſi) *ſuſcipientibus obviis ſcribarum decuriis*, *ad Vrbem devectum*. Decuriae vero cujuſque qui primus deſcriptus eſſet, is facile ex hujus marmoris indicio PRINCEPS SCRIBA LIBRARIVS decuriae ſuae dicebatur. Ita Mameus ille non aliter, opinor, quam ſuae decuriae princeps exſtitit.

(7) Olim *ſcribatus* tribus modis exprimebatur. Interdum abſolute *Scriba*: alibi junctim *Scriba librarius*: alibi *Scriba & librarius*. Iſtud ultimum in SCto apud Frontinum artic. 100. uſurpatur: SCRIBAS ET LIBRARIOS. Hoc autem ita dictum puto, ſicuti VI. VIR. ET. AVGVSTALIS in plurimis marmoribus, etſi aliquanto ſaepius ἀσυνδέτως *Sevir Auguſtalis* ſcribatur: de quo in noſtris ſchedis copioſe aliquando egimus. Nam quia re vera ſcribatus a librarii munere alius, & ſeviratus ab Auguſtalitate res diverſa erat; hoc ſatis fuit ad interponendum ET, ubi id placuit. Ceterum quia plerumque haec jungebantur, ideo & ἀσυνδέτως utrumque plurimum efferebatur.

§. VI. Nec ſervi publici ea lege tenentur.

8 *Quae loca ſervis publicis ab Cenſore habitandi, utendi cauſa adtributa ſunt, ii quominus iis locis utantur, ex hac lege nihil rogatur.*

nius Vitellio cap. 14. *Quo* (edicto) *jubebat, intra Kal. Octobris Urbe Italiaque mathematici excederent*. Verum ne ſic quidem abſoluta defenſio. Nam dices, fuiſſe ſaltem ſcribendum, *Appareant*, *juſſerit*, non vero *Apparebunt*. Equidem, ſi *Appareant*, legi (I) per criticos liceat, id mercer quantilibet. Verum quid ſi praeſto, id ſibi licere putaſſe legislatorem, ut modo indicativo uteretur? Aut vero quid ſi potius τὸ *Apparebunt* ſic quaſi vocem indeclinabilem uſurpavit? Forſitan enim illud *Apparebunt* (quaſi ἄκλιτον, h. e. *flexione carens*) referendum eſt ad verba quibus magiſtratus utebatur, ferme hujuſmodi, *Illo die*, *illo loco ſcribae Apparebunt:* imperative. Hoc ubi magiſtratus indicebat, tunc vulgo dicebatur *jubere τὸ Illic Apparebunt*. Utut eſt; locus mendi ſuſpicione caret; & conſilium potius, quam ſupinitatem ſubolet.

VER.8. QVAE · LOCA · SERVEIS · PVBLICEIS ·] Servos publicos paſſim in ſcriptis marmoribus abſolute *Publicos* vocari reperio. Iidem ubi libertatem aſſequerentur, praenomen quidem ab eo accipiebant, cujus opera manumiſſi fuiſſent, nomen vero ſuum priſtinum loco cognominis adhibebant. At vero pro medio illo nomine in IVS deſinente, (quod nomen gentilitium vocant) τὸ PVBLICIVS uſurpabant: aut vero aliud a proprio urbis, cui ſerviebant, nomine flexum: ut a Piſauro *Piſaurius*, a Venafro *Venafranius*, a Campana colonia *Campanius*, & hujuſmodi plurima: quibus nûnc ſuperſedeo, qui praeſertim alibi (II) haec copioſe expoſuerim.

VER.9. Hactenus priores verſus octo aeris Neapolitani ſunt, qui ad caput IV. (in aere Britannico inchoatum, in Neapolitano abſolutum) pertinent. Sequitur jam Legum vere Municipalium Digeſtum, ſive Complementi Neap. Caput I. ſeu (ſi libet junctim cum Britannico numerum cogere) quintum. Hujus vero Capitis verſus I. (qui nonus aeris eſt) ita legitur: *Quicumq. in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Foris, Conciliabulis civium Romanor. duumviri . . . erunt*. Atque haec locorum, in quibus cives Rom. incolerent, quina nomina ad duodecies eodem ordine in Tabula inculcantur. Qui me locus monet, ut ſemel eo labore perfungar, unaque tractatione de his omnibus differam.

D I A T R I B A.

De diverſis locorum a civibus Romanis circa legis Juliae tempora habitatorum nominibus, conditionibus, formuliſque regiminis.

C A P. I.

Quo primum tempore ſumma locorum civium Romanor. diviſio in Colonias, Municipia, Praefecturas, Fora, Conciliabula uſurpari coepta. De Mamiliae legis aetate.

Quando primum ea quinque locorum vocabula junctim audiri coeperint, mihi non dum planiſſime conſtat. *Fora* & *Conciliabula* pluries alibi juncta leguntur: cum quibus interdum aliud aliquod nectitur nomen

(I) Ceteroqui haud ingens utrinque diſtantia. Ex APPAREBVNT enim inductâ labiali littera, & V in A verſo, fiet APPAREANT.

(II) Extat ea de re ſcriptiuncula, quae ſine meo nomine Tomo V. Calogerianorum Opuſculorum (Venet. an. 1731.) pag. 161. prodiit, non ſine tamen plurimis operarum erroribus. Opuſculi occaſio fuit marmor Campanum hujuſmodi:

SEDATO . COL
CAMPANIA . PHRONIME
PATRI
VIX . AN IIII

Vbi noſtri homines cum v. 1. *Sedato colliberto* legerent, non extricabant. Oſtendi legendum, *Sedato coloniae* (ſupple *ſervo*) *patri Phronime* (filia) quae poſt manumiſſionem, adſcivit ſibi a colonia nomen; eoque ſupra vetus nomen dicta eſt etiam *Campania*. Plurima ibi exempla luculentiſſima ſervorum publicorum attuli, qui libertatem adepti, modo *Publicii* vocari, modo nomen ab urbe manumittente inclinatum ſibi quaerere conſueverunt.

nomen. Sed nuſquam ante hanc noſtram Tabulam, & ante Legem Mamiliam junctim quina. Verum quia Mamilia aere noſtro habetur anterior; ex eà prius loca decerpam, in quibus ea ſimul vocabula cumulantur.

In legis Mamiliae de Limitibus (cujuſmodi in Collectaneis rei agrariae Goeſianis proſtat) Caput III. ſic incipit. *Quae colonia hac lege deducta, quodve municipium, praefectura, forum, conciliabulum conſtitutum erit . . . is cujus is ager erit, terminum reſtituendum curato: idque magiſtratus, qui in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo jure dicundo praeerit, facito ut fiat.*

Mox capite IV. qui haec quinûm generum loca incolunt, iis omnibus commune nomen (*Colonis* nempe *municipibuſque*) inditur; & ita meo judicio, ut prius nomen de ſolis coloniis intelligatur, alterum vero commune municipiis, praefecturis, foris, conciliabulis fuerit. Re vera praefecturas & conciliabula (quidni & fora?) interdum evaſiſſe municipia, alibi notabitur.

Jam vero caput V. ita incipit: *Qui hac lege coloniam deduxerit, municipium, praefecturam, forum, conciliabulum conſtituerit, in eo agro, qui ager intra fines ejus coloniae, municipii, fori, conciliabuli, praefecturae erit, limites decumanique ut fiant, terminique ſtatuantur, curato.*

Poſtremo eod. cap. medio ſcribitur: *Cum Curator* (cujus ſcil. *juriſdictionem, reciperatorumque dationem addictionem* eſſe proxime ſanxerat) *hac lege non erit, tunc quicumque magiſtratus in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo jure dicundo praeerit, ejus magiſtratûs ea de re juriſdictio, judiciſque datio addictio eſto.*

Atque haec in Mamilia primum reperio, itemque in aere Neapolitano. At longo poſt intervallo haec eadem Paulus in IV. Sent. tit. 6. §. 2. ita cumulavit: *Teſtamenta in municipiis, coloniis, oppidis, praefectura, vico, caſtello, conciliabulo facta, in foro* (venalium, aut judiciario) *vel baſilica praeſentibus teſtibus vel honeſtis viris, inter horam ſecundam & decimam diei recitari debent.* Tantum *Fora* ex quinis illis Tabulae nominibus praeterivit, quorum loco *Oppida, Vicos, Caſtella* adnumeravit. Locus ſane notatu dignus. Atque inter recitata teſtimonia hoc intereſt, quod in Vrbe Roma, in qua promulgata Mamilia fuit, viſum e dignitate populi Rom., ut *Coloniae* (utpote ex Roma propagatae, ac veluti Romae totidem) municipiis praeponerentur ſuopte quadamtenus jure utentibus: at contra tabula haec (utpote in Heraclienſi municipio deſcripta propoſitaque) *Municipii* dignitatem maluit anteferre coloniis: nec aliter Paulus ex vero judicavit. De quo diſcrimine extremâ hac Tabulâ rurſus agam.

Nunc de Mamiliae (ex qua primum quina haec nomina prodierunt) aetate libet aliorum opinionem ſimulque noſtram proponere. Pighius eam legem anno Vrbis DLXXXVIII. a tribuno pleb. C. Mamilio Turrino latam putat. Exſtat hujus denarius cum epigraphe C. MAMILIVS. Q. F. TVRRINVS, in cujus averſa parte inter cetera aratrum ſcalpitur: quod argumento eſt, hunc Mamilium legis Mamiliae de Limitibus auctorem fuiſſe, quippe cum limites aratro ſignarentur. Eadem Vaillantii ſententia eſt in gente Mamilia num. 1. & 2. Ergo, ſi his creditur, huic Mamilio antea cognomen *Turrino* fuit, ut in denario. At ex lege ab eo de *Limitibus* lata non niſi poſtea *Limetani* ſibi nomen quaeſivit, quod tranſmiſit ad poſteros. Id quod ex *C. Mamilii Limetani* denariis cognoſci poteſt: qui quidem videtur *Turrini* nepos exſtitiſſe, idem vero anno Vrbis DCXLIII. plebis tribunus fuit, teſte Salluſtio.

Proderit autem locum Salluſtii adſcribere Bel. Jug. cap. 40. ita narrantis: *Interea Romae C. Mamilius Limetanus Tr. pl. rogationem ad populum promulgat, uti quaereretur in eos, quorum conſilio Jugurtha Senati decreta neglexiſſet*, & reliqua ad eamdem legem pertinentia. Atque huic alteri Mamilio, cui *Limetano* cognomen, non priori illi Turrino, Urſinus ad Sall. & Manutius in *de Leg.* legem Mamiliam de limitibus acceptam referunt.

Quid equidem in hoc diſcidio ſentiam, paucis expono. Ea Mamilia, cujus tria tantum Capita in collectaneis agrariis reſtant, non videtur magno intervallo a noſtra hac Tabulâ divellenda, ut vel ex quinûm generum locis (nim. *Coloniis, Munic.*

Munic. Praefecturis , *Foris* , *Conciliabulis*) utrobique ad nauſeam inculcatis, cognoſcitur, quae nuſquam antea cumulata reperias. Sane ſiquem alium Mamilium tribunum pl. proximiorem Legib. Juliae Plotiaeq. (quarum haec Tabula aut pars , aut appendix fuit) liceret oſtendere ; huic eam Mamiliam , cujus fragmentum reſtat , accepto referrem . Vel ſic tamen Salluſtianus Mamilius cum viginti tantum annis Juliae legi praeceſſerit , potuit Mamiliae lator fuiſſe ; praeſertim cum quae tempora Gracchanas turbas ſubſecuta fuerunt , iis agrariae plurimae contentiones exſtiterint, quae talem de limitibus rogationem a C. Mamilio anni 643. tribuno extorſerint.

Accedit , quod eidem *Limetani* cognomen fuit (ut ex Salluſtio & ex denariis oſtenditur) quod illi facile haec de limitibus lex conciliaverit. Aut ſi malumus hunc Noſtrum id cognomen a majoribus hereditarium accepiſſe ; tum neceſſe erit , duas ſaltem exſtitiſſe Mamilias de Limitibus latas : quarum quae exſtat , juniori anni 643. debeatur , prior vero alia *C. Mamilio Turrino* anni 588. plebis tribuno . Qui antiquior cum poſt tribunatum cognominari ab ea lege *Limetanus* coeperit ; non mirum ſi ipſe in denariis eo cognomine careat , quod tamen ipſe poſtea ad liberos tranſtulit . Atque haud ſcio an ad illam priorem pertineant , quae antiqui ex Mamilia (8) recitant . Neminem vero turbet , ſi duplicem unius argumenti Mamiliam adſtruere ſatagam , aut certe cupiam . Neque enim id veri ſimilitudine caret ; quippe cum domeſtica decora nepotes revocare in ſuam familiam uſque ſtuduerint .

Antequam hinc diſcedo, non omittam, huic *C. Mamilio Limetano* (cui equidem Mamiliam hodie ſuperſtitem tribuo) laudem conciliari maximam ab uno illo nummo , quem in ejus memoriam Trajanus Aug. reſtituit; nec enim niſi optimis principibus, aut laudatiſſimis ſtantis reip. viris hunc ille numiſmatum reſtitutorum honorem (ab acri meritorum aeſtimatore profectum) tribuit . Qui nummus reſtitutus (aeque ut in ceteris hujus) hinc caput Mercurii praefert , illinc Vlyſſem pileatum (a quo adſcivere Mamilio genus) abblandiente cane: ubi in area legitur: C. MAMIL. LIMETAN. in ambitu vero : IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. RESTituit .

Atque ex hactenus dictis intelligitur, cum illa quinûm locorum enumeratio legi Mamiliae (anno fere vigeſimo ante Juliam Plotiamque latae) fuerit cum ære noſtro communis ; proinde aes iſtud aut illarum legum partem , aut appendicem videri poſſe . Nam nihil nunc de argumenti affinitate dico .

C A P. II.

De Municipiorum Coloniarumque notione, & utrorumque diſcrimine.

De *Coloniis* plura olim in Comment. ad Mutilum Amphith. Camp. titulum ediſſerui, & alibi paſſim , ſicuti & de *Municipiis*. Horum accurata notitia verumque diſcrimen ex Gellio XVI. 13. ex Feſto & antiquis aliis , ſed & ex Sigonio , M. Velſero, & ex Spanhemii Orbe Rom. peti poterit . Nec dubito , ubi ad hujus æris Neapolitani Cap. ultimum ventum fuerit , ubi de populis fundis diſputandum erit , quin argumenti parilitas plura de his exſculptura ſit . Interim paucis habeto .

Gellius XVI. 13. dum inter ea diſtinguit , ſimul veram utriuſque notionem docet. *Coloniarum*, inquit, *alia neceſſitudo eſt* (quam municipiorum) *nec enim veniunt extrinſecus in civitatem, nec ſuis radicibus nituntur* (quorum utrumque municipiis peculiare facit) *ſed ex civitate quaſi*

(8) *Ciceronis de Mamilia locus ex altero Aggeni loco correctus & illuſtratus.*

De lege Mamilia ita apud Tullium in I. de leg. cap. 21. ſcribitur : *Controverſia natu eſt de finibus : in qua quoniam uſucapionem XII. sabulae inter quinque pedes eſſe voluerunt , depaſci veterem poſſeſſionem Academiae ab hoc acuto homine non ſinemus ; nec MAMILIA LEGE ſinguli , ſed ex iis* (melius *ſed Ex XII.*) *tres arbitri fines regemus* . Illud (*Vſucap. XII. Tab. inter quinque ped. eſſe voluerunt*) non modica luce allinemus ex his Aggeni Vrbici: *De Fine LEX MAMILIA quinque pedum latitudinem praeſcribit ; quoniam hanc latitudinem vel ITER ad culturam accedentium occupat, vel circumactus aratri: QVOD VSVCAPI NON POTEST* . Haec Aggeni ſuadent, ut in Tullio ſit legendum : *VSVCAPI* (non *uſucapionem*) *XII. Tabulae ITER* (non *inter*) *quinque pedes* (iſtud, *iter quinq. pedes*, appoſitio eſt) *POSSE* (non *eſſe*) *noluerunt* (male *voluerunt*) . Lege ergo : *Vſucapi XII. tab. iter quinq. pedes poſſe noluerunt*. Gravi ulceri gravior medela.

Haec Tullii Aggenique ad utram (ſi duae fuerint) Mamiliam pertineant , quis auguretur ?

propagatae ſunt, *& jura inſtitutaque omnia populi Rom. non ſui arbitrii habent*. Municipia igitur ſui ſunt juris & arbitrii, ſuarum legum, ſibique ipſa ſufficiunt: Coloniae vero ſunt propagines quaedam ex pop. Rom. traduces, & reip. Rom. veluti effigies ac ſimulacra.

Ac Municipia non unius ante Jul. leg. fuere generis: poſt Juliam vero ad unam fere formam regiminis redacta fuerunt, ut non tantum *muneris* (militaris ſcil.) *capiendi* participes fierent (quod olim tantum concedebatur, & a militari *Munere* in legionibus *capiendo*, *Municipes* vocabantur) ſed ut & ſuffragium haberent, & honores Romae conſequerentur: interim vero in ſuis Municipiis iidem Romanis legibus viverent, non plane omnibus, ſed iis quarum populus eorum *Fundus* factus eſſet. Haec explicatius ad æris hujus Caput ult. praeter quae praelibavimus pag. 114. Adn. 84.

Ceterum quod in ære Neapolitano iſto *Municipia* coloniis conſtanter praeferantur, id eo factum quod haec Tabula in ipſo Heracleae municipio ſculpta fuerit: municipia autem ipſa, utpote ſui quodammodo juris, ſeſe coloniis anteponebant. Nec aliter Gellius initio laudati cap. judicavit, uſus etiam auctoritate orationis Hadriani, Italicenſes, Vticenſes aliosque reprehendentis, qui *in jus coloniarum mutare geſtiverint*, contra vero laudantis Praeneſtinos, ſumma ope a Tiberio flagitantes, ut ex colonia in municipii ſtatum redigerentur. Habes cur merito in ære hoc praeponantur municipia coloniis. At contra eadem in lege Mamilia coloniis poſtponuntur. Quid ita? Quod ea lex Romae ſcripta fuit. Romae autem (ut ait eodem extremo cap. Gellius) coloniarum *conditio*, *cum ſit magis obnoxia & minus libera*, *potior tamen & praeſtabilior exiſtimatur propter amplitudinem majeſtatemque populi Rom. cujus iſtae coloniae*, *quaſi effigies parvae ſimulacraque eſſe quaedam videntur*. Sed recte eſt, quod Paulus ICtus, dum in IV. Rec. ſent. (cujus locum ſup. cap. I. protuli) Municipiis cauſam haud obſcure adjudicat, quippe quae coloniis priora recitat.

C A P. III.

De Praefecturis earumque variis conditionibus.

§. I. *Conditionis praefecturarum ſpecimen ex Capua petitum*. *Obiter de multiplici Capuae fortuna*.

Sicuti Municipiorum Coloniarumq. honorificentiſſima conditio fuit (quippe quorum erat commune concilium reſq. publica, ipſique ſe ſive Romanis, ſive partim his partim ſuis ſeſe moribus atq. inſtitutis regebant) ſic Praefecturarum ſtatus deterrimus erat, ſi quidem talis in omnibus extitit, cujuſmodi Capuae & in aliis pleriſque fuit. Non hic loquor de priore Capuae praefectura anni CDXXXV. (quam brevem minimeque duram fuiſſe infra Adnot. 10. oſtendetur) ſed illam praefecturae formulam intelligo, qualis urbi primariae, poſtquam expugnata a Romanis anno Vrbis DXLII. fuit, praeſcripta a proconſule Fulvio Flacco fuit. Nam poſt duriter in ſenatum ac primores civitatis ſaevitum, *De urbe* (ait Livius XXVI. 16.) *agroque reliqua conſultatio fuit*, *quibuſdam delendam cenſentibus*, *praevalidam*, *propinquam*, *inimicam*. *Ceterum praeſens utilitas vicit*. *Nam propter agrum* (*quem omni fertilitate terrae conſtabat primum in Italia eſſe*) *urbs ſervata eſt*, *ut eſſet aliqua aratorum ſedes* . . . *ager omnis & tecta* (9) *publica populi Romani facta*. *Ceterum habitari tantum tamquam urbem*, *Capuam*, *frequentarique placuit*: *corpus nullum civitatis*, *nec ſenatus*, *nec plebis concilium*, *nec magiſtratus eſſe*: *ſine conſilio publico*, *ſine imperio multitudinem*, *nullius rei inter ſe ſociam*, *ad conſenſum inhabilem fore*: *Praefectum ad jura reddenda ab Roma quotannis miſſuros*. Omitto cetera, quibus Livius, quae ad Capuam a Fulvio geſta, ea ab omni parte laudabilia fuiſſe oſtendit. Et tamen de tanta illa ſeveritate fuiſſe aliquid poſtea remiſſum, videtur Tullius in Sextiana cap. 4. innuere: quod quale fuerit, dicerem, ſi liceret filum incepti ſermonis de praefecturis abrumpere. Sed tamen quid vetat

(9) Cave τὸ *Publica ad Pop. Rom.* referas, quod cum *Tectis* junctim eſt pronuntiandum. *Agrum omnem* vult *populi Rom.* eſſe, at *Tecta* non omnia (nec enim domini ab ſuis aedibus deturbabantur niſi ſiquid admiſiſſent proſcriptione dignum) ſed tantum *Publica* populi Rom. facta. Ergo Praefectura Campana aerario ſuo caruit. Siquid ſumptuum faciendum foret, id ex aerario populi Rom. erogabatur.

vetat diverſas Capuae vices ſeorſum (10) enumerando potius percurrere, quam accurata inquiſitione diſcutere? Ceteroqui debetur hoc tum tantae urbis claritudini, ut ex ipſa diſcamus potiſſimum quid ceteris factum fuerit; tum etiam quod merito eadem apud Feſtum urbium in praeſecturae formulam redactarum agmen ducat.

§. 2. *Locus Feſti de Praefecturis inquinatiſſimus ex priſca ſcriptura & ex Dione emaculatur; ſed & variis juvatur & explicatur locis.*

Verum quid moror, quin Pompeium ipſum Feſtum de Praefecturis in commune docentem producam in medium? Ejus locus quantilibet aeſtimandus tres partes com-

(10) *EXCVRSIO de diverſis Vrbis Campanae vicibus antequam duriſſimam praefecturae conditionem ſubiret, ac donec tandem coloniae jus conſecuta, gravi jugo levaretur.*

Non h'e hiſtoriam, ſed indiculum earum viciſſitudinom teaam. Nec de Capua agam, quamdiu ejus reſpublica ſuas ipſa ſibi ees habuit, ac ſeorſum ab Rom. populo agens, nec foedus eum eo nec bellum habuit. At poſtquam immiſceri eum Romanis coepit, interdum aequo cum iis foedere joncta fuit, interdum iniquo.

Anni CDXIII. Campana deditio ad iniquum foedus pertinet. Et qoidem jam antea anno CDX. metu Samnitium adacti Campani ſe Romanis dediderant. Liv. VII. 31. At ſub haec ubi apud eos potior ſocietas eum Latinis fuiſſet, tum veeo ſeeuta deterior illa deditio, quae exſtat apud Livium VIII. 11. ubi adeo accifas ees Latinorum refert, ut eorum deditionem conſoli ſactam *Campani ſequerentur: Latium Capuaque agro multati*.

An. CDXV. *Campanis equitibus* (air Liv. VIII. 14.) *honoris cauſa, quia cum Latinis rebellare noluiſſent . . . civitas ſine ſuffragio data*.

Ann. CDXXXII. ab Vrbe condita *Sp. Poſtumio* (verba ſunt Paeerculi I. 14.) *Veturio Calvino Coſ. Campanis data eſt civitas, partique Samnitium ſine ſuffragio*. Huc hexametee Ennii apud Cenſoeinum pertinet.

Civeis Romanei tunc factei ſunt Campanei.

Ab illo ſcil. tempote Municipii jure frui Capua coepit, ſed non niſi leviore illo jure municipii, quo nim. *municipes* militiae *munus caperent* in legione uti eives, non in auxiliis uti ſoeii.

Anoo tamen CDXXXV. h. e. vix interjecto triennio, videtut inter praeſecturas numetari coepiſſe: de quo Livius IX. 20. ita ſcripſit: *Eodem anno* (435. M. Foslio Flaccinatore, L. Plautio Vennone Coſ.) *primum praefecti Capuae creari coepti, legibus ab L. Furio praetore datis, cum utrumque* (tum praefectum, tum etiam leges) *ipſi pro remedio aegris rebus diſcordia inteſtina petiſſent*. Difficoltas ſane ardua. Nam ſi uſque ab anno 435. praefectum unaque leges Campani ab Roma accepiſſene; quo pacto verum erit quod idem Livius XXVI. 16. de Capua ſcripſit, non oiſi anoo 542. ademptum Capuae eonſilium publicum, & in praefectorum ab Roma miſſotum poteſtatem delapſam ewitatem? Atqui de anno 435. res ica ſe habuit. Campana diſcordia ſciderar magiſtratus, opinor, ita nt hi parti uni, alii ſactioni alteei faverent. Quate Campanis eemedium ei malo petentibus, magiſtratum onum ſummo impeeio praeditum praefici placuit, ſicuri & Romae ſimilibus de cauſis Dictator dicebatur. Atqui nego eum qui Capuae praeficiendus erat, ab Roma miſſum (nec enim *Praefectos Capuae*, h. e. in urbe Capua, *creari*, ſcripſiſſet Livius, ſed *Capuam miſſi*, uti lib. XXVI. 16. loquitur, aut urbi *Capuae dari*) verum hoc vult Livius, Praetorem *dediſſe leges*, quibus legibus praefectus creandus eſſet Capuae non Romae. Eadem loquendi conſuetudo apud Feſtum occurrit, in loco de Praefecturis, qui mox aſſeretur: in quo *Praefectum legibus mitti* quam vim habeat, ibi explicabitue. Ac profecto quis unquam credet, Campanos omnium ſuperbiſſimos eo ſe fuiſſe demiſſuros, ut ſuapte ſponte ſeſe Romanis in ſervitutem detereimam mancipatent? Fuir hoc igitur Capuae voluntariae praefecturae genus, nec perpetuum, ſed tantiſpee duraturum, donec pacatis diſcordiia priſtinos *Meddixtuticorum* magiſtratus reducerenr; ſicuti & Romae dictatura ad breviſſimum tempus in eemedium adhibebatur. Porro & ante & poſt hoc tempus, & toto bello Hannibalico *Meddixtuticos* binos fuiſſe ſummum Capuae Magiſtratum, ſatis ex hiſtoeia compertum eſt: ut praefecturae illius Livianae, de qua dixi, remedium non potuerit non breve admodum eſſe.

Anno demum DXLII. in illud Capua incidit doriſſimum praefecturae genus, quod & a Livio, Feſtoque Pompeio (utriuſq. loca ſuperne attulimus) deſcribitur, & a Paterculo tangitur: cujus ultimi ſcriptoris locum eognoſſe prodetit. *In hoc conſulatu* (ait lib. II. c. 44. de eoloniae Juliae deductione loquens) *Caeſar legem tulit; ut ager Campanus plebei divideretur, ſuaſore legis Pompeio. Ita circiter XX. millia civium eo deducta, & jus* (h. e. proprios juri dicundo magiſtratus) *ab his* (colonis reip. Rom. ſimulacrum Capuam infereotibus) *reſtitutum poſt annos circiter CLII.* (non *circiter*, ſed ne uno minus ampliuſve) *quam bello Punico ab Romanis Capua in formam praefecturae redacta erat*.

At objiei Velleio poſſet, non a Caeſare jurisdictionem atque ſenatum Capuae reſtitutum, eum aliquot ante Caeſarem annis civilem primom coloniam quidam M. Brutus Capuam deduxerit, ſubhaec veeo & Sulla militarem. Atqui de hiſce doabus coloniis diſputatum a me accurate fuit in *Comment. ad mut. Amphith. Camp. Tit.* a pag. 5. ae deinceps, ibique oſtenſum Bruti coloniam ſtatim fuiſſe diſſipatam, Syllanam vero, aſſignationem verius, quam juſtae eoloniae deductionem fuiſſe: quoeirca ob Syllanam aſſignationem parum aut nihil de Campanae praefecturae humilitate deceſſiſſe.

Ar deceſſiſſe tamen aliquid de tanta illius primaevae praefecturae ſervitute, vel ante Juliam coloniam, certiſſimum habeo. Cieero in Sextiana, ubi res in conſulatu ſuo (h. e. anoo DCXC., quadrienoio ante eoloniam a Caeſaee Capuae conſtitutam) Capuae geſtas eetuliſſet, ita ſubjicit: *Qua de cauſa & tum* (cum Capua adhuc ptaefectura eſſet) *CONVENTVS ille Capuae* (hinc viri docti arguunt, quod in Coloniis & Municipiis *Senatus* vocabatur, hoc in Praefectutis *Conventum* fuiſſe dictum: rametſi potuit *Conventus* uni Capuae elaritudinis tantae gratia, indulgeti) *Conventus*, inquit, *ille Capuae, qui propter ſalutem illius urbis conſulatu conſervatam meo, me unum patronum adopta-*

complectitur. Prima notionem generalem praefecturae complectitur hiſce verbis: *PRAEFECTVRAE eae appellabantur in* (11) *Italia, in quibus & jus dicebatur &* (12) *nundinae agebantur, & erat quaedam* (13) *earum reſp., neque tamen magiſtratus* (14) *ſuos habebant: in quas legibus* (15) *praefecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent.* Hactenus notio rei eſt.

Sequuntur genera praefecturarum duo, unum earum, in quas populus, alterum in quas Praetor praefectos mittebat. *Quarum*, inquit, *genera fuerunt duo: alterum, in quas ſolebant ire praefecti* [*quatuor ſexvirum* pro] *populi ſuffragio creati erant in haec oppida, Capuam, Cumas, Caſilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Sueſſulam, Atellam, Calatiam: alterum in quas ibant quos praetor urbanus quotannis in quaeque loca miſerat legibus, ut Fundos, Formias, Caere, Venafrum, Allifas, Privernum, Anagniam, Fruſinonem, Reate, Saturniam, Nurſiam, Arpinum, aliaque complura.*

In his genus poſterius ab omni mendo vacat: at prius illud inquinatiſſimum eſt, nec ſine ſcriptorum codicum ope ſanabile. Ac recte eſt, quod ex priſca ſcriptura Scaliger loco vocularum trium, quas in Feſto uncis inclusi, ita recitat: [*Quatuor viginti ſexvirum num pro*] quorum loco ipſe reponit: *Qui auctore viginti ſexvirum numero, populo* &c. Sed non ſatisfacit. Ipſe in Feſti margine ſic olim priſcae ſcripturae Scaligerianae inſiſtens, correxeram: *In quas ſolebant ire* [*Quatuor ex vigintiſexvirûm numero, qui*] *populi* &c. Duo tantum monoſyllaba (*Qui* & *Ex*) adjeci: cetera partim ex Feſto, partim ex vetere Scaligeriana ſcriptura ſunt. Et quidem hanc correctionem firmat mirifice Dio lib. LIV. cap. 26. (pag. 757. edit. Reimarianae) ubi Auguſtus ex illis XXVI. ſtantis reip. viris reliquiſſe viginti ſolos, ſex ſcil. ſublatis, teſtatur, Poſt injectam igitur *XXvirum* illorum mentionem, ita pergit: *Et hi XXviri facti fuerunt ex illis XXVI. in quibus erant III. viri rerum capitalium, & alii tres ſignandae pecuniae gratia* (in nummis IIIVIRI A. A. A. F. F. dicti) *quatuor viarum urbanarum curatores* (de his IVviris diximus ad æs Britannicum) *& decem ad judicium centumvirale delecti. Duoviri enim, qui vias* (ἔξω τῦ τείχυς) (16) *extramuranas curabant, &* (praefecti) *quatuor qui in Campaniam*

adoptavit. In quibusdam hoc amplius legitur, *Me inaurata ſtatua donarat, me unum patronum* &c. Verum illud de *ſtatua* non ex Mſs. erutum, ſed ex Piſonianae cap. XI. huc intruſum fuerat. At his miſſis; jam ex Tullio perſpicitur, fuiſſe Capuae quadriennio ante deductam colooiam Conventum Optimatium, qui in commuoe conſulerent, qui Ciceronem ſtatuâ inaurata donarenr, eumque in patronum adoptarenr. Nec vero multo his ampliora in municipiorum & coloniarum curiis agitabantur: id quod ex ſexcentis lapidibus litteratis perſpicitur. Cum Campana ergo praefectura paullatim mitius agi coeperat. At poſt deductionem coloniae ſublato praefecto ab Roma ad jura dicunda miſſo, tum vero, ut ait Velleios, in totum urbi *jus reſtitutum* fuit. Hactenos de Capua dicta potrunt nonnullam ceteris etiam praefecturis, quarum ipſa caput, commodare lucem.

Quod de Campano Conventu Tullium ſibi patronum adoptante vidimus; par infra Adn. 22. exemplum afferam ex Peltuinate praefectura ſibi Nummiam communi conſilio patronam adſciſcente.

(11) *In Italia* dicens, ſatis oſtendit praefecturas extra Italiam non fuiſſe. *Italiam* autem non illam intellige, quae ſub Auguſto Alpibus terminata fuit, ſed eam quae ad extrema uſq. reip. liberae tempora Rubicone amni finiebatur. In hac tantum anguſtiore Italia fuiſſe praefecturas res ipſa ſuadet, & ex æris hujus ver. 68. apparet, de quo in loco.

(12) Ad hoc praeter cetera nundinae valebant, ut quia nono quoque die multitudo agreſtis illuc conveniebat, in eo conventu jus diceretur. Trita haec ſont, nec digna quibus ſit immorandum.

(13) Erat quidem reſpublica quaedam (nec enim ferarum ritu vivebatur in praefecturis, ſed erat quaedam in commone conſultatio) ſed ea non αὐτεξέσιοι, ſed praefectis Româ miſſis obnoxia.

(14) Habebanr quidem magiſtratus, at non ſuos, ſed praefectos, quos Roma princeps miſiſſet. Quin ne minoribus quidem magiſtratibus caruere ſuis, ſed quos aut praefectus pro imperio conſtituebat, aut quorum creandorum praefectus plebi veniam permiſiſſet. De his propriis magiſtratibus videatur inſcriptio Peltuinatis praefecturae infra Adn. 22.

(15) Tam hîc *Legibus mitti* dicuntur in ſuas quiſque praefecturas praefecti, quam etiam infra, ubi de iis loquitur praefectis, *Quos praetor urbanus*, inquit, *in quaeque loca miſerat legibus*. Ac *Mittere legibus* non aliud videtur notare, quam quod his praefectis (tum qui a populo, tum qui a praetore mittebantur) formula praeſcribebatur, ad quam componere ſuam jurisdictionem deberent. Non ergo ſolutam legibus, ſed vinctam poteſtatem accipiebanr. Alteram τῦ LEGIBVS acceptionem in fine hujus §. dabimus.

(16) In nupera accuratiſſima Reimari editione illud Dionis, οἱ τὰς ἔξω τῦ τείχυς ὁδὺς ἐγχειριζόμενοι, vertitur, *Qui vias extra Vrbem curabant*. Sed *Extramuranas* ſibi Graeca Dionis volunt. Nam (ut ex aere Britan. cap. *de Viis* patet) IVviri intra Vrbem muro tenus curabant: IIviri vero extra murum. At iſtud *Extra murum*, non ita accipe, ut vias omnes per Italiam curarent, ſed ut eorum curatio continentibus aedificiis, & inde ad mille paſſus contineretur. Vide noſtra ad æs Brit. p. 349.

Digitized by Google

paniam mittebantur , *tunc* (κατελέλυντο) *abrogati fuerant* : non ab Auguſto ſcil. ſed diu antea, h. e. partim poſt legem Juliam anni DCLXIII. partim lege Julii Caeſaris deducentis coloniam anno DCXCIV. de quo vide inferne (17) notata . Superiorem Feſti emendationem ubi ſchedae illeviſſem, meoque Feſto adglutinaſſem; comperi fere eamdem & Cujacio tanto antea in mentem veniſſe . Eum (18) vide .

Sed redeo ad Praefecturas a Feſto enumeratas. Earum priores decem ad Campaniam pertinent, ad quam praefecti quatuor mittebantur populi Rom. ſuffragio quotannis creati . Hi porro Campaniae IVviri partitas ne provincias , quas ſortirentur aut compararent , habuerint , an (quod magis eſt) eas in commune adminiſtrarint , mox inquiremus . Porro ab his praefecturis, in quas praefecti quatuor ab Romano pop. mittebantur , diverſae illae ſunt praefecturae , in quas Colonia Capua (nec ſecus aliae , ſaltem celebriores) ſuos praefectos jure dicundo (19) mittebat, inſtar illorum de quibus loquitur Feſtus .

Venio ad alias XII. quas Feſtus enumeravit : quae omnes in Latio (aut certe proxime ab Latio, veluti *Venafrum* & *Alliſae*) occurrunt , ſi ab uno *Caere* diſceſſeris . Quod *Caere* aegre mihi perſuadeo , tam longe ab Etruria petitum , ut unum veluti corpus cum praefecturis Latinis efficeret . At ſicuti prior illa Feſti Decapolis fines Campaniae non egrediebatur ; ita credo & Dodecapolis tota ſimul in Latio fuit . Sane aliquid aliud (20) a Feſto ſuiſſe antea ſcriptum neceſſe eſt , quod poſtea in *Caere* evaſit ; praeſertim cum MVNICipii CAERITVM exſtet apud Grut. mentio pag. 214. & pag. 485. num. 5. at praefecturam *Caere* fuiſſe , nuſquam ſcribatur ; imo haud veriſimile videatur , tam bene meritum de ſacris populi Rom. municipium aliquando in duram praefecturae conditionem fuiſſe redactum .

Ad has vero XII. praefecturas aliaq. complura oppida non populus Rom. ſed praetor Vrb. praefectos mittebat . Mittebat autem non in commune recturos totam illam ἐπαρχίαν (*provinciam*) verum unicuique unum, aut forſitan etiam plura oppida regenda aſſignabat . In quas praefecturas (ait Feſtus) *ibant quos Praetor Vrb. quotannis IN QVAEQVE LOCA miſerat legibus* . Ergo praetor ſingulos ſingulis locis praefectos mittebat . Quod ideo diſerte adnotaſſe Feſtus videtur , ut illorum Quatuorvirûm Campaniae contraria fuiſſe ratio intelligatur . Non enim ſinguli ſingulis praefecturis praeerant, ſed erat eorum quoddam veluti conſilium : etſi diſpertiviſſe tamen inter ſe conventus, quos quiſque obiret , & alius alia munia exercuiſſe de conſilii ſententia veriſimile ſit .

Idem Sex. Pompeius ita definit: *Nurſiam* , *Arpinum* , *aliaque complura* . Sane iſtud, *Aliaque complura*, cave ad totam Italiam extendas , ne ad illam quidem anguſtiorem, quae non ultra Rubiconem fluviolum Septentriones verſus protendebatur verum ad ea reſtringendum eſt oppida : ad quae Praetor MITTEBAT LEGIBVS, h. e. mittere ſinebatur per ſcriptas de una,

quaque

(17) Poſt legem Juliam non tantum his praefecturis omnibus civitas optimo jure conceſſa fuit (per quod multo mitius cum iisdem agi oportuit) verum ante & poſt Capuam (quae non niſi anno DCXCIV. deducta fuit) jam in pleraſq. earum praefecturarum ſcriptis coloniis , praefecti non amplius mittebantur . Sed & ex iis quae ſup. Adnot. 10. ex Tullii Sextiana cap. 4. notavi , videtur anno DCXC. Capua ſuis ipſa rebus ſine praefecto conſuluiſſe . Sed age , nihil horum fuerit : at certe eum anno *694*. Caeſar celeberrimae Campanae deductionis auctor fuerit ; ne Capuam quidem mitti amplius a pop. Rom. praefectus potuit . Poſtremo diu ante Auguſtum ceſſatum ab hujuſmodi praefectis ordinandis fuiſſe , ſatis aperte declarat Dionis illud κατελέλυντο , *exoleverant* .

(18) Ejus emendatio tota ad illum Dionis locum compoſita fuit . At ſi idem vidiſſet priſcam illam Scaligeri ſcripturam , potuiſſet & ex ea proficere . Sicuti contra Scaliger ob ignoratum Dionis locum non ſatis aptam eudere Feſti lectionem quivit .

(19) Id quidem in Comm. ad Amphith. Camp. ubertim docuimus a pag. 44. ad 50. Itaque ubi quis in marmoribus PRAEF. I. D. (*jure dicundo*) dicitur , id plerumque ad praefectos a colonia ad ſuas praefecturas miſſos pertinere monui , auctoribus Siculo Flacco & aliis . Vbi & titulum, qui tum recens in *Pertica Campana* e terra prodierat, protuli, qui ſic incipit : C. TERENTIO. C. F. PALatina . CARINO . PRaefecto . I. D. (*jure dicundo*) MONTIS . DIANAE . TIFatinae &c. Ex quo didicimus , *Montem Dianae Tifatinae* (a Dianae Tifatinae celebri templo ita appellatum) unam fuiſſe ex Campanae coloniae praefecturis . Is hodie *Mons S. Nicolai* vocatur ab ejus vetuſtiſſima eccleſia.

(20) Veluti ſi olim *Feren.* (pro *Ferentinum*: nam decurtari locorum nomina conſueviſſe , nemo in marmoribus & membranis voluturus ignorat) ſcriptum fuerit , quod deinde in *Cere* aut *Caere* migravit . Ferentinum autem nobile Hernicorum in Latio oppidum fuit, Anagniae, & quibusdam aliis a Feſto nominatis vicinum.

quaque praefectura (21) leges; eâque gratia Praetor *Mittere legibus* Feſto dicitur: at populus mittebat ſuffragio. Haec de Feſti loco dicta ſufficiant.

§. 3. *Reliqua de praefecturis ante & poſt legem Juliam.*

Praefecturae ante legem Juliam ab eisdem poſt ejusdem legis tempora duabus maxime rebus diſſident. Primum quod ante Juliam pleraeque non civium Rom. ſed ſociorum, & quidem non aequo ſoedere, fuerunt; cum contra poſt Juliam Plotiamq. civitate ſociis data, praefecturae omnes, atque ac municipia coloniaeque, civium Romanor. fuerint, ut vel ex hac Tabula cognoſcitur. Deinde quod ad magiſtratus attinet; ante Juliam praefecturae (ſaltem maxima ex parte) non ſuos ſibi ipſae magiſtratus praeficiebant, ſed extrinſecus ab Roma quotannis deſtinatos praefectos exſpectabant. At poſt legem Juliam aliquamdiu quidem, ut ante, rectores indidem accipiebant: verum id non perpetuum fuit. Nam ut de Capua exemplum petam, ea paullo ante coloniam a Caeſare deductam, ſavente Cicerone, ut ſup. dixi, videtur ſuos magiſtratus recuperaſſe: quod beneficium alias quoque Campaniae praefecturas ſuiſſe deinceps conſecutas, conjici licet. Nec enim alia ſuiſſe Auguſto cauſa, cur quatuor Campaniae praefectos aboleret, mihi viſa ſuit, quam quod jam ejus Decapoleos oppida partim ſuos magiſtratus recuperaverant, nonnulla vero etiam colonias Romanas acceperant. Quo ſpectare ſupra notavi Dionis illud διελέλυντο.

At ubi jam ante Auguſtum teſte Dione, IVviri illi Campaniae exoleverant; ab eo tempore praetorios etiam praefectos deſiviſſe; nec tantum Campaniae Decapolitas, ſed & ceteras omnes per Italiam praefecturas ſuos ſibi magiſtratus creaviſſe, ſuumque habuiſſe juxta cum coloniis & municipiis commune conſilium, non eſt dubitandum. Id quod etiam Peltuinatium in Veſtinis exemplo confirmare poſſum, quorum exſtat pulcherrima apud Gruterum inſcriptio quam in extremam paginae (22) oram conjeci. Ex qua oſtenditur, ſub Gordiano Pio, etſi pleraeque prae-

(21) Nam ſi quod ſociorum municipium a foedere defeciſſet, nec miſſis legatis ſive facti poenitentia, ſive idonea purgatione ſeſe ſenatui populoque Romano reconciliaſſet (id quod tum Caerites tum alios prolixe feciſſe, apud Livium legitur) tum armis edomiti ad praefecturae conditionem redigebantur, pro qualitate meritorum duriorem levioremve, ſecundum eam formulam, quam illis ſive dux Romanus praeſcripſiſſet, ſive ſenatus populuſve Romanus. Hae ſunt *leges* illae, ad quas hic Feſtus digitum intendit.

(22) *Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & explanatur. De Peltuinatibus ſive Peltuinis ex Plinio, ex Balbo, & ex altero elogio notitia. Auguſti beneficio videtur eis Curia reſtituta (ob id* AVGuſta *cognominata)* & Ordo Conſcriptorum *datus. Summus hujus praefecturae magiſtratus qui? Praefecturarum curiales videri audiviſſe Conſcriptos. Altera de eâdem Nummia ejuſdem praefecturae epigraphe illuſtratur.*

Exſtat apud Gruterum pag. 443. n. 6. tabula aenea, quam ex Italia in Hiſpanias allatam volunt, quantivis pretii (nec enim facile alia praefecturarum elogia confeſſa reperias) cujus verſus interpoſitis numeris, uſui futuris, diſtinximus. Ea ſic habet.

C. *Vettio* . *Attico* . & (2) C. *Aſinio* . *Praetextato* . *Cos* (3) *pr. id* . *April* (4) *Peltuini* . *Veſtinis* . *in* . *Cur. Aug. ordinem* . *habentibus* . *T. Avidi* - (5) *acco.* *Reſtituto* . & . *Blaeſio* . *Natale* . *Aedd.* *QQ.* *ſcribundo* . *ad* - (6) *fuerunt* . *Quod* . *univerſi* . *verba* . *fecerunt* (7) *Nummiam* . *Variam* . C. F. *Sacerdotem* . *Veneris* . *Felicis* . *ea* . *adſecti* - (8) *one* . *adque* . *prono* . *animo* . *circa* . *nos* . *agere* . *coepiſſe* . *pro* . *inſtituto* (9) *benivolentiae* . *ſuae* . *ſicut* . & . *parentes* . *ejus* . *ſemper* . *egerunt* . *ut* (10) *merito* . *debeat* . *ex* . *conſent* . *univerſorum* . *patrona* . *PRAEFECTVRAE* (11) *noſtrae* . *fieri* . *quo* . *magis* . *magisque* . *hoc* . *honore* . *qui* . *eſt* . *apud* . *nos* . *potiſſi* - (12) - *mus* . *tantae* . *claritati* . *ejus* . *oblato* . *dignatione* . *benignitatis* . *ejus* . *glori* - (13) *oſi* . & . *in* . *omnibus* . *tuti* . *ac* . *defenſi* . *eſſe* . *poſſimus* . Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. (14) *placere* . *univerſis* . *conſcriptis* . *Nummiae* . *Variae* . C. F. *ſacerdoti* . *Veneris* (15) *Felicis* . *pro* . *ſplendore* . *dignitatis* . *ſuae* . *patrocinium* . *PRAEFECTVRAE* . *nos* - (16) *trae* . *offerri* . *petique* . *ab* . *ejus* . *claritate* . & . *eximia* . *benignitate* . *ut* . *hunc* (17) *honorem* . *ſibi* . *a* . *nobis* . *oblatum* . *libenti* . & . *prono* . *animo* . *ſuſcipere* (18) & . *ſingulos* . *univerſoſque* . *nos* . *remque* . *publicam* . *noſtram* . *in* . *cli* - (19) *entelam* . *domus* . *ſuae* . *recipere* . *dignetur* . & . *in* . *quibuſcumque* (20) *ratio* . *exegerit* . *intercedente* . *auctoritate* . *dignitatis* . *ſuae* . *tutos* . *de* - (21) *fenſoſque* . *praeſtet* . *tabulamque* . *aeneam* . *hujus* . *decreti* . N. *verba* . *conti* - (22) *nentem* . *offerri* . *ei* . *per* . *Avidiaccum* . *Reſtitutum* . & . *Blaeſium* . *Natalem* . Q. Q. (23) *item* . *Numiſenum* . *Creſcentem* . & . *Fl. Priſcum* . *primores* . *Ord. N. viros* . *cenſuer*

Conſules initio ſignati pertinent ad ann. Vrbis 994. Chriſti 242. ſub Imp. Gordiano Pio.

VER. 4. PELTVINI (in) VESTINIS. Gentile nomen Plinio debueramus, lib. 1. c. 12. ſcribenti: *Veſtinorum Angulani, Pinnenſes, Peltuinates*. At primitivum ipſum oppidi nomen huic inſcriptioni deberi putabam: in qua *Peltuini* videbatur eſſe genitivus ſtatûs in loco, cujus nominativus *Peltuinum*, a quo fit gentile *Peltuinas*, ſicuti

praefecturarum in coloniarum aut municipiorum jura & appellationem tranſierant, adhuc tamen fuiſſe, quae in vetere praefecturae nomine ſibi placerent; etſi ubi a nomine diſceſſeris, cetera juxta cum coloniis & municipiis ſibi omnia vindicarent,

C A P. IV.

De Foris & Conciliabulis.

Fora & Conciliabula non tantum cum municipiis, coloniis, praefecturis numerari ſolent (ut in lege Mamilia, & in hac Tabula tertio quoque verſu) verum & ea

Ddd tan-

ſicuti ex *Abellinum* eſt *Abellinas*, & alia millia. Verum eum in collectaneis Agrariis ex libro Balbi in provincia Valeria p. 145. legatur: *Colonia Peltinorum* (aliter *Peltuinorum*); ex eo apparet, cives tam *Peltuinos*, quam *Peltuinates* dici. Itaque in hac Tabula *Peltuini* non genitivus ſtatûs localis a nominativo *Peltuinum* erit, ſed potius rectum plurale τῦ *Peltuinus* pro *Peltuinas*, quod refertur ad *Scribundo adfuerunt*. In Balbo ſic ſequitur: *Alter populo non debetur. Ager ejus limitibus interciſivis eſt aſſignatus*. Haec ad aſſignationem aliquam pertinent facile ab Auguſto factam; eaque gratia hoc verſu mox CVRIA AVGuſta dicitur. Nam cum Auguſtus agrum Peltuinatem veteranis aſſignaſſet; eâ occaſione Praefecturam ex abjectiore conditione in ſtatum honeſtiorem reduxit. Inter cetera cum Peltuinates communi concilio carerent; videtur Auguſtus ad eos demerendos *Curiam* tunc eis reſtituiſſe, ex eo poſtea dictam *Auguſtam*, ut ante innui. Ibid. ſequitur: ORDINEM HABENTIBVS. *Ordo* (qui etiam in fine Tabulae & in lapide Murator. uſurpatur) haud paullo honorificentior erat *Conventu* (ſic enim Praefecturae Campanae publicum concilium dicitur in Sextiana Tullii) nam in coloniis municipiiſque *Ordo* nomen Senatûs fuit. Ac ſicuti Romae *Habere ſenatum*, ita in ceteris dictum *Habere ordinem fuit*. Vlpianus l. 3. D. *de decret. ab Ord.* ait: *Ordo non aliter habeatur, quam duabus* (tertiis) *partibus adhibitis*. Sic & alibi.

VER. 5. *AEDD. QQ.* h. e. *Aedilibus Quinquen.* qui infra ver. 22. abſoluta QQ. h. e. *Quinquennal.* dicuntur. Hic ſummus Peltuini magiſtratus; dum in coloniis & municipiis alibi *Duumviri*, alibi aliud vocabantur. Ac profecto *Aediles* alibi etiam memini pro ſommo Magiſtratu habitos. At junctim *Aediles Quinquennales* nuſquam vidi: niſi quod in Grut. pag. 488. 1. AEDIL. ET. QQ. reperio. Itaque quod hic ἀουνδίτως (AEDD. QQ.) ſcribitur, ita fort. capiendum, quaſi ſi interpoſitâ copulâ ſcalptum fuiſſet, *Aedd. & QQ.*, nam duo magiſtratus fuere, ſed non ſimul geſti. De quinquennalitate alibi infra. Verum quid in his aeſtuo? Hi duo verſu 22. ſine ulla aedilitatis mentione, ſolum τὸ QQ. ſibi adſcribunt: id quod *Quinquennalicios* (non *Quinquennales*) explico: ſic enim geſto hoc magiſtratu (qui ceteris honorabilior) vocabantur. Poſtremo quod ibidem ſequitur, SCRIBVNDO ADFVERVNT, quam vim habeat, dicerem, niſi notum eſſet ex Ciceronis & Coelii epiſtolis, ex aeneis tabulis, & lapidibus, ex Lampridii Heliogabalo, & ex antiquitatum ſcriptoribus. Subauditur plerumque *SCto*: at hic ſubauditur *Decreto* ex v. 21. Hanc formulam Graeci ſic expreſſerunt: γραφομένῳ (ſupple δόγματι) παρῆσαν: *Scribendo SCto aderant*. Notabis hic, eos, qui PELTVINI v. 4. dicuntur, ſic accipi, ut non tantum *Conſcripti*, ſed & ſelecti e plebe ſcribendo adfuerint.

VER. 13. ſingolares illae undecim ita exprimuntur: *Quid de ea re fieri placeat* (aut *placeret*) *de ea re ita cenſuerunt*.

VER. 14. *Conſcripti* quid olim a veteribus ſenatorib. diſcrepaverint, dicam ad æris Neap. v 12. At hic omnes aeque curiales *Conſcriptorum* nomine donantur; plane ut videatur ea vox praefecturarum membris fuiſſe peculiaris, ut eodem loco conjiciemus. At de his ipſis in lapide Muratoriano uſurpatur illud L. D. D. D. De quo mox videbimus.

VER. 18. *Remq. publicam. noſtram*. Feſtus in *Praefecturae* ait: *Et erat quaedam earum reſpublica*.

VER. 21. *Decreti noſtri*] *Decretum*, quam SCtum aut aliud vocare malunt, ne arrogantius, quam pro praefecturae vice, loquantur.

VER. 23. PRIMORES. ORD. N. (*ordinis noſtri*) VIROS.] Non ignoti *Primores* iſti Pandectis ſunt. *Adhibitis Primoribus viris* legitur l. 16. D. *de uſu & uſufr.* Item *Legatio de Primoribus viris* l. 4. §. *Ordine* D. *de legationibus*. Horum in Curiis poſt magiſtratum ſupremum primus erat locus, ut hinc animadvertis. Nec dubie iidem ſunt, qui in Cod. Th. *Primates* vocantur, quoſq. Ammianus XXVIII. 6. *Primates Ordinis ſui* vocat: & XIV. 7. *Ordinis vertices*. Alibi quoque *Summates* dicuntur. At nullum in Pandectis & utroque Cod. tritius nomen, quam *Principales*: quod & apud Jul. Firmicum, & alios occurrit. Iidem Baſilio, & Theodoreto πρωτεύοντες nuncupantur. Poſtremo ad hunc in Curiis honorem, ſicuti gradatim & omnibus muneribus expeditis perveniebatur, ita eorum erat dignatio maxima, pluteſque praerogativae: quae quidem ex Cod. Th. cognoſci poſſunt.

Porro de hac eadem *Nummia Varia*, nec non *Nummio Juſto*, exſtat in Muratoriano Theſauro p. 544. n. 1. altera inſcriptio (in Abbatia Romeraei reperta) ſed ſine mentione *Praefecturae*. Ea talis eſt.

IN . . . . (2) *Nummiae . Vari*-(3) *ae . C. F. M. Nummi*-(3)*o . Juſto . plebs* (5) *Peltuinas . patro*-(6)*no . ob . eximiam* (7) *adfectionem* (8) *ejus . quam . uni*-(9)*ce . exercuit . Huic* (10) *ſplendidiſſimus* (11) *ordo . Biſellium* (12) *decrevit . Gubi*-(13) *tumque . conces*-(14)*ſit . L. D. D. D.* (15) *O. S. F. P. S. F.* Verſûs penult. notae tritiſſimae ſunt, nim. *Locus datus decreto DECVRIONVM.* Vbi notabis, eos qui in aenea ſuperiore Tab. *Conſcripti* vocabantur, hic dici *Decuriones*. An interpoſito tempore, patronis agentibus, ut id vocarentur, ſunt conſecuti? Verſu ult. ſex illas ſingulares, nuſquam obvias, ita interpretor: *Ordo ſplendiſſimus* (ut ver. 10. vocatur) *fieri pecunia ſua fecit*.

Non alibi memini de Nummia Varia aut M. Nummio Juſto legiſſe. Primo verſu videtur fuiſſe ſcalptum, *IN. HONOREM Numm.* &c. Vt IN. H. D. D. (*in honorem domus divinae*) & plura talia. Aut ſi mavis, hoc marmor poſt Nummiae mortem poſitum; tum primo verſu potuit inſcriptum fuiſſe: IN. MEMORIAM, aut IN. RECORDATIONEM. *Nummiae* VARIAE. C. F. Deinde: *M. Nummio Juſto* (ejus Nummiae ſive filio, ſive quo alio gradu deſcendenti) *plebs* . . . ſupple: Poſuit ſtatuam. Demum quid et Ordo decreverit, dicitur. Muratorius haec ſecus omnia. De Honore biſellii exſtant Chimentellii doctae lucubrationes. Quam gauderet (ſi viveret) in hoc quoque lapide BISELLIVM offerri, ſicuti & in eod. Murat. p. 522. in priore Tab. bis, & p. 523. 1. hoNOREM. BISELLI. Sed aliud eſt quã vulgo putant. Nunc non id agimus. Notabis *Gubitum* pro *Cubitum* ſeu *Accubitum*

tantum duo ſaepe junctim uſurpantur. Livius XXV. 5. *Senatus . . . triumviros binos creari juſſit ; alteros qui citra , alteros qui ultra quinquageſimum lapidem in pagis foriſque & conciliabulis omnem copiam ingenuorum inſpicerent ;* & . . . milites facerent. Idem XL. 37. *Decemviri ſupplicationem in bidnum valetudinis cauſa in urbe & per omnia fora conciliabulaque edixerunt .* Ibidem: *Veneficii quaeſtio . . . ultra decimum lapidem per fora conciliabulaque* C. *Maenio . . . decreta .* Ac ſemper, quod equidem ſciam, Foris Conciliabula poſtponuntur : ex quo haec aliquantum minoris dignationis prae Foris obtinuiſſe, arguere poſſis. A prioribus ordiar.

§. 1. *De Foris .*

Ea maxime *Fora* dicebantur, in quae nundinarum gratia agreſtes coibant , qua opportunitate ibid. conventus agebantur . Ac mirari ſubit, cur, cum Paulus in IV. Rec. ſent. (ejus locum cap. 1. attuli) omnia locorum genera memoravit , tamen *Fora* praeterierit. Cujus mihi rei ea prorſus videtur fuiſſe cauſa , quod quo tempore ICtus ille ſcripſit , jam omnia quae per Italiam fora celebriora erant , partim in illuſtres civitates non ſine ſervato *Fori* (23) nomine , creverant : partim aut evanuerant , aut in vicos abierant . Qua de cauſa *Fori* acceptio talis, cujuſmodi ſtante Rep. & ſub primis Caeſaribus fuit , Pauli aetate jam exoleverat . Itaque in libris JCtorum nulla , quod ſciam , ejus notionis uſurpatio exſtat.

§. 2. *De Conciliabulis.*

Pomp. Feſtus : *CONCILIABVLVM dicitur locus , ubi in concilium convenitur .* Cum autem *Concilium* non tantum populi conventum notet, ſed etiam nundinas, & *Conciliare* ſit etiam *Emere* (unde illud Terentii , *Male conciliate* , Eugraphius interpretatur , *Male empte: Nam* , inquit , *Concilium*, *Nundinas dicimus*) hinc in Conciliabula tum nundinationis , tum etiam conſultandi & jurisdictionis cauſa conveniebatur. Nam fuiſſe in conciliabulis (aeque ut in municipiis , coloniis , praefecturis) Forum atque Baſilicam ad conſulendum in commune idonea , & in quibus legitimos actus (veluti recitandorum teſtamentorum &c.) tranſigi oporteret , teſtatur Paulus in eo loco, quem cap. 1. protuli.

Porro ambitioſos homines conciliabula ad tribules prenſandos circumire ſolitos , oſtendit Livius VII. 15. *De ambitu ab C. Poetelio Trib. pl. . . . latum eſt : eaque rogatione novorum maxime hominum ambitionem , qui nundinas & conciliabula* (ἐν διὰ δυοῖν : nam in conciliabulis etiam nundinae, ut initio dixi, agebantur : etſi non in ſolis conciliabulis, ſed & in foris, & alibi) *obire ſoliti erant , compreſſam arbitrabantur.* Atque huc procul dubio titulum C. Gracchi orationis apud Gellium I. 7. ſpectare arbitror. *In oratione*, ait ibi Gellius, *cujus titulus eſt , DE Q. POPILIO CIRCVM CONCILIABVLA .* Nam quia hoc vetitum, lege Poetelia ; idcirco id vitium in Popilio tota oratione illa carpebat inſectator acerrimus. Atque haud ſcio, an huc etiam illud Ciceronis de Div. fragmentum pertineat , quod Diomedes lib. 1. ſervavit : *Praeterea* , inquit , *cohortatione circum conciliabula antecellunt .*

Verum hiſce miſſis , neſcio ecqua lethei vi poculi id , quod primum fuerat, praeterieram . Nimirum Conciliabulorum dignitatem nemo magis Cyrillo extollit , ſub cujus nomine Gloſſae G. L. plenae bonae frugis circumferuntur. In iis primum Κωμόπολις redditur, *Oppidum* , *Conciliabulum .* Ex quo intelligimus , *Conciliabulum* pluſquam *Vicum* eſſe , imo quiddam inter *Vicum* & *Vrbem* interjectum ; ea enim eſt vis compoſitae vocis Κωμόπολις , quaſi ſi dixeris *Vico-civitas .* Deinde hoc ipſum alibi luculentius declaratur , ubi ſcribitur: Ὄψις πόλεως : *Conciliabulum .* Quo quidem non aliud ſibi vult, quam Conciliabulo nihil aliud ad juſtae urbis dignationem deeſſe , quam nomen : cum ceteroqui *Effigiem urbis* (id enim Ὄψις πόλεως notat) abſolutiſſimam praeferat .

Hinc parum miror, quod Frontinus in *De limit. agror.* pag. 41. ſcriptum reliquit : *Hoc conciliabulum fuiſſe fertur , & poſtea in Municipii jus relatum . Nam non*

omnia

(23) Hinc illa urbium nomina , veluti *Forum Novum* Piceni , & cognomine alterum Ciſalpinae Galliae . Adhec illa cum clarorum virorum , quibus ſua incrementa debent , nominibus copulata , veluti *Forum Allieni* , *Appii* , *Aurelii* , *Caſſii* , *Claudii* , *Cornelii* , *Decii* , *Flaminii* , *Fulvii* , *Julium* Carnorum , & *Foro julienſes* Vmbriae , *Licinii* , *Popilii Sempronii* . Item *Forum Druentinorum* , *Gallorum* , *Jutuntorum* . Etiam extra Italiam alia quaedam , ſed pauciora , occurrunt .

omnia antiqua municipia habent ſuum privilegium. Vult autem Frontinus multa ſuo tempore fuiſſe antiqua municipia, quae privilegio, h. e. monumentis conceſſi juris municipii, id non poſſent comprobare, ſive quia ea monumenta intercidiſſent, ſive quia ex conciliabuli ſtatu in jus municipii ſine privilegio perrepſerant. Eodem ſpectant & Aggeni ad Frontinum iſta: *Sunt autem loca publica uti coloniarum, ubi prius fuere conciliabula, & poſtea ſunt in municipii jus relata*.

Jam vero in Conciliabulis aeque ut in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Jus dictum fuiſſe ex ſuperioribus patet. At hoc inſuper addo, quod ex lege Mamilia Kap. V. in conciliabulis, aeque ut in municipiis coloniis &c. proprius magiſtratus juri dicundo praeerat. Verba legis haec ſunt. *Cum Curator* (de quo proxime dixerat) *hac lege non erit, tunc quicumque MAGISTRATVS in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo IVRE DICVNDO PRAEERIT, ejus magiſtratûs ea de re jurisdictio judicisque datio addictio eſto;* & quae ibi ſequuntur. Laudari video & alteram aeneam tabulam, in qua ſic ſcribitur: *In oppidis, foris, conciliabulis, ubi IVRI DICVNDO PRAEESSE ſolet*.

§. 3. *De Conciliabulis amplius: ac de eo potiſſimum, quod haec non aliud quam Pagorum complurium in conſilium unum conſenſio fuerint*.

Jamque in ultimum mihi locum rem ſane pulcherrimam reſervatam video; nec tam conſilio, quam quod prorſus animo effluxerat. Mirabar equidem, quid cauſae eſſet, cur in enumeratione locorum tum hujus Tabulae, tum etiam Mamiliae, tum poſtremo Pauli in IV. Rec. ſent. nulla prorſus *Pagorum* mentio fiat. Neque id injuria mirabar, cum *Pagi* inter locorum ἀξιολόγων nomina ſemper fuerint, praeſertim vero apud Caeſarem: apud quem Helvetiorum, Suevorum, aliarumque gentium *Pagi* ſunt ingentium praefecturarum nomina, de quibus viri doctiſſimi plurima adnotata reliquerunt, minime recoquenda. Dices, nihil Germaniae aliarumq. gentium pagis cum Italia commune eſſe. At vis argumenti in eo ſita eſt, numquam Latinos homines tam magnis Helvetiorum aliarumque gentium regionibus *Pagorum* nomen indituros fuiſſe, niſi etiam in Italia *Pagus* aliquid ingens ſonaret.

Sed & apud nos Livius XXV. 5. ad ann. DXLI. ita junxit, *In Pagis foriſque & conciliabulis*. Imo jam inde ab rei Romanae initio Numa regionem Romanam εἰς πάγους (*in pagos*) diviſerat, teſte Dionyſio, & Plutarcho. Ne plura: nemo mihi hoc eripiet, quin apud Latinos hujuſmet aetatis, qua ſcalptum aes noſtrum fuit, *Pagi* & *Conciliabula* duo unius ejuſdemque rei nomina fuerint. Quam perſuaſionem *Pagi Herculanei* in agro Campano inſcriptio mirifice confirmat. Verum de hac mox dicam.

Nunc ante omnia ſponſor huic opinioni dabitur Iſidorus, quem ſua ex fontibus optimis plerumque ſublegiſſe, non eſt dubium. Qui lib. XV. cap. 2. ita ſcripſit: *PAGI ſunt apta aedificiis loca iter agros habitantibus. Haec & CONCILIABVLA dicta, a conventu & ſocietate multorum in unum*. Omnia quidem commode habent; niſi quod poſt *Multorum* deeſt *Pagorum*. Nimirum *Pagos* ait *Conciliabula dicta a ſocietate & conventu multorum* (non hominum, ſed *pagorum*) *in unum*. Ergo *Pagus* unus paullo amplior *Vico* aut *Villa* erat. At ubi *Pagi* plures in unum conſenſiſſent, ea tota ſocietas *Conciliabulum* vocabatur: in quo & commune conſilium erat, & magiſtratus aliquis juri dicundo, & locus ad jurisdictionem idoneus, nempe (auctore Paulo) Forum atque Baſilica. Poſtremo pagi per ſe ſinguli, qui conſenſiſſent, dicebantur *Compagi*.

Quae dixi, illuſtri inſcriptione in agro Campano effoſſa *Pagi Herculanei*, cum quo *Compagus Jovus* communis adminiſtrationis ſocietate vinciebatur, jam illuſtrabimus. Ea inſcriptio, in fine conſules gerit anni DCLIX. ita ut quadriennio antiquior lege Julia fuerit. Ea vero ſic incipit.

Pagus. Herculaneus. ſcivit. A. D. X. TERMINAlia [h. e. die XIV. Febr.] (2) *Conlegium. ſeive. magiſtrei. Jovei. compagei. ſunt* (3) *utei. in. porticum. paganam. reficiendam* (4) *pequniam. conſumerent. ex. lege. pagana* (5) *arbitratu. Cn. Laetori. Cn. F. magiſtrei* (6) *pagei. ei* (h.e. *ejus*) *uteique. ei. conlegio. ſeive. magiſtri* (7) *ſunt. Jovei. compagei. locus. in. teatro* (8) *eſſet. tam. quaſei. ſei. ludos*

feciſſent (9) *L. Auſuſtius L. L.* &c. Sequuntur enim undecim aliorum nomina Magiſtrorum, & quidem, ut ego interpretor, *Jovi Compagi*, quibus locus in theatro futurus erat, ſi quidem porticum refeciſſent.

Et hanc quidem epigraphen in Comment. ad Amphith. Tit. pag. 148. & ſeq. copioſe expoſuimus. Verum huc quod attinet: primum totius conciliabuli caput, *Pagus Herculaneus* erat, qui proinde ſemper *Pagus*, numquam *Compagus* dicitur, ſicuti & quae ad eumdem pertinent, *Pagana* vocantur: ex quo indicio *lex pagana*, & *porticus pagana* ad Pagum Herculaneum referuntur. Vt & v. 5. *Cn. Laetori. Cn. F. magiſtrei. pagei. ei*, ſupplebis (24) Herculanei; nam ille alter ſemper *compagus* vocatur, & ad eum quae pertinent, ea (25) *compagana* dicenda fuiſſent. Deinde major Pagi Herculanei prae compago ſuo dignitas oſtenditur, quod theatrum in Herculaneo tantum eſſet, ibique proinde Baſilica ceteraque publica aedificia. Accedit quod Laetorius Herculanei magiſter ingenuus erat: at contra magiſtri duodecim Jovi compagi, qui finem tituli occupant, ad unum omnes libertini ſunt.

Habes veterum Italiae conciliabulorum adumbrationem: quae ex pago principe (in quo ſcil. jurisdictio) & ex circumjectis aliis compagis coaleſcebant. Hanc πολιτείας effigiem nomenque ipſum ex Attica (quae primis temporibus pagatim adminiſtrabatur) deſumptam, Numa in Latium intuliſſe videtur, ſi Dionyſium audimus.

(24) In Comm. ad Amphith. Tit. extremâ pag. 152. dixeram, hunc Laetorium Cn. F. fuiſſe magiſtrum Pagi Jovi, & ex eo majorem dignitatem compagi Jovi (cujus magiſter ingenuus) prae Herculaneo argueram, quippe cujus magiſtri omnes libertini huic titulo ſubjiciuntur. At nunc in alia omnia abeo. Laetorius non τῷ Jovi (qui non *pagus* ſed *compagus* conſtanter vocatur) ſed pagi Herculanei, qui non aliter quam *Pagus* dicitur, magiſter fuit: contra vero duodecim illi libertini, qui in imo lapide referuntur, magiſtri Jovi compagi ſunt, ideo ſcalpti, ut intelligatur, iis locum in theatro futurum.

Eâdem pag. 152. addideram, in altero ejuſd. *Jovi* marmore (in Grut. p. 59. n. 8.) duodecim magiſtros recenſeri, omnes ingennos. At ea inſcriptio non ad pagum *Jovum* (de quo ne γρῦ quidem) ſed ad *Venerem Joviam* pertinet.

(25) Exſtat ea vox apud Grut. p. 209. 1. *Sententiam quam . tulit . L. Novius . . . . inter* COMPAGANOS . RIVILARENSIS . ET . VAL . FAVENTINAM .

K a p u t V.

9 QVEIQVOMQVE INMVNICIPIEIS · COLONEIS PRAEFECTVREIS · FOREIS · CONCILIABVLEIS · C · R · II · VIR · IIII · VIR · ERVNT · ALIOVE
10 QVO · NOMINE · MAG · POTESTATEMVE SVERACIO · EORVM QVEI · QVOIVSQVE · MVNICIPIA · COLONIAE · PRAEFECTVRAE
11 FORO · CONCILIABVLI · ERVNT · HABEBVNT · NEIQVIS EORVMQVE · INEO · MVNICIPIO · COLONIAE · PRAEFECTVRAT · EOKO · CONCILIA
12 BVLO · SENATVM · DECVRIONES · CONSCRIPTOSVE · LECITO · NEVE · SVBLECITO · NEVE · COAPTATO · NEVE · RECITANDOS · CVRATO
13 NISI · INDEMORTVEI · DAMNATEIVE · LOCVM · EIVSVE · QVEI · CONFESSVS · ERIT · SE · SENATOREM · DECVRIONEM · CONSCREIPTVMVE
14 IBEI · H · L · ESSE · NONLICERE

CA-

C A P V T V.

Magiſtratus ſupremus ne quem in Senatum legito, neve niſi in vacuum locum ſublegito.

Quicumque in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Foris, Conciliabulis Civium Romanorum Duum-viri, Quatuor-viri, aliove quo nomine magiſtratum, poteſtatemve [*ſuffragio eorum, qui cujuſque Municipii, Coloniae, Praefecturae, Fori, Conciliabuli erunt*] *habebunt; ne quis eorum* (ali)*que*(m) *in eo Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo* (in) *Senatum, Decuriones, conſcriptoſve legito, neve ſublegito, neve cooptato, neve recitandos curato,*

VER. 9. *Quicumq. . . . IIviri IIIIviri aliove quo nomine magiſtratum ... habebunt*] Summus municipiorum coloniarumque magiſtratus plerumque Duoviros fuiſſe, alicubi (26) Quatuorviros, ſed & aliis etiam nominibus plurimis interdum fuiſſe appellatos, nemo ignorat: de quo tritiſſima ſunt, quae viri docti adnotarunt. Hinc Vlpianus l. 1. D. *de albo ſcrib.* ubi *duumviratum* nominaſſet, opportune addit: *Si hic honor* (ibi) *praecellat*, non ignarus, alibi alium ſummum fuiſſe magiſtratum.

VER. 10. *Suffragio eorum, qui cujuſq. municipii . . . erunt*] Hoc tantum hinc diſcimus, ſuffragiis populi magiſtratus fuiſſe creatos. At de modo ἀρχαιρεσιῶν nemo antiquorum facem praeivit: niſi quod ex Vrbe principe comitiorum rationem fuiſſe petitam, pro explorato haberi decet Exſtat infra de Comitiis v. 24. & 58. mentio.

VER. 11. 12. 13. *Ne quis eorum . . . Senatum, Decuriones, Conſcriptoſve legito, neve ſublegito, neve cooptato, neve recitandos curato, niſi in demortui damnative locum. . .*] Primum quod tribus his verſibus negotium faceſſit, eſt συνωνυμία, quae in aliis etiam paſſim legibus omnibus graſſatur latiſſime. At illa ſynonymorum inculcatio, tantopere odioſa legentibus, viſa eſt legum latoribus neceſſaria, ne captionibus rima pateret. Vt ecce hic, ſi poſt *Decuriones* non addidiſſet *Conſcriptos*, poterat magiſtratus, ſi quos in curiam ſupra numerum adlegiſſet, hac ſe exceptione tueri, ſe non in Decuriones, ſed in Conſcriptos adlegiſſe. Fuiſſe enim aliquando inter ea duo diſcrimen aliquod, Feſtus, Liviuſque teſtantur, uti mox ex ſubjiciendis ad v. 12. intelligetur. Adhaec ſi tantum LEGITO ſcriptum eſſet, potuiſſet Magiſtratus excipere, ſe non *legiſſe* ſupra numerum, verum *ſublegiſſe*; ac ſi minus in locum vacuum (ut infra ver. 13. ſancitur) at certe in propediem (27) vacaturum, in

locum

(26) Quatuorviros aevo Ciceronis non infrequentes fuiſſe, oſtendit ejus Epiſt. (ad Famil. XIII. 76.) *Quatuorviris & Decurionibus* (eccujus loci neſcitur) inſcripta, qua iis poſſeſſionem a C. Valgio in agro Fregellano emptam commendat. Ad Att. X. 13. Cum M. Antonius evocaſſet e municipiis denos; *Quatuorviri venerunt ad villam ejus mane*. Vnde apparet, Municipia hoc numero in magiſtratibus ſummis delectata; quod & ex Cluentiana patet c. 8. *Oppianicus . . . Larinum cum armatis advolavit: Quatuorviros, quos municipes fecerant, ſuſtulit: ſe a Sylla, & alios praeterea tres factos dixit*. Sed & ſob principatu non raro inveniuntur. Vide ind. Gruter. in IIIIvir. I. D. Vbi enim *jure dicundo* additur, non niſi ſupremus curiarum magiſtratus eſt. Nam ceteroqui & alios magiſtrus *ἰσοψήφους* fuiſſe, non ignoro. In Fabretto etiam (cujus indices deſideramus) *Quatuorviros* reperio pag. 456. num XVI. & n. 75. & pag. 460. num. 89. Item pag. 459. num. 81. ubi idem Acilius *IIIIvir. I. D.* ac ſimul *IIIIvir. QQ.* ſcribitur haud aliter, ac utrumque cumulatur pag. 463. num. 92. & 93.

Equidem hoc videre mihi videor: in Municipiis (in quibus αὐτεξουσιότης adhuc nonnulla reſtabat) alibi duumviros, alibi facilius quatuorviros ſummae rei praefuiſſe: at in coloniis, quae ad urbis Romae effigiem ſe conformare debuerunt, ut Romae duorum Conſulum, ita duorum magiſtratum placuiſſe; ſive *duoviri* vocarentur, ſiva *aediles*, ſive *praetores*, ſive *conſules*.

(27) Promotiones ſcil. inveniri potuerunt iis ſimiles, quae citimis Eccleſiae temporibus *Vacaturae* vocabantur: de quibus conqueritor Jac. Stephaneſcus in vita S. Caeleſtini V. PP.

Atque Vacaturas concedens &c.

Et alii paſſim. Nihil enim frequentius ante Synodum Trid. quam ut beneficia ante obitum poſſidentis conferrentur aliis.

locum ſcil. invalidi ſenis . Poſtremo inventas fuiſſe mere honorarias dignitates ſupra numerum (variis [28] nominibus appellatas) ex Auguſta hiſtoria cognoſci poteſt. Atque ad hanc alteram captionem praecavendam non ſatis habuit vetare , ſublegi quemquam , niſi in demortui damnative locum verum etiam, ut fraudes undeunde praecideret, neminem ſupra numerum *Recitari* ex albo juſſit ; nam in ea re quoque latere aliquid fallaciae potuit . En quo tot ſynonymorum (quae putantur, cum non ſint) inculcatio pertinet. Ceteroqui non nego, ſi ex antiquioribus legibus praecideris πολυλογίαν, nihil iis fore brevius, concinnius, elegantius.

Vides igitur quid ſummo magiſtratui municipali tantum licuerit . In mortui damnative locum ſublegere decurionem conſcriptumve poterat : at ſenatum ab inchoato legere, aut inopia curialium laborantem explere non poterat . Et tamen poſt legem Juliam Plotiamque , cum ex cruentiſſimo illo ſociali bello flos urbium ſocialium caeſus internecione fuiſſet ; horum alterutrum neceſſe fuit, nim.ut alicubi ab integro curiae replerentur, aliae vero plures ad paucos redactae ſupplerentur. Quid porro tum factum in curiis explendis fuit? De eo in ſubjecta (29) conjectione commen-

(28) *De ſupernumerariis , Vacantibus , Adſcriptitiis , aliiſque mere honorariis dignitatibus.*

Fuiſſe fortaſſis tale aliquid liberae Reip. temporibus, ex eo conjici poteſt, quod ſaltem ſub principatu accidiſſe comperimus.

Jam primum ſub Claudio cuſus exſtat Neeonia nummus ille , in cujus antica parte legitue, *NERO. CLAVDius. CAESar. DRVSVS. GERManicus. PRINCeps . IVVENTutis* . Adeſt ejusdem effigies. In poſtica vero ſcalpuntur inſtrumenta pontificalia, & in ambitu ſeribitur, *SACERDOS. COOPTatus. IN . OMNia . CONLegia . SVPRA . NVMerum . EX . SC.* Jam tum ſcil. *ſupra uumerum* cooptationes fiebant . Sed res ardua habebatur ; nec ſine SCto (quod diſerte in nummo ſcalpitur) ne in Principe quidem juventutis admittenda. De eodem Clandio principe Tranqnillus cap. 25. *Inſtituit & imaginariae militiae genus , quod vocatur SVPRA NVMERVM: quo abſentes & titulo tenus fungerentur.*

Jam vero Trajani beneficio fuiſſe pluees *ſuper legitimum numerum* adlectos in Bithyniae curias (credo atiam in Orbis Romani ceteris id factitatum) Plinius epiſtola ad Trajanum (X. 113.) ſignificat, quae ſic incipit: *Lex Pompeia . . . eos qui in Bulen a cenſoribus* (curiqrum) *leguntur, dare pecuniam non jubet: ſed ii, quos iudulgentia tua SVPER LEGITIMVM NVMERVM adjicere permiſit, & ſingula millia denariorum , & bina intulerunt* . Mitto cetera. Locus ad rem noſtram notabilis , cum da curiae ſupernumerariis agat.

Lampridius Alex. Severo cap. 15. *Jurejurando deinde ſe adſtrinxit, nequem adſcriptum* (melius *Adſcriptitium*, uti Trebellius in Baliſta) *id eſt Vacantivum* (pro Vacantem : *βακαντίβοι* vox eſt Suidae & Syneſio nota) *haberet, ne annonis remp. gravaret.*

Trebellius Pollio in Baliſta affert ex epiſtola Valeriani, quod bic gratias Baliſtae ageret , *Quod ejus conſilio nullum Adſcripititium , ideſt Vacantem haberet, & tribunum nullum ſtipatorem, qui non vere pugnaret . Vacantes tribunos* non ſemel memorat Ammianus , ad quem locum plura affert Valeſius.

L. a. C. *ut dignit. ordo ſervetur* numerantur gradus quinque illuſtrium perſonarum : I. eorum qui in actu poſiti, illuſtres peragunt adminiſtrationes: II. *Vacantium* praeſentium in Comitatu : III. *Vacantium* abſentium : IV. *Honorariorum* praeſentium: V. *Honorariorum* abſentium.

Fuere & illi Supernumerarii Palatini, quorum meminit Codex Theod. tit. *De Palatinis ſacrar. largit.* &c. Videatur & Jac. Gothoſredus ad l. ult. C. Th. *De agentib. in rebus* .

Huie malo in anteceſſum Lex occurrit, vetans quemquam niſi in vacuum locum legi.

(29) *CONIECTIO de ratione , quà poſt legem Plotiam Curiae ſociorum civ. Rom. ſive conſtitutae , ſive expletae fuerint .*

A coloniis , praefectueia , foris , conciliabulis ordior , quae minus αὐτεξουσιότητος prae municipiis habuerunt. In coloniis, quae tum primum deductae fuerunt , ad III. viros coloniae deducendae (quoeum ſempee fuit ordinare coloniae ſtatum) haud dubie pertinuit, ſicnti cetera ibi eite ac recte conſtituere, ita in primis ſenatum colonicum ab integro legere , ſive ſuffragiis colonorum adhibitis , ſive, quod expeditius eeat, ſola ex albo recitatione. At quae vetuſtiores coloniae erant , eae poſt ſocialis belli clades tantum explendae fuerunt. Quod ipſum majoeis moliminis res viſa fuie , quam pro colonici magiſtratus auctoritate : id quod ex hoc loco apparet , ubi ſummo locoeum magiſtratui decurionem ſublegere in mortui damnative locum tantum peemittitur , at explere inopia laborantem ſenatum (quod Romae majorum poteſtatum res habebatue) non permittitue . Imo ſie de toto hoc negotio lex loquitne , tamquam jam ante hanc Tabulam expletae curiae fuerint . Ac ſane videtue jam ſtatim ab extincto Italico bello & civitate ſociis data, magiſtratus aliquot Roma miſſi , qui obeuntes colonias , praefecturas , fora , conciliabula , curias aut tum peimum conſtituerent implerentque, aut defectas curialibus explerent.

At in municipiis non videtur plane idem valuiſſe . Nam ex hujus Tabulae ultimo capite v. 85. & ſeq. liquet, unicuique *Municipio fundano* (h. e. populn ſundo, ut in loco dicam) *permiſſum* fuiſſe aliquem , qni *leges municipibus daret* , & ut intra annum poſſet *ad eas leges addere , commutare , corrigere*, & reliqua quae ibi ſequuntur . Ac profecto huic homini tanta poteſtate praedito , ſicuti tam plena legislationis poteſtas permittebatur , quis dubitat , quin eidem datum negotium fuerit , ut de conſilio primorum municipii omnem ejus reip. ſtatum ordinaret , in peimis autem ſenatum inopia laborantem expleret ? Quo facto nihil in poſterum ſummis municipiorum magiſtratibus relictum fuit , niſi ut in demortui damnative locum decurionem novum ſublegeret : hunc vero a curia nominatum.

mentamur. Hic vero quod inſtat, poſtquam in univerſum de ſumma re diſputavimus, textum ab initio retexamus.

VER. 12. *Senatum, decuriones, conſcriptoſve . . . legito*] Rectum erat aut, *Nequem* (in) *ſenatum . . . legito;* aut *Nequem* (collective pro *Nequos*) *ſenatum* (pro *ſenatores*) *Decuriones . . . legito.* Atque *Senatum* pro *Senatores* ita uſurpaſſe videtur, ſicuti Horatius I. ep. 1. *Plebs eris*, pro *Plebeius eris*, dixit. At in cetera tabula utroque modo. Vel *Senatus* enim, vel *Senatores* ſcalpitur ante *decuriones* & *conſcripros*. Ad *Decuriones Conſcriptoſve* quod attinet, hinc videtur oſtendi, illis poſt legem Juliam temporibus curias omnes ex decurionibus antiquis, & ex *Conſcriptis* recentioribus coaluiſſe. Proinde de *Conſcriptis* hiſce uti dicam, locus exigit.

Feſtus in *Conſcripti* ait: *Conſcripti dicebantur, qui ex equeſtri ordine Patribus adſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur*. Eadem paullo aliter in *Adlecti* ſcripſerat. Ac rurſus idem in *Qui patres* ita poſuit: *Qui patres, qui conſcripti vocati ſunt in curiam, quo tempore regibus Vrbe expulſis, P. Valerius Coſ. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit . . . ut expleret numerum Senatorum trecentorum; & duo genera appellata ſunt*. Quaenam haec duo genera? nim. duo illa *Patrum* & *Conſcriptorum*, quae initio poſuerat, ubi tamen ita ſcribendum eſſe (*QVI PATRES QVIQVE CONSCRIPTI vocati ſunt in Curia*) ex ultimis illis Feſti verbis (*Duo genera appellata ſunt*) ſicuti etiam ex Livio II. 1. patet: *Traditumque inde fertur, ut in ſenatum vocarentur, QVI PATRES, QVIQVE CONSCRIPTI ESSENT: Conſcriptos videl. in novum ſenatum appellabant lectos*. De eadem re Dionyſius, Tacitus, alii, ſed ita ut magna inter antiquos diſcidia circa auctorem hujus facti (dum Feſtus Poplicolam, Livius cum aliis Brutum, alii utrumque memorant) circaque alias hiſtoriae circumſtantias fuerint: quae minutim notare non tanti viſum.

Ex his intelligitur, aliquamdiu poſt illud tempus ita inter duo genera fuiſſe diſtinctum, ut antiqui dicerentur *Patres*, recens autem lecti vocarentur *Conſcripti*. At ea non perpetua diſtinctio fuit; nam diu, ut videtur, ante Ciceronis aetatem eo ventum fuit, ut confuſis in unum generibus, univerſi communi nomine *Patres* (30) *Conſcripti* compellarentur. Quocirca cum in hac Tabula a Decurionibus ſedulo Conſcripti diſtinguantur; hinc inferri ſuſpicor, ſimilem ſenatorum inopiam in ſociorum curiis incidiſſe, ac Romae regibus exactis acciderat: de qua ſupra. Ea vero decurionum caritas non alias major, quam bello ſociali finito eſſe potuit, cum flos Italicae nobilitatis eo bello extinctus fuiſſet. Quocirca non ſatis eſt poſt legem Juliam (quae medio bello Italico, anno DCLXIII. lata fuit, quaeq. non omnibus ſociis urbibus civitatem largita fuit, ſed iis quae id meruiſſent) hanc Tabulam fuiſſe ſcalptam, ſed forſan poſt legem Plotiam, quae biennio aut triennio poſt Juliam juſſa fuit, quaeque ad univerſos ſocios beneficium Romanae civitatis extendit. Tunc ſcil. temporis, jam ſocialibus armis (quibus lectiſſimae quaeque familiae urbium interierant) depoſitis, imminutas fuiſſe maxima ex parte curias animadverſum fuit. Itaque ex hoc uno *Conſcriptorum* vocabulo diſcimus, poſt Juliam Plotiamve (quae ad ann. *663.* & *666.* pertinent) hanc Tabulam fuiſſe perſcriptam. Nec tamen diu poſt utramvis, verum dum curiarum expletio adhuc recens eſſet: tum enim tantum diſtingui a veteribus Decurionibus *Conſcriptos* uſuvenire potuit. At ſtatim deinde ab eo diſcrimine deſcitum fuit,

Con-

(30) Ac, niſi vehementer fallor, in hac compellatione (PATRES CONSCRIPTI) nullum ſyllabae unius inter antiquos, recentioreſque diſcrimen fuit, verum hoc tantum interfuit, quod veteres ita ἀσυνδέτως (*Patres, Conſcripti*) uſurpabant, tamquam ſi, *Patres & Conſcripti*, dicerent. Amabant enim ἀσύνδετον antiqui: quantum ex vetuſtioribus monumentis liquet. Sed tamen ubi poſt PATRES retinuiſſent ſpiritum, & ita poſtea τὸ *Conſcripti* pronuntiaſſent; ſatis ſola pronuntiatione ſignificabant, ſe *Patres* a *Conſcriptis* dirimere. At ubi paullatim illa inter utroſque interſpiratio neglecta fuit, unoque ſpiritu raptim utrumque efferebatur; poſtremo eo ventum fuit, ut illud *Conſcripti* tamquam τῷ *Patres* epitheton haberetur. Qui ſcis, inquies, aevo Ciceronis *Conſcriptos* pro epitheto habitum? Ex Auctore ad Her. didici IV. cap. 21. hoc annominationis exemplum afferente: *Demus operam, Quirites, ne omnino Patres Conſcripti, circumſcripti putentur*. Hanc enim vim habet: Ne *Patres*, qui nunc univerſi *Conſcriptorum* ephiteton gerunt, poſthac agnominari verius *Circumſcripti* debeant. Vides profecto quantum momenti perverſa dumtaxat pronuntiatio ſenſim attulerit.

Conſcriptis ſcilicet (quorum longe major nŭmerus praevalebat antiquis) conniten- tibus , ut uno communi nomine *Decuriones* vocarentur. Hinc merito Conſcriptorum a Decurionibus diſcrimen ab aevi poſterioris monumentis abeſt . Hoc vero aetatis hujus Tabulae indicium , ex ipſa re hauſtum , haud omittendum duxi , ſicuti nec , ſiqua in cetero commentario licebit extundere , praeteribimus.

Atque haec jam ſcripſeram , cum Peltuinatis praefecturae in mentem venit, cujus ordo (ut ex aenea ipſius tabula , quam ſup. ubi de Praefecturis agebam , pag. 396. protuli , intelligitur) non ex *Decurionibus*, ſed ex *Conſcriptis* (uti v.14. vocantur) conſtabat . Cur non igitur etiam in ære noſtro *Conſcripti* ad praefecturas , *Decuriones* ad colonias, *Senatores* ad municipia , referentur ? Atque haec paullo latius in imo (31) margine deducta reperies.

IBID. *Legito* , *neve ſublegito* , *neve coopta-*

(31) *Videri in hac Tab.* Conſcriptos *peculiares eſſe praefecturis* , *ac facile etiam Foris & Conciliabulis* : *ſicuti &* Decuriones *ad Colonias* , Senatores *autem ad Municipia referri*.

In aenea Peltuinatis praefecturae tabula , qui alibi *decuriones* , ii non aliter quam *Conſcripti* vocantur. Sane ſi alterius praefecturae ſimile eaemplum *Conſcriptorum* ſuppeteret ; colligi haud temere poſſet , praefecturarum curiales non aliter quam *Conſcriptos* fuiſſe vocitatos : proinde in noſtra Tabula (ubi de Municipiis , Coloniis, Praefecturis in commune loquitur) tria illa nomina , quam ſaepiſſime recurrentia , *Senatorum* quidem de municipiis , *Decurionum* de coloniis , *Conſcriptorum* vero de *praefecturis* eſſe capienda . Id ſi ita ſit ; tum quidem argumentum pro aetate Tabulae , de quo paullo ſupra laborabam , concidet . Sed parum id damni prae pulcherrima hac obſervatione (modo vera ſit) nim. in noſtro hoc Legum Digeſto *Senatores* municipiorum , *Decuriones* coloniarum , *Conſcriptos* praefecturarum proprias nomenclaroras fuiſſe .

Suſpicor igitur , jam inde ab legum Juliae Plotiaeque temporibus , com eivitas jam Peltuinaeibus data eſſet , eorum curialibus *Conſcrptorum* nomen ex hujus Tabulae praeſcripto haeſiſſe . Nec mirum ſi apud Peltuioates ſub Gordiano Pio illius Corporis membra adhuc *Conſeripti* vocarentur . Nam quia ab illius praefecturae exordio ex aeqoo univerſi ſic dicebantur ; nulla acmulatio potuit animos accendere , uti nomen mutarent : quae haud dubie curiales inter ſe commiſſura fuiſſet , ſi alii *Patres* , alii *Conſcripti* maaima cum invidia appellandi fuiſſent.

Ergo in ære noſtro *Conſcriptos* de Praefecturis uſurpari , fidem Tabula Peltuinas (Adn. 22. pag. 396. producta) facit . Nec refert , quod in Muratoriano Peltuinate titulo (quem vide ead. Adn. pag. 397. col. 2.) in fine legitur , L. D. D. D. Nam interpoſito tempore videntur Peltuinates coloniae jura conſecuti, ut ad Muratorianum titulum adnotavi : id quod etiam ex ipſa nomenclatura *Ordinis SPLENDIDISSIMI* intelligitur ; cum contra in aenea ejusdem praefecturae Tabula v. ult. *Ordo* adjectione *Splendidiſſimi* careat .

Jam vero in coloniis haud facile aliud quam *Decurionum* vocabulum eſſe uſurpatum , ea ſcriptorum omnium , ea tot marmorum myriadibus , ex Pandectarum & ea utriuſque Codicis lectione taſtatiſſimum eſt .

Quocirca *Senatorum* nomen (quod in hoc ære perpetuo *Decurionibus* atque *Conſeriptis* eodem ordine praeponitur) non niſi Municipiis relinquitur.

Neges ? Atqui fidem adſtruet Cicero in plurimis Verrinarum locis luculentiſſimis, quae in fine producam : imo & ſeries ipſa adſtruet, qua haec nomina in aciem producontur . Etenim cum, quo ordine *Municipia* , *Coloniae* , *Praefecturae* , eodem ſemper *Senatores* , *Decuriones* , *Conſcripti* recenſeantur ; an non is ordo conſtantiſſimus exſerta voce clamitat, horum prima primis , altera ſecundis , tertia tertiis reſpondere ?

Fortaſſe dixeris, non tria , ſed plerumq. quinque locorum in ære noſtro nomina recenſeri . Quid ergo *Foris* , quid *Conciliabulis* fiet ? Atqui haec ignobiliora loca erant : quorum ob eam cauſam non eſt habita ratio, quod eorum qualiumcumque conventuum membra non uoo nomine vocitarentur , ſed alibi aliter. Etſi vero ea Pagi Herculanei titulo (quem ſup. ubi de Conciliabulis, attuli) & ex aliis marmoribus appareat , in locus minorib. plerumque *Magiſtros* fuiſſe dictos ; tamen mihi veriſimile ſit , Fora & Conciliabula poſt hanc legem commune cum Praefecturis nomen adepta fuiſſe , eoque nihil ſeorſum de iis hic cautum reperiri.

Poſtremo hoc reſtat , ut ei objectioni reſpondeam , qood nim. hujus vocabulorum diſcriminis in auctoribus nulla ſuperſint impreſſa veſtigia . Atqoi de *Senatoribus* atque *decurionibus* tantum diſcriminandis nunc agitur ; quandoquidem *Conſeriptorum* nomen in Pelruinate praefectura ad trecenteſimum ab hoc ære annum perduraſſe oſtenſum fuit . Ac recte eſt , quod Cicero cum in Sextiana coloniae Capuae recens deductae curiales oon aliter quam *Decuriones* pluries appellet (etſi urbis aemulae Romae claritudo ſuadere potuiſſet , ut illos eodem antiquo nomine *Senatores* vocaret, quo a Livio toties nuncupantur in Capuae captae hiſtoria) tamen idem in Verrinis, ubi de Siculis urbibus (ſive illae *Liberae* , ſive *Municipia* , ſive ex utroque temperatae fuerint ; nec enim in ea inſola unius fuere modi) verum ubi de Sieulis eivitatibus agit , non niſi *Senatus* & *Senatorum* nomen uſurpet. Veluti lib. 2. in Ver. cap. 49. *Legati Centuripini* , *Haleſini* , *Catinenſes* , *Panormitanique dixerunt* , *multarum praeterea civitatum . . . tota Sicilia per triennium neminem ullo in civitate SENATOREM factum eſſe gratis . . . . atque his omnibus SENATORIBVS cooptandis &c.* Ac ſtatim pergit : *Quicumque SENATOR voluerit fieri* , *quamvis puer* , *quamvis indignus . . . pretio . . factum eſſe*. Poſt pauca : *Haleſini . . . cum haberent inter ſe controverſias de* (ſuo) *SENATV cooptando* , *leges ab ſenatu noſtro petiverunt* . Vides , ne tum quidem nomina commutari , ubi ſenatores municipales cum Romanis comparantur . Poſt non multa : *Pueri annorum ſenum ſeptenumque denim SENATORIVM NOMEN nundinati ſunt*. Deinde cap. 50. *Cum eſſet . . . quidam SENATOR demortuus . . . . venerunt emptum locum illum SENATORIVM.* Cap. 51. *Neminem iſto praetore SENATOREM fieri potuiſſe* , *niſi qui iſti pecuniam dediſſet* . Vides qua con-

cooptato] *Sublegere* (32) eſt in locum alterius legere. In ære non COOPTATO, ſed COAPTATO ſcribitur: quod erroris confeſſi haudquaquam (33) damnaverim.

IBID. *Neve recitandos curato*] Sicuti ſuperiora (*legito*, *ſublegito*, *cooptato*) non in totum vetantur, ſed ita v. 13. reſtringuntur, ut tantum in vacuum locum ea fieri liceat; idem & de recitatione ex albo cenſendum eſt. Ea vero recitatio ſicuti Romae cenſorum (34) erat; ita in curiis municipalibus aut colonicis ad magiſtratus ſummos pertinebat; niſi ſicubi ſive *Cenſores*, ſive ſub alio nomine magiſtratus aequipollentes eſſent: quos quidem alicubi exſtitiſſe ex lapidum titulis (35)

Eee cogno-

conſtantia idem ſemper nomen uſurpet. Atqui ſi promiſcue ſive *Senatores* ſive *Decuriones* in Siculis municipiis vocarentur; haud dubie Orator ea vocabula variaſſet. Quid nunc miramur, ſi Heracleae in Magna Graecia poſt ſociale bellum, idem inſtitutum atque in vicina Sicilia, valuerit? nempe ut in municipiis, utpote ſui juris, *Senatores*, in coloniis vero *Decuriones* vocarentur.

Etſi fatendum eſt id non diu valuiſſe. In ſcriptoribus certe & marmoribus aetatis Caeſareae ratius *Senatorum* nomen in municipiis uſurpatum cernitur: in quibus, haud ſecus atque in coloniis, curiarum membra haud ferme aliter quam *Decuriones* vocitabantur. Par eſto de minoribus locis judicium: quibus (ubi ab una Peltuinatis praefecturae tabula diſceſſeris) *Conſcriptorum* nomen inditum nondum reperio. Nec id te conturbet. Nam quas Romani leges circa novorum nominum impoſitiones jubebant, eae raro obſervabantur, quod populi antiquis nominibus aſſueti, raro valebant recentibus inſueſcere. Quotam quamque coloniam novum in deductione impoſitum nomen cum vetere, quod animo altius inſederat, commutaſſe (niſi tantum interdum in inſcriptionibus) animadvertimus? Neque id interim Quirites rerum domini gravata ferebant.

(32) Varro de L.L. *Collegae, qui una lecti: & qui in eorum locum ſuppoſiti, SVBLECTI: additi, ADLECTI*. At nihil diſertius Liviana conciona (lib. XXIII. cap. 23.) M. Fabii Buteonis ad legendum ſenatum dictatoris dicti, qua Fabius profitetur, ſe *ita in demortuorum locum ſublecturum, ut* &c. Vbi integram æris hujus locutionem vides (de qua infra Adn. 39.) & ita ut *ποιεῖς* haec plane cenſoria fuerit.

At alteram Tabulae locutionem, *In damnati locum ſublegere*, firmat Vlpianus l. 2. D. *de decurionib.* in principio: *Nam & ſublegi in locum ejus* (decurionis relegati) *poteſt*. Mox: *Sed & in hujus* (ad tempus ordine decurionum remoti) *locum ſublegi poterit*. At *Senatum ſublegere* Juſtino III. cap. 3. videtur uſurpatum pro eo quod eſt *Explere deficientem*, ubi de Lycurgo ita ſcripſit: *Populo ſublegendi ſenatum, vel creandi, quos vellet magiſtratus, poteſtatem permiſit*.

(33) *Coopto* quidem probum eſſe, ex omnibus veteribus monumentis conſtat, ac vel ex aureo nummo Neronis, quem ſup. Adnot. 28. protuli. Conſtat item ex eo, quod & OPTO, & ADOPTO eodem intellectu uſurpantur. Tamen COAPTO non ineptæ dici putaverim; nam *Aptus* eſt *Junctus* & *Apto* eſt *Jungo*, *Necto*: ſive id ex *Apio*, ſive ex *ἄπτομαι* petatur. Non his immoror. Vide ſis quae Voſſius affert in *Apio*.

(34) Cenſores ubi recitandum ſenatum curabant, nemo ignorat, ab eis plures ſola ex albo recitatione in ſenatum adlectos, alios ſola praeteritione ſenatu motos. Nec in removendis ſenatoribus facti ſui rationem reddere cogebantur, ut qui *ἀξιωθέντες* eſſent. At non eadem poteſtas ſummo magiſtratui colonico in recitandis curialibus erat, ut hinc oſtenditur.

(35) *De Cenſoribus urbicis. Hos Quinquennales fuiſſe dictos, ac ſupremo magiſtratui ἰσαρίθμους (unde in lapidib. modo IIviri QQ. modo IIIIviri QQ. occurrunt) eosdem fuiſſe ceteris magiſtratib. honorabiliores.*

Tum ex hoc legis Kapite, tum infra ubi de cenſu agitur, ſatis liquet, in municipiis aliiſque ſociorum locis illis, quibus haec lex ſcripta fuit, non fuiſſe peculiarem magiſtratum, qui Romanis cenſoribus reſponderet: quocirca cenſoria munia ad IIviros aut IVviros pertinuiſſe.

Ceteroqui fuiſſe pluribus in locis *Cenſores* ſuos, ex aliquot inſcriptionibus conſtat; & ex Plinio X. 113. ita de provinciae curiis conſulente Traianum: *Lex Pompeia . . . qui in Bulen a CENSORIBVS leguntur, dare pecuniam non jubet*. Mox: *Proconſul eos etiam, qui a CENSORIBVS legerentur . . . juſſit inferre*. Etſi pleriſque in locis non *Cenſores*, verum *Quinquennales* vocabantur, quod is magiſtratus quinquennalis eſſet. A Spartiano cap. 19. *In patria ſua quinquennalis, & item Hadriae quinquennalis, quaſi in alia patria* Hadrianus fuiſſe dicitur. Ea dignitas in curiis municipalibus apex honorum fuit, uti mox Adn. 38. ex tabula Canuſina & ex Appuleio demonſtrabitur.

Porro ſingulare iſtud huic magiſtratui fuiſſe reperio, quod (quantum ex lapidum titulis deprehendi) *ἰσάριθμοι* (*par numero*) ſemper annuo magiſtratui ſupremo erat: haud aliter ac Romae conſulum cenſorumque numerus idem. Itaque ubi annuus magiſtratus tantum duumviralis erat, ibi & Quinquennales non amplius duo fuerunt: ubi vero magiſtratus annuus Quatuorviros dabat, ibi totidem etiam Quinquennales ſaxa litterata oſtendunt. A duoviratu quinquennali ordior utpote frequentiore. Nam ubi non *Duumviri Quinquennales* (aut per notas IIVIRI. QQ.) nuncupati in marmoribus reperiuntur? Et tamen illud IIVIR. QQ. (quo nihil crebrius in lapidum titulis) pro duumviris I. D., h. e. pro ſupremo municipali magiſtratu olim capiebatur; donec Velſerus aliique poſt eum aperte docuiſſent, non raro in lapidibus de uno eodemque ſcribi: II. VIR. I. D. II. VIR. QQ. nempe quia diverſo tempore duovirum jure dicundo (qui ſummus ſed annuus magiſtratus erat) ac poſtea duovirum quinquennalem geſſerat. Itaq. apud Gruterum C. Hedius inſcribitur II. VIR. II. VIR. QVINQ. quippe utroque honore diverſo tempore functus. Item in Grut. pag. 100. 5. M. MINATI . . . II. VIR. I. D. (*jure dicundo*) QVINQ. Et pag. 1091. 12. eadem duo copulantur. Sed duoviros ſimul quinquennalicios mitto, quorum ingens copia. Vide Tab. Canuſinam: de qua infra Adn. 38.

At ubi annuus jure dicundo magiſtratus a qua-

cognoſcimus. Hîc in verbo RECITANDOS ſoloecon ineſſe videtur : quod tamen defendi (36) utcumque poteſt. Porro ea recitatio non aliunde quam *de Albo* fiebat, juſſu Cenſoris , aut Quinquennalis, ſive (ubi hi non erant) juſſu ſupremi magiſtratus . Ad hos pertinebat in exordio magiſtratûs *Senatum recitandum* (ea propria locutio erat ex Livio (37) & aliis notiſſima) curare : qua recitatione ſiqui forte praeteriti , ii hoc ipſo (non reddita facti ratione) ſenatu moti erant: qui vero tum primum recitati, ii lecti in ſenatum aut ſublecti dicebantur. Cum vero ex albo recitatos conſtet ; jam recitationi neceſſe eſt Albi ſcriptionem praeiviſſe . Ac ſane exſtat *De Albo* (curiae) *ſcribendo* libri 50. Pandectarum titulus tertius: exſtat & curiae Canuſinae Album in aes inciſum. Ex utroque vero lux ingens æri noſtro cum allinatur; utrumq. in ſubjecta (38) παρεκβάσει explanabimus.

VER.

quatuorviris adminiſtrabatur, ibi etiam quinquennalitas quatuorviralis erat . Tales illi , quos alicubi reperi , C. *Veſidienus* IIIIVIR.IVR.DIC.IIIIVIR. QVINQ. Et *A. Quintilius* IIIIVIR.IVRE.DIC. IIIIVIR.QVINQ. Item apud Fabrettum p.459. n.81. C. ACILIO . . . IIIIVIR. I. D. IIIIVIR. QQ. Et pag. 463. num. 92. M. BAEBIO . . . . IIIIVIR. I. D. IIII. VIR. QVINQ. Pluribus contrahendis abſtineo . Ex quibus ſatis apparet, ubi juri dicundo bini creabantur, ibi & quinquennales duos : ubi juri dicundo quatuor, ibi & totidem quinquennales.

(36) Σολοικοφανὲς eſt , quia refertur ad QVEM. Nam v. tt. ſcribitur : *Nequis eorum* QVEM . . . *legito* . . . *neve Recitandos* (pro *Recitandum*) *curato* . Verum amoliri a Tabula id vitium poſſumus, fortaſſis quia illud RECITANDOS unum ex illis ἀκλίτοις eſſe queat , quae Gellius I. 7. Graecis ἀπαρέμφατα (quae ipſe *indefinita* interpretatur) fuiſſe appellata, dicit. Ibidem exempla affert, *Futurum*, *Dicturum*, *Facturum*, *Proceſſurum* & ejuſmodi talia, omnibus generibus atque numeris uſurpata . Ve Cic. *Hanc rem praeſidio futurum* . C. Gracchus : *Inimicos meos hoc dictutum* . Quadrigarius : *Deos bene facturum* . Val. Antias : *Omnia ex ſententia proceſſurum* &c. Horum exemplo quis ſcit, an non ſimile aliquid in re cenſoria licuerit, ut *Recitandos curare*, tamquam ἀπαρέμφατον, cum nomine ſingulari jungeretur ? Aut (ſi hoc παραδοξολογητὸν videbitur) illud propius fidem erit, τὸ QVEM (quod v. 11. praeivit) cum ſit indefinitae notionis, deque pluribus accipi queat ; proinde naturam collectivorum imbibere, quae cum verbo plurali nectuntur.

Auget hanc ſuſpicionem, quod ad illud *Quem* (pro *Aliquem*) refertur v. ſeq. τὸ *Decuriones* , *Conſcriptoſve* : etſi τὸ IN ſubaudiri poſſe, in loco diai.

(37) Livius XXIII. 23. de M. Fabio Buteone ita ſcribit : *Recitato vetere ſenatu , inde primum in demortuor. locum legit* . . . Cicero pro Domo. 84. *Patrem tuum* . . . *L. Philippus cenſor avunculum ſuum praeteriit in recitando ſenatu* .

(38) Παρέκβασις . DE ALBO CVRIAE . *Titulus* De Albo ſcribendo *illuſtratur*, *& cum Tabula Canuſina aliiſque comparatur* .

§. 1. *Ex lib. L. Pandect. Titulus III.*

Eum titulum Vlpiani lea 1. & 2. abſolvunt. Prima ſic incipit : *Decuriones in Albo ita ſcriptos eſſe oportet , ut LEGE MVNICIPALI praecipitur* . De *lege municipali* crebra in Pandectis mentio : de qua nos infra Adn. 43. Pergit Vlpianus : *Sed ſi lex ceſſat , tunc dignitates erunt ſpectandae, ut ſcribantur eo ordine , quo quiſque eorum maximo honore in municipio functus eſt : puta : qui duumviratum geſſerunt , ſi hic honor praecellat* (nam alibi IIIIviri, alibi dictatores, praetores, conſules ſummus magiſtratus erat) *inter duumvirales antiquiſſimus , prior is* (inter duumvirales eſto) *deinde hi qui ſecundo poſt duumviratum honore in rep. functi ſunt : poſt ii, qui tertio , & deinceps : mox hi qui nullo honore functi ſunt , prout quiſque eorum in Ordinem venit* . §. 1. *In ſententiis quoque dicendis idem ordo* (a quo *Ordine* facile ſenatus , non tantum municipalis , ſed etiam Romanus , ORDO vocabatur) *ſpectandus eſt , quem in Albo ſcribendo diximus* .

Idem l. 2. eod. tit. *In albo decurionum in municipio nomina ante ſcribi oportet eorum , qui dignitates Principis judicio conſecuti ſunt ; poſtea eorum , qui tantum municipalibus honoribus functi ſunt* .

Haec tametſi longiſſimo poſt Tabulam noſtram intervallo ſcripta , tamen profutura moribus curiarum municipalium cognoſcendis putavi . Cum his vero ex corpore juris , & ea Cod. Th. alia complura junges, in primis autem Tabulam Canuſinam vivo Vlpiano conſcriptam: de qua incipio .

§. 2. *Album Curiae Canuſinae ſaeculo ſuperiore ex agro Canuſino erutum , deſcribitur & illuſtratur* .

Ea Tabula aenea in agro Canuſino anno 1675. reperta , ubi in plurium dominorum manus incidiſſet, poſtremo Venetias aſportata , ibi adhuc detinetur . Noriſius ſeſe illam in aedib. Juſtinianor. anno 1681. vidiſſe in Epiſtola conſulari (ad conſules anni 222.) ſcripſit: at Monfauconius (in Diar. Ital. pag. 63.) in Muſeo Ant. Capelli eamdem ſe contemplatum teſtatur . Ejus exemplum allatum a Sponio , poſt etiam in Theſaurum Italicum illatum fuit . Eam Abbas Damadenus ſpiſſo commentario illuſtravit, ſed rem ipſam acu non tetigit . Ne multa: totum æs illud nihil aliud quam Curiae Canuſinae *Album* exhibet . Et quidem plane eopte ordine ac methodo procedit , qua Vlpianus in lege modo recitata confici *Curiae album* jubet . Quocirca moneo lectorem harum rerum amantem , ut in Vlpiani legem modo recitatam commentarium non aliunde petat, quam ex lamina Canuſina : quae quidem ſub Alex. Severo ſcalpta fuit , cujus principis idem Vlpianus conſiliarius & ſcrinii magiſter fuit . Ea hodie inſcriptio eſt ſatis obvia , quippe quam etiam Fabrettus (cujus Syntagma inſcriptionum omnium manibus teritur) pag. 598. inſeruit . Ad eam vero illuſtrandam pauca hic afferam, aliis, quod norim, intacta, ex quibus antiquitas evadat illuſtrior: maxime cum ſit unicum , quod norim , *Albi* curiae monumentum . Nam quod Gothofredus ad l. 48. C. Theod. *de decurion.* ait, exſtare apud Grut. pag. 302. num. 2. Curiae Album marmoreum , cave credas . Id enim fragmentum prorſus alio ſpectare ,

docet

Google

VER. 13. *Niſi in demortui damnative locum*] *In Demortui* dixit; nec enim ſub- legere *in MORTVI locum* antiqui dicebant, ſed *in Demortui* (39) *locum*. In

docet illud vet. 3. (*Incipit*) FELICITER. ORDO. SACER. DOMVS. AVG. PALAT. &c. Ad quodnam corpus *Domus Aug.* ſpectarit, incertum. Sed ad æs Canuſinum venio.

Jam ptimum omnium (praeter ea, quae de *Albo* univerſe diximus ſup. ad æs Brit. ad v. 18.) quod huc attioet, ſcirudum rſt, *Curiae Album* proprir intelligi Tabulam albo inductam, in qua ſtatim ab inito magiſtratu Quinquennales, aut ſuprrmus magiſtratus ſcnatum ro ordine, qurm ex Vlpiano didicimus, deſcribi curahant, quem & ex ea tabula cecitari jubebant; unde locutio fluxit *Recitari ex albo*. At ſtatim deiude quae ibi perſccipta fuerant, rad-m in arre incidebautur. Id rx ære Canuſiuo cunſtat: iu quo poſt couſulum nomina (qui ad ann. 223. pertinent, ſub Alex. Severo) ita ſcrihitut: *M. Antonius. Priſcus. L. Annius. Secundus. IIVIR. QVINQVENN.* (*duumviri quinquennales*) *nomina. decurionum. in. aere. incidenda. curaverunt.* Idque æs, ubi ei altcrum refectum ſuccederct, in tabulatio recondcbatur. Dixi in Adn. 35. *Quinquennales* hoc iu curiis municipalibus fuiſſe, quod Romar Cenſores, nim. a quinquennio, quo ducabanr, ita dicti; ſicuti & ab ipſorum numero hic *Duumviri* ſunt. Ad hos, ſicuti pettinuit Album condere, & recitari facrre, ita & io aes incidrndum curare.

Sequuntut deinde uomina Decurioorum iu quatuor columnas diſtiocta. Prima columna Patronos coloniae complectitur: qui (quia illud, NOMINA DECVRIONVM, omnibus colomnis deſuper imminet) videntur & ipſi corpore Decurionum comprchenſi fuiſſe, neq. hic alio, quam primo, ſicuti par erat, loco. Hujuſmodi *Patroni* duûm fuere generum. Pciores iuſcribuntuc PATRONI. C. C. V. V. h. r. *Clariſſimi viri*, qui uim. honoribus functi, & ſenatores Romani erant; maxime cum alterum genus inſcribatuc: PATRONI. E. E. Q. Q. R. R. h c. *Equites Romani*. Equites octo uou amplius, at Clariſſimi XXXVI. numerantur.

Altera columna primo loco *Quinquennalicios* (h. r. Quinqucnoalitata functos) ſeptem (quotum ſextus & ſeptimus ſunt illi ipſi *M. Ant. Priſcus*, *L. Annius Secundus*, qui Album incidendum curaverunt, in ære ſummo ſcalpti) deindr *Adlectos inter QVINQuennalicios*, quatuor; poſtremo *II. viralicios* novem & viginti numcrat. Ex his apparet, ſicuti Romae cenſorii conſularibus honorabiliores, ita in municiuiis Quinquennalicii Duumviraliciis. Appuleius X. Met. pag. 335. *Thyaſus . . . patria Corintho . . . GRADATIM permenſis honoribus, quinquennali magiſtratui fuerat deſtinatus*. Plura de hoc magiſtcatu ſupra Adnot. 35. Qui *Adlecti* dicuntur, ii credo heneficio Priucipis iis, etſi non geſto eo honore, adlegrbantur. Intrc IIviralicios pcimi tres poſt cognomen adſcciptum habent II. h. r. *Iterum*, proptec bis geſtum duumviratum. Jam vrro columuar tertiae initio ſcribitur, AEDILICII; iique undcviginti numrrantur. Sequuntuc QVAESTORICII novrm, *PEDANI* vero duo & triginta, qui & partem columnae quartae occupaut. Hi ſunt *Judices dati & delegati*, ſeu qui ex *delegatione cauſas audiunt*, quiqur Theophilo χαμαιδικασταὶ vocantuc. Dicti quia *pede plano* non pro tribunali judicarent. Gellius III. 18. *pro pedariis pedaneos* barbare dictos queritur. Nim. ævo Gellii adhuc illi ſcnatores erant *pedarii*, qui tamen nove (ideoque harbare) mutara liquida di ci *pedanei* coeperant. At poſtea *Pedaneorum* vox ad *judices delegatos* tcanslata fuit: ii vero ultimi numcrantur in albo, minoribus tautum ſuperiores. Hi ſane quod hic PEDANI vocantur ſyllabis tribus, uovum eſt; ac facile defectus τοῦ E erroci vertendus. Niſi vrro pcincipio triſyllabum, poſtea auctum nova vocali fuit.

Quarta columna poſt Prdanos non alios, quam *Praetextatos* quiuque & viginti rxhibet. Sunt autem illi qui ante ann. decimum ſrptimum in curiam adlegebantur, h. e. adhuc praetextati, nondum toga virili ſumpta; idque vetere more nirituc. Vide Mactob. I. Sat. 6. ubi de facto Papitii illius, cui cognomen *Praetextato* haeſit, agituc. Id poſtea ſub principatu videtur fort. principis indulgentia concrſſum: at carebant ſeutentiae dictionc. Plerumqur hi crant decurionum filii (qui quidem *debiti curiae* poſtea vocari cocperuut) aut ex latrre deſcendcotes, uti conſtat ex IVN. de quo mox dicendum erit. Totus ergo deſcciptotum in Albo numcrus CLXIX. coutinet: ex quibus ſi patconos XLIV. drmas, tantum CXXV. reliqui erunt.

Poſtremo de IVNiotibus pauca dicam. Rrineſius ad Cl. I. uum. 99. p. 134. in finc plora de his parum conſidrrate (quibus rejicirndis nolo immorari) rradit, ut alios tacram. At iſtud IVN. tabulae Canuſinar demonſtrat, eſſe plaue veriſſimum, quod ad Kaleudar. Marmoreum Nrap. & in *De SS. Epiſc. Neap.* (ubi de *S. Paulo Juniore* egi) dixecam, τὸ IVN. in homonymis tunc uſurpatum, ubi homonymus unus alterius ſenioris artati ſuccreſccret. Paritrr rrgo in hac tabula intrc cognominċs duos major natu abſolutc vocatur: altcc (qui ſemper prioris filios, aut nepos, aut rx latrre veniens) cum adjrctionc *IVNior* aopellatur.

Qoare ne miccris ſi col. I. quia inter patronos duplex *Valerius Turbo* ſignatur, horum altrc IVN. inſcribatuc: qui cum *Marci* pracnomine, prioris *Lucii* ſive filius, ſive fratris filius fuit. Col. IV. iutrr Aedilicios L. FAENIVS MEROPS IVN. filius fuecit neceſſe eſt altrrius L. FAENI MEROPIS intrr IIviralicios. Ead. columnâ C. *Lucretius Venuſtus IVN.* filius rſt altrrius C. *Lucret. Venuſti* inter IIviralicios. Item inter pedanos *Ti. Claudius Oneſimianus IVN.* filius eſt alterius, eiſdem trib. nominib. praediti, iuter IIviralicios. Item *C. Julius Hoſpitalis IVN.* qui inter pcaetextatos eſt, parentem ſibi cognominem inter IIviralicios oſtentat. Inter Praetcxtatos *L. Abuccius Proculus IVN.* patrem habet cognominem inter Quinquennalicios: itemque L. TRECCIVS APOLLINARIS IVN. habet inter IIviralicios parentem. Cur vero ille inter Prartextatos *P. Publicius Maximus IVN.* nullum oſtendat in toto ære cognominem, id arguit, ei fuiſſe domi natu majorem homonymum, ſed rxtra cuciam. Vides igitur, quo τὸ IVN. (iu inſctiptionibus obvium variccque acceptum) plrcumque pertineat: deinda & illud (quod huc pertinet) vides, quemadmodum curiales Ordinis honorem in filios propagariot. At IV. ſacculo cum oucra curiae importabilia evaſiſſent; filii inviti curiae adſcribebantur, dicti propterea *Debiti curiae*.

Haec Tabula quamvis trecentis poſt æs noſtrum aonis inciſa; tamen lucem nou modicam affundet municipalibus curiis, maxime aevi Caeſarei.

(39) *In Mortui*, inquam, *locum* non memini a quoquam uſurpatum: at *In demortui locum* ubi non ſcriptum reprrio? Auctor ad Hrren. I. 20. *Altera*

lex

13 *niſi in demortui damnative locum, ejuſve qui confeſſus erit, ſc. Senatorem, Decurionem, Conſcriptumve*
14 *ibi hac lege eſſe non licere.*

quo quidem videntur ſive leguleiorum, ſive philoſophorum argutas (40) captiones praecavere conati. Ad *Damnatos* quod attinet, ii intelliguntur, qui capite damnati eſſent, ſive qui maximam mediamve capitis deminutionem paſſi fuiſſent. De utroque vocabulo ICti videantur.

VER. 13. 14. *Ejuſve qui confeſſus erit, ſe ſenatorem . . . hac lege eſſe non licere*] Quid proprie *Confiteri* ſit, nemo mea ſententia melius Varrone docuit lib. V. de L. L. pag. 55. *Hinc* (a *For*, *Faris* ſcil.) *Faſſi & CONFESSI* (non aliud ſunt, quam) *qui FATI id, quod ab heis QVAESITVM*. Ergo ſi Varroni creditur, qui de ſe aliquid produnt, ſi ſua ſponte id faciant, hi profecto nec *Fateri* nec *Confiteri* proprie dicendi erunt, ſed, ut opinor, *Profiteri*: at ubi interrogati ſua edunt, tunc proprie *Confiteri* dicentur. Eaque proprietas in criminum quaeſtionibus valet. Suetonius de Auguſto c. 33. *Dixit autem jus . . .* (cum) *lenitate: ſiquidem manifeſti parricidii reum, ne culleo inſueretur* (*quod non niſi* CONFESSI *afficiuntur hac poena*) *ita fertur INTERROGASSE: Certe* (41) *patrem tuum non occidiſti?* Plurima hujus generis loca contrahi ex auctoribus poſſent: verum hic ex Suetonio ſe primus obtulit. Cetera cui bono?

Ergo qui hîc CONFESSVS dicitur, eum non ſine praevia interrogatione confeſſum intellige. Romae verbi cauſa cenſor ita interrogabat: *Dic Marce*, aut *Cai*, *ex animi tui ſententia, eſt ne tibi aetas ſenatoria, eſt ſenatorius cenſus?* &c. Ad ſingula reſpondebat interrogatus: *Ex animi mei ſententia*, *Eſt*, aut *Non eſt*. Quae Romae cenſor, eadem in municipiis coloniiſque ſummus magiſtratus quaerebat. Quidquid quaeſiti reſpondiſſent, ejus rei *Confeſſi* dicebantur. Hinc ubi quis confeſſus eſſet, ſe ſive aetate legitima, ſive natalibus, ſive ſenatorio cenſu, ſive quo alio, quod lex municipalis requireret, deſtitutum; tum vero in confeſſi locum alius ſublegebatur. Erant & qui ſeſe excuſarent, teſte Suetonio. Eum (42) vide.

VER.

lex jubet augurem in demortui locum qui petat nominare. In Verr. lib. 2. cap. 50. *Cum eſſet . . . quidam ſenator DEMORTVVS . . . cooptari neceſſe erat* (ſupple *in demortui locum*) *legibus*. In Verr. lib. 4. cap. 5. ex neſcio qua lege ita affert; *NE QVIS EMERET MANCIPIVM NISI IN DEMORTVI LOCVM*. Livius XXIII. 22. Sp. Carvilium de ſupplendo ſenatu ita cenſentem inducit: *Vt ex ſingulis populis Latinorum binis ſenatoribus . . . civitas daretur; atque in DEMORTVORVM locum in ſenatum legerentur*. Mox cap. 13. M. Fabius Buteo extrema concione profitetur, ſe *Ita in demortuorum locum ſublecturum*, *ut* &c. Ac ſtatim: *Recitato vetere ſenatu, inde primum in demortuorum locum legit, qui* &c. Suetonius Julio cap. 41. *Inſtituit, quotannis in demortuorum locum, ex his qui recenſiti non eſſent, ſubſortitio fieret*. In Auguſto cap. 10. *In locum Trib. plebis forte demortui candidatum petitorem ſe oſtendit*. Ibid. cap. 31. *Cumque in demortuae* (Veſtalis) *locum aliam capi oporteret*.

(40) Si ICtorum ſubtilitates ſpectamus, *Interire homines maxima & media capitis deminutione* aeque ac morte dicuntur l. 63. §. ult. D. *pro ſocio*. *Et Deportatos mortuorum loco haberi* traditur l. 4. §. *Si deportatus*. D. *de bon libert*. l. 1. §. ult. D. *de bon. poſſ. cont. tab.* Adhaec *pro mortuo habetur*, cujus univerſa bona publicantur l. 65. §. *publicatione* D. *pro ſocio*. Poſtremo alibi *pro mortuo habetur exheredatus*. Atq. hi *mortui* dicebantur, non efflato ſpiritu, ſed morte civili, eaque de cauſa *Mortui* tantum, numquam autem *Demortui* vocabantur: plane quod intelligerent *Demortuos* non niſi eos dici, qui animam exſpiraſſent. Vnde ab eo factum, ut cum de alio in locum alterius morte naturali defuncti ſublegendo leges agerent, uterentur *Demortui* vocabolo. *DE* enim in compoſitione rem abſolutam, imo & rei veritatem, non meram imaginem notat.

Nec ſolum ICtorum ſubtilitatibus, ſed & ſophiſtarum argutiolis lex obviam ivit. Cujuſmodi illa in Tauri convivio fuit quaeſtio (quam A. Gellius VI. 13. expoſuit) *Quando moriens moreretur: cum jam in morte eſſet, an tum etiam cum in vita eſſet* (etſi morti conterminus)? *& quando ſurgens ſurgeret: cum jam ſtaret, an tum etiam cum ſederet?* Vide ibidem quaenam Taurus reſponderit. Ex his igitur fiebat, in mortis confinio poſitos ex quorumdam ſententia dici recte potuiſſe *Mortuos*. At nemo unquam dicturus *Demortuos* eosdem illos fuiſſet; quia DE in compoſitione rem plane perfectam notat. Cujuſmodi illud Tranquilli Caligula c. 34. eſt: *Deſaltato cantico* (i. e. ad finem ſaltato) *abit*. Sic *Deſtertuit* pro Stertere deſiit apud Perſium. Plin. lib. 37. *Gladiatores deluſerunt*, pro ludere deſierunt.

(41) H. e. *Nonne certum eſt, te patrem tuum non occidiſſe?* Atqui legitima interrogandi formula fuiſſet: *Feciſtine parricidium tibi objectum?* Ac ſicuri, qui reum perditum ibant, captioſis interrogatis illaqueabant; ſic alii contra uti reum ſervarent, Auguſti interrogata imitabantur. Vide ibi Caſaub.

(42) Fuit aevo poſteriore cum in municipalibus curiis decuriones dedita opera, nim. ut onera curialia ſubterfugerent, ſeſe excuſarent, imo & fugam arriperent: de quibus in Jure noſtro & C. Th. ſaepiſſime agitur. At fuere etiam ſub primis

Cae-

VER. 14. HAC LEGE] Duæ voces notatu digniſſimae: quae ad hanc ipſam Tabulam referuntur, neq. ad hanc ſolam, quae ſuperfuit, ſed & alias ſocias. Nam cum de ſenatorum ſive decurionum qualitatibus pauca tantum in hac ſuperſtite lamina (nec niſi Kap. 8. & ſequentibus) adſpergantur; hinc fit, cetera vel uno ſimul in loco alius tabulae exſtitiſſe, vel ſparſa diverſis locis. Vel hinc ergo (ſi cetera deſint indicia) agnoſcere cogimur, Pandecten hunc ex pluribus laminis conſtitiſſe. De toto vero hoc Digeſto illud *Hac lege* capiendum eſt. Nam totum quantum id fuit, Juliae Plotiaeque pars vel appendix fuit.

PRAEGVSTATIO

De legis hujus noſtrae auctore ac nomine.

Quod ſi de HAC LEGE, hic memoratâ, a me quaeritur, ecquo nomine ſit appellanda; equidem veluti unus de grege Pyrrhonico, ἐπέχω. Tamen (etſi de his diſſerendi locus ad ver. 85. & ſeq. proprius erit) de univerſa re ita nunc in anteceſſum reſpondeo. Hanc generali appellatione *Legem* (43) *municipalem*; aut vero a municipii nomine *Heracleenſem* (ut illa apud Ovidium (44) *Carſeolana*) dici non vetaverim. At peculiare nomen, a legislatore deductum, ecquod ei dabimus? Sane ſi Heraclea lege Juliâ anni DLXIII. civitatem adepta fuit; quis vetabit hanc *Legem Juliam* vocari? Quod ſi Juliae non niſi traducem tantum hanc, ſive appendicem fuiſſe contendatur; cur non *Juliam municipalem* vocabimus? Atque ad hanc maxime conjectionem Fabretti elogium me mirifice perpulit, quod pag. 485. num. 160. ex Jo: Garzia de Londonio in hunc modum affert. *M. Junius* [2] *Sabinus* [3] *IIIIVIR. AEDILICIAE. POTEST* [4] *E. LEGE. IVLIA. MVNICIPALI* [5] *patronus* [6] *collegi. centonariorum* [7] *frontem. templi* [8] *veruis. et. bermis* [9] *marmoreis. pecunia* [10] *ornavit. et. tuition* [11] *dedit. HS* [12] *N. CCXXXXII.* Quam vellem effoſſi marmoris locus innoteſceret. Quis ſcit enim an non ex loco eruti cippi aliquid in Heracleam noſtram redundaret? Vtcumque tamen eſt, inclinat animus, ut noſtram hanc *Legem Juliam municipalem* vocemus: praeſertim quod Heraclea, utpote ſemper fida Romanis, non debuit Plotiae legis, non niſi triennio poſt Juliam latae, beneficium praeſtolari. Aut tantiſper certe *Juliam* vocabimus, donec meliora ſuccurrerint, ubi ad ver. 85. deventum fuerit.

Ceterum non ſum ignarus, aliquibus ex ſocialis belli ducibus dari negotium potuiſſe, ut pacatas jam provincias obeuntes, eas ad Juliae Plotiaeve praeſcriptum formarent, ac legibus Romanis, quantum municipiorum antiqui mores paterentur, imbuerent. Quocirca ab uno ex iis ducibus non abnuo legi Heracleenſibus datae quaeri nomen potuiſſe. Veluti ſi a Pompeio Strabone Magni Pompeii parente dicta *Lex Pompeia* fuerit, inſtar ſcil. illius *Pompeiae legis* mox ab filio Magno Bithynis & Ponticis datae: de qua vide in ſubſtrata (45) Ad-

Caeſaribus, qui elam monerentur, uti ſe ſubtraherent ignominiae, ſeque excuſarent. Suetonius Augusto cap. 35. *Quoſdam ad excuſandi ſe verecundiam compulit; ſervavitque etiam excuſantibus inſigne veſtis* (latielaviae) *& ſpectandi in orcheſtra, epulandique publice jus.* Confer Dionem ſub finem lib. LII.

(43) *De legis municipalis nomenclatura.*

Lex Municipalis non ea tantum eſt, quae Municipio (cujuſmodi Heraclea noſtra erat) data fuerit; verum & (cum latiſſime voces *Municipium* & *Municipalis* in Jure pateant) ad alias cujuſcumque conditionis urbes pertinet; ita ut *Municipalis* idem plane ſit, quod *Vrbicus*. Eâque notione *Lex Municipalis* accipitur ab Appuleio in l. *de habit. doctr. Plat. phil.* pag. 571. *Vt municipales leges ejus provinciae addiſceret.* Et in Jure noſtro millies, ut L. 3. §. *Plane* D. *quod vi aut clam.* L. 1. C. *De ſervis reip.* L. 3. §. *Divus.* D. *De ſep. viol.* L. 1. D. *de Albo ſcrib.* L. 25. D. *Ad municipal.* L. 11. §. 1. D. *De muner. & honor.* L. 3. D. *De decret ab ord.*

Adde quod etiam ſine *Municipalis* adiectione, *Lex* abſolute de *municipali* accipitur, quoties id τὸ ὑποκείμενον ſuadet. Apud Cic. in VI. ad Fam. ep. 18. *Quaeſivi a Balbo . . quid eſſet in Lege. Reſcripſit, eos qui facerent praeconium, vetari eſſe in decurionibus.* Ac ſic plane in ære noſtro hic: *Se ſenatorem, decurionem . . HAC LEGE eſſe non licere.* Nec aliter l. 11. D. *De decurion.* L. 12. D. *De appellation.* L. 3. D. *Quod cujuſcumque univers.*

Niſi quod æris noſtri lex municipalis id habet peculiare, quod haec Tabula (& ſic forſitan aliae) principio quaedam ex Romanis legibus, per cives Romanos Romae (tametſi ad tempus) habitantes obſervandis, aſpergat; tum cetera civibus Rom. municipia, colonias, &c. incolentibus peculiaria: de quo ſup. pag. 383. *Monito* III. dixi.

(44) De *lege Carſeolana* Ovidius I. Faſt. v. 708.

- - - - *Nam vivere captam*
Nunc quoque Lex vulpem Carſeolana vetat.

(45) *De Bithynorum Ponticorumque lege Pompeia a Magno data: & an Pompeia in cippo Caſinate reperta queat ad Pompeium Strabonem, extincto ſociali bello, referri.*

Quae Bithynicis & Ponticis civitatibus data fuit,

Adnot. ex cujus fine cognoſces, legem alteram illam *Pompeiam*, quam cippus Caſinas ter indicaſſe videtur, ad Pomp. Strabonem poſſe referri, qui facile, compoſita ſociali diſcordia, plurium municipiorum legislator fuerit: quis ſcit, an non etiam Heracleae? ita ut is demum fuerit legis noſtrae hujus, de qua angimur, auctor. Verum de his plura ad v. 85. & ſeq.

In eumdem modum ſunt illae Sicularum legum municipalium appellationes, quas Tullianis in Verrem (46) actionibus acceptas referimus. Aliae multae undeunde corradi poſſent, ſi quis forte inſcriptiones auctoreſque hoc quis conſilio volutare ſatagat.

fuit, ea non plane ab alio data, quam a Cn. Pompeio Magno fuit, cum devicto Mithridate, provinciam ordinavit. Haud ſemel ejus meminit Plinius junior lib. X. Nam ep. 83. ſcripſit: *Cautum eſt, Domine, Pompeia lege, quae Bithynis data eſt, nequis capiat magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor annorum XXX.* Rorſos ep. 113. *Lex Pompeia, Domine, qua Bithyni & Pontici utuntur, eos qui in Bulen a cenſoribus leguntur, dare pecuniam non jubet.* Et ep. 115. *Lege, Domine, Pompeia permiſſum Bithynicis civitatibus adſcribere ſibi quos vellent cives.*

Atque huius mentionem reperiſſe ſibi Fabrettus videtur in Caſinatis ioſcriprionis fragmeoto (in quo Faſti quatuorvirales municipii alicujus per conſules ordinantur) quod apud eum videbis pag. 485. num. 159. In eo enim v. 9. qoidam occurrit RVLLVS. IIIIVIR. P. L. P. Eaedem tres ſingulares de *Macrone* ver. 11. & de *Marcello* v. 13. ſcribuntur. Quas quidem ootas Fabrettus interpretator. *Per legem Pompeiam*. Quae ſi proba expoſitio eſt (cur autem non ſit?) tum ea lex, opinor, non tam ad Pomp. Magnum, quam ad ejus patrem pertinebit, qui ſociali bello ſummopere inclaruit, eaque occaſione potuit civitates aliquot ordinare. Nec enim faſtos hoſce, apud Caſinum repertos, ad Bithyoiam referri veriſimile fuerit.

Putetant tres illae ſingulares exponi *Per legem Plotiam*, quae duobus tribuive annis ſerior Juliâ. At Caſinum videtur potius cum Larinis lege Iulia, quam cum ceteris Italicis L. Plotiâ ad civilitatem perveniſſe; eoque facilius eſt, a duce Pompeio Strabone logem *Pompeiam* fuiſſe vocatam, quam paullo poſt a Plotio Silvano trib. pl. *Plotiam* appellatam.

(46) *Leges municipales aliquot a Tullio memoratae.*

Hujuſmodi *Lex Claudia* eſt a C. Claudio Ap. F. Pulchro Haleſinis data de ſententia omnium Marcellorum qui ibi erant, *De ſenatu cooptando*, cum ſuper ea re leges a Senatu Rom. petiſſent. Exſtat de hac lege pulcherrimus Ciceronis locus lib. II. in Ver. cap. 49. quem alibi dabimus.

Venio ad legem Coroeliam Agrigentinis antiquitus a Scipione data, de qua Orator lib. II. in Ver. cap. 50. ubi ita iofit: *Agrigentini de ſenatu cooptando Scipionis leges antiquas habent, in quibus & eadem illa ſancta ſunt, & hoc amplius: cum Agrigentinor. duo genera ſint, unum Veterum, alterum Colonorum, . . . cautum eſt in Scipionis legibus, ne plures eſſent in ſenatu ex Colonorum numero, quam ex Vetere Agrigentinorum.*

Atque huc revocanda eſt Gualtheriana inſcriptio, quae in inſ. Strongyle viſebatur, poſita *M. Meconio* . . . . IIIIVIR. LEG. COR. h. e. *Lege Cornelia*, illius Scipionis ſcil. qui totius Siciliae & adjaceotium inſularum (e quarum numero Strongyle) curias ordinavit. Hioc Mecooius iſte factus *Quatuorvir* dicitur ex *Corneliae legis* praeſcripto.

. Io ead. Sicilia *legem Rupiliam* judiciariam idem orator eopte lib. II. in Ver. cap. 13. ſummopere commendat, *ex P. Rupilii decreto* profectam: alteramque frumentariam legem, *Hieronicam* appellatam. De utraque loco cit. Tullius.

Imo & alia *lex Rupilia* de cooptando ſenatu fuit, quam idem Rupilius Heracleae Sic. dedit: de qua videndus Cicero eod. lib. cap. 50. exeunte.

K a p u t VI.

15 QVEI · MINOR · ANNOS · XXX · NATVS · EST · ERIT · NEIQVIS · EORVM · POST · K · IANVAR · SECVNDAS · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFE
16 CTVRA · II · VIR · IIII · VIR · NEVE · QVEM · ALIVM · MAG · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · GERITO · NISEI · QVEI · EORVM · STIPENDIA
17 EQVO · IN · LECIONE · III · AVT · PEDESTRIA · IN · LEGIONE · VI · FECERIT · QVAE · STIPENDIA · INCASTREIS · INVE · PROVINCIA · MAIOREV
18 PARTEM · SVI · QVOIVSQVE · ANNI · FECERIT · AVT · BINA · SEMESIRIA · QVAE · EI · PRO · SINCVLEIS · ANNEIS · PROCEDERE · OPORTEAT
19 AVT · EI · VOCATO · REI · MILITARIS · LECIBVS · PL · VE · SC · EXVE · FOIDERE · ERIT · QVOQIRCA · EVM · INVEITVM · MERERE NON
20 OPORTEAT · NEVE · QVISQVE · PRAECONIVM · DISSICNATIONEM · LIBITINAMVE · FACIET · DVM . EORVM · QVID · FACIET · INMVNI
21 CIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · II · VIR · IIII VIR · ALIVMVE · QVEM

QVEM · MAG · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · GERITO · NEVE · HABEIO

22 NEVE · IBEI · SENATOR · NEVE · DECVRIO · NEVE · CONSCRIPTVS · ESTO · NEVE · SENTENTIAM · DICITO · QVEI · EORVM · EXEIS · O.VEI · S · S · S ·

23 ADVERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · IↃↃↃ · P · D · D · E · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEIVOLET · PETITIO · ESTO

C A P V T VI.

Minores XXX. annis, niſi confectis ſtipendiis, aut vacatione legitima, IIviri IIIIvirive ne renuntiantor: neve praeco, diſſignator, libitinarius, ſive ad magiſtratum capiendum ſive ad curiam promoventor: ſecus qui ſaxint pecunia multantor.

15 *Qui minor annis XXX. natus eſt erit; ne quis eorum poſt Kalendas Januarias ſecundas in Municipio, Colonia, Praefe-*

16 *ctura Duum-viratum, Quatuor-viratum, neve quem alium magiſtratum petito, neve gerito; niſi qui eorum ſtipendia*

VER. 15. 16. *Qui minor annis XXX. natus eſt erit, ne quis . . . duumviratum . . . . petito*] Livius XL. 43. *Eo anno* (DLXXIV.) *rogatio primum lata eſt ab L. Villio trib. pl. quot annis nati quemque magiſtratum peterent, caperentque. Inde cognomen familiae inditum, ut Annales appellarentur*. Ea lex *Annaria* Feſto, & Lampridio in Commodo vocatur. Sed vero negant eruditi viri, Romae nullam ante Villium annariam legem fuiſſe, idque exemplis eorum, quibus petentibus ante Villium minor aetas obſtiterit, demonſtrant. Itaque Arnobius l. 2. adv. gen. *Leges annarias* numero multitudinis nominat, quaſi a pluribus latas. Quare iidem ſatius habent ita rem componere, ut Villius rem hanc univerſam ad limam revocaverit, & ea accurate omnia conſtituerit, quae poſtea ibi obſervata fuiſſe conſtat. Conſtat autem legitimum quaeſturae annum fuiſſe XXXI. aedilatùs curulis XXXVII. praeturae XL. conſulatus XLIII. Atq. his ipſis annis Cicero *pro Domo* hos omnes honores ſe capeſſiviſſe ſignificat: *Anno ſuo*, inquit. Hos vero annos praevertere non licebat, niſi impetrata legis annariae venia. Atque haec Romae.

Venio ad leges municipales. Noſtrae huic vetanti ante annum trigeſimum magiſtratus peti, ceterae, credo, municipales conſentiebant, circiter haec eadem tempora latae. Conſonat certe lex Pompeia, quae (47) minus annis triginta hac noſtra ſive Julia, ſive Plotia recentior fuit. Ergo Plinius X. epiſt. 83. lege Pompeia cautum ait, *Nequis capiat magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor annorum XXX.*

Etſi

(47) Magnus Pompeius anno Vrbis DCXC. & DCXCI. Mithridate devicto, quidquid ab eo poſſeſſum, in provincias ordinavit. De his legi poſſunt Appianus in Mithridaticis, atque Dio. Cur autem non ad alium quam ad Pompeium Magnum Pliniana lex Pompeia ſit referenda, nec ad aliud tempus quam ad notatum biennium, praeter modo dicta, nos plane adigunt Plinius cum Strabone comparatus. Plinius enim ep. 113. incipit: *Lex Pompeia, Domine, qua Bithyni & Pontici utuntur*. Ergo non ab alio data Pompeio fuit, quam a Magno, quippe qui Mithridatico bello confecto, Pontum cum Bithynia conjunxit in provinciam unam: a quo tempore uterque terrarum tractus in provinciam unam coaluit, ſicuti & Plinius Junior utramque regionem adminiſtrabat. In ea igitur ordinanda provincia lex Pompeia Bithynis ac Ponticis data fuit.

Digitized by Google

Etſi poſtea addit, edicto divi Auguſti in eadem provincia permiſſum fuiſſe *Minores magiſtratus ab annis duobus & viginti capere*. Ejus epiſtolae initium cum reſponſione Trajani, utpote ad annalem curiarum municipalium legem maximopere pertinens, in (48) imo adſcribimus.

At aegre eſt, quod cum Bithynorum lex annaria XXX. annos ex aequo ad utrumque requiſierit, tum ſcil. ad magiſtratum, tum etiam ad introitum in curiam; tamen de priore tantum Tabula noſtra caverit, de poſteriore ne verbum quidem. Idque hoc magis miror, quod annariam ad capiendum magiſtratum legem, praeter aes iſtud, ſola ex antiquis lex Pompeia complectitur: cum contra ſenatoria XXX. annorum aetas pervulgata in curiis eſſet, utpote tum antea legibus Claudia, & Cornelia (de quibus [49] in ima ora) tum poſtea Pompeia Bithynis & Ponticis data contineretur. Quid ergo cauſae fuit, quin hoc ex vicino lex noſtra arripuerit, ut aetatem ſenatoriam ab annis XXX. inchoaret?

Dixeris, de aetate ſenatoria videri in alia ex deperditis laminis fuiſſe ſancitum. At, inquam, hic proprius locus erat. Nam cum hoc ipſo capite de quaeſtu, qui arceret a curia, deinde cap. octavo copioſe de notatis infamia a ſenatu repellendis caveatur; ecquis locus fuiſſet hac ipſa lamina opportunior, ut aetatem ſenatoriam praeſtitueret? Itaq. potius legiſlatoris conſilium hoc puto fuiſſe, nullis ut aetatem ſenatoriam cancellis coartaret, temporis neceſſitati magis, quam quod id optimum factu eſſet, proſpicientem. Quid enim? Eo tum loco urbes Italicae erant, ut, quippe flore nobilitatis perpetuis plurium annorum cladibus exhauſto, vix aut nullo modo curiae claris & idoneis ſenatoribus expleri poſſent, niſi tantum junioribus ſenatorii generis in ordinem adlectis. Quod ſi XXX. annorum aetas ex lege Cornelia deinde & Claudia Siculis data, expetenda fuiſſet; quis non videt, patres ex faece plebis legendos fuiſſe? Quare poſt belli Italici carnificinam legiſlator ſatis habuit, ſi ad magiſtratus quidem aetatem tricenariam exquireret: ceterum juniores, ſi modo claris parentibus orti, bonam indolem, mentemque conſilii plenam oſtentarent, quin adlegerentur in patrum concilium non morae fuit.

IBID. *Duumviratum, quatuorviratum, neve quem alium magiſtratum petito, neve gerito*] Ex his vides, non tantum ad maximum, ſed etiam ad inferiorem quemvis magiſtratum capiendum minores annis XXX. ex hac lege inhabiles fieri; non ſecus ac lege Pompeia, qua cautum ſcripſit Plinius X. 83. *Nequis capiat magiſtratum minor annorum XXX.* Ac ſane a Plinio τὸ *Magiſtratum* ſine reſtrictione accipi, ſatis oſtendit, quod de ſecuto Auguſti edicto

ſub-

(48) Plinius ep. 83. libri X. ita exorditur: *Cautum eſt, Domine, Pompeia lege, quae Bithynis data eſt, nequis capiat magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor annorum triginta: eadem lege comprehenſum eſt, ut qui ceperint magiſtratum, ſint in ſenatu. Secutum eſt dein edictum divi Auguſti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & viginti capere. Quaeritur ergo, an qui minor XXX. annorum geſſit magiſtratus, poſſit a cenſoribus in ſenatum legi; &, ſi poteſt, an ex iis quoque qui non geſſerint, poſſit quis per eamdem interpretationem ab ea aetate ſenator legi, a qua illis magiſtratum gerere permiſſum eſt: quod aliogui factitatum adhuc, & eſſe neceſſarium dicitur; quia ſit aliquanto melius honeſtorum hominum liberos, quam e plebe in curiam admitti* .·. .

Quibus ita Trajanus ep. 114. reſpondet, ut prius adprobet, alterum autem a Plinio quaeſitum (ibi: *Quaeritur, ergo* &c.) abnuat.

(49) *De legibus Claudia & Cornelia Siculis rebuſpublicis data.*

Claudiae annum ignorare non poſſumus, utpote auctore Tullio, *L. Licinio* (Craſſo, oratore celebri) *Q. Mucio* (Scaevola, Pont. Max.) conſulibus latae. Is autem conſulatus in annum Urbis DCLVIII. incidit, triennio ante exortum ſociale bellum. At Corneliae legis annum haud certo commonſtrare poſſum. Niſi quod cum Cicero lib. II. in Ver. ita inter utramque legem diſtinguat, ut de *Claudia* τὸ NUPER uſurpet (ſic enim cap. 49. *Haleſini* . . . NUPER *L. Licinio . Q. Mucio cos . . . de ſenatu* (ſuo) *cooptando leges ab ſenatu noſtro petiverunt*) at contra leges Cornelias ANTIQUAS vocet (*Agrigentini*, inquit cap. 50. *de ſenatu cooptando Scipionis leges ANTIQUAS habent*) cum, inquam, ad antiquiora tempora nos revocet orator; facile non alius leges illas antiquas tuliſſe videtur, quam ille Publius Cornelius Scipio, cui poſtea haeſit Africano nomen, quando proconſul Siciliam obtinuit anno Urbis DXLIX. ex qua poſtea trajecit in Africam. Id ſi verum eſt, plus centum annis Corneliae leges antiquiores Claudiis fuerint.

Haec de utriuſque aetate. Ceterum quod noſtra intereſt, inter alia Claudius *ſanxit de aetate hominum, nequis minor XXX. annis natu* in ſenatum cooptaretur. Ita Cicero l. cit. c. 49. Qui cum initio capitis 50. de legibus Scipionis affirmet: *In quibus & EADEM ILLA* (quae ſcil. in lege Claudia) *ſancta ſunt*; eo manifeſte ſignificat, lege Cornelia Agrigentinis ſcripta ſenatoriam aetatem fuiſſe nihilo ſecius annorum XXX.

17 *equo in legione triá , aut pedeſtria in legione ſex fecerit . Quae ſtipendia in caſtris , inve provincia majorem*

ſubjicit. *Secutum eſt dein edictum divi Auguſti , quo permiſit MINORES MAGISTRATVS ab annis duobus & viginti capere* . Ergo ante edictum omnium magiſtratuum aetas tricenaria erat ex lege Pompeia. Atque hoc Auguſteum edictum omnibus Imperii Rom. provinciis commune fuiſſe arbitror ; ita ut etiam Major Graecia & Heraclea noſtra eo teneretur. Ac ſane id ad replendas viris experientiſſimis curias ſalutare fuit. Nam ſicuti Romae quaeſtura , aliique aliquot magiſtratus minores erant ad curiam gradus ; ita quoque & in municipior. βυλαῖς (*conſiliis*). Plinius eâd. epiſt. *Eâdem lege* (Pompeia) *comprehenſum eſt , ut qui ceperint magiſtratum* (quemlibet) *ſint in ſenatu* . Qua lege ibid. adductus Plinius , quaeſitus reſpondit, eos qui ex edicto Auguſti minores annis XXX, geſſiſſent minorem aliquem magiſtratum , *poſſe in ſenatum . . . ſecundum legem Pompeiam legi, quoniam . . . Lex ſenatorem eſſe voluiſſet , qui geſſiſſet magiſtratum* . Nec aliter ex hac Tab. infra v. 61. & ſeq. quivis magiſtratus ſenatoriam dignitatem largiebatur. Ait enim: *Quibus hac lege . . . in ſenatu . . . eſſe non licebit, ne quis eorum . . . duumviratum, quatuorviratum, ALIAMVE QVAM POTESTATEM, ex quo honore in EVM ORDINEM* (ſenatorum) *perveniat , petito , neve capito* .

VER. 16. 17. *Niſi qui eorum ſtipendia . . . fecerit . . . aut ei vacatio rei militaris erit*] Exceptio legis eſſe videtur. Nec enim lex in magiſtratu duo requirit, tum nim. legitimam aetatem, tum etiam ſtipendia ex parte emerita, aut ſaltem vacationem . Non , inquam, utrumque requirit , ſed alterutrum . Qui inermes fuiſſent , aetatem tricenariam ad petendum quemlibet magiſtratum afferre debebant. Quod ſi quis ab anno uſque XVII. (ea prima aetas militaris habebatur) merere equo aut pedibus coepiſſet ; eques tribus confectis ſtipendiis , ab anno ſtatim vigeſimo petere honores poterat , ſicuti pedes ſenis confectis, ab anno XXIII. Quo ſerius vero quis nomen dediſſet, eo minus veniae legis annariae opus habebat, quod pauciores anni ad aetatem tricenariam deeſſent. Vacatio quoque eatenus veniam Annariae dabat ſi juſta eſſet : de qua ad ver. 19. dicam . Vides autem terreſtri tantum militia remitti Annariam , non item navali : certe quia haec ſemper apud Romanos habita vilior. Poſtremo additur ſemper IN LEGIONE . Nam municipum, utpote civium Rom. hoc peculiare fuit, ut in Legione , non in auxiliis uti ſocii , militarent . Haec ſatis protrita ſunt .

VER. 17. *Quae ſtipendia in caſtris , inve provincia*] Singularis , ut puto , locus . Nec enim ante reperiſſe memini , ubi *Caſtrenſis* militia *militiae in provincia* opponatur , & quidem eodem modo quo *Caſtra* ab *Aperto* (*) *Marte* (qui Italis *Guerra viva*) aut vero potius ab *Expeditione* (Italice , *Una campagna*) diſtinguuntur . *Expeditio* enim tum intelligitur , ubi belli gerendi causâ educitur exercitus . Caeſar Bel. Gal. c. 7. *Et mittentibus & miſſis ea laeta expeditio fuit*. Atque *Expeditio*, quod *provincendi* h. e. longius prorogandi imperii cauſa fieret , eo eleganter in ære noſtro *Provincia* vocatur. Feſtus: *PROVINCIAE appellantur , quod populus Rom. eas PROVICIT , id eſt ANTE VICIT* . Ac *PRO* quidem pro *Ante* interdum uſurpatur, ut *Pro pedibus* eſt idem, quod Graecis πρὸ ποδῶν , h. e. *Ante pedes* . At ipſum hoc *Ante* , quo Feſtus interpretando utitur, valet *Longius*, opinor ; nam *Pro* in compoſitione ſaepiſſime eſt *Longius*; ut *Promoveo*, *Produco*, *Protendo*, & plura millia . Ergo ex eo quod *Provincia* in aere noſtro (& quidem ſignificatu primario) actum ipſum *provincendi* , ſive *Expeditionem* inceptam notet ; prono inde alveo id fluxit , ut quidquid ea *Provinciâ* ſive expeditione porro acquireretur , id quoque μετωνυμικῶς *Provincia* nuncuparetur: quod quidem Graecis eſt δορύκτητος, Italis *Terra di conquiſta* .

(*) Ovidius XIII. Met. ver. 280. *Aperti copia Martis Nulla fuit*.

18 *partem ſui cujuſque anni fecerit ; aut bina ſemeſtria , quae ei pro ſingulis annis procedere oporteat :*

19 *aut ei vacatio rei militaris* [*Legibus , Plebiſve ſcitis , exve Foedere*] *erit ; quocirca eum invitum merere non*

VER. 17. 18. *Quae ſtipendia . . . majorem partem ſui cujuſque anni fecerit , aut bina ſemeſtria , quae ei pro ſingulis annis procedere oporteat*] Hae militiae Rom. leges ſunt notatu digniſſimae : atque illud in primis , quod *Bina ſemeſtria pro ſingulis annis proceſſura* ait . Ex quo liquet , militiae annos non *continuos* , ſed *utiles* , uti jura noſtra loquuntur , computari . Jam vero ad locutiones quod attinet , nova haec ſunt ; SVI CVIVSQ. ANNI tam hîc quam mox v. 28. pulchre pro *Vniuſcujuſq. anni* uſurpatur . Deinde illud *Bina ſemeſtria* non ſubſtantive uſurpatur (quaſi ſit a recto ſing. *Semeſtrium*) verum haud dubie adjectivum eſt , a ſubſtantivo *Stipendia* fultum , ut in (50) ord demonſtramus . Poſtremo PROCEDERE apud ICtos haud plane aliud eſt , quam *Valere* , *Proficere* . Briſſonii lexicon exempla notionis (51) hujus ſuppeditabit .

VER. 19. *Aut ei vacatio rei militaris legibus , plebiſve ſcitis , exve foedere erit , quocirca eum invitum merere non oporteat*] In Tabulae ſcalptura ſicuti τὸ *VOCATIO* pro *Vacatio* non plane (52) excuſo , ſic *FOIDERE* pro *Foedere* rectum eſt : etſi τοῦ OI pro OE exempla (53) rariora ſunt. Nunc

(50) SEMESTRIVM legitur in Columella XI. 2. *Hoc igitur Semeſtrium & deinceps ſequentia* . . . . Quo loco non ſex menſium ſpatium , ſed dimidiati menſis aperte deſignatur . Tametſi in Lipſienſi Cod. *Semimenſtruum* legitur : quod in notis ultimae Lipſienſis editionis lectioni vulgatae praefertur . Sed non ego credulus illis ; nam uti mox videbitur , in Gloſſis ver. *ſemenſtris* etiam ad menſem dimidiatum refertur , ſi ſit a *ſemis* : unde *Semeſtrium* .

At hîc aperte *Semeſtria* ſex menſium intervallum notat . Quod tamen non nunc primum legitur , quippe celebratiſſima ſunt in Jure civili *Semeſtria divi Marci* , de quibus vide Briſſonium de V. S. Sic *In ſemeſtribus relata conſtitutio divi Marci* , l. 46. D. *de pact.* l. ult. D. *de ſerv. export.* & alibi pluries . Nec multum inter *ſemeſtria Marci* , & hujus Tabulae *Semeſtria* intereſt ; quia ſicut illud adminiculo ſubſtantivi cujuſpiam ſubaudiendi fulcitur , ita & in Tabula hîc & v. 28. apertiſſime ſubſtantivum *ſtipendia* intellectu ſuppleri debere , ea v. 28. conſtat , ubi legitur : *Bina ſemeſtria quae ei pro ſingulis ANNVEIS* (non *Annis* ut hîc) *procedere oporteat* . Non minus ergo *Semeſtria* quam *Annuis* adjectivum eſt , & utrumque a *Stipendiis* fulcimentum exſpectat.

Etſi fuiſſe aliquod ſubſtantivum , dubitare non ſinunt Gloſſae vet. in quibus (praeter *Semenſter* , & *Semenſtris* : cui alteri Graece tum ἑξαμηνιαῖος tum etiam ἡμιμηνιαῖος reſpondet) legitur etiam *Semenſtruum* ; & quidem , ne de ſignificatu dubites , ei reſpondet Graecum ſubſtantivum ἑξαμηνίδιον .

(51) Veluti ſunt locutiones illae apud ICtos tritiſſimae : *Quod ita procedit , ſi* . *Hoc in ſervo non procedit* , &c. Ad haec *Proceſſiſſe ſolutionem* , l. 28. C. *de ſolution.* *Procedere temporis ſuffragium* , l. 24. D. *de don. int. vir. & uxor.* Sed illa duo propria aeris noſtri ſyntaxi ſunt : *An tempus longae poſſeſſionis HEREDI PROCEDERE poteſt* , l. 7. D. *pro emptor* . Et illud alterum eod. titulo l. 2. §. ult. *EMPTORI venditoris tempus AD uſucapionem procedit* . Haec ex Briſſonio : quibus nolo plura ex ICtis addere .

Verum quis non eod. modo loquebatur olim ? Cato de R. R. c. 148. *Quot dies per dominum mora fuerit , quo minus vinum deguſtet , totidem dies procedent emptori* . At nil ſimilius ſyntaxi Varronianâ in II. R. R. c. 2. *Si cui* (ovi) *vetuſtate dentes abſunt , binae pro ſingulis ut procedant* , h. e. adnumerentur : ut hîc *ſingula ſemeſtria pro ſing. annis procedunt.* Poſtremo Livius XXV. 5. in re ipſa ſtipendiorum ſic huic Tabulae concinit : *Ad populum ferrent , ut qui minores ſeptem & decem annis ſacramento dixiſſent , iis perinde ſtipendia procederent , ac ſi ſeptem & decem annorum , aut majores , milites eſſent* . Nec enim hic *ſtipendia procederent* , eſt , Aera perſolverentur (uti nonnullos interpretatos reperio : ad quod lato ad plebem quid opus erat ?) ſed eſt , ut iis anni militiae , etſi ante aetatem militarem , pro confectis legitimis ſtipendiis valerent . Sed ne plura . Val. Max. II. c. 7. n. 15. *æra* ſatis aperte a ſtipendiis dirimit , ita ſcribens : *Legioni* (quae Q. Petillium coſ. fortiſſime adverſus Ligures pugnantem occumbere paſſa erat) *neque ſtipendium* (ejus) *anni procedere , neq. æra dari voluit* . Et tamen hîc quoque plerique adnotatores , ſtipendiis cum ære confuſis , in vado haeſerunt .

(52) Tametſi non temere hoc eſt , quod bis hoc vocabulum in hoc ære uſurpatum , ſemper tamen cum O legitur (ſemel hîc ſcilicet , etſi VOCATO mendoſe pro *Vocatio* : rurſus vero integre v. 29.) numquam cum A in priore ſyllaba . An antiquis *Vocare* pro *Vacare* , & *Vocatio* pro *Vacatione* uſurpabatur ; ita ut utroque modo ὀρθογραφεῖσθαι ea vox conſueverit ? Non auſim affirmare . An vero potius iſta VOCATIO ad eos populos foederatos pertinet , quos *vocari* & invitari , non item cogi , foedus eorum vetus jubebat ? Ac videndum an *Evocatorum* nomen (de quo litigant eruditi viri) ad hos proprie pertinuerit . Id ſi eſt ; tum æris verba ita interpretari licebit : *Aut ei* (cui ſcil. ea invitatio ex foedere convenit) *Vocatio rei militaris* (i. e. invitatio ad militiam) *legibus , plebiſve ſcitis , exve foedere erit* (h. e. competet) *quocirca eum invitum merere non oporteat* , ſed tantum uti voluntarium . Haec quidem admonuiſſe ſatis habui : ceterum ne παραδοξολογίαις capi videar , ubiq. *Vacationis* vocabulo uſus interpretando ſui .

(53) Cujuſmodi eſt PROILIVM pro *Proelium* , COILVM pro *Coelum* . Ennius : *Quos endo coilum merita vocaverunt ſua* . Apud Grut. DXII. ver. 24. FOINICIO BELLO pro *Poenicio* ſive *Phoenicio* . Tamen mox v. 29. FOEDERE ex more ſcribitur .

20 *oporteat . Neve quiſque praeconium , diſſignationem , libitinamve faciet : dum eorum* (ali)*quid faciet , in Muni-*
21 *cipio , Colonia , Praefectura , Duum-viratum , Quatuor-viratum , aliumve quem magiſtratum* (neve) *petito , neve gerito , neve babeto ;*
22 *neve ibi Senator , neve Decurio , neve Conſcriptus eſto , neve ſententiam dicito . Qui eorum* [*ex iis , qui ſupra ſcripti ſunt*]

Nunc de vacatione pauca . Juſtam vacationem dabant I. Emerita ſtipendia legitima: quibus expletis, impune non dabatur nomen. II. Morbus aut vitium. Quod ſiquis conſulto pollicem aut digitos abſcidiſſet, aliudve tale in ſe admiſiſſet, quo militiae ſe ſubtraheret; puniebatur. Exemplis ſuperſedeo . III. Aetas quinquagenaria , etiam nondum emeritis ſtipendiis, eximebat militiae. IV. Magiſtratus & ſacerdotium: quamquam de altero Plutarchus Camillo ait: *Solvebantur militia ſacerdotes, niſi ſi Gallicum bellum eſſet*. V. Senatûs populive beneficio aliquibus interdum indulta vacatio, ſive ad tot annos, ſive perpetua . Haec quidem nota omnibus .

At praeter haec , aliquod aliud vacationis genus videtur hîc deſignari, quod in municipiis certum genus hominum a militandi neceſſitate exſolveret , ita ut ne illa quidem parciora ſtipendia , quae hîc notantur , in totum emererent ; ſed parte tantum ſive trium equeſtrium, ſive ſenûm pedeſtrium confectâ, ceteris ſtipendiis eximerentur . Ea vero vacatio *Legibus , plebiſve ſcitis , exve foedere* (h. e. ut interpretor , *Ex foedere antiquo legibus plebiſve ſcitis firmato* , ita ut ſit ἓν διὰ δυοῖν) municipiis optimo jure competebat . Aut ſi minus omnibus , certe Heracleae (in qua haec Tabula ſcalpta fuit) peculiaris ea vacatio erat . Nam quamquam artiore militiae neceſſitate omnia illa quatuor locorum genera (nimirum coloniae , praefecturae, fora, conciliabula) adſtringebantur ; at municipia ex veteribus ſingulorum foederibus tanta ſeveritate levabantur : Heraclea praecipue , tum quod maritima (54) civitas , tum in primis, quod ejus exſtabat vetus illud foedus , cujus meminit (55) Cicero . Hoc quidem antiquo foedere Fabriciano continebantur militiae leges, ad qnas municipes Heracleenſes ſeſe Romanis obligaverant , & ecquibus hominibus , quibuſve de cauſis ſive vocatio ſive vacatio debita. De his plura fortaſſis ad Tabulae Kaput ultimum .

Ex his obiter poteſt intelligi , non eodem prorſus exemplo has leges in omnibus urbibus poſt ſociale bellum civitate donatis fuiſſe perſcriptas ; ſed peculiaria quaedam municipiis addita , prout eorum antiquis foederibus continebatur . Quid enim in coloniis , praefecturis, & ceteris, quae per omnia obnoxiae Romanis eſſent, attinebat foederis meminiſſe? At municipia non , qnia per leges Juliam Plotiamve conſecuta perfectam civilitatem Romanam fuiſſent , continuo iis commodis , quibus ante ex foedere gaviſa eſſent , ſpoliata fuerunt .

VER. 20. 21. 22. *Neve quiſque praeco-*

 nium ,

(54) Civitates maritimae immunitatem a militandi neceſſitate obtinuerant , ut oram maritimam Italiae ab hoſtiom & piratarum incurſibus tuerentur . Meminit Cic. in Corneliana & Hyginus de limit. Notandus prae ceteris Livii XXVII. 38. locus ad ao. 546. ubi *ſacroſanctum vacutionem* vocat, ob eam credo cauſam, qoia S. P. Q. R. jurejurando vallatam . *Colonos* , inquit , *otium maritimos* , *qui ſacroſanctum vacationem dicebantur habere , dare milites cogebant . Quibus recuſantibus edixere in diem certum , at quo quiſque jure vacationem haberet , ud ſenatum deſerret* . Cetera ibi vide .

(55) Cicero pro Archia cap. 4. *Cum ex eu provincia* (Sicilia) *cum eodem Lucullo* (Archias) *decederet , venit Heracleum : quae cum eſſet civitas AEQVISSIMO IVRE AC FOEDERE ; adſcribi ſe in eam civitatem voluit : idque . . . auctoritate & gratia Luculli ab Heraclienſibus impetravit* . Ac pluribus interjectis, hane eamdem Heracleam *Municipium* appellat ſect. 8. *Integerrimi municipii jusjurandum fidemque :* ne forte cum alia quavis Heraclea confundas.

Ecquod autem Heracleae foedus iſtud fuerit , & quando percuſſum , declarar in Corneliana Cicero cap. 22. *Quid Heruclienſium legionem . . . ex ea civitute , quacum prope SINGVLARE FOEDVS Pyrrbi temporibus* , C. *Fabricio* (Luſcino) *conſule , ictum putatur?* Cetera loci hujus io Prodromo ſupra pag. 131. 132. adſcripſimus & explicavimos . C. Fabricius Luſcinus , ſub quo foedus ictum , anno CDLXXV. cooſul fuir . Vides igirur , quanti Heraclienſe foedus fuerir, quod Cicero modo *aequiſſimum* , modo *ſingulare* appellavit . Ergo Heraclienſium ſive VOCATIO , ſive *Vacutio* hîc memorata nitebatur (ut in ære dicitur) *legib. plebiſcitis* & *foedere* h. e. (ut ſit ἓν διὰ δυοῖν) foedera legibus plebiſve ſcitis non ſemel firmato .

23 *adverſus ea fecerit, is ſeſtertios ſeptingentos populo dare damnas eſto, ejuſque pecuniae, qui volet, petitio eſto.*

nium, diſſignationem, libitinamve faciet, dum eorum quid faciet ... duumviratum ... aliumve quem magiſtratum petito ... neve ibi ſenator, neve decurio ... eſto.] *Quiſque* refertur ad *faciet ... petito:* quocirca QVISQVE pro *Quiſquis* ponitur tum hîc, tum infra ver. 55. ubi ſic ſcribitur: *Neve QVISQVE .... maxumam poteſtatem habebit ... eorum* (ali)*quem ibi in ſenatum ... ire ... ſinito*. Id quod apud antiquos ſcriptores uſitatum ſed raro (56) fuit. Ergo hîc ſic accipe: *Ne quiſquis praeconium ... faciet ... dum faciet ... petito ...*

Illud vero notari volo, hos non repelli tamquam infames perſonas (nam de infamibus arcendis ab honoribus infra ſeorſum cap. 8.) ſed quod miniſterium exerceant honoribus indecorum. Sane quod Vlpianus ex Celſo de diſſignatoribus docuit, id & ad libitinarios, & ad praecones trahi modulo ſuo debet. Vlpiani verba l. 4. D. *de his qui not. infamia* haec ſunt: *Deſignatores autem* (recte in hac Tab. bis, ut & in marmoribus ſemper *Diſſignatores*) *quos Graeci βραβευτὰς appellant, artem ludicram non facere* (ex quo uno *ludicrae* capite infames cenſeri potuiſſent: vide in hoc ære v.49.) *Celſus probat; quia MINISTERIVM, non artem ludicram exerceant. Et ſane locus iſte hodie a Principe non pro modico beneficio datur.* Verum de Diſſignatoribus in ima (57) ora ſeorſum diſſero:

nam

(56) *Quiſque* pro *Quiſquis* ſeu *Quicunque* uſurpat Plautus Mil. glor. II. ſc. 2. 1. *Mehercle defregeritis talos, poſthac quemqae in tegulis Videritis alienum.* Ac ſtatim ibid. v. 5. *Quemque a milite hoc videritis hominem ... hac detarbatote in via.* Item Merc. I. ſc. 1. 20. *Non illam modo ... ſed quemque attigit, Magno atque ſolido multat infortunio.* Terentius Hecyta I. ſc. 1. 8. *Spolies, mutiles, laceres, quemque nacta ſis.* Auſonius:

Pareto legi, quiſque legem ſanxerit.

In epigrammate de Virgilio:

Longe erit a primo, quiſque ſecundus erit.

(57) *De Diſſignatorum vocis orthographia, notione, miniſterio, variaque eorumdem fortuna.*

Recta vocabuli ſcriptio ea eſt, quae in ære noſtro hîc & iterum cap. ſeq. obſervatur, ut prima vocalis I ſit, eamque ſibilum duplex ſequatur. Ita Plautus uſurpaverat Prologo Poenuli v. 19.

Neu diſſignator praeter os obambulet,

Neu ſeſſum ducat, dum hiſtrio in ſcaena ſiet.

Sic enim in optimo Vaticano, & Ms. Cam. primo (etſi in Mſs. aliis perperam eſt Deſignator) item in lapidibus omnibus (I) & ære noſtro, uti dixi, bis. At vero in auctoribus aliis in editionibus juxta ac Mſs. *Deſignator* exhibetur.

De re ſi quaeris, adjungam haec pauca ex Aus. Popma ad Cic. ad Att. IV. 3. illud, *Decimum deſignatorem* &c. *Varium* (inquit Popma) *genus erat Deſignatorum, & errant qui illos ejusd. generis fuiſſe putant. Nam alii conſtituendae funebri pompae praeerant, ſingulis incedendi ordinem praeſcribentes: ipſi cum lictoribus atratis circumibant, ut multitudinem retinerent, teſte Donato in Adelph. Terentii. Hos intelligit Cicero hic, & Horatius lib. I. ep. 7.*

Deſignatorem decorat lictoribus atris.

Seneca de benef. lib. VI. Tertul. de ſpect. c. X. Alii loca publica in ſpectaculis curabant, & viros honoratos per turbam deducebant in ſuas ſedes publico miniſterio, ut indicat Prologus Poenuli ... Denique alii erant praeſides & arbitri certaminum, leges & praemia agoniſtis dabant, βραβευταὶ Graece appellati: de quibus loquitur Vlpianus. . Haec Popmae ex pluribus, quae Lipſius in Amphith. & P. Faber in Agoniſtic. dixerant, contracta hîc lectori ſatis eſſe poſſent; niſi alia mihi pauca in Vlpianum commentanti in mentem veniſſent.

Ac primum quod apud Vlpianum Celſus ait, ab his *miniſterium, non artem ludicram exerceri*; id immerito ad eum locum ridet D. Gothofredus. *Ratio*, inquit, *elegans: quaſi vilius ſit artem ludicram exercere, quam arti ludicrae apparere*. Atqui hi non hiſtrionibus, ſed viris clariſſimis deducendis apparebant, ſimul etiam, teſte Donato, multitudinem, ne turbaret, retinebant.

Deinde Vlpianus ut Celſi de Deſignatoribus dictum magis confirmet, de ſuo addit: *Et ſane locus iſte HODIE a Principe non pro modico beneficio datur*. Vbi cum *HODIE* dicat, prae ſe oſtendit, ſua id aetate inoluiſſe, ut Deſignatores a Principe ordinarentur, & quidem *non pro modico beneficio*; ac plane eâdem ratione, qua Poteſtas de jure reſpondendi l. 2. in fine D. *de orig. jur.* & Jus togae l. 32. D. *de jure fiſci* dabantur a *Principe*: quae quidem beneficia in librum peculiarem referebantur, qui *Liber beneficiorum* vocabatur, uti conſtat ex Hygino de limit. ex Lampridio & aliis.

Atque hinc vides quantum inter antiquiora in-

(I) *Ajo in marmoribus non legi aliter quam* Diſſignator, *aut cum uno S* Diſignator: *quod idem eſt, ſicuti* Diſrumpo *&* Dirumpo, *item* Diſjungo *&* Dijungo *itemq.* Dijunctio, *& alia ejuſdem modi. Ergo cum DIS integro praeter duo aeris noſtri loca, legitur apud Grut. p. 625. 11. his verbis*: C. Mattieni. C. F. OVF. Oviculae. annorum. XXVII. PRAECO. IDEM. DISSIGNATOR. *Item p. 270.* *DISSIGNATORE. SCAENAR. quod infra adſcribetur. At cum DI legitur in Fabrettiano marmore infra producendo de quodam* DISIgnatore. operum. publicorum. *Itemque apud Grut. p. 601. n. 1. in hunc modum.* C. Vettes. Etos. Diſignator. Caeſaris. Auguſti. *In ſchedis quidem Pighianis ita recte legitur: at male Jac. Mazochius DESIGNATor exſcripſerat.*

nam ceteroqui praecones & libitinarii notiores ſunt, quam ut magnopere de iis ſatagam. Diſſignatores autem cum libitinariis jungi haud ſemel (58) reperias: quod ubi fit, ibi non univerſum diſſignatorum genus, ſed eorum qui funeribus praeſunt, intelligitur. Quod non eo dico, quaſi in hac Tabula diſſignatores (utpote cum libitinariis junctos) illos tantummodo funerum a magiſtratibus & curia arceri putem; nam ludorum etiam diſſignatio vili habebatur, ac tantum (auctore Celſo apud Vlpianum in lege ſupra relata) non infamis viſa fuit.

Atque inter haec tria hìc notata miniſteria nihil ſordidius *Libitina* fuiſſe, Val. Maximus V. c. 2. ſatis praeſetulit: neſcio huic Legi (59) plus lucis illaturus, an inde

interque Vlpiani, h. e. Alex. Severi tempora interfuerit. Diſſignator olim ne in municipiis quidem coloniiſque aut magiſtratum quemcumque capere, aut in decurionibus eſſe, non magis quam libitinarius poterat. At trecentis poſt annis, ut Deſignator quis fieret, *pro magno beneficio* id dabatur a principe. Verum nequis fallatur; hoc Diſſignator vetus ferme a novo differt, quod terreſtris canis a ſtella ejus nominis differt; voce enim potius quam re conveniunt. Nam vetus Diſſignator quid fuerit, jam ſupra oſtenſum fuit. At ſub poſterioribus principibus majora coeperunt capeſſere munia, utpote βραβευταὶ certaminum facti: res ſane honorifica. Nec hactenus ſteterunt; nam ubi primum ſcaenarum aliorumque ad ludos ſpectantium adumbrationes (vulgo *deſignationes*, Italice, *Diſegni*) exhibere coepiſſent; etiam in operibus publicis ceteris, plane ut architecti, eadem moliti fuerunt: quae quidem ex inſcriptionibus didici. Apud Grut. p. 270. 6. quidam ſub Caracalla *Statilius* eſt, qui cum filiis *Statilio Dionyſio. trib. leg. XVI. . . . ET STATILIO MYRONE. DISSIGNATORE. SCAENAR. . . AMPLA. BENEFICIA. INDVLGENTIA. AVGVSTOR. . . conſecutus* dicitur. Vides verum eſſe quod Vlpianus dixit, *Diſſignationem pro magno beneficio* dari; cum Statilius *ampla beneficia* duo *conſecutus* ab Augg. dicatur, tribunatum unius filii, & *diſſignationem* alterius, quaſi tribunatui parem. Adhaec apud Fabrettum pag. 302. num. 284. affertur quidam *Hierocles Auguſti* ſervus *DISIgnator OPERVM PVBLICORVM*.

Atque hinc paullatim etiam nominis conſecuta permutatio fuit. Antiquitus *Diſſignatores*, id quod erant, vocabantur. *Diſſignare* enim eſt Dirimere ſeu ſeorſum ſignare. Id quia in inceſſu pompae, inque ſeſſu ad ſpectacula tamquam pro imperio faciebant, ſingulis aſſignantes loca; ob id ortum eſt eorum peculiare verbum, ex *Dis* particula diſcretiva & ex *Signare* factum, quaſi dixeris *ſeorſum aſſignare*; nam & *Aſſignare* eorumdem proprium fuit. At poſteaquam aedificiorum adumbrationes edere coeperunt, ſenſim ſine ſenſu iidem illi ex *Diſſignatoribus Deſignatores* evaſerunt. Nam ſicuti *Diſſignandi* verbum, uti ante dixi, proprium *Diſſignatoris* antiqui fuit; ita *Deſignare* (II) peculiare architectonicae adumbrationis videtur. Ac Donati aevo jam *DISSIgnatoris* initium ſyllaba DE occupaverat. Sic enim in comm. ad Adelphos I. 2. 7. ad illud, *Modo quid deſignavit*, commentatur: *Deſignare eſt rem novam facere . . . Deſignatores dicti qui ludis funebribus praeſunt, credo ob eam cauſam, quod ipſis ludis multa fiunt nova & ſpectanda*. At bona enim Donati venia. Prius *Diſſignatores* dicti quod ſua ſingulis loca aſſignarent (id enim *Diſſignare* erat) at poſtea *Deſignatores* vocati, quod iidem *deſignationes* novorum aedificiorum exſequendas proponerent. Quid mirum ſi poſt Donatum vulgo librarii ubicumque in auctoribus deſcribendis *Diſſignatorem* nanciſcerentur, ibi *Deſignatorem* ſubrogarent? At bene eſt quod æs noſtrum hìc & v. 30. *Diſſignationem*, ſimulque ſcripti lapides, & vetuſtiſſimi Plautini codices *Diſſignatorem* adhuc ſuperſtitem retinent.

(58) Vbi ſcil. de diſſignatoribus funeris agitur, ibi ſolent cum libitinariis copulari. Seneca de benef. VI. 38. *An tu Arruntium & Haterium & ceteros, qui captandorum teſtamentor. artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere quae deſignatores & libitinarios vota? Illi tamen* (deſignatores & libitinarii) *quorum mortes optent, neſciunt: hi* (captatores) *familiariſſimum quemque . . . mori cupiunt*. Quintilianus declam. VI. *Lacrymas ipſas noviſſime perdo, inanis domi Libitina plangitur, deriſas deſignator reddit, refertur rogus*.

(59) *Valerii locus de Libitinariis ex hac Lege corrigitur & illuſtratur*.

Val. Max l. V. c. 2. poſt illuſtrium virorum gratitudinis exempla, tandem n. 10. *Sit aliquis*, inquit, *etiam SORDIDIS* (& tamen) *gratis locat*. Accedo tamen optimae plerorumque Mſs. & vet. editorum lectioni: *Sordibus gratis locus*, ut ſit abſtractum pro concreto: *Sordibus* pro *Sordidis*; ſicuti Cic. in Piſ. c. 26. *O lutum, o ſordes*! Ergo libitinarii *Sordes* merae vocantur.

Pergit Valerius. Nam cum Hirtii & Panſae funus publice locaretur; *Qui tunc Libitinam exercebant, tum rerum ſuarum uſum, tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt, quia hi* (Hirtius & Panſa) *pro Rep. dimicantes occiderant. Perſeverantique poſtulatione* (eum ut *gratuitum* fieret, non impetraſſent) *extuderunt* (ſaltem) *ut exſequiarum apparatus ſeſtertio nummo ipſis praebentibus addiceretur*. Porro verba iſta *ſeſtertio nummo addiceretur*, ad imaginarias venditiones ſeſtertio nummo dicis cauſa peractas pertinent. Niſi quod unum hìc animadvertiſſe opus eſt, mancipationibus hujuſmodi, & *Addicendi* verbo, non tantum in venditionibus, verum & in aliis contractibus venditiones imitantibus videri fuiſſe locum. Hìc autem de locatione

(II) *Praeterquam enim quod Itali* Deſignare *dicunt, quod Latinis* Delineare *eſt, & quod iidem architectonicas adumbrationes operum vocant*, Diſegni; *videtur & cadens Latinitas τὸ* Deſigno *eadem notione de operibus uſurpaſſe, qua probi auctores id verbum ad mentis adumbrationes transferebant: cea Ter. loco cit.* Quae antehac facta ſunt, omitto: modo quid DESIGNAVIT? *Appul. l. x.* Ibid. Deſignatum . . . facinus. *Hor.* Quid non ebrietas deſignat? *Cic. l. de nat. deor.* Omnium rerum deſcriptionem . . . mentis infinitae vi ac ratione deſignari & confici. *Hinc facile* Deſigno *ad ſciagraphiam translatam*.

inde capturus : cui , quod hîc *Libitinam facere* legimus , id *Libitinam exercere* dicitur, quaeſtum ſcil. qui ex funeribus redit . Nam hoc quoque vox *Libitina* deſignat , praeter cetera plura quae inferne (60) tangimus.

Ac de miniſteriis hiſce tribus hoc in commune notandum eſt , quod ii tantum ab honore curiae & magiſtratuum repelluntur,qui eorum aliquod adhuc exercent, non qui exercuerint: quod tum hîc aperte in hac lege oſtenditur, tum etiam de praeconibus (quod & de binis aliis intelligendum eſt) diſerte Cicero ſignificat Leptae ita ſcribens VI. fam. 87. *Simul accepi a Seleuco tuo litteras , ſtatim quaeſivi e Balbo* (Cornelium , puto , Balbum Caeſaris familiarem intelligit) *per codicillos , quid eſſet in* (61) *Lege . Reſcripſit , eos , qui facerent praeconium,vetari eſſe in decurionibus: qui feciſſent , non vetari . Quare bono animo ſint & tui & mei familiares . Neque enim erat ferendum , cum , qui hodie haruſpicinam facerent , in ſenatu Romae legerentur ; eos qui aliquando praeconium feciſſent , in municipiis* (62) *decuriones eſſe non*

ne fuiſſe actum , priora Valerii verba , quae initio omiſimus , ſignificant . Sic enim incipit . *M. Cornuto praetore funus Hirtii & Panſae juſſu ſenatus LOCANTE , qui tunc Libitinam exercebant* , & reliqua ut ſupra . Plane quidem locationes non minus atque venditiones dicis cauſa conſueviſſe peragi , & *addici nummo ſeſtertio* , hic Valerii locus oſtendere quiverit . Vtut eſt , mancipatio certe eſt , qua *ſeſtertio nummo ipſis* illis nummum *praebentibus* omnis exſequiarum apparatus *addicebatur* , poſtea , uti videtur , remancipandus .

Sequitur : *Quorum laudem , adjecta lege , conditio* (hominum ſordida) *auget magis quam extenuat; quoniam quidem quaeſtum contempſerunt* (ceteroqui) *nulli alii rei quam quaeſtui viventes* . Atque illud *Adjecta lege* , eo ab omnibus trahitur , quod lex eſſet, ajunt, ne funus gratis fieret . Quare libitinarii extuderunt , ut dicis cauſa *nummo ſeſtertio addiceretur*, nequa fraus legi fieret . Nugae germanae . Nam ubinam de ea lege , ne funus gratis fieret , veſtigium? At bene eſt , quod huic loco acumen Lipſii tulit ſuppetias. Qui ex ingenio pro ablativo *Adjectâ* rectum *Abjecta* ſubſtituit. *Abjecta* (ex ipſa) *lege conditio*. At quia merito quaerebatur a Lipſio, ubinam eam legem reperiſſet , qua iſtorum *conditio* habita fuerit *abjecta* ; idcirco vir eruditiſſ. *legem de moribus* interpretatur , quippe ſic παροράζων : *Libitinarii , inquit Valerius , etſi LEGE AC MORE abjectum ac vile genus , tamen* &c. Hactenus Lipſii ſagacitas ſteterat : qua tamen non impetravit , ut emendatio pulcherrima in ſecutas editiones admitteretur ; nam etiam in nupera ſplendidiſſima ἐκδόσει Leidenſi *Adjectâ* excuſum fuit .

Verum ſiqua uſquam ex ingenio profecta correctio amplectenda ſit ; hujus certe in editionibus habenda eſt ratio . Nam de lege ſi quaeritur, quae libitinarios viliſſimos & abjectos habuerit ; ecce tibi Tabulae Heracleenſis Kaput , in quo verſamur : quo Kapite nec magiſtratus capere , neque ad curias municipales admitti libitinarii ſinuntur . Atque haec illa lex eſt, ad quam reſpexit Valerius , ubi *abjectam lege conditionem* illam facientium libitinam vulgo habitam ſcripſit .

Poſtremo nihil magis ſordes libitinariorum demonſtrat, quam quod Valerius ſtatim a ſuperiore narratione , ad externa exempla tranſiturus , veniam a Regibus , de quibus narraturus erat , in hunc modum expoſcit . *Pace cinerum ſuorum reges gentium externarum , ſecundum hunc TAM CONTEMPTVM GREGEM* (libitinariorum) *referri ſe patientur* . Verebatur ſcil. Valerius , ne ex proximitate narrationis manes Regii de grege contaminatiſſimo maculae quidquam contraherent .

(60) *De variis vocabuli Libitinae acceptionibus , deque Libitinariis .*

I. *Libitina* eſt dea Venus cognomento *Libitina* , quae funeribus praeeſt : unde & ſaepe etiam pro morte accipitur. Scitum eſt quid Horatio ſit *Vitare Libitinam* .

II. *Libitina* (ait Acron ad Hor.) *lectus eſt , in quo mortui efferebantur*. Quo ſpectat illud Martialis VIII. 43. *Vna duos ut Libitina ferat:* & illud Quintil. Decl. VI. (quod ſupra retuli) *Iacuit domi Libitina plangitur* . Aſconius in Milon. *Faſces ex lecto Libitinae raptos* (ubi videtur lectulum a *Libitina* diſtinguere , quaſi ſi Libitina ſit feretrum , cui lectus imponebatur) *attulit ad domum Scipionis & Hypſaei* . Lipſius ad Sen. de benef. VI. 38. faſces iſtos ad diſſignatoris *lictores atros* (uti vocat Hor) refert .

III. *Libitina* eſt funerum apparatus , una cum pollinctorum , portitorum & id genus hominum copia . Eo ſpectat illa locutio apud Livium XLI. 21. & Jul. Obſeq. de prod. c. 65. ubi in gravi peſtilentia *Non ſuffeciſſe Libitina* dicitur .

IV. Poſtremo *Libitina* eſt ipſum funebre officium , ex quo qui *Libitinarii* vocabantur , quaeſtum faciebant . Hoc ipſum in ære noſtro *Libitinam facere* , & in Val. Max. *Libitinam exercere* dicitur . Phaedrus IV. 19.

Qui circumcidis omnem impenſam funeris ,
Libitina nequid de tuo faciat lucrum .

Plura qui volet, eos adeat , qui de funeribus egerunt.

(61) De ea *lege* agitur , quam Caeſar Hiſpaniae municipiis dare volebat; creditur enim epiſtola haec anno Vrb. DCCVIII. ſcripta , cum Caeſar Romam recens ex Hiſpania revertiſſet . Adſcribam quae hîc P. Manutius adnotat . Legem hanc *ſcripſerat vel ipſe Caeſar, antequam iret in Hiſpaniam , vel poſt profectionem* (ejus) *Balbus & reliqui familiares ex ejus ſententia : ut ipſo* (poſtea) *in Vrbem reverſo, promulgaretur & ferretur . Nam ſi lata fuiſſet , vel etiam promulgata ; non a Balbo , quid in ea eſſet , Cicero quaeſiſſet* .

(62) *Municipia* potiſſimum nominat , quod hujus conditionis illa eſſent, in quibus Leptae familiares decuriones fieri cupiebant . Atque hinc patet cur in Hiſpaniis tam multa *municipia* (praeter colonias) fuerint : quorum municipior. ſeges ditiſſima colligitur ex Auguſti & ſequentium Caeſarum nummis apud Vaillantium in *Coloniarum & Municipiorum numiſmatibus* . Ea municipia ſive Caeſar proxime ante mortem datis legibus conſtituerat , ſive eadem ex patris poſtea ſententia Auguſtus ordinavit . Nonnulla eorum *Julii* cognomen gerunt , alia *Auguſti* , aut utrumque .

non licere. Adhaec apud Tullium lib. II. in Ver. cap. 49. In legibus, quas C. Claudius Haleſinis dedit, praeter tricenariam aetatem *(de qua ſupra ex Cic. docui lectorem) ſanciebatur etiam *de quaeſtu, quem qui feciſſet, ne legeretur: de cenſu: de ceteris rebus*. Adhaec Agrigentinis antiqua lege Cornelia *Eadem illa ſancta* fuiſſe, quae Haleſinis (de aetate ſcil., de quaeſtu, de cenſu, de ceteris) juſſa fuerant, mox Cic. cap. 50. ſignificat. Ad quaeſtum ea pertinent, quae hîc de praeconio, diſſignatione, libitina ſanciuntur, nec non quae infra cap. 8. de hîs qui notantur infamia continentur. At *de cenſu* nihil quidem hac lamina legitur: verum id in alia ex ſociis tabulis comprehenſum fuiſſe, ſatis Cicero indicat, dum cenſum a C. Claudio Haleſinis ſenatoribus conſtitutum ait; ſicuti & poſtea Plinius cenſûs municipalis (63) ſenatorii ſaltem in Italiae curiis modum definivit.

IBID. ver. 20. 21. 22. *Dum eor. quid faciet . . . Magiſtratum petito neve gerito . . . neve ibi ſenator eſto*.] *Dum*, inquit, *eorum quid facies*, non qui olim fecerit. Nimirum hoc illud eſt, quod ſupra ex Tulliana ad Leptam epiſtola didiceramus, *Qui facerent praeconium, vetari eſſe in decurionibus: qui feciſſent, non vetari*. Similiter lib. II. in Ver. c. 49. *Ab iſto* (Verre) *& PRAECO* (qui adhuc ſcil. praeconium faceret) *qui voluit, iſtum ordinem pretio mercatus eſt*. Quocirca quod paullo ſuperius *Feciſſet* in Tullio legitur, commode explicandum (64) cenſeo.

IBID. *Magiſtratum* (neve) *petito, neve gerito, neve habeto*.] Etſi plerumq. non niſi petentibus dabatur honor; at interdum etiam non petenti deferri poterat. Id ſi accidiſſet contra ſuperiorem legem; magiſtratus ab hujuſmodi deſignatis *geri* non poterat. Ac ne *haberi* quidem poterat, veluti ſiquis domi ſe continens, tamen vim poteſtatemque apud ſe magiſtratûs retinere vellet. Ergo ſicui non petenti, tamen magiſtratus contra ſupra ſcriptam legem deſerretur; debebat ſe protinus abdicare, ita ut non modo magiſtratum non *gereret*, ſed ne *haberet* quidem.

VER. 22. *Neve ibi ſenator, neve decurio, neve conſcriptus eſto, neve ſententiam dicito*] Ex ultimis verbis arguitur, legiſlatorem cavere in poſterum voluiſſe, ne, ſi forte quis contra legem ſive vi, ſive magiſtratuum populive ſtudio in ſenatum intruſus eſſet, is ſententiam rogaretur, aut ne rogatus ſententiam diceret; aut etiam ſi diceret, ne ejus ſententiae ratio haberetur, neve decretum quodvis in ejus ſententiam factum, qui contra leges dixiſſet, ratum haberetur. Ceteroqui olim in ſenatu Romano fuiſſe, quibus, etſi nondum ſenatoribus, tamen & adeſſe in ſenatu liceret, & ibi ſententiam dicere, ſatis (65) compertum eſt.

VER.

(63) *Modus cenſûs decurionum ex Plinio.*

Plinius I. epiſt. 19. ad Firmum municipem ſuum ita ſcribit: *Eſſe autem tibi centum millium cenſum, ſatis indicat, quod apud nos decurio es*. Ergo is cenſus erat, qui in coloniis & municipiis in decurione requirebatur: qui hodiernor. ſcutatorum bis mille quingentorum ſummam aequat. Nec dubito quin in lege noſtra, ubi de hoc agebatur, par cenſus imperatus ſenatoribus, decurionibus, conſcriptiſq. fuerit. Ibidem apud Plinium ſtatim ita ſequitur: *Igitur ut te non decurione ſolum, verum etiam equite Rom. perfruamur, offero tibi ad implendas equeſtres facultates CCC. millia nummum*. Rara in amicum munificentia. Vides hinc cenſum equeſtrem quadruplo, quam decurionum, fuiſſe ampliorem.

(64) Cicero lib. II. in Ver. c. 49. *In quibus* (legibus) *multa ſanxit de aetate . . . de quaeſtu, quem qui FECISSET, ne legeretur*. Ex illo *feciſſet* arguitur, ſordidum quaeſtum, etſi anteactum, ſemper impedimento fuiſſe futurum. Multa reſponderi poſſunt: I. leges de cooptandis ordinibus Tullium non plane tenuiſſe, ne tum quidem cum multo poſt in VI. fam. 87. a Lepta conſultus de praeconibus fuit. Nam quia ex Balbo id quaeſivit; probat ſe hujuſmodi leges (quae ceteroqui ad eumdem modum omnes ſcribi ſolebant) ignoraſſe. II. *Feciſſet* pro *faceret* ab oratore poſitum; nec enim exacte ſemper loquimur ſcribimuſve. III. Quaeſtum de quo Cicero, alium eſſe ſordidum tantum (uti praeconium, diſſignationem, libitinam) alium vero junctum cum nota infamiae, cujuſmodi illa ſunt omnia, de quibus in ære hoc infra cap. 8. & in Edicto praetoris in tit. *De his qui not. infamia*. Horum vero generum prius in praeſens exercentibus tantum nocebat, poſterius etiam iis qui exercuiſſent, etſi ab eo deſtitiſſent. Hinc Tullius ut utrumque uno verbo complecteretur, illud FECISSET uſurpavit, quippe cum notatorum infamiâ genera longe plura eſsent, quam alterorum.

(65) *Diſcrimen inter ſenatores, & eos quibus liceret ſententiam dicere, ex Livio, Feſto, A. Gellio.*

Apud Livium XXXVI. 3. ad ann. 562. cum bellum adverſus Antiochum apparandum eſſet, P. Cornelius Coſ. edixit, *Qui ſenatores eſſent, QVIBVSQVE IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICERET, quique minores magiſtratus eſſent, nequis eorum longius ab urbe Roma abiret, quam unde eo die redire poſſet: neve uno tempore quinque ſenatores ab urbe Roma abeſſent*.

Quid

VER. 23. *Qui . . . adverſus ea fecerit, is ſeſtertiûm quinquagena millia populo dare damnas eſto.*] Ea pecunia hodiernorum mille ducentorum quinquaginta ſcutatorum ſummam exaequat. Ex irrogatae multae gravitate cognoſci poteſt, quantae tunc temporis curae fuerit curias in perpetuum conſtabilire. Nec minor multa irrogatur infra v. 33. 51. *66*. At levior ſupra in Brit. v. 19. ubi quingentor. tantum ſeſtertiûm multa denunciata fuit.

IBID. *Ejuſque pecuniae, cui volet, petitio eſto.*] Hac clauſulâ, quae ſemper multae ſubnectitur, nos ad Brit. ver. 19. explicandâ ſuperſedimus, quippe quam Conradus breviter expoſuerat: quem vide Cap. V. pag. 293.

Quid inter utroſque intereſſet, Feſtus & Gellius expoſuerunt. Prior ita poſuit in v. SENATORES, quos vult a ſenectute dictos: *Et aunc* (pro Etiam nunc) *cum ſenatores adeſſe jubentur* (ſopple: Edicto additur) *QVIBVSQ. IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICET: quia ii, qui poſt luſtrum conditum ex junioribus magiſtratum ceperunt, & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocautur ſenatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi.*

Ea edicti verba etiam Gellii tempore, quo a ſeuteutiae dictione juniorum ceſſatum fuerat, tameu adhuc integra dicis cauſa uſurpabantur. Ait enim III. 18. *Videturque* (Varro) *eos ſignificare, qui* (quia) *nondum a cenſoribus in ſenatum lecti erant, ſenatores quidem non erant, ſed quia honoribus populi uſi quidem erant, in ſenatum veniebant, & ſententiae jus habebant . . . Hoc ſignificabat edictum, quo NVNC QVOQ. conſules, cum ſenatores in curiam vocant, SERVANDAE CONSVETVDINIS CAVSA TRALATITIO utuntur. Verba edicti haec ſunt: SENATORES QVIBVSQVE IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICET.*

Ac fortaſſis eodem jure utebantur ii, quibus (apud Plinium X. 83.) ex edicto Auguſti ab anno XXII. minores magiſtratus capere permiſſum fuit, quibuſque ratione magiſtratûs ex lege Pompeia in ſenatum aditus (&, credo, non ſine ſententiae dictione) continuo patebat.

Kaput VII.

24 QVEIQVOMQVE · INMVNICIPIO · COLONIAE · PRAEFECTVRA · POST · K · QVICT · PRIM · COMITIA · II · VIR · IIR · VIR ALEIVE · QVOI · MAG

25 ROGANDO · SVB · ROGANDOVE · HABEBIT IS · NEQVEM QVEI · MINOR · ANNEIS · NATVS · EST · ERIT · II · VIR · III · VIR · QVEI · IBEI

26 ALIVM · MAG · HAPEAT · RENVNTIATO · NEVE · RENVNTIAREI · IVBETO · NISI · QVEI · SIIPENDIA · EQVO · INLECIONE · III · AVT STI

27 PINDIA · PEDESTRIA · IN · LECIONE · VI · FECERIT · QVAESTIPENDIA · INCASTREIS · INVE · PROVINCIA · MAIOREM · PARTEM · SVI

28 QVOIVSQVE · ANNI · FECERIT · AVT · BINA · SEMESTRIA · QVA · EI · PRO · SINGVLEIS · ANNVEIS · PROCEDERE · OPORTEAT · CVM · EO

29 QVOD · EI · LECIBVS · PL · VE · SC · PROCEDERTOPORTEBIT · AVT EI · VOCATIO REI · MILITARIS · LEGIBVS · PL · VE · SC · EX · VE · FOEDERE

30 ERIT · QVO · CIRCA · EVM · INVITVM · MERERE · NON · OPORTEAT · NEVE · EVM · QVEI · PRAECONIVM · DISSICNATIONEM · LIBITINANVE

31 FACIET · DVM · EORVM · QVID · FACIET · II · VIR · IIIF · VIR · QVEI. VE · IBEI · MAC · SIT · RENVNTIATO · NEVE · INSENATVM · NEVE · INDE

32 CVRIONVM · CONSCRIPTORVM · NVMERO · LEGITO · SVB · LECITO · COPTATO · NEVE · SENTENTIAM · ROCATO · NEVE · DICERE · NEVE ·

33 FERRE · IVBETO · SC · D · M · QVEI · AD · VERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · Iↄↄↄ · P · D. D · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO

CA-

C A P V T VII.

Qui comitiis praeerit, ne cujus minorennis, niſi confectis ſtipendiis, legitimave vacatione fulti, ad magiſtratus capiendos rationem habeto: neve praeconem, diſſignatorem, libitinarium ad magiſtratus, aut ad curiam promoveto: ſecus qui ſaxit, pecuniam populo dare damnas eſto.

24 *Quicumque in Municipio*, *Colonia*, *Praefectura*, *poſt Kalendas Quinctiles primas comitia IIviris*, *IIIviris*, *aliive cui magiſtratui*
25 *rogando ſubrogandove habebit*, *is ne quem*, *qui minor annis* (triginta) *natus eſt erit*, *IIvirum*, *IIIvirum*, *qui*(-ve) *ibi*

VER.24.Hoc toto Kap. eadem omnia, quae in ſuperiore, imperantur vetanturve, ejuſdemque poenae ſanctio in fine exſtat. Ad ſummam omnia hîc verbis totidem ex ſuperiore cap. revocantur. Hoc unum diſpar, quod in ſuperiore Kapite oratio perpetuo dirigitur ad municipes, ne hoc illudve admittant : hîc vero verba legis a ſummo ad imum ad eos qui praeerunt comitiis, intenduntur : viderent ſcil. nequid earumdem rerum contra leges fieret. Ni imperata facerent, eisdem comitiorum praeſidibus multa eadem irrogatur.

VER.24. *Quicumq. poſt Kal. QuinCTiles* (per CT multo ſaepius quam per T, teſte Fabretto p.199.) *primas comitia IIviris IIIviris* (ſic ſemper alibi: tamen hîc, & clarius v. 25. eſt III. VIR. pro IIII. VIR.) *aliive cui magiſtratui rogando ſubrogandove habebit*, *is . .*] Vides hinc & ſupra ex v. 15. comitia in hoc municipio poſt Kal. Quinctiles habita fuiſſe: hanc vero tabulam inter Kal. Quinctiles & Kal. Januarias fuiſſe perſcriptam. Nam quia poſt Kal. Quinctiles h. e. poſt comitia magiſtratuum creandorum ſcripta fuit; idcirco ſupra v. 15. valiturum kaput illud (nequis ſcil. minor ann. XXX. magiſtratum gerat) dicitur *poſt Kal. Januarias ſecundas*, non vero *poſt primas*. Etenim Kalendis Januariis primis magiſtratus illos, qui ſuperioris anni comitiis utcumque creati fuerant, ſive tricenarii ſive minores eſſent, prorſus inire magiſtratum neceſſe erat, ne reſp. turbaretur, & quia rite, utpote ante legem, creati videbantur.

At verſu 24. quia compellantur ii, qui praefuturi erant comitiis anni ſequentis, h.e. *poſt Kal. Quinctiles primas*, habendis; recte hi praeſides comitiorum jubentur, necujus minoris annis XXX. in magiſtratibus ſubrogandis *poſt Kal. Quinctiles primas* rationem habeant. Magiſtratus vero illi *poſt Kal. Quinctiles primas* ex lege creandi, nonniſi *Kalendis Jan. ſecundis* inituri erant. Ad ſummam haec lex quia poſt Kalend. Quinctiles & ante Januarias ſcripta fuit, non quivit efficere, quominus magiſtratus proxime ante creati, etſi minorennes, pro rite creatis haberentur (quia nim. lex in praeteritum nullam vim habêt) & quin ſequentibus Kal. Januariis primis inirent. Id vero tantum effecit, ut qui comitiis Quinct. primis praefuturi eſſent, caverent, nequis minor ann. XXX. ſubrogaretur.

VER. 25. *Magiſtratui rogando ſubrogandove*.] Vbi de novo magiſtratu creando agitur, tum *magiſtratui rogando* peragi comitia dicuntur : at *ſubrogando magiſtratui*, ubi novi in locum veterum deſignantur, Vtrique non ſtatim ac deſignati, ſed Kal. Januar. ſicuti & Romae, inibant.

IBID. *Minor annis natus eſt*] Ex v.15. ſupplendum eſt XXX. Tametſi reſpectu habito ad legem annariam, recte *Minor annis*, aut *Minorennis* intelligebatur is, qui nondum eum annum attigiſſet; ſicuti reſpectu legis Plaetoriae (ex qua aetas legitima ad ſe obligandum erat XXV. annorum) *Minor* abſolute dictus capiebatur is, qui ad eam aetatem non perveniſſet.

26 *alium magiſtratum habeat, renuntiato, neve renuntiari jubeto; niſi qui ſtipendia equo in legione tria, avt ſti-*
27 *pendia pedeſtria in legione ſex fecerit. Quae ſtipendia in caſtris, inve provincia majorem partem ſui*
28 *cujuſque anni fecerit; aut bina ſemeſtria, quae ei pro ſingulis annuis procedere oporteat, cum eo*
29 *quod ei Legibus, Plebiſve ſcitis procedere oportebit, aut ei vacatio rei militaris Legibus, Plebiſve ſcitis, exve Foedere*
30 *erit; quocirca eum invitum merere non oporteat. Neve eum, qui praeconium, diſſignationem, libitinamve*
31 *faciet* [*dum eorum* (ali-)*quid faciet*] *Duum-virum, Quatuor-virum, quive ibi* (alius) *magiſtratus ſit, renuntiato, neve in Senatum, neve in De-*
32 *curionum, Conſcriptorum numero legito, ſublegito, cooptato, neve ſententiam rogato, neve dicere, neve*
33 *ferre jubeto ſciens dolo malo. Qui adverſus ea fecerit, is ſeſtertiûm quinquagena millia populo dare damnas eſto; ejuſque pecuniae, qui volet, petitio eſto.*

VER. 26. *Qui*(ve) *ibi alium magiſtratum habeat*] Hoc, quia duo ſimul magiſtratus geri ab uno non poterant. Tametſi etiam atque etiam videndum, an non error ſcalptoris hic ſubſit: quem ſcripſiſſe opus fuerat (ſicuti infra v. 31.) *Quive ibi alius magiſtratus ſit*. Nam alibi aliud fuiſſe ſummo magiſtratui nomen, jam ſupra ad ver. 9. 10. (ad illud ALIOVE. QVO. NOMINE) monebamus. Niſi vero, retento τῷ HABEAT, praeſtet ſolum quartos caſus in rectos mutare hoc modo: *Qui* (ve) *ibi alius magiſtratus habeat*. Nam *Habet* pro *Eſt* tum hodie Italico ſermone uſurpatur, tum olim Latine dicebatur: qualia illa ſunt, *Bene habet*, *Recte habet*, pro *Bene* aut *Recte eſt*.

VER. 28. 29. *Aut bina ſemeſtria, quae ei pro ſingulis annuis procedere oporteat*] Hinc aperte cognoſcitur, *Semeſtria* tam adjectivum eſſe, quam ſequens *Annuis*; utrobique enim ſtipendium ſubauditur, ut ad v. 18. dixi: *Aut*, inquit, *bina* (ſtipendia) *ſemeſtria*, *quae ei pro ſingulis* (ſtipendiis) *annuis procedere oporteat*.

VER. 29. *Cum eo quod ei legibus plebiſve ſcitis procedere oportebit.*] H. e. eo etiam praeterea addito levamento, ſiquod forte ſit, quod ei ex legibus plebiſve ſcitis proficere oportebit. Veluti ſi quaterna trimeſtria pro ſingulis annuis procedere ex legibus poſſent, aut quodvis aliud nobis ignorabile beneficium.

VER. 32. COPTATO) Συνίζησις eſt ſive pro *cooptato* (ut PRAERVNT pro *praeerunt*, uti ſaepe in ære hoc) ſive pro COAPTATO quod ſup. v. 12. legitur.

VER. 32. 33. *Neve ſententiam rogato*] Id quod tum ſaltem accidere potuit, cum in gravioribus rebus ad unum omnes, qui in ſenatu erant, ſententiam rogabantur: id quod PERROGARE vocabatur. Livius XXIX. 19. *Perrogari eo die ſententiae non potuerunt, accenſis pro Scipione & adverſus Scipionem ſtudiis*. Suetonius de Auguſto cap. 35. *Sententias de majore negotio... perrogabat*. Plinius paneg. cap. 60. *Parum eſt... ut cenſentes audias, niſi & perrogas.*

VER. 32. 33. *Neve dicere, neve ferre jubeto.*] *Dicere* ac *ferre ſententiam* quis non pro ſynonymis uſurpavit? Tamen ex tota hac Tab. aliiſque legibus antiquis animadvertitur, data opera coacervari ſynonyma ſingula, nequa captionibus rima pateret, neve eſſent, qui neſcio quibus verborum differentiis freti, vim legibus inferrent, unum non alterum dictitantes vetari. Exſtat & Ulpiani (66) ſententia

quae

(66) Vlpianus l. 8. *de munerib.* ſic incipit: *Ad remp. adminiſtrandam, ante viceſimum quintum annum* (vides per haec tempora quaenam aetas ſenatoria, & ad gerendos honores quaeſita fuerit:

quem

quae minores aetate ad remp. gerendam legitimâ , ne *FERRE* quidem *ſuffragium* (i. e. *ferre ſententiam*) in curia patitur .

quem locum magnopere notari cupio) *vel ad munera , quae non patrimonii ſunt , vel ad honores , admitti minores non oportet : denique nec DECVRIONES creantur , vel creati SVFFRAGIVM IN CVRIA FERVNT . Annus autem viceſimus quintus coeptus pro pleno habetur* &c.

K a p u t VIII.

34 QVAE · MVNICIPIA · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORA · CONCILIA-
BVLA · C · R · SVNT · ERVNT · NEIQVIS · INEORVM · QVO · MVNI-
CIPIO
35 COLONIA · PRAEFECTVRA · CONCILIABVLO · SENATV · DECVRIONI-
BVS · CONSCREIPTEISQVE · ESTO . NEVE · QVOE IBI · INEO · OR-
DINE
36 SENTENTEMTIAM · DEICERE · FERRE · LICETO · QVEI · FVRTEI ·
QVOD · ISPE · FECIT · FECERIT · CONDEMNATVS · PACTVSVE · EST ·
ERIT
37 QVEIVE · IVDICIO · FIDVCIO · PRO · SOCIO · TVTEIAE · MANDATEI ·
INIVRIARVM · DEVE · D · M · CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVEI-
VELECE
38 PLAETORIA · OB · EAMVE · REM · QVOD · ADVERSVS · EAM · LECEM ·
FECE? · FECERIT · CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVEIVE · DE-
PVCNANDEI
39 CAVSSA · AVCTORATVS · EST · ERIT · FVIT · FVERIT · QVEIVE · IN-
IVRE · AB · IVRAVERIT · BONAMVE · COPIAM · IVRAVIT · IVRAVE-
RIT · QVEI
40 SPONSORIBVS · CREDITORIBVSVE · SVEIS · RENVNTIAVIT · RENVN-
TIAVERIT · SE · SOLDVM · SOLVERE · NONPOSSE · AVT · CVM · EIS
41 PACTVS · EST · ERIT · SE · SOLDVM · SOLVERE · NON · POSSE · PROVE ·
QVO · DATVM · DEPENSVM · EST · ERIT · QVOIVSVE · BONA · EX ·
EDICTO
42 EIVS · QVID · PRAEFVIT · PRAEFVERIT · PRAETERQVAM · SEI · QVO-
IVS · QVOM · PVPILLVS · ESSET · REIVE · PVBLICAE · CAVSSA ·
ABESSET
43 NEQVE · D · M · FECIT · FECERIT · QVO · MACIS · R · P · C · A · POSSES-
SA · PROSCRIPTAVE · SVNT · ERVNT · QVEIVE · IVDICIO · P?BLICO ·
ROMAE
44 CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVO · CIRCA · EVM · INITALIA · ESSE
NON · LICEAT · NEQVE · ININTECRVM · RESTITVS · EST · ERIT ·
QVEIVE · INEO
45 MVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO · CONCILIABVLO ·
QVOIVS · ERIT · IVDICIO PVBLICO · CONDEMNATVS · EST · ERIT ·
QVEMVE
46 K · PRAEVARICATIONIS · CAVSSA · ACCVSSASSE · FECISSEVE · QVOD ·
IVDICATVM · EST · ERIT · QVOIVEAPVT · EXERCITVM · INONO-
MINIAE
47 CAVSSA · ORDO · ADEMPTVS · EST · ERIT · QVEMVE · IMPERATOR ·
INCNOMINIAE · CAVSSA · AB · EXEBCITV · DECEDERE · IVSET · IV-
SERIT
48 QVEIVE · OB · CAPVT · C · R · REFERVNDVM · PECVNIAM · PRAE-

MIVM · ALIVDVE · QVID · CEPIT · CEPERIT · QVEIVE · CORPORI · QVAESTVM
49 FECIT · FECERIT · QVEIVE · LANISTATVRAM ARTEMVE LVDICAM FECIT FECERIT · QVEIVE · LENOCINIVM · FACIET · QVEI
50 ADVERSVS · EA · INMVNICIPIO COLONIA PRAEFECTVRAVE FORO CONCILIABVLO DECVRIONIBVS CONSCRIPTEISVE EVERIT
51 SENTEMTIAMVE · DIXERIT · IS HS · Iↄↄↄ. P · D · D · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO.

C A P V T VIII.

Ne notati infamia in ſenatum legantur, ibive ſententiam dicant.

34 *Quae Municipia, Coloniae, Praefecturae, Fora, Conciliabula Civium Romanorum ſunt, erunt; ne quis in eorum* (ali)*quo Municipio,*

Antequam hoc Kaput aggrediar, operae fuerit de his Edicti verba, quae nobis Julianus lib. 1. ad Edictum ſervavit, adſcribere. Ea exſtant Leg. 1. D. *de his qui not. inf.* ubi ICtus ita infit. *Praetoris verba dicunt: Infamia notatur* (I) *Qui ab exercitu ignominiae cauſa ab imperatoro, eove cui de ea re ſtatuendi poteſtas fuerit, dimiſſus erit:* (II) *Qui artis ludicrae pronunciandive cauſa in ſcaenam prodierit:* (III) *Qui lenocinium fecerit:* (IV) *Qui in judicio publico calumniae praevaricationiſve cauſa quid feciſſe judicatus erit:* (V) *Qui furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo malo, & fraude ſuo nomine damnatus pactuſve erit:* (VI) *Qui pro ſocio, tutelae, mandati, depoſiti, ſuo nomine non contrario judicio damnatus erit.* Cetera quae in edicto ſequuntur, huc non attinent. At totus is titulus *De his qui notantur infamia* (lib. III. Pandect. tit. 2.) ſicuti & libri II. Codicis titulus XII. (nim. *Ex quibus cauſis infamia irrogatur*) pluresque ſparſim leges in Jure diſſeminatae (veluti longior illa Vlpiani lex 1. §. 6. D. *de poſtul.*) poſſunt huic Kapiti VIII. lucem aſpergere, eaeque viciſſim ex ære noſtro mirifice illuſtrari; nec enim negari poteſt, quin ex ære hoc plura in Edictum perpetuum immigrarint.

Porro quod in Edicti verbis n. VI. ſcribitur, *Suo nomine, non contrario judicio*; horum prius *directam actionem* ſive *principalem* notat, quae pupillo adverſus tutorem, mandanti adverſus mandatarium, deponenti adverſus depoſitarium, & ita de pluribus aliis, datur: *contrarium* vero *judicium* (ſive actio) eſt, quod tutori adverſus pupillum, mandatario contra mandantem, & ita porro competit. Ac plurimae inſcriptiones titulorum juris (67) huc pertinent. Atque haec quamvis vulgo notiſſima, ea de cauſa notavi, quod *judicia directa* (ſive SVO NOMINE, ut in Edicto ſcribitur) infamiam aſpergunt, non autem *contraria judicia*, ut & Edictum (68) hìc ſtatuit, & Vlpianus alicubi (69) docet.

VER.

(67) Cujuſmodi illae ſunt, *Commodati vel contra: Depoſiti vel contra: Mandati vel contra*. Huc etiam refer titulum (lib. 27. Pand. tit. 4.) *De contrariis tutelae & utili actione*, ubi eam Vlpianus l. 1. a Praetore propoſitam dicit, *Vt facilius tutores ad adminiſtrationem accederent*. Sic etiam *Contrarium judicium Commodati, Mandati, Tutelae*. Cicero III. de offic. c. 17. *Fideiq. bonae nomen exiſtimabat* (Scaevola) *. . . verſari in tutelis, ſocietatib. fiduciis, mandatis . . . quib. vitae ſocietas continetur: in his magni eſſe judicis ſtatuere* (*praeſertim cum in plerisq. eſſent IVDICIA CONTRARIA*) *quid quemq. cuiq. praeſtare oporteret.*

(68) Quid clarius? *Qui pro ſoc. tut. mand. dep. ſuo nom. NON CONTRARIO IVDICIO damnatus erit.*

(69) Vlpianus hoc idem diſerte docuit l. 6. §. 7. D. *de his qui not. inf.* his verbis: *Contrario judicio damnatus non erit infamis. Nec immerito: nam in contrariis non de perfidia agitur, ſed de calculo, qui fere judicio ſolet dirimi.*

35 *Colonia , Praefectura , Conciliabulo* (in) *Senatu Decurionibus Conſcriptiſque eſto , neve* (ali)*cui ibi in eo ordine*
36 *ſententiam dicere ferre liceto, qui furti, quod ipſe fecit, fecerit, condemnatus pactuſve eſt erit :*
37 *quive judicio fiduciae , pro ſocio , tutelae , mandati , injuriarum , deve dolo malo condemnatus eſt erit : quive lege*

VER. 35. 36. *Nequis in . . . ſenatu, decurionibus . . . eſto , neve QVOE* (pro *Quoi:* hoc vero pro *Cui*) *in eo ORDINE ſententiam dicere , ferre liceto*] Quare curia *ORDO* appelletur , & quidem *Splendidiſſimus Ordo* , innui Adn. 38. ad Tab. Canuſinam .

VER. 36. *Qui furti , quod ipſe fecit , fecerit , condemnatus , pactuſve eſt erit*] In Edicto praetoris , quod initio recitavi, hoc ipſum continetur num. V. his verbis: *QVI FVRTI , vi bonorum raptorum , injuriarum , de dolo malo , & fraude SVO NOMINE* (iſtud *ſuo nomine* reſpondet noſtro huic: *Quod ipſe fecit*) *DAMNATVS PACTVSVE ERIT* . Quid autem *Pactus* hoc loco ſignificet, etiam ex Jure noſtro notum eſt. Is *furti pactus* dicitur , qui pretio oblato paciſcitur, ne furti ſecum agatur. Atq. is nihilominus tam infamis eſt , quam furti damnatus; *Quoniam* (ait Paullus l. 5. D. *de his qui not. inf.*) *intelligitur confiteri crimen , qui paciſcitur* . Ac de his plura in ima (70) ora ex Vlpiano damus.

VER. 37. *Quive judicio fiduciae, pro ſocio, tutelae, mandati, injuriarum, deve dolo malo condemnatus eſt erit .*] Eadem , etſi ordine diverſo , reperio apud Tullium in III. de Nat. deor. c. 30. *Inde tot IVDICIA de fide mala , TVTELAE , MANDATI , PRO SOCIO , FIDVCIAE* . At equidem a *Fiducia* (quod ultimum in Cicerone eſt, ſed in Tab. primum) ordior. Boethius ad Topica Cic. *Fiducia* , ait , *contrahitur , cum res alicui ea lege mancipatur , ut eam mancipanti remancipet : ut ſi quis tempus dubium timens , amico potentiori fundum mancipet , ut ei , cum tempus quod ſuſpectum eſt praeterierit, reddat.* Ergo fiducia erat contractus juris civilis , & ſpecies quaedam mancipationis, qua fidem alicujus ſecuti, rem ei aliquam dicis cauſa mancipabant ea lege , ut eamdem mancipanti viciſſim manciparet. Cum autem debitores in tradendis creditori pignoribus, interpoſitâ fiduciâ , de iisdem reddendis ſibi caverent ; hinc ſaepe *Fiducia* veteri juris ſignificatu pro pignore ſumitur , quod creditori mancipatur , aut in jure ceditur ea lege , ut ſolutâ ad diem pecuniâ, remancipetur, non ſolutâ , creditori pleno jure committatur, ſeu lege commiſſoria cedat . Atque hinc fit , ut ſaepe plurativum *Fiducias* pro pignoribus reperias. Imo & ſaepe etiam utrumque ſimul vocabulum (*Fiduciae* nim. *& pignoris*) cumulatur . Sic apud Paull. in II. ſent. t. 4. & III. t. *6*. §. 1*6*. & V. t. 2*6*. §. 4. apud Symmachum lib. IV. epiſt. ad Turnum . Atque illud propius ad æs noſtrum attinet , quod ut in noſtro *Judicium Fiduciae* dicitur , ita & apud alios ea duo nomina junctim occurrunt ; ſicuti in Collat. leg. Moſ. & Rom. tit. X. §. 2. apud Ciceronem loco cit. & in Topicis, apud Paullum in II. Rec. ſent. tit. 13. §. 7. Qui ibid. §. 5. *6*. *Fiduciae actionem* vocat. Poſtremo *Fiduciae* formulam tradidit Tullius in III. de offic. c. 15. his verbis : *Reliquorum autem judiciorum haec verba maxime excellunt . . . in Fiducia VT INTER BONOS BENE AGIER* . Et in VII. ad fam. 12. *Vbi porro illa erit formula fiduciae , VT INTER BONOS BENE AGIER OPORTET* .

Quae

(70) Vlpianus l. *6*. D. *de his qui notantur inf.* in iſtud edicti caput ita notat . *FVRTI accipe , ſive manifeſti , ſive nec manifeſti* . §. 1. *Sed ſi furti . . . condemnatus provocavit* . . . (ubi omnia tempora provocationis lapſa ſunt) . . . *retro infamis eſt* . . . §. 2. *Siquis ALIENO NOMINE condemnatus fuerit , non laborat infamia , & ideo nec procurator , vel defenſor , vel tutor :* & quas plures ambages ibid. Vlpianus addit , quas omnes tribus his voculis (QVOD IPSE FECIT) aes noſtrum jam ante expedierat . Pergit Vlpianus §. 3. *PACTVSVE , inquit , erit . PACTVS SIT accipimus , ſi cum pretio quantocunq. pactus eſt . Alioquin & qui precibus impetravit ne ſecum ageretur , erit notatus : nec enim veniae ulla ratio : quod eſt inhumanum . Qui juſſu praetoris , pretio dato pactus eſt , non notatur* . Ac plane alia ibidem addit , quae minus huc pertinere putavi .

Quae eadem formula in Topicis & III. Offic. c. 17. ſic copioſius affertur: *Vt inter bonos bene agier oportet, & ſine fraudatione*. Hinc merito in ære hoc, inque Edicto & alibi *Judicio fiduciae damnati infames* habentur; nam & Cicero pro Caecina c. 3. judicium *turpe ac famoſum* fuiſſe dixit, & pro. Roſc. Comoedo judicium *ſummae exiſtimationis*, h. e. in quo ſumma exiſtimationis agitur.

IBID. *Pro ſocio, tutelae, mandati.*] Supple in his ſemper ἀπὸ κοινοῦ illud IVDICIO, quod hîc initio ponitur, & Cicero quoque in III. Nat. deor. ſupra relatus diſerte uſurpavit. Atque haec pariter tria junctim in Edicto leguntur num. VI. *Qui pro ſocio, tutelae, mandati, depoſiti, ſuo nomine, non contrario IVDICIO damnatus erit*. Exſtat in Pandectis lib. 17. titulus 2. *Pro ſocio*. Nec aliter inſcribitur ille qui in Codice lib. IV. titulus trigeſimus ſeptimus, & in Paullo Rec. ſent. lib. 2. titulus decimus ſextus eſt. Niſi quod apud ICtos aetatis Caeſareae coepit non tam *Judicium pro ſocio*, ut olim, quam *Actio pro ſocio* ſaepius nominari. Ita in vet. Gloſſario Graeco apud Briſſonium de V. S. ἐπὶ τῷ κοινῷ ἀγωγῇ non aliud videtur quam *Actio pro ſocio*. In Inſtir. lib. III. tit. 26. §. 9. ſcribitur: *Socius ſocio utrum eo nomine tantum teneatur PRO SOCIO ACTIONE, ſiquid dolo commiſerit . . . an etiam culpae . . . nomine, quaeſitum eſt*. Sic etiam l. 3. C. *pro ſocio*, hujuſmodi *Actio pro ſocio* datur heredi & in heredem. Ac pluribus aliis in juris Juſtinianei locis *Actio pro ſocio* uſurpatur.

Antequam hinc abeo, nolo Tullianum in Flacciana cap. 18. locum praeterire de Nicomede, cui (ut in ære noſtro) *judicium pro ſocio* obſtitit, quominus in ſenatum municipalem reciperetur. *Neque in ſenatum ulla conditione pervenire potuit, & furti & pro ſocio damnatus eſt*.

IBID. *Tutelae*] ſupple, *Judicio directo damnatus*: nam *Contrarium judicium* (uti ſup. ad Edictum oſtendimus: ubi conferes Adn. 67. 68. 69.) nulla aſpergebat infamiâ. At illud quoque mihi ſingulare viſum, quod Vlpianus l. 42. D. *de V. S.* cum inter probra (infamiam ſcil. irrogantia) *naturâ turpia*, & alia tantum *civiliter turpia* diſtingueret, in illorum exemplum afferat *furtum*, in horum vero τὸ *Tutelae damnari*. Qui etiam hoc addit, *Hoc non naturâ probrum eſt, ſed more civitatis. Nec enim naturâ probrum eſt, quod poteſt etiam in hominem IDONEVM incidere*, nim. tutelae damnari. Atqui ſi *Idoneum* pro ſtrenuo & induſtrio capias; tanto tutor hujuſmodi ad fraudem ſtruendam aptior. Quod ſi *Idoneum* ad facultates referas (nam eâ plerumque notione in Jure noſtro accipitur; & ubi de tutore agitur, interdum *boneſtat* extrinſecus additur, ut l. 17. §. 1. D. *de teſtam. tut.* ubi legitur, *Bene probati, & idonei, & boneſti tutores*) ſi, inquam, *Idoneum ſolvendo* intelligas; tum vero bene nummatus tutor tutelae damnatus, ſi dolus abfuit, probro carere deberet: contra vero ſi ſciens dolo malo. Et tamen cum indiſtincte Vlpianus dicat, *Tutelae damnari more civitatis* fuiſſe probroſum, fatendum Romano jure obtinuiſſe, ut etiam ſine dolo infames eſſent; praeſertim cum in Edicto nulla, ubi de tutela agitur, doli mentio ſit. In ære vero noſtro fit quidem hoc eod. ver. DE D. M. mentio, verum tamquam de crimine a tutela diverſo. Verum quid verbis opus eſt, cum ex Tullio qui in re ſibi mandata non *malitioſius*, ſed tantum *negligentius* ſe geſſiſſent, *ſummum admiſiſſe dedecus* putarentur? Vide in ſeq. verbo MANDATI. Pari enim greſſu tutela & mandatum vadunt.

IBID. *Mandati*] Semper ſubaudias moneo, *Directo judicio, non Contrario*, ut alibi dictum. In mandato autem eadem procedere, quae modo de Tutela ex Vlpiano attuli (nim. ut vel abſente dolo, ambo infamiâ aſpergerent) Ciceronis in ea pro Sex. Roſc. Am. cap. 38. auctoritas, quantilibet aeſtimanda, haud dubitare ſinit. *In privatis*, inquit, *rebus ſiqui rem mandatam non modo malitioſius geſſiſſet ſui quaeſtus aut commodi cauſa, verum etiam* (tantummodo) *negligentius, eum majores ſummum admiſiſſe DEDECVS* (71) *exiſtimabant. Itaque Mandati conſtitutum eſt judicium*, non

(71) *Dedecus* vocat, quod Vlpianus l. 42. *de* V. S. PROBRVM vocavit, ubi inter ea quae *naturâ turpia*, & ea quae *civiliter turpia* diſtinguit: ubi & *tutelae damnari* non niſi *more civitatis* probroſum eſſe contendit. Vide locum paullo ſuperius in TVTELAE.

38 *Plaetoria ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit fecerit, condemnatus eſt erit; quive depugnandi*

non MINVS TVRPE quam FVRTI (Vlpianus etiam ibid. *furtum* cum *tutela* contulit) *credo propterea quod quibus in rebus ipſi intereſſe non poſſumus, in his operae noſtrae vicaria fides amicorum ſupponitur: quam qui laedit, oppugnat omnium commune praeſidium, & quantum in ipſo eſt, diſturbat vitae ſocietatem*.

IBID. *Injuriarum*] Exſtabat Paulli liber ſing. *de Injuriis*: ex quo Collatio leg. Moſaic. & Rom. tit. II. §. 5. haec refert: *Edictum de injuriis ad eam injuriam pertinet, quae contumeliae cauſa fit. Fit autem injuria vel in corpore dum caedimur, vel verbis dum convicium patimur, vel cum dignitas laeditur, ut cum matronae vel praetextatae comites abducuntur*. De comitibus ſive matronarum ſive puellarum abductis vide l. 15. §. 15. 16. D. *de injur. & fam. libel.* Porro quae modo ex Collatione pauca recitavimus, eadem copioſius Juſtinianus (72) exſequitur.

IBID. *Deve dolo malo condemnatus eſt erit*] Elegantiſſime Tullius de Dolo malo judicium *Everriculum malitiarum omnium* appellavit in III. de nat. deor. c. 30. his verbis: *Inde everriculum malitiarum omnium, judicium de dolo malo, quod C. Aquillius familiaris noſter protulit. Quem dolum idem Aquillius tum teneri putat, cum aliud ſit ſimulatum, aliud actum*. Recte orator hujus judicii utilitatem commendavit, quo everruntur hominum fraudes e vita civili. Id vero non concoquo, cur Aquillius Ciceronis amicus actionem de dolo malo prodidiſſe dicat, cum longo ante Ciceronem intervallo judicium de dolo malo in hac Tab. memoretur. Quid enim hoc ver. 37. luculentius? *Queive. judicio. fiduciae . . . deve. D. M. condemnatus eſt erit*. Sane quin fuerit diu ante C. Aquillium Gallum judicium iſtud, nemo effugiet. At idem Aquillius hîc uti ICtus, non uti legislator a Cic. laudatur: qui videtur plures de dolo malo formulas inveniſſe. Nam hujuſmodi plura Aquillii nomine citantur, veluti formula inſtituendorum poſtumorum: inprimis autem *Aquilliana ſtipulatio* decantatiſſima, cujus verba exſtant l. 18. §. 1. *de acceptilat.* & in tit. Inſtit. *quib. mod. tol. obl.* §. 3.

VER. 37. 38. *Quive lege Plaetoria, ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit fecerit, condemnatus eſt erit.*] Videbatur illa facile *Plaetoria* hîc intelligi, cujus Varro ſententiam affert, at Cenſorinus etiam verba recitat. Nam ſiqua alia praeter hanc Cenſorini affertur, ea non *Plaetoria* in libris editis, ſed *Laetoria* vocatur. Verum illa Cenſorini, atq. Varronis (73) prorſus alio pertinet. Hîc autem lex ea intelligitur, qua adoleſcentium circum-

ſcriptio

(72) Iuſtinian. l. 4. Inſtit. tit. 4. §. 1. *Injuria autem committitur non ſolum cum quis pugno pulſatus, aut fuſtibus caeſus, vel etiam verberatus erit, ſed & ſi cui convicium factum fuerit: ſive cujus bona quaſi debitoris, qui nihil deberet, poſſeſſa fuerint ab eo, qui intelligebat, nihil eum ſibi debere: vel ſiquis ad infamiam alicujus libellum, aut carmen* [*aut hiſtoriam*] *ſcripſerit, compoſuerit, ediderit, dolove malo fecerit, quo quid eorum fieret*. Hîc ſubſiſto paullſper. Poena Carminis (quod antiqui *Malum carmen* vocabant) in XII. capitalis erat, teſte Cic. in IV. de Rep. ex quo Auguſtinus in II. de Civit. c. 9. *Noſtrae*, inquit, *XII. Tab. cum perpaucae res capite ſanxiſſent; in his hanc quoq. ſanciendam putaverunt, ſi quis carmen condidiſſet, quod infamiam faceret, flagitiumve alteri. Praeclare. Judiciis enim ac magiſtratuum diſceptationibus legitimis propoſitam vitam, non poëtarum ingeniis habere debemus: nec probrum audire, niſi ea lege, ut reſpondere liceat, & judicio defendere*. At poena capitalis, quam XII. ſanxerant, poſtea ſublata fuit; quia lege Cornelia auctor famoſi carminis inteſtabilis eſt, auctore Vlpiano l. 5. §. *ſiquis* hoc tit. Noviſſime tamen l. un. C. *de fam. libel.* poena capitalis reducta fuit.

Apud Juſtinianum ita porro ſequitur: *Sive quis matremfamilias aut praetextatum praetextatamve aſſectatus fuerit: ſive cujus pudicitia attentata eſſe dicetur: & deniq. aliis plurimis modis admitti injuriam, manifeſtum eſt*.

(73) *Cenſorini & Varronis loca de lege Plaetoria, qua de officio praetoris urbani agitur.*

Lex Plaetoria anno Vrbis CCCLXXXVII. a M. Plaetorio trib. pl. de jure & officio praetoris urb. tunc inſtituti lata fuit. De ea Cenſorini locum cap. 24. altius inde uſque repetam, ubi diei partes ſuis quaſque nominibus donat. *Tunc MERIDIES, quod eſt medii diei nomen: inde DE MERIDIE: hinc SVPREMA. Quamvis plurimi Supremam poſt occaſum ſolis eſſe exiſtimant, quia eſt in XII. Tab. ſcriptum ſic: SOL . OCCASVS . SVPREMA . TEMPESTAS . ESTO. Sed poſtea M. PLAETORIVS trib. pl. ſcitum tulit, in quo ſcriptum eſt: PRAETOR . VRBANVS . QVI . NVNC . EST . QVIQVE . POST . HAC . FVAT . DVOS . LICTORES . APVD . SE . HABETO . ISQVE . VSQVE.*

ſcriptio compeſcebatur: quam quod antehac *Laetoriam* non vero *Plaetoriam* vocari jubebant eruditi viri contra æris noſtri fidem, id librariorum errori tribuendum cenſeo. Ergo haec, de qua hîc Tabula loquitur, illa eſt *lex Plaetoria* (prave in editis *Laetoria*) cujus meminit Tullius in III. Offic. c. 15. his verbis: *Atque iſte dolus malus etiam legibus erat vindicatus, ut tutela XII.* (74) *tabulis, & CIRCVMSCRIPTIO ADOLESCENTIVM LEGE PLAETORIA; & ſine lege* (75) *judiciis, in quibus additur, EX FIDE BONA AGITVR.* Sane quod in hoc Tulliano loco *Plaetoria* ſcripſi, in eo ſecutus ſum Fr. Fabritii Mſs. in quibus ſive *Pletoria* ſive *Plectoria* exhibetur; quamvis Fabritius ipſe vulgatum *Laetoria* ſit ſecutus. Ceteroqui aeris noſtri PLAETORIA, cum non alios quam adoleſcentium doloſos captatores notaſſe, etiam ex eo quod ſequitur, videatur; habemus jam legis hujus ex Cicerone argumentum, ex hoc autem ære orthographiam. Huc quoque illud Ciceronis in III. de Nat. deor. c. 30. referunt: *Inde judicium publicum rei privatae lege Laetoria* (al. *Lectoria*: ſed ſi eadem ſuperiori ſit, legendum *Plaetoria*) *inde everriculum malitiarum omnium judicium de dolo malo.*

Sed ad priorem locum redeo: in quo *Circumſcriptio adoleſcentium* nos tantum de ſcopo legis admonet: at ejus capita quis ex inferis ſuſcitaverit? Niſi quod hos tantum ejus laceros artus apud antiquos reperio. I. Ex Cic. in III. de N. deor. *Judicium publicum rei privatae ex lege Plaetoria* (ſive *Laetoria*) datum; incipio enim cum *Laetoriam* ſcribentibus redire in gratiam, quando ſic librarii voluerunt. Id vero judicium indicatur ære noſtro his verbis: *Ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit, condemnatus eſt*. II. *Legitimam aetatem* ab anno XXV. decurrere (quod in Jure noſtro tritiſſimum eſt) Laetoria primum lege inductum fuiſſe, feliciter Briſſonius ante conjecerat in III. *Sel. antiq.* c. 2. Id quidem conjectura vidit: etſi jam ante hoc Conſtantinus Aug. diſerte ſcripſerat l. 2. Cod. Theod. *De donat.* his verbis: *Donec is... annos Laetoriae legis egreſſus, LEGITIMAM compleverit AETATEM.* III. Ex ſuperiore capite fluit prono alveo tertium, ut ante XXV. annum nemo ſtipulatione teneatur. Caput iſtud Suetonio debemus *in IV. Praetorum* (apud Priſcian. lib. 8. p. 794. ed. Putsch.) *Laetoria, quae vetat minorem annis XXV. ſtipulari*: paſſive *ſtipulari*, ἐπερωτᾶσθαι, Priſciano interprete (h. e. ſponſione teneri) ſicuti & l. ult. D. *de ſtip. tut.* Eadem in eod. Priſciano occurrunt lib. 18. p. 1164. Eoque Plautus alludit: apud quem Pſeudolo Ac. I. ſc. 3. v. 69. ita Calidorus adoleſcens expoſtulat: *Lex me perdit* (76) *Quina-vicenaria. - Metuunt credere omnes.* Idem Rud. Ac. V. ſc. 3. v. 24. *Cedo qui cum habeam judicem- Ni dolo malo inſtipulatus ſis, nive etiam dum ſiem-Quinq. & viginti natus annos.* IV. Caput, eo pertinet, quibuſnam minoribus curator dandus: de quo in M. Aurelio (77) Capitolinus. V. De infamia, quae circumſcribentem adoleſcentes ſequebatur:

VSQVE. AD. SVPREMAM. IVS. INTER. CIVIS. DICITO. Poſt Supremam ſequitur VESPERA... Inde porro CREPVSCVLVM, ſic fort. appellatum, quod res incertae CREPERAE dicuntur...

Varro eadem ante dixerat in V. de L. L. his verbis: *SVPREMA ſummum* (h. e. ultimum) *diei: id a SVPERRIMO* (fit). *Hoc tempus XII. Tabulae dicunt occaſum eſſe ſolis. Sed poſtea lex PLAETORIA* (mala in editis *Praetoria*, quamquam potuit ſic etiam ab ὑποκειμένῳ legis vocari) *id quoq. tempus jubet eſſe ſupremum, quo praetor in comitio SVPREMAM pronunciavit populo.* Haec ultima videntur ex lege Plaetoria deſumpta: in qua lege poſt verba a Cenſorino recitata videtur fuiſſe ſcriptum: ITA. SVPREMAM. POPVLO. PRONVNCIATO. Poſtrema Varronis haec ſunt: *Secundum hoc dicitur CREPVSCVLVM a Crepero...*

Ex his vides, nihil commune huic *Plaetoriae* cum ea *Plaetoria* de qua aes noſtrum loquitur, eſſe potuiſſe; cum illi M. Plaetorio anni 387. plebem roganti non aliud quam jura praetoris urbani conſtabilire propoſitum fuerit.

(74) Hoc vult Cicero, ante Aquillium *de dolo malo* fuiſſe conſtitutum, cum etiam praetor actiones tutelares ex lege Xvirali dederit; & dolus malus ante eumdem Aquillium judiciis bonae fidei vindicatus fuerit.

(75) Uti I. F. Gronovius recta animadvertit, iſta *Sine lege judicia* Ciceronis ea ſunt, quae non deſcendunt ex XII. Tab. aut lege per populum lata, ſed in quibus praetor ſupplet, quod deeſt juri civili. Videatur Juſtinianus in IV. Inſtit. tit. 6. de Action. §. 30. 31.

(76) *Quina vicennaria* cum N duplice Meurſius mavult, cum non videatur eſſe a *Viceni*, ſed a *Vicennes*, εἰκοσαετεῖς. Lex enim iſta vetabat minores XXV. annis *ſtipulatu* teneri; ita ut qui credidiſſet, repetendi jus non haberet. Itaque Meurſiana correctio in Taubmanni editione in textum Plautinum admiſſa fuit. Quod factum nollem. Nec enim a *Vicennis* fit *Vicennaria*, ſed *Vicennalis*; ſicuti a *Decennis* eſt *Decennalis*, & alia in eumdem modum. Ac ſane *Quina vicenaria* retinendum.

(77) In Marco Capitolinus cap. X. ita ſcripſit:

De

Digitized by Google

39 cauſſa auctoratus eſt erit, fuit fuerit; quive in jure abjuraverit, bonamve copiam juravit juraverit : qui

batur: quod caput æri noſtro debetur.

Ad ultimum quandoquidem in Mſs. ſaepe *Laetoria* ſcribitur, quae *Plaetoria* fuit, & contra: de utraque gente, tum & utraq. lege, quantum monumentor. penuria patietur, in ima (78) pagella dico.

VER. 38. 39. *Quive depugnandi cauſſa auctoratus eſt erit*] De beſtiariis juxta ac de gladiatoribus haec poſſe accipi, ſuaderet *Depugnandi* verbum, quod de (79)

Hhh utriſque

De curatoribus vero eum ante non niſi ex lege Plaetoria (Caſaub. *Lectoria*, Salmaſius *Laetoria*, ex ſuis quiſque membranis maluerant) *vel propter laſciviam vel propter dementiam darentur ; ita ſtatuis, ut omnes adulti curatores acciperent, non redditis cauſis.* Sed veteor, ne Capitolinus jura conſuderit. Nam prodigis & furioſis jam antea Lex Xviralis curatores illos dabat, quos biographus noſter ex Plaetoria arceſſit. Niſi vero ita diſtinguendum in Capitolino ſit: *Cum ante non niſi* (aut) *ex lege Plaetoria* (quae tamen praeter laſciviam & dementiam, omnibus petentibus cauſamque probantibus dabat) *vel* (ex XII. Tab.) *propter laſciviam vel propter dementiam darentur ; ita ſtatuit* &c. Tantum ὑστεροκογίᾳ peccavit Capitolinus.

Itaque per hos gradus ad Marci ϰαϑολιϰὴν proceſſum fuit. Leges Xvirales prodigis ac dementibus tantum curatores praeficiebant: Plaetoria minoribus omnibus petentibus ex aliqua cauſa: Praetor omnibus, modo peterent, illos pollicebatur, etiam non reddita cauſa: poſtremo Marcus non modo cauſas non requiſivit, ſed minores omnes juſſit curatores accipere. Reliqua huc pertinentia ICtis relinquo.

(78) *Plaetoriae legis Laetoriaeque confuſionis cauſam in librarios eſſe conferendam.*

Quandoquidem id nunc hac diſquiſitione agitur, utrum lex, de qua tamdiu quaerimus, *Plaetoria* eum ære noſtro, an vero *Laetoria* cum plerorumque auctorum editionibus vocanda ſit; quamdiu in ea diſcuſſione verſamur, utroque nomine abſtinebimus. Ergo lex, cui verum imponendum eſt nomen, interim ab ὑποκειμένῳ legis *Quina vicenaria* cum Plauto nuncupabitur. Quaeritur ergo, nomen a gente Laetoria an a Plaetoria ſit petendum.

I. Ac primum ſi ab eo quid probabilius videatur, ordiri libet; quis dubitat multo fuiſſe facilius, ut Quina vicenaria lex ab aliquo ex gente Plaetoria, quam ex Laetorià rogata fuerit? Etenim gentem Plaetoriam immane quantum Laetorià copioſiorem fuiſſe, marmorum indices Gruteriani, & Muratoriani loquuntur. Ad hos enim teſtes incorruptos provoco, lapides, ac tabulas aereas. Adde & nummos: nam inter gentium Rom. numiſmata gens *Plaetoria* decem, *Laetoria* vix unum denarium poteſt oſtendere. Libros interim parum moror, nihil non a deſcribentibus paſſos: quibus quia *Laetoria* Latinis auribus ſignificantior, quam *Plaetoria* (quae nihil Latine notat) videbatur; ea de cauſa facilius huic illa ſubſtituta fuit.

II. Deinde ſi quidem ſuaſimus non de alia, quam de Quina vicenaria æs noſtrum loqui (non ſuaſi id vero ſolum, ſed plane, ut mihi met ipſe abblandior, perſuaſi) tum vero Tabulae, in quam nihil ſciolorum licentiæ licuit, auctoritas una efficiet, ut *Plaetoria* eadem quae Quina vicenaria fuerit. Maxime cum in loco illo plane ſingulari Ciceronis ea lex, qua circumſcriptio adoleſcentium vetatur, in Mſs. *Plaetoria* nominetur.

III. At, inquies, in aliis auctorum (veluti Ciceronis, Codicis Theod. Capitolini, Priſciani) locis eadem illa Quina vicenaria non aliter quam *Laetoria*, P detruncato, vocatur. Reſpondeo, nemini adhuc id curae fuiſſe, ut in his auctorum locis membranas vetuſtiores excuteret; nec enim deſperem alicubi P illud poſſe reſtitui. Tametſi manu exaratorum antiquiorum inopia maximopere laboramus; & jamdiu amanuenſes gentem *Laetoriam*, tamquam a *Laetus* derivatam, *Plaetoriae* ſubrogare locis omnibus conſueverant.

At erunt fortaſſe homines pleni faſtidii, qui hanc totam concertationem non aliud quam meram cum larvis pugnam videri clamitent. Quid enim? Fulvius Vrſinus, non poenitendae in his rebus auctoritatis, in ſuis Rom. Familiis gentem Plaetoriam non aliam a Laetoria fuiſſe ſtatuit: idque ex eo probat, quod ille primipili centurio, cui populi ſuffragio dedicatio aedis Mercurii data fuit, a Valerio Max. IX. c. 3. n. 6. *M. Plaetorius* nominetur, a Livio autem II. 27. *M. Laetorius* : ad haec quod *M. Plaetorius Ruſtianus*, qui Scipionem in Hiſpania ſecutus eſt, in ſcriptis Hirtii codicibus modo *Plaetorius*, modo *Laetorius*, nuncupetur. At quamquam Fulvii me frangit auctoritas; haec tamen exempla non niſi ad librariorum inter ſe diſcordias referuntur: quod vel ex unius Hirtii exemplo patet, apud quem eodem in loco exſcriptores alii *Plaetorium*, alii *Laetorium*, prout libido fuit, exararunt. Ac tum ſane equidem unam gentem eſſe, quae duae putabantur, Fulvio darem, cum quis eorumdem trium nominum, eodem patre natus, ex ead. tribu, eodemque artificio aut honoribus geſtis, in uno marmore, ærea tabula, nummo, aut horum ſimilibus non variabilibus monumentis, *Plaetorius*, in altero *Laetorius* nuncuparetur.

(79) *DEPVGNARE aeque ad gladiatores atque ad beſtias, ſed diverſe, relatum.*

De munere gladiatorio fidem facit Aſinius Pollio ad Cic. lib. X. fam. ep. 32. *Gladiatoribus autem* (h. e. in munere gladiatorio) *Fadium quemdam . . . cum depreſſus in ludum bis gratis depugnaſſet.* Cic. Tuſc. II. 17. *Cum vero ſontes* (gladiatores intelligit) *ferro depugnabant.* Nec pluribus exemplis opus eſt, cum vox ipſa μονομάχος id ſuadeat. At de feris ubi agitur, varie idem verbum uſurpatur: interdum enim *Depugnare cum beſtiis* uſitato more dixerunt (vide infra Adn. 82. Vlpianum initio ſic loquentem; *Qui operas ſuas ut cum beſtiis depugnaret, locaverit*) alias vero *Depugnare beſtias* (active ſcil. tamquam ſi ſit *Expugnare*) nove uſurparunt. Vt idem Vlpianus in Collatione leg. Moſaic. & Rom. t.t. IX. *Quive*, inquit, *depugnandi cauſa auctoratus erit* (hactenus

de

Digitized by Google

utriſque uſurpatum reperitur. Niſi quod, quo tempore haec Tabula prodiit, *Gladiatores* uſitatiſſimi erant, *Venatio* parum: quae venatio poſtea ſub principatu mirifice invaluit; ita ut MVNVS, quod antea ſub Rep. vix aliter quam de gladiatoribus accipiebatur, etiam de beſtiis uſurparetur, ut ad *Amphit. Camp. titulum* oſtendi. Jam vero *Depugnandi cauſa auctoratus* junctim hic dicitur (ſicuti & in Collat. legum Moſ. & Rom. in ſuperiore Adnot.) nempe quod ceteroqui etiam aliis de cauſis auctorari quis diceretur, uti cum *Milites auctoratos* dicimus. Tamen poſtea uſus fecit, ut *Auctorati* abſolute dicti, non alii quam (80) *ad depugnandum* auctorati intelligi conſueverinr.

Sed jam duplici modo ſe quis auctorare poterat: tum venditione acceptoque pretio, tum & locatione ſub certa mercede. Vtriuſque modi teſtes (81) luculentos adhibere queo. Itaque in ære noſtro utriuſque modi auctoratio inurebat infamiam, & ad honores & ad curiam aditum praecludebat. At eos tamen hinc eſſe excipiendos, qui tantum *virtutis oſtendendae cauſa* depugnaverint, Vlpianus pluribus (82) quam pro ICtorum ſolita brevitate verbis docuit. Atque hi, qui non auctorati, virtutis cauſa congrediebanrur, *Gratis depugnare* Aſinio Pollioni (83) ad Ciceronem ſcribenti dicuntur. Sane qui *gratis* aut virtutis cauſa certabant, quique adeo ab omni nota immunes erant, comprehendi hac Tabula nequeunt, quippe quae non niſi *auctoratos* notat infamia.

IBID. *Auctoratus eſt erit, fuit fuerit*] Anxie perſequitur omnia tempora: ne quid minus dixiſſe putetur. Vide quae πυλυλογία antiquarum legum.

VER. 39. *Quive in jure abjuraverit*] Abjurare (& quidem abſolute poſitum) *eſt* (inquit Servius) *rem creditam negare perjurio*. Hoc perjurium qui admiſerint, ii in hac Tabula tum demum notantur, ſi *IN IVRE abjuraverint*, h. e. ſi rem creditam perjurio infitiati fuerint, idque *apud praetorem*; id enim *In jure* ſignificat. Et quidem nudum *Abjurare* apud complures ſaepiuſcule (84) legitur: ar inte-

de gladiatoribus cum ære noſtro loquitur: at ubi de beſtiis agit, utitur diverſa ſyntaxi) *quive BESTIAS DEPVGNARE locaverit*. Idem Vlpianus *Depugnare feram, quae regioni nocet*, uſurpavit l. 1. §. 6. D. *de poſtul.* Modeſtinus l. 11. D. *ad leg. Corn. de ſic.*, ait: *Dominis poteſtas ablata eſt ad beſtias depugnandas ſuo arbitrio ſervos tradere*.

(80) Hinc Acron ad Hor. *Auctoratos* dictos ab antiquis ait, qui ſe ludo vendiderant; ſicuti & *Auctorationem* eſſe Gladiatorum venditionem. Quinctilianus (in Declam. quae inſcribitur, *Auctoratus ad ſepeliendum patrem*) ait: *Quidam, ut patrem ſepeliret, auctoravit ſe*. Seneca in Apocolocyntheoſi: *Sed & proximo munere inter noxios auctoratos*.

Sane ſi Reineſiana inſcriptio (Claſſe VII. n. 20.) genuina ſit (genuinam autem eſſe Fabrettus pag. 673. propemodum negat, excepto fragmento illo quod ipſe p. 672. affert) ſed ſi genuina ſit; in ea legitur Baebius quidam locum ſepulturae donaſſe municipibus ſuis *Extra AVCTORITATEIS*, *& qui ſibi laqueo manus attuliſſent, & qui quaeſtum ſpurcum profeſſi eſſent*. Mitto autem, quid illud *Auctoritateis* Reineſius ipſe interpretetur; cum multo veriſimilius ſit legi debuiſſe *Extra auctoratos*, illos ſcil. qui ſeſe in ludum mancipaverant, ut ibid. Fabrettus notat. Aut ſi ne ſyllabam quidem ex epigrammate ceteroqui dubio deperire curae ſit; legemus *Auctoritatos*, idque erit a novo frequentativo *Auctorito*, *as*: nam hiſce portentis lapides ubique ſcatent.

(81) In primia Gloſſae vet. (ad quas numquam non confugere ſoleo) Gloſſae inquam illae, quae Cyrilli nomen gerunt, *ὁ πρὸς σίδηρον πραθεὶς, ὅ ἐστιν ὁ μονομάχος*, exponunt, *Auctoratus*. Habes de venditione: de locatione autem & mercede ita ibid. legitur: Μισθαρνῶ: quod explicatur, *Auctoro*.

De locatione pariter intelligendus eſt Horatius I. ep. 18. ver. 36. ubi de redacto ad inopiam ait: *Thrax* (gladiator ſcil.) *erit, aut olitoris aget MERCEDE caballum*. Quo loco MERCEDE ad utrumque membrum refertur. Ibi Porphyrio: *Auctorabitur ſe* (Deponens *Auctorari* Appuleio uſitatum fuit) *in ludum, ut gladiator ſit*.

(82) Vlpianus l. 1. §. 6. D. *de poſtulando* ita ſcribit: *Poſtulare prohibetur . . . qui operas ſuas, ut cum beſtiis depugnaret, locaverit . . . Ergo qui locavit ſolum, notatur* (infamia) *ſive depugnaverit, ſive non: quod ſi depugnaverit cum non locaſſet operas ſuas, non tenebitur: non enim qui cum beſtiis depugnavit, tenebitur, ſed qui operas ſuas in hoc locavit. Denique eos, qui VIRTVTIS OSTENDENDAE CAVSA hoc faciunt, ſine mercede, non teneri ajunt veteres, niſi in arena paſſi ſunt ſe honorari* (h. e. pecunia donari, non tamquam pacta mercede, verum ut honorario praemio) *eos enim puto notam* (infamiae) *non evadere. Sed ſiquis operas ſuas locaverit, ut feras venetur, vel ut depugnaret feram, quae regioni nocet, extra arenam, non eſt notatus. His igitur perſonis, quae non virtutis cauſa cum beſtiis pugnaverunt, pro ſe* (praetor) *permittit allegare, pro alio prohibet*.

(83) Aſinius Pollio ad Cic. X. fam. 32. *Gladiatoribus autem Fadium quemdam . . . quia cum depreſſus in ludum bis GRATIS depugnaſſet, AVCTORARI* (autem) *ſeſe nolebat . . . . defodit* (Balbus ille de quo loquitur,) *in ludo, & vivum combuſſit*.

(84) Virgilius VIII. 263. de Caco loquens, *Abjurataeq. rapinae Caelo oſtenduntur*, dixerat. Ibi Servius ita adnotat: *ABIVRARE eſt rem creditam negare perjurio. Plautus Curcul.* Qui abjurant, ſiquid creditum eſt. *Sed hoc iſti loco non congruit: unde . . . contra jus retentas intelligamus. Alii ABIVRATAS, abductas atque ALIENI IVRIS feras: alii FRAVDE & FVRTO ABDVCTAS tradunt*.

Verum

integrum iſtud *In jure abjurare* hîc tantum, & in Plauto bis occurrit: ſemel in Prologo Rudentis, in quo ver. 13. ita Arcturus προλογίζει. *Qui falſas lites falſis teſtimoniis — Petunt, quique IN IVRE ABIVRANT pecuniam, — Eorum referimus nomina exſcripta ad Jovem.* — Rurſus Perſâ Actu IV. ſc. 3. ver. 7. *Sed ut & ego hodie fui benignus! ut ego multis credidi! — Nec ſatis a quiquam homine accepi: ita prorſus credebam omnibus. — Nec metuo, quibus credidi hodie, nequis mihi IN IVRE ABIVRASSIT*.

IBID. *Bonamve copiam juravit juraverit*] Suppleas ἀπὸ κοινοῦ illud (IN IVRE) cenſeo; alioquin hinc infamia, credo, aberit. Hic vero locus antequam exponatur, cum duobus aliis, de quibus eruditi litigant, committendus eſt, tum illinc forſitan hauſturus lucem, tum & eiſdem commodaturus. Prior locus ex Varrone ita habet. *Liber, qui ſuas operas in ſervitute pro pecunia, quam debeat, dum ſolveret, NEXVS vocatur, ut ab Ære obaeratus. Hoc C. Popilio rogante, Sylla dictatore, ſublatum ne fieret, & omneis qui BONAM COPIAM IVRARENT, ne eſſent nexi, diſſoluti*. Alter locus ex Cicerone eſt in IX. fam. 16. ubi cum Paeto ita ludit: *Hirtium ego & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cenandi magiſtros. Puto enim te audiſſe . . . illos apud me declamitare, me apud eos cenitare. Tu autem quod mihi BONAM COPIAM EIVRES, nihil eſt. Tum enim cum rem habebas, quaeſticulis te faciebam attentiorem. Nunc cum tam aequo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut cum me hoſpitio recipias, aeſtimationem te aliquam putes accipere.* Nubeculas utrique loco offuſas mox diſpellam. Atq. ob haec duo loca ingens inter doctos viros concertatio exorta fuit. Hier. Ferrarius ex Varrone Tullium emendabat, in quo, ut in Varrone, *Bonam copiam jures* legi jubebat: id quod etiam P. Victorius ſecutus fuit, addens in Mſs. antiquiorib. haud raro EI pro I poni, veluti *Elumentis* pro *Jumentis*, & ſimilibus; ex eoque ortum, ut in Cicerone *Ejures* pro *Jures* in probatis Mſs. legatur. At contra P. Manutius non dubitat, quin Varro potius fuerit ex Tullio emaculandus: quam eamdem Varronis ex Cic. correctionem Briſſonius (in de V. S. in EIVRARE) non dubitat ſibi ut auctori adſcribere.

Atqui gratulandum eſt, quod haec randem aerea lamina prodiir, in qua non ſemel ſed bis ſimplex *Juro*, non *Ejuro*, in hac formula uſurpatur. Adde quod in eâdem ita ſimplex *Juro* adhibetur, ut compoſito *Ejuro* locus eſſe nullus poſſit. Nam *Ejurare bonam copiam*, non aliud eſſe poteſt, quam profiteri ſe non eſſe ſolvendo. Atqui hujus rei profeſſio exſtat ſtatim in Tab. ſequentibus verbis: *Qui creditoribus ſuis renuntiavit, ſe ſoldum ſolvere non poſſe*. Quid opus erat rem eamdem itetato eodem in loco inculcare?

Ergo ſi me audis, in Varrone ſaltem τὸ *Jurarent* ex aeris hujus auctoritate etiam atque etiam retinebimus (nam de Tullio poſtea viderimus) viciſſim autem huic aeris noſtri loco mirificam ex Varrone lucem aſpergemus: niſi quod, cum is locus inquinatiſſimus ſit, ſedulo emaculandus eſt. Sic ille orditur: *Liber, qui ſuas operas in ſervitute pro pecunia, quam debeat, dum ſolveret* (quidam ita non male ſupplent: *Quam debeat*, dat, uſque *dum ſolveret*) *NEXVS vocatur, ut ab Ære obaeratus*. At quae ſequuntur multo maculoſiora ſunt. *Hoc* (*C. Popilio rogante, Sylla dictatore*) *ſublatum ne fieret; & omneis qui bonam copiam jurarent, ne eſſent nexi, diſſoluti*, Quae uncis incluſi, ea haud dubie mendoſa ſunt. Nondum enim *Popilius* ullus Syllae aequalis, qui huc referri poſſit, innotuit. Niſi quod in editionis Amſtelod. an. 1623. margine pro *C. Popilio* ſufficitur C. *Poetelio*. Appoſite

Verum haec non moror. Illud magis moneo, videri Briſſonium in ſuo de V. S. mendoſâ Servii edirione uſum. Nam hunc criminatur, quaſi verba quae in Rudente ſunt, ex Curculione citet: quam criminationem etiam Heineccius in refecto a ſe Briſſonii lexico retinet. At ego Servii locum ex Maſviciana Virgilii editione protuli: in qua recte ſe omnia habent. Nam illud quod ex Curculione Servius affert, re vera in ea fabula ſunt Ac. IV. Sc. 2. v. 9. Plautinum vero Rudentis locum habes a me ſuperne exhibitum.

Verum his miſſis; Cicero I. ad Att: 8. *Tulliola . . . tuum munuſculum flagitat, & me ſponſorem appellat: mihi autem ABIVRARE certius eſt, quam dependere*. Salluſtius Cat. c. XXV. *Sed ea* (Sempronia) *ſaepe antehac fidem prodiderat, creditum abjuraverat, cujus conſcia fuerat*. Iſidorus V. 26. *Abjuratio, id eſt, rei creditae abnegatio*. Quod verbum S. Ambroſius in de obitu fratris, etiam ad depoſitum tranſtulit: *Abjurare depoſitum*.

te quidem teſte (85) Livio. Sed tamen inter hunc Poetelium, Syllaeque dictaturam annorum plus CCXL. hiatus interceſſit. Vt omittam quod noſtra Tabula ad Syllana referri tempora, quibus diutule anteceſſit, nequaquam poteſt. Itaque illud, *Sylla dictatore*, donec ex membranis aut ex ingenio refingatur, interim pro non ſcripto habeatur, cenſeo. Ac recte eſt, quod idem iſtud (*Sylla dictatore*) dum haec ſcriberem, reperi a Vin. Pighio (86) jam antea ex Varronis loco expunctum.

Ergo ſi Varro cum Liviano loco, quem in ſubjecta Adnot. 85. adſcripſi, conferatur, ex utroque poteſt intelligi, nexos fuiſſe diſſolutos, ſi bonam copiam juraſſent, h. e. ſi bona ſibi ſuppetere, nec ſe alio avertiſſe, ex quibus poſſit ſaltem ex parte ſatisfaci creditoribus, ſacramento excepiſſent, eaque bona creditoribus obnoxia facerent, h. e. bonis ſuis creditori cederent. Ac ſane quod *Bonam copiam jurare*, ſi minus idem ſit ac *Bonis cedere*, at certe cum *ceſſione bonorum* artiſſime copulatum, id inferne (87) demonſtratur. Atque ut mihi perſuadeo, debitores non exſpe-

(85) Livius VIII. 28. ad ann. Vrbis CDXXVII. ubi importentem Papirii foeneratoris libidinem atque crudelitatem in C. Publilium adoleſcentem, qui ſe illi ob æs alienum paternum in nexum dederat, expoſuiſſet; ſubjicit ſalutare SConſultum: *Juſſique*, inquit, *conſules* (qui eo anno erant C. Poetelius Viſolus, L. Papirius Mugillanus) *ferre ad populum*, *Nequis niſi qui noxam meruiſſet*, *donec poenam lueret*, *in compedibus aut in nervo teneretur*. *Pecuniae creditae bona debitoris*, *non corpus obnoxium eſſet*. *Ita nexi ſoluti*: *cautumque*, *In poſterum ne necterentur*. Habes igitur legem conſularem, quae *Lex Poetelia Papiria* a viris doctis nuncupatur. Eamdem hiſtoriam, etſi paullo aliter, habes etiam in excerptis ex Dionyſio Valeſianis pag. 537. a quo Dionyſio eamdem Suidas deſcripſit in Γάιος.

(86) Statim ac in ſuperiore Varronis loco editionis Amſtelod. ductu tum illud *DAT* adjeci, tum pro *Popilio* ſubrogavi *Poetelio*: comperi in Pighianis Annalibus tum easdem, quas ſupra adhibui, correctiones, tum praeterea τὸ *Sylla dictatore* prorſus expungi. Quocirca tota illa Varroniani loci reſtitutio videtur Pighio principi tribuenda. Eum vide tom. 1. ad ann. 427. pag. 340. Nollem tamen Varronianum illud *Jurarent* in *Ejurarent* idem vir magnus vertiſſet.

(87) *Quod qui bonam copiam jurarent, ſimul bonis ſuis creditori cederent: idque ignominioſum vulgo fuerit.*

Lege Xvirali quouſque olim in debitores ſaevire permiſſum fuerit, fruſtra ſim, ſi admitar oſtendere. At ei malo occurrit anno 427. lex Poetelia, qua dum debitores *in compedibus aut in nervo teneri* vetantur, ſimul cavetur, ut *pecuniae creditae BONA DEBITORIS*, *non corpus obnoxium eſſet*. Ergo (uti jam ſupra ex Varrone, ſimulque ex ære hoc noſtro demonſtratum fuit) debitor is, cui eſſet peculium intricatius, quam ut ſtatim ſolidum ſolveret, ne a creditore vexaretur, poterat uti legis Poeteliae beneficio: qua quidem, uti Varro ſupra laudatus docet, *Omnes*, *qui bonam copiam jurarent*, *ne eſſent nexi*, *diſſoluti*. Iſtud vero (ut ex Tabula oſtendi) IN IVRE h. e. apud praetorem, utpote actus juris, fiebat. In jure autem *bonam copiam jurare* non aliud erat, quam profiteri, ſibi ſatis in bonis eſſe, unde creditori ſatisfiat. Hoc ipſo autem debitor bonis ſuis creditori cedebat (ita ut prima ceſſionis bonorum origo non aliunde quam a lege Poeteliâ Papiriâ petenda eſſe videatur) alioqui enim quo pacto illud Livianum de Poetelia (*Pecuniae creditae bona debitoris*, *non corpus obnoxium eſſet*) verum erit? Ergo una cum actu legitimo *jurandi bonam copiam* ceſſio bonorum, per quam bona creditori fiebant obnoxia, artiſſimo & indivulſo nexu conjuncta erat; ita ut *Jurare bonam copiam* & *Bonis cedere* pro aequivalentibus locutionibus haberentur: niſi quod prior illa honeſtior in ſpeciem videbatur, altera vero paullo deformior.

Atque hinc intelligis, qui factum ſit, ut in ære noſtro *Jurare bonam copiam*, quam *Bonis cedere* uſurpare maluerint. Ad εὐφημισμὸν hoc pertinebat, quo ἀσχήμοσι dictionibus dedita opera parcebatur. Nam certe bonis cedentes dedecore fuiſſe notatos, ſatis ex hoc ipſo Kapitis hujus cenſu infamium perſonarum intelligimus, & ex eo quod lege Roſcia theatrali, talibus, licet equitibus, locus in theatro negatus fuerit. Id quod tum maxime verum fuit, ubi culpâ ſua quis rem fregiſſet. Spartianus de Hadriano cap. 18. *Decoctores bonorum ſuorum*, *ſi ſuae auctoritatis* (i. e. αὐτεξούσιοι) *eſſent*, *catamidiari* (al. *Catomidiari*) *in amphitheatro*, *& dimitti juſſit*. Atque exſtitit ſane poſtea Alexandri Severi lex, qua *Debitores qui bonis ceſſerint*, *licet ex ea cauſa bona eorum venierint*, *infames non fieri* ſcripſit. Tamen etſi id in jure verum erat; tamen ſemper ignominiae id genus fuiſſe habitum, ex Novellis conſtat, praecipue ex Novella 135. Juſtiniani: ex qua quia bonorum ceſſio debitori *ἀσχήμονα τὸν βίον* & *τὴν ἀσχημοσύνην* (*ignominiam*) irrogabat; Imperator ſtatuit, ut qui *ἐκ τῶν συμβεβηκότων καὶ οὐ ῥᾳθυμίᾳ* (*caſu aliquo*, *non ſua negligentia*) decoxiſſent, bonis cedere veluti decoctores nequaquam cogerentur.

Antequam hinc abeo; exſtat Lex 4. C. *qui bon. ced. poſ.* in qua Dioclet. & Maximianus Augg. hanc, de qua loquimur, *ceſſionem bonorum* legi Juliae neſcio cui tribuunt. *Legis*, inquiunt, *Juliae de bonis cedendis beneficium*. At equidem ſupra ex lege Poetelia (qua fiebat ut *pecuniae creditae bona debitoris*, *non corpus obnoxium eſſet*) originem arceſſivi: neque id muto. Nam veriſimile eſt lege Julia totum hoc ceſſionis bonorum negotium, cum adhuc indigeſtum eſſet, atque innumeris expoſitum fraudibus, fuiſſe ad limam revocatum, atque per plurimos caſus porrectum & explicatum; ita ut legem Juliam potius, utpote luculentam, quam Poeteliam (poſtea tunc forſitan ne exſtabat quidem) aut aliam ejuſdem argumenti quamlibet laudari moris fuerit. Hoc peculiare ſemper legibus accuratis & copioſis fuit, ut antiquiorum negligentius ſcriptarum luminibus obſtruerent.

40 *ſponſoribus creditoribuſve ſuis renuntiavit renuntiaverit ſe ſoldum ſolvere non poſſe , aut cum eis*

ſpectato nexu, priores ipſi occupabant bonam copiam jurare, bonaque ſua creditoribus ex lege Poeteliâ obnoxia facere.

Nunc ad Tullii locum venio. Ciceronis luſus in eo vertitur, ut Paetum inducat ſeſe (I) excuſantem, quominus opipare Tullium excipiat, eo quod bona perdidiſſet. Huic vero ſcopo ſicuti *τὸ Bonam copiam ejures* mire ſuffragatur, ita *τὸ Bonam cop. jures* inimiciſſimum eſt. Niſi vero velimus in hac locutione (*Bonam copiam jures*) poſſe ſubaudiri negationem , ſicuti in *Jurare calumniam* : de quo in extrema (II) ora dicimus. Verum ſi quidem in veterib. epiſtolae Tullianae membranis legeretur *Jures* , tunc ad hoc effugium excuſabilis receptus eſſet. Nunc cum non tantum veteres novaeque editiones , ſed & omnes ſcripti cod. *τὸ Ejures* exhibeant , idque cum ſententia mire conſentiat (nam illud *Jurare calumniam* longius videtur petitum) quid obſecro cauſae eſt, cur vetus illud *Ejures* de vetere poſſeſſione dejiciatur ? Ergo nulla ſit hac melior ſententia, quam ut ex Edicto *Vti poſſidetis* , in Varrone quidem (æreâ praeſertim lamina ſuffragante) *Jurarent*, in Tullio vero (ut qui contrarium dicere voluit) *Ejures* retineatur , neuter ſcil. in vetere ſua poſſeſſione inquietetur.

VER. 40. *Qui ſponſoribus creditoribuſve ſuis renuntiavit renuntiaverit ſe ſoldum ſolvere non poſſe*] In ære Brittannico v. 36, *Denuncietur domum* ſcriptum exſtat: at hîc cum T, *RenunTiavit renunTiaverit* . De verbi hujus orthographia ibi dixi pag. 341. & ita dixi , ut iſtud inter διττολογούμενα referrem.* Neque nunc ab ibi dictis recedo . Sed tamen cum T magis probo , maxime ob auctoritatem Cenotaphiorum Piſanor. & æris hujus : in quo cum T bis ſcribitur uno eodemque loco, ut id ad ſcalptoris lapſum referri nequeat : Sed ad rem venio . *Renuntiare* eſt verbum πρός τι (*relatum ad aliquid*) refertur enim ad interpellantem , ſive denuntiantem. Si, inquit , interpellatus , renuntiaverit reſponderitque, ſe ſoldum ſolvere non poſſe . Atque id quidem , etiam abſente dolo, ignominiam adlinebat, uti modo ad v.39. notabam de ceſſione bonorum ex L. Poetelia . At multo magis ſi id mala fide renuntiaſſet , puta ſi alio interim bona avertiſſet, ex quibus ſatis creditoribus fieret , aut unde fidejuſſores indemnes evaderent. De *Soldo* per ſyncopen uſurpato tritum eſt illud Horatii in re non diſſimili :

Filia Naſicae metuentis reddere ſoldum . *Soldum* autem ſive *Solidum* tametſi ad *Debitum* refertur ; tamen in jure uti ſubſtantivum uſurpatur . Hinc illae millenae juris locutiones : *Solidum ſolvere*, *ſolidum recipere* , *ſolidum capere* . Adhaec *Solidum petere* apud Quinctil. lib.V. c.10. *Argentarius ab argentario ſolidum petit*. Pulchrum illud Tullii in ea pro Rab. Poſt. cap. ult. *At hoc etiam optat miſer , ut condemnetur a vobis : ita bona veneant , ut SOLIDVM SVVM cuique ſolvatur . Nihil jam aliud niſi FIDEM curat* . Ex quibus ultimis vides (ut hîc quoque de ære noſtro ſatagam) *ſoldum non ſolvere*, etſi dolus abeſſet, vulgo tamen audiſſe perfidioſum .

VER.

(I) Poſt *ejures* in Cic. ſequitur : *Cum rem habebas quaeſticulis* (h. e. lucellis ejuſmodi , quale eſſet , parcius obſonare) *te FACIEBAM attentiorem* . Frid. Gronovius pro *Faciebam* mallet *Ferebam*, aut *Paſiebar* . Sed ne muta . *Faciebam* hîc eſt *Reputabam* aut *Reperiebam* . Nunc autem (pergit) cum bona perdas , quid cauſae eſt , ut a me pro hoſpitio mercedem aliquam exſpectes? Nam illud *Aeſtimationem* , alludit ad legem Caeſaris apud Suet. c.42. & apud Caeſarem ipſum in III. B. Civ. c.1. Ceterum Cicero in omnibus prope ſequentibus ad Paetum epiſtolis jocatur ferme in eamd. ſententiam.

(II) *Jurare* cum accuſ. rei plerumque vi affirmativa pollet , ut *Jurare foedus* , *pacta* . *Jurare morbum* uſurpat Cic. I. Att. 1. *Qui denegat , & juravit morbum* (h. e. morbo ſe praepediri . At ſemel negationem ſimbibit , ut in *Jurare calumniam* . Coelius VIII. Epiſt. fam. 8. *Appius , cum calumniam juraſſet , contendere auſus non eſt* &c. Vbi *Jurare Calumniam* contractum eſt ex integra locutione , *Jurare jusjurandum calumniae* (h. e. Nihil calumniae cauſa a ſe dictum aut factum iri). Nam quia id jusjurandum συντόμως *Calumnia* vocabatur : inde ortum *τὸ Jurare calumniam* , pro eo quod eſt , ſe nihil calumniaturum . Imo quia non poterat accuſator exordiri judicium niſi praemiſſo eo jurejurando ; idcirco *Jurare calumniam* hîc accipitur pro eo quod eſt, profiteri ſe accuſatorem. Vide loca Livii , & Controverſiarum M. Senecae quae ad Coelii locum attulit Fr. Gronov. (cui præiit Schottus ad Controv. Sen.) in quibus *Jurare calumniam in aliquem* eſt profiteri ſe ejus accuſatorem.

41 *pactus eſt erit ſe ſoldum ſolvere non poſſe, pro(ve) quo datum depen-*
ſum eſt erit : cujuſve bona ex edicto
42 *ejus qui jure dicundo praefuit praefuerit* [*praeter quam ſi cujus ,*
quum pupillus eſſet , Reive publicae cauſſa abeſſet ,
43 *neque dolo malo fecit fecerit , quo magis Reipublicae cauſſa abeſſet*]
poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt : quive judicio publico Romae

VER. 41. *Aut cum eis pactus eſt erit, ſe ſoldum ſolvere non poſſe*] Vix hoc poteſt intelligi, niſi alterius circumſcribendi cauſa; quia pactiones in hiſce rebus fraudem ſubolent, ut jam ſupra pag. 424. ex Edicto num. V. intelligitur. *Qui furti*, inquit, *vi bonorum raptorum , injuriarum , de dolo malo, & fraude ſuo nomine damnatus , PACTVSVE erit* . Quod & totidem verbis legitur in ære v. 36. id quod p. 325. Adn. 70. illuſtravimus . At, inquis, ſcire libet, quid ſibi velit *Paciſci, ſe ſoldum ſolvere non poſſe* . Nam decoxiſſe non niſi aut negligentiae, aut *τῷ συμβεβηκότι* (*alicui eventui*) in Juſtiniani Nov. 135. deputatur ; neque fingi quidquam poteſt , cur id in pactum deduci poſſit . Verum in his legum locutionibus antiquis nunc multa ſuppleri intellectu debent. Erat, opinor , haec vafris uſitata malitia , ut per obtentum *τοῦ non poſſe ſolidum ſolvi*, fraus fidejuſſori ſtrueretur . Eaque hujus loci calliditas hac ſpecie figurari poſſe videtur. Seius centum a Titio mutuos acceperat (idem valebit in contractibus aliis) fidejuſſore Naevio . Cedente die ſolutionis , Seius cum Titio paciſcitur , ſe ei mercedem numeraturum, modo *ne ſecum agatur* (uti loquitur Vlpianus) ſed debitum a Naevio ſponſore, utpote obligato in ſolidum, repetere malit , cum ipſe ſcilicet (averſis tamen interim bonis) decoxerit. Hanc credo verſutiam frequens tunc fuiſſe uſurpatam , eoque rem mutitione tantum indicaſſe hic viſum eſt ſatis. Id ſi eſt; tum vero illud *Cum eis pactus* , idem erit , quod *Colluſerit ;* nec ad *Sponſoribus*, ſed ad proximius *Creditoribus* referetur. Haec quidem ſpecies obverſata animo mihi fuit . Forſitan concipi, & aliae poſſint: quas juris conſultiſſimis intactas relinquo.

IBID. *Prove quo datum depenſum eſt erit*] Loco τȣ̃ PROVE ſcribe PRO. Haec nimirum eſt merces illa , quam a debitore creditori depenſam dixi , ut ſecum in ſponſoris perniciem colludere velit .

VER. 41. 42. 43. *Cujuſve bona ex edicto ejus , qui jure dicundo praefuit praefuerit . , . poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt*] In ære ita ſcalptum eſt QVID . PRAEFVIT &c. At ſi monoſyllabo QVID puncta in medio omiſſa reddideris , fiet QV. I. D. h. e. *Quei . jure . dicundo* &c. Ad rem vero ipſam accedo . *Bona ex edicto ejus qui I. D. praefuerit, poſſeſſa* , novum indicant (praeter ſexcentos [88] illos ab aliis notatos) poſſidendi & acquirendi modum: cujus haudquaquam deſunt apud antiquos, ſed praecipue in Quinctiana Ciceronis impreſſa veſtigia , uti jam mox oſtendetur . Atque huic generi poſſeſſionis deſtinatus erat Imperialium Inſtit. libri III. titulus XII. ita inſcriptus : *De ſucceſſionibus ſublatis , . . per bonorum venditiones :* niſi Imperator illas *Multas ambages* , per quas hoc totum negotium in jure vetere tranſigebatur, conſulto praeteriiſſet. Itaque nunc in tanta antiqui juris obſcuritate illas *Multas ambages* , cujuſmodi fuerint , magna ex parte ignoraremus , niſi eas (olim vulgo Latinis notas, Graecis incompertas) Theophilus in eod. titulo in ſuorum Graecorum gratiam accurate explicuiſſet . Itaque Theophilum ſecuti ducem, ſimulque veteres alios, itemque Sigonium (in I. de Judic. c. 18.) ambages illas Juſtinianeas , quantum ad æris noſtri intellectum neceſſe erit , breviter evolutas damus .

In Edicto praetoris ita erat : *Qui fraudationis cauſa latitaverit , ſi boni viri arbitratu non defendetur , ejus bona poſſideri* (a creditoribus) *vendique jubebo*. Itaque quicumque grandi ære alieno contracto, vocatus in jus , copiam ſui non faceret ,

(88) Vide Briſſonium in de V. S. unde diverſos poſſidendi modos, ſuo quemque adjuncto vocabulo notatos , cognoſcere licebit . Veluti *Poſſidere pro herede , pro emptore , pro poſſeſſore , pro legato , pro dote , pro derelicto , noxae dedito , pro ſoluto , ſuo , donato .*

ceret, nec alioqui defenderetur; creditores praetore adito, in ejus bonorum poſſeſſionem mittebantur. Deinde ubi triginta a deſerto vadimonio dies fluxiſſent, iidem creditores ſecundo ad praetorem adibant, uti liceret (89) *Magiſtrum* bonis vendundis conſtituere, qui ea in auctione divenderet; ac tum proſcriptio illa fiebat, quam ex (90) Theophilo diſcimus. Poſtremo non multo poſt tertio praetor adeundus erat, uti liceret legem bonis vendundis facere, cujus formulam eidem (91) Theophilo debemus. Secundum haec bonorum emptores ſectoreſque aderant, ac ſi opus, ſubhaſtatio fiebat: de quibus praeſtat ex Pediano (92) cognoſcere.

His intellectis, facillime jam in ære noſtro hujus inciſi ſententiam aſſequemur. Nam inter infamiâ notatos, eoque ad curiam inhabiles, Tabula refert eum, *Cujus*, inquit, *bona ex edicto . . . poſſeſſa proſcriptave ſunt*. A quonam poſſeſſa, niſi a creditoribus & *ex edicto*, eoque plane modo, quo proxime explicavimus? Atque id acquiſitionis poſſeſſioniſque genus *Per univerſitatem* Juſtinianus initio tit. XII. lib. III. vocavit, Theophilus autem *τὴν καθ' ὁμάδα κτῆσιν* eod. (93) intellectu. Huic vero debitoris tantae calamitati comitem acceſſiſſe infamiam, tum alia (94) plura declarant, tum illud, quod ad eam ignominiam declinandam ſervus ea lege libertatem conſequebatur, ut heres neceſſarius eſſet, quo ſcil. ejus nomine ſubhaſtatio tantopere ignominioſa fieret: de quo herede neceſſario vide Juſtin. lib. II. Inſtit. tit. 19.

(89) Magiſtrorum hujuſmodi Cicero plurib. in locis meminit. Ad Att. VI. 1. *Alterum* (genus) *quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de hereditatum poſſeſſionibus, de bonis poſſidendis, magiſtris faciendis vendendis*. Quod ultimum (aliis intactum) ne dubita interpretari in hunc modum: *De magiſtris faciendis ad* (bona) *vendenda*. Nam hujuſmodi dativi notionem cauſae finalis imbibunt. Idem Cic. pro Quint. cap. 15. ſect. 50. ita oratorie munus iſtorum magiſtrorum traducit: *Cui magiſtri fiunt & domini conſtituuntur, qui, qua lege & qua conditione pereat, pronuntient*. Adde ex Quinctil. VI. 3. feſtivum Tullii dictum *In Plaetorium Fonteii accuſatorem*: *Cujus matrem dixit* (idem Cicero) *dum vixiſſet, ludum, poſtquam mortua eſſet, MAGISTROS habuiſſe. Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae ad eam convenire ſolitae: poſt mortem, ejus bona venibant*. Quod eo pertinet quod *Magiſtri* haſtae praeeſſent. Cicero I. Att. 1. *Una agebant & ceteri creditores, in quibus erat . . . & is, quem putabant MAGISTRVM fore, ſi bona venirent, L. Pontius*. Atque interdum incidit, ut res ita poſceret, uti magiſtri plures eſſent. Ita certe Cicero ſuadet XII. Fam. 30. *Sed a magiſtris cum contenderem de proferendo die: probaverunt mihi, ſeſe, quo minus id facerent, & compromiſſo & jurejurando impediri*. Vide infra locum ex Quinctiana: *Cui magiſtri fiunt*, &c.

(90) Exſtat in Theophili Inſtit. tit. *de ſucceſſ. ſublat. quae fieb. per bonor. vendit.* formula programmaris hujuſmodi: *ὁ δεῖνα ὁ χρεώστης ἡμέτερος ὑπάρχων εἰς αἰτίαν ἐνέπεσε διαπράσεως· ἡμεῖς κρεδίτωρες ὄντες τὴν τούτου διαπιπράσκομεν οὐσίαν· ὠνητὴς ὁ βουλόμενος, προσίτω. Ille debitor noſter in ea cauſa eſt, ut bona ejus divendi debeant. Nos creditores patrimonium ejus diſtrahimus. Quicumq. emere volet, adeſto*. Atque hic ille eſt *ſuſpenſus libellus*, cujus meminit Seneca in IV. de benef. 12. *Spondeo pro judicato, & ſuſpenſum amici bonis libellum DEJICIO* (tamquam defenſor aut ſponſor: ſic in Quinctiana *Libellos Sex. Alfenus procurator P. Quinctii dejicit*: Sequitur) *creditoribus ejus me obligaturus: ut poſſim ſervare proſcriptum, ipſe proſcriptionis periculum adeo*. Suetonius de Claudio cap. IX. elegantem metonymiam adhibuit: *Ad eas rei familiaris anguſtias decidit, ut . . . in vacuum lege praediatoria VENALIS PENDERIT*. Eo refer, quod *Proſcribi*, & *Venale ſuſpendi* aeque de bonis ac de bonorum domino vulgo uſurparetur; unde Claudius *pendere* dictus. Ad eum Tranquilli locum videatur Torrentius, Salmaſius de mod. uſurar. p. 739. ſeq. & alii.

Poſtremo utrum *Carmen* illud (cujus meminit Cic. de Orat. extremo cap. 57. his verbis: *Non in XII. tab. . . . ſed in magiſtri carmine ſcriptum videretur*) ad idem *πρόγραμμα* referatur, alii viderint.

(91) *Atque*, inquit, *ex eo tempore ſupra dictae proſcriptioni talia quaedam addebant*. „ *Ex quicumque emerit is creditoribus in dimidiam partem, verbi cauſa, eorum quae ipſis debentur, reſpondere debet: ſic ut cui centum debentur, accipiat quinquaginta: cui ducenti, accipiat centum*. „

(92) Sectores (teſte Aſconio ad Verr.) *ſunt dicti, qui ſpem lucri ſui ſecuti, bona condemnatorum ſemel auctionabantur, proque illis pecunias penſitabant ſingulis: ac poſtea pro compendio ſuo ſingulas quaſque res pecunia populo vendit abant*.

(93) In Cyrilli Gloſſis *καθ' ὁμάδα* exponitur *Per univerſitatem*.

(94) Hujus dedecoris documentis pleni ſunt Latini ſcriptores. Pauca tantum ex Quinctianae Ciceronis cap. 15. producam. *Nam quid homini poteſt turpius . . . uſu venire? Quod tantum evenire dedecus, quae tanta calamitas inveniri poteſt? . . . Cujus bona venierunt, cujus . . . victus veſtituſque neceſſarius ſub praecone cum dedecore ſubjectus eſt, is non modo ex numero virorum exturbatur, ſed ſi fieri poteſt, etiam infra mortuos amandatur. Etenim mors honeſta ſaepe vitam quoque turpem exornat: vita turpis ne morti quidem honeſtae locum relinquit. Ergo hercule cujus bona ex edicto poſſidentur, hujus omnis fama & exiſtimatio cum bonis ſimul poſſidetur: de quo LIBELLI in celeberrimis locis PROPONVNTVR, huic ne perire quidem certe tacite obſcureque conceditur: cui magiſtri fiunt, & domini conſtituuntur, qui qua lege & qua conditione pereat, pronuntient: de quo homine praeconis vox praedicat & pretium conficit, huic acerbiſſimum vivo videntique funus indicitur: ſi funus id habendum ſit, quo non amici conveniunt ad exſequias cohoneſtandas, ſed bonorum emptores ut carnifices ad reliquias vitae lacerandas & diſtrahendas*. Mitto cetera, ne ſim nimius.

44 *condemnatus eſt erit , quocirca eum in Italia eſſe non liceat , neque in integrum reſtitutus eſt erit : quive in eo*

tit. 19. Merito igitur iſtiuſmodi homines tanta ignominia aſperſi arcentur a curia.

IBID. *Cujus bona ex edicto ejus, qui jure dicundo praefuit praefuerit*] Si dixiſſet, *Ex edicto praetoris*, id tantum Romae valuiſſet. At quia id etiam in municipiis coloniiſque proceſſurum erat, ea gratia ſcribitur, *Ex edicto ejus qui I. D. praef.* quae periphraſis eſt ſupremi magiſtratus loci cujuslibet.

IBID. *Poſſeſſa proſcriptave ſunt*] Proſcriptio rerum venalium privatim (95) facta nullam conflabat infamiam, ſed ea tantum, quae EX EDICTO EIVS QVI (unoquoque in loco) I. D. praeerat.

EOD. VER. 42. 43. ſequitur exceptio illa, quam uncis παρεντέθεικα: quae ita habet: *Praeterquam ſi cujus, quum pupillus eſſet, reive publicae cauſſa abeſſet, neque dolo malo fecit fecerit, quo magis R. P. C. A.* hoc eſt, Rei publicae cauſſa abeſſet. Vtriſque enim competebat reſtitutio in integrum. De pupillis vel pueri norunt: at Reip. cauſa abſentibus praetor (96) reſtitutionem pollicebatur. IBID. ſequitur: *Poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt*. Hae ſane quatuor voces bis accipiendae ſunt, ſemel in lege, iterum in exceptione legis. Jam vero ubi *Reip. cauſa* dicitur, id tum de Rom. rep. (quae Ciceroni communis municipiorum patria vocatur) tum & de rep. uniuſcujuſque (97) municipii intellige. At vero ejus qui *dolo malo fecit, quo magis Reip. cauſa abeſſet*, ſpecies figurari poteſt in eo, ſi quis proviſa creditorum coitione, ſive liberâ legatione impetrata, ſive quo alio modo, peregre abiens, judicio ſe ſubduxerit. In illo: *QVO MAGIS Reipub. cauſa abeſſet*, cave τὸ *Magis* pro comparativa particula accipias, cum in antiquis legibus, & in ICtis nihil aliud agat, quam ut τῷ *Quo minus* opponatur. Itaque ſicuti *Quominus* eſt ἀρνητικὸν μόριον (*abnutiva particula*) ita *Quo magis* eſt καταφατικὸν (*affirmativa*) non carens vi ἐντατικῇ, & nativâ elegantia.

VER. 43. 44. *Quive judicio publico Romae condemnatus eſt erit, quocirca eum in Italia eſſe non liceat, neque in integrum reſtitutus eſt erit*] Primum omnium quaenam *judicia publica* intelligantur, abunde conſtare arbitror. Ea nempe ſunt, in quibus cuivis e populo permittebatur actio. Ea vero cum alia capitalia eſſent, alia ſecus, uti Paullus (98) teſtatur; hîc non niſi capitalia intelligi, ex eo quod ſequitur (*quocirca eum in Italia eſſe non liceat*) ſatis oſtendi reor. Nam quia judicio capitali caput ex civitate eximebatur; ea de cauſa eo judicio damnati ii erant, qui

ſaltem

(95) Nam quivis injuſſu magiſtratuum, poterat quidvis venale proponere, affixa ad pilam aliquam tabella, in qua res & pretium perſcripta eſſent. Plin. VII. ap. 26. *Deſerta . . . domus . . . proſcribebatur, ſeu quis emere ſeu quis conducere . . . vellet.* II. 1. *Hereditarios agros, quos ego juſſeram proſcribi.* In Regiis Pompeianae urbis effoſſionibus plura hujuſmodi programmata udo parietum tectorio illita reperta fuerunt: prae ceteris illud illuſtre, quo locanda proſcribuntur aedificia quaedam *Juliae Felicis*, in quibus NONGENTVM TABERNAE ac plura hujuſmodi: de quo vide ſup. p. 309. adn. 3.

(96) In Vlpiano lib. XI. ad Edictum (in l. 1. D. *ex quib. cauſ. major.*) haec prima Praetoris verba ſunt: *Si cujus quid de bonis* [*erit diminutum:* hae duae voculae ex Cod. & ex Baſilicis hîc recte ſuppleutur] *cum is metu, aut ſine dolo malo Reip. cauſa abeſſet . . . . . . in integrum reſtituam.*

(97) Etſi contrarium videtur ſuaſiſſe Vlpianus l. 26. §. 9. D. *ex quib. cauſ. major.* ubi *Rempublicam* κατ᾽ ἐξοχὴν non niſi Romanam intelligit, & a quavis alia *civitate* diſtinguit. Ejus verba hujuſmodi ſunt: *Vputa legatione quis pro civitate* (ſua, ut ipſe intelligit) *functus eſt, aequiſſimum eſt, cum reſtitui, licet Reipublicae* (Romanae ſcil.) *cauſa non abſit*. Tamen hoc diſcrimen, ab Ulpiano aſſertum ſub principibus, opinor, obtinuit, non item liberae Reip. tempore. Nam antiquitus vox *Reſpublica* de municipiis coloniiſque paſſim & vulgo non minus ac de Roma uſurpabatur. Ac ſane niſi ita hîc Tabula intelligatur (ut nim. *Reipublicae* nomine etiam communia municipiorum contineantur) quo pacto illis ſubventum fuiſſet, qui civitatis ſuae cauſa abfuiſſent? Atqui hujuſmodi caſus pluries incidiſſe, iiſque reſtitutionem competiiſſe, Vlpianus ipſe fatetur verbis ſequentibus. *Idem puto*, inquit, *&. ſi* (quis) *teſtimonii cauſa ſit evocatus ex qualibet provincia vel in Vrbem, vel ad Principem: nam & hîc ſaepiſſime eſt reſcriptum ſubveniri. Sed & his qui cognitionis gratia vel appellationis peregrinati ſunt, ſimiliter ſubventum. Et generaliter quotieſcumq. quis ex neceſſitate, non ex voluntate abfuit, dici oportet, ei ſubveniendum.*

(98) Paullus ad edictum principis: *Publicorum judiciorum quaedam capitalia ſunt, quaedam non capitalia. Capitalia ſunt, ex quibus poena, mors, aut exſilium eſt, h. e. aquae & ignis interdictio; per has enim poenas eximitur caput de civitate; nam cetera non exſilia ſed relegationes proprie dicuntur: tunc enim civitas retinetur. Non capitalia ſunt, ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio, poena eſt.*

Digitized by Google

45 *Municipio*, *Colonia*, *Praefectura*, *Foro*, *Conciliabulo*, *cujus erit*, *judicio publico condemnatus eſt erit ; quemve*

46 *calumniae praevaricationis*(ve) *cauſſa accuſaſſe feciſſeve* (ali-)*quod judicatum eſt erit : cuive apud exercitum ignominiae*

ſaltem exſulare cogebantur, nec uſquam terrarum conſiſtere, in quibus cives Romani eſſent. Cumque hujus Tabulae aetate magnâ ex parte Italia civitatem conſecuta ſuiſſet; idcirco quibus aqua & igni interdicebatur, ii Italiâ (quouſque ſcil. tunc Italia patebat) abſcedere cogebantur : de quo inferne (*99*) pauca. Cur *Romae* addatur (*judicio*, inquit, *publico Romae condemnatus*) id ex verſu qui ſequitur, conjici poſſe arbitror. Huc vero facit & Vlpiani l. 1. §. *6. de poſtul.* illud : *Qui capitali crimine damnatus eſt*, (utpote notatus) *non debet pro alio poſtulare*.

VER. 45. *Quive in eo municipio, colonia . . . cujus erit, judicio publico condemnatus eſt erit*] Semper additur *Judicio publico ;* nam privata judicia infamiam non inferunt : ac ſiqua inferunt, de iis jam ſupra actum fuit. Vide ICtum (100) Macrum. Jam vero ex recitatis Tabulae verbis oſtenditur, in municipiis ceteriſque civium Rom. locis judicia quidem publica agitata fuiſſe: non tamen capitalia, quibus aut vita aut civitas adimeretur, ita ut eo judicio damnatis aqua & igni interdictum eſſet; ſed tantum poena pecuniaria irrogaretur, aut ſummum quae non ultra ejectionem e ſuo municipio coloniave procederet. Id ex hoc verſu, ſi cum praecedente conſeratur, clare elicitur. Nam quia aquae & ignis interdictio non niſi ROMAE acto judicio (ut ex ver. ſuperiore colligitur) irrogari poterat ; ex eo perſpicitur non ultra leviores poenas judicia publica municipalia procedere potuiſſe. Adde quod ex eo quod qui capitali judicio damnatus in ſuo municipio dicitur, is donec *in integrum reſtitutus erit* (hoc enim videtur hîc quoque ex verſu ſuperiore ſupplendum) arcetur a curia ; ex hoc, inquam, aperte monemur, hunc non aliunde inhabilem ſuiſſe ad curiam, quam quod poenae cauſa abeſſet a patria.

VER. 46. *Quemve Kalumniae praevaricationis*(ve) *cauſſa accuſaſſe feciſſeve* (ali)*quod judicatum eſt erit*] Singularis littera K. quae ineunte hoc verſu viſitur, alibi quidem plura pro loco deſignat, at hîc nota vocis *Kalumniae* eſt : quae vox cum duabus aliis, nim. *Kalendae* & *Kaput* (ubi legis Kaput notatur, non ubi hominis) ad trigam illam dictionum pertinet, quae ſolae antiquitus Latiale *Ka* (ſic enim unâ ſyllabâ id elementum vocabatur) ab initio admittebant, ſicuti docent grammatici (101) veteres. Tametſi paullatim poſtea & aliae voces in id jus invaſerunt ; nam & *Kaeſo* praenomen, & *Kandidatus*, & *Karthago*, & *Karus* & alia plurima in lapidibus eam ſibi litteram arrogarunt. Atque hîc quidem non aliud quam *Kalumniae* legendum eſſe, oſtendit Edicti pars illa de inſamibus, quam ſupra pag. 424. adſcripſi, num. IV. ubi eadem plane verba, quae hîc uſurpantur. *Qui*, inquit, *in judicio publico KALVMNIAE PRAEVARICATIONISVE cauſa quid feciſſe judicatus erit*. At ſicuti ex his Edicti verbis in hoc ære poſt *Praevaricationis* τὸ

(*99*) Hic ſane locus ſuadere videtur, non niſi poſt legem Plotiam ſcalprum ſuiſſe hoc legum Digeſtum. Nam legis Juliae beneficium ad paucos Italiae populos manaverat : Plotiâ vero lege tota propemodum Italia illa vetus, quae Rubicone amni ad mare ſuperum, Lucâ ad inferum terminabatur, jura civitatis Rom. conſecuta fuit.

(100) Macer l. 7. D. *de publ. jud.* ita ſcripſit. *Infamem non ex omni crimine ſententia facit, ſed ex eo quod publici judicii cauſam habuit. Itaque ex eo crimine, quod judicii publici non fuit, damnatum infamia non ſequetur : niſi id crimen ex ea actione fuit, quae etiam in privato judicio infamiam condemnato importat, veluti furti, vi bonorum raptorum, injuriarum*. Hactenus Macer. His ultimis adde, *pro ſocio*, *tutelae*, *mandati*, *depoſiti*, & ſiquos alios hujus generis Tabula ſupra complectitur, ſicuti & Titulus *de his qui not. inf.*

(101) Videantur eorum grammaticorum loca apud Voſſium in I. de Ar. gram. cap. 17. ubi etiam ex Ciceronis loco pro Roſc. Am. conjicit, calumniatorum fronti K inuri conſueviſſe. Id unum ex grammaticis adnotavero, antiquitus ſub unius litterae K figura latuiſſe integram ſyllabam KA. Tamen id tantum olim forſitan verum fuerit. At in marmoribus quae reſtant, ſolum in *Kalendis* ſignandis id verum reperio : quas & unicâ littera K. & KL. & KLD. & KLEND. ſignatas reperio. Adhaec K numquam niſi ante vocalem A locum habuit.

47 *cauſſa ordo ademptus eſt erit : quemve imperator ignominiae cauſſa ab exercitu decedere juſſit juſſerit :*

VE addidimus ; ſic viciſſim puto in Edicto τὸ *Accuſaſſe* (102) quod exciderat, ex hac Tabula reſtituendum.

Ad rem ipſam quod attinet, *Calumniator* variis in jure noſtro modis definitur. Qui ſciens dolo malo alicui innoxio crimen intendit, l. 1. §. 1. *ad SC. Turpillian.* Item qui ut negotium alicui faciat, vel non faciat, pecuniam accipit, vel depeciſcitur, l. 1. D. *de calumn.* Itemque is qui per fraudem & fruſtrationem aliquid in judicio facit, l. 233. pr. D. *de V. S.* Atque ita *Calumnia* & *Praevaricatio* invicem proxime accedunt, ut interdum permiſceantur ac pro ſynonymis uſurpentur. Ceterum *Praevaricator* proprie is eſſe videtur, qui prodit cauſam acceptâ pecunia, & cum adverſario in perniciem cauſae a ſe ſuſceptae colludit. In vet. Gloſſario ita deſcribitur *Praevaricator*, ut ſit Συκοφάντης ὁ προδιδὺς τὴν ἰδίαν δίκην, καὶ τῷ ἀντιδίκῳ αὐτῦ βοηθῶν: *Sycophanta, propriam cauſam prodens, ut adverſario ſuffragetur*. Item hoc modo : ὁ συμπαίζων μετὰ ἐναγομένυ, *Qui cum altera parte colludit.* Tam calumnia vero, quam praevaricatio praeter infamiam, poenis etiam pecuniariis multabantur. Exſtant de his varii in Jure tituli. Ab his vix aut ne vix quidem tergiverſatores diſcrepant. Adhaec in tit. *de poſtulando* hoc exſtare memini l. 1. §. 6. *Item SCto etiam apud judices pedaneos poſtulare prohibetur calumniae publici judicii damnatus.*

VER. 46. *Cuive apud exercitum ignominiae cauſſa* . . .] In ære pro *Ignominiae* legitur INONOMINIAE: at ver. ſeq. INGNOMINIAE : utrum horum, an neutrum rectum ſit, inferne (103) agimus.

VER. 47. *Ordo ademptus eſt erit*] Haec eadem locutio in Tacito occurrit I. Hiſt. 52. *Adimendis . . . militiae ordinibus* : de quo infra. Nunc videamus, quid in his *Ordo* ſit exponendum. In militia ORDO (ſicuti & apud Graecos rerum Romanar. ſcriptores vox Τάξις) *Manipulum* haud dubie deſignabat. Et quia manipulis praeerant centuriones (bini autem ſingulos ducebant manipulos) ab eo factum ut *Ordo* centurionatum notaret : id quod mirum videri poſſet, niſi in hodierna militia vox *Compagnia* tum militum manum ſignaret, tum etiam ipſam prae-

(102) Videtur, inquam, Praetor ſcripſiſſe fere ut in ære noſtro, *Kalumn. praevar. ve cauſa accuſaſſe quidve feciſſe*. Nam *Accuſare* omitti non potuit, quia id uti primarium in calumniatoribus ſpectabatur : accuſationi autem etiam improbe & calumnioſe facta ſolebant accedere.

(103) *De vetere orthographia INGNOMINIAE.*

Iſtud INONOMINIAE, ſi non ab errante manu, ſed a ſcalpenris judicio profectum ſit ; cum haec Heracleae ſcalpta fuerint, videtur inciſor Graeculus (parum Latine doctus, hic vero etiam praepoſtere ſciolus) ſuſpicatus, ab ὄνομα [1] hanc vocem eſſe oriundam : eâq. gratia, IN στερητικῷ praepoſito, formatum ab eo fuiſſe *Inonominiae* verbum. Sed mitto intempeſtivas ſubtilitates, maxime cum ver. ſeq. INCNOMINIAE legatur. Vbi ſicuti C loco G clam irrupit, ita priore loco manifeſtum eſt, O loco G irrepſiſſe.

At negari ſaltem non poteſt, ita tunc fuiſſe judicatum, ad hujus vocis ὀρθογραφίαν requiri integram ſyllabam IN, ut ſit ab IN στερητικῷ & *Gnominia*: quae vox a *Gnoſco* oritur. Nec dubium eſt, quin antiquis *Gnoſco* uſurpatum fuerit. Diomedes ait: *GNOSCIT, ait Caecilius, quoniam & praepoſitione addita, Adgnoſco, & Cognoſco dicimus*. Eſt & ille Varronis verſus:

Adeſte, adeſte, quae feramque, gnoſcite.

Feſtus *GNOTV*, *cognita*. In Philoxeni Gloſſis *Gnotu* (facile *Gnotam*) eſt γνῶσιν, διέγνωσιν. In eiſdem GNOT exponitur οἶδεν, ἐπιγινώσκει : ſive quia *GNOvιT* legendum ſit, ſive quod tertia perſona *Gnot* relicta una fuerit ex antiquo verbo *Gnoo* (γνόω) & contracte *Gno*, cujus ſecunda *Gnos* fuerit, tertia *Gnot*. Ex his vides, Priſcianum (lib. 2. cap. *de ſyllaba*) falſum, ubi putavit iſtud G, ut in *Gnatus*, ita etiam in *Gnotas*, fuiſſe aſſumptum extrinſecus. Fallitur ; quia origo τῦ GNOTVS eſt a γνόω ; ita ut G adeo non extrinſecus adſcitum, ut potius uſu pronuntiationis poſtea extritum fuerit. Id vero ita eſſe, facere Tabula noſtra cogit, in qua τῦ *Ignominia* bis integre more antiquo INGNOMINIA (ὀρθογραφῦται) *perſcribitur*.

[1] *Idque eo magis, quod cum Latinis, qui* Ignominiae *vocabulum ἀπὸ τῦ NOMEN arceſſerent, videntur etiam Graeci Italici conſenſiſſe, eâque gratia* Ignominiam *in hibridam vertiſſe INONOMINIAE vocem ex IN Latino Graecoque ὄνομα conflatam. Quod Latini veteres* Ignominiae *veriloquium a NOMEN adſciverint, oſtendit ex Cicerone Nonius : cujus grammatici verba haec ſunt*. IGNOMINIA eſt NOMINIS NOTA. M. Tullius de Rep. lib. IV. Cenſoris judicium nihil fere damnato adfert niſi ruborem. Itaque ut omnis ea judicatio verſatur tantummodo in NOMINE, animadverſio illa IGNOMINIA dicta eſt. *Haec ex Tullii Rep. Nonius attulit.*

praefecturam, ea vero & conferri alicui, & adimi, aut reſtitui, eademque omnia, ut de *Ordine* dicerentur. Quis vero dubitat, quin *Ordinem ducere* (I) millies de centurionibus uſurpetur; & iidem centuriones plerumque ταξίαρχοι Graecis, praeſertim Polybio, h. e. *Ordinum ductores*, dicantur? De quibus videatur Suidas (104) in Τάξις. Adde & illas locutiones *Ordines* (105) *aſſignare*, & *dare*, (106) ac *reddere*. Adhaec quia Centuriones majoris minoriſque dignationis erant, id quoque de Ordinibus (107) uſurpatum.

Poſtremo ſicuti in ære hoc *Ordo ademptus* dicitur, hoc idem in Tacito una cum aliis eodem pertinentibus locutionibus uſurpatur in I. Hiſt. 52. *Hiberna legionum cum cura* (Vitellius) *adierat: REDDITI pleriſque ORDINES, remiſſa IGNOMINIA* (iis ſcil. quibus *ignominiae cauſſa*, ut in ære noſtro, adempti fuerant) *allevatae notae*, . . *in quibus ſordem & avaritiam Fonteii Capitonis ADIMENDIS ASSIGNANDISVE militiae ORDINIBVS integre mutaverat*. Non ovum ovo ſimilius, quam Cornelianae iſtae locutiones æri noſtro. Sed & ſicuti *Adimere ordines*, ita & *Primos pilos* (h. e. ordines primos) *adimere* Tranquillus dixit Caligula cap.44. *In exercitu recenſendo, pleriſque centurionum maturis jam, & nonnullis ante pauciſſimos, quam conſummaturi eſſent, dies, primos pilos ademit*.

His jam intellectis, venio ad verba ipſa legis. *Cuive*, inquit, *apud exercitum* (h.e. *in caſtris inve provincia*, uti v.17.& 27. dicitur: de quo ibi diximus) *ignominiae cauſſa* (cui opponitur *Virtutis cauſſa*) *ordo* (i. e. centurionatus) *ademptus eſt erit*. Ergo ſicuti in aſſignando ordine addebatur elogium (108) *Virtutis cauſa*, ita & in adimendo, & in quavis miſſione igno-

(I) Cicero 1. Phil. 20. *Viri fortiſſimi atq. honeſtiſſimi qui ordines duxerant*. Paullo poſt: *Quicumque ordinem duxit*: centuriones intelligens. Vide Livium XLII. 34. ubi pluries *Ordo* pro centurionatu ponitur.

(104) Suidas. Τάξις i. e. *Ordo . . . viri* (*ρκύ*: ita in Meliorib. Mſs.) *CXXVIII. Eorum dux olim* (Ταξίαρχοι) *Taxiarchus, nunc vero* (Εκατοντάρχης) *Hecatontarches* (h. e. Centurio) *vocatur*.

(105) Cicero in Piſon. *Quid centuriatus palam venditos? Quid per tuum ſervulum Ordines* (plane eoſdem, quos centuriatus dixerat) *aſſignatos?* Livius ab imperatore aſſignatos docuit XLII. 33. *Deprecatus eſt ne . . . prohiberent conſulem, quem cuique ordinem aſſignari e Rep. eſſet, eum aſſignare*. At ſequenti capite 34. (quo Sp. Liguſtini gravis modeſtaque concio extat) nihil eſt luculentius. Qua concione pluries *Ordines aſſignandi* locutio, & plura ſcitu digna de ordinibus continentur.

(106) Suetonius Julio cap. 75. *Quibus autem ex commendatione Pompeii ordines dederat, poteſtatem tranſeundi ad eum omnibus fecit*. Sed & *Reddere ordines* Tacitus I. Hiſt. 52. uſurpavit.

Et his quidem & ſimilibus locis τὸ *Ordines* recte ad plures centuriones refertur. At paullo rarius illud eſt Plinii, in quo τὸ *Ordines* de uno uſurpatur. Sic enim VI. ep. 25. ſcripſit: *Huic* (Metilio Criſpo) *ordines impetraveram, atq. etiam proficiſcenti XL. millia nummum ad inſtruendum ſe ornandumque donaveram*. Tracta autem plurativa locutio ab eo cui praeerat globo, qui plurali num. deſignari ſolebat, in ea praeſertim locutione, *Ordines ducere*.

(107) *Promotionum ſeries: Primipili dignitas magis tribunis, quam centurionibus aequiparati.*

Id luculenter conſtat ex promotionum Sp. Liguſtini ſerie, quam ipſe apud Livium XLII. 34. exponit. *Biennium*, inquit, *miles gregarius fui adverſus Philip. regem. Tertio anno virtutis cauſa mihi T. Quinctius Flamininus decumum ordinem haſtatum aſſignavit*. Is primus a gregaria militia gradus fuit, idemque inter ordinum ductores infimus. Mox addit: *Hic me imperator* (M. Porcius) *dignum judicavit, cui primum* (ordinem) *haſtatum prioris centuriae aſſignaret*. Poſt pauca: A Manio Acilio mihi *primus princeps* (ordo) *prioris centuriae* (h. e. primus in priore principum centuria) *eſt aſſignatus*. Mox: *A Ti. Graccho rogatus, in provinciam ii. Quater intra paucos annos primumpilum duxi*. Is primus in ordine triariorum, imo & omnium centurionum erat, paullo tribunis inferior.

Primipilos paullo infra tribunos fuiſſe, ex eo conſtat, quod una cum tribunis in conſilium adhibebantur. Caeſar in V. de B. Gal. *Labienus noctu tribunis militum, PRIMISQ. ORDINIBVS* (hos Graecus interpres πρώτους ταξιάρχους, *primos centuriones* apte reddidit, *convocatis*) *quid ſui conſilii ſit, proponit*. Frontinus I. cap. 11. *Imperavitque tribunis, & primis ordinibus, & centurionibus*. Locus pulcherrimus: in quo ita a centurionibus diſtinguuntur primipilares, ſicut hi a tribunis. Ac certe primi ordines minimo intervallo a tribunatu aberant, ad quem iis proximus gradus erat.

(108) τὸ *Virtutis cauſâ Beneficio oppoſitum.*

In Livio XLII. 34. Sp. Liguſtinus ita loquitur: *Biennium miles gregarius fui adverſus Philip. reg. Tertio anno VIRTVTIS CAVSA mihi T. Quinctius Flamininus decumum ordinem haſtatum aſſignavit*. Idem elogium bis rurſus in ead. Liguſtini concione legitur. *A Flacco*, ait, *inter ceteros, quos VIRTVTIS CAVSA ſecum ex provincia ad triumphum deducebat, deductus ſum*. Mox: *Quater & tricies VIRTVTIS CAVSA donatus ab imperatoribus ſum*. Sane Liguſtini moderatio in ea concione tanta eſt, ut niſi illud VIRTVTIS CAVSA ad τὸ τι ἄνευ delatorum ſibi praemiorum pertinuiſſet, numquam de ſeſe ipſe tam arroganter praedicaſſet. Ceterum ſicuti in militarib. animadverſionib. τὸ *Ignominiae cauſa* nominatim addi neceſſe erat

(de

minioſa contrarium praeconium diſertim proclamabatur, nim. *Ignominiae cauſa*, ut ad ver. ſeq. oſtendam. Quod non addebatur tamen, ſi quis valetudinis cauſſa alteriuſve excuſationis dimitteretur.

At illud mirer, ſi in centurionibus ſolis faba cudenda foret, tribuni interim ceterique ab ignominia immunes eſſent. Quos tamen immunes ab ea non fuiſſe tum plura alia, tum prae ceteris Hirtius in bello Afric. docet. Itaque paullatim eo labi mihi videbar, ut eos etiam hac lege teneri ſuſpicarer. De quo in extrema pagella (109) ſeorſum agimus.

EOD. VER. 47. *Quemve imperator ignominiae cauſa ab exercitu decedere juſſit juſſerit*] Superior ignominia ductores dumtaxat notabat, haec vero gregarios milites. De hac altera tantum loquitur praetor in Edicto (ſup. p. 424. num. I.) his verbis. *Infamia*

(de quo ad ver. ſeq. dicam) ita & formola illa *Virtutis cauſa* pars potiſſima ornamenti militaris erat. Nam ubi non *virtutis* cauſa, ſed *beneficio* ducis conſequebantur honorem, id adeo non ad ornamentum, ut potius ad dedecus traheretur. In Hirtii loco, quem mox Adn. 109. producam, Caeſar Centurionibus exprobrat: *Ordines in meo exercitu beneficio, non virtute conſecuti . . . neque bello fortes, neque pace boni fuiſtis.*

(109) *Verum hac lege non centuriones tantum, ſed etiam ſuperiores duces teneri videantur. Vlpiani locus exponitur. Quid Caliga ſermone caſtrenſi notet.*

Teneri videbantur omnes quotquot ignominiae cauſa exauctorari poſſent. Atqui non tantum centuriones, ſed & tribuni, imo & legati interdum ignominia notabantur. Exſtat in Hirtii Bello Afric. cap. 54. inſignis formula, qua non tantum centuriones aliquot, verum & tribuni duo ignominiae cauſa dimittuntur. Id dimiſſionis ignominioſae exemplum hic adſcripſiſſe non poenitebit. C. *Aviene* (tribunus is erat militum X. legionis) *quod* . . . (hic cauſas plures ejus dimiſſionis enumerat) . . . *ob eas res IGNOMINIAE CAVSA ab exercitu meo te removeo: hodieque ex Africa abeſſe, & quantum poteſt, proficiſci jubeo. Itemque te A. Fontei, quod tribunus militum ſeditioſus maluſque civis fuiſti, ab exercitu dimitto. T. Saliene, M. Tiro, C. Cluſinas, cum ordines in meo exercitu beneficio non virtute conſecuti, ita vos geſſeritis, ut neque bello fortes, neque pace boni aut utiles fueritis, & magis in ſeditione concitandi milites adverſus veſtrum imperatorem, quam pudoris modeſtiaeque fueritis ſtudioſiores; indignos vos eſſe arbitror, qui in meo exercitu ordines ducatis, miſſoſque facio, & quantum poteſt, abeſſe ex Africa jubeo.*

Suetonius de Caligula cap. 44. *Poſtquam caſtra attigit, ut ſe acrem & ſeverum ducem oſtenderet, legatos, qui auxilia ſerius ex diverſis locis attulerant, cum ignominia dimiſit.* Mox eamdem ſeveritatem in centurionibus exercuit. Idem de Tiberio cap. 19. *Diſciplinam acerrime exegit, animadverſionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atque etiam legato legionis, quod paucos milites cum liberto ſuo trans ripam venatum miſiſſet,* *ignominia notato*. Poſtremo quod l. 2. princ. D. *de his qui not. inf.* ignominioſa dimiſſio ad ſummos etiam duces protenditur, id ad Vlpiani aetatem pertinet. Quae tamen ipſa in fine hujus Adn. adſcribam.

Adde quod ubi in aere ver. ſeq. de gregariis militibus agitur, ii ab imperatore dimitti dicuntur: hic autem ubi *Ordo* adimitur, nulla imperatoris mentio. Id quod eo referri poſſet, ut hic *Ordinis* nomine etiam tribuni contineri videantur: quorum idcirco forſitan nominatim omiſſa ſit mentio, quod Tribuni non a duce exercitus creabantur, ſed plerumque populi ſuffragiis. Non raro & a conſulibus lecti.

Itaque ſi *Ordinis* nomine γενικώτερον accepto etiam tribuni contineri poſſent, non dubitarem hos quoque hac lege fuiſſe comprehenſos. Nunc vero quod ſciam, exempla hujuſmodi deſunt, quibus *Ordo* de tribunis, ceteriſque ſuperioribus militiae praefecturis uſurpetur. Quocirca hoc verſu de ſolis centurionibus agitur, ſicuti ver. ſeq. de gregario milite: nulla interim de ducibus ſuperioribus mentio. Nec, quantum video, opus fuit de tribunis ignominioſe dimiſſis, ne in curiam aliquam municipalem irreperent, cavere; cum tribuni ad majora inhiaverint. Ipſi enim plerumque equites Romani erant, aut ſtatim fiebant; imo & ad ſenatum Rom. ſibi viam muniebant.

Quid porro ſub Caeſaribus obtinuerit, Vlpianus in principio l. 2. D. *de his qui not.* docuit. In verbis Praetoris *Dimiſſum accipere debemus militem caligatum* (I) *vel ſiquis alius uſque ad centurionem, vel praefectum cohortis vel alae vel legionis . . . dimiſſus eſt.* Haec vocabula militiae aetatis Vlpiani ſunt. At quae ſequuntur poſt τὸ *legionis*, pertinent ad antiquiora tempora: quae merito in Gothofredi editione parentheſi interponuntur ita: [*vel tribunum ſive cohortis ſive legionis*] Pergit Vlpianus: *Hoc amplius Pomponius ait, etiam eum qui exercitui praeeſt, licet conſularibus inſignibus utitur, ignominiae cauſa ab Imperatore miſſum, hac nota* (infamiae) *laborare. Ergo & ſi dux cum exercitui praeeſt, dimiſſus erit, notatur. Et, ſi Princeps dimiſerit & adjecerit, IGNOMINIAE CAVSA SE MITTERE, ut plerumq. facit, non dubitabis & ex Edicto praetoris eum infamia eſſe notatum. Non tamen ſi citra indignationem Principis ſucceſſor ei datus eſt.*

(I) Caligatus *idem qui* gregarius *ſive* manipularis: *quod vocabulum ob ea quae ſequuntur* (vel ſiquis alios uſque ad centurionem . . .) *ad vulgus omne militum infra centurionem pertinet. De Imperatore Caligulae nomine pervulgata omnia. Auguſtus, teſte Suet. militaria dona* ſine ambitione, ac ſaepe etiam CALIGATIS tribuit. *L. 9. D.* de cuſt. reor. Qui exercitum accipit, jus animadvertendi in milites caligatos habet: *Lapis apud Lipſium ad I. Ann. 41.* C. Oppio. C. F. VEL. omnibus officiis. in. CALIGA. functo. *Vide plura apud eumd. ad Tacitum. Etiam aevo Juſtiniani eadem erat* Caligae *notio, ut qui Nov. 74. c. 4. §. 3. eos quos Lex* Caligatos *appellat, interpretatur τοὺς ἀφανεστέρους καὶ ἀφανεστέρους*; Viliores obſcurioreſque *milites.*

48 *quive ob caput civis Romani referendum pecuniam praemium aliudve quid cepit ceperit: quive corpore quaeſtum*

famia notatur , qui ab exercitu ignominiae cauſa ab imperatore (110) *eove cui de ea re ſtatuendi poteſtas fuerit , dimiſſus erit .*

Ait vero Tabula: *Quemve imperator ignominiae cauſa ab exercitu decedere juſſit;* nam niſi dux nominatim *Ignominiae cauſa* ſe dimittere dixerit, non erit ignominioſa dimiſſio , teſte (111) Vlpiano : a quo Macer videtur in (112) ſpeciem , non re ipſa diſſentire . Porro autem ſi de *Ignominia* per ſe ſola cenſere volumus , eam infra infamiam fuiſſe reperiemus: ſecus ſi lex acceſſerit, quae ignominiam ab exercitus duce aſperſam etiam infamiâ cumularit . Vt ecce haec ipſa ignominioſa dimiſſio, niſi haec æris noſtri lex (quae poſtea etiam in Edictum perpetuum n.I. hinc traducta fuit)dimiſſos infamia notaſſet, formula illa (quam ex Hirtio recitavi Adn. 109.) ignominiâ tenus dumtaxat ſtetiſſet.

IBID. *Ab exercitu decedere juſſit*] Supplere hîc queas illud QVANTVM POTEST (ut ſit imperſonale paſſivum, conveniens perſonis omnibus) quod in ignominioſae dimiſſionis formula addi ſolebat . In ea , quam Adn. 109. ex Hirtio retuli, habes: *Hodieq.* (te , C. Aviene) *ex Africa abeſſe, &, quantum poteſt, proficiſci jubeo* . Ibid. in trium centurionum dimiſſione : *Miſſoſque* (vos) *facio , & , quantum poteſt , abeſſe ex Africa jubeo* . Iſto *Quantum poteſt* paſſiva notione utuntur non raro Plautus Terentiuſque. Porro ex Hirtiana formula ignominioſe miſſi jubebantur quam longiſſime ab exercitu abeſſe : ceterum de Roma nihil cavetur. At ſub Caeſaribus hoc quoque cautum, quod Vlpianus refert l. 2. §. 4. D. *de his qui not. inf. Ignominia miſſis neque in Vrbe neque alibi , ubi Imperator* (i. e. Princeps) *eſt, morari licet* .

VER. 48. *Quive ob caput civis Rom. referendum pecuniam . . . cepit*] Si *Referre caput civis Rom.* pro eo ſumi poſſet , quod eſt civem Rom. capitis reum facere ; id huic loco convenire dicerem; quia delationes *praemii conſequendi* gratia famam accuſantis (113) laedebant . Verum eam

(110) *Aeris hujus leges in Edicto ad principatum refinguntur .*

Edictum perpetuum ex antiquis legibus fuiſſe contarcinatum , ex his ipſis quae Titulus *de notatis infamia* ad nos uſque ex eo Edicto tranſmiſit , manifeſtum eſt; quippe quae totidem plerumque verbis in ære noſtro tanto antea ſcalpta deprehendimus . Niſi quod interdum pauca adduntur , aut aliis verbis exponuntur in Edicto, ut Caeſareis temporibus conveniret . Vt ecce in ærea hac lamina *Imperator* ſummum exercitûs ducem notabat . At quia ſub Caeſaribus non alius *Imperator* erat, quam Romani imperii monarcha; idcirco in Edicto , retento *Imperatoris* nomine (etſi novâ ſignificatione accepto) additur : *Eove , cui de ea re ſtatuendi poteſtas erit*. Qua circuitione dux exercitus deſignatur .

(111) Vlpianus l. 2. §. D. *de his qui not. inf.* ita ſeripſit : *Ignominioſa autem miſſio totiens eſt , quotiens is qui mittit , addit nominatim , IGNOMINIAE CAVSA SE MITTERE . Semper enim debet addere , cur miles mittatur* . Exſtat apud Hirtium in de Bello Afr. c. 54. miſſionis formula talis , quam invectivam vocare poſſis . Eam vide ſupra Adn. 109.

Pergit ibid. Vlpianus . *Sed & ſi eum exauctoraverit* (interdum exauctorabantur , quos princeps non *Milites* , ſed *Quirites* vocabat : Lamprid. in Alexandro, Tacitus, Suetonius) *ideſt , inſignia militaris detraxerit* (veluti arma aut ſagum, cinctumque militarem) *inter infames efficit , licet non addidiſſet, Ignominiae cauſa ſe eum exauctoraſſe* .

Ac ne illud quidem eſt omittendum , quod ibid. §. 3. Vlpianus addit : *Miles* , inquit , *qui lege Julia de adulteriis fuerit damnatus , ita infamis eſt , ut etiam ipſa ſententia* (ſola) *eum ſacramento IGNOMINIAE CAVSA ſolvat* . Papinianus l. 11. D. *ad l. Jul. de adul.* princ. etiam deportationem adjecit . *Miles* , inquit , *qui cum adultero uxoris ſuae pactus eſt , ſolvi ſacramento deportarique debet* .

(112) *Macer cum Vlpiano conciliatus.*

Macer quidem l. 13. D. *de re milit.* Vlpiano videtur contraria ſcripſiſſe his verbis : *Etſi ſine ignominiae mentione miſſi ſunt , nihilominus ignominia miſſi intelliguntur* . Vbi Ant. Auguſtinus mihi videtur nodum recidiſſe potius quam ſolviſſe , dum pro *nihilominus* reponit *nihilo magis* , ne ſcil. Vlpiano adverſetur. At mihi veriſimilius eſt , Vlpiano Macrum non contra dicere: qui alter de ea *ignominioſa miſſione* ſe loqui praedixerat , *Cum quis propter delictum ſacramento ſolvitur* , in qua nempe delictum ipſum ignominiam parit . At Vlpianus utpote univerſe locutus (etiam de iis ſcil. qui citra delictum dimitterentur) non immerito ſolos diſertim *Ignominiae cauſa* dimiſſos ignominiâ notavit . Nec alius quam his æs noſtrum infamiam inurit .

(113) Lege 1. D. *de jure fiſci* Calliſtratus ita incipit : Ex *quibuſdam cauſis delationes ſuſcipientium fama non laeditur , veluti eorum , qui non praemii conſequendi . . . gratia adverſariorum ſuum deferunt* . Ex quo ſequitur , eorum qui pecuniae praemiive cauſa civem Rom. deferrent , famam haberi laeſam : proinde tales arcendos a Curia .

eam locutionem quae in ære eſt, hoc intellectu nuſquam alibi (114) reperio. Imo reperio quidem, ſed longe alia notione.

Nam *Referre caput* eſt locutio Tacito, Tranquilloque uſitata de ſicariis ubi caede patratâ, caput mandanti, aut ceteroqui gratificaturo reportant. Tacitus An. XIV. 57. *Sulla, ſexto die pervectis Maſſiliam percuſſoribus, ante metum & rumorem interficitur, cum epulandi cauſa diſcumberet. RELATVM CAPVT ejus illuſit Nero.* Ibid. cap. 59. *Talem eum* (Plautum) *centurio trucidavit . . . CAPVT interfecti RELATVM: cujus aſpectu . . .* Sequitur Neronis dictum, quo mortuo inſultavit. Alibi *Ferre* (115) *caput* idem auctor uſurpavit. Jam vero Suet. Tiberio c. 13. hunc adhuc juvenem uſq. adeo inviſum fuiſſe ſcribit, ut *exſtiterit, qui Caio polliceretur, Confeſtim ſe, ſi juberet, Rhodum navigaturum, CAPVTQ. exſulis (ſic enim appellabatur) RELATVRVM.* Idem in Julio c. XI. pecuniae ob relata civium Rom. capita acceptae, ut criminis uſitati, meminit. Is locus cum ſit Tabulae noſtrae gemellus, non poteſt ſine piaculo praeteriri. De Caeſare igitur facto judice quaeſtionum ita narrat: *In exercenda de ſicariis quaeſtione, eos quoque ſicariorum numero habuit, qui proſcriptione, OB RELATA CIVIVM ROM. CAPITA, PECVNIAS ex aerario acceperant, quamquam exceptos Corneliis legibus.*

At ſcire libet, quales hae leges Corneliae fuerint, per quas illi, quos quaeſitor Caeſar ſicariorum numero habuit, excipiebantur. Cumque ad *Cornelias leges* numero multitudinis Tranquillus rejecerit; duas ſaltem illas intellexiſſe videtur a Sylla dictatore latas, unam de proſcriptione anno ab V. C. DCLXXII. alteram de ſicariis anno ſequenti: de quibus aliquid inferne (116) allinimus.

A Gracchanis autem temporibus ad illa uſque, quibus noſtrum hoc Digeſtum fuiſſe conſarcinatum diximus (ea ſcil. quae leges Juliam Plotiamque proxime conſecuta fuerunt) cum ſanguine optimatium paſſim Italia redundaſſet, plurimique eſſent, qui ob relata civium capita, immodicis (117) praemiis uſque eo patrimonia ſibi opima feciſſent, ut aditum ſibi

(114) *Referre inter reos: Criminum relatio: Coelius explicatur.*

Reperitur quidem interdum *Referre* pro *Accuſare*, ſed nunquam *Referre caput*: imo nec unquam niſi cum diſerta adjectione, *Inter reos*. Aſconius II. in Ver. act. *Reum fieri* nihil aliud eſſe ait, quam *apud praetorem legib. interrogari . . . . Dicebat accuſator apud praetorem: Ajo te Siculos ſpoliaſſe. Si tacuiſſet; lis aeſtimabatur ut victo. Si negaſſet; petebatur a magiſtratu dies inquirendorum criminum; & ex eo tempore INTER REOS RELATVS & receptus dicebatur.* Adde l. 11. §. 2. l. 15. §. 7. l. 39. §. 2. D. *ad l. Jul. de adult.* Eſt & *Referre crimen* pro eo quod eſt accuſatori viciſſim crimen objicere: quod vulgo *Recriminari* appellamus. Unde *Relatio criminum* in l. 4. D. *de publ. jud.* eſt accuſatio mutua. Nec aliter puto equidem accipiendum in Coelio (VIII. ep. fam. 8.) illud: *Poſtulante rurſus Appio, cum L. Lollio tranſegit, & ſe RELATVRVM* (ſupple *crimen* accuſatori) *dixit.*

(115) Tacitus An. XIV. 64. *Caput* (Octaviae) *amputatum, LATVMQ. in urbem Poppaea vidit: dona ob haec templis decreta.* Hiſt. II. 16. *Capita, ut hoſtium, ipſi interfectores ad Othonem TVLERE; neq. eos aut Otho praemio affecit, aut punivit Vitellius.* Vides uti rarum fuiſſe adnotatum, quod percuſſores ab Othone vacui abierint.

(116) *Leges Cornelias duas a Suetonio indicari.*

Quamvis Syllanae leges poſteriores ære noſtro fuerint; valebunt tamen ad Suetonii hunc de Caeſare quaeſtionum judice locum illuſtrandum. Earum duae tantum leges huc referri poſſunt. Prior anno 672. lata de proſcriptione fuit: quando is Marianis ſuperatis, victor Vrbem ingreſſus, ubi civium caedendorum finem nullum faceret, graviter de eo expoſtulante C. Metello, tabulam proſcriptionis primus excogitavit. Inerat cetera vero tulit de praemiis, quae proſcriptorum capita referentibus repraeſentanda eſſent. Videantur Plutarchus & Appianus. Ergo haec maxime lex providiſſe videtur, nequando proſcriptionis ejusdem ſatellites quaeſtionibus vexarentur; ut merito Tranquillus dixerit, eos, quibus proſcriptione Syllana pecuniae numeratae fuiſſent, Corneliis legibus a quaeſtionibus immunes fuiſſe, & tamen a Caeſare reos fuiſſe peractos.

Altera lex anno 673. ab eodem dictatore lata de ſicariis & veneficiis fuit. Et extat quidem lib. 48. Pandectar. titulus VIII. inſcriptus *Ad legem Cornel. de ſicar. & venef.* verum nullum eo toto titulo, & in Tullii Cluentiana (in qua cap. 54. quaedam ex ead. aſperguntur) veſtigium exceptionis hujus, cujus meminit hîc Suetonius. Verum cum is diſerte *leges Cornelias* plurative laudaverit, per quas iis, qui proſcriptorum capita retuliſſent, ne iis hoc fraudi eſſet, caveretur; neceſſe eſt, aliquid huc pertinens in hac etiam lege exſtitiſſe.

Ac mihi ſane non alia de cauſa *Relationi capitum* nulla fuiſſe in Edicto inuſta infamia videtur, quam quia, teſte Suetonio, *Corneliis legibus excepta* fuiſſet.

(117) Ea praemia non poenitenda fuiſſe, ex eo conſtat, quod ei, qui proſcriptum occidiſſet, ſive ſervus dominum, ſive patrem filius interemiſſet, Syllanae proſcriptionis lex duo talenta mercedis nomine dari juſſiſſet. Plutarchus in Sylla: *τῷ δὲ ἀποκτείναντι γέρας δύο τάλαντα τῆς ἀνδροφονίας*,

49 *fecit fecerit : quive laniſtaturam , artemve ludicram fecit fecerit : quive lenocinium faciet . Qui*

50 *adverſus ea in Municipio , Colonia , Praefecturave , Foro , Conciliabulo* (in) *Decurionibus Conſcriptiſve fuerit,*

51 *ſententiamve dixerit , is ſeſtertiûm quinquagena millia Populo dare damnas eſto , ejuſque pecuniae , qui volet , petitio eſto .*

ſibi ad curias municipales pararent ; nihil opportunius hac lege fuit , qua madentibus cruore civium ad ordinem ſplendidiſſimum promotio denegatur.

IBID. *Quive corpore quaeſtum fecit fecerit*] Is in Eclogis ὁ ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι τὰ γυναικῶν ὑπομείνας dicitur . Muliebria paſſi numquam non infamia flagrarunt . Infames habentur l. 31. C. *ad l. Jul. de adult.* In Edicto , tamen quod in Tit. de notatis infamia refertur , horum nulla mentio . Quod mirum non eſt; nec enim uno eodemq. loco Edictum famoſos omnes inſeruit, ſed ut opportunitas tulit. At ibi certe ubi Praetor quosdam a poſtulando repulit , ibi & mares iſtos quaeſtuarios ut infames arcet', teſte Vlpiano l.1.§.6.D. *de poſtul.* his verbis: *Removet autem* (Praetor) *a poſtulando pro aliis & eum , qui corpore ſuo muliebria paſſus eſt . Siquis tamen vi praedonum vel hoſtium ſtupratus eſt, non debet notari* (infamia) *ut & Pomponius ait* . Adde & privati viri judicium, nempe illius *Baebii Gemelli* , qui (uti loquitur Reineſiana inſcriptio pag. 489. quam non ſolidiſſimis rationibus νοθείας arguit Fabrettus pag. 672.) cum *municipibus ſinguleis incoleiſque loca ſepulturae* daret, excepit iſtos τὰ γυναικεῖα παθόντας . *Extra* , inquit , *auctoritatos* (frequentativum pro *auctoratos*) *& quei ſibi laqueo manus attuliſſent , & quei quaeſtum ſpurcum profeſſi eſſent* .

VER. 49. *Quive laniſtaturam . . . fecit fecerit*] *Laniſtatura* vox lexicis ignota, nunc primum in Latium, unde aevo optimo prodierat, ope æris hujus revocatur. Eſt igitur ars *Laniſtitia* . Nam id unum a *Laniſta* derivativum nomen Petronii fragmento Traguriano debemus. *Laniſtae* igitur vox in Latio parentibus caret : caret & ſobole, excepta *Laniſtatura* hujus Tabulae, & *Laniſtitius* . Neque id mirum , ſi propagine careat : ſic enim in peregrinis vocabulis uſu venit . *Laniſtaturae* artem a Tuſcis ad Romanos manaſſe , & *Laniſtam* Tuſcum eſſe nomen (118) non eſt dubitandum . Hinc non mirum , laniſtaturam vili in Latio aeſtimatam fuiſſe ; ſicuti & ludi & ludiones, indidem in Latium advecti ,

(118) *Vox Laniſtae unde? De Laniſtatura aliorſum translata* .

Nicol. Damaſceous de gladiatoribus : οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ Θυῤῥηνῶν παρέλαβον τὸ ἔθος . *Romani ab Etruſcis hunc morem acceperunt* . Vnde autem res arceſſebantur , inde & vocabula ejusdrm rei profectx oeceſſe eſt . Hinc merito Iſidorus *Laniſtae* vocem Tuſcam eſſe dixit . Hoc verius , quam quod Donatus ad Eunochum x *laniandis* corporibus id verbum derivavit . Niſi forte malis , non ſono fuiſſe Tuſcum vocabulum, ſed ſolo ſignificatu, otpote ex Tyrrhenica lingua interpretando traductum; ita ut tam nomen Etruſcum (forſan igootum) quam hoc Latinum , *lanienam* ſignificarint . Nam ſaepe ex peregrina linguâ nomina per interpretatiooem factx, ſatis ſcio. In Philoxeni Gloſſis *Laniſta* eſt λουδοτρόφος, μονομαχοτρόφος, ἐπιστάτης μονομάχων.

Haec de *Laniſta* proprie accepto . At utebantur Laniſtis etiam ad tirones militari arte imbuendos . 'Hoc certe Suetonius ſuadet , ubi de Caeſare cap. 26. ita ſcribit : *Tirones* (cave tirones gladiatorum ob ea , quae proxime dixerar , iorelligas ; cum hîc ſint militiae tirones) *Tirones* , inqoit , *neque in ludo neque per laniſtas , ſed in domibus per equites Rom. ac etiam per ſenatores armorum peritos erudiebat* . Sane hoc ipſo quod Caeſarem uti noluiſſe laniſtis Tranquillus norat, id haud dubie deſignat , ita ſemper antea ſactitatum, ot tirones per laniſtas ad militiam informarentor : at contra Caeſar non ſolum per equires & ſenatores , ſed & ipſemet *tirones* erudiebat , & *ut laniſta* (ait Hirtius in B. Afr. c. 71.) *condoceſaciebat* .

De avium laniſtatura pulcher eſt Columellae VIII. 2. locus : *Omiſſo . . . ſtudio Graecarum* (*qui ferociſſimum quemque alitem certaminibus praeparabant* (cenſemus) *inſtituere vectigal induſtrii patris familias , non rixoſarum avium LANISTAE , cujus . . . patrimonium victor gallinaceus pyctes abſtulit* . Certaminis gallorum elegantiſſima deſcriptio apud Plin. X. 21. lectuque digniſſima extat , qui in fine addit : *Pergami omnibus annis ſpectaculum gallorum publice editur* . Id ab Atheníenſibus ſumptum, quorum legem recitat Aeliaous II. Var. 28. *Vt galli quotannis uno die in theatro certarent* . Vide ibi adnotatores . Plura de his & Eoſtathius affert ad Iliad. pag. 740. qui & hoc addit : *Simile & Romanis factitatum per coturnicum commiſſiones , praecone indicente certamen* (ΠΟΥΛΛΟΙ ΠΟΥΓΝΑΝΤ) *PVLLI PVGNANT* . . ,

Digitized by Google

vecti, vili habebantur. Ac ferme peregrinae artes a vilibus perſonis apud nos exercebantur. Tales ambubajae h. e. tibicinae, item pſaltriae & ſymphoniaci, & id genus alii erant: de quibus alibi.

IBID. *Artemve ludicram fecit feceris*] In edicto quod l. 1. D. *de his qui not. inf.* proponitur, num. II. ita ſcribitur: *Qui artis ludicrae, pronuntiandive cauſa in ſcaenam prodierit*, Vbi duplex genus hominum infamiâ notat, tum artem ludicram exercentes, tum actores ſive interlocutores: *Pronuntiandive cauſâ*, inquit. Vtrique vero non aliter quam ſi in ſcaenam (119) prodierint (ſi verba Edicti recte capio) infamiam contrahunt. Adde & Macrum l. 24. princ. D. *ad l. Jul. de adult.* ex Lege ita citantem: *Quive artem ludicram ante feceris, in ſcaenam ſaltandi cantandive cauſa prodierit*. Ergo ars ſcaenica genus eſt, partes duas habens, artem hiſtrionicam, quae in agendo pronuntiandoq. ſita eſt, artemque ludicram, quae ad ſaltatores, cantores, geſticulatores, mimos, pantomimos pertinet. Et ita quidem diſtingui neceſſe eſt, ſi modo ſermonis proprietatem Edicti ſpectamus, Tamen utrique ſaepiſſime invicem confundebantur. Vt ecce Val. Max. VIII. c. 10. Aeſopum Roſciumque *LVDICRAE artis peritiſſimos* vocat; & eod. lib. c. 7. *Non ludicra ars Roſcium, ſed Roſcius ludicram artem commendavit*, Qui tamen hiſtriones dicendi fuerant, Quae cum ita ſint; facile adducor ut credam in ære noſtro *Ludicrae artis* nomine etiam hiſtriones venire, imo & *ſcaenam totam*, uti loquitur Cicero apud Auguſtinum in II. de Civit. 13. *Cum artem ludicram*, inquit, *ſcaenamque totam in probro ducerent*. Cum igitur ſcaena tota probri damnetur; fatendum eſt ſcaenicos univerſos artis ludicrae profeſſione comprehendi, afflarique cunctos infamia.

At illud valde notandum eſt, athletas ab arte ludicra excludi. Vlpianus l. 4. D. *de his qui not. inf.* ſic orditur: *Athletas autem Sabinus & Caſſius reſponderunt, omnino artem ludicram non facere; virtutis enim gratia hoc facere. Et generaliter ita omnes opinantur, & utile videtur, ut neque thymelici, neque xyſtici, neque agitatores, nec qui aquam equis ſpargunt, ceteraque eorum miniſteria, qui certaminibus ſacris deſerviunt, ignominioſi habeantur*.

IBID. *Quive lenocinium facies*.] In Edicto ſaepe laudato ſcriptum eſt num. III. *Qui lenocinium fecerit*, Lenones copioſe definit Vlpianus l. 4. §. 2. D. *de his qui not. inf.* his verbis. *Lenocinium facit, qui quaeſtuaria* (h e. corpore quaeſtum facientia) *mancipia habuerit*. Cetera legis hujus paullo longioris in imam (120) oram con-

(119) Vlpianus extremâ *l. 2. D. de his qui not. inf.* ait: *Omnes propter praemium in ſcaenam prodeuntes, famoſos eſſe, Pegaſus & Nerva filius reſponderunt*. Ex quo ſequi videtur, qui non praemii, ſed oſtentandae induſtriae cauſa prodirent, haud fore infames. Sicuti & illud Caii l. 3. eod. veriſſimum eſt: „ Qui autem operas ſuas locavit, ut „ prodiret artis ludicrae cauſa, neque prodiit, „ non notatur; quia non eſt ea res adeo turpis, „ ut etiam conſilium puniri debeat. „

(120) *Obſcuro Vlpiani loco lux ſolâ interpunctione infertur: ex quo, ſicuti & ex Gloſſario Nomico, oſtenditur, in balneis fuiſſe proſtibula: quocum & locationis programma Pompeiis detectum mire concinit. Cur olim vita, quam hodie, brevior.*

Pergit de lenone Vlpianus. *Sed & qui in liberis hunc quaeſtum exercet, in ead. cauſa eſt. Sive autem principaliter hoc negotium gerat, ſive alterius negotiationis acceſſione utatur, utputa ſi caupo fuit, vel ſtabularius, & mancipia talia habuit miniſtrantia, & occaſione miniſterii quaeſtum facientia: ſive balneator fuerit, velut in quibuſdam provinciis fit, in balneis ad cuſtodienda veſtimenta, conducta habens mancipia, hoc genus obſervantia in officina, lenocinii poena tenebitur*.

Ac ſane de *Balneatore* nimis implexa eſt Vlpiani ſententia. At vetus Gloſſarium νομικὸν ita ex hac Vlpiani lege lenonis definitionem decerpſit, ut balneatorem prorſus in eâdem lenocinii cauſa, ac cauponem & ſtabularium fuiſſe dicat. Sic ergo habet. LENO προαγωγὸς λέγεται, ὁ πόρον ποιῶν ἀπὸ δούλων ἢ ἐλευθέρων σωμάτων, εἴτε προηγουμένως τοῦτο πραγματεύεται, εἴτε προσχήματι πραγματείας ἑτέρας ἔχει τοιαῦτα πρόσωπα, ὡς κάπηλος, ἢ πανδοχεὺς, ἢ βαλανεύς. *LENO Graece Proagogus dicitur, qui quaeſtum hujuſmodi ex ſervis liberiſve facit, ſive principaliter ita negotietur, ſive ſub obtentu commercii alterius, tamquam caupo, ſtabularius, aut balneator*. Quae cum citra dubitationem ex Vlpiano contracta fuerint; ex his oſtenditur, in Vlpiano ita olim lectum fuiſſe, ut balneator in eâdem ac ſtabularius caupoque cauſa fuerit. Sed recte eſt quod alibi (παρενθέσεως) *interpoſitionis*, alibi rectae interpunctionis ope Vlpianus commode refingi poteſt. *Sive*, inquit, *balneator fuerit* (*velut in quibuſdam provinciis fit*) *in balneis, ad cuſtodienda veſtimenta, conducta habens mancipia hoc genus obſervantia* &c. Suſtuli poſt *Mancipia* levem interpunctionem, quam rejeci poſt *Genus*: *Mancipia* autem *hoc genus*, ſunt illa *quaeſtuaria mancipia*, de quibus initio dixerat. Pergit Vlpianus: *obſervantia* (i. e. quae cuſtodirent veſtes) *in officina* (officinam nequi-

conjeci. At nihil magis lenocinii dedecus declarat, quam Plautus Rudente: qui Ac. II. ſc. 2. v. 13. lenonem vocat *Deorum odium atque hominum*, *malum*, *mali vitii probrique plenum*. Quid vero elegantius elogio illo quo lenonem exornat Actu III. ſc. 2. v. 37. *Fraudis*, *ſceleris*, *parricidii*, *perjurii plenus*, *– Legirupa*, *impudens*, *impurus*, *inverecundiſſimus – Vno verbo abſolvam: LENO 'ST. Quid illum porro praedicem?*

Hactenus ille cenſus infamia aut ſaltem ignominia notatorum eſt, quibus aditus ad curiam praecludebatur. Atque ex æris hujus copioſâ famoſi generis cenſione catalogus etiam ille manavit praetorius, cujus in Titulo *de his qui notantur infamia*, & in Titulo *de poſtulando*, & alibi alia ἀποσπασμάτια referuntur. Nec enim integram Edicti de famoſis tractationem nunc exſtare puto. Sicuti & quae Interdicta Praetoris *Nequid in loco publico* &c. continent, ea quoque ex hoc ære petita fuiſſe, Conradus ſup. pag. 302. notaverat. Nec dubium eſſe poteſt, quin magna Edicto lux ex hoc ære affundatur, quod & experimento lectori adprobavimus; ſicuti & viciſſim non pauca Tabulae hujus loca ex Edicto illuſtriora effecimus.

quitiae meo judicio intelligit: quod inferne [I] oſtendo) *lenocinii poena tenebitur*.

Porro quod in quibusdam provinciis balneatores fuiſſe ſimul lenones conqueritur Vlpianus; id exemplo noſtrae Campaniae mirifice comprobatur: in qua eam rem fuiſſe uſitatiſſimam, ea programmate locationis praediorum Juliae Felicis, in ſuffoſſionibus Pompeianae urbis, juſſu REGIS noſtri peractis, reperto conſtat: quod memoravi ſup. pag. 309. Adn. 3 ſed non adſcripſi. Nunc partem ſaltem tam egregii monumenti, ad lucem Vlpiano aſpergendam, huc minime afferri piaculum fuerit.

Ergo in udo pariete ita illitum fuerat: *In. PRAEDIS. Juliae SP. F. Felicis locantur* (& quidem in quinque annos, ut in fina dicitur) *BALNEVM. VENERIVM* (quod Athenaei forſitan Ἀφροδίσιον fuerit) &. *nongentum. tabernae. pergulae. cenacula* . . . Ac ſane ex alio Vlpiani (II) loco mihi videntur ſingulae tabernae ſingulas adjunctas habuiſſe pergulas, & ſingula cenacula ſuperpoſita. Mitto cetera; nam integra epigraphe aliquando dabitur cum ceteris Regiis epigrammatibus. Ex hoc igitur programmate ſuperiori loco Vlpiani tenebricoſiſſimo lux mira affunditur.

Atque equidem mirabar antea, cur apud Phlegontem in περὶ μακροβίων tam paucos longaevos olim fuiſſe reperiam; multo etiam pauciores ſecundum rationes (III) a Fabretto initas exſtitiſſe ſub imperio Rom. conſtet. Equidem in balneorum calidorum uſum immoderatum cauſam olim conferebam. Verum accedit nunc (quod eſt multo maximum) quod eodem ſimul tempore antiqui venere corpora diſſolverent & enervarent. Contra vero temporum noſtrorum longaevitas tribuenda eſt temperantiae, quam nos medicus animarum & corporum Chriſtus edocuit.

(I) *OFFICINAE vocabulo tam Graece, quam Latine proſtibulum interdum notari.*

Mihi non eſt dubium, ab Vlpiano, Graeco homine, hic Officinam *non niſi Graecâ notione fuiſſe uſurpatam: id vero non animadverſum loco tenebras offudiſſe. Nam ſicuti Judaei Helleniſtae Graeca vocabula eo ſignificatu donabant, quo Hebraica Graecis illis reſpondentia fuere praedita; idem & Graecis familiare fuit, ut Latina inſtar Graecanicorum iis aequivalentium adhiberent. Atqui* Officinae *nihil apud Graecos magis e regione reſpondet, quam* Ἐργαστήριον. *Iſtud autem ſine alio adjuncto poſitum elegantior Graecia pro ganeo uſurpavit. Demoſthenes in ea contra Neaeram:* Τόνπ νόμον ἐπὶ τύτοις παρεχόμενοι, ὃς ἐκ ἐᾷ ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὁπόσαι ἂν ἐπ' ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ κάθωνται. *Quod ita vertit Budaeus in Comment. (apud me col. 339.)* Legemque allegabat, quae vetat adulterum deprehendere eum, qui cum iis concubuerit, quae in fornice (*ut ſi verbum verbo reddas, erit* In Officina) ſedent. *Ibidem Budaeus ex eod. Demoſthene affert etiam & verbi* Ἐργάζεσθαι *exemplum pro eo quod eſt* quaeſtum corpore facere.

Ac ne apud Latinos quidem id prorſus uſu caret. Cicero pro Roſc. Am. cap. 46. Si domus haec habenda eſt potius, quam OFFICINA NEQVITIAE. *Ac* Nequitiae *vocabulum de rebus venereis proprie uſurpari, tum Donatus ad Adel. III. 3. 4. monuit, tum ex perpetuo melioris aetatis uſu, veluti ex Terentio, Horatio, Ovidio, aliis oſtenditur. Sed ad* Officinam *redeo. Appulejus extremo lib. V. Met.* Cum . . . vitiorum muliebrium publicam praecludas OFFICINAM.

(II) *Lege* 19. §. 2. *in fine*, *D.* de judiciis & ubi quiſque agere vel conveniri debeat, *ſimiliter.* Taberna *ab Vlpiano ita cum* pergula *jungitur, ut haec videatur tabernae adjacuiſſe.* At ſiquo, *inquit*, conſtitit, non dico jure domicilii, ſed TABERNVLAM, PERGVLAM, HORREVM . . . conduxit, ibiq. diſtraxit, egit; defendere ſe eo loci debebit.

(III) *Fabrettus pag.* 560. *ex plus octo millibus inſcriptionum ineditarum a ſe collectarum perpaucas reperit, quae annum vitae octogeſimum referant: ſeptem inter octogeſimum & nonageſimum: quatuor quae annum XC. attigerint, duas quae ann. XCI. tres quae XCIII. unam XCIV. item unam XCV. adhaec duas XCVI. unam vero XCVII. unam XCVIII. ſed & unam annorum* PLVS MINVS C. *alteram ann. CI. itemque alteram ann. CII. Ac nihil ultra. Idem antea Malvaſia ex marmoribus conatus fuerat.*

K a p u t IX.

52 QVOI·H·L· INMVNICIPIO· COLONIA· PRAEFECTVRA· FORO· CONCILIABVLO· SENATOREM· DECVRIONEM· CONSCRIPTVM· ESSE

53 INQVE · EO ORDINE· SENTEMTIAM· DICERE· FERRE NONLICEBIT NEIQVIS QVEI· INEO· MVNICIPIO· COLONIA· PRAEEECTVRA

54 FORO· CONCILIABVLO· SENATVM· DECVRIONES· CONSCRIPTOS· HABEBIT· EVM· INSENATVM· DECVRIONES· CONSCRIPTOS·

55 IRE· IVBETO· SC· D· M· NEVE· EVM· IBEI· SENTEMTIAM ROGATO NEIVEDICERE NEIVE FERRE IVBETO S C D M NEVEQVISQVE

56 INEO · MVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA· FORO CONCILIABVLO SVFRAGIO EORVM MAXVMAM POTESTATEM HABEBIT

57 EORVM QVEM IBEI INSENATVM DECVRIONES CONSCRIPTOS·IRE NEVE INEO NVMERO ESSE NIVE SENTEMTIAM IBEI· DICERE

58 FERREVE· SINITO· SC· D· M· NEVE· QVIS · EIVS · RATIONEM · COMITIEIS· CONCILIOVE· CREATVM· EST· RENVNTIATO· NEVE· QVIS

59 QVEI · IBEI· MAG· POTESTATEMVE· HABEBIT· EVM· CVM· SENATV · DECVRIONIBVS· CONSCRIPTOS· SPECTARE· NEIVE· INCONVIVIO

60 PVBLICO ESSE SINETO SC D M

C A P V T IX.

Qui maximam poteſtatem habet, nequem contra leges in ſenatum legi, ibive ſententiam dicere, neve magiſtratum creari, neve inter ſenatores ſpectare, neve in publico convivio eſſe ſinito: ſiquid horum faxit, pecunia multator.

52 *Cui hac Lege in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo Senatorem, Decurionem, Conſcriptum eſſe,*

53 *inque eo Ordine ſententiam dicere ferre non licebit, ne quis* [*qui in eo Municipio, Colonia, Praefectura,*

54 *Foro, Conciliabulo Senatum, Decuriones, Conſcriptos habebit*] *eum in Senatum, Decuriones, Conſcriptos*

55 *ire jubeto ſciens dolo malo; neve eum ibi ſententiam rogato, neve dicere, neve ferre jubeto ſciens dolo malo: neve quiſque*

56 *in eo Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo, ſuffragio eorum maximam poteſtatem habebit,*

57 *eorum* (ali)*quem ibi in Senatum, Decuriones, Conſcriptos ire, neve in eo numero eſſe, neve ſententiam ibi dicere,*

VER. 54. 55. *Eum in ſenatum, decuriones, conſcriptos ire jubeto*] *Ire in ſenatum* trita eſt locutio. At *Ire in decuriones, conſcriptos* (idque tum hîc, tum v. 57.) minus tritum: niſi quod ſimilia occurrunt, ut *Gladiatoribus* pro *In munere gladiatorio*: alia plura taceo. Mox: *Dicere ferre* (ſententiam). Saepe haec duo verba in Tabula copulantur (ut ver. 33. 36. & alibi) uti ſupra obſervavimus.

VER.

58 *ferreve ſinito, ſciens dolo malo: neve quis ejus rationem comitiis conciliove* [habeto, neve] *Creatus eſt, renuntiato: neve quiſ-*
59 *quis ibi magiſtratum, poteſtatemve habebit, eum cum Senatu Decurionibus Conſcriptis ſpectare, neve in convivio*
60 *publico eſſe ſinito, ſciens dolo malo.*

VER. 58. *Neve quis ejus rationem* &c. Quam parum in perſanando hoc loco mutaverim, ex textu ſuperne reficto vides. Nempe dumtaxat in CREATVM litteram ultimam in ſibilum verti. Nam illud *Habeto* (quod ἐκ περιουσίας interpoſui) poterat impune omitti, ſicuti ex mille (121) ἰδιωτικοῦ ſermonis exemplis oſtendi poteſt. Ergo lex ita jubet: NEVE. QVIS · EIVS · RATIONEM. Ex conſuetudine ſermonis ſupplebis τὸ *Habeto*, uti ante dictum. Sequitur, *Neve*. Hoc etiam de meo addidi, tametſi (ut in ſermone ἀσυνδέτῳ, in hac Lege creberrimo, ut *Dicere ferre; Eſt erit, fuit fuerit;* & quot verſibus plurima) hoc quoque omiſſum impune fuit. Sequitur ergo: (*Neve* τὸ) CREATVS. EST. RENVNTIATO. Poſuit enim voces integras duas, quibus, qui comitiis praeerat, in renuntiando utebatur, nempe: Hic aut ille *creatus eſt.* Ad rem quod attinet, res duas ab eo, qui praeeſſet comitiis, caveri jubet. I. Ne cujus rationem haberet (122) contra leges: II. quod ſiquis contra leges creatus fuiſſet ſuffragiis, cavetur, ne hunc aut ipſe renuntiaret (nim. his ipſis Tabulae verbis: ὁ δεῖνα, ſeu *Ille CREATVS EST*) aut praeconis voce illa ingenti renuntiari de more ſineret. De renuntiatione aliquid in (123) imo illinimus.

VER. 58. 59. *Neve QVIS QVEI*. Scriptum errore videtur pro *Quiſque*. Hoc vero ſicuti modo in fine v. 55. pro *Quisquis* uſurpatum fuit (de qua locutione dixi ſupra ad v. 20. p. 416.) ita & hìc quoq. accipi videbatur. Verum in eo quod ſcalptum eſt, ſive γρῦ ſive hilum mutari veto. Legatur ergo *Quisquei* pro *Quisqui*. At iſtud ipſum *Quisqui* tantundem eſt quod *Quisquis*. Antiquis enim *Siqui*, *Aliqui*, pro *Siquis*, *Aliquis* & millia hujuſmodi in uſu fuiſſe, ſcitiſſimum eſt. Vel vide Voſs. Ar. Gram. IV. 8. ubi & ſimplex *Qui* pro *Quis* uſurpatum reperies, & compoſita *Ecqui*, *Nequi*, ac talia plura: quae etſi in editis in IS, at eadem in Mſs. optimis in I terminantur. Nihil ergo hìc mutandum. Nec aliter Kap. ſeq. ver. 65. legitur QVIS. QVEI, h. e. *Quisqui* pro *Quisquis*.

VER. 59. 60. *Eum cum ſenatu, decur. conſcr. ſpectare, neve in convivio publico eſſe ſinito.*] Hic locus explanabitur Kap. ſeq. ubi haec eadem pluribus verbis vetantur. Niſi quod illud tantum hìc ſcire intereſt, ſedentes ne municipes

 iſti,

(121) Saepe numero in omnibus linguis (maxime in ſermone familiari) nomina abſolute poſita congruum aliquod verbum intelligi jubent. Sic *Gratias* verbi cauſa, ſubaudiendo *ago* aut *habeo*. In acclamationibus apud Hiſt. Aug. ſcriptores nihil fere aliud quam nomina ſubſtantiva reperias, ſubauditis verbis. Item in licitationibus apud eosd. ſcriptores mera ſubſtantiva ſemper. In promercalibus clara voce enuntiandis non alio modo; ut ille apud Tullium in 1. de Div. non aliud quam *CAVNEAS clamitabat;* ubi *Vendo* ſupplendum erat. Adde initio epiſtolar. *Salutem*. Adde vota, imprecationes, ceteraſque formulas ea ſyntaxi conceptas. Apud comicos plurima de genere hoc ſunt, ſicuti & in paroemialib. locutionibus. Praeco apud Naevium, praecinente tibia, hoc tantum proclamabat: *Herculi decumas*. Naevii locos infra illuſtrabitur Adn. 128.

(122) In comitiis eorum *Ratio haberi* dicebatur, quorum *Nomina accipiebantur*. Accipiebantur autem non niſi eorum, quorum petitio juſta & ſecundum leges eſſet; ſicuti qui contra leges peterent, eorum nomina is, qui comitiis praeerat, non accipiebat, eoſque, vel ſi ſuffragiis creati eſſent, ſe renuntiaturum negabat. Vide Livium IV. 7. XXVII. 6. In primis abſentium haberi ratio vetabatur. Caeſar B. Civ. III. 82. Suet. Julio c. 18. & 28.

(123) Qui habebant comitia, ipſimet *renuntiabant creatum*. Cicero pro Murena c. 1. *Auſpicato comitiis centuriatis L. Muraenam conſulem renuntiavi*. Val. Max. III. cap. 8. n. 3. *Cum hinc atque illinc eum* (Piſonem) *ambiſſent, & an Palicanum, ſuffragiis populi creatum, conſulem renuntiaturus eſſet interrogaretur; primo reſpondit, non exiſtimare ſe tantis tenebris offuſam eſſe Remp. ut huc indignitatis veniretur: deinde cum perſeveranter inſtarent, ac dicerent, Age, ſi ventum* (huc indignitatis) *fuerit? Non renuntiabo, inquit.*

Nec niſi poſt hanc priorem, opinor, renuntiationem legitimam ſequebatur mox altera, per vocem praeconis illam Stentoream concelebrata. Gellius XII. 8. *Atque illi ubi voce praeconis renuntiati* (cenſores) *ſunt*. Cicero Agr. II. c. 2. *Neque* (me) *ſingulares voces praeconum, ſed una voce univerſus Pop. Rom. conſulem declaravit.*

iſti, an accumbentes cenaverint. De quo verbum hîc nullum fieri ſane miror; maxime cum Kap. ſeq. ver. 64. ad ſpectacula ſediſſe iidem aperte dicantur. Menſae autem, aſſederint an accubuerint, neque hîc nec ver. 64. nutu ullo aut mutitione ſignificatur. Atque hoc praecipue loco cum ſcribatur, *Neve in convivio publico ESSE ſinito*; quanti laboris erat pro γενικωτέρῳ iſto *Eſſe*, ſcribere id quod erat, nim. ſive *Aſſidere* ſive *Accumbere*? Dico paucis, quid ſentiam. Lacones & Cretenſes ad menſam conſediſſe, dum interim ceteri Graecorum, maxime Aſiatici, reclinati cenarent, res trita eſt. De Romanis autem Servius pluribus locis ad I. Aen. adnotat, antiquitus ſediſſe ad menſam; etſi Virgilius ſuae aetati obſecutus, *diſcumbendi* verbo ſaepe utatur. At idem Virg. lib. VII. ver. 176. *Perpetuis . . . CONSIDERE menſis* Latinos facit: ubi Servius: *Quem* (ſedendi) *morem habuerunt* (Latini ac poſtea Romani) *a Laconibus & Cretenſibus, ut Varro docet in libris de Gente populi Romani*. Verum ita quidem priſci illi Romani; ejuſque moris etiam extremis Reip. temporibus quaedam (124) veſtigia ſupererant. At iidem diu ante hujus Tabulae tempora diſcumbebant: dum interim Heracleenſes noſtri (quos ſupra in Prodromo, ubi de Heraclea, fuiſſe Laconici generis demonſtravi) ſedentes, opinor, veſcebantur; neque id tantum antiquitus cum parum aut nihil cum Romano pop. commune habebant, factitarunt; verum etiam ubi poſt legem Juliam atque Plotiam perfectam civitatem Romanam aſſecuti fuere. Nec enim tunc mores omnes patrios abjecerunt; ſed quos voluere tantum, cum Romanis permutarunt, ceteros retinuerunt. Cur ergo, inquis, hîc pro *Eſſe* non ſcripſere potius Aſſidere? Quia, inquam, in legum Romanarum Digeſto diſerte id ſcribi contra mores Romanos indecorum videbatur. Eâ de cauſa hîc, *Seſſione* aut *Accubitu* ſuperſeſſis, ἁπλῶς *In convivio eſſe* ſcriptum fuit. Habes veriſimillimam, ni fallor, iſtius ESSE (quod ceteroqui videbatur inuſitatum ac paullo frigidius) rationem.

(124) Apud antiquos non ſemper ad convivia fuiſſe accubitum, ſed interdum & ſeſſitatum, neque id tantum a ſervis (quos ſedentes cenaſſe ſatis novimus) ſed etiam a liberis, facile eſt monumentis antiquitatis oſtendere. Apud Veterem Capuam (quae nunc *S. Maria* dicitur) in aedium Archiep. ſcalis ſaepe vidiſſe memini pervetuſtum anaglyptum, in quo ſedentes veſcuntur: niſi quod videri id mihi videbatur funebre epulum, eum & inſcriptio ſepulcralis ſit. Adhaec inter picturas Regias Herculanenſes exſtat quaedam elegantiſſima: in qua vir in lecto diſcumbens perpotat largiſſime, & quidem *Thracia* utens *amyſtide*, uti loquitur Horatius. At ejus uxor eidem menſae eidemque lecto non accumbit, ſed aſſidet. Atque appoſite ad hanc ipſam picturam Val. Max. II. c. 1. num. 2. ita ſcripſit: *Feminae cum viris cubantibus ſedentes cenitabant*. Ait *cenitabant*, h. e. olim, non aetate ſua ſub Tiberio, ut in fine declarat: nam ſub Tiberio feminae juxta ac viri diſcumbebant. Ex quo vetuſtas ejus picturae oſtenditur. Pergit Valerius: *Quae conſuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit. Nam Jovis epulo ipſe in lectulum, Juno & Minerva in ſellas* (utpote feminae) *ad cenam invitantur. Quod genus ſeveritatis AETAS NOSTRA diligentius in Capitolio quam in ſuis domibus ſervat*. Ergo ſub Tiberio jam ab eo more recedi coeptum, ac etiam feminae ad cubandum admiſſae: niſi quod in Capitolino tantum epulo antiqui moris ſervandi gratia, & quod deorum reverentiâ tangerentur, adhuc ſequior ſexus cenabat ſedens. Hoc ultima Valerii verba volunt. Ceterum Diale hoc epulum, quod idem perſtrinxit pauciſſimis, Livius pluries exponit, illud addens lib. 24. *Deinde multa nocte appoſitis epulis ſeptem Epulones introducebantur, qui cibos ſacratos comedebant*.

Kaput X.

61 QVIBVS · H · L · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA FORO CONCILIABVLO INSINATVM DICVRIONIBVS CONSCRIPTEIS ESSE
62 NON · LICEBIT · NIQVIS · EORVM · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO · CONCILIABVLO · II · VIR · IIII · VIR · ALIAMVE
63 QVAM · POTESTATEM · EXQVO · HONORE · IN · EVM · ORDINEM · PERVENIAT · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · QVIS · EORVM · LVDEIS
64 CVMVE · GLADIATORES · IBEI · PVGNABVNT · INLOCO · SENATORIO ·

RIO · DECVRIONVM · CONSCRIPTORVM · SEDITO · NEVE · SPECTATO
65 NEVE · CONVIVIVM · PVBLICVM · IS · INITO · NEIVE · QVIS · QVEI . ADVERSVS · EA · CREATVM · RENVNTIATVM · ERIT · IBEI · II · VIR · IIII · VIR
66 ESTO · NEVE · IBEI · MAG · POTESTATEMVE · HABETO · QVIF · ADVERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · Iↄↄↄ. P · D · D · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI
67 VOLET · PETITIO · ESTO ·

C A P V T X.

Nequis , qui legibus e curia excluditur , ibi ſupremum magiſtratum ordinis adipiſcendi cauſa capito : neve in ludis inve munere inter ſenatores ſedeto , ſpectato , aut convivium inito : qui ſecus faxit, pecunia multator.

61 *Quibus hac lege in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo in Senatu, Decurionibus, Conſcriptis eſſe*
62 *non licebit, ne quis eorum in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo Duum-viratum, Quatuor-viratum aliamve*
63 (ali)*quam poteſtatem* [*ex quo honore in eum ordinem perveniat*] *petito neve capito: neve quis eorum ludis*,

Capitis hujus argumentum quam minimum a ſuperiore diſſidere, palam eſt.

VER. 62. 63. *Ne quis eorum* (quibus ſcil. in curiam praecluditur aditus) . . . *duumviratum . . . aliamve quam poteſtatem, ex quo honore in eum ordinem perveniat, petito neve capito.*] Verba illa, *Ex quo in eum ord. perveniat*, ſuadent ab his uſque temporibus, h. e. diutule ante legem Pompeiam obtinuiſſe, ut capto magiſtratu, ſimul tribueretur ſenatoria dignitas. Itaque quod, teſte Plinio X. ep. 83. *Eâdem lege* (Pompeia) *comprehenſum eſt, ut qui ceperint magiſtratum, ſint in ſenatu*, id Pompeius ex legibus antiquioribus tranſtulit; eâque gratiâ annum trigeſimum eadem lex in magiſtratibus requiſivit, quia non minor aetas ad ſenatum primos aditus pateſaciebat. Ne quis igitur per magiſtratus in ſenatum irreperet; ære noſtro cavetur, ne qui a ſenatu excluduntur, capere magiſtratum queant. Ex quo e contrario ſequitur eos, quos lex nulla vetaret in ſenatu eſſe, ne vetari quidem populi ſuffragio capere magiſtratum, & (quod conſequens erat) in ſenatum admitti. Ergo tunc temporis ad capiendos honores non requirebatur praevius decurionatus. At Jul. Paulli aetate (qui ad Alexandri ſaltem principatum pervenit) is praeire debuit: qui quidem l. 7. §. 2. D. *de decur.* ait: *Is qui non ſit decurio, duumviratu, vel aliis honoribus fungi non poteſt; quia decurionum honoribus plebeii fungi prohibentur*. Nec diu ante Paulli tempora ita cautum crediderim: cautum autem ob eam fuiſſe cauſam, quod cum importabilia iis temporibus evaſiſſent onera curiae, eaque modis omnibus evitarentur; viſum fuit ſaltem honoribus allici ad Curiam. Quocirca duas curialium praerogativas hîc Paullus indicat: unam, quod extra curiam omnes *Plebeii* eſſent, eo quod nullum niſi Ordo ſplendidiſſimus nobilitaret: alteram,

Digitized by Google

64 cumve gladiatores ibi pugnabunt, in loco Senatorio, Decurionum, Conſcriptorum ſedeto, neve ſpectato,

teram, quod ſuo tempore non niſi e curia deligi magiſtratus neceſſe fuerit.

VER. 63. 64. *Neve quis eorum ludis, cumve gladiatores ibi pugnabunt, in loco ſenatorio, decurionum, conſcriptorum ſedeto, neve ſpectato.*] Multo brevius haec ſupra ver. 59. Et quidem ſicuti Romano ſenatui ſemper in ſpectaculis locus in orcheſtra ſeorſum a populo & equitibus (*) fuit; id etiam in municipali (125) ſenatu obtinebat. Hinc merito hoc loco qui arcentur a curia, ii cum ſenatoribus ſpectare vetantur. Jam vero duo ſpectaculorum genera hic memorantur, *Ludi* & *Gladiatores*. Ac *Ludi* abſolute uſurpati non alios plerumque quam ſcaenicos notant, praeſertim hic ubi a *Gladiatoribus* diſtinguuntur. Quo autem tempore haec lamina ſcalpta fuit, Romae nulla dum in theatris erant ſubſellia, uti pag.385. ſuaſimus. Quocirca ex duobus verbis hic uſurpatis, *Sedeto* & *Spectato*, poſterius ad ſcaenam pertinet, prius autem ad gladiatores. Nam munus quidem tum in Circo, tum aliis in locis dabatur; in quibus erat ſedendi locus. At vero a theatris ex Romana conſuetudine ſubſellia aberant; eoque ſtantes ſpectabant. Quod ſiquis Heracleenſes noſtros, utpote Graecos, etiam in theatro more Graecanico ſubſelliis praeter morem Romanum uſos velit; non vetabo.

Sicuti ergo non aliis Romae ſegregatus in ſpectaculis locus, quam ſenatoribus ſolis ante legem Roſciam fuit (nam equeſter ordo una cum populo ante ſpectaverat) idem, ut hinc vides, in municipiis coloniiſque tunc obtinebat; ita ut uni curiae prima loca vacarent. At poſtquam lege Roſcia (quae ad annum Vrb. 686. refertur) loca Rom. equitibus peculiaria tributa fuiſſent; id pro ſuo modulo & municipia imitari coeperunt. Non ſtatim id quidem: qui enim poſſent, cum in municipiis nullus inter ſenatores ac plebem ordo eſſet ordini equeſtri reſpondens? At ſtatim poſt Auguſti mortem, ubi Auguſtalitas (126) in coloniis & municipiis inſtar equeſtris ordinis locum inter patres ac plebem medium obtinuiſſet; tum coepit & Auguſtalibus locus in ſpectaculis ſeorſum a decurionibus & plebe tribui. Id colligo ex Fabrettiana (127) inſcriptione: quam huc

(*) Idque etiam ante legem Roſciam: quae lex, hoc ære poſterior, in favorem non tam ſenatorum quam equitum lata fuit, ut hi ſeorſum a populo ſederent in quatuordecim gradibus.

(125) Id quod etiam ex hoc ære percipitur. Ergo his temporibus loca prima ſubſelliorum curiae loci ejuſdem vacabant. Idque adeo verum fuit, ut ne Romano quidem ſenatori interdum locus inter municipales ſenatores exſtiterit ante Auguſtum: qui ea injuria motus, ubique locorum prima ſubſellia Romanis Patribus, ſi adeſſent, aſſignavit, teſte Suetonio cap. 44. his verbis: *Spectandi confuſiſſimum morem correxit ordinavitq., motus injuria ſenatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos conſeſſu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid ſpectaculi VSQVAM publice ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret ſenatoribus; Romae legatos liberarum ſociarumque gentium vetuit in orcheſtra conſidere, cum quoſdam etiam libertini generis mitti deprehendiſſet.*

(126) De Auguſtalibus exſtat in ſchedis meis ſpiſſior, adhuc tamen affectus, commentarius: in quo praeter cetera plura, oſtenditur, Auguſtales hoc ferme in municipiis atque coloniis fuiſſe, quod Romae equites Rom. erant. Vtrique enim inter curiam ac plebem medio dignationis loco interjecti fuerunt.

(127) *Marmor Vejentanum explicatur.*

Exſtat apud Fabrettum pag. 170. num. 324. inſcriptio in Vejentanis ruderibus effoſſa hujuſmodi.

(1) *Centum. viri. municipii. Auguſti. Vejentis* (2) *Romae. in aedem. Veneris. Genetricis. cum. conveniſ-* (3) *ſent. placuit. univerſis. dum. decretum. conſcriberetur.* (4) *interim. ex. auctoritate. omnium. permitti* (5) *C. Julio. Divi. Auguſti. L. Geloti. qui. omni. tempore* (6) *municip. Vejos. non. ſolum. conſilio. et. gratia. adjuverit* (7) *ſed. etiam. impenſis. ſuis. et. per. filium. ſuum. celebrari* (8) *voluerit. honorem. ei. juſtiſſimum. decerni. ut* (9) *Auguſtalium. numero. habeatur. aeque. ac. ſi. eo* (10) *honore. uſus. ſit. liceatque. ei. omnibus. ſpectaculis* (11) *municipio. noſtro. biſellio. proprio. inter. Auguſ-* (12) *tales. conſidere. cenisque. omnibus. publicis* (13) *inter. Centumviros. intereſſe. itemque. placere* (14) *ne. quid. ab. eo. liberiſque. ejus. vectigal. municipii* (15) *Auguſti. Vejentis. exigeretur*

ADFVERVNT

Subjiciuntur hic tredecim Centumvirûm nomina.

ACTVM

GAETVLICO. ET. CALVISIO. SABINO. COS

Cur hanc totam inſcriptionem adſcripſerim, ea cauſa fuit, ut unuſquiſque ex v. 11. & 12. perſpiciat, ſicuti Romae ſeorſum a populo ordo equeſter in quatuordecim ſpectabat, ita & in hoc municipio locum fuiſſe Auguſtalibus peculiarem diſtinctum tum a Centumviris, tum etiam a populo: at in epulo publico eosdem Auguſtales una cum Centumviris diſcubuiſſe: de quo mox. Juvabit nunc enim totum luſtrare epigramma.

VER. 1. *Centumviros* quoſnam intelligat, id ex iis quae Cicero in Agrariis memorat de centum decurionibus ex lege Rulli in deducta Capuam colonia

65 *neve convivium publicum* (cum) *eis inito; neve quisquam adverſus ea creatum renuntiatum erit, ibi Duum-vir, Quatuor-vir*
66 *eſto, neve ibi magiſtratum, poteſtatemve habeto. Qui adverſus ea fecerit, is ſeſtertiûm quinquagena millia populo dare damnas eſto, ejuſque pecuniae, qui*
67 *volet, petitio eſto.*

huc afferre viſum fuit, non tantum huic loco de ſpectaculis, ſed & æris hujus verſui ſeq. (ubi de conviviis publicis) lucis plurimum allaturam. Ergo ſicuti Romae ſenatus in orcheſtra ſpectabat, equites in quatuordecim; par in municipiis inter ſenatores & Auguſtales diſtinctio locorum fuit. Plebi vero non niſi in popularibus locus ſpectandi aſſignabatur.

VER. 65. *Neve convivium publicum* (cum)

nia conſtitutis, oſtenditur. Imo & in albo Canuſini municipii (vide ſup. p.406. Adn. 38.) centum decuriones, ubi patronos & praetextatos ex toto eo numero dempſeris, reliqui ſiunt. Quod quia, enm de eo Albo agerem, non animadverti; in fine voluminis hujus de eo pauca in Addendis admetiar. *Centumviri* igitur, non alii quam decuriones Vejentes ſunt. Locus ille in Ciceronis Agrar. II. ita habet: *Huc iſti Decemviri cum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerint, CENTVM DECVRIONES, decem Augures, ſex Pontifices conſtituerint . . .*

VER. 2. Quod Romam uſque ab Veiis profecti, in Veneris convenerint, ea rara & inuſitata res eſt. Adſcribendum hoc videtur gratiae, qua Auguſti libertus iſte in Auguſta domo florebat, ut tantum apud Centumviros iſtos potuerit.

VER. 3. *Placuit univerſis.*] Cur *Vniverſis*, enm nomina haud plus tredecim ſubjiciantur? An hi tredecim ex compromiſſo in ſeſe a collegis facto ita decreverunt? Nam Romam evocati Centumviri, cum venire omnes nequiviſſent; in hos paucos, opinor, compromiſerunt. Ita prorſus cenſeo; praeſertim ob id quod ver. 4. ſequitur, *Ex auctoritate omnium.*

IBID. *Placuit univerſis, dum decretum conſcriberetur, interim.*] Quodnam decretum intelligit? Haud dubie de Gelote iſto in Auguſtalium collegium allegendo. Hoc nim. *Julius* iſte petierat. Id quidem ei favore Principis a compromiſſariis conceſſum ore tenus fuit; nec enim ejus rei decretum, niſi Veiis, conſcribi poterat. Sed cum Julius mitti ſe in poſſeſſionem honoris inſtaret; viſum compromiſſariis fuit, ut *interim dum decretum conſcriberetur*, inter Auguſtales, ut unus eorum, ſpectaret, & cum Centumviris epularetur.

VER. 9. *Vt Auguſtalium numero habeatur aeque ac . . .*] Hoc nempe illud eſt, quod modo dixi, compromiſſarios iſtos, quocumque modo potuere, miſiſſe Julium in honoris (etſi nondum rite aditi ex defectu decreti) poſſeſſionem.

VER. 11. *BISELLIO proprio inter Auguſtales conſidere.*] Vides hinc *Biſellii* antiquitatem parem anno Chriſti XXVI. uti Conſules infra produnt. Supra in fine p.397. Adn. 22. ad Muratorianam inſcriptionem pauca admodum de *Biſellio* illevi, nondum hoc marmore inſpecto. Fabrettus ad hunc titulum adnotat, Biſellii honorem fuiſſe quidem Auguſtalium peculiarem, verum non omnium (uti Chimentellius ſuadere voluerat) ſed tantum eorum qui id conſecuti fuiſſent. Ac ſane id Fabretto totum aſſentior. Hoc ſolum addo, de quo nemo ſe ſollicitum praebuit, quaenam *Biſellii* notio fuerit, & unde fuerit ea dictio orta. Atque ea mihi vox eâdem pollere vi, qua Δίφροι apud Graecos, videtur: de quo praeſtat in imo (I) decernere.

VER.

(I) *Biſellii notio ex Graeco repetita.* Δίφρος ἡγεμονικὸς *eſt formae Biſellio ſimillimae.*

De Biſellio poſt Chimentellium, meliora quaedam Freſnius in Gloſſario attulit, ac poſtea Fabrettus ad Sueſſanam (ex Grut. p. 475. n. 3.) inſcriptionem. Mihi, ubi in ambos proxime incidiſſem, breviſſimi qualiſcumque ſpicilegii cupido inceſſit. Ab eo ordiar. Varro in IV. de L. L. Ab ſedendo (*inquit*) appellantur Sedes, Sedile . . . Sellae . . . Vbi in hujuſmodi duo, Biſellium dictum. *Ergo ab eo* Biſellium *arceſſivit, quod duos caperet. Atqui fateor equidem* Biſellium *fuiſſe duorum capax (nam ſella curulis, cujus inſtar biſellium erat, uti dicam, paullo capacior erat) nego tamen inde fuiſſe dictum; ſed potius quod Graeco nomini* Δίφρος *reſponderet. In Philoxeni Gloſſis:* Biſellium, Δίφρος. *Atqui tum in* Δίφρῳ (*quidquid in contrarium dixerit Euſtathius, cui* Δίφρος *eſt* ἀπὸ τοῦ δύο φέρειν) *tum & in* Διέδρῳ *unus non duo conſidebant. Ergo potius haec ita dicebantur, quod plicabantur, & ubi opus, explicabantur, & bipatentes erant. Qui in nummis aut anaglyptis ſellas curules vidit, is ſe biſellia vidiſſe putet. Nam ebore excepto, aliiſque ſellae curulis ornamentis, & quod erat paullo capacior, ceterum forma utrique communis erat. Quam ſellae formam,* δίφρον ἀγκυλόποδα *Graeci vocant: de quo vide Caſaubonum ad Suet. Auguſ. c. 43. Exſtant in Regio Herculanenſi Muſeo aeneae* ἀγκυλόποδες *atque plicatiles ſellae duae: quae vulgo* Sellas curules *putant, cum ſint potius biſellia, ſive bipatentes atque plicatiles ſellae: quae etiam Graecis ab eo* δίφροι *&* δίεδρα *vocabantur; etſi poſtea ſimpliciter pro cathedris uſurpabantur. Heſychius:* Δίεδρα, καθέδρα. *Suidas:* Δίεδρον, καθέδριον. *Deinde Anonymi locum affert:* ἄραντες αὐτὸν διέδρῳ . . . In biſellio *ſive ſella plicatili* ſublatum . . . intulerunt . . . *Ceterum adeo Biſellium non a duorum capacitate dictum, ut in Vejentano elogio ſupra recitato v. 10. 11. diſertim legatur*, Liceatque. ei . . . BISELLIO . PROPRIO . inter . Auguſtales . conſidere. *Nam ſi* Proprio *in biſellio ſedebat, ex eo oſtenditur, unum in eo ſediſſe, non duos. Atqui* biſellio proprio *idcirco dicitur, quia cum Auguſtales ceteri permixte in ſubſelliis aſſiderent; biſelliariis tantum dabatur, uti liceret inferre biſellium, & uti ſeorſum in proprio quiſque biſellio ſpectaret.*

Digitized by Google

(cum) *eis inito* .] IS pro IIS in monumentis veteribus regulare eſt . At quod CVM (quod claritati ſerviens interpoſui) ſcalptor omiſerit , eo refer quod compoſita regunt caſum praepoſitionis . CONvivium EIS . Totum iſtud *Inire convivium* pro *Coire in convivium* , non alibi quam in Tacito & Suet. reperi . Tacitus Ann. XV. 58. *Si convivium , ſi ſpectaculum ſimul iniſſent , pro crimine accipi*. Vbi *Inire* ad prius refertur : ad ſpectaculum vero eatenus , quia hoc cum convivio plerumque jungebatur . Item de Auguſto Suet. cap. 74. *Convivia non numquam , & ſerius inibat & maturius relinquebat ; cum convivae & cenare inciperent priuſquam ille diſcumberet , & permanerent digreſſo eo* . Jam vero *Cena publica* in Vejenti marmore (quod Adnot. 127. modo attuli) vocata fuit , quae hìc *convivium publicum* dicitur . Alibi *Epulum* , *Epulae* , *Dapes* , aliove vocabulo . Plurima erant ejuſmodi convivia publica , praeſertim in deorum aliquot (128) honorem , in feſtis quibusdam , ſtatiſque ſacrificiis atque ſollemnibus : ad quae & *Septemviri epulonum* inſtituti , qui tres initio fuerant. Adde & illa convivia , quae ludos comitabantur : quorum antiquitatem Tullii locus in III. de Orat. cap. 13. oſtendit . *Pontifices* , inquit , *veteres propter ſacrificiorum multitudinem treſviros epulones eſſe voluerunt , cum eſſent ipſi a Numa , ut etiam illud LVDORVM EPVLARE SACRIFICIVM facerent , inſtitui* . Adde Livium XXXI. 4. *Plebeii ludi ter toti inſtaurati . . . & Jovis epulum fuit LVDORVM CAVSA*. Et XXXIII. 42. *Ludi plebis per biduum inſtaurati , & epulum fuit ludorum cauſa*. Adde Dionem lib. 48. *Ludis Romanis nullum ſenatorum in Capitolio epulatum eſſe in prodigium tractum fuit* . Itaque facile crederem , cum hìc & cap. ſuperiore uno eodemq. loco de ludis epuliſque publicis lex loquatur, id argumento eſſe , ea convivia publica intelligi , quae *ludorum cauſa* fierent , uti Liv. loquitur ; niſi ſcirem plurima olim fuiſſe epularum publicarum genera : quorum aliquot in ſuperiore Adn. 128. enumeravi .

In municipiis autem non ſecus ac Romae , ſenatus ſeorſum a plebe accumbebat . Etſi poſt Auguſti obitum Auguſtalitate inſtituta , conceſſum Auguſtalibus, ſaltem biſellii honore decoratis , ut cum ſenatu epularentur . Vide Vejens decretum in Adn. 127. ad v. 12. 13. Verum nihil magis totum hunc de publicis municipiorum , coloniarumve conviviis locum illuſtraverit , quam inſcriptiones legeſque ex quibus non nihil hìc in tranſcurſu (129) adlinam .

IBID.

VER. 12. 13. *Ceniſque omnibus publicis inter centumviros intereſſe* .] Spectacolis Auguſtales ſeorſum a decuriooibus adfuiſſe dixi : at iidem convivium publicum una cum decorionibus inibant . Nec enim in menſa diſtinctio intrr utroſque fuit . Vide quae mox ad ſequentem Tabulae verſum 65.

VER. 14. *Nequod ab eo . . . vectigal Municipii . . . exigeretur*] Hoc vectigal noo ejus generis fuit , ut a Vejenti monicipio io publicum Vrbis Romae aerarium inſcreodum eſſet , ſed potius quod a ſingolis municipibus Vejentibus ipſi municipio ad publicos ſumptus perſolveretur .

Conſoles interne ſcalpti pertiurnt ad ann. Vrbis 778. Chriſti XXVI. ut aote monui .

(128) *De quibusdam publicorum conviviorum generibus* .

Variant haec genera ratione deorum , in quorum honorem fiebant . Veloti Epulum Herculis , de quo Naevius io Colace apud Priſcianum extremo lib. IX. ait : *Qui decumas partes , quantum alieni fuit , Polluxit , tribid publicando epula , Herculis decumas* . Emendavit vir plane doctus , *Herculi decumas* . Sane *Herculis* cum editis , an *Herculi* legas, parum refert . At cave *decumat* pro *decumas* mutes . Foit hoc purum putum praeconiom ; nempe quia praeco praecioente tibia ita *publicabat* (in Naevio pro *publicando* ſcribe *publicato*) HERCVLI DECVMAS . Vide ſup. ad v. 58. Adn. 123. De decumis iſtis nota omnia . Plaotus Sricho I. 3. v. 81.

Vti decumam partem Herculi polluceam .

In Campano marmore : HERCVLI . DECVMAM . FECIT, aot DEDIT. Nec enim plane teneo.

Item *Epulum Jovi* datum in Capitolio : de quo ſupra dixi pluſcula . Addam ſapidom Arnobii locum lib. VII. *Jovis epulum cras eſt . Jupiter enim cenat , magniſque implendus eſt dapibus , jamdudum inedia geſtiens , & anniverſaria interjectione jejunus*. In Novembrem incidebat . In Kalendario ruſtico : *MENS. NOVEMB. JOVIS EPVLVM* .

Sed multo plus grnera variaot ratiooe cauſarum , ex quibus epulae publicae indicebantur . Cujuſmodi cena *triumphalis* , Cena illa lautiſſima *Pontificalis* , & *Saliaris* haud minus opipara . Adde his convivia publica in magiſtratibus & hooribus ineundis , in templorum , in operum publicorum , in ſtatuarum dedicationibus . Ac ne ſingula perſequar ; quicunque ſive populum ſuffragiorum cauſa devincire ſibi , ſive benignitatis ſamam ad quemcumque caſum captare vellent , epulom publicum indicebant ; aut loco *cenae rectae* , uti loquebantur, *ſportulas* dabant .

(129) *De publicis epulis municipalibus : de cena recta & ſportulis* .

Finis nullus ſit , ſi inſcriptiones huc pertinentes

IBID. *Neve quis QVEM* &c.] Nihil aliud hoc loco molitus ſui, quam quod QVEI in QVEM verti. Nam quod mox poſt CREATVM interpoſui τὸ *eſſe*, claritatis cauſa id interjeci, quod uſitata ceteroqui ſyntaxis ſubaudiri juſſiſſet. Ergo ſic lege: *Neve quis, quem adverſus ea creatum* (eſſe) *renuntiatum erit, ibi* &c. De renuntiatione dixi ad Kap. ſuperius v. 58. *Renuntiatum erit*, tum ſcil. ab eo, qui comitiis praeeſt, tum etiam clara illa voce praeconis.

tes afferre promiſcue, aut earum delectum agere velim. Videatur Reineſii prolixus ad marmor Sueditanum (Cl. I. n. 90.) commentarius: in quo pag. 136. erudite de his diſſerit, & ad plurimas tum Gruterianas tum ſuas inſcriptiones lectorem remittit. Inter Reineſianas Surrentina Cl. VI. num. 32. elegans eſt: in qua L. Cornelius dat CRVSTVLVM ET MVLSVM (non rara haec διανομὴ in marmoribus) ac praeterea OB . HONOR . DECVRIONIBVS . MAGNAM . CAENAM . At in Puteolana Cl. VI. n. 22. T. Catinius CENam POPulo DEDIT: certam vero pecuniae ſummam decurionibus, aliquanto minorem Auguſtalibus: poſtremo PER . GRAD. X. IIII. Vbi illud PER. GRAD. exponit Reineſius *PEREGRinis ADvenis*. Sed fallitur; nam diviſiones *Per gradus* (puta amphitheatri, aut alibi) ſaepe fiebant; unde *Panis gradilis* qui per gradus diſtribuebatur. Ergo PER GRADVS colonis ſingulis denarii quini dati fuerunt. Hoc etiam pulchrum eſt, quod hic *cena recta* ſimul & *ſportulae* copulantur. Nam ſive extremis reip. temporibus, ſive ſub Caeſarib. loco cenae legitimae (quod erat, puto, plena moleſtiae) ſportulae primum dari coeptae, h. e. in ſportulis cibaria: ſub haec autem loco cibariorum pecunia, quae & ipſa *Sportula* dicta. Auguſtos apud Suet. cap. 74. *Convivabatur & aſſidue, NEC VNQVAM NISI RECTA*: credo quod ſportulas uti rem novam minus probaret; quas etiam Domitianus tanto poſtea ſuſtulit, teſte eod. cap. 7. *Sportulas publicas ſuſtulit* (publicas, inquit, non privatas) *revocata cenarum rectarum conſuetudine*. Quae confer cum Martiale III. 7. ubi Neronis ſordes ſugillat, nec non cum VIII. 50. ubi Domitiani benignitatem extollit, ita fioiens:

Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.

Praeter autem hujuſmodi largitates a viventibus profectas, fuere & illae quae teſtamento imperabantur. Cajus l. 17. §. ult. D. *de condit. & demon.* ſic poſuit: *Si cui in hoc legatum ſit, ut . . . epulum municipibus faceret* . . . L. 122. princ. D. *de leg.* I. Paullus ait: *Quod ad diviſionem ſingulor. civium, vel epulum, relictum fuerit: hoc amplius quod in alimenta infirmae aetatis, puta ſenioribus, vel pueris puelliſque* . . . Quo & Plinii (lib. VII. 18.) epiſtola pertinet, qua Caninio ſuadet, ut quam Comenſibus in epulum anniverſarium pecuniam promiſerat, ita diſponat, ut ipſe a ſe datam in alimenta ingenuorum diſpoſuit. Verum quid haec corrogo? cum nihil frequentius ſit in litteratis marmoribus, quam praedia aut grandes pecuniae relictae aut donatae municipiis, coloniis, collegiis, ut ex earum uſuris epulum publicum inſtruatur, aut vero certis legibus diſtributiones ſportularum fiant, ita ut Decurionibus opimior ſumma, minor Auguſtalibus, minima plebi detur.

Kaput XI.

68 QVAE · MVNICIPIA · COLONIAE · PRAEFECTVRAE · C · R · IN · ITALIA · SVNT · ERVNT · QVEI · INEIS · MVNICIPIEIS · COLONEIS

69 PRAEFECTVREIS · MAXIMVM · MAG · MAXIMVMVE POTESTATEM · IBEI · HABIBIT · TVM · CVM · CENSOR · ALIVSVE

70 QVIS · MAG · ROMAE · POPVLI · CENSVM · AGET · IS · DIEBVS · LX · PROXVMEIS · QVIBVS · SCIET · ROMAI · CINSVM POPVLI

71 AGI · OMNIVM · MVNICIPIVM · COLONORVM · SVORVM · QVEIQVE · EIVS · PRAEFECTVRAE ERVNT · Q · C · R · ERVNT · CENSVM

72 AGVNTO · EORVMQVE · NOMINA · PRAENOMINA · PATRES · AVT · PATRONOS · TRIBVS · COGNOMINA · ET · QVOT · ANNOS

73 QVISQVE · EORVM · HABET · ET · RATIONEM · PECVNIAE EX · FORMVLA · CENSVS · QVAE · ROMAE · ABEO · QVI · TVM · CENSVM

74 POPVLI · ACTVRVS · ERIT · PRO · POSITA · ERIT · ARIEIS · IVRATEIS · ACCIPITO · EAQVE · OMNIA · INTABVLAS · PVBLICAS · SVI

75 MVNICIPI · REFERVNDA · CVRATO · EOSQVE · LIBROS · PER LEGATOS · QVOS · MAIOR · PARS · DECVRIONVM · CONSCRIPTORVM

76 ADEAM · REM · LEGAREI · MITTEI · CINSVERINT · TVM · CVM · EASPIS · CONSVLERETVR · ADEOS · QVEI · ROMAE · CINSVM · AGENT

77 MITTITO · CVRATO · QVE · VTEI · QVOM · AMPLIVS · DIES · LX · RELIQVEI · ERVNT · ANTEQVAM · DIEM · EI · QVEIQVOMQVE ROMAE

Digitized by Google

78 CENSVM · AGEI · FINEM · POPVLI · CESENDI · FACIANT · EOS · ADEAM · LIBROSQVE · EIVS · MVNICIPI · COLONIAE · PRAEFECTVRAE
79 EDANT · ISQVE · CENSOR · SEIVE · QVIS · ALIVS · MAG · CENSVM · POPVLI · AGET · DIEBVS · V · PROXVMEIS · QVIBVS · LEGATEI · EIVS
80 MVNICIPI · COLONIAE · PRAEFECTVRAE · ADIERINT · EOS · LIBROS · CENSVS · QVEI · ABIEIS · LEGATEIS · DABVNTVR · ACCIPITO
81 S · D · M · EXQVE · IEIS · LIBREIS · QVAE · IBEI · SCRIPTA · ERVNT · INTABVLAS · PVBLICAS · REFERVNDA · CVRATO · EASQVE · TABVLAS
82 EODEM · LOCO · VBEI · CETERAE · TABVLAE · PVBLICAE · ERVNT · INQVIBVS · CENSVS · POPVLI · PERSCRIPTVS · ERIT · CONDENDA · CVRATO
83 QVI · PLVRIBVS · INMVNICIPIEIS · COLONEIS · PRAEFECTVREIS · DOMICILIVM · HABEBIT · ET · IS · ROMAE · CENSVS · ERIT · QVO · MAGIS
84 INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · H · L · CENSEATVR · E · H · L · N · R ·

C A P V T XI.

Cenſus in municipiis a locorum magiſtratib. actus, in tabulas loci publicas, tum ex iis tabulis in libros tranſcribitor : libri Romam per legatos miſſi, in tabulas in tablino condendas deſcribuntor. Romae cenſi, quo magis etiam in domiciliorum locis cenſeantur, ne adigantur.

68 *Quae Municipia, Coloniae, Praefecturae Civium Romanorum in Italia ſunt erunt, qui in eis Municipiis, Coloniis,*
69 *Praefecturis maximum magiſtratum, maximamve poteſtatem ibi habebit, tum cum Cenſor aliuſve*

VER. 68. *Quae municipia, coloniae, praefecturae civium Rom. in Italia ſunt*] Hoc toto capite, quo de cenſu agitur, numquam *Fora*, numquam audiuntur *Conciliabula*. Quid ita? An incenſa manebant? cave putes. Nam hoc credo veriſimilius: cum Municipia, Colonias, Praefecturas ſcatuiſſe viris induſtriis atque ſolertibus; tum etiam clararum urbium dignitati conceſſum eſſe, ut ipſae in munus hoc tantum vacarent: at contra quia in Foris & Conciliabulis virorum idoneorum ad rem tantam copia plerumque deerat; hoc placuiſſe, ut viris navis, qui ab Vrbe miſſi Fora & Conciliabula circumirent, res tanta committeretur.

VER. 69. *Qui in eis munic. . . . maximum magiſtratum, maximamve poteſtatem ibi habebit*] Tò *Ibi* aut ad *Italiam* paullo hinc longius v.68. nominatam refertur, aut, ſi ad *Municipia Col. Praefect.* proxime memoratas pertinere velis, παρέλκειν dicetur Hebraicâ ſyntaxi, qua relativa ſupervacuo repetuntur : *In eis municipiis poteſtatem ibi habebit*. Et hoc quidem leviculum : illud gravius, quod quo tempore haec Tabula ſcalpta fuit, nulla dum erat in his municipiis coloniiſque quinquennalicia dignitas, quae Romanae cenſurae reſponderet: proinde quae ad cenſum pertinent, ea a IIviris, IVviris, ſummove alio magiſtratu omnia expediebantur. At non diu poſtea in omnibus civium Rom. locis IIviri ſive IVviri Quinquennales (quibus marmora & auctores ubique ſcatent) inſtituti, cenſoribus Romanis reſpondentes. Dixi in

his

70 *quis magiſtratus Romae populi cenſum aget, is diebus ſexaginta proximis, quibus ſciet Romae cenſum populi*
71 *agi, omnium municipum, colonorum ſuorum, quique ejus praefecturae erunt, qui cives Romani erunt, cenſum*

his ſaltem municipiis coloniiſque olim defuiſſe peculiarem *cenſorium* magiſtratum: nam ceteroqui diu ante tempora æris hujus in coloniis illis Latinis duodecim, quas Livius XXIX. 15. ad ann. DXLIX. enumerat, videntur Cenſores minime defuiſſe, modo peculiaris (130) is magiſtratus fuerit eo nomine, & in id creatus.

VER. 69. 70. *Cum cenſor aliuſve quis magiſtratus Romae populi cenſum aget.*] Hinc oſtenditur, aut fuiſſe aut eſſe potuiſſe tempus, cum Romae cenſor nullus eſſet; & tamen, ſi quando id incideret, ad conſulum providentiam pertinuiſſe, viderent, ne populus incenſus maneret. Quid enim ſi cenſores ſive morte ſive abdicatione deeſſent? Certe anno Vrbis DCXXVII. cenſores Q. Fabium Servilianum, L. Caecilium Calvum creatos abdicaſſe, in Tab. Capit. adnotatur. Adhaec ſi Cenſor unus diem ſuum obiiſſet, collega ſe abdicare cogebatur; nec eo quinquennio alii ſubrogabantur. Cum igitur aut haec ipſa aut tale aliud evenire poſſet; merito adjicitur, *Aliuſve quis magiſtratus.*

IBID. *Dieb. ſexaginta proximis*] Hunc dierum numerum fuiſſe in re cenſuali uſitatum, apparet & ex v. 77. *Vti quum amplius dies ſexaginta* (ante finem cenſendi populi Romae) *reliqui erunt.*

IBID. *Quibus ſciet Romae Cenſum populi agi*] *Quibus ſciet*, inquit: ex fama utique. Nec enim nuntiato opus fuit; quia res tanta (quae non poterat non commovere Italiam, dum plurimi, forte fortuna ad rem gerendam Roma digreſſi, cenſus gratia ad Vrbem confertim remearent) ignorari non poterat, maxime exacto quinquennio.

VER. 71. *Colonorum ſuor. quiq. ejus praefecturae erunt.*] Quia enim non, ſicuti a municipio *Municipes*, & a colonia *Coloni* vocabantur, ita a Praefectura nomen ullum ſimile derivabatur; idcirco ea circumſcriptione utitur.

EOD. VER. 71. 72. *Omnium municipum, colonorum ſuorum, quique ejus praefecturae erunt, qui cives Rom. erunt, cenſum agito*] In ære eſt CENSVM AGVNTO pro AGITO. Hujuſmodi mendis quis non largitur impunitatem? praeſertim cum hic ſit locus pretii quantilibet: ex quo ſcil. nunc primum diſcimus, cives Romanos, qui in municipiis, coloniis, praefecturis eſſent, in ſuis quemq. urbibus cenſitos fuiſſe, ejuſq. censûs apographa ſubhaec Romam fuiſſe tranſmiſſa: de quo antea diſceptatum ſcio, imo & viris doctiſſimis placuiſſe, totam, quae poſt legem Juliam civium Rom. in Italia multitudo incredibilis erat, Romam uti cenſeretur, confluere debuiſſe: rem ſane miram atque portentoſam. Et tamen ita Manutius ſuadere voluit minime (131) ſolidis rationibus.

(130). Livius loco cit. inter celera imperatum legatis earum coloniarum ſcribit: *Cenſumque in iis coloniis agi ex formula a Romanis cenſoribus data: dari autem placere eamdem, quam populo Rom., deferriq. Romam a juratis CENSORIBVS coloniarum, priusquam magiſtratu abirent.* Niſi vero *Cenſorum* nomine non alios intelligit, quam qui in iis Coloniis ſummum magiſtratum gererent: quos videlicet a munere tunc obito *Cenſores* vocarit. Nam Romae primitus conſules, h.e. magiſtratus ſummus cenſebat populum. At demum cum conſules diutinis bellis diſtinerentur, quominus in cenſum incumberent, qui proinde diu intermiſſus fuiſſet; viſum fuit creari Romae peculiarem cenſorium magiſtratum: id quod omnes norunt. At ea ratio quae Romae valuit, in Latinis illis coloniis non valebat, in quibus magiſtratui ſummo ſatis ad cenſum otii fuiſſet: qui tum ex eo obiter dici *Cenſores* potuere.

(131) Niſi illa ſit ſolida ratio, quam Manutius (*de civit. Rom.*) ex Aſconio haurit, qui ad illud Tullii in Verr. *Cum haec frequentia totius Italiae Roma diſceſſerit* . . . ſic adnotat: *Frequentiam dicit plebis ruſticae, cui voluit judicii exitu notam eſſe integritatem ſuam.* Atqui hic cum Aſconius eam frequentiam ad *plebem ruſticam* reſtringat, ſatis ſe de agri Romani, aut non longe ab Roma poſiti, municipiis coloniiſque loqui ſignificat: quod & ſequentia confirmant. Pergit enim: *Convenerat autem ex Municipiis cujuſcumquemodi multitudo, aut propter comitia ſuffragiorum cauſa, aut ludorum . . . aut ut cenſeretur apud cenſores Gellium & Lentulum, qui tunc erant.* Nam non niſi viciniora Romae municipia Romam ad ſuffragia aut ludorum cauſa conveniebant, vix pauci ex remotioribus: tam vero proximi quam remoti municipes, poterant quidem, ſi vellent, Romae cenſeri, ut infra ex ver. 83. intelligemus; at plerique tamen in ſuis urbibus

EXCVRSIO.

Circa cenſendi locum quid ante legem Juliam Plotiamque obſervatum fuerit.

Quando igitur hunc tantum fructum ex hac Tabula capimus, ut poſt Juliam Plotiamque leges coepiſſe cives Rom. in municipiis & coloniis habitantes, qui magnam Italiae partem compleverant, in ſuis quoſque cenſeri urbibus, qui antea Romae cenſum edere debuiſſent; age videamus quibus ex priore πολιτείᾳ gradibus eo tandem ventum fuerit. Jam inde uſque ordiar, unde totius hujus diſputationis filum procedit.

Nulla ad civitatem Rom. conſequendam facilior via fuit, quam cenſus, quandoquidem etiam ſervi, ſi voluntate domini cenſi fuiſſent, luſtroque interfuiſſent, continuo cives Rom. fiebant, auctore Tullio in I. de Orat. 40. & Vlpiano in fragmentis. Quanto facilius ſociis & Latini nominis in cenſuales irrepere tabulas fuit? Itaque cum ſingulis quibuſque luſtris horum magna pars ſeſe per cenſum in Civitatem inſinuaſſent, Romaeque deſertis nativis oppidis conſtitiſſent; poſtremo anno Vrb. DLXVI. (apud Liv. XXXIV. 3.) *Legatis ſociorum Latini nominis . . . querentibus, magnam multitudinem civium ſuorum Romam commigraſſe, & ibi cenſos eſſe; Q. Terentio Culleoni praet, negotium datum eſt, ut eos conquireret; & quem M. Claud, M. Livio cenſoribus poſtve eos cenſores, ipſum parentemve ejus apud ſe cenſum eſſe probarent ſocii, ut redire eo cogeret . . . XII. millia Latinorum domos redierunt*. Deinde anno DLXXV. (apud Liv. XLI. 12. 13.) iterum Latini expoſtulant: *Cives ſuos Romae cenſos, pleroſque Romam commigraſſe . . . perpaucis luſtris futurum ut deſerta oppida, deſerti agri nullum militem dare poſſent*. Ibidem narratis quibusdam juris imaginibus, per quas illi ſuos oppidanos fallerent, poſtremo aperte *in civitatem Rom, per migrationem & cenſum* fieri tranſitum querebantur. Quorum petitionibus ſenatus ita annuit, ut etiam fraudibus in poſterum occurreret. Atque id SCtum quinquennio poſt ſancte adhuc ſervabatur. Nam anno DLXXX. (apud Liv. XLII. 10.) cur pauciora cenſa ſint capita, ea cauſa adducitur, *Quia L. Poſtumius coſ. pro concione edixerat: Qui ſociûm Latini nominis ex edicto C. Claudii conſulis* (Edictnm hoc, quod *Lex Claudia* conſularis vocatur, extat apud Liv. XLI. 13.) *redire in civitates ſuas debuiſſent, nequis eorum Romae, ſed omnes in ſuis civitatibus cenſerentur*.

Verum cum ne haec quidem remedia procederent; lex lata eſt quaedam Papia (cujus meminit Cic. pro Corn. Balbo cap. 23. Val. Max. III. c. 4. n. 5.) qua ſcitum videtur, ut ſocii & Latini nominis qui Romam migraverant, in ſua redirent. Ea nonnullis juſſa videtur haud diu ante annum DCXXIV. Ac ne ſic quidem ceſſantibus fraudibus, ad ultimum anno Vrb. DCLVIII. a L. Licinio Craſſo, Q. Mucio Scaevola coſ. lex *Licinia Mucia* prodiit de civibus regundis: de qua Ciceronem pro Corn. c. 21. & Off. III. c. 11. & Aſconium legiſſe (132) non poenitebit: ex quorum altero conſtat, eâ maxime le-

ge

bus cenſebantur, quod & erat commodius, ac tantumdem valebat. Vides ex his diſſlari penitus rationem ex Aſconio oetitam.

Ceterum non hic referam, qnemadmodum Siculorum ſocii a ſuae quique civitatis cenſoribus (forſitan ex lege Rupilia) adhuc aevo Tullii cenſi fuerint de quo lib. II. in Ver. cap. 53. Id mitto: at jam inde ab anno Vrbis DXLIX. (qui centeſimus eoque amplius ante hanc Tabulam extitit) duodecim coloniarum Latinarum (quarum quaedam proximae Romae erant, aliae non longius aberant) colonos, in ſuis quoſque coloniis, & ab ſuis quoſque cenſoribus cenſeri ab ſenatu juſſos fuiſſe Livius XXIX. 15. prodidit. Ejus locum vide in Adn. ſuperiore. Quod ſi rum, cum tam modica eſſet cenſendorum multitudo, tota cenſualis profeſſio apud locorum ſingulorum cenſores edi jubebatur; an credemus, poſt leges Juliam Plotiamque ubi maxima pars Italiae civilitatem Rom. aſſecuta fuiſſet, ad longa itinera ſuſcipienda municipes colonoſque Apuliae, Calabriae, Lucaniae, Bruttiorum, ceteroſque adactos fuiſſe, ut non niſi in Vrbe principe cenſerentur, hanc vero opprimerent intoleranda frequentia? Haec quidem ex ſuperiore Livii loco ſatis viri doctiſſimi intelligere potuiſſent. At recte eſt, quod ſero haec lamina prodiit, quae aberrantes ſententias in viam rectam reduceret.

(132) Aſconius vocat *Legem Liciniam & Muciam de civibus regundis*: quam legis inſcriptionem ſpectaſſe mihi videtur Cicero in III. Off. c. 11. *Eſſe*, inquit, *pro cive qui civis non ſit, RECTVM EST* (lege illa ſcil. *de civib. REGVNDIS*) *non licere: quam tulerunt legem ſapientiſſimi conſules, Craſſus & Scaevola*. Sed Aſconii locum recito: *Legem Liciniam & Muciam de civibus regundis, quam duo conſules omnium ſapientiſſimi tuliſſent, video conſtare inter omnes, non modo inutilem, ſed etiam pernicioſam Reip. fuiſſe*. Cur *pernicioſam* dixerit, idem Pedianus haud multo poſt declaravit. *L. Licinius*

Craſſu

72 *agito ; eorumque nomina , praenomina , patres , patronos , tribus , cognomina & quot annos*

ge abalienatis animis ſociorum bellum Italicum conflagraſſe.

At armis depoſitis , ubi civitas maximae Italiae parti impertita fuiſſet , & quidem eadem prorſus civilitas data, qua qui Romae optimo jure ſtuebantur; nullus amplius legibus illis , nec Claudiae , nec Liciniae Muciae locus fuit , nec eſſe debuit, quippe quae ſocios nomenque Latinum tenerent; nec proinde mora eſſet, quin civibus pleno jure Romanis , per municipia , colonias , praefecturas longe lateque diffuſis , liceret Romam , ſi vellent , ad cenſum edendum ſingulis luſtris commeare . Verum quo tanti ex tota Italia Romam concurſus fierent ? qui quidem & Vrbi graves imo & intolerabiles futuri erant , & intetea temporis urbes Italicas vacuefeciſſent . Itaque conſultius atque commodius viſum fuit , ſi utrumque liceret , utique pro cujuſque maxima voluntate , tum Romae , tamquam in communi patria, edere cenſum (infra v. 83.) valerent , tum etiam ſine ullo cujuſquam incommodo hoc idem oppidatim liceret . Verum pleroſque omnes in ſuis oppidis id maluiſſe , tum ex hoc ære oſtenditur, tum ex eo quod id in commune commodiſſimum videbatur.

Ante vero quam a cenſu digredior ; exſtat apud Gellium V. 19. P. Scipionis fragmentum ex oratione , *quam cenſor* (ejus autem cenſura in ann. Vrb. DCXI. incidit) *habuit ad populum de moribus :* in qua inter cetera, tamquam *contra majorum inſtituta* , culpat etiam morem iſtum : *Abſentes cenſeri jubere, ut ad cenſum nemini neceſſe ſit venire* . Brevi dicam , hoc quo ſpectet . Non enim ad ſocios & Latini nominis illos , de quibus ante dixi , pertinet : quos adeo non decuit Romae cenſeri , ut ea de cauſa leges , quas modo laudavi , exſtiterint , quibus vetabantur Romae ad cenſum occurrere , ne ſcilicet cenſu quaſi rimâ abuterentur , per quam ad perfectam civilitatem irreperent . Neque vero ad æris hujus legem, ad quam commentamur, Scipionis querela refertur; cum hoc legum Digeſtum ſit annis plus quinquaginta Scipionis cenſura poſterius . Dicam equidem quo ea expoſtulatio pertineat . Jam olim anno Vrb. DXLIX. (apud Liv. XXIX. 15. quem locum ſup. Adn. 130. retuli) coloniis Latinis duodecim imperatum fuerat, uti cenſus in ſuis coloniis ageretur , iſque , ubi actus, Romam deferretur . Et credo, quod in coloniis illis Latinis fieri jubebatur, tantumdem & in paucis , quae tunc erant , civium Rom. coloniis fuiſſe in mores inductum. Verum id Scipio cenſor haudquaquam probavit . Quanti enim laboris erat , ſi , cum anno Vrb. DCLXIV. Campani , Romae (133) cenſeri juſſi fuiſſent, multo magis non plurimarum tunc temporis Romanarum coloniarum coloni ad Vrbem metropolim cenſendi ſui cauſa convenirent? Ita tunc temporis Scipio. At poſtquam Italia paene tota in unius Rom. civitatis jura coivit; alia omnia Scipio cenſuiſſet : nec urbium innumerarum incolas de ſuis ſedibus excivisſet ad tot cenſus agendos , qui accuratius ſingulis in locis agi potuiſſent.

VER. 72. *Nomina* , *praenomina* , *patres* , *patronos* , *tribus* , *cognomina* .] Eodem plane ordine cives Romani in ſcripti lapidibus deſignantur : hoc uno excepto, quod in eiſdem praenomina nominibus anteponuntur . Verum hîc nomina ceteris praeeunt eâ , credo , de cauſa, quod antiqui nomen , non item praenomen , a nativi-

Craſſus orator & Q. Mucius Scaevola Pont. Max. idemq. orator & ICtus, legem de regendis in ſua civitate ſociis in ſuo conſulatu tulerunt . Cum enim ſumma cupiditate civitatis Rom. Italici populi tenerentur , & ob id magna pars eorum pro civibus Rom. ſe gereret , neceſſaria lex viſa eſt, ut in ſuae quiſque civitatis jus redigeretur . Verum ea lege ita alienati animi ſunt principum Italicorum populorum, ut ea vel maxime cauſa belli Italici, quod poſt triennium exortum eſt, fuerit. Hac de cauſa Pedianus *pernicioſam* dixerat.

(133) Ad an. DLXIV. Livius XXXVIII. 28. *Campani , ubi cenſerentur , ſenatum conſuluerunt . Decretum , uti Romae cenſerentur* . Rurſus mox anno ſeq. Liv. eod. lib. cap. 36. *Campani cum eos ex S. C. quod priore anno factum erat , Cenſores Romae cenſeri coegiſſent (nam antea incertum fuerat , ubi cenſerentur) petierunt , ut ſibi cives Romanas ducere uxores liceret ; & ſiqui prius duxiſſent , ut habere eas ; & ante eum diem nati , uti juſti ſibi liberi heredeſque eſſent . Vtraque res impetrata .*

73 quiſque eorum habet, & rationem pecuniae ex formula cenſus, quae Romae [*ab eo, qui tum cenſum*

tivitate ſortiebantur. Verbi cauſa qui de gente Antonia erant, ab ortu ipſo naſcebantur Antonii: at *Marcus* aut *Lucius* non ante diem luſtricum (qui maribus nonus, femellis octavus erat) ſinguli nuncupabantur.

VER. 72. 73. *Et quot annos quiſque eorum habet.*] Noſſe hoc intererat, utpote ad rationes militiae neceſſarium, uti ſciretur quo ex tempore, & quouſque eſſent obnoxii militiae. At ſub principatu, ubi poſtea cenſus nihil commune cum militari delectu habuit, propterea quia militiâ mercenariâ Romani utebantur, ratio alia; tunc enim ſcire ſingulorum aetates intererat ob eam cauſam, quam Vlpianus l. 3. D. *de cenſibus* docuit hiſce verbis. *Aetatem*, inquit, *in cenſendo ſignificare neceſſe eſt; quia quibuſdam aetas tribuit, ne tributo onerentur: veluti in Syriis a quatuordecim annis maſculi, a duodecim feminae uſque ad ſexageſimum quintum annum tributo capitis obligantur*. Itaque cenſus ſecutis temporibus edebatur, non ut quanto numero militum (uti loquitur Livius XXIX. 37.) ſed quantum pecunia valerent provinciae, in tabulis cenſûs exſtaret.

VER. 73. *Et rationem pecuniae*] Hoc eſt, fortunarum omnium cujuſq. capitis aeſtimationem. Nam ex l. 178. & l. 222. D. *de V. S. Pecuniae* nomine non ſolum numerata pecunia, ſed omnes res tam ſoli quam mobiles, & tam corpora quam jura continentur. *Rationem* vero non aliud appellat quam *Computationem*. Itaq. quam hîc lex *rationem pecuniae* vocat, eam Paullus l. 5. *de V. S.* non aliud quam *computationem patrimonii* nuncupat; nempe quia patrimonium certa pecuniae quantitate computabatur. Quo illud Terentii facit Phormione Ac. II. ſc. 3.

Ac ſi talentûm rem reliquiſſet decem; certe quia hereditatis aeſtimatio decem talentorum erat. Vide ibi Donatum. Porro non hîc neceſſe fuit omnia minutim notari, quae in cenſum deferenda eſſent; quod ea formulae, de qua mox, ambitu continebantur. Horum quaedam Florus I. 5. recenſuit, ubi de Ser. Tullio ſcripſit: *Ab hoc populus Rom. relatus in cenſum, digeſtus in claſſes, curiis atque collegiis diſtributus, ſummaque regis ſolertia ita eſt ordinata Reſp. ut omnia patrimonii, dignitatis, aetatis, artium, officiorumque diſcrimina in tabulas deferrentur, ac ſi maxima civitas minimae domus diligentia contineretur.*

IBID. *Ex formula cenſus, quae Romae . . . propoſita erit*] *Formula* in Philoxeni Gloſſis exponitur Τύπος; ut ſit proprie, opinor, cava illa forma, ex qua opere plaſtico ectypa figmenta exprimuntur: quo alluſit Seneca pater lib. 2. Contr. 13. *Non ex formula natura reſpondet, neq. ad praeſcriptum caſus obſequitur*. Seneca vero filius in II. *de clem.* 7. propius ad formulas in praetoris tribunali uſitatas accedens, ita ſcripſit: *Clementia liberum arbitrium habet: non ſub formula, ſed ex aequo & bono judicat*. Nam judices a praetore dati *Formulae* cancellis coercebantur, eoque recte *ſub formula judicare* Senecae dicuntur.

Ac praeter judiciales formulas ſive actiones; nihil non Romani domi militiaeque niſi ſub certis verborum ſollemnium conceptionibus, i. e. formulis, ſive effari ſive facere conſueverunt: quas recte viri induſtrii collegerunt. Inter cetera *Formulae* vocabulum etiam in re cenſuali tritum fuit, ut & ex hoc Tabulae loco, & ex pluribus Livianis oſtenditur. Atque ille in primis Patavini locus IV. 8. ubi cenſorio magiſtratui tum primum (anno Vrbis CCCXI.) inſtituto limites (non ſane ampli, ut initio fit) praeſcribuntur in hunc modum: *Cui* (magiſtratui) *ſcribarum miniſterium, cuſtodiaeq. tabularum cura, cui arbitrium FORMVLAE CENSENDI ſubjiceretur*. Quia ergo *formulam cenſendi* unoquoque quinquennio praeſcribere ad Cenſoris recens creati *arbitrium* pertinebat; merito in aere ſcribitur, *Ex formula cenſûs*, (ab Romano Cenſore) *propoſita*. Huc etiam facit, quod ſup. Adnot. 130. de duodecim Latinis coloniis ex Livio XXIX. 15. recitavimus: *Cenſumque*, inquit, *in iis coloniis agi EX FORMVLA AB ROMANIS CENSORIBVS data* (quippe quibus *arbitrium formulae cenſendi ſubjiceretur*, uti lib. IV. 8. dixerat) *dari autem placere eamdem, quam populo Romano*. Poſtremo quia cenſores novos non eamdem per omnia formulam,

quaſi

quaſi tralatitiam, proponere conſueviſſe, Catonis (133) aliorumque celebres cenſurae oſtendunt (in quibus plura praeter ſolitum propoſita) ea de cauſa merito hìc jubetur ita: *Ex formula, quae TVM* (a novo cenſore ſcil.) *propoſita erit*. Jam vero *Formula* plerumque cum Edicto cenſorio (134) confunditur; certe quia partem ejus Edicti perpetui notabiliorem facit. Ac de edicto cenſorio plura apud antiquos memorantur, quae ſeorſum (135) cupidis damus.

VER.

(133) In Catoniana cenſendi formula *multas res novas* fuiſſe, Nepos (quem mox initio Adnot. 135. produeam) teſtatur. Atque apud Livium XXXIX. 44. haec maxime Catonis nova repetio. *In cenſibus*, inquit, *accipiendis triſtis & aſpera in omnes ordines cenſura fuit. Ornamenta & veſtem muliebrem, & vehicula, quae pluris quam quindecim millium aeris eſſent, in cenſum referre viatores juſſit: item mancipia minora annis viginti, quae poſt proximum luſtrum decem millibus aeris aut eo pluris veniſſent, uti ea quoque decies tanto pluris quam quanti eſſent, aeſtimarentur; & his rebus omnibus terni in millia aeris attribuerentur*. Mitto alia, quae ibi ſequuntur. Item C. Claudii, Ti. Sempronii cenſura, anno Vrb. DLXXXIV. inita, formulas novas propoſuit apud Livium XLIII. 16. Veluti illa eſt de militibus in Macedoniam ſcriptis, *Vt qui eorum in Italia eſſent, inter dies XXX. cenſi prius apud ſeſe, in provinciam redirent . . . Miſſorum cauſas ſeſe cognituros eſſe, & quorum ante emerita ſtipendia gratioſa miſſio ſibi viſa eſſet, eos milites fieri juſſuros*. Alia huc pertinentia initio Adnot. 135. reperies.

(134) FORMVLA haud ferme aliud quam *Praeſcriptum* notat; tam vero hìc quam pluries alibi cum *Edicto* confunditur. Argumento eſt, quod ſicuti *Edicta proponi* dicuntur (nec enim facilius cum alio verbo *Edicti* vox jungitur) ita hìc: *Ex formula cenſus, quae Romae . . . propoſita erit*. Deinde ſicuti apud Graecos rei Romanae ſcriptores *Edicta* vix aliter quam Διατάγματα appellantur (de quo vide Budaei Comm. pag. 798. Plutarchum in Marcello laudantis) ita quoq. quae Latine *Formula*, ea Graece Διάταγμα vocatur in SCto Graece & Latine in gratiam Aſclepiadis Clazomenii aliorumque duorum facto. Exſtabat ea tabula aenea apud Fulv. Vrſinum, quae apud Grut. pag. DIII. exhibetur. In Latino (quod ab initio lacerum eſt) verſu quinto ante finem ſcribitur. *In. amicorum. FORMVLAM. referundos. curarent*: quod in Graeco ita redditur: Εἰς τὸ τῶν φίλων ΔΙΑΤΑΓΜΑ ἀνενεχθῶσι φροντίσωσιν. Deinde in Latino ver. ſeq. legitur: *Munuſque. eis. ex. FORMVLA. locum. lautiaque. Q. urb. eis. locare*. Id vero in Graeco hunc in modum habet: Ξένιά τε αὐτοῖς κατὰ τὸ ΔΙΑΤΑΓΜΑ τόπον παροχήν τε τὸν ταμίαν τὸν κατὰ πόλιν τούτοις μισθῶσαι.

(135) *De edicto cenſorio. Aliud perpetuum (in quo praeter tralatitia, etiam plura nove propoſita) aliud repentinum & pro re nata. Exempla ex Nepote, Plinio, aliis. Edictum de Latinis rhetoribus a Craſſo oratore compoſitum, eoque interprete apud Ciceronem exponitur.*

Cenſores ſtatim ab adito magiſtratu Edictum ſuum perpetuum proponebant. Perpetuum voco, quia de ratione tota gerendae cenſurae ſuae docebant populum. Pleraque in eo tralatitia erant: quaedam tamen etiam nova continebantur. Corn. Nepos in Catone cap. 2. *Cato cenſor cum eod. Flacco factus, ſevere praefuit ei poteſtati. Nam & in complures nobiles animadvertit, & MVLTAS RES NOVAS IN* (conſuetum) *EDICTVM ADDIDIT, quare luxuria reprimeretur, quae jam tum coeperat pullulare*. Quaedam ex his novis a Catone propoſitis ex Livio attuli ſupra *Adn.* 133. qua de *Formula* cenſoria agitur. Illa etiam nove addita in Edictum, quae Plin. XIII. 3. commemorat: *Certum eſt, Antiocho rege Aſiaque devictis, Vrbis anno DLXV. P. Licin. Craſſum, L. Jul. Caeſarem cenſores edixiſſe, nequis venderet unguenta exotica*. Vt & illud eorumdem cenſorum apud eumd. Plin. XIV. 14. *P. Lic. Craſſus, & L. Jul. Caeſar cenſores an. Vrb. cond. DLXV.* (male in editis DCLXV.) *edixerunt nequis vinum Graecum Amineumque octonis aeris ſingula quadrantalia venderet*. Idem XXXVI. 2. *Exſtant cenſoriae leges, glandia in cenis glireſque & alia dictu minora apponi vetantes*. Et VIII. 57. *Sicuti glires, quos cenſoriae leges . . . cenis ademere*.

Celebre vero illud, quod de *Latinis rhetoribus* exſtat, pars ne ejus Edicti, quod ab inito magiſtratu ſtatim a cenſoribus proponebatur, an potius ex repentinis iis, quae pro re nata cenſores componebant, fuerit, parum intereſt. Id vero cum ſit unum ex monumentis ad cognoſcendum pulcherrimis, huc non invitus adſcribam. Ac ſane tum Suetonius initio libri *de clar. rhetor.* tum Gellius XV. 11. cenſorium, quod dico, edictum retulerunt: quod in Gellio tale eſt. *Cn. Domitius Aenobarbus, & L. Licinius Craſſus cenſores* (anni DCLXI. ut ex Faſtis Capit. colligit Pighius: at Plinius anno variat) *de coercendis rhetoribus Latinis ita edixerunt. RENVNTIATVM. eſt. nobis. eſſe. homines. qui. novum. genus. diſciplinae. inſtituerunt. ad. quos. juventus. in. ludum. conveniat. Eos. ſibi. nomen. impoſuiſſe. LATINOS. RHETORAS. Ibi. homines. adoleſcentulos. dies. totos. deſidere. Majores. noſtri. quae. liberos. ſuos. diſcere. et. quos. in. ludos. itare. vellent. inſtituerunt. Haec. nova. quae. praeter conſuetudinem. ac. morem. majorum. fiunt. neque. PLACENT. neque. recta. videntur. Quapropter. et. his.* (in Sueton. tum hìc, tum ſexto hinc verbo eſt *iis*: in Edicto ſcriptum fuiſſe puto aut IEIS aut contracte IS? ex quibus ſcioli [illegible] HIS) *qui. eos. ludos. habent. et. his. qui. eo. venire. conſuerunt. viſum. eſt. faciundum. ut. oſtenderemus. noſtram. ſententiam. NOBIS. NON PLACERE*. Sollemnia porro ſunt ſententiae Cenſorum verba *Placet*, *Non placet*, gravitatis pleniſſima: propterea quod a cenſoribus facti ſui rationem afferri non decebat.

Jam vero *Rhetoras Latinos* quoſnam Edictum appellet, paucis accipe. Tam Gellius hìc quam Suetonius loco cit. quoddam SCtum de philoſophis & rhetoribus ab Vrbe exigendis (quod fuit LXX. paullo plus annis hoc edicto cenſorio antiquius) recitaverant: qui philoſophi rhetoreſque recte non alii Cauſabono videntur fuiſſe, quam ex illorum mille Achaeorum numero, quos poſt Perſei bellum ex patria exciros, in Vrbe aut per Italiam per annos complures Reſp. detinuit. Horum excultiſſimus quiſque (nam & Polybius ille clari nominis auctor in eo numero fuit) cum ſui admirationem concitaſſent; non eſt dubitandum quin ad ingenuos adoleſcentes Romanos ad paria ſtudia provocandos,

dos,

74 *populi acturus erit*] *propoſitꝫ erit*, *ab iis juratis accipito*; *eaque omnia in tabulas publicas ſui*

75 *municipii referenda curato*; *eoſque libros per legatos* [*quos major pars* (ſenatorum) *Decurionum* , *Conſcriptorum*

VER. 74. *Ab iis juratis accipito*] Formula jurandi cenſoria haec erat: EX ANIMI TVI SENTENTIA: de qua ſup. p. 240. Adn. 46. quaedam animadvertiſſe memini. Atque hoc fuiſſe cenſorium jusjurandum , etiam Livii locus docet XLIII. 17. ubi de ſevera C. Claudii & Ti. Gracchi cenſura ſic narrat : *In cenſu accipiendo populi* , *milites* . . . (ab ſignis abſentes) . . . *in provinciam cogebant : cauſas ſtipendiis miſſorum cognoſcebant : & cujus nondum juſta miſſio viſa eſſet* , *ita jusjurandum adigebant : EX TVI ANIMI SENTENTIA*, *tu ex edicto C. Claudii*, *Ti. Sempronii cenſorum in provinciam Macedoniam redibis* , *quod ſine dolo malo facere poteris* .

VER. 74. 75. *Eaque omnia in tabulas publicas ſui municipii* (ſicubi unum loco trium nominum brevitatis cauſa adſcribitur , *municipii* vox deligitur , quia haec Tabula in municipio Heracl. ſcalpta fuit) *referenda curato*] Tabulas publicas non alias quam aeneas capere oportet ; maxime cum hujuſmodi tabulae una cum ceteris condi in tabulario loci debuerint. Ac ſane Tabularum cenſoriar. Larinatium meminit in Cluentiana Cicero cap. 14. *Illum* (Oppianicum) *tabulas publicas Larini cenſorias corripuiſſe*, *decuriones univerſi judicaverunt*. Ead. orat. *Dum eum fuiſſe Oppianicum conſtabit* , *qui tabulas publicas municipii ſui corrupiſſe judicatus ſit* . Hae nim. illae ſunt , quas æs noſtrum totidem verbis *Tabulas publicas ſui municipii* vocat.

VER. 75. *Eoſque libros*] Eos intelligit, qui ex Tabulis publicis in tabulario loci condendis redacti fuerunt . Ad condendum enim tabulae aeneae diuturnitatis cauſa deligebantur : ad uſum vero quotidianum libris ex charta Aegyptiaca convolutis maxime utebantur , iiſque potiſſimum bibliothecarum plutei ſtipari ſolebant : quod nos non tantum ex antiquitatis memoria novimus, verum etiam ex bibliotheca in Regiis Herculanei effoſſionibus detecta , hiſce papyraceis voluminibus referta . Iidem libri chartacei , utpote leviſſimi , translatu facillimi erant. Itaque municipii unius receoſio , quae tabulas plurimas aeneas haud dubie implebat, in libros haud ita multos redigebatur, portatu facillimos . Tabulae igitur (de quibus verſu ſuperiore) in municipii tabulario condebantur: libri Romam convehebantur. At Romae cenſuales ii libri rurſus in tabulas publicas (uti ver. 81. diſerte notatur) haud dubie æreas , in tabulario populi Rom. condendas , referebantur .

IBID. *Per legatos*] Fortaſſis ne minus decem . Nam ſicuti cum ab Roma legatio mittebatur , denos (136) mitti ſollemne fuit; non decuit numero pauciores Romam adle-

dos , ac porro inſtitnendos , maxime ut ἄλφιτα ſibi pararent , ſeſe dederint . Hi ergo ſuut philoſophi thetoreſque illi qui tunc temporis, VTI ROMAE NE ESSENT , cautum illo SCto fuit . Atqui hi jam ex ſe ſtirpem Romae reliquerant ; ac poſtea pet Italiam vagantes , ab eâdem docendi profeſſione non deſtiterunt. Etgo exſtitere poſtea ex Latinis Achaeorum diſcipulis, qui ludos aperirent, ſeſeque uti a Graecis σοφισταῖς (ſic enim illos ah Vrbe pulſoſ uno verbo , quod & philoſophos & rhetoras ſignificaret , Athenaeus vocavit) diſtinguerent , *Latinos Rhetoras* vocati juſſerunt . Hoc ita eſſe, Craſſus ipſe, qui eos coercuit , ſubobſcure ſignificat , dum apud Tullium in III. de Orat. cap. 24. loquens inducitur . *Verborum*, inquic, *eligendorum* . . . *facilis eſt ratio* . . . *rerum eſt ſylva magna* . *Quam cum Graeci* (illi ante plus LXX. annos ah Vrbe pulſi) *jam non tenerent* , *ob eamque cauſam juventus noſtra dediſceret paene* (a Graecis illis) *diſcendo* ; *etiam Latini* (Rhetores ii , contra quos Craſſus edictum propoſuit) *ſi diis places* , *hoc biennio magiſtri dicendi exſtiteruut* . *Quos ego Cenſor edicto meo ſuſtuleram : non quo* . . . *acui ingenia adoleſcentium nollem* ; *ſed contra ingenia obtundi nolui* , *corroborari impudentiam* . Haec apud M. Ciceronem interloquitur Craſſus . Tam ex his vero , quam & ex iis quae ſequuntut , apparet , ab oratore tanto in novis magiſtris illis non tam artem ipſam rhetoricam, quam fucatae nervoque carentis eloquentiae vitium, quod tum graſſabatur , ne ſerperet latins , fuiſſe coercitum .

(136) Livius XXXIII. 9. *Decem legati MORE MAIORVM* , *quorum ex conſilio T. Quinctius Imp. leges pacis Philippo daret* , *decreti* . Et XXXVII. 55. ait Aſiaticis legationibus reſpondiſſe ſenatum *Decem ſe legatos MORE MAIORVM miſſurum*. Simile illud eſt, quod in Tullio Phil. XII. c. 12. reperio: *Bellis*, inquit , *confectis*, *decem legatis permitti ſolet MORE MAIORVM*, nim. ordinare ac diſceptando componere controverſias . Quo etiam ſpectat illud apud Cic. lib. II. in Ver. c. 13. P. Rupilii decretum : *Quod* , inquit , *is de decem legatorum ſententia*

Digitized by Google

76 *ad eam rem legari mitti cenſuerint tum, cum ea res conſuleretur*] *ad eos qui Romae cenſum agent*

77 *mittito ; curatoque, uti quum amplius dies ſexaginta reliqui erunt,* [*ante quam diem ii, quicumque Romae*

adlegari: nec re ipſa aliter plerumq. fieri conſuevit. Livius XXIX. 15. *Decreverunt, ut Conſules magiſtratus, denoſque principes Nepete, Sutrio, Ardea, Calibus, Alba, Carſeolis, Sora, Sueſſa, Setia, Circeis, Narnia, Interamna (eae namque coloniae in ea cauſa erant) Romam excirent : iis imperarent quantum quaeque earum coloniarum militum dediſſet populo Rom. ex quo hoſtes in Italia erant, duplicatum ejus ſummae numerum peditum daret*. Deinde quos *denos* principes (h. e. qui *Decem primi* vocabantur, Graecis δέκα πρῶτοι) appellaverat, *legatos* vocat his verbis: *Siqui ex iis recuſarent, retineri ejus coloniae magiſtratus, legatoſque placere*. Cicero pro Sex. Roſcio cap. 9. *Decurionum decretum fit, ut Decem-primi proficiſcantur ad L. Sullam*. Mox: *Legati in caſtra veniunt*. Mox rurſus: *Capito, qui in decem legatis erat*. Ac de eo rurſus ibid. c. 38. Ex his tamen duobus exemplis, quibus non alii legati quam decem-primi fuere, conjicere quis poſſit, in Tabula noſtra, qua non decem-primi allegabantur, ſed (uti ſequitur) *quos major pars decurionum cenſuerint*, non neceſſe fuiſſe decem numero mitti, maxime ne Vrbi Romae ex nimio legatorum concurſu, undiq. ab Italicis circa urbibus miſſo, moleſtia crearetur. Quis enim ſcit, an non id cauſam edicto Veſpaſiani poſtea praebuerit? de quo ita Marcianus teſtatur l. 4. §. ult. *Praecipitur autem edicto divi Veſpaſiani omnibus civitatibus, ne plures quam ternos legatos mittant*. Neque is numerus exemplis Reip. liberae temporum caret. In fine versûs hujus ſcalptor ex incogitantia omiſit *τὸ Senatorum*.

VER. 76. *Tum CVM*] *Cum* ubi praepoſitio eſt, non aliter quam per C ſcribitur: ubi vero conjunctio eſt, ut hoc loco, modo per C exaratur, ut hîc & nón raro alibi : modo (ac paribus ferme in hoc ære vicibus) per Q : ſed ita ut non duplex V (quod antiqui vitabant, ſcribentes *Voltis* pro *Vultis*, & alia eodem modo) ſed VO ſequatur, nempe QVOM non QVVM: quod alterum in hoc ære nuſquam.

IBID. *Tum, cum eas RES* (in ære PIS: quippe cum ſomno ſcalptoris exciderint, ut ſaepe alias, tranſverſae lineolae) *conſuleretur*.] Inſolens planeque ſingularis conſtructio videbatur, niſi hanc ipſam αὐτοτάτην ſyntaxin in Plauti Menaechmis reperiſſem Ac. IV. ſc. 3. v. ult. *Ibo, & conſulam hanc rem amicos, quid faciundum cenſeant*. Vbi vides *Conſulo* cum duplici accuſativo conſtrui, perſonae uno, altero rei, aeque ac *Celo*, *Doceo* & ſimilia. In horum autem paſſivis perſona in caſum rectum tranſmeat, cum quo verbum conveniet : res vero quarto caſui ſtabiliter affixa permanet, ut *Conſulo ſenatum eas res*, paſſive vertemus, *Conſulitur ſenatus eas res*, Eaque videtur hujus loci conſtructio, ſubauditâ perſonâ, h. e. *Senatu*. *Cum* (Senanatus) *eas res conſuleretur*. Atq. haec dicta ſunto, ſi quo pacto mendae ſuſpicionem ab hoc tabulae loco amoliri ſatagimus. Atqui ſupervacuus labor; quia nihil facilius eſt, quam hoc loco EAS RES pro *Ea res* fuiſſe errore ſculptum. Nec enim aliter in SCto Bacchanalium (ſcalpto anno Vrb. DLXVII. quod praeter alios, etiam Fabrettus edidit pag. 427.) trib. locis (nim. ver. 5. 6. & 12.) eadem haec formula iteratur eisd. verbis : DVM · NE · MINVS · SENATORIBVS · C · ADESENT · QVOM · EA · (non *eas*) RES · CONSOLERETVR. Item in *Lege parieti faciundo*, quae in Tabula Puteolana anno Vrb. 648. inſcripta fuit, prope finem legitur (apud Grut. p. 207.) . . . *Arbitratu. duovir. &. duoviratium. qui. in. conſilio. eſſe. ſolent. Puteolis. dum. ni. minus. viginti. adſient. CVM. EA. RES. CONSVLETVR.*

tia ſtatuit, quam LEGEM illi RVPILIAM vocant. Praeter haec vero, alia in Briſſonio reperies in II. de Form. c. 153. Etſi interdum pauciores fuiſſe miſſos ex eod. Livio conſtat. Non ſunt vero cum his confundendi legati illi qui rectoribus provinciarum decernebantur. De legatis hujuſmodi decem Caeſari dandis plurib. in locis Cicero, ut I. Fam. 7. Or. de prov. conſ. c. 11. alibi.

78 *cenſum agent, finem populi cenſendi faciant*] *eos adeant, libroſque ejus municipii, coloniae, praefecturae*

79 *edant; iſque Cenſor* [*ſive quis alius magiſtratus cenſum populi aget*] *diebus quinque proximis* [*quibus legati ejus*

80 *municipii, coloniae, praefecturae adierint*] *eos libros cenſus, qui ab iis legatis dabuntur, accipito*

81 *ſine dolo malo: exque iis libris, quae ibi ſcripta erunt, in tabulas publicas referenda curato, eaſque tabulas*

82 *eodem loco* [*ubi ceterae tabulae publicae erunt, in quibus cenſus populi perſcriptus erit*] *condendas curato.*

VER. 78. *Libroſque ejus municipii . . . edant.*] *Edere* eſt unum ex verbis Juris, ut vel ex Pandectar. lib. 2. titulo 13. (qui inſcribitur, *De edendo*) conſtat. Proinde multae inde oriuntur juris locutiones, ut *Edere acta* & *actorum exempla*, *actionem*, *ſpeciem litis*. Item *edere formulam*, *judicium*, *inſtrumenta*, & plurima de hoc genere. In re vero cenſuali uſurpabatur *Edere cenſum*. Vtitur lex 4. §. 9. D. *de cenſibus*, ubi ſic loquitur Vlpianus: *Quae poſt cenſum editum nata, aut poſtea quaeſita ſint, intra finem operis conſummatis profeſſionibus edi poſſunt.* Suetonius in Calig. cap. 38. *Arguebat & perperam editos* (137) *cenſus, quibus poſtea quacumque de cauſa quidquam incrementi acceſſiſſet.* Ad has locutiones cenſuales & hic locus pertinet, *Edere libros* censûs. De *libris* dixi ad ver. 75.

VER. 79. 80. *Diebus quinque proximis . . . accipito*] Vbi terminus aſſignatur breviſſimus, ſolebant quinque dies praeſtitui. Appianus in I. ἐμφυλ. fine pag. 368. *Adſcriptum erat legi, ut ſi plebs eam ſciviſſet* (τὴν βουλὴν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ) *ſenatus intra quintum diem ſe legi pariturum juraret: qui recuſaſſet, ſenatu moveretur.*

VER. 81. *Accipito ſine dolo malo*] Dolus committi poterat, ſi libros addendo aut demendo corrumperet, ſineretve, aut quidvis aliud ſtrueret fraudis. *Corruptarum* tabularum cenſualium meminit in Cluentiana Cic. cap. 14. *Illum publicas tabulas Larini cenſorias corrupiſſe* &c. Vide ſup. ad ver. 74. 75.

IBID. *Exq. iis libris, quae ibi ſcripta erunt, in tabulas publicas referenda curato*] Vides hîc diſtinctionem librorum a tabulis publicis. Illi ad praeſentem uſum compoſiti erant: qui etſi in tablinis populi Rom. aſſervati, & ad omnem uſum deprompti (138) haud tamen perennitatem pollicebantur. At *publicae Tabulae* & ab aenea duritie, & a loco in quo conditae, ad perpetuitatem tranſmittebantur. Jam de loco videamus.

VER. 82. *Eaſq. tabulas eodem loco, ubi ceterae tabulae publ. erunt, in quib. cenſus populi perſcriptus erit, condendas curato*] Si tantum ſcripſiſſet, *Eodem loco, ubi ceterae*

terae

(137) Caſaubonus mavult, *Perperam editi cenſus.* Siqui enim in deferendo fallebant, ii aut aerarii fiebant, aut ipſi bonaque eorum venibant. Sed vulgata lectio tolerari poteſt, & quidem eod. ſenſu.

(138) *De libris cenſoriis duo Dionyſii loca explicantur.*

De his libris intelligi par eſt τὰ τιμητικὰ γράμματα apud Dionyſium lib. IV. p. 225. ubi cenſitorum a Servio rege numerum ita confirmat: ὡς ἐν τοῖς τιμητικοῖς φέρεται γράμμασιν. Ibi interpres: *Vt in cenſoriis tabulis legitur.* Maluiſſem *Libris*. Etſi Dionyſii aevo difficile eſt, veteres Servii libros aetatem tuliſſe; ac propius fidem eſt, non niſi obi Roma ex Gallica favillâ exſurrexit, tum libros cenſorios veteres fuiſſe, quocumque modo licuit, reparatos, & quidem non ſine cenſorum admiranda illa diligentia, quam tantopere idem alibi praedicat.

Nam lib. 1. pag. 60. *Quod ſi retrorſum*, ait, *captae Vrbis tempora ſupputes uſque ad L. Jun. Brutum, L. Tarquinium Collatinum, primos Romanorum poſt expulſum regium dominatum conſules; exſiſtent anni CXX., ſicut apparet tum ex aliis multis, tum ex* (τῶν καλουμένων τιμητικῶν ὑπομνημάτων) *iis, qui cenſorii commentarii dicuntur, quos a patribus filii per manus accipiunt, & ipſi poſteris pari cura tradunt, haud ſecus quam ſacra paterna. Hi per viros illuſtres ſervantur in familiis cenſoriis. In eis invenio, altero ante captam Vrbem anno cenſum populi Rom. habitum: cui, ſicuti & aliis, tempus adſcriptum eſt hoc modo: L. Val. Potito, T. Manlio Capitolino conſulibus, poſt expulſos reges anno CXIX. Vt intelligatur, ſequentem annum, quo Galli irruperunt, expleſſe numerum annorum CXX.*

Haec tamen, quae poſterorum induſtriâ ſuppleta & concinnata fuiſſe dixi, vereor ut aetate illa, proborum & fortium quam acutorum hominum feraciore, ſatis tuta ab hallucinationibus fuerint.

terae tabulae publicae erunt; potuiſſet fortaſſe quiſpiam, minus gnarus antiquitatis, de publico aerario populi Rom. quod in aede Saturni erat, cogitare; quippe in quo non tantum publica pecunia, ſed & plebiſcita, SCta, leges omnes in aes inciſae aſſervabantur. Verum quid moramur, cum verbis ſequentibus, non quivis *tabularum publicarum* locus deſignetur, ſed earum nominatim, *in quibus cenſus populi perſcriptus erit?* Non alium vero hujuſmodi locum fuiſſe, quam qui in Aventino erat & *Libertatis Atrium* vocabatur, ex Livio & aliis exploratum habeo. Et antiquorum quidem loca de Libertatis tum aede tum Atrio (in quo tabularium cenſorium fuiſſe ajo) in cupidorum gratiam ſeorſum omnia in imam (139) chartam conjeci.

Ceterum in Atrio iſto cenſores conventus habuiſſe ſuos, ibique tabularium cenſuale exſtitiſſe, diſerte Livius ad ann. Vrb. DLXXXIV. lib. XLIII. 18. reſtatur his verbis: *Cenſores* (ii erant C. Claudius Pulcher, Ti. Sempronius Gracchus) *extemplo in Atrium Libertatis aſcenderunt*. Signate *Aſcendiſſe* dicuntur, quod id atrium in monte Aventino eſſet: illuc autem haud dubie ut in conſuetum conventus cenſorii locum aſcendunt. Pergit Livius: *Et ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque TABVLARIO, & dimiſſis ſervis publicis, negarunt ſe prius quidquam publici negotii geſturos, quam judicium populi de ſe factum eſſet.* Privatorum atria in porticibus habuiſſe tablina, ex Vitruvio cognoſcimus. At Libertatis Atrium cum praecipue cuſtodiendarum cenſualium tabularum aliorumque talium monumentorum cauſa exſiſtĕret; non potuit non ampliſſimo inſtrui tabulario. Ampliſſimum dico, veluti diviſum in conclavia plurima, ut recenſiones omnes, per tribus, loca & annos diſcretae, in ſuis pinacothecis compoſitae exſtarent.

At inquis, ſi de Atrio Libertatis hic agitur, cur non parſum rantae hujus loci πολυλογία fuit? Quo enim tot verborum circuitus (*eod.* inquit, *loco*, *ubi ceterae tabulae publicae erunt, in quib. cenſus pop. perſcribendus erit, condendas curato*) cum ἁπλῶς ſcribere potuiſſet: *In atrio Libertatis condendas curato?* An, quia forte aliquâ id atrium vel poterat ardeſcere, vel aliud humanitus pati, eâ de cauſa, quo lex (quam perpetuo valituram neceſſe eſt)

(139) *Loca antiquorum de Aede, deque Atrio Libertatis ordinatim digeſta.*

Praeter *Atrium Libertatis*, templum etiam eidem deae ſacratum fuit: utrumque in Aventino, & ita veriſimiliter, ut unum alteri adhaereret. Verum utrum aedes atrio antiquior fuerit, an contra, ao poſtremo verius ſub idem tempos exſtructum otrumq. fuerit, igooratur, ac parum ſcire intereſt. Hoc unum ſcio, aedem Libertatis paullo poſt an. Vrbis qoingenteſimum videri factam, quippe qoam jam olim Gracchus (ejus Ti. Gracchi pater, qui anno Vrbis DXXXIX. erectis in ſpem libertatis volonibus, claram de Poenis victoriam ad Beneventum reportavit) in Aventino fundaverat, auctore Livio in modo dictae victoriae oarratione, lib. XXIV. cap. 16. extremo. *Digna res viſa, ut ſimulacrum celebrati ejus diei Gracchus, poſtquam Romam rediit, pingi juberet in aede Libertatis, quam pater ejus in Aventino ex multaticia pecunia faciendam curavit dedicavitque.*

Sed omiſſa aede ad Atrium me refero. I. Livius ad ann. Vrb. DXLI. primam injicit *Atrii Libertatis* mentionem lib. XXV. 7. his verbis: *Cuſtodiebantur* (obſides Tarentini) *in Atrio Libertatis*.

II. Mox ad ann. DLIX. lib. XXXIV. 44. *Atrium Libertatis, & Villa publica ab iiſdem* (cenſoribus Sex. Aelio Paeto & C. Coroelio Cethego) *refecta amplificataque*. Non igitur ea ex incendii aut ruinae vi *refecta* iotelligit, quia *amplificata* dicit. Amplificari vero neceſſe fuit, quia creſceote numero civium, prior ambitus oon ſatis erat cenſoriarum Tabularum numero continendo. Porro etiam Villam publicam initio cenſoriis uſibus inſerviiſſe, declarat Publius Victor Reg. IX. ita deſcribens; *Villa publica, ubi primum populi cenſus eſt actus in Campo Martio*. Victor id ex Livio IV. 22. didicerat: *Eo*, inquit, *anno* (CCCXXI.) . . . *Cenſores Villam publicam in Campo Martio probaverunt: ibique primum cenſus populi eſt actus*. Etiam Varronis aevo in Villa publica cenſus habebatur, ut in Adnot. ſeq. notabitur. Nunc ad Liviaoum locum (XXXIV. 44.) a quo diverti, redeo. Quid ſi enim, cum utriuſque ſimul ſpatia laxata ab his cenſoribus fuerint; utrumqoe aedificium perſtitit in eadem cenſûs cauſa eſſe?

III. Anno Vrb. DLXXXIV. apud Liv. XLIII. 18. *Cenſores* (C. Claud. Ti. Sempron.) *extemplo in Atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque tabulario* . . . Locum integrum ſuperne recitavi, & illuſtravi.

IV. Aono DLXXXV. apud Liv. lib. XLV. 15. *Poſtremo eo deſcenſum eſt, ut ex quatuor urbanis tribubus unam palam in Atrio Libertatis ſortirentur, in quam omnes qui ſervitutem ſerviſſent* (libertinos haec circuitio cootinet) *conjicerent. Exquilinae ſors exiit. In ea Ti. Gracchus pronuntiavit, libertinos omnes cenſeri placere.*

Nec aliam poſt id tempos Atrii Libertatis nec apud Livium (cujus ſequentes Decades deſiderantur) nec alibi mentionem, temporis notâ inſignitam, reperio: credo quod poſt id tempus Atrii hujos incendium illud acciderit, quod Feſtus in PROBRVM nutu tantum deſignat. Atque id ſero tandem ſub Auguſto refectum fuit: de quibus omnibus in ſeq. Adnot. dicetur.

adverſus caſus omnes munita eſſet; conſulto verborum conceptionem ita hoc loco temperari placuit, ut in omnia loca, quae aliquando cenſorio tabulario deſtinanda eſſe contingeret, verba legis convenirent? Quid ſi vero re ipſa fere anno Vrbis DC. Atrium Libertatis arſerit, nec niſi ſub Auguſto reſtitutum fuerit? An igitur intermedio tempore (quo ſcil. hoc Digeſtum prodiit) aliter poterat locus tabularum cenſualium deſignari, quam generalibus verbis, quae nempe locis omnibus temporibuſq. congruerent? Quae hîc ταχύτερον deformavi, ea ſeorſum (140) elimata, ſi tanti erit, videbis.

VER.

(140) *De tempore Atrii Libertatis incenſi, deque ejusdem ſub Auguſto reſtitutione. Loca Feſti, Ovidii & Ciceronis de Atrio Libertatis explicantur.*

Duobus potiſſimum auctorum locis haec diſputatiuncula vertitur: prior Feſti eſt, ex quo inflammationis tempus praeter propter arguitur: alter ex Suetonio reſtitutionem ejus ſub Auguſto declarat. In Feſti Farneſianis (in *PROBR. Virg. Veſt.*) ita exſtat: *Probrum Virginis Veſtalis, ut capite puniretur, vir qui eam inceſtaviſſet, verberibus necaretur, Lex fixa in Atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt.* Superiora Feſti, ſublatâ prava interpunctione in editis obviâ, ita, uti vides, diſtinxi: ex qua vera diſtinctione vides, huoc eſſe verborum ordinem: *Lex* (nempe *ut probrum Virg. Veſt. cap. pun. vir q. e. inc. verb. nec.*) *fixa in Atr. Lib.* &c. Mox ita ibid. ſequitur: *Vt ait M. Cato in ea oratione, quae De Auguribus inſcribitur.* Locus quantilibet aeſtimabilis, quippe ex quo primum hoc diſcimus, leges, quae ad rem cenſoriam pertinerent, io Atrio Libertatis, uti par erat, fuiſſe fixas. Quare illud *Fixa in Atrio Libert. cum multis aliis legibus*, cave aliter interpreteris, quam de legibus cenſoriis aliis; ſicoti & illa de probro Veſtalium non niſi ad cenſoriam animadverſionem pertinebat: ceterum leges alterius generis nihil minus quam in Atrio illo, ſed in Aerario publico populi Rom. condebantur.

Alterum, quod ex Feſto diſcimos, eſt Atrii Liberratis incendium: idq. diſcimus auctore Carone illo Cenſorio. Hunc ajunt non ante annum Vrbis DCIV. obiſſe; etſi ex Livii calculis videtur ſerius e vivis ſublatus. Quare cum Feſti locus videatur ex Carone totidem verbis deſcriptus; ex eo oſtenditur, recens id incendium fuiſſe. *Incendio conſumpta eſt*, inquit. Non male ergo Atrii huius conflagrationem circiter annum Vrbis ſexcenteſimom fiximus.

Ac mihi videtur, niſi me Tullius fallit, de eo atrio reparando ſub Caeſaris dictatura fuiſſe agitatum: ſed ei conſilio mors dictatoris interceſſir; de quo in fine dicam. Nunc vero id tantum exploratum habeo, ejus reſtitutionem non niſi imperio Auguſti deberi: de quo Suetonios cap. 29. ubi opera ab eo principe facta retuliſſet, addit: *Sed & ceteros principes viros ſaepe hortatus eſt, ut pro facultate quiſque monumentis vel novis vel refectis & excultis urbem adornarent. Multaque a multis exſtructa ſunt* ... Inter cetera, *Ab Aſinio Pollione Atrium Libertatis*.

Porro in Idus Apriles hojos Atrii dedicatio incidebat, ſi recte Ovidii verba ad eum diem Faſt. IV. interpretor:

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
Jupiter: hac illi ſunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
Atria Libertas coepit habere ſua.

Atque equidem non dubito quin feſtum illud in Idus iocideos, non antiquioris illius atrii, quod arſerat, ſed refecti fuerit. Sic enim ſemper obtinuit, ut refecti aedificii dedicatio antiquioris ἐγκαίνια oblitteraret. At illud longe pulchrius, quod ex eodem Naſone diſcimus, hoc primum Atrium tecitationibus poetarum, hiſtoricorumque patuiſſe: quod ſibi relegato negatum, ita queritur:

Nec me, quae doctis patuerunt prima libellis
Atria, Libertas tangere paſſa ſua eſt.

Ex his ergo vides, æris hujus, quod poſt Legis Joliae tempora ſcalptum ſuit, leges non inepte a nobis medio intervallo inter antiquioris Atrii Libertatis incendium, interq. Auguſtei reparationem digeſtas adſtrui. Quo quidem medio tempore optimates ad teficiendum id Atrium ſpectaſſe ſemper crediderim: ſed cum id turbulentiſſimis Reipub. temporibus nondum licuiſſet; neceſſe tunc temporis ſuit, locum in quo Tabulae cenſuales condi opporteret, verborum circuitu deſignari: *Eaſque*, inquit, *Tabulas eodem loco ubi ceterae tabulae publicae erunt* (loco proprium non erat nomen, propterea quia temporarius locus erat, non ſedes perpetua) *in quibus cenſus populi perſcriptus erit, condendas curato.* Ea ratio circuitionis hujos.

Venio nunc ad Tullii de Libertatis Atrio locum. Is io IV. ad Att. 16. ubi Pompooium ſuum de Baſilicae Paulli magnificeotia certiorem feciſſet, ira pergit, ut jocetor ſe cum amicis Caeſaris aedificationes immaoes in aoimo habere, quarum & deſormationem proponit. *Itaque Caeſaris amici (me dico & Oppium: dirumparis licet) in monumentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas (ut forum laxaremus, & uſque ad Atrium Libertatis explicaremus) contempſimus ſexcenties H. S. Cum privatis non poterat tranſigi minore pecunia*... Quo loco *Atrium Libertatis* (quouſque forum laxandum erat) aedificatione illa non excludebatur, ſed comprehendebatur, ita ut illud jamdiu incenſum reficeretur. Nam ibidem poſt *Septorum* magnificam conſtructionem, adnmbratur a Cicerone & *Villae publicae* refectio. *Simul adjungetur huic operi Villa etiam publica:* in qua ſcil. Livius IV. 22. & Victor Reg. IX. ut ante dixi, initio cenſum actum fuiſſe ſcripſit: imo in qua Varronis aevo populus cenſebatur. Sic enim de ea loquitur in III. de R. R. cap. 2. *Vbi cenſores cenſu* (h. e. in cenſu agendo) *admittant populum.* Et joco quidem Tullius, ex perſona amicorum Caeſaris, horum operum adumbrationes nuntiat. Ex bis tamen apparet, inter cetera ſub Caeſaris monarchia de Arrio Libertatis, deque Villa publica (quorum utrumque ceoſorium aedificium erat) fuiſſe cogitatum. Quare non immerito tandem Pollio Atrium Libertatis, quod Caeſari non licuerat, Auguſti hortatu refecit.

Sed & Augoſtus ipſe aliquid ſymbolae contulit. Nam qui *Atrium Libertatis* reparari ab Aſinio ſivit, ipſe aedem ejusdem deae teſecit. Niſi me marmor Ancyranum fallit, in cuins oppoſito latere, ſerie I. v. 7. 8. 9. eſt· AEDES ... IVNONIS. ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. AEDEM. LARVM. IN. SVMMA. SACRA. VIA. &c.

83 *Qui pluribus in Municipiis , Coloniis , Praefecturis domicilium habebit , & is Romae cenſus erit , quo magis*
84 *in Municipio , Colonia , Praefectura hac lege cenſeatur , ex hac lege nihil rogatur .*

VER. 83. *Qui plurib. in munic. . . domicilium habebit , & is Romae cenſus erit . . .*] Videtur hinc intelligi, eos qui plurib. in urbib. domicilium haberent, hoc in more habuiſſe, uti Romae, tamquam in communi patria cenſerentur; hoc enim multo plus dignitatis habebat.

VER. 84. *Quo magis in munic. cenſeatur , E. H. L. N. R.*] In hac ſollemni conceptione ex vi ſequentis formulae E·H·L·N·R· fit, ut τὸ QVO. MINVS vim (κατα-φατικὴν) affirmandi habeat; ſicuti QVO· MAGIS (quod mere τῷ *Quo minus* opponi, ad v. 43. dictum fuit) abnutivum eſt· His miſſis: licebat, cui pluribus in locis domicilia ſuppeterent, ſive in uno illorum locorum, prout commodum erat, ſive (quod uſitatius fuit) Romae cenſeri. Haec vero non anguſte, uti ſonant, accipienda puto (uti non niſi in iis hoc valeat, qui in pluribus locis habitacula habent) verum & ad eum extendi, cui in uno municipio domus fuerit, veriſimile ſit; modo cenſitionis in Vrbe editae exemplum in ſuum municipium perferatur. Sed quae ſcripta non ſunt, praeſtare nolo. Porro in illa formula E·H·L·N·R. primam ſingularem expoſui *EX*, idq. ære hoc auctore v. 2. At aliis eſt *Ejus*, aut *Eorum*.

K a p u t XII.

85 QVEI · LEGE · PL VE · SC · PERMISSVS EST · EVIT · VTEI · LEGES · INMVNICIPIO · FVNDANO · MVNICIPIBVSVE · EIVS · MVNICIPI · DARET
86 SEIQVIS · IS · POST · H · L · R · INEO · ANNO · PROXVMO · QVO · H · L · POPVLVS · IVSERIT · ADEAS · LEGES · MVNICIPIEIS · FVNDANOS
87 ITEM · TENETO VTEI · OPORTERET · SEI · EAIRES · AB EO TVM · QVOM · PRIMVM · LEGES · EIS · MVNICIPIBVS · LEGE · PL · VE · SC · DEDIT
88 ADEAS · LECES · ADDITAE · COMMVTATAE · CONRECTAE · ESSENT · NEVE · QVIS · INTERCEDETO · NEVE · QVID · FACITO · QVOMINVS
89 EA RATA · SINT · QVOVEMINVS · MVNICIPIS · FVNDANOS · TENEAT · EISQVE · OPTEMPERETVR ·

COMMENTARII

CAPITIS SVPRA SCRIPTI

ANTELOQVIVM

*De Municipio FVNDANO , populis FVNDIS , Municipi-
buſque FVNDANIS .*

KAput XII. ita incipit : QVEI · LEGE · PL · VE · SC · PERMISSVS · EST · FVIT · VTEI · LEGES · IN · MVNICIPIO . FVNDANO . . . DARET · Deinde ver. 86. & 89. ejus Municipii cives *Municipes Fundanos* vocat . Quis enim vero haec non ad Fundos Latii referat ? At equidem prorſus aliud eſſe contendo . Ab hac confutatione ordior. Prius enim quid non ſit id , quo de quaeritur , diſcuti , deinde quid ſit , ordo jubet · Subhaec de *Populo fundo* dicam; ex *Fundi* enim

voce

voce *Fundani municipii* interpretatio oritur. Ac ſane *Anteloquium* iſtud quorſum evaſurum ſit, vereor. Quantum certe providere valeo, dubito an non ipſum, cui praeit, Kapitis Commentarium longitudine ſuperaverit.

PARS PRIOR ΑΝΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ.

Fruſtra eos eſſe, qui FVNDANVM de Latii Fundis interpretentur, aut ſiquod forte aliud ignotum oppidum comminiſcantur.

Fundi in Latio Adjecto oppidum ſuit, cujus cives, *Fundani*. De eo hîc loqui Tabulam numquam inducere animum potui. Etenim hoc legum Digeſtum commune fuit omnibus municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis poſt legem Juliam atque Plotiam Romana civitate donatis. Cur igitur ex ea univerſitate legum atque locutionum ad oppidum Fundos privatim deſcenderetur, eique uni nominatim hac lege conſuleretur? Quiane, inquis, etſi Digeſtum ipſum commune omnium ſuit; tamen Digeſti exemplum iſtud, cum in uſum Fundanae urbis ſcalptum ſuiſſet, Fundos in fine Tabulae nominari non inconveniens fuit? ſicuti & in fine ſingulorum exemplorum facile eſt, eas urbes ſuiſſe nominatas, in quarum uſum ſcalpta illa ſingula fuerant. Nec enim aliud excepturos eſſe providere queo.

Atqui darem equidem ſane manus, niſi certiſſimum eſſet, hanc laminam non niſi Heracleae inciſam fuiſſe. Etenim Pſephiſma vetuſtiſſimum illud, quod Dorica dialecto in poſtico Digeſti hujus exaratum, interpretati initio ſuimus, nomen urbis Heracleae & Heracleenſium gerit illorum, a quibus ſcriptum fuerat. Deinde eadem haec lamina (in cujus, ut ſaepe dixi, una parte Heraclienſe Pſephiſma, in altera hic legum pandectes exaratur) tamen ſi quidem Fundis eruta ſuiſſet, dici poſſet, Fundanos olim eâ laminâ caſu aliquo illuc perlatâ abuſos fuiſſe, ut in ejus vacua parte exemplum legum a ſe obſervandarum deſcriberetur. Nunc vero haec ærea tabula Heracleae primos natales habuit, quo primum tempore Graece ſcripta fuit: Latina vero averſæ paginæ ibid. ſe ortam ex eo fidem facit, quod ibidem olim nacta fuerit ſepulturam. Nam (ut in Prologo, quem in fronte totius operis poſui, praedictum fuit) pauci admodum anni ſunt, ex quo bilinguis hujus laminae (junctim cum gemella ſorore ſua) ſepulcrum in eod. Heraclienſi agro detectum ſuit, unde & ambae natales traxerant. Quid ergo nunc poſt annorum prope bis mille poſſeſſionem, quam Heraclea jactat, Fundano oppido in hoc legum municipalium exemplum juris eſſe poſſit, ut ſibi vindicet? Praeſertim cum & alia natalium Heraclienſium indicia in idem amice conſpirent.

Quorum vel maximum illud eſt, quod æris hujus verſus vix ullus ſit, qui non ſcripturae mendis plurimis graviſſimiſque foedetur. Cujus rei cauſam non alio conferre poſſumus, quam quod a Graecis, vix tunc Latine balbutientibus, in Graeco Heracleae Municipio ſcalptum ſuerit: cum contra in Graecis duobus eorumdem Heraclienſium pſephiſmatibus vix uſquam litterulae unius lapſum deprehendere queas. Ac vide quam paria de Ancyrano Auguſti breviario ſenſerit (141) Caſaubonus. At vero ſi Fundis, h. e. in Latii meditullio, ſcalpta haec tabula ſuiſſet; ſoloecon *ibi* nullum, nec quid niſi rite ὀρθογραφούμενον deprehenderetur: ſicuti nulla aut rariſſima in Legibus auctoritate publica in ſolo Latino ſcriptis σφάλματα reperiri ſolent. Itaque non dubito, veteres illos Fundorum incolas (ſi quando caput ab Inferis ſuſcitarent) numquam ſore, ut adduci poſſint, ut æris hujus ſcripturam, puerilibus ubique mendis inquinatiſſimam, pro ſua agnoſcant. Cum ergo non Fundis ſed Heracleae haec lamina fuerit exarata, quid potuit Heraclienſibus venire in mentem, ut peculiariter

(141) Caſaubonus inter cetera, quae ſuis in Ancyranum marmor animadverſionibus praeloquitur, haec in fine habet: *Videntar Ancyrani & petiiſſe & impetraſſe a ſenatu facultatem transferendi in templum Auguſti, quod in ipſoram urbe erat, hunc rerum geſtarum ejas indicem: quem manu Graecorum linguae Latinae prorſus imperitorum ſuiſſe vel Romae deſcriptam, vel poſtea ſculptum, res clamat ipſa: adeo multa ſunt perperam & contra omnem Latinitatem expreſſa*. Ita vir ſummus. Qui ſi hanc Heracleae tabulam inſpexiſſet; prae hac non dubitaſſet compellare marmor illud, *O fons Blandaſiae ſplendidior vitro!* Ita prae noſtro hoc Augiae ſtabulo naevi in illo tam lacero marmore pauciſſimi deprehenduntur. Equidem verrucis æris hujus non offendar, modo ex iis vultum dignoſcam.

riter de oppido Fundano neſcio quid iſtud, quod hoc ultimo capite continetur, caverent?

Quid quod, quo tempore haec Tabula prodiit (nim. poſt legis Juliae tempora) Fundi non inter Municipia numerabantur, ſed potius inter Praefecturas illas, quo Praetor Vrb. quotannis magiſtratum aliquem jure dicundo mittebat? Id ſi quis eſt, qui ſibi oſtendi ex hiſtoria cupiat; per ſumma capita ſeorſum (142) Fun-

(142) *Fundorum in Latio viciſſitudines. Frontinus explicatur: cujus aevo Fundi adhuc praefectura fuit. Quibusdam, quae fort. objici queant, obviam itur.*

Anno Vrb. CDXV. Fundanis civitas ſine ſuffragio data. Verba Livii VIII. 14. haec ſunt: *Campanis equitibus honoris cauſa, quia cum Latinis rebellare noluiſſent, FVNDANIS & Formianis, quod per fines eorum tuta pacataque ſemper fuiſſet via, civitas ſine ſuffragio data.*

Mox anno 422. Fundani Privernatibus bellum Romanis inſerentibus ſe ſociarunt: quo tempore nihil amplius quam in capita conjurationis animadverſum, ceteris Fundanis parcitum, ſcribit Livius VIII. 19.

Anno Vrbis DLXV. ſuffragii lationem obtinuerunt. Livius XXXVIII. 36. *De Formianis, Fundaniſque municipibus, & Arpinatibus C. Val. Tappas trib. plebis promulgavit, uti iis ſuffragii latio (nam ante ſine ſuffragio habuerant civitatem) eſſet . . . Rogatio perlata eſt, at in Aemilia tribu Formiani & Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent.*

Quid poſt id tempus Fundi deliquerint, quare in praefecturae formam redigerentur, & quidem inter praetorias inferioris ordinis, ex veterum auctorum naufragio ignoramus. Tantum ex Feſto diſcimus, Fundos fuiſſe praefecturam. Qui quidem in verbo PRAEFECTVRAE ubi eas numeraſſet, in quas populi Rom. ſuffragio quotannis praefecti mittebantur, deinde eas recenſet, in quas Praetor urbanus quotannis mittebat, ut, inquit, *Fundos, Formias*, ceteras. Atq. id Fundis ante Legis Juliae Plotiaeq. tempora (i. e. antequam haec Tabula ſcalperetur) accidiſſe, certum habeo; quia, uti mox dicam, poſt civitatem Latinis datam, non erat cur rebellarent, eâq. cauſâ punirentur. Itaq. æris hujus aetate Fundi non inter Municipia, ſed inter praefecturas numerabantur. Nec ea conditio deſivit: niſi ſi Fundos colonia deducta fuerit. Exemplo id Capuae oſtendi poteſt: quae non ante deſiit praefectura eſſe, quam Caeſar conſulatu ſuo illuc coloniam deduxiſſet. Atque idem facile & Fundis accidit: de quibus Frontinus ita ſcribit, quaſi ſub Auguſto demum ager ejus fuerit aſſignatus. Sic enim in lib. de Coloniis loquitur: *FVNDI oppidum muro ductum. Iter populo non debetur. Agri ejus cultura juſſu Auguſti veteranis eſt aſſignata. Ceterum in ejus jure & in publicam reſedit.*

Verum haec ultima Frontini verba mihi ſalivam cient: *In ejus*, ait, *jure & in publicum reſedit.* Dicam quod ſentio. JVS ubi de urbium conditione ſtatuque agitur, jurisdictionem notat. Velleius II. cap. 4. de colonia a Caeſare Capuam deducta ſic narrat: *XX. millia civium eo deducta, & JVS ab his reſtitutum poſt ann. circ. CLII. quam . . . Capua in formam praefecturae redacta erat.* Quem locum, refingendo varie voculam JVS, vexarant interpretes. At ipſe ſup. pag. 393. Adn. 10. docui, *Jus* eſſe jurisdictionem. Eam Capua in praefecturam redacta, magiſtratibus concilioque ablatis, amiſerat. Sed demum *JVS* (ait Velleius) *ab his* (coloniis) *reſtitutum*, quia ſimul reddita jurisdictio.

At contra quia Fundos nulla deducta eſt Colonia, ſed tantum *Agri ejus cultura juſſu Auguſti veteranis eſt aſſignata*; ob hanc meram aſſignationem nihil de priore oppidi ſtatu deceſſit. Eoque apte Frontinus notavit: *Ceterum in ejus* (Auguſti) *JVRE & in publicum reſedit.* Ergo etiam ſub Caeſaribus praefectura erat (ſicuti & ſub Gordiano adhuc Peltuinum praefectura fuit: de qua pag. 396.) eoque *in Auguſti jure & in publicum reſidebat*. Hoc ultimum dicitur, quia adhuc praetor urb. nempe publicus magiſtratus, eo aliquem cujuſcumq. nominis praefectum jure dicundo mittebat.

At nequid diſſimulem eorum, quae opponi mihi poſſe providerim; duo adverſari dictis video. I. Sueton. in Caligula c. 23. *Liviam Auguſtam proaviam . . . ignobilitatis quadam ad ſenatum epiſtola arguere auſus eſt, quaſi materno avo DECVRIONE FVNDANO ortam.* Si Fundis decurionum ordo erat (& quidem ſub ultima Reip. tempora, aut ſub Julii dictatura) non videtur praefectura fuiſſe. II. Horatius in deſcriptione itineris ſub IIIviris acti ita narrat:

Fundos Aufidio Luſco praetore libenter
Linquimus, inſani ridentes praemia ſcribae,
Praetextam & latam clavum prunaeq. batillum.

Quis non videt haec ſupra praefecturae conditionem?

Reſpondeo, vel ſi hinc conſtaret Fundos ex infimo praefecturae ſtatu enataſſe; id ſero accidiſſe oportere. Nam antea Feſtus (qui ex Verrio Flacco ſua contraxerat) inter praefecturas numeraverat; talemq. fuiſſe jam ante Juliam legem neceſſe eſt. Nam deinde poſt civitatem datam nulla cauſa fuit, cur mos ille vetus reduceretur, ut ad caſtigandas infidas urbes, aliquae in formulam praefecturarum redigerentur: certe quia poſt civitatem communicatam, omnes in fide permanſerunt.

Dein ex Frontino, Suet. & Horatio non conſtat, Fundos de praefecturae ſtatu emerſiſſe; quia Frontinus coloniam deductam non dicit, ſed culturam tantum agri Fundani veteranis aſſignatam ab Auguſto. Ceterum in Auguſti & in publico IVRE reſediſſe ait, h. e. permanſiſſe ſpoliatam.

Decurionis Fundani appellatio apud Suet. non probat fuiſſe coloniam aut Municipium. Capua dum adhuc praefectura eſſet, ſuum habebat conventum, in quo optimates (ſive *decuriones* eos cum Suet. voces, ſive *Conſcriptos* cum Peltuinate tabula, quam dedi pag. 396.) in commune conſulebant. Atque is Capuae praefecturae conventus ut ibi dixi, Ciceronem inter patronos cooptavit. Jam quod Aufidius Luſcus *Praetor* Horatio dicatur, id Acro quemlibet *magiſtratum* interpretatur, ſive *Duumvirum*: quas voces quia verſus non capiebat; praetorem Horat. dixit: quod pro cujuslibet nominis magiſtratu, quem Praetor Vrb. in Fundanam praefecturam mittebat, accipi oportet; *Praetor* enim non aliud quam *eum qui praeeſt* deſignat. Ac merito Fundanus praetor Horatio de ſe riſum praebuit. Ad ſummam numquam effugies, quin *Fundi* praefecturarum praetoriarum agmen duxerint, ac proinde ultimo æris hujus Kapite (ubi *Municipii Fundani* mentio eſt) deſignari nequiverint.

Digitized by Google

Fundorum viciſſitudines recenſebimus. Quocirca *Fundanam municipium* & *Fundani municipes* capitis hujus nihil prorſus commune cum *Fundis* Latii adjecti habent.

Hactenus dicta cuivis vel refractario aſſenſum extorſerint. Tamen reſtat adhuc argumentum ex æris hujus verbis petitum, multo maximum : quod quia neſcio quo pacto raptim haec ſcribenti exciderat; cogor nunc demum ſub prelo hîc paucis addere.

Nam Kaput XII. cui immoramur , ita incipit : *Qui . . . permiſſus eſt , uti leges in Municipio Fundano . . . daret , SEI QVIS . . . in eo anno proxumo . . . ad eas leges addiderit , commutaverit , conrexerit* &c. Quibus verbis docemur , fuiſſe alicui negotium datum ut in *Municipio Fundano* has leges promulgaret , itemque ſi videretur , adderet , mutaret, corrigeret . Atqui ſi de Fundis Latii tantum agebatur ; is certe legum promulgator idemq. corrector, homo unus aliquis certus fuiſſet ac vulgo notiſſimus. Quis ergo locus fuiſſet duobus ſequentibus monoſyllabis SI QVIS ? Nunc vero quia FVNDANVS nomen univerſi generis eſt, plurima municipia continens (quae quidnam ſibi velint , pluribus Parte ſeq. exſequar) idcirco locus fuit τῷ *Si quis* ; quia ſcil. inter tot *Fundana* municipia potuit aliquod eſse, in quo nihil in hoc legum pandecte mutari , legum dator ille, cui id municipium obtigiſſet , neceſſe putaret.

PARS ALTERA ΚΑΤΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ.

CAPVT I.

Populi Fundi notio quaenam . Locutiones æris noſtri hujuſmodi , MVNICIPIVM FVNDANVM , MVNICIPES FVNDANOS non niſi ad qualitatem populi fundi pertinere , quam Gellius explicat . Cur FVNDANVS quatuor ſyllabis , & non FVNDVS duabus hîc uſurpetur .

Quaenam Populi *Fundi* notio fuerit, ex Gellio, Feſto, copioſius autem ex Ciceronis Corneliana conſtat. Sed Tulliana, quippe magnis difficultatibus impedita , poſtea ſuo loco viderimus : Gelliana tantum , utpote expeditiora , hîc afferam . Gellius ergo XVI. 13. ubi plura de Municipiis enotaſſet , ita colligit : *Municipes ergo ſunt cives Romani ex municipiis , legibus ſuis & ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes* (ut in legione ſcil. veluti cives militarent , non in auxiliis veluti ſocii) *a quo munere capeſſendo appellati videntur* (Municipes), *nullis aliis neceſſitatibus ; neque VLLA Populi Rom. LEGE ADSTRICTI , ni in* (143) *quam populus eorum fundus factus eſt* . Porro vox *Fundus* tum Ciceroni , tum etiam Feſto , itemq. Gellio (quos ſuo loco teſtes producam) non aliud eſt quam *Auctor*, ſive ſponſor, quiq. in id , de quo agitur , adſentitur . Habes quid populus fundus ſit . Huc igitur *Municipium fundanum*, itemque *Municipes fundani* æris noſtri pertinent . Nam *fundum fieri* in leges Romanas , id municipiorum, non item coloniarum erat. Municipes enim extrinſecus in civitatem Romanam adſciſcebantur , legeſque quas volebant , admittebant : Coloni autem jam ab origine prima Romani cives, legibuſque Romanis adſtricti fuerant.

At inquis, ſi ita ſit, cur non vox ipſa

(143) *Gellii locus interpunctione reſtitutus .*

Locus hic has ſubiit vices . Ediderat olim Stephanus , veſtigiis MScriptor. ductus : *Ni , inquam , populus eorum* . . . Id poſteriores editi ita mutarunt : *Cum numquam pop. eor.* (in meo Gryphiano an. 1550. *Pop. Rom.*) *fundus fue. eſſet* . At in Thyſii & Oiſelii editione revocata eſt Stephaniana lectio : *Ni , inquam , pop. eor. fun. factus eſt* . Hanc retinuit accuratiſſima Gronov. editio anni 1706. niſi quod pro NI reponitur NISI (quod in Regio cod. & in Logd. Maj. repertum fuit) proque ea tantula mutatione Gronovius filius paeana canit . Quaſi vero monoſyllabum *NI* non ſit Gelliano ſtylo , archaiſmis indulgentiori , longe convenientius, quam *NISI* diſyllabum . Hoc mitto. At illud *Inquam* , utpote frigidum atque otioſum , tu ne dubita in monoſyllaba duo diſpeſcere, ac legere , *Ni IN QVAM populus eorum fundus factus eſt* . *Fundus* aeque ac *Auctor* (quod idem ac *Fundus* eſt) & cum genitivo & cum dativo & cum praepoſitione caſum quartum regente conſtruitur . De patrio caſu non eſt dubium . Tertio jungitur apud Ter. Adel. IV. ſc. 5. v. 37. *Auctor his rebus quis eſt* . Apud Cic. VIII. At. 3. *Legibus . . . contra auſpicia ferendis auctor* . Imo in Plautioi Trioommi Ac. V. ſc. 1. v. 7. ipſa vox *Fundus* cum dat. nectitur : *Vt quae cum ejus filio Egi , EI REI FVNDVS* (i. e. auctor) *pater ſit potior* . Feſtus videtur eid. caſui copulaſſe : *FVNDVS dicitur populus eſſe rei , quum ulienus , hoc eſt Auctor* . Cum quarto vero caſu Cic. II. Phil. 26. *Auctores ad liberandam patriam* . IX. Att. 13. *Ceteris auctor ad te adjuvandum* . At ante τὸ *Quam* aptius IN quam AD uſurpatur . Hinc Gellius : *IN QVAM fundus.*

ipſa *Fundus* uſurpata fuit? aut quid opus fuit id nomen producere, ita ut *Fundanus* exſiſteret? Quia, inquam, *Fundus* ſubſtantivi potius, quam adjectivi per tria genera variabilis, naturam gerit. Cum ergo *Municipium Fundus* non recte diceretur; adjectivum inde nomen *Fundanus* (quo nunc primum hujus æris ope lexica Latina ditantur) derivari neceſſe fuit, quod cum ſubſtantivis omnium generum necti poſſet. Accedit ea ratio verior, quod vox *Fundus* numquam niſi de populo tantum uſurpatur a Cicerone, Feſto, Gellio: qua ratione Municipium, ſi quidem populi fundi eſſet (nam ut poſtea ſuo loco dicam, poterat & populi eſſe non plane fundi) id non Municipium *fundus*, ſed *Fundanum* (i.e. *populi fundi*) dici oportuit. Ac pari ratione non *Municeps Fundus*, nec *Municipes Fundi* (quippe cum vox *Fundus* populi, non civium ſingulorum eſſet) dicebantur, ſed *Municipes Fundani*, ut in hac Tab. ver. 86. 89. *Fundanus* autem eâdem a *Fundus* productione fit, qua a *Pagus*, *Paganus*: a *Vicus*, *Vicanus*: tot alia.

C A P. II.

Municipii notionem olim fuiſſe tenebricoſam, & qua de cauſa. Tenebras ei notioni offuſas ære noſtro Heracleinſi diſpelli.

De ejus vocabuli obſcuritate graviter expoſtulat Gellius lib. XVI. cap. tertiodecimo ineunte his verbis: *MVNICIPES & MVNICIPIA verba ſunt dictu facilia, & uſu obvia: at neutiquam reperias qui hoc dicit, qui ſcire ſe plane putet quid dicat. Sed profecto aliud eſt, aliud dicitur*. Ab his exorſus lamentis, etiam extremo capite conqueritur, *Obſcura oblitterataq. eſſe municipiorum jura, quibus uti jam per ignotitiam non queunt*. Atque hoc ultimum verum fuiſſe aetare Gellii, ex dicendis conſtabit. Mulro etiam plus caliginis quam lucis ex Feſto, quamvis multus in hoc vocabulo ſit, affunditur: quod eum legenti conſtabit.

Ejus vero obſcuritatis cauſa non una fuit. Praecipua orta eſt tum ab hominibus non exacte & accurate id verbum uſurpantibus, tum in primis ab aetatibus profecta videtur; quippe cum ſucceſſu temporum mirum quanta in acceptionibus nominum immutatio fiat. Nam ante legem Juliam plura municipiorum genera fuerunt; ea vero inter ſe parum accurate apud auctores diſtincta. At poſtea jura municipiorum per Juliam legem non parum murara fuere. Adhaec ſub principatu quis ignorat *Municipii* vocabulum modo cum coloniis confuſum, modo univerſe pro quibuslibet locis acceptum? Sexcenta hujuſmodi loca ex auctoribus ejus temporis, & ex libris Juris produci poſſent. Quid quod etiam ab iis, qui municipia ſedulo a coloniis praeſecturiſque diſtinguerent, tamen municipiorum genera (nec enim uniuſmodi erant) permiſcebantur? ex quo caligo ei rei offuſa fuit. Poſtremo ii ipſi, qui eorum genera inter ſe diſtinguere conati fuerunt, ſatis implexe id egerunt: cujuſmodi ſunt multa illa, quae Feſtus in *MVNICEPS EST*, & paullo nitidius in *Municipium* (144) congerit.

Nnn Arqui

(144) *Feſti de Municipiorum generibus locus. VENIO proprium fuiſſe Municipiorum verbum, ſicuti PROPAGARI Coloniarum. Quo pacto Feſti genera tria Municipiorum diſtingui debeant.*

Feſtus in *Municipium* tria eorum genera diſtinguit, quorum primum hujuſmodi eſt. *Municipium*, inquit, *id genus hominum dicitur, qui, cum Romam VENISSENT, neque cives Rom. eſſent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum* (ſive *munus capiendum*; nam a munere capiendo dicti *Municipes*) *una cum Rom. civibus, praeterquam de ſuffragio ferendo aut magiſtratu capiendo; ſicut fuerunt Fundani*, & quos alios nominat. De ſecuudo ſie ait: *Id genus hominum definitur, quorum civitas univerſa in civitatem Romanam VENIT, ut Aricini* &c. De tertio: *Id genus hominum definitur, qui ad civitatem Rom. ita VENERVNT, uti municipia eſſent SVA* (ſie Ms. de eo mox) *cujuſq. civitatis & coloniae* (*Coloniae* vox hoc loco eur addatur, mox ex Vlpiano deelarabimus) *ut Tiburtes* &c. Porro haee ultima ſie in Vlpiano l. 1. D. *ad Municipalem* declarata reperio: *Sed nunc abuſive Municipes dicemus SVAE* (non *ſua*, uti modo male in Feſti ſcriptis & edit.) *cujuſque civitatis* (etiam ſi ſit eolonia) *cives: utputa Campanos, Puteolanos*. Nam *Capua* & *Puteoli* tune colonia erant; eoque Feſtus *SVAE Civitatis & coloniae* dixit.

In his omnibus definiendis verbum VENIO uſurpatur, tamquam Municipiorum peculiare. Nam etiam ſupra in MVNICEPS EST idem Feſtus definierat: *Municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam VENISSENT: quibus non licebat magiſtratum CAPERE, ſed tantum MVNERIS partem*. Ergo appoſite Gellius lib. XVI. cap. 13. extremo ita inter *Municipia*, & *Colonias* diſtinxit, ut illa in civitatem *VENIRENT*, hae ex civitate *PROPAGARENTVR*, addens: *Sed Coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non enim VENIVNT extrinſecus in Civitatem, nec ſuis radicibus nituntur* (quae duo Municipiorum vult eſſe peculiaria) *ſed ex Civitate quaſi PROPAGATAE ſunt*.

Fal-

Atqui diſcrimina illa magnam partem ad aetatem lege Julia Plotiaque antiquiorem pertinent. Nam deinde poſt leges illas cum civitas pleno jure maximae parti Italiae donata fuiſſet, municipia omnia (ea dico, quae donatione illa continebautur) ad unam formulam redacta fuerunt, ita ut omnia civium Romanorum eſſent & quidem cum latione ſuffragii, aſſignatione tribûs, jure censûs, ceteriſque Romanae civilitatis juribus atque ornamentis. Niſi quod etiam forſitan poſt legem Juliam & hanc Heracleenſem tabulam, etſi Italiae municipia omnia civium Rom. eſſent, adhuc tamen inter ea diſtinguebatur. Nam ſi illud *Fundanum* quod *Municipio* adjicitur, non mere ἐπιθέτως, ſed διακριτικῶς uſurpatur, tum neceſſe erit poſt ſociale bellum, Italica certe municipia, alia *fundana*, alia non *fundana* fuiſſe. Quae diſcuti ante non poſſunt, quam de *populo fundo* cap. ſeq. dicam. Atque equidem de municipiis memini quaedam dixiſſe ſup. ad ver. 9. (ubi prima eſt municipii mentio) pag. 391.

C A P. III.

Populi fundi interpretationem nullo tempore non impeditam fuiſſe. De duorum ſuperiorum ſaeculorum ſuper eo concertationibus.

FVNDVS, quatenus juris vocabulum eſt, controverſae notionis fuiſſe, declarat in primis Corneliana Ciceronis oratio, in qua ſuper eo verbo Tullius cum Balbi accuſatore litigat: declarat etiam veterum auctorum in ea voce exponenda diſſenſus. Siquidem Feſtus ita expoſuit: *Fundus dicitur ager . . . FVNDVS quoque dicitur populus eſſe rei, quam alienat, hoc eſt Auctor*. Item in Orat. pro Balbo accuſator quam saepiſſime eâdem notione uſurpat, Tullio alia omnia ſentiente: quod ſuo loco videbimus. Accedit Plautus Trinummo Actu V. ſc. 1. *Nunc mihi is* (pater) *propere conveniendus eſt, ut quae cum ejus filio-Egi, ei rei FVNDVS* (i. e. auctor) *pater ſit potior eo*. Sed & Gellius XIX. 8. ad hanc notionem accedit: de quo mox.

At notio altera de *populis fundis* in Balbiana Tullii totum caput VIII. implet, quod deinceps expendam; ac praeterea a Gellio XVI. 13. ita uſurpatur, nihil ut nitidius eſſe queat. Haec ibi Gellii verba ſunt: *Municipes ergo ſunt cives Rom. ex municipiis, legibus ſuis & ſuo jure utentes . . . nullis aliis neceſſitatibus, neque ulla populi Rom. lege adſtricti, ni in quam POPVLVS eorum FVNDVS FACTVS EST*. Nec idem ab hoc ſignificatu diſcedit XIX. 8. *Non ut hujus ſententiae* (de *Harenae* nomine, de quo diſceptabatur) *LEGISQ. FVNDVS ſubſcriptorq. fierem*. *LEGIS* addidit, quia *Sententiae fundus* metaphoricum erat. Ex his vides, dupliciter *Fundi* vocem acceptam fuiſſe, ſive ut *Auctorem* alienationis, contractuſve notaret (ut in Plauti Trin.) ſive ut populi alicujus (ubi *Fundus* dicitur) conditionem ſtatumque deſignaret. Etſi eodem utraque acceptio redit, ut cap.V. oſtendam.

Ac Tulliana in primis pro Corn. Balbo oratio Ciceronis cum Balbi accuſatore concertationem ejuſmodi continet, quae jam inde a ſaeculo XVI. viris eruditis negotium faceſſivit. Quo tempore Sigonius primum, mox Manutius, Ant. Auguſtinus, Hotomannus, parum honorifice de Cicerone decreverunt, dum veriorem eſſe accuſatoris interpretationem pronuntiarunt quam Oratoris; hunc enim cauſae ſuae velificantem, pervertiſſe interpretationem *Populi fundi*. Ac tum quidem his IVviris Hadr. Turnebus IV. Adv. 12. reſtitit. At poſtea medio ſuperiore ſaeculo ex levi neſcio qua (145) ſcintilla, diſcidii gram-

Falluntur ergo qui primum Feſti genus de hominibus ſingularibus Romam profectis, non de toto oppido capiunt. Imo toti urbi indultum, uti *munus fungerentur* cum Romanis civibus, teſtante Livio VIII. 14. *Fundanis & Formianis civitatem ſine ſuffragio datam* (& quidem omnibus, ut cauſa datae oſtendit) datam autem, ſive in Vrbe Roma, cum ibi *munus fungerentur* ſive in militia, in qua iis indultum uti militarent in legione tamquam cives, non in auxiliis uti ſocii.

Habes genus primum: quorum civilitas cum ſit imperfecta; hinc ſequitur genus alterum (quod Feſtus praeparce deſcribit) civitatem pleno jure fuiſſe conſecutum, quamvis hoc a Feſto non exprimatur. Sed tamen hoc idem ſecundum genus praeterea hoc peculiare habuit (per quod tum a genere primo, tum etiam a tertio diſtinguebatur) nim. quod legibus populi Romani adſcitis atque adoptatis, *Municipium fundanum* evaſiſſet.

Poſtremo genus tertium ad Municipia non fundana pertinet: *Qui ſcil. ea conditione cives Rom. fuiſſent, ut ſemper Remp. ſeparatim a Populo Rom. haberent:* uti ab eodem Feſto in MVNICEPS dicitur. Niſi vero haec ultima, quae recitavi, ad primum genus referenda malis. Sed non puto.

(145) Exciderat P. Pithoeo in *De libertatibus Eccleſiae Gallicanae* cap. 8. neſcio quid, quo ſignificaret, Reges Chriſtianiſſimos, utpote de ſede Apoſtolica

grammaticalis flamma ingens exarſit. Nam eadem quaeſtio conatu majore revocata, IIviros praeclariſſimos Nic. Rigaltium, Iſm. Bullialdum, Henr. Valeſium inter ſeſe commiſit. Cujus tunc pugnae victoria judicio meliorum ferme penes Valeſium ſtetit: quem negari non poteſt & perſpicaciorem & luculentiorem in ea locutione explicanda fuiſſe. Niſi quod in hoc litigio re comprobatum comperio, quam vera ſit illa P. Syri ſententia,

Nimium altercando veritas amittitur.

Ac tres illas doctiſſimorum hominum ſcriptiones Graevius in Antiquit. Rom. Theſauri tomum ſecundum intulit: ex quarum lectione lector deprehendet, quam non neceſſaria illa concertatio fuerit. Mihi certe lucubrationes illas expendenti, eaſque tum cum Balbiana Tullii, tum etiam cum æris hujus Kapite ultimo comparanti, non pauca videntur non modo a duobus prioribus, verum etiam ab ipſo Valeſio ſecus dicta. De Rigaltio & Bullialdo, quorum ſcripta Valeſius expendit, nihil dico. At Valeſius, qui rem attigit ultimus, haud tamen opus uſquequaque expolivit: haud dubie perpoliturus, ſi vidiſſet hanc, quam nos dedimus tabulam, atque hoc in primis ultimum Kaput, in quo de *Municipiis fundanis* agitur. Atq. illud prae ceteris, cui tamquam fundamento cetera inaedificavit (quod ſcil. toties inculcat, *Populi fundi* nomine non venire populi alicujus ſtatum atque conditionem: ſicuti *populus liber*, *ſocius*, *foederatus*, *dedititius*, conditionem notat) id viſo ſtatim ære noſtro, recantaſſet: in quo *Fundani* vocabulo conditio populi haud dubie deſignatur. In primis autem in legis Juliae capite interpretando male ſe geſſit Valeſius. Verum haec cap. ſeq. ad Tullii, loca ad quae pertinent, adnotabimus.

C A P. IV.

Ex Tullii Corneliana excerpta loca, quibus de populo fundo agitur, cum ſuis animadverſionibus.

§. I. *Cornelianae Ciceronis caput VIII. percurritur, ac primum controverſiae cardo, deinde prima Oratoris velitatio expenditur.*

Non alibi (146) quam in hac una Oratione Cicero nomen *Fundi* quod controvertitur, uſurpat, praecipue toto cap. VIII. quod ita incipit. *Naſcitur, Judices, cauſa Cornelii ex ea lege, quam L. Gellius, Cn. Cornelius ex ſenatus ſententia* (conſulares enim leges non ſine praevia ſenatus ſententia, ſive auctoritate ad pop. ferebantur) *tulerunt: qua lege videmus, ſatis eſſe ſanctum, ut cives Rom. ſint ii, quos CN. Pompeius de conſilii* (militaris) *ſententia ſigillatim civitate donaverit. Donatum eſſe L. Cornelium praeſens Pompeius dicit, indicant publicae tabulae, accuſator fatetur: ſed negat, ex foederato populo quemquam potuiſſe, niſi is populus FVNDVS* (in eam civitatis mutationem) *factus eſſet, in hanc civitatem venire.*

Quod Cicero confutat. *Quid enim potuit dici imperitius, quam foederatos populos fieri fundos oportere? Nam id non magis eſt proprium foederatorum, quam omnium liberorum.* Vides, Populum *Liberum* latius quam *Foederatum* patere; nec enim Liber omnis, continuo Foederatus. Pergit: *Sed totum hoc, judices, in ea fuit poſitum ſemper ratione atque ſententia, ut cum juſſiſſet populus Rom. aliquid, ſi id adſciviſſent ſocii populi ac Latini; & ſi ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo, tamquam in fundo* (147) *reſediſſet; ut tum lege eâ-*

ſtolica ſemper optime meritos, *Sanctitatem Apoſtolicae ſedis ſic comiter conſervaſſe, quemadmodum Principes liberos decet, ſi non aequo jure, certe non ut dediticios aut FVNDOS*. Atqui duo ultima verba non leves turbas exciverunt: quae a viris doctis ſedulam inquiſitionem in vim vocis FVNDVS expreſſerunt. Requiſitus Rigaltius ſuam ſententiam protulit: poſt Bnllialdus ſuam: ad extremnm Valeſius in arenam deſcendit.

(146) Haec eo monui, quod a nonnullis viris doctis, affertnr & illud ex fine Orat. pru Caecina his verbis: *Multo etiam minus quaeri, A. Caecina fundus ſit, nec ne: me tamen id ipſum docuiſſe, fundum eſſe Caecinam.* Ita qnippe Buchananus legendum conjecerat (ita ut *Fundus* ſit *Auctor*) idque in contextum Lambinus receperat: ex quo hic locus ita prorſus a multis, in hac maxime re, productns fuir. At ea lectio, nullo ſcripto cod. fulta, ſed ex ingenio conficta, merito eſt rejicienda; ac legendnm utroque loco *Caecinae* patrio caſu, uti & membranae oſtendunt.

(147) Habes hic etymologiam ævo & ingenio Varroniano dignam. Atqui ad iſtas metaphoricas originationes ſi ſit recurrendum; potius erit, ut in hoc vocabulo *Fundus* pro fundamento accipiatur. Nam ſiruti fundus eſt vaſorum, conceptaculorum, fluminis, maris imum (Servio enim *Fundus faſtigio* opponitur) h. e. baſis ac fundamentum; ita nullum aliud juris actuum fundamentum eſt, quam is penes quem auctoritas reſidet, quem propterea *fundum* antiqui vocarunr. Tullianum iſtud *Reſidere in fundo* peculiariter de vaſor. fundo uſurpatur.

dem is populus teneretur. Omnem hanc periocham ſic intelligo, ut mihi videatur Cicero more grammaticorum τὸ *Poſitum* pro *Vſurpatum*, & τὸ *Ratione atque ſententia* pro *Significatu* & *notione* dixiſſe. *Totum hoc* (nempe *Fundum fieri*) eâ poſitum eſt *Ratione atque ſententia*, i. e. ea ſignificatione, ſive (uti loqui ſolemus) in eam ſententiam dictum, ut intelligatur de legibus adſciſcendis nec ne, non vero ut populus mutanti civitatem *fundus* i. e. auctor eſſet neceſſario futurus. Non negat igitur, *Fundum* de auctore interdum accipi (quî negaret, cum Tullio Plauti Trinummus opponi potuiſſet?) ſed ubi de populis foederatis agitur, numquam aliter *Fundi* verbum fuiſſe uſurpatum, contendit, quam de legibus adſciſcendis, vel non. Pergit.

Non ut de noſtro jure aliquid minueretur (& certe de jure Romano minui oporteret, ſi, quem populus Rom. civitate donaſſet, eum populus foederatus prohiberet) *ſed ut illi populi aut jure eo, quod a nobis eſſet conſtitutum, aut aliquo commodo aut beneficio uterentur*.

Atque hic locus a me flagitat ut Valeſianam de populis fundis ſententiam, qua veluti baſi tota ejus ſcriptio nititur, depromam atque diſcutiam. Negat ſcil. *Fundos populos* ita dici, quemadmodum *liberos*, *ſocios*, *foederatos*. Hac enim appellatione ſtatum & conditionem populi declarari: priore vero actum (uti ſic loquar) populi tranſeuntem notari, quo unam pluresve leges adſciſceret. Atque hîc quod vir ſummus ex verbo *Fieri* argumentum captat, id (148) nihil eſt. Id vero unum quod Valeſii cauſam magis promoveret, ab eo tamen miſſum, adjungam. Nam quo pacto *Fundi* vox populorum ſtatum deſignaverit, quae populorum genus nullum conſtituit? Quis auctor unquam inter populorum genera, ſicuti *liberos*, *ſocios*, *foederatos*, numerari ſcimus, ita *populos fundos* recenſuit? Id numquam fando auditum fuit. Imo ii ipſi *liberi*, *ſocii*, *foederati* etſi, ubi lege aliquam Rom. adſciſcerent, continuo *fundi* fiebant; id tamen totum ad punctum temporis, quo lege ſeſe adſtringerent, non ad inhaerentem populo qualitatem ſive ἕξιν (*aptitudinem*) pertinebat. Credo me hactenus Valeſii ſententiam adeo non obſcuraſſe, ut potius illuſtriorem atque robuſtiorem effecerim.

Atqui totum hoc ante Juliam legem locum obtinere potuit: poſt Juliam Plotiamque, idque in maxima Italiae parte, non item. Poſt eam enim legem populi municipiorum (nam de coloniis, utpote ab Roma propagatis, non attinet dicere) qui ante ſive liberi, ſive ſocii, ſive foederati fuiſſent, ſi quidem eorum municipia *fundana* eſſent, non aliter civitatem aſſequebantur, quam ſi in hunc legum pandecten fundi facti eſſent; in aliis vero rebus patrios mores, aut quidvis aliud tempori congruens ſequi permitterentur. Itaque poſt id tempus iſtud *Fundi* aut *Fundani* vocabulum ſtatum civitatium Italicarum conſtituebat. Verum de his plura ſort. in Commentario ad æris hujus hoc Kaput ultimum. Imo & in illuſtrandis iis quae ſtatim in Cicerone ſequuntur, non poterimus non plura huc pertinentia adſpergere.

§. 2. *Tulliana de lege Julia, deque Neapolitanorum & Heracljenſium certamine populari, periocha.*

Pergit vero fori Rom. princeps. *Tulit apud majores noſtros legem C. Furius de teſtamentis: tulit Q. Voconius de mulierum hereditatibus: innumerabiles aliae leges de civili jure ſunt latae. Quas Latini voluerunt, adſciverunt. Ipſa denique Julia: qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data*, (ut) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent. In quo magna contentio Heracljenſium & Neapolitanorum fuit*. Sequentia poſt recitabimus.

Huic ad legem Juliam pertinenti periochae illud ITA, & VT ita interpoſui, ut etiam ſi ex Ciceronis manu non fuerint, ſubaudiri conveniat. Ac legis Juliae verba ipſiſſima his contineri, etſi negat Valeſius, prorſus non eſt dubitandum. Poſt Furiam, inquit, Voconiamq.

innu-

(148) Doctiſs. Valeſius in ſuae opinionis argumentum (quod nim. *Populus fundus* non ſit ſtatûs aut conditionis populi nomen) utitur ea ratione, quod numqam Cicero dixit, *populum fundum eſſe* aut *fuiſſe*, ſed *fieri* aut *eſſe factum*. Id quidem de Tullio verum eſt: nec enim aliter locutus reperitur. At Plautus cum verbo ſubſtantivo junxit Trin. Ac. V. ſc. I. *Ei rei fundus SIT* (non *fiat*) *pater*: Junxit quoque Feſtus de *populo fundo* ita loquens, *Fundus quoque dicitur populus ESSE* (non *fieri*) *reiquam alienat*, *hoc eſt auctor*. Nec viden quid emolumenti ex illo *FIERI* Valeſius magnopere capiat.

innumerae leges aliae de jure civili latae ſunt : quarum nullam neceſſario ſocii adſciverunt , ſed eas quas maxime voluerunt. Atqui cum has leges ex remotiore antiquitate repetiviſſet ; ſtatim de recentis memoriae lege ſubjicit : *Ipſa denique Julia* (ſupple *lata fuit*) ipſa nempe illa quae civitatem ſociis & Latinis dabat . *Qua lege* (nihilominus, inquit, ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non eſſent , civitatem non haberent*. Haec Ciceronis, non vero Juliae verba eſſe contendit Valeſius. Ego priora illa , *Civitas eſt ſociis & Latinis data* , Oratori tribuo: poſteriora, *Qui fundi pop. facti non eſſent , civitatem non haberent* , Juliae ipſius eſſe verba , a Cicerone forſan contracta , apertiſſimum judico. Aut, ſi nihil aliud , Juliae ſententiam haud dubie continent .

Hic vero cuivis a Valeſio quaerenti (In quodnam ſcil. fundi fieri ſocii debuiſſent, ut civitatem haberent) In legem dumtaxat de civitate conſequenda , reſpondet Valeſius. Quia enim beneficium invito non datur; in eam donationem fundos fieri neceſſe erat. At equidem a Valeſio, & quotquot alii gregatim in eo Valeſium ſunt ſecuti, magnopere diſſentio. Ex mente enim Juliae, ipſiuſque Ciceronis debebant non tantum donationi civitatis ſocii conſentire (in hanc vero cur ii fundi non fierent, quam tantopere expetiviſſent , & propter quam conſequendam ſociale bellum incendiſſent?) verum etiam in cetera omnia quae lex Julia complectebatur , fundos eos fieri neceſſe erat . Quaenam vero ſunt illa kapita , quae lex Julia continebat ? Vno verbo dicam . Hunc legum pandecten , in novorum civium gratiam concinnatum , ea continebat . His legibus omnibus novos hoſce cives fundos fieri neceſſe erat , ſi quidem civitatem Romanam conſequi vellent . Nec tamen mores omnes patrios abjicere cogebantur. Nam in ceteris, quae Digeſtum iſtud , cujus partem dedimus , non continebat, permittebantur ſive vetera ſua inſtituta ſequi , ſive alia temporibus magis congrua ſciſcere, ut in Commentario ad hoc Kaput ultimum infra oſtendam .

Ceterum a vero aberraſſe Valeſium in reſtringendo Juliae legis adſciſcendae ambitu (quem nempe nimium (149) coartavit) luculenter oſtenditur verbis Tullii ſequentibus . *In quo* , inquit, *magna contentio Heracلienſium* (ſine ulla controverſia illorum, a quibus haec tabula ſcalpta fuit) *& Neapolitanorum fuit ; cum magna pars in iis civitatibus foederis ſui libertatem civitati anteferret* . Sciendum eſt , Italicas urbes omnes foedere aliquo antiquo vallatas fuiſſe . Heraclienſes foedere illo Fabriciano vetuſtiſſimo (cujus hac ipſa orat. cap. XXII. & in ea pro Archia cap. IV. initio mentio fit, ex quibus ſaepe alibi verba retuli) gloriabantur. Neapolitani haud dubie ſuum foedus jactabant: alii aliud. At rogo quid ea foedera impediebant , quo minus in legem Juliam (ſi haec ex Valeſii ſententia nihil aliud quam in civitatis donationem fundos fieri juberet) fundi fierent ? Quo ergo illa *Magna contentio* , quaſi *civitas* , quam Julia largiebatur , cum *foederis libertate* ſtare non poſſet ? Atqui hoc unum erat , quod multos urebat , quod cum veteri ſuae αὐτονομίᾳ addictiſſimi eſſent; plures civium illorum , etſi civilitatem Romanam ardentiſſime cuperent, nolebant tamen ſub ea conditione cives Romani fieri , modo in Romanas leges, abjectis magna ex parte veteribus ſuis, fundi fierent . Haec igitur fuit Heraclienſium in Magna Graecia, itemq. Neapolitanorum concertationis cauſa . Sed tandem Neapolitanos quidem in ſua αὐτονομίᾳ (*libertate*) perſtitiſſe , Strabo (150) teſtatur : at Heraclienſes fundos fuiſſe factos , praeterquamquod Strabo obli-

(149) Valeſius non ſemel hoc inculcavit , ea conditione Italicis per legem Juliam fuiſſe beneficium civitatis promiſſum , modo huic ipſi tantum beneficio civilitatis Romanae adſentirent , non vero ut in ceteras leges Romanas fundi fierent . Imo & media ferme epiſtoli ſua (ad illud Cic. *Qui pop. fundi facti non eſſent , civ. non haberent*) in hoc multus eſt , ac Bullialdum carpit, qui alia ſuaſiſſe videbatur . Atqui venia eſt Valeſio danda , qui ignoraſſet , Julia lege Digeſtum praecipuarum legum Rom. contineri . Quocirca Legi Juliae fundum fieri, tantumdem erat, quod Leges Rom. adoptare.

(150) Strabo lib. VI. in fine pag. 253. conqueritur , Graecanicas omnes earum regionum , quas nunc *Regnum Neapolitanum* complectitur , urbes ἐκβεβαρβαρῶσθαι (h. e. a Graecitate ad barbariem deſciviſſe) accepta ſcil. civitate Romana : ab his vero tres tantum excipit , *Tarentum* , *Rhegium & Neapolim* . Ex quo oſtenditur, in illo civili certamine (de quo Cic. in Balbiana cap. 8.) Neapolitanos tunc quidem antiquo foedere ſuaque αὐτονομίᾳ delectatos , in Graeco vivendi modo perſtitiſſe : iisdem-

oblique ſignificat, diſerte hoc ipſum æris hujus Kaput XII. in quod commentaturi ſumus, declarat.

Nam cum haec ipſa lamina (qua praecipua Romanae πολιτείας capita continentur) in Heraclienſium uſum ſcalpta ſuerit; ecquis dubitat, quin Heracllenſis populus in eas leges Romanas, quae in hoc ære ſcalptae ſunt, ſactus ſuerit fundus? Deinde ultimo hoc Kapite eorum municipium diſerte *Fundanum*, ejuſque municipes item *Fundani* dicuntur: ut nullus plane ſit ambigendi locus. Signate autem *Fundanum* municipium dicitur, ut diſtingueretur a municipiis non Fundanis, h. e. illis, quae Feſtus in primo itemque tertio municipiorum genere poſuit (vide ſup. Adnot. 144.) quibus Rom. civilitas, ſed ita *ut ſuae cujuſq. civitatis* manerent, dabatur: cujuſmodi tunc fuere inter Graecos Tarentini, Rhegini, Neapolitani (uti Strabo modo Adn. 150. illuſtratus docuit) inter vero populos aliarum linguarum & inſtitutorum alia fortaſſe plura erant municipia non ſundana: quae quidem ſine antiquo auctore quis enumerare auſit?

Quia vero id legum Digeſtum, cui Fundani municipes ſubſcripſerant, haud abſolutum legum corpus efficiebat; idcirco hoc ultimo Kapite permittitur aliquis leges iis alias ſive ex patriis ſive aliunde addere; alicubi has ipſas mutare, corrigere.

Antequam hinc digredior; ſi minus in ceterâ Tullii de *Fundis* controverſiâ, at ſaltem in Juliae verbis illis, *Qui fundi populi facti non eſſent*, vox *Fundus* populi ſtatum permanentem notat: quod quibus haec tanti videbuntur, malo ſeorſum (151) oſtendere, quam hîc demorari.

§. III. *Reliqua Ciceronis ex ead. orat. loca recenſentur, in quibus populi fundi mentio. In leges de publico Populi Rom. jure fundi populi non fiebant. Non tantum in Digeſtum æris hujus, ſed etiam in novas ſingulas leges populi, ſi expediret, fundi fiebant.*

Sequitur eod. VIII. Capite in fine: *Poſtremo haec vis eſt iſtius & juris & verbi, ut FVNDI POPVLI beneficio noſtro, non ſuo jure fiant. Cum aliquid populus Rom. juſſit, id ſi eſt* (152) *ejuſmodi, ut quibusdam populis ſive foederatis ſive liberis PERMITTENDVM eſſe videatur, ut ſtatuant ipſi non de noſtris, ſed de ſuis rebus, quo jure uti velint.* Hujus loci ſententiam non aſſequerer, abſque haec tabula Heracllenſis eſſet. Ex hac enim facto ipſo comprobavimus, verum eſſe quod Cicero ex Julia lege recitavit, ut *Qui fundi populi* (nempe in Romanarum aliquot eximiarum legum, municipiis ſundanis communium, Digeſtum) *facti non eſſent, civitatem non haberent*. At aliquis a Tullio quaereret, ubi populus Rom. novam in poſterum legem juſſerit, tenerentur ne ea ſundani municipes? Cicero huic tacitae quaeſtioni ita occurrit: cum novae leges (ad jus civile tantum pertinentes, uti poſtea idem declarat) juſſae fue-

iisdemqoe magiſtratibus legibuſque ut antea uſos, at Heraclienſes, utpote a Strabooe minime exceptos, ἐκβεβαρβαρωμένους jam, h. e. *Fundanos municipes* evaſiſſe. Celebrem Strabonis locum tum in Prodromo pag. 115. tum alibi pluries illuſtravimus. Obiter mooeo io Coeliana Ciceronem cap. X. de *ſeditionibus Neapolitanis* meminiſſe. Sed nihil his ſeditionibus cum ea contentione commune, de qua loquitur in Corneliana cap. 8. At Neapolis ipſa ſub Tito taodem colonia facta fuit, ut in Herculaneoſibus dicam.

(151) Verba ſunt Ciceronis: *Qua lege* (Julia) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent*. Ajo primum in Juliae verbis *τὸ Fundus* in populis tam late patere, quam *Fundanus* (quae vox a *Fundus* inclinatur, ſicuti *Vicanus*, *Paganus* &c.) io Municipiis & Municipibus; ita ut utrumque vocabulum de univerſis Digeſti legibus adſciſcendis, vel non, intelligi debeat. Atqui *τὸ Fundanus* in hoc Kapite XII. ita prorſus accipitur. Ergo & lex Julia, ex qua noſter pandectes prodiit, non mious ample *Fundos* accepit; eaque de cauſa *τὸ Fundi* abſolute uſurpavit, non addito, ecui aot ecqnibus legibus *fundi* fieri deberent.

Deinde ſicuti negari ooo poteſt, quin *Fundanus* in municipio qualitatem inhaerentem, non vero actum tranſeuntem notaret; ita & vox *Fundus* de populo legem Juliam com ſuo Digeſto adſciſcente, noo dobium, qoin ſtatum & conditionem populi ſtabilem eique inhaereotem deſignet.

(152) Quod hîc dicitur (*Id ſi eſt ejuſmodi, ut . . . populis ſive foeder. ſive lib. permittendum eſſe videatur*) eo pertinet, quod plures leges Romae fiunt, quae ad deliberationem populi fundi (auctor fiat, nec ne) non attinent. Sicuti illud eſt, quod Orator initio cap. XVII. poſoit. *Illis* (Gaditanis) ioquit, *repetentibus L. Cornelium, reſponderem, legem populum Rom. juſſiſſe de civitate tribuenda* (cui voluerit Cn. Pompeius) *huic generi legum fundos populos fieri non ſolere*. Non enim eſt ex eo genere legum, quae populi fundi arbitrio permittendae eſſe videaotur; maxime cum legis hujus (de civitate, cui Pompeius voloerit, danda) finis pertineat ad jus publicum, de quo extremo hoc cap. diſſeritur, oim. *de bellis, victoria, ſalute* populi Romani. Pervelim hoc valde notari.

fuerint , *Id ſi eſt ejuſmodi ut quibusdam populis ſive liberis ſive foederatis permittendum eſſe* (ut iis utantur) *videatur* , *ut ſtatuant ipſi non* (ut) *de noſtris* , *ſed* (ut) *de ſuis rebus* , *quo jure* (in ea re) *uti velint* . Sententia eſt , novis in poſterum legibus tum demum adſtrictum iri fundanos municipes , ubi eas adſciverint . Ait vero : *Non* (ut) *de noſtris ſtatuant* (nempe per ſuffragii lationem : quod non niſi a praeſentibus Romae ferri poterat) *ſed* (ut) *de ſuis rebus* , utrum ipſi privatim teneri velint . Ac poſtea ſic addit: *Tum, utrum fundi facti ſint* (in eam legem ſingularem) *an non* , *quaerendum eſſe videatur* . Tunc ait quaerendum , an lex illa in municipio ad legum tabellariarum Gabiniae Papiriaeque normam perlata videatur . Atque hoc in municipiis (non item in coloniis , quarum colonos, utpote ὡικαθεν cives Romanos , fieri fundos non oportuit) fuiſſe aevo Tullii in novis de jure civili legibus factitatum , locus hic docet. Vltima haec capitis VIII. cum ſuperioribus nectenda illis ſunt : *De noſtra vera republica* , *de noſtro imperio* , *de noſtris bellis* , *de victoria* , *de ſalute* , *fundos populos fieri noluerunt* . Quo ſignificatur, leges tantum de jure civili novas (modo eſſent ejuſmodi, ut permitti municipiis viderentur) horum arbitrio fuiſſe permiſſas : non item leges de jure publico , Romanique imperii ſtatu . Ad hoc vero genus alterum legum attinentium ad imperinm , bella , victorias , ſalutem populi Rom. refert pluries Cic. donationem civitatis Balbo factam ; uti nos ſupra in Adn. 152. declaravimus . Pertinebat enim ad pop. Rom. ſalutem lex illa, qua juſſum fuit, ut quem fortem virum Pompeius civitate donaſſet, id ratum haberetur.

Deinde Orator initio XI. capitis hanc *fundorum populorum* denuo mentionem injicit : *Sed* , *cum eſt illud imperitiſſime dictum de populis FVNDIS* , *quod commune eſt liberorum populorum*, *non propri..n foederatorum* (*ex quo intelligi r..eſſe eſt* , *aut neminem ex ſociis civ..u fieri poſſe* , *aut etiam poſſe ex foederatis*) *tum vero jus omne noſter iſte magiſter mutandae civitatis ignorat* . . . In hoc loco illud noſtra intereſt , quod videtur hîc aperte Tullius *Populos fundos* , tamquam ſi ea vox ἕξιν (*habitum*) ſive ſtatum permanentem (non vero actum tranſeuntem illum , quo populi auctores fiunt) notet , uſurpaſſe , imo & populos fundos cum populis liberis, ſociis, foederatis (quae verba populi ſtatum notant) comparaſſe. Haec quomodo cum ſua ſententia ſtent , Valeſius viderit .

Adhaec cap. XVII. iterum *Fundi* mentio exſiſtit his verbis : *Illis enim* (Gaditanis) *repetentibus L. Cornelium* , *reſponderem*, *legem populum Rom. juſſiſſe de civitate tribuenda* (cuicumque Cn. Pompeius de conſilii ſententia judicaverit), *Huic generi legum fundos populos fieri non ſolere* . Qua de cauſa non ſolent ? Quia non *eſt ejuſmodi* , *ut* populi fundi arbitrio id *permittendum eſſe videatur* , ut cap. 8. dixerat . At quare hoc non permittitur ? quia finis legis hujus ad jus publicum , non vero civile pop. Romani pertinet, ut in fine cap. VIII. a Cic. innuitur . Confer de his tum alibi a me dicta , tum Adn. 152.

Atque hactenus credo , me Balbianae locis de vi & intellectu populorum fundorum agentibus, non dum ſatis intellectis, lucem non modicam infudiſſe. Cetera porro loca huc pertinentia plana ſunt, nec alia de cauſa inferne (153) produco, quam

(153) *Cetera Cornelianae orationis de populo Fundo loca* .

Cap. XVIII. ubi Gaditanorum SCta ad avertendum a Cornelio hujus judicii periculum commemoraſſet ; ita ſubjicit : *Potuit magis FVNDVS populus Gaditanus fieri* (*quoniam hoc magnopere delectare verbo*) *ſi tum ſit FVNDVS* , *cum ſcita ac juſſa noſtra ſuâ ſententiâ comprobat*, *quam cum hoſpitium* (cum Cornelio) *fecit* , *ut & civitate illum mutatum eſſe fateretur & ejus civitatis honore dignisſimum judicaret* ?

Cap. XXI. *Quem* (L. Matrinium a C. Mario civitate donatum) *cum disertus homo L. Antiſtius accuſaret ; Spoletinus* (L. Matrinius) *dixit* , *FVNDVM populum Spoletinum non eſſe factum* ; *videbat enim populos de ſuo jure*, *non de noſtro* , *FVNDOS fieri ſolere*. Obiter hîc adnoto , Balbi accuſatorem, contra quem Cicero invehitur , non fuiſſe primum , qui contenderet , neminem ex populo foederato poſſe civitatem mutare , niſi is populus in eam mutationem fundus fieret . Nam ecce praeceſſerat hujus L. Antiſtii exemplum , contendentis irritam fuiſſe civitatis donationem L. Matrinio a C. Mario factam, quippe cui pop. Spoletinus fundus non eſſet factus . Ac fortaſſis alia inſuper exempla praeiverant .

CAP. XXIII. *Multi in civitatem recepti ex liberis foederatiſque populis* . . . *nemo umquam eſt de civitate accuſatus* , *quod aut populus FVNDVS factus* non

quam ne prorſus unum omittam Tullianum de *populo fundo* locum.

C A P V T V.

In hoc ultimo æris Kapite explanando nec Feſtum, nec eam FVNDI interpretationem videri ſequendam, quam Gellius docuit, ſed illam tantum quam Tullius ex Julia lege ad nos tranſmiſit.

In excerpenda Ciceronis Corneliana me longiorem juſto fuiſſe, ſatis intelligo. At religio mihi fuit, ne, ſiquem locorum praeteriviſſem, non ſatis mihi, non ceteris factururus fuerim. Nunc ex denſa tot teſtium Feſti, Gellii, Ciceronis ſylva quid negligendum, quidve potiſſimum tollendum atque arripiendum videatur, decernendi tempus eſt.

Feſtus univerſum genus ſpectavit, ubi ſic definivit: *Fundus dicitur populus eſſe rei, quam alienat, h. e. auctor.* Niſi quod nollem ab eo τὸ *Populus* fuiſſe inſertum: qui ſi loco τȣ̃ *Populus* ſive τὸ *Quiſpiam*, ſive tale quid γενικώτερον ſuffeciſſet; verius definiviſſet, atque etiam Plautinus ille in Trinummo *Fundus* ea finitione comprehenderetur. Eadem autem definitio ideo & populum continet; quia in quamcumque rem populus fundus fieri intelligatur, eam alienare dicetur. Nam ſive Balbo mutanti civitatem (quod ejus accuſator pertendebat) fiet fundus; ecce alienabit civem: ſive in unam pluresve leges Romanas fundus efficietur; ecce priores leges, cum municipio natas, alienabit, eaſque cum Romanis noviter adſcitis permutabit. Mittamus ergo Feſtum, ut qui non multum municipes noſtros fundanos juvat.

Venio ad Gellium: cujus definitio, quia cum municipii juribus apta atque devincta eſt; fortaſſis rem noſtram acu tanget. *Municipes ergo*, inquit, *ſunt cives Romani ex MVNICIPIIS, legibus ſuis & ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes: a quo munere capeſſendo appellati videntur.* Hoc ultimum de *Munere*, ſi de eo intelligitur, uti par eſt, ut in militia hoc detur eis, ut *honoris* cauſa in legione uti cives, non vero in auxiliis uti ſocii, *munus capiant*; tum hi Municipes non illi erunt, quos quaerimus (pleno nim. jure civitatis fruentes cum latione ſuffragii) ſed municipes primi generis, cum quibus hi *fundani* noſtri nihil commune habebant. Atq. hanc rem etiam illud quod in Gellio ſequitur, ſatis declarat. *Nullis*, inquit, *aliis neceſſitatibus, neque ulla populi Romani lege adſtricti, ni IN* (154) *QVAM populus eorum FVNDVS FACTVS EST*. Atqui iſtos municipes delicatulos, paene omni lege ſolutos, fundani noſtri, tam ſpiſſo legum Digeſto adſtricti, ſuos congeneres non agnoſcent: quos etiam νοϑείας arguent, ſeque tantum legitimos municipes venditabunt, quippe non in unam alteramve pro ſua libidine legem *fundos*, ſed plane *Fundanos*. Ergo & Gellium cum evigilatis in Attica noctibus miſſum tantiſper faciamus: cui tamen eſt venia danda, utpote ibidem expoſtulanti, ſuo tempore *Obſcura oblitterataque* fuiſſe *municipiorum jura: quibus uti jam per ignotitiam non queunt.*

Venio ergo ad M. Tullium, auctorem non poenitendum, maxime qui teſtem prae ſe agat locupletiſſimum, nempe Juliam ipſam legem: quo ex fonte hujuſmodi

non eſſet, aut quod foedere civitatis mutandae jus impediretur.

Cap. XXIV. *Num FVNDOS igitur factos populos Latinos arbitramur aut Servilia lege* (corr. *Serviliae legi*) *aut ceteris, quibus Latinis hominibus erat propoſitum aliqua ex re praemium civitatis?*

Eod. extremo cap. *Num igitur aut FVNDOS factos Velienſes, aut ſacerdotem illam* (Cereris, nomine *Calliphanam*: cui deae ſacrificaturae mulieres, aut Neapoli aut Veliâ Romam accitae, civitate donabantur; *ut ſcientia peregrina, mente domeſtica & civili precarentur*, ut ait ibid. Cic.) *civem Romanam factam non eſſe, aut foedus* (Velienſe) *& a ſenatu & a populo Rom. violatum arbitrabimur?*

(154) Supra Cap. I. p. 468. cum animadvertiſſem, in probatiſſimis editionibus Gellianis (etiam in ultima limatiſſima Jac. Gronovii anni 1706.) duo illa monoſyllaba (IN QVAM) in unum coaluiſſe, atque evaſiſſe verbum *Inquam*, quod ibi nullius uſus eſſet; mirabar cur nulli in mentem veniſſet rurſus divellere, & edere, IN QVAM . . . Sed ubi Rigaltii *Obſervationem de populis fundis* legi; in ea primum reperi non longe ab initio Gelliana verba recte a viro perſpicaciſſimo recitari in hunc modum: *NI IN QVAM populus eorum fundus factus eſt*. Qui ſtatim Gellianis ita ſubjicit: *Sic habentur extrema iſta Gellii verba in libro Carrionis, rectiſſime; cum eoque libro facit alter ille, quem vos* (Puteanos fratres alloquitur) *nuper in Biblioth. Regia, me rogante, inſpexiſtis*. Multo plus miror ab anno 1651. quo Rigaltiana illa ſcriptiuncula prodiit, neminem fuiſſe repertum, qui illud *Inquam* (quod junctum nihili eſt) in duo, ut ante erat, divulſum, in ſecutis editionibus exhibuerit.

modi omnia ſundanorum municipiorum jura manarunt. In Cornelianae igitur cap. VIII. ex Julia lege iſtud recitatur, ut *Qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent*. Verba haec initio primae laminae Digeſti legum (nam plures fuiſſe oſtendi ſaepiſſime) praeiviſſe neceſſe eſt; ut populi Italici ſub ea conditione donari ſe civitate intelligerent, modo, non unam alteramve, prout commodum erat, legem adſciſcerent (nam hoc ſemper licuiſſe foederatis, ex Balbiana novimus) ſed abſolute ac ſine reſtrictione *Fundi fierent*(155) quippe cum hoc ad univerſum legum pandecten, pluribus tabulis comprehenſum (ex quarum naufragio hanc, quae una enatavit, hoc in opere dedimus) referatur. Ab ea igitur generali legum Romanarum municipalium docili acceptione Municipes illi non mere *Fundi* (nam & foederati qui ſuapte ſponte unam alteramve ex Romanis adſciſcerent, *Fundi* in eas facti dicebantur) ſed plane *Fundani* ſtabili appellatione nominati fuerunt.

Nec illud intereſt, utrum Heraclea ex lege Juliâ, an ex Plotiâ, aliâve ſimili, conſecuta ſit civitatem. Etenim cum lex Plotia non aliud quam extenſio Juliae fuerit; omnia ad Juliae exemplum rogata, perlata, & in tabulis deſcripta fuiſſe neceſſe eſt. Atque hic Anteloquii *de Fundanis* finis eſto.

(155) Excepto quod ultimo Digeſti kapite Fundanis municipibus permittebatur quaedam Romanis legibus de ſua penu addere, itemque Romanas non nullas leviter ſive mutare ſive corrigere licitum fuit, ut ex hoc aere intelligitur.

C A P V T XII.

Cui legum datio in Municipio fundano permiſſa, intra annum ad eas leges addere, mutare, corrigere liceto: eaeque leges ita refictae, tamquam ſi ab initio ita ſcriptae ſint, ita municipes fundanos tenento.

85 *Qui lege plebiſve ſcito permiſſus eſt fuit, ut leges in municipio fundano, municipibuſve ejus municipii daret:*

Graviſſimam haud dubie difficultatem ex hoc ultimo æris Kapite amovimus, poſtquam notionem *Municipii Fundani* documus. Adhuc tamen ſcrupuli non leves reſtant evellendi; ut intelligas, plus hîc in receſſu latere, quam in fronte promittitur.

VER. 85. *Qui lege plebiſve ſcito permiſſus eſt fuit, ut leges in municipio fundano ... daret*] Agitur hoc ultimo kapite de legum harum datore, eodemque amplificatore, mutatore, correctore, ſingulis municipiis aſſignando: quem, quando aptius deeſt vocabulum Legum-datorem poſthac vocabimus. Rem inde ordiar. I. Verba hujus ultimi kapitis haud dubie ejuſdem legis ſive Juliae ſive Plotiae ſunt, cujus & ſuperiora omnia. II. Haec vero lex (ſive legum συναγωγή) Julia, non eo uſque ſe demittere debuit, ut a rebus juris ad ea quae facti ſunt, deſcenderet, ac ſuos ſingulis municipiis datores legum nominatim aſſignaret. III. Quaeritur ergo ubinam aſſignatio legum-datorum pro ſingulis municipiis facienda fuerit, Romae ne, an in ſingulis municipiis, & quidem per tramites legitimos in ἀρχαιρεσίαις uſitatos. IV. Ac nihil mallem, ſi liceret, quam Romae id factum: quod tum verba illa ſuadere videntur, *LEGE PLebisVE SCito*, quae ſunt Romanae πολιτείας vocabula; tum

quod ex lib. ſecundo (156) in Verrem (aliis abſtineo) ab Roma legum conditores petebantur. V. Sed tamen diſpar eſt ratio. Nam in exemplis modo allatis leges a Romanis, ultro miſſis legationibus, petebantur : hîc autem his municipiis omnibus Digeſtum legum, a Romanis ultro jam ſcriptum, obtrudebatur ; nec aliud reſtabat, niſi ut illud in ſingulis municipiis promulgaretur, idemque legibus aliis patriis, ſane quam neceſſariis, ſuppleretur.

Verum quid conſiliis capiundis (de eo, ubi nam hos legum-datores deſignari conveniret) quaſi res adhuc infecta ſit, tempus teritur, cum jam pridem datores iſtos legum creatos eſſe intelligam, idque lex hujus kapitis clamet? *Qui*, inquit, *permiſſus EST FVIT, ut leges in municipio Fundano . . . daret*. Ergo quo tempore Digeſtum ſcribebatur, jam ſingulorum legum-datorum deſignatio facta fuerat. Vbinam facta? Romae ne? Non puto: quia ſi Romae facta fuiſſet, non ſcriptum eſſet *LEGE PLebisVE SCito*, quaſi dubium eſſet; ſed id quod erat, dixiſſet, puta *lege*, aut vero, *plebis ſcito*. Niſi vero illud VE διηγετικὸν eſt, ut & *ſive*. Atqui quid percontando me ultra excrucio? Qui, ſi recte rei actae veſtigia exploro, ſatis perſpicere hoc videor, nim. dum hic legum pandectes Romae componebatur, interim lege aliqua ſive plebiſcito permiſſum, ut ſingulis in municipiis novum id legum σύνταγμα ubi abſolutum fuiſſet, promulgaretur, itemque (quia tum patriarum legum additamento opus erat, tum etiam videndum ne Romanae leges cum patriis colliderentur) ea legum digeſtio pluribus in locis, in quibus opus, refingeretur. Totam vero hanc Digeſti Romani recognitionem non alibi quam in unoquoque municipio a legum-datore ibi creando, patriorum inſtitutorum gnaro, fieri oportuit.

Dixeris, inauditum eſſe, ut ſubjectis civitatibus tantum tribueretur, ut ipſae per ſuos populares ſibi leges darent. At omitto, quod tanti fuit reſtinxiſſe belli ſocialis incendium. Omitto quod non alii quam municipes poterant Romanas leges cum iis, quibus a nativitate aſſuevissent, apte componere. His, inquam, miſſis; quidnam rogo dignitati Romanae indecorum fuit, ſi ſelectiſſimus quiſque ex unoquoque municipali ſenatu aſſumeretur, cui (jam ceteroqui civi Rom.) ea tanta poteſtas permitteretur? Nam quantumcumq. id fuit, totum permiſſu Romano fiebat: *Qui*, inquit, *lege plebiſve ſcito PERMISSVS EST FVIT, ut leges . . . daret*.

IBID. *Qui . . . PERMISSVS EST . . . ut leges . . . daret*] Nova ſyntaxis verbi *Permittor*. Nam trita uſurpatio haec fuerat: *Cui permiſſum eſt, ut leges daret*. Sed tamen (praeterquam quod Graeca (157) ſyntaxis eſt in aliis ejusdem notionis verbis a Latinis expreſſa) ipſum iſtud *Per-*

(156) *Exempla populorum leges a Romanis poſtulantium.*

Exempla hujuſmodi liber II. in Verr. plura ſuppeditat cap. XLIX. *Non modo Siculorum nihil in hac re valuiſſe leges, ſed ne ab ſenatu quidem populoque Rom. datae. Quas enim leges ſocii amiciſque dat is, qui habet imperium a populo Romano, auctoritatem legum dandarum a ſenatu, hae debent & populi Rom. & ſenatus exiſtimari.* Hac ead. ratione quas leges Cn. Pompeius, cum imperio in Pontum & Bithyniam miſſus, Ponticis & Bithynis dedit, eae leges pro Romanis habebantur. Loquitur de his ſaepe Plinius in ſuis ad Trajanom epiſtolis : ex quo loca plura in hoc Commentario ſupra variis in locis adſperſimus.

Mox in ead. Verr. ita ſequitur. *Haleſini pro multis & magnis ſuis majorumque ſuorum in remp. noſtram meritis . . . cum haberent inter ſe controverſias de ſenatu cooptando, leges ab ſenatu noſtro petiverunt. Decrevit ſenatus honorifico SCto, ut his C. Claud. Ap. F. Pulcher praetor de ſenatu cooptando leges conſcriberet. C. Claudius adhibitis omnibus Marcellis qui tum erant, de eor. ſententia leges Haleſinis dedit: in quibus multa ſanxit de aetate . . . de quaeſtu quem qui feciſſet, negligeretur: de cenſu de ceteris rebus. Quae omnia ante iſtum praetorem . . . valuerant.*

Cap. L. *Agrigentini de ſenatu cooptando Scipionis leges antiquas habent: in quibus & eadem illa ſancita ſunt, & hoc amplius . . . ne plures eſſent in ſenatu ex colonorum numero, quam ex veterum Agrigentinorum.*

Extremo eod. cap. L. *Idem fecit* (Verres) *Heracleae. Nam eo quoque colonos P. Rupilius deduxit; legeſque ſimiles de cooptando ſenatu, ac de numero veterum ac novorum dedit.* Hic eſt ille Rupilius, de quo eod. lib. cap. 13. dixerat: *Siculi hoc jure ſunt, ut . . . quod Siculus cum Siculo non ejuſdem civitatis (agat) ut de eo praetor judices ex P. Rupilii decreto (quod is de legatorum ſententia ſtatuit, quam legem illi Rupiliam vocant) ſortiatur.*

Haec ubi ſcripſeram, reperi a me prope eadem, etſi aliorſum, adnotata fuiſſe p. 410. Adn. 46.

(157) Graecam conſtructionem eam hic intelligo, qua dativus perſonae, cui quid creditur permititurve, in rectum tranſit, cum quo tamquam cum ſuppoſito, verbum paſſivum convenit. Itaque

86 *ſiquis is poſt hanc legem rogatam*, *in eo anno proximo* (ex) *quo hanc legem populus juſſerit*, *ad eas leges* (addiderit, commutaverit, correxerit); *municipes fundanos*

Permittor eâdem, qua æs noſtrum, conſtructione uſurpavit Seneca in IV. de beneſ. 12. *Latronibus circumventum defendo*, *ut tuto tranſire permittatur*. Idem in I. de Jra 7. *Animus ſi in iram*, *amorem*, *alioſque ſe projecit affectus*, *non permittitur reprimere impetum*. Adhaec & Quintil. Decl. II. *Dum ad colligendum pondus dextra redire permittitur*. Etiam Plinius XVII. 21. quamvis in re diſſimili, ſcripſit: *Nec ſunt* (in vite palmites) *plures quaternis unquam permittendi.*

IBID. *In Municipio FVNDANO*] Quid vox *Fundanus* toto hoc kapite valeat (nec enim quidquam cum Latii Fundis commune habet) ſuperiore Anteloquio abunde dictum fuit. Ea niſi cognôris, fruſtra te ſperes kaput iſtud intellecturum.

VER. 86. *SI QVIS IS ad eas leges* (addiderit, commutaverit, conrexerit) *municipes Fundanos item teneto* . . .] In iis primis tribus monoſyllabis σολοι-κοφανὴς videtur conſtructio. Nam poſt *Si quis* inſolens eſt addi *IS* aut tale aliud. Atqui rectiſſima ſyntaxis haec eſt. Nam poſt *Si quis* liberum eſt aliud nomen ſive patrio caſu, ſive recto addere. Nec *SI QVIS IS* minus rectum, quam *Si quis civis*. Sicuti ergo τὸ *Si quis eorum* partitivâ (uti grammatici vocant) conſtructione nemo criminabitur, ita nec per ſyntaxin convenientiae accuſabis τὸ *Si quis is*. Eod. verſu quae tria uncis a me interpoſita vides, nempe (*Addiderit*, *commutaverit*, *conrexerit*) ne dubita, quin ſint ipſiſſima verba Legis, quae neſcio quo veterno captus, ſcalptor eſt praetervectus. Eſſe autem verba ipſa Legis, oſtendit mox ver. 88. ubi legitur, *Ad eas leges additae*, *commutatae*, *conrectae eſſent*.

Poſt H. L. R.] Singulariter ne *Poſt hanc legem rogatam*, an plurative, *poſt has leges rogatas* interpretari opus ſit (neque hic ſolum, ſed & paullo poſt eod. ver. ubi ait: *Quo h. l. populus juſerit*) dubium eſt. Equidem adduci non poſſum, ut plurative *Has leges rogatas* interpreter, ita ut referatur ad omnes ac ſingulas, quae hoc ſyntagmate legum continentur. Etenim ſi ſingillatim ad omnes referretur; neſas eſſet eas poſtea a legum datore municipali *mutari* aut *conrigi* poſſe (poſtquam ſcil. *Rogatae* fuiſſent, h. e. *Juſſae*; ſic enim *Rogandi* verbum ſtatim hoc eod. ver. per *Jubeo* redditur his verbis, QVO · H · L · POPVLVS · IVSERIT) id vero, inquam, abſurdiſſimum & Populi majeſtati inconveniens eſſet. Ergo magis eſt, ut interpreter ſingulo numero, *Poſt hanc legem rogatam*, & mox, *Quo hanc legem Populus juſſerit*; ita ut Lex Julia, ſive Plautia de civitate populis Italicis danda intelligatur. Ac jam antea p. 409. ad v. 14. (ubi ſcribitur, *H · L · eſſe non licere*) oſtenſum fuit, non legendum eſſe *His legibus*, ſed *Hac lege*. Vide ibi notata. Nec refert, quod haec eadem lex contineat ſyntagma multiplex legum variarum. Nam tota iſta digeſtio unius *Legis* nomine veniebat, quae proprio nomine *Julia*, appellativo videtur *Lex municipalis* (ut in tit. *Ad Municipalem*) aut abſolute *Lex* (ut apud Cic. VI. fam. 18.) aut etiam *Lex Satura* dicta. Ac de *Satura* tanta eſt rerum pulcherrimarum copia a viris eruditis congeſta, ut ea ſi huc comportaverim, longum facturus ſim. Itaque praeſtabit ſi meliora, ac rectius decreta, ſeorſum in imam (158) pagellam conjiciam.

que ἐπιτρέπω, & ἐπιτείνω certe dativum perſonae poſt ſe gerunt. At ea verba poſtquam paſſiva fiunt, ita conſtruuntur: ἐγὼ ἐπιτρέπομαι, aut ἐπιτείνομαι τοῦτο. Saepius vero ſic, quam ἐπιτρέπεταί μοι τοῦτο, uſurpatur. Hinc illud eſt, *Permittitur ille* pro *permittitur illi*, in aere hoc & in Senecae exemplis.

Nec aliter in *Concedo* & *Sino*. Virgilius: *Fatis numquam CONCESSA moveri Apparet Camarina*. Manil. lib. IV. *Faſtidito CONCESSA eſt jure potiri*. *Sinitur* quis, aut *Situs eſt*, facere quidpiam, vulgarius eſt, quam ut exemplis allatis ſit opus.

(158) *DE LEGE SATVRA & PER SATVRAM.*

Inter Satyram atque Saturam Voſſii diſcrimen non probatur. De Satura Lege Feſti, Iſidori, Philoxeni loca: quae Schotto falſo ſuſpecta. Lex ſatura a Lege per ſaturam accurate diſtinguenda. Lex ſatura non vetita per legem Caeciliam Didiam, modo ſeorſum ſingula rogarentur: at eadem lex Caecilia legi per ſaturam ſeſe unice oppoſuit. Lex Caecilia Didia ex verbo ſenatorio DIVIDE *illuſtratur.*

Lex æris hujus cur Satura , non vero per Saturam dicenda ſit , ex Tullio oſtenditur .

Supra in fine Excurſ. de Frumentat. p.323. extremo capite IV. me de *Lege Satura* alicubi dicturum prae me tuli . Hoc vero loco non alius opportunior . Atque ut recta vià procedam , a *Saturae* , ſive *Satyrae* vocabulo ordiar . Voſſius in Etym. ita diſtinguit, ut *Satyra* h. e. Satyrica poeſis Lucilii , Horatii , Perſii , a *Satyris* dicta ſit; ut contra illa altera Ennii & Varronis vocanda ſit *Satura* . Parum probo ; magiſque illud placet , ſatyricam Graecorum poeſim , qua σιλλογράφοι h. e. *ſillorum ſcriptores* utebantur , recte vocari *Satyram* & a Satyris videri nominatam : at quae Latinis in uſu fuit , uſque ab initio fuiſſe Miſcellum carmen (& quidem in primordiis ſerium , poſtea eo traductum , ut ridendo verum diceretur) miſcellas vero res omnes *Saturae* vocabulo comprehenſas : ſicuti miſcella lanx, farcimen miſcellum , lex varia continens , denique carmen miſcellaneum , haec omnia & fortaſſis alia , *Saturae* nomine veniebant: etſi interdum in libris Y loco V irrepſerit . Verum genus univerſum talium mitto , meque tantum ad legem miſcellam h. e. ad *Saturam legem* refero . *Satura* (ait Feſtus) *lex eſt , multis aliis legibus conferta* . Quod vero ſtatim addit (*Itaque in ſanctione legum* &c.) hinc alienum eſt, uti poſt dicam ubi de *Lege per ſaturam* . Iſidorus V. Orig. 16. *Satyra vero lex eſt , quae de pluribus rebus ſimul loquitur , dicta a copia rerum & quaſi a ſatietate* . Ex etymo patet , *Satyra* ab Iſid. ſcriptum . Sed nihil Philoxeni Gloſſis ſignificantius , in quibus ita legitur: *SATVRA:* Νόμος πολλὰ περιέχων . Atq. haec grammaticorum loca in ſuſpicionem Schottus in l. Obſerv. 2. vocat, tamquam ex mendoſo jam olim Salluſtii loco ab iis deſcripta . In Salluſtii enim Jugurtha cap.29. ita olim in editis legebatur : *Quaſi per ſaturam (legem) ſententiis exquiſitis , in deditionem accipitur.* At ubi in melioribus ſcriptis abeſſe illud *Legem* animadverſum fuit ; pleno criticorum ſuffragio in ſecuris editionibus ea vocula ſolum vertere coacta fuit . Verum ut cum Schotto agam ; eſtne credibile Feſto Pompeio , (qui prior Soſipatro , a quo citatur , fuit) maculoſiora Criſpi exemplaria ad manus fuiſſe, quam quae ad hunc diem aſſervantur , in quorum pluribus illud *Legem* abeſt ? At quid moror ? Aliud , ſi me audis , *Lex ſatura* , aliud *lex per ſaturam* , de qua in fine dicam : quae duo tum olim grammatici , tum poſtea viri aetatis hujus doctiſſimi in unum commiſcuerunt; quo facto huic rei ſpiſſam offudere caliginem .

Ergo uti dicebam , aliud *Lex ſatura* , cuius meminit Feſtus (niſi quod ea mox addidit , per quae hanc videatur cum *lege per ſaturam* permiſcuiſſe) meminere Iſidorus , & Philoxenus Gloſſographus : aliud vero *Lex per ſaturam* rogata . Errant quoque qui *Saturam* legem vetitam fuiſſe Caecilia Didia lege volunt; nam haec non *Saturae* legi , ſed rogationibus per ſaturam dumtaxat obviam ivit . Leges ergo Saturae numquam non uſitatae fuerunt , etiam poſt Caeciliam Didiam plurimae latae , quae plurima complectebantur : quod ſi exemplis monſtrare pergam , ineptiverim . Noſtra lex æris hujus nihilo minus, imo magis etiam aliis de genere legum ſaturarum fuit , quamvis poſt Caeciliam Didiam rogata . Eaedem vero Saturae leges vitio legis per ſaturam caruerunt .

Videamus jam quodnam id vitium ; ſic enim & naturam *legis per ſaturam* perſpiciemus . *Satura* , ut initio vidimus , id omne fuit , quod miſcellum ac temere ex rebus diverſi generis permixtum . Talis *lanx ſatura* , & farcimen illud , cui *Saturae* nomen , item Carmen cognomine , ac demum (νόμος πολλὰ περιέχων) *lex plura complectens* haud invicem cohaerentia . Ab his vero miſcellaneis rebus factum eſt , ut quidquid in eum modum componeretur , id *per Saturam fieri* diceretur . Lucilius apud Diomedem non de lege ſatura loquitur , ſed, ut videtur, de ſuffragiis in creando aedile permixta & inordinate latis .

Per ſaturam aedilem factum , qui legibus ſolvat .

Eodem & illud refer, quod Feſtus in *Satura* ex T. Annii Luſci Orat. in Ti. Gracchum citat: *Imperium quod plebes per Saturam dederat* . Per ſaturam datum imperium criminatur , quia uno rogatu & de imperio dando , & de aliis rebus pluribus permiſte, non ſeorſum , ut oportuit , populus rogatus fuerat . Mox idem Feſtus ex C. Laelii oratione ea ipſa laudat , quae hodie in Salluſtio Jug. cap. 29. leguntur : *Dein poſtero die quaſi per ſaturam ſententiis exquiſitis* (Jugurtha) *in deditionem accipitur.* Ait *per ſaturam* in conſilio militari exquiſitas fuiſſe ſententias , h. e. perturbate , permiſte , nulloque ordine ſervato . Ac ne hic quidem lex ferebatur : verum ex Salluſtio intelligis , quidquid permixte & inordinate fieret , id factum dici *Per ſaturam :* de quo nunc quaerimus . Neque porro Juſtinianus mihi indictus abibit . Qui in Prooem. de rat. diſc. jur. *Et primi anni hoc opus legentibus tradebatur , non ſecundum Edicti perpetui ordinationem* (ut fieri oportuiſſet) *ſed paſſim & quaſi PER SATVRAM collectum , & utile cum inutilibus mixtum .*

Venio jam ad legem Caeciliam & Didiam , quae Saturas leges caſſas reddidiſſe putatur . Non ita : verum quam Caecilia Didia vetuit , ea non lex *Satura* (rara enim lex non plura kapita complectebatur) ſed *per Saturam* rogata intelligenda eſt . Non vetabantur plura rogari , modo ſeorſum , non conjunctim rogarentur . Ratio promptiſſima eſt illa , quam Cicero pro Domo cap. 20. affert . *Quae eſt alia vis* (inquit) *quae ſententis Caeciliae legis & Didiae , niſi haec , ut populo neceſſe ſit in CONIVNCTIS* (uno rogatu ſcil.) *REBVS COMPLVRIBVS , aut id quod nolit , accipere , aut id , quod velit , repudiare?* Ea quoque vis fuit ſenatorii verbi *Divide* ; tum uſurpati cum aliquis in dicenda ſententia res plures diſpares complexus fuiſſet . Aſconius : *Cum aliquis in dicenda ſent. duas pluresve res complectitur , ete ſi non omnes probantur , poſtulatur ut dividat , i. e. ut de rebus ſingulis referatur . . . Sedentes* (qui volunt) *hoc unum verbum pronuntiant : DIVIDE* . Ab eadem eſt cauſa quod quas legislatores perpetuo valituras eſſe leges cuperent , in earum ſanctione, qua poena in violatores ſanciebatur , diſerte adjicerent : NEVE PER SATVRAM ABROGATO AVT DEROGATO uti Feſtus teſtatur. Quo ſpectat & illud in aenea tabula ſcriptum , EXTRA QVAM SEI QVID IN SATVRAM FERETVR .

Ergo , uti ad Tabulam noſtram deveniam , Lex æris hujus *Satura* quidem , ſed non rogata *per ſaturam* habenda eſt , ſive quia ſingula quaeque kapita ſeorſum rogata fuerunt ; ſive quod ad unum aliquod , quod diſertim rogatum fuerit , cetera referebantur , eoque continebantur . Ac poſterius hoc multo mihi verius videtur. Referebantur enim omnia kapita æris hujus ad illud unum , quod Tullius in Balbiana cap. VIII. contraxit . *Ipſa* , inquit , *denique Julia* (lex lata fuit) : *qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui FVNDI POPVLI FACTI NON ESSENT* (in hoc ſcil. legum corpus) *civitatem non haberent* . Haec

ſumma

87 *item teneto, uti oporteret ſi eae res ab eo tum, quum primum leges eis municipibus lege plebiſve ſcito dedit,*
88 *ad eas leges additae, commutatae, correctae eſſent: neve quis intercedito, neve quid facito, quominus*

Ergo quae hîc ſingulo num. *Lex rogata* & *Lex juſſa* dicitur, illa ipſa eſt Lex Julia, cujus ſententiam Tullius in ea pro Balbo cap. VIII. expreſſit, Vt *Qui FVNDI populi facti non eſſent* (in hoc ſcil. legum Digeſtum, ſive, uti tum aliqui loquebantur, in hanc *legem Saturam*) *civitatem non haberent*. Praeter cetera vero legis hujus kapita, hoc etiam ultimum a pop. Romano juſſum fuit, uti in ſingulis Fundanis municipiis permitteretur aliquis legum-dator, cui liceret ad eas leges, hoc Pandecte contentas, *Addere*, *Commutare*, *Conrigere*. IBID. *Si . quis . . . in eo . anno . proxumo . quo . hanc . legem . populus . JVSERIT* (pro (*) *juſſerit*: nam antiquis ſollemne fuit ſingularem conſonam pro duplici ſcribere) *ad . eas . leges . municipes Fundanos . item . teneto* .] Nemo non videt totam hanc comprehenſionem ἀνακόλουθον eſſe, ac mendi manifeſtam: ut omittam quod hujuſmodi conſtructio, *AD EAS leges . . . teneto*, σόλοικος eſſet; quia ſcribendum fuiſſet, *Iis legibus teneto*. Mihi non eſt dubium, quin hîc voculae tres ſcalptori ſomniculoſo exciderint, ex verſu penult. (ubi legitur, *Ad eas leges additae, commutatae, conrectae*) hîc ſupplendae, ſicuti jam ſup. monui, & in textu ſupra ſcripto ſupplevi. Non ineptum vero fuerit hîc animadverti, ſicuti praetoris jurisdictio tribus verbis ſollemnibus *Do*, *Dico*, *Addico* continebatur; ita & hujus municipalis legum-datoris totam jurisdictionem tribus verbis fuiſſe abſolutam, *Addo*, *Commuto*, *Conrigo*. Ad grammaticam ſyntaxin quod attinet, *Addere AD* non modo hîc, ſed & uſurpatum alibi (159) reperitur. At quod legum lator *tenere municipes* legibus dicitur (*Municipes*, inquit, *teneto*) id non memini alibi legiſſe. Sic etiam & verſu ultimo ſcribitur: *Quove minus municipes Fundanos teneat*. Poſtremo quod extremo hoc verſu *Municipleis* pro *Municipeis* ſeu pro *Municipes* ſcriptum deprehendatur, facile illud I ἐπενθετικὸν errori caelatoris tribuendum; nec enim ſicuti *Principlum* pro *Principum* reperitur (160) alicubi uſurpatum (imo & in hoc ære ipſo ver. 71. *Municiplum* pro *Municipum*: quod me in loco notaturum cepit oblivio) ita & recto aut quarto caſu idem illud I inſertum alibi reperias. At contra v. 9. 68. 83. τὸ *Municipieis* pro *Municipiis* rectum eſſe, pueri norunt.

VER. 87. 88. *Item teneto, uti . . . ſi eae res . . .* (ab initio) . . . *additae, commutatae, conrectae eſſent*.] *Item* hîc non pro *Etiam*, ſed pro *Ita* ſumitur; ſicuti etiam ſup. in ære Brit. v. 3. & 4. eadem notione uſurpatur, & apud Tullium non ſemel, alioſque nonnullos.

EOD. VER. 87. *Quum primum leges eis municipibus lege plebiſve ſcito dedit.*] Haud dubie hoc loco illud, LEGE · PL · VE · SC · DEDIT, eodem prorſus intellectu accipiendum eſt, ac ſupra initio kapitis, *QVEI · LEGE . PL · VE · SC · permiſſus eſt* &c. niſi quod illic *lege plebiſve ſcito* (Romae utique facto) permit-

ſumma Juliae legis fuit; idque kaput unum, quo tota haec legum farrago, jam antea populi juſſu compoſita, continebatur, rite rogari ac perrogari oportuit. Lex quidem Satura fuit, quod plurima complecteretur: at ea tamen ad unum omnia kaput referebantur. Atque huc pertinere poteſt illa *Satura*, cujus meminit Diomedes. *Alii dictam putant a lege ſatura, quae uno rogatu multa comprehendat*. *Vno rogatu*, ait, quippe cum in eo, de quo loquitur, uno kapite omnia continerentur.

(*) In ære Neap. exempla plura ſuppetunt. Vt v. 7. *juſerit*, 47. *juſſet*, *juſerit*. Ver. 10. 56. *ſufragio*.

(159) Tullius *Addere in*, & *Addere ad* ſaepe dixit. Ad Att. l. 13. *IN illam orationem Metellinam addidi quaedam*. Et cum IN quidem facilius reperitur: at cum AD uſurpavit l. Off. c. 37. *Quid AD hanc manſuetudinem addi poteſt?* Et ad App. Pulchrum ſcribens: *Additum potius AD meum erga te ſtudium*. In Ver. *Siquam partem tuae praedae ad ſummam decumarum addidiſſes*. Ex Ovid. IV. Faſt. laudatur haec locutio, *Annos duos ad duo luſtra addere*. Tabula noſtra non tantum hîc, ſed & ver. 88. ead. conſtructione utitur.

(160) Vide Voſſium in IV. de Ar. gram. 14. ubi Juſtinum lib. 1. ſcripſiſſe patrio caſu *Principlum* pro *Principum*, imo & Licinium ſimiliter lectum, auctore Cujacio, obſervat: quo modo æs noſtrum minime erraſſe dicemus, ubi v. 71. *Municiplum* pro *Municipum* uſurpavit.

mittebatur, ut aliquis in unoquoque municipio ſive ab loci ſenatu ſive a populo crearetur legum (hujus Digeſti) dator, amplificator, mutator, corrector : hic autem ex vi ejusdem legis plebiſve ſciti is legiſlator jam leges illius Digeſti ſuis municipibus dat: quibus mox legibus intra anni curriculum alias addit, alias ſive commutat, ſive emendat. Hic enim vero locus pulcherrimus eſt : qui me plane cogit, ut quo ordine haec omnia tunc in municipiis proceſſiſſe oporteat, ex hujus ultimi kapitis quibusdam veluti nutibus atq. obſcuris ſignificationibus expiſcari coner.

C O N I E C T I O

Quibus gradibus quove proceſſu municipalis legum-dator legis Juliae ſcita auxerit mutarit, refinxerit: deque Digeſto tum priore, tum altero repetitae praelectionis.

Poſtquam legum municipalium Digeſtum in unum aliquod ex municipiis fundanis perlatum fuit ; hac legitimorum actuum ſerie res ejus municipii publica fuiſſe ordinata videtur. I. Ante omnia Legum-dator creandus fuit. Non eum intelligo, per quem hujus æris pandectes concinnatus fuit (nam hic Romae compoſitus pro omnibus Municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliab. jam ante fuerat) ſed alter ille unicuique ex fundanis municipiis peculiaris, de quo loquitur v. 85. & ſeq. Ac vox PERMISSVS (161) ſuadet, hujus legum-datoris creationem ſenatui populoque municipali fuiſſe permiſſam, & quidem modis in ἀρχαιρεσίαις cujuſque municipii uſitatis.

II. Huic Legum-datori videtur conſilium ex aliquot ſenatoribus compoſitum adſediſſe. Exempla ex Verrinis (162) & aliunde ſuppetunt.

III. Porro idem hic dator legum videtur principio illud Juris Digeſtum ab Vrbe ſubmiſſum ipſe cum ſuo conſilio excuſſiſſe, & forſan alicubi (163) jam tum initio leviter refinxiſſe, ac demum ita craſſe informatum promulgaſſe ; ut iis legibus ſtatim proximo primo anno municipes uti (nequo ſcil. tempore exleges eſſent, & ut nova jura experiundo probarent improbarentve) inciperent, ante ſcil. additiones ac mutationes illas, quas decurrente primo anno afferti per otium eidem Digeſto licebat. Ac certe ver. 86. 87. ita legitur: *Municipes fundanos* (legum-dator legibus a ſe poſt annum additis) *item teneto, uti... cum primum leges eis . . . dedit*. Quo ſignificatur, & leges ſtatim, ac fuerant allatae, fuiſſe datas, & nihilominus proximo toto anno in iis legibus locupletandis elimandiſque fuiſſe inſudatum.

IV. Vbi toto anno in recognoſcendo perficiendoque legum ſyntagmate laboratum fuit ; alter, legum *Codex* (164) *repetitae praelectionis* denuo promulgabatur : quibus legibus additis mutatiſve ita tenebantur municipes, quaſi ſi ab initio, cum prior pandectes ab Vrbe advectus fuit, is repetitae praelectionis pandectes rite promulgatus fuiſſet. Vide ver. 86. 87.

Atque

(161) Hoc equidem volo dicere. Si is legum-dator Romae creatus ſuffragio populi fuiſſet, ab Vrbe vero principe in quolibet municipium ſubmiſſus eſſet ; non uteretur Tabula voce *Permiſſus*, ſed *Creatur*, *Deſignatus*, *Renuntiatus*, aliove verbo in hiſce uſitato. Nunc verbis illis [*Lege Plebiſve ſcito pemiſſus eſt*] prorſus notatur, non aliud pro imperio juſſiſſe Populum Rom. quam ut aliquis in municipiis leges daret, adderet, corrigeret : ceterum hujus legum-datoris creationem comitiorum municipalium ſuffragiis fuiſſe permiſſam. Qui vim verbi *Permitto* intime perſentiſcit, mecum ſentiet.

(162) Vide exempla ex lib. 2. in Ver. quae ſupra Adn. 156. produxi. C. *Claudius*, *adhibitis omnibus Marcellis*, *qui tum erant*, *de eorum ſententia leges Haleſinis dedit*. Adhaec lib. 2. cap. 13. *Quod* (decretum) *is* (Rupilios) *de decem legatorum ſententia ſtatuit : quam legem* (judicialem) *illi Rupiliam vocant*. Atque is mos omnium Romanorum in provinciis, quas pro imperio obtinebant, leges ferentium fuit. Quorum exempla imitari municipes hoſce fundanos decuit.

(163) Ex iis quae ſuperne num. III. attuli, non eſt dubium, ſimul ac ſyntagma legum ab Vrbe in aliquod municipium apportatum fuit, illud ſtatim a legum-datore (antequam ſcil. illa ſcita diſcoterentur, amplificarentur, corrigereotur) fuiſſe promulgatum, ut eſſet jus aliqood, quo proximo primo anno municipes uterentur. At hoc non prohibet, quin, quae in Rom. Digeſto prorſus abſona moribus municipalibus primo intuitu viderentur, ea jam tom initio corrigerentur, & conſentaneis permutarentur, idque ante curas poſteriores proximi primi aoni. Saltem ſi minus id verum, videtur certe veriſimillimum.

(164) Juſtinianea locutio eſt, huic, quo de agitur, negotio congruens. Ita enim ſui Codicis δευτέραν ἔκδοσιν (i. e. *editionem ſecundam*) Imperator vocavit non ſine praevio veterum exemplo, ut ipſe fatetur in *Conſt.* *CORDI NOBIS* §. 3. *De emend. Cod.* his verbis utens : *In antiquis libris non ſolum primas editiones, ſed etiam ſecundas (quas REPETITAS PRAELECTIONES veteres nominabant) ſubſecutas eſſe invenimus : quod ex libris Vlpiani, viri prudentiſſimi, ad Sabinum ſcriptis, promptum erat quaerentibus reperire.*

Atque haec ad rei geſtae ordinem pertinent. Nunc duae ſuperſunt enodandae quaeſtiunculae. Prior illa eſt, utrum haec Heracleotica lamina (quae una ex pluribus ſupereſt) ad *codicem repetitae praelectionis* pertinuerit, an vero ad rudem illam priorem informationem, quam Heracleenſes municipes ab Vrbe acceperunt. Mihi non eſt dubium, fuiſſe prioris Digeſti, prorſus ut a Romanis miſſum fuerat, partem. Id ſuadetur hoc ultimo kapite, quo facultas legum-datori fit, ut addat, mutet, corrigat, ſicuti municipio expedire viſum fuerit. Quare non dum ad incudem revocatum ſyntagma fuerat, nec corpus illud legum limam municipalem ſenſerat. Ergo poſtquam leges Romae digeſtae fuerant, & uni aut pluribus in libris conſcriptae & Heracleam allatae fuiſſent; nihil Heracleae ſenatus ei curae praevertendum putavit, quam ut legum-dator crearetur, creatus autem, leges illas, etſi adhuc intactas, aut quam leviſſime refictas, promulgaret, ac poſtremo promulgatas in æs rudi, ut vides, ſcalptura (ut in brevi duraturis fit) incidi curaret, & quidem (ne gravi ſumptu remp. premeret) in averſâ inſcriptionis agri Dionyſiaci, quae jam nullius uſus eſſet, paginâ deſcribi quam negligentiſſime faceret. Adde & infinitam mendorum ſylvam: quae omnia oſtendunt, eam ſcalpturam ad breve anni tempus fuiſſe comparatam: quo praeterito, ſtatim ac nova æra *repetitae praelectionis* priori ſucceſſiſſent, illa vetera ilłatum iri in aerarium, una cum ceteris veteribus caſſarum virium monumentis aſſervanda. Poſtremo & illud accedit, quod in Graecis municipiis legum, quamvis Romanarum (ſive potius Romano-Graecarum) corpus, patrio h. e. Graeco (165) ſermone ſcribi moris fuit. Superſtes autem lamina cum Latine ſcripta ſit, apparet eam de volumine ab Vrbe allato fuiſſe ἀμέσως deſcriptam, & quidem mendoſiſſime, utpote per Graecos, Latine ignaros, exaratam. At interim ex iis tabulis, in quibus Pandectes Heracleoticus ab Heracleenſi legumdatore refictus Graeco ſermone exhibebatur, nullam ad nos uſque ſuperſtitem enataſſe, fruſtra ingemiſcimus.

Altera quaeſtio ex claſſibus legum duabus, quas haec lamina offert, naſcitur. In hac enim priora quatuor kapita leges in ipſa Vrbe ſervandas continent (veluti de frumentatione, de viis, de ploſtris, de locis publicis) kapita vero ſequentia leges & inſtituta in urbium Italicarum uſum comparata proponunt. Nec difficile eſt ſuſpicari, ceteras tabulas (nam plures numero (166) fuiſſe, certiſſimum eſt) ſimilem partitionem fuiſſe ſecutas. Verum quisquis ceterarum ordo fuerit; ajo, non inutiliter leges illas priores, in Vrbe cuſtodiendas, fuiſſe propoſitas. Nam his dupliciter tenebantur hi novi cives Romani, ſive uti ſcirent, quonam Romae, quoties eo (aut ad ferenda ſuffragia, aut animo ſtabili) commigrarent, jure uſuri eſſent; ſive ut in municipiis ad eas leges ſuos mores, quoad poſſent, attemperarent, eaſque additis ac mutatis mutandis imitarentur. Exemplo ſit kaput æris Britannici alterum bene longum *de tutela viarum*. Quis non videt, illud, uti ſonat, uni Romae convenire? Et tamen nonniſi ex kapite illo de viis lex aliqua municipalis viaria Graece ſcripta manaverat, ex qua Ἀςυνομικὸς (167) poſtea Papiniani excerptus fuit: quod conferenti patebit. Nec ſecus ad kapitis primi Britannici *de frumentatione* normam, διανομὰς ſuas, in municipiis coloniiſq. uſitatiſſimas, diri-

(165) Municipales leges patrio cujuſque municipii ſermone fuiſſe ſcriptas, oſtendit Scaevola l. ult. *De decr. ab ord. fac.* ubi ſcribitur: *Municipii ita lege cautum erat*. Ἐάν τις ἔξω τῦ συνέδριυ δικάσηται, ἐκτὸς συνεδρίυ ἀργείσθω, καὶ προσαποτιννύτω δραχμὰς χιλίας. „*Siquis extra ſynedrium judicaverit, ordine* „ *ſeu ſynedrio moveatur, & luat adhaec drachmas* „ *mille* „. Vbi *lex municipii* Graece concipitur, haud dubie quia municipium illud Graecum erat. Huc referri debet & Papiniani Ἀςυνομικὸς: ex quo illud Graecum fragmentum eſt, quod in l. un. D. *de via publ. & ſiquid in ea* . . . legitur. Verum de hoc in ſeq. Adn. 167.

(166) Haec lamina in ære Britannico (cui quidem a principio nihil deeſt) conſueto legibus ceteris exordio caret. Quocirca ſine controverſia alias ante ſe tabulas ſorores habere debuit. Habet autem haec noſtra clauſulam hujuſmodi, ex qua poſſis intelligere, aut hanc lamnam fuiſſe omnium ultimam, aut (ſi forte ſimili fine tabulae omnes concludebantur) poſt hanc praeterea & alias tabellas eſſe potuiſſe.

(167) EXCVRSIO DE PAPINIANI Ἀςυνομικῷ.

SECTIO I.

Cauſa Excurſionis hujus.

Conradianorum (quae ſup. p. 294. dedi) Caput VI. & inſuper Excerpta quaepiam ea ejusdem Con-

Conradi praef. (quae pag. 295. protuli) in eo verſantur, ut Papiniani Ἀστυνομικὸν nihil eum Lege municipali habere commune, ſed totum quantus eſt, ex Jnre Romano, & ex æris Britanniei Kapite II. (quod *De tutela viarum & ſemitarum* recte inſcribi poteſt) manaſſe, & ad idem kaput prorſus referri, Conradus oſtendat: in quo habuit ſuffragatores plures ante ſe, ſed adverſarium Ev. Ottonem, & quemdam GE. de ARNAVD. Ambobus enim in Papiniani Ἀστυνομικῷ lex aliqua municipalis ſuboluit. Omnes autem, praeter unum Conradum, æris Brittannici ignari fuerant.

Eid. pag. 294. in fine *Moniti* me de ea re aliquid in loco interlocuturum promiſi. Atqui hic promiſſi exſolvendi loeus opportunus videtur. Verum antrquam conferam cum Conrado manus (quod Sect. IV. fiet) Papiniani tum interpretatio Latina, tum & Graecus ipſe textus, expurganda mihi neceſſario veniunt.

SECTIO II.

De ſuppreſſo in Gothofredi editione Graeco Papiniani textu, expoſtulatio; & quod Latina ejuſdem Gothofr. interpretatio gravibus mendis minime careat.

Antequam vero ad Papiniani nobile fragmentum excutiendum venio; quae mens Gothofredo fuerit (niſi ſi in quem alium editionis ejus pulcherrimae curatorem conferenda ſit culpa) quid inquam Gothofredum impulerit, ut Graecum ICti textum lectori inviderer, ejuſque loco interpretationem a ſe factam (quippe veterem illam Piſanam, quae in vulgatis Pandectis Graeco textui ſubjicitur, uti mendoſam rejecit) ſubſtitueret, non intelligo. Quanti laboris erat Graece & Latine Papiniani ἀποσπασμάτιον, ut ante edebatur, recudere? Atqui etſi barbariem illam Piſanam detergere ſtuduit, ne ſic quidem bonus Dionyſius Piſanae translationis menda ſuſtulit. Exemplo ſit illud in ipſo principio legis hujus: in quo verba illa, καὶ ῥεύματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, Gothofredus juxta cum Piſano vertit: *Et effluxiones non noceant domibus*. Mitto quod *Effluxionis* (I) vocabulum veteri Latio ignotum fuit. At verti debuit, *Et uti fluenta* (imbrium) *ne domos corrumpant*. In Cyrilli Gloſſis Ῥεῦμα eſt *Aquae curſus*. Item in aliis Gloſſis Ῥεύματα ſunt *Fluenta* aut *Plumenta*. Nec dubium eſt quin a torrentibus imbrium lex caveri jubeat.

Jam vero in §. 1. vertendo Gothofredus haud minus Piſano immane aberravit. Verum de hoc §. primo infra viderimus: quippe in quo Graeca verba haud dubie aliquid monſtri alunt.

§. 2. Piſanus interpres habet: *Curent autem, ut nullus effodiat vias, neque *SVBRVAT* &c. Gothofredus omnia totidem verbis. Saltem mutaſſet illud *Subruat*, cujus contrarium eſt, quod illic Graece legitur. Nam χωννύῃ adeo non eſt *Subruat*, ut ſit potius in via ſive humum, ſive rudera, ſive aliud aggerere.

Adhaec eod. §. 2. tam Piſanus quam Gotofredus illud ἐνδεικνύσθω vertunt *Demonſtretur*. *Si liber*, inquiunt, *demonſtretur Aedilibus*. Atqui Ἐνδείκνυσθαι ibi non eſt *Demonſtrari*, ſed *Accuſari*: quod ex plurimis optimorum ſcriptorum exemplis conſtat. At poterat Noſter *Indicandi* verbo uti, quod aeque late patet atque ἐνδείκνυμι. Sumitur *Indico* pro *Defero* & *Accuſo* tum a ſcriptoribus aliis, tum potiſſimum ab ICtis. Vel vide Vlpianum l. 197. *de verb. ſign.* & confer cum l. 3. §. 13. 14. D. *de SC. Silan. & Claudian*. Verte igitur, *Indicetur Aedilibus*.

Poſtremo §. 3. illud . . . τοὺς ὑδρορρόας ἐκκαθαιρέτω τοὺς ἐκ τοῦ ὑπαίθρου verterat Piſanus: (*Vnuſquiſque ſecundum propriam domum*) *aquaeductus purget, qui ſub divo ſunt, i. e. caelo libero*. Gothofredus ne uno verbo minus. Atqui reddi oportuerat: *Emiſſaria purget, quae ex cavaedio* (ſuae cujuſque domus) *fluunt*.

De verbo Ἐπισκευάζω (quod perverſe uterque interpres ubique reddidit *Conſtruo*) dicam infra tum alibi, tum Adn. V.

SECTIO III.

Errata alia utriuſque interpretis. Ibidem loca corruptiſſimo medicae afferuntur manus.

Jam vero §. 1. Piſano interpreti in maculoſiſſimo loco aquam haeſiſſe non miror. *Studeant* (inquit Piſanus) *ut PROPRII parietes & aliorum aliquid quae circa domos, quae ad viam publicam ducunt, non labilia ſint: quatenus ut oportet, emundent domini domorum & conſtruant*. Ineptiſſime: quia textus corruptiſſimus erat Piſani tempore. At poſtea ita conſtitutus fuit: Ἐπιμελείτωσαν δὲ κἂν (οἱ ἴδιοι) τοῖχοι ἢ τῶν (ἄλλων) ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας, οἱ εἰς τὴν ὁδὸν φερόμενοι, σφαλεροὶ ὦσιν, ἵνα ὡς δεῖ, ἀνακαθαίρωσιν οἱ δεσπόται τῶν οἴκων, καὶ ἐπισκευάζωσιν. Quae uncis interpoſui, in iis ulcus reſidet, quod medicam editoris manum poſcebat. At noſter Dionyſius ita vertit: *Studeant etiam ne eorum aut aliorum parietes, etiam domorum, qui ad viam ducunt, ſint caduci: ſed ut oportet, emundent domini domorum, & conſtruant*. Mitto quidem quod σφαλερὸς non *caducum* ſed *lubricum*, aut potius (II) *Labidum* (uti Vitruvius loquitur) vertere debuit: mitto alia plurima. At illud ingentem ſententiae totius confuſionem parit, quod cum ante illud (ἵνα ſenſus adhuc pendeat, qui ab ἵνα ὡς δεῖ &c. perficiendus eſt; tamen ibi a Gothofredo nova inchoatur ſententia. Hoc idem & Piſanus peccarat: at huic venia danda, quem corruptiſſimo codice uſum apparet. At Gothofredus Graeca, uti nunc in editis exſtant, ita vertere debuiſſet, ut illud κἂν in καὶ ἂν h. e. *Inſuper, ſi . . .* reſolveret, atque in hunc modum totidem verbis redderet: *Curent inſuper, ſi quidem proprii muri, aut aliorum, aut eorum, qui circa domos ſunt, qui in viam ferantur, lubrici fuerint, ut eos domini domorum, ut oportet emundent, atque reſarciant*. Ita verbum verbo reddere debuiſſet, ſi modo Graeca vitio careant.

Verum quid moror? Tota haec periocha ulcus alit,

(I) Effluxio *pro barbaro vocabulo habendum eſt, donec Auctoris idonei exemplum afferatur. Ea quidem vox in Theſ. L. L. (edit. Baſil. an. 1740. qua utor) itemque in Calepino Patavino (anni 1731.) ſibi locum invenit: verum non alia auctoritate nituatur quam Papinianeae legis hujus: cujus Latina verba afferunt, ſic quaſi ea translatio Papinianum auctorem habuerit, ac non potius Matthaeum de Piſis, qui eam tunc temporis cudit, dum Pandectarum illud cimelium adhuc Piſis aſſervaretur h. e. ante ann. 1406.*

Dixi Effluxionem *afferri in Theſ. Baſileenſi. At abeſt ab eo Theſauro, quem ex Stephaniano refinxit Marius Nizolius. Quare Rob. Stephanum vacare culpa exiſtimo.*

(II) *Vitruvius in praefat. libri VI.* At qui non doctrinarum ſed felicitatis praeſidiis putaret ſe eſſe vallatum, LABIDIS ITINERIBVS vadentem, non STABILI ſed infirma conflictari vita. *Vbi* labida *itinera non ea ſunt, quae ipſa labuntur aut labi apta ſunt, ſed quorum lubricum aut inſtabilitas alios labi faciat. Atque haec eadem Graece σφαλερὰ dicuntur.*

alit, non niſi ferro ſanabile. Quid enim in viis *Muri* ſive parietes faciont? deinde cur iidem *σφαλεροὶ* h. e. *lubrico ſuo* peccant? Poſtremo cur parietes *emundando* firmantur? Mitto alia plura: nam mederi praeſtat, quam ſuper carcinomatis gravitate declamare.

Equidem mirabar cur nulla eſſet in hoc fragmento ſemitarum mentio, de quibus in ære Britannico accurate cavetur. Ergo pro interpoſito (ἐν ὁδοῖς) repone *ἡμιόδιοι*: quod ſi cum ſeq. *τοῖχοι* jungas, jam *Semitas* habebis. In Philoxeni Gloſſis ita legitur: *SEMITA*. Ἀτραπος, Ἡμιόδιον (III): Vbi Ἡμιόδιον eſſet *Semi-via*, ſi ſic loqui liceat. Quare non inepte etymologiarum ſcriptores *Semitam* dictam volunt, quaſi *ſemi-iter*. Vtut eſt; certe a ſemitis quae in angiportis ſunt, quaeque ipſae per ſe anguſtiora itinera conſtituunt, differunt illae *ſemitae*, quae tamquam crepidines ab utraque parte vias conſulares terminabant. Hae altius ſupra vias aſſurgebant, ita ut humiliori muro (ad avertenda a domibus ſcil. fluenta imbrium: de quo in fine hujus §.) inſiſterent. Hinc ergo apte hic junctis vocabulis deſcribuntur: *ἡμιόδιοι τοῖχοι*, quaſi ſi dixeris, *Semitales muri*. Atqui de his ſummâ curâ cavendum erat, ne *σφαλεροὶ* h. e. *lubrici*, ſive *labidi* eſſent. Vertes igitur: *Studeant etiam, ſi quidem ſemitae ſive aliarum* (quarumvis viarum) *ſive earum, quae circa domos ſunt, quae nim. ſemitae in viam ferunt, labidae ſint* &c. Nihil facilius & perieuloſius fuiſſe quam de ſemita in viam exturbari, oſtendit Plautus Curcul. Ac. II. ſc. 3. v. 8. & Merc. Ac. I. ſc. 2. v. 5.

Nec dum tamen percuravi Papinianum. Adhuc ſinus ulceris reſtat. Illud (ἄλλων) quod ſupra itidem uncis coerceni, videtur quam minima mutatione in *ἀλλῶν* eſſe vertendum. Ἀλλὶς (vox Suidae & Varino tantum nota) eſt *πορεία* h. e. *Iter*. Duo hic Papinianus genera ſemitarum facit, quas ab aedilibus curari jubet. Erant quae ex utraque parte conſulares vias, ipſae paullo altiores, terminabant, ſimulque domorum parietes praeterradebant. Hae ſunt *ἡμιόδιοι τοῖχοι τῶν ἀλλῶν*, *ſemitales itinerum muri*. Erant & aliae *τῶν περὶ τὰς οἰκίας*, h. e. eorum *ductuum qui circa domos ſunt*, ſive qui inſulas interjacebant, quibus, ut equidem puto, nomen (IV) *angiportis* fuit, quique in viam conſularem ex utraque parte (*φέρουσιν*, ut hic ſcribitur) *ferebantur*. Habes pulcherrimo Papiniani loco medicas adhibitas manus.

Tota vero periocha, ita ut emendata fuit (nim. Επιμελείσθωσαν δὲ καὶ ἡμιόδιοι τοῖχοι, ἢ τῶν ἀλλῶν, ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας &c.) verti in hunc modum poteſt: *Curent etiam, ſi quidem ſemitales muri* (h. e. uno verbo *Semitae*) *ſive viarum* (conſularium) *ſive ductuum qui interjacent inſulas, & in viam* (conſularem) *ferunt, labidi fuerint; ut eos, ſicuti oportet, purgent domini domorum, & reconcinnent*. Vltimum iſtud Graece eſt *ἐπισκευάζωσιν*: quod perperam uterque interpretum (quibus animo obverſabantur *parietes* domorum, non ſemitae) verterat (V) *Conſtruant*. Atqui *ἐπισκευάζω* plerumque eſt *Reſarcio*. Hic vero, quia cavetur ne ſemitae labidae ſint; dupliciter ei malo occurritur, nim. tum purgando, ſi lubrico laborent, tum & ſtrata ſemitarum reconcinnando, ſi ſilices loco moti aut inſtabiles fuerint.

Ppp Habes

(III) Ἡμιόδιον & Ἡμιόδιος. *Ariſtoteles illuſtratur.*

Praeter ſubſtantivum ἡμιόδιον, eſt & adjectivum ἡμιόδιος, quo utitur Ariſtoteles in II. Oecon. his verbis: Ἀντιμένης Ῥόδιος ἡμιόδιος γενόμενος Ἀλεξάνδρου περὶ Βαβυλῶνα. *Atque ad illud ἡμιόδιος in editis notatur in margine:* Vox ſuſpecta. *Is vero locus in edit. Du-Valliana ab Ioach. Camerario interprete ita vertitur:* Antimenes Rhodius, curationi ei lata viarum circum Babylona, ab Alexandro. *At ab H. Steph. to. 2. p. 1173. redditur locus Ariſtotelis:* Qui dimidia ex parte praeeſt itineribus. *Sed equidem ita potius reddiderim:* Antimenes Rhodius SEMITARVM itineribus circum Babylona ab Alexandro praefectus. *Nam quia in Gloſſis ἡμιόδιον eſt* ſemita; *ſequitur τὸ ἡμιόδιος fore eum, qui ſemitarum h. e. anguſtiorum itinerum curam gerit. Cum enim in Alexandri aula plures eſſent viis βασιλικαῖς* (regiis) *praefecti; decuit &* ſemitarum *curam fuiſſe alicui delatam: quibus videtur Antimenes praefuiſſe.*

(IV) *Vera Angiporti notio docetur, quod ſit anguſta & tranſverſa via inſulas intercedens, utrinq. in vias latiores deſinens.*

De Angiporti *notione non convenit inter grammaticos. Vide Priſcianum & alios. Mibi non erat dubium, quin ab* Ango *h. e. ſtringo, &* Portus *h. e. via diceretur. Varro in IV. de L. L.* Angiportum & id anguſtum, ab Angendo & Portu. *Eſt igitur anguſta via: cujuſmodi ſunt illae tranſverſariae viae, quae inſulas domorum interjacent, atque ex utraque parte plerumque in vias amplas ſeu conſulares deſinunt. Ac ſane laetatus ſum, poſtquam illud Donati ad Ter. Adel. IV. ſc. 2. v. 39. huc facere animadverti.* Angiportum, *inquit*, ideſt Anguſta & curva via, quaſi Anguiportus. *Illud de* Anguſta via *probo: iſtud de* Curva *anguis inſtar, minus probo. Pergit:* Alii quod inter portus ſit locus anguſtus, h. e inter domos. Nam domos vel Portus vel Inſulas veteres dixerunt. *Plura hinc lucramur, & quod οἰκίαι (h. e.* domus*) in Papiniano ſint idem quod* Inſulae, *& quod* Angiportus *ſit via illa tranſverſaria inſulas intercedens, & ex utraque parte in* viam *(conſularem)* ferens *ut ait hic Papinianus. Niſi forte interdum caecum ſit aliquod angiportum, quale illud eſt, quod Ter. Adel. IV. 2. v. 39. deſcribit:* Id quidem, *inquit*, angiportum non eſt pervium. *Qui locus videtur lexicographos tranſverſos egiſſe: quorum pleriſq.* Angiportus *definitur* via exitum non habens. *Atqui numquam diſerte Comicus id pervium non eſſe notaſſet, ſi omnes vulgo angiportus caeci fuiſſent. Itaque illa Comici exceptio firmat regulam. Ac de Angiporti notione fides habenda optimis illis Philoxeni Gloſſis, in quibus* ANGIPORTVM *definitur στενωπὸς i. e.* Arta via. *Ergo non eſt dubitandum quin ex Donato, & maxime ex hoc Papiniani loco* Angiportus *ſit* Arta via *inſulas intercedens, & ab una via conſulari in alteram tranſverſim (φέρουσα) vadens.*

(V *Verbum* Ἐπισκευάζω *tertio quoque verſu in hoc Papiniani loco inculcatur, & quidem ſemper eadem notione, qua veteres uſurparant, nim. pro* Sarcio, Reconcinno. *Et tamen locis omnibus uterque interpres id reddiderunt verbo* Conſtruo. *Prorſus male.*

Notabis obiter, ubi a Papiniano de ſemitis id verbum uſurpatur, videri ſpectatum ad illud ver. 53. 54. æris Britan. Semitam . . . lapidibus . Perpetueis . integreis . continentem . conſtratam . RECTE . habeto . *Vide quae nos ad eam locum.*

Habes longiorem veteris (VI) eoque deplorati ulceris tractationem. Et tamen adhuc illud reſtat, cur ſcil. *Semitas* τοίχους (*muros*) appellari placuerit. Ratio in promptu eſt. Hic enim de earum viarum ſemitis agitur, quas imbrium torrentes incurſare ſolebant. Harum domos, niſi ſemitis altioribus tamquam loricis munitae eſſent, fluentorum impetu corrumpi neceſſe erat. Eapropter ſemitas illas non ſatis erat paullo altiores quam ſtrata viarum (ut in Appia) conſtrui, ſed opus erat muris pro ratione torrentium paullo altioribus inſiſtere. Haec quae dixi, aperte docentur ipſo Papiniani principio .... ὅπως ... τὰ ῥεύματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, καὶ γέφυραι ὦσιν, ὅ ἂν δέῃ. *Curent aediles ... uti ne fluenta torrentium domos corrumpant, & uti pontes locis neceſſariis ne deſint*. Atque ex pontibus maxime oſtenditur, vias pluviarum torrentibus fuiſſe infeſtatas. Habes cur ſemitas pulchre ποδιαίους τοίχους (*ſemitales muros*) nuncuparint.

SECTIO IV.

Papiniani Aſtynomicus informando municipali aedili inſerviebat: quod & ex Graeco ſermone, & ex ἀστυνόμων *verbo oſtenditur. Proinde inepte cum aere noſtro a Conrado comparatur: ex quo praeparce, & ea tantum hauſit, quae municipia adſciverant. At contra plurima ex Municipali collectione admetitur, quae in aere noſtro deſunt. LEX, ab Aſtynomico citata, non alia, niſi illa communis omnibus Municipiis eſt, olim a Caeſare informata, at ſub principatu edita: ad quam rejicit nos titulus* Ad municipalem. *Ex ea Papinianus privata diligentia decerpſit quidquid ad aediliciam curam pertineret.*

Hic Papiniani liber ſingularis, cui Ἀστυνομικοῦ nomen, non ad urbem Romam, ſed ad municipia Romana Graeci oris pertinebat. Ex eo id oſtenditur, quod Graeco non Latino ſermone conceptus fuerit (vide Adn. ſuperiorem 165.) & quod ea Graeca nomina adhibeantur, quae Graecis municipiis in uſu erant. Vt ecce Graecis rei Romanae ſcriptoribus aediles Ἀγορανόμοι vocabantur (unde & ἀγορανομεῖν Dioni & aliis eſt aedilitatem gerere) numquam vero, quod ſciam, Ἀστυνόμοι: at ii in hoc fragmento ἀστυνόμοι dicuntur ex more oppidorum (VII) Graecanicorum. Deinde ſi ad Vrbem Romam pertinuiſſet; auctor exſcripſiſſet leges illas omnes, quae Kap. II. æris Britannici de viarum tutela proponuntur. Nunc quia in uſum municipiorum fundanorum auctor ſcripſit; leges viariae æris Britan. eatenus delibantur, quatenus a fundanis municipiis adſcitae & refictae fuerunt. Accedit quod plurimae in hoc ἀστυνομικῷ leges viariae ſunt, quarum nec vola nec veſtigium in ære noſtro eſt (in quo ære nihil prorſus de fluentis, deque pontibus, nihil de ſemitarum lubrico vitando, nihil de ſervorum fuſtigatione obvio cuique permiſſa, nihil de in conducto habitantibus, ut hi ſumptu dominorum reficiant vias, nihil de cavaediorum emiſſariis, de ergaſteriis, de rixis, de ſterquilinio, de morticinis: de quibus tamen omnibus in Aſtynomico cavetur) quod totum eo pertinet, quod fundanis municipiis tum legum pandecten ab Roma miſſum aptare moribus ſuis, tum etiam plura ſibi peculiaria addere, ab hoc æris hujus Kap. XII. permiſſum fuit. Ergo hic Ἀστυνομικὸς non e Digeſtis Romanarum legum ἄμεσως manavit, verum ex legum municipalibus συναγωγαῖς unius aut potius plerorumque Graecorum municipiorum.

Accedit, quod hujus fragmenti extremo §. 2. ita legitur: οἱ ἀστυνόμοι ζημιούτωσαν κατὰ TON NOMON. *Aediles autem eum multanto ſecundum* LEGEM.

(VI) *In Florentinis Taurellii Pandectis Papinianus* Ἀστυνομικὸς, *tum pluribus in locis aliis (in quibus in editis eſt emendatior) mendoſus eſt, tum in loco, de quo agimus, pereaeque at in vulgatis, &* OI IΔIOI, *&* AΛΛΩN *exhibetur; ut non ſit mirandum ſi Piſanus vetus interpres utrumque uti ſonat expreſſerit.* Vt, *inquit*, PROPRII parietes, & ALIORVM (aliquid) quae circa domos, quae ad viam publicam ducunt, non labilia ſint. *Illud* Aliquid *ex eo Piſanus infarſit, quod loco disjunctivi* ἢ (*quod aeque in editis ac in Taurellio legitur:* ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας) *legiſſe ſibi viſus eſt* τι.

(VII) Ἀστυνόμοι *ex Budaeo & ex Stephano veriloquium. Graeca municipia jam olim ab Athenis id nomen, Aedili reſpondens, adſciverant. Athenis Aſtynomi decem, viarum inter cetera curatores. Alicubi Patres Vrbis vocati.* Ἀστυνομία *eſt Aedilatus.*

Eidem Dioni (cui uti dixi Aediles non aliter quam Ἀγορανόμοι *vocantur) non raro & vox* Ἀστυνόμοι *uſurpatur, ſed ita ut* praetorem urbanum *notet. Vide in Dione editionis Reimarianae accuratiſſ. Indicem vocum Graecarum. Atque ad hanc Dionis uſurpationem ſpectaſſe forſan videtur Budaeus in Adnot. poſt. ad Pand. ubi* Ἀστυνόμον *dictum putat, quaſi* Legem urbicam. *Quod ideo dixiſſe videtur, quod Praetor Vrb.* juri dicendo *praeſit: quod proinde immerito ab H. Steph. in* Ἀστυνόμος *carpitur. Sed tamen verius eſt Stephani etymon, ut tam* Ἀστυνόμοι *quam* οἰκονόμοι *proxime a verbo* Νέμω (*unde &* νόμος *ipſe*) *fiant; ita ut* Ἀστυνόμος *ſit* urbis adminiſtrator.

Verum quid in his moror? cum Graeca municipia ab Athenis potius aliiſque Graecanicis urbibus, quam ab Roma, jam olim antiquitus magiſtratuum ſuorum nomina mutuata videantur. Atqui apud Athenienſes decem Aſtynomi *erant, qui inter cetera vias curabant. De viarum cura* Aſtynomis *attributa conſentiunt eruditi; in primis Budaeus ad Pand. Atque his video praeiviſſe Harpocrationis lexicon: in quo* κοπρολόγων καὶ τῶν τοιούτων *curam inter cetera* Aſtynomis *tribuit, h. e. ut viae non tantum a ſtercoribus, morticinis, & ſimilibus (ut hic Papinianus jubet) mundae ſint, ſed & a ceterarum rerum aggeſta liberae. Videatur ad Harpocrationem in* Ἀστυνόμοι *Phil. Mauſſacus, & Valeſius in Notis ad Mauſſaci notas, aliique, quibus abſtineo. Plura quoq. de his ex Ariſtotele, & ex Demoſthene diſcimus: ad cujus orat. contra Timocr. ita ſummi oratoris Scholiaſtes Vlpianus notavit:* Ἀστυνόμος, ὁ ἐπὶ τῷ εἶναι καθαρὰν τὴν πόλιν ἀρχόμενος, ὁ παρ' ἡμῖν πατήρ. Aſtynomus iſte eſt, qui ut viae urbis mundae ſint, curam gerit, qui apud nos PATER audit. *Quam nomenclationem* PATRIS (*in Graecis Novellis obviam*) *Aſtynomo alicubi in Cod. reſtituit Cujacius. Adhaec in Gloſſario Nomico Caroli Labbei ita ſcriptum reperio:* AΣTYNOMOIΣ τοῖς πατράσι τῶν πόλεων.

Dixerit aliquis Ἀστυνόμους (*de quibus loquitur hic Papinianus*) *non tam* Aedilibus, *quam* Curatoribus *urbium reſpondiſſe. Verum (praeterquam quod, qui Romae* Aediles, *ii in civitatibus* Curatores *plerumque vocabantur: quod vel ex eo perſpicio, quod* Aediles *in urbicis marmoribus rari prae infinita in eiſdem* Curatorum *multitudine) hanc difficultatem Gloſſae veteres diluunt: in quibus ita invenio:* Ἀστυνομία, Aedilatus.

89 *ea rata ſint , quove minus municipes fundanos teneat , eiſque obtemperetur .*

dirigere Italici potuerunt. De ploſtris, lociſque publicis ſimile eſto judicium. Ac ſane ſi hanc ipſam tabulam ab Heraclienſi legum-datore refictam, Graecoque ſermone ſcriptam haberemus; ex Latinae Graecaeque comparatione facile eſſet animadvertere, quamnam *νομοθέτης* Heraclienſis methodum fuerit ſecutus: quod nunc vix & aegre ex illo *Aſtynomici* fragmento licebit aliquatenus dignoſcere.

Hactenus Conjectio propoſita pertinet: niſi potius rei certae, quamvis involutae, explanatio dicenda ſit. Ergo (Tabula v. 86. 87. ait) quidquid ab illo legumdatore additum, commutatum, conrectum huic tabulae fuerit, *Item teneto* (municipes fundanos) *uti . . . ſi eae res ab eo tum, quum primum leges eis municipibus LEGE PLEBISVE SCITO DEDIT* (prior enim promulgatio juſſu legis ſeu plebis ſciti facta fuit: at contra poſterior ex jure ordinario magiſtratûs hujus fiebat) *ad eas leges* (ab Vrbe allatas) *additae, commutatae, conrectae eſſent*. Quibus verbis recte intellectis tota ſuperior Commentatio continetur.

VER. 88. Statim ſequitur: *Neve quis INTERCEDETO*. Graecâ Graecus homo utitur inclinandi ratione, ut ſicuti a *τύπτε* eſt *τυπτέτω*, ita ab *Intercede* fiat *IntercedEto*. Item ſup. v. 60. SINETO.

IBID. *Neve quis INTERCEDETO, neve quid facito, quominus ea rata ſint*.] *Intercedo* quatenus vocabulum veteris juris Romani eſt, túm uſurpatur, cum magiſtratum aliquid molientem alius magiſtratus major aut aequalis prohibet. Intercedentis verbum ſollemne fuit, VETO. In legibus ferendis praecipuus locus interceſſioni fuit. Singularis autem hic locus eſt, quo *LEGE Plebiſve ſcito* admodum ſalutari Romae facto quaevis interceſſio magiſtratuum municipalium praeciſa fuit. Niſi huic malo Vrbs princeps obviam proceſſiſſet; vereor ut finis ullus dandarum in municipiis legum fuerit; dum leviſſima Graeculorum ingenia tribunicias interceſſiones aemulari ſtuderent. Hîc ergo, ubi Vrbs princeps minoribus imperabat, licuit iſtud SINE INTERCESSIONE addere. At Romae cur id non liceret, ſine me nemo non videt. Sequitur, *Neve quid facito, quominus ea rata ſint*. Nequid facito, inquit, veluti *Obnuntiandò*, aut *De caelo ſervando*, aut ſiquid forte aliud obſtaculi genus Graecis municipibus in ea re uſitatum fuit.

VER. 89. *Quove minus municipes fundanos teneat*] Praecedentia & ſequentia mal-

GEM. Atqui obſervatum eſt, *τὸ Lex*, quoties abſolute in jure noſtro uſurpatur, legem municipalem intelligi. Imo plerumque non tam lex eſt ejus municipii, quo de agitur, peculiaris, quam lex aliqua municipiis omnibus communis, quae videtur a Caeſare Julio facta aut ſaltem adumbrata, ac poſtea ab Auguſto aliove principe fuiſſe perfecta. Quod de Caeſare dixi, conſtat id ex Cic. VI. ad fam. 18. *Quaeſivi*, inquit, *e Balbo per codicillos, quid eſſet in LEGE* (municipiis communi, ut ex ſequentibus liquet). *Reſpondit, eos qui facerent praeconium, vetari eſſe in decurionibus: qui feciſſent non vetari*. Ergo hanc legem communem (diverſam a legibus cujuſque municipii peculiaribus) aut fecit, aut informavit Caeſar. Ac certe ſecutis temporibus hanc, quam dico communem, exſtitiſſe, arguit Pandectarum titulus, *Ad municipalem*, ubi doctiſſimus quiſque *legem Municipalem* omnibus municipiis communem intelligit. Videantur prae ceteris Fornerius I. Selec. 13. Raevardus III. Var. 15. Ev. Otto in praef. to. 2. Theſ. jur. civ. p. IX. ſeq.

Jam ſi quaeras, ecquis fons legis municipalis illius communis fuerit; reſpondebitur, primam ſcaturiginem ex hoc ære noſtro manaſſe (quippe in uſum municipiorum fundanorum ſcripto) deinde ex iis collectionibus, quae in variis municipiis fundanis, æs noſtrum (additis tamen & mutatis mutandis) adſciſcentibus, factae fuerunt. Ex his omnibus conceptaculis poſtremo lex illa communis municipalis coaluit, quam indicat titulus *Ad municipalem*, & alicubi (VIII) Vlpianus: quae uti dixi, ſub Julio adumbrata, mox ſub principatu condita videtur.

At interim privato ſtudio Papinianus 'Αστυνόμον (*aedilem*) ſuum informare volens, eclogam concinnavit, in quam quidquid in Municipali communi lege ad aedilium officium pertinere animadvertiſſet, id omne in unum 'Αστυνομικὸν μονόβιβλον (*aedilicium librum ſingularem*) contulit. Hactenus de Aſtynomico Papinianeo contra Conradum.

(VIII) *Vlpianus l. 1. D.* de Albo ſcribendo *ait: Decuriones in Albo ita ſcriptos eſſe oportet, ut* LEGE MVNICIPALI praecipitur. *Vide quae nos ad ea verba notavimus pag. 406. initio Adnotationis 38. itemque pag. 409. Adn. 43. Nec raro alibi de eadem dixiſſe memini*.

mallent plurale TENEANT; tamen ſi de eo intelligatur, qui *Permiſſus eſt, us leges daret*, recte ſcribitur *Teneat*; praeſertim cum ver. 87. illud *Teneto* ad eumdem referatur.

IBID. *Eiſque oPtemperetur*.] Praepoſitio OB in vet. monumentis haud raro in OP vertitur, ut in *OPtineo*, *OPſides*, *OPſtetrix*, & ſimilibus. Item in compoſitis AP pro AB, & SVP pro SVB. In ære hoc v. 26. *HaPeat*. Sed & alibi in ſaxis B in P vertitur. Exempla reperies in Indice grammatico Gruteriano in littera P, in Dauſquio, & aliis. Atque hîc ſimul cum Tabulâ deſinit regnum πωτολογίας, legibus uſitatiſſimae. Certe eadem res ipſiſſima hoc & penultimo verſu trifâriam inculcatur.

C O M M E N T A T I O.

De aetate νομοθεσίας *æris hujus*.

S E C T I O I.

Perſtandum videri in epocha alias adumbrata.

NOn uno Commentarii, tum ad æs Britannicum tum & ad Complem. Neapolitanum, loco de epocha hujus legum Digeſti jam ante equidem (168) interlocutus, eiſdem tamen locis omnibus ſententiam ejus generis, quam Juſtiniani Codex *Definitivam* vocat, conſulto diſtuli. Nam pluries in eamdem ſententiam actâ causâ, eademque pluries ampliatâ, non ante ipſum finem Commentarii hujus me de ea re plane pronuntiaturum edixi. Verebar enim, necunde in Commentarii hujus decurſu novi aliquid interim affulgeret, quod me de priore interlocutione dimoveret. Aut, ſi ſtandum eſſet eo quod jam toties de plano judicaſſem; ſaltem magnificum erat, ſi id novis ac validioribus rationum fulcimentis confirmari, non ante proviſis, animadverterem.

Ac jam illa dies toties conſtituta adeſt. Hic enim ille eſt Commentarii finis, in quem ſententia toties rejecta fuit. Et tamen res contra accidit, quam putaram. Nihil enim aut parum novi, extra quam quae in locis modo Adn. 168. indicatis dicta fuere, poſtea ſuccurrit. Nam ſiquid adhuc indictum reſtabat, id fere totum in ſuperius Anteloquium *de Populis* fundis effuſum fuit; maxime in iis Tullii verbis enarrandis ex ea pro Cornelio cap. VIII. *Ipſa denique Julia* (lex lata fuit) *qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent:* quibus ſane verbis medulla ipſa Juliae legis includitur. Quae ibi verba ita cum hujus æris kap. XII. conſpirare oſtendimus, nullus ut relinquatur dubitationi locus, quin legum Pandectes, qui lamina hac (praeter alias ſocias: quas fru-

(168) Vide pag. 290. num. V. item pag. 382. toto MONITO ALTERO. Adhaec ad æris Neap. ver. 14. ad illud [*Senatorem . . . hac lege eſſe non licere*] vide totam *Praeguſtationem de legis hujus auctore ac nomine* pag. 409. 410. Ac paſſim in toto duplici Commentario tum ad aes Britannicum tum ad Neap. idem argumentum levi brachio, uti ſe dedit occaſio, refricatum fuit.

fruſtra deſideramus) continetur , non aliud quam appendix Juliae illius legis fuerit ; & quin eo illae ipſae leges comprehendantur , in quas *fundanorum* municipiorum populos tunc temporis fieri *fundos* oportuit , ſi quidem civitatem Romanam adipiſci concupiviſsent. Nec enim novos hos cives (ſive νεοπολίτας : ut Appianus vocat, quos Epitomæ Livii aliiq. *Novos cives*) aliter quam Romanis moribus vivere decuit. Tametſi eisdem indultum fuit, uti legum συναγωγὴν ad eos ab Vrbe delatam , qua additionibus qua correctionibus , ubi opus , ejuſmodi refingerent , per quas a patriis veteribus inſtitutis haud penitus deſciſcere viderentur . Verum quid ago , quaſi qui eadem recoquere inſtituam ? Lege loca harum commentationum , quae inferne Adnot. 168. indicavi , ac praeterea proxime ſuperius Anteloquium de populis ſundis, non ſine ſubjecto ad kap. XII. commentario : jam omnia fere , quae huc pertinere poſſint , habebis . Itaque paucis admodum nunc opus .

S E C T I O II.

Ex hiſtoria belli Italici annus civitatis ſociis atque in primis Heracleinſibus datae accuratius colligitur .

Quod ſi quis eſt , qui nimio faſtidio rejici ſeſe alio nolit ; jam primum rerum ejus temporis telam verius aliis pertexam. Anno Vrbis DCLXIII. L. Julius Caeſar (169) conſul legem tulit, qua ſociis in fide manentibus civitatem tribuit : inter quos Appianus etſi Etruſcorum nominatim meminit , tamen ceteros in amicitia conſtantes non tantum non excludit, ſed aperte complectitur, quando omnes ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας civitate donat. Ea lex ab ſolo L. Julio nomen *Legis Juliae* apud veteres obtinet , quia conſul alter P. Rutilius Lupus ante legem latam eopte anno eodemque bello pugnans occubuerat , uti ex Velleio II. 16. colligitur . Nihil hac epocha tutius.

Anno Vrbis DCLXIV. Cn. Pomp. Strabone, L. Porcio Catone Coſ. lata eſt lex Plotia a M. Plautio Silvano , & C. Papirio Carbone tribunis pl. qua nihil aliud niſi civitas peregrinis in civitates foederatas adſcriptis datur ſub certis legibus : ſed eadem nihil prorſus de civitate cum ceteris Italicis communicanda agit: dequo in ima (170) ora videbis .

At

(169) Appianus in I. ἐμφυλ. p. 379. de hoc L. Jul. Caeſare (quem falſo Σέξτον *Sextum* praenominat) ita loquitur : Ἰταλιωτῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας ἐψηφίσατο εἶναι πολίτας . . . Quo loco Appianus Ἰταλιώτας non antiqua notione uſurpavit , qua Graeci Italiae incolae intelligebantur (de qua nos p. 15. n. 16. p. 36. n. 58.) verum tum hîc tum alibi pluries populos Italicos cujuſcumque oris deſignat. Vertes igitur : *Italicorum vero populorum qui in ſocietate permanſerant , jus civitatis decrevit : (quod praecipue ab omnibus concupitum fuerat) & decretum id circa Etruriae populos, excipientes avidiſſime, miſit . Quo beneficio & populos amicos devinxit amplius , & dubios in fide retinuit , & hoſtem ſimilia ſperantem mitiorem effecit .*

(170) Hoc ideo moneo , neqnem in errorem Heineccius agat , qui (in Antiq. Rom. juriſprudentiam illuſtrantium Syntagmate in Append. ad lib. I. num. XI.) I. legem Plotiam ſive ad ann. Vrb. 665. ſive 666. refert ; cum apertum ſit , anno DLXIV. latam fuiſſe , Cn. Pompeio Strab. L. Purcio Catone Coſ. quorum conſulatu , teſte Aſconio & Cicerone , M. Plautius Silvanus & C. Papirius Carbo collegae in tribunatu fuerunt : de quo vide Pighii Annales & quotquot alii de his rebus agunt . II. Deinde lege Plotiâ fuiſſe civitatem Romanam cum ceteris omnibus ſociis communicatam ait : quod falſum eſt , quia tantum peregrinos lex Plotia complectebatur , modo ea implerent , quae legis verba requirebant , a Tullio recitata in ea pro Archia cap. IV. *Data eſt* , inquit , *civitas Silvani lege & Carbonis : SI QVI FOEDERATIS CIVITATIBVS ADSCRIPTI FVISSENT : SI TVM CVM LEX FEREBATVR , IN ITA-*

At mox anno DCLXV. aut ſummum ſequente , lex aliqua conſularis (171) lata eſt , qua civitas cum ceteris ſociis Italicis communicata fuit , Appiano (172) auctore : qui ita Lucanos atque Samnites ab eo beneficio excipit , ut eosdem non diu poſt eamdem civilitatem conſecutos narret .

Quonam vero tempore Lucani ac Samnites cives Romani evaſerint , haud habeo dicere ; nec enim ſcriptum exſtat . Sed tamen poſt Italicos ceteros an. *665.* aut *666.* a ſenatu donatos , haud multo poſt ad Lucanos etiam atque Samnites id beneficium fuiſſe transfuſum , perſuaſiſſimum habeo . Nam certe cum anno DCLXVI. omnes prorſus Italici belli ſavillae reſtinctae fuerint ; numquam illae conſopiri penitus potuiſſent ſine civitate Lucanis etiam atque Samnitibus ad ultimum data . Is enim unus ab initio ad finem fomes belli cruentiſſimi fuerat .

Jam vero perſtrictâ breviter hiſtoriâ , ad quamnam ex his tribus Romanae civitatis donationibus ea , quam Tabula noſtra ſignificat (in qua ſcil. plurima ubique *Municipia*, *coloniae*, *praefecturae*, *fora*, *conciliabula civium Rom.* tertio quoque verſu notantur) ſit referenda, paucis commentemur . Ac primum ſi privatim de Heraclea noſtra , ad quam Tabula haec pertinebat , aliiſque ejusdem orae Magnis Graecis ſermo ſit ; nego eos ad tertiam uſque civitatis largitionem fuiſſe dilatos : nego proinde non niſi cum Samnitibus & Lucanis (quaſi ſi ipſi pars Lucaniae eſſent) cives fuiſſe factos ; quia ante Auguſtum (173) Graecia major ſemper a Lucania diſtinguebatur : Ergo non cum Lucanis anno Vrb. *666.* ſed ſive anno *663.* ex lege Julia , ſive ſaltem ex benignitate Senatûs anno *665.* cives evaſerunt . Imo ſi peculiariter de Heraclea agitur , cujus haec Tabula fuit ; Heraclienſes primi omnium lege Julia nacti omnino videntur beneficium

civi-

ITALIA DOMICILIVM HABVISSENT : & SI SEXAGINTA DIEBVS APVD PRAETOREM ESSENT PROFESSI . Vide ibi ſequentia , ubi plura de noſtra Heraclea honorificentiſſime praedicat . Haec vero non eo monui , quo quidquam de viri bene de his litteris meriti exiſtimatione decerpam , ſed ut lectorem moneam , ut ſicubi eadem haec duo *ἐφάλματα* in toto ſuperiore commentario nactus fuerit , ſciat me tunc feſtinantem haec ad trutinam non revocaſſe .

(171) Initio Livianae epitomae LXXX. legitur : *Italicis populis* (qui indonati ſupererant) *a Senatu civitas data eſt* . Quia *A ſenatu* dixit , legem conſularem ſubindicat . Sequitur : *Samnites qui ſoli arma retinebant , Cinnae & Mario ſe conjunxerunt* . Quae ubi addit , aperte notat , donationem hanc a Senatu factam, fuiſſe ab illa Juliae legis alteram.

(172) Appianus eod. l. *ἐμφυλ.* p. 382. *Atque ita bellum ſociale maxima contentione geſtum eſt hactenus* (ἕως Ἰταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν, χωρίς γε Λευκανῶν καὶ Σαμνιτῶν τότε· δοκοῦσι γάρ μοι καὶ οἵδε τυχεῖν ὧν ἔχρῃζον, ὕστερον) *donec univerſa Italia* (illa ſcil. Rubicone tenus) *civitatem Rom. adepta fuit , exceptis tunc temporis Lucanis atque Samnitibus : qui mihi aliquanto poſt & ipſi voti compotes facti videntur* . Haec eſt illa altera civitatis communicatio , quae ex benignitate Senatûs (ut in ſuperiore Adn. dixi) manavit : qua adhuc tamen tunc Lucani & Samnites excludebantur .

(173) Graeciae Magnae oppida ante Auguſtum ipſa per ſe provinciam ſatis claram conſtituebant , a Meſſapiis , Lucanis , Bruttiiſque , quibus erant contermina , diſcretam : quae plerumque *Graecia* ſive *Magna* ſive *Major* vocabatur , interdum & abſolute *Graecia* . Hanc ultimam nomenclaturam Cicero uſurpavit in ea pro Archia cap. V. *Etenim cum mediocribus multis . . . gratuito civitatem in GRAECIA* (non tranſmarinâ , in qua vix aut aegre illo Ciceroniano ſaeculo civitas impetrabatur , ſed Italicâ) *impertiebantur ; Rheginos credo , aut Locrenſes , aut Neapolitanos , aut Tarentinos . . . id huic ſumma ingenii praedito gloria noluiſſe* . Hunc locum in Prodromo pag. 22. illuſtravimus . Nec ergo Ciceronis ævo Neapolitani Campanis , nec Rhegini & Locrenſes Bruttiis , nec Tarentini Meſſapiis, nec Heraclienſes Lucanis accenſebantur , ſed omnes una ſimul Graeciam Italicam conſtituebant .

At demum Auguſtus cum Italiam in XI. regiones partitus eſſet ; in tertiâ regione illa (qua Lucanus Bruttiuſque ager continebatur) major pars Graecorum oppidorum erat : imo & ipſum etiam Magnae Graeciae *ὄνομα* in eadem Regione tertia h. e. in Lucania , a Plinio III. cap. 5. deſcribitur .

civitatis, certe ob eximia hujus municipii (174) merita, quae depraedicat Tullius.

S E C T I O III.

Idem Heracleae civitatem adeptae annus ex Tulliano legis Juliae kapite elimatur ad unguem.

Verum quid me ultra excrucio? cui, ſi recte Juliae legis ſententiam a Cicerone in Balbiana expreſſam capio, non erit prorſus dubitandum, quin lamina haec noſtra conſectaria lationis Juliae fuerit: uſq.adeo, quod ab Julio latum, id arcte cum Kapite ultimo æris hujus conſpirat. In ea Orat. Tullius cap. VIII. poſt alias leges commemoratas, pergit: *Ipſa denique Julia* (lex lata fuit) *qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent*. Reſiſtamus hîc. Ex ultimo æris noſtri Kapite luculenter apparet, Heraclienſem populum, poſt optionem ei datam utrum fundus fieri vellet, re vera fundum fuiſſe factum, quia eorum municipium *fundanum* evaſerat. Praeter Commentarium in id Tabulae kaput, conſule prolixum Anteloquium quod ei praemittitur, in quo haec omnia ad vivum reſecantur. Verum quid his opus eſt? cum ex iis ipſis quae ſtatim Cicero ibidem ſubjicit, apertiſſime conſtet, illâ ipsâ donatione civitatis ex lege Julia Heraclienſes juxta ac Neapolitanos fuiſſe comprehenſos, modo fundi fieri vellent. Sic enim ſtatim ſequitur: *In quo magna contentio Heraclienſium & Neapolitanorum fuit; cum magna pars in iis civitatibus FOEDERIS SVI LIBER-*

(174) *Heraclienſis municipii ornamenta ex Ciceronis praeconio recitantur: in primis mira in foedere Fabriciano conſtantia, & clades Romanorum gratia bello ſociali toleratae. Obiter de Heraclienſis tabularii incendio, & inde ereptis bis Tabulis.*

Plura de Heraclienſium fide afferre poſſim: ſed praeſtat ex orat. pro Archia cap. IV. pauca depromere. *Venit* (Archias cum Lucullo) *Heracleam: quae cum eſſet civitas AEQVISSIMO IVRE AC FOEDERE, adſcribi ſe* (Arbias) *in eam civitatem voluit*. Ac profecto *Foedus Heracllenſe* laudatur ab eod. Tullio etiam in ea pro Balbo cap. VIII. Idque foedus antiquiſſimum erar, ut quod jam tum olim cum C. Fabricio percuſſum fuerat, teſte Tullio in eadem Balbiana cap. aa. bis verbis: *P. Craſſus vir ampliſſ. ex ea civitate* (Heraclea) *quacum prope SINGVLARE FOEDVS Pyrrhi temporibus, C. Fabricio conſule, ictum putatur.* Idq. a C. Fabricii cum Pyrrho rebus geſtis ad legem uſq. Juliam (quod ſpatium duceotos prope annos complectitor) ac porro, ſemper ſervatum ſanctiſſima fide ab Heraclienſibus fuit. Quocirca non immerito Cicero pro Archia extremo cap. 4. INTEGERRIMI MVNICIPII (Heracleae ſcil.) FIDEM praedicat. Quae cum ita ſint, in illo ipſo belli ſocialis furore Heraclienſes conſtaoter pro Romanis ſteriſſe, nnn eſt dubitandum. Alioqui numquam Cicero eos tam prolixe a *fide*, & ab *aequiſſimo jure ac foedere* commendaſſet. Imo cum Heraclieoſes eod. Italico bello graviſſimas hoſtium impreſſiones perpeſſi fuerint (teſte ibid. Tullio, qoi ſociali bello Heracllenſe tabularium ioceoſum conqueritur) ineptiſſimus fuerit, ſiquis id eos a Romanis hoſtibus paſſos conteoderit. Imo quia eorum in Romanos fides a Fabricii uſque temporibus ſemper conſtaotiſſime emicuit, & quia bello ſociali Romaoas uſqoe partes tueri perſtiterint; nihil non eos cladium ab Italis efferatiſſimis ſuſtinuiſſe certiſſimum eſt; in taotum ut hi urbi praeclariſſimae faces admoverint, eâque flammâ arſerit Tabularium. Cicero pro Archia cap. IV. *Hic tu tabulas deſideras Heraclienſium publicas, quas ITALICO BELLO, INCENSO TABVLARIO, interiſſe ſcimus omnes*. Deplorandum ſane incendium: quo ſaeviente, non taotum membranas, & papyracea tot volumioa abſumpta certiſſimum eſt, ſed & aereas tabulas innumerabiles vi flammae ſoſas contabuiſſe. Extitere tum credo cives aliquot patriae pietate commoti, qoi quas potuere laminas, incendio ſurripuerunt. Atque ex earum nomero hae fuere duae, duabus longiſſimis Graecis inſcriptionibus ſignatae (nam quae in unius earum aversâ pagioâ Digeſtum hoc ſcalptum Latine continet, ea veriſimilius videtor poſterior incendio fuiſſe) quas Carolus Guevara, ſibi ſorte ſortuna compararas, ab exitio vindicavit, & in REGIVM HERCVLANENSE MVSEVM perpetuo victuras intulit. Verum, ut eo revertar, unde diverteram: illud ipſum tabularii incendium, cujus Cicero meminit, ſatis oſteodit, quae & quanta Heraclienſe muoicipium fidei in Romaoos gratiâ bello ſociali toleraverit: proiode iogratos ſe Romani praebuiſſent, niſi eos omnium primos inter legis Juliae *νεοπολίτας* numeraſſent.

BERTATEM CIVITATI anteferret. Vtrobique decertatum Orator ait; ſed utriuſque certaminis exitu ſuperſedit, quia opus non erat; cum vulgo omnes ſcirent, quisnam eorum oppidorum tum temporis ſtatus & conditio eſſet. At nos ſeri nepotes in multa ignoratione verſamur: qui ex hiſtoria tenemus, Neapolim diu urbem liberam, Romanorum amicam, & foederatam fuiſſe, quando vero ad civitatem venerit, ignoramus. At pulchre eſt, quod ex duobus Tullii (175) locis id tandem ſim aſſecutus. De Heraclea etiam ſpiſſae nos tenebrae circumſtarent, niſi non tantum ex Juliae kapite apud Ciceronem in Balbiana ſciremus, Heracleae ſimul cum Neapoli datam fuiſſe tunc temporis optionem utrum Civitatem ſimul cum Romana νομοθεσίᾳ amplecti vellet: verum & ex hujus æris kap. ultimo perſpectum haberemus, Heraclienſes poſt illas inteſtinas municipum decertationes, tandem in leges Romanas (additis tamen aut correctis quibusdam) factos fuiſſe fundos, imo inter primos legis Juliae πολίτας eſſe numerandos.

Quamquam ſi verum amamus, etiam quae ſecutae poſtmodum fuere civitatis donationes, ex legis Juliae fonte fluxerunt. Veluti quam

(175) *Ex duobus Tullii locis oſtenditur, poſt Juliam legem Neapolitanos perfectam civilitatem Rom. ſibi oblatam amplexos eſſe. Strabo (quem alia omnia docuiſſe pluries in hoc Commentario dictum fuerat) aliorſum accipiendus demonſtratur.*

In Prodromo pag. 62. col. 1. & pag. 115. num. II. III. & pluribus in aliis horum commentariorum locis, ex Strabonis loco, conquerentis, Graeciam univerſam Italicam ἐκβεβαρβαρῶσθαι (*ad barbariem deſciviſſe*) tribus exceptis urbibus, Neapoli, Rhegio, atque Tarento, id non de lingua eſſe capiendum contendebam, verum de legibus de πολιτείαις, inſtitutis: proinde poſt legem Juliam, cum ceteri Graecorum municipiorum populi in leges Romanas facti fundi fuiſſent, eaque ratione Rom. civitatem aſſecuti eſſent; ea tantum tria oppida, quae nominavi, *libertatem ſui foederis* (uti Cic. in Balbiana de Neapoli loquitur) ſuamque αὐτονομίαν civitati antetuliſſe.

Verum nunc *iterare curſus Cogor relictos* (ut ille ait) duobus Ciceronianis locis adactus. In Agraria II. cap. 31. *Dixi antea, lege* (Rulli) *permitti, ut quae velint municipia, quas velint veteres colonias, colonis ſuis occupent. Calenum municipium complebunt: Teanum opprimeat: Atellam, Cumas, NEAPOLIN, Pompeius, Nuceriam ſuis praeſidiis devincient: Puteolos vero qui nunc in ſua poteſtate ſunt, ſuo jure libertateque utuntur, totos novo populo, atque adventitiis copiis occupabunt.* Vides ex hoc loco, quid ex Cicerone inter Puteolos, interque oppida cetera, quae nominat, interfuerit. Nimirum Puteoli adhuc *in ſua poteſtate* erant, *ſuoque jure libertateque utebantur*, certe quod civitati Romanae αὐτονομίαν praetulerunt: ex quo contra ſequitur, *Neapolim*, ceteraque oppida ab Oratore Puteolis oppoſita, fuiſſe municipia civium Romanorum perfecta civilitate fruentium.

Adhaec idem Tullius XIII. fam. 30. ita incipit: *L. Manlius eſt Soſis. Is fuit Catinenſis: ſed eſt ſimul CVM RELIQVIS NEAPOLITANIS CIVIS ROMANVS factus* (*Reliquis Neapolitanis* ait, comparate ad Manlium Soſin, qui jam eo tempore unus civium Neapolitanorum erat, uti poſtea ſubjicit) *decurioque Neapoli. Erat enim adſcriptus in id municipium ante civitatem Sociis & Latinis datam.* Vltima iſta αἰτιολογία diſerte teſtatur, tum cum ex lege Julia ſociis & Latinis civitas data fuit, eamdem etiam Neapolitanis fuiſſe impertitam: quia vero jam antea Manl. Soſis in id municipium adſcriptus fuerat, jure ſuo *una cum reliquis Neapolitanis civis Rom. factus* eſt. Nihil hoc loco diſertius: ex quo ſimul oſtenditur, ſtatim poſt legem Juliam Neapolitanos ad civitatem vocatos, aliquamdiu quidem dubios, quid facto opus eſſet, ſciſſos in divortia ſententiarum (ex Balbiana cap. VIII.) fuiſſe; ſed ſtatim conſopito certamine, amplexos civilitatem. Locum huoc Tullianum jam tum videram pag. 115. num. III. ſed aegre eſt, quod tunc preli feſtinatione abſtractus, aliorſum acceperim.

Quae cum ita ſint; de Strabone quid ſtatuemus, cujus ſententiam alibi expoſitam ſup. retuli? Non eo uſque frontem perfricui, ut ignoratam a Geographo urbium, quas accurate deſcribit, πολιτείαν dicam, aut quamlibet modici παρορώμενος arguam. Illud potius fatendum erit, cum cetera Graeciae Italicae oppida ſimul cum civilitate Romana paullatim a patriis inſtitutis (quae potuiſſent ſimul cum Rom. civitate maxima ex parte retinere) deſciviſſent; ea tantum tria oppida, Rhegium, Tarentum atque Neapolim fuiſſe morum patriorum tenaciora. Ac de Neapoli id ſatis novimus: de qua praeter Strabonem (qui in Neapolitano Graeciſmo deſcribendo multus eſt) ex ceteris quoque Latinis ſcriptoribus eadem omnia diſcimus. Sed & de Tarento & Rhegio iniqui ſimus, niſi Geographo ſummo credamus.

Ac rogo lectorem, ut ubicumque Strabonis illum celebrem locum aliorſum acceptum repererit, ex hac Adnotatione Geographum interpretari malit.

Digitized by Google

quam Epitome Liviana LXXX. a Senatu civitatem ceteris Italicis datam biennio fere poſt Juliam teſtatur; & quod poſtremo civitas cum Lucanis inſuper atq. Samnitibus communicata fuit, eae quoque ambae legis Juliae appendices fuerunt, quia ejus inſtar factae, & quia illud σύστημα legum, in quas poſteriores hos νεοπολίτας fundos fieri oportuit, idem illud omnino fuiſſe neceſſe eſt, ac quod ex lege Julia compoſitum fuerat. Proinde ſi quando alias ab hoc aere tabulas alterius cujuslibet municipii (quod aliunde conſtet aliquandiu poſt Juliam legem civitate donatum) alicubi reperiri contigerit; eas quoque tabulas ajo conſectarias atque appendices legis Juliae habendas eſſe. Qua de cauſa ? inquis. Quia quod lex Julia de ſuis νεοπολίταις (*novis civibus*) ſtatuit, id ipſum & in poſterioribus νεοπολίταις, & in Lucanis atque Samnitibus (& ſi qui alii poſt hos civitatem aſſecuti fingantur) valiturum erat. Nec enim dubium eſt, quin Digeſtum legum ex lege Julia pro novis civibus compoſitum, ita generale fuerit, ut etiam a ceteris municipiis poſtea idem beneficium conſecuturis adſciſcendum fuerit, mutatis tantum mutandis.

Poſtremo ubi a me huic æri idem, ac legi Juliae, annus tribuitur, non id contendo, prorſus eopte anno, quo Julia lata fuit, hoc Digeſtum conſarcinatum ſimulque in ære inciſum fuiſſe. Id tantum affirmo, Pandecten æris hujus fuiſſe Juliae legis (anno Vrbis DCLXIII. latae : qui annus nonageſimus, & quod excurrit, ante CHRISTVM fuit) conſectarium atque appendicem. Ceterum non eopte anno, ſed paullo mox ab Heracleenſibus acceptum & in hoc ære fuiſſe deſcriptum, facillime aſſentior.

Sicuti olim Graecis duabus Tabulis LEXICON vocum Graecarum adtexuimus, ita pariter hic LEXICON vocum Latinae Laminae in fine Commentarii ſtatim ſubjicimus, non exſpectato fine voluminis; utrumque enim Lexicon pars Commentarii ſui eſt. Et quidem in priore illo Graeco non fuit otium voces conjunctas pertexere: at hic copulatas, non neglectis grammaticis accidentibus, imo & cum ipſis tabulae mendis, damus.

LEXICON LATINITATIS
DIGESTI LEGVM MVNICIPALIVM

Numerus verſum notat æris ſive B *ideſt Britannici*, *ſive* N *h. e. Neapolitani*.

AB *praepoſ. cum voce ſequenti indivulſe juncta:* Abeo. N. 73. 87. Abieis. N. 80. *pro* Ab eo, Ab iis.
Ab *in compoſitione medio puncto divulſum a voce componente:* Ab. juraverit. N. 39.
Ab juratis accipere rationem pecuniae. N. 73. 74.
Ab Vrbe Roma paſſus mille. B. 67.
Abeſſe rei publicae cauſſa. N. 42.
Abjurare in jure. N. 39.
Accuſare kalumniae, praevaricationiſve cauſſa. N. 46.
Ad *praepoſ. cum voce ſequenti coaleſcens:* Adeam N. 76. Adeos. N. 4. 76. *pro* Ad eam &c.
Ad *in compoſitione puncto ſejunctum a voce componente:* Ad. tribuendam. B. 49. Ad. tribuito. B. 41. Ad. tributa. N. 8. Ad. tributus. B. 41. 42. 43. Ad. verſus. N. 33. *pro* Adtribuendam &c.
Ad *pro* Apud. B. 1. 3. 4. 5. 8. 9. 10. 11. 17.
Addere ad leges. N. 88.
Adimere ordinem. N. 47.

Digitized by Google

Adire quocumque. B. 44.
Adtribuere *aliquem* pecuniae. B. 40.
Adtributionem facere. B. 42.
Adtributus pecuniae. B. 43.
Aedes ſacrae Deorum inmortalium. B. 57.
Aedificium publicum, privatum. B. 29.
Aedilis Pl. Aedilis Cur. B. 24.
Aedilis arbitratu viam tueri. B. 21. 22. 32. Semitam conſtratam recte habere. B. 54.
Aedis ſacra B. 30.
Aerario praeſſe. B. 37. 39. 47. 48.
Agere plauſtra in urbe. B. 65. Cenſum N. 70. 79. Cenlum populi. N. 70. 79.
AI *pro* AE. Romai. N. 70.
Album. B. 15. 18.
Amplius dies LX. reliqui erunt, antequam diem. N. 77.
Apparebunt juſſeris. N. 6.
Apparendi cauſa. N. 39.
Apud forum ante tribunale. B. 34.
Aput *pro* Apud. B. 15. 34. N. 46.
Ars ludicra. N. 49.
Auctorari depugnandi cauſſa. N. 39.
B *Minuſculum inter litteras majuſculas* LEGIbVS. B. 69. OPORTEbIT. B. 28.
Bona ex edicto poſſeſſa proſcriptave. N. 41. 43.
Bubus juncta plauſtra. B. 67.
C *pro* G Acere. B. 60. Cocnomina. N. 72. Depucnandi. N. 38. diſſicnationem. N. 20. 30. Leces. N. 85. 87. 88. &c. Lecione. N. 17. 26. 27. Intecrum. N. 44. Maciſtratus. N. 31. Necotis. B. 2. Pucnabunt. N. 64. Rocato. N. 32. & *paſſim*.
C *cum* T *alternat in* Denuncietur. B. 36. Renuntiari, Renuntiare. N. 26. 31. 40. 58. 65.
Calumnia *vide litteram* K.
Caput civis Rom. referre. N. 48.
Cauſa *cum ſimplici ſibilo ſcalpitur* in B. 58. 60.
Cauſſa *cum* S *duplici in* B. 58. 60. 62. 63. 65. 66. N. 3. 7. 9. 39. 42. 46. 47.
Cenſendi populi finem facere. N. 78.
Centor aliuſve quis magiſtratus publicis vectigalibus ultrove tributis. B. 73.
Cenſor aliuſve quis mag. Romae populi cenſum aget. N. 69. 79.
Cenſum populi agere. N. 70. 79.
Censûs formula. N. 73. Libri. N. 80.
Certis hominibus certis de cauſis. B. 60.
Cetera *ſine bivocali*. N. 3. 82.
Circienſes (*cum I inſerto*) ludi. B. 64.
Coloni qui cives Romani erunt. N. 71.
Coloniae Civium Rom. quae in Italia ſunt. *Vide* Municipia.
Comitia magiſtratui rogando ſubrogandove habere. N. 24.
Comitiis conciliove. N. 58.
Conciliabula Civium Rom. *Vide* Municipium.
Condere tabulas, ubi ceterae tabulae publicae erunt. N. 82.
Conducta habere vectigalia ultrove tributa. B. 74.
Confiteri ſe ſenatorem eſſe non licere. N. 13.
Conrectus. N. 88.
Conſcriptus *Vide* Senator, Senatus.
Conſtrata ſemita. B. 54.
Conſuleretur eas res. N. 76.
Continente *vel* Continenti habitabitur. B. 20. 56.
Convivium publicum inire. N. 65.
Cooptare Decuriones, Conſcriptos. N. 12. In Senatum in Decurionum numero. N. 32.
Copiam bonam jurare. N. 39.
Cottidie *pro* Quotidie. B. 16.
Creatum eſt, renuntiato. N. 58.
Creditoribus renuntiare ſe ſoldum ſolvere non poſſe. N. 40.
Cum, *praepoſitio, non niſi per* C *ſcribitur*. N. 28. 40. 59. *At ubi conjunctio eſt*, & Cum, N. 64. 69. 79. & Quom *ſcalpitur*. *Vide* Quom.
DAmnas eſto dare. B. 19. N. 23. 33. 51. 66. Dare judices judiciumque. B. 44.
Datum depenſum eſt. N. 41.
Decurio, Conſcriptus. *Vide* Senator, Senatus.
Decurionem Conſcriptumve legere ſublegere, cooptare, recitandum curare in demortui damnative locum. N. 12. 13.
Decurionum Conſcriptorum major pars. N. 75.
De Dolo malo condemnari. N. 37.
Deicet *pro* dicit. B. 9. 12.
Diebus ne minus decem antequam locet. B. 34.
Diebus quinque proximis, quibus. B. 24. N. 79.
Diei major pars. B. 16.
Diſſignationem facere. N. 20. 30.
Dixet *pro* dixit. B. 74.
Domicilium pluribus in municipiis habere. N. 83.
Domum denuncietur facito. B. 36.
Dum eorum quid faciet. N. 20. 31.
Duum-viri viis extra propiuſve urbem Romam purgandis. B. 50.
E *Pro* I. Dicet *pro* Dicit. B. 8. 12. Dixet. B. 74. Fecet. N. 38. Habetabetur. B. 56. Intercedeto. N. 88. Juſet *pro* Juſſit. N. 47. Profitemeno. B. 5. Quoe, *pro* quoi *i. e.* cui. N. 35. Sineto. N. 60.
Edere libros (*cenſûs*) Municipii. N. 79.
E. H. L. N. R. h. e. *Ex* (*ſive Ejus*, aut *Eorum*) *hac lege nihil rogatur*. B. 65. 67. N. 2. 5. 7. 8. 84.
EI *pro* E. Municipeis. N. 86. Neiquis. B. 17. N. 12. &c. Neive. N. 55. Partei. B. 25. 27. Vrbei. B. 64.
EI *pro* I *ſimplici*. Agei. B. 64. Anneis. N. 18. 25. Annueis. N. 28. Caſtreis. N. 17. 27. Canſeis certeis. B. 60. Comitieis. N. 58. Conſcripteis. N. 50. 61. Fejent. B. 64. Inveitum. N. 9. &c.
EI *pro* I *duplici*: Alei. N. 24. Coloneis. N. 9. 68. 83. *pro* Alii, Coloniis.
Ejus pecuniae, qui volet, petitio eſto. B. 19. N. 23. 33. 51. 67.
Equo ſtipendia in legione facere. N. 17. 26.
Eûm *pro* Eorum. B. 52.
Ex *praepoſ. cum voce ſeq. coaleſcit*. Elege. B. 49. Exeis. N. 22. Exiis. B. 10. Exquo. N. 63.
Ex *in compoſ. a voce componente puncto dirimitur*. Ex. portandi. B. 66. Ex. portari. B. 60.
Ex formula cenſûs. N. 73.
Ex lege locationis. B. 49. 73.
FActa pecunia. B. 40. Fecet, *pro* fecit. N. 38.
Feient *pro* fient. B. 64.
Fiduciae judicio condemnari. N. 37.

Fla-

Flamines ploſtris in urbe vehi. B. *62*.
Foidere *pro* foedere. N. 19.
Fora Civium Rom. *vide* Municipium.
Frui tueri vectigalia ultrove tributa. B. 73. 74.
Frumentum populo dare. B. 15. 17.
Fundani Municipes. N. 86. 89.
Fundanum Municipium. N. 85.
G *Pro* C. Genſor *i. e.* Cenſor. N. *69*.
Gladiatores pugnabunt. N. *64*.
HAbitandi cauſſa loca ab Cenſore ſervia adtributa. N. 8.
Hac lege. B. 1. 2. 4. *6*. 7. *9*. 10. 12. 13. 17. 21. 22. 27. 28. 32. 46. 54. *60*. N. 14. 52. *61*. 84.
Hora decima diei poſt Solem ortum. B. 57.
Horia decem diei poſt Solem ortum. B. *67*.
HS. ℞. *h. e. ſeſtertios quingentos*. B. 19.
HS. IↃↃↃ. *h. e. ſeſtertiûm quinquagena millia*. N. 23. 33. 51. *66*.
I Pro E. Aedis. B. 30. Corpori. N. 48. Dibito. B. 43. Dicurionibus. N. *61*. Habibit. N. *69*. Habiat. B. 27. Municipis. N. 89. Portioni. B. 38. Rim. B. 44. Ria. N. *76*. Sinatum. N. 81. *pro* Aedes, Corpore, Debeto *&c.*
Ignominia *vide* Ingnominia.
In *praepoſ. cum voce ſequenti ſaepiſſime connectitur*. Incaſtreis. N. 17. 27. Indiebus. B. 24. Inea. B. 27. 54. Inſoro. B. 37. Initalia. N. 44. Inloeo. B. 53. N. 4. *64*. Inmunicipieis. N. *9*. 83. Inpartei. B. 25. Inquibus. N. 82. Inſenatum. N. 31. 54. 57. Intabulas. B. 14. N. 74. 81. *&c.*
In *in compoſ. dirimitur medio puncto a voce componente*. In . aedificatum. B. 70. In . ducta. B. *66*.
In caſtria inve provineia. N. 17. 27.
In demortui damnative locum. N. 13.
In integrum reſtitui. N. 44.
In Italia eſſe non licere. N. 44.
In jure abjurare. N. 39.
In legione ſtipendia facere. N. 17. *26*. 27.
In loco. B. 53.
In loco publico ponere ſtatuere. N. 4.
In loco Senatorio Decurionum ſedere, ſpectare, convivium publicum inire. N. *64*.
In nrdine (*Decurionum*) ſententiam dicere ferre. N. 35. 53.
In pompam ludis Circienſibus. B. *64*.
In tabula in albo. *Et* In tabulam in album. B. 15. 18.
In tabulas publicas referenda curato. B. 14. N. 74. 81.
In urbem *pro* in urbe. B. 20. 50.
Inaedificatum inmolitumve in locis publicia habere. B. 70.
Ingnominia *ſic ſcribitur pro* Ignominia. N. *46*. 47.
Ingnominiae cauſſa ab exercitu decedere. N. 47. ordinem adimi. N. *46*.
Inire magiſtratum. B. 24. 25. convivium publicum. N. *65*.
Injuriarum judicio condemnari. N. 37.
Inmolitum. *Vide* Inaedificatum.
Imperator ab exercitu decedere juſſit. N. 47.
Inter ſe parare aut ſortire. B. 25.
Interdiu poſt ſolem ortum. B. 57.
Intra ea loca ubi continenti habitabitur. B. 56.
Intra menſem unum. B. 19.
Invitum merere. N. 19. 30.
Ire in ſenatum, Decuriones. N. 55. 57.
Ita uti. B. 5. 8. 44.
Item *pro* iiidem. B. 3. 4. N. 87.
Judicem judiciumque dare uti de pecunia credita. B. 44.
Judicio publico Romae *vel* in Municipio condemnari. N. 43. 45.
Jumentis juncta plauſtra. B. *67*.
Jurare bonam copiam. N. 39.
Juſerit. N. 7. 47. *86*. *cum ſimplici ſibilo, ut &* Juſet *pro* juſſit. N. 47.
KA (*i. e.* Kalendae) Januariae primae. B. *56*. Januariae ſecundae. N. 15. Quinctiles primae. N. 24.
K. (*i. e.* Kalumniae) praevaricationiſve cauſſa accuſare vel facere. N. *46*.
LAniſtaturam facere. N. 49.
Lapides perpetui integri. B. 53.
Legari mitti. N. *76*.
Legati municipii, coloniae, praefecturae. N. *79*.
Legere ſublegere Senatum, Decuriones, Conſcriptoſve. N. 12.
Legere ſublegere in Senatum, inve Decurionum numero. N. 32.
Lege Plebiſve ſcito. N. 85. 87.
Leges municipibus dare. N. 85. 87.
Legibus Plebiſve ſcitis. N. 29.
Legibus Plebiſve ſcitis exve foedere. N. 19. 29.
Legibus Plebiſve ſeitis Senatuſve Conſultis. B. 52. 72.
Lenocinium facere. N. 49.
Libitinam facere. N. 20. 30.
Librarii ſcribae. N. *6*.
Libri censûs. N. 80. municipii, coloniae, praefecturae. N. 78.
Loca porticumve poſſidere. B. 71.
Loca publica porticuſve publicae. B. *68*.
Loca quae publice demolienda erunt. B. 59.
Loca ſervis publicis ab Cenſore habitandi utendi cauſa adtributa. N. 8.
Locare viam. B. 38. *46*. 47.
Locata erit via pecuniam. B. 48.
Locationeio (*viae*) palam in foro facere. B. 37.
Locationis lex. B. 49. 73.
Locus ſenatorius Decurinn. Conſcriptor. N. *64*.
Locus ubi tabulae publicae erunt. N. 82.
Ludi Circienſes. B. *64*.
Ludicram artem facere. N. 49.
Ludos facere. N. 3.
M *loco* N. Damdus. B. 17. 49. Quamtua. B. 37. 38. 43. 48. Sentemtia. N. 51. 53. 55. 57. Tamtus. B. 38. 40. 43. Tuemdus. B. 28. 31. 33. 40. *46* 47.
Magiſtratu deſignari. B. 25.
Magiſtratui rogando ſubrogandove comitia habere. N. 24.
Magiſtratum maximum habere. N. *69*. petere capere gerere habere. N. *16*. 21. *63*. ſuffragio municipum habere. N. 10.
Major pars Decurionum. N. 75. Diei. B. *16*. Sui cujuſque anni. N. 17. 27.
Mandati judicio condemnari. N. 37.
Militaris rei vacatio. N. 19. 29.

Minor annos XXX. natus. N. 15.
Municipes, Coloni, qui cives Rom. erunt. N. 71.
Municipes fundani. N. *86. 89.*
Municipia, Coloniae, Praefecturae, Fora Conciliabula, quae civium Rom. ſunt. N. *9.* 34.
Municipia, Coloniae, Praefecturae quae civium Rom. in Italia ſunt. N. *68.*
Municipium, Colonia, Praefectura, Forum, Conciliabulum. N. 10. 11. 45. 50. 52. 53. 56. *61. 62.*
Municipium, Colonia, Praefectura, Conciliabulum. N. 34.
Municipium, Colonia, Praefectura. N. 15. 20. 24. 84.
Municipium fundanum. N. 85.
Municipium *genit. plur. pro* Municipum. N. 71.
NE *particula juncta cum voce ſequenti.* Neminus. B. 34. Nequis. B. 56. N. 25. *quod ultimum ſcribitur quoque* Neiquis. B. 17. 70. N. 11. 15. 34. 53. & Niquis. N. *62.*
Ne quem recitandos curato. N. 12.
Negotia curare. B. 2.
Neive N. 55. *59. 65.* & Nive N. 57. *pro* Neve.
Noctu in urbem plauſtra inducere. B. *66.*
Nomen profiteri. B. 13.
Nomina, praenomina, cognomina (*hac ſerie*) ex formula cenſus accipere. N. 72.
Nomina in tabula in albo propoſita. B. 17.
Non *junctum cum voce ſequenti.* Nonlicere. N. 14 Nonpoſſe. N. 40.
OB *in compoſitione ſejunctum puncto medio a voce ſequenti.* Ob. venerit. B. 21. 30.
Ob eam rem, quod. N. 38.
Obvenire partem urbis. B. 21. 27. 30.
OI *pro* OE. Foidere. N. 19.
Operis publice faciendi cauſſa. B. 58.
Optempereiur *pro* obtemp. N. *89.*
Ordinem adimi apud exercitum. N. 47.
Ordo Decurionum, Conſcriptorum. N. 35. 53. *63.*
Oiſque *pro* Eoſque. B. 38.
P *Pro* B. Hapeat *pro* Habeat. N. *26.* Optemperetur *pro* Obtemp. N. *89. Item* P *pro* R. CVPATO. B. 40. DAPE. B. 43. FOPO. B. 37. MAIOPEM. B. *16.* OPOPTET. B. 52. PIS. (*pro* Ris) N. *76. pro* Curato, Dare &c.
Paciſci furti. N. *36.*
Paciſci ſe, ſoldum ſolvere non poſſe. N. 41.
Palam in foro facere. B. 37.
Paranto inter ſe aut ſortiunto. B. 25.
Partei *pro* Parte. B. 25. 27.
Patres aut Patronos &c. ex formula cenſus accipere. N. 72.
Pecuniae adtribuere *aliquem.* B. 40. Adtributus. B. 43. Factae Tabulae. B. 40. Qui volet petitin eſto. B. *19.* N. 23. 53. *61.* Rationem accipere. N. 73.
Pecuniam diebus XXX. proximis ſolvere. B. 41.
Pecuniam, praemium ob referendum caput civis Rom. accipere. N. 48.
Pedeſtria ſtipendia in legione facere. N. 17. 2.
Permiſſus eſt quis, *pro* permiſſum eſt alicui. N. 85.
Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. *63.*
Paetoria lege condemnari. N. 38.
Ploſtra certis hominibus certis de cauſis (*in urbe*) agere ducere licere. B. *60.*
Ploſtra in pompam ludis Circienſibus in urbe agi duci. B. *64.*
Ploſtra inania aut ſtercoris exportandi cauſſa. B. *66.*
Ploſtra triumphi cauſſa in urbe duci. B. *63.*
Ploſtris Virgines Veſtales, Regem Sacrorum, Flamines in urbe vehi. B. *62.*
Ploſtrum poſt ſolem ortum in urbe ne ducito agito. B. 57.
Populi cenſus. N. 70. 74. *79.* 82.
Populo dare damnas eſto. B. *19.* N. 23. 33. 51. *56.*
Populo frumentum dare. B. 15. 17.
Porticibus inaedificatum immolitumve quid habere. B. 70.
Porticum poſſidere. B. 71.
Portioni *pro* Portione. B. 38.
Poſſeſſa proſcriptave bona ex edicto. N. 43.
Poteſtatem maximam ſuffragio municipum habere. N. 10. *56.*
Praeconium facere. N. 20. 30.
Praefectura. *Vide* Municipium.
Praemium capere. *Vide* Pecuniam, praemium.
Praerit *pro* Praeerit. B. 37. *39.* 47. 48. *69.*
Praeterquam ſi. N. 42.
Praetor Vrb. quive inter peregrinos jus dicit. B. 8.
Praevaricationis cauſſa *Vide* K. *i. e.* Kalumniae.
Pro *praepoſ. juncta cum voce ſequenti.* Proportioni. B. 38. *ſejuncta a voce componenta* Propoſita. N. 74.
Pro ſingulis annis. N. 18. 28.
Pro ſocio (*judicio*) condemnari. N. 37.
Procedere ſtipendia. N. 18. 28.
Procuratio locor. publicor. B. 70. viarum. B. 28.
Profeſſiones fieri. B. 7. 10. 13.
Profitemeno. B. 5. *pro ſequenti* Profitemino.
Profitemino. B. 3. 5. 8. 11. *antique pro* Profitetor.
Profiteri ad Conſulem. B. 1. 4. 5. Ad Praetorem Vrb. quive inter peregrinos jus dicit. B. 8. Ad Tribunum Plebis B. 11.
Profiteri nomen. B. 13.
Propius Vrbem Romam paſſus mille. B. 20. *26.* 50.
Proponi formulam cenſus. N. 73. 74.
Propoſitum habere apud forum. B. *16.* 34.
Proſcripta bona. N. 43.
Publice exportari. B. *59.*
Pulpitum in loco publico ponere. N. 3.
Pupilli pupillaeve tutor. B. 4.
Purgare vias publicas. B. 50. 51. *69.*
Q *Pro* C. Quoqirca. N. *19. i. e.* Quocirca. Quaeſtor Vrb. quive aerario praeerit. B. 37. *39.* 47. 48.
Quaeſtum corpore facere. N. 48.
Quamtus *pro* Quantus. B. 38. 43. 48. *60.*
Quatuor-viri viis in urbe purgandis. B. 50.
Que *particula copulativa ſemper in aere Britan. & Neap. connectitur cum voce praeced. praeterquam in* Curato. que. N. 77.
Quiſque *pro* Quiſquis. N. 20. 55. *& contra*
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. *59.*

Quoi,

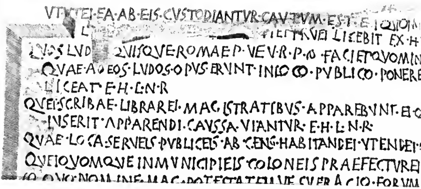
IN TABVLAS HERACLEAE

F I N I S.

COL-

Digitized by Google

SEGM. I.

VT·TEI·EA·AB·EIS·CVSTODIANTVR·CAVTVM·EST·E·[illegible]
L [illegible] FIET·VE[illegible] LICEBIT EX·H
[illegible] LVD [illegible] QVISQVE·ROMAE·P·VE·V·R·P·D·FACIET·QVOMIN
QVAE·AD·EOS·LVDOS·OPVS·ERVNT·IN·LOCO·PVBLICO·PONERE
LICEAT·E·H·L·N·R
QVEI·SCRIBAE·LIBRAREI·MAGISTRATIBVS·APPAREBVNT·EI·[illegible]
INSERIT·APPARENDI·CAVSSA·VIANTVR·E·H·L·N·R
QVAE·LOCA·SERVEIS·PVBLICEIS·AB·CENS·HABITANDEI·VTENDEI·[illegible]
QVEIQVOMQVE·IN·MVNICIPIEIS·COLONEIS·PRAEFECTVREI[illegible]
[illegible]

[illegible] quis, *pro* [illegible]. N. 63.
Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.
Quique *pro* Quiquis. N. 26. 55. *&* *contra*
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.

Quoi,

INVS · EIS · LOCEIS · VTANTVR · FRVANTVR ITA VTEI QVOQVE EORVM
L · N · R ·
IVS · EI · EORVM · LVDORVM CAVSSA · SCAENAM · PVLPITVM · CETERAQVE
E STATVERE EISQVE DIEBVS QVIBVS · EOS · FACIET · LOCO · PVBLICO · VTEI

QVOMINVS · LOCEIS PVBLICEIS · VBEI · IS · QVISQVE EORVM · APPAREBVNT

CAVSSA · AD TRIBVTA SVNT EI · QVOMINVS · EIS · LOCEIS · VTANTVR · E · H · L · N · R
IS FOREIS · CONCILIABVLEIS · C · R · II · VIR · IIII · VIR · ERVNT · ALIVE
QVEI · QVOI · VSQVE · MVNICIPIA · COLONIAE · PRAEFECTVRAE

F I N I S.

COL.

Google

[illegible]
Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.
[illegible]
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.
Quoi,

Digitized by Google

·N TABVLAS HERACLEAE

F I N I S.

COL-

Digitized by Google

SEGM. II.

SENTEMTIAMVE·DIXERIT· ISHS LD · P·D·D· ESTO· EIVSQ
QVOI·H·L·INMVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·FORO·C
INQVE·EO ORDINE SENTEMTIAM· DICERE·FERRE NON
FORO CONCILIABVLO SENATVM·DECVRIONES·CONSCRI
IREIVBETO·SC·D·M· NEVE·EVM·IBEI·SENTEMTIAM RO
INEO· MVNICIPIO· COLONIA· PRAEFECTVRA· FORO CON
EORVM QVEM IBEI INSENATVM DECVRIONES CONSCRIP
FERREVE·SINITO·SC·D·M·NEVE·QVIS·EIVS·RATIONEM·
QVEI·IBEI·MAG·POTESTATEMVE·HABEBIT· EVM·CVM·SE
PVBLICO ESSESINEITO SC·D·M
QVIBVS·H·L·INMVNICIPIO· COLONIA·PRAEFECTVRA FORO
NON·LICEBIT· NIQVIS·EORVM·INMVNICIPIO·COLONIA·
QVAM·POTESTATEM·EXQVO·HONORE·IN·EVM·ORDINEM
CVMVE·GLADIATORES· IBEI·PVGNABVNT· INLOCO· SE
NEVE·CONVIVIVM· PVBLICVM·IS·INITO·NEIVE·QVIS·QV
ESTO·NEVE·IBEI·MAG·POTESTATEMVE·HABETO·QVIFAD
VOLET· PETITIO·ESTO·
QVAE·MVNICIPIA·COLONIAE·PRAEFECTVRAE·C·R·I
PRAEFECTVREIS·MAXIMVM·MAG·MAXIMVM

Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.

Quoi,

EIVSQVE PECVNIA E QVEI VOLET PETITIO ESTO

ORO CONCILIABVLO· SENATOREM·DECVRIONEM·CONSCRIPTVM·ESSE

NON LICEBIT NEIQVIS QVEI·IN EO·MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA

SCRIPTOS·HABEBIT·EVM·IN SENATVM·DECVRIONES·CONSCRIPTOS

ROGATO NEIVE DICERE NEIVE FERRE IVBETO SCD M· NEVE QVIS QVE

CONCILIABVLO SVFRAGIO EORVM MAXVMAM POTESTATEM HABEBIT

CRIPTOS·IRE NEVE IN EO NVMERO ESSE NIVE SENTENTIAM IBEI·DICERE

EI COMITIEIS·CONCILIOVE·CREATVM·EST RENVNTIATO·NEVE QVIS·

IN SENATV·DECVRIONIBVS·CONSCRIPTOS·SPECTARE·NEIVE IN CONVIVIS

ORO CONCILIABVLO IN SINATVM DICVRIONIBVS CONSCRIPTEIS ESSE

IA·PRAEFECTVRA·FORO·CONCILIABVLO·II·VIR·IIII·VIR·ALIAMVE

NEM·PERVENIAT·PETITO·NEVE CAPITO·NEVE QVIS·EORVM·LVDEIS

O·SINATORIO·DECVRIONVM·CONSCRIPTORVM·SEDITO·NEVE SPECTATO

QVEI·ADVERSVS·EA·CREATVM·RENVNTIATVM·ERIT·IBEI·II·VIR·IIII·VIR

EADVERSVS·EA·FECERIT·IS·+6 ꝥ P·D·D·ESTO·EIVSQVE PECVNIA E·QVEI

R·IN·ITALIA·SVNT·ERVNT·QVEI·IN EIS·MVNICIPIEIS·COLONEIS

VMVE POTESTATEM·IBEI·HABIBIT·TVM·CVM·CENSOR·ALIVSVE

DIEBVS·LX·PROXVMEIS·QVIBVS·SCIET·ROMAE·CENSVM·POPVLI

N TABVLAS HERACLEAE

F I N I S.

[illegible] . B. 53.
Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.
[illegible] N. 20. 55. & *contra*
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.

Quoi,

IN TABVLAS HERACLEAE

F I N I S.

COL.

Digitized by Google

ΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑ
ΣΧΟΙΝΟΝ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΟ ΩΟΗ ͰΟΚΤΑΚΑΤΙΩ
ΧΩΝ ΤΕΤΟΡΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΡΙΣ Α
ΑΠΟ ΤΩ ΑΝΤΟΜΩ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓ
ΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ
ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ Ν
ΤΑΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΣΤΑΣΙΝ ΑΠΟΕΙΚΑΤΙ
ΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣ Α ΜΕΡΙΣ ΕΕΞΗΚΟΝΤΑ
ΚΑΤΙΩΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ ΜΕΔ
ΩΝ ΧΟΙΝΙΚΩΝ ΤΡΙΤΑ ΜΕΡΙΣ ΑΠΟ Τ
ΑΝΤΟΜΩ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟ
ΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕ
ΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙΔΙ ΤΠΟΤΕ
Σ ΤΑΣΙΝ ΑΠΟΕΙΚΑΤΙ ΔΕΙΩ ΕΕΞ ΣΧΟΙΝ

Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.

Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.

Quoi,

...ad pag.

ΤΑΣΑΜΕΡΙΣ ϜΕ ΞΗΚΟΝΤΑͰΟΚΤΩΣΧΟΙΝΟΙͰΗΜΙ
ΤΙΩΝΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑϜΕΞ ΜΕΔΙΜΝΩΝΚΑΔΔΙ
ΣΑΠΟΤΩϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΝͰΑΙͰΑΟΙΚΙΑΕΣΤΙ
ΑΓΟΝΤΟΣ ΜΑΚΟΣΕΠΙΤΑΝͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΕΥ
ΑΙΕΓΕΝΕΤΟΨΙΛΑΣΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑͰΕΝΝΕΑ
ΑΙΜΕΡΙΔΙΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑΑΜΠΕΛΩΝ
ΤΙΔΕΙΩ ϜΕΞΣΧΟΙΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ Ε
ΤΑϜΕΞΣΧΟΙΝΟΙͰΑΥΤΑΕΜΙΣ ΘΩ ΘΗ ΤΕΤΡΑ
ΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝΔΕΚΑΤΕΤΟΡΩΝ ΔΥ
ΤΩϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩΠΟΤ ΤΑΣΑΜΠΕΛΩΣΑΠΟΤΩ
ΣΜΑΚΟΣΕΠΙΤΑΝͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝΕΥΡΟΣΑ
ΓΕΝΕΤΟΨΙΛΑΣ ϜΕΞΗΚΟΝΤΑΤΡΙΣΣΧΟΙΝΟΙͰΗ
ΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝΤΡΙΤΑΝ
ΝΩΣͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝΚΑΙΕΓΕΝΕΤΟͰΑΠΑΣΑΜΕ

IN TABVLAS HERACLEAE

F I N I S.

COL.

Digitized by Google

Permiſſus eſt quis, *pro* permiſſum eſt alicui. N. 85.
Perpetui lapides. B. 53.
Perſcribere cenſum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. 63.
Quiſque *pro* Quiſquis. N. 20. 55. & *contra*
Quiſquis *pro* Quiſque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. 59.
Quoi,

Quoi, Quoins. B. 21. 33. N. 41. 46. *& ſaepiſſime.*
Quom *Conjunctio* B. 1. 16. N. 42. 77. 87. *V.* Cum.
Quomagis abeſſe. N. 43.
Quo magis *&c.* ex bac lege nihil rogatur. N. 83.
Quominus *&c.* ex bac lege nihil rogatur. B. 50. 65. 76. N. 1. 3. 6. 8.
Quominus commode. B. 23.
Quoquomque *pro* Ad quemcumque. B. 44.
RAta eſſe. N. 89.
Ratiooem alicujus comitiis conciliove habere. N. 58. Rationem pecuniae accipere. N. 73.
Recitare Decuriones, Conſcriptos. N. 12.
Recte habere. B. 54.
Redemptor viae. B. 49.
Redimere viam tueodam. B. 40.
Referre caput civis Rom. N. 48. in tabulam in album. B. 15. in tabulas publicas. B. 14. io tabulas publicas pecuniae factae. B. 40. in tabulas publicas ſui cujuſque municipii. N. 75.
Reficere vias publicas. B. 26. 27.
Reipublicae cauſſa abeſſe. N. 42. 43.
Renuntiare Duum-virum *&c.* N. 26. 31.
Renuntiare ſponſoribus creditoribuſve. N. 40.
Reſtitui in integrum. N. 44.
Rettulerit *cum duplici* T. B. 15.
Rex ſacror. ploſtris in urbe vehi oportebit. B. 62.
Rim. B. 44. Ris. N. 76. *pro* Rem, Res.
Rogare Magiſtratum. N. 25. ſententiam. N. 32. 55.
Roma. B. 1. 2. 7. 8. 9. 10. 12. 64. N. 3. 43. 70. 73. 76. 77. 83. *Vide etiam* Vrbs Roma.
SAcra publica Populi Rom. B. 62.
Saeptum clauſumve quid habere. B. 71.
Scaenam in loco publico ponere. N. 3.
Sciens dolo malo. N. 33. 55. 58. 60.
Scribae librarii Magiſtratibus apparebunt. N. 6.
Sedere io loco ſenatorio. N. 64.
Semeſtria bina, quae pro ſingulis annuis procedere oporteat. N. 18. 28.
Semitam lapidibus perpetuis integris, continentem, conſtratam recte habere. B. 53.
Senator Decurio Conſcriptuſve. N. 13. 22. 52.
Senatorius locus. N. 64.
Senatus Decuriones Conſcripti. N. 12. 31. 35. 54. 57. 59. 61.
Sentemtia *pro* Sententia. N. 36. 51. 53. 55. 57.
Sententiam dicere. N. 22. 51. rogare dicere ferre. N. 32. 55. dicere ferre. N. 53. 57.
Servis publicis loca ab Cenſore adtributa. N. 8.
Si quis is. N. 86.
Sine dnlo malo. B. 41. N. 81.
Sol ortus. B. 56. 67.
Soldum ſolvere. N. 40. 41.
Solvere, ſatis facere. B. 42.
Sortio *pro* Sortior. B. 25.
Sortiri partes urbis tuendas. B. 25.
Spectare cum Decurionibus. N. 59.
in loco Senatorin. N. 64.
Sponſores creditoreſve. N. 40.
Stercoris exportandi cauſa. B. 66.
Sternere vias. B. 26.
Stipendia in caſtris inve provincia faecere. N. 17. 27. Equo vel pedeſtria in legione facere. N. 16. 26. procedere. N. 18. 28. procedere Legibus Plebiſve ſcitis. N. 29.
Sub *a voce componente diremptum medio puncto*: Sub. legito. N. 32. Sub. rogando. N. 25.
Sublegere Decuriones. *Vide* Legere.
Subrogare Magiſtratum. N. 25.
Sufragio (*cum ſimplici* F.) municipium Magiſtratum habere. N. 10. 56.
Sui cujuſque anni. N. 18. 27.
S. S. S. *i. e.* Supra Scripti Sunt. N. 22.
TAbula album. B. 15. 18.
Tabulae publicae. B. 14. N. 81. 82. muoicipii. N. 74. pecuniae factae. B. 40.
Tamtus *pro* Tantus. B. 38. 40. 43.
Tenere municipes fundanos. N. 87. 89.
Tribunale. B. 34.
Tribunus Plebis. B. 11. 17.
Tribus ex formula Cenſus accipere. N. 72.
Triumphavit *pro* Triumphabit. B. 63.
Triumphi cauſſa ploſtra (*in urbe*) duci. B. 63.
Tuemdus *pro* Tuendus. B. 28. 31. 33. 40 46. 47.
Tueri viam publicam. B. 22. 32. 33.
ultro tributa. B. 74.
Tum cum primum. N. 87.
Tutelae judicio condemnari. N. 37.
Tutor pupilli pupillaeve. B. 4.
V *Pro* B. Triumphavit. B. 63.
Vacatio rei militaris Legibua, Plebiſve ſcitis, exve Foedere. N. 19. 29.
Vectigalia Vltro-ve tributa frui tueri. B. 73.
Vectigalia Vltro-ve tributa fruenda tuendave conducta habere. B. 74.
Viae locationem per Quaeſtorem Vrb. palam in ſoro facere. B. 37.
Viae partem dimidiam tuendam locare. B. 31.
Viam arbitratu Aedilis tueri. B. 21. 32. 33. Viam locare. B. 46. Viam per Quaeſtorem Vrb. tuendam locare. B. 47.
Viam tueodam locare. B. 33. redimere. B. 40.
Viarum reficiendarum tuendar. procuratio. B. 27.
Virgines Veſtales ploſtris in urbe vehi. B. 62.
Vltro tributa. *Vide* Vectigalia.
Vnde de plano recte legi poſſit. B. 16.
Vq. *i. e.* pupilla. B. 4. 5.
Vrbei *pro* Vrbe. B. 64.
Vrbis partes Aedilibus obvenire. B. 21. 27. 30.
Vrbs Roma. B. 20. 26. 56. 67. 68. 69. N. 3. *Sed* *ἁπλῶς* Roma, *Vide* Roma.
Vtendi cauſa loca adtributa. N. 8.
Vti frui. B. 74.

COMMENTARIORVM
IN TABVLAS HERACLEAE
F I N I S.

COL-

COLLECTANEA

EX INDVSTRIA IN HVNC LOCVM REMISSA.

IN *Prodromi Diatriba I. in feſtinanda Majoris Graeciae deſcriptione inciderunt mibi aliquammulta, quae longiore, quam pro brevitate propoſita, tractatione indigerent. Hinc tum in pluribus bujus generis nata mibi neceſſitas fuit rejiciendi lectorem in finem operis: quo in loco longiuſculas illas ſcriptiones (tunc quidem ſive mente, ſive paucis in pittacio verbis leviter adumbratas, in fine vero per otium amplificandas) lectori repraeſentarem. Ac pluribus id quidem* (*) *in locis improvide mibi factum doleo. At ubi jam ad extrema operis ventum fuit; fateor me fidei temere obſtrictae poenituiſſe. Nam & volumen jam plus opinione creverat, &, in quo caput eſt, in tanta virium & capitis laſſitudine ingens me viae taedium cepit. Accedit, quod promiſſarum ſcriptiuncularum non paucas titulo tenus tunc deſignaſſe contentus, ceterum iis vel leviter informandis, maxime urgentibus operis typographicis, abſtinueram. His de cauſis non pauci amicorum mibi auctores fuere, quandoquidem volumen jam ſpiſſius evaſiſſet, eam videri fore juſtiſſimam cauſam impetrandae a lectoribus veniae. Tamen, etſi impune mibi futurum confiderem, ſtatui mediam quamdam ſequi viam. Etenim non uſque adeo frontem obdureſcere mibi patiar, nibil ut prorſus promiſſorum exſolvam. Verum ea tantum dare eſt animus, quae in pluteis utcumque adumbrata babeo. Ceteris non modo nunc in tanta valetudinis adverſitate, ſed, ut id jam aetatis, aeternum opinor ſuperſedebitur. Atque baec pauca e multis non eo ordine dabimus, quo promiſſa fuerunt; ſed Infernatis orae loca aliquot initio exponam,* Paeſtum *in primis (cujus origines juſto opuſculo jam ante plures annos pertexueram) mox* Veliam, *atque* Vibonem Valentiam. *Adlinemus porro aliquid de* Sybari & Thurio, *de* Caelinis, *de* Lycianis *ſive* Lupia, *deque* Hatriae *originibus, & ſiquid alind ſub manu venerit. Cujuslibet Collectanei initio, quonam Prodromi loco promiſſum id fuerit, indicabitur.*

(*) Praeſertim Diatr. I. rap. 5. pag. 24. & 25. ac tota paſſim Adnot. 30. Mox pag. 26. ver. 6. Deinde ibid. ſect. I. ver. 5. Ac pluries ſparſim in deſcriptione Graeciae Magnae, nec non & Graeciae illius, quam per nram Superi Inferique maris disjectam dixi.

COLLECTANEVM I.

DIATRIBA

DE PAESTI ORIGINIBVS

ejuſque varia fortuna.

EXſiſtunt adhuc luculenta veteris PAESTI veſtigia, trana Silarim amnem (a cujus ſiniſtra ripa Lucania incipiebat) quingentis fere paſſibua a a mari reducta. Murus adhuc ferme integer formam urbis quadratam exhibet. Exſtant publica complura aedificia columnis ingentibus nixa, ſed ejuſmndi, ut tum earum ſcapi, tum cetera ornamenta ad nullum ex architectnnicia ordinibus Vitruvianis cammode reduci queant. Tametſi Tyrrhenicum ingenium quodammodo referunt: adeo maſcula ac rnbuſta ſunt amnia. Verum ab ardinis Tuſci modulis, quos Vitruvius deſcribit, haud paulln diſſident. Ac nihil magis nptandum erat, quam ut (quoniam a nulln dum Paeſtana veſtigia adumbrata atque in aes inciſa fuere) exſiſteret aliquis doctus ac diligens architectus, cujus operâ quam accuratiſſime deſcriberetur tum univerſae urbis ἰχνογραφία, tum etiam ſingulae partes, & quidem

ſcite

ſcite, atque ex artis praeceptis. Sed pulchre eſt quod id quod magnopere cupiebam, jam magna ex parte praeſtitit vir in mathematicis diſciplinis exercitatiſſimus, architecturae vero longe cupidiſſimus, Comes Felix Gazola patricius Placentinus, ad Regiarum copiarum primarias dignitates provectus: a quo laceras Paeſti reliquias ab interitu vindicatas exſpectamus.

Interim urbis me antiquiſſimae fama commovit, ut ejus ſparſas ac diſſipatas apud veteres auctores memorias in unum cogerem: ex quibus ſcriptoribus quaecumque ad ejus vices diverſamque fortunam ſpectantia ipſe didiciſſem, ea volui cum noſtris hominibus communia facere.

C A P V T I.

Fundamenti loco Strabonis involuta narratiuncula praemittitur, & ita explicatur, ut omnes inde evolvantur Paeſtanae converſiones, ordinatim ſecundum temporum ſeriem diſpoſitae.

Strabo extremo lib. V. a Campania digreſſus, ita pergit: *Poſt Campanos & Samnites* . . . (ἐπὶ μὲν τῇ Τυῤῥηνικῇ θαλάττῃ τὸ τῶν Πικεντίνων ἔθνος οἰκεῖ, μικρὸν ἀπόσπασμα τῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ Πικεντίνων, ὑπὸ Ῥωμαίων μετῳκισμένον εἰς τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον, ὃς νῦν Παιστανὸς καλεῖται· καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος, ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ κειμένη) *ad mare Tyrrhenum Picentinorum gens habitat, ex Picentinis* (imo potius *Picenis*; ſic enim inter Hadriatici interque Tyrrheni maris accolas Plinius & Ptolemaeus diſtinguunt, ut illi primitivi, vocentur *Piceni*: hi vero ab illis avulſi, veluti derivativo nomine dicantur *Picentini*) *qui mare Hadriaticum accolunt, abſciſſa portio atque transducta a Romanis in ſinum Poſidoniaten, cui nunc Paeſtano nomen; ſicuti & ipſa urbs Poſidonia in medio ſinu jacens, nunc Paeſtum vocatur.*

Haec pauca Geographus de ſtatu ſui temporis (qua quae olim urbs *Poſidonia* a Graecis tenta fuerat, poſtea abolito magna ex parte Graeciſmo, *Paeſtum* tranſnominata fuit) praelocutus, alia deinde quaedam de antiquioribus rebus aſpergit, ſed tam parca manu, ut acuat magis, quam ſedet famem. Sic enim ſtatim apud eum ſequitur: Συβαρῖται μὲν οὖν ἐπὶ θαλάττῃ τεῖχος ἔθεντο, οἱ δ' οἰκισθέντες ἀνωτέρω μετέστησαν. Quae interpres ita optime reddidit: *Murum* (h. e. urbis *Poſidoniae* moenia) *Sybaritae ad mare condiderant: habitatores autem* (priores utique, illinc a Sybaritis ejecti) *furſum commigraverunt*. Si quaeras, quoſnam hos incolas priores illinc exturbatos intelligat; non aliud licebit reponere, quam fuiſſe primitivos illos *Paeſti* conditores Phoenices (quos indicat Solinus cap. ſeq. producendus) h. e. Tyrrhenos, quippe maris Tyrrheni accolas: quod certe non alia de cauſa *Tyrrhenum* vocabatur, quam quia ante Graecorum eo allatas colonias, a Tuſcis ſive Tyrrhenis totum accolebatur.

Vltima Strabonis ſtatim iſta ſequuntur. Ὕστερον δὲ Λευκανοὶ μὲν ἐκείνους (Συβαρίτας), Ῥωμαῖοι δὲ Λευκανοὺς ἀφείλοντο τὴν πόλιν. *His* (Sybaritis) *poſtea Lucani, ac Lucanis rurſus Romani urbem ademerunt*. Quam demum urbem Romani, ita Lucanis ademerunt, ut eam Tyrrhenis prioribus incolis, prope tunc poſitis, una cum *Paeſti* antiquo nomine reſtituerent: de quo in loco.

Praeſtabit jam disjectas haſce Strabonianas notitias in chronologiae ordinem reducere. I. Temporibus remotiſſimis planeque heroicis Phoenices ex Dora Phoeniciâ profecti, *Paeſtum* urbem τῷ *Peſitan* ſive *Peſtan* (uti dicemus) h. e. Neptuno cognominem, in ſinu ejusdem nominis condiderunt. II. Sybaritae quingenteſimo ferme ante Chriſtum anno eamdem urbem, remotis Paeſtanis, cinxere moenibus, & Ποσειδωνίαν ejusdem ſignificationis nomine nuncuparunt. Paeſtani vero videntur proxime Graecos colonos novum ſibi oppidum muro cinxiſſe. III. Poſthaec Lucani circumjecta regione armis devicta, Poſidoniam in ſuam poteſtatem redegerunt. IV. Deinde Romani ea urbe potiti, anno Vrb. C. 480. illam coloniae jure donarunt, reducto *Paeſti* nomine. V. Poſtremo anno V. C. 627. nova illuc colonia civium Romanor. deducta fuit, & quidem cum Latino *Neptuniae* vocabulo, quod tum Tyrrhenico *Paeſti*, tum Graecanico *Poſidoniae* nomini e regione reſponderet. Niſi quod vetus *Paeſti* nomen vulgo retentum. Nam nove impoſita nomina perraro in coloniis invaluerunt, quia priora, alte animis inſidentia plurimum praevalebant. Singulas hujuſmodi converſiones ſequentibus capitibus excutiemus.

C A P V T II. *AETAS I.*

Origo prima a Phoenicibus conditoribus: quae origo & auctoritate Solini, & ex Phoenicio urbis nomine oſtenditur. Coloni, qui initio Phoenices fuerunt, ſecutis temporibus Tyrrheni vocabantur: quibus Tyrrhenis indidem origo fuerat.

De primo conditu nihil reperio antiquius teſtimonio Solini: auctoris quidem vel minimi pretii, ſed quem tamen ſua ab antiquis excerpſiſſe manifeſtum eſt: quos utinam opportune laudaſſet. Is igitur capite altero, haud longe ab initio, *Paeſtum a Dorenſibus* (ſupple ἀπὸ κοινοῦ) *conſtitutum*, refert. Vide ibi (t) Salmaſium. Atqui cum *Dorenſes* audis, cave ne cum iis confundas qui exiguam Aetoliae partem, nempe Doridem illam τετράπολιν incolebant, quique potius *Dorienſes* (Δωριεῖς) dicebantur: verum Phoenicas *Dorenſes*, qui ſcil. ex Dorâ, oppido in ora maritima Phoenices celebratiſſimo, profecti fuerant, intellige. Quamquam ſi tum Dorienſes ipſos, quos modo nominavi, tum quoſcumque alios ejus nominis ubique terrarum ſparſos ex eâdem illa Phoeniciâ Dora ἀνέκαθεν arceſſas; equidem non repugnabo.

Nec dicas, Solinum ad Graecam coloniam

eo

(t) Verum ne viro eruditiſſ. credas, ita ad Solinum notanti: *Nec tamen diverſa ſunt nomina* Ποσειδωνία *& Paeſtum: ſed Latinum nomen ex Graeco corruptum.* Ποσειδῶνιον *&* Ποσειδώνιον *idem: ex* Ποσίδωνιον *per contractionem factum Paeſtum*. Ita vir ſummus ὁμοιομερείαν illam Anaxagorae in etymologicam diſciplinam inducit, qua ex diſperſis cujuslibet rei ſeminib. ex quovis quodlibet gignat.

eo deductam (quam Dorica dialecto uſam, nummi probant: de qua cap. ſeq. dicam) ſpectaſſe. Nam ſi ea Solini animo obverſata fuiſſet, *Ποσειδωνίαν*, non *Paeſtum* appellaſſet: deinde non *Dorenſes* ſed *Sybaritas* conditores dixiſſet: qui inſuper Sybaritae ne origine quidem Dorienſes, ſed Achaei fuerant, Strabo lib. VI. in Sybari: Ἀχαιῶν κτίσμα ἡ Σύβαρις, *Sybaris, ab Achaeis fundata*. Atqui *Achaia* proprie dicta temporis illius anguſtior erat, nihilque cum Dorienſibus commune habuit; ita ut non poſſint apud Solinum *Dorenſium* nomine Sybaritae venire.

Sed ad Paeſti colonos Dorenſes quod attinet, hos certe ex Phoenice huc navigando advectos, vel tacente Solino, ipſum *Paeſti* nomen haud dubie Phoenicium, proinde a Phoenicibus conditoribus impoſitum, profecto declarat. Nam cum *Paeſti* nomen nec Latine nec Graece ullam animo ſignificantiam offerat; barbarum ſit oportet, ac proinde in Orientis linguis fixas radices habeat. Nec mea me opinio, quam de hoc nomine praeconceperam, fefellit. Quod nomen ſi ab Hebraica ſimulq. Chaldaica radice פשה adſciſcamus ab ea fit Heb. פשתה *piſtah* & Chald. פשתן *piſtan*: quorum utrumque *Linum* deſignat, cujus ſationem in paluſtribus Paeſti vallibus copioſam antiquitus proveniſſe & opificium viguiſſe, non aegre ſuaſerim. Verum hoc non moror.

Nam magis eſt ut ab altera radice id arceſſamus, quae Hebraeis, Chaldaeis, Syriſque magno in uſu eſt, nim. a פשט *pesbat* cum *Teth* finali: quod verbum *dilatandi* & *extendendi* notione pollet, ac plurima Chaldaeis Syriſque uſitata vocabula gignit, pari ſignificatu praedita. Quid ergo dubitamus quin פשטא *Peſta* aut *Piſta* (unde addito Latiali fine, fit *Paeſtum*) campeſtrem latitudinem illam quae circa Paeſtum eſt, notaverit? Ac ne ab eodem Solini cap. 2. diſcedam; is ante medium ſic ſparſim laudatiſſima quaeque Italiae memorat, ut inter illa *Paeſtanas valles* (h. e. immenſam circa Paeſtum campeſtrem planiciem, quam montes ab orta & borea excipiunt) praecipue numeret. *Ibi* (in Italia ſcil.) . . . *Rhegini ſaltus*, *PAESTANAE VALLES*: ubi *ſaltus* a *vallibus* ita diſtinguuntur, ut illi de locis montanis (ſicuti Caeſar *ſaltus Pyrenaeos* memorat) hae de planis latifundiis intelligantur. Recte ergo ait: *Rhegini*, *ſaltus*, *Paeſtanae valles*, *amoeniſſimus Campaniae tractus* &c.

Verum age meliora demus. Ab ead. radice פשט fit etiam פשיטן, *Peſitan* vox Phoenicia: quae ſuis Phoenicib. *Neptunum* notabat (a *latitudine* ſortis, quae ei obtigit, ſic vocatum) unde Graecorum eſt Ποσειδῶν: quam nos etymologiam in ſequentibus confirmabimus. Huic nos potiſſimum Phoenicio Neptuni vocabulo ita adhaerebimus, ut ipſi de ſe Paeſtani confeſſi videantur, non alia de cauſa ſe *Paeſtanos* (Graecis Ποσειδωνιάτας) fuiſſe appellatos, quam quia τοῦ *Peſitanis* (h. e. Neptuni) cultui addicti fuiſſent; ſicuti & (2) Athenienſes ab Ἀθηνᾷ (*Minerva*) ſic dicebatur. Verum de hoc exploratiſſimo Paeſtanorum veriloquio infra, ubi de Graecorum colonia Paeſtum deducta, ita ubertim loquemur, nullus ut ſuperſit haeſitandi locus.

CAPVT III. *AETAS II.*

§. I. *Colonia in vetus Paeſtum a Sybaritis deducta, eaq. Poſidonia κατ' ἑρμηνείαν vocata. Nominum per interpretationem impoſitorum exempla. Paeſtum a Neptuno ſibi nomen quaeſiverat, qui* Peſitan, *ſive* Paiſtan *Phoenicibus vocabatur. Tam Punicum, (ex quo & Graecum fluxit) quam Latium Neptuni nomen a* dilatando *fit.*

Aliquando Sybaritas κατακλάσει (*extenſione*) ad Paeſtum facta, Graecam ibi coloniam conſtituiſſe, περιήγησις iambica illa teſtatur, quae diu Marciano Heracleotae tributa, ac ſub ejus nomine laudata fuit: quam tamen Scymno Chio (quem nonaginta ferme ante natum Chriſtum annis floruiſſe volunt) poſtea viri doctiſſimi argumentis indubiis aſſeruerunt. Ibi ſic legitur,

Προσεχεῖς δὲ τούτοις εἰσὶ πάλιν, Οἰνώτριοι,
Μέχρι τῆς Ποσειδωνιάδος ὠνομασμένης.
Ἥν φασι Συβαρίτας ἀποικίσαι ποτέ.
Conterminí ſunt rurſus his Oenotrii,
Quouſque Poſſidoniada (3) *vulgo vocant.*
Sybaris alumnos condidiſſe hanc praedicant.

Ex ultimo verſu vides, regionem Poſidoniada (quae poſtea *Paeſtana*) totam in horum recentium colonorum poteſtate fuiſſe: ex quo de eorum potentia conſtat. Haec eadem Strabo ex-

tremo

(2) Athenas in exemplum attuli, Strabonem ſecutus: qui cum plurima orbium exempla producere potuiſſet, a deorum aliquo nomen conſecutarum; duas haſce, utpote eâ maxime cauſâ celebratas tantum junctim produxit. Locus Geographi exſtat lib. IX. pag. 397. ubi cum memoraſſet Atticam ab Atthide Cranai filia, Mopſopiam a Mopſopo, Ioniam ab Ione, heroibus dictas; poſtea ſubjicit, Ποσειδωνίαν δὲ καὶ Ἀθήνας ἀπὸ τῶν ἐπωνύμων θεῶν, (ſicuti) *Poſidoniam & Athenas a cognominibus diis*, Neptuno ſcil. & Minerva tutelaribus earum urbium & nominis auctoribus.

(3) Cloverius in Italia pag. 1255. ſic ad hunc locum notat: *Appellatur Marciano* (cui tunc tribuebatur hoc opuſculum) Ποσειδωνιάς, Ποσειδωνιάδος, *metri cauſa pro* Ποσειδωνία, Ποσειδωνίας. Falſo. Nam Poeta ἀκτῆς, aut χώρας ſubaudit quod & in ſimilib. ſupplendum eſt. Eo in noſtris ſenariolis *Poſſidoniada* quarto caſu poſuimus. Etſi in eo nomine ſibilū duplicavi, tum metri neceſſitate coactus, tum non ſine exemplo marmorum. In Tiburtino lapide apud Muratorium p. 1579. 8. POSSIDONIO ſcalpitur, pro *Poſidonio*. Quamvis autem *Poſſidonius* in eo marmore ſit viri nomen; at etiam eadem vox totidem ſyllabis nomen gentile erat. Stephanus: ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑ, πόλις Ἰταλίας· τὸ ἐθνικὸν ποσειδωνιάται (corr. ποσειδωνιάτης) καὶ ποσειδώνιος. *POSIDONIA*, *urbs Italiae*. *Gentile*, *Poſidoniates & Poſidonius*. Dixi ſuperius in ποσειδωνιάδος ſubaudiri ſive ἀκτῆς ſive χώρας. At equidem hoc alterum magis ſequor. Quare Scymnus *Poſidoniadem regionem* ita vocatam intellexit. Ejuſdem modi ſunt *Atthis*, *Atthidos*, *Attica*: in quibus ſive χώρα, ſive γῆ ſubauditur; & alia, ὅσα κ.τ.λ.

tremo lib. V. luculentius declarat , & ita ut aperte ſignificet *Poſidoniae* nomen a Sybaritis conditoribus oppido impoſitum . Geographi locum cap. I. expoſui , & ad χρονότηξιν redegi .

Nunc ſcire intereſt , qua de cauſa , quam Dorenſes conditores primi , natu Phoenices , olim *Paeſtum* nuncupabant , hanc poſtea Sybaritae coloni ſibi Ποσειδωνίαν vocandam duxerint . Atqui eadem prorſus cauſa Sybaritis *Poſidoniae* vocandae erat, quae poſtea Romanis fuit nuncupandae *Neptuniae* , teſte Velleio lib. I. cap. 15. Nam Graeci in ſuis coloniis deducendis aut antiqua nomina ita emolliebant , ut in ſuam linguam paucis immutatis (4) detorquerent ; aut , ſi minus id fieri poſſet , quam ſaepiſſime nova imponebant vocabula , eaque plurimum per veterum peregrinorum interpretationem facta . Hujuſmodi exempla ſparſim nonnulla Bochartus ediderat. Ego quoque in meis Tyrrhenicis ſpecimina ejus conſuetudinis ad triginta exbibui , ſive Graecorum , qui pro Phoeniciis antiquis locorum nominibus ἑλληνικὰ idem ſignificantia ſubſtituerunt, ſive Latinorum, qui idem prorſus fecere , in Etruſcis maxime nominibus . Quinimo & nonnulla exempla protuli locorum trionymorum , ſed ita ut ex iis triois nominibus unum Tyrrhenicum ſive Phoenicium eſset , Graecum alterum , tertium Latiale , omnia vero idem in ſuo quaeq. idiomate notarent . Ad hoc vero triplicis nomenclaturae genus referenda ſunt urbis , qua de agimus , vocabula . Ea a Dorenſibus ex Phoenice profectis , conditoribus primis , ΠΑΙStan , uti in nummis (5) legitur, vocata fuerat . Id autem vocabuli cur certo *Neptunum* notet , ne quemquam morer , videbis in ora (6) pagellae liquido expoſitum . Eam vocabuli notionem cum

(4) Ex trib. *Hipponibus* (de quib. mox Collect. II.) exemplum petatur . Ea primitus oppida a Phoenicibus *Vbbonis* ſive *Vibonis* nomen ſingula nbi inuerant . At Graeci poſtea , quo magis ea loca Hellenicae originis viderentur , barbaricum nomen (quo ſinus maris intimus ſignificatur) in Ἱππῶνα i.e. *equile* transſmutarunt . Sed exemplis ſuperſedeo , qui millena id genus nomina , ſive a Graecis ſive etiam a Latinis ſic interpolata , proferre poſſim . Vide noſtra Tyrrhenica, & paſſim alibi .

(5) *De Paeſtanorum nummorum effigie , & litteratura . Hanc Latinam potius , quam Tyrrhenicam , putandam eſſe .*

Nommos plures habeo cum inſcriptione ΠΑΙS, quos vulgo igooratos unde ſint , equidem ad Paeſtanos jam olim referebam . Sed poſtremo , ne quis dubitandi locus relioquatur , ante ſex annos unum comparavi mihi cum integra epigraphe ΠΑΙSTΑN: nim. deleto O ; nam in binis (apud Franc. Henr. de Craſſis Planurae Comitem, ditiſſima nummor. rariſſimor. gazâ & eruditione celebrem) eſt ΠΑΙSTΑNO . Id quod ad vetus pertinet Phoenicium ſive Thyrrenicum urbis & incolarum nomen. Nam ea vox , uti dicam , a Paiſtao Neptuno ejus urbis tutela haud dubie fluit . In ejuſdem nummi adverſa parte Neptuni barbatum caput ſine dubio exhiberi puto : in averſa ſive Neptunus idem nudus , ſive filius ejus Taras eſt . Quicumque ſit, is delphino inſidens , coronam dextrâ elevat , ſiniſtra tridentem gerit . Etſi ſatis detritus is nummus eſt, in quo ΠΑΙSTΑNO legitur .

Ceterum ſi a me quaeras , iſtud ΠΑΙSTΑNO cujam litteraturam exhibeat ; dicam poſſe Graecam diei ; quippe cum eo tempore Paeſtani juoctim cum Graecis Sybaritanis habitarent, & littera S non tantum in antiquiſſimis Graecis epigrammatibus appareat , ſed & interdum in minus antiqnis . Sed veriſimilius ſit , videri Latinam . Nam poſt deductam Rom. coloniam triplex jam populus eſſe coepit, Tuſcus , Graius , Latinus . Ceterum & Π (maxime ſi ſit dextro crure breviore , ut hic) io antiqnioribus lapidib. interdum prn P , & AI pro AE crebro occurrit . Poſſis & fortaſſis Tyrrhenicam dicere ; nam nulla eſt illarum litterarum , quam nno in Etruſcis , praeſertim poſterioris aevi , monumentis reperias . Sed & iidem Tyrrheni temporibus ultimis ab laevo latere in dextrum juxta cum Latinis procedebant . At quid tricamur ? Nihil verius eſt, quam τὸ ΠΑΙSTΑNO Latinum eſſe ; ſicuti Latinae ſunt inſcriptiones nummorum illorum , SVESANO, CALENO, AESERNINO , pro *Sueſanorum* , *Calenorum* &c. quorum inſtar etiam ille nummus æreus , qui apud me eſt, Romae cuſus fuit cum epigraphe , ROMANO.

Ex quo intelligitur, nummos inſcriptos ΠΑΙSTΑNO aut ΠΑΙS Latinos eſſe ; imo & ad ea tempora pertinere , cum Paeſtum inter Romana municipia forſan numerari coepit,circiter ann. Romae CDLX. ac perdiu deinceps, quam diu ſc. poſtea colonia Latina fuit . Deſiit autem nummos cudere ubi perfectam civilitatem Rom. acquiſivit anno Vrbis DCXXVII. de qua cap. 6. Verum de Latinis Paeſtanorum & quidem variae ſcalpturae nommis dicam infra cap. V. §. 3. ſicuti de *Graecis* Poſidoniae argenteis nummis infra differemus. Adn. 15.

(6) *Quod ex Japeti Patriarchae nomine orta ſit NEPTVNI (h.e.* Dilatati) *vox: Phoenicium vero ejuſd. dei nomen fuiſſe* Peſitan *aut* Peſtan : *quod eod.* Dilatati *ſignificatu polleт ; idque nomen a Tyrrhenis uſurpatum tum de deo Neptuno fuiſſe, tum de Paeſtana urbe , Neptuno ſacra.*

Jam dudum me hoc labore doctiſs. Bochartus levavit : qui lib. I. Geogr. Sac. cap. 1. cum totus in eo eſſet , uti tres Noae filios in totidem illos Saturni liberos a gentilibus transformatos doceret ; luculenter oſtendit , ethnicorum Neptunum haud alium quam Japhetum Noae filium exſtitiſſe . Inter cetera , nomen ipſum *Neptuni* ex eadem radice eſt , unde *Japheth* oritur . Vtrumque enim a פתח , quod *dilatare* eſt , formatur : cujus paſſivum נפתח *Niphthh* (aut Chaldaice *Neptah*) eſt *dilatari* , ex quo *Neptuni* nomen arceſſitum fuit ; ſicuti & indidem *Japheti* vocabulum exſtitiſſe declarat illud celebre vaticinium cap. IX. Geneſeos ver. 27. *Dilatet Deus Japheth* . . . . ubi in Hebraeo ineſt manifeſta nominis Japheti ab Hebraico illo *dilatandi* verbo derivatio.

Mitto cetera quae Bochartus affert . Nam is Graecum quoque Ποσειδῶνος nomen ex Chaldaico ejuſdem prorſus ſignificantiae verbo פשט *Peſat* adſciſcit , unde ait factum fuiſſe פשיטן *Peſitan* (quod *Extenſum* ſive dilatatum notet) quod vetus Punicum, ſeu Phoenix Neptuni nomen fuiſſe docet.

Sybaritae coloni animadvertiſſent; eam interpretati, Ποσειδωνίαν i. e. *Neptuniam* nuncuparunt. Poſtremo Romani, cum utrumque id nomen, eâdem prorſus notione a bilingui populo uſurpatum reperiſſent; haud committendum putarunt, ut coloni illuc ab Roma tranſcripti ſuo ſignificationis ejusdem Latiali vocabulo carerent. Itaque *Neptuniam*, teſte Paterculo, cognominarunt: de quo infra.

Poſtremo tribus hiſce nominibus, ex aequo Neptunum ſuâ linguâ ſignantibus, nummi conſonant: a quibus nim. Neptunus ipſe, aut ſaltem Neptuni ſymbola confeſſa non abſunt.

§. II.

Tempus deductae a Sybaritis coloniae, & quidem cum Poſidoniae cognomento.

Ad tempus deductae a Sybaritis coloniae quod attinet, id nobis ignorabile monumentorum inopia reddidit. Hoc tantum praeſtare poſſum, maturius anno ante Chriſti natalem 443. id contingere debuiſſe: quo circiter anno quae Sybaris antea fuerat, ea ab Athenienſibus novis colonis in vicino condita fuit, ac *Thurii* ſive *Thurium* appellata. Thuriae vero coloniae natales ad annum 1. Olympiadis LXXIV. refertur. Herodotus hiſtoriae parens unus ex colonis fuiſſe dicitur, qui ob eam cauſam *Thurii* ſibi cognomen quaeſivit: de quo vide dicta in Prodromo, ubi de Sybari ac Thuriis egimus. Plinius XII. cap. 4. ad annum Vrbis CCCX. (hoc eſt ante Chriſtum CCCCXLIII.) ſcriptas ab Herodoto Thurio hiſtorias refert.

Etſi quia jam ante id tempus Sybaris a Crotoniatis everſa fuerat; eo fit, ad anteriora tempora aetatem hujus coloniae a Sybaritis conditae videri retrahendam. Diodorus lib. XII. Sybaritani excidii cauſam eam fuiſſe refert, quod Crotoniatae, auctore Pythagora philoſopho, quoſdam e Sybaritis, qui ad ſe ſupplices confugiſſent, dedere Sybaritanis legatis renuiſſent: atque ea de cauſa bellum inter utrumque populum exarſiſſe, in quo Crotoniatae ſuperiores Sybarim deleverunt. Qua narratione ſatis oſtendit, Pythagora philoſophante in Italia Sybarim extinctam fuiſſe. Aetas autem agentis in Magna Graecia Pythagorae etſi non conſtat ad quotum Romae annum ſit referenda; haud paullo plus certe quingentis annis Chriſti ortum anteceſſit. Ex quo licebit de aetate deductae a Sybaritis in ſinum Paeſtanum coloniae craſſiorem conjecturam facere.

Poſtremo & illud, ſciendum eſt, Sybaritas excidio ſuperſtites iterum ac tertio in Sybaritanis ruderibus coaluiſſe (ut idem narrat Diodorus) antequam Athenienſes coloni Thurios in vicinia excilae Sybaris excitarent. Quocirca fieri potuit, ut (dum Sybaritae, quoties ad ſedes redirent priſtinas, toties hoſtili Crotoniatarum impreſſione dejicerentur) pars ſuperſtitum Sybaritarum conſcenſis navibus ad ſinum Paeſtanum appulerit, ibique coloniam Poſidoniam fundaverit. Nam & eodem temporis intervallo eaedem illae Sybaritarum reliquiae Laum & Scidrum condiderunt. Auctor Herodotus Muſâ VI. 21. *Haec Mileſiis mala cum a Perſis accidiſſent; par pari non retulerunt Sybaritae* (οἱ Λᾶον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι) *qui urbe* (a Crotoniatis) *exute, Laum &* (7) *Scidrum incolebant. Nam* (olim) *Sybari a Crotoniatis capta, pubres omnes Mileſiorum capita detonderant, & luctum ingentem prae ſe tulerant.* Ergo facile ad has Sybaritarum, urbis excidio ſuperſtitum, Laum-

Eum vide pag. 9. v. 26. & 60. Poſtremo idem ex Punico *Peſitan* Graecos (verſo T in ejusdem organi litteram D) effeciſſe Dorice Ποσειδᾶν, at communi Graecorum terminatione Ποσειδῶν. Haec ibi vir eruditiſſimus. Quamquam quod ibi contendit, Punicum Neptuni nomen fuiſſe *Peſitan*, etſi ſuaſit, at (quia nullum exemplum τοῦ *Peſitan* pro Neptuno attulit) non plane perſuaſit, nec fidem extorſerat omnibus.

Itaque quod hîc de *Paeſto* docemus, deque ejus genuino nomine ΠΑΙΣΤΑΝ, id vero tandem Bocharti repertis mirifice velificatur, eique ingentem eruditionis & acuminis laudem conciliat: dum quod ille ex nummorum imperitia (quibus utinam ſtuduiſſet; quid enim non pro ſua ſagacitate expiſcatus eſſet?) minus certum reliquit, id nos nunc extra dubitationis aleam ponimus. Quid enim? Sybaritae dum ad Paeſtum deduxere coloniam, Orientale *Paeſte* nomen Graeca interpretatione pro more donarunt, ac pro *Paiſtan*, Ποσειδωνίαν transnominarunt. Idem poſtea & Latini fecerunt, qui deductam illuc coloniam nuncuparunt NEPTVNIAM, teſte Velleio: de quo infra. Quis ergo dubitaverit, quin *Paiſtan*, vetus Phoenicium ſive Tyrrhenicum Neptuni nomen fuerit? Nec illud minus eſt exploratum, ex *Paſtan* Graecos nomen ſuum Ποσειδῶν derivaſſe; ſicuti & Latini ſuam *Neptuni* vocem ex Hebraica radice illa, unde *Japeti* Patriarchae nomen cum *Dilatati* ſignificatu oritur, inclinaverant. Quae ſunt plane certiſſima.

(7) *Laum & Scidrum obſcuras Sybaritarum colonias in artiore veterrima Italia eſſe quaerendas.*

Laum ad mare Tyrrhenum prope cognominem fluvium, cujus Strabo meminit, noveramus (quod tamen a Sybaritis conditum, nunc primum didici) at de *Scidro*, ubinam fuerit, nihil dum certi putabam. Nam meminit quidem Stephanus: ſed in Italia id oppidum ſtatuiſſe contentus, haud multo nos doctiores facit. Sic ille: ΣΚΙΔΡΟΣ, πόλις Ἰταλίας. Τὸ ἐθνικὸν Σκιδρανὸς, ὡς Λύκος ἐν τῷ περὶ Ἀλεξάνδρου. *SCIDRVS, urbs Italiae. Gentile eſt Scidranus, ut Lycus in opere de Alexandro.* Atqui nihil Stephani poſitione praeciſius eſt atque diſtinctius, modo Italiam antiquiſſimâ notione accipiamus, qua non multum extra Bruttiorum peninſulam procedebat. Etſi enim aevo Stephani Italia a Freto ad Alpes pertinebat; tamen is in locorum ſitibus eas Italiae notiones, ſive latiores ſive reſtrictiores, ſequitur, quas apud antiquos auctores, ex quibus notitias locorum hauſit, uſurpatas invenit. Lycus autem (quem Stephanus auctorem laudat, non alius quam Rheginus ille Lycus fuit, Lycophronis poetae pater, Ptolemaei Lagidae aequalis, plurium operum auctor: cujus aevo *Italia* non multum extra Bruttios procedebatur. Sed ad *Scidrum* redeo. Ergo Herodotêus quidem *Laus* ad amnem cognominem fuerit neceſſe eſt: *Scidrum* autem in proximo *Lai* fuiſſe, ex eo ſuadetur.

Lanmque &, Scidrum condentium, migrationes & haec referri poteſt, per quam in ſinu Paeſtano Poſidoniam coeperunt incolere. Hoc ſi ſequimur; circiter ea tempora Sybaritae Paeſtum appulerint neceſſe eſt, quae Mileſiorum cladi aequalia prope fuerunt. Interim illud teneamus, nim. Sybaritas, urbi a Crotoniatis exciſae ſuperſtites, circiter ultima tempora philoſophantis in Italia Pythagorae Poſidoniam condidiſſe, paullo forſan maturius quingenteſimo ante aeram Chriſtianam anno. Meminit cujusdam Poſidoniatae civis Herodotus, unde intelligere queas Poſidoniam diu ante Veliae fundationem fuiſſe. Locus exſtat lib. I. cap. 167. Sed nos locum ſic *Collect. III.* excutiemus, ut appareat hanc Sybaritarum coloniam Herodoto quidem antiquiorem fuiſſe, Velia tamen haud paullo recentiorem.

§. III.

Poſidoniam in hodierno Paeſti, ſive potius juxta, eſſe quaerendam. Paeſtanos, hoc eſt primos orae hujus incolas, dum Sybaritae advenae locum coloniae ſuae moenibus occuparent, ulterius coactos recedere. Strabo iterum expenſus. Poſidoniatarum & Paeſtanor. urbes ubinam ſeorſum, ſed adſitae fuerint.

Principio regionis, quae Silarum amnem ad occaſum, Lucanos montes ad ortum, oram Paeſtani ſive Poſidoniatis ſinûs ad meridiem habet, craſſior eſt ingerenda menti notitia. Poſt aliquot a Silaro milliaria occurrit ad maris oram vacuum habitatoribus oppidum, cui nomen *Pieſti*. Huic ab ortivo latere, praeterfluit amniculus hodie vulgo dictus *Capo di fiume*, quem deſignaſſe Plutarchus in pugna M. Craſſi cum fugitivis videtur: de quo vide Italiam Cluverii pag. 1246. Ab hoc fluviolo ſtatim ſequitur ſpatioſa planities, veterum fabricarum veſtigiis longe lateque diſſeminata, cui hodie nomen *Spinazzi*. Demum modico poſt intervallo ad ortum montes Lucani aſſurgunt: ſub quibus verſo ad meridiem itinere occurrit ad ferme ſextum a *Pieſti* milliarium urbs olim epiſcopalis, nunc oppidulum, cui Graecum nomen *Acropolis* (nunc *Agropoli*) quo *Arx* Latinis notatur.

Nunc ad Sybaritas venio. Hos olim credideram permixte cum veteribus illis Tyrrhenis habitatoribus, nomine *Paeſtanis*, habitaviſſe. Ac res ſane expedita erat. Nam quia vetus Paeſtum etiam nunc in loco dicto *Pieſti* (cujus ſatis exſtant magnificae fabricae) ſeſe prodit; idem plane ſitus etiam Poſidoniae fuiſſet. Sed tamen Strabo me de ea, nunc pervulgata, ſententia deduxit: cujus locum, quo alia omnia docemur, cap. I. enucleavimus. Nunc rurſus de eo pauca: *Sybaritae*, inquit, *moenia ad mare* (ſinûs illius, qui poſtea *Poſidoniates* a novis colonis dictus) *poſuerant: at* (οἰκισθέντες ἀνωτέρω μετέστησαν) *priores incolae ſurſus* (h. e. (8) ulterius) *commigraverunt*. Sane priores illos incolas de Soliniaṅis Dorenſibus, ſive primis Paeſti conditoribus, eſſe capiendos, res ipſa monet. Ac niſi ita ſit; cur Sybaritae ſuo oppido Ποσειδωνίας i. e. *Neptuniae* nomen indiderunt, niſi quia vetus Phoenicium ſive Tyrrhenicum prioris oppiduli (nim. *Paeſti* veteris, ex quo priores incolae amandati fuerant.) nomen prorſus idem ſignificabat? De quo vide quae copioſe Adnot. *6.* diſſerui. Deinde cum diu poſtea vetus reſtituere nomen ſive Lucani ſive potius Romani penſi habuiſſent; cur quaeſo pro *Poſidonia*, *Paeſtum*, niſi quia id vetus nomen fuerat, vocaverunt? nec id vero ſine Latino *Neptuniae* interpretamento, ut apud Velleium legi notabimus infra cap. VI. Utinam vero locum, quo Paeſtani a Sybaritis deturbati, ſuam transduxere coloniam, teneremus. Verum quid fruſtra de Paeſtanis, quo migraverint, angor? (quos nim. in hodierno *Pieſti* conſediſſe, ταυτότης nominis arguit) cum illud magis obſcurum ſit, unde iidem Paeſtani digreſſi fuerint, h. e. ubinam Sybaritae in loco a Paeſtanis relicto muniverint Poſidoniam ſuam. Sed age rem ordine doceamus.

Ante omnia pro certo ponendum eſt, Poſidoniam urbem fuiſſe unam ex maximis ac potentiſſimis (de quo deinceps Adn. 12. dicetur) contra vero Paeſtum priſco tempore quam humile fuerit, ex eo patet quod ejus cives Sybaritis (qui ſtatim Poſidoniatae dici coeperunt) in hanc oram appellentibus cedere loco debuerint, & (quod veriſimillimum arbitror) in Poſidoniatarum colonorum poteſtatem redacti fuerint. Nunc vero hodiernus muri Paeſtani ambitus anguſtior eſt, quam pro tanta Poſidoniae magnitudine ac dignitate. Non ergo ſub muro tam anguſto, qualis hodie cernitur, Poſidonia fuit; ſed ibi nova Paeſtanorum a Sybaritis extruſorum ſurrexit urbecula, quae & hodie num *Pieſti* dicitur. Nam illi Paeſtani veteres, iſtius littoris accolae, ubi a Sybaritis ſive Poſidoniatis pulſi fuerant, *ulterius* quidem ex Strabone receſſerunt, ſed quam minimo a novis colonis intervallo: idque ut opinor, volentibus Sybaritis, qui facile in novam regionem appulſi, Paeſtanorum ad plurimos uſus miniſterio ſibi opus eſſe providerint. Illud quoque quod Sybaritae idem, ac Pae-

tur, quod utrumque oppidum Sybaritarum profugos conditores habuit, quos veriſimile eſt in proximo habitare voluiſſe.

Dixi ſupra, Italiam primitus non multum citra Bruttios (qui quidem a Lucanis Lao amne dirimebantur) procurriſſe. At mox Antiochus Syracuſanus (qui circa annum Romae CCCXXX. ſcripſiſſe dicitur) Poſidoniam occaſum verſos terminum Italiae fecit. Auctor Dionyſius lib. I. pag. 59. ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παράλιος. *Tunc temporis* (ſcribente ſcil. Antiocho; non enim ad regnum Morgetis refero, ſub quo Italia multo contractior) *Italia erat ora maritima, quae a Tarento Poſidoniam uſque pertinet.*

(8) *Ανω* de loco ulteriore uſurpari ſolet. Lucae XIV. 10. *Amice aſcende* (ἀνώτερον) *ſuperius*. Ubi *Superius* idem eſt ac *ulterius*. In conviviis enim locus ulterior erat dignior. Ita & hîc: ἀνωτέρω i. e. *ſuperius commigrarunt* h. e. in ulteriorem locum comparate ad eum, quem Sybaritae occuparunt, quique antea proxime ab his tranſmigrantibus tentus fuerat.

ſtani, nomen ſibi adſciverint (nam *Paeſtum* & *Poſidonia* non re, ſed tantum dialecto diſtant, ut Adn. 6. & alibi pluries inculcavimus) id permagno argumento eſt, quod ita poteſtate ſuperior Paeſto Poſidonia fuerit, ut tamen haec altera communione potius quam famulatu Paeſti uſa fuerit. Omnino, ut uno verbo dicam, duae illae contiguae urbes in ora poſitae (nim. Poſidonia in ortivo, & Paeſtum in occiduo latere) videntur linguâ & moeniorum ambitu potius, quam communi adminiſtratione diremptae fuiſſe, ferme uti de Palaepoli ac Neapoli memorat (9) Livius. Nec magnarum urbium, quae ex duabus pluribusve muro ſejunctis componebantur urbeculis, exempla (10) deſunt.

Itaque quod nunc oppidulum paullum a mari diſtans viſitur, id ſicuti nunc vulgo *Peſti* dicitur, ita & olim *Paeſtum* vocabatur: idque plane a Paeſtanis illis maris accolis (quos Sybaritae ex priſtino loco ſuo, qui inter *Spinazzum* & *Acropolin* erat, ut infra conjiciam, exturbarunt) paullo ulterius in occidentem aedificatum. At in ſpatio a Paeſtanis relicto (11) quod ab iſto recentiore Paeſtanorum oppido in ortum patebat, Sybaritae ſuam coloniam communiverunt. Hi cum urbem a ſe occupatam didiciſſent, *Paeſtum* vocari, ac *Paeſtanos* dialecto Tyrrhenica tantumdem quod *Neptunios* eſſe; ſe quoque in amicitiae, imo & communionis indicium idem vocari voluerunt. Itaque & urbem Ποσειδωνίαν h. e. *Neptuniam*, & colonos Ποσειδωνιάταις (uti in nummis inſcribuntur) nuncupaverunt. Hinc urbis ex duabus proximis, ſed muro diviſis, conflatae exſtitit magnitudo ac potentia tanta, quantam ex antiquorum (12) monumentis perſpicimus. Hinc quoque Ariſtoxeni de Poſidoniatarum ſui temporis barbarie (ut infra dicam) conqueſtio, quo ſpectet, explicabitur.

Ac diu quidem res eo loci fuerunt. At poſtea Lucanis illuc inundantibus, ubi diu Poſidoniatae (ſub quorum nomine etiam Paeſtani adſiti continebantur) reſtitiſſent; poſtremo eos victos Lucanis obedire coactos ſcimus. Sub quorum imperio, poſtquam *Poſidonia*, ſi minus exciſa, at certe acciſa manſit; *Paeſti* nomen paullatim revixiſſe reperio. Sub Romanis certe, ubi primum eam urbem ſui juris fecerunt, non aliter quam *Paeſtum* fuiſſe vocatam, ex antiquis auctoribus didici, quos in ſequentibus in medium proferam. Ex quo oſtenditur, ſicuti olim Paeſtani Poſidoniatarum, quippe dominorum, nomine continebantur; ita poſtea qui ex Poſidoniatis ſuperfuerunt, Paeſtanorum appellatione comprehenſos fuiſſe. Verum haec ad ſequentes aetates, de quibus deinceps dicam, pertinent.

§. IV.

Rurſus de eo quod Poſidonia inter Spinazzum & Acropolim ſteterit. Adhaec quod Acropolis non aliud quam arx Poſidoniae primitus fuerit.

Dixi I. auctore Strabone, Poſidoniam in loco a primitivis Paeſtanis (h. e. illis Dorenſibus

(9) Livius VIII. 22. *Palaepolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis ſita eſt. Duabus urbibus populus idem habitabat.* Hic *populus idem* ita intelligitur, ut quamvis diverſo ambitu moenium, tamen eâdem communi adminiſtratione regeretur, etiam ſi origine aut lingua diſſiderent; ſicuti Paeſtani & Poſidoniatae utroque diſtinguebantur.

(10) Athenae ex tribus oppidis muro cinctis conſtabant: ex urbe vetere, quae poſtea ἀκρόπολις (*Arx*) dicta fuit: ex *Piraeeo* portu oppidoque celebri: & ex *Munichia* minoris aliquanto dignitatis portu & oppidulo. Syracuſae olim quatuor aut etiam quinque *Urbibus Maximis*, uti Cicero ait, muro ſeptis continebantur. Eae ſunt *Naſus*, *Achradina*, *Tycha*, *Neapolis*, *Epipolae*. *Naſum*, quae *Inſulam* ſignificat, muro fuiſſe circumdatam non eſt dubium. Ceteras quoque partes murorum ambitu munitas fuiſſe, ex antiquis didici. Carthago CCCLX. ſtadiorum muro ſepta, praeterea ex nobiliſſimis duabus & maximis partibus, *Byrſa*, quae arx erat, & *Cothone* portu conſtabat: quorum utrumque peculiaribus moenibus diſtinguebatur. Pluribus exemplis abſtineo.

(11) Ad ortum hodierni *Peſti* locus ruderibus fabricarum plenus eſt, cui *Spinazzo* nomen. Deinde a Spinazzo *Acropolim* uſque planities ampla eſt, hinc montibus illinc cincta mari. In hoc tractu videntur primitivi Paeſtani olim fuiſſe (ex quo a Sybaritis Poſidoniae conditoribus loco moti, ulteriorem occupavere locum, qui etiam nunc *Peſti* vocatur) mox Poſidonia ſtetiſſe.

(12) *De Poſidoniae claritudine potentiaque.* Urbis potentia dignitaſque ex eo conjicitur, quod ſinui Poſidoniati nomen a ſe dederit, haud dubie quia toti ſinui dominabatur, ſimulq. mediterraneae regioni, ante Lucanorum irruptionem. Quo ſpectat illud Scymni Chii (vide initio cap. 3.) nim. *Sybaritas totam Poſidoniadem regionem* (ἀποικίσαι) *coloniis frequentaſſe* ac poſſediſſe. Cum Lucanis vero diu conflictata, horum tandem Poſidonia jugum accepit. Atqui ubi Strabo lib. VI. pag. 254. de Lucanis diſſerit, ſimul potentiam Poſidoniatarum aperte ſignificat. Ποσειδωνιατῶν δὲ καὶ τῶν συμμάχων κρατήσαντες πολέμῳ, κατέσχον τὰς πόλεις αὐτῶν. Lucani, inquit, *ubi primum Poſidoniatas eorumque ſocios bello ſuperaſſent, facile deinde eorum civitates obtinuerunt*. Ex quo perſpicitur, univerſae prope regionis illius, quae poſtea Lucania dicta fuit, caput Poſidoniam extitiſſe. Itaque huic urbs Elea, quamvis interdum Poſidoniae victrix, potentia ac dignitate cedebat. Idem Strabo proxime initium lib. VI. de Eleatis haec habet; *Itaque & Lucanis reſtitere & Poſidoniatis, belloque ſuperiores diſceſſerunt* (καίπερ ἐνδεέστεροι καὶ χώρᾳ καὶ πλήθει σωμάτων ὄντες) *quamvis & regionis latitudine & hominum multitudine indigentiores Poſidoniatis eſſent*.

Poſtremo illud vel maxime Poſidoniae magnitudinem arguit, quod Strabo lib. IX. cum exempla afferre vellet urbium a diis nomen conſecutarum, non alias quam *Poſidoniam* & *Athenas* protulit, quarum illa a Neptuno, haec a Minerva nomen adepta fuerit. Quare cum millenae urbes eſſent a numinibus cognominatae; Poſidoniam tantum dignam exiſtimavit, quam cum Athenis in exemplum adduceret. Strabonis locum vide ſupra pag. 500. Adnot. 2.

bus a Phoenice profectis, Solinianis) relicto ad mare a Sybaritis aedificatam fuiſſe. Is nunc locus quaerendus. II. Deinde Adnot. 12. oſtenſum fuit, Poſidoniam inter urbes ἀξιολόγους atque primarias fuiſſe numeratam. III. Poſtremo inter veſtigia in orâ ſinus Poſidoniatis reſtantia non aliud judicio meo conſpicitur *Acropoli* hodierna exſtantius. Atqui cum Acropolis urbs epiſcopalis ante non plura ſaecula adhuc eſſet; mirabar cur veteribus Geographia prorſus innominata fuerit. Verum mirari deſii, poſtquam ea cogitatio veriſſima ſubiit, Ἀκροπόλεως (quae *Arcem* notat) vocabulum, non de integris urbibus uſurpari, ſed potius de ea urbium maximarum parte (I) quae loco *Arcis* erat.

His poſitis, cum in ſinu Paeſtano nulla urbs alia ſupra Poſidoniam eminuerit; neceſſe eſt, *Acropolim* (ea hodieque *Agropoli* vulgo vocatur) non fuiſſe per ſe urbem, ſed alterius primariae partem, nec alterius quam *Poſidoniae*, quippe qua nulla clarior in hoc ſinu fuit. Ergo ex vetere Poſidoniâ pars haec ſola reſtat, eaque νοτιωτέρα, h. e. partium ceterarum maxime meridionalis. Ab hodierna vero Acropoli Spinazzum ferme uſque (cui hodiernum *Peſti* cohaeret) Poſidoniam pertinuiſſe.

§. V.

Dictorum in §. ſuperioribus collectio.

Ex dictis intelligitur, Dorenſes Solinianos, ex Dora Phoenicia profectos, primos Paeſti conditores, habitaſſe primitus in ortivo hodierni *Peſti* latere inter *Spinazzum* & *Acropolim*: quae loca plurimis veterum fabricarum veſtigiis diſſeminantur. Ex hiſce ſedibus ubi Sybaritae primitivos illos Paeſtanos removerunt (II) ibi ipſi *Poſidoniam* communiverunt, Paeſto cognominem. At Paeſtani, quos paullulum in occidentem dixi transductos, ibi Paeſtum alterum condiderunt, ubi adhuc *Peſti* dicitur. Duae vero hujuſmodi paene adjacentes urbes, ex Ariſtoxeni narratione, quam cap. V. producam, videntur communione adminiſtrationis (quae tamen penes Poſidoniatas potentiores primo fuit) ita inter ſe junctae fuiſſe, ſicuti Palaepolis & Neapolis. At Poſidoniatis poſtea Lucanico bello afflictis ac prope deletis, Paeſto (III) parcitum: quod & refloruit, ſuoque nomine etiam Poſidoniatarum reliquias comprehendit. Ad hanc hypotheſim veriſimillimam me loca antiquorum ducunt, vix aliter explicabilia. Ut cetera taceam; qui aliter Strabonianum illud (οἱ δ' ἀνασταθέντες μετῴκησαν) ſtabit? Deinde quo pacto apud eumdem (13) Geographum ex *Poſidoniae* favillis *Paeſtum* reviviſſet, niſi quia jam ante cum Poſidonia coaluerat *Paeſtum*? & quia hoc Tyrrhenis idem, quod Graecis *Poſidonia*, Latinis vero *Neptunia* (ſic enim Graeci Latinique transnominarunt) ſonabat? Poſtremo quis intra hodierni Paeſtani muri anguſtias Poſidoniae amplitudinem, quam Adn. 12. adſtruximus, continuerit? Cetera ſparſim dicta non recoquo, nec occupo dicenda.

§. VI.

De nummis hac ſecunda aetate cuſis: qui non niſi Graeci oris, & argentei fere omnes: niſi quod etiam ex auro pauci.

Ad hanc alteram Paeſti aetatem, qua a Graecis colonis *Poſidonia* transnominata fuit, Graeci omnes ejus urbis nummi pertinent, quos non ex alio metallo quam ex argento auroque conflatos equidem noram; ſicuti & aereos reperiri negant qui haec magno ſtudio conquiſiverunt. Tamen in locellis meis aereum (14) unum reperi.

(I) Sicuti Athenarum Arx vocabatur Ἀκρόπολις, eaque una erat praecipua ex urbis partibus; haud ſecus in ceteris factum, ut oſtenditur ex pulchro Damaſcii apud Suidam in Ἀκροπ. loco, ubi ex Polybio ait, τὰς ἀκροπόλεις urbium etſi ad ſecuritatem excitatas, interdum tamen exitio fuiſſe. Sed & ex Iſocrate & aliis omnibus palam eſt ἀκρόπολιν commune fuiſſe arcibus urbium conſpicuarum nomen. Quocirca ſicubi accidit Ἀκρόπολιν pro nomine proprio unius alicujus oppidi uſurpari, id argumento eſt, ex urbe ſolo aequatâ tantum eam partem ſuperfuiſſe, quae ἀκρόπολις ſive *Arx* dicebatur.

(II) Strabo ita factum refert: cur ita fecerint, non mea intereſt. Niſi quod Sybaritis jamdiu profugis ac palantibus nihil commodius viſum fuit, quam ut ipſi Paeſtanorum ſedibus jam paratis primo appulſu pro tempore uterentur, eaſdem paullatim laxaturi; Paeſtanos vero pauciores & imbecilliores in vicinum (ubi hodie *Peſti*) rejicerent.

(III) Paeſto parcitum, Poſidoniam autem Lucanico bello prope deletam, hodiernus utriuſque urbis ſtatus docet. Cur vero in tanta utrinſque adhaeſione ita factum, facile eſt animadvertere. Nam quia Poſidonia, penes quam tunc erat imperium, Lucanis quoad poterat, reſtitit; irâ victorum attrita fuit. Paeſtum interim, a quo nihil in Lucanos hoſtiliter geſtum, non modo manſit incolume, ſed & refloreſcere coepit.

(13) Strabo extremo lib. V. καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος, ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ κειμένη. Quaſi diceret, *Poſidoniae* nomini celebritatique *Paeſtum* ſucceſſiſſe: quod alterum oppidum & antea fuerat (alioqui quid veniſſet in mentem nomen *Poſidoniae* Graecum cum *Paeſti* Tyrrhenico commutare?) ſed poſtea ex Poſidoniae ruinis, crevit, & ex oppido ſecundario primarium evaſit.

Ac ſane ſicuti a Strabone pro Poſidonia Paeſtum reponitur, tamquam ſua aetate uſurpatum; ita poſtea contrarium evenit. Philargyrius ad Virg. Geor. IV. 119. Paeſtum aevo ſuo *Poſidoniam* dictam ait: de quo cap. IV. Adn. 24. In aliquot Graec. notitiis *Poſidoniae* (i.e. Paeſti) *Epiſcopus* memoratur. Nam Graeci poſteriores *Poſidoniam* praetulerunt.

(14) *De Poſidoniae nummo aereo rariore.*

Quicumque noſtrorum hominum veteres nummos contrectant, negant Poſidoniatarum ſe alios poſſidere aut vidiſſe, niſi tantum argenteos, aereum vero nullum. Ac ſane commune id arbitror omnibus remotiſſimae vetuſtatis Graeciae Italicae urbibus, ut argenteos ponderoſos magna copia ferirent, aereos aut nullos, aut pauciſſimos: credo quod id aetatis Graeci Italiotae argenti copia affluerent, æris penuria laborarent.

At equidem dum meos caſu loculos excutio, reperi aereum parvulum unum, auro contra non carum. In ejus una parte taurus de more exhibetur cum epigraphe ΠΟΣΕΙ. In altera non tam Neptu-

peri. Argenieis ergo uoa ſerme effigies communis eſt, pauciſſimis alia ſingularis. Quorum explicationem inferne (15) ſeorſum a cupidis cognoſci praeſtabit. Hoc ſolum moneo, cunctos vetuſtiſſimos eſſe, nec tantum Romanis omnibus (Romae enim multo ſerius argentum ſignari coepit) antiquiores, ſed & non multos (16) inter Magnae Graeciae nummos his aetate provectiores reperiri.

CAPVT IV. *AETAS III.*

Lucani rerum potiti, Poſidoniam imperio tenuerunt: ſub quo acciſis Poſidoniatis, Paeſtani refloruere: quorum & primitivum Paeſti nomen reductum.

Quandonam Lucani (quos ex Samnitibus pro-

Neptunus videtur, qoam ſive Minerva, ſive fortaſſis Mars (nam pugnantis in ſpeciem ſcuto aliiſque armis indutus cernitur) aliquid magno niſu intorquens. Hujus partis alterius ſcalptura ſatis obſcura, ſed inſcriptio obſcurior: in qua ſecunda littera eſt O, ut poſſit eſſe ΠΟΣΕΙ. Nam ſolet in his idem utrinque inſcribi.

(15) *De Poſidoniae numiſmatis. Cur Taurus ſemper in Poſidoniae nummis ſit, ratio ex Heſiodo (ut & ex Tzetzae ad eum multiplici ratione) item ex Euripide, Homero, aliiſque petitur. Neptunus* Ταῦρος *vocabatur: ſicuti & viciſſim in ſingulari Poſidoniae nummo ſupra Tauri effigiem* ΠοσειδΑΝ *inſcribitur: quaſi ambo ea nomina (Neptunus & Taurus) invicem permutabilia fuerint, uti ſynonyma.*

De Latialibus Paeſti nummis, in quibus ΠΑΙΣ, aut ΠΑΙΣΤΑΝΟ inſcribitur, diai Adn. 5. Ad Graeca vero Poſidoniae quod attinet, ea deſcripta habes in Goltzii Tab. XXI. Nam M. Majeri Regnum Neapol. numiſmaticum non moror, utpote mendoſiſſimum. Adde quod nec Par. I. tab. V. nec Par. 2. tab. 1. aliud affert ſupra Goltziana numiſmata.

Jam vero in Poſidoniae nummis ferme omnibus Neptunus (a quo urbs nomen invenit) ſtans nudas tridente aliquid impetiturus viſitur: in averſa parte aut taurus, aut anterior equi (quem Neptuno ſacrum nemo ignorat) medietas. Inſcriptio ſive ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑ eſt (pro quo in libris legitur Ποσειδωνία) aut ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ (A ſcil. in fine pro Ω, Dorice poſito) aut ΠΟΣΕΙΔΩ, ſive ΠΟΣΕΙ. aut ΠΟΣ. Alicubi media hinc inſcriptio eſt ΠΟΣΕΙΔ, media illinc in poſtico, ΩΝΕΗΣ; quae forma genitivi ad Ioniſmum deflectit.

Ad Taurum (qui raro a Poſidoneatarum nummis abeſt) qood attinet; is culturam Paeſtani agri longe lateque latiſſimi deſignat. Theſeus, auctore Plutarcho, taorum in denariis notari juſſit ad ſuadendam agriculturam. Verum hoc mitto.

Nam illa ratio potior eſt, quod Neptunum Heſiodus in Scuto Ταύρεον vocat ver. 104.

. . . . Καὶ Ταύρεος Ἐννοσίγαιος,
Ὃς Θηβῶν κρήδεμνον ἔχει, ῥύεταί τε πόληα.
Neptani & taurea virtus,
Moenia Thebaram qui continet atqae tuetur.

Cur porro Neptunus ταύρεος (*taurinus*) Poetae dicatur, plures non inſulſas rationes Jo: Tzetzes in ſcholiis affert. ἤγουν διὰ τὸν τῶν κυμάτων ἦχον· ὡς ταῦροι γὰρ μυκῶνται. *Sive*, inquit, *propter undarum* (quibus Neptunus praeeſt) *ſonitum; nam taurorum inſtar mugitum edunt*. Eamdem & Strabo cauſam protulit, cur Achelous *tauriformis* fingatur: ἀπὸ τῶν ἤχων (*ob ſtrepitus*) inquit. Sed & veteres ſcholiaſtae ad Euripidem (Oreſt. v. 1380. ubi fluvios *tauriformes* facit) notant id eo factum, quod eorum murmur τῷ μυκήματι τῶν ταύρων (*mugitui taurorum*) ſimillimum ſit. Poſtremo & Homero Xanthus amnis dicitur, μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος . . . *Tauri qui mugit ad inſtar*. Ea quo ibi Euſtathius illud fluxiſſe ait, ut Mari & Fluviis tauros immolarent: de quo mox. Nunc enim ad Tzetzen Heſiodi ſcholiaſten redeo, ita pergentem: ἢ ὅτι ταυρόκρανος ἐστιν. *Sive quod taurino capite fingeretur*. Ex Euripide (Oreſte v. 1380.) id epitheton auctoritatem arceſſit, ubi legitur Ὠκεανὸς ὃν ταυρόκρανος (*ut Oceanus gereat Taurinum caput*): ab Oceano autem ad Neptunum, qui ei praeeſt de more traoslatum fuit. Exſtat apud eruditiſſimum Spanhemium (in de Praeſt. to. 1. p. 396. ubi multus in his eſt) Neptuni, ut interpretatur, caput cornibus taurinis. Apud Tzetzen (ad quem redire juvat) & hoc adhuc ſequitur: διὰ τὸ ταύρους θύεσθαι αὐτῷ &c. *Sive quod tauri Neptuno immolarentur . . . idcirco Neptunus Taurinus Boeotice eſt appellatus*. Hactenus Tzetzes. Ac ſane de taurinis hoſtiis tum amnibus tum Neptuno immolatis teſtis eſt etiam Homerus:

Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι.
Alpheo tauras, Neptunoque hoſtia taurus.

Lucullus apud Plutarchum Euphrati taurum ad felicem trajectum immolavit. Poſtremo huc & illud pertinet, quod Ταύρια apud Heſychium ſit (ἑορτή τις ἀγομένη Ποσειδῶνι) quoddam Neptuni feſtum. Quo feſto non miror, ſi *pincernae*, Euſtathio teſte, ταῦροι vocarentur; quandoquidem id nomen ab ipſo deo motuabantur, qui non tantum *Taurinus*, ſed & *Taurus* vocabatur. Teſtatur hoc idem Heſychius his verbis: ΤΑΥΡΟΣ, ταύρειος. ὁ ποσειδῶν. Plura jam quam opus fuiſſet (quorum magnam partem jam ante Spanhemius produxerat) non invitus contraxi, ut ratio afferator, cur in Graecis omnibus Poſidoniatarum nummis *Taurus* (h. e. Neptunus ipſe, ſi Heſychio fides) viſatur.

At illud quo piaculo omiſerim? quod ſicut Neptunus *Tauri* ſibi nomen (teſte Heſychio moa laudato) vindicabat; ſic in raro apud me nummo argenteo Poſidoneatarum viciſſim ita Taurus de more exhibetur, ut tamen ei tauro ſuperne inſcribatur ΠΟΣΕΙΔΑΝ, h. e. Neptunus: quaſi revera Taurus atque Neptunus pro ſynonymis haberentur, amboque inter ſe nomina viciſſim permutarent.

Nec ei conjecturae aſſentior, nim. in eo nummo ΠΟΣΕΙΔΑΝ pro integro ποσειδΑνιατΑν poſitum, quaſi utromque Ω in A Dorice mutatum fuerit. Nec enim ſemper Dores Ω in A mutabant, ſed quoties per dialecti ſuae leges licitum fuit, ſicut in ultima ſyllaba certe licuit. Vel oſtendatur nummus unus in quo integrum ποσειδΑνιατΑν legatur; tum dabo conjecturae manus.

(16) Vidi plures argenteos Magnae Graeciae nummos ſane quam vetuſtiſſimos, quantum quidem & ea inſolita quarumdem litteratum forma, & ex eo quod a deatro latere ſiniſtrorſum vadunt, argui poteſt · quorum & aliquot poſſideo. At his multi Poſidoneatarum nummi parum aut nihil ſenio cedunt. In his enim inter litterarum formas non raro littera labialis pro ſibili elemento Σ ſcalpitur, nimirum ΠΟΜΕΙΔ pro ΠΟΣΕΙΔ. Non raro etiam a deatro latere in laevum procedunt. Scalptura demum antiqui artificii eſt. Aureum unum Goltzius profert, aereos nullos. Vide Adn. 14. Et credo equidem facile in tota Graecia Magnâ æra ſerius fuiſſe ſignata.

profeminatos antiqui produnt) Poſidoniatarum regionem occuparint, non mihi liquet. Verum eorum in haec loca imperium multo recentius Poſidoniae a Sybaritis deductae natalibus fuiſſe neceſſe eſt; quia Sybaritis in banc oram appellentibus nulli dum Lucani erant, ſed regio quidem *Oenotria* vocabatur, at omnes orae hujus Tyrrhenicae accolae maximam partem oris Tyrrheni erant. Itaque diutiſſime poſt Poſidoniam a Sybaritis conditam, proprieque ſub Alexandri Epirotae exſcenſionis tempus Lucani in haec loca incurrerunt.

Ac Poſidoniam quidem, ſimul atque ipſa cum ſociis civitatibus reſtitiſſet Lucania, mox eorum jugum accepiſſe, tum ex Strabone lib. VI. (locum Adn. 12. protuli) intelligitur, tum etiam quod ab eo tempore vix unquam *Poſidonia*, magis autem *Paeſtum* (maxime apud Livium, Latinoſque ceteros) vocari coepit. Ex quo ſuſpicari licet, bello Lucanico, non tantum attritam, ſed prope excilam fuiſſe Poſidoniam: contra vero Paeſtum (quod fuiſſe Poſidoniae contiguum ſupra dixi) ex adverſis Poſidoniae rebus extuliſſe caput. Id vero potiſſimum ex illis uſque Romanorum temporibus, ubi hanc urbem ſibi adquiſitam ſuam fecere coloniam, conſtat. Vide cap. ſeq. Niſi quod Graeci ſcriptores in eo aliquamdiu perſtitere, ut non modo Poſidoniae reliquias, ſed & Paeſtum ipſum (quod in *Poſidoniae* jura claritatemq. ſucceſſit) *Poſidoniam* dicerent, ut in his fit.

Porro Aetatis III. ſive Lucanorum in Poſidoniatas imperii, facilius eſt finem quam initium ſtatuere. Deſierat enim anno Vrbis 480. quo colonia eo ſcripta fuit, ac paullo ante. Ceperat autem poſt Alexandri Epirotae a Paeſto exceſſionem (17). Itaque παχυμερῶς poſſumus Poſidoniae αὐτεξουσιότητα ducentis paullo minus annis, Lucanorum vero in eam imperium annis plus minus triginta definire.

CAPVT V. *AETAS IV. ET V.*

§. I. *Paeſtum Romanorum municipium, ſive amicum foederatumque: non multo poſt colonia.*

Bello Tarentino Lucanis a Pop. Rom. pluries triumphatis, ſero tandem abeunte ex Italia Pyrrho, ſimul bellum cum Lucanis aliiſque finitimis populis quievit. *Poſidonia* vero, ſive verius *Paeſtum*, videtur, in Pop. Rom. amicitiam (ac, ſi lubet, jure municipii) aliquantulo ante veniſſe, quam jura coloniae conſequeretur. Colonia autem facta anno Vrbis 480. ſimul cum *Coſſa* fuit. Teſtis eſt epitoma Liviana XIV. in qua reperio: *Coloniae deductae ſunt Poſidonia & Coſſa*. Tempus deductionis, ſimulque duplex ejus civitatis nomen (nim. ut modo *Poſidonia*, modo *Paeſtum*, uti ſit in juxta ſitis civitatibus) ex Velleio in conſilium adhibito diſcimus: cujus lib. I. cap. 14. ſic legitur: *At Coſam & Paeſtum* (epitoma *Poſidoniam* vocarat) *abhinc annos ferme trecentos* (*ferme* dixit, quia triennium deerat ad juſtum numerum) *Fabio Dorſone & Claudio Canina Coſſ. . . Coloni miſſi*. Is eſt annus V. C. 480. ante Chriſtum 273. A quo tempore Epitome XIV. Liviana paullulum diſſidet.

Ergo hinc pulchre vides, in hoc oppido, ſive ſub Lucanorum ſive Romanorum dominio, neutrum ex veteribus nominibus fuiſſe intermiſſum: certe quod Tyrrhenico natu Paeſtani, Graecique Poſidoniatae, junctis urbibus habitarent. Nam ecce *Poſidoniam* Ariſtoxenus, Strabo, ſimulque epitoma Liviana vocavit: at *Paeſtum* Velleius nuncupat; itemque Livius lib. XXII. 36. & XXVII. cap. 10. Quae utrobique a Patavino narrantur, temporibus hujus deductae coloniae poſteriora fuerunt, cum in annos Vrbis DXXXVII. & DXLIV. incidant. Priore loco *Legati a Paeſto pateras aureas Romam attulerunt*: poſteriore inter eas colonias, quae a mari infero opportune Romanos juvant, memorantur *Pontiani*, *& Paeſtani & Coſani*.

§. II. *De Poſidonia in barbariem lapſa opportuna ejus temporis Ariſtoxeni expoſtulatio: cui & lumen infunditur.*

Atque ad haec potiſſimum tempora referendus eſt pulcherrimus Ariſtoxeni muſici ac philoſophi Tarentini locus de corrupta muſica graviter expoſtulantis: quem locum apud Athenaeum lib. XIV. cap. VII. extremo reperio his verbis. Διόπερ Ἀριστόξενος ἐν τοῖς Συμμίκτοις συμποτικοῖς, Ὅμοιον, φησὶ, ποιοῦμεν Ποσειδωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Τυρσηνιακῷ . . . κόλπῳ κατοικοῦσιν, οἷς συνέβη, τὰ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἕλλησιν οὖσιν, ἐκβεβαρβαρῶσθαι, Τυρρηνοῖς ἢ Ῥωμαίοις γεγονόσι, καὶ τήν τε φωνὴν μεταβεβληκέναι, τά τε λοιπὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἄγειν τε μίαν τινὰ αὐτὰς τῶν ἑορτῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἔτι καὶ νῦν, ἐν ᾗ συνιόντες ἀναμιμνήσκονται τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ὀνομάτων τε καὶ νομίμων· ἀπολοφυράμενοι δὲ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀποδακρύσαντες ἀπέρχονται. Οὕτω δὲ οὖν, φησὶ, καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ καὶ τὰ θέατρα ἐκβεβαρβάρωται, καὶ ἐς μεγάλην διαφθορὰν προελήλυθεν ἡ πάνδημος αὕτη μουσική, καθ' αὐτὰς γενόμενοι ὀλίγοι ἀναμιμνησκόμεθα, οἵα ἦν ἡ μουσική. Ταῦτα μὲν ὁ Ἀριστόξενος. *Quapropter Ariſtoxenus in quaeſtionibus Miſcellaneis* (18) *convivalibus: Nos idem facimus, inquit, quod Poſidoniatae in Tyrrhenico* (19) *ſinu poſiti faciunt: quibus,*

(17) Livius VIII. 17. ad ann. (uti volunt) 421. *Ceterum Samnites bellum Alexandri Epirenſis in Lucanos traxit: qui duo populi adverſus regem* (Alexandrum) *excenſionem a Paeſto* (h. e. e regione Paeſti) *facientem ſignis collatis pugnaverunt.*

(18) Hujus libri nemo alius praeter Athenaeum, quod ſciam, meminit: quo libro in magnam partem in Muſicis fuiſſe verſatus videtur, ut merito *Muſici* cognomen ſibi quaeſiverit.

(19) Notabilis locus eſt, quo *ſinus Poſidoniates* ſive *Paeſtanus* vocatur antiquo nomine Τυρσηνικὸς κόλπος, *ſinus Tyrrhenicus*: neque id ex alia cauſa, quam quia ab antiquis uſque temporibus a Tuſcis habitatoribus tentus fuerit. Tametſi enim totum hoc Italiae littus *Tyrrhenum* vocabatur; tamen ubi poſtea partim a Graecis coloniis, partim & aliis habitatoribus frequentari coepit: adhuc nihilominus hic ſinus ab Etruſcis illis primitivis magna ex parte inſidebatur. Haec vero *Tyrrhenici ſinus* nomenclatura, adhuc Ariſtoxeni aetate ſuperſtes,

cum

bur , cum antea Graeci fuiſſent , Tyrrhenos (an [20] *potius Romanos?) evadere , & barbariem induere contigit , ac ſermonem ſimul atque inſtituta mutare . Qui tamen feſto uno die Graecanico etiam nunc in unum convenientes , antiqua illa nomina , legitimaſque conſuetudines memorant ; invicemque conqueſti & collacrymati , ita demum diſcedunt . Sic & nos , inquit , poſteaquam theatra in barbariem inciderunt , atque in tantum corruptelae muſica vulgaris* (21) *horum temporum progreſſa fuit ; pauci qui ſuperamus , privatim coëuntes , qualis olim muſica fuerit , reminiſcimur . Haec Ariſtoxenus.*

Hic porro ille eſt Ariſtoxenus Tarentinus, Spinthari muſici filius , cujus Harmonicorum libri tres adhuc circumferuntur . Qui Pythagoricis diſciplinis in patria ſub Xenophilo imbutus, mox in Ariſtotelis ſchola tales progreſſus fecit , ut Magiſtro ſuo ſucceſſurus crederetur . At ubi Theophraſtum ſibi praelatum intellexit , ad libros varii argumenti ſcribendos ſe tranſtulit . Quadringentos & quinquaginta duos ab eo elucubratos , Suidas narrat . Haec memorare non piguit , ut ex Theophraſti condiſcipuli aetate Ariſtoxenica tempora metiamur . Theophraſtus dicitur anno tertio Olymp. CXIV. (h. e. ab V. C. 428. ante Chriſtum 325.) Ariſtoteli in ſchola ſucceſſiſſe , atque annos natus XCIX. defunctus . Ex quibus conjicere πχχυμερῶς poſſumus , ejus condiſcipulum Ariſtoxenum anno ante aeram Chriſtianam circ. trecenteſimo ſua illa σύμμικτα συμποτικά , ex quibus locum ſuperiorem Athenaeus protulit , perſcripſiſſe , h. e. decem aut viginti circiter annis ante coloniam Paeſtum a Romanis deductam : de qua cap. ſeq. loquemur.

Ac notandum eſt, verba illa, quibus Poſidoniatas Tyrrhenos aut potius Romanos evaſiſſe conqueritur, optime tempori illi congruere, quo Paeſtani ex Lucanorum imperio in Romanorum poteſtatem redacti , nondum tamen jura coloniae Romanae adepti fuerant . Nam Romani ſolebant talibus jura civitatis pro meritis , ſed ſine ſuffragio , concedere. Ea de cauſa ſcripſit Muſicus, Poſidoniatas evaſiſſe Tyrrhenos (cum quibus permixti vivebant) *aut potius* , inquit , *Romanos* , quippe veriſimiliter jus municipii conſecutos , Romaniſque moribus imbutos , ac paulo poſt jus Coloniae (Latinae , opinor , h. e. ſine ſuffragio) anno Vrbis 480. adeptos .

§.III. *Quod ab anno Vrbis 480. ad 627. Paeſtum colonia tantum Latina fuerit . De Paeſtanorum aereis tantum nummis per hoc tempus cuſis , eiſque varie effigiatis.*

Quod modo dixi, Paeſtanos anno CDLXXX. non perfectam civilitatem Rom. adeptos ſed tantum Latinitatem , id pluribus indiciis ſuaderi poteſt . Nam primum anno Vrbis DXXXVII. apud Livium XXII. 36. *Legati a Paeſto pateras aureas Romam attulerunt . Iis ſicut Neapolitanis gratiae actae , aurum non acceptum* . Deinde anno DXLIV. apud Liv. XXVII. 10. inter colonias plures , paratas milites ex formula Romanis dare, laudantur etiam *Pontiani , & PAESTANI, & Coſani* , aliis coloniis interim detrectantibus. Ex quibus efficitur , non tantum Paeſtanos habuiſſe commune gentis ſuae conſilium , ſed & res ſuas a Romanis habuiſſe ſejunctas , ac potuiſſe dare aut denegare auxilia , idque juxta cum Latinis coloniis , quae ſuo quaeque foedere tenebantur . Ad ſummam Paeſtanos ex iis fuiſſe coloniis , quae magis rogabantur , quam pro imperio jubebantur . Poſtremo a Coloniis civium Romanorum in Italia nulla ſcimus ſignata fuiſſe numiſmata : quae tantum a civitatatibus liberis , a municipiis , nec non & a coloniis Latinis feriebantur . Sicuti a Paeſtanis , quamdiu ſive municipium Romanum , ſive etiam poſtquam colonia Latina fuit (ab anno 480. ſcil.) uſque ad annum DCXXVII. quo colonia civium

Rom.

cum eo conſentit , quod infra dicitur , Poſidoniatas ex Tyrrhenorum uſu & conſuetudine ad barbariem deſciviſſe .

(20) *Locus Ariſtoxeni obſcurus exponitur & cum Straboniano confertur.*

Interpres pro verbis illis ἐκβεβαρβαρῶσθαι Τυρρηνοῖς ἢ Ῥωμαίοις γεγονόσι , poſuerat , *In Tyrrhenorum aut Romanorum barbariem lapſi* : quaſi vero neſciſſet Ariſtoxenus, Tyrrheni ne illi, an Romani evaſiſſent . Atqui hic particula ἢ non disjunctiva eſt , ſed potius διορθωτική , & ad corrigenda jam dicta valet . Nam Graecus homo conqueritur , Poſidoniatas ex Graecis *Tyrrhenos AVT POTIVS* (quaſi ſi pro ἢ ſcripſiſſet μᾶλλον δὲ) *Romanos evaſiſſe* . Ejuſmodi ἢ διορθωτικὸν hoc in loco vim habet hujuſmodi : Poſidoniatas , qui antea Graeci fuiſſent , verbo quidem Tyrrhenos evaſiſſe, re autem vera Romanos , quia in horum poteſtatem tractus illi omnes veniſſent . Strabo non longe ab initio lib. VI. ubi expoſtulaſſet , totum id quod Graeci nominis in ora Tyrrheni maris fuerat (ἐκβεβαρβαρῶσθαι) *barbarum evaſiſſe* , & alia Lucanos & Bruttios , alia Campanos tenuiſſe ; ſic ſtatim ipſe ſe recipit , corrigitque : καὶ τούτους λόγῳ , τὸ δ' ἀληθὲς Ῥωμαίους· καὶ γὰρ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι γεγόνασιν . *Et verbo tenus tales* (quos ſcil. Lucanos, Bruttios, Campanos dixerat) *re autem vera Romanos ; ſunt enim & illi ipſi* (Lucani , Bruttii , Campani , quos modo nominarat) *Romani* . Hoc quidem aetate Strabonis veriſſimum erat ob civitatem cum omnibus illis communicatam. At ſcribente Ariſtoxeno, ſaltem Paeſtanis (qui hic genere Tyrrheni dicuntur) ac ſimul etiam Poſidoniatarum reliquiis inter Paeſtanos habitantibus , videtur jam tum civitas cum jure municipii data ; quibus haud diu poſt etiam jus coloniae impartitum fuit .

Dubitet aliquis an μόριον iſtud ἢ reperiatur ſignificatu διορθωτικῷ . At ſi interrogativum dixeris (quod frequens eſt) eodem ſententia redibit . Qua de cauſa in ejus loci interpretatione poſui : *Tyrrhenos (an potius Romanos ?) fieri* . Latini ſua ante dicta , interpoſito *An*, ſaepe corrigunt . Cujuſmodi eſt Tullianum illud , *tacitus metu , an contumacia ?* h. e. *An potius contumacia ?* Mitto loca alia . Huic vero *An* apud Graecos τὸ ἢ reſpondet .

(21) Cur πάνδημος reddiderim *vulgaris* , rationem a Caſaubono petes ad hunc Ariſtoxeni locum in XIV. 8. initio . Vbi notat *Volgivagam Venerem* Graecis πάνδημον dictam . Pauſ. IX. 16. Venerem cognomento πάνδημον memorat , i. e. *Vulgarem* .

Rom. evaſit) nummos aereos plures ſuiſſe ſignatos ſcimus, de quibus cap. 3. pag. 501. Adn. 5. dixi. Horum ego non paucos varie effigiatos habeo. Quorum qui ΠΑΙΣΤΑΝΟ inſcribitur, is hinc caput redimitum offert, illinc ſive Tarantem Neptuni filium, ſive ipſum Neptunum aut poſtremo *Dorum* Neptuni filium (a quo *Dorenſes* Paeſti auctores orti, ut cap. X. dicam) delphino inequitantem, qui dextra coronam, ſiniſtra tridentem rectum gerit, cum dicta epigraphe, ΠΑΙΣΤΑΝΟ, pro *Paeſtanorum*, ut alibi expoſui. Alii vero plurimi ΠΑΙΣ tantum ſcriptum praeferunt. Horum unus hinc Neptuni aut *Dori* caput redimitum, illinc globulos duos, caduceum, delphinum, & ΠΑΙΣ habet. In duobus aliis hinc Dianae caput, illinc ſive dimidiarum aprum cum globulis, ſive cornu copiae cum globulis, dictâque inſcriptione. Adhaec unus mihi parvulus eſt cum globulo uno, qui praeter idem Dianae caput, in averſa parte offert ſpicam & ΠΑΙΣ. Hic nummulus eſt rarior aliis.

Sunt mihi praeterea parvuli ac detriti nummuli duo treſve cum ignoto capite inſcripti litteris plano Latinis omnibus PAES. Ex his unus certe Paeſtanus eſt, cujus in antica parte caput ſive Neptuni ſive Dori filii eſt cum globulis tribus, in altera duo piſces, & inferne PAES. Adde quod dum in his ſum multiplici eruditione miraque ingenii celeritate praeditus, Angelus Granitus, Pariſii Marchionis Caſtri Abbatis filius, patricius Salernitanus, mihi comitate ſumma praeſto fuit. Qui ob domeſticorum feudorum veteri Paeſto vicinatem non modo mihi plures circa hodiernum Paeſtanae regionis habitum notitias ſuppeditavit, verum etiam nummos aliquot in agro Paeſtano erutos, quibus ſcil. mei confirmarentur, dono dedit. Horum nummorum ille agmen agat, qui cum effigiem eamdem gerat, ac obvius ille, quem ſupra deſcripſi (hinc ſcil. cum Dianae capite, illinc cum Cornu copiae, & inſcripto ΠΑΙΣ) tamen litteratura poſterioria Latii eſt, nempe PAES. Atque id genus numiſmatum, hac orthographia inſcriptum, debet ad ultima tempora Paeſtanae coloniae Latinae referri. Sunt porro & alii in quibus pariter τὸ PAES ſcribitur: quorum unus inſignis eſt, ſeorſum (22) mihi pro dignitate explicandus.

CAPVT VI. *AETAS VI.*

Nempe alterius deductae ab Romanis coloniae tempus.

Colonia a Romanis prior anno V. C. 480. deducta fuerat: at evolutis annis 147. Paeſtana colonia ſive altero ſupplemento aucta, ſive quae ante Latina fuerat, jam tum Romana fuit. Auctor ejus rei Velleius lib. I. cap. 15. *Caſſio*, inquit, *Longino & Sextio Calvino . . . Coſſ. Fabrateria deducta eſt: & poſt annum, Scylacium, Minervium, Tarentum, NEPTVNIA, Carthagoque in Africa*. Dixerit aliquis: quodnam hic ſive *Paeſti*, ſive *Poſidoniae* veſtigium? Verum ſit ſtipes oportet, qui dubitaverit, quin ſicuti quod Graecis Italienſibus Ἀθήναιον vocabatur, id Romani deductores *Minervium* (23) nuncupaverunt (nempe idem iſtud quod memorat hic Paterculus) ſic & quae Ποσειδωνία Graece dicta fuerat, hanc iidem *Neptuniam* tranſnominarint. Haec altera deductio in annum V. C. 627. ante Chriſtum 126. incurrit, conſulibus Lepido & Oreſte. Atque haec colonia civium Rom. fuit; in talibus enim deductionibus facilius nova nomina imponi conſueviſſe obſervavi, eaque ſive per interpretationem, ſi peregrina eſſent (ut in hac *Neptunia* factum) ſive nomina utcumque nova.

Ad *Neptuniae* porro nomen quod attinet, hoc, ubi a Velleio diſceſſeris, neque a ſcriptoribus aliis, nec in marmoribus, quod ſciam, uſurpatum viſitur: quod & in aliis coloniarum deductionibus uſu venit, nempe ut nomina recens impoſita, ſtatim neglecta fuerint, quippe quod incolae veteribus appellationibus aſſueti, a novis abſtinuerunt. Sexcenta paria exempla afferre poſſim.

CAPVT VII. *AETAS VII.*

A Romanorum Caeſarum principatu ad poſteriora tempora.

Sub Romanis principibus creberrima eſt Paeſti mentio, praecipue apud poetas Paeſti (24) ro-

Sss

(22) *Egregii Paeſtani nummi expoſitio remiſſa.*

Eſt jam diu apud me inſignis minimae formae nummus, in cujus adverſa parte aedificium hexaſtylon viſitur, ſub quo notatur, QVI: in ejus laevo latere PAE, in dextro S; ita ut ex utroque PAES conflari oporteat. In poſtico intra lauream tribus verſibus, ita ſcribitur: ver. primo CN. COR: altero M. TVC: tertii litterae detritae ſunt. Huic parem obſervandum mihi tradidit is, quem paullo ante laudavi, Marchio Angelus Granitus. Idem aedificii conſpectus: ſed alterius partis litterae ſunt paene deperditae. Quis vero dubitat quin nummus Paeſtanus ſit, ab aliquo credo magiſtratu (cujus nomen intra lauream ſcalpitur) tunc temporis cuſus, cum aedificium illud dedicaretur? Plura in hodierno Paeſto columnata aedificia admirationem contemplantibus cient, quae a Comite Gazola noſtro formis aeneis exactiſſime expreſſa exſpectamos: quibus in anteceſſum illuſtrandis noſtrum hoc *Collectaneum* obviam miſimus. Vtinam inter ea aedificia aliquod adhuc ſuperſit, quod ad hunc nummum referri poſſit. Verum de numiſmate hoc plura, uti ſpero, extremo cap. ſeq. dabo: quae interea concoquo.

(23) *Minervium* iſtud Paterculi referendum eſt ad *Minervae arcem* Virgilio Aen. III. ver. 531. memoratam, Dionyſio vero Halic. Ἀθήναιον dictam: quod Latine eſt *Minervium*. Nec id aliud videtur quam quod in Tabula Peutingeriana *Caſtrum Minervae* dicitur, ac ſex millibus ab Hydrunte removetur. Ea qua diſtantia, ſimulque ea *Caſtri* nomenclatura, viri docti rectiſſime conjiciunt, *Minervium* ſive *Caſtrum Minervae* ibi fuiſſe, ubi nunc oppidum epiſcopale eſt, cui *Caſtro* nomen.

(24) Prae ceteris notandum Virgilianum illud Georg. IV. ver. 119. *Biferique roſaria Paeſti*. Quod Servius ita interpretatur: *Paeſtum oppidum eſt Calabriae* (imo *Lucaniae*: nam de Calabria vetere ſtultum eſt cogitare, ac multo minus de ea quae hodie *Calabria* vocatur) *in quo uno anno bis naſcitur roſa*. Rectius ad eumdem verſum Philargyrius: *PAESTVM civitas LVCANIAE*. Addit: *Haec civitas*

Digitized by Google

roſaria celebrantes. Nec de tanto roſae proventu miror. Nam ager Paeſtanus, Strabone teſte (25) paluſtris erat, eoque ferendae roſae aptiſſimus. Sicuti & prope Capuam Stellatinus ager auctore Cam. Peregrinio in eo paluſtri tractu fuit, ubi nunc dicitur *Il mazzon delle roſe*: quaſi ſi meo judicio, Manſum (26) roſae appellaveris.

Quae ad Paeſtanas memorias temporum ſequiorum pertinent, ea aliis colligenda relinquo.

CAPVT VIII.

De νομιζομένοις duobus Paeſti numiſmatis vetuſtiſſimis, Tyrrhenica litteratura ſignatis.

I. Argenteus nummulus in viri amiciſſ. inque re antiquaria verſatiſſimi, Planurae Comitis, a me ſupra Adn. 5. laudati, ditiſſimo nummor. & gemmarum gazophylacio adſervatur: in cujus antica parte caput (27) incognitum viſitur, in averſa delphinus, hordei granum, & apluſtre navis: inſcriptio vero Etruſcis litteris conſtans, Latine ſic exprimenda eſt, ut illud 8 (quæ eſt prima littera) τῷ Φ reſpondeat: in penultima vero ſyllabâ ſive duplex V credamus eſſe, ſive potius L & V (Tuſcis enim figura τῦ L parum ab V diſſidet) ita ut ſive (28) *Phiſtuvis*, ſive *Phiſtluis* aut *Phiſtulis* legatur. Delphinus & apluſtre ſunt urbis maritimae ſymbola; ſicuti granum illud bonitatem agri deſignat. Ergo tota interpretatio in eo vertitur, ut urbs maritima aliqua, & quidem ex Tyrrheniearum (29) antiquiorum (nam & nummi ſcalptura vetuſtiſſima eſt) numero prodatur, cujus nomen τῷ PISTVLIS aut *Piſtluis* reſpondeat. Ac tribui poterat nummus *Puteolis*, urbi haud dubie Tyrrhenicae ante deductam coloniam Dicaearchiam, ut in meis ſchedis copioſe oſtenditur. Poterat & *Philiſtinis* Venetiae vindicari: quorum apud Plinium (30) *Foſſae* celebrantur. Tamen nihil profecto verius, quam ut *Paeſto*, urbi Tyrrheniearum vetuſtiſſimae, convenire videatur, cui & ipſe Clariſſ. Planurae Comes in ſcheda nummi loculo appoſita tribuit, addens exſtare pereruditi viri, antiquitatum Tuſcarum ſtudioſiſſimi, Jo. Baptiſtae Paſſerii de hoc nummo Diſſertationem, qua illum Paeſto adjudicat. Eam Diſſertationem, poſt ſuperiora jam excuſa, ſero admodum nactus, cum voluptate legi. Tametſi vero inter me interque Paſſerium ſatis in nonnullis (31) diſconvenit (de quibus nolo ſunem con-

civitas Poſidonia dicitur*. Vnde vides aevo ſuo *Poſidoniae* nomen fuiſſe uſitatius; nec ſecus in notitiis epiſcopatuum. Quae ad ultimum Philargyrios addit, mendoſa ſunt: *Et eſt*, inquit, *in agro Salentino* (ſi in Lucania; quomodo in Salentinis?) *colonia Tarentinorum*. Imo potius Sybaritarum colonia antiquitus Poſidonia fuerat.

Quod Paeſtanas roſas Claudianus *Geminas* dixerit, earumne biferum proventum an potius ſupra ceteras magnitudinem admiratur? Ita certe canit in *De nupt. Honor. & Mariae*:

. . . . . . *Vel flore ſub uno*
Ceu geminae Paeſtana roſae per jugera regnant.

Sed & odore & diuturnitate ceteris praeſtabant. Ad odorem pertinet, quod Ovidius inter ἀδύνατα & hoc poſuit,

Calthaque Paeſtanas vincet odore roſas.

Ad diuturnitatem vero facit, quod *Victura roſaria Paeſti* Propertius dixit; etſi eadem, uti ſubjicit, *matutino noto* corrumperentur. At miror interim quod apud antiquiores Virgilio ſcriptores de Paeſtanis roſariis mentio, quod ſciam, nulla exſtet.

(25) Strabo extremo lib. V. poſt locum, quem cap. I. deſcripſimus, ſic notat: ποιεῖ δὲ αὐτὴν ἐπίνοσον ποταμὸς πλησίον εἰς ἕλη ἀναχεόμενος. *Morboſam* (Poſidoniam) *facit fluvius in proximo in paludes diffuſus.* Paullo ante Geographus Poſidoniam ſuo tempore *Paeſtum* vocatam dixerat: καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος. Tam enim Poſidoniae circa Acropolim reliquiae, quam Paeſtum ipſum tunc temporis unico coloniae Paeſtanae nomine continebantur. Ceterum aquae in paludes diffuſae utrobique ſunt, tam in proximo *Acropolis*, quam hodierni *Pieſti*. Amniculus, qui hodiernum *Pieſti* alluit, *Capo di fiume* vocatur.

(26) *Manſus* aevo ſequiore certum agri modum notabat. Ab eo factum videtur *Manſonis* vocabulum (quaſi dicas *Manſorum* congeriem) quod poſtea in Italicum *Mazzone* abiit. Duplex non longe a Neapoli immenſa planities *Mazzonis* (olim fort. *Manſonis*) nomen gerit, nim. *Li Mazzoni di Capua*: *Li Mazzoni di Eboli*. In his alteris eſt, Paeſtanus ager. Cam. Peregrinius aliam nominis originationem ſecutus fuit, cui parum adquieſco.

(27) Incognitum quidem caput: verum ſi hic nummus Paeſtanorum ſit (id quod inſcriptio ſuadet) non alterius quam Neptuni ſive *Peſitanis* erit, a quo *Paeſtum* ſui nominis originationem arceſſit, ſi litterarum radicalium ratio habeatur. Nec impexus capillus (qui etiam in altero numiſmate mox explicando occurrit) Neptuno diſconvenit. Apluſtre averſae partis Neptuni ſymbolum eſt; nam in poſtica nummi Veſpaſiani parte (credo & in aliis) Neptunus apluſtre manu gerit.

Poteſt & probabilius ad *Dorum* Neptuni filium, *Dorae* in Phoenice conditorem referri: de quo capite X. dicam. Nam *Dorenſes* Phoenices Paeſti auctores fuerunt.

(28) Syri, ex quibus origo Tyrrhenis eſt, non aliud *Pe* quam aſpiratum norunt. Etiam Hebraeis aetate Hieronymi *Pe* cum aſpiratione efferebatur.

(29) Nec enim ad Φώκιος pertinere poteſt, ſive Cretenſes illos celebriores (ad quos referri ſolet Goltzianus nummus inſcriptus ΦΑΙΣ, aut integre ΦΑΙΣΤΙΩΝ) ſive Locrenſium Ozolarum, ſive Macedoniae. Prompta ratio eſt, quia tria haec oppida non Tyrrhenica, ſed Graeca prorſus fuerunt.

(30) De *Foſſis Philiſtinis*, quarum luculenta eſt apud Plinium mentio, egi in Tyrrhenicis originibus tomo 3. Diſſert. Corron. pag. 23. §. 3.

(31) *Quid inter meque & Cl. Paſſerium diſconveniat, quam amiciſſime exponitur.*

Pauca tantum eorum afferam, in quibus mihi cum Cl. viro non convenit. I. Illud, quod in averſa parte hordei granum vocavi, Paſſerius noſter roſae calicem (al. calycem) eſſe contendit, & ad Paeſtanas roſas alluſum fuiſſe docet. At profecto de roſariis agri hujus nemo ante Virgilium meminit. Verum quid pluribus opus? Nummi Comitis Planurae, ſicuti & Paſſeriani ectypi αὐτόθεν hordei granum vel luſcitioſis oſtentat. Adhaec quod noſtrae agrariae Hetra-

Digitized by Google

contentioſum ducere) gaviſus ſum tamen viri in Tyrrhenicis verſatiſſimi judicio numiſma iſtud Paeſto noſtro vindicari. Et quidem craſſiſſima nummi ſcalptura exhibet vetuſtatem tantam, ut non modo æreis omnibus Paeſti numiſmatis longiſſimo intervallo antecedat, verum etiam antiquioribus argenteis Poſidoniae nummis; ita ut ad primam illam Paeſti aetatem referri poſſit, qua nondum Sybaritae condiderant Poſidoniam. Antiquitas vero tanta ne cui nimia videatur; in aenea Tabula, quae inter finem Operis & Indices inſeretur, tum hunc Comitis Planurae nummum in primis reperies, tum Auguſtinianum (de quo jam num. II. dictum imus) cum aliis aliquot.

II. Et hoc quidem, ut jam dixi, νομισμάτιον reconditae vetuſtatis eſt. At ille alter nummus, quem mox Paſſerius ex Ant. Auguſtini Dial. V. affert, is tum ob eamdem litteraturam, eamdemque (32) epigraphen, tum & ob idem metallum vetuſq. ſcalpturae genus, facile ſuam ἀδελφότητα (*germanitatem*) cum ſuperiore tuebitur. Tametſi cum litterae contrario verſu ab laevo latere in dextrum procedant; poſterior natu videtur, nec paullo junior ſuperiore. Nec enim mihi dubium eſt quin ſimile Graecis Poſidoniae nummis ingenium & aetatem prodat. Itaque qua aetate Poſidoniatae Graeca cudebant numiſmata, eâdem Paeſtani & ſua eodem ferme exemplo cudebant, ad patefaciendam ſcil. ſuam cum Poſidoniatis germanitatem. Quid enim? Caput illud adverſae partis impexum & incomptum quemnam magis quam ſive marinorum numinum principem Neptunum decet, ſive *Dorum* Neptuni filium, Paeſtani generis ſtipitem? de quo dicam cap. ultimo. Averſae vero partis Taurus humano vultu, quis alius quam idem Neptunus eſt? qui & Ταῦρος olim vocabatur, & ſub tauri effigie monſtrabatur, ut Adn. 15. oſtendi: ubi & ex loculis meis nummum Poſidoniatarum protuli, in cujus poſtico Taurus exſtat, ac ſuperne ΠΟΣΕΙΔΑΝ (h. e.

Heraclcenſes tabulae non aliud frumenti genus quam τὰς κριθὰς (*hordeum*) memorent, numquam vero πυρὸν, *triticum*, id etiam argumento eſt, trecenteſimo ante Chriſtum anno haud fere alio mortales, quam hordeaceo pane uſos, cum nondum triticum ſeri paſſim conſueviſſet. *Farra* Romani γυικῶν, puto, vocabant. Verum hoc levius.

II. At illud gravius, quod Paeſti originem a *Phaeſto* Ropali filio, Herculis nepote, auctore Stephano, arceſſit. Erraverat hunc eumdem errorem Salmaſius ad Solinum. Verum ſinamus Phaeſtum tot urbibus cognominibus, quas Stephanus & alii ab eo fundatas aiunt, gloriari: quid quaeſo ejus dominatum etiam in Tyrrheniam ipſam mediam producimus? Adde quod cum Stephanus in Φαιστὸς tot oppida ab hoc *Phaeſto* Heraclide condita accurate recenſeat; de Paeſto Italico prorſus tacet. Nullum in confeſſis Paeſti nummis, aut in auctoribus, Cretenſe veſtigium: nam Auguſtiniani nummi putativus *Minotaurus*, (uti dicam Adnot. 33.) aliud a Minotauro eſt. Verum quid ultra tricamur? cum aperta ſint veterum teſtimonia, quibus urbs *Phaeſtus* Phaeſto Heraclidae auctori tribuitur: contra vero Paeſtum Tuſcanicum a Phoenicibus ex Dora profectis (quae antea a Doro Neptuni filio condita fuerat) fundatum Solinus diſerte teſtatur.

III. Illud, quia multiplex eſt, pluribus de cauſis improbo: I. quod pag. 26. poſt medium, Graecos omnium primos in ſinum Paeſtanum veniſſe ait: II. eis ſucceſſiſſe Italos, quos interpretatur Etruſcos: III. adhaec quod Dorenſes (quos oſtendi Phoenices eſſe) pro Graecis habet: quae ἀσύστατα omnia, & jam in ſuperioribus refutata. Vel legatur Ariſtoxeni ſingularis locus, quem pag. 508. produxi, conquerentis, Graecos Poſidoniatas ex Tyrrhenorum (quos utique hic Graeci ante repererant) uſu & conſuetudine barbariem induiſſe. Adhaec Tyrrhenos Paeſtanos hic jam ante ἐκχωρήσαντας, appulſu poſtea Sybaritarum coactos ulterius recedere, Strabo aperte ſignificat acumine vel medioeri praeditis. Mitto ſexcenta ſuperius tradita: quid enim lector commeruit, ut crambe repetita occidatur?

IV. Tametſi vero Paſſerius Diſſertatione hac tota paſſim aliquid Tuſcarum originum aſpergit, aut ad alia opuſcula ſua (Neapoli nuſquam obvia) lectorem rejicit; contra equidem nolo lectorem ad genuina Tyrrhenæ gentis initia (longae enim ambages eſſent) pertrahere. Verbis duobus rem abſolvam. Primum unde domo Tyrrheni ſint, Tyrrhenica mea dicent: imo ipſimet Tuſci de ſe prodent: qui ubicumque conſtiterunt, non alia quam Hebraicâ, Chaldaea, Syra dialecto locuti fuerunt; nec prorſus aliud quam inde ſapiebant. Praeter autem illa noſtra Tyrrhenica, plura ſemper eo pertinentia ſcripſi, quae in forulis latent. Etiam in ſequentibus Collectaneis nova plura ſpecimina dabimus.

V. Deinde origo Paeſti certo certius ex Phaenicio *Peſitane* h. e. Neptuno venit. Ab eo quaeſitum *Paeſto* nomen. Sybaritae qui Paeſtum poſtea occuparunt, tamen retinuere nomen, Ποσειδωνίαν transnominantes. Haud paullo poſt Romani, quam *Paeſtum* coloniam deduxerunt, hanc eodem plane nomine *Neptuniam* appellarunt. At Noſter pag. 26. poſt medium (ubi Paeſtanos a Graecis derivatos minime dubitat) & alibi pluries, alia omnia docet. Fruantur opinione ſua, qui hac eadem ſentiunt, nec aliud Graecis antiquius complecti cogitatione queunt. Ceteris, in quibus mihi cum Clariſs. Paſſerio (quem ſemper colui, maximique feci ac facio) parum convenit, abſtineo.

(32) Niſi quod hoc primum intereſt, quod in Auguſtini nummo littera prima S (hoc eſt ſibili ſignum) notare videtur, ut ſit *Siſtlus* ſive *Siſtous*: cum contra in priore altero littera prima ſive P ſit, ſive Ph. Sed tamen non dubito, in hoc etiam Auguſtini moneta primum elementum fuiſſe idem quod in priore. Nam ſi paullum modo τὰ S cornua extrema circumducantur (ſicuti in αὐτογράφῳ circumducta fuiſſe certum habeo) eadem littera 8, ac quae in priore eſt, evadet.

Deinde & hoc diſpar, quod in priore numiſmate gentile id nomen eſt (veluti ſi *PAESTANOrum*, ut in Latinis nummis legitur, interpretere) eoque ſignatur unâ ſyllabâ longius, quam in Auguſtini nummo; & quod id nomen illic in IS terminetur, cum contra in hoc altero Auguſtiniano id quod inſcribitur, in VS finiatur, ac brevius unâ ſyllaba ſit; quia in Auguſt. primitivum ipſum nomen eſt, Neptuno cum oppido Paeſtano commune.

Ceterum quod prioris inſcriptio ſiniſtrorſum procedat, Auguſtiniani vero dextrorſum more Latino; id nihil eſt; quia Tyrrheni poſteriores interdum a laeva in dextram juxta cum Latinis progrediebantur.

(h. e. *Neptunus*) inſcribitur. Nec ſecus hîc inferne Delphinus viſitur: in medio humano vultu Taurus (nec enim hîc Minotaurus (33) eſt) ſuperne vero PISTLVS h. e. *Neptunus*. Hic enim Punice *Peſitan*, Graecis (T in Δ mutato) *Poſidan*, Tyrrhenis vero Paeſtanis (eiſdem litteris radicalibus ſed variata vocali prima) *Piſtuus*, aut (quia Lamdaciſmo Tyrrheni gaudent) *Piſtlus* vocabatur. Poſtremo ſicuti in Graeco nummo Ποσειδᾶν ſimul deum ac ſimul etiam Poſidoniatas notat; ſic etiam in hoc Auguſtini numiſmate PISTLVS tum Neptunum tutelarem, tum etiam Paeſtum urbem ab eo nomen adeptam deſignat.

In duos hoſce nummos ſi in tempore incidiſſem, ad ſua loca retuliſſem. Verum huic malo Nummorum recenſione, quam cap. ſeq. ſubjicio, conſulam.

C A P V T IX.

Nummorum Paeſti Poſidoniaeque recenſio. Eximii Paeſtani numiſmatis explicatio.

Nummos a me plurimos hoc toto Collectaneo deſcriptos fuiſſe video, verum ſparſim ac perturbate, uti ſe dedit occaſio. Quos jam proderit per certas temporum periodos atque claſſes digerere. A Tyrrhenicis, uti par eſt, ordior.

I. Ad aetatem primam, qua Paeſtum illud primitivum ſtabat, antequam Paeſtani priores a Sybaritis excedere loco coacti eſſent, nummus ille argenteus pertinet, quem ex Comitis Planurae toties celebrato gazophylacio cap. ſuperiore num. I. protuli: cujus tres ſimiles ante paucos annos dederat Jo: Bapt. Paſſerius, Etruſcae litteraturae deditiſſimus, unum pag. 15. ex Jano Planco, duos alios pag. 17. nempe ex Gorio unum, alterum ex Muſeo Acad. Cortonenſis. De his vide dicta ſuperiore cap. num. I. Niſi quod Gorianus poſſet etiam ad aetatem ſecundam trahi, uti mox dicam.

II. Ad aetatem alteram (qua Paeſtani a Sybaritis ejecti, in locum ubi nunc oppidum *Pieſti* viſitur, demigrarunt: Sybaritae vero in loco a Paeſtanis relicto, h. e. inter *Acropolim* & *Spinazzum*, Poſidoniam Paeſto cognominem condiderunt) ad aetatem, inquam, ſecundam haud dubie Auguſtinianus argenteus pertinet, quem cap. praeced. num. II. deſcripſi. Cur ad hanc aetatem refero? quia ſymbola eadem, quae in Graecis Poſidoniae nummis; & quod proceſſus litterarum more Latino a laeva dextrorſum vadit. Vide

(33) *Taurum virili capite in Regni Neapol. nummis non videri eſſe Minotaurum (quem hominem capite taurino fuiſſe, non contra, ſcriptores & Herculanenſis pictura docet) ſed ipſum Neptunum, quippe cum Neptunus (h. e. Mare) extremam Italiam in duo cornua ſuo interpoſitu findat, frontemque cornutam illam exhibeat, cujus ſpeciem veteres extremae Italiae tribuunt.*

Minotaurus ab antiquis ſcriptoribus effigiatur, ut homo ſit taurino capite. Nec audiendus Spanhemius (in *De praeſt.* tom. 1. pag. 284. poſt medium) putans, erraſſe ſcriptores in Minotauri fabula: qui ſi nummos Italicos Siculoſque conſuluiſſent, horum fidem ſecuti eſſent. Indigna viro ſummo reſponſio. Nam auctorum veterum deſcriptioni concinit celeberrima Theſei pictura Regii Herculanenſis Muſei: in qua Minotaurus taurino capite, humano corpore pingitur.

At contra in urbium Italicarum nummis conſtanter contrarium in modum non homo, ſed taurus exhibetur, niſi quod humano capite, ut etiam in hoc Auguſtini nummo. Quid hoc monſtri, quod tam ſaepe nummorum poſticum occupat, vocabimus? Minotaurum an aliud? Vt Minotaurum dicamus, Ovidianus ille pentameter ſuadere videbatur,

Semibovemq. virum, ſemivirumq. bovem,

quaſi utroque modo effigiari conſueverit. At re vera hic nihil de capite ſive bovino ſive virili, ſicuti nec de reliquo corpore Naſo adſtruit: qui potius innuit, quovis modo naturas partiare, ſemper fore *ſemibovem*, *ſemivirumque*. Quid ſi potius hanc nummorum effigiem pro Neptuno habeam? maxime ſi urbes, in quarum averſis partibus bos cum virili capite ſcalpitur, maritimae fuerint (maritimae autem plerumque hoc ſymbolum gerunt) ac ſi de more tridentem, aliudve Neptuni ſymbolum exhibeat. Certe nummus is, quem Adn. 15. produxi (in quo ſupra Taurum inſcribitur ΠΟΣΕΙΔΑΝ) fateri cogit, ſi bos capite virili carens ibi pro Neptuno ſtet, multo id fore magis, ſi caput humanum gerat. Verum alia omnia nobiles ἀρχαιολόγοι, ſat ſcio, ſtatuunt, ad Cretenſem urbium originem provocantes; cum tamen earum urbium plurimis, in quarum nummis ejus monſtri effigies eſt, Cretenſis origo non conſtet.

Atque cum modo dictis, nempe quod in Italiae nummis Taurus humano capite non tam pro Minotauro (qui potius homo erat cervice taurina) quam pro Neptuno ipſo haberi deceat: cum his, inquam, non ea pugnant, quae in Prodromo pag. 27. Adn. 31. aliorſum diſputavi, nempe Minotaurum putativum iſtum non alia de cauſa in Italiae nummis effigiari, niſi ut eſſet illius cornutae *Frontis Italiae* ſymbolum, quam Mela Pliniuſque deſcribunt. Vide omnino dictam Adn. 31. qua perlectâ, optio tibi erit, ſive ibi dicta ſequendi, ſive quae hic propugnavimus. At poſtremo quid impedimento eſt, quin utraque ſententia in illius putativi Minotauri ſignificationem conſpiret ſimul? Nihil ſane vetat.

Jam illud primum certum eſt, Neptunum vocari Ταῦρον, & in nummo meo Tauri ſcalpturae ſuperne inſcribi Ποσειδαν h. e. *Neptunus*: ex quibus intelligis, Neptunum non modo *Tauri* nomen ſibi quaeſiſſe, ſed & ſub Tauri ſpecie in meo nummo (quem pag. 506. Adnot. 15. deſcripſi) figuratum. Illud quoq. certiſſimum eſt, nim. hoc quod illa antiquiſſima Italia, quae duabus extremis peninſulis contrahebatur, *in DVO SE CORNVA SCINDEret* (uti Mela loquitur) hoc inquam Neptuno i. e. Mari deberi, utpote duo illa cornua ſuo interpoſitu diffindenti, eoque modo *Italiae frontem* effigianti. Merito igitur ille νομιζόμενος *Minotaurus* ſimul Neptunum notat (propter ſpeciem cornutam quam Mare vetere in Italia figuravit) ac ſimul etiam eam ipſam cornutam *Italiae* priſcae ſpeciem deſignat. Mitto (τὰ μυκήματα) *mugitus*, tauris cum Oceano communes, quaeque alia Adn. 15. dixi; nam longior jam, quam praevideram, fui.

Digitized by Google

Vide quae modo ibi dixi. Quod ſi quis etiam Gorianum nummum (quem Paſſerius in tabella pag. 17. utrinque ſctipium exhibuit) ad hanc aetatem alteram referre ſatagat, uti modo innuebam; per me licebit. Niſi quod Gorianus, quia Tuſca terminatione Paeſtanum Neptuni vocabulum PHISTELIL effert, antiquior: contra Auguſtinianus, quia ad Latinam terminationem in VS aceeſſit, & Taurum Neptuni ſymbolum juxta cum Graecis in poſtico affert, reeentior. Vno verbo: Goriani (ſive ad primam ſive ad ſeeundam epocham teferatur) aetas media eſt inter illum Comitis Planurae (ſicuti & alios ſimiles nummos) interque Auguſtinianum numiſma, quod haud dubie ad epocham II. pertinet.

Ad hanc vero eamdem epocham *Poſidoniatarum* Gtaeca numiſmata ſunt teferenda, quae extremo cap. 3. p.506. Adn.15. explicavimus. Horum aureum unum Goltzius affert: ceteri omnes argentei ſunt; nam æreos teperiri negant. Vnus tamen æreus apud me eſt, quem pag. 505. Adnot. 14. deſcripſi.

III. Tertia claſſis dumtaxat æreorum eſt nomiſmatum, quibus inſcriptio talis ineſt, ut prima littera Graecum Π, ſed claudum exhibeat, utpote dextro crure breviore, quo modo antiquiores Latini vetus P effigiabant. Tota vero Latina eſt inſeriptio, nim. ſive ΠAISTANO (h. e. *Paeſtanorum*) ſive ΠAIS (34) pro PAES. Vnus eſt apud me nummus in quo primum elementum Π uſque eo ἰσοσκελὲς eſt, ut potius videatur leviter peccare in partem alteram, cum laevum crus breviuſculum altero videatut. Haec claſſis ad IV. & V. aetatem pertinet, quibus Paeſtum prius foederatum aut municipium, deinde colonia Latina Romanorum fuit, nummoſque feriebat. Hoe genus nummorum pag. 501. Adn. 5. ſicuti & pag. 509. deſcriptos babes.

IV. Quarta claſſis etiam Paeſtanorum nummorum eſt, ſed ejuſmndi ut videantur ad extrema Latinitatis Paeſtanae tempora pertinere, antequam ſcil. anno 627. Paeſtum colonia eivium Rom. deducta fuit. Ante, inquam, eivitatem perfectam datam cuſos oportet, quia in Italia nummos in coloniis eivium Rom. eudi, inſolitum fuit. At extremis Latinitatis temporibus hos, quos dico, fuiſſe conflatos, indicat orthographia adamuſſim Latina ultimorum Reip. temporum. Nec enim in his ΠAIS ut olim, ſed PAES ſcalpitur. Hoſce propoſitos habes p. 509. & Adnot. 22.

Niſi quod in eád. Adnot. eximium *Paeſti* minimae formae nummum deſeripſiſſe contentus, eeterum ejus explanationem, quia tune excogitatae nondum adquieveram, alio rejeei. Ac ne nunc quidem ſpondere auſim, me interpretem minime vanum fore (quis enim oiſi Augur Apollo hoc ſpondeat?) at vetiſimillima tamen me reſponſurum, praeſtare auſim. Nummus, de quo agitut, in antica parte *templum* (boc enim quam aliud aedificium malo) *templum* inquam *hexaſtylon* eſt, cui ſubſctibitur QVI, boc eſt QVIrino. In laevo templi latere PAE, in dextro S, ut, utroque coaleſcente, *Paeſtum* intelligatur. Io poſtica vero parte intra coronam tres verſus ſunt, quorum tertius ferme deperiit. Primus eſt: CN. CORnelius: alter ſic habet: M. TVC, facile *Tuccius*; nec alia gens a TVC. ineipit, quam *Tuccia* (non ſemel mibi lecta in lapidibus) aut *Tucceia*. Hi etgo videatut cum alio tertio (cujus in imo verſu duae tantum litterae TO dimidiatae ſuperſunt) triumviri Paeſtanae colooiae deducendae anno Romae DCXXVII. fuiſſe: qui poſt coloniae fines aratro ſignatos, nihil ei eurae praeverterunt, ut deo Quirioo Romae fundatori templum excitarent. Nam quia quaevis colonia Romae imago erar, ac veluti Roma altera; profecto par fuit, ut in ſingulis fere coloniis templum Quirino excitaretut; ſicuti & Romae templum Quirini auguſtum in Quirinali monte erat cum ſuo Flamine Quirinali. Haec ſi vera ſint; tum hic nummus ſive Paeſti ſive Romae ſignatus videbitur, & quidem ipſo deductae coloniae anno, quem ſupra adſcripſimus. Interim Comes Gazola elariſſimus viderit, utrum inter tot hodierni *Paeſti* aedificia columnata porticus hexaſtylos alicujus templi compareat.

CAPVT X. AVCTARIVM,

Sive de Paeſti primitivi origine CVRAE POSTERIORES.

Jam Collectanei hujus totus quaternio R (h. e. ad paginam uſque 508.) prela impreſſus evaſerat, cum forte in Stephani fragmentum Seguierianum ineidens, praeclaras inde de Dorenſibus Phoenicibus (quos Paeſti conditores primos cap. 2. dixi) notitias comparavi: quas cum cupidis rerum Italicarum non feciſſe communes piaculum erat. Ad initia igitut Collectanei hujus ita mihi retrahendus eſt lector, ut non diu tamen detineatut.

§. I. *Solinianos Dorenſes Paeſti conditores revera ex Dora regionis Phoenices fuiſſe profectos, ſolidioribus rationibus oſtenditur.*

Supra (pag. 499. cap. 2. ineunte) ubi *Paeſtum a Dorenſibus conſtitutum* Solinus dixit, id ille aon ſuopte ingenio excudit, ſed alicubi haud dubie proditum reperit. Atque equidem illorum *Dorenſium* Solinianorum originem a Dorienſibus Graeciae incolis haud eſſe repetendam, ibidem iis ſuaſi tationibus, quae tunc temporis ad manus fuere. At ſero nunc tandem in illo Stephani non decurtati ſed integri pretioſo (35) fragmento,

(34) Vnus ex his nummis, in quibus Latine ΠAIS (pro *Παισταnorum*) inſcribitur, nactus Harduinus, ultimam litteram forte detritam pro Graeco ſibilo lunato C, tutamque adeo epigraphen pro Graeca incautus babuit: unde τὸ ΠAIC interpretatur ΠAICHνῶν, a Παισὸς urbe Helleſpontiaca inter Lampſacum Patiumque. Eum vide in Num. Pop. in ΠΑΙΣΗΝΩΝ; ac παροράματι parce.

(35) Stephani fragmentum Seguierianum Berkelius Stephano ſuo intexuit a pag. 313. in voce Δῶμα ad finem uſque litterae Δ. Idem in adnotatis ſuis Hermolai breviatoris inſeruit epitomen, in quam ille contraxerat integra Stephani. Ex utriuſq. vero comparatione facile animadvertitur, quantum in geo-

to, in (36) Δῶρος, verba hujuſmodi reperi: Καί τινες ἱςορῦτι Δῶρον τὸν Ποσιδῶνος οἰκιςὴν αὐτῆς γεγονέναι. *Quidam narrant*. Vtinam hic auctores, uti ſolet, nominatim laudaſſet: equidem interim non alium, quam Servium (qui Stephani aequalis fuit; uterque enim exeunte IV. ſaeculo floruit) haec eadem narrantem reperi: de quo mox Adn. 38. dicam. Redeo ad Stephanum: *Quidam narrant Dorum Neptuni filium illius* (Dorae) *conditorem fuiſſe*. Ad horum vero verborum illuſtrationem illud pertinet, quod Graeci antiquiſſimis quibuſque oppidis heroas conditores, eoſque haud raro (37) cognomines, aſſignarunt. Adde quod ſi oppidi maritimi fundator prodendus erat (modo non alius alicunde affulgeret) non tantum ὁμώνυμον urbi conditorem procudebant, ſed eundem Neptuno ſatum confidentiſſime comminiſcebantur. *Tarantis* ne urbis (Latini hanc *Tarentum* vocant) inveſtigandus auctor? quae mora? *Tarantem* quemdam Neptuni filium auctorem illi proprium dicaverunt. Nec aliter in *Dora* urbe Phoenices factum: cui *Dorum* Neptuni filium conditorem audacter vindicarunt. Atque eadem porro facilitate, quidquid poſtea Dorici (38) uſquam terrarum fuit, eidem illi Doro Neptuni filio (ceu primo ſcil. auctori Dorici nominis) attribuerunt.

Atque haec, quae de Doro Neptuni filio, Dorae Phoeniſſae conditore, dixi, ſi cum iis, quae ſupra cap. 2. de *Neptuni* notione (quae quidem *Paeſti* vocabulo ſubeſt dialecto Punicâ, ſicuti eadem vis Graece *Poſidoniae* verbo ſubjicitur) quaeq. de Neptuni cultu apud Paeſtanos & Poſidoniatas, deque utrorumque nummis copioſe diſſeruimus, comparentur; quivis quamlibet refractarius fatebitur, Dorenſes illos, quos *Paeſti conſtitutores* Solinus (ex antiquorum utique auctoritate) prodidit, nihil cum Graeciae Dorico nomine habere commune (quamquam & in Graecia quidquid Dorici fuit, id totum ἀνέκαθεν ex Dora Phoeniſſa fuit) verum non aliunde, quam ἀμέσως ex Phoenice veniſſe: qui rum, cum maris imperium penes Phoenices erat, ex Dorâ ſua profecti, in ſinum, qui poſtea *Paeſtanus* aut *Poſidoniates* audivit, appulerunt. Eadem omnia, uti modo dixi, Punicum Neptuni nomen in *Paeſti* vocabulo, Graecumq. in Ποσειδωνίᾳ emicans, adhaec Neptuni cultus, ac nummi Neptuni & (39) Dori effigie ac ſymbolis inſignes invicte confirmant. Quae ſunt clariora meridie.

§. II.

geographicis jacturae fecerimus. Vix enim, ut Iſ. Voſſius computavit, vigeſimam Stephani partem breviator ille nobis reliquit. Nolo hic naeniis indulgere, quas vix continere queant, qui fragmenti illius pretium reputaverint.

(36) Forma nominis antiqua fuit ὁ Δῶρος, & plur. οἱ Δῶροι. At poſterioribus ſingulare ἡ Δώρα ſe magis probavit. In Joſepho & Sacra Pagina legitur interdum hujus urbis nomen cum voce *Naphet* aut *Nephta* notionis obſcurae copulatum.

(37) Non inepte illi quidem; ſiquidem ea conſuetudo ex ſacra Vet. Foederis geographia manavit. Nam Gen. cap. X. quae nomina illic Noachidarum recenſentur, eorum pleraque ſimul hominum ac ſimul populorum a Noachidis conditorum ſunt.

(38) *Servius corrigitur, cumque Stephano confertur. Ex Servio & ex Platone elicitur, Graeciae Doridem a Dorae Phoeniſſae popularibus conditam.*

Servius ad Aen. II. ver. 27. ad illud, *Dorica caſtra*, ſic notat: *Sane Dorus Neptuni filius fuit: unde Duri originem ducunt*. Atqui pro *Duri* haud dubie in Servio legendum eſt *Dori*, urbs illa in Phoenice ſc. de qua dixi ſupra: quae Stephano teſte, tum ſingulariter ὁ Δῶρος, tum etiam plurative οἱ Δῶροι (*Dori*) ſcribebatur, uti ſupra adnotatum fuit. Vides interim duos aequales ſcriptores (tam Stephanus enim, quam Honoratus exeunte IV. ſaec. floruerunt) eadem de Doro Neptuni filio, Dorae in Phoenice auctore ſcripſiſſe.

In Car. Stephani lexico (quod Lloydius a ſe refictum Londini an. 1686. edidit) ita reperio: *Doris, Graeciae regio . . . a Doro Neptuni & Alopes filio dicta*. Sed ex quo veterum iſta contraxerit, non dicitur. Id tamen eatenus verum arbitror, quatenus prima Dorici nominis origo *Dorae* illi in Phoenice debeatur; ab ea vero quidquid uſquam poſtea Doricae propaginis exſtitit, profeminatum fuerit. Quo illud pertinet, quod Plato in III. de leg. ſcripſit, Achivos e Troja domum redeuntes, a popularibus male exceptos fuiſſe: *Qui profugi, mutato Achivorum nomine, Dores dicti fuere* (διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα τὰς τότε φυγάδας εἶναι Δωριέα) *quod qui fugitivos collegerat, Dorienſis eſſet*. Ac puto Platonicum iſtum Δωριέα extra Achaicum nomen, extraque Graeciam omnino eſſe quaerendum (nam ſi domo Achivus fuiſſet; nae ille *colligi* non *colligere*, uti Plato loquitur, debuiſſet) nec prorſus aliunde domo fuiſſe quam ex terrae Phoenices *Doro*, ſive *Dora*: cuius (ἐθνικὸν) *gentile nomen* non tantum Δωρίτας a Stephano memoratur, ſed & Δωριεὺς, cuius vocis laudat auctorem Pauſaniam. Accedit Pauſaniae huic etiam Epiſtola P. Petronii apud Joſephum ſcripta Δωριέων τοῖς πρώτοις, *Dorienſium primis*, utique noſtris hiſce Phoenicibus Dorae civibus.

Ergo ut eodem redeam, Platonicus Δωριεὺς non proprium, ſed gentile nomen fuit illius, qui ex Dora Phoeniſſa profectus, Achaeos collegit, eiſque in Doride a ſe condita ſedes tribuit. Ita locum Platonis acceperim; huicque magis quam ceteris Graecor. crediderim. Meminit *Dorici* (ejuſdem puto; nam ex gentili nomine poſtea proprium evaſit) *Dorici*, inquam, cum Achaeis belligerantis Pauſanias in Meſſen. cap. 30. meminit. In Graecia teſte eodem, ante Heraclidarum adventum Dorici nihil fuit. Ac prorſus, quam recens in Graecia Doricum nomen fuerit, habes in Pauſaniae Corinthiacis cap. 37. & apud alios ſparſim.

(39) Nam ubicumque nummographi in Paeſti & Poſidoniae nummis Tarantem, aut alium ſive Delphino inequitantem, ſive ſtantem, ac niſu magno intorquentem tridentem agnoſcunt, ibi Taranti Dorum ſubſtitui neceſſe eſt. Adhaec in Tuſcanicis Paeſti nummis, quos cap. VIII Paeſto adjudicavimus, ignotum illud & impexum caput cur non jure optimo adtribuatur Doro, non video. Et quoties in Paeſtanis & Poſidoniae numiſmatis incognitum caput occurret, non veto quin Doro, tamquam auctori gentis, jure ſuo vindicetur.

Digitized by Google

§. II. Ex dictis facile evinci, Phoenices, poſtquam Italiam inſederunt, mutato nomine, Tyrrhenos itemque Tuſcos aut Etruſcos appellari coepiſſe.

Eâdem vero ſimul operâ ingens robur Tyrrhenicis illis originibus noſtris, quae in ſpecimen Romae tomo III. Cortonenſium anno 1741. prodierunt, accedit. Eo in opuſculo id laboravi, uti Tuſcos fuiſſe domo Orientales oſtenderem, idque tum pro tempore variis ineluctabilibus rationibus communivi. Quibus & hoc argumentum nunc accedet, quod ex dictis conficitur.

Etenim Primitivos Paeſti conditores fuiſſe Dorenſes, h. e. Phoenices ex urbe Doro profectos, eoſq. Paeſtanis a ſe conditis Phoenicium nomen (a *Peſitane* h. e. Neptuno deo patrio deductum) indidiſſe, ejusdemque cultum illos edocuiſſe, ex toties citato cap. 2. & hic ex §. ſuperiore clariſſimum eſt. At iidem, qui in Oriente *Phoenices* vocabantur, in Italia poſtmodum audiere *Tyrrheni*, ac tum infero mari univerſo, tum Paeſtano ſinui nomen a ſe impoſuerunt, ut illud *mare Tyrrhenum*, hic *ſinus Tyrrhenicus* (ut ex Ariſtoxeno didicimus) peculiariter. vocaretur; ſicuti & hi ipſi Paeſtani quamvis a Phoenicibus proſeminati, tamen tum ab eodem Ariſtoxeno tum aliis omnibus *Tyrrheni* vocantur. An non ergo ex hoc uno exemplo liquet (miſſis ſexcentis aliis, quae in Tyrrhenicis & alibi ſparſim attuli) Tuſcorum originem fruſtra aliunde quam ſive ex Phoenice, ſive ex finitimis Orientis partibus peti, nec voces Tyrrhenicas aliunde luculentius quam ex dialectis Orientis enucleari? At heu nos perdite credulos, ſi quidem circa remotiſſimas per heroica tempora gentium origines ab vaniſſimis mortalium Graeculis adhuc nobis illudi ſinamus: nec dum nos eorum tot manifeſta mendacia, mutuaque & perpetua ἀντιλογύμενα cautiores effecerint. Atqui ſi ſapimus, in eo quidem toto temporis intervallo, quod Varro vocavit *Hiſtoricum*, Graecos (ſed cum judicio tamen) ſequamur duces: at in heroicae aetatis illa tam fuſca caligine, luminibus longe divinioribus opus eſt, per quae ſive veritas ipſa dilucide ſive veriſimilitudo quanta maxima detegatur.

COLLECTANEVM II.

DE VIBONE VALENTIA.

IN Prodromo pag. 42. num. 3. dixi de Vibone Valentia me plura in Collectaneis adjecturum. Ac ſane de Vibone Valentia (hodie *Monte Leone*) videantur, quae in Comment. ad Kalendar. marmor. ad XVI. Maii pag. 314. Adnot. 38. commentabar. Quorum ſumma huc redit. Poſt Phalegica tempora Phoenices quaſcumque colonias in ſinuum receſſibus condiderunt, eas *Vibones* aut *Vibbones* (ab צבא *Vibbo* ſcil. quod Syris *ſinum* ſignificat) appellarunt: quas Graeci poſtea Ἱππῶνας (detorta paullum dictione, quo nomen id Graecum videretur) transnominarunt. Ex eo genere fuit in Africa *Hippo Diarrhytus*: cujus conditores quia Phoenices fuerunt (ſcribente Salluſtio: *Phoenices Hipponem, Adrumetum, Leptim aliaſque urbes in ora maritima condiderunt*) non illi Graecum Ἱππῶνος nomen, ſed *Vibbonis* Phoenicium eos impoſuiſſe neceſſe eſt: quod poſtea Graeci detorſerunt, addito *equitum* conditorum commento, quod legitur apud Solinum. Nec ſecus in vicina Numidia *Hippo Regius* eisdem Phoenicibus adſcribi debuit, & *Vibbo* dici. Vterque horum in ſui ſinûs receſſu ſtabat; ſicuti & Italicus *Hippon* in ſinûs Hipponiatis imo fundo viſebatur.

Et quidem tres iſtos Hippones, initio *Vibonas* aut *Vibbonas* fuiſſe vocatos, priuſquam ea Graeci vocabula ad Graecanicam analogiam detorquerent, ex hoc ipſo Italico Hippone luculenter intelligitur: quem Graeci quidem Ἱππῶνα (40) vocitabant, at Italos ſemper antiquo vocabulo *Vibbonem* aut *Vibbonem* appellitaſſe, ex eo conſtat, quod Romani deductâ in eum colonia anno ab V. C. DLXI. non aliter quam *Vibonem* (41) *Valentiam* (conjuncto ſcil. pro Romana conſuetudine antiquo *Vibbonis* vocabulo cum novo *Valentiae*, h. e. Ῥώμης) *Vibonem* inquam *Valentiam* vocari juſſerunt, ut ex nummis ejus coloniae patet. Ergo & Hippo Numidicus, Hippoque Africanus initio Phoenicium *Vibbonis* vocabulum tulit: quod Graeci poſtea leviter a ſe detortum, ſui juris fecerunt.

At de Hippone Italico opponi Strabonis auctoritas poterit: cui ſi credimus, non Phoenicum, ſed potius Λοκρῶν κτίσμα (*conditus a Locrenſibus*) fuit. Interpretare autem Locrenſes Epizephyrios, qui in Magna Graecia in vicino habitabant. Verum Locrenſes non primi conditores ejus oppidi fuerunt, ſed jam olim a Phoenicibus poſitum, poſtea occupaverunt, ac ſupplemento Locrenſium colonorum auxerunt. Tres igitur hujus oppidi fuere vices. Initio a Phoenicibus, Tuſcisve, aliove Syriaco populo fundatum fuit, eique a loci natura, utpote in ſinus receſſu poſito, *Vibbonis* nomen inditum. Poſt longum temporis intervallum Locrenſes Epizephyrii occupatum incoluerunt, & Ἱππῶνα, *Hipponem*, deflexo vocabulo, nominarunt, ſicuti & ſinum ipſum Ἱππωνιάτην. Poſtremo Romani, tranſcripta illuc colonia, vetus *Vibonis* nomen cum recenti *Valentiae* copularunt. Ab anno igitur V.C. 561. (quo Romanis colonis Vibonenſis ager diviſus fuit) haec eadem regio a Magnor. Graecor. moribus ad Romanorum inſtituta atque ſermonem tranſivit.

COL-

(40) In nummis Graecis eſt ΙΠΠΩΝΙΑΤΑΝ. In Latinis adhuc a me viſis eſt tantum VALENTIA. At alterum *VIBONIS* nomen quod ei comes adjungitur, ex ſcriptoribus tantum novimus.

(41) Anno V. C. DLXI. Vibo colonia deducta fuit, quae *Vibo Valentia* eſt cognominata. Sed jam antea mihi quidem videtur Vibonenſes jus civitatis acquiſiviſſe.

COLLECTANEVM III.

DE ΥΕΛΗ A ROMANIS VELIA APPELLATA.

§. I. *Herodoti locus de Phocaeenſibus conditoribus Hyeles explicatur : ſimulque ejus Hiſtorici* * *locus ab ἀναχρονισμῷ vindicatur.*

EA tantum de urbe antiquiſſima more meo producam, quae non ſatis aliis animadverſa reperi, ab Herodoti loco incipiens. Quae in ſinu Paeſtano *Velia* Romanis dicta, ea prius Ὑέλη a Phocaeenſibus conditoribus vocabatur. Herodotus I. cap. 167. de Phocaeenſibus ex Cyrno profectis ſcripſit : Εκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται · Ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες, ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' ὐ τὴν νῆσον. *Poſſederunt in agro Oenotriae* (quam poſtea Lucani tenuerunt) *civitatem, quae nunc appellatur Hyela. Eam autem condiderunt, a viro Poſidoniate edocti, Pythiae oraculo juſſos fuiſſe, Cyrnum condere, qui Heros eſſet* (nempe Cyrnum Herculis filium) *non Cyrnum inſulam :* quae Latinis Corſica eſt. Ex quo facile crediderim, Phocaeenſes hanc ſuam coloniam ita condidiſſe, ut ſimul Heroum aliquod memorabile Cyrno Herculis filio dedicarent; aut vero, ſi lubet, Phocaicam coloniam ſimul cum Heroo ab ipſis conditoribus *Cyrnum* fuiſſe dictam, quae urbs poſtea Ὑέλη tranſnominata fuerit. Nam Herodotus ſua aetate vocatam Ὑέλην, tradit (*νῦν καλέεται, nunc vocatur*) ergo aliud antea dicebatur. Quid aliud, ſi ſuperiora attendas, niſi *Cyrnus?*

Atqui & ſcrupulus alter ex Herodoti narratione eſt evellendus paullo moleſtior. Nam Phocaeenſium errores, & condita ab iis colonia in ora Oenotriae haud paullo antiquior oppido Poſidoniae a Sybaritis fundato fuit. Vide Vſſerium pag. 78. cuius ſi calculis ſtamus, Phocaeenſes anno ante Chriſtum 543. Rhegium demigrarunt, & coloniam, quae poſtea aevo Herodoti Ὑέλη vocabatur, in Oenotria condiderunt. Quo igitur pacto Herodotus ait, Phocaeenſes a cive Poſidoniate oraculi interpretationem edoctos fuiſſe, cum Poſidonia medio ferme ſaeculo poſterior Phocaeenſium colonia fuerit? Vide *Collect. I.* cap. 3. ubi prope quingenteſimo ante Chriſtum an-oo Poſidoniam a Sybaritis fundatam ſtatui, ſerius omnino Phocaeenſium epocha. Sed facilis eſt reſponſio, nim. κατὰ πρόληψιν (*per anticipationem*) haec ab Herodoto dicta : a quo ideo videtur *Poſidoniates* ille fuiſſe appellatus, quia ſuo tempore id iis nomen erat; nam alioqui qui ante Poſidoniam a Sybaritis conditam ibi habitabant, *Paeſtani* fuerant. Quocirca potius *A cive Paeſtano* ſcribere debuiſſet; niſi hoc hiſtoriae parentem feſelliſſet, quod jamdiu Sybaritae in ſolo Paeſtano *Poſidoniam* (Paeſto ſcil. cognominem) condiderant, & in Paeſtanorum jam ſibi ſervientium nomen & dominatum invaſerant. Ex quibus magis ea firmantur, quae *Collect. I.* cap. 2. de Paeſto illo primitivo, quod ante Sybaritarum illuc exſcenſionem ſtetiſſe oſtendi, diſſerebam. Ceterum ubi non ſimiles anticipationes occurrunt? Ecquiſnam Maroni indignatur, quod pluribus ante hanc, de qua nunc agimus, Ὑέλην (Latinis *Veliam*) ſaeculis, *portus Velinos* a Palinuro memorari fecerit Aen. VI. 366. *Portuſque require* (42) *Velinos.*

§. II. *Nominum antiquiſſimum* Ὑέλην *fuiſſe, nummi teſtantur. Alia ex Strabone nomina. Cur Latini Veliam vocarint. De civitate Velienſibus data. VELiae numiſma Latinum ineditum refertur.*

Jam vero & alia praeterea nonnulla ejuſdem urbis vocabula in uſu fuere : verum in nummis aliud nullum oppidi nomen quam unicum illud Herodoteum comparet; in omnibus enim ΥΕΛΗΤΩΝ legitur : ex quo nummorum illorum (quorum cuſae imagines apud Goltzium & M. Majerum exſtant) quanta ſit antiquitas, exiſtimari licet. Nec enim diu poſt Herodoti aetatem mutato nomine, Ελέα Graecis aut paullo aliter, Romanis *Velia* vocata fuit. Ac de nominis mutatione meminit Strabo lib. VI. initio : *In quo* (ſinu) *urbs, quam conditores Phocaeenſes Hyelam, alii* (Ἔλλην) *Ellam a fonte quodam* (οἱ δὲ νῦν Ἐλέαν ὀνομάζουσι) *qui noſtri temporis ſunt, Eleam nominant.* Hinc quos Pythagoreos duos haec civitas nobiliſſimos protulit, dicti ſunt *Eleatae*, Parmenides ſcil. ac Zeno, ambo *Eleatae* etiam Latinis dicti. Cicero etſi ſemper alibi *Veliam* cum Latinis nuncupavit : at quoties de ejus cive Zenone loquitur, *Eleam* cum Graiis maluit.

At Latini, ut innuebam, formam mutarunt, primum aſpiratione addita (quaſi ab ἕλεσιν h. e. paludibus) qui ſpiritus poſtea in digamma abiit, teſte Dionyſio (43) ac Servio. Nam ſicut

(42) *Portus* numero multitudinis dixit, quia praeter Velienſem portum, cujus hodieque veſtigia cernuntur, ſunt plures in vicino navium ſtationes. Strabo lib. VI. *Eleatidi regioni objacent Oenotrides inſulae* (eae Plinio III. 7. *Pontia & Iſcia* vocantur) *duae* (ὑφόρμους ἔχουσαι) *navium ſtationi opportunae.*

(43) *De VELIAE etymo, deque vi ac natura Aeolici Digammatis ex Dionyſio & ex Heracleae Tabulis.*

A Servio ordior ad Aen. VI. 359. *VELIA autem dicta eſt a paludibus, quibus cingitur, quas Graeci ἕλη dicunt. Fuit ergo HELIA, ſed accepit Digammon, & facta VELIA, ut HENETVS, VENETVS.*

Paullo aliter haec explicat Dionyſius, ubi de *Velia* agri, uti puto, Reatini loquitur, lib. I. pag. 16. *Itaque cum Pelaſgis foedus feriunt* (Aborigines) *& partem agrorum ſuorum eis aſſignat circa ſacrum lacum* (ἐν οἷς ἦν τὰ πολλὰ ἑλώδη) *quorum pleraque erant paluſtria, dicta nunc priſca ſuae dialecti ratione VELIA. Solebant enim priſci Graeci nominibus a vocali incipientibus praeponere ſyllabam OT ſcriptam uno charactere. Is erat ſimilis Γ duplici, ad rectam lineam duabus obliquis adjunctis, ut Fελένη, Fάναξ, Fοῖκος, Fαήρ, & ſimilia.*

Vides

cut ab *Heneus* factum eſt *Venetus*, ita ab *Helia* fecere *Veliam*.

Huic urbi civitatem datam Tullius pro Corn. teſtatur cap. 24. ubi eum dixiſſet, Neapolim atque Veliam fuiſſe antiquitus foederatas civitates, ſtatim addit: *Ante civitatem Veliensibus datam* (datam autem bello ſociali compoſito, de quo ad Legum Digeſtum plurima congeſſimus, neceſſe eſt) . . . *C. Valerium Flaccum praet. urb. nominatim ad populum de Calliphana Velienſe, ut ea civis Romana eſſet, tuliſſe*. Nempe quod quae curatura Cereris ſacra eſſet, eam non liceret niſi civem eſſe. Ergo ferme octogeſimo ante Chriſtum anno Velia civitatem conſecuta, ad Romana inſtitura tranſivit, non omnia quidem, ſed in quae populus Velienſis fundus factus eſt. Vide noſtra *De populis fundis* pag. 465. & ſeqq.

Dixi ſupra, non alia quam Τελητῶν numiſmata conſpici, nullum vero quod ſive Graecum illud poſterius Ελεκτῶν, ſive Latinum *Velienſium* nomen praeferat. Tamen unus aereus apud me eſt (cujus inſcriptionem prope deletam doleo) in quo VEL haud obſcure legitur. In ejus antica parte virile (44) caput comatum, & ſive laurea ſive diademate redimitum viſitur: in ambitu vero plane corruptae litterae. In averſa parte intra lauream verſu quidem priore VEL h. e. *Velia* diſtincte conſpicitur: at verſûs alterius litterae diſcerni nequeunt. Verum de hoc numiſmate nihil decernere audeo, donec integrius aliud occurrerit.

COLLECTANEVM IV.

DE SYBARI, QUAE POSTEA THVRII, DEIN COPIA FVIT.

Ad Prodromi pag. 33.

De Sybari illa quae circa Pythagorae tempora a Crotoniatis everſa fuit, quia pervulgata ſunt omnia, pauca tantum nec niſi circa nominis veriloquium tradam; plane ut promiſſa pag. 33. exſolvam, ubi quaedam de hujus urbis nominibus ἐτυμολογήμενα pollicebar.

§. I. *Cur Sybarim Romani Copiam tranſnominarint.*

Ab Romanis ordior. Pluries obſervavimus Romanos in deductarum a ſe coloniarum imponendis nominibus id ſtuduiſſe, ut vetera nomina interpretarentur. In Graecia traducendis perfacile id fuit, ipſique per ſe id praeſtare Romani poterant. At ſi nomina priora peregrina fuiſſent, puta a Phoenicibus aliiſque Orientis populis indita; tum Tyrrhenorum opinor opera & eruditione utebantur: qui certe in aratro circumducendo, aliiſque dedicandarum urbium caeremoniis coloniarum deductoribus praeſto erant; ac ſi non aliud, ubiq. locorum Italiam circumſedebant. Scimus Romanos, ubi *Sybarim*, ſive *Thurium* ſcripſere coloniam, hanc *Copias* (45) tranſnominaſſe, ſive verius *Copiam* ſing. numero, ut in nummo legitur. Quid interpretando ſecuti fuerint, hoc in *Thuriorum* poſteriore nomine parum equidem cerno: at in altero antiquiore SYBARIS, plane videor animadvertiſſe. Hebraicum (46)

Vides quid inter Servium & Dionyſium intersit. Ille etſi non diſerte tenues a Digammate excludit; tamen, ſi ad exempla *Veliae & Veneti* intendas animum, aſpiratis tantum vocalibus, non autem tenuibus videtur Digamma praepoſuiſſe: at rectius Dionyſius utriſq. (tam ἰκίαν ſcil. quam ἄναξ &c.) praefixit. Ac ſane Dionyſio Tabulae noſtrae Heracleenſes adſtipulantur, in quibus τὸ ϲ (ea enim in illis Tabulis Digammatos figura eſt, Hebraico *Beth* ſimillima; etſi interdum in eiſdem Digamma ad F accedit) aeque praeponitur voci ϲΕΞ paucisque aliis aſperatis, ac tenuatis numero pluribus, ut ϲΕΙΚΑΤΙ, ϲΙΔΙΟΣ ac ſimilibus. Hunc ego locum dedita opera huc attuli, uti Digamma Aeolicum mutuo Tabularum Heraclienſium & Dionyſii ſuffragio illuſtretur, ac ſimul ejus figura ac pronuntiatio ad mollius illud *Beth* Hebraicum ſive Chaldaicum referatur, quod per V effertur.

(44) Cujuſnam caput iſtud ſit, corruptâ praeſertim in ambitu epigraphe, quis divinaverit? Quis vero ſcit an non *Philiſtionis* illius fuerit, cujus (apud Goltzium in Magna Graec. Tab. XXII. num. IX.) nomen in Minervae galea Graece inſcribitur, in qua ſimul inferne biga victoriae index ſcalpitur? In ejusdem nummi poſtico (ut & in aliis ΤΕΛΗΤΩΝ) nomen idem duabus initialibus ΦΙ deſignatur. Ac ſane ubi Strabo Velienſium virtutem & bellicas victorias notat, non alterius quam Philiſtionis iſtius (ſi verus ſit Goltzii nummus) ductu eas reportatas forſan ſignificare voluit. Merae ſuſpiciones.

(45) Stephanus in Θούριοι ait *Sybarim* a *Thurio* fonte in *Thurios* tranſmutatam: (ὕστερον δὲ Κωπίας) *poſtea vero Copias dictam*. Strabo lib. VI. ita rem narrat: *Romani* (ὀλιγανδρίαν) *ad paucitatem redactis Thuriis colonos ſubmittentes* (μετωνόμασαν Κωπίας τὴν πόλιν) *urbem Copias tranſnominarunt*. Quis non credat Geographum, dum ὀλιγανδρίας (*infrequentiae*) priori conſultum deinde colonorum frequentia ait, ob id ei coloniae haeſiſſe *Copiarum* nomen inouere voluiſſe? Verum Strabo haec narrans, nummos ſe non vidiſſe prodit; in his enim ſingulo numero COPIA, non plurativo *Copiae* legitur. Ac ſane ubi de multitudine agitur, plurali potius quam ſingulari numero, id nomen uſurpatur. Sicuti contra ſingulare *Copia* de ubertate annonae accipi ſolet. Accedit *Cornu copiae*, quod in eod. nummo ſcalpitur: quod certe unum, quo illud COPIA inſcriptum pertineat, eloquitur. Itaq. annonae copiam potius Romanos tranſnominando ſpectaſſe neceſſe eſt.

(46) Hebraicum שבר *Sheber* annonae copiam notat Gen. XLII. 1. 19. & XLIV. 2. Idem nomen a Graecis interpretibus ſaepe σῖτος h.e. *frumentum* vertitur, alibi vero per *emptionis* aut *venditionis* vocabula; ſicuti & verbum *Shabar* eiſdem Graecis pluries eſt πρίαμαι, *Emo*, alibi ἀγοράζω, πωλέω, ἀποδίδωμι, ἐμπωλέω, ἐμπορεύομαι: quae ſunt mercaturae reique annonariae verba.

Ex his vides eamdem ſignificationem ſpectaſſe Tyrrhenos haruſpices, dum Romanis inſuſurrarunt, poſſe *Sybaris* vocabulum traduci *Copiam*. Ac re vera id coloniae nomen ad fructuum affluentiam non autem ad coloniae frequentiam eſſe referendum, ex nummi illius ἀντιτύπῳ diſcimus, in quo inſcribitur ΚΟΠΙΑ ſed in medio *Copiae cornu* ſcalpitur. Ex quo uno cornu, copiae ſimulacro, quonam vox *Copia* pertineat, ſine ullis ambagibus diſcimus, uti pluries adnotavi.

Digitized by Google

Sbeber, & plur. *Sbebarim* ſaepe in Sacro Cod. rerum *Cepiam* ſive *Annonam* notat (de quo in ima ora pauca illevimus) eaque vocis notio Tyrrhenis, utpote domo Orientalibus, notiſſima erat. Quo factum ut ipſi Romanos, quid *Sybarim* tranſnominarent, ex vero adocere potuerint.

Quaerat hic aliquis quonam pacto acciderit, ut huic Achsicae h. e. Graecae Sybaritarum coloniae primitus haeſerit orientala *Sybaris* nomen. Reſpondeo, ex ejus nominis (nihil Graece, at ſolum ex Orientali ſermone appoſite ſignificantis) indicio ſatis oſtendi, Sybarim initio a populo orientali aliquo fuiſſe habitatam, puta a Phoenicibus, aliiſve Syris, qui poſtea *Tyrrheni* audierunt: at deinde Achaeis fortioribus Tyrrhenos imbecilliores loco ceſſiſſe: id quod & alibi ſaepe accidiſſe ex urbium Graecarum nominibus Phoeniciis demonſtrare liceret, ſicuti & ex Graecis aliis oppidis binominibus illis, quorum quod Graecum eſt, id mera interpretatio vetuſtioris peregrini populi fuiſſe deprehenditur. Cujus generis non pauca Bochartus extra Italiam feliciter eſt expiſcatus. At idem in Italia nihil molitus fuit, neſcio qua praejudicata opinione in tranſverſum actus, ratus ſcil. nihil in Italia hanc rationem proceſſuram.

Dixi ſupra, in hujus coloniae moneta legi diſerte COPIA. Verum quia prave is nummus a doctis quibusdam nummographis aliorſum accipitur, danda eſt opera, ut coloniae Sybaritanae ſiva Thurinae (47) vindicetur.

§. II. *Quo ſpectarint Athenienſes, ut quae ante Sybaris erat, eam mutato nomine Thurium nuncuparint.*

Sybaris nomen ſatis apparet aliter aliis temporibus Tuſcos locorum incolas fuiſſe interpretatos. Romanos anno Vrbis 559. coloniam deducentes, non aliud quam *annonae copiam* eo vocabulo contineri adocuerunt, uti §. ſuperiore dixi. At multo anta Athenienſibus una cum Herodoto illuc coloniam inſerentibus longe aliud eos inſtillaſſe, ex eo ſuadetur, quod colonism ſuam *Thurios* (aut *Thuriam*, ſive *Thurium*: tot enim modis ea vox effertur) nuncuparint. Et tameo credibile eſt, eos io imponendo nomine interpretationem veteris vocabuli aonſueto mora fuiſſe ſecutos. Aga, quo pacto ex *Sybari* prodierit *Thurium* videamus. In nummis omnibus tum Sybaritarum (qui ſi ſunt (48), rariores ſunt) tum etiam in obviis Thuriorum, non aliud effingitur, niſi hinc Minerva, illinc Taurus. Vrbium autem vocabula ſolebant plurimom concinere numiſmatum ſymbolis. Ac re vera tam *Sybaris* quam *Thurii* viſi ſunt bovis ſignificationem continere (de quo, ne feſtinantes morer, ima pagellae (49) ora conſulatur) ob eamque cauſam utrique bovis effigiem io nummis praeſetulerunt.

Dicat hic forſitan aliquis, *Thuriorum* originationem a Strabone longe aliam ab allata tradi: ut qui docet, *Thuriam* illam coloniam ἀπὸ

χρήνης

(47) *Nummus COPIA inſcriptus Thurinae coloniae adſeritur; nec ſecus nummus alter Vaillantianus.*

Nummus apud me eſt, in cujus antica parta Pallas eernitur cum globulis quatuor. In alterius partis laevo latere ſcalpitur COΠIA, in medio eſt *Cepiae cornu*, & luna creſcens, in dextro latere globuli quatuor. Hunc eumd. Goltzius Tab. XXXV. Thuriis tribuit ſicuti & M. Majerus in Regni Neap. nummis. At Harduinus in verbo LVGDVNVM prava admodum eumdem afferit Lugdunenſibus. Prave, inquam: nam etſi apud Grot. pag. 30. COLON. COPIAE. CLAVD. AVG. LVGD. legatur; nuſquam tamen Lugdunum abſolute COPIA dicta fuit. Atque, in quo caput eſt, nummi de quo agimus, ſcalptura talis eſt, ut ſaeculo Caeſareo convenire haudquaquam poſſit. Poſtremo in noſtro numiſmate littera labialis non ut P Latinum, ſed ut Graecum Π (niſi quod dextro crure breviore) effigiatur: id quod Lugdunenſi temporum Caeſareorum coloniae minime convenit, at Thurinae (quae anno Romae 559. deducta fuit ex Livio XXXIV. 53.) optime quadrat. Hic igitur nummus cujus ſit, ipſe per ſe clara voce teſtificatur.

De illo tamen pulcherrimo apud Vaill. in Coloniis Lat. tom. 1. pag. 4. nummo (qui hinc capita Julii & Auguſti praefert, illinc navem praetoriam, & inferne COPIA) magis dubitator. Negat Vaillantius inſcriptionem pro voce integra accipiendam, cum in geographia ullam eſſe urbem COPIAM vocatam neget. Quocirca pro litteris initialibus vocem inſcriptam habet, & pro ſuo modulo ad Forum Julium refert. Eum vide. Ac quin ad Thurios (quam Romani COPIAM nominarunt, nec proinde in nummis aliter quam *Copiam* vocare debuerunt) referatur, nihil video. Siquid ex hiſtoria bellorum civilium peti ad hunc aſſerendum Thuriis nummum poſſet, ſane gauderem. Interim etiam urbis maritimae ſitus ſententiae noſtrae velificatur. Vaillantius ipſe non diffitetur, Triſtanum pro Thurio ſtare. Sed ad manus non erat Triſtani opus.

(48) Sybaritarum numiſmata uſque adeo rara ſunt, ut dubitetur an in rerum natura ſint. Ectypon unum Goltzius Tab. XXXV. produxit, tria M. Majerus quae eadem propemodum effigie (Palladis ſcil. galeatae, & in poſtico tauri) ſcalpta ſunt. At eadem prorſus Palladis taurique ſymbola in Thuriorum nummis ſemper effigiantur.

(49) Hebraicum שור *shor*, *bovem* ſignificat: a cujus plurali *Shevarim*, *boves* (rantum V conſono de more omnium gentium cum B ejusdem organi permutato) fit *Sybaris*: in quo proinde vocabulo *tauri* notionem periti linguar. Orientis deprehenderunt.

Ab Hebraico vero, quod ſupra poſui, *Shor* fluxit *Thor* Chaldaeorum (quippe his familiare fuit *Sin* Hebraicum cum littera *Tau* commutare) quod Chaldaeis *Taurum* notat: a quo *Thor* Θοῦροι (*Thurii*) derivantur, eodem plane, quo Sybaritae, ſignificatu: unde in nummis eamdem utrique tauri ſpeciem expreſſerunt.

Nec te abſterreat, quod in expoſita a Chaldaeo *Thor* derivatione fallat media littera, quae in Thuriis non O, ſed V eſt. Atqui id nihil eſt, quia Tyrrheni V pro O ſemper, & interdum pro vocalibus aliis ſubrogabant. Praeterea in ΘΟΥΡ. Graeca diphthongus ΟΥ ea utraque vocali miſcetur. Poſtremo etſi in pluribus nummis ΘΟΥΡΙΩΝ legitur, at in aliis non paucis ΘΟΡΙΩΝ cum ſola vocali O.

Digitized by Google

κρήνης ὁμωνύμου, h. e. *a fonte cognomine* urbem alluente fuiſſe dictam. Verum hoc nihil eſt, quia fontes, amneſque idem plerumque nomen ac oppida ſortiebantur; ac liberum erat poſteris, ſive fluminis nomen ab urbe, ſive contra arceſſere. Par autem utrique ſimul derivatio fuit. Ac facile Graeculi poſtea fontis nomini fabellam ſuperſtruxerunt. Nam commenti videntur, quo loco Taurus (*Thor*) humum deorum inſtinctu pulſaſſet, ibi fontem ebulliviſſe, & ex eo fonti *Thoriae* nomen haeſiſſe. Aliquid certe cauſae fuit, cur in his Thuriorum nummis Taurus ſive tellurem ungula percutiens, ſive ingeniculatus conſpiciatur. Vtut eſt, ſemper nominis originatio a Tauro eſt; ſemperque id verum erit, *Thurium* non aliud eſſe quam merum vocis *Sybaris* interpretamentum; ita ut quod Hebraeo ſermone *Sybaris* olim audierat, idem poſtea Chaldaicâ dialecto *Thuria* ſive *Thoria* ſonuerit.

COLLECTANEVM V.

DE SYBARI ALTERA, QVAE POSTEA LYCIA, AC TANDEM LVPIA VOCATA.

Ad Prodromi pag. 40.

CAPVT I.

Nummi ΛΥΚΙΑΝΩΝ *ad Lyciam ne Aſiaticam, an ad Italicam Lycianorum coloniam ſint referendi.*

EXſtat apud me duplex ΛΥΚΙΑΝΩΝ nummus ineditus, quorum utrumque inferne (50) deſcribimus, & in Tab. damus. Ii quo referendi ſint, haud facile dictu eſt. Ad Lyciam Aſiaticam quo minus referam, plura vetant: contra vero ut Magnae Graeciae tribuendi videantur, nummorum ingenium & ſcalptura ſuadet. De utroque (51) argumento inferne. Reſtat igitur, ut aliquid Lycii nominis in Magna Graecia reperiamus. Ac jam mihi neſcio quae lux crepera ex antiquitate affulget. Nam fuit tempus, quo Lycii, cum maris imperio potirentur, in Italiam uſque (veterem illam intellige, quae circa ſinum Tarentinum erat) adnavigarunt. Strabo lib. XIV. (extremâ p. *664.*) Lyciorum aequitatem ceteraſque virtutes ad caelum efferens, inter cetera ſic poſuit: *At Lycii ita in civilitate vitaeq. modeſtia perſtiterunt* (οὕτω δ' ἐκείνων διὰ τὰς εὐτυχίας θαλασσοκρατησάντων μέχρι τῆς Ἰταλίας) *ut cum ii rebus proſpere ſuccedentibus, AD ITALIAM VSQVE MARIS IMPERIVM extendiſſent, ipſi nulla unquam turpis lucri cupiditate dimoti fuerint, quin ſemper in eadem patria adminiſtratione ſuae reipublicae permanerent.* Hujus equidem Lyciorum θαλασσοκρατείας (*maris imperii*) in Italia (cujus nomine Graeciam Italicam haud dubie Geographus intelligit) veſtigia nulla reperio, praeter hos Λυκιανοὺς *Lycianos*, quos noſtri duo nummi in Italia percuſſi oſtendunt: quos Lyciae cujuſpiam (non regionis, ſed coloniae a Lyciis, opinor, in Magna Graecia conditae) fuiſſe colonos, mihi facile perſuadeo. Rectum hujus coloniae in A, an in ON, an veriſimilius utrovis modo exierit (ab utroque enim Λυκιανὸς recte formatur) incertum (52) eſt.

Ac ſane traditae noſtrorum Lycianorum originis minime poenitet: quo & videtur alludere nummus poſterior Adnot. 50. deſcriptus. Nam ſi re vera adverſae partis caput Jovem imber-

Ttt 2 bem

(50) Vtrumq. numiſma in Tabula ad finem operis excuſum reperies n. V. VI. Vnum eorum mediocris moduli eſt, in antica parte Jovis barbati ac redimiti caput offerens, in averſa vero Aquilam, in ambitu ΛΥΚΙΑΝΩΝ. Alterum grandioris eſt moduli, quod in adverſa parte Διὸς Λυκαίου h. e. *Jovis Lycaei* imberbis & λυκῆ (*lupinâ* pelle) cooperti caput praefert: in poſtico Pallas aliave bellatrix galeata, haſtata, & ſcutata. Hujus alterius fabrica antiquior multo eſt priore.

(51) *Si* ad Lyciam Aſiaticam hic nummus pertineret, ſcriptum oportuit ΛΥΚΙΩΝ; nam a regione Lycia gentile (Stephano teſte, quem vide) eſt Λύκιος, non ΛΥΚΙΑΝΟΣ. Deinde nummi fabrica & ingenium Graeciae Magnae eſt, Brettiorum maxime nummis ſimillimum. Ambo nummi, quos Adnot. ſuperiore deſcripſi, nulla re alia, quam inſcriptione a Brettiis diſſident. In Goltzii, & M. Majeri Brettiorum nummis, meiſq. in loculis plures ſunt, qui hinc Jovem, illinc aquilam oſtentant: itemque plures, qui hinc imberbem juvenem ferinâ tectum, illinc ſive Minervam ſive aliam heroinam galeatam, ſcutatam, haſtatam praeſeferunt. Mitto quod non alibi terrarum quam in his oris nummi Λυκιανῶν prodierint; nam & ſaepe laudatus Comes Planurae in ſuo Muſeo unum poſſidet meo priori ſimilem, nempe cum Aquila in averſa parte: itemque Clariſs. Baro Dominicus Ronchius in ſuo gazophylacio alterum ſecundo meo parem habet, hinc cum Jovis Lycaei (de quo ſaepe dixi) capite, illinc cum bellatrice ſcutata, galeata & haſtata. Praeter hos duos, an alii reperti fuerint Λυκιανῶν, ignoro. At idem amiciſs. Ronchius rarum habet nummum, inſcriptum ΛΟΥΚΑΝΩΝ: de quo alibi.

(52) Horum ΛΥΚΙΑΝΩΝ in nummo ſcalptorum nomen primitivum dixi incertum eſſe. Et vero ſequioris aetatis nomen *Lycium* (pro oppido *Lecce*, pro quo infra pugnando) ſatis ſuadet, olim etiam Graecis Λύκιον id fuiſſe. Ac fuit in Theſſalia Λύκιον (*Lycium*) loci nomen, teſte Magno Etymologo: ſed tamen hoc Favorinus cum diphthongo ſcribi jubet: non vero cum I ſimplici, ut nummi noſtri ὀρθογραφοῦσι. Varini Favorini verba haec ſunt: Λύκειον, πόλις Θετταλίας, .. γράφεται διφθόγγῳ. Sic etiam & Λύκειον, celebre Attici gymnaſii nomen, cum bivocali perſcribitur. Sed fatendum terminationes ιον & ειον, item ια & εια alternaſſe.

At contra ut ſive ſingulo numero Λυκία, ſive plur. Λύκιαι primitivum fuerit, illud monet, quod poſtea deducta illuc a Romanis colonia non *Lupium*, ſed ſive *Lupia*, ſive *Lupiae* tranſnominata fuerit. De hac colonia infra dicam.

Atq. equidem puto, aevo ſequiore Λυκεία cum diphthongo fuiſſe frequentius; hanc enim formam Guido Ravennas (de quo infra) expreſſit, dum hanc urbem *Lyceam* vocavit. Nam uti *Lyceum* Ariſtotelis a Λύκειον, ita Guidonis *Licea* a Λυκεία erat.

Poſtremo ſicuti Thuriae rectum multiplex fuit (nimirum *Thurii*, *Thuria*, *Thurium*, &c.) ita & Lyciani nominis primus caſus; ita ut & Λύκιον, aut Λύκειον; & Λυκία aut Λυκεία; & Λύκιαι aut Λυκεῖαι ſcribi conſuevetit.

bem exhibet lupina pelle conteƈtum ; fuerit ille Λυκαῖος Jupiter, quem vetus lexicon apud H. Steph. (tom. 2. Theſ. p. 735.) tradit a Lycaone Pelaſgi filio ita fuiſſe cognominatum, qui & τὰ λύκαια (*lupercalia*) Jovi primus inſtituerit. De λυκαίοις iſtis Plut. in quaeſt. Rom. ait : λύκος μὲν ὁ λύκος ἐστι, καὶ λύκαια τὰ λουπερκάλια. Nec a vero abhorret, in hac colonia fuiſſe Jovis Λυκαίου (urbi ſcil. cognominis) ſanum : Herodotus Muſa IV. cap. 203. ἱζομένοισι, ait, ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον (*ſubſidentibus ad Jovis Lycaei collem*) in Cyrenaica : in quo ſcil. Jovis Licaei fanum aut ara fuit.

C A P. II.

Situm eorum ΛΥΚΙΑΝΩΝ, *quos noſtra numiſmata oſtentant, non alibi quam in hodierno Lecen eſſe quaerendum.*

Λυκιανῶν in nummis hiſce inſculpti haud alii profeƈto ſunt, quam qui ante milleſimum Chriſti annum ac porro ſeſe *Lycienſes* vocabant & in chartis inſcribebant, h. e. hodiernae urbis *Lecce* oppidani ; ſicuti & urbs ipſa *Lycium* vocabatur : ad quam nomenclationem quae attinent, ea in ſubjeƈtam (53) Adnot. contuli.

Cur vero antiquiora hujus Graeci vocabuli monumenta non reperiantur, haec cauſa fuit.

Quam-

(53) *Hodiernum Lycienſe nomen a ſaeculo uſque nono ac deinceps repetitur.*

Quis non certo putaſſet, quod urbis *Lecce* Epiſcopi *Lycienſes* dicuntur, ſicuti & quod Eccleſia *Lycienſis* vocatur, id ex nominis corruptela profeƈtum? Nec defuere qui hac νομιζομένῃ vocis barbarie offenſi, eam ut hoc ſaltem noſtro poliore ſaeculo abſtergerent, & Eccleſiam & Epiſcopos *Aletinos*, a neſcio quo male fido *Aletio* nuncuparint. At jam *Lycienſi* nomini noſtra ΛΥΚΙΑΝΩΝ numiſmata auxilio venerunt, ut id poſthac quam confidentiſſime ab omnibus uſurpari queat.

Nec tamen *Lycienſe* vocabulum heri aut nudius tertius reduƈtum reperio. In Vghelli Epiſcopis Lycienſibus hanc appellationem ab uſque ſaeculo ſaltem XII. reperio. Quo ineunte Goffridus in inſcriptione Cathedralis a ſe anno 1114. exſtruƈtae inter cetera poſuit :

Haec in honore piae quae viſitur Aula Mariae
Tunc & fundari coepit ſimul & fabricari,
Atque Deo fido, LYCII dominante Gofrido.

Sed & in veteribus chartis apud eamdem ibid. tum *Epiſcopi Lycii*, tum & *Comites Lycii* plures occurrunt. In duabus Notitiis epiſcopalium ſedium (ex Regia Pariſ. biblioth. erutis in fine tom. 1. Geographiae Sac. Caroli a S. Paulo) Archiepiſcopo Hydruntino ſuffragatur inter ceteros *Licienſis*. Lateranenſi Concilio ann. 1179. ſubſcripſit *Patureius Litienſis* : ubi Venetus ultimae editionis curator in margine ultro fatetur τὸ *Litienſis* irrepſiſſe pro *Lycienſis*. Ac profeƈto ſicuti Y cum I, ita T purum cum C puro ſaepius alternat.

Et adhuc quidem propiores aetati noſtrae appellationes corraſi aliquot. Verum illa eſt longe antiquior, quae apud Guidonem Ravennatem noni (I) ſaeculi ſcriptorem reperitur, a quo hodiernum *Lecce* ſemper *Licea* vocatur, ſi Ant. Galateo in De ſitu Iapygiae credimus : cui opuſculo ſuo Galateus, ubi de Lycio agit, ejusdem Guidonis (cujus opus quo in angulo nunc deliteſcat, ignoro) haec verba adtexit : *Dehinc* (*hoc eſt poſt Brunduſium*) *urbs LICEA Idomenei regis* (*de quo Virg. III. Aen. v.400.* Et Salentinos obſedit milite campos Liƈtius (II) Idomeneus) *THEATRVM tantummodo, ceteris moenibus ſolo aequatis, olim ſollemni ſtudio conditum, habet. In cujus jam incolae parvum paene lupſum municipium* (III) *ſibimet* (*quod nomen antiqui reſervat*)

ſe-

(I) *Guidonis Ravenn. ejuſque Geographiae notitia.*

Guidonem Ravennatem mediae aetatis ſcriptorem tantum ex Galateo noveram, in epiſt. ad Loyſium Palutinum (*quae in fine Opuſculi* de Iapygia *exſtat*) *ita ſcribente* : Guido Ravennas, quem recentiores ſcriptores in pleriſque teſtem adhibent (*ex quibus oſtenditur, hunc etſi manu exaratum, fuiſſe tunc in omnium manibus*) & quem ego nuper legi, nec recens eſt, nec vetus auƈtor. Illius temporibus quo in ſtatu res noſtrae eſſent, ex ipſius verbis, quae tibi mitto, intelliges.

Hunc vero a Galateo ſaepius memoratum haud alium ab eo Guidone Presb. Ravennate fuiſſe, cujus exſtat hiſtoria de bello Gothorum, quem etiam vitas Pontificum Rom. ſcripſiſſe ex Volaterrano conſtat, auƈtor eſt Voſſius in II. de hiſt. Lat. c. 38. ubi etiam ex eod. Volaterrano colligit Guidonem uſque ad ann. 886. vixiſſe. Vtinam vero iſtud opus geographicum exſtaret, quod aetate Galatei manibus plurium terebatur, & ex quo idem plura identidem recitat. Berrettius (*ſive quis alius vir doƈtus is eſt, e cujus manu Italiae medii aevi deſcriptionem habemus tomo X. hiſtor. Ital. Murat. inſertam*) *merito Fl. Blondum refellit, qui, quod opuſculum geographicum hodie ſub Anonymi Ravennatis nomine ambulat, Guidoni presb. Ravennati, de quo loquimur, tribuit. At item Berrettius Anonymi opuſculum ex Guidone contraƈtum fuiſſe contendit. Equidem ne hoc quidem conceſſerim. Nullum eorum in Anonymo veſtigium, quae ex Guidone recitabat ante hos minus CCC. annos Galateus. Imo potius, ſiquid judico, Ravennas Anonymus Guidone vetuſtior fuit : qui ſuam περιήγησιν ex veteribus magnam partem contraxerat ; cum contra Guido* (*quantum ex loco, quem recitamus, oſtenditur*) *ſtatum praeſentem regionum deſcripſerit : quo deplorabilior Guidoniani operis jaƈtura eſt.*

(II) *Idomeneum ex Cretae urbe* Liƈto *profeƈtum in Iapygiam invexiſſe colonos, exſtat apud antiquos ſcriptum : in quo ſibi noſtri homines mirifice placent.*

(III) *Potuiſſet pro* Municipium *legi* Munitium, *quod apud Guil. Appulum & Joan. de Janua eſt idem quod* monitio *aut* propugnaculum. *Sed nihil mutandum ; quia ſicuti* Municeps *pro praefeƈto caſtelli ſaepe ab Orderico Vitali uſurpatur, ita & ab eod. lib. XI. p. 822. ipſum* Municipium *eadem notione accipitur.* Reddentes, *inquit,* municipia, triumphatori reconciliati ſunt. *Vnde oſtenditur,* Municipium *eo tempore non a* munere capiendo, *ſed a* muniendo *potius derivatum.*

Ceterum ex eo quod ex theatro apte potuerint Caſtellum ſibi munire, apparet id non proprie theatrum, ſed amphitheatrum fuiſſe. Nam ſicuti Graeci interdum θέατρον *pro Amphitheatro uſurpabant, ita & medii aevi Latinitas. Sane Julianus Antec. Conſtit. 98.* Theatroquinegium *vocavit, quod Graece erat* θεατροκυνήγιον, *aut aevo elegantiore* θέατρον κυνηγετικόν, *h. e.* Amphitheatrum. *Et quidem Lupienſe amphitheatrum tam capax erat, ut potuerit loco caſtelli i. e. oppiduli eſſe: ex quo coloniae magnitudo oſtenditur.*

Quamdiu Magna Graecia (circa Regis Dionyſii Siculi tempora) latius diffuſa floruit, tum Λυκιῶν civitas (quae recto caſu, ut jam dixi, ſive Λυκία ſive Λύκιον vocabatur : ex quo fluxit hodierna vox) tunc, inquam, vetus illud Λύκιον ſive *Lycium* ſui juris erat, pollebatque αὐτοκρατορίᾳ, ac monetam cudebat, ut ex his nummis oſtenditur. At poſtquam illuc a Romanis deducta colonia (54) fuit, eam tunc *Lupiam*(55) aut *Lupias* vocari contigit : conſueto ſcil. more, quo Coloniis Romanis interpretamenta priorum appellationum peregrinarum pro nominibus indebantur : cujus moris in Tyrrhenicis noſtris & alibi exempla plane ſexcenta deprompſi. Ab eo tempore *Lupiae* quidem nomen celebrabatur : interim autem Λύκιον vocabulum etſi haud penitus evanuit (propterea quia ejus coloniae habitatores mixti ex veteribus Graecis, novisque Latinis colonis erant : quorum illi Λύκιον, hi *Lupiam* vocare geſtibant) etſi, inquam, haud penitus Λυκίω nomen abolitum, tamen obſcuratum alterius claritate, veluti obſorduit. Colonia Lupienſis ecquando deducta videatur, in pagella (56) ima differimus. Cum primum autem haec urbs Epi-

fecere culmine : quod figuram magis urbis, quam eamdem urbem exprimit. In hujus (Liceae) *ſuburbanis monumenta antiquorum innumera ſub divo expoſita, ſolido ſcalpta cernuntur lapide : cui conjuncta civitas Rugae* (h. e. *Rudiae*, ſi Galateo credimus) *dignoſcitur. Ab hac uſque Hydruntum* (IV) (*quae in littore & portu ejuſdem Liceae ſita eſt*) *XXX.* (V) *fere milliaria ſuppatantur*. Hactenus apud Galateum Guido.

Ex cujus loco pulcherrimo plurima ſane dignoſcimus; atque illud in primis (quod certe cauſae jugulum petit) quod nono ſaeculo, quo Guido haec ſcribebat, urbis antiquae reliquiae (nim. Theatrum, totque alia monumenta lapidea) exſtabant. Ea vero urbs ſuum vetus nomen ſervabat, LICEA tunc quoque dicta, quia illa ipſa Λυκία ſive Λύκιον (*Licea*) erat, quae in duobus numiſmatibus noſtris Λυκιαῶν inſcriptionem gerit. Jam vero, undecimo ſaeculo & ſequentibus in Epiſcopis & Comitibus eadem nomenclatura perſeveravit uſque in hodiernum diem. Quid ultra quaeras, ut hodiernum Lecce ab illis nummorum Λυκιανοῖς arceſſas ? Gratulor, me urbi clariſſimae antiquitatem tantam aſſeruiſſe. Atqui mox Cap. IV. talem etiam ei vetuſtatem vindicatum ibimus, qua ad heroicam uſque aetatem intendere digitum poſſit, & majores ſuos in illa oſtentare.

(54) *De Colonia Lupienſi. Titulus Taſurianus defenditur.*

Coloniae Lupienſis plura marmora mentionem injiciunt. Exſtat Neapoli lapis (qui & a Grut. refertur pag. 374. n. 5.) in quo ſcribitur, PATR. COL. LVPIENSIVM. Sed & Cl. Jo: Bern. Taſurius titulum Muratorio ſubmiſit (non exſtantem tunc quidem, ſed ex ſchedis erutum) quem Muratorius pag. 1113. num. 5. ita exhibuit, ut tamen, uti ſpurium notaret, in id fabricatum dicens, *uti Coloniae Lupiae fama confirmaretur*. Sed nihil opus nova cudi epigrammata in *Coloniae Lupiae* gratiam, quam jamdiu Gruterianus ſupra recitatus lapis (qui & Neapoli adhuc in Eccleſia S. Mariae Liberae a me viſus, proſtat) adſtruxerat ; imo & Frontini libellus in *Provincia Calabria* aſſeruerat. Verum age, Taſurianus titulus recitetur, ut de eo lector judicare per ſe ipſe queat, an ullam νοθείας ſuſpicionem injiciat : (1) *D. M. S.* (2) *Q. Valerio. L. F. Pal. Paraedio* (3) *Aed. Q. IIII. VIRO. COL. LVP.* (4) *Patron. Munic. Nerit* (5) *curat. Viae. Trajana* (6) *e. Herinnia . . . . .* (7) *Conjugi. dulciſſ. B. M.* (8) *H. M. H. N. S.* Nihil profecto ſincerius. Cui *Via Trajana* minus nota ? *Paraedii* cognomen a parandis aedibus effictum. Cetera proba omnia. Ecquando deducta colonia, infra expendetur.

(55) Utroque numero id nomen reperitur. Singulariter *Lupiam* Plinius uſurpavit itemque Pauſanias, ut & in Tabula Peuting. LVPPIA : adhaec Diploma Paſchalis XI. ſaeculi *in Lyppia* meminit Eccleſiae S. Andreae. Anonymo Ravennati etiam *Lupia* vocatur. At eadem Melae, Straboni, Ptolemaeo plurativo numero eſt *Lupiae*, etſi in Ptolemaeo mendoſe Λυσπίαι. Aethicus etiam *Lupias* plurative dixit.

(56) *De coloniae Lupienſis epocha.*

Praeter inſcriptiones duas, quas modo Adn. 54. attuli, etiam Pauſanias (cujus locus infra adſcribetur) non obſcure eo in oppido priſtinum nomen in *Lupiam* mutatum ſcribit : qua mutatione ſatis coloniae deductionem deſignat. At quam pridem ea deducta fuerit, videor tantum ex Frontini libello de coloniis poſſe exſculpere. Sive igitur ex ipſius Frontini manu, ſive alterius poſtea, in *Provincia Calabria* ita legitur : *Territorium Tarentinum, Lypienſe, Auſtranum* (forſitan reſpondet hodierno *Oſtuni* urbi epiſcopali) *Varium* (an ad *Variam* pertinet non longe a Butunto in Antonino ?) *in jugera N. CC. limitibus Gracchanis . . . ſunt aſſignata, pro aeſtimo ubertatis ſunt praeciſa . . . . Cetera autem prout quis occupavit poſteriore tempore, cenſita ſunt, & ei poſſidenti aſſignata : ab Imp. Veſpaſiano cenſita ex juſſione*. Ex quibus poteſt intelligi, duplicem fuiſſe hujus agri aſſignationem & colonorum deductionem, unam Gracchanis temporibus circiter centeſimo ante Chriſtum anno, alteram ſub Imp. Veſpaſiano. Ac prioris deductionis tempore videtur nominis mutatio illa in LVPIAS facta, cujus Pauſanias meminit. Quid ita ? quia Straboni ſub Tiberio ſcribenti (h. e. diu ante Veſpaſianum) in Salentinia Λουπίαι (tamquam nomen jam uſitatum) recenſentur.

(IV) *Locus, quem παρενθήκην, quantaevis aeſtimationis eſt, qui Pauſaniam (de quo cap. ſeq.) illuſtraturus, & ab eo invicem illuſtrandus, noſtram cauſam mirifice promovet.*

(V) *Triginta vetera milliaria ſi inter hodiernam Lecce & Hydruntum Guido computavit, ſane ex vero putavit; quia XXIV. hodierna millia (quae hodie inter Lecce interque Hydruntum diſtantia eſt) veteribus XXX. reſpondent : de qua ratione inter antiqua ac nova milliaria pluribus in locis dixiſſe memini. Atque hac milliaria putatione Guido ſe ſatis antiquum ſcriptorem prodit. Ceterum quod in Tab. Peuting. & in Itin. Antonini & Hieroſ. tantum XXV. millibus Lupia ab Hydrunto diſtinetur (ea viginti hodierna eſſent) ex eo aperte ſuadetur, itinera aevi Caeſarei directiora fuiſſe : at a Guidonis ſaeculo eadem multum a recto tramite in hac ſaltem Salentinorum peninſula declinaſſe.*

Epiſcopos nacta fuit, Latinos antiſtites habuit, *Lupienſes* dictos, uti ex S. Gregorii Regeſto (57) exque Notitiis conſtat.

Ergo uſque ad exitum VI. ſaeculi (nam illa Gregorii epiſtola in ann. 596. incidit) Epiſcopi ſicuti & cives *Lipienſes* (h. e. *Lupienſes*) dicebantur. Quid poſtea acciderit, cur trecenteſimo poſt Gregorium anno (totidem enim a Magno Gregorio ad Guidonem Ravennatem interceſſerunt) iidem *Lycienſes* ſeu *Licienſes*, revocato antiquo *Lycii* nomine, quod in nummis ſcalpitur, appellarentur, ejus rei difficilis conjectura eſt: de qua jam cap. ſeq. commentabitur.

CAPVT III.

Vetus Λυκιεῶν *noſtrorum numiſmatum nomen a nono ſaltem ſaeculo reductum fuiſſe. Quonam pacto revocatum fuerit, id ex novatis a Guidone Ravennate rebus oſtenditur.*

Ex his quae Adnot. 53. undeunde contraxi, ſatis liquet, ſexto exeunte ſaeculo adhuc *Lupiarum* nomen, etſi varie corruptum, viguiſſe; ac mox trecenteſimo poſt anno primum in Guidonis Ravennatis geographicis revixiſſe illam ΛΥΚΙΑΝΩΝ in noſtris numiſmatis exaratam nomenclaturam, eamq. ad noſtra uſq. tempora propagatam. Nam hodieque Epiſcopi ſeſe *Lycienſes* inſcribunt; etſi heri & nudius tertius quidam ſeſe *Aletinos* peſſimo (58) exemplo ſubſcribant.

Quaerat a me aliquis, quinam factum ſit, ut abolito *Lupiae* vocabulo, prius Lycienſe illud revocatum fuerit. Reſpondeo, originem immutati nominis primam *Veteribus Graecis* (ſicuti eos Galateus vocat, quaſi a Graeciae Magnae Graiis profeminatos: de quibus vide paullo infra Adnot. VII.) eſſe accepto referendam. Inter hos fuere ſemper viri eruditione praeſtantes, quorum ſupra in Prodromo extrema Diatr. I. Parech. 3. pag. 63. nonnullos enumeravi. Ergo ſive Guido Ravennas primus omnium pro *Lupia*, *Liceam* vocavit hodiernum *Lecce*, ſuiſque topicis characteribus (59) inſignivit, ſive quis alius ante Guidonem ſeſe ducem ad invertendam appellationem praebuit; is certe ab aliquo Graecorum eruditiſſimo inaudierit oportet, vetus ejus urbis nomen fuiſſe ſive Λύκιον, ſive Λυκία, ſive poſtremo Λυκεῖα, a quo ultimo Latine fieret Lycêa, ſive (Y de more illius temporis in I verſo) Licêa; ſicuti ſunt *Laodicêa*, *Alexandrêa* & alia ſexcenta. In primis autem Λυκεῖον nomen *Lyceum* effertur ab omnibus; nec aliter urbs illa Theſſaliae, quam Favorinus Λυκεῖον cum diphth. ſcribi jubet, Latine non aliter quam Lycêum dicenda eſſet.

Cur autem Guidonem praecipuum mutati nominis anteſignanum duxerim, ea cauſa fuit, quod is Galateo (60) teſte, duo maxime in ſua geographia molitur, primum quod cum *Lecce* hujus temporis antea *Lupia* diceretur, is *Liceam* dici juſſerit; deinde quod *Callipolim* e contrario voluerit *Lupiam* haberi. Sic enim credo Ravennas rationes inibat. Primum omnium *Lupia*, quia Ptolemaeo (is enim tunc prae ceteris geographis ad manus erat) maritimum eſt (& quidem maris Jonii non Hadriatici) oppidum; ad

Lecce

(57) Gregorius Magnus V. ep. 21. Ind. 14. Petro Epiſ. *Hedruntino* committit viſitationem eccleſiarum *Brunduſii*, *Lippias*, *atque Gallipoli*, quae erant *ſine paſtore*. Et ante Gregorium medio VI. ſaeculo Epiſcopus *Lippienſis* (pro *Lupienſis*) Conſtituto Vigilii Papae ſubſcripſit his verbis: *Venantius Epiſcopus Eccleſiae Lippienſis huic Conſtituto ſubſcripſi*.

At antiquius utroque illud eſt, quod in Frontini lib. de coloniis (in quo tamen plurima a poſteriore manu ſunt) pag. 110. *Territorium Lipienſe* (al. *Lippienſe*) ſcribitur; at pag. 127. Ager *Lypienſis* uſurpatur.

(58) Aletium, *aut intruſum in Plinii & Ptolemaei libros videri, aut potius idem quod* Valentium.

Intruſum videri, illud ſuadere poteſt, quod ubi in Plinii III. 11. vulgatis legitur, *Meſſapia*, *Aletium*. . . in ſcriptis omnibus pro *Aletio* legitur *Sarmadium* teſte Harduino, & Voſſio ad Melam. Deinde eodem extremo capite, quod inter populos recenſentur *Salentinorum Aletini* (al. *Alentini*) *Baſterbini* &c. idem Voſſius in ſuo optimo cod. reperit, *Salentinorum*, *Salemini*, *Baſterbini* &c. Vbi prior *Salentinorum* vox, gentis univerſae eſt: poſteriores vero *Salemini* ab urbe *Salentia* (de qua idem Voſſius conſulendus) derivantur. Jam ad Ptolemaeum venio, apud quem in Salentinorum mediterraneis notatur Ἀλήτιον, *Aletium*. At in Bertiana editione in ora libri adnotatur *Valetium* (mallem *Valentium*) *Melae* eſſe intelligendum: quod longe alibi quam *Lupiae* fuit, in cujus ſitu vetus illud *Lycium*, de quo nunc agitur, exſtiterat. Vides igitur, *Aletium* oppidum illud, ad quod hodierni Lycienſes ſe pertinere cupiunt, eſſe ex ſomno librariorum tum Plinii tum etiam Ptolemaei profectum.

(59) Quod Guido *Liceae* ſuae Theatrum (quod aevo ſuo loco propugnaculi fuit; ſicuti Campanum Amphitheatrum nono ſaeculo arcis loco erat, & *Berelais* dicebatur) & rudera omnia, & ab Hydrunte diſtantiam ſubtiliter & accurate deſcribat; id eo potiſſimum feciſſe videri poſſit, nequis abreptus nominis tum primum a Guidone invecti novitate, urbem ipſam non internoſceret. Ea gratia cuinoſam tunc urbem characteribus certis notavit.

(60) Exſtat in calce libelli de ſitu Iapygiae Galatei ad Loyſium Palatinum epiſtola, qua plura de eadem Japygia adlinuntur. Inter cetera de Guidone haec habet: *Guido Ravennas, quem recentiores ſcriptores, in pleriſque teſtem adhibent, & quem ego nuper legi*. Vides hinc, tunc temporis ejus exemplaria minime rara fuiſſe: quo probabile fit, nunc quoque ejus aliquod exemplar alicubi latere neglectum, utiliſſimum profecto futurum ad intelligendam regionum faciem noni ſaeculi. Pergit Galateus; *Nec recens eſt, nec vetus auctor* (recte, quia ſex tantum ſaeculis a Galateo diſtans). *Illius temporibus quo in ſtatu res noſtrae eſſent, ex ipſius verbis, quae tibi mitto, intelliges. Leges multa quae intelligere operae pretium eſt. In quibus deliquit, ea tempori imputanda ſunt*. Poſt pauca: *Quod ille Lupias in Salentinis poſuit, verum dixit: quod Lupiae nunc Gallipolis dicatur, fallitur: nam LVPIAE SVNT, QVAM IPSE* (ac facile *IPSE PRIMVS*, ſi quidem de vulgari appellatione agitur; quia antea, uſq. ad aetatem ſaltem Magni Gregorii, vulgo *Lupia* dicebatur; Licea vero reconditum erat apud φιλαρχαίων nomen) *LVPIAE*, inquit, *SVNT, QVAM IPSE* (nim. Guido Ravennas) *LICEAM NVNCVPAT*.

Lecce, tunc ſemianime, pertinere non poſſe videbatur, hoc enim & mediterraneum eſt, & Hadriatico multo vicinius quam Ionio mari. His, opinor, de cauſis permotus, *Lupias* non alias a *Callipoli* eſſe decrevit, ut quae Ionio mari undiq. alluitur. Verum quid interim hodiernum Lecce (quod ipſe de veteris nominis *Lypiae* poſſeſſione dejecerat) nuncuparet? *Graecos veteres* (uti Galatei locutione utar) conſulit: a quibus edoctus fuit, huic oppido, tunc in ruinis jacenti, antiquitus Λυκεῖαν (Latine *Lyceam*) fuiſſe nomen. Id illico Ravennas arripuit, & in ſua Geographia (quae adhuc aevo Galatei circumferebatur) urbem illam, cujus tantum rudera tunc cernebantur, *Liceam* appellavit, Callipolim vero *Lupias* confidentiſſime nominavit. Habes cur Guido ſuâ in geographicia ſubtilitate dignum duxerit, ut urbibus duabus nomina inverteret. At in *Lecce* hodierno id ex vero fecit: in urbe Callipoli temere admodum, teſte Galateo, novavit. Nam ſicuti jure hodierno *Lecce* nomen vetuſtiſſimum Λυκεῖαν reſtituit, ita idem coloniae Romanae eodem deductae nomen *Lupiarum* (61) injuria ſurripuit, quo ſaltem uſque ad Gregorii Papae tempora fruebatur.

At fuit heroicis temporibus nomen aliud tertium omnium vetuſtiſſimum, quod uni Pauſaniae debemus: in quo praecipue Lycienſes noſtri ſibi placeant moneo, quippe quod urbis hujus primordia Phalegicae illi aetati remotiſſimae inferat. De quo vocabulo age videamus.

C A P V T IV.

Vrbi huic ante Lyciae, Lupiaeque vocabula, fuiſſe vetus Orientale nomen Sybarim: quove pacto id Lupum ſignificet. Pluſcula de Lycianis.

Praeclarae hujus de *Sybari* alterâ notitiae ſignificationem uni Pauſaniae debeo in Eliac. poſter. cap. 19. ubi inter variarum urbium theſauros (donariorum cellas eo nomine intelligit) Olympiae exſtantes, etiam Sybaritarum theſaurum his verbis memorat: Ὠικοδόμηνται δὲ καὶ Συβαρῖται θησαυρὸν... *Aedificarunt & Sybaritae theſaurum ſuum, qui proxime ad Epidamniorum theſaurum conſtitutus eſt. Ii ſane qui de Italia* (illam veterem intelligit, quae vix paullum extra duas peninſulas extraque Magnam Graeciam porrigebatur) *ejuſque civitatibus curioſius ſibi inveſtigandum putarunt* (Λουπίαν φασὶ, κειμένην Βρεντεσίου μεταξὺ καὶ Ὑδροῦντος, μεταβεβληκέναι τὸ ὄνομα, Σύβαριν οὖσαν τὸ ἀρχαῖον) *memoriae prodiderunt, Lupiam oppidum eſſe inter Brunduſium & Hydruntem, mutato nomine ita vocatam, quae ante Sybaris dicebatur. Portus* (62) *in ea exſtat manu factus, Hadriani Caeſaris opus. Contingit Sybaritarum theſaurum is, quem Cyrenaei dedicarunt, Libyae civitas.* Hactenus Pauſanias ea teſtatur, per quae certiſſimum fit, *Sybarim* ante dictam, quae poſtea *Lupia*. Sed non ſtatim ex *Sybari* *Lupia*

(61) Veteres Lupias non alibi quam in hodierno Lycio quaerendas eſſe dubitari vetat Anton. Galateus, vir ſuae aetatis eruditiſs. in feſtivo opuſculo *De ſitu Iapygiae*, in quo de *Lupia* ſic incipit: *Vrbem hanc alii* Lupias, *alii* Lypias, *alii* (VI) Lopias, *alii* Lupinm, *alii* Lyſpiam, *alii* Lypiam, *alii* Aletium, *alii* Licium, *alii* Lictium (*a Lictio Idomeneo*) *alii* Liceam. *Omnia haec nomina idem ſunt... Nobis qui haec habitamus loca credendum eſt. Circum adjacentes urbi* (VII) *veteres Graeci*... Λύκιον *appellant*. Haec & plura Galateus, cui credendum, utpote tum natu, tum etiam incolatu Iapygi, viro ut illis temporibus doctiſſimo, quique in urbe Lycienſi maximam ſuae vitae partem tranſegit. Ex nominibus a Galateo memoratis, quae ſyllabâ ſecundâ P retinent, ea a *Lupiis* profecta ſunt: ſicuti contra quae eadem ſede C aut T habent, ea fluunt a *Lycio* ſive *Lycia* noſtrorum numiſmatum. Cum ſuperiore Galatei loco, etiam illa conjunges, quae praecedente Adnot. ex ejusdem Epiſtula ad Palatinum decerpſi.

(62) *Manufactus Lupienſium portus in Pauſania illuſtratur. Is videtur illa Statio fuiſſe* Miltopae *dicta. At Lupiae portus magnus ille fuit, qui Hydrus initio vocatus. Guidoni, & ex Guidone mira lux.*

Graeca Pauſaniae de *Lupiis* loquentis verba ita concipiuntur: ὁ δὲ ὅρμος ταῖς ναυσὶ χειροποίητος, καὶ Ἀδριανοῦ ἐστιν ἔργον. Quo loco ὅρμον non *portum* cum interprete, verum meram *navium ſtationem* reddiderim: id quod ὅρμος ſaepiſſime notat. Duo itaque fuerunt Lupiae commoda, unum fuit ὅρμος ſive *Statio* in proximo littore: quae illa ipſa eſt, quae in Plinii vulgatis antea ita cum *Lupia* jungebatur, *Statio Militum, Lupia*: at Hardoinus in optimis pluribus ſcriptis ita reperit, *Statio Miltopae, Lupia.* Recte ſane; nec enim ceteroqui *Statio militaris* ea fuit, verum *Statio navium*, eaque manu facta auctore Hadriano, teſte hoc Pauſaniae loco; eique *Stationi* nomen fuiſſe proprium, ita ut *Miltopae* cognomen

(VI) *Iſtud* Lopias *non alibi reperitur, quam apud Capitolinum in M. Antonino philoſopho cap. 1. de quo ita ſcribit:* Cujus familia ... a Numa probatur ſanguinem trahere ... item a rege Salentino Malennio Daſummi filio, qui Lupias condidit. *Vbi* Lupias *editi poſteriores habent: at veteres editiones & ſcripti cod. probatiſſimi* Lopias, *ſicuti & in Regio, & in Palatinis reperiri Gruterus teſtatur, & uti Galateus in* de ſitu Japyg. *ex Capitolino recitat.*

(VII) Veteres Graecos *non eos accipit, qui Graecia florente vixerunt: imo potius Graecos Italicos aevi ſui intelligit, qui plurimi in eo tractu erant & adhuc ſunt. Omnino hoc ſibi vult. Si hodiernae Liceae civibus, utpote extranei ſanguinis, fidem minime adjungitis; Graecis ſaltem (qui nunc circa habitant, quosque credibile eſt ab antiquis illis Graecis* Λυκιεῦσι, *quorum in nummis mentio eſt, originem trahere) adcredite. Hos, inquit Galateus, ſi interrogatis, fatebuntur, hodiernum* Lecce *non aliud a veteribus* Lupiis *eſſe habendum. Hinc obiter vides, quae Galatei ſententia fuerit circa Graecorum in diverſis partibus Regni Neapol. ſuperſtitum originem: in qua quaeſtiuncula in Parecbaſi pag. 62. 63. aliquamdiu aeſtuabam. Ac libens in Galatei nunc ſententiam pedibus irem, niſi analogia in nominibus verbiſque inclinandis obſtaret, ut ibi dixiſſe memini.*

Digitized by Google

Lupia fuit ; ſed ex *Sybari Lycia* aut *Lycium* : tum ex *Lycia*, Lupia fuit. Nec enim ante *Lupia* dicta eſt, quam eo colonia ſcripta fuit: qua in dednctione non aliud ei nomen impoſuerunt, quam quod Lyciae vocabulo rectâ regione reſponderet. Ex quo & illud ſuſpicari datur, Graecos, ubi Sybaris nomen cum *Lyciae* vocabulo commutarunt, a prioribus incolis Sybaritanis edoctos fuiſſe, Orientali idiomate non aliam quam λύκυ h. e. *Lupi* notionem nomini *Sybaris* fuiſſe ſubjectam; itaut *Sybaris*, Λυκία, & *Lupia* tria eſſent ab eâdem ferâ beſtiâ derivata ſynonyma, ſono tantum & linguarum divortio inter ſeſe diſcreta.

Quandoquidem autem λύκυ & *Lupi* ſynonymiam vel ii ſciunt, qui nondum aere lavantur; age experiamur, utrum eadem *συνωνυμία* etiam in *Sybari* procedat. Scitum eſt Lupum Hebraice זאב *Zeeb*, ſive contracte *Zeb* vocari. Vſitatum eſt autem ferarum animantium vocabulis addi *Bar*, h. e. *Agri* ſive *Saltûs* aut *Sylvae*. In Paraphraſi Chald. Pſalmi L. 10. *Thor bar* eſt *Taurus ſaltuum* ſive taurus ſylveſtris, de quo ibid. ſubjicitur: *Qui depaſcit unoquoque die montes mille*. Pari ratione *Zeb-bar* ſive (lenita ſcil. τῦ Z pronuntiatione) *Sebbar* erit *lupus ſaltuum*. Tyrrhenis autem (qui aevo antiquiſſimo tota Italia dominabantur) nulla amicior vocalis quam V fuit. Itaque ex *Sebar* fecere Συβαρ, *Sybar*.

Cetera vocabulo addita ad Graecae terminationis modulum pertinent.

Ac me quidem de Pauſaniae loco cura adhuc non levis angit: quem mirâbile eſt de *Sybari Lupiaque* mentionem feciſſe nominatim, interim autem Λυκιανὺς, qui inter utrorumque tempus interjecti fuerunt, involviſſe turpi ſilentio.

Prior illa reſponſio ſit, eaque ſimpliciſſima: Pauſaniam dum in locis omnibus ſingula curioſe rimaretur, theſaurum illum, quem paucis deſcribit, ideo Sybaritis tribuiſſe, quod in theſauri epigrammate illum non aliis quam *Sybaritis* vindicatam reperiſſet. Cumque ſcitatus eſſet, cujuſnam populi tunc temporis ille theſaurus eſſet (nec enim, credo, alios ipſe *Sybaritas* norat, quam illos a Crotoniatis deletos, de quibus Collect. ſuperiore dictum) reſponſum illi fuiſſe neceſſe eſt, hos a ſuperiorib. fuiſſe diverſos, nec plane alios quam illos intelligi, qui tunc temporis mutato nomine *Lupienſes* dicerentur. Nec ultra percontandi cura fuit; aut ſiquod aliud de Λυκιανοῖς reſponſum abſtulit, id ſcriptor mire conciſus, compendiſacturus reticuit. Atque hinc de antiquitate theſauri illius judicare licet; dedicatus enim fuit antequam mutato nomine *Lyciani* dicerentur.

Quamquam ne illud quidem neceſſe eſt, *Sybaritarum* nomen deſiviſſe, ex quo *Lyciani* extiterunt. Nam profecto magnam partem urbium Magnae Graeciae ita Graeci ſuis irruptionibus tenuerunt, ut eaſdem cum antiquioribus incolis

ſedes

men haberet, Plinius docet; ac mihi illa ipſa creditur, quae nunc *Torre di S. Cataldo* dicitur, ad quam ab *Lecce* ad mare breviſſimum iter eſt. Hoc prius commodum Lupiae fuit.

At alterum, quod ei & dignitatem maximam & utilitatem afferebat, fuit portus ille, qui ad Hydruntem erat. Hunc portum (unde omnium breviſſimum in Graeciam fuiſſe trajectum, Plinius III. 11. docet) non ipſius Hydrunti gratia (quod Strabo πολίχνιον, *oppidulum* vocat) ſed in *Lycii* (poſtea *Lupiae*) urbis maximae commodum fuiſſe ab uſque temporibus remotiſſimis comparatum, tam certum habeo, quam quod certiſſimum. Etiam nono ſaeculo Guido Ravennas ſic de eo loquitur, ut eum *portum Lyceae* ſuae h. e. hodierni *Lecce* vocet. Locum integrum ſup. Adnot. 53. adſcripſi, ubi & verba, quae huc pertinent, quod mira viderentur, tunc παρατέθεικα. Ea nunc iterum recito: *Ab hac* (Licêa) *uſque Hydruntum* (*quae* Hydrus *in littore, & portu ejuſdem Liceae* ſita eſt) *triginta fere milliaria ſupputantur*. Vides hinc, quidnam ex veterum libris, quos amiſimus, Ravennas didicerit, portum Lycienſem illum ipſum fuiſſe, qui ad *Hydruntem* fuit. Tam longe, inquis? Ita ſane: nam ex Strabone & aliis alicubi oſtendi, claris plurimis urbibus fuiſſe portus multo remotiores. Ergo *Lyciani* primitus ſibi opportuniſſimo in loco ad importandas exportandaſque merces portum delegere, idque multo ante quam urbs *Hydrus* extaret. Nam *Hydrus* initio portûs ipſius nomen proprium fuit. Scylax in Periplo: Τάρας καὶ λιμὴν Ὕδρυς ἐπὶ τῷ τῦ Ἀδρίυ .. ϛόματι, *Tarentum, & portus* (cui nomen) *Hydrus in Hadriae .. oſtio*: unde & Mela (VIII) forſitan corrigendus. *Hydrus* igitur initio *Sybaritani* ſive *Lyciani* portus nomen fuit: poſtea cum multa circa eum portum habitatio coaluiſſet; qui antea vicus, poſt urbecula ejuſdem nominis evaſit. Ac multa ſane de Guidonis vere aureo loco dixi. Tamen alia reſtant, quae, ne cieam faſtidioſis nauſeam, in imam (IX) oram reſervo.

(VIII) *Mela II. 4.* Lupiae, Hydrus mons, tum Sallentini campi. *Jampridem duo monoſyllaba* (mons, tum) *ſuſpicionem doctis injecerunt. Eorum loco Pintianus ſubſtituit* Soletum: *Olivarius ita:* Hydruntum (*ſyllabis tribus, ut illud* Tum *includeret*) Sallentini: *Ciacconius:* Hydrus, mox Sallentini.

Inter has optimas conjecturas huic alteri locus eſſe poſſit, ut ex (Moos tum) *fiat* portus. *Videtur enim Scylacis illud* λιμὴν ὕδρυς (portus Hydrus) *exſcribere voluiſſe.*

(IX) *Aut toto caelo aberro, aut hoc totum quod in Guidone uncis concluſeram, id ille apud antiquos, quibus nunc caremus, invenerat. Quid enim? Guidonis aevo ex tota Licêa nihil niſi cadaver informe ſupererat. Quonam igitur pacto ſuſpicari potuiſſet, portum illum qui Hydrunti viſebatur, eſſe* Licêae *peculiarem, niſi hoc in auctoribus vetuſtis legiſſet? Hoc quidem in antiquis reperit. Sicuti quod* Licêa (Λικαια) *illa, de qua auctores a Guidone lecti loquebantur, alia non eſſet a* Lypia *ſaeculi Gregoriani, id facile ex Graecis accolis didiciſſe videtur. Vides igitur, quo pacto quae paullo ante* Lupia *ſive* Lypia *dicebatur, ea mutato nomine* Licêa *duce Guidone appellitari coeperit: qui etiam viciſſim* Lupiae (*quam ipſe olim fuiſſe maritimam crederet*) *nomen ab hodierno* Lecce *ad Callipolim perverſe tranſtulit.*

Interim veterum tabulariorum praefectos rogo, uti de ſcrutando Ravennatis Guidonis opere geographico ſatagant, plurima eruditos docturo, ſi quidem cum cura legatur.

ſedes incolerent : id quod de Paeſtanis ac Poſidoniatis Collect. I. vidimus; atque exempla alia ejusdemmodi taceo. Etſi vero diverſa utrorumque inſtituta eſſent, linguaeque diverſae, tamen (ſive junctim intra murum eumdem, ſive diſcretis moenibus, ſed juxta poſiti, viverent, ut de Paeſto dixi, & ut de Emporiis refert Livius) urbem videbantur eamd. tenere, quia etſi diſcreris nominib. tamen utriq. idem linguae ſuae intellectu notarent. Ita factum, ut ubi Graeci *Sybarim* inſederunt, eumque Sybaritta ſive permixte, ſive juxta habitare ſuſtinuarunt; non aliud ſe nuncuparint, quam Λυκιχοὺς, quod eandem *Lupinam* notionem illi *Sybaris* nomini ſubeſſe Orientali dialecto intellexiſſent. Ac forſitan hinc irruptionis Lyciorum, cum hi maris imperio pollerent, in Italiam veterem factae, fundataeque ibi coloniae (de qua cap. I. egi) orta oarratio fuerit. Incredibile enim dictu eſt, quantopere vaniſſimae Grajorum gentis hiſtorias in antiquiſſimis rebus ſuſpectas habeam. Hoc unum moneo, ſi quidem Λυκιχοὶ a Lyciis, in Italiam exleenſionem facientibus, conditi fuerunt; tunc non καθ' ἑρμηνείαν prioris nominis (praeſertim quia vox *Sybaris* aliorſum accipi poterat) dicti *Lyciani* fuere, ſed a conditoribus Lyciis. Contra ſi *Lycianum* nomen mera eſt *Sybareos* interpretatio (ſicuti & *Lyciae* fuit interpretatio, *Lupia*) tum illa de Lycianorum κατεθέλτει narratio commentum fuerit.

Interim Pauſaniae narratio, quam ſupra adſcripſi, urbi Lycienſi, etiam nunc clariſſimae, eximium decus addit, dum urbibus vetuſtiſſimis & potentiſſimis (63) a quibus theſauros Olympiae dedicatos Pauſanias deſcribit, *Sybarim* parem facit: quae poſtea mutatis nominibus prius Λυκεία, tum *Lupia*, ac poſtremo iterum *Lycea*, aut *Lycium* vocata fuit.

CAPVT V.

Difficultati occurritur ex eo petitae, quod hodiernum Lecoe mediterraneum ſit, vetus vero Lupia maritima fuerit.

In Lycienſes hodiernos, qui & iidem ac Lupienſes, tria illa conveniunt, cur ſint Λυκιχοὶ veteres in nummo ſcalpti: I. primum ἡ ταυτότης nominis Λυκείας, *Lyciae*, a nono ſaltem ſaeculo, auctore Guidone, reſtituta: II. ταυτότης (*identitas*) ſignificantiae nominum etſi diverſorum antiquo illo more, de quo pluries dictum; quia *Sybaris*, *Lycia*, *Lupia* eodem ſignificatu pollent: III. ταυτότης ſitûs; quia tam veteres Lupienſes (64) quam hodierni Lycienſes medio itinere inter Brundiſium & Hydruntam ſunt.

At obeſt, inquis, ſitus reſpectu maris, quia Pauſanias Sybarim ſive Lupiam maritimam fecit, cum ei portum tribuerit, ac ceteri ab eo ſitu, non (65) diſcrepant: cum contra hodiernum *Lecce* mediterraneum ſit. Atqui fateor, hodiernum *Lecce* maritimum non eſſe: tamen vix eſt ut mediterraneum dici poſſit, quia teſte Vghello ſex paſſuum millibus ab ora ſuperi maris abeſt; quod intervallum Galateus ad quinque admodum millia contraxerat. Adhaec quia in pluribus ſuperi maris locis littora longius in mare, ponto recedente, procurriſſe compertum fuit; fieri poteſt, olim Lyciam minus quam nunc a mari abfuiſſe. Ac poſtremo, ſi nihil aliud, quid impedit, quin aevo ſequiore, deſtructâ (66) vetere ſive Lupia ſive Lycia, novum ejusdem nominis oppidum aedificatum fuerit a mari reductius? Id quod & Capuae (quae etſi diverſo ſitu, adhuc retinet nomen) & tot aliis urbibus accidit.

Verum corrogatis reſponſionibus nihil opus. Quid enim? Ptolemaeum, Plinium, Melam, *Lupiam* in maritimis recenſentes, non moror, quia non exactâ accuratione ea numerant oppida, cum appareat, eorum plura aliquantum intus a mari recedere: at Straboni unice credo, dum *Lupiam* tamquam plane mediterraneam a maritimis aperte diſtinguit his verbis: *Et oppidula quidem ad mare poſita jam dicta ſunt* (ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Ῥωδαῖοί τε εἰσι, καὶ Λυπίαι) *at in mediterraneis Rudiaeque ac Lupiae ſunt*. Quid diſertius? Fateamur ergo tanto ante recte vidiſſe Ant. Galateum, virum ut aevo illo eruditiſſimum, quique Iapygiam aliis melius illuſtravit: cui ſi credimus, *Lecce* quod nunc eſt, in Vetere Lupia eſt omnino quaerendum.

Ergo (ut jam omnia verbis tribus complectar) *Lecce* hodiernum (quod a Graecis aevi medii, reducto vetere nomine *Licea* aut *Lycium* audivit) *Lupiae* ſucceſſerat: quod *Lupiae* nomen adhuc ſub S. Gregorio tuebatur. *Lupia* autem *Lyciae* veteris, de quo nummi loquuntur, loco fuit; ſicuti & vetus Lycia *Sybari* temporum Tyrrhenicorum ſucceſſerat. Ea tria vocabula *Lupi* ſignificatu pollent. Ac nequis ab ea voce faſtidioſus abhorreat, audiat Jacobeum de Benjamin vaticinium, *Benjamin lupus rapax*... Gens *Hirpinorum* tota ab *Hirpo*, qui eorum lingua *lupum* notabat, ita ſe vocari geſtiebat. *Lycia* in Aſiâ (cujus eſt a *Lupo* vocabulum) famam de ſe claram reliquit.

CAP. VI.

De Lupiarum ſive potius Lycianorum conditore ex Capitolino.

Capitolinus in M. Antonino Philoſopho cap. I. genus ejus ita refert: *Cujus familia in originem*

Vuu ginem

(63) Nim. Sicyoniis, Carthaginenſibus, Epidamniis, Cyrenaeis, Selinuntiis, Metapontinis, Megarenſibus, Gelenſibuſque: quibus theſaurum ſuum Sybaritae (qui poſt aevo Pauſaniae *Lupienſes* erant) attiguum habuerunt, uti lib. VI. 19. deſcribitur.

(64) Pauſanias loco cit. Lupiam ait κειμένην Βρεντεσίου τε μεταξὺ καὶ Ὑδροῦντος, *ſitam inter Brundiſium & Hydruntem*.

(65) Veluti, Mela, Plinius, Ptolemaeus: qui tamen ſic in ora recenſent, ut tamen in ea recenſione etiam paullo interioribus oppidis locum fuiſſe appareat.

(66) *Liciae* ſuae calamitates ſatis aperte Guido deſcripſit, dum in theatri tantum & urbis ruderibus fuiſſe tunc habitatum loco ſup. laudato dixit. Adhaec Galateus ubi de Lupiis agit, ita incipit: *Varia urbis fuit fortuna*... Ibi plures diverſis temporibus paſſam everſiones narrat.

ginem recurrens, a Numa probatur ſanguinem ducere, ut Marius (67) *Maximus docet: item a rege Salentino Malennio Daſummi filio, qui Lopias condidit*. Quia vero non potuit unus virtle genus a duobus repetere; Eutropius opportune ita diſtinxit: *Cum ejus origo paterna a Numa Pompilio, materna a Salentino rege penderet*. Materna igitur origo a rege Malennio Daſummi filio. Hoc ex utroque auctore certum. At uter horum Lupias, condidit, Malennius filius an Daſummus pater? Poſterior ſane videtur, tum quia in conſtructione τὸ *Qui* eſt Daſummo proximius, tum etiam quod idem *Daſummus* ob urbis conditae meritum videtur genti (68) Romanae nomen a ſe dediſſe.

At illud *Qui Lopias* (69) h. e. Lupias *condidit* ſane angit. Eſt ne veriſimile tam recentem hunc ſtirpis Antoninianae auctorem fuiſſe, ut *Lupiis* (quarum nomen, uti ſup. innuimus, Gracchanorum eſt temporum, h. e. centeſimi ferme ante Chriſtum anni) non eſſet antiquior? At profecto ſi paterna origo ab Numa fuit, neceſſe eſt & maternam ab aequalibus temporibus adſcitam fuiſſe. Quid ergo niſi πρόληψις eſt; & hoc ſibi voluit? Qui eam urbem, quae poſtea *Lupia* dicta eſt, condidit. Quod ſi quaeras ecquam coloniam Daſummus condiderit (priorem ne, cui *Sybari* nomen, an *Λυκίαν Lyciam* quae Sybari ſucceſſit?) fateor, id me juxta cum ignariſſimis ignorare. Tamen ſi ponamus Daſummum iſtum prope aequalem Numae fuiſſe; facilius eſt ab eo Λυκιχνὰς, quam Sybaritas conditas. Incredibile enim foret, Sybareos initia haud vetuſtiora Numa fuiſſe. Cujus aetate verius eſt Graecos Sybari politos, eam *Lyciam* tranſnominaſſe.

MONITVM I.

Primitivum urbis nomen Lyci[illegible] potius, quam Lycium fuit.

PAG. 519. 520. ac paſſim in toto hoc Collect. V. dixi τῶν Λυκιχνῶν *in nummis ſcalptorum nomen primitivum tam* Λυκία, *quam* Λύκιον *aſſignari poſſe; cum ab utraque forma gentile in* Λυος *exire queat. Et id quidem verum eſt; quia (teſte Stephano in* Ἄγκυρα) *a* Πάριον Παριχνὸς *venit, &* Βοττιάριον Βοττοριχνὸς *&c. Tamen fatendum eſt gentilia in* Λυος *rare aliunde quam a terminatis in* Α *proficiſci. Itaque non dubito quin primitivum urbis hujus fuerit* Λυκία; *ſicuti Guide* Lyceam (*a Gr.* Λυκεία) *vocavit. Nec Romani alia de cauſa* Lupiam *transnominarunt, quam quia vocabulum, que Graeci utebantur, in* Α *finiebatur, a genere muliebri non virile.*

MONITVM II.

De Parrhaſii Sybari & Thurio.

Pluribus in Prodromi locis pollicitus, me in fine daturum Jani Parrhaſii ἀνέκδοτον *ſcriptum* de Sybari, Crathi ac Thurio; *tamen fallere fidem cogor, tum quia Liber hic noſter plus nimio intumuit, tum quod Parrhaſiana illa, quae promiſeram, quamvis ſcatentia gratiis, tamen magnam partem hodie protrita ſunt (ſed ita tamen ut ſint quaedam quae tollere* (70) *poſſis) & aliequi* ἀντιῤῥητικά. *Nam neſcio quem confutandum ſibi ſuſcepit ea ſcriptione: quae quidem in epiſtolae modum incipiens, haud tamen cui ſcripta ſit, ex principio, exve progreſſu liquet.*

Niſi quod, cum is in principio Pauſaniae diem dicat, quod Lupiam *antea dictam fuiſſe* Sybarim *ſcripſerit; non invitus (ut iis, quae modo cap. IV. poſui, inſerviam) ea paucula, quae eo pertinent, inferne* (71) *adſcribam.*

COL-

(67) Hunc Caſaubonus ad Spartiani Hadr. cap. 2. aequalem Alex. Severo, Voſſius de Hiſt. Lat. eidem ſupparem credidit. Etſi in omnium hic manibus erat, videtur tamen eum Ammianus non magni feciſſe. Adhaec Vopiſcus uti *verboſiſſimum* taxat, *quique mythiſtoricis ſe voluminibus implicarit*. Hoc eo dico, uti lector videat, an non iſta de Malennio Daſummi filio inter Marii mythiſtorica ſint ableganda. Etſi re vera Capitolinus hunc in paternae a Numa (eo quo minus a fabula rimoris eſt) non in maternae a Daſummi filio originis teſtimonium advocat.

(68) De Daſumia gente in lapidibus obvia & SCto Daſumiano Caſaubonus ad Capitolinum hic.

(69) In vulgatis editionibus *Lopias* legitur; idque ex ſcriptis expreſſum. Certe in probatiſs. Mſs. Regio & Palatino non aliter legitur, teſte Grutero. *Lopias* item Galateus ex cod. Capitolino attulit. Atq. eam meo judicio lectionem non neceſſe fuit in elegantiſſima Lugdunenſi editione anni 1671. in *Lupias* refingi. Nam certe ab auctoribus antiquiſſimis manaſſe videtur (quippe quibus V in O vertere ita in deliciis fuit quomodo & in vetuſtiſſimis Graecorum nominis O legitur pro OT, uti Συρακοσιων Θυριων &c. Proinde ejuſmodi lectio potuiſſet qualemcumque fidem narrationi conciliare, tamquam a ſcriptoribus vetuſtiſſimis ortae.

(70) Inter ea quae praecipue decerpi merentur, ſunt vetera locorum ejus regionis nomina cum recentibus comparata; nam ὁδῷ πάρεργον plurima tangit vetera Graecor. & Bruttior. loca, eaque diſtinguit vocabulis poſteriotibus. Fuit enim acerrimi judicii vir; cuique tutius quam aliis ſcriptoribus noſtris credas; praeſertim qui in his regionibus majorem vitae partem exegerit, quique Graecos Latinoſque auctores in numerato haberet, & facillimâ eloquentiae venâ flueret. Extant in Biblioth. Carbonariana inter plurima ejus opera magnam partem edita, etiam plura ἀνέκδοτα, & inter cetera Epiſtolarum volumen, quod puto non ſine magno litterariae hiſtoriae emolumento apparitorum, ſicubi de benignas manus obſtetricantes nanciſcatur.

(71) *Pauſaniae de Sybari alterâ locus auxiliari loco Strabonis defenditur.*

Haud longe ab initio ſcriptionis homo noſter poſt deſcriptum Pauſaniae locum illum, quem ſupra cap. IV. recitavi, ſic excipit. *Ex iis apparet, eruditiſſimis quoque ſaeculis, & incolumi Thuriorum civitati propioribus, eos, qui haec* (nim. de ſitu Sybaris Thuriique) *indagaverunt, eruere veritatem conatos, aberraſſe. Nam quomodo quadrat, olim fuiſſe Sybarim, illam quae deinde Lupia fuerit, HODIEQ. SIT LYCIVM?* Pauſaniam nempe refellit: ſed ita ut aperte praeſeferat, tum hodiernum *Lecce* apud ſcriptores proximorum ſaeculorum dictum fuiſſe *Lycium*, tum etiam *Lupiam* ibi certo fuiſſe, ubi hodie *Lycium* dicitur. Vide obiter quantus in his aliud agenti Parrhaſio cum Galateo conſenſus fuerit. Pergit vero idem. *Nam quomodo*, inquit, *quadrat* (ſitus a Pauſania traditus) *cum Sybarim conſtet inter Crathidem Sybarimque fluvios fuiſſe, nec ullus in Lupiae finibus amnis exſtet?* Hactenus Janus noſter.

At

Digitized by Google

COLLECTANEVM VI.

DE CAVLONIA VRBE ANTIQVISSIMA.

Ad Prodromi pag. 30. num. 4.

STrabo itemque Stephanus in Καυλωνία tradiderunt, huic urbi primitus ΑΥΛΩΝΟΣ fuiſſe nomen, deinde addito K, in *Kaulonem* ſive *Cauloniam* (72) fuiſſe mutatum. Fabulae: ex eo haud dubie ortae, quod Ἀυλῶνος vox ſuo apud Graecos ſignificatu pollet, Καυλὼν nullo: adhaec quod Αυλὼν nota vox in geographis eſſet, pluribus locis communis. Ac ne multa: exſtant hujus urbis nummi ſane quam vetuſtiſſimi litteris tam antiquis, ut Tyrrhenicae videantur; & tamen omnes τὸ K ſuo nomini praefigunt. Verum quid moror? ſollemne hoc Graecis fuit, ut barbarica nomina, quae non intelligerent, nec poſſent ſibi arrogare, pauxillum detorquerent, quantum ſatis eſſet, ut Graeci juris evaderent. Hinc quia KAVA (nam primitus monoſyllabum fuit; ſicuti in nummis ſcalpitur) Graece nihil ſonabat; dempto K & addita Graeca terminatione, fecere Αυλὼν, quod *vallem* ſignificat. Verum cum nec in nummis iſtud Ἀυλὼν appareret, nec ſcriptores ab uſitata vulgi pronuntiatione recedere ſuſtinerent; excogitavere fabellam, qua commenti ſunt, antiquiſſimis hominum iſtud Αυλῶνος nomen fuiſſe uſurpatum, quod poſtea tamen in Καυλῶνα tranſierit. Quod & imperitis perſuaſerunt. At interea in remotiſſimae antiquitatis nummis KAVA aut AVAK Tyrrhenicâ ſcriptione ſcalptum id nomen viſitur; ut ſi quid de Aulone poſtea narratum fuit, id unice ad Graeculorum fraudem ſit referendum.

Cum autem in antiquiſſimis quibuſque nummis quadrilitterum ſit id nomen; ex eo conſtat id fuiſſe antiquitus monoſyllabum, nec olim id nomen per caſus fuiſſe inclinatum, ſed ἄκλιτο more Orientalium ac Tyrrhenorum.

Nunc porro videamus, ecqua notio vocis hujus antiquitus fuerit. Non alia ſane quam quae apud Orientales eſt; ad quorum linguam haec vox omnino eſt referenda. Sollemne hoc Syris omnibus ac Phoenicibus erat, imo & Tyrrhenis (de quo vide Tyrrhenica noſtra ſexcentis locis) ut Hebraicum O longum in diphthongum AV reſolverent. Itaque quod in AVDIO & in AVRIS (quae erant ex אזן *Ozen* (73) Hebraico) & aliis ψαμμακοσίοις Tyrrheni fecerant, hoc idem in hoc vocabulo ſunt moliti, quippe qui ex קול *Kol* Hebraico ita fecere huic urbi nomen, ut illud in KAYA *Kaul* reſolverent.

Atqui KOL Hebraeis (ut & KAVL ceteris filiis Orientis) primario *Vocem* ſignificat, at deinde κατ' ἐξοχὴν (*per excellentiam*) *tonitrui vocem*, quippe omnium vehementiſſimam. Legatur Pſalmus XXVIII. (Heb. 29.) in quo pluries *Vox Dei* (nam Hebraeis familiare eſt *Dei* vocabulum addere rebus in ſuo genere maximis; ſicuti *Montes Dei* & *Cedri Dei* ſunt maximae proceritatis) *Vox*, inquam, *Dei* non aliud quam tonitruum notat. Ergo Cauloniae noſtrae conditores, ſive quia Jovis Tonantis cultui perdite addicti erant ſive quod pars illa littoris, in qua oppidum aedificarunt, crebris tonitruis infeſtaretur, ſive totum hoc ad auſpicia tonitrualis (74) pertinuit; utut eſt, urbi ſuae nomen KAVA (*Caul*) h. e. *vocis* ſive *tonitrui* impoſuerunt. Id nomen poſtea Graeci qui eamdem urbem incoluerunt, ſua ter-

Vuu 2 mi-

At quanti acuminis fuiſſet intelligere, duas antiquitus fuiſſe Sybares (ſicuti duae Pandoſiae fuere in his locis, totque aliae urbes binae ac prope centenae fuerunt) unam ſcil. inter Crathidem Sybarimque amnes, alteram, quae poſtea Lupia. Omnino grave eſt Pauſaniam, qui ſcriptores ante ſe legerit, adhaec Italiam luſtraverit, Theſaurum Sybaritarum Olympiae viderit, craſſiſſimi erroris arguere.

Sed recte eſt, quod auctori tanto in ſummo exiſtimationis diſcrimine Strabo in ſubſidium accurrit. Qui lib. VI. pag. 264. cum varias de Siritide narrationes cumularet, hanc etiam affert. Τινὲς δὲ καὶ Ῥοδίων κτίσμα φασὶ καὶ Σιρῖτιν, καὶ τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν. *Quidam tum Siritidem, tum & Sybarim, quae ad Teuthrantem, Rhodiorum colonias faciunt.* Quae non eo attuli, quo pugnem, Rhodios ſive Siritin ſive hanc alteram Sybarim condidiſſe, cum a filiis Orientis primitus frequentatam utramque alibi adſtruxerim. Verum hoc tantum contendo, pro confeſſo a Strabone habitum, praeter Sybarim illam, quae inter Crathim Sybarimque fuerat, exſtitiſſe olim alteram ad Teuthrantem amniculum. Fluviolum vocavi, quia in propinquo Lupiae nullum olim flumen: ſed ibidem nemo vetat amniculum aliquem fluere potuiſſe; nam parva fluenta nuſquam deerant, quae & interdum venâ deficiente ſiccantur. Ac ſane Teuthras Strabonis tam pauper aquae fuit, quam illa ejuſd. nominis aquarum conceptio in Baiano littore, cujus unus Propertius meminit lib. I. El. XI. v. XI.

Aut teneat clauſam tenui Teuthrantis in unda
Alternae facilis cedere lympha manu.

(72) Haec de qua loquimur, urbs Magnae Graeciae fuit prope Locros, inter Sagram amnem & Cocintum promontorium, quae jam inde a Dionyſii Siculorum tyranni tempore exciſa dicitur.

(73) Dixi ex *Ozen* (quod Hebraeis *Aurem* ſignificat) veniſſe tum verbum *Audio*, tum etiam nomen *Auris*. Quo id pacto? In *Ozen* vocalem longam (quam Hebraei *Cholem* vocant) Syri, Phoenices, Tyrrheni in diphthongum AY reſolvere in deliciis habuerunt. Adhaec in Hebraicis vocabulis Chaldaei Syrique litteram Z in D vertunt. En igitur ut ex Hebraici nominis *Ozen* primoribus duabus litteris OZ ortum ſit AVD, ac Latina terminatione addita, *Audio*.

At *Auris* unde fluxit? quia nim. hoc Etruſcis (Rhotaciſmi amantiſſimis) perpetuum fuit, ut D in R verterent (ut in Tyrrhenicis copioſe non uno loco demonſtravi) quocirca *Auris* pro *Audis* (hoc vero pro *Auzis* fuerat) uſurparunt: quod Latini poſtmodum a Tyrrhenis didicerunt.

(74) Veluti ſi in aratro circumducendo laevum intonuiſſet; tum & proſperum id habitum, & urbi KAYA h. e. *tonitrui* nomen ex eo quod accidit, inditum.

Digitized by Google

minatione donarunt, & ſive Καυλῶνα ſive Καυλωνίαν appellarunt. Ac ſero tandem exorti fuere, qui barbarico offenſi vocabulo, commenti ſunt, antea fuiſſe huic oppido Αὐλῶνι nomen, idemque poſtmodum in Καυλῶνα mutatum. At bene eſt quod hujuſmodi Graecorum fabulas detexi plurimas in Tyrrhenicis, ut in *Caere* (quod voluere ex Χαῖρε detortum) ut alibi dictum fuit, & in aliis quamplurimis, quae libens omitto.

Ceterum quae dixi hactenus, iis tantum mira videbuntur, quibus nondum innotuit, ethnicam theologiam, tota quanta eſt, ex Hebraica doctrina (ſed tamen interpolata) fluxiſſe, atque in primis totum Jovis Tonantis cultum ex *Jovae* (ſic enim Deum verum Hebraei vocabant) *Tonantis* doctrina profectum. Siquando legetur noſtra de *Jove Fiazzo* Diatriba (quam alibi dabimus) ſatis ſcio, me nulli mortalium non perſuaſurum.

His jam accedat quod in omnibus ferme Cauloniatarum nummis Juppiter (75) imberbis, & quidem ſtans & fulmina jaculans exſtet. Videantur nummi Cauloniae in Joann. de Flore Capuccino, Mayero, Goltzio aliis. Habeo prae ceteris in meis thecis argenteum nummum maximi moduli, ex una parte impreſſum, ex altera cavum & caſſum, litteris Tyrrhenicae indolis exaratum, cum inſcriptione ΛVΛK (*Caul*) i. e. *Vox* ſive *Tonitruum*. Jupiter imberbis fulmina jaculatur. Superne ejusdem Jovis Tonantis pueri itidem icuncula viſitur, haud ſecus fulmina jacientis. Inferne vero Cervae effigies (quae a Cauloniae nummis raro abeſt) cernitur: de qua etiam dicendum eſt aliquid.

Quo enim id ſpectat, niſi ad illud Pſalm. XXVIII. (Hebr. 29.) *Vox Domini praeparantis cervos?* Quod Hebraice eſt, *Kol* ſive *Kaul Jovae obſtetricat Cervas*. Quod omnes de eo interpretantur, quod tonitrua ciere partus cervarum credita fuerint. Atqui poteſtne aliquid afferri certius quo ſignificetur, quid illi primi ex ſtirpe Orientali Kaulonia conditores in imponendo huic urbi nomine ſpectaverint? Ac ſane non caret res iſta miraculo, quod in hoc nummo Kauloniatarum (quem vide in Tab. num. VII.) totus ille ſupra ſcriptus Pſalmi verſiculus partim legitur, partim ad vivum exhibetur. Verſiculus, uti dixi, Hebraice ſic habet: *Vox Jovae obſtetricat cervas*. Atqui in pictura numiſmatis tantumdem ne ſyllaba minus eſt. Nam τὸ KAVL, quod legitur, idem quod VOX. Deinde τὸ IOVAE (i. e. veri Dei nomen) per Jovis jaculatoris figuram expreſſerunt. Poſtremo illud *Obſtetricat cervas*, per cervam retro reſpicientem deſignatur: quae concuſſa tonitruis, retro ſe vertens, uteri verminationibus ſeſe angi ſignificat. Niſi quod illud fortaſſis huic commentationi incommodat, quod cervorum ſequior ſexus cornibus careat: at contra in hoc, quem exhibet Tabula, & in aliis Cauloniatarum nummis capita cernuntur cornigera, ut poſſint videri mares. Verum deeſt id quod mares diſtinguit; & cur cornua non obſtent, in ima (76) pagella oſtenditur.

Ex hactenus dictis, liquet hoc etiam, nim. primos Caulonis conditores non fuiſſe Achaeos (quod Graeci narrant) ſed Phoenices: qui poſtea vocati Tyrrheni, tota Italia dominabantur. At cum poſtea ab vicinis urbibus Crotone, & aliquot aliis, quas Achaei tenebant, capi, opinor, Caulonem contigiſſet; hinc Achaei pro Caulonis conditoribus falſo habiti ſunt; & Caulon vulgo a Graecis hiſtoricis Ἀχαιῶν κτίσμα (*Achaeorum fundatio*) dici coepit: qui tamen potius primis ex oriente conditoribus diu poſtea ſucceſſerunt.

COLLECTANEVM VII.

DE NVMMO SINGVLARI HADRIAE PICENTIS.

Ad Prodrom. pag. 35. num. 1. & pag. 40. num. 8.

NVmmus in meis eſt locellis admodum detrita effigie, niſi quod litterae paucis exceptis ſunt ſatis conſpicuae. Atque id numiſma,

(75) Jupiter Λυκαῖος exhibebatur imberbis. *Lycaei Jovis* cultum in Cyrenaicae colle quodam fuiſſe, qui ob id Διὸς Λυκαίου ὄχθος vocabatur, ſup. Collect. V. p. 520. ex Herodoto adnotavi: hunc vero imberbem fuiſſe pag. 519. in fine col. 2. itemque Adn. 50. ex nummo Lycianorum oſtendi.

(76) *De cornibus ſequioris cervini ſexus.*

Cervam carere cornibus, primus, quod ſciam, Ariſtoteles monuit: qui in Poet. Sophoclem reprehendit, quod ei cornua tribuerit. Similia peccaverant Pindarus, Anacreon apud Bochartum, Euripides: imo & poſt Ariſtotelis accurationem Apollodorus, Q. Smyrnaeus, Val. Flaccus hoc idem offenderunt. Mitto hujus generis plura, cum ſatis ſit cum Cauloniatarum nummis nummum Saloninae (apud Spanhemium tom. 1. p. 204.) conferre, in quo cerva exhibetur cornigera. Quod eo mirabilius quod ſub Gallieno (cujus uxor Salonina) notiſſimum eſſe debuit, Romae praeſertim, cervas defici cornibus: non item temporibus remotiſſimis Cauloniatarum, ibi praeſertim degentium, ubi nulli cervorum greges, niſi forte illuc generaturi extrinſecus importentur. Tametſi cervas cornutas raras quidem ſed non irrepertas, vel his ultimis temporibus eſſe, ibid. Spanhemius ex Gunthero, ex Jul. Scaligero, & ex Morhofio docet.

Quod modo de Saloninae nummo ex Spanhemio notavi, id enervatur a Franc. Redio in longiſſ. illa ad Kircherum epiſtola pag. 58. At idem viciſſim pag. 56. tres nummos affert a diverſis urbibus aevo Caeſarum percuſſos: in quibus cervae cornutae apparent. Quo minus mirandum, in his vetuſtiſſimis Cauloniae nummis cervas (ac vere cervas, id quod ex ſcalptura proditur) armari cornibus.

Verum ne plura: cum nihil facilius hiſtoriae animalium inſciis, morantibuſque in iis regionibus, in quibus non gignitur cervinum genus (ſicuti in Magna Graecia non gignebatur) nihil inquam facilius, quam generi univerſo cervino, etiam femellis, cornua ramoſa tribuere, idque maxime ante accuratam Ariſtotelis aliorumq. ſeras obſervationes: a quibus haec Cauloniatarum noſtrorum numiſmata immenſo temporum hiatu abſtiterunt.

ma , quia nec in ullo muſeo , nec a quoquam editum aut deſcriptum videre licuit ; pro ſingulari habebimus , donec alicunde aliud prodeat . Ejus typum in Tab. num. IX. contemplari licebit .

C A P V T I.

Nummi deſcriptio. De Jove ſive Ταςίῳ ſive Καςίῳ . Quid illud ATPEYC , *quod in averſa parte legitur .*

In nummi una parte Jupiter nudus in throno conſueto ſedens , dextra fulmen jaculatur : in ambitûs latere laevo ΖΕV . . (nam ultima littera omnino evanuit) in dextro ſive KACIOC ſive YACIOC . Nam primorem litteram modo K eſſe , modo (quia τοῦ K inferior obliqua lineola penitus deleta eſt) litteram plane Pythagoricam eſſe juraveris . Ac plura afferri poſſent quae τὸ (77) Ὑάσιος firment . Verum *Caſii Jovis* celebritas , nummiq. ſolers contemplatio ſecit , ut in hunc inclinatior eſſem : de quo & pauca in (78) ora notavi .

In poſtico vir ignotus barbâ in acutum finitâ ſtat , laevâ poderem fluentem , uti videtur , colligens , dextra vero (quantum ex nummi ſatis detriti conſpectu judicare licet) anguem triſtatum tenens , atque haud ſcio an eumdem vultu converſo incantans : de quo in ima (79) ora viderimus . In dextero latere ſcriptum eſt ATPEYC : quod non tam pro *Atrei* illius , qui Agamemnonem & Menelaum genuit , proprio nomine haberi jubeo , quam pro gentilitio vocabulo : cccujus vero populi , jam ea Ἐθνογράφῳ docebimus .

CA-

(77) Si vera nummi lectio ea ſit , quaſi ſit ſcriptum Ὑάσιος ; ad tam firmandam haec maxime afferri poſſunt . I. Jovis *Pluvii* tritiſſima eſt nomenclatio . Notum eſt Tibullianum illud , *Pluvio ſupplicat herba Jovi* . Nec apud Graecos ullum Jovis frequentius epithetou , quam ὄμβριος . II. At illud magis huc facit , quod ſicuti participium *Tonans* tamquam Jovis nomen proprium apud Latinos atque ac Graecos uſurpatur ; pari ratione participium Ὕων (*Pluens*) abſolute de *Jove* accipiebatur . Lucianus in Dial. Jovis & Ganymedis : *οὐδὲ βωμὸν ἐν τῷ Γαργάρῳ τοῦ Ὕοντος* , *Nec Pluentis* (h. e. Jovis) *aram in Gargaro* . III. Eſt & aliud *Pluvii* apud Graecos vocabulum , quod abſolute de Jove uſurpabatur , quod Heſychio debemus : apud quem ita legitur : Ὕης . Ζεὺς ὄμβριος , h. e. Ὕης idem , quod *Jupiter pluvius* .

Dixeris , iſtud Ὑάσιος non tantum ignotam lexicis eſſe vocem , ſed talem etiam , quae digito patrem ſuum oſtendere nequeat . Nec enim verbum ὑάζω pro *pluo* reperitur , unde fluat Ὑάσιος . Ab ὕας (miſſo quod generis ſequioris eſt) quia in obliquis adſciſcit Δ , fieret ὑάδιος non ὑάσιος . At equidem ajo , videri ab illo Heſychiano Jovis vocabulo Ὕης factum eſſe , aut effici potuiſſe Ὑήσιος : ab hoc vero Dorice (qua dialecto Graeci Italici capiebantur) Ὑάσιος extitiſſe . Haec pro Ὑάσιος (modo ea ſcalptura nummi ſit) dixiſſe ſufficiat . Habes igitur in adverſa nummi parte Jovis tonantis effigiem , itemque Ὑασίῳ h. e. Ὕοντος (*Pluentis*) nomenclaturam , ad putativas hujus oppidi origines alludentem ; quia ut infra ea Stephano oſtendam , Diomedes tempeſtate jactatus , ad hoc littus appulit , ibique coloniam condidit , quam primo αἰθρίαν (ob ſerenitatem appulſu ſuo allatam) vocavit : quae mox *Atria* , corrupto paullatim vocabulo , dicta .

(78) KACIOC *veram eſſe lectionem . Ac ſimul de Jovis Caſii cultu .*

Cur KACIOC potius quam TACIOC legendum eſſe decreverim , ratio prior illa eſt , quod vox Ὑάσιος nuſquam alibi nec in nummis , nec in libris apparet : at KACIOC Jupiter in utriſque celebratiſſimus . Altera ratio eſt , quod cum obliqua lineola inferior τοῦ K in nummo evanuerit , id quod ſuperfuit , litteram Pythagoricam mentiri facile potuit . Cui ſi cornu inferius reſtitueris , illico K redibit .

Jam vero Jupiter Caſius dictus creditur ab ejus templo , quod erat in monte Caſio illo , qui Seleuciae Pieriae imminebat : etſi non deſit , qui Caſium ipſum montem , tamquam ſi Jupiter eſſet , a Seleucenſibus cultum putet . Cui opinioni ſuffragari videtur Trajani nummus , in cujus averſa parte templum tetraſtylon viſitur , cujus in medio lapis ingens cum hac epigraphe : CΕΛΕΤΚΕΩΝ ΠΕΙΕΡΙΑC ς. ΖΕΤC KACIOC . *Seleucenſium Pieriae* (anno) *VI. Iupiter Caſius* . Videntur ergo Seleucenſes templum in urbe ſua erexiſſe *Jovi Caſio* h. e. monti ipſi Caſio , cui Jovis praenomen indiderunt , eumque montem ſub lapidis illius praegrandis effigie exhibuerunt . Titulus Capuae exſtat (in duo diſſectus fragmenta , diverſis locis poſita) in quo ſcribitur IOVI . VESVIO . SAC . Sicuti ergo Veſuvius propter ignes & fulmina , ipſemet Jupiter creditus , ita & *Caſius* aſſiduis fulguribus tonitruiſque infeſtus , pro Jove habitus . Quod Vaillantius (in Num. Graec.) conjicit , *Jovem lapidem jurare* (id Cicero , Gellius aliique uſurparunt) ab Jovis Caſii ſimulacro informi lapideo prodiiſſe , id nolo praeſtare ; maxime cum plurima olim informia ſaxa , Jovi Caſio ſimillima , culta fuerint ; nec enim primitus ſimulacra niſi hoc modo fiebant . Vide quo pacto deus Elagabalus ab Herodiano deſcribatur .

At quantopere Jovis Caſii cultus propagatus fuerit , numiſmata plurimorum populorum oſtendunt , praecipue in nummis Corcyraeorum apud Andr. Marmoram in Hiſt. Corcyrae . Plinius lib. IV. *templum Caſii Jovis* Corcyrae memorat . Niſi quod paſſim in nummis non lapis , ſed Jupiter ſedens conſueto modo , & fulminans , ut in hoc nummo , exhibetur ; & tamen KACIOC inſcribitur : qui potuiſſet etiam Κεραύνιος aut Καταιβάτης inſculpi , quae duo etiam Jovis Caſii ſunt epitheta , ab antiquis ſcriptoribus celebrata .

(79) Si qui dextrâ viri ſtantis tenetur , is anguis criſtatus eſt ; tum facile Marſus ſacerdos erit , anguem incantans , ac veluti *Vmbro* ille , de quo Virg. in VII. 750.

Quin & Marrubia venit de gente ſacerdos,
Fronde ſuper galeam & felici comptus oliva ,
Archippi regis miſſu fortiſſimus Vmbro :
Vipereo generi & graviter ſpirantibus hydris
Spargere qui ſomnos cantuque manuque ſolebat ,
Mulcebatque iras & morſus arte levabat .

Ac certe ſi re vera ſerpens ille ſit ; cum non in ſpiras contortus , ſed in longum porrectus , quaſi ſenſu carens , videatur ; aliquid de Marſicis artibus ſignificationis offert . De Marſorum in talibus facultate videndus Gellius XVI. 11. qua virtute adhuc Marſorum ſacerdotes pollebant ſub Heliogabalo , teſte Lampridio cap. 23. Iidem etiam augurando valebant , ſi Ennio credimus , ex quo affertur :

Non habeo denique nauci Marſium augurem .

Niſi vero *Marſius* ſit viri , non gentis nomen .

Digitized by Google

CAPVT II.

Illud ΑΤΡΕΥC *averſae partis, gentile Hadriae Picentis nomen eſſe. Totus Stephani de Atria duplici locus percurritur, & a pravis explicationibus vindicatur.*

In tota epitome Stephani Ἐθνικογράφου non alibi quam in urbe Atria hoc gentile reperire licuit, ut minime dubium ſit, quin ad Atrianos ſive Hadrianos (quorum ſcriptura (80) varia eſt) hic nummus ſit referendus.

Cum autem duplex in Italia fuerit exſtetque etiamnum Atria, in Venetis una circa Padi oſtia, altera in Piceno; utramne dicemus hoc nummo deſignari? Haud dubie illam, cujus τὸ ἐθνικὸν eſt in Stephano Ἀτρεύς. Quamquam ſi viros eruditos audimus, totus ille a ſummo ad imum Stephani locus de Atria Venetiae eſſet intelligendus. Quos tamen errare non dubito; cum luce clarius ſit Atriam Stephani, a qua Ἀτρεύς (quaſi *Atrenſem* Latine dixeris) deſcendit, eſſe omnino Piceni Atriam ſive Hadriam: illam vero alteram Venetiae Atriam non ignoratam a Stephano fuiſſe, imo in eod. loco deinceps diſcrimin ab illa fuiſſe diſtinctam, a qua Ἀτρεύς proficiſcitur. Quae omnia non niſi producto Stephani univerſo loco demonſtrari neceſſe eſt.

Qui totus hujuſmodi eſt. ἈΤΡΊΑ πόλις Τυῤῥηνίας . . . *ATRIA urbs Tyrrheniae a Diomede condita. Qui poſtquam e tempeſtate, qua mari fuerat jactatus, incolumis evaſiſſet, urbem Aethriam vocavit. Quod nomen deinde a Barbaris corruptum fuit. Eſt quoque alia Boiorum urbs gentis Celticae. Gentile Atrianus, & Atrienſis, & Atriates. Verum primum reliquis praeſtat; forma enim in ANVS deſinens Italis eſt uſitata.* Hactenus Stephani breviator ex interpretatione Berkeliana. Nunc eadem particulatim intueamur.

ἈΤΡΙΑ πόλις Τυῤῥηνίας. Vbi *Tyrrheniam* audis, cave de Tuſcia ad mare Tyrrhenum ſuſpicio ſubeat; nam Etruſci, teſte Livio, aliiſque ſcriptoribus trans citraque Apenninum, & ad utrumque mare totam ferme Italiam olim habitabant. Itaque quidquid Tyrrhenici nominis olim in Italia ſparſum, id omne Τυῤῥηνία vocabatur.

Sequitur: Διομήδους κτίσμα, *a Diomede condita*. Jam hoc primum, de Piceni Atria Ethnicographum loqui, declarat mirifice. Nam cum in vicino Ἄργος Ἵππιον (h. e. *Arpos*) & *Canuſium*, & *Sipuntum* teſte Strabone lib. VI. in Daunia Diomedes fundaverit, & in proximo mari celebres ſint Diomedis inſulae; ſequitur & Atriam illam, quae Diomedis opus apud Stephanum fuit, non procul in Venetia quaerendam, ſed quae proxime in Piceno fuit, eſſe intelligendam.

Διομήδους, inquit, κτίσμα, χειμῶνος πλεύσαντος. Vana eſt Salmaſii correctio, qui ſic margini adlevit, teſte Berkelio, ſort. legendum eſſe πνεύσαντος. Atqui χειμὼν hoc loco non tam ventum aut procellam, quam anni tempeſtatem notat; ſicuti & Latinum *Hyems* utrumque deſignat. Vertes igitur: *A Diomede condita, cum hiberno tempore in id litus enavigaſſet*. Jam ea quae ſtatim ſequuntur, mitto, nim. Diomedem quidem poſtquam illuc incolumis evaſiſſet, urbem vocaſſe *Aethriam* (h. e. *caeli tranquillitatem*) ac deinde id nomen a barbaris ita fuiſſe corruptum, ut pro Αἰθρίαν nuncuparent Ἀτρίαν. Conſueta ſunt iſthaec Graecorum commenta, qui neſcirent, id nomen Tyrrhenicae originationis fuiſſe, ut mihi in Tyrrhenicis copioſe demonſtratum fuit. Et tamen haec ipſa fabula cum nummo cohaeret.

Pergit. Ἔστι καὶ ἄλλη πόλις Βοιῶν, ἔθνους Κελτικοῦ. *Eſt & alia* (cognominis) *urbs Bojorum, gentis Gallicae*. Exclamat porro hic graviſſimus adnotator Stephani Berkelius. *Error*, inquit, *Stephani, vel auctoris ejus, ex quo noſter tranſcripſit, nim. Atriam Bojorum Gallorum ab hac* (de qua Stephanus dicere inceperar) *diverſam fuiſſe. Alia equidem praeter hanc Tyrrhenicam* (& tranſpadanam) *Atria fuit, verum longe a Bojorum finibus in Piceno ſita, ut ſuo loco optime oſtendit Cluverius*. At vide praeconcepta opinio quam virum doctiſſimum tranſverſum egerit in loco expeditiſſimo.

Nam Srephanus ab initio periochae de Hadria ſive Atria Piceni loqui coeperat, quippe ſuo tempore pluribus (81) de cauſis celebriore. Ab hac vero quamnam cognominem urbem diſtingueret, niſi tranſpadanam, revera a Boiis olim habitatam? quam, quia nec Graeci oris eſſet, & illis temporibus ignobilior, non anteſignanam voluit incedere, ſed poſt Picentem loco ſecundo inſeruit; quamvis ceteroqui tranſpadana illa fuerit omnino antiquior. Dixeris, huic Picenti Hadriae non convenire, quod id Stephanus *Tyrrheniae* oppidum fuiſſe tradiderit. Verum Tyrrheniae ambitu, ut ante dixi, civitates omnes Tyrrhenicae continebantur: e quarum numero Hadria iſta initio fuit, quae facile Tranſpadanae ἄποικος initio extitit; etſi poſtea a Graecis hanc fuiſſe occupatam, fabuloſa narratio, quam hic Ethnicogra-

(80) Scriptura quidem diverſa eſt tum in ſpiritu primae vocalis tum in dentali littera. Apud Graecos antiquos tam tranſpadanum, quam Praetutianum oppidum cum ſpiritu leni & T ſcribi ſolet: apud Latinos autem recentes ferme obtinuit, ut illa Venetiae *Atria* ſcribatur, haec altera Piceni *Hadria*.

(81) Temporibus quidem remotiſſimis Atria Venetiae longo intervallo clarior Picente habebatur; imo haec altera illius Venetae, cui cognominis eſt, colonia fuerat. Nec enim Graecos moror, qui hanc a Diomede primum conditam praedicant. Ergo primitus quae in Piceno eſt, Atriae illius Tranſpadanae colonia Tyrrhenica fuerat. At eadem poſtmodum a Graecis inſeſſa (quo duce, quove tempore, infra dicimus) paullatim ſupra metropolim ſuam (quae ſenſim decrevit) mirifice inclaruit: quod vel ex eo quod nummos cuderet, oſtenditur. Vltimis vero temporibus majus huic ornamentum illud acceſſit, quod Caeſar Hadrianus ab hac Picente ſuam originem arceſſeret, & quod ab eadem credatur Hadriatico mari nomen quaeſitum. His poſitis, poterat ne Graecus homo in gentis ſuae laudes effuſus non Graecam hanc illi Atriae Venetorum anteferre, ac priore loco recenſere?

graphus inferit, ahunde declarat, ut & Juſtinus, & nummus hic noſter Graecus. Nam Tranſpadanae illius nummos non niſi Etruſcos habemus, quos in Tyrrhenicis protuli.

Poſtremo haec de nominibus patriis ſubjicit, nummum noſtrum mirifice illuſtrantia. Τὸ ἐθνικὸν ΑΤΡΙΑΝΟΣ καὶ ΑΤΡΕΥΣ καὶ ΑΤΡΙΕΤΗΣ (corrige ex cod. Voſſiano Ἀτριάτης: quod & Cluverius & Salmaſius ante viderant) ἄμεινον δὲ τὸ πρῶτον· συνήθης γὰρ Ἰταλῶν ὁ τύπος, ὁ διὰ τοῦ ΑΝΟΣ. *Gentile, ATRIANVS & ATRENSIS & ATRIATES. Sed primum illud ceteris praeſtat. Nam quae forma in ANVS exit, Italis eſt valde uſitata.* Exemplo ſit Horatius, aliique quibus *Hadriani* vox placuit. Inſtat omnium ſit *Hadriani* Caeſaris nomen ab *Hadria* Picente deductum.

Dici non poteſt quantum huic loco nummulus noſter debeat, ac viciſſim nummo locus. Quis enim iſtud ΑΤΡΕΥC, quod diſertiſſime in ære legitur, pro nomine gentis haberet, quod nemo nuc uſque audiverat; ac non potius ad Agamemnonis & Menelai patrem retuliſſet? Et tamen, nomen iſtud patrium eſſe, non tantum mos iſtiuſmodi nummorum ſuadet (qui quidem numquam nomine gentili carent: niſi forte numiſmata prorſus illitterata ſint ac veluti muta) verum etiam quod nummus noſter hoc ipſum nomen inſcriptum habeat, quod diligentiſſimus Ethnicographus ſuo Lexico intexuit. Ergo quod ad Atriam ſive Hadriam hoc numiſma pertineat, nec prorſus aliam quam quae in Piceni agro Praetutiano adhuc ſpiritum ducit; hoc totum abſque hoc Stephani loco eſſet, ignoraremus.

At viciſſim huic ipſi nummo Stephani textus ſuam ſalutem debet: quem critici emendatores non tantum aliorſum acceperant, ad Atriam Venetiae referentes; ſed & paene corruperant. Jam pridem enim pro ΑΤΡΕΥC Cluverius, Salmaſius atque Berkelius Ἀτριεὺς ſubſtituendum eſſe decreverant, nullum ſecuti codicem, ſed tantum conſuetam in derivandis gentilibus analogiam: quaſi quae ſic fixa fuerit ut non millies inde aberret. Sua ergo Stephano fides conſtat, vel hoc nummo teſte integerrimo. Ergo ſicuti quod ab Heraclea illa, quae in ſinu Tarentino fuit, nomen patrium non aliud quam ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (ad diſcrimen ſcil. aliarum ejuſdem nominis urbium) deducatur, id tum tabulis Heracleoticis a me illuſtratis, tum etiam ejus urbis numiſmatis confirmatur; idem & in Hatria Piceni valet. Ac profecto ſua Ἐθνικὰ Stephanus non tantum ex auctoribus (quod quidem fragmentum Seguiecianum plena manu profert: quos tamen non ſemper accuratos in his nominibus fuiſſe conſtat, quod grammaticam analogiam potius ducem, quam morem incolarum, ſecuti eſſent) ſed ex marmorum, aenearum tabularum, ac numiſmatum monumentis collegiſſe, ex hiſce documentis proditur.

CAP. III.

Quod ATPEYC (ſicuti & ΤΑΡΑΣ) ſingulo num. in nummis inſcribatur, id argumento eſt, non minus ibi conditorem notari quam incolas. Conditor hic alius Atreus, alius Hadrias fuit.

Nec quemquam conturbet illud, quod cum in nummis plerumque gentile nomen gignendi caſu uſurpetur (uti ſunt Ἀδρανῶν, Συρακοσίων, Νεαπολιτῶν) hic recto caſu Ἀτρεὺς legatur. Nam etiam primo caſu in nummis plura leguntur, ut Νεαπολίτης, Τάρας, ΝΩΛΑΙΟΣ (ut in argenteo uno Cl. Comitis Planurae nummo; nam in altero Νωλαίων eſt) & alia quaedam. Quod ſi forte contenderis, τὸ ΤΑΡΑΣ non incolarum, ſed herois alicujus nomen eſſe, qui Tarentum condiderit; tum pari ratione dicemus Hadriae conditum *Atreo* cuipiam eſſe tribuendum. Atqui re vera ſicuti Geneſeos cap. X. eadem plerumque ſunt hominum (quorum genealogiam ibi Legiſlator pertexit) atque gentium ab iis conditarum nomina; idem & apud profanos videtur obtinuiſſe, nim. ut Τάρας, Ἀτρεὺς &c. nomina communia fuerint tum heroibus illis, a quibus urbes fundatas crediderunt, tum & urbibus ipſis, aut etiam interdum urbium illarum incolis.

Imo in hac mihi conjectura valde placeo, putanti virum illum, qui in poſtica nummi parte anguem criſtatum tenet, non alium fuiſſe quam *Atreum* Picentis Atriae fundatorem, in eumque ipſum non minus, quam in incolas, τὸ ΑΤΡΕΥC inſcriptum pertinere; ſicuti in Tarentinorum nummis τὸ ΤΑΡΑΣ ad incolas in commune ſimulque ad fundatorem Tarantem refertur, qui delphino vehens exhibetur. Nec te turbet, quod Stephanus hoc Piceni oppidum non ab alio quam a Diomede conditum narret. Aut enim hoc fefellit ethnicographum, quod is in ea ora colonias plures diſſeminaverit; aut (nequid gravius in Stephanum ſtatuam) utrumque verum eſt: *Atreus* (qui aliis *Atrias*) primus coloniam ex Atria tranſpadana intulit (82) poſtmodum Graecam ſuam Diomedes. Ac re vera ab *Hadria* quodam heroe Picentem Hadriam fuiſſe conditam ex Autothepo & aliis auctoribus Tzetzes ad Lycophronem prodidit, ut inferne (83) oſtendimus.

Ad

(82) Imo, ſi ex vero loquimur, fuerat hoc gentile nomen ejus qui ex Atria tranſpadana coloniam in Picenum intulit: quod gentile nomen ei poſtmodum, uti fit, quaſi κύριον (*proprium*) adhaeſit.

(83) Verba Tzetzae (qui loco *Ionii* maris etymologiam a quodam Ionio Hadriae filio arceſſit) hujuſmodi ſunt. Αὐτόθετος δὲ καὶ ἄλλοι πολλοί φασιν, ὑπὸ Ἰονίου, Ἰλλυριοῦ τὸ γένος, βασιλεύσαντος τῶν τόπων, υἱοῦ Ἀδρίου τοῦ περὶ τοῦτο τὸ πέλαγος κτίσαντος πόλιν τὴν λεγομένην Ἀδρίαν (ἣν Ἀδρίαν ἱστοροῦσί φασιν ὑπὸ Διονυσίου τοῦ πρότερον τυράννου Σικελίας κτισθῆναι). τοῦτο πέλαγος, ὡς ἔφην, ἀπὸ τοῦ Ἰονίου ἐκλήθη. *Autothepus aliique complures auctores ajunt* (mare Ionium) *appellatum ab Ionio fuiſſe natione Illyrio, ejus loci rege, filio Hadriae illius, qui ad hujus maris oram urbem Hadriam condidit (quam alii volunt a Dionyſio ſeniore Siciliae tyranno conditam). Hoc ergo mare, uti dicebam, ab Ionio illo nomen invenit.*

Quae interpoſita vides, ea Scholiaſtes priori narrationi contraria putavit. Atqui utrumque verum

tum

Ad hunc igitur conditorem primum, quem alii *Atreum*, alii *Hadriam* aut *Hadrium* nuucupabant (ſicuti & oppidum ipſum modo cum T, modo cum D ſcribitur) typus poſticae paitis nummi eſt referendus. Et omnino τὸ ΑΤΡΕΤΣ (ſicuti & ΤΑΡΑΣ) conditorem ſimul & oppidanos deſignat.

Qnod vero in antica parte Jupiter ΚΑCΙΟC exhibeatur & inſcribaiur, id ad eam ſabuloſam narrationem periinet, quam Stephauus Diomedi tribuit: qui poſt χειμῶνα nimboſum, in haec demum littora incolumis evaſiſſet. Quod tameu non de Diomede, verum de Atreo (aliter *Hadria*) Autothepus & plures alii apud Tzetzen intelligi jubent; uti mox ex Tzetze & ex Euſtathio docebimus.

C A P V T. IV.

Hadriae Picentis per ſumma capita converſiones.

Ex hactenus dictis, & ex iis quae in Tyrrhenicis originibus de Hadria tranſpadana diſſeruimus, bujus Picentis Hadriae ſumma hiſtoriae capita adumbrari poſſunt. Haec initio ab Hadria tranſpadana colonos accepiſſe haud dubie videtur (unde a Stephauo jure *Tyrrheniae* attributa fuit) eâque gratia nomen idem ſuae metropoleos retinuiſſa. Atque hanc veriſſimam opinionem firmat mirifice Tzetzes ad Lycophronem, ubi auctore Autothepo tradit, Picentem hanc Atriam (ſive uti vocat, *Hadriam*) ab *Hadria* Jonii filio fuiſſe conditam. Hujus ſcholiaſtae & Euſtathii verba jam Adnot. 83. ſubjecimus. Is vero *Hadrias* ex recentiore orthographia ita refictus fuit; nam antiquitus Ἀτρίας (*Atrias*) videtur ſcriptum. Imo ſi nummo noſtro creditur Ατρεὺς antea vocabatur. Nam ΑΤΡΕΥC (is ſcil. qui in numiſmate noſtro ſcalpitur, anguem aut quid aliud dextra tenens) dixi jam ſimul nomen conditoris ejus eſſe, qui ex Atria tranſpadana colonos in Picenum deduxit, ſimulque gentile vocabulum, quo coloni utebantur, Stephauo teſte; ſicuti & in Τάρας obſervavimus. Merito igitur idem Stephanus πόλιν Τυρρηνίας (*urbem Tyrrheniae*) hanc vocavit, quippe Tyrrheniae Tranſpadanae coloniam. Fuerat ergo una Tuſcarum urbium.

At quo tempore cuſum hoc numiſma fuit, jam Hadria Graeci oris evaſerat. Quam pridem vero Graecam coloniam acceperit, fortaſſa quaeras. Tzetzes a Diouyſio Siciliae tyrauno id factum refert. Verba ſcholiaſtae integra Adn. 83. reperies. Verum Stephani auctoritas, qui Διομήδους κτίσμα (*a Diomede conditam*) ſcripſit, haudquaquam eſt aſpernanda; praeſertim cum idem Diomedes plura in hoc littore opera ſua reliquerit. Rem ergo ita componendam puto. Ante Troica tempora jam Atria iſta in Piceno ab Atrianis tranſpadanis condita fuerat. Deinde ſive Diomedes ſive alius poſt Iliaca tempora, dejectis aut ſibi ſubjectis Tuſcis Atriae hujus incolis, Graecos in ejus poſſeſſionem immiſit. Poſtremo Siculus Dionyſius Graecos ſibi devinctos in eamdem deduxit. Prima ergo Atriae fundatio Tyrrhenica antecedat Trojae excidium neceſſe eſt, ſi quidem cum Graeca hiſtoria componenda videatur. Romanam vero coloniam Hadria mature admodum (h. e. anno Vrbis 463. teſte epitome XI. Livianâ) accepit: etſi ſunt qui ſerius id factum ſuſpicantur: de quo in ima (84) pagella.

Ac ne tum quidem, ubi Hadria colonia Romanorum evaſiſſet, a Graecitate deflexit. Quocirca merito ex Trogo Juſtinus lib. XX. ſcripſit: *Hadria quoque, Illyrico mari proxima, quae & Hadriatico mari nomen dedit, Graeca urbs eſt:* quod de altera Tranſpadana nequit intelligi, ut quae numquam Graeca fuit, nec mari Hadriatico nomen a ſe dedit; ſi quidem turbam ſcriptorem ſequimur, paucis exceptis, qui ab *Atria* Veneta ſinùs *Hadriatici* nomen adſciſunt.

Ergo Hadria & tum Graeca erat, quando hunc nummum aetatis (85) incertae percuſſit, & diu etiam poſtea uſque ad id tempus, quo Strabo

urbes

rum eſt; quia Tyrrheni Tranſpadani Atriatae (qui nomine illius Ἀδρίου, h. e. *Hadriae* conditoris veniunt) primi in Picenum ſcripſere coloniam: at poſtea Graeci, pulſis aut in poteſtatem receptis Etruſcis, Graecas illuc colonias non uno tempore deduxerunt.

Tzetzae non diſſimilis Euſtathius ad Dionyſium v. 92. docet: niſi quod Hadriae parentem aliis non *Ionium Illyrium*, ſed *Iaonem Italum* fuiſſe dicit. Τῦ δὲ Ἰάονος . . . ὗιὸς Ἀδρίας ἱςόρηται. *Iaonis . . . filius Hadrias traditur.* Ac ſimul contra Tzetzen *Iaonem* parentem, *Hadriam* filium facit.

(84) *De coloniae Hadrianae a Romanis deductae epocha.*

Si Livii breviatori credimus, Curii Dentati conſulatu h. e. anno Romae CDLXIII. Adriam deductam fuiſſe coloniam neceſſe eſt. Sic enim in Epitoma lib. XI. poſuit: *Curius Dentatus conſul . . . bis in eod. magiſtratu triumphavit. Coloniae deductae ſunt Caſtrum, Sena, Adria.*

At Freiushemius in ejusdem libri ſupplemento poſt harum coloniarum mentionem injectam, ita ſubjicit. *Verum tamen, nondum eo uſque pacatis illis regionibus; magis eſt ut accedam auctoribus aliis, qui coloniarum iſtarum originem ad inferiora tempora retulerunt.* Quam vellem, quos auctores in eo ſeculus ſit, edidiſſet. Illud certum eſt, anno Romae DXLIV. (qui octogeſimus a Dentati conſule fuit (Adriam inter eas colonias octodecim referri, quae proliis auxilia Rom. ſuppeditarunt: de quo Livius XXVII. 10.

Spartianus de Hadriano: *In patria ſua Quinquennalis, & item Hadriae Quinquennalis, quaſi in alia patria* (ut quae erat originis patria) *fuit.*

In Agrariis ſcriptoribus pag. 119. *ex libro Balbi* recenſetur *Adrianus ager:* ſed nihil affertur ejuſinodi, ex quo deductionis ſive unius, ſive plurium, tempora dignoſci queant.

(85) *De aetate & fabrica numiſmatis hujus.*

Sibilantis elementi formam ſi inſpicimus; cum numquam in arcus Scythici modum, ſed ſemper lunatum in nummo conſpiciatur; videbatur is nummus ad priorum Caeſarum tempora referendus. Verum jam dudum ab eruditis viris animadverſum fuit, *Sigma* lunatum in vetuſtis etiam monumentis occurrere. Omitto quod ultimis temporibus non tantum *Sigma* verum & vocalis ſecunda lunata fiebat. At in hoc nummo ea vocalis perſcribitur more antiquo E. Et ceterae quoque litterae ſe ſatis antiquas produnt, cum ſint inaequales ac non ſatis graphice expreſſae.

urbes Italiae Graecanicas ἐκβεβαρβαρῶσθαι conqueritur. At aetatem Pompeii Trogi (ex quo Juſtinus modo eit.) haud dubie nummus hic anteceſſit. Haec babui de Hadria Praetutiana, deque ejus nummo ſingulari dicere. Gratulor Atrenſibus noſtris tantam antiquitatem, quae tranſcendit Iliaca tempora.

COLLECTANEVM IIX.

NVMMI QVIDAM PER SATVRAM EXPOSITI.

SVperiora Collectanea ſeptem jam leviter ante adumbraveram, quam Tabularum Heraclienſium explicationi manum admoverem: quae quidem Collectanea tunc mihi putabam quam breviſſima proceſſura. Vel ſic tamen ſpiſſa ſupra modum fuerunt. Quocirca hoc mihi nunc unum generis hujus reſervo, ut alia pauca numiſmata ſive rara ſive inedita, ut quaeque ſub manum venerunt, cum lectore communicem.

I. ΚΑΙΛΙΝΩΝ. Chorum agat nummus ille apud me, qui ex una parte Palladis galeatae caput, ex altera eamdem armatam ac ſtantem offerens, ΚΑΙΛΙΝΩΝ inſcribitur. Quamquam vero is ineditus dici nequit, utpote a Cl. Haymio t. 2. Theſ. Brit. pag. 121. ante paucos annos evulgatus; tamen idem eum nummum a Graecia Magna exſulem actum, in Venetos uſque amandavit, & quidem fretus auctoritate Plinii ſcribentis: ex *Venetis Atina & Caelina:* itemque teſtimonio marmoris ibi reperti, in quo tamen CILINENSES eſt, non *Caelin.* cum bivocali, ut in nummo. Quare danda eſt opera ut idem nummus a Venetia (in qua nullum unquam Graecitatis veſtigium) Graeciae Magnae, urbiq. ſuae in qua cuſus fuit, poſtliminio reſtituatur. Ad veterem enim Calabriam prorſus pertinet, ſi Libello Frontini de Coloniis credimus pag. 127. ubi (ſub lemmate: *Civitates provinciae Calabriae*) recenſentur agri ſequentes: *Botontinus*, *CAELINVS* (ager ſcil. *Caelinorum* noſtri numiſmatis) *Genuſinus*, *Ignatinus*, *Lyppienſis*, ac deinceps uſque ad *Hydruntinum*. Ergo ſitus, ut hinc apparet, *Caelinorum* fuit inter Butuntum, interque *Lupiam* h. e. hodiernum *Lecce*. Habes de ſitu Caelinorum noſtrorum. At ſcire intereſt, quo pacto urbs ipſa recto caſu efferretur. Haud dubie CAELIVM (Καίλιον) ut ex Plinio diſcimus III. 11. Niſi quod prave in Plinianis editionibus per diphthongum OE ſcribitur, COELIVM. Sed non eſt dubium quin ex nummo noſtro & ex Frontino reſcribendum ſit in Plinio CAELIVM. Ordo autem oppidorum in Plinio eſt hujuſmodi: *Baleſium* (fortaſſe ſit Melae *Valetium* al. *Valentium*) *Caelium*, *Brundiſium*. Ita ut Hydruntem verſus eunti prius *Caelium*, deinde *Brundiſium* olim occurrerit: a quo Brundiſio *Lupia* ſive *Lecce* non longiſſime aberat. Vides, ut in poſitu *Caelinorum* hujus noſtri numiſmatis pulchre Plinio cum Frontino conveniat. Vtrum vero Strabonis & Ptolemaei Κέλια, *Celia* (ſine diphthongo ſcripta: ſed eadem nunc ex nummo reſtituitur) ad Plinianum *Caelium* ſit reducenda, alii viderint. Ectypon nummi hujus non attuli, quippe cum Haymii Theſaurus Brit. teratur omnium manibus.

II. MAN. h. e. Μανδυρίνων. Aereus nummus eſt in Iuculis meis, nec uſquam alibi, quod ſciam viſus: cujus effigiem (nim. in adverſa parte *Apollinem*, in averſa *Leaenam*, inferne vero MAN) in Tab. habes num. X. Sed aegre eſt, quod illae tres litterae MAN, quia Graecis cum Latio communes, dubium relinquant, Graecumne numiſma an Latinum ſit. Verum non dubito Graeca elementa eſſe, imo & ad Graecos Magnos pertinere. Neque id tam ex ea cauſa, quod in hiſce partibus numiſma repertum (nam id leve eſſet) quam quia ſyllaba MAN nec *Mantineae* (quorum nomen in nummis integrum exprimitur) nec alii facile convenire poſſit, quam *Manduriae* ſive *Manduriis*, Graeco in Salentinis oppido in Liviana hiſtoria celebrato, quod hodie, ſi Leandro credimus, *Caſal nuovo* vocatur. Ejus oppidi genus non tantum muliebre, ſed etiam neutrum fuit. Stephanus: Μανδύριον . . . *Mandyrium* oppidum eſt Iapygiae (ὁ πολίτης Μανδυρῖνος) *cujus oppidanus Mandyrinus* (ſiva Mandurinus) *ut Leontinus:* quod eſt a *Leontium*. Cur autem unâ ſyllabâ in nummo ſcribatur, ſciendum eſt, id uſitatum fuiſſe in Italica Graecia. Sic Brundiſini BRVN, Cauloniatae, ΚΑΥΛ, Crotoniatae ΚΡΟ, Metapontini ΜΕ, Heraclienſes ΗΡ, Paeſtani PAIS in moneta inſcribebantur. Huic oppido a Phoenicibus ſeu Tyrrhenis incolis, hoc nomen inditum. Nam cum nihil Graece, nihil Latine ſignificet, Orientali vero tantum idiomate ſuas ſignificationes prodat; a Tyrrhenis impoſitum oportuit. Apud Chaldaeos Syroſque eſt Verbum *Medar*, quod in ſuis derivatis notionem loci declivis habet. Ex quo poteſt intelligi Iapygas oppido a ſe in montanis condito ejus, quam dixi, ſignificationis vocabulum impoſuiſſe. Ectypon noſtri numiſmatis in Tab. num. IX. habes.

III. Addideram huc etiam tertium, ut puto, ineditum nummum, qui ad coloniam illam Siritanam quae ΤΑΡΑΝτίνων inſcribebatur, pertinere

Poſtremo *Zeta* hoc modo Ⲝ fit, quod aut antiquioris aetatis eſt, aut eiterioris qua revocatum.

At nihil magis antiquitatem redolet, quam craſſior nummi ſcalptura. Jove hoc noſtro nihil ſane rudius atque ineptius fingi poteſt: niſi forte excipias, artificem illiuſmet ſigni (quod Hadriae in Jovis Caſii fano colebatur) vaſtitatem expreſſiſſe. In averſa parte caput viri ſtantis eod. morbo laborat.

Verum non poteſt nummus non antiquiſſimus eſſe. Nam coloniae (niſi quae tantum Latino jure uterentur) in Italia monetam non ſignabant. Municipia etiam, poſtquam civitate donata lege Julia fuerunt, a ferienda moneta deſtiterunt; ita ut hic nummus non poſſit non eſſe Julia lege antiquior. Ac ne multa: nummum ſi inſpicias, diu ante Juliae tempora percuſſum ipſe ſe fatebitur.

mihi viſus : quemque in Tab. num. X. euhibui. Verum ejus euplicationem infra mox in Addendis ad pag. 27. reperies. Ac poſſem, ſi paullo curatius loculos eueuterem, & alios nummos aliquot adjungere novos huc pertinentes: praeſertim peregrinos aliquos (quorum in ima ora (86) ad guſtum duos treſve exponam) ſed cepit me jam viae longae taedium.

(86) *De Calatinorum, Hyrinorum, Larinatium nummis peregrinae ſcripturae.*

I. Dum eaſu meos populorum nummos inſpicio, unum reperi aereum eisdem charaćterum formis inſcriptum, quibus Campana moneta, cujus in Tyrrhenicis plura exempla monſtravi: quos quidem nummos generali vocabulo Tyrrhenos, peculiari Oſcos vocaveris. Hic ea udverſa parte Jovis caput ſenile oſtendit, eu alrera bigam (quae eadem ſymbola in uno Campanorum ſatis trito comparent) cum hac inſcriptione ITNIRK h. e. CALATI, ut minime dubitandum ſit, quin ud *Calatiam* pertineat. Duas eaſtitiſſe Calatias, jam pridem acris ingenii vir Cam. Peregrinius in ſua Campania primus oſtendit: unam teans Vulturnum amnem ad Capuae Septentrionem, alteram ad ejus orium cis idem flumen ad viam Appiam. Sed illa transfluvialis antiquior & illuſtrior, puto, fuit. Horum igirur Calatioorum videtur fuiſſe nummus hic fabricae perantiquae, & adhuc ineditus. Ejus typum non exhibui in Tabula, quia eſt plane idem, ac qui in Tyrrhenicis noſtris Cortonenſibus in Tab. num. VIII. oſtenditur. Vnum hoc noto, bigae jugales praelongos & quidem inſignirer, euhiberi. Et euſtitiſſe quidem olim id genus equos, ex hoc & aliquot aliis nummis didici. Imo hodieque in Britannia longiſſimi generis exſtant, iique, ut ajunt, mira pernicitate valentes.

II. Alter argenteus eſt, & untiquiſſimus, cujus epigraphe parum recte ab Harduino exhibetur in TΔINAIΩN. Apud me hie ex argento duplex eſt, litteris Tyrrhenicis a dextra in ſiniſtram progredientibus, & quidem hac forma in uno ΑΝΙΔV hae vero in altero ΑΜΙΔΥ. Pallas in adverſu parte, in poſtica taurus humano capite cornuto, quae eſt, ut alibi oſtendi, *Frons Italiae*. Harduinus Τ'ύριαιν legi jubet, quia alicubi Τ'ύριαι ſcalptum reſtatur. In noſtris certe legitur Vρινα, aut Tρινα. Pertinet autem ad Tρίην Herodoti, quae Srraboni & aliis Οὐρία, & hodie dum *Oria* vocatur, Epiſcopali ſede gaudens, ex ſeudis Excellentiſſ. Principis Francavillae. Herodotus lib. VII. tradit, Cretenſes tempeſtate jaćtatos, huc appulſos *Hyriam* ſive *Vriam* condidiſſe, ac mox conditores dićtos fuiſſe *Iapyges*: unde *Iapygiae* nomen. Sane *Iapyges* cum audis, Chananaeos illos aut *Ceretaeos* profugos a facie Joſue (ut ipſi de ſe in columnis Tingitanis conquerebantur) audire te puta. Verum de his in *Collećt.* IX. ac maxime X. ſermo recurret opportunior, ubi de *Iapyeum etymologia*. Ceterum quod Ϙ quoddam pro littera canina ſcalptum fuit, id indicium eſt Tyrrhenicae ſive Oſcae ſcriptionis, ur ad ſequentem nummum dicetur.

Antequam vero hinc abeo, pauca de hujus urbis orthographia notaveto. Haec Straboni lib. VI. p. 282. eu Herodoto Οὐρίη eum diphthongo vocatur: Tamen in Herodoto ipſo hodie Tρίη ſcribitur. In nummis (qui utroque antiquiores) primu vocalis,

COLLECTANEVM IX.

DE PRIMIS ITALIAE ET IAPYGIAE, QVAE POSTEA MAGNA GRAECIA, INCOLIS.

Ad Prodromi pag. 26. & alibi pluries.

Conſilium fuerar ad dićtum Prodromi locum haud breve Collećtaneum teuere, quantum qui-

ut in ſuperioribus formis vides, ulibi V, alibi Y. Sed hoc nihil eſt; nam Y & V (V inquam, tum Tyrrhenicum rum Latinom) tam figuru quam poteſtate ſunt fere idem. Itaque Herodotus ut nummis concinerer (quorum major pars Y offert) eum Pythagorica littera ſeripſit. Strabo vero cum a Latinis hanc urbem ſiue aſpiratione pronuntiaei ſciret, maluit Οὐρίαν eum dipht. quam Tριαν (ubi T denſandum ſuiſſet) ſeribere. At Herodotus videtur ſecutus Latinos aetatis ſuae, quibus T non ſemper aſperabatur. Euemplo ſit cognomen Rom. TPSAEVS, quod olim in uummis tenuabatur.

Illud gravius quod in nummis ultima ſyllaba N getit (Tρινα enim aut Vρινα legitur) quod N ab Herodoto & Strabone abeſt. Sane quidem Harduinus in nummo uno teſtatur ſe legiſſe TΔINAI, quod ipſo reſte, eſſer TΔINAIΩN. Fides penes eum ſir. Nuſquam ego Δ ſed Ϙ, nec I ultimum vidi. Interim eo laboe, ut cenſeam primitivum nomen olim fuiſſe Tριον, a quo (ſecundum Stephani leges) oritur gentile *Vrinus*. Apud antiquos pluries Tριον me reperiſſe memini. Euſtarbius etiam Ὕριον & Tρίην dici ſolitum memorat. Sic Θύριον (a quo *Thurinus*) aeque ac Θουρία, & alia ſeacenta. Ergo illud VDINA nummi eſt derivativum u neutro Tριον, ue ſubaudiri licebit ſubſtantivum nomen *monetam* ſignificans, aliudva congruum vocabulum.

III. Quatuor apud me aerei nummi ſunt, quorum diverſi ſunt typi, verom omnium communis inſcriptio eſt LADINOD. In horum antiquiſſimo prima litteru L ad V prope accedit, niſi quod altera lineola brevior eſt; ita nt ſit ipſiſſimum L Etruſcum & vetereimuum Latinorum. Illud autem dupleu D non aliud eſt quam R duplex, ita ut legendum ſir LARINOR. Pertinet enim ad Larinates, in Frenranis, quos hinc apparet primitus *Larinos* ſeſe inſeripſiſſe. Porro qui Tuſcanicae ſcripturaa levem hauſere notitiam, non ignorant ab iis caninam litteram eàd. notari affigie ae Latinum D. Vida ſuperiorem nummum, in quo VDINA pro YPINA. In linguis pluribus Orientis τῶ D & R traćtus minimum inter ſe differunt: udde hoc quoque quod hae litterae eum cognatae pronuuriationis eſſent, quam ſaepiſſime inter ſe permorarae alternabant, ut exemplis pluribus in Tyrrhenicia docui. Porro ex *Larinum* fit derivativum duples, tum *Larinus* (quo utitur nummus, & Cic. ubi ait, *Larinus ager*) tum etiam *Larinas*, quod romplures uſurparunr, & in primis Silius canens, *Superi Larinas accola ponti*. Atque eu Silio diſcimus, Larinates, quos ipſe poemati inſeruit, fuiſſe maritimos: id quod etiam uno ex meis Larinatibus nummis confirmatur, in cuius averſa parte ſive delphinus, ſiva alius piſcis vivus, & quaſi terens ex undis extraćtus, mira ſe contorquens eahibetur. Non ergo Silii & borum nummorum *Larinum* idem eſt, ac hodierna *Larina*, ſedes Epiſeopalis in hodierni Comitarus Moliſii & Capitanatae limite ſita; ſed alibi propius a mari. Nec dubito quin duo hujus nominis oppida fuerint, uuum ignobilius in hodiernae *Larinae* poſitu,

Digitized by Google

quidem ex apparatu rerum multiplicium huc pertinentium, quem animo conceperam, judicare queo. Verum quae finis huic libro eſſet, ſi alios ex aliis ſermones longiſſimos ſererem? Satis erit, ſi pauca de iis, quae in hujus Collectanei lemmate praeſcripſi, primoribus labris attingam.

Illud tamen monendus eſt lector, *Incolas primos* dupliciter poſſe accipi, ſive ut ad Phalegicas ipſas migrationes, ſive ut ad poſteriores alias Chananaeorum Joſuae metu extorrium referantur. Non hic de priore generali διχοτομίᾳ loquor: ad quam potius illa accedunt, quae in Prodromo Diatr. 2. pag. 79. ſeq. de *Chonia*, *Leutarniaque* deque *Siritide* diximus; *Chones* enim illi re vera praelongo intervallo Iapygibus anteceſſerunt. Chonum illorum erant etiam veſtigia quaedam in Brettia peninſula ad Crimiſam: at longe illuſtriora in Fronte Italiae in tota Siritide nos loco cit. notavimus. Loquor hic ergo tantum de διχοτομίᾳ altera, aut quae huic proxime ſucceſſit, nim. de migrationibus anterioribus Troico excidio, aut proxime illud ſecutis.

C A P V T I.

De Cretenſibus (h. e. Cerethaeis Joſuae adventu fugatis) regionis hujus conditoribus primis: qui poſtea Iapyges appellati.

Atque ut ordini & brevitati ſtudeam, quoſdam veluti ἀφορισμούς, breveſque finitiones hic ſtatuo. I. Regio, cujus incolas primos oſtendere ſatago, tres in partes findi poteſt. Prima illa ſit ora Tarentini ſinus, cui Metapontium, Heraclea, Siris, aliaq. πολίχνια inſidebant. Hanc modo veterrimo vocabulo *Choniam* dicemus (a parte ſcil. illuſtriore, de qua in Prodr. p. 79. ſeqq. dictum) modo *frontem Italiae*: de quo vocabulo pag. 21. Adn. 31. ſermo fuit. Haec vero frons Italiae peninſulis duabus, quaſi cornibus totidem armatur. Horum dextrum modo *Oenotriam*, *Italiamve*, modo *Bruttiam peninſulam*: ſiniſtrum vero cornu modo *Sallentinos*, modo *Boream peninſulam* nuncupabimus.

II. Primi omnium, quos Graeci ſcriptores in haec loca veniſſe narrant, Cretenſes fuerunt: de quorum in haec loca diu ante Troica navigationibus vide in ima (87) pagella.

III. Jam vero primi Cretae inſulae habitatores haud alii, quam *Cerethaei* illi fuerant, quorum toties Divina pagina meminit, & quorum reliquiae in Palaeſtina ſub Davide & ſequentibus regibus adhuc reſtabant: de quo toto inferne adnotata (88) conſules. Ex quo factum, ut poſt conditam a Cerethaeis Cretam inſulam, duplices jam *Cerethaei* aut Cretaei eſſent, non ſanguine, ſed habitatione diſcreti: unum ſcil. inſu-

Xxx 2 la-

ſitu, alterum celebrius a mari non longe reductum, de quo nummi, ac Silius loquuntur; & inſuper Plinius ubi ait, *Larinates cognomine Frentani*. Nec enim niſi διακριτικὰ locorum ea cognomenta ſunt, quibus unum ab altero ὁμωνύμῳ diſtinguatur.

(87) De Cretenſium colonia Tarentina dictum in Prodr. 39. & ſeq. ſect. 3. ex Antiocho apud Strabonem: qui inter cetera *Iapygiae* nomen ab *Iapyge* Cretenſium (ſed ἐτεοκρήτων, h. e. primitivor. *Cerethim* inſulanorum) ductore in eam coloniam arceſſit: item ex Herodoto & aliis. Vide ibi dicta. Ac notandum I. eam coloniam ex Herod. VII. 171. incidiſſe in tertiam generationem (h. e. trecenteſimum annum) ante Iliacam vaſtitatem, i. e. paullo poſt Joſue tempora, quibus inſulae Cretae habitatores non Graeci, ſed ἐτεόκρητες erant, h. e. Cerethaei meri.

Iidem Eteocretes per ead. tempora Hyriam in Tarenti vicinia condiderunt, ſeque pro Cretenſibus *Iapygas Meſſapios* nominarunt apud Herod. ibid. In altero vero cornu *Iapygas* (h. e. eoſdem illos Eteocretas, de quibus ſupra) Crotona jam ab initio fundaſſe, Ephorus apud Strab. refert: de quo vide pag. 31. Adn. 40. Eodem pertinent in ſiniſtro cornu *Iapygium prom.* & in dextro *Tria Iapygum promontoria*. Plura alia Cretum veſtigia Strabo notavit.

(88) *De Cerethim Biblicis, & de inſulae Cretae incolis. Hos alteros a Biblicis antiquitus fuiſſe ſatos. Plura cognitu digna.*

De his *Cerethaeis* qui plura volet, adeat Bochartum in Chanaan lib. I. c. 15. de his erudite diſſerentem, aut Calmetum qui ex illo profecit. Bocharti reperta referri ad haec ſumma capita poſſunt. I. Ex plurimis ſacri Codicis locis aperte conſtat *Cerethim* eoſdem plane ac *Philiſtaeos* fuiſſe; quorum ſedem in ora maritima Chanaanitidis fuiſſe nemo dubitat: unde *Philiſtaeorum* nomen, utpote legentibus littora compertiſſimum, ad totam interiorem terram ſeſe transfudit, ut *Palaeſtina* vocaretur. II. Non temere autem hoc eſt, quod Scripturar. ſacrar. *Cerethaeos* cum noſtri LXX. ex tot locis Script. non poſſent ignorare ad populum aliquem Chanaanitidis pertinere; tamen & τοὺς *Ceretim* Κρῆτας (*Cretenſes*) & τὸ *Ceroth* Κρήτην (*Cretam*) reddiderint. Annon aperte patet, perſuaſum Senioribus fuiſſe, *Cerethim* & inſulanos *Cretenſes*, ſicuti nominis ita & generis ejuſdem fuiſſe? III. Ac ſane utrorumq. ſtirpem ὁμόφυλον fuiſſe plura arguunt: primum quod, teſte Stephano, Gaza Philiſtaeorum ſive *Cerethim* metropolis, *Minoa* cognominata fuerit: deinde quod *Marnas* (deus Gazae cultus) eidem Stephano Jupiter Κρηταγενὴς exponatur: adde intentiſſimum in utriſque Cretibus ſagittandi ſtudium. IV. Ac miratur Bochartus (ex quo ſuperiora contraxi) cur LXX. *Cerethim* hoſce Κρῆτας interpretati fuerint. Verum ex nominum confuſione haud verendum Senioribus fuit, ne inſulani Cretes intelligerentur. Nam hi ſerius *Cretenſes* audiverunt; quia alia inſulae nomina fuere prius apud Plinium IV. 12. Neque hanc vocatam fuiſſe *Cretam* reor ante Minoem regem: quem equidem antea regnaſſe Gazae (ob id *Minoae* cognomen adeptae) puto, ac poſtea regnum in Inſula conſtabiliſſe quae ab eo *Creta* ob id appellata, quod is ex *Ceretim* regno in inſulam profectus eſſet.

Haec, quae paucis delibavi, facile res duas oſtendunt: I. aptiſſime LXX. *Ceretim* vertiſſe Κρῆτας, non quod eſſent nominis alluſione illecti (ut innuerat Bochartus) ſed quod re vera *Cretim* illi Palaeſtini Cretibus inſulanis congeneres eſſent: II. deinde non eſſe dubium, quin Cretes inſulani ab illis *Ceretim* ſive Cretibus Palaeſtinis ſati fuerint: in quo tamen Bochartus aeſtuaverat, & adhuc viri docti ἐπέχουσι. Ab illis Ceretim, inquam, & *Cretenſium* & ſimul *Curetum* nomen pervaſit in inſulam, & Jovis cultus tot fabulis exornatus, & perditum ſagittandi ſtudium. Mitto alia compendii ſtudio, quae ex Bocharto & Calmeto cognoſci poſſunt.

lanorum, alterum in Palaeſtinae continente Cerethaeorum aut Cretenſium genus. Hinc *Cretenſium* utrorumque confuſio apud profanos ſcriptores, qui veras origines, quas ſolae Hebraicae Scripturae pandere poterant, ignorarent.

IV. Poteſt ergo fieri, ut Cretenſes, qui in haec loca noſtra appuliſſe narrantur; non quidem ab inſula Creta, ſed ἀμέσως a Terra Chanaan (nim. ſtatim ac Joſuae armis *fugati*) ſolventes, in has oras enavigaverint.

V. Sed multo tamen dictu facilius, ſi *Ceretim* poſtquam inſulam *Cretam*, a ſe ita vocatam, frequentaſſent, tum demum inſulanorum pars caſu aliquo coacti fuerint, ut novas ſibi ſedes paraturi, ita in haec loca pervenerint. Hoc alterum ſi ſequimur, tum hos Cretenſes non pro illis poſterioribus captâ Troja, h. e. alieno ſanguine coinquinatis, debes accipere, ſed puros illos Cretenſes, quales ante Troica & Graecorum in inſulam adventum fuerant, quorum reliquiae audivere poſtea *Eteocretes*, i. e. veri *Cretes*, de quibus alibi (89) copioſe dictum.

VI. Vtut eſt, certe tribus ante Iliaca tempora (90) ſaeculis Cretenſes illos in haec loca veniſſe Graeci narrant, h. e. non diu poſt Joſuae aetatem. Quo tempore cum noſtros Cretenſes iſtos originis ſuae (cur ſcil. *Cretes* ſive Ceretaei (91) dicti eſſent) nondum oblivio cepiſſet, *Ceretaeorum* nomen cum alio permutarunt, in quo eadem via notionis ineſſet. Itaque *Pro Cretenſibus* (Ἰάπυγας Μεσσαπίους) *Iapyges Meſſapios*, *&* *pro inſulanis continentis incolas evaſiſſe*, Herodotus VII. 170. teſtatur. *Ceretaeorum autem* (h. e. Cretenſium) & *Iapygum* vocabula parili notione pollent, & ſe armis Joſuae fugatos produnt, ut in Collect. ſeq. explicabitur.

C A P V T II.

Iapygiae primitivae nomen principio Frontem Italiae cum utroque cornu continuiſſe, mox a prom. Sallentino ad ultimos Daunios fuiſſe reſtrictum. De primis Iapygum fundationibus.

Ac primitus quidem vox *Iapygiae* totam illius terrae latitudinem complectebatur, quae poſtea Magna Graecia audiit: imo & non paullo amplius; quia praeter oram maritimam Frontis Italiae & geminorum cornuum (quae ſola littora Graeci oris fuerunt) etiam ad interiora a Barbaris habitata ſe diffundebat. Omnem hanc latiſſimam regionem *Iapygiae* vocabulo olim comprehenſam, ex nominibus aevo poſteriore adhuc ſuperſtitibus poteſt conjici. Nam ſicuti in Boreâ peninſula innotuit ἄκρα Ἰαπυγία, *Iapygium promontorium*; ita & in altero cornu τρεῖς Ἰαπύγων ἄκραι, *Tria Iapygum promontoria*, omni aevo illuſtria fuerunt. In eodem Oenotriae cornu in prima Crotonis fundatione de Iapygibus ſermo fit. Sicuti & de eiſdem in Tarenti initiis fama eſt multo celebrior. Tamen ea potentior Iapygiae acceptio mox videtur cornu ſiniſtro reſtringi coepiſſe, ſed ita tamen ut eadem plures adhuc ſuo ambitu partes contineret, nim. Sallentinos, Meſſapiam, Calabriam (al. Peucetiam) Apuliam Dauniamque: de quo cap. ſeq. Cauſa fort. ea fuerit, quod cum hujus olim late patentis Iapygiae partes aliquae poſtmodum proprias appellationes nactae eſſent (nam & Frons Italiae, maxime Siritis & Metapontina regio, diu ante Iapygas *Chonia* audiverat; cornuque dextrum primo *Oenotria*, mox *Italia* dicta, demum *Brettia* vocata) ab eo factum ut Iapygiae nomen ante latius, contrahi coeperit, ita ut ad ſolam boreàm regionem reſtringeretur. Factum hoc paſſim in ampliſſimarum regionum nominibus, ut quod antea toti commune, mox unius partis peculiare evaderet.

Ac poſt *Chonas* equidem nullos Iapygibus anteriores fuiſſe dixi cap. ſup. Quaenam vero adventu primo oppida Iapyges condiderint, etſi difficile dictu eſt, tamen ex nummis & ex auctoribus hauriri lux nonnulla poteſt. Numiſmata Υριαx inſcripta (de quibus dixi Collect. VIII. Adnot. 86. num. II.) ingentem haud dubie vetuſtatem produnt. Etſi non eſt credibile, antiquiſſima oppida ab ſuo ſtatim conditu nummos percuſſiſſe, cum feriendae monetae inſtitutum recentius eorum fundatione fuiſſe neceſſe ſit. Ceterum Hyriae antiquitati illi remotiori Herodotus (92) apprime teſtificatur. Tarenti vetuſtatem incredibilem habes ex Prodromi pag. 95. ver. 6. ubi Cretenſes (qui poſtea *Iapyges* vocati) tribus generationibus, h. e. annis trecentis Trojae excidio praeceſſerunt. Siridia urbis initia longe adhuc antiquiora fuerunt. Cauloniae nummi (de quibus vide Collectan. VI.) ſenium prodigioſum praeſeferunt. Crotoni praeter antiquiſſimos nummos (& in iis character *Koph* mere Phoenicius) parem aut etiam majorem antiquitatem nomen ipſum oppidi conciliat, quod *Vrbem* (93) κατ' ἐξοχὴν notat. Itaque tum condita fuiſſe videtur, quando pagatim hi tractus habitabantur, ac praeter Crotonem (Iapygum urbem, ac facile metropolim) urbs alia munita & ἀξιόλογος nulla in hoc tractu erat.

C A P V T III.

De Iapygiae partibus intra & extra peninſulam.

Herodoti locus mihi ſermonis hujus caput eſto. Is quidem meminerat Iapygiae l. III. c. 138. Deinde & lib. IV. c. 99. ubi Tauricam peninſulae Iapygiae comparat. Verum nihil eo loco pulchrius, quo Muſâ VII. cap. 170. inſerit hiſtoriae digreſſionem de Cretenſium (intellige primitivos illos Eteocretas, Minoe quidem aliquanto poſteriores, ſed vetuſtiores Graecorum in Cretam adventu) in Sicaniam primum, mox (ubi il-

line

(89) De Eteocretibus copioſe dixi pag. 96. totâ Adn. 51. quam adeundam ſuadeo.

(90) Herodotus id diſerte teſtatur VII. cap. 171.

(91) *Cerethaeorum* vocabulum eſt ab Heb. *Carath*, quod Graeci interpretes plerumque ἐκκόπτω (*exſcindo*) alibi aequipollentibus verbis interpretantur: quod videtur alludere ad veterem ſuum in oram Chanaanitidis receptum, quo ſcil. Joſuae metu compulſi.

(92) Apud Herodotum VII. 70. prima Cretenſium (h. e. [illegible], ſive *Ceretim*) in hac peninſula fundatio *Hyria* fuit, hodie *Oria*.

(93) De quo in Prodromo, ubi de Crotone.

line coacti diſcedere) in Iapygiam appulſu. Ὡς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας. . . *Cumque circa Iapygiam curſum tenerent; ingenti eos tempeſtate adorta in terram ejectos, laceratiſque navibus, quia nullus in Cretam reditus oſtendebatur, illic reſtitiſſe, urbemque Hyriam condidiſſe: ac mutata fortuna pro Cretenſibus, IAPYGES MESSAPIOS evaſiſſe, proque inſulanis incolas continentis: & ab urbe Hyria alias inſuper* (94) *condidiſſe. Quas ſecutis temporibus Tarentini evertentes, in magnas calamitates inciderunt*. Haec narratio in tempora ſtatim Trojae excidium conſecuta incidit, ut in Prodr. Diatr. 2. p.95. demonſtravi. Ergo ab Eteocretibus iſtis, ſive Ceretaeorum nepotibus in haec loca appellentibus, ſive uſurpabatur jam *Iapygiae* nomen, eademq. jam regio in plures partes ſindebatur, quarum una *Meſſapia*; ſive (quod vero propius) ipſi Eteocretes ſeſe *Iapygas* (ob eas rationes quas *Collect.* ſeq. exponam) vocarunt, & exſtitere cauſa, cur regio *Iapygia* diceretur.

Verum id eſt in Herodoti loco pulcherrimum, quod non ἁπλῶς *Iapyges* ii nuncupati, ſed (cum adjectione ſcil. διακριτικοῦ cognominis) *Meſſapii*: quod provinciarum partitionem in Iapygia arguit, quarum una nim. Meſſapia vocaretur. Atque in hoc Muſarum ſcriptor habet ſuffragatorem Thucydidem, Qui non raro quidem Iapygium nomen (95) uſurpat: verum lib. VII. ſect. 33. ita ſeriptum reliquit: *Hinc vero profecti* (ἐς τὰς χοιράδας (96) νήσους Ἰαπυγίας) *ad Choeradas Iapygiae inſulas appulerunt: & paucos quoſdam Iapygum jaculatores* (τοῦ Μεσσαπίου ἔθνους) *Meſſapiae gentis in naves impoſuerunt*. Duobus hiſce locis duorum praeſtantium ſcriptorum nihil reperio vetuſtius, quibus *Meſſapia*, ex Iapygiae provinciis una, commemoratur; ex quo & alias inſuper Iapygiae partes jam tum fuiſſe oſtenditur.

Quaenam vero aliae partes fuerint, ex antiquis nominibus apud Polybium & alios (quorum aliquot loca Cluverius p.1208. collegit) poteſt intelligi. At quo eaedem regiones poſitu fuerint haud peraeque apud antiquos liquet. Mihi aliorum partitio parum ſe probat; nec enim videtur dubium, quin Iapygia in partes quinque dividenda ſit, duas intra peninſulam, tres vero extra. Vltima loca peninſulae *Salentinos* tenuiſſe, ex eo conſtare arbitror, quod *Promontoriam Iapygium* (qui ultimus peninſulae angulus) etiam *Salentinum promontorium* vocatum fuerit. Salentinis autem continentes fuiſſe *Meſſapios* ad iſthmum uſque, ſitus *Hyriae* illius Herodoteae (de qua initio cap. hujus dixi) demonſtrat. At poſtea Strabonis aevo in peninſulae partibus ſive diſtinguendis, ſive permiſcendis mire variatum. Eum (97) vide. Extra vero peninſulam Meſſapios *Calabri* excipiunt (quorum ſitum urbs *Rudiae* oſtendit, quae Ennio *Calabri poetae* nomen peperit) Calabri vero meo judicio iidem qui Peucetii. Cur autem *Peucetios* a Calabris non diſtinxerim, *Collect.* ſeq. dicetur. Jam vero inter Calabros interque Daunios interceſſiſſe *Apuliam* proprie dictam, nunc primum ex Strabone in eod. *Collect.* ſeq. oſtendam. Apuliae vero propriae *Daunii* extremi Iapygum nectuntur, qui ad Frentanos uſque & Hirpinos pertinent. Ceterum antiqui ſcriptores de his partibus, utpote in re involuta, ita ſaepe differunt, ut quid ſe-qua-

(94) Graece erat, ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος καὶ ἄλλας οἰκίσαι, quod in olt. edit Gronoviana redditur: *Et ab urbe Hyria alias incoluiſſe*. Nempe putavit οἰκίω non aliter quam pro *habito* poſſe uſurpari. At equidem ſexcenta veterum notavi loca, quibus οἰκίω tantumdem eſt quod ἐκτίζω, *Condo*: quod miror in lexicis non obſervatum. Atqui hic *Condo* ſententia poſtulat. Nam apud Herodotum Cretes iſti ſunt primi conditores Iapygiae: nec notatu dignum fuerat, ab his Cretenſibus praeter Hyriam, alias quoque urbes habitatas fuiſſe, ſed illud prorſus notari meruit, poſt *Hyriam* (primum iſtorum Eteocretum opus) alia plura ab iiſdem fundata oppida. Itaque Crotonis conditus (quem antiqui Japygibus tribuunt) poſtponendus eſt Hyriae. Nam Cretenſes ſive Iapyges non niſi poſt Hyriam aliaq. ejusd. peninſulæ fundationes, videntur demum cornu alterum pervaſiſſe, in eoque indidiſſe *Tribus Iapygum promontoriis* nomen, & *Crotona* orbem eximiam condidiſſe: in cujus conditu exſtat mentio Iapygum.

(95) Nempe is ἄκρας Ἰαπυγίας ter in ſua historia memorat, lib. VI. ſect. 30. & 44. & lib. VII. ſect. 33. Verum miraculo mihi fuit, quod haec loca omnia in exactiſſima edit. Amſtel. ann. 1731. ita redduntur, quaſi propriom promontorii nomen *Iapygia* fuerit; vertitur enim ſemper, *Ad promont. Iapygiam*. Sed nemo non videt traduci deboiſſe, *Ad promontorium Iapygium*, ut ab aliis omnibus illud nuncupatur derivativo vocabulo.

Et id quoque mirum, quod in accuratiſſima Italiae Tab. Domini Islaei ubi *promont. Iapygium* eſt, ibi inſcribitur *Extrema Iapygia*, quaſi ἄκρα adjectivum ſit, ac non potius ſubſtantive ponatur, ſicuti & in cornu altero illud τριῶν Ἰαπύγων ἄκρας non aliter quam ſubſtantive accipitur. Verum quid ἄκρα iſta fuerit, apertiſſime Amaſenus Geographus lib. VI. pag. 281. explicaverat, a quo prope *Fanum Minervae* ponitur ὁ σκόπελος, ὃν καλοῦσιν ἄκραν Ἰαπυγίαν, πολὺ ἐκκείμενος εἰς τὸ πέλαγος . . . *Scopulus, quem promontorium Iapygium vocant, magna ſui parte in altum procurrens* . . . Plinius iſta Strabonis lib. III. cap. XI. totidem verbis reddidit. *Inde XXVI. M. promontorium, quod Acran Iapygian vocant, quo longiſſime in maria excurrit Italia*.

(96) *Choeradas* has *inſulas* Caſaub. ad Strabonem lib. VI. *Tria Iapygum promontoria* interpretabatur. Atqui promontoria *inſulas* vocari quis probaverit? Adhaec quae hic Thucyd. narrat, longiſſime a Tribus promontoriis abſunt. Demum χοιράδες interdum appellativum nomen eſt, & ὑφάλοις πέτραις opponuntur: at nemo efficiet, ut χοιράδες eaedem ac ἄκραι ſint.

Cluverius *Choeradas* haſce Tarentino portui objectas fuiſſe dicit. Sane ſi e regione Tarenti re vera inſulae ullae exſtent, nihil hoc verius erit. Cluverium ſecutus Islaeus νησίδια duo eo in loco in Tabula pinxit, quae & *Choeradas* inſcripſit. An vero ibi hodieque ſint, incolae nobis ediderint.

(97) Geographus de peninſula ita pag. 282. teſtatur: *Quam plerique & Meſſapiam, & Iapygiam, & Calabriam, & Salentinam* (quaſi ſynonyma totius peninſulae ſint) *in commune appellant: alii quo ſupra modo diximus, eas* (quaſi partes) *diſtinguunt*. Locus ille ſuperior, quo Iapygie partes ſe diſtinxiſſe iodicat, exſtat p. 277. quem excutiemus Adn. ſeq.

Digitized by Google

quare, in ambiguo relinquant. Verum Strabonis locus unus prae ceteris notabilis eſt, quem in imo (98) ſubjicio. Hactenus Iapygiam ejuſque partes recenſui: venio ad peninſulam alteram.

C A P V T IV.

De nominum ſucceſſione in peninſula Bruttia: tum de Bruttiis ipſis eorumque originibus.

Tota haec peninſula principio, uti dictum, communi *Iapygiae* vocabulo una cum aliis comprehenſa, mox peculiare ſibi Tyrrhenicum *Oenotriae* prius, dein & *Italiae* nomen (de utriuſque etymo in *Collect.* ſequenti) arrogavit. *Oenotriae* ſive *Italiae* terminus primo anguſtiſſimus erat, nim. iſthmus ille inter Lameticum atque Scylleticum ſinum (hodie *Golfo di S. Eufemia*, & *Golfo di Squillace*) uti teſtatur Ariſtoteles in VII. Polit. & ex Antiocho Dionyſius Halic. in quo tamen pro Ναπητίνῳ legendum eſt Λαμητίνῳ. Etſi ex eodem Antiocho Strabo terminos ad Laum profert. Cauſam in (99) imo vide.

Ergo aliquanto poſtea idem Italiae nomen ſerpere latius coepit. Cumque primo ad Laum uſque, deinde & ad Silarum amnes, ac mox longius adhuc perreperet; quaerendum huic peninſulae nomen aliud peculiare fuit loco vocabuli *Italiae*, quod jam latius evaſerat, quam ut peninſulae finibus contineretur. Sic ergo factum. Peninſula illa, quae prius *Oenotria*, poſteaque *Italia* dicta fuerat, demum (poſtquam ſcil. Italiae vox longius perrepſiſſet) dici *Brettia* coepit: de quo nomine oram (100) paginae conſules.

Atq. hic paucis de Bruttiorum origine commen-

(98) Non cenſui omittendum Strabonis locum eximium lib. VI. pag. 277. *Sed quando* inquit (τὴν ἀρχαίαν Ἰταλίαν) *veteris notionis Italiam deſcripſimus; quae ad Metapontium uſque pertinet* (ſed ita ut Metapontum contineretur *Italiae* voce, non excluderetur) *nunc quae continenter ſequuntur, perſequamur. Contigua Metapontio eſt Iapygia. Hanc vero etiam Meſſapiam Graeci appellant.* Subſiſto hic paulliſper. Nec enim verum eſt Iapygiam Meſſapiamque fuiſſe unius regionis mera ſynonyma, ſed Iapygiam patuiſſe latiſſime, Meſſapiam vero unam ex partibus Iapygiae fuiſſe, jam olim Herodotus ac Thucydides oſtenderant, ac poſtea Stephanus diſerte docuit: *Meſſapia*, inquit (χώρα Ἰαπυγίας, προσεχὴς Τάραντι) *regio Iapygiae, Tarento vicina.* Recte finitimam Tarentinis dixit ſicuti & Pauſanias: ἀπὸ Μεσσαπίων ὁμόρων τῇ Ταραντίνων, *a Meſſapiis Tarentinae regioni finitimis.* Ex quibus liquet, Tarentum ita fuiſſe in limite qui Meſſapiam a Calabria dirimeret, ut id tamen extra Meſſapiam & in Calabria cenſeretur.

Pergit Geographus: οἱ δ' ἐπιχώριοι . . . *At indigenae* (hos cum Graecis opponat, neceſſe eſt antiquos terrae incolas barbaros intelligi, qui diu ante Graecos in his locis conſederant) *At*, inquit, *indigenae particulatim appellant, alios quidem Salentinos, qui Iapygium promontorium tenent, alios vero Calabros.* At nonne neceſſe fuit indigenas etiam *Meſſapiis* ſedem diſtinctam aſſignaſſe? Ac mirum ſane, ni ex textu Strabonis inter Salentinos & Calabros *Meſſapii* (nempe οἱ δὲ Μεσσάπιοι) exciderint. Re enim vera *Salentini* in extrema peninſula erant, ubi Iapygium promontorium, quod & Salentinum vocabatur. Salentinos excipiebat Meſſapia, in qua Herodoti *Hyria* ſive Strabonis Uria in iſthmi faucibus. Poſt Meſſapiam ſequebatur Calabria, in qua *Rudiae* Ennii patria, qui proinde Calaber vocabatur; ſicuti & Tarentum ipſum in Calabria extitit.

Poſtremo de *Peucetiis* & *Dauniis* ita ſtatim poſt recitata verba ſcripſit: *Supra hos* (Calabros ſcil.) *verſus ſeptentrionem ſunt tum Peucetii* (καὶ Αὐδώνιοι: ex Caſaubono corrige, καὶ οἱ Δαύνιοι) *tum qui Daunii Graeco ſermone vocantur.* Illud *Graeco ſermone* cur addiderit, ſequentia declarant: *Nam contra indigenae quidquid poſt Calabros eſt, Apuliam vocant.* Idem Geographus etiam lib. V. pag. 242. Apulos a Graecis *Daunios* vocari monuerat.

(99) Strabo lib. VI. pag. 254. extremâ ex Antiocho *terminum Italiae* illius veteris, quae prius Oenotria dicta fuerat, ita ſtatuit: ὅριον δ' αὐτῆς ἀποφαίνει πρὸς μὲν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τῆς Βρεττίας ὡρίσαμεν, τὸν Λᾶον ποταμόν . . . *Terminum autem ei* (Italiae veteri Antiochus) *conſtituit, ad mare quidem Tyrrhenum eumdem, quem & nos Brettiae fuiſſe diximus, nim. ad oram Tyrrhenicam Laam amnem, ad Siculam Metapontium.* Atqui multo artiores ex eodem Antiocho terminos Ariſtot. & Dionyſius aſſignaverant. Dico equidem Strabonem compendio ſtudentem aliquid tacuiſſe. Nim. duas videtur olim Antiochus Italiae acceptiones tradidiſſe: unam illius veterrimae Italiae, quae haud longius Oenotria progrediebatur, nim. intra Scylleticum & Lametinum ſinus: alteram quae Antiocho ſcribente obtinebat, quando Italiae nomen ad mare Tuſcum Lao amni tenus, ad Siculum vero ſive Ionium ad Metapontum proceſſerat. Ex his acceptionibus Geographus, omiſſa priore, alteram tantum, utpote notiorem, commemoravit. Atque haec Strabonis cum Ariſtotele & Dionyſio conciliatio addatur Prodr. pag. 58. Parecbaſi I. ubi curſim iſta tractavi.

(100) *Brettiae vocabulum quam late olim ac poſtea patuerit. Conclamatus Stephani locus ita enodatur, ut inde ex difficillimo Actor. Apoſt. loco caligo diſſletur.* Ἔστω, μετὰ, μέχρι, δεύτερος *ordine retrogrado accepta. Hinc lux auctoribus multis.*

BRETTIA olim tum regionis Bruttiorum, tum etiam picis quae in Sila fiebat, nomen fuit. De picis ſignificatu *Collect.* ſequente videbimus. At *Brettia*, quatenus regionem notat, ſaepe apud antiquos uſurpatur. Polybius lib. IX. de Hannibale ſic narrat: *Facto per Dauniam &* (τῆς Βρεττίας) *Bruttios itinere, Rheginae regioni repentinus occurrit.* Et lib. XI. *Coacto jam Hannibale in anguſtias* (τῆς Βρεττίας) *Bruttiae regionis.* Saepius etiam apud Strabonem occurrit: ac primum lib. VI. extremâ pag. 254. ſed eum locum initio ſuperioris Adn. adſcripſi. Rurſus eod. lib. pag. 255. Ἀπὸ γὰρ Λάου πρώτη πόλις ἐστὶ τῆς Βρεττίας Τέμεσα. *Prima a Lao urbs Brettiae Temeſa.* Item ineunte pag. 256. loquitur de Hannibale, *Quando in* (τὴν Βρεττίαν) *Bruttios confugit.*

Sed & Stephanus in Βρέττος ait: Καὶ ἡ χώρα Βρεττία, καὶ ἡ γλῶσσα (Bochartus in Chan. correxit πίσσα, ſuffragante doctorum ſenatu) *Brettia tum regionis* (Bruttiorum) *nomen eſt, tam etiam picis.* Quae vero in fine affert, ea torſerunt eruditos viros, Ἀνάγκη δὲ τὴν Ἰταλίαν φησὶ κληθῆναι Βρεττίαν, εἶτα Οἰνωτρίαν. *Antiochus vero Italiam ait dictam fuiſſe Brettiam, deinde Oenotriam.* Bochartus loco cit. item Berkelius ad Stephan. aliique, dum verba in Ste-

Digitized by Google

mentabor : quos injuria auctores aliquot nobiles (101) tamquam Lucanorum δραπέτας (*fugitivos*) traduxerunt ; cum contra mihi Bruttii videantur pars illorum Iapygum exſtitiſſe, qui ante Iliacam cladem in hanc primitus peninſulam appulerunt. Nam Iapyges illi ubi ab aliis alio tempore Graecorum (*) coloniis ex locis littoralibus propellebantur; non alio receptum habere potuerunt, quam ad congeneres ſuos, qui peninſulae interiora jam ab initio tenuerant, ibique ab arte picea *Brettiorum* ſibi cognomen quaeſierant; quia *Brettium* vocabulum ad picariam pertinet, quam primitivi Brettii in *Sila* (nomen id ſylvae mediterraneae fuit) ab initio exercuerant. Vide *Collect.* ſeq.

At poſtea iidem Bruttii, teſte (102) Diodoro, cum ad bellica ſtudia ſeſe exercuiſſent, Grae-

Stephano tamquam luxata reponunt, viderunt quidem quid ſcribere debuerit, cur ita ſcripſerit non viderunt. Inciſum prius ſic habet: Ἀντίοχος δὲ τὴν Ἰταλίαν φησὶ κληθῆναι Βρεττίαν. *Antiochus Italiam ait vocatam fuiſſe Brettiam*. Hic verba veluti turbata reponunt. Sed non erat opus. Nihil enim frequentius quam ut attributum τῷ ὑποκειμένῳ (*ſuppoſito*) praeponatur. Rectus vero fuiſſet ordo: *Antiochus* (τὴν Βρεττίαν φησὶ κληθῆναι Ἰταλίαν) *ait, quae nunc Brettia eſt, vocatam olim fuiſſe Italiam*. Sequitur: εἶτα Οἰνωτρίαν h. e. *Deinde Oenotriam*. Quo pacto *Deinde*, cum conſtet *Oenotriae* nomen antiquius Italiae voce fuiſſe? Verum illud *Deinde* intelligas neceſſe eſt ordine retrorſum acto: quo ordine prima eſt *Brettia*, ſecunda eſt *Italia*, tertia eſt *Oenotria*. Hujus generis eſt illud etiam, quod ſaepe ab *Vltimis temporibus*, pro *primis* dicimus. Atque hinc intelligitur, quid illud ſit, quod Actorum V. poſt *Theudae* impoſtoris mentionem, ſtatim v. 37. commemoratur impoſtor alter *Judas Galilaeus*: qui etſi Theuda antiquior, tamen μετὰ τοῦτον (*poſt hunc* Theudam) ſurrexiſſe ſcribitur. Quo loco aeſtuant interpretes, nec interim hilum proficiunt: cum tamen illud *Poſt* ordine retrogrado ſit capiendum, initio capto a Theuda, ac retrorſum procedendo. Memini ſane Valeſium in adnotatis ad Hiſt. Eccleſ. ſimilem animadvertiſſe veterem locum, Sancto Lucae profuturum. Sed in eo reperiendo inſudare piget. Ac non raro in antiquis ſimilia occurrunt, etiam apud geographos in poſitu locorum. Sic apud Strabonem lib. VI. initio pag. 283. (in nova edit. pag. 433.) Appia deducitur per *Caudium*, *Calatiam*, *Capuam*, *Caſilinum*, ac ſtatim additur: μέχρι Οὐενουσίας, αἱ δ᾽ ἐνθένδε εἴρηται: quae vertunt, *Vſque Venuſiam: reliqua ſunt jam dicta*. At illud μέχρι non eſt *Vſque ad*, ſed terminus a quo. Verte: *Ab uſque Venuſia. Nam quae ultra Venuſiam, ſunt jam dicta*. Vide locum, nulli captum.

At quo id veterno commiſſum, ut Pindari locum tranſmitterem? Exſtat is locus Olymp. Od. I. ἀντιστρ. αὐλ. ζ. ubi de Pelope ſic canitur:

Ποτὶ δῶμα Διὸς μεταβᾶσαι,
Ἔνθα δευτέρῳ χρόνῳ
Ἦλθε καὶ Γανυμήδης.

Vt in Jovis domum transferret, Quo poſteriore tempore, Venit & Ganymedes. At quo pacto (δευτέρῳ) *poſteriore* tempore veniſſe Ganymedes dicitur? quem conſtat multo antiquiorem Pelope exſtitiſſe, ut ex generationibus hic Scholiaſtes demonſtrat. Tamen idem interpres ubi ſolvere nodum non valuit, ad ὑπερβατὸν confugit, ſane duriſſimum. Itaque verba (quae per ὑπερβατὸν trajecta putavit) hunc in modum reponenda cenſuit: μεταβᾶσαι δευτέρῳ χρόνῳ, ἔνθα ἦλθε καὶ Γανυμήδης. *Vt transferret* (Pelopem) *poſteriore tempore* illuc, *quo venerat & Ganymedes*. At quid iſto ὑπερβάτῳ abnormius? quando nihil facilius erat quam retro agere ordinalia nomina: qua ratione ſtatim illud δευτέρῳ evadet προτέρῳ: quod alterum Scholiaſtes hoc loco uſurpatum cupiviſſet. Verum jam ſe diverticulo in viam.

Ergo *Brettia*, quà regionem notat, antiquioribus temporibus (quibus ejus peninſulae ora ſecundum varia dominia dividebatur in Thuriatim, Crotoniatim, Locridem, Rheginam &c.) tunc, inquam, Brettia mediterraneis tantum ſe continebat, nec ultra *Silam* (nomen id ſylvae plus LXX. millibus in longum porrectae fuit) progrediebatur. At ubi poſtea *Italiae* nomen longius prorogari coepit; tum ſimul etiam *Brettiae* vocabulum in locum prioris *Italiae* ſucceſſit; uti vides in modo citato apud Stephanum Antiochi loco, cujus aevo jam Brettia tantumdem occupabat ſpatii, atque olim vetus Italia. Itaque ab eo tempore *Brettia* Silam egreſſa, totam littoris oram ad Laum uſque occupavit.

(101) *Probra in Bruttios edita fabuloſa*.

Aegre eſt quod inter hos etiam Strabonem & Diodorum ſcriptores graviſſ. numerare cogar. Verum ita ſe res habet. Principio Bruttii cum nondum linguam & inſtituta Graecorum adoptaſſent (id quod, uti dicetur, poſtea fecerunt, deterſa barbarie) in Graecos finitimos, quorum res erant in Magnae Graeciae ora ut cum maxime florentiſſimae, arma ſumpſerunt; eoſque attriverunt. Hinc puto Magnorum Graecorum (hos enim primos oportet de Bruttiorum genere rebuſque geſtis ſcripſiſſe) in gentem inviſam exſtitiſſe odium pluſquam Vatinianum. Itaque ſi ita incidiſſet, ut Polybius, taleſq. alii cordati viri, Bruttiorum initiis proximiores, de ea gente ſermonem inſtituerent; nae ii veritatem ex vicino dignoſcere valuiſſent, iiſque opinor aequiores fuiſſent. Nunc recentiores Strabo, Siculuſque Diodorus quid rogo de Bruttiis ederent, niſi quae ex inquinatis inimicorum fontibus hauſiſſent? Nam verbi cauſa, quid magis a veriſimili abhorret, quam effatum illud Strabonis: Sabinos unos fuiſſe αὐτόχθονας: ab his Samnites, a Samnitibus Lucanos & Picentinos, a Lucanis Bruttios propagatos? Haec ſi relatu ſolo arguuntur incredibilia; jam & illa ſuperſtructa concidunt, Bruttios primitivos non alios quam ſervos fugitivos Lucanorum fuiſſe. Atqui Trogus, cujus excerpta Juſtino debemus, paullo aequiora de iis tradiderat. Quod vulgatum erat, hos a Lucanis ortos, id (etſi falſum, uti videbitur) bona fide arripit. At interim negat, *Brettiorum* nomen a Lucanis dominis inditum, idque fugitivos ſignificare, ſed id nomen a quadam femina ſic vocata (etſi id quoque falſum) arceſſit. Ceterum Bruttios, a bellica fortitudine aliiſque laudibus exornat.

(*) Qui paullum modo vetere hiſtoria imbuti fuerint, non ignorant, nullum fuiſſe tempus, quo non plura Graecorum examina ex variis Graeci oris partibus in veterem Iapygiam Oenotriamque appulſa, littoribus potiſſimum haeſerint. Ex quibus priores incolae deturbati, in interiora terrarum concedere cogebantur. Itaq. proceſſu temporis ea, quae in his locis coaluit, *Magna Graecia*, tota littoralis fuit: intima vero non niſi Barbari, quos αὐτόχθονας dixeris, compleverunt.

(102) Diodorus lib. XVI. conſulatu M. Popilii Laenatis, Cn. Manlii Imperioſi (h. e. anno Romae 394.)

Graecas aliquot civitates bello ſuperatas in poteſtatem receperunt, atque ita communem gentis ſuae rempublicam conſtituerunt. Quinam Bruttiis ad Martias exercitatiooes reique publicae adminiſtrationem duces exſtiterint, difficile dictu eſſet, niſi ſeirem, in ſaucibus Brettiae ſylvae, quâ Locridi nectitur, fuiſſe *Mamertium*, urbem Tyrrbenicam a *Mamertiais* (ea vox ſermone Oſco ſeu Tuſco *Martiales* notat: de quo vide *Collect.* ſeq.) haud dubie conditam. Cumque Mamertinos cum Brettiis communem habuiſſe rempublicam ex nummis conſtet, in quibus Mamertini cum Brettiis juncti leguntur; prooa eſt conjectura, adventu maxime Mamertinorum Bruttios ad bellicas artes fuiſſe informatos, & ab eiſdem non minus atque a Graecis urbibus, quas in poteſtatem receperant, rationem gerendae reipublicae didiciſſe.

Ac nihil magis bellicas politicasq. artes Brettios a Graecis ſive victis ſive victoribus hauſiſſe, & ſimul litteras, & cum litteris Graeci ſermonis uſum ab eisd. didiciſſe, quam nummi ΒΡΕΤΤΙΩΝ (103) inſcripti ſignificant: qui non aliis temporibus quam de quibus Diodorus agit, percuſſi videntur. Habes quibus initiis Bruttii ex feris mitiores & cultiores evaſerint: quorum ſimilia videntur etiam Lucanis eveniſſe, ut eorum numiſmata (104) oſtendunt. Nec continuo tamen ſive Bruttios, ſive Lucanos ob id evaſiſſe Graecos, aut in Magnae Graeciae corpus (105) adſcitos dixeris.

CA-

394.) haec de Bruttiis prodidit. *Hi primum vitam praedatoriam* (λῃςρικὸν βίον ait: quod nomen antiquitus bellicoſis tribuebatur) *agentes, mox excubiarum agreſtium & incurſionum conſuetudine, verum bellicarum exercitationem uſumque ſibi compararunt. Cumque bellicis conflictibus evaſiſſent regionis incolis ſuperiores; ad incrementum ſtatim ingens progreſſi, primo Teriaam urbem expugnatam diripuerunt, mox Hipponio, Thuriiſq. ac multis aliis ſubactis urbib.* (κοινὴν πολιτείαν συνθέντες) *communem reip. adminiſtrationem ſibi conſtituerunt.*

(103) *Ex Bruttiorum nummis oſtendi gentis ejus tum litteraturam, tum militare ſtudium. Bruttii BILINGVES. Feſti parmae Bruttianae in eorum nummis viſendae. Plura alia.*

Nummi plurimi circumferuntur Brettiorum & Mamertinorom, & ntrorumque copulatorum Graece inſcripti, ex quibos apparet eos ſaltem in ſignanda moneta, rebuſque id genus, pro ſcriptura Oſca (cujuſmodi Brettiorum, Mamertinorum, omninmque Iapygnm ante fuiſſe neceſſe eſt) arripuiſſe Graecam litteraturam. Non tantum autem in inſcribendis nummis & in actis publicis Graeco ſermone nſos, verum & in rebus aliis, ex eo liquet, quod *Bilinguer* eos vocarunt Ennius atque Lucillius. Feſtns in *Bilingues* habet: *BILINGVES Brutates Ennius dixit, quod Brutii & Oſce & Graece loqui ſoliti ſint.* Ex quo loco obiter vides, nativum maximae partis veterum Italiae populorum, qui Graecorum udventum anteceſſere, ſermonem fuiſſe *Oſcum*, quorum ſcriptura in Capuae, Calatiae, aliarumqne urbinm nummis viſitur. Oſca vero lingua aut eadem quae Tyrrhenica, aut huius dialectus erat. Sane in Feſto pro *Brutates* Scaliger *Brutiates* (a Gr. Βρεττιάται) malebat. Verum Porphyrion (ad *Canuſini more bilinguis*) etiam ex Lucillio *Brutates* habet. Ejos locus cum Oſci ſimul cum Graeco juncti ſermonis uſum diffuſiſſimum fuiſſe, confirmet, non omittendus. *BILINGVIS dicitur, quoniam utrâque lingua Canuſini uſi ſunt; ſicut per omnem illum tractum Italiae, quem ex majori parte Graeci incoluerunt. Ex quo Magna Graecia nomen accepit. Ideo ergo & Ennius & Lucillius Brutates Bilingues dixerunt.* Haec de Bruttiorum litteratura.

Venio ad Martiales artes: quas horum numiſmata palam ſignificant: in quorum antica parte quam ſaepiſſimae Martis caput galea munitum viſitur, & in averſis partibus modo idem Mars, modo Pallas, ambo parmati, haſtam intorquent. Ac *Bruttianae parmae* (quam Brettiorum & Mamertinorum nummi oſtendunt) ſpecies eſt valde notanda, quippe rotundae, nec parvae (qualis verus Romana erat) ſed quae non multum ſcuti modulo cederet. Hinc Romana vocari *Parmula* conſuevit, at Bruttiana, *Parma* dicebatur. Feſtus: *Parmulis pugnare milites ſoliti ſunt: quarum uſum ſuſtulit C. Marius, datis in vicem earum Bruttianis.* Quod autem hae *Parmae*, non vero *Parmulae* nuncuparentur, docet idem in BRVT. his verbis: *Brutianae PARMAE dicebantur ſcuta, quibus Brutiani ſunt uſi.* Sed malim, *Quibus Bruttii ſunt uſi*. Nam *Brutiani* non militiae ſed miniſterii nomen eſt. Feſtus idem: *Brutiani dicebantur, qui officia ſervilia magiſtratibus praeſtabant, eo quod hi primum ſe Hannibali tradiderant.* In Gloſſ. vet *Brutiani* ſunt οἱ δουλικαῖς πράξεσι χρώμενοι. Cave tamen *Servos* interpretere; nam plurima id genus miniſteria Romae a liberis hominibus praeſtabantur. Idem ad Hannibalem tranſitus Picentes, Lucanos, Brutioſque paribus miniſteriis mancipavit, Strabone teſte, ubi de *Picentia* loquitur.

(104) Eſt apud Cl. Baronem Dominic. Ronchium nummus ſingularis & ineditus, hinc cnm Martis capite, illinc Palladis aut bellatricis ſtantis, iſque ΛΟΥΚΑΝΩΝ inſcribitur. Ex quo Lucanos ex Graecis a ſe ſubactis didiciſſe Graecam litteraturam oſtenditur, eamque intuliſſe in urbes primarias, & habuiſſe commune ſuae gentis conſilium atque rempublicam, perinde ac de Bruttiis ſupra diximus. Accedit quod effigies nummi hujus (cum Martis ſcil. capite, & cum bellatrice in parte poſtica) in Brettiorum nummis tritiſſima eſt. *Lucanos* Graeci ſcriptores plerumque cum diphthongo ΕΥ ſcribunt: at ipſi ſe in hoc nummo cum ΟΥ. Sic etiam ΛΕΥΚΙΟΣ & ΛΟΥΚΙΟΣ in marmoribus & libris.

Sed illuc redeo. Lncanos plurimos non tantum lingnam ſed & Italicae ſcholae diſciplinas Graecas imbibiſſe reperio. Eorum certe quidam inter Pythagoreos nobiles recenſentur. *Areſas Lucanus* (cujus locum de *nat. hominis* Stobaeus affert) ſcholam Pythagoricam poſt *Tydam* rexit ex Iambl. cap. 36. *Ocelli Lucani* ſcripta ſuperſunt. Quidam & *Eccellum* Lucan. ab *Ocello* diverſum inferunt. *Poli Lucani* exſtat apud Stobaeum fragmentum. Memorantur etiam obſcuriores quidam, *Malias*, *Oreſander*, *Cerambus*, *Dardaneus* Lucani Pythagorei.

(105) *Bruttiorum Lucanorumque Graeciſmus non patrius, ſed extraneus & uſu comparatus.*

Sane Bruttiorum Lucanorumque vernacula lingua, quae vulgo uſurpabatur, non deſiit vetus illa Oſca eſſe: quae & patria ſemper fuit ferme uſque ad legis Iuliae tempora, quibus ſenſim Latinus ſermo praevaluit. Graeciſmus ergo Bruttius & Lucanus non nativus erat & a matris ubere imbibitus, ſed tantum a cultioribus per ſtudium perque com-

mercia

C A P V T V.

De communi Brettiorum, & Mamertinorum republica ex nummis.

Bruttii ergo Iapygum genus arti picariae addictum, ab initio ferum, incultum, & Graecitatis expers, h. e. barbarum erat, nec litteras alias, quam Iapygias h. e. Tyrrhenicas, ſive peculiariter Oſcas, quibus expromerent ſenſa ſua, callebat. At ubi uſum aliquem cum Graecis, quibus undique ambiebantur, per commercia, ac poſtmodum per bello partas Graecarum urbium dominationes habere coeperunt; eorum ſermone ac πολιτείᾳ imbuti, etiam monetam communi gentis nomine ſignare inſtituerunt. Nec aliud magis ingentes nationis hujus opes declarat, quam inſana numiſmatum *Brettiorum* ubique terrarum tritiſſimorum, eumq. typis diverſiſſimis, vis atque copia. Quorum quidem triplex genus eſt, prout ſive *Brettiorum* dumtaxat, ſive *Mamertinorum* ſolum, ſive utriuſque populi nomen ſimul jugatum gerunt. Sed nolo à re numiſmatica alienos hiſce notitiis detinere: cupidos interim in imam pagellam (106) adlegare ſatis erit: unde etiam lectores diſcent, ex Mamertinis potiſſimum (quorum nomen *Martiales* notat) Brettios arma tractare peritius didiciſſe.

Yyy COL-

mercia cum Graecis finitimis, & interdum cohabitantibus, acquiſitus. Deinde fac etiam Bruttios fere omnes, Lucanoſque fuiſſe bilingues: numquam tamen effecies, quin iis Graeciſmus extraneus fuerit, Oſcus vero patrius ſermo. Ad ſummam nec Bruttii nec Lucani unquam Ἕλληνες evaſerunt, ſed ἑλληνίζοντες (*graeciſſantes*) ferme ut Iudaei qui permixti cum gentibus, *Helleniſtae*, non Graeci vocabantur. Sicut ergo Iudaei iſti ſemper a *Graecis* (inter quos a pluribus generationibus viverent) diſtinguebantur; ita ſemper ſcriptores antiqui Bruttios, Lucanos, Samnites, Campanos itemque alios, a Graecis, quamvis juxta habitantibus (ut de Poſidonia Paeſtoque *Collect.* I. vidimus) diſtinguebant. Haec eo notavimus, ne quis hinc anſam arripiat Magnae Graeciae finium nimium protrahendorum cum eruditiſſimis Academiae Scientiarum ſociis: de quo plura in Prodromo Diatr. I. pag. 23. diſputavimus.

(106) *Mamertinorum Meſſanenſium brevis notitia tum & Mamertinorum Brettiorum ex nummis, & ex eorum urbe Mamertio. Mamertinos Bruttios ab illis Meſſanenſibus ortos videri. Hujus gentis tripliciter in nummis inſcriptae ratio. A Mamertinis Brettios ad arma & πολιτείαν informatos. Hinc Brettiae nomen totam peninſ. tenuit.*

Plura jam de Bruttiis dixi, & *Collect.* ſequenti dicam. At de *Mamertinis* intereſt pauca praefari. Quae de his aliter ab aliis narrantur, omittam: quae comperta habeo, ea tantum attingam. I. Ac primum Mamertinos gentem fuiſſe Campanam, Polybius non ſemel prodit. Strabo etiam lib. VI. teſtatur, *Mamertinos*, *GENTEM CAMPANAM* (Μαμερτῖνοι, inquit, Καμπανῶν τι φῦλον) *inhabitaſſe* Meſſanam. Feſtus, qui eos, Alfio auctore, Samnites fuiſſe voluit, non nauci eſt. II. Deinde quod origo nominis a *Mamerte* (h. e. Marte) ſit, Diodorus & Feſtus notavit. Nam qui Campani a Meſſanenſibus in civitatem excepti, poſtea per ſcelus perfidiamque urbe potiti fuere, ii mutato nomine ſe lingua ſua *Mamertinos*, quaſi *Martiales*, vocarunt. Accidit hoc Diodoro teſte poſt Agathoclis mortem, quae in Romae ann. CDLXII. incidit. Ergo Mamertinorum nomen minus trecentis annis Chriſti natalem anteceſſit. III. Quocirca nummi, qui Μαμερτίνων Μεσσηνίων nomen gerunt, circa ea tempora ſcalpti fuerunt. Haec de Meſſanae Mamertinis.

Verum fuere & Bruttiorum *Mamertini*: de quibus ſcriptores ſilent: at nummi plurimi, qui MAMEPTινων BPETTιων epigraphen gerunt, adhuc loquuntur. Horum ſedes fuit urbs *Mamertium* (non *Mamertum*, uti vulgo vocatur) de qua Strabo lib. VI. *Super has urbes* (Rhegium & Locros) *mediterranea Bruttii tenent* (καὶ πόλις ἐνταῦθα Μαμέρτιον) & *urbs ibi Mamertium, & Sylva picem optimam ferens.* Ex quibus intelligis, Mamertium in imae Sylae nemoris faucibus ſtetiſſe, qua Syla hinc Locris, inde Rhegio accedit. Stephanus etiam hanc urbem quatuor ſyllabis ſcripſit: Μαμέρτιον, πόλις Ἰταλίας. *Mamertium, urbs Italiae* (nim. ſtrictiſſime acceptae) quod & exemplis confirmat. Nam ſequitur: *Gentile Mamertinus, uti Metapontinus & Rheginus:* quorum ſcil. illud a Μεταπόντιον, hoc a Ῥήγιον.

Si quaeras, utri Mamertinorum alteris origo fuerint, fatebor equidem, Mamertinos Bruttios ab illis trans Fretum propagatos. Nam contra ſi hi Meſſanenſes a noſtro Mamertio profecti fuiſſent, nae ii adventu primo *Mamertini* audiiſſent. Nunc vero Polybius ab initio *Campanos* fuiſſe dictos, ſibique ipſos non niſi poſt occupatam Meſſanam nomen Mamertinorum impoſuiſſe lib. I. teſtatur. Οἱ δὲ Μαμερτῖνοι (τοῦτο γὰρ ὄνομα κυριώσαντες οἱ Μεσσήνιοι προσηγόρευσαν σφᾶς αὐτούς)... At contra nonniſi quia Bruttiorum urbs *Mamertium* a Mamertinis Meſſanenſibus dein condita videtur; idcirco ab ipſo ſtatim initio in Brettiâ *Mamertini* vocati. Quae cum ita ſint; minus mirabimur, quo triplex inſcriptio numiſmatum generis hujus ſpectet. Prima Μαμερτίνων cum adjectione ΜΕΣΣΗΝ. ad Meſſanenſes utique pertinet: altera MAMEPT. BPET. ad Mamertinos Bruttios referenda. Atqui tertia, ubi tantum MAMEPTINΩN ſcribitur, ad utros pertineat, haud facile dictu eſt. Ac ſane niſi ex ſymbolis Bruttiorum peculiaribus, aliove indicio ad Bruttios referre queas; tum in pari cauſa lis Meſſanenſibus adjudicanda. Qui & obtendere poterunt, tum eos illud ΜΕΣΣΗΝιων agnomentum coactos adjicere, ubi alii Mamertini cognomine Βρεττίων exorti fuiſſent: at antea, ubi ipſi ſoli Mamertini erant, ſe nudo nomine Μαμερτίνων fuiſſe contentos. En origo triplicis Mamertinorum inſcriptionis in nummis conſpicuae. Nummos tum Μαμερτίνων, tum cum adjectione Βρεττίων ſatis obvios cuivis apud Goltzium, Joann. de Flore in ſua Calabria, & M. Majerum contemplari licet; ſicuti & apud Parutam & apud Havercampum in Siciliâ numiſmata reperiet ſive tantum Μαμερτίνων inſcripta, ſive MAMEP. ΜΕΣΣΗΝ.

Ac ſicuti *Mamertini Meſſanenſes* ſummam rerum in Meſſanenſi rep. ſibi arrogaverant; tantumdem & Mamertini Brettii in toto Brettiae gentis communi, opinor, fecere. Vides hinc Bruttios non tantum ad Graecarum urbium πολιτείαν, quas expugnarunt, ſuam remp. conformaſſe, verum & poſt idem tempus in pacis belliq. artibus imbibendis tradidiſſe ſe Mamertinis doctoribus multo ſtrenuiſſimis imbuendos. Atque haec, abſque nummis & abſque exemplo Meſſanae eſſet, ignoraremus.

Itaque Bruttia natio, ubi exuto horrido barbariae amictu, mores Graecanicos induit, ac ſimul

magnam

COLLECTANEVM X.

ETYMOLOGICVM NOMINVM SINGVLARVM IAPYGIAE ITALIAEQVE PARTIVM.

TOtum hoc terrarum quod ex Orientali dialecto ἐτυμολογῆσαι aggredior (nim. Frontem Italiae cum geminis cornibus) non alii principio tenuerant , quam *Eteocretes* , qui poſtea hic ſeſe vocarunt *Iapygas ;* haecque univerſitas terrarum videtur initio *Iapygiae* nomine vocata , ut ex veſtigiis ejus nominis ſuperſtitibus *Collect.* ſuperiore oſtendi . At mature admodum haec tam vaſta regio bipertitâ appellatione donari coepit ; ita ut tantum medietas una , quae cornu dextrum ac Frontem (hinc ſcil. uſque ad Laum amnem , illinc ad limitem illum , qui Metapontinum agrum includeret , Tarentinum excluderet) complectebatur , ea tantum , inquam , *Italia* nuncuparetur : medietas vero altera , quae ab Tarento incipiens, hinc ad ultimos Salentinos , inde ad extremos Daunios pertineret , ea vetus *Iapygiae* nomen ſibi reſervatum obtineret . Ab hac altera ordior.

Illud quoque moneo , in etymologiis iſtis duo me oſtenſurum : I. Voces locorum iſtas Latinis Graeciſque auribus nihil rei prorſus ingerere , ſed ſono tantum incondito aures percellere : cum contra Hebraice Chaldaiceve ſcientibus notos ſignificatûs edant . II. Deinde & id quoque ſatagemus, ut qua de cauſa is locus eo ſignificatu vocatus fuerit , doceamus . Hoc inſuper alterum ſi aſſequemur ; erit opima victoria : quod ſi minus hoc perſuaſerimus alterum , at prius illud certe manebit , eorum locorum nomina plane Orientalia eſſe, proinde qui illa primo impoſuerunt , eos ex Oriente veniſſe. In noſtris Tyrrhenicis, tum quorum ſpecimen inter Crotonenſia prodiit , tum quae plurima alia Mſſ. in loculis habeo , par mihi ſcopus fuit

PARS PRIOR

De Iapygiae ejuſque partium vocabulis & veriloquiis .

IAPYGVM vocis initia (quae falſo ab illo fabuloſo neſcio quo heroe *Iapyge* , ut in his fit , arceſſi ſolent) *Collect.* ſup. ex Herodoto deteximus . Ergo Iapyges adventu primo *Cretenſes* (ſed meri , quos *Eteocretas* vocarunt) dicebantur : at coepere poſtea *Iapyges*, auctore Herodoto VII. 170. nuncupari . Hic ſiquis a me quaerat , ecqua vis poſterioris hujus nominis fuerit ; ajo tantumdem *Iapygas* ac *Cerethim* (qui Graecis *Cretes*) ſignificaſſe . *Cerethim* enim, ut *Collect.* ſup. Adn. 88. ex Heb. interpretati ſumus , ſunt *Exciſi* , ac funditus perditi . Eſt enim τὸ (a) *Carath* Hebraeis generale verbum ad quaslibet maximas calamitates pertinens . Atqui τὸ *Iapyges* paris omnino notionis eſt . Nam expuncto *IA* (quod ad formandas voces ex litteris Hebraeorum *heemanticis* aſſumptum fuit) quod reſtat eſt ipſiſſimum Hebraicum (b) *PVG :* quod & eadem omnia notat , quae radix ſuperior, ex qua *Cerethim* pullulat , & praeterea *profugos* illos a facie Ioſuae deſignat , de quibus columnae Tingitanae loquebantur : de quo toto quaedam imae (107) paginae adlevi . Nam propero ad nomina Iapygiae partium .

SALLENTINI non primitivum eſt , ſed a *Sallentia* urbe derivatum , cujus unus meminit (108) Stephanus. Σαλεντίνην ſupple χώραν (*Salentinam regionem*) Strabo memorat : quae haud dubie in ima peninſula ponenda eſt , quia ibi & *promontorium Sallentinum* , aliter *Iapygium* , eodem Strabone teſte fuit . Hujus nominis etymologiam fruſtra erit quicumque ſe excruciet , ut ſive in Graeco ſive in Latino ſermone quaerat , quippe in his linguis ea vox mere bruta eſt . At Orientis linguae praeclaras ſignificationes pollicentur , modo quis praeſtare queat , ecqua fuerit apud Orientales ejus urbis conditores prima ſibilans littera ; cum Orientis linguae quadruplici utantur ſibilo,

magnam partem circumjectae regionis ſui juris fecit ; ab eo tempore haud antiquis Sylae terminis ſeſe continuit , verum & univerſam peninſulam in *Brettiae* nomen concedere juſſit ; ita ut quae ante regio ad Laum uſque ſub Italiae nomine cenſebatur, eadem poſtea Graecis Βρεττία diceretur . Exemplo ſit *Temeſa* , quae a Lao fl. Bruttiarum urbium prima apud Strabonem recenſetur. Eam antea a Graecitate abhorruiſſe cenſendum eſt . At poſtea cum aliis Brettiae urbibus exculta , etiam nummos eacuſos reliquit , qui ΤΕΜΕΣΕΩΝ inſcribuntur .

(107) *Amplius de Iapygum genere & etyma .*

Radix (*b*) *Pug* notione Hebraica , ac praeſertim Chaldaea, Syraque , eſt *deturbari* , *amoveri diſſipari* , *fugari :* a quo eodem *Pag* ſeu, pronuntiatione Syriaca, *Phug* , venit Latinum *Fugio* & φυγω. A *Pug* ergo , praefixâ formativâ littera *Iod* , eſt *Iapygum* nomen . Res ita ſe habet . Chananaei Joſuae armis fugati , quocumque appulerunt , veſtigia ſuorum caſuum ſignata reliquerunt . In Tingitana Phoeniciis litteris perſcripſere in columnis : *Nos ſumus* (οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃστοῦ υἱοῦ Ναυῆ) *qui fugimus a facie Joſuae praedonis* (*Latro* dialecto heroicâ *bellatorem* notat) *filii Nave* . Nota eſt Procopii narratio in Vandalicis . Atque hi profugi Chananaei ſive *Ceretim*, mari trajecto , primo patatiſſimum receptum in Cretam habuerunt (nam eam inſulam non ab aliis quam ab his Ceretaeis fuiſſe frequentatam , in ſuperiore *Collect.* demonſtravi) illinc vero ejecti , in hanc peninſulam ſe contulerunt, ibique ſe *Iapyges* ob eam , quam dixi cauſam, vocaverunt . De his plura *Collect.* ſup.

(108) Stephanus : Σαλεντία , πόλις Μεσσαπίων. Τὸ ἐθνικὸν Σαλεντῖνος. *SALLENTIA* , *urbs Meſſapiorum* (nam *Meſſapiam* , *Sallentinamque* , cui alteri *Sallentia* attribuenda erat, & ſimilia vocabula, Strabonis aevo multi permiſcebant, uti ſup. Adn. 97. dictum) *Gentile Sallentenus* . Imo *Sallentinus*, quo non ſemel utitur Strabo lib. VI. In prima vocabuli ſyllaba plerique cum Stephano & aliis duplicant liquidam, alii ſimplici delectantur .

(a) כרת *Carath* , *Excidit* .

(b) פוג *Phug* , *Deturbari* , *fugari* , *exſcindi* .

ſibilo; *Zain*, *Samech*, *Tſade*, *Shin*. Ex qua varietate ingens exſtat vocabulorum ſoboles, ex quibus *Sallentiae* derivatio procedere quiverit, ut inferne (109) adnotatur.

MESSAPIA altera eſt peninſulae provincia ad iſthmum uſque procedens, ita ut Brundiſium includat. Ergo Meſſapia nullâ re alia nobilior quam Brunduſino portu fuiſſe videtur, in Graeciam ſolventibus opportuniſſimo. Inde enim ventus occidentalis eam navigationem ſummopere promovens flabat. Is flatus Latinis (110) *Iapyx* vocabatur, credo quia Meſſapia, in qua Brunduſium, pars Iapygiae erat: niſi ſi quid aliquis aliud ex ipſo *Iapygis* (111) nomine exculpat. Atqui eum ventum facile eſt, ab antiquis Orientali ſermone utentibus dictum fuiſſe *Meſſapium*. Res enim ita ſe habet. Apud Hebraeos, Chaldaeoſque (b) *Nashap* eſt verbum uſitatiſſimum pro eo quod eſt *Flare*. Ex verbis autem ab N incipientibus derivativa ita plerumq. formantur, ut in locum N ſuccedat ſervile M, dupliceteque ſequentem conſonam. Ita ab eo themate formatione regulari gigneretur *Maſſap* aut *Meſſap*, cum *venti* ſignificatu. At flatus ille qui ex portu Brunduſino ſpirabat, erat ejuſmodi ut ſolventibus juxta atque appellentibus eſſet (112) opportunus, ac *Ventus*, ut ajunt, *faus*. Quae cum ita ſint, κατ' ἐξοχὴν id ſpiraculum vocem generis occupavit, ita ut *Meſſap* i. e. *Ventus* abſolute vocaretur: unde quaeſitum *Meſſapiae*, utpote ab eo flamine celebratiſſimo perflatae, nomen.

Atq. haec intra peninſulam: a cujus jam iſthmo explicat ſeſe (I) CALABRIA. Hujus etymon planiſſimum eſt: quod utpote expoſitum omnibus, in tranſitu Bochartus notavit. Talmudiſtis *Calab* (i), ſive emphaticum *Calba*, *picem* deſignat, itemque reſinam ac ſimilia. Ergo olim in Calabria non ſecus atque in Bruttiis erant picearum arborum ſaltus, ex quibus talia colligerentur. Nam etſi hodie nihil in ea regione ejuſmodi ſit; tamen neque id nomen olim ab Orientis filiis inditum de nihilo eſt; nec temere eſt nomen aliud aequipollens, quod Graeci ei regioni impoſuerunt, quippe quam Πευκετίαν traſnominarunt. Nam quod plerique geographi (113) *Peucetiam* a *Calabria* di-

(109) Si prima littera in Oriente *Zain* h. e. Z fuerit; ſermo Syrus notiones offeret congruentes τῶν *Ceretim*, ſive *Iapygum* calamitatibus (iis ſcil. quas modo Adn. 107. tetigimus, fuſius autem *Collect.* ſuper. Adn. 88.) imo & ipſi Iapygum etymologiae conſentaneas. Vide lexica Syriaca in radice (c) *Zelah*. Pareſque ſignificatûs ſermo Chaldaeus in radice (d) *Zelal* ſuppeditabit.

Sin autem primam vocabuli litteram in Oriente *Samech* ſive S fuiſſe ponamus; tum paris item notionis erunt ea, quae radix (e) *Salah* in Hebraeo, Chaldaeo, Syroque idiomate offeret: quae vocabula *Iapygum* notioni ſupra expoſitae ἰσοδυναμοῦσι.

Quod ſi prima littera in Oriente fuerit *Shin*, ſive *Sh*; tum duae ſignificationes admodum diverſae ex Hebraeo, Chaldaeo, Syroque afferri poſſunt (quas in rad. (f) *Shalah* cupidi reperient) ſive ſcil. ut ei vocabulo *tranquillitatis* & *proſperitatis*, ſive ut *aberrationis* notio ſubſit. Haec altera mihi ridet, quae & *Iapygum* etymo conſonat. Nam Strabo lib. VI. ait οὓς δὲ Σαλεντίνους Κρητῶν ἀποίκους φασί: *Salentinos Cretenſium colonos exſtitiſſe ajunt*, h. e. *Ceretim* illorum, qui poſtea *Iapyges* γενικῶς, peculiaribus autem nominibus alibi *Salentini*, alibi aliter dicti fuerunt. Ergo Salentinos, utpote congeneres Iapygibus, par fuit vocabulo ſynonymo donari, ita ut utrique idem fuerint quod *Errones* & vagantes illi a facie Joſuae, ut ante explicavimus.

Dixeris fortaſſe, in allatis Orientalium linguarum thematibus duas tantum primores Sallentinorum conſonas reperiri, S & L, at deeſſe N. Nam ceteroqui in his linguis vocalium vix haberi rationem, nemo eſt quin ſando audiverit. Reſpondeo traditas ſupra radices eſſe omnes ex genere quieſcentium *Lamed He*, uti vocant. Haec autem verba in derivatis ſaepiſſime aſſumunt N. Imo in forma emphatica Chaldaeorum non raro N ſimul & T in fine adſciſcitur: cujuſmodi id, de quo quaerimus, *Salentiae* vocabulum eſt.

(110) Gellius II. 22. Ἰάπυγα, *ex ipſius Apuliae proficiſcentem quaſi finibus, Apuli, eodem quo ipſi nomine, Iapygem dicunt. Eum eſſe propemodum Caurum exiſtimo. Nam & eſt occidentalis, & videtur adverſus Eurum flare. Itaq. Virg. Cleopatram . . . in Aegyptum fugientem, vento Iapyge ferri ait*. Exſtat Aen. VIII. 709. Solventibus in Graeciam opportunus erat. Hor. I. 3. v. 4. *Obſtrictis aliis praeter Iapyga*. Ab eod. *Albus Iapyx* alibi dicitur.

(111) Cujuſmodi hoc eſſet, ſi *Iapygem* a rad. (g) *Japah*, quod Hebraeis eſt *flandi* verbum, deducamus: a quo verbo fit nomen *Iapeah* non ſemel in Bibliis uſitatum, h. e. *ſpirans*: unde *Iapygis* laudatiſſimi ſpiraculi nomen deduci quiverit.

(112) Zonaras lib. III. Annal. Romanos ait Brunduſium in poteſtatem recipere cupiviſſe (διὰ τὸν λιμένα) *propter portum in uno plurium commoditatem* (qualis portus Brunduſinus erat, cornu cervino ſimilis) & *facilem cum Illyrico Graeciaque ultro citroq. trajectum* (ἀφ' ὑπὸ τῷ αὐτῷ πνεύματος καὶ ἐξανάγεσθαί τινας, καὶ καταίρειν) *EODEM enim VENTO SPIRANTE & SOLVI EX EO PORTV & APPELLI LICERE*, Vide quae & quanta venti opportunitas. Quid deinde miramur, ſi regioni univerſae nomen quaeſierit?

(I) CALABRIA non immerito a Stephano ſic definitur: χώρα πλησίον Ἰταλίας, *Regio prope Italiam*. Nam Italiam veteris acceptionis intelligit: cujus Italiae in ea parte limes Metapontinam regionem includebat, Tarentinam excludebat; & quidem ita excludebat, ut Tarentum in Calabria cenſeretur. Vides ut recte Ethnicographus hanc definiverit, *Regio prope Italiam*; quia limes idem Italiam, in qua Metapontum, a Calabriâ, in qua Tarentum, ſegregabat.

(113) Recentiores geographi pleriq. omnes Peucetiam a Calabria diſtinguunt: quibus ita ſedes diſcretas metantur, ut *Calabria* quidem intra aut circa iſthmum fuerit, hanc vero in occidentem, ſi iis credimus, *Peucetia* exceperit: quam Peucetiam poſtremo cum *Dau-*

(c) זלה *Zelah*. (d) זלל *Zelal*. (e) סלה *Salah*. (f) שלה *Shalah*. (g) יפה *Japah*, *Flavit*. (b) נשף *Nashap*, *Flavit*, *ſpiravit*. (i) קלב *Calab*, *Pix*.

ſtinguunt, id parum moror; tanta eſt enim partium Iapygiae apud veteres confuſio, ut de ea Strabo conqueratur. Ejus locum vide Adn. 97. At Calabriae Peucetiaeque *συνωνυμίαν* non poteſt non utriuſque regionis *ταυτότητα* (*identitatem*) certo certius demonſtrare.

Hactenus *Calabriae* (quam Graeci *Πευκετίαν* *Peucetiam* tranſnominarunt) etymologiae vacatum. Quidquid deinde Iapygiae ſequitur verſus occaſum ſolem ad amnem Frentonem uſque, id totum a Graecis *Daunia*, ab Latinis *Apulia* vocata fuit: quamquam re vera nec *Daunia* Graecum, nec *Apulia* Latinum nomen, ſed utrumque *ἐπιχώριον* ſive *Iapygium* eſt, aliter Oſcum ſive Thyrrhenicum. Sed miſſâ nominum nativitate (quae tamen antiquos in errorem non unum impulit) illud magis geographorum intererat, ut *Apuliam* a *Daunia* diſtinguerent, ſuiſque utramque finibus limitarent: id quod neglexerunt, ac tenebras huic *πραγματείᾳ* offuderunt. Verum quo nunc iſta? Nec enim in praeſentia finitorem, ſed *ἐτυμολόγον* ago. Ergo fontis errorum detegendi & finium regundorum curà in oram (114) paginae remiſſâ, hic ſatis habeo monuiſſe lectorem, ab

Daunia necti volunt. Ac fateor, interdum Strabonem huic errori in ſpeciem favere: ſed idem, uti pluries obſervavi, non paucas diverſis in locis affert cauſas, propter quas hae provinciae limitari exacte nequeant. Vide mox Adn. 114. Verum in eo caput aberrationum antiquis fuit, quod ignorarent *Calabriam* tantumdem Orientali dialecto ſonare, quod Graece *Πευκετία*. At Mela Pomponius, utpote ortus ex Punica colonia *Julia Joza*, aliter *Julia Traducta* (de qua ſup. pag. 65. Adn. 3. dictum) videtur *Calabriae Peucetiaeque* ſynonymiam non ignoraſſe: qua de cauſa in recenſione populorum tractûs hujus, quia *Calabros* poſuit, ideo *Peucetios*, utpote *συνωνύμους*, omiſit. Ac de Mela deinceps.

(114) *Quemadmodum Iapygiae extra iſthmum partium nomina tradita a Strabone variis in locis fuerint. Locus egregius de Apulia proprie dicta. Fontes erroris geographorum recentium in partienda Apulia fuere, tum Strabo non ſatis aperte diſtinguens, tum Pliniana confuſio, tum ad ultimum Ptolemaei partitio vitioſa, quam noſtri paſſim ſecuti. At Mela unus veram diviſionem tradiderat: quam, non abnuente Strabone, hic ſequimur.*

Iapygiae partium etymologias excutienti mihi nihil antiquius duco, quam quidquid de Apuliae Dauniaeque nominibus Strabo vir ſummus tradiderit, producere in medium. Ac vero jam ſup. Adn. 98. locum ejus eximium enarravi. Nunc reliqua in commune proferamus.

Principio non negligendus ille locus eſt lib. V. pag. 242. ubi colligit ſtadia navigationis a Piceno ad *Apulos: Quos*, inquit, *Graeci Daunios vocant*. Quod cave ſic accipias, ut quidquid *Apulia* indigenis, id totum Graecis *Daunia* fuerit; cum contra *Apulia* late ſumpta nomen totius generis fuerit, quo *Daunia* una ex partibus continebatur. Ergo verba recitata ſic accipe: *Ad* (eos) *Apulos, quos Graeci Daunios* &c. *Daunia* proprie Diomedis Dynaſtia (de qua infra) h. e. pars Apuliae fuit. Nec aliud ſuadet locus ille quem ſup. Adn. 98. produxi ex lib. VI. pag. 277. ubi ait, qui *Peucetii, Dauniique* Graeco ſermone vocantur eos omnes ab indigenis nomine *Apuliae* comprehendi. Ergo *Apulia* apud incolas latius, quam apud Graecos *Daunia* patebat.

Poſtremo eod. lib. extremâ pag. 283. ita poſuit: *Cum vero Peucetiorum & Dauniorum nomen ab indigenis haud quaquam uſurpetur* (*niſi forte antiquitus eo uſi fuerint*) *tota vero haec regio ab iis* uno nomine *nuncupetur Apulia; neceſſe eſt Peucetiorum & Dauniorum fines certo a nobis non poſſe diſtingui*.

Atque ex his locis colligi poſſe videbatur, totum id quod ab iſthmo ſaepe dicto ad Frentonem fl. pertinet, indigenis quidem uno *Apuliae* nomine comprehenſum, at Graecis bifariam tantum fuiſſe diviſum, in *Peucetiam*, *Dauniamque*. Tamen eodem lib. VI. pag. 285. agnoſcit quandam tertiam regionem, quae *Apulia proprie dicta* vocaretur, cujus & ſitum accurate deſcribit. Atque is locus quantilibet pretii ita incipit: *Μεταξὺ δ' εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Γαργάνου κόλπος ὑποδέχεται βαθύς*. Illud *μεταξὺ* omiſit interpres: cui nempe *μέσον* illud vertendum erat: *In medio*, nim. *Dauniae Peucetiaeque*; inter has enim partes interjectum ſinum de quo loquitur, mox aperte ſignificat. Verte igitur: *Statim a Gargano IN MEDIO interjectus ſinus profundus ſubſequitur: circa quem incolentes* (*ἰδίως Ἄπουλοι προσαγορεύονται*) *PECVLIARITER APVLI nominantur: utantur eodem quo DAVNII & PEVCETII ſermone*. Vides quo intellectu *ſinum* & *Apulos proprie dictos*, *μεταξὺ* poſuerit, *interjectos* ſcil. inter *Dauniam* atque *Peucetiam*, utrinque his Apulis finitimas. Poſt pauca: *In ſinu* (ſupra deſcripto) *lacus eſt, & ſupra eum in mediterraneis Teanum Apulum, commune cum Sidicino gerens nomen. Ibi Italiae latitudo videtur in artum contrahi, cum a Teano ad Puteolos iſthmus minor ſit* CIↃ *ſtadiis*. Quae cum ita ſint; quae mens noſtrorum temporum geographis fuit, ut inter Iapygiae citra iſthmum partes *Apuliam proprie acceptam omiſerint*?

Atqui ſi rectam inire viam poſt Strabonis veſtigia voluiſſent; totum quantum ex Iapygiae nomine citra iſthmum eſt, id totum cum indigenis *γενικῶς Apuliam* nuncupare debuiſſent: deinde Apuliam tam late patentem tres in partes diffindere, *Calabriam* (Graece *Peucetiam*) quae extra iſthmum prima eſt: mox *Dauniam*, quae ab iſthmo ultima eſt, ac Frentanos ad occaſum contingit: poſtremo tertiam inter *Daunios Calabroſque* interjectam, quae *Apulia proprie dicta* vocatur. At fons erroris is fuit, quod cum extra iſthmum tres non amplius Iapygiae partes numerari compertum eſſet, cumque alioqui *Calabria* a *Peucetia*, tamquam ſi diverſae eſſent provinciae vulgo diſtinguerentur; nullum alium niſi uni *Dauniae* relictum poſt Peucetiam locum (excluſâ ſcil. *Apulia* proprie dicta) exiſtimarunt. Strabo etſi notitiis horum locorum ſubminiſtrandis, praecipue circa *Apuliam peculiariter dictam*, egregie juvit; tamen in eo obfuit, quod virum ſummum in partibus limitandis caligo circumſtetit: de quo ipſe etiam, uti ſupra dictum, conqueritur. A Plinio in his nihil niſi *σύγχυσιν* meram exſpectes. Poſtremo Ptolemaeus Geographos hujus aevi primus, niſi magnopere fallor, in errorem traxit, dum lib. III. pag. 69. primus totum id, quod nos *Iapygiam* nuncupavimus, tres in partes diviſit, *Calabriam* (quam intra peninſulam includit) *Apulos Peucetios*, & *Apulos Daunios*. Ptolemaeum imitatos video recentiores omnes. Itaque veram partium extra peninſulam recenſionem, quam ſupra aſſerui, nim. *Calabriae* (al. *Peucetiae*) *Apuliae propriae*, *Dauniaeque*, non alii acceptam refero, quam primum

Digitized by Google

ab iſthmo in occidentem progredienti tres occurrere inter ſeſe diſcretas regiones: quarum quae iſthmum contingeret, *Calabria*, Graece vero *Peucetia* dicebatur: cujus originationem proxime docui, ſimulque monui ea vocabula male vulgo tamquam regionum diverſarum diſtingui, cum potius duo fuerint regionis ejuſdem ſynonyma. Peucetiam (al. Calabriam) proxime ſequebatur *Apulia proprie dicta*: hanc tertia excipiebat *Daunia* ad Frentonem uſque. Ex his vero partibus tribus quandoquidem jam *Calabriam* ἐτυμολογήσαμεν; venio ad eam quae ſequitur, *Apuliam proprie dictam*.

APVLIAE nomen, quamvis Latinis magis quam Graecis in uſu eſſet, tamen ἐπιχώριον fuiſſe nomen, Strabo non ſemel monet iis locis quae Adn. 98. protuli. Fuit igitur nomen vernaculum gentis ejus, quae Oſcam dialectum juxta cum veruſtioribus aliis populis uſurpabat. Oſcus autem ſermo ſiva Tyrrhenus maxima ex parte ex Oriente allatus. Et *Apuliae* quidem vox Graecis auribus bruta eſt, bruta Latinis: at Hebraeis, Chaldaeis, Syris nihil eo nomine ſignificantius. Non hic illud obtrudo, quod vox integra regionis *Apuliae* in Chaldaeo Paraphraſte Ezech. XXVII. 6. legitur, pro qua in Vulgata, & in *Baal Aruch* legitur *Italia*, & in Hebraeo ſonte *Cettim*: qui creditur ex Noachidis primus Italiam coloniis frequentaſſe. Hoc, inquam, non moror; quia hoc ipſum quaeritur, quid *Apuliae* nomen, quo Targum illud utitur, notet. Atqui ne multa: ea dictio ὁλογράμματος (*integris litteris*) Hebraea eſt. Nam (i) *Apelah caligo* eſt (ex *Apelah* vero ſive *Aphelah*, praefixo formativo *Nun*, fit tum Gr. νεφέλη, tum Lat. *Nebula*) & *Apilot* ſive *Apuloth* ſunt *caliginoſa*. Quid, inquis, caligini cum Apulia commune? Non cogor equidem cauſas vocis afferre, modo ne vox incondita, ſed aliquid auribus inſuſurret. Tamen ex Apulis audivi cum dicerent, oram Apuliae maritimam toto mane caligine denſa incubari. Id cum hodie accidat; olim etiam eveniſſe neceſſe eſt. Nec enim de cauſis liberis, ſed neceſſariis hic agitur. Id vero olim uſu veniſſe reor, hodieque uſu venit maxime in *Apulia proprie dicta*, quam ex Strabone ſup. Adn. 114. deſcripſi; quae ſola primitus *Apulia* audiebat: nam non niſi poſtea *Apuliae* nomen latius prolatum fuit. Atqui in Apulia peculiariter dicta (cujus nunc etymon penſi mei eſt) lacus eſt quidam apud Strabonem. Ἐν δὲ τῷ κόλπῳ λίμνη ἐστίν. *In ſinu* (quem Βαθὺν, *profundum* ante vocarat) *lacus eſt*. En ſatis in lacu iſto cauſae, cur caligo tanta mane gignatur ad infeſtandam regionem; ſive, ut videtur, lacus ille communi oſtio cum ſinu jungatur, ſive minus. Sed & praeter Strabonianum lacum, plures paludes alias in vicino eſſe ſcio. Poſtremo poterat & de alio genere (ll) caliginis cogitari, quod tamen veritus ſum huic chartae committere.

DAVNIA nunc ſola ex Iapygiae partibus reſtat: quod nomen pro *Apuliae* vocabulo (quod retinuere indigenae) Graeci uſurpant; quamvis, quid ipſi dicant, id cum pronuntiant, ignorent. Tamen, ubi aqua haeret, ſolitas nobis ſabulas Graii cantant, & neſcio quem *Daunum* heroa conditorem hujus regionis obtrudunt. Verum quid in ridenda Grecia tempus teritur, cum ex Hebraeo aliiſque Orientis linguis egregias notiones Dauniae prodere promptum ſit? Nemo vel obiter in Oriente peregrinatus, ignorat, radicem (k) *Dun* & Hebraeis, & Chaldaeis, & Syris, ceteriſque Orientis populis maximo in uſu eſſe, ex eaque radice unà vocum innumerabilium ſobolem pullulare. Iam hoc verbum ipſum Hebraei Chaldaeique cum *Vau Shurek* h. e. cum V plerumque pronuntiant: Syri cum ſua vocali O proferunt. Ita Syris *Don* (pro *Dun*) eſt *judicandi* verbum. Ac vero hoc ipſum O longum tam Syri ipſi, quam Phoenices Tyrrhenique amant in AV reſolvere. Idque ipſum in *Dauniae* nomine factum eſt, ubi pro *Donia* maluerunt *Dauniam* efferre. Verum, inquis, quid *judicii* notioni cum Daunia commune? Dicam equidem. Ab eo verbo ſicuti fit *Dina* h. e. *Iudicium*, ita olim per rectiores analogiae tramites puto deſcendiſſe tum *Duna*, tum *Dona*, ſive *Dauna*. Ergo *Dauna* ita *judicium* ſignificabat, ut etiam proclivi metonymiâ *locum judicii* notaret. Vbi non ea translatio uſurpatur? Ad ſummam apud Daunios commune aliquod gentis dicaſterium, h. e. *Dauna* fuit, unde id nomen ad totam provinciam ac gentem eſt antiquitus propagatum. Nequis vero me gratis haec talia deblaterare accuſet; Strabonem ſatis idoneum ſcriptorem produco. Is lib. V. in ora Hadriatici maris pag. 215.

mum notitiis, quas ex Strabone produxi, deinde Melae Pomponio, qui diſerte ita has partes diſcrevit, ut ego ſupra conſtitui. Sic enim lib. II. prope ab initio capitis IV. poſt *Togatam Galliam*, ſic de Italia incipit: *Tum Italici populi, Picentes, Frentani, DAVNI, APVLI, CALABRI, Sallentini*. Ac *Sallentinorum* nomine peninſulam totam complectitur: extra quam primos *Calabros* (quorum nomine & *Peucetios* homonymos intelligit) poſuit, mox *Apulos* (ea eſt Strabonis *Apulia peculiariter dicta*) ad ultimum *Daunios* adhaerentes Frentanis. Cur porro non abreptus errore vulgari in eo Mela fuerit, ut *Calabros* a *Peucetiis* diverſos faceret, ea cauſa fuit, quod ex colonia *Iulia Joza* (ex Phoenicibus ſcil. Hebraice doctis conflata) ſatus cum eſſet; optime norat, *Calabriam* tantumdem Hebraice ſonare, quod Graece *Peucetia*: proinde non diverſarum regionum nomina, ſed unius ſynonyma eſſe.

(ll) Poterat enim *Apelah* iſta (a qua dicta eſt *Apulia*) non ad vaporum ſpiſſitudinem, quae *nebula* dicitur, referri, ſed ad pulveris *nebulam*, quam in eo tractu ventus *Vulturnus* excitabat: quae nebula Hannibali victoriam de Romanis praebuit. Vide Livium in pugna Cannenſi. Sed ad metaphoricas notiones in his recurrere non eſt inſtituti mei.

(i) אפלה *Apelah*, *caligo*, *nebula*.

(k) דון *Dun*.

215. v. 5. ita poſuit: Τῆς δὲ τοῦ Διομήδους ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ περὶ τὴν θάλατταν ταύτην, αἵ τε Διομήδειοι νῆσοι μαρτύρια, καὶ τὰ περὶ ΔΑΥΝΙΟΥΣ, καὶ τὸ Ἄργος τὸ Ἵππιον ἱστορούμενα. *Diomedis in ora hac* (Hadriatici maris) *DYNASTIAE* hujus *teſtes exſiſtunt tum inſulae Diomedeae, tum quae de DAVNIIS & Argyrippa narrantur*. Ex his vides, Dauniorum etymon cum Diomedis DYNASTIA fuiſſe connexum, ac Strabonem talia quaedam apud ſcriptores vetuſtiſſimos reperiſſe, per quae tota *Dauniorum* hiſtoria & nominis etymologia *Daunios* iſtos cum illa (115) *Dynaſtia* quam artiſſime necteret? Non temere certe iſta ſunt, quae Strabo hoc loco, quaſi φοιβόληπτος vaticinetur oracula, callentibus tantum Dauniorum hiſtorias intelligenda.

Habes nominum *Iapygiae* partium omnium (nim. ab Iapygio prom. ad flum. uſque Frentonem) ex Oriente ſatis probabilem explicationem: ita ut non ſit dubitandum quin *Iapyges*, horum locorum incolae primi, domo Orientales fuerint; nam & lingua ipſorum manifeſtos eos facit, ut apposite in Evangelio dicitur.

PARS ALTERA

Alterius peninſulae Oſca vocabula indidem h. e. ab Orientis linguis adſcita.

Peninſula haec primitus generali Iapygiae nomine comprehenſa, poſtmodum vocabula diverſo tempore varia obtinuit: primitus *Oenotria*, poſtea *Italia*, demum *Brettia* appellata, ut *Collect.* ſuperiore dictum. Quando igitur primitivum *Iapygiae* nomen *Collect.* praeced. explicavimus, nunc ab *Oenotria* ita incipio, ut lectorem praemoneam, omnia hujus peninſulae vocabula ad *picis* artificium alludere. Jam vero ſicuti in Parte priore nullum aliud quam *Calabriae* etymon Bochartus jam ante dederat; ſic in hac poſteriore unum dumtaxat *Italiae* veriloquium eidem viro ſummo debetur. Hoc parum: illud magis doleo, quod alicubi aperte pronuntiarit, nomina locorum harum regionum nihil cum Phoenicibus, cumque Oriente habuiſſe commune. Quam vellem nihil ei tale excidiſſet: quem ſatis apparet horum locorum nomina, quae nemo melius excutere poterat, prorſus intentata reliquiſſe.

OENOTRIA nomen compoſitum eſt, quaſi *Oe-Notria*. Prior pars *inſulam*, altera *reſinam* ſive *picem* deſignat. Notat ergo *Inſulam* ſive *peninſulam* (quae duo ab Orientalib. uno eodemq. nomine ſignantur) *reſinae* ſive *picis feracem*. Voces componentes hae ſunt: (*l*) *Ei* vox prima eſt, quae Hebraeis eſt *inſula*. Maſorethae quidem punctum *Tſere* ſubjecerunt: at idem monoſyllabum dialecto Phoenicia in *Oe* vertitur: id quod ex plurimis inſularum Europae vocabulis peregrinis cognoſci poteſt ab *Oe* incipientibus. Vide indices geographicos. Altera pars eſt *Notri*, ex Chaldaeo Syroque verbo (*m*) *Netar*, quod eſt *Defluere*. Ac *Fluo* & *Fundo* picei (116) artificii peculiaria verba ſunt. Itaq. ſicuti a Ῥέω (i. e. *fluo*) tum Gr. Ῥητίνη, tum Lat. *Reſina* venit; ita a Chald. *Netar* fit *Nitra* h. e. *defluum*, *deciduum*, ſive id quod ſponte fluit. Etiam gummi olearum Syris *Netro* vocatur, nim. *defluum*; ſicuti & iiſdem *Notro* eſt *defluxus*. Ergo pulcbre hanc vocarunt Iapyges *Inſulam deflui*, ſive fluentis liquoris; quippe in *Syla* nemore genus omne erat reſinoſarum arborum, quas plurium generum enumerat Plinius; nec enim tantum picis, ſed reſinae aliarumque ejuſmodi ſpecierum ibi artificium erat. Porro *Pix Brettia* maximo in pretio fuit, ſuoque merito in omnes orbis partes circumlata.

ITALIA in locum *Oenotriae* vocabuli ſucceſſit, nec olim longius, quam ante patuerat *Oenotria*, porrigebatur. Ergo *Italia* merum eſt *Oenotriae* ſynonymum. Et ut *Oenotriam* piceo ſignificatu fuiſſe praeditam, modo demonſtravi; ſic & *Italia* tantumdem notat, ut oſtendit Bochartus pag. 197. quia Chaldaeum (*n*) *Itar* (cujus emphaticum *Itra*) *picem* ſignificat. Ab *Itar* vero per productionem nominis fit *Itaria*. Et quia L & R in locorum nominibus ultro citroque alternant; pro Itaria dicta eſt demum *Italia*. Plura Bochartus dabit p. 197.

BRETTIAE nomen antequam enucleandum ſumo, Stephani locus opportuniſſimus illuſtrandus eſt. Ita incipit, ΒΡΕΤΤΟΣ πόλις Τυῤῥηνῶν . . . *BRETTVS urbs Tyrrhenorum (a Bretto Herculis filio, & Baletia Baletae filia* nomen habens). Quae interpoſui, cum ſint mera Graecorum, urbibus ſingulis heroas cognomines de ſuo aſſignantium, deliria; nihili ſunt. At illud magni intereſt, quod *Brettum* urbem (a qua ſcil. urbe & *Brettiorum* gentem, & *Brettiam* regionem, & picem *Brettiam* derivari vult) Tyrrhenis adjudicet. Quod ſi cum Feſto conferas, qui in BILINGVES linguam Bruttiorum vernaculam, *Oſcam* vocat; jam veriſſimum illud eſſe perſpicies, quod me pluries affirmaſſe memini, Oſcum ſermonem Tyrrhenici dialectum fuiſſe, & Oſcos ex Tyrrhenis propagatos. Et de urbe quidem *Bretto* cum nul-

la

(115) Mitto hic quod ipſum Δύναμαι (ex quo Δυναστεία fit) in primis Graeciſmi initiis multo brevius fuiſſe neceſſe eſt, veluti ſi Δυνω (*Duno*) aut qua alia forma ſcriptum fuerit. Δυνω (*Duno*) vero ab Heb. *Dun* (*judicare*) ἀγχίστως (*proxime*) venit. Nam ſignificatio eadem; quippe apud antiquos in jure dicundo δυναστεία conſiſtebat. Hinc ex Heb. *Dun* tot vocabola fluunt, quae ſimul juriſdictionem & imperium continent. *Medina* (hodiedum in Hiſpania frequens vocabulum, ſive primitus ex Poenis ſive poſtea ex Saracenis profectum) a *Dun* Hebraico venit, & provinciam, & urbem metropolim, & juriſdictionem, & ſimilia deſignat.

(116) Argumento ſunt Plinii, paſſim id genus verbis utentis, loca. Itaque lib. 23. non aliter picem definit, quam *Combuſtae* (h. e. igne expreſſae) *reſinae fluxum*. Lib. XIV. 20. *Picem reſinamque . . . terebinthi fundunt*. Lib. XVI. 11. *Sequens liquor picem fundit*. Citato lib. XIV. 20. incipit: *Arborum ſucco manantium picem reſinamque*.

(l) אִי *Ei*, *Inſula*. (m) נטר *Netar*, quod eſt *defluere*. (n) עיטר *Itar*, *Pix*.

Ia uſquam fiat mentio; ea res integri Stephani deſiderium ciet. Nam (ut ex fragmento Seguieriano cernitur) in integro nihil non pluribus antiquiorum locis confirmabatur. Ceteroqui, ſicuti Mamertinorum gens urbem cognominem *Mamertum* habuit (in pleriſq. vero itidem factum) ita & *Brettiorum* gentem oppido homonymo (*Bretta* ſcil.) non caruiſſe neceſſe eſt: quod videtur poſtea deletum, eâque gratiâ nuſquam a ſcriptoribus ſecuti temporis memoratum. Ab hac urbe igitur quidquid fuit *Brettii* nominis repetendum, eodem Stephano auctore, apud quem ita ſequitur: *Incolae* (Βρέττιοι) *Brettii : Brettia vero tum de regione, tum etiam de* (117) *pice dicitur*.

Ergo praeter *Brettum* urbem, fuit etiam auctore Stephano, BRETTIA regionis nomen. Cujuſnam? Non illam hic intelligit Stephanus, quae tantumdem, ac primitus *Oenotria*, ac mox *Italia* patêret (nam haec notio multo ſerius *Brettiae* tributa fuit) verum illius regionis, quam primitivi Bruttii tenebant, *Sylae* ſylvae terminos non egreſſam. Ergo quamdiu *Italiae* nomen non ultra Laum procedebat, peninſula tota in Thuriatin, Crotoniatin, Locrida, Rheginam, aliaque rerumpubl. Graecar. dominia maritima diſtribuebatur, interiora autem *Brettia* occupabat, Sylae ſaltum longiſſimum vix aut ne vix quidem egreſſa: nec niſi poſt prolatam Italiam, ſimul *Brettia* ad littora peninſulae progreſſa fuit.

Ergo BRETTIAE (tum quatenus regio intra Sylam reſtricta, tum quatenus picis in ea elaboratae ſimul erat vocabulum) una etymologia eſt ab Heb. (a) *Berosh* : quod Chaldaeis Syriſque litteram *Shin* in *Tau* mutantibus effertur non aliter quam *Berot*. Ejus plurale *Berotim* ſive *Brotim* omne genus arborum reſinoſarum picearumque deſignat. Vide Buxtorfium in Chaldaicis, & quae in extremo (118) margine ad guſtum

(117) Pro γλῶσσα (quod in Stephano legitur, ac nihili eſt) Bochartus πίσσα reſtituit, quod & eruditis omnibus adprobavit. Eamdem medicinam ſenario, qui ſubjicitur a Stephano, fecit: qui talis eſt.

Μέλαινα ὀδμὴ πίσσα (non γλῶσσα) Βρεττία παρ[ῆν]
Pix nigra acuto odore Brettia adfuit.

Huic Stephani emendationi Magni Etymologici auctor, Favorinus, Heſychius, a Bocharto pag. 596. producti, adſtipulantur.

(118) *BRVTTIORVM nominis originatio ex Oriente petita. Arbor Bruta ſive Bratus Plinii non aliud niſi Brathys ſive Herba Sabina. Plinia medicae manus. Alia per occaſionem plura.*

Hebraicum plurale *Broſim* aut (*Shin* in *Tau* mutato) *Brotim* ab interpretibus modo *Cedrus* (decem autem Cedri genera Judaei numerant, reſinoſa omnia) vertitur: modo *Abies*. At Graecis interpp. interdum eſt *Juniperus*, alibi *Abies*, aut *Cedrus*, aut *Pinus*: ſaepiſſime autem *Cupreſſus*, nec minus ſaepe πεύκη, i. e. *Picea*, aut *Pinus*. Quae ſunt ſatis reſinoſae piceaeque ſtirpes. At Cant. I. 17. legitur *Brotim* cum *Tau* (Chaldaeo more) ubi Hieronymus vertit, Laquearia noſtra *Cypreſſina*. Haec de radice Hebraica.

Venio ad Chaldaicum *Brota*, in quo in tertia radicis non aliud quam *Tau* ſcribitur. Id apud Talmudicos in *Rosh haſhanah* eſt unum ex decem Cedri generibus. Verum quid in his tricamur, cum Chald. *Brota* cum *Tau* nihil prorſus ab Heb. *Broshim* cum *Shin* differat? Nam ubi hebraice *Shin* eſt, ibi plerumque Chaldaei *Tau* adhibent. Ergo Chaldaicum *Brota* omne genus arborum notat, ex quibus pix & reſina manat: inter quas *Pinus* (Gr. πίτυς a πίττα, ſive πεύκη) excellit; eaque una nunc Sylam Bruttiorum occupat totam: ex qua trabes incredibilis proceritatis afferuntur ad contignationes & opera navalia maximi uſus ac neceſſarii. Ex eâdem vero Pix optima, piſſelaeon, reſina communis & terebinthina, aliaque id genus fiunt.

Et ad *Brota* iſtud (Syris *Brato*) a nonnullis refertur *Brata* arbor e reſinoſis laudatiſſima, cujus meminit Plinius XII. cap. 17. his verbis: *Petunt igitur in Elimaeos* (*Elymais* eſt inter Mediam & ſinum Perſicum) *arborem BRVTAM*. En Chaldaicum *Brota*, & Syrum *Bruto*: nam & cetera Plinii non abhorrent. *Cupreſſo*, ait, *fuſae ſimilem . . jucundi odoris accenſam*. Hinc intelligis fuiſſe de ſtirpium reſinoſarum genere. Ac facile apud Orientales τὸ *Brota* aut *Bruto* genera omnia cedrorum (quae, ut ante dixi, decem Judaei numerant) ſuo ambitu continebat. Verū haec mitto. Illud certum, Pliniū ibi agere peculiariter de arbuſcula, quae praeter humilitatem, in ceteris cupreſſum imitabatur. Proinde in Plinio illud *Fuſae*, Harduinus interpretatur *In latitudinem magis fuſae, quam in ſublime elatae*. Cui non accedo, quia *Fuſus* (ſine adiectione) de praelongis intelligitur, non de craſſiorib.: niſi vero quid de lato addatur, ut ubi Plin. XVIII. 13. *In latitudinem fundi* dixit. Atqui hic τῷ FVSVS Pliniano reſpondet in plebeio ſermone noſtro τὸ *Scurto*, quod de longo ſimulque gracili uſurpatur. Mihi ſane non eſt dubium, quin Plinius, *Cupreſſo PVSAE* ſcripſerit. *Puſus* pro *parvulus*, uti & *Puſa* in uſu fuit; ſicuti & diminutiva *Puſio* & *Puſillus*. *Puſa* & *Puſus* exſtant in Pomponii Epigr. apud Varronem in VI. de L. L. *Dic tu illam puſam . . . . Nam vere puſus tu, tua amica ſenex ſit*. Adde & Lucret. IV. v. 1020. & Hor. Ser. II. ſat. 3. ver. 216. *Puſam aut Puſillam appellet*. Talia Plinius non aſpernatur. Ergo *arbor brata*, vel ſi annoſa eſſet, tamen ſemper cupreſſo *puſae*, h. e. adhuc parvulae ſimilis erat, utpote ex arborum pumilarum claſſe. Accedit quod in melioribus Mſſ. pro BRVTAM legitur BRATVM. Quid ergo reſtat, niſi ut fuerit ΒΡΑΘΤ aut ΒΡΑΘΤΣ, quod *Herbae Sabinae* reſpondet? Quae quidem cum non de βοτανῶν (*herbarum*) genere, ſed arborum eſſet; tamen quia pumila erat, *Herbam* vocari placuit: *Sabinam* vero, quod apud priſcos Sabinos pro ture adhibebatur. Virg. Culice:

Herbaque turis opes priſcis imitata Sabinis.

Plinius ipſe XVI. 20. *Non decidunt, Oleae, Lauro, Palmae, Myrto, Cupreſſo, Pinis . . . & (quamvis Herba dicatur) SABINAE*. At copioſius XXIV. cap. XI. *Herba Sabina, BRATHY appellata a Graecis, duor. generum eſt, altera tamarici ſimilis folio, altera cupreſſo . . . in ſuffitus pro ture aſſumitur*. Heſychius: Βράθυ· πόα τις θύοις θυομένη. Idem in Dioſcoride legitur. His de cauſis in Pliniano loco (XII. 17.) cujus cauſa digreſſi ſumus, nec BRVTAM, nec aliud legi jubet Salmaſius ad Solinum (ed. Pariſ. pag. 953.) ſed, *Arborem BRATHYN*.

Con-

(a) ברוש *Berosh* & ברות *Berot* eſt arborum reſinoſarum univerſum genus.

guſtum hîc damus. A *Brotim* ergo ſive *Brutim* (nam pro O, Tyrrheni V perpetuo uſurparunt) eſt *Brutiorum* picariam in Syla ſylva exercentium nomen, ſimulq. regionis *Brettiae*, & picis *Brettiae*.

SYLAE quoque nemoris, quod hodiedum ſub eodem nomine celeberrimum eſt, perſcrutari nomen praeſtat. Id duobua verbis expedio. Hebraicum (p) *Esbol* non arboris alicujus peculiare nomen eſt, ſed genus univerſum notat, imo & arborum συναγωγὴν h. e. *arboretum* ſive *nemus* ſignificat. Hieronymus certe vix unquam aliter quam *Nemus* interpretatur. Chaldaeorum emphaticum *Esbla* eàdem notione uſurpatur. Nec mihi dubium eſt, quin ex ea radice per aphaereſin defectivae litterae *Aleph* ortum ſit SILA ſive SYLA; nam utroque modo ſcribitur. Imo nihil mallem quam eum Y notari ab omnibus; certe quia Latinum Sylva, ſicuti & Gr. ὕλη (quae non minus ab Heb. *Esbel*, amputato *Aleph*, veniunt) cum Y perſcribuntur. Ergo *Sila*, ſive potius *Syla*, quamvis peculiariter nemus illud celebratiſſimum Bruttiorum notet, tamen ab ortu ſuo genus univerſum deſignat, ac tantum κατ' ἐξοχὴν nemori Bruttio adtributum fuit. Nec te a generali modo dicto ſignificatu abſterreat, quod *Sylva* abundat una littera, cum V pro penultimo elemento habeat; nam cum illud V in Graeco Ὕλη abſit; perſpicue apparet, alienum a ſubſtantia nominis fuiſſe, nec aliud eſſe quam *Bau* epentheticum, ſive Digamma vocare mavia. Maneat igitur SYLAM ſermone Orientis (quem ſecum Iapyges attulerunt) tantumdem eſſe quod Latinorum SYLVA, nec aliter quam per excellentiam id nemus adjudicaſſe ſibi generis nomen. Ac porro a *Mamertis* cultu in hac *Sylva*, tum Marti ipſi *Sylvani* cognomen quaeſitum, tum cultores ſui *Mamertini* appellati: de quo jam dictum eo.

MAMERTIVM & MAMERTINI vox Oſca, h. e. mere Orientalis, ab Oſco *Mamers* eſt, auctore Feſto. Tam *Martis* autem quam *Mamertis* nomina mere Orientalia ſunt, quae, ne quemquam delaſſem, contuli in marginem (119) imum. Ac porro de Mamertis cultu, qui *Mamertinis* indidit nomen, quique videtur in *Syla ſylva* fuiſſe praecipuus, etſi pluſcula habeo; nolo in fine detinere lectorem, nihil jam magis quam de lare deque domum itione cogitantem. Quare cuicui modi illa ſint (ut ille in Andria deſinit)

Ne exſpectetis, dum exeant huc: intus (120) *deſpondebitur*.

AEQVIS

Conſuli de his poteſt etiam Ruellios lib. 1. cap. 59. non dubitans, quin *Bratus* aut *Bruta* Pliniana ſit ipſamet *Sabina* ſecundi generis, h. e. illa cupreſſo ſimilis, quam ex Plinio XXIV. 11. obſervavimus.

Jam vereor ne copia obruerim. Illud moneo, in his vocabulis, quorum ex Orientis partibus pervênit ad nos uſque notitia, vocales non eſſe curandas, ſed conſonarum habendam rationem. Verbi cauſa parum refert, utrum hanc arborem ſive *Bratam* ſive *Bratum* aut *Brathyn*, ſive cum Dioſcoride, cumque Gloſſis Nicomedis Jarroſophiſtae Βόρατον appelles. Non magis certe id refert, quam regionem, cujus nunc etymon inquiſivimus, ſive cum Graecis *Brettiam*, ſive cum Latinis *Bruttiam* voces. Deinde Orientalium linguarum *Brot* ſive *Brota* aut *Bruto* (de quibus dixi ſupra) videri γενικὸν fuiſſe ſtirpium reſinoſarum ac picearum nomen; ſicut & illa vocabula Βραθὺ, Βόρατον, & Plinii *Brutam* aut *Bratum*, & ſiqua alia id genus fuerunt, ad univerſum genus arborum picearum pertinuiſſe arbitror: quae non tantum ad reſinae piciſque artificium (cujus *Sylae* nemus officina fuit) valuerunt, ſed & ad ſuffimenta & medicinam ab antiquis laudantur.

(119) *Martis atque Mamertis etymologiae ex Chaldaeo Hebraeoque petitae*.

Ea formatio dupliciter inſtitui poteſt, ſive ut MARS primitivum fuerit, a quo deinde Oſcum MAMERS, duplicatâ priore fluxerit; ſive contra ut prius exſtiterit MAMERS, ab hoc vero per syncopen MARS exſtiterit. Interim utrumque nomen, utpote in Orientis linguis notiones peculiares prodens, juris Tyrrhenici fuiſſe reor, unde pleraq. religionum ſuarum hauſere Latini. Adde quod Oſcos ſive Tuſcos multo vetuſtiores Latinis eſſe, ſatis conſtat.

Si prius horum volumus; MARS erit a Chald. (q) *Meras*: quod verbum eſt *Contundere*, *Conterere*, *Conquaſſare*, *Agitare* & ſuſque deque permiſcere omnia. Eaque radix in Syro pari ferme ſignificatu pollet. Hinc in Chaldaeo libri Eſther I. 14 *Meres* & *Marſena* (ambo cum eiſdem radicalibus tribus: niſi quod in Vulgata diverſis vocalibus animantur, *Mares & Marſana*) ſunt propria Magnatum regni Perſiae nomina, facile a martiali virtute inventa. Poteſt praeterea MARS deduci ab Heb. (r) *Maras* cum *Tſade* in fine. Verum cum haec radix in *Niphal* & *Hiphil* tantum reperiatur; videtur commodior originationi τῷ MAMERS, de qua jam dictum vado.

Ergo ſiquis velit τὸ *Mamers*, ἀμέσως (*proxime*) ab Hebraeo arceſſere; Hebraeum *Maras* cum *Tſade* praeſto erit, quod R. David interpretatur *Roborare*, *fortificare*. Sed ſic intellige, non niſi in *Kal* (ſi ſcil. active reperiretur) id ſignificaturum eſſe: alioqui in conjug. paſſiva *Niphal* eſt *Fortem*, aut *vehementem eſſe*; quod Martis eſt peculiare, qui ob id θοῦρος dicebatur h. e. *impetuoſus*, *violens*. Graeci interpp. hoc ſidem non male tranſtulerunt κατα-δυνω: at verbum idem in *Hiphil* verterunt apte παρενοχλεῖν, quod eſt *turbas ciendi* verbum. Ab hoc porro rhemate in *Hiphil* eſt partic. activum *Mamres*: ex quo tranſpoſita vocali ſecunda, exſtitit ipſum, quod quaerimus, MAMERS: quae vox (ſecundum vim tranſitivae conjugationis hujus) notat eum deum qui ad pugnam acuit.

Ab alterutra praedictarum radicum (eliſâ tantum labiali priore) Graeci tum verbum Ἀράσσειν tum & Ἄρης (Martis nomen) arceſſivere. At Oſci ſeu Tyrrheni, utpote Orientales meri, nullam ex radice Ortivâ ſuâ litteram ſibi paſſi ſunt deperire.

(120) *Brettios & Mamertinos Marti dicatos fuiſſe, ex nummorum ſimulacris, eorumque inſcriptionibus oſtenditur. Ejus in Syla delubrum & ſacra. Cato illuſtratus. Sacra Martis diurna. Hinc in Mamertinis nummis gallus diei nuntius, ac vero trabeatus.*

Bruttios & Mamertinos fuiſſe Martis cultores pecu-

(p) אשל, *Esbel*, *nemus*, *arboretum*. (q) מרס *Meras*, *Contundere*, *Conturbare* &c. (r) מרץ, *Maras*, *Roborare*, *acrem*, *violentum eſſe aut reddere*.

Digitized by Google

peculiares, vel ex una nummorom inſpectione declaratur: in quibus adverſis Martis caput, averſis Mars idem parmatus haſtam intorqoer. In primis autem Mamertinos, cum ſibi a *Mamerte* nomen adſciverint, an non hoc praeſeferre voluiſſe videntur, ſeſe Martis eſſe Νεωκόρους (*cultores*) quemadmodum Epheſiorum urbs tota ſeſe (Act. XIX. 35.) *νεωκόρον*, *Cultricem Magnae Dianae* jactabat? Et a nummis quidem vox Νεωκόρων abeſt, quia ſero admodom ejus ſcalpendae in monera vocis mos inolevit. Verum in quibus inſcribitur ΜΑΜΕΡτίνων ΑΡΕΟΣ (plures autem ita ſignantur) quid rogo aliud patrius *Martis* caſus (nempe κα' Μαμερτῖνοι Ἄρεος, *Mamertini Martis*) deſignat, quam illos cultui Martis peculiariter fuiſſe dicatos, ac Mamertinos omnes, nemine excepto, veluti totidem *Salios* Martis eſſe, cum contra Romae non multi eſſent ex eo collegio.

Jam vero cum Mamertinorum urbs in faucibos *Sylae* ſylvae eſſet; ibi credo & Martis fanum fuiſſe, & apud eos religioſe cultum; nam & ceteri populi in Sylvis Marti templa ſtatuebant. De Thracibus praecipuis Martis cultoribus hoc Statius affirmat Theb. VII. 40.

Hic ſteriles delubra notat Mavortia ſylvas, & quae ibi plura ſequuntur. Hinc Marti *Sylvani* cognomentum quaeſitum. Cato cap. 83. *Votum pro bubus ut valeant, ſic facito. Marti Sylvano in Sylva interdius in capita ſingula boum votum facito.* Deinde & ritum accurate tradit. Non locus vero tantum in Catone notandus eſt nim. in *Sylva*, ſed & tempus. Nam *Interdius* ait; quia *Dies* Sylvano ſacer erat. Atque hinc factum ut in nummis ΜΑΜΕΡτίνων ΒΡΕΤτίων ex una parte Mars, ex altera ingens Gallus gallinaceus, utpote diei, cui ſcil. Mars Sylvanus praeeſt, nuntius. Gallus ille interdum indutu quodam amictus cernitur in nummis Joannis de Flore & M. Majeri: quod quo ſit referendum, ignoro: niſi forte ſit illa trabea Saliaris, de qua Dionyſius lib. 2. pag. 129. Ceterum tam *lucos* quam *diem* Sylvano ſacros eſſe innuere videtur Virg. VIII. 600.

Sylvano fama eſt veteres ſacraſſe Pelaſgos
Arvorum pecoriſque deo lucumque (illum ſcil. prope Caere) *diemque*.

Tamen ibi Servius non abſolute *Diem*, ſed diem conſecrationis interpretatur. Pelaſgos hujus facti auctores, eoſdem ac Tyrrhenos fuiſſe, ex Varrone & Hygino Servius ibidem tradit.

COLLECTANEORVM
FINIS.

AEQVIS LECTORIBVS

Jam abſoluto, quod mihi propoſueram, penſo, non reſtat aliud, niſi ut ab erudito lectore, ſicubi forte offenſum animadverterit, veniam exorem. Raptim omnia, operis incumbentibus, ſcripta: & ut quaeque particulatim fuſa, ita formarum compoſitoribus tradita. Itaq. feſtinante prelo difficile eſt opere in longo, rebuſque plerumque abſtruſioribus, nuſquam hallucinatum. Praeterea ſat ſcio, me pluribus in locis, maxime ubi res ex penitus abdito non niſi ingenti cura & meditatione expromuntur, juſto longiorem fuiſſe: quae ſi ſatis morae datum eſſet, in pauciora contraxiſſem. Cujuſmodi illa eſt pag. 177. tam promiſſa de Antomo *Exercitatio, ut ibid. pag. 180. Parto altera ineunte expoſtulavi. Ac ſimilibus longioribus locis par ex feſtinatione excuſatio indulgenda erit. Adhaec non modo copiâ, ſed & ordine interdum peccatum eâdem de cauſa ſuſpicor. Exemplo ſit* Commentatio de Lege ploſtraria, *in cujus fine (h. e. in imo paginae 373.) lectorem admonui, quid ibi me a recto aberrare ordine, ac ſimul longiorem fuiſſe coegerit. Nec dubito quin pluries alibi ob pares cauſas aut ordine aut copia peccatum fuerit.*

Ac ne nunc quidem finito volumine, totius operis relegendi accurateque recenſendi, utpote quantocius publicandi, otium fuit: niſi quod dumtaxat Prodromi partem curſim percurri. Quod ſi praeſtare licuiſſet; poterat locis pluribus ſive medicina, ſive lux major curâ poſteriore afferri. Niſi quod interdum cum aliud agenti nonnulla inter lectitandos antiquos, interque commentandum occurrerint, quae locis ſuis utiliter inſeri potuiſſent; ea tum pro tempore in ſchedis leviter adnotare curae fuit. Atque ex earum ſchedarum numero ſunt pleraque eorum quae ſequuntur.

Ac principio Additamenta paullo graviora dabimus: mox cetera minutiora continuâ ſerie in faſcem unum coacta producturi.

ADDITAMENTA LONGIORA QVAEDAM.

AVCTARIVM I.

De urbe REGIO curae ſecundae. Strabo cum binis nummis ſingularib. collatus, ac mutua utriſque affuſa lux. Ad pag. 41.

PAG. 41. in extremâ de Regio pericope dixi, Reginorum nummos *manibus teri omnium*. Nihil quidem verius eſt, modo duos pereruditi Henr. da Craſſis Com. Planurae excipias, non tantum ineditos, verum, uti ſuſpicor, ſingulares: quos in Tab. num. X. & XI. contemplabere. Ac dici non poteſt, quanta in locupletiſſimo laudati Comitis Theſauro numiſmatum omne genus ſingularium copia affluat; ut, ſi quando ineditos omnes in publicum edere induserit animum, non dubium ſit, quin ingentibus rem litterariam ſit commodis affecturus: id quod non ſemel cum eo egi. Verum haec mitto.

Nummorum effigies ex Tabula animadvertitur n. X. XI. Scriptura vero talis eſt, ut excepto quod a dextra ſiniſtrorſum progreditur (quod mere Oſcum eſt) litterae omnes Latinae ſint, ſive verius Latio cum Oſcis circa habitantibus (nam Brutrii, auctore Feſto in *Bilingues*, Oſce & Graece loquebantur) communes. Vt ab R iuverſo ordiar, a quo utriuſq. nummi inſcriptio incipit: eo charactere praeter Latinos, uſos etiam Tyrrhenos & Oſcos fuiſſe, teſtantur alphabeta Tuſca & Oſca ab eruditis aetatis hujus contexta. Teſtatur etiam Campana apud me inſcriptio, quam edidi in Tyrrhenicis (tom. 3. Cortonenſium Tab. 1.) in qua v. 2. eſt iſtud R inverſum, ut & apud veterrimos Atticos. Jamvero de Ǝ, I, O, N non eſt ambiguum Latinis fuiſſe cum Oſcis communes. An τὸ Ↄ Tyrrheni Oſcique uſurparint, dubitare non ſinit Tuſca inſcriptio apud Fabrettum pag. *696*. num. 171. in qua his exſtat. Alibi pluties aut Ӽ, aut τὸ Ӽ duae obliquae lineolae, quae angulum faciunt, pro Ↄ adhibentur. Itaque ſi ex litterarum ductibus ferri de his nummis judicium placeat, Latinam aeque atque Oſcam inſcriptionem dicemus. Niſi quod ut magis Oſca videatur, ſola a dextra ſiniſtrorſum progreſſio ſuadet. Jam vero quia tertia inſcriptionis littera Ↄ eſt loco τοῦ G, id quoque inſcriptionem ab Oſcis profectam arguit; quia Tuſci numquam G adoptarunt. Ac ceteroqui non tantae antiquitatis hi nummi ſunt, ut eos Sp. Carvilio (qui princeps elementum G poſt bellum Punicum primum in Latium invexit) vetuſtiores dicere audeas, cum contra non paullo recentiores eo tempore habendi ſint.

Illud etiam ad ſcripturam pertinet, quod in uno horum nummorum ſcriptione inverſa (RECINO:) legitur, & quidem duobus craſſioribus punctis in fine adpictis. Atqui ea interpunctio peculiaris hodie dum Hebraeorum :, olim Atticorum veterum, & Oſcorum fuit, nam in meo Campano lapide, cujus modo memini, quinquies ea bina puncta, tum ad dirimendas voces, tum in fine adhibentur. In uno ergo horum nummorum RECION vox urbis primitiva legitur: in altero RECINO: pro *Reginorum*, ſicuti *Romano*, *Caleno*, *Aeſernino* ac tot alia, pro *Romanorum* &c. Haec de nummorum ſcriptura.

Venio nunc ad Strabonis locum, omnino cum his nummis copulandum, ut mutua utrinque lux in communa affulgeat. Eum locum pag. 41. ita attuli, ut tamen in *Samnitibus*, quos auctores Latinae *Regii* notionis Geographus habuit, aqua mihi haeſerit. Quid enim unquam Samnites (& quidem Samnites temporis ejus, quo participes Romanae civitatis eſſe coeperunt: id quod ad ſera illa tempora legem Juliam conſecuta nos provocat) quid rnnc, inquam, Samnites cum Reginis commune habuerint, aut cur tanta apud eos auctoritate polluerint, quantam Geographi locus requirit, non video. At nihil ſane malim quam ſi Samnitium nomine Bruttios accipias. Alte nim. animis antiquorum inſederat, a Samnitibus Lucanos, ab his Bruttios prodiiſſe (quod tamen ipſe pro fabuloſo habui Collect. IX.) hinc fuere, puto, qui pro Brettiis Reginorum vicinis, Samnites Bruttiorum primos parentes, tamquam ejus facti auctores, de longinquo adſciſcerent; idque Strabo bona fide ſecutus fuit. Quam vero illa, quae Geographus ibi narrat, Brettiis quam Samnitibus convenientiora ſint, lector judicabit, ubi integrum locum produxero. Ceterum ſi quis praefracte pro Samnio depugnaverit, non repugnabo; nam & Samnites Oſce (quod mea intereſt) loquebantur. Vide pereruditam Hannibalis de Abbatibus Oliveriis Diſſertationem to. 2. Cortonenſium pag. *49*. inſertam, qua nummi Samnitici duo Oſce inſcripti enarrantur pulcherrime.

Ad Strabonem venio, cujus locum, jam ante p. 41. productum, nunc lectori repono. Is lib. VI. ubi Ῥήγιον *Rhegium* ita dictum ob Siciliam terraemotu a continente abruptam ex relatu veterum tradidiſſet, poſtea extremâ pag. 258. ita ſubjicit. *Verum utrum ab hac cauſa* (abruptae Siciliae ſcil.) *nomen urbi quaeſitum fuerit* (ἄτε διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως, ὡς ἂν ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῇ Λατίνῃ φωνῇ προσαγορευσάντων Σαυνιτῶν, διὰ τὸ τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν κοινωνῆσαι Ῥωμαίοις τῆς πολιτείας, καὶ ἐπιπολὺ χρῆσθαι τῇ Λατίνῃ διαλέκτῳ) *an vero propter urbis claritudinem, veluti ſi Samnites Graecanicum Baſileum* (h. e. *Regiam*) *Latina voce reddituri, ea demum ſenſu REGIVM nuncuparint* (*quippe Samnitium principes ex quo tempore Rom. civitatis fuere participes, Latino ſermone plerumque utebantur*) *in medio relinquitur judicandum*. Hic miſſis compluribus, quae ad hunc Strabonis locum illuſtrandum congerere poſſem, hoc tantum confidenter ajo, ad Geographum in hoc toto negotio non aliud quam ſtricturas veri meras perveniſſe. Res autem ita, mihi crede, ſe habuit. *Regii* incolas primitivos Iapyges, ſive Tyrrhenos aut Oſcos (quae vocabula ſono potius quam re diſſident) fuiſſe neceſſe eſt (de quo vide *Collectaneum IX.*) qui non niſi diutiſſime poſtea Chalcidenſium appulſu partim loco Graecis ceſſerunt, partim, uti ſit, cum novis colonis pauci numero permiſti conſueverunt. Primitivis ergo incolis loci nomenclatio eſt tribuenda: qui ubi oppidum a ſe fundatum RECION appellaverunt, haud dubie notione ab Oriente hauſta id fecerunt, qua nim. RAC eſt *regnare* & REC idem quod *Rex*. Vide Junium ad Dan. cap. IV. ac Buxtorfium in Lex. Chald. in Rad. REC. & quae nos in Prodr. p. 41. His ergo indigenis ubi Graeci Chalcidenſes ſucceſſerunt, ſonum quidem vocabuli integrum retinuerunt, nec niſi notionem illi Graecam indiderunt, quaſi a ῥήγνυμι derivato nomini; unde & fabellam excogitarunt de abrupta tellure mariqua intus admiſſo. Ac diu ea perſuaſio Graecis arriſit, unde & nummi omnes ΡΗΓΙΝΩΝ ei fundamento nituntur.

Ar ubi poſtea octogeſimo ferme ante Chriſtum anno ex Julia lege civitas Rom. cum Samnitibus,

Lu-

Digitized by Google

Lucanis, Bruttiis (hos potiſſimum nomino, quos certum eſt Oſca dialecto Orientali locutos) communicata fuit; ab his demum intellectum fuit ecquid *Regium*, ſive potius RECION (ut in his nummis eſt) notaret ſermone Orientali, ſimulq. Latino; nam & Latinus quoque quam ſaepiſſime ὁμό-φωνος Orientali eſt. Ergo vicini Brettii, ſive (ſi quid Straboni dandum) Samnitium primi Reginos docuerunt, RECIVM apud primitivos incolas tantumdem fuiſſe, quod Graece Βασίλειον h. e. *Regiam*; ac forſan addiderunt, ab eo *Regiae* nomen urbi partum, quod ea tantum urbs olim (I) Βασιλευο-μένη fuerit. Hoc ubi ex relatu Bruttiorum aliorumve Oſce loquentium conſtitit, tunc demum mihi videntur percuſſa numiſmata, in quibus Oſcis iiſdemque Latinis characteribus a dextra ſiniſtrorſum legeretur, ſive RECION, ſive (II) RECINO: quod non niſi poſt legem Juliam contigiſſe, & ex ſuperioribus patet (quia ſcil. tum demum ſermo Latinus familiaris evaſit Italicis urbibus) tum ex eo etiam quod (ut pag. 41. oſtendi) in marmoribus *Regium* ſine H ſcribitur (nec enim amplius a ῥή-γνυμι arceſſi placuit) idemque nomen *Regio Lepidi* ita inditum, ut ſpiritu privaretur. Adde quod Caeſar Octavius ubi *Regium* iſtud prope Fretum deduxit coloniam, nomen id pro Latino habuit: qui, ſi pro Graeco habuiſſet, certe illud cum novo Latino de more mutaſſet. Nummorum geminorum fabrica temporis legem Juliam conſecuti eſt.

Antequam a nummis Reginis abeo, ſciendum eſt, apud Pollucem IX. cap. 6. ſic notari: *Regini* (λαγὼν) *leporem monetae inſculpebant*. Hinc miratur Harduinus, cur nullos dum occurrerit leporis effigie inſignitos. At exſtat inter Reginos Joannis de Flore unus num. 27. in cujus poſtico lepus decurrens viſitur.

AVCTARIVM II.

De ὁ δεῖνα καλὸς ex auctoribus & ex elegantiſſimâ paterâ nuper in REGIVM Muſeum illata.

PAG. 139. col. 2. ubi de (ὁ δεῖνα καλὸς) agitur, haec addi in fine poſſunt poſt ver. ſcil. 26. Adhaec Clemens Alex. in Protrep. ait: *Phidiae quidem Athenienſi (ἐπὶ τῷ δακτύλῳ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐπιγράψαντι* ΠΑΝΤΑΡΚΗΣ ΚΑΛΟΣ) *qui Olympii Jovis digito inſcripſit*, *PANTARCES PVLCHER* (male interpres τὸ Παντάρκης ad Jovem retulit, quod proinde vertit OMNES IVVANS PVLCHER) *non Jupiter, ſed amaſius pulcher erat*. De eod. Arnobius lib. VI. *Inter ſignifices ille memoratus Phidias & primus, cum Olympiam formam Jovis molimine operis extuliſſet immenſi, ſuper dei digito PANTARCES* (in vulgatis, *Pantauches*: non recte) *inſcripſit PVLCHER: nomen autem fuerit amati ab ſe pueri*. Haec quidem & fortaſſe plura ex antiquis jam innotuerant.

Sed & aliquanto poſt illuſtrata vaſa Maſtrilliana (in quibus tria diverſa τοῦ Καλὸς exempla habes) cum ea dono viri amiciſſimi, meique eruditi conterranei Joſephi de Chriſtophoro (non tantum a medicae artis ſolertiâ, verum & ab antiquitatum ſtudio, ditique nummaria gaza, quam poſſidet, numquam ſatis laudati) figlinam pateram antiquiſſimam, opere excellenti depictam, accepiſſem; eamque a me viciſſim REGI Clementiſſimo oblatam, in Regium Herculanenſe Muſeum, cui praeclariſſima quaeque debentur, intuliſſem; in eo ΚΑΛΟΣ quinquies de eod. ſcriptum reperi, ſed characteribus ejuſmodi, qui prope ad Atticam illam antiquiſſimam ſcriptionem accedunt. Nam quod littera H non pro vocali longa, ſed pro Latino aſpirationis elemento H accipi videatur, id Ἀττικώτατον, ac permagnae antiquitatis indicium eſt. Deinde & ceterarum litterarum ſimulacra ejusdem ingenii ſunt. A interdum ab O angulato vix diſſidet, quia nempe utramque haſtam deorſum producere pictor neglexit. Vocalis O numquam non ſive triangulum ſive quadrangulum perficit. Poſtremo S anguloſus, uti Lamed Heb. eſt, quale in Attico Latinoq. alphabeto depingitur: niſi quod in interiore paterae inſcriptione utraq. vox in fine ſibilans elementum tale exhibet, cujus infima lineola ita dextrorſum reflectitur, ut ad arcum Scythicum paullulum, quantum ſcil. ſatis eſt, accedat. Haec ideo pluribus expoſui, ut ex mira ſcripturae antiquitate, vaſis non impar ſenium intelligatur, ac ſimul aevo tam remoto quantus vigor picturae fuerit. Quod ſi vilia vaſcula pictores de trivio peritiâ tanta illinebant; quid putamus egregios illos artifices, quorum ſunt immortalia nomina, in deſudatis a ſe tabulis praeſtitiſſe?

Eam pateram in aere inciſam contemplari licebit in Tabula in fine *Addendorum* proxime ante Indices inferendâ: in qua Tabula etiam nummorum in Collectaneis illuſtratorum ectypa reperies.

(I) *Nominis RECION verae cauſae.*

Nemo mihi hoc eripiet, quin ea vera cauſa fuerit, cur primus urbis, de qua agitur, ex ortiva proſapia conditor hac potiſſimum de cauſa *Recion* h. e. Regiam vocarit, quod Rex ipſe, in ea regiam collocarit. Ac ſane miraculo eſt, quod cum omnes Graecae urbes Italiotides regio dominatu carerent, ac ſive ariſtocratica ſive populari πολιτείᾳ regerentur; una interim urbs *Regium* (eaque undequaque Graecis rebuſpubl. circumfuſa) ſuis regibus obtemperaret: in quo eam ſcio ſalrem uſq. ad Dionyſium perſtitiſſe. Atqui initia Regni apud Regium non a Chalcidenſibus puto exſtitiſſe, ſed a primitivis incolis Orientalibus: id quod nomen ab iis impoſitum abunde teſtatur. Quod nomen etiam Graecos Chalcidenſes poſtea facile impulit, ut & ipſi regibus famularentur.

Atque hoc diſcrimen, ut puto, fecit, ut urbs *Regina* a corpore Magnae Graeciae excluſa fuerit. Excluſam fuiſſe, in Prodromo p. 27. obſervavi, ſed cauſam non attuli: quae non videtur alia fuiſſe, quam quod Magni Graeci ἰσοπολιτείαν exoſcularentur, Regnum vero cane pejus & angue deteſtarentur, ac tyrannidis loco haberent. Ergo Regini a conciliis communibus urbium excludebantur, nec unquam in corpore Magnae Graeciae cenſiti fuerunt.

At ipſi Regini interim mirifice ſibi in Regno placebant, eoque in majore uno ex his nummis Jovem regem hominumque deûmque in throno ſedentem (quae effigies eadem & eodem corporis habitu in ære meo cernitur) exhibuerunt; tamquam ſi ſtatus μοναρχικῆς quaedam regni Jovis imitatio eſſet. Eodem pertinet quod Aquila alitum regina prope detrita ſub throno viſitur: at in adverſa parte caput Leonis, tamquam regis quadrupedum, non in his duobus tantum, ſed in plurimis numiſmatibus viſendum praebuerunt.

(II) Inſcriptio quidem nummi minoris RECION litteris omnibus ſatis integra eſt. In majore vero haud dubie (RECINO:) ſcribitur, nam τὸ N haſtile dextrum, etſi non prominet, ita ut ungui reſiſtat, ſatis tamen umbra quaedam argenti detriti ſuperſtes viſitur, ita ut non dubium ſit ſcribi RECINO: nim. cum binis in fine punctis, ut ante diximus.

Imaginum quae in patera exhibentur, probabilem aliquam extundere rationem haud facile arbitror. Eoque magis, quo res eſt obſcurior, habebunt eruditorum ingenia, in quo ſeſe exerceant. Niſi quod ſupellex hujuſmodi plerumq. nullo hiſtoriae ſignificatu ex captu pictorum, opinor, illinebatur. At illud ΚΑΛΟΣ, a quo diverti, ubicumque in vetuſtis operibus ſcalpitur, aut depingitur, nihil cum expreſſis imaginibus commune habet, ſed ſemper ad artificis amaſium referri debet: qui in hac patera, ſi prima littera ſit aſpiratio, *Hopoas* vocatur. Nam integra inſcriptio ſemper haec eadem eſt ΚΑΛΟΣ ΗΟΠΟΑΣ, *Pulcher Hopoas*. Bis tamen ΗΟΠΟΑΝ legitur, quod vel feſtinationi pictoris tribuerim, vel quod *Hopoan* aeque ac *Hopoas* ſcribi recto caſo liceret: niſi vero potius, ubi N in fine eſt, vocandi caſu προσφωνητικῶς poſitum fuerit. Nam veriſimile eſt, obliqua hujus nominis in ντος deſiiſſe, ut in Αἴας, Τάρας &c.

Sed & illud fieri poteſt, ut in ΗΟΠΟΑΣ prima ſyllaba ad articulum pertineat, hoc modo: Καλὸς ὁ Πόας, *Pulcher Poas*. Nam ſi proprium nomen praeiſſet (ſicuti apud Scriptores nomen ἐρωμένου ſolet praecedere) abfuiſſet articulus: at ubi ἐρωμένου vocabulum ſequitur, articulus non invenuſte praeponitur. Hoc ſi ſequimur; Πόας a πόα (*Herba*) derivabitur. At contra ſi nomen polyſyllabum fuerit; in veriloquio deſudabitur. Niſi vero ab ἠώς & πόα componere vocem hanc placeat; ita ut ἠοπόας (tetraſyllabum) *Herbam matutinam* notet. Hoc ſi admittimus; plurimum de ſcripturae antiquitate (quae ex H pro mera aſpiratione poſito maxima exſiſteret) deperibit. Nec enim alia vetuſtatis nota reſtabit, quam O breve pro Ω uſurpatum antiquo more; nam ceteroqui poſt inventum Ω debuiſſet Ηωπόας (imo forſan Ηωσπόας, ſicuti Ηωσφόρος) non Ηοπόας ſcribi. Lector de veriore derivatione judicet: nam equidem malo quidvis de ſcripturae vetuſtate, quam ut mihi hilum de veritate explicationis nominis hujus decedat.

A V C T A R I V M III.

De novis octo novorum civium tribubus inſtitutis, mox vero ſublatis.

PAG. 458. initio poſt ver. quintum ſic addes.

VER. 72. TRIBVS] De tribubus iſtis neceſſa eſt ea huc afferre, quae Appianus de νεοπολίταις h. e. *novis civibus* ex lege Julia civitatem Rom. aſſecutis narrat in l. ἐμφυλ. p. 379. *Porro Romani novos hos cives non in quinque & triginta tribus, qui tunc tribuum erat numerus, diſtribuerunt (ne, quia antiquos cives numero ſuperabant, eisdem in magiſtratuum creatione potentiores eſſent) verum eos in decurias redactos in novis aliis tribubus deſcripſerunt, in quibus ſcil. hi novi cives ſuffragia ferrent noviſſimi, ac ſaepe ſupervacui fierent; quippe cum veteres illae XXXV. tribus, ut quae priores citabantur, facile* (tabellarum.) *dimidium ſuperabant. Quod conſilium ſive tunc non animadverſum a ſociis fuit, ſive tunc modico contenti non ultra tendendum putabant: quod poſtea deprehenſum, novarum ſeditionum materiam ſubminiſtravit.* Tribus novas illas, in quas νεοπολῖται conjecti fuerunt, octo non amplius fuiſſe, poſtea ea Velleio docebimus. Similiter ubi adlectio altera novorum civium facta fuit, ii quoque in easdem octo tribus eâdem de caoſa ſeorſum rejecti fuerunt. Auctor Appianus eod. lib. p. 382. ubi poſt narratam novam hanc civitatis dationem, ſubjicit: *Digeſti ſunt autem in ſuas tribus eodem, que priores novi cives, conſilio fuerant; ne permixti veteribus, ſicuti numero, ita ſuffragiis antiquos vincerent.* At vero ad ultimum P. Sulpicius trib. plebis novos cives in ſpem erexit, ut in veteres tribus adſcripti, pari jure cum antiquis civibus ſuffragium ferrent. Appianus ibid. pag. 383. *Marius . . . imperandi cupidus multis pollicitationibus induxit P. Sulpicium trib. pl. ut ſibi adeſſet: fecitque ſpem novellis civibus fore, ut jure ſuffragiorum aequarentur veteribus, & per tribus diſtribuerentur, diſſimulans interim, ſuum ſe negotium agere, & eo captare illorum benevolentiam. Nec mora, Sulpicius legem ſuper hac re promulgat: quae ſi* (I) *perlata fuiſſet, futurum erat, ut omnia Marii Sulpiciique arbitratu gerenda eſſent: in tantum numerum praepollebat recentium civium acceſſio. Hoc animadverſo, veteres cives totis viribus reſiſtebant. Tandem ad manus & ad ſaxa contentio devenit.* Mitto cetera, & quod conſules ad differenda comitia ferias indixerunt. Etſi Velleius paullo aliter narrat lib. II. c. 20. *Non erat Mario Sulpicioque temperatior Cinna: itaq. cum ita civitas Italiae data eſſet, ut in OCTO TRIBVS contribuerentur novi cives (ne potentia eorum & multitudo, veterum civium dignitatem frangeret, pluſque poſſent recepti in beneficium quam auctores beneficii) Cinna in omnibus tribubus eos ſe diſtributurum pollicitus eſt: quo nomine ingentem totius Italiae frequentiam in Vrbem acciverat.* Vides ut Velleius ea non Sulpicio ſed Cinnae tribuerit. Sed profecto omnes in eadem conſilia conſpirabant; etſi ſucceſſu caruere.

Ergo, nonniſi circiter annum Vrbis 670. novos cives in veteres XXXV. tribus fuiſſe diſtributos (poſt ſcil. SCtum illud cujus meminit Epitome Liviana LXXXIV.) perſuaſiſſimum habeo. In ea Epitome ita legitur: *Novis civibus Senatuſconſulto SVFFRAGIVM datum eſt.* Atqui quis unquam ſomniaverit, novos illos cives tot annis ſuffragio caruiſſe, cum civitatem non ſine ſuffragio dari certiſſimum ſit? Verum Florus brevitati ſtudens, effectum pro cauſa poſuit. Quamdiu enim νεοπολῖται illi ſeorſum in octo tribus conjecti perſtabant, ſuffragio (quia quod habebant, erat inutile) carere dicebantur. At Senatuſconſultum illud, ut finem turbis imponeret, novos cives in veteres XXXV. tribus poſtremo diſtribuit: quo facto ſuffragii datio SCto illi recte a Floro tributa fuit.

Porro ad quemcumque temporis articulum haec Tabula referatur, id, quod de Tribu in cenſu notanda jubetur, optime ſtabit. Nam ante SCtum illud, cujus Epitome Liviana meminit, quilibet novus civis unam ex octo tribubus, quas Paterculus memorat, ſibi adſcribebat: at vero poſt SCtum non niſi illam ex veteribus XXXV. tribubus, in quam quiſque adſcriptus fuiſſet, ſibi poſt nomen gentilitium adſciſcebat.

A D-

(I) Hinc uſque ad *Gerenda eſſent*, reddidi ex Graeco fideliter. Nam Graeca Appiani iſta ſunt: ὃ (νόμου) κυρωθέντος, ἔμελλε πάνθ᾽ ὅ, τι βούλοιτο Μάριος ὁ Σουλπίκιος, ἔσεσθαι. Quae ita a Gelenio vertuntur, quaſi ſi lex reipſa perlata fuiſſet; ſic enim interpretatur, *Qua* (lege) *perlata, ipſius Marii arbitratu gerenda erant omnia.* Atqui illud (ὃ κυρωθέντος) non *Qua perlata lege* ſignificat, ſed *Qua lege, ſi quidem perlata fuiſſet* &c. Nam illam non fuiſſe perlatam, ea quae apud Appianum ſequuntur, luculenter oſtendunt, nempe de tumultu veterum civium, deque feriis per conſules indictis, uti comitia ad legem perferendam in longum producerentur. Ad ſummam ea lex numquam poſtea juſſa fuit.

Digitized by Google

ADDITAMENTA MINVTIORA.

PAG. 15. *ver.* 20. *poſt* annumeraret *ſic adde*. Niſi vero volumus, ſub Hannibalica tempora Graecos Italiotas plurimis civitatibus barbarorum fuiſſe aliquamdiu potitos, atque ad ea potiſſimum tempora eſſe referendos rariſſimos illos nummos Graece inſcriptos ΚΑΠΤΑΝΩΝ, ΝΟΛΑΙΩΝ, ΝΟΤΚΕΡΙΝΩΝ, & aliarum civitatium, quas ceteroqui ſive Tyrrhenica ſive alia barbara dialecto uſos ex hiſtoria novimus. Verum de his nummis mox turſus *in Addendis ad pag.* 45.

PAG. 18. 19. *Loco congruo lux huic capiti afferenda eſt ex Parecbaſi, De anguſtis primitivae Italiae finibus. Re vera illis temporibus iiſdem fere terminis Graecia Italica ac ipſa, quae tunc erat, Italia finiebatur, ita ut Italia & Graecia idem eſſent. Cum ergo Italia MAGNAE cognomen obtinuiſſet, idem & in illam ejus temporis Graeciam redundavit.*

PAG. 24. *ver.* 5. *poſt* tum *inſere*, ante Troica.

PAG. 28. *Sect.* 2. *ver.* 18. *poſt* obnoxias *adde*. Non nego tamen alicui urbi obnoxiae potuiſſe a republica principe impertiri jus feriendae monetae, imo & non raro id factum.

PAG. 32. *num.* 13. *v.* 1. *pro HYLIA* [*uti prave ab omnibus in recto vocatur*] *ſcribe HYLIAS. Nam duo ejus obliqua Thucydides uſurpavit VII.* 35. *ſemel caſu tertio, ἐπὶ τῷ Ὑλίᾳ ποταμῷ, ac mox caſu ſecundo, πρὸς τὸν ἐκβολὴν τοῦ Ὑλίου. Ex quibus duobus obliquis oſtenditur, non aliud fuiſſe rectum quam Ὑλίας, Hylias.*

PAG. 33. *Adn.* 47. *poſt locum Strabonis dele cetera; nec enim qualiſcumque veriſimilitudo ſequenda, ſed quae proxime a vero abſit.*

PAG. 38. *num.* 7. *v.* 4. *poſt* colligere *adde*: Sed tamen poſtea reperi, Haymium in Theſ. Brit. afferre nummum inſcriptum ΒΑΡΙΝΩΝ; cui in typo, & inſcriptione parem, ſed multo antiquiorem poſſidet noſter amiciſſ. Ronchius.

IBID. n. 7. *v.* 7. *pro* Tropaeum *ſcribe:* Eamdem Minervam ſtantem. *Nam poſtea ſubtilius detritam effigiem contemplatus, Palladem agnovi.*

PAG. 39. *ver.* 5. *ante finem, quod negavi in coloniis Italicis nummos fuiſſe percuſſos, id de civium Romanorum, non juris Latini coloniis intelligi volo.*

PAG. 41. *poſt finem totius periochae de Regio urbe addes Auctarium I. quod pag.* 550. *praemiſi.*

PAG. 43. *num.* 11. *ver. ult. adde.* De hac vide in fine Collect. III. *pag.* 516.

PAG. 45. *v.* 1. *pro*, fuiſſe appellatum conjicio, *repone*, Straboni appellatum repetio. *Ibid. Graecis urbibus tractûs hujus adde Pompeius, teſte Dionyſio.*

SVPPLEMENTVM DVPLEX

Ad pag. 45. *quorum priore ex auctoribus, poſteriore ex nummis, numerus Graecarum urbium augetur. Polybius explicatur.*

IBID. Sect. VII. v. 8. *poſt* Sexaginta *ſic adde*. Et tamen aliquot oblivione omiſſas puto, ſicuti in Piceno *Anconam* inq. Vmbria *Piſaurum* [initio Tyrrhenicas poſtea Graecanicas]. Adhaec omiſi *Mamertium*, & Stephani *Bretium*, quarum nummis loculi ſcatent. Adde quod eas tantum protuli, quarum certus poſitus oſtenditur. Quid ſi eas adjeciſſem, quae incerto ſitu vagantur? Quid ſi eas de quibus Stephanus non aliud promit, quam Πόλις Ἰταλίας, *Vrbs Italiae*, quod pluries ille facit? Tamen eum Stephanus hauſerit ex perantiquis ſcriptoribus, ejuſque aetatis, qua Ἰταλία & *Graecia Magna* duo erant ejuſdem regionis vocabula (de qua notione in Parecbaſi agimus) cum ſane ſi urbis nomen Graecanicum ſit; non dubitabimus, quin iis in locis *Vrbs Italiae* tantumdem ſit quod *Vrbs Graeciae Magnae*. Verbi cauſa ubi a Stephano Ἀγκύριον definitur πόλις Ἰταλίας (*Ancyrium Italiae civitas*) noli dubitare, quin is locus Graeciae Italicae fuerit quamvis incerto poſitu. Fruſtra interim his locis docti adnotatores de ſitu vago (h. e. per totam, quanta hodie accipitur, Italiam quaerendo) expoſtulant. Ac plurimae apud veteres, praecipue Stephanum, urbes vagantes hujuſmodi. Sed ut eo redeam, his ego &c.

IBID. Adnot. 75. *in fine ſic adde*. Quod de quarumdam urbium Tyrrhenicarum, ac poſtea Latine loquentium, nummis Graece inſcriptis addubitare me dixi, utrum unquam viſi fuerint, aut utrum ſinceri ſint: duos nunc eximo raros, quos in Gaza Cl. Comitis Planurae vere antiquos recens attrectavi. Is duos argenteos *Nulanorum* habet, in uno ΝΩΛΑΙΩΝ, in altero recto caſu ΝΩΛΑΙΟΣ ſcalpitur (quibus nuper tres ſimiles dominus *Coquet* comparavit; habet comes idem aereum *Nucerinorum*, inſcriptum ΝΟΤΚΕ... nam cetera detrita ſunt. Eoſdem Goltzius, ex eoq. alii attulerant. Nummus ΚΥΜΑΙΩΝ ceteroqui rarus, a pluribus amicorum poſſidetur. Et credo etiam aliarum aliquot urbium, quarum extare nummos Graecos negabam, poſſe reperiri. Forſitan in ditiſſima Excellentiſſ. Joannis Carafae, Ducis Nojae, nummorum veterum Regni Neapol. collectione plurimi hujuſmodi erunt. Humaniſſ. patricium convenire, ejuſq. gazam excutere non fuit otium. Sed brevi nummos cum ſuis explicationibus evulgatos ab eod. accipiemus. Nuperrime ex praeclara Cl. Hannibalis de Abbatib. Oliveriis ad Dominum Barthelemy Regii Pariſienſis Muſei cuſtodem ἀρχαιολογώτατον epiſtolâ editâ didici, praeter nummos Piſauri Etruſcos, etiam Graecos ejuſd. reperiri, ac Goltzianum illum cum epigraphe ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ comperrum eſſe verum; quia ſcil. poſtea Graeci ibi condidere coloniam.

Nec vero miraculo eſſe debet, ſi urbium *βαρβαροφώνων* Graeca interdum numiſmata reperiantur. Nam incidêre tempora, quibus Graeci terrâ marique praepotentes facti, urbiumque maximarum potiti, nummos illos, qui nunc rari viſuntur, cuderunt. Atque huc locus ille Polybianus facit, quem in Addendis ad pag. 15. leviter delibavi: quo oſtenditur, Magnam Graeciam ab Tarento ferme uſque ad Capuam Hannibalicis temporibus (de quibus ibi loquitur) perveniſſe, non quidem continua ſerie, ſed carptim & per intervalla locorum. Vide locum Polybii ſup. p. 15. Deinde ſiquae urbes a Graecis in poteſtatem acceptae, non continuo Graecae evadebant, ſed Graecis obediebant: ceterum linguam & inſtituta patria, ut antea, uſurpabant. Nec ſiquando laetus victoriarum curſus Graecis arriſit, is Graeciae terminos, ſed tantum fines imperii protulit; idque ad breve tempus, ut ex mira raritate nummorum Graece in urbibus non Graecis cuſorum oſtenditur.

PAG. 58. *col.* 2. *in tit.* AVCTOR ADMIR. *&c. v.* 5. *pro* Ab Alpibus *repone* A Rubicone fl.

PAG. 65. *v.* 6. *pro* 428. *repone* 440.

PAG. 79. *Adn.* 121. *pro* videtur antea, *repone*, Strabo tradit.

PAG. 84. *ſect. VI. num. I. v.* 16. *pro* jugis Alpium ambiebatur, *repone*, Rubicone fl. finiebatur.

PAG. 93. *poſt v.* 3. *ſic adde*. TIRAS iſte Iaperi fil. (ſive ſecundum Graecos *Taras* Neptuno ſatus) in pleriſq. Tarenti nummis exhibetur ut adoleſcens delphino vehens, uti nummiographi interpretantur & quia ΤΑΡΑΣ ſubſcribitur. At exſtat

in

in eruditiſs. Henrici de Craſſis Com. Planurae gazâ ſingularis, ineditus, ac mirae elegantiae, aureus Tarenti nummus: in cujus poſtica parte Neptunus, habens ad laevum latus tridentem, ſedet, capite ad puerum (haud dubie Tarantem) proclinato: qui puer ſtans ad dextrum parentis latus, protentis ad eum brachiis adblanditur: dignum contemplatione numiſma.

PAG. 102. *Adn.* 58. *poſt ver. nonum ſic adde.* Scylaci & Catoni videtur comes tertius Iamblichus addi debere. Nam Πλατείας illas, quo Democedes, Iamblicho teſte, ſeſe recepit, non videtur mihi ſane aliud fuiſſe oppidum ab eo, quod Scylax & Cato memoraverant. Videatur Iamblichus in vita Pythag. cap. 35. ſect. 261. ubi narratur Democedes iſte, poſtquam cum Alcimacho, Dimacho & Metone ariſtocratiam Crotone retinendam eſſe fruſtra ſuaſiſſet; plebe (quae pro democratia decertabat) in Pythagoreos, ariſtocratiae patronos, concitatâ, Plataeas (haud dubie Italicas, ut interpretor) ſeceſſiſſe; ac deinde commiſſo praelio interfectus à Theage fuiſſe: qui deinde a Crotoniatis trium talentorum pretium pro Democede necato acceperit.

PAG. 114. *Adn.* 84. *addes ex Ciceronis Balbiana cap. XXII. foedus cum C. Fabricio iſtam: de quo alibi.*

PAG. 115. *col.* 1. *locum Strabonis non ita eſſe intelligendum, oſtendit Epiſtola Cic. Fam. XIII.* 30. *Vide quae dixi pag.* 492. *Adn.* 175.

PAG. eadem col. 2. *num. III. quo modo Epiſtola Cic. ad Fam. XIII.* 30. *cum Strabone concilietur, v. ibid.*

PAG. 139. *col.* 2. (*ubi de ὁ Δεῖνα αὐλὸς*) *adde Auctarium II. quod pag.* 551. *praemiſi.*

PAG. eadem inferne nu. V. col. 1. *v.* 9. *ante finem, legitur* (litterula A ſignavi) *ea a ſcalptore omiſſa fuit: praeterea Mercurium non diademate, ut viſitur, ſed corona hederacea in vaſe redimitur: qui tamen potius Mercurius, quam Bacchus videtur; praeſertim ob illa Pauſaniae in Achaic. XXII. p.* 579.: In medio Mercurii marmoreum ſignum cum barba, e quadrata baſi prominens.

PAG. 190. *ad illud Tabulae* ΑΝΤΟΡΩΣ (*h. e.* Adverſos terminos) *addes congruo commentarii loco, ac facile ver. ult. poſt τὸ* recurrunt, *haec quae ſequuntur.* Admiranda veterum ſedulitas eſt in ſignandis notis & characteribus διορισμοῖς tam agrorum quam aedificiorum: quibus inter ſe collatis hodiedum ea ſigna veriſſima reperiuntur. De variis terminorum generibus auctores agrarii, qui ad nos pervenerunt, locis omnibus loquuntur. At libet etiam in aedificiis quam accurati in his fuerint, obſervare ex Fabretto in *Inſcript. antiq. pag.* 239. ubi Ruſticeliorum monumentum, ſub Monte Teſtaceo detectum, deſcribit. Id dum eruderatur, principio cippus apparuit ita inſcriptus: *CIPPVS. PRIM* (2) *VS. defixus* (3) *erat. CONTR* (4) *A. ANGVLV* (5) *M. DEXTERI* (6) *OREM. Mo* (7) *numenti* (8) *Ruſticeli. et* (9) *aberat. ab. tr* (10) *unco. mon* (11) *amenti. P. V* (12) *et. ub. ſtruct* (13) *ura. aquae. cluſaris. P. V. S.* Subjicit Fabrettus: *Reaſſumpto* (mox effoſſionis) *opere, ad enuntiatam ab hoc cippo diſtantiam frons monamenti Ruſticelii patuit.* In fine cippi illud CLVSARIS agraria vox eſt, de qua alibi dicam. Multa hujus generis lectori ſparſim in marmoribus occurrent.

PAG. 191. *in Ecphraſi extremi ver.* 27. *& p.* 192. *ineunte ver.* 28. *pro νυων Dorico, repone ὄνων commune.*

PAG. 199. *in fine Scholii III. adde:* Sicuti apud Graecos agrorum menſores angulus vocatur μασχάλη h. e. *Axilla*, ita & apud Latinos ſcriptores agrarios reperiuntur pari notione COXAE, CVBITIQ. vocabula. Siculus Flaccus p. 6. *Poſſeſſorum termini, qui omnibus angulis COXISQ. poſiti eſſe debent.* Alius incertus auctor p. 266. *Pentagonum quod interpretatur CVBITOS quinque.* Nam. vult *Angulos quinque*; id enim *Pentagoni* vox Graeca (ut ait) *interpretatur*, h. e. vertitur. In quam rem Inſcriptionem opportuniſſimam affert Fabrettus pag. 180. num. 377. quae talis eſt. *D. M.* (2) *T. Capelli. T. F.* (3) *Vindicis* (4) *IN. F. P. XXXVII.* (5) *A. T. COX. S. P. XXVII.* (6) *intra. COX. P. XXXVII.* Duos verſus ultimos ita interpretare: *A tergo coxae ſuae pedes* 27. *intra coxam pedes* 37. Vide ibi Fabrettum, qui & diagrammate metaturam illuſtrat.

PAG. 209. *in interpr. Latinâ ver.* 55. *poſt* choëo *adde* menſurâ plenâ.

PAG. 214. *ad ver.* 72. *quae de verbo* Πέπω *tamquam inuſitato dicantur, ea ex Mich. Muittairo in Dialectis pag.* 266. *refingi debent, ubi plura verbi hujus exempla afferuntur.*

PAG. 220. *Adn.* 17. *col.* 2. *ver.* 3. *illud* (At nunc primum ex hoc Aere diſcimus) *falſum deprehenditur ex iis exemplis Doricae terminationis hujuſmodi in τω, quae Mich. Maittairus in Dialectis pag.* 277. *congeſſit.*

PAG. 225. *col.* 2. *poſt v.* 10. *ſic adde.* In Tabula agraria Sicula apud Grut. n. CCXIII. v. 29. legitur, ΓΑΕΩΝΩΝ, niſi ſi legendum ſit ΓΑΙΩΝΩΝ. *Ἐς τε ποτι το ρουδιον το ρεον ανα μεσον των* ΓΑΕΩΝΩΝ. *Vſque ad fluviolum fluentem per medium Gaeonum.* Quid iſti Gaeones ſint (loci ne, an terrae adſcriptitiorum nomen) ex marmore non elucet. Fuerit loci nomen. At videtur ea eo inditum, quod in eo venalicii iſti degerent, aut olim habitaverint.

PAG. 228. *col.* 1. *poſt ver. quintum adde.* Niſi vero nova forma Dorica futuri indicativi ſit cum H loco τῦ E, nim. ἐσσηται pro ἐσσεται.

PAG. 243. *col.* 2. *initio verſus penul. poſt τὸ* (VERSV 129.) *ſic adde.* Iſtud τὰ Φιντίας ... πᾳμώχη recte expoſui, *Quae Phintias ... poſſidet.* De πᾳμώχη mox. At *Phintias* proprium nomen eſt, Magnis Graecis & Siculis uſitatum, ab aurigando factum, quia Φιντις Pindaro Auriga eſt. Phintiae Agrigentini tyranni exſtant nummi: qui teſte Diodoro, Phintiada, a ſe dictam urbem, condidit, in quam Gelenſes deduxit, ante Punicum I. bellum. Errant, dum vulgo hunc regem Phintiadem vocant, ut urbi cognominem faciant. At, etſi eum genere diverſo, cognomines erunt. In nummis apud me eſt ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΝΤΙΑ. A quo genitivo caſus quartus erit Φιντίαν, non Φιντιάδα. Adde quod hoc alterum non virile eſt ſed muliebre. Hoc interim doleo quod illud παρ τα Φιντια (quod occurrit in Tab. I. ver. 10. 21. 39. & 44.) reddiderim. *Secundum Phintia*, quaſi ſit loci nomen. At ibi Φιντια eſt genitivus Phintiae poſſeſſoris. Redde ſemper *Secundum bona Phintiae.* Jam vero Παμώχη quid ſit &c.

PAG. 246. *v.* 1. *in Ecphraſi verſus* 126. *pro* ἐκπίσωσιν *repone* ἐκπίπτωσιν.

PAG. 268. *in loco congruo addes:* In Graeco Dorico ineuntis verſûs 37. redundat illud τω, & quidem ex errore ſcalptoris, uti notatum pag. ... ubi harum laminarum menda in numerum cogerem.

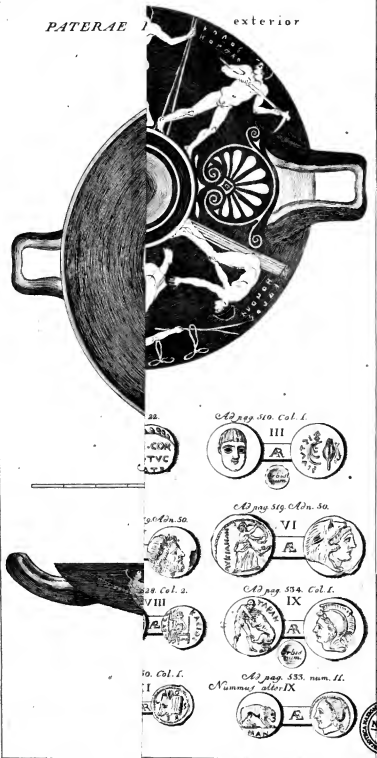
PAG. 279. *col.* 2. *poſt v.* 13. *adde ſic.* Hygini exemplis addi poteſt Fabrettiana inſcriptio, quam recitavi ſupra in Addend. ad p. 190. in qua legitur, *ET ab ſtructura aquae CLVSARIS P. V. S.*

PAG. 311. *in fine Adnot.* 4. *addes locum Spartiani in Hadriano cap.* 22. (Ante octavam horam .. neminem .. lavari ..) *necnon pulcherrimas Caſauboni & Salmaſii animadverſiones: quas ſi cum noſtris adnotatis jungas, juſtam habebis totius rei notitiam.*

PAG. 336. *col.* 1. *num. IV. adde loco congruo:* Inſcriptio Barberina exſtat apud Fabrettum p. 724. ex cujus verſu 3. emaculari poteſt locus a me ex aliorum fide allatus. In Fabretto v. 3. ita legitur: *Quod eſt via Appia ad Martis intra milliarium I. & II. ab Vrbe euntibus parte laeva inter adfines Vibium Calocaerum & Populum.*

PAG.

Digitized by Google

M. Fuſchini delin.

Philippus de Grado Scul. Neapo

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

*PAG.*350. *poſt v. 6. addes:* Porro hiſce ſexviria non tantum viarum, ſed & locorum publicorum purgandorum curam incubuiſſa, conſtat inſra ex v.69. 70. ubi hi *Viis lociſq. publicis . . . purgandis* praeſuot.

PAG. 372. *Adnot.* 100. *col.* 2, *poſt vec. decimum quactam a fine ejus columnae, ac poſt illud* [uſus] *ſic adde:* Verum quid pluribus opus? Duas fuiſſa Romae celebres & uſitatas epochas, primam ab Roma Coud. alteram ab Roma a Gallis recepta, declarat Livius lib. VII. ubi ſic caput XVIII. orditur: *Quadringenteſimo anno, quam Vrbs Roma condita, trigeſimoquiato quam a Gallis recepta . . .* Vida ibi cetera. Plinius item VII. 43. utramque epocham uſurpavit: priorem ubi dixit *Poſt Rom. cond.* Quare alterum *Ab condito aevo* poſteriorem notat. Adde &c.

PAG. 407. *quae ad Tab. Canuſinam praepropere adnotavi, ea aliquot locis emaculari debent. I. Nam in* §. Sequuntur *ver.* 5. *ſcripſi:* Videntur & ipſi (*Patroni ſcil.*) corpore decurionum comprehenſi fuiſſe: *quod nunc revoco. Sciebam quidem* (*id quod & aliis obſervatum*) *in coloniis clarioribus decuriones fuiſſe centum; idque & ex Ciceronis Agraria II.* (*ubi CENTVM DECVRIONES fuiſſe Capuae decreti, dicuntur*) *& ex initio Vejentis Decreti apud Fabrett. pag.* 170. *n.* 324. *colligi poſſe, jamdiu notaram. Atqui ſi in Tab. Canuſ. patronos & Praetextatos Decurionum numero comprehenderis, ſollemnis illa ἑκατοντὰς magnopere ſuperabitur. At vero recte conſtabit numerus centenarius, ſi ex toto illo Albo exemeris tum Patronos, tum etiam Praetextatos. Nec ante videram, hoc a Fabretto ipſo fuiſſe* (*pag.*658. *col.* 1. *in adnotatis ad gentem AEDINIAM*) *animadverſum, ubi ait, ἑκατοντάδα abſolvi,* Seclusis Patronis, itemque Praetextatis. II. *Eod.* §. *v. ult. ſex & triginta Clariſſimos numerari, feſtinans dixi, cum triginta tantum in Tabula exſtent.* III. *Col.* 2. §. Quarta *verſu* 8. *poſt* (indulgentia) *addo Suetonium de Auguſto cap.* 38. *ſcribentem:* Liberis Senatorum . . . Curiae intereſſe permiſit. IV. *Ead. col.* 8. §. (Quare) *verſu undecimo ante finem, mirabar, cur ille* P. Publicius Max. IVN. *nullum oſtendat in toto aere cognominem: at feſtinatio fecit, ne viderem, ultimum Pedanearum eſſe illum, quem* Publicius Jun. *patrem ciet.* V. *Poſtremo omiſſum a me fuit, quod* M. Statius Longinus *&* M. Valerius Torbo, *Clariſſimorum ultimi, parentes ἰσοψήφους in eod. catalogo habent.*

PAG. 411. *Adn.* 47. *col.* 1. *v. pen. pro* Strab.

PAG. 451. *Adnot. I. addatur in fine*, Biſellia aenea duo, quae in Regio Herculanenſi Muſeo adſervantur, in Herculanenſi Theatro effoſſa fuerunt: quod magno argumento eſt, tum ea duo non aliud quam *biſellia* fuiſſe, quibus in ſpectando utebantur ii, quibus id juris eſſet; tum etiam *biſellia* non a duorum capacitate dicta, ſed a plicatili forma, & Graecorum δίφρῳ reſpondere, ac poſtremo vera eſſe omnia quae ſupra dicta fuerunt.

Ad PAGINAE 458. *initium pertinet AVCTARIVM de novis Tribubus, quod pag.* 552. *praemiſi.*

PAG. 490. *ad finem Adn.* 171. *ſic addes.* Aut potius videtur Livius in anterioribus libris parciſſime legem Juliam tetigiſſe, loco ſuo copioſe rem univerſam tractaturus. Hinc Florus lib. LXXIII. aut LXXIV. (in alterutrum enim Julia lex incidebat) ne verbum quidem datae ex lege Julia civitatis illevit. At initio Epitomae LXXX. (quo libro Livius ſuſe rem univerſam ab initio ad finem uſque rei pertexebat) totum illud negotium generali quinque vocularum comprehenſione complectitur. *Italicis populis a Senatu civitas data eſt. Italicis*, inquit, *populis* (quorum *Italicorum* ambitu & Latini, & Etruſci, & Campani, & omnino univerſi, cum quibus per iteratas vices civitas ex intervallo communicata, continebantur) *a Senatu* (recte; nam & Julia, & quae eam ſecutae fuerunt donationes a Senatu profectae) *civitas data eſt.* Confer cum his & Auctar. III. quod pag. 552. reperies.

PAG. 504. *Adn.* 9. *poſt illud* (Populus idem duabus urbibus habitabat) *adde:* Idem Livius XXXIV. 9. *Emporiae duo oppida erant muro diviſa. Vnum Graeci habebant a Phocaea . . . alterum Hiſpani.* Vide ibi cetera. Adde Sirin a Tarentinis (quorum ſumma auctoritas) & a Thuriis ſimul fuiſſe habitatam.

PAG. 533. *num. III. promiſi me nummum quemdam in Addendis explicaturum: quod poſtea, cum de eo nummo mutaſſem ſententiam, in Addendis non praeſtiti, imo nec eum nummum in Tab. num. X. exhibui, ſed alios praeſtantiores utilioreſq. duos.*

EAD. pag. 533. *extrema Adnotatione* 85. *in fine col.* 2. *ſic adde.* Quod modo dixi, poſt legem Juliam ceſſaſſe per Italiam monetarias urbium officinas, id intelligendum eſt, de pleriſque urbibus iis quae gaudere legis Juliae commodis voluerunt, ſecus vero in iis pauciſſimis, quae *foederis ſui libertatem civitati* antetulerunt, uti Tullius in Balbiana loquitur. Vide ſup. in *Commentatione de aetate Æris Heracleenſis* pag. 491. & in *Antelog. de populis fundis* pag. 474. ſeq. Ergo pauciſſimis rebuſpub. hiſce, quamdiu ſibi in αὐτονομίᾳ ſua pertinacius placuerunt (nam ab ea poſtea libentes deſciviſſe ſatis ſcio) non dubito datum ut monetam ipſae ſibi ferirent: ceteris non puto permiſſum (nam jus cudendae monetae ſemper ſummae poteſtatis nota fuit) imo νεοπολίτας (*novos cives* Rom.) iſtos, ubicumque morarentur, monetâ patriae communis i. e. Romae fuiſſe uſos. Hoc in Italia valuit. At in provinciarum coloniis monetariae officinae permittebantur, quia moleſtum erat ſi per totum orbem Romanum moneta Romae cuſa diffundenda fuiſſet. Et tamen cum in provincialibus nummis interdum addatur, PERMISSV ſive AVG. ſive proconſulum aliorumq. rectorum percuſſos nummos (vide Vaillant. in Num. Colon. to. 1. pag. 54.) & cum in Syriacis nummis (apud eumd. Vaillant. eod. to. 1. pag. 129.) adſit nota S. C. ex his, inquam omnibus ſatis intelligitur, in provinciis ipſis permiſſu ſive principum, rectorumve, aut Senatûs ad id opus fuiſſe: imo in Italia quoque poſt legem Juliam id fieri potuiſſe, *permiſſu* tamen ſenatus: verum id non factum, quod id e re publica minime videbatur. Ac ſi mores hodiernos comparare cum vetuſtis licet, Neapoli tantum moneta cuditur toti Regno citerioris Siciliae ſuffectura: at in ulteriore Sicilia peculiaris officina monetaria neceſſario ob ſupra dictas rationes permittitur. Sub Imperatoribus paullo ante Conſtantinum ac deinceps, diſpertitae erant per totum Imperium officinae, extra quas moneta non cudebatur.

At eo redeo. Quod dixi, poſt legem Juliam ceſſatum in urbibus (praeter quam ſiquae in anteferenda ſua αὐτονομίᾳ ſibi nimium placuiſſent) a nummis feriundis fuiſſe, id nummorum, quotquot reſtant urbium Italicarum, effigies & inſcriptiones teſtantur: quarum ingenium ejuſmodi eſt, ut legis Juliae aetatem ſenio ſuo ſuperet. Quod ſiqui forte nummi recentioris fabricae viſi fuerint, eos facile urbibus ſuae libertatis ſtudioſioribus tribuemus. Nam ex harum numero fuiſſe paucas aliquot, non dubito. Puteolos certe Cicero Agr. II. cap. 31. adhuc αὐτονόμους tunc fuiſſe docet. *Puteolos vero*, inquit, *qui nunc in SVA POTESTATE ſunt, SVO IVRE LIBERTATEQ. utuntur . . .* Totum locum pag. 492. adſcripſimus. At Puteolanos nummos noſtri numiſmatum ſectatores diu fruſtra requirunt, ac dubitant utrum Goltziani veri fuerint.

F I N I S.

Digitized by Google

I N D I C E S

Ex ſequentibus Indicibus tribus, Primus *poſteriori huic tantum Parti inſervit: nam priore Parte dedimus jam ſuum initio partis primae poſt Dedicationem. Hunc ſequetur* Secundus Index *generalis rerum & verborum totius operis. Ad extremum* Tertius Index *erit Auctorum qui illuſtrantur, emendantur, aut notantur toto opere.*

I N D E X   P R I M V S.

Capitum, Sectionum, nec non Adnotationum diffuſiorum, quae tantum hac Parte altera continentur.

HERACLIENSIS TABVLAE ALTERIVS ARGVM. *pag.* 255.
Ejusdem interpretatio cum commentario. *p.* 257.
Adnot. 2. Tò (*SP. F.*) in Mamerciano, aliiſque marmoribus, quid accipere oporteat. Plutarchi locus expenditur. *p.* 258.
DISCVSSIO de jugeratione tabulae hujus. *p.* 260.
Adnot. 7. De Homcrico Tityi cubili. *p.* 261.
DISCVSSIO De Heracleenſium ſchoeno, oregmate, pedibus. *p.* 267.
Adnot. 13. De 'Εκατομπέδῳ tam neutrius, quam maſc. gen. Plura in tranſitu alia. *p.* 270.
COMMENTATIO De Hecatompedo v. 42. & tum hojus, tum Heraclienſis viae, & interjacentium vinearum poſitu: deque Mioervii campi adumbratione. *p.* 271.
Adnot. 17. Amplius de Ἀμπελουργικὰ loci hujus. Ἀμπελουργικὰς vox ad praecipuam artis vinitoriae partem, nempe ad putationem κατ' ἐξοχὴν a Theophraſto reſtringitur. Quid proprie in hoc ære τὰ ἀμπελουργικά. *p.* 271.
LEXICON HERACLEOTICVM ſeu Index vocum omnium, quae in duabus Heracleenſibus Tabulis continentur. *p.* 28r.
COMMENTARIVS IN LEGVM ROMANARVM DIGESTVM in Graecae prioris Tabulae poſtica parte Latino ſermone ſcalptum.
ANTELOQVIVM.
I. Cimelii notitia, ejusdemque dignitas. *p.* 289.
II. Totius Commentarii ſeries, *p.* 290.
PARS I. Monitum De Conradiana fragmenti Britannici explicatione. *p.* 291.
CONRADIANA CAPITA QVATVORDECIM quibus Britannici fruſti leges illuſtrantur.
CAP. III. Legis Romanae fragmentum, alteri tabulae parti inciſum cum notis & conjecturis ejusdem. *p.* 292.
CAP. IV. Videri Legem hand multo poſt C. Gracchi rogationes (frumentariam & de viis muniendis) latam. *Ibid.*
CAP. V. Primum caput legis eſt de recenſu populi frumentationis cauſa agendo. Suetonio lux. A frumento publico capiendo quinam excluſi. Poena conſtituta in eum, qui horum alicui frumentum dediſſet. *Ib.*
CAP. VI. Secundum caput de cura viarum in urbe muniendarum, Aedilibus commiſſa: *L.* 2. §. 24. *D. Ne quid in loco publico fiat*, & *L. un. D. De via publ. & ſiquid in ea factum eſſe dicatur*, emendata verſione explicaotur. *p.* 294.
CAP. VII. Aediles *ſortiri aut comparare inter ſe partes Vrbis* jubentur. Suetonius iterum illuſtratur. Cura viarum publicarum *in Vrbe propinſve eam paſſus mille*. *L.* 2. *pr. l.* 87. & *L.* 154. *D. de V.S.* explicantur. *p.* 295.
CAP. VIII. Quatuorviri vieis in Vrbe purgangandeis, a curatoribus viarum extra urbem ſingularium diverſi, ab Aug. ſublati. *p.* 296.
CAP. IX. Officium & poteſtas Aedilium in viis muoiendis & modus hac lege praeſcriptus. Forma locationis redemptoribus viarum faciendae. Domini aedificiorum, qui vias oon tueantur, certae pecuniae adtribuendi redemptoribus. De pecunia adtributa judicium dandum. Veſtigia hujus capitis in *L. un.* §. 3. *D. de via publica*. *p.* 297.
CAP. X. Quaeſtorum partes in eura viarum ſteroendarum. *p.* 298.
CAP. XI. Semitas in viis conſtruendi ratio hac lege injuncta. *Ib.*
CAP. XII. Tertium caput fragmenti, de plauſtris intra Vrbem interdin non ducendis. *p.* 299.
CAP. XIII. Excipiunrur quae ſacrarum aedium, & operum publicorum, item religionis vel triumphi ludorumve cauſa duci oporteret. *Ib.*
CAP. XIV. Quartum caput, de cura locorum pnblicorum: ne poſſideantur, neve quid in eis fiat a privatis. Sigillatim de porticibus publieis cavetur. *p.* 300.
CAP. XV. Vltimum caput, de fruendis vectigalibus publice conductis. *p.* 301.
CAP. XVI. Interdicta Praetoris: *Ne quid in loco publico vel itinere*, & *De loco pub. fruendo* cum

his

Digitized by Google

his capitibus legis conferuntur. *p.* 302.

SEGMENTVM PRIVS BRITANNICVM. PARS II.

Caput I. De profeſſione frumentatioois potiſſimum cauſa. *p.* 306.

Adnot. 3. Quid pluratívum *Tabulae* a ſingul. *Tabula* differat: tum quid Tabulae Album. Loca antiquorum plura enucleantur, aut caſtigantur. *p.* 309.

Adnot. 4. Amplius *de majore* (aliter *meliore*) *parte diei*, ſtante republica. *p.* 310.

Adnot. 6. Dativus *quei* ex eo maxime adſtruitur, quod pron. *Quis* olim ad tertiam declinationem pertinuerit: quae hic per omnes caſus extenditur. *p.* 311.

EXCVRSIO De profeſſione, deque frumeotatione, quatenus hoc eapite continentur, animadverſiones aliquot.

CAP. I. Quorumnam civium recenſus & quarumnam rerum profeſſio hic imperata. *p.* 312.

CAP. II. Frumentatio hic expoſita ex quanam lege frumentaria fluxerit, & ad quodnam tempua referenda videatur.

SECT. I. Leges frumentariae a Gracchana anni DCXXX. uſque ad Liviam anni DCLXII. ae paullo ulterius recenſentur. *p.* 314.

SECT. II. Æris noſtri largitio cujus temporis fuerit, & ex qua lege profluxerit. *p.* 315.

Adnot. 16. DE BORIAE THORIAEQVE LEGIS DISCRIMINE: I. Appiani de Spurii Borii lege frumentaria loeus. II. Pighius male hujus tribuni legem de Thoria accepit; quia Thoria (cujus fragmenta apud nos in uno ex Regiis Praetoriis adſervantur) contraria Borii legi fuit ex Tullio & Appiano. III. Appiani locus recta interpretatione donatus: temporum putatio explicata: *Γράκχου νομοθεσία* ab utriuſque Gracchi tribunatu repetenda: cur plebs Romana ſpoliata *νόμοις* dicatur. IV. A Thoria anni *646.* eſt diverſa lex illa, quam Appianus Borio tribuit, quaeque ante Thoriam lata fuit. *p.* 316.

Adnot. 17. Videri M. Livium anno *662.* legem ſive leges Borias reſtituiſſe illas, cum quibus aes noſtrum amice conjurat. *p.* 317.

Adnot. 18. M. Livii defenſio. Non oiſi maligne a non nullia vituperatum, ab aliis merito exornatum. Fuiſſe ancipiti natura, ſed ita ut pulchra eniterenr. *p.* 318.

CAP. III. De Porticu Minucia Frumentaria.

SECT. I. Operis auctor & tempus. *p.* 318.

Adnot. 20. Legis Minutiae ante hac obſcurae ſententia ex Aur. Victore, & ex Floro eruitur. Inter *Obrogare* & *Abrogare* diſcrimen quod traditur, id non eſſe rigidius accipiendum. *p.* 319.

SECT. II. Ejusdem operis finis. *Ib.*

SECT. III. Vtramque porticum ab ipſo conditore M. Minucio uſui frumentario fuiſſe deſtinatam, ex ejusdem familiae domeſtico decore frumentario demonſtratur. *p.* 320.

Adnot. 24. De bove aurato Liviano lectionea variae: tum de ſtatua L. Minucii Pliniana; quae in nummis pileata videtur. *p.* 321.

SECT. IV. Non ad frumenta condenda aut dementienda, ſed potius ad teſſeras diſtribuendas Minuciam valuiſſe. Ejusdem Minuciae officia. *Ib.*

Adnot. 26. Minuciae reliqua praeter Praefectum officia: puta Conſularis, Procurator, Curator, Rationalis. *p.* 322.

SECT. V. De Minuciae oſtiis diebuſque. *Ib.*

SECT. VI. Dictorum collectio. *p.* 323.

CAP. IV. Cur profeſſioni & frumentationi, quarum utraque urbem proprie Romam afficit, io Pandecte ſcitorum municipalium locus eſſe quiverit. *Ib.*

Caput II. De tuendis purgandiſque viia, deque ſemitia. *p.* 327.

EXERCITATIO De termino, unde apud Romanoa milliariorum menſura procederet, deque ambitu jurisdictioois magiſtratuum urbanorum. *p.* 328.

CAP. I. De milliario aureo, deque columna Capitolina, quae jamdiu pro milliario aureo monſtrata fuit. *p.* 329.

CAP. II. De uſu columnae Capitolinae: cui quominus ſe Aureum Milliarium mentiatur, larva detrahitur. *p.* 530.

CAP. III. Capitolinae columnae uſum longe diverſum ab aliis milliariis cippis fuiſſe; nec facile alium, quam ad illos Tabulae hujus noſtrae MILLE PASSVS a continentibus aedificiis numerabiles, definiendos. Ex ultimis cippi Capitolini verſibus id poſſe intelligi. Cippus ſimilia alius. *Ib.*

Adnot. 34. De Veſpaſiani cenſu quaedam notatu digna. *p.* 332.

Adnot. 37. Objectionibus duabus ex Fabretto petitis obviam itur. Prima ex ioſcriptione Fabrettiana perſimili: Altera ex ſitu columnae Capitolinae petitur. Lapides milliarios fuiſſe immobiles: at contra cippos jurisdictionem finientes ad nutum oormamque procurrentium inſularum promotos uſque fuiſſe. *p.* 333.

CAP. IV. De uſu Milliarii aurei. *p.* 334.

EXCVRSIO De Quaeſtorum origine generibuſque.

I. Quaeſtorum genera quatuor: & quo ſingula tempore inſtituta. *p.* 341.

II. An Quaeſtor Vrbanus alius a Quaeſtore qui aerario praeerat. *p.* 343.

SCHOLION De jure Adtributionis. *p.* 345.

Caput III. De plauſtris per Vrbem ducendis vel non. *p.* 352.

Adnot. 66. PLOSTRVM ſtante Repub. uſitatius quam Plauſtrum fuiſſe ſcriptum. *p.* 353.

Adnot. 74. De Ludis Romanis, ſive Magnis. *p.* 357.

Adnot. 79. De Carpento, Pilento, aliiſque vehicularibus vocibus cum plauſtro confuſia. *p.* 359.

COMMENTATIO De plauſtri notione, & Lege Ploſtraria.

CAP. I. An Plauſtri vox ad omnia vehiculorum genera pertinuerit. *p.* 359.

CAP. II. De Lege Ploſtraria.

SECT. I. De legia ploſtrariae geſtatoriae, ſive de legia Oppiae vicibus. *p.* 360.

Adnot. 85. Ecquis reduxerit priorem Oppiam. *p.* 362.

SECT. II. De Lege ploſtraria oneraria. *Ib.*

CAP. III. De genuina Plauſtri notione: tum

Digitized by Google

quamdiu generalis ſuiſſe, quando vero primum reſtrictior evaſiſſe videatur. *p.* 363.

Adnot. 92. SCHOLION DE 'ΑΜΑΞΗΙ ET PLAVSTRO.

SECT. I. De 'Αμάξῃ. 'Αμάξης etymon duplex Euſtathianum: obiter de Axe verſatili etymologia alia tertia praeſertur. Hamaxa vetus τετράκυκλος inſtar ſigni celeſtis. Hamaxa Homerica γενικῆς notionis, uſibus honorificis deputata, & cum ἀπήνῃ confuſa. Hamaxae Scythicae: item bellicae. Gordii geſtatoris hamaxa. Hamaxa ſacra, qua mater Cleobis & Bitonis ad Junonis & Matres Atticae ad Eleuſinia procedebant. Hamaxae Thucydideae funebres: item dramaticae. Quid ἅμαξα Polluci fuerit, *p.* 363. Quod vetus axis ſimul eum rotis converteretur, & quomodo. Sirachides, Probus, Heſychius, Pollux illuſtrantur, *p.* 364. *col.* 1.

SECT. II. De generali Plauſtri notione apud Latinos: ejusdemque uſibus ab agreſti & onerario diverſis. Capſi onerarii eadem forma quae triumphalis, Mularis ploſtri Catoniani uſus non alius quam ad berilem familiam. Latini recentiores quoties in Plauſtri vocem honeſtiore ſignificatu acceptam in hiſtoriis incurrerunt, ei decentiora nomina ſuffecerunt: uti Cicero, Curtius, Livius, Verrius Flaccus. *p.* 366.

SECT. III. Amplius de poſterioris aetatis tum Graecanicae Hamaxae, tum Plauſtri Latini ſignificatu reſtrictiore: quove deinde pacto Plauſtri nomen inverterint. *p.* 367.

CAP. IV. APPENDIX I. Qua ex loco Plautino ſuperius dicta de Lege Oppia & Lege Ploſtraria, deque Plauſtri generali notione mirifice confirmantur: ſimul ſcopo Aulularia Plauti (Act. 3. ſc. 5.) lux eximia infertur. *p.* 369.

APPENDIX ALTERA. De Curru Magiſtratuum: item de Lege Ploſtraria amplius. Inter Plinium Gelliumque quod creditur, id mero putativum diſſidium. *Aetas veterum* Gelliana eamdem prorſus vim habet ac Plinii *Conditum aevum*. Gallico incendio Vrbs renata, eſt Secundae Romae originis epocha, Camillus *Romulus alter*. CONDITVM AEVVM inſtar Luſtri conditi dictum. Novae Romae mores non plane iidem qui primae. In prima laxior vehiculatio: in ſecunda reſtrictior. Ad matronas vehiculatione prohibendas ſemper incubitum: in maribus minus laboratum. *p.* 370.

Adnot. 100. Quod VETERVM AETAS ſit Gallico tumultu prior: CONDITVM AEVVM cur eadem appellata: alia Plinii loca inter ſe & cum vetuſtiſſimo titulo, itemque cum Livio comparata. *p.* 372. Quo pacto Plinii de Naſica narratio cum alterius vetuſtioris Scipionis veterrimo titulo componi poſſit. *Ib.*

Caput IV. De locis publicis. *p.* 375.

Adnot. 104. De *Molis* & *Moliendi* notione. *p.* 377.

Adnot. 108. SCHOLION. De ultro-tributorum notione, deque nominis cauſa doctorum virorum ſententiae laudantur. Livius corrigitur: mutilus Varro ſolidatur & illuſtratur. *p.* 379.

PARS III. IN COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM COMMENTARIVS.

MONITA. I. De coalitione utriuſque fragmenti: ubi & ſupplementi ratio aſſignatur. *p.* 381. II. De aetate Legis, ſive potius legum digeſti hujus. *p.* 382. III. Tabulae totius ex ære Britan. & ex Neap. ſolidatae diſtributio. *p.* 383.

Adnot. 1. Piſonis locus cum Paterculo comparatus. Theatri Cenſorii *Apparatus haſtae ſubjectus* ecquis apud Valer. Maximum ſit. Videri fuiſſe ſcaenae choragium. In SCto apud Valerium ſuppletur *Romae* vocabulum, ne non *Continentia* complectatur. In epitoma Livii τὸ *Aliquamdiu* quouſque pertineat, id ex Tacito expiſcandum: ex quo cum hac Tabula collato definitur, quamdiu ſpectatores ſteterint, quando ſedere coeperint, ac vela theatro per Q. Catulum inducta. Objectio ex v. 64. Tabulae petita diluitur. *p.* 385.

Adnot. 2. Feſti locus ſanatur & illuſtratur. *p.* 387.

DIATRIBA. De diverſis locorum a civibus Romanis circa legis Juliae tempora habitator. nominibus, conditionibus, formuliſq. regiminis.

CAP. I. Quo primum tempore ſumma locorum Civium Rom. diviſio in Colonias, Municipia, Praefecturas, Fora, Conciliabula uſurpari coepta. De Mamiliae legis aetate. *p.* 389.

Adnot. 8. Ciceronis de Mamilia locus ex altero Aggeni loco correctus & illuſtratus. *p.* 391.

CAP. II. De Municipiorum Coloniarumque notione, & utrorumque diſcrimine. *p.* 391.

CAP. III. De Praefecturis, earumque variis conditionibus.

§. I. Conditionis Praefecturarum ſpecimen ex Capua petitum. De multiplici Capuae fortuna. *p.* 392.

Adnot. 10. EXCVRSIO. De diverſis Vrbis Campanae vicibus antequam duriſſimam praefecturae conditionem ſubiret, ac donec tandem coloniae jus conſecuta, jugo levaretur. *p.* 393.

§. II. Locus Feſti de Praefecturis inquinatiſſimus ex priſca ſcriptura & ex Dione emaculatur: ſed & variis juvatur & explicatur locis. *Ib.*

§. III. Reliqua de praefecturis ante & poſt legem Juliam. *p.* 396.

Adnot. 22. Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & explanatur. De Peltuinatibus ſive Peltuinis ex Plinio, ex Balbo, & ex altero elogio notitia. Auguſti beneficio videtur eis Curia reſtituta (ob id *AVGuſta* cognominata) & *Ordo Conſcriptorum* datus. Summus hujus praefecturae magiſtratus qui? Praefecturarum curiales videri audiviſſe conſcriptos. Altera de eadem Nummia ejusdem praefecturae epigraphe illuſtratur. *p.* 396.

CAP. IV. De Foris & Conciliabulis. *p.* 397.

§. 1. De Foris. *p.* 398.

§. 2. De Conciliabulis. *Ib.*

§. 3. De Conciliabulis amplius: ac de eo potiſſimum, quod haec non aliud quam pagorum complurium in conſilium unum conſenſio fuerint. *p.* 399.

Caput V. Magiſtratus ſupremus ne quem in Senatum legito, neve niſi in vacuum locum ſublegito. *p.* 401.

Ad-

Adnot. 28. De ſupernumerariis, vacantibus, aliiſque mere honorariis dignitatibus. *p.* 402.

Adnot. 29. CONJECTIO de ratione, qua poſt legem Plotiam Curiae ſociorum civium Rom. ſive conſtitutae ſive expletae fuerint. *Ib.*

Adnot. 31. Videri in hac Tabula *Conſcriptos* peculiares eſſe praefecturis, ac facile etiam Foris & Conciliabulis: ſicuti & *Decuriones* ad Colonias, *Senatores* autem ad Municipia. *p.* 404.

Adnot. 35. De Cenſoribus Vrbicis. Hos Quinquennales fuiſſe dictos, ac ſupremo Magiſtratui ἰσχρίθμους (unde in lapidibus modo IIviri QQ. modo IIIIviri QQ. occurrunt) eosdem fuiſſe ceteris magiſtratibus honorabiliores. *p.* 405.

Adnot. 38. Παρέκβασις. DE ALBO CVRIAE.

§. 1. Titulus 3. ex lib. 50. Pandect. *De Albo ſcribendo* illuſtratur, & cum Tabula Canuſina aliiſque comparatur. *p.* 406.

§. 2. Album Curiae Canuſinae ex agro Canuſino erutum, deſcribitur & illuſtratur. *Ib. & p.* 555.

PRAEGVSTATIO de legis hujus noſtrae auctore & nomine. *p.* 409.

Adnot. 43. De legis municipalis nomenclatura. *Ib.*

Adnot. 45. De Bithynorum Ponticorumque lege Pompeia a Magno data: & an Pompeis in cippo Caſinate reperta queat ad Pompeium Strabonem, confecto Sociali bello, referri. *Ib.*

Caput VI. Minores XXX. annis, niſi confectis ſtipendiis, aut vacatione legitima, IIviri IIIIvirive ne renuntiantor: neve praeco, diſſignator, libitinarius ſive ad magiſtratum capiendum ſive ad curiam promoventor: ſecus qui faxint pecunia multantor. *p.* 411.

Adnot. 49. De legibus Claudia & Cornelia Siculis rebuſpublicis data. *p.* 412.

Adnot. 57. De Diſſignatorum vocis orthographia, notione, miniſterio, variaque fortuna. *p.* 416.

Adnot. 59. Val. Maximi locus de Libitinariis ex hac Lege corrigitur & illuſtratur. *p.* 417.

Adnot. 60. De variis vocabuli Libitinae acceptionibus, deque Libitinariis. *p.* 418.

Adnot. 63. Cenſus Decurionum ex Plinio. *p.* 419.

Adnot. 65. Diſcrimen inter Senatores, & eos quibus liceret ſententiam dicere, ex Livio, Feſto, A. Gellio. *Ib.*

Caput VII. Qui comitiis praeerit, ne cujus minorennis, niſi confectis ſtipendiis, legitimave vacatione fulti, ad magiſtratus capiendos rationem habeto: neve praeconem, diſſignatorem libitinarium ad magiſtratus, aut ad curiam promoveto: ſecus qui faxit, pecuniam populo dare damnas eſto. *p.* 421.

Caput VIII. Ne notati infamis in ſenatum legantur, ibive ſententiam dicant. *p.* 424.

Adnot. 73. Cenſorini & Varronis loca de lege Plaetoria, qua de officio praetoris urbani agitur. *p.* 427.

Adnot. 78. Plaetoriae legis Laetoriaeque confuſionis cauſam in librarios conferendam. *p.* 429.

Adnot. 79. DEPVGNARE aeque ad gladiatores atque ad beſtias, ſed diverſe, relatum. *Ib.*

Adnot. 87. Quod qui bonam copiam jurarent, ſimul bonis ſuis creditori cederent: idque ignominioſe vulgo creditum. *p.* 432.

Adnot. 103. De vetere orthographia IGNOMINIAE. *p.* 438.

Adnot. 107. Promotionum ſeries. Primipili dignitas magis tribunis, quam centurionibus aequiparari. *p.* 439.

Adnot. 109. Vtrum hac lege non centuriones tantum, ſed etiam ſuperiores duces teneri videantur. Vlpiani locus exponitur. Quid Caliga ſermone caſtrenſi notet. *p.* 440.

Adnot. 110. Aeris hujus leges in Edicto ad principatum refinguntur. *p.* 441.

Adnot. 112. Macer cum Vlpiano conciliatus. *Ib.*

Adnot. 114. Referre inter reos. Criminum relatio: Coelius explicatur. *p.* 442.

Adnot. 116. Leges Cornelias duas a Suetonio indicari. *Ib.*

Adnot. 118. Vox Laniſtae unde? De Laniſtatura aliorſum translata. *p.* 443.

Adnot. 120. Obſcuro Vlpiani loco lux ſolâ interpunctione infertur: ex quo, ſicuti & ex Gloſſario Nomico, oſtenditur, in balneis fuiſſe proſtibula: quocum & locationis programma Pompeiis detectum mire concinit. Cur olim vita, quam hodie, brevior. *p.* 444.

Adnot. I. OFFICINAE vocabulo tam Graece quam Latine proſtibulum interdum notari. *p.* 445.

Caput IX. Qui maximam poteſtatem habet, ne quem contra leges in Senatum legi, ibive ſententiam dicere, neve magiſtratum creari, neve inter Senatores ſpectare, neve in publico convivio eſſe ſinito: ſi quid horum ſaxit pecunia multator. *p.* 446.

Caput X. Ne quis, qui legibus e curia excluditur, ibi ſupremum magiſtratum ordinis adipiſcendi cauſa capito: neve in ludis, inve munere inter Senatores ſedeto, ſpectatum aut convivium inito: qui ſecus faxit pecunia multator. *p.* 449.

Adnot. 127. Marmor Vejentanum explicatur. *p.* 450.

Adnot. I. Biſellii notio ex Graeco repetita. Δίφρος ἡγεμονικός eſt formae Biſellio ſimillimae. *p.* 451.

Adnot. 128. De quibusdam publicorum conviviorum generibus. *p.* 452.

Adnot. 129. De publicis epulis municipalibus: de cena recta & ſportulis. *Ibid.*

Caput XI. Cenſus, in municipiis a magiſtratibus actus, in Tabulas primum, & hinc in libros tranſcribitor: qui Romam per legatos miſſi, in Tabulis deſcribuntor: Romae cenſi in domiciliorum locis ne cenſeantur. *p.* 454.

Adnot. 135. De Edicto Cenſorio. Aliud perpetuum (in quo praeter tralatitia, etiam plura nove propoſita) aliud repentinum & pro re nata. Exempla ex Nepote, Plinio, aliis. Edictum de Latinis Rethoribus a Craſſo oratore compoſitum, eoque interprete apud Ciceronem exponitur. *p.* 459.

Adnot. 138. De libris Cenſoriis duo Dionyſii loca explicantur. *p.* 462.

Adnot. 139. Loca antiquorum de Aede, deque Atrio Libertatis ordinatim digeſta. *p.* 463.

Adnot. 140. De tempore Atrii Libertatis incenſi,

Digitized by Google

ſi, deque ejuſdem ſub Auguſto reſtitutione. Loca Feſti, Ovidii & Ciceronis de Atrio Libertatis explicantur. *p.* 464.

COMMENTARII in Kapur XII. ANTELOQVIVM. De Municipio FVNDANO, populis FVNDIS, Munipibuſq. FVNDANIS. *p.* 465.

PARS PRIOR ΑΝΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ. Fruſtra eſſe eos, qui FVNDANVM de Latii Fundis intarpretentur, aut ſi quod forte aliud ignotum oppidum comminiſcantur. *p.* 466.

Adnot. 142. Fundorum in Latio viciſſitudines. Frontinus explicatur: cujus aevo Fundi adhue praefectura fuit. Quibusdam, quae fort. objici queanr, obviam itur. *p.* 467.

PARS ALTERA ΚΑΤΑΣΚΕΤΑΣΤΙΚΗ.

CAP. I. Populi Fundi notio quaenam. Locutiones aeris noſtri hujuſmodi, MVNICIPIVM FVNDANVM, MVNICIPES FVNDANOS nonniſi ad qualitatem populi fundi pertinere, quam Gellius explicat. Cur FVNDANVS tribus ſyllabis, & non FVNDVS duabus hic uſurpetur. *p.* 468.

Adnot. 143. Gellii locus interpunctione reſtitutus. *Ibid.* 468.

CAP. II. Municipii notionem olim fuiſſe tenebricoſam, & qua de cauſa. Tenebras ei notioni offuſas ære noſtro Heracleenſi diſpelli. *p.* 469.

Adnot. 144. Feſti de Municipiorum generibus locus. *VENIO* proprium fuiſſe Municipiorum verbum, ſicuti *PROPAGARI* Coloniarum. Quo pacto Feſti genera tria Municipiorum diſtingui debeant. *p.* 469.

CAP. III. Populi fundi interpretationem nullo tempore non impeditam fuiſſe. De duorum ſuperiorum ſaeculorum ſuper eo concertationibus. *p.* 470.

CAP. IV. Ex Tullii Corneliana excerpta loca, quibus de populo fundo agitur, cum ſuis animadverſionibus.

§. 1. Cornelianae Ciceronis caput VIII. percurritur, ac primum controverſiae cardo, deinde prima oratoris velitatio expenditur. *p.* 471.

§. 2. Tulliana de lege Julia, deque Neapolitanorum & Heraclienſium certamine populari, periocha. *p.* 472.

§. 3. Reliqua Ciceronis ex eadem oratione loca recenſentur, in quibus populi fundi notio. In leges de publico Populi Rom. jure fundi populi non fiebant. Non tantum in Digeſtum aeris hujus, ſed etiam in novas ſingulas leges populi, ſi expediret, fundi fiebant. *p.* 174.

Adnot. 153. Cetera Cornelianae orationis de populo Fundo loca. *p.* 475.

CAP. V. In hoc ultimo æris Kapite explanando nec Feſtum, nec eam *FVNDI* interpretationem videri ſequendam, quam Gellius docuit, ſed illam tantum quam Tullius ex Julia lege ad nos tranſmiſit. *p.* 476.

Caput XII. Cui legum-datio in Municipio Fundano permiſſa, intra annum ad eas leges addere, mutare, corrigere liceto: eaeque leges ita refictae, tamquam ſi ab initio ita ſcriptae ſint, ita municipes fundanos tenento. *p.* 477.

Adnot. 156. Exempla populorum leges a Romanis poſtulantium. *p.* 478.

Adnot. 158. *DE LEGE SATVRA & PER SATVRAM.* Inter Satyram atque Saturam Voſſii diſcrimen non probatur. De Satura Lege Feſti, Iſidori, Philoxeni loca: quae Schotto falſo ſuſpecta. Lex ſatura a Lege per ſaturam accurate diſtinguenda. Lex ſatura non vetita per legem Caeciliam Didiam, modo ſeorſum ſingula rogarentur: at eadem lex Caecilia legi per ſaturam ſeſe unice oppoſuit. Lex Caecilia Didia ex verbo Senatorio DIVIDE illuſtratur. Lex haec cur Satura non vero per Saturam dicenda, ex Tullio oſtenditur. *p.* 479.

CONIECTIO quibus gradibus quove proceſſu municipalis legum-lator legis Iuliae ſcita auxerit mutarit refinxerit: deque Digeſto tum priore, tum altero repetitae praelectionis. *p.* 482.

Adnot. 167. EXCVRSIO DE PAPINIANI Ἀστυνομικῷ.

SECT. I. Cauſa Excurſionis hujus. *p.* 483.

SECT. II. De ſuppreſſo in Gothofredi editione Graeco Papiniani textu, expoſtulatio; & quod Latina ejuſdem Gothofr. interpretatio gravibus mendis minime careat. *p.* 484. *col.* 1.

SECT. III. Errata alia ejusdem interpretis. Ibidem loco corruptiſſimo medicae afferuntur manus. *p.* 484. *col.* 2.

Adnot. III. Ἡμιόδιον & Ἡμιόδιος. Ariſtoteles illuſtratur. *p.* 485.

Adnot. IV. Vera Angiporti notio docetur, quod ſit anguſta & tranſverſa via inſulas intercedens, utrinque in vias latiores deſinens. *p.* 485.

SECT. IV. Papiniani Aſtynomicus informando municipali Aedili inſerviebat; quod & ea Graeco ſermone, & ex ἀστυνόμου verbo oſtenditur. Proinde inepte cum aere noſtro a Conrado comparatur: ex quo praeparce & ea tantum hauſit, quae municipia adſciverant. At contra plurima ex Municipali collectione admetitur, quae in aere noſtro deſunt. LEX, ab Aſtynomico citata, non alia, niſi illa communis omnibus Municipiis eſt, olim a Caeſare informata, at ſub principatu edita. Ex ea Papinianus privata diligentia decerpſit, quicquid ad Aediliciam curam pertinebat. *p.* 485.

Adnot. VII. Ἀστυνόμου ex Budaeo & ex Stephano veriloquium. Graeca municipia jam olim ab Athenis id nomen, Aedili reſpondens, adſciverant. Athenis Aſtynomi decem, viarum inter cetera curatores. Alicubi Patres Vrbis vocati. Ἀστυνομία eſt Aedilitas. *p.* 486.

COMMENTATIO De aetate νομοθετικῆς hujus.

SECT. I. Perſtandum videri in epocha alias adumbrata. *p.* 488.

SECT. II. Ex hiſtoria belli Italici annus civitatis ſociis atque in primis Heraclienſibus datae accuratius colligitur. *p.* 489.

SECT. III. Idem Heracleae civitatem adeptae annus ex Tulliano legis Juliae Kapite elimatur ad unguem. *p.* 491.

Adnot. 174. Heraclienſis Municipii ornamenta ex Ciceronis praeconio recitantur: in primis mi-

ra

Digitized by Google

ra io ſoedere Fabriciano conſtantia, & clades Romanorum gratia bello ſociali toleratae. Obiter de Heraclienſis tabularii incendio, & inde ereptis his Tabulis. *p.* 491.

Adnot. 175. Ex duobus Tullii locis oſtenditur, poſt Jaliam legem Neapolitanos perfectam civilitatem Rom. ſibi oblatam amplexos eſſe. Strabo (quem alia omnia docuiſſe pluries in hoc Commeotario dictum fuerat) aliorſum accipiendus demonſtratur. *p.* 492.

LEXICON LATINITATIS DIGESTI LEGVM MVNICIPALIVM. *p.* 493.

COLLECTANEVM I. DIATRIBA DE PAESTI origioibus, ejuſque varia fortuna. *p.* 498.

CAP. I. Fundarnenti loco Strabonis involuta narratiuncula praemittitur, & ita explicatur, ut omnes inde evolvantur Paeſtaoae converſiones, ordinatim ſecundum temporum ſeriem. *p.* 497. *col.* 1.

CAP. II. AETAS I. Origo prima a Phoenicibus cooditoribus: quae origo & auctoritate Solini, & ex Phoenicio urbis oomine oſtenditur. Coloni qui initio Phoenicea fuerunt, ſecutis temporibus Tyrrbeni vocabantur: quibus Tyrtheois iodidem origo fuerat. *p.* 499. *col.* 2.

CAP. III. §. I. Colonia in vetus Paeſtum a Sybaritis deducta, eaque Poſidonia *κατ' ἑρμηνείαν* vocata. Nominum per interpretationem impoſitorum exempla. Paeſtum a Neptuoo ſibi nomen quaeſiverat, qui *Peſitan*, ſive *Paiſtan* Phoenicibus vocabatur. Tam Punicum (ex quo & Graecum fluxit) quam Latinum Neptuni nomen a *dilatando* fit. *p.* 500.

Adnot. 5. De Paeſtanorum nummorum effigie, & litteratura. Hanc Latinam potius, quam Tyrrhenicam putandam eſſe. *p.* 501. *col.* 1.

Adnot. 6. Quod ex Iapeti Patriatchae nomine orta ſit NEPTVNI (h. e. Dilatati) vox: Phoenicium vero ejusdem dei nomen fuiſſe *Peſitan* aut *Peſtan*: quod eodem *dilatati* ſignificatu polleт; idque nomen a Tyrrhenis uſurpatum tum de deo Neptuno fuiſſe, tum de Paeſtana urbe, Neptuno ſacra. *p.* 501. *col.* 2.

§. II. Tempus deductae a Sybaritis coloniae, & quidem cum Poſidoniae cognomento. *p.* 502.

Adnot. 7. Laum & Scidrum obſcuras Sybaritarum colonias in veterrima Italia quaerendas. *p.* 502.

§. III. Poſidoniam in hodierno Paeſto, ſive potius juxta, eſſe quaerendam. Paeſtanos, hoc eſt primos orae hujus incolas, dum Sybaritae advenae locum coloniae ſuae moenibus occuparent, ulterius coactos recedere. Strabo iterum expenſus. Poſidoniatarum & Paeſtanorum urbes ubinam ſeorſum, ſed adſitae fuerint. *p.* 503.

§. IV. Rurſus de eo quod Poſidonia inter Spinazzum & Acropolim ſteterit. Adhaec quod Acropolis non aliud quam arx Poſidooiae primitus fuerit. *p.* 504.

§. V. Dictorum in §. ſuperioribus collectio. *p.* 505. *col.* 1.

§. VI. De nummia hac ſecunda aetate cuſis: qui nonniſi Graeci oris, & argeotei fere omnes: niſi quod etiam ex auro pauci. *p.* 505. *col.* 2.

Adnot. 14. De Poſidoniae oummo aereo rariore. *Ib.*

Adnot. 15. De Poſidoniae numiſmatis. Cur Taurus ſemper io Poſidooiae nummis ſit, ratio ex Heſiodo (ut & ex Tzetzae ad eum multiplici ratione) item ex Euripide, Homero, aliiſque petitur. Neptunus Ταῦρος vocabatur: ſicuti & viciſſim in ſingulari Poſidoniae oummo ſupra Tauri effigiem Ποσειδᾶν inſcribitur: quaſi ambo ea nomina (Neptunus & Taurus) invicem permutabilia fuerint, uti ſynonyma. *p.* 506.

CAP. IV. AETAS III. Lucani rerum potiti, Poſidoniam imperio tenuerunt: ſub quo acciſis Poſidoniatis, Paeſtani refloruere: quorum & primitivum Paeſti nomen reductum. *p.* 506.

CAP. V. AETAS IV. & V. §. I. Paeſtum Romanorum municipium, ſive amicum foederatumque: oon multo poſt colooia. *p.* 507. *col.* 2.

§. II. De Poſidonia in barbariem lapsâ opportuna ejus temporis Ariſtoxeni expoſtulatio: cui & lumen infunditur. *p.* 507. *col.* 2.

Adnot. 20. Locus Ariſtoxeni obſcurus exponitur & cum Straboniano confertur. *p.* 508.

§. III. Quod ab anno Vrbis 480. ad 627. Paeſtum colonia tantum Latina fuerit. De Paeſtanorum aereis tantum nummis per hoc tempus cuſis, eiſque varie effigiatis. *p.* 508.

Adnot. 22. Paeſtani nummi expoſitio. *p.* 509.

CAP. VI. AETAS VI. Nempe alterius deductae ab Romanis coloniae tempus. *p.* 509.

CAP. VII. AETAS VII. A Romanorum Caeſarum principatu ad poſteriora tempora. *Ib.*

CAP. VIII. De *νομιζομένοις* duobus Paeſti nummis vetuſtiſſimis, Tyrrhenica litteratura ſignatis. *p.* 510.

Adnot. 31. Quid ioter meque & Cl. Paſſerium diſconveniat, quam amiciſſime exponitur. *Ib.*

CAP. IX. Nummorum Paeſti Poſidoniaeque recenſio. Eximii Paeſtani numiſmatis explicatio. *p.* 512.

Adnot. 33. Taurum virili capite in Regni Neapol. nummis noo videri eſſe Minotaurum (quem hominem capite taurino fuiſſe, non contra, ſcriptores & Herculanenſis pictura docet) ſed ipſum Neptnnum, quippe cum Neptunus (h. e. Mare) extremam Italiam in duo cornua ſuo interpoſitu findat, frontemque cornutam illam exhibeat, cujus ſpeciem veteres extremae Italiae tribuunt. *Ib.*

CAP. X. AVCTARIVM, ſive de Paeſti primitivi origine CVRAE POSTERIORES.

§. I. Solinianos Doreoſes Paeſti conditores revera ex Dora regionis Phoenices fuiſſe profectos, ſolidinribua ratiooibus oſtenditur. *p.* 513.

Adnot. 38. Servius corrigitur, cumque Stephano confertur. Ex Servio & ex Platone elicitur, Graeciae Doridem a Dorae Phoëniſſae popularibus conditam. *p.* 514.

§. II. Ex dictis facile evinci, Phoenices poſtquam Italiam inſederunt, mutato nomine, Tyrrhenos itemque Tuſcos appellari cneniſſe. *p.* 515.

COLLECTANEVM II. DE VIBONE VALENTIA. *Ib.*

COLLECTANEVM III. DE YEAH A ROMANIS VELIA APPELLATA.

§. I. Herodoti locus de Phocaeenſibus conditoribus Hyeles explicatur: ſimulque ejus Hiſtorici

locus

Digitized by Google

locus ab ἀναχρονισμῷ vindicatur. *p.* 516.
§. II. Nominum antiquiſſimum Ὑέλην fuiſſe, nummi teſtantur. Alia ex Strabone nomina. Cur Latini Veliam vocarint. De civitate Velienſibus data. VELiae numiſma ineditum. *p.* 516.
Adnot. 43. De VELIAE etymo, deque vi ac natura Aeolici digammatis ex Dionyſio & ex Heracleae Tabulis. *Ib.*
COLLECTANEVM IV. DE SYBARI, QVAE POSTEA THVRII, DEIN COPIA FVIT.
§. I. Cur Sybarim Romani Copiam vocarint. *p.* 517.
Adnot. 47. Nummus COPIA inſcriptus Thurinae coloniae adſeritur; nec ſecus nummus alter Vaillantianus. *p.* 518.
§. II. Quo ſpectarint Athenienſes, ut Sybarim, mutato nomine Thurium vocarent. *Ib.*
COLLECTANEVM V. DE SYBARI ALTERA, QVAE POSTEA LYCIA, AC TANDEM LVPIA NOMINATA.
CAP. I. Nummi ΛΥΚΙΑΝΩΝ ad Lyciam ne Aſiaticam, an ad Italicam Lycianorum coloniam ſint referendi. *p.* 519.
CAP. II. Situm eorum ΛΥΚΙΑΝΩΝ, quos noſtra numiſmata oſtentant, non alibi quam in hodierno Lecce eſſe quaerendum. *p.* 520.
Adnot. 53. Hodiernum Lycienſe nomen a ſaeculo uſque nono ac deinceps repetitur. *Ib.*
Adnot. I. Guidonis Ravennatis ejuſque Geographiae notitia. *Ib.*
Adnot. 54. De Colonia Lupienſi. Titulus Tafurianus defenditur. *p.* 521.
Adnot. 56. De Coloniae Lupienſis epocha. *Ib.*
CAP. III. Vetus *Λυκιανῶν* noſtrorum numiſmatum nomen a nono ſaltem ſaeculo reductum fuiſſe. Quo pacto revocatum ex novatis a Guidone Ravennate rebus oſtenditur. *p.* 522.
Adnot. 58. *Aletium* aut intruſum in Plinii & Ptolemaei libros videri, aut potius idem quod *Valentium*. *Ib.*
CAP. IV. Vrbi huic ante Lyciae, Lupiaeq. vocabula, fuiſſe Orientale nomen Sybarim: quove pacto id Lupum ſignificet. Plura alia. *p.* 523.
Adnot. 62. Manufactus Lupienſium portus in Pauſania illuſtratur. Is videtur illa Statio fuiſſe *Miltopae* dicta. At Lupiae portus magnus ille fuit, qui Hydrus initio vocatus. Guidoni, & ex Guidone mira lux. *Ib.*
CAP. V. Difficultati occurritur ex eo petitae, quod hodiernum Lecce mediterraneum ſit, vetus vero Lupia maritima fuerit. *p.* 525.
CAP. VI. De Lupiarum ſive potius Lycianorum conditore ex Capitolino. *Ib.*
MONITA. I. Primitivum urbis nomen Lycia potius, quam Lycium fuit. II. De Parrhaſii Sybari & Thurio. *p.* 526.
Adnot. 71. Pauſaniae de Sybari alterâ locus auxiliari loco Strabonis defenditur. *Ib.*
COLLECTANEVM VI. DE CAVLONIA VRBE ANTIQVISSIMA. *p.* 527.
Adnot. 76. De cornibus ſequioris cervini ſexus. *p.* 528.
COLLECTANEVM VII. DE NVMMO SINGVLARI HADRIAE PICENTIS.
CAP. I. Nummi deſcriptio. De Jove ſive Κασίῳ ſive Κασίῳ. Quid illud ATREYC, quod in averſa parte legitur. *p.* 529.
Adnot. 78. KACIOC veram eſſe lectionem. Ac ſimul de Jovis Caſii cultu. *Ib.*
CAP. II. Illud ATPEYC averſae partis, gentile Hadriae Picentis nomen eſſe. Totus Stephani de Atria duplici locus percurritur, & a pravis explicationibus vindicatur. *p.* 530.
CAP. III. Quod ATPEYC (ſicuti & TARAΣ) ſingulo num. in nummis inſcribatur, id argumento eſt, non minus ibi conditorem notari, quam incolas. Conditor hic aliis Atreus, aliis Hadrias fuit. *p.* 531.
CAP. IV. Hadriae Picentis per ſumma capita converſiones. *p.* 532.
Adnot. 84. De Coloniae Hadrianae a Romanis deductae epocha. *Ib.*
Adn. 85. De aetate & fabrica numiſmatis hujus. *p.* 532.
COLLECTANEVM IIX. NVMMI QVIDAM PER SATVRAM EXPOSITI. *p.* 533.
Adnot. 86. De Galatinorum, Hyrinorum, Larinatium nummis peregrinae ſcripturae. *p.* 534.
COLLECTANEVM IX. DE PRIMIS ITALIAE, & IAPYGIAE, QVAE POSTEA MAGNA GRAECIA, INCOLIS.
CAP. I. De Cretenſibus (h. e. Cerethaeis Joſuae adventu fugatis) regionis hujus conditoribus primis: qui poſtea Japyges appellati. *p.* 535.
Adnot. 88. De Cerethim Biblicis, & de inſulae Cretae incolis. Hos alteros a Biblicis antiquitus fuiſſe ſatos. Plura cognitu digna. *Ib.*
CAP. II. Japygiae primitivae nomen principio Frontem Italiae cum utroque cornu continuiſſe, mox a promont. Sallentino ad ultimos Daunios fuiſſe reſtrictum. De primis Iapygum fundationibus. *p.* 536.
CAP. III. De Iapygiae partibus intra & extra peninſulam. *Ib.*
CAP. IV. De Nominum ſucceſſione in peninſula Bruttia: tum de Bruttiis ipſis eorumque originibus. *p.* 538.
Adnot. 100. Brettiae vocabulum quam late olim ac poſtea patuerit. Conclamatus Stephani locus ita enodatur, ut inde ex difficillimo Actor. Apoſtol. loco caligo diffletur. Εἶτα, μετά, μέχρι, δεύτερος ordine retrogrado accepta. Hinc lux auctoribus multis. *Ib.*
Adnot. 101. Probra in Bruttios edita fabuloſa. *p.* 539.
Adnot. 103. Ex Bruttiorum nummis oſtendi gentis ejus tum litteraturam, tum militare ſtudium. Bruttii BILINGVES. Feſti parmae Bruttianae in eorum nummis viſendae. Plura alia. *p.* 540.
Adnot. 105. Bruttiorum Lucanorumque Graeciſmus non patrius, ſed uſu comparatus. *Ib.*
CAP. V. De communi Brettiorum ac Mamertinorum republica ex nummis. *p.* 541.
Adnot. 106. Mamertinorum Meſſanenſium brevis notitia: tum & Mamertinorum Brettiorum ex nummis, & ex eorum urbe Mamertio. Mamertinos Bruttios ab illis Meſſanenſibus ortos videri. Hujus gentis tripliciter in nummis inſcriptae ratio. A Mamertinis Brettios ad arma

ma & πολιτείαν informatos. Hinc Brettiae nomen totam peninſulam tenuit. *Ibid.*
COLLECTANEVM X. ETYMOLOGICVM NOMINVM SINGVLARVM IAPYGIAE ITALIAEQVE PARTIVM.
PARS PRIOR. De Iapygiae ejuſque partium vocabulis & veriloquiis. *p.* 542.
Adnot. 107. De Iapygum genere & etymo. *Ibid.*
Adnot. 114. Quemadmodum Iapygiae extra iſthmum partium nomina tradita a Strabone variis in locis fuerint. Locus egregius de Apulia proprie dicta. Fontes erroris geographorum recentium in partienda Apulia fuere, tum Strabo non ſatis aperte diſtinguens, tum Pliniana confuſio, tum ad ultimum Ptolemaei partitio vitioſa, quam noſtri paſſim ſecuti. At Mela unus veram diviſionem tradiderat: quam, non abnuente Strabone, hic ſequimur. *p.* 544.
PARS ALTERA. Alterius peninſulae Oſca vocabula indidem, h. e. ab oriente adſcita. *p.* 546.
Adnot. 118. BRVTTIORVM nominis originatio ex Oriente petita. Arbor Bruta ſive Bratus Plinii non aliud niſi Brathys ſive Herba Sabina. Plinio medicae manus. Alia per occaſionem plura. *p.* 547.
Adnot. 119. Martis atque Mamertis etymologia ex Chaldaeo Hebraeoque petita. *p.* 548. *col.* 1.
Adnot. 120. Brettios & Mamertinos Marti dicatos fuiſſe, ex nummorum ſimulacris, eorumque inſcriptionibus oſtenditur. Ejus in Syla delubrum & ſacra. Cato illuſtratus. Sacra Martis diurna. Hinc in Mamertinis nummis gallus diei nuntius, trabeatus. *p.* 548. *col.* 2.
AVCTARIVM I. De urbe REGIO curae ſecundae, Strabo cum binis nummis ſingularibus collatus, ac mutua utriſque affuſa lux. *p.* 550. Nominis RECION verae cauſae. *p.* 551.
AVCTARIVM II. De ἁ δεῖνα καλός ex auctoribus & ex elegantiſſimâ patera nuper in Regium Muſeum illata. *p.* 551.
AVCTARIVM III. De novis octo novorum civium tribubus inſtitutis, mox vero ſublatis. *p.* 552.
SVPPLEMENTVM DVPLEX ad pag. 45. quorum priore ex auctoribus, poſteriore ex nummis, numerus Graecarum urbium augetur. Polybius explicatur. *p.* 553.
ADDENDA aut REFINGENDA. *p.* 554.

INDEX SECVNDVS

RERVM ET VERBORVM NOTABILIVM.

In hoc & ſeq. Indice littera (*p*) paginam: (*n*) notam: (*col.*) columnam: (*B*) fragm. Britannicum: (*N*) Complementum Neap. *notat*. *Adhaec* (Lex. Heracleot.) *exſtat pag.* 281. (Lex. Latinitat.) *exſtat pag.* 493.

A

A Dorice & Ionice pro ε. *p.* 153. *col.* 2. *p.* 208. *col.* 1.
Α'βυστρον oppidum in ſinu Scylacio. *p.* 31. an ejus incolae *Apruſtani*. *Ibid.*
Abjurare & Abjurare in jure eſt rem creditam perjurio negare. *p.* 430. *col.* 2. & *n.* 84. *p.* 431. *col.* 1.
Ablativos pro dativo. *p.* 336. *n.* 28.
Aborigines iidem ac Oenotrii. *p.* 87. cur Α'υτόχθονες dicti. *p.* 87. *p.* 88. *n.* 33. ex Oenotria in Latium profecti. *Ibid.* quo Saturni cultum intulere. *Ibid.*
Abſentes in Tabulas Cenſuales a Cenſoribus relati. *p.* 457. *col.* 1. & 2. per procuratorem edunt profeſſionem frumentationis cauſa. *p.* 306. *col.* 1. & 2. *Abſentes Reipublicae cauſſa*, *p.* 436. *col.* 1. & *n.* 96. *ſeq.*
Academici Pariſini. V. Pariſini.
Acalandrum flumen. *p.* 1. *n.* 1. hodie *Salandra*. *Ib.* & *p.* 108. *n.* 70. in ditione Sybaritarum. *p.* 109. Error Cluverii & Iſlaei. *Ib.* ibi concilia Magnorum Graecorum cogere Alexander Epirota meditatur. *p.* 108.
Accentuum & interpunctionum quis inventor. *p.* 127.
Accepti Tabulae. V. Tabulae *pecuniae factae*.
Accumbentes an ſedentes primitus coenarint. V. Menſae.
Accuſativus pro Nominativo quando. *p.* 175. *n.* 5. vi attractionis ab altero praevio accuſat. rectos. *p.* 190. *col.* 1. & 2. Accuſativus pro Ablativo. *p.* 325. *n.* 20.
Achaei a Lycophrone dicti *Lupi*. *p.* 71. conditores Crotoniatarum. *p.* 69. *p.* 71. Metapontum occupant. *p.* 100.
Acheron amnis & urbs in Bruttiis. *p.* 43. *n.* 71. ejus gentile. *Ib.*
Acherontia urbs in Lucania. *p.* 43. *n.* 71.
Acheruſia aqua. V. Aciris.
Α'χρι particula cum praep. *p.* 157. ad B. verſ. 17. ἄχρι an potius ἄχρις. *Ib.*
Α'χυρών (vox nova) in Tab. Heracl. eſt *palearium*. *p.* 229. *col.* 2. eadem vox ex Heſychio. *Ib.* an quoque ἄχυρος diceretur. *Ib. n.* 36. idem ac ἀχυρών. *Ib.*
Α'χυρος. V. Α'χυρών.
Aciris fluv. *p.* 1. *p.* 33. *p.* 108. *n.* 70. an idem ac Acheruſia aqua. *p.* 105.
Α'κλιτα verba. V. Verborum.
Acquirendi modus ex edicto. *p.* 434. *col.* 2. *per univerſitatem* dictus. *p.* 435. *col.* 2.
Acra Iapygia. V. Iapygia.
Acron & Porphyrion Horatii Scholiaſtae qua aetate vixerint. *p.* 61. *n.* IV.
Α'κρόπολις (*arx*) pars erat urbium praecipua. *p.* 505. *n.* I.
Acropolis urbs olim Epiſcopalis. *p.* 505. *col.* 1. arx fuerat Poſidoniae. *Ib.*
Α'νεφοτευσία vox nova in Tab. Heracl. V. in Lexico Heracleot. & Σκῖρον.
Actio *directa*. *p.* 347. *n.* 57. *utilis*. *Ib.* Actio quo differat a judicio. *p.* 347. *col.* 2.
Ad pro *Apud*. V. *Lex. Latinitat.*
Addicere ſeſtertio nummo uno formola in venditionib. & locationibus uſurpata. *p.* 417. *n.* 59.
Addo cum praep. *Ad*. *p.* 481. *n.* 159.
Α'δαλία & Α'δαλίω an ſynonyma. *p.* 183.

p. 183. n. 18.
Aδικηθέν in Tab. Heracl. unde ortum. p. 183. col. 2. ejus notio ex Heſychio. p. 183. n. 18. & Suida. p. 184. col. 1.
A'δικεῖν Ciceroni eſt *violare jus*. p. 228. n. 31. ejusd. notionis eſt ἀδικιέω (verbum novum) in Tab. Heracl. p. 228. col. 1. ἱερὰν γᾶν ἀδικιῶν quid. Ib.
A'δικιέω (verbum novum) V. A'δικεῖν.
Adlecti. V. Collegae. Adlecti inter Quinquennalios. V. Quinquennalicii.
Admirandorum Auctor ex latiore Italiae finitione recentior Ariſtotele arguitur. p. 58. n. II. p. 77. n. 14.
Adoleſcentium circumſcriptio lege Plaetoria vindicata. p. 428. col. 1.
Adria. V. Hadria.
Adſcriptitii. V. Servi. Item Adſcriptitii ſeu vacantes. p. 402. n. 28.
Adtribuere aliquem pecuniae. p. 326. n. 45. p. 345. col. 1. p. 346. col. 2. Adtribuere nomina. p. 345. col. 2.
Adtributa pecunia i. e. adſignata. p. 345. col. 2. ſaepe eſt pecunia Quaeſtoribus provincialibus numerata. Ib.
Adtributum pro Aere militari. p. 345. col. 2.
Aedificia Maeniana. V. *Maeniana*.
Aediles Curules & Plebei vias purgandas & muniendas curabant. p. 294. col. 1. & 2. idque jure ordinario, ſi Cenſor in Rep. non eſſet. p. 295. n. 8. p. 296. col. 1. cur a Papiniano cum Ἀστυνόμοις Graecorum potius, quam cum A'γορανόμοις comparentur. p. 295. col. 2. p. 486. col. 2. & n. VII. Comparabant inter ſe, aut ſortiebantur partes urbis tuendas. p. 295. col. 2. p. 338. col. 1. ſed in diebus quinque proximis a capto magiſtratu, & quare. Ib. & p. 339. col. 1. & n. 44. quo temporis ſpatio in leges jurabant. Ib. Aedilium poteſtas quouſque terminaretur. p. 296. col. 1. p. 331. col. 1. Officium & poteſtas in viis muniendis. p. 297. col. 2. Si privati vias ante aedes ſuas non tuerentur, ipſi per Quaeſtorem tuendas locabant. Ibid. Semitas quoque curabant. p. 298. col. 2. neve privati aedes, porticuſve publicas occuparent. p. 300. col. 2. p. 375. col. 2. Aedilium tribunal. p. 340. col. 2. An judices judiciumque dederint. p. 347. col. 1. Cetera vide in Ἀστυνόμοι.
Aediles Quinquennalicii. p. 397. col. 1. *in Adnot.*
Aedilicii h. e. Aedilitate functi in albo Decurionum. p. 407. col. 1. *in Adnot.*
Aedis pro *Aedes*. p. 326. n. 33.
A'εὶ particula perpetuitatem ſucceſſionis notans. p. 211. col. 1. p. 213. col. 2. Thucydidi familiaris. p. 211. col. 1.
Aemilia gens. V. Gentes.
Aeoliae inſulae. p. 42.
Aerarii Quaeſtor in quo differat a Quaeſtore Vrbano. V. Quaeſtores Vrb.
Aes pro Camporum ichnographia. V. Campus.
Aeſarus fluvius. p. 32.
Aeſernia an Graeca urbs. p. 45. n. 75.
Aetas quot annis definita. V. Generatio. Aetas *legitima* unde decurrat. p. 428. col. 2. *Aetas Veterum* Gellio quae dicatur. p. 371. n. 98. Gallico tumultu prior. p. 372. n. 100. cur *Conditum Aevum* Plinio nuncupetur. Ibid. Aetas militaris. p. 323. col. 1. Cetera. V. Anni militiae. Aetas veterum Rom. brevior quam hodierna & quare. p. 445. col. 2. *in adnot.* & n. *III.* Aetas quare in cenſu ederetur. p. 458. col. 1.
Aethra uxor Phalanti deductoris Tarentinae coloniae. p. 91. n. 43. de ea oraculum Delphicum. Ib.
Aevum Conditum. V. Conditum.
A'γορανόμοι, Aediles. p. 295. col. 2. p. 486. n. *VII.*
Agrigentinorum leges de cooptando Senatu. p. 412. n. 49.
Agrippinae carpenti uſus permittitur. p. 355. col. 1.
A'γροικία. V. Οἰκία.
Aι Dorice pro εἰ. V. Lexicon Heracleoticum.
Aικα vox compoſita ex αι & κα Dorice pro εἰ & ἄν. p. 207. n. 2.
L. Albinius urbe a Gallis capta Veſtales Caere plauſtro traduxit. p. 200. col. 1. p. 355. n. 69. plauſtrum onerarium an geſtatorium fuerit. p. 369. col. 1.
Album, tabula aut quaevis ſuperficies calce aut gypſo obducta. p. 309. n. 3. col. 1. in albo programmata proponebantur. Ibid. Graecis eſt Λεύκωμα. Ib. col. 2. litteris nigris aut rubris illinebatur. Ib. difficultas ex Theophilo eluitur. Ib. In albo parietum poëtae adumbrationes poëmatiorum notabant. p. 310. *in n.* 3.
Album Curiae. p. 407. col. 1. *in adnot. Ex albo* recitare. Ib. Album Curiae Canuſinae illuſtratur. p. 406. n. 38. p. 555. col. 1.
Album Locationis viarum decem diebus propoſitum. p. 340.
Album Receſus frumentationis cauſa in foro propoſitum, cum frumentum divideretur. p. 309. idque per majorem partem diei. p. 310. col. 2. hujus Albi uſus. p. 313. col. 2.
Aletium perperam creditur hodiernum *Lecce*. p. 520. n. 53. intruſum id nomen aut corruptum in Plinii & Ptolemaei libros. p. 522. n. 58.
Alexander. V. Paris.
Alexander Epiri Rex a Tarentinis arceſſitus, poſtea iiſdem infenſus. p. 97. n. 54. p. 105. ſeq. ubi occubuerit. p. 102. Pandoſiae an Mardoniae. p. 102. n. 59. & an Tarentinorum artibus. p. 106. & quando. p. 107. p. 113. communem Graecorum Italienſium conventum ab Heraclea in Thuriorum fines transferre nititur. p. 106. p. 108. p. 111.
Alfenus Senecio ſubpraefectus claſſis Miſen. p. 265. col. 2.
A'λία ex Suida eſt *iter*. p. 485. col. 2.
A'λία *coetus*, p. 154. n. 25. cur vox Tarentinorum ab Heſychio dicatur. Ib. A'λιάζω & ἀλιαστὴρ quid. p. 281. in Lexico Heracleotico. A'λία κατάκλητος. V. Κατάκλητος.
A'λλος pro ἕτερος vel pro δεύτερος. p. 184. col. 2. interdum idem ac *Ceterus*, *reliquus*. p. 221. col. 1. p. 246. col. 2.
Alphabetum Tabularum Heracleenſium. p. 124.
A'μαξα *plauſtrum*. Nominis etymologia. p. 364. col. 1. forma. Ib. quatuor rotis inſtructa. Ib. col. 2. interdum ſex. p. 364. n. *II.* Ejus axis ſimul cum rotis olim volutus. p. 364. n. *I.* ejus partes ἄξων, ἁμαξίποδες, ὑπερτερία. Ib. nomen commune vehiculorum. p. 364. col. 1. idem ac ἀπήνη *vehiculum mulare*. p. 365. col. 1. uſus apud Scythas & Alanos. Ib. in re bellica. Ib. in vehiculatione. Ib. & p. 366. col. 1. in rebus ſacris. p. 365. col. 2. in efferendorum bello caeſorum pompa. Ibid. in dramatis agendis. Ib. in ritu nuptiarum. p. 366. col. 1. In quo differat a ceteris vehiculorum nominibus. Ib. A'μάξης voci alia vehiculorum nomina a recentioribus ſubrogata & quare. p. 367. col. 2.
A'μαξα *Vrſa* ſidus caeleſte. p. 364. col. 2. quare *Sarracum* a Juvenale vocetur. p. 369. n. 93.
A'μαξίποδες, verticula circa quae axis plauſtri ſimul cum rotis volvebatur. V. A'μαξα.
Aμαξιτὸς ſine denſa littera ſcribitur in Tab. Heracl. p. 185. col. 2. Aμαξιτος an αμαξιτος rectius. Ib. unde vox compoſita. Ib. eſt *via ploſtraria*. Ib.
Aμμισθόομαι Dorice pro ἀναμισθόομαι vox nova in Tab. Heracl. *relocor*. p. 213. col. 1.
Amnium nomina olim adjectiva. p. 1. n. 1.
A'μπελουργεῖν *vineam putare*. p. 271. n. 17.
A'μπελουργήματα ex Polluce *opera vinitoria*, & ἀμπελουργικῶς *ſecundum artis putatoriae ſcita*. p. 271. n. 16.
A'μπελουργία ex Theophraſto eſt *putatio*, & ἀμπελουργουμένη ἄμπελος *vinea quae putatur*. p. 271. n. 17.
A'μπελουργικὰ Dorice pro ἀμπελουργικά.

Digitized by Google

γειω. p. 271. col. 2. pro terra vinitoriâ. p. 272. in n. 17. col. 2.
Α'μφὶ praepoſ. cuius ſit vis. p. 72.
Ἀμφισβατεῖν & ἀμφισβασεῖν quid. p. 262. col. 1.
Amphiſtyonicum concilium. p. 106.
Α'μφίστασθαι circumſtare. p. 219. col. 1. in Tab. Heracl. eſt diſceptando anquirere. Ib. idem ac ἀμπίστασθαι apud Heſychium. p. 219. col. 2.
Α'μπίστασθαι. V. Α'μφίστασθαι.
Ampo. V. Catampo.
Α'μπω apud Doricos veteres pro ἀμφω. p. 230. col. 1.
Α'μπώλημα vox nova in Tab. Heracl. p. 213. col. 1. ex ἀναπολεῖν rovendo oritur. Ib. n. 10.
Amyclas Heracleotes Pythagoricus. p. 116. n. 87.
Α'νὰ ſecundum. Α'ν' ἃ. ſecundum quae. p. 212. col. 2. Α'νὰ pro Α'νω ſuper. p. 177. n. 8. in compoſitis iterationem ſaepe notat. Ib. quid cum dativo. Ib. in Tab. Heracl. pro διὰ. p. 177. col. 2.
Α'ναχωρίζω in Tab. Haracl. eſt reſtituo. p. 182. col. 2.
Anadiplaſiaſmi peculiaris exemplum. p. 211. n. 8.
Α'ναγράφειν quid. p. 153. n. 19.
Αναμισθώσομαι. V. Αμμισθώσομαι.
Α'ναπολεῖν, ἀναπόλημα. V. Α'μπώλημα.
Anatociſmos. V. Vſurae.
Α'ναυτα ea Heſychio eſt Statim. p. 212. col. 1. Α'ναυτα τὰ ſecundum eadem. Ib. col. 2. unda vox compoſita. Ib.
Anaximander Mileſius Pythagorae praeceptor. p. 12. n. 9.
Α'νκαθαρίοντι multiplici Doriſmo pro ανακαθαριοῦσι. p. 223. col. 2. V. Καθαρεῖ.
Ancyranum Auguſti breviarium quare mendis ſcateat. p. 466. n. 141.
Α'νελόμενος ſermone agrario eſt Conductor. p. 244. col. 1.
Α'νέωσθαι Dorice pro ἀνεῶσθαι. p. 239. col. 1.
Α'νεπιγράφως Dorice pro ἀνεπιγράφως. p. 193. col. 2. ἀνεπιγραφοι ὅροι. V. Ο'ροι.
Angiportum, unde factum. p. 485. n. IV. col. 1. eſt Anguſta via. Ib. col. 2. inſulas intercedens, & ex utraque parte in vias conſulares deſinens. Ib.
Auglona urbs olim Epiſcopalis. p. 104. n. 64. Pandoſiae ſucceſſit. Ib. quaenam ea Pandoſia fuerit. Ib. ab Pandoſia Lucanorum diverſa. p. 105. n. 65. quot milliaribus ab Heraclea diſtet. Ibid. Vghelli error. Ib. V. Pandoſia Heraclaenſis.
νγραψάντω Dorice pro ἀναγραψάντων. p. 220. col. 2. & n. 17.
Angulus Cluſaris. V. Cluſaris.
Animalium nomina hominibus tributa. p. 71.
Annariae leges. V. Lex Annaria.
Anni militiae utiles non continui. p. 414. col. 1. Major paes anni aut bina ſemaſtria pro ſingulis annis procedebant. Ib. & n. 51.
Α'ννίβαια. V. Hannibalica.
Annonae ridicula Suidae etymologia. p. 310. col. 1.
Α'νω. ὁ ἄνω pars ſuperior, ſeu a mari remotior. p. 192. col. 2. ut ὁ κάτω proximior mari. Ib. Α'νωτέρω interdum eſt ulterius. p. 503. n. 8.
Α'νωδα pro Α'νωθε. V. Lexicon Heracleot.
Α'νθεμα, Flores, Roſae. p. 243. col. 2.
Antiochus Syracuſanus commentarium de Italia ſcripſit. p. 57. col. 2. quae Italia ea fuerit. Ib. Jonica dialecto uſus. p. 80. n. 22. quo tempore floruerit. p. 90. n. 39. variis locis illuſtratur. V. Indicem Auctorum.
Α'ντομος quid. p. 155. n. 27. ex Heſychio idem ac σχίνος. p. 177. §. 1. qua acceptione in Tabb. Heracl. uſurpetur. Ib. §. 2. p. 178. §. 3. & 4. p. 179. §. 5. vera nominis etymologia panditur. p. 180. col. 2. idem ac Limes. Ib. Α'ντομοι Σεκατιτωδοι an Kardo Maximus. p. 181. n. 15. Σικατίδωοι Decumanus Maximus. Ib. τοδοδοι limes ex cardinibus actuariis. p. 182. n. 16.
Α'νδορίζω & ἀνδορισμὸς voces Dialecticorum unde deſumptae. p. 185. n. 19.
Α'νωρος (vox nova) in Tab. Heracl. quid notet. V. Ο'ροι.
Anubis non alius a Saturno. p. 83. cur canino capite exprimatur. Ib.
Α'πεκαταστάσαμεν pro ἀποκαταστήσαμεν. p. 264. col. 1.
Α'πίχει, ſufficit. p. 215. col. 2. adverbii naturam induens Jam nunc ſignat. Ib. & n. 12.
Α'πελλαὶ & ἀπελλάζειν quid notet. p. 147. n. 10. hinc eſt Appello latinorum. Ib. vox Laconica & ex Hebraeo Pillel orta. Ib. perperam ab Apolline arceſſitur. p. 148. n. 12. col. 2.
Α'πελλαῖος menſis apud Macedonas & Heraclienſes. p. 147. col. 1. convocandis conciliis deſtinatus. p. 147. n. 10. Nominis ratio. Ib.
Α'πήνη vehiculum mulare. V. Α'μαξα plauſtrum.
Α'φαιρέεσθαι quid. p. 52. col. 1.
Α'φεδρών. V. Latrina.
Αφέγγω pro Απείργω. V. Ειργω.
Α'φίσταμι reddere ad librum. p. 265. col. 1. Medium ἀφίσταμαι tum reddere, tum accipere ad libram. Ib. notio a pecunia ad res ſoli translata. Ib.
Α'φοδευτήριον quid. p. 229. col. 1.
Α'φομοιόω interdum eſt in ſtatum priſtinum reſtituo. p. 224. col. 1.
Α'φωνος. V. Αποθνήσκειν.
Α'φροδίσιον. p. 445. in adnot.
Apluſtre, Neptuni ſymbolum. p. 510. n. 27.
Α'ποκαθίσταμι. V. Κατασκάζω.
Apollo Alaeus ubi cultus. p. 32. Laconibus Α'πέλλων dictus. p. 149. col. 1. Pythius ſub ſerpentis ſymbolo cultus & quare. Ibid. an Obis ſeu Tribubus Spartanis nomen dederit. Ib. Apollinis & Muſarum ſimulacra in ludo Seratonici. p. 196. n. 36.
Α'πολώλη pro ἀπολωλέκασιν. p. 161. ad B. verſ. 39.
Α'ποῤῥεῖν quid. p. 157. n. 34. p. 183. col. 1.
Α'ποθνήσκειν ἄσπερμον, ἄφωνον quid. p. 236. col. 1.
Apparatus theatri eſt ſcaenae choragium. p. 385. n. 1.
Apparebunt juſſerit, quid in Tab. Heracl. V. Grammatica.
Appello unde factum. p. 147. n. 10. appellare pro convenire. p. 346. col. 1.
Appia via. V. Via.
Appuleius (L.) Saturninus legem ſrumentariam C. Gracchi reducere conatur. p. 314. n. 12.
Apulia regio Iapygiae. p. 537. col. 2. latius accepta Dauniam includebat. p. 537. n. 98. Apuliae proprie acceptae limitatio. p. 544. n. 114. col. 1. inter Dauniam & Peucetiam ſeu Calabriam interjecta. Ib. col. 2. Vnde ortus error Apuliam cum Daunia confundentium. Ib. Apuliae vox Orientalis nebulam ſignans p. 545. col. 1. Apuliae ora maritima ſtagnis infeſtata. Ib. col. 2.
Aquillius (C.) formulas judicii de dolo malo protulit. p. 427. col. 1. & 2.
Aquilonia urbs in Hirpinis. p. 105. n. 65.
Α'ρὰ damnum. p. 224. n. 20. ἀρᾶς ἀλωτήρ. Ib.
Α'ραῖν, quid notet. p. 224. col. 1. etymologia. Ib. n. 20. hinc Homericum ἀρημένος. Ib.
Arbitratus ſeu arbitrium in quo differat a judicio. p. 328. n. II. arbitratu alicujus quid fieri. p. 328. col. 2.
Arceo Latinorum ab E'ργω factum. p. 223. col. 2.
Archias poeta ab Heracleenſibus civitate donatus. p. 113. n. 83.
Archytas Pythagoricus. p. 48. p. 116. n. 86. Tarento praefuit. p. 48. & quamdiu. p. 97. n. 53. Graeciae Italicae imperator. Ib. eius modeſtia. Ib. an auctor communis Graecorum Italicorũ conventûs. p. 106. eius pater. p. 152. col. 1.
Α'ρης, ἀρέσσω. V. Mamers.
Α'ργύριον ſeu Α'ργύριος. V. Α'ργυρος.
Argyrippa. V. Arpi.
Α'ργυρον metalli vox. p. 217. n. 14. & ἀργύριον moneta. Ib. an ἀργύριος ſeu ἀργύριον idem ſit ac ἄργυρον. Ib.
Ariſtaeus Pythagorae gener ſcholam Crotone reſtituit. p. 55. col. 1.
Ariſtarchus Heracleae Ephorus. p. 145.

p. 145. *ad B. verſ.* 1.
Ariſtion Heracleae Ephorus. *p.* 205. *col.* 2. *p.* 216. *col.* 1. an ἀνά τυρ. *p.* 257. *ſeq.*
Ἀριστοκρατία quid apud Laërtium. *p.* 53. *n.* 98.
Ariſtodamus ſeriba prioris Tabulae Heracleenſis. *p.* 250. *in N. verſ.* 139.
Ariſtophanes Byzantius inventor accentuum & interpunctionum. *p.* 127.
Ariſtophilides quo ſenſu ab Herodoto Rex Tarentinorum dicatur. *p.* 97. *n.* 52.
Ariſtotelis opera quo pacto diviſa. *p.* 251. *n.* 54.
Ariſtoxenus philoſophus Tarentinus cognomine Muſicus. *p.* 507. & *n.* 18. quo tempore floruerit. *p.* 508. *col.* 1.
Ἄρνεσις cum denſo ſpiritu in Tab. Heracl. ſcribitur. *p.* 239. *col.* 2. quid notet. *p.* 240. *col.* 1.
Arpi oppidum in Daunia. *p.* 35. a Tyrrhenis condita. *p.* 36. a Diomede munita *Argyrippa* vocatur. *p.* 35. *p.* 36. *n.* 57. ejus navale *Salapia*. *p.* 36. nummi. *p.* 35. *ſeq.* urbs inter Graecas maxima. *p.* 36. *n.* 58.
Ἀπρὸς Graecis Italicis eſt *aper*. *p.* 35.
Ἄρρηκτον quid. *p.* 159. *n.* 40. ἄρρηκτος τὸ opponitur ἱρρηγεῖς. *p.* 159. *ad B. verſ.* 19. eadem ac *infragilis* ſeu quae vomerem repellit. *p.* 159. *n.* 40.
Ars ludicra. V. Ludrica.
Artes Rhetoricae. V. Rhetoricae.
Articulos. V. Ὁ, ἡ, τό.
Ἀρτύω *Condio*. *p.* 211. *col.* 2. τὰ ἀρτυτικά. *Ibid.* item exercere terram. *p.* 212. *col.* 1.
Ἄς Dorice pro ἕως *quamdiu*. *p.* 207. *col.* 2.
Aſper ſpiritus, aſpirata littera. V. Spiritus aſper.
Ἀσοὶ & Ἀσυνοὶ qui deſignentur. *p.* 31. *n.* 38.
Ἀστυνομικὸς liber Papiniani cur Graece ſcriptus. *p.* 294. *n.* 7. *p.* 486. *col.* 2. an de officio Aedilium in Vrbe Roma loquatur. *p.* 294. *col.* 1. unde hic liber tradoctus. *p.* 298. *col.* 1. in uſum Aedilium Municipalium concinnatus oſtenditur. *p.* 486. *col.* 2. Corrigitur, explicatur. V. Indicem Auctorum.
Ἀστυνόμοι ex Dione eſt *Praetor* Vrbanus. *p.* 486. *n. VII. col.* 1. in municipiis Rom. ita vocatus *Aedilis*. *Ib.* & Ἀστυνομία *Aedilatus*. *Ib. col.* 2. viatum curam gerebat. *Ib. Pater* aut *Curator* dicebatur. *Ib.*
Ἄτακτος. V. Ἀποδρήσκειν.
Ἀτελὴς ὥρα quid. *p.* 240. *col.* 2. & *n.* 48. *p.* 241. *col.* 1.
Atella an graeca urbs. *p.* 45. *n.* 75.
Athenae, urbs ex tribus oppidis muro cinctis conſtabat. *p.* 504. *n.* 10.
Ἀθήναιον deducta colonia *Minervium* tranſnominatur. *p.* 509. *col.* 2. ubi ſitum. *Ib. n.* 23.
Athenienſes origine iidem ac Jones. *p.* 69. *p.* 75. *n.* 11. Sybaritis auxilio veniunt. *p.* 75. *n.* 11. *col.* 1. Thurios tranſcribunt colonos & quando. *p.* 33. *p.* 76. inter quos Herodotus. *Ib.* Sirim proficiſci meditantur. *p.* 75. *n.* 11.
Athletae ſub artis ludicrae profeſſione non comprehenſi. *p.* 444. *col.* 2.
Atque in Tab. Heracl. pro *Ad quem*. *p.* 305. *n.* 7.
Atreus, Atria. V. Hadria in Piceno.
Atrium Libertatis. V. Libertatis.
Attribuere. V. Adtribuere.
Attritus ſermone Hebraico eſt pauper. *p.* 238. *col.* 2. *in adnot.*
Atturacio quid. *p.* 321. *n.* 24. Bos aturatus. *Ib.*
AV pro O. *p.* 527. *n.* 73. *p.* 545. *col.* 2.
Auctor admirandorum. V. Admirandorum.
Auctorati qui. *p.* 430. *col.* 1. abſolute dicti, qui ludo gladiatorio operas locaſſent. *p.* 430. *n.* 80. Auctorati *pretio* vel *mercede*. *Ib. n.* 81. infames habiti, niſi qui virtutis oſtendendae cauſa. *Ib. n.* 82. aut gratis depugnaſſent. *Ib. n.* 83. an *auctoritati* quoque dicti. *Ib. n.* 80. & *p.* 443. *col.* 2.
Auctora & *Auctoror* de gladiatoribus. *p.* 430. *n.* 81.
Audio & *Auris* vox Orientalis. *p.* 527. *n.* 73.
Auguſtales in municipiis medius ordo inter Decuriones & plebem. *p.* 450. *col.* 2. Equeſtri ordini fere pares. *Ib. n.* 126. in ludis ſeorſum a populo ſpectabant. *Ib. n.* 127. *col.* 2. ibique *biſellio* conſidebant. *p.* 451. *in adnot.* 126. *col.* 2. convivium publicum cum Decurionibus inibant. *p.* 452. *in adnot. col.* 1.
Auguſtus Imper. quem morem in frumento largiendo tenuerit. *p.* 293. *col.* 2. milliarium aureum in foro collocat. *p.* 296. *col.* 2. *p.* 334. *col.* 2. Duom-viros viis extra urbem purgandis ſupprimit. *p.* 297. *col.* 1. eorumque munus Quatuorviris viarum curandarum adjudicat. *Ib.* loca publica ambigui juris privatis poſſeſſoribus addicit. *p.* 301. *col.* 1. ejus lenitas in quaeſtionibus reorum. *p.* 408. *col.* 2. quosdam Senatores ad excuſandum compellit. *Ib. n.* 42. primum ſubſelliorum ordinem in ſpectaculis ubiq. locorum Rom. Senatorib. aſſignat. *p.* 450. *n.* 125. Ejus breviarium. *p.* 466. *n.* 141.
Aviania gens. V. Gentes.
Aulularia. V. Plautus.
Aureum milliarium. V. Milliarium.
Auris. V. Audio.
Ἀυτά· πάρμυτα. ἄνευτα. V. Suis locis.
Ἀυτόχθονες. V. Aborigines.
Axis plauſtri ſimul cum rotis olim volvebatur. V. Κμάξα.

B

B Maiuſcula ut b in vett. inſcript. figurata. *p.* 326. *n.* 31. *p.* 376. *col.* 1. B cum V alternat. *p.* 356. *col.* 1. *p.* 371. *n.* 98.
Bacchus an Deus divinationis. *p.* 147. *col.* 2. *p.* 148. an caduceus ei conveniat. *p.* 148. *col.* 1. & ſcuta. *Ib.* Bacchus *αυξίμε*. *Ib.* Vannus ei ſacra. *Ib.* & epiſtylium. *Ib.* thymelicorum ludorum inventor. *p.* 148. *col.* 2. in ſacris Bacchi ploſtella in compitis ducta. *p.* 300. *col.* 1.
Balneator leno qui. *p.* 444. *n.* 120. *col.* 1. alebat mancipia quaeſtuaria. *Ib. col.* 2. balneatoris hujuſmodi *officina*. *Ib.* & *p.* 445. *n. I.*
Balneum an *latrina* ab antiquis dictum. *p.* 229. *n.* 35. Balneorum ſpurcae officinae. *p.* 444. *n.* 120. *p.* 145. *n. I.* intemperantia. *p.* 445. *col.* 2. *in adnot.*
Βαῶ futurum vetus regulare pro Βήσω. V. Ἐπικαταβαίνοντι.
Βάω, in compoſitis A in Eta mutar. *p.* 262. *col.* 1.
Baris, poſtea *Veretum* oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Barium oppidum M. Graeciae. *p.* 38. nummi. *p.* 553. *col.* 2.
Barlaamus Petrarchae in Graecis litteris inſtitutor. *p.* 61. *col.* 2. *p.* 62. *col.* 2.
Bartholomaeus (S.) Roſſanenſis ſcriptor vitae S. Nili. *p.* 62. *col.* 2.
Baſſus *Gabinus* an *Cajus* nominandus. *p.* 371. *n.* 98. ejus locus de ſella curuli Magiſtratuum explanatur. *p.* 371. *ſeq.*
Bau. V. Vau.
Bavota oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Bellum Trojanum. V. Trojanum.
Βῆμα menſurae nomen, *paſſus*. *p.* 267. *n.* 11. hinc βηματίζειν *pedibus metiri*. *Ib.* & βηματιςὴς *mensurator*. *Ib.*
Biblina vitis in Italia a Silenis exculta. *p.* 245. V. Βύβλος.
Βιβλίνη Thraciae regio an nomen vino Biblino dederit. *p.* 200. *n.* 43.
Βίβλινος οἶνος. V. Βύβλος.
Βύβλος Naxi fluvius. *p.* 200. *n.* 43.
Bicenza. V. Picentia.
Bilingues cur dicti Canuſini, Bruttii. V. ſuis locis.
Βιμβλινος. V. Βύβλος.
Biſellium quid. *p.* 397. *col.* 2. *in adnot.* ſella Auguſtalibus peculiaris. *p.* 451. *p.* 555. *col.* 1. & 2. *in adnot.* unde dictum. *p.* 451. *n. I.* graece δίφρος. *Ibid.* forma cum ſella curuli communis. *Ib.*
Bito. V. Cleobis.
Boeoti Thebas in Lucania condunt. *p.* 101. *n.* 58. an etiam Pandoſiam & Plataeeas. *Ib.* & *p.* 554. *col.* 1.
Bona ex Edicto qua ratione poſſiderentur vel proſcriberentur. *p.* 434. *col.* 2. *p.* 435. Bonorum venden-

dendorum ex Edicto Praetoris programma. *p.* 435. *n.* 90. infamiam irrogabat. *Ib. n.* 94.
Bonorum *Ceſſio*, ea qua lege fluxerit. *p.* 432. *n.* 83. Bonorum *decoctores* quando infames habiti. *Ib.* Bonis vendendis *Magiſtri* qui. *p.* 435. *n.* 89.
Βοῶντι (vox nova) in Tab. Heracl. *Bovam Stabala*. *p.* 228. *col.* 2. ex Heſychio ſunt *Villae rusticae*. *Ib.*
Borius (Sp.) Trib. Pl. cujus argumenti legem tulerit. *p.* 316. *n.* 26. *col.* 1. an idem ac Sp. Thorius *Ib. col.* 2. ab eo diverſus oſtenditur. *Ib.* nominis ſcriptura. *p.* 316. *n. II.* quo tempore ea lex lata. *p.* 317. *n. IV.* abolita a Sp. Thorio & quando. *p.* 317. *col.* 1. *in adnot.* a M. Livio reſtituta, *p.* 317. *n.* 17.
Bormion nomen viri unde factum. *p.* 248. *col.* 1.
Βόρμος ſeu βρίμος eſt *arena*. *p.* 248. *n.* 52. quid ea Heſychio. *Ib.*
Bos aturatus. V. Atturacio. Boves an jumentorum appellatione veniant. *p.* 299. *col.* 2. Boum uſus in arrigando. *p.* 365. *col.* 1.
Βουβῶτις vox nova in Tab. Heracl. ex βοῦς & βάω facta. *p.* 262. *col.* 1. eſt viae nomen *Bubus permeabilis*. *Ib.*
Βουστροφηδὸν ſcribendi ratio quae fuerit. *p.* 121. *n.* 9.
Bradanus fl. in Italia, Iapygiae terminus. *p.* 110.
Braius. V. Brathys.
Breoda. V. Brundusium.
Βρέντιον an *caput cervinum* notet. *p.* 39. *n.* 64. *ſeq.* an Brundusio nomen dederit. *Ib.*
Brentius Herculis filius. *p.* 39. *n.* 64. V. Brundusium.
Brettia quam late olim patuerit. *p.* 538. *n.* 100. nominibus *Italiae*, & *Oenotriae* ſucceſſit. *Ib.* & *p.* 546. *col.* 1. latius deinde ſuos protulit terminos. *p.* 542. *in n.* 106. *p.* 547. *col.* 1. & 2. cur Calabriae ſibi nomen adrogarit. *p.* 63. *col.* 2. *Brettiae* vox Orientalis *picem* notat. *p.* 547. *col.* 2.
Βρεττία regio cognominis & pia. *p.* 538. *n.* 100. *p.* 547. *n.* 117.
Brettii ſeu Brutii extra corpus Magnae Graeciae. *p.* 51. *n.* 92. *p.* 540. *col.* 2. & *n.* 105. quando horum nomen audiri coeperit. *p.* 60. *col.* 2. *p.* 102. *col.* 1. *p.* 103. *n.* 71. mediterranea Italiae occupant, *p.* 46. *n.* 76. Iapygum congeneres. *p.* 539. *col.* 2. falſo ut Lucanorum fugitivi traducuntur. *Ib. n.* 101. Horum bellica ſtudia & de Graecis victoriae. *p.* 539. *n.* 102. a Mamertinis ad militares artes informati. *p.* 540. *col.* 1. quibuſcum communem Remp. gerunt. *Ib.* Oſca lingua uſi & poſtea Graecam adſciverunt. *p.* 540. *n.* 103. ideo *Bilingues Brutates* Ennio dicti. *Ib.* Eorum nummi deſcribuntur. *Ib.* & *p.* 541. *n.* 106. Arma. V. Bruttianae. *Mamertini Brettii*. V. Mamertium. Artis picariae addicti. *p.* 539. *col.* 2. atque inde ſibi nomen quaeſivere. *p.* 547. *col.* 2. & *n.* 118. Martia cultui dicati. *p.* 549. *in n.* 120.
Βρέττος urbs Tyrrhenica Brettiae regioni nomen dedit. *p.* 546. *col.* 2.
Βρύμος. V. Κάρμος.
Brundusium an Graeca urbs. *p.* 38. a quibus condita. *p.* 39. an a Iapygibus. *Ib.* antea *Brenda* dicta. *p.* 39. *n.* 64. cur ſic vocata. *p.* 39. an a Brento Herculis filio. *Ib.* an a cervino capite. *Ib.* Colonia Romanorum. *Ib.* Brundusii nummi cum delphino ſignati. *p.* 216. *col.* 2. *p.* 218. *col.* 1. Brundusini portûs opportunitas. *p.* 543. *n.* 112.
Brata arbor, Vox Orientalis. *p.* 547. *n.* 118. *col.* 1. cupreſſo puſae ſimilis. *Ib. col.* 2. eadem ac *Bratus* ſeu Βράθυς *Herba Sabina*. *Ib.* pro ture adhibita. *Ib.* de ea inſignis Plinii locus expenditur. *Ib.*
Brutates, Bruttii. V. Brettii.
Bruttianae *Parmae* cujus moduli. *p.* 540. *n.* 103. in quo differant a *Parmalis* Rom. *Ib. Bruttiani* apparitores Magiſtratuum. *Ib.*
Butuntum Graeca urbs. *p.* 37. ejus etymologia. *p.* 37. *n.* 60. orthographia. *p.* 38. maritima olim an mediterranea. *p.* 38. *n.* 61. nummus ineditus. *p.* 37.
Buxentum graecum oppidum in mari Tyrrheno. *p.* 43.
Βυβλίνα Μαγχίλα. V. Μαγχίλα.
Βύβλος *papyrus* qua charta parabatur, an Heraclea fuerit. *p.* 199. §. 1. pro *Cannabi* ſeu *ſcirpo*. *Ib.* βύβλινος οἶνος. *Ib.* §. 2. βύβλινος an βίβλινος ſcribendum. *p.* 200. *col.* 1. utraque ſcriptura proba. *Ib.* falſum diſcrimen Suidae & Etymologi. *Ibid.* & *p.* 200. *col.* 2. Βιμβλινος ab Heſychio & Etymologico ſcribitur. *Ib.* Νάξιος quoque dictus & quare. *p.* 200. *n.* 43. quare vinum dictum *Biblinum*. *Ib.* an a Bibline regione Thraciae. *Ibid.* an ab urbe Byblo. *p.* 201. *in n.* 43. an potius a vite dicta *Byblia*. *p.* 201. *col.* 1. Ea ex Italia Syracuſas advecta vocatur εἴλεος ſeu ἴλεος a lenitate vini. *p.* 201. *col.* 2. & *n.* 47. *p.* 202. *n.* 50. vinum inde expreſſum *Polium* quoque dictum a *Polio* antiquo Heracleae nomine. *p.* 202. *col.* 1. & *n.* 48. & *Byblinum* a vinea *Byblia* Heracleenſi. *p.* 202. *col.* 2. Byblinum *Italicum* mollitudine & dulcedine praeſtans. *Ib.* Thracium auſterum. *p.* 203. *col.* 1. unde gentium in Italiam traducta, & an adhuc pareneet. *p.* 203. §. 5.
Bytontum. V. Butuntum.
Βυξοῦς. V. Buxentum.

C

C Pro G. *p.* 304. *n.* 1. *p.* 327. *n.* 55. eadem hujus elementi figura apud Etruſcos. *p.* 550. *col.* 1.
K, litera quibus in vocibus olim uſitata. *p.* 437. *col.* 2. in fronte calumniatorum inuſta. *Ib. n.* 101. K, i. e. Calumnia. V. Notae.
Κα Dorice particula potentialis. *p.* 207. *n.* 2.
Κάδδιχος an Heſychio eſt *hemiectum* ſive menſurae genus, & *panes* Diis immolati. *p.* 174. *col.* 2. §. 1. Quatenus menſura eſt, quot choenicibus conſtet, & quae pars Medimni. *p.* 175. *col.* 1. §. 2. par *Semodio*. *Ib. col.* 2. Caddichi etymologia. *p.* 175. *col.* 2. §. 3. Dorice factum ex κατὰ δίχα. *Ib.* quomodo Caddichi etymon utrique Heſychianae notioni conveniat. *p.* 176. *col.* 1. Κάδδιχος pro Καδδίχου. *p.* 176. §. 4.
Caduceus an Bacchi Symbolum. *p.* 148. *col.* 1. *p.* 150. §. 3. Vocis etymologia. V. Καρύκειον.
Caelina oppidum Veneriae an graeci oris. *p.* 35. *n.* 51. *p.* 533. *col.* 1.
Caelium in Calabria urbs graeca. *p.* 35. *n.* 51. *p.* 38. *n.* 61. & 62. an eadem ac Κιλία Strabonis. *Ib.* perperam in Plinio ſcribitur *Coelium*. *p.* 553. *col.* 1. nomen gentila *Caelinus*. *Ib.* Nummi. *Ibid.* Oppidum ubi ſitum. *Ib.*
Caenys, promontorium. *p.* 41. an & oppidum. *Ib. n.* 68. nummi. *Ib.* & *p.* 261. *col.* 2.
Caepionis contra legem frumentariam conatus. *p.* 314. *n.* 12.
Caeſtus. V. Μύρμηξ.
Καια *eſſe* monoſyllabum unde compoſitum. *p.* 208. *col.* 1.
Caicinus fl. ſinûs Locrenſis. *p.* 30.
Καιναὶ, *novalia*. *p.* 261. *col.* 2. *Caeno* oppidum. *Ib.*
C. Jul. Caeſar Hiſpaniae municipiis leges ſcribere meditatur. *p.* 418. *n.* 61. recenſum populi cauſa frumentationis inſtituit. *p.* 293. *col.* 2. cujuſmodi fuerit hic recenſus. *p.* 292. *n.* 2.
Calabria regio Iapygiae. *p.* 537. *col.* 2. & *n.* 97. *p.* 538. *n.* 98. eadem ac *Peucetia*. *p.* 537. *col.* 2. vox Orientalis *picem* notans. *p.* 543. *col.* 2. hinc Πευκετία Graecis dicta. *Ib. n.* 113. cur a Stephano *regio prope Italiam* dicatur. *Ib. n. I.* Calabriae fines ex Plinio. *p.* 38. *n.* 61. *Calabriae* nomen cur Bruttiis datum. *p.* 63. *col.* 2.
Calam Comitia cur ſic dicta. *p.* 154. *n.* 24. Graecis κατακλητος ἀλία. *Ib.* & *p.* 260. *col.* 2. an Romani, ut nomen a Graecis, ſic ritum ipſum hauſerint. *p.* 154. *n.* 24.
Calatia oppidum Campaniae duplex. *p.* 524. *n.* 86. Nummi Ty-

 thé-

rhenica ſcriptura. *Ib.*
Calchas in vaticinando deprehenſus inferior occiditur. *p.* 69. *ſeq.* an ab Hercule. *Ib.*
Calenum an graeca urbs. *p.* 45. *n.* 75.
Caliga, caligatus. *p.* 440. *n. I.*
Callipolis urbs graeca in ſinu Tarentino. *p.* 34. an Gallia Senonibus condita. *Ibid. n.* 49. an a Siculis. *Ib.*
Καλὸς ὁ δεῖνα καλὸς formula in vaſis quibusdam figlinis. *p.* 138. *ſeq. p.* 551. *ſeq.* quid notet. *Ib.* καλὸς idem ac ἐράσμιος. *Ib.* quid καλὸς Δῆμος apud Ariſtophanem. *p.* 139. *n. VI.*
Calumnia quo pacto olim notaretur. *p.* 437. *col.* 2. Calumniatores qui. *p.* 438. *col.* 1. infames habiti. *Ib. col.* 2. in fronte litteram K. inuſtam gerebant. *p.* 437. *n.* 101.
Calypſo inſula graeci oris in Lucania. *p.* 102. *col.* 2. *in adnot.* 58.
Camillus (M. Furius) alter *Romulus* & *Conditor* urbis ſalutatus. *p.* 372. *n.* 100. an Luſtrum condiderit. *Ib.* V. Roma.
Camiſene. V. Latium.
Camiſes Saturni numen. V. Saturnus.
Campaniae Phronimae libertae monumentum haud facile, explanatur. *p.* 389. *n. II.*
Campus ante portas urbium exercitationibus deſtinatus. *p.* 111. *Campi Doctores* qui. *p.* 163. *n.* 48. *Camporum* metatio diverſo more peracta. *p.* 256. *n.* 1. *col.* 2. Ichnographia in *aes* inciſa. *Ib.* eaque dicta *Forma*, *Aes*. *Ib.* & *p.* 264. *col.* 2. *Campi oppignorati* quo pacto nocarentur. *p.* 234. *col.* 2. *Campus* Graecia χῶρος. *p.* 205. *col.* 1.
Campus Diomedis. *p.* 36. *n.* 57.
Canuſium urbs graeci oris. *p.* 36. *n.* 58. *p.* 61. *n. IV.* inter Graecas maxima. *p.* 36. *n.* 58. ejus navale. *Ib. n.* 59. *Canuſini* cur *Bilingues* Horatio dicti. *Ibid. n.* 58. *Canuſinae Curiae* Album recenſetur, & illuſtratur. *p.* 406. *n.* 38. *p.* 555. *col.* 1.
Capena porta. V. Porta.
Capi, verbum de Veſtalibus & Diali dictum. *p.* 355. *n.* 71.
Capitalia judicia quae. *p.* 436. *n.* 98.
Capitolii tutela qua ſatisdatione adſignata. *p.* 302. *col.* 1. *Capitolina* columna milliaria. V. Columna Milliaria. *Capitolium* a Q. Catulo dedicatum. *p.* 386. *col.* 2. *in adnot.* 1.
Capuae duriſſima praefectura. *p.* 392. *col.* 2. Ejus diverſae vices. *p.* 393. *n.* 10. quando Civitas foederata, Præfectura, Colonia evaſerit. *Ib. col.* 1. Quid ſit apud Velleium *Jus Capuae reſtitutum*, & quando. *Ib. col.* 2. *Capuae* conventus. *Ib.* Ciceronem patronum adoptat. *Ibid.* & ſtatua aurata donat. *p.* 394. *col.* 1. *in Adnot.* Campani cives Romae cenſiti. *p.* 457. *n.* 133. Campanorum nummi Tyrrhenica ſcriptura. *p.* 129. *n.* 17. an Graeca numiſmata cuderint. *p.* 45. *n.* 75. Capuae gentile numen *Campanus* non *Capuanus*. *p.* 15. *n.* 15.
Caput ferre, referre. V. in *Ferre* & in *referre*.
Carcines fl. in ſinu Scylacio. *p.* 31.
Carcinum urbs graeca in ſinu Scylacio. *p.* 45.
Cardo maximus. V. Limes. Cardines *Mundi*. *p.* 364. *n.* 1. *col.* 1. *plauſtri*. *Ib. col.* 2. *januae*. *Ib.*
Carmen malum. V. Libelli.
Carpentum, dictum a *carpendo*. *p.* 359. *n.* 79. ubi ueratium eſt, tum idem ac *Plauſtrum*. *Ib.* ubi geſtatiorum, cum voce *Pilenti* alternat. *p.* 360. *col.* 1. ejus forma. *Ibid. in adnot. Carpentum* mulis plerumque junctum. *p.* 366. *col.* 2. *p.* 370. *n.* 96. olim ſub *Plauſtri* nomine veniebat. *p.* 367. *col.* 1. *Carpentum* pompaticum in ludis Circenſibus. *p.* 367. *n. VI.* Ejus uſus mulieribus ante legem Oppiam non vetitus. *p.* 373. *n.* 102. Agrippinae conceſſus. *p.* 355. *col.* 1.
Καρπίζομαι *utor fruor*. *p.* 207. *col.* 1.
Καρπιζόμενοι, *uſufructuarii*. *p.* 236. *col.* 1.
Carpo unde factum. *p.* 359. *n.* 79. quid proprie notet. *Ib.*
Carthago urbs quot partibus conſtaret. *p.* 504. *n.* 10. Gentile *Carthaginenſis* an *Carthaginienſis*. *p.* 357. *n.* 75.
Καρύκειον. Vocis hujus prima vocalis A an *Eta*. *p.* 151. *n.* 25. Etymon. *Ib.* inde eſt *Caduceus*. *Ib.* vox a Tyrrhenis ad Graecos, & deinceps ad Rom. tranſiit. *Ib.* Καρύκειον praefixum nominibus propriis in Tab. Heracl. quid notet. *p.* 148. *n.* 12.
Caſeale taberna in qua caſei conficiuntur, an Officina in qua reponuntur. *p.* 191. *n.* 33. idem ac Taberna *Caſearia*. *Ib.*
Κάσιος cognomen Iovis. *p.* 529. *n.* 76. unde dictus & qua ſpecie cultus. *Ib.* Κεραύνιος & Καταιβάτης cognominatus. *Ib.*
Caſſius (C.) & M. Meſſalla Cenſ. ſtabile theatrum moliuntur. *p.* 385. *n.* 1.
Caſtra Hannibalis, nomen oppidi. *p.* 31. Caſtra Romanorum. V. Romani.
Caſuentum fl. *p.* 33. *p.* 108. *n.* 70.
Κατὰ βίον pro διὰ βίου. *p.* 174. *col.* 1.
Κατάκλητος compoſ. novum. *p.* 154. ad B. verſ. 11. quid κατάκλητος ἁλία. V. Calata Comitia.
Καταδίωκε quid ex Heſychio. *p.* 228. *col.* 2.
Καταιβάτης. V. Κάσιος.
Καταλυμακώδεις, Dorice pro καταλυμακώδεις. *p.* 183. *col.* 2. unde factum & quid notet. *Ib.*
Catampo factum ex κατὰ & ἄμπω pro ἀμφω. *p.* 220. *col.* 1.
Κατασκάπτειν. V. Σκάπτειν.
Κατακαύζω *recupero*. *p.* 163. *n.* 49. *p.* 171. *col.* 1. idem ac ἀποκαδίκομαι. *Ibid.*
Καθὰ, particula ſimilitudinis. *p.* 153. *n.* 20. Item pro *quem in modum*. *Ib.*
Κατὰ. Ἡ κάτω. V. Ἄνω.
Καθώς pro καθάπερ *ſicuti*. V. Lex. Heracl. Perperam Phrynicus inter reproba vocabula retulit. *p.* 184. *col.* 1. Καθώς Dorice pro Καθ' ὅως. *p.* 244. *col.* 2. Καθ' ὅως καὶ τοὺς λοιποὺς, quid. *Ib.*
Cato. V. Porcius Cato.
Catulus (Q.) V. Lutatius Catulus.
Caulonia in Bruttiis urbs M. Graeciae. *p.* 30. ab Acheis occupata exſcinditur. *p.* 10. *n.* 4. Olim Lucaniae adſcripta. *p.* 102. *in adnot.* 58. *col.* 2. Urbis primitivum nomen *Kaal*. *p.* 527. *col.* 2. vox orientalis *tonitruum* ſignans. *Ib.* appellationis cauſa. *Ib. n.* 74. nummi cum *Jove tonante* & *cervo* deſcribuntur. *p.* 527. *col.* 1. & explicantur, & cum Pſalmo comparantur. *p.* 528. *col.* 1. Primi urbis conditores Tyrrheni. *Ib. col.* 2.
Cauloniatae genere Achei. *p.* 10. *n.* 3. *p.* 30. Victi Syracuſas traducuntur. *p.* 10. *n.* 4.
Cauloniatis Regio M. Graeciae. *p.* 28.
Caupo leno qui. *p.* 444. *n.* 120.
Cauſa & *Cauſſa* ſcribitur in Tab. Heracl. *p.* 352. *n.* 62.
Cedere bonis idem ac *jurare bonam copiam*. *p.* 432. *n.* 87. *col.* 2.
Καί vox unde compoſita. *p.* 424. *col.* 1.
Κοιλία. V. Caelium.
Cena recta quo differat a ſportulis. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.* Cenae anniverſariae. *Ib. col.* 2. Cenarum publicarum genera varia. *p.* 452. *n.* 128.
Cenſores an ſoli jure ordinario curam ſternendi vias olim habuerint. *p.* 295. *col.* 1. & *n.* 8. Ne locus publicus occuparetur, cavebant. *p.* 300. *col.* 2. ſi quid ibi inaedificatum, demoliebantur. *Ib. n.* 14. Locabant opera publica. *p.* 301. *col.* 2.
Cenſores nonnumquam Romae non creati. *p.* 380. *col.* 1. *p.* 455. *col.* 1. quis eorum poteſtatis limes. *p.* 458. *col.* 2. formulam *Cenſus* ad arbitrium edebant. *p.* 459. *n.* 133.
Cenſores in municipiis dicti *Quinquennales*. V. Quinquennales.
Cenſoria Lex. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 380. *n.* 109. lex *locationis* in Tab. Heracl. dicitur. *p.* 380. *col.* 2. Cenſoria locatio norma locationum cujuſcumque magiſtratus. *Ibid.* *Cenſoriae leges* in atrio Libertatis fixae. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 1.
Cenſorii Libri in familiis Cenſoriis ſum-

ſumma cura ſervati. *p.*462.*n.*138.

Cenſorium Edictum idem ac *Formula*. *p.* 459. *n.* 134. graece *διάταγμα*. *Ib.* aliud *perpetuum*, aliud pro re nata. *Ibid. n.* 135. Edicti Cenſorii exempla. *Ib.*

Cenſus Luſtralis quo differat a recenſu populi. *p.* 312. *n.* 7.

Cenſus Romae non ſemper a Cenſore actus. *p.* 455. *col.* 1. per Cenſum acquiſita civitas ſervis & ſociis Latini nominis. *p.*456. *col.* 1. abſentes quoque cenſebantur. *p.*457. *col.* 1. & 2. Cenſus ubi actus. *p.* 463. *n.* 139. Cenſûs Tabularium in atrio Libertatis. *Ib.*

Cenſus in Municipiis, Coloniis, Praefecturis qua ratione peractus. *p.*454. Quis agendo cenſui praeeſſet. *Ib. col.* 2. & *p.* 455. *n.*130. quo tempore ederetur. *p.* 455. *col.* 1. ubi editos. *Ib. col.* 2. & *n.* 131. *p.* 456. *ſeq.* In Cenſu edebatur nomen, praenomen, pater patronuſve, cognomen. *p.* 457. *col.* 2. aetas. *p.* 458. *col.* 1. ratio pecuniae. *Ib.* dignitas, artes, officia. *Ib.* tribus. *p.* 552. *col.* 1. & reliqua ex Formula Cenſûs a Romano Cenſore propoſitâ. *p.* 458. *col.* 2. *Cenſûs Formula* quae. *p.*458. *col.* 2. ad arbitrium Cenſoris proponebatur. *p.* 459. *n.* 133. In cenſu edendo juſjurandum. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1. Cenſos in tabulas aereas relatus. *p.* 460. *col.* 1. inde exemplaria libris papyraceis excepta per Legatos Romam tranſmiſſa. *Ib.* & *p.*461. quae Cenſor Rom. in Tabular publicas referebat. *p.* 462. *col.* 2. *p.* 463. *col.* 1. Qui Romae cenſus erat, in Municipiis iterum cenſeri non cogebatur. *p.* 465. *col.* 1. & 2.

Cenſus ſeu ratio pecuniae Decurionum. *p.* 419. *n.* 63.

Centenarii numeri religio. *p.*271. *n.* 15.

Centum-viri in Municipiis ſunt Decuriones. *p.* 450. *n.* 127. *col.* 2. *p.* 555. *col.* 1.

Centurio & Centurionatus *Ordo* dictus. V. Ordo.

Κέω. *p.* 242. *col.* 1.

Cereris ſacra plauſtris vecta. *p.*299. *col.* 2. *p.* 356. *col.* 1. Cereri ſacrificaturae, Velia vel Neapoli Romam accitae, civitate donabantur. *p.*476. *in n.* 153. *p.*517. *col.* 1. *Cererus* pro *Cereris*. *p.*311. *col.* 1.

Cerethaei iidem ac Cretenſes. *p.* 535. *n.* 88. primo Cretam Inſulam incolunt. *Ib.* deinde in Italiam appulſi *Iapygas* ipſi ſe cognominarunt. *p.* 536. *col.* 1. Nominis etymologia. *p.* 542. *col.* 2. Cetera V. in *Cretenſes*, *Iapyges*.

Cerva an careat cornibus. *p.* 528. *n.* 76. Quis primus cornibus eam deſici docuerit. *Ibid.* paſſim in numiſmatis cum cornibus comparet. *Ib.*

Κηρύκειον. V. Καρύκειον.

Chaereas Neapolitanus geometra. *p.* 251. *col.* 1.

Χαράκωμα. V. Χάραξ.

Χαραδίως genit. in Tab. Heracl. ab novo vocabulo *χαραδεύς*. *p.*186. *col.* 1. a *χαράδρα* factum. *Ib.* quid notet. *Ib.* & *n.* 21. *χαραδίως* adverbium. *p.* 186. *n.* 20.

Χαράδρα quid. *p.* 186. *n.* 21. unde oriatur. *Ib.*

Χάραξ *palus*. *p.* 177. *col.* 1. item ſeptum ex palis contextum. *Ib.* & *n.* 7.

Charondas Pythagoricus. *p.*48. domo Catanenſis. *p.* 48. *n.* 82. a Plutarcho Thuriorum, a Theodoreto primus Italiae Legislator dicitur. *Ib.*

Chartae indentatae. V. Chirographa.

Χειμῶνος hiberno tempore. *p.*530. *col.* 2.

Chirographa aevo medio Membranae contractus. *p.* 165. *n.* 1. cujus generis. *Ib.* quando *Chartae indentatae* dicta. *Ib.*

Χιτὼν μασχαλιστός, χειριδωτός. *p.* 199. *n.* 42.

Chiun Saturni nomen unde factum. *p.* 82.

Choerades inſulae. *p.* 537. *n.* 96.

Χόως ὁ, ſeu *Χοῦς* ὁ mensurae liquidorum genus apud Atticos. *p.* 209. *col.* 2. *Congiis* par. *Ibid.* Item menſura aridorum. *p.* 210. *col.* 1. & *n.* 6. quae pars Medimni fuerit. *Ib.* *Μετοὶ χόες*. *Ib.* *χοῦς* pro *χόως*. *p.* 209. *col.* 2.

Χοῖνιξ quota pars Medimni ſit. *p.* 175. *col.* 1. §. 2. quot Corylis Atticis conſtet. *Ib. col.* 2. *τριημιχοίνιξ*, *πεντάημιχοίνιξ*. *p.* 263. *col.* 1.

Χὼν, Herculis Aegyptii nomen. V. Hercules.

Chone urbe in regione Chonia, ſeu Siritide. *p.* 81. utrum a *Chone* Herculis nomine dicta. *Ib.* & *p.* 82. an a *Chiun* i. e. Saturno. *p.* 82. *ſeq.* eadem ac *Saturnia*. *p.* 83. *ſeq.* eo Oenotrii appulere. *p.* 84. ibique aurea Saturni aetas viguit. *p.* 85.

Chones genere Oenotri. *p.*79. *p.*86. *ſeq.* a Lucanis expulſi. *p.* 86. *n.* 27. primi Italiae habitatores. *p.* 535. *col.* 1.

Chonia regio in ſinu Tarentino. *p.* 32. eadem ac Siritis. *p.*79. an eoſdem fines ac Oenotria habuerit. *p.* 80. *Chone* an *Chonia* dicta. *p.* 80. *n.* 22. *p.* 81. *n.* 23. *Chonia*, vetus Italiae nomen. *p.*80. *n.* 22.

Χωρίον quid. *p.* 484. *col.* 1.

Χωρίον quid notione geometrica. *p.* 280. *col.* 2.

Χῶρος idem ac *μερίς*, ſeu portio agri definita. *p.* 205. *col.* 1. hinc *χῶρος πρῶτος*, *δεύτερος* &c. *portio prima*, *ſecunda*. *Ib.*

Χοῦς. V. *Χόως*.

Χρεία. V. Latrina.

Cicero. V. Tullius Cicero.

Circenſes rectius, an *Circienſes*. *p.* 357. *col.* 2. ludi an iidem ac *Romani*. *p.* 357. *n.* 74. *p.* 367. *n.* IV. Circenſibus ludis thenſae Deorum vectae. *p.*300. *col.* 1. *p.*357. *col.* 2. & interdiu plauſtra per urbem. *p.* 356.

Civitas Romana quibus gradibus data populis Italicis. V. Romana civitas.

Κλαίγω. V. Ποτικλαίγω.

Κλῄζαι Heſychio eſt *κλεῖσαι*. *p.*275. *n.* 20. a *κλῄζω* an *κλαίγω* factum. *Ib.*

Cleandrias Spartanus in coloniam Thuriam proficiſcitur. *p.* 66. *p.* 75. *n.* 11. an idem ac Cleandrides Gylippi pater. *p.* 75. *n.* 12.

Cleandrides. V. Cleandrias.

Clemeos Alexandrinus philoſophos in M. Graecia audivit. *p.*55. *n.*104.

Cleobis & Bitonis in matrem pietas. *p.* 360. *col.* 2. *in adnot.* 79. *p.* 365. *col.* 2.

Clibanus mons prope Siberenam. *p.* 32.

Clinias Pythagoricus domo Tarentinus Heracleae docuit. *p.*116. *n.*86.

Κλίνη ſella ſponſalis in plauſtro. *p.* 366. *col.* 1.

Clodii lex frumentaria. *p.*315. *col.* 2.

Cluſaris angulus quid. *p.*275. *n.*21. *p.* 554. *col.* 2. Graecis eſt *τὸ ἐγγώνιον ποτικλαῖγον*. *p.* 278. *col.* 2. *p.* 279. *col.* 1. & 2.

Coapta pro *Coopta* an rectum. *p.* 405. *n.* 33.

Cocintum promontorium & oppidum M. Graeciae. *p.* 30.

Codex repetitae lectionis. *p.* 482. *n.* 164.

Κοίλη, *cava terra*. *p.* 260. *col.* 1.

Collegae, Subiecti, Adlecti quo differant. *p.* 405. *n.* 32.

Coloni ſervi. V. Servi.

Coloni ubi cenſiti. *p.* 455. *n.* 131. *p.* 496. *ſeq.*

Colonia antiquae patriae inſignia retinebat. *p.* 74. ſi a duobus populis incoleretur, unde nomen acceperit. *p.* 76. *n.* 13.

Colonia an Municipium majoris dignationis. *p.* 390. *col.* 2. *p.* 392. *col.* 2. quo differat a Municipio. *Ib.* quando primum cum Municipio, Praefectura, Foro, Conciliabulo ſimul nominata. *p.*390. *col.* 1. *ſeq.* Coloniae ex civitate Rom. *propagatae*. *p.* 469. *n.* 144. Coloniae cum deducerentur, priſtina nomina cum recentioribus per interpretationem permutabant. *p.* 509. *col.* 2. *p.* 517. *n.* 46. *p.* 521. *col.* 1. *p.* 524. *col.* 1.

Coloniae Magiſtratus ſupremus vario nomine vocatus. *p.*401. *col.* 1. plerumque *Duoviri* dicti. *Ib. n.* 26. ſuffragio Colonorum creatus. *Ib. col.* 1. *Coloniae* Senatus. *Ib. col.* 2.

an

Digitized by Google

an *Decuriones* preſſius dicti. *p.* 404. *n.* 31.

Coloniae civium Romanorum an cuderint numiſmata. *p.* 39. *p.* 508. *col.* 2. *p.* 553. *col.* 1.

Columna Maenia. *p.* 376. *n.* 103.

Columna dicta *milliaria Capitolina* ubi eruta. *p.* 329. *col.* 1. deſcriptio. *Ib. col.* 2. inſcriptiones. *Ib.* & *p.* 330. *col.* 1. An idem ac *Milliarium aureum*. *p.* 330. *col.* 1. Primus ab Vrbe lapis ab Holſtenio & Fabretto putata. *Ibid. n.* 31. *p.* 331. *n.* 32. ab utroque diverſa oſtenditur. *p.* 331. *ſeq.* Terminus fuit juriſdictionis Aedilium aliorumque magiſtratuum. *Ibid.* & *n.* 33. quae mille paſſibus a continentibus aedificiis Vrbis aberat. *p.* 331. *col.* 2. ulterius promota, prout promovebantur aedificia. *Ib.* & *p.* 332. *col.* 1. a Viatoribus dedicata & quare. *Ib. col.* 2. cur notam I. in fronte gerat. *p.* 333. *col.* 1. Objectionibus occurritur. *Ib. n.* 37.

Columna Regina oppidum. *p.* 41.

Comaes matronarum abductae. *p.* 427. *col.* 1. & *n.* 72.

Comitia Calata. V. Calata.

Comitia in Municipiis quo anni tempore quove praeſide habita. *p.* 421. *col.* 1. & 2. Comitia rogando ſubrogandove magiſtratui. *Ib. col.* 2. ecquorum Comitiis ratio habenda vel non. *p.* 447. *col.* 1. Qui praerat Comitiis creatum ſuffragiis primi renuntiabant. *p.* 447. *n.* 123. praecone deinde ſuccinente. *Ib.*

Compagi erant pagi qui in unum conſenſiſſent. *p.* 399. *col.* 2. & *Compagani* qui ad eos pertinent. *p.* 400. *n.* 25. V. Pagus. Compagus Jovius. V. Jovius.

Concilia Magnae Graeciae. V. Graecorum Italienſium conventus.

Conciliabulum eſt plurium pagorum in unum ſocietas. *p.* 399. *col.* 2. ſive eſt pagus frequentior, quo compagi conveniunt in concilium, & ad nundinas. *p.* 398. *col.* 1. Cur id ἔξω πόλεως in Gloſſis vertatur. *Ib. col.* 2. Nonnumquam in jura Municipii relatum. *p.* 339. *col.* 1. Ibi jus dicebatur. *Ib.* Prenſatio verita per Conciliabula. *p.* 398. *col.* 2. *Conciliabuli* magiſtratus ſupremus ſuffragio populi creatus. *p.* 401. *col.* 1. Ejus Senatus. *Ib. col.* 2. in Conciliabulo an civium Rom. cenſus peractus. *p.* 454. *col.* 1.

Conciliare interdum eſt *emere*. *p.* 398. *col.* 1.

Condere pro recondere. *p.* 371. *n.* 99. Condere aevum, ſaecula. *Ib.*

Conditum aevum, eſt aetas praeterita, veterum aetas. *p.* 371. *n.* 99. Plinio eſt aetas quae Gallicum tumultum praeceſſit. *p.* 372. *n.* 100. *p.* 555. *col.* 1. An *Conditum* dicatur a luſtratione novae Romae. *p.* 372. *n.* 100. in quem annum incurrerit. *Ib.*

Confeſſi qui. *p.* 408. *col.* 1. Confeſſus ſe Senatorem aſſe non licere. *Ib.*

Conſcripti in Rep. Rom. cur cum *Patribus* conjugantur, & in quo differant. *p.* 403. *col.* 1. id diſcrimen non perpetuum. *Ib. n.* 30.

Conſcripti ſociorum qui. *p.* 397. *in adnot. col.* 1. cur cum Decurionibus in Tab. Heracl. conjungantur, & in quo differant. *p.* 403. *col.* 2. Quamdiu id diſcrimen durarit. *p.* 404. *col.* 1. an preſſius ita dicti *Curiales* in Praefecturis. *Ib. n.* 31.

Conſilinum oppidum M. Graeciae. *p.* 32.

Conſul profeſſiones frumentationis cauſa excipiebat. *p.* 307. *col.* 1.

Conſularis Minuciae. V. Minucia.

Conſulo cum duplici accuſat. *p.* 461. *col.* 2.

Continens cum tertio & ſexto caſu. *p.* 350. *n.* 63. *p.* 351. *n.* 65. *Continente* ſeu *Continenti* quid. *p.* 325. *n.* 22. *Continente habitare*. *p.* 327. *col.* 2. *p.* 352. *col.* 2. *Continentia* Vrbis Livio eſt *Oppidum*. *p.* 360. *col.* 2. A continentibus aedificiis Milliarium ambitus juriſdictionis numeratum. *p.* 330. *col.* 2. *p.* 332.

Conventus M. Graeciae. V. Graecorum Italienſium conventus.

Convivio publico accumberent an aſſiderent. *p.* 448. *col.* 1. & 2. Convivium publicum inire. *p.* 452. *col.* 1. In conviviis ulterior locus dignior. *p.* 503. *n.* 8.

Cooptare Decuriones. *p.* 401. *col.* 2. *p.* 405. *n.* 33. *Cooptatus* in omnia collegia ſupra numerum. *p.* 402. *n.* 28. *Copta* pro Coopto. *p.* 422. *col.* 2.

Copia ſeu Copiae colonia Rom. V. Sybaris.

Copiam bonam jurare. V. Jurare bonam copiam.

Copto pro Coopto. V. Cooptare.

Corpora politica a numero corporatorum nomen adſciſcebant. *p.* 158. *n.* 37. *p.* 172. *col.* 2. *Corpore* quaeſtum facere. *p.* 443. *col.* 1. *p.* 445. *n.* 1.

Κοθαρὸς Doriee pro Καθαρὸς. *p.* 210. *col.* 2. Κοθαρίζω pro καθαρίζω. *p.* 223. *col.* 2. Novum compoſitum ἀποκοθαρίζω. *Ib.*

Cotyla menſura Attica quae pars *Choenicis Modiique*. *p.* 175. *col.* 2. dimidium *ſextarii* minoris. *Ib.*

Coxa, *Cubitus* quid apud Scriptores Agrarios. *p.* 554. *col.* 1. & 2.

Craſſus (P.) civitate Rom. donat Heracleenſem legionem. *p.* 131. *ſeqq.*

Crathis fl. prope Sybarim. *p.* 33.

Creditores quando & quibus ambagibus in bona debitorum mitterentur. *p.* 434. *col.* 2. *p.* 435. *col.* 1.

Creta inſula a Palaeſtinis habitata *p.* 96. *n.* 51. cultoribus deſerta, praeter Eteocretas, frequentatur a Graecis. *Ib.*

Κρυπταγετὶς. V. Marnas.

Cretenſes primi Italiae habitatores. *p.* 535. *col.* 2. & *n.* 87. congeneres *Cerethais* Palaeſtinae. *Ib. n.* 88. quo duce Cretam inſulam occuparint. *Ib.* ubi Italiam adnavigarunt, *Iapyges* vocati. *p.* 95. *p.* 97. *col.* 1. *p.* 536. *col.* 1. & quare. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 1.

Cretenſium duplex expeditio in Sicaniam. *p.* 94. *p.* 96. *n.* 51. Ad necem Minois ulciſcendam univerſi praeter Eteocretas proficiſcuntur. *p.* 96. *n.* 51. V. *Eteocretes*. Ad bellum Trojanum profecti. *p.* 97. *col.* 1. condunt in Iapygia Hyriam. *p.* 94. *ſeq.* Tarentum occupant. *p.* 95. trucidatis maximam partem antiquis poſſeſſoribus, & quando. *Ib. n.* 50. mox aequo jure cum barbaris Tarentum incolunt. *p.* 95. ibique Laconas Parthenias recipiunt. *p.* 90. *p.* 96. & quando. *p.* 89. *p.* 96.

Crimiſa promontorium & oppidum M. Graeciae. *p.* 32. an olim dicta *Chone*. *Ib. n.* 44. an a *Camiſa* factum. *p.* 88. *n.* 34.

Κριθαὶ καθαραὶ δοκιμαι, quid. *p.* 210. *col.* 2. Cetera vide in *Hordeum*.

Κρόνος Saturni nomen unde factum. *p.* 82. *ſeq. p.* 88. *n.* 34.

Crotalus fl. in ſinu Scylacio. *p.* 31.

Croton a Scylace Lucaniae adſcribitur. *p.* 102. *col.* 2. *in adnot.* celebre emporium M. Graeciae. *p.* 31. ab Iapygibus primum habitata. *p.* 31. *n.* 40. nominis etymologia. *Ib. n.* 39. Vrbis magnificentia. *p.* 32. *n.* 42. Pythagoricae ſectae ſchola. *p.* 32. *p.* 54. *n.* 102. Crotonis epigraphe in nummis. *p.* 122. *n.* 10. Quando libertate exciderit. *p.* 51. *n.* 92. deducta colonia Rom. *Ib.* Quo ſenſu a nonnullis Siciliae tribuatur. *p.* 57. *col.* 2. Crotoniatis regio. *p.* 28.

Crotoniatae genere Achaei. *p.* 10. *n.* 3. *p.* 11. *n.* 6. *p.* 69. *n.* 71. Graeciae tranſmarinae opitulantur. *p.* 11. *n.* 6. an auctores ſceleris in Pythagoram. *p.* 10. *n.* 5. a Locrenſibus profligati. *p.* 30. Bruttiis immiſceri nolunt. *p.* 51. *n.* 92. Locros abeunt. *Ib.*

Cubitus. V. Coxa.

Cuma urbs in mari Tyrrheno an terminus M. Graeciae. *p.* 16. *ſeq.* *p.* 43. *n.* 73. a Chalcidenſibus condita. *p.* 76. *n.* 13. unde ὀνοματοθεσίαν acceperit. *Ib.* Italiotidum coloniarum antiquiſſima. *Ibid.* nummi. *p.* 553. *col.* 2.

Cupreſſus puſa. V. Brota.

Curator de Minucia, viarum. V. ſuis locis. *Curatores* locorum publi-

blicorum judicandorum. *p.* 301. *col.* 1.

Curatores in Municipiis ſunt *Aediles*. *p.* 486. *n.VII.*

Curatores quinam olim acceperint. *p.* 307. *col.* 1. ex lege XII. Tab. *Prodigis* & *Furioſis* dati. *Ib.* poſtea lege Plaetoria *minoribus*, *cauſâ cognitâ*. *Ib. col.* 2. demum ſub Marco Imp. *omnes minores* cauſis non redditis accipiebant. *Ib.* & *p.* 428. *n.* 77.

Curetes in Creta. *p.* 535. *n.* 88.

Curiae Graecorum. V. Oba.

Curiae ſociorum populorum qua ratione poſt legem Plotiam conſtitutae expletaeve. *p.* 402. *n.* 29. Curiarum membra quibus nominibus vocata. *p.* 404. *n.* 31. Curiae album quo ordine conſcriptum. *p.* 406. *n.* 38. a quo conditum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* primum *Patroni*, tum *Quinquennalicii*, mox *Adlecti inter Quinquenn. Duumviralicii*, *Aedilicii*, *Quaeſtoricii*, *Pedanei*, *Praetextati* recenſentur qui. *Ib. col.* 1. & 2. & *p.* 555. *col.* 1. Curiae debiti qui. *p.* 407. *in Adnot.* 38. Curiam declinabant. *p.* 408. *n.* 42.

Currere vox menſoria. *p.* 337. *n.*(*)

Currus cum voce *plauſtri* alternat. *p.* 360. *col.* 2. *in Adnot.* 79. *p.* 366. *col.* 2. *p.* 371. *n.* 97. Currus Triumphalis. V. ſuo loco. *Curru* magiſtratus olim vehebantur in Curiam. *p.* 371. *col.* 1. quod poſtea vetitum. *p.* 373. *col.* 1. Ejus uſus uni L. Metello permiſſus & quare. *Ibid.* & *p.* 371. *col.* 1.

Curſorii termini. V. Terminus.

Curules Magiſtratus cur ita dicti. *p.* 371. *col.* 1. Cetera vide in *Currus*.

Curulis ſellae forma eadem ac Biſellii. *p.* 431. *n.* I.

Cydones an iidem ac *Eteocretes*. *p.* 96. *n.* 51. Quo ſenſu ἀντίχθονες Cretae a Strabone dicantur. *p.* 97. *col.* 1. Ad Trojanum bellum proficiſcuntur. *Ib.*

Cyliſtarnos fl. *p.* 33.

Cylon Pythagorae ac diſcipulis cur molitus exitium. *p.* 10. *n.* 5.

Κῶν Saturni nomen. V. Saturnus.

Cyrnus. V. Velia.

D

D Et R litterae figura & pronuntiatione fere pares. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 2.

Daedalus cum Enevalio Junonem ſauciante in vaſe fictili exhibitus. *p.* 137. *n.* II.

Daſummus Lupiae conditor, & auctor *Daſumiae* gentis Rom. *p.* *p.* 526. *col.* 1. & *n.* 68.

Daunia regio Japygiae extrema. *p.* 537. *col.* 2. ſub Apuliae nomine contenta. *p.* 538. *n.* 98. ab ea tamen diſcreta. *p.* 544. *n.* 114. *Dauniae* vox Orientalis *judicium* ſignans. *p.* 545. commune gentis dicaſterium. *Ibid.* Hinc Graecis eſt Diomedis *Dynaſtia*. *p.* 546. *col.* 1. & *n.* 115.

Dazimus Ephorus Heracleenſis an ἄτυμος. *p.* 257. *ſeq.*

De particulae in compoſitione cujus vis. *p.* 408. *n.* 40.

Debitorum bona quando proſcripta. *p.* 435. *col.* 1. Infames habiti. *Ib. n.* 94. Cetera vide in *Bona*.

Decem-virales leges. V. Leges X-vir.

Δικάσσται pro δικάσται. *p.* 211. *col.* 1.

Decumanus maximus. V. Limes.

Decumas Herculi publicare quid. *p.* 452. *n.* 128.

Decuriae Scribarum. V. Scribae. *Decuriam emere* quid. *p.* 388. *n.* 4. Decuriam quaeſtoriam comparare. *Ibid. n.* 5.

Decuriones quo differant a *Conſcriptis*. *p.* 403. *col.* 2. an proprie de coloniis uſurpentur, ſicuti Senatores de Municipiis, Conſcripti de Praefecturis. *p.* 404. *n.* 31. Decurionum numerus. *p.* 555. *col.* 1. cenſus. *p.* 419. *n.* 63. aetas legitima. *p.* 412. *n.* 48. *ſeq.* *p.* 421. aetas legitima aevo ſequiore. *p.* 422. *n.* 66. Ex geſto magiſtratu citius ad Curiam promovebantur. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 449. *col.* 2. Qui Decuriones non erant, aevo ſequiore magiſtratus capere non poterant, & quare. *p.* 449. *col.* 2. Decurionum *Album* quo ordine conſcriptum, quotve membris conſtaret. *p.* 406. *n.* 38. *Praerogativae*, *p.* 449. *col.* 2. *Sedilia* a populo diſcreta in ſpectaculis & in conviviis. *p.* 450. *n.* 125. *p.* 452. *col.* 2. *Sportulae*. *p.* 453. *col.* 1. & 2. *in Adnot.*

Decuriones dicti *Centumviri*. *p.* 450. *n.* 127. *p.* 451. *col.* 2. *in Adnot.* *p.* 555. *col.* 1. creari non poterant niſi in demortui damnative locum. *p.* 402. *col.* 1. *p.* 406. vel ejus qui confitebatur ſenatorem ſe eſſe non licere. *p.* 407. *col.* 1. Decuriones ſuper legitimum numerum. *p.* 402. *n.* 28. Decuriones Conſcriptos legere ſublegere cooptare, recitandos curare. *p.* 401. *col.* 2. In Decurionum ordine ſententiam dicere. *p.* 419. *n.* 65. Ire in Decuriones Conſcriptos. *p.* 446 *col.* 1.

Decuriones creari nequeunt notati infamia. *p.* 424. *ſeqq.* quique Libitinam, Praeconium, Diſſignationem facerent, at poterant, qui feciſſent. *p.* 416. *p.* 418. Item non poterant, qui furti condemnati vel pacti ſunt. *p.* 425. *col.* 1. condemnati judicio *Fiduciae*. *Ibid.* *col.* 2. *Tutelae*. *p.* 426. *col.* 1. *Mandati*. *Ib. col.* 2. *Injuriarum* deve *Dolo malo*. *p.* 427. *col.* 2. damnati lege Plaetoria. *Ib. col.* 2. auctorati cauſa depugnandi. *p.* 429. *col.* 2. qui in jure abjuraverint. *p.* 430. *col.* 2. qui bonam copiam juraverint. *p.* 431. *col.* 1. qui ſponſoribus creditoribuſve ſoldum ſolvere non poſſe renuntiaverint. *p.* 433. *col.* 1. aut cum eis pacti ſunt. *p.* 434. *col.* 1. quorum bona ex Edicto Praetoris poſſeſſa proſcriptave ſunt. *Ib. col.* 2. Damnati judicio publico Romae vel in Municipio. *p.* 436. *col.* 2. *p.* 437. *col.* 1. Calumniatores Praevaricatoreſve. *p.* 437. *col.* 2. Quibus ordo militaris ademptus eſt. *p.* 438. *col.* 2. Ignominiae cauſa dimiſſi ab exercitu. *p.* 440. *col.* 2. Qui caput civis Romani retulerint. *p.* 441. *col.* 2. Qui fecerint *quaeſtum corpore*. *p.* 443. *col.* 1. *Laniſtaturam*. *Ib. col.* 2. *Artem ludicram*. *p.* 444. *col.* 1. *Lenocinium*. *Ib. col.* 2. Horum ratio in Comitiis haberi non poterat. *p.* 447. *col.* 1. Decurionibus contra leges creatis multa irrogata. *p.* 420. *col.* 1. *p.* 421. *p.* 443.

Dedecus quid apud Ciceronem. *p.* 416. *n.* 71.

Dedet antique pro *Dedit*. *p.* 308. *col.* 1.

Degrumari. V. Groma.

Δύων an dialecto M. Graeciae ſit *duplum*. *p.* 182. *in n.* 15.

Delatores cauſa praemii pecuniaeve infames. *p.* 441. *n.* 113.

Δηλίω & Δολίω an ſynonyma. *p.* 183. *n.* 18.

Δήλομαι Dorice pro Βούλομαι. *p.* 233. *n.* 41.

Delphicum oraculum de Colonia Satyrion & Tarentem deducenda. *p.* 81. *n.* 42. *p.* 82. *n.* 43. *p.* 93. *n.* 46. de Aethra uxore Phalanthi. *p.* 91. *n.* 43.

Delphinus in nummis Tarentinorum vehens Tarantem. *p.* 99. *p.* 113. *num.* IV. *p.* 216. *col.* 2.

Demortuus & *Mortuus* quo differant. *p.* 408. *n.* 40. In *demortui* locum. *Ib. n.* 39.

Δᾶμος nomen viri. *p.* 139. *n.* VI.

Demus vetuſtus Homeri Scholiaſtes. *p.* 200. *n.* 43.

Denarius numerus ad plura uſurpatus. *p.* 340. in legatis mittendis potiſſimum. *p.* 460. *col.* 2. & *n.* 136.

Denunciare an *Denuntiare* rectius. *p.* 341. *col.* 1. *p.* 443. *col.* 2.

Depugnare verbum ad gladiatores & ad beſtias relatum. *p.* 429. *n.* 79. Depugnare beſtias vel cum beſtiis. *Ib.* Infames habiti qui depugnaſſent pretio vel locatione. *p.* 430. *col.* 1. non item qui virtutis oſtendendae cauſa. *p.* 430. *n.* 82. aut *gratis*. *Ib. n.* 83.

Deſignare quid. *p.* 417. *n.* II. Deſignator. V. Diſſignator.

Δεύτερος ordine retrogrado acceptum. *p.* 538. *n.* 100.

Διακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro διακόσιοι. Vide in Lex. Heracl.

Δια-

Digitized by Google

Διανομὴ quid apud Appianum. p. 317. col. 1. in Adnot.

Διασκέπτειν. V. Σκέπτειν.

Διατολὴ πλαγία. p. 272. col. 2. an ſit hortus. p. 273. n. 18. an area. Ib. n. 19. Heſychio eſt diſtinctio. p. 274. col. 1. διατολὴ πρώτη, δευτέρα. Ib. διατολὴ ποτιπλαγιοῦσα. p. 275. col. 1.

Διάταγμα Edictum, Formula. p. 459. n. 134.

Διατάμνω. p. 275. col. 1.

Δίκαι τριακοστίαι. V. Δικάζεσθαι.

Δικάζεσθαι δίκην, quid. p. 171. col. 2. δικάζεσθαι δίκας τριακοσταίας quid. p. 172. col. 1. an litigantibus ſpatium menſtruum praeſtituere. Ib. §. 1. an ſit triginta virale judicium intendere. Ibid. Neutrum admittitur. Ib. §. 2. & p. 173. col. 1. Nihil aliud eſt quam multas trigeſimanas irrogare. p. 173. §. 3. ſeu uſuras per anatociſmum ex uſuris in ſortem redactis irrogare. Ib. col. 2. p. 265. col. 2. p. 312. col. 1.

Dicet, Dixet antiquitus pro dicit, dixit. p. 308. col. 1. p. 374. col. 2.

Diei major ſeu melior pars olim novem horis conſtitit. p. 310. col. 2. poſtea ſeptem. Ib. Vnde ea immutatio orta. p. 310. n. 4. in horam curandorum corporum incidebat. Ib. Diei partium nomenclationes. p. 427. n. 73.

Dies juſti qui. p. 249. col. 1. p. 298. col. 1. Dies quinque praeſtituti Cenſori Rom. ad accipiendum cenſum a legatis municipalibus. p. 462. col. 1. item Senatui ad jurandum in Plebis ſcita. Ib. & Aedilibus ad jurandum in leges. p. 339. col. 1. Dies decem praeſcripti ad locationes viarum. p. 340. Triginta ad vendenda bona. p. 435. col. 1. Sexaginta Cenſui agendo. p. 455. col. 1.

Digamma Aeolicum unde fluxerit. p. 129. ejus poteſtas. V. Vau. Digamma pro V conſono uſurpatum ſub Claudio. p. 129.

Dignitates honorariae. p. 402. n. 28.

Diis panes immolati. V. Κάλδιχοι, & in Panes.

Διώκειμαι. V. Ἐνδεδίωκομαι.

Diomedes an primos Argyrippam condiderit. p. 35. ejus opera. p. 36. n. 57. p. 37. p. 530. col. 1. & 2. Diomedis Campus, Dynaſtia. V. Campus, & Daunia.

Dionyſius Syracuſanus Graecos Italienſes oppugnat. p. 10. n. 4. p. 13.

Διῶρυξ eſt caeca vel aperta foſſa. p. 198. col. 1. ejusdem caſus obliqui γ an χ aſſumant. Ib. Item eſt πορθμὸς, trajectus. Ib. & aquae ductus ſeu incile vel incilis foſſa. p. 198. col. 2. interdum eſt Emiſſarium. Ib. n. 40.

Δίορθε ἐγμορικός. p. 451. n. I.

Διπλῆι Dorice pro διπλῆ duplo. p. 212. col. 2. διπλῆ ἀποτεισεῖ. Ib.

Diſſignare & diſignare utrumque rectum. p. 416. n. I. quid notet. p. 417. col. 1. in Adnot.

Diſſignator. Nominis orthographia. p. 416. n. 57. cum duplici & ſimplici ſibilo. p. 416. n. I. Diſſignatoris in pompa funebri miniſterium. Ib. n. 57. col. 1. & 2. An ars ludicra fuerit. Ib. Cum libitinariis conjungitur. p. 417. n. 58. Ejus lictores Atri. p. 416. n. 57. p. 418. n. 60. Quando honeſtius officium evaſerit & non niſi a Principe impetratum. p. 416. col. 2. in Adnot. p. 417. col. 1. Hac altera acceptione idem qui Βραβευτὴς in certaminibus. Ib. & ſcaenarum operumve publicorum architectus. Ib. Hinc poſtea Deſignator vocari coeptus. p. 417. col. 2. Diſſignatores ab honoribus municipalibus arcentur. p. 416. p. 421. & quamdiu. p. 419. col. 1.

Doli mali judicium quo ſenſu C. Aquillius primus protuliſſe dicatur. p. 427. col. 1. & 2.

Dora oppidum maritimum Phoenices. p. 499. col. 2. a Doro Neptuni filio condita. p. 514. & n. 38. inde Dores Graeci proſeminati. Ib. eius gentile nomen. Ib.

Dorenſes Paeſti conditores ex Dora Phoenices profecti. p. 499. col. 2. p. 500. col. 1. p. 513. col. 2. p. 514. ſeq.

Dores vocali A mire delectantur. p. 92. n. 45. p. 118. n. 4. aſpiratas litteras in tenues mutant. p. 215. col. 1. p. 219. col. 2. p. 220. col. 1.

Dorica dialectus omnium antiquiſſima. p. 118. n. 2. a Pythagora commendata. Ib. cur dicta ὑπόροχος. p. 118. n. 4. & ἀσαφής. p. 119. n. 5. duplex fuit Nova & Vetus. p. 118. utra uſus Theocritus. p. 119. Vetere dialecto Orpheus. p. 118. n. 2. Tabulae Heracleenſes. p. 119. & commentaria Pythagorica utuntur. p. 119 n. 5. Novae quis auctor. p. 119. in Sicilia citius nova uſurpari coepta. p. 119. ſeq. ſerius in Magna Graecia. p. 120. Dorica dialectus eadem ac Aeolica. p. 129.

Doris Regio Graeciae a Dorenſibus Phoenices condita. p. 499. col. 2. p. 514. n. 38.

Dorus Neptuni filius. p. 514. col. 1. Dorae urbi Phoenices nomen impoſuit. Ib. n. 38. eius effigies in nummis Paeſti. Ib. n. 39.

Drachma obolis ſex conſtans. p. 217. col. 1. quot nummos contineat. Ib. & p. 219. col. 2. in Adn.

Druſus. Vide M. Livius.

Δρυμὸς proprie quercetum notat. p. 232. §. 1. Latinis eſt Sylva condenſa. p. 233. §. 4. quo differat a σκίρου. p. 232. §. 3.

Duum-viralicii h. e. duum-viratu functi, in Albo Decurionum ſcripti. p. 407. col. 1. in Adnot.

Duum-viri juri dicundo magiſtratus ſupremus in coloniis. p. 401. n. 26. annuus erat. p. 405. n. 35. ſuffragio municipum creatus. p. 401. col. 1.

Duum-viri viis extra urbem Romam purgandis. p. 298. ſeq. ſublati ab Auguſto. p. 297. col. 1. p. 395. col. 1. horum munus. p. 349. col. 2. olim curam locorum publicorum gerebant. p. 375. col. 2.

Δύναμαι unde factum. p. 546. n. 115.

Δύω. V. Δύον.

E

E Dorice mutatum in A. Vide A. & in O. p. 159. ad B. verſ. 13. E finale in particulis Dores in A vertere ſolent. p. 157. ad B. verſ. 17.

H olim apud Atticos non littera ſed ſpiritus. p. 122. p. 127. ejus uſus apud Graecos & apud Latinos. p. 126. n. 12. Τῶ H pars laeva ſpiritum aſperum, dextra lenem notat. p. 127. Harum notarum uſus in marmoribus. Ib. n. 13. Quando in Mſs. uſurpari coeperint. p. 127. n. 14. In Tabb. Heracl. non ſuperne ſcribuntur ſed adſcribuntur. p. 127. Cetera V. in Spiritus aſper.

H Dorice pro ει utrum. p. 220. col. 1. hujus mutationis ſimilia exempla reperies. p. 146. col. 2. p. 183. ad N. verſ. 8. p. 161. ad B. verſ. 39. p. 224. col. 2.

H ab Aeolibus in Αι, & inde a Latinis in Ae verſum. p. 377. n. 106.

Ἦ particula, quâ prius dicta corriguntur. p. 508. n. 20. item particula declarativa. p. 216. col. 1. ἦ geminatum idem ac Cum Tum. p. 193. col. 1.

Ἑβδεμήκοντα pro ἑβδομήκοντα. V. Lex. Heracl.

Ἑκάτερος qua notione in Tab. Heracl. accipiatur. p. 195. n. 35.

Ἑκατόμπεδον ex Heſychio eſt Theatrum. p. 270. n. 13. Ἑκατόμπεδος ὁ, vel τὸ Ἑκατόμπεδον Templum Minervae. Ibid. ὁ ἑκατόμπεδος in Tab. Heracl. eſt viae nomen. p. 156. n. 32. p. 271. col. 1. an quod centum pedes pateret. p. 271. n. 15. πορὰ ἑκατόμπεδος. Ib.

Ἐκδικάζεσθαι δίκας τριακοσταίας. V. Δικάζεσθαι.

Ἔχω. Ἀνέχω, ποτέχω. V. ſuis locis.

Ἐκπίπτω. V. Πίπτω.

Ἕκτον ſextarium menſurae genus quot Choenices capiat. p. 175. col. 1. §. 2. Modio par. Ib. col. 2. ἡμίεκτον. Ib.

Edere verbum juris. p. 462. col. 1.

Edictum Cenſoris. V. Cenſorium. Edictum de coercendis Rhetoribus Latinis exponitur. p. 459. n. 135. Edictum Praetoris de his

qui

Digitized by Google

qui notantur infamia illuſtratur. *p.* 424. *ſeqq.* Idem ſuppletur. *p.* 438. *col.* 2. Æris hujus leges in Edicto ad Principatus modulum reſinguntur. *p.*441.*n.* 110.
Edictum *de infamibus* ex ære noſtro deductum. *p.*445.*col.* 2.
Efflaxio vox barbara adhuc Leaicis incubans. *p.*484. *n. I.*
Εγ in compoſitione pro *ix*. *p.*236. *col.* 2.
Ε'γδικάζω pro ἐκδικάζω. *p.*221.*col.*1.
Ε'γγαιον ποτικλαιγον. V. Cluſaris.
Ε'γγυος *ſponſor* unde factum. *p.* 248. *col.* 2.
Εγκεκλῃδιωντι ὑπὸ πολέμω in Tab. Heracl. quid. *p.* 236. *col.* 2. An de *bello captis* intelligendum. *Ib.* an de *propter bella ad egeſtatem redactis*. *p.* 237. *col.* 1. an de *belli tempore inter Velites cenſitis*. *Ib.* & *n.* 45.
EI pro AI. *p.* 208. *col.* 1. pro I. *p.* 155. ad B. verſ. 13. *p.* 201. *n.* 46.
Ει verſum in H. *p.*220. *col.*1.*p.*146. *col.* 2. *p.* 183. *p.* 161. *p.*224. *col.* 2. Ει pro ἐντί. V. Εἰμι.
Ει pro T. *p.*181. *n.* 15. *col.*2. & pro Υι. *p.* 157. *n.* 36.
Ei pro ſimplici (*i*). *p.* 387. *col.* 2. pro *ii*. Vide in *Is*.
Εικατι. V. Viginti.
Εικω pro εἰκὸς νομίζω. *p.* 154. *n.*21.
Ειλεοι Syracuſis vocata vitis Byblina. *p.* 201. *col.* 1. an idem ac Ι'λεοι *mitis*. *Ib.* *col.* 2. quara ſic dicta. *Ib.* & *p.* 202. *col.* 2.
Εἵλωτες ſervi apud Spartanos cur ita dicti. *p.* 89. *n.* 35. *p.*236.*n.*44.
Ε'ιμι *ſum*. Ε'ισονται nova temporis forma. *p.* 227. *col.*2. *p.* 554. *col.* 2. Ε'ιονι pro Ο'ντι, & ἔντασσι pro ἐοντι. V. Lex. Heracl. Εἶ pro ἐντί. *p.* 242. *col.* 2. ἦμεν pro ἐιναι. *p.*191. *col.* 1.
Εἶτα particula ordine retrogrado accepta pro πρότερον. *p.* 60. *col.* 2. *p.* 539. *n.* 100.
Ejurare bonam copiam quid. *p.*431. *col.* 1. *p.* 433. *col.* 1. de ea formula locus Ciceronis expenditur. *Ibid.*
Ε'λέα. V. Velia.
Eleatica ſecta cur ſic vocata. *p.*59. *col.* 2.
Eleuſinia ad ſacra matronae plauſtro vehebantur. *p.* 356. *col.* 1. *p.* 365. *col.* 2.
Η'μεν Dorice pro ἐιναι & ἐιμιν. *p.* 192. *col.* 1.
Η'μιεκτον. V. Ε'κτον.
Η'μίγυον. V. Lex. Heracl.
Ημιόδιον *ſemita*. *p.* 485. *col.* 1. & ἡμιόδιος *qui ſemitis praeeſt*. *Ibid.* *n. III.* ἡμιόδιοι τοῖχοι *ſemitales muri*, ſeu ipſae ſemitae. *Ib.* hujus ſignificationis ratio. *p.*486. *col.* 1.
Η'μίσχοινον. V. Σχοῖνος.
Ε'μμιν pro ἐν μιν. *p.* 162. ad B. verſ. 41.
Ε'μμίσσω pro ἐν μέσῳ. V. Lex. Heracl.
Emphyteuſeos vetuſtiſſimum exemplum. *p.* 207. *col.* 1. *p.*269. *col.* 2. *p.* 270. *col.* 1.
Emporiis duplex populus. *p.*555. *col.*1.
Ε'μπόριον ſeu ἐμπορεῖον primario ſignificatu eſt *portus*. *p.* 36. *n.* 59. *Emporium* navale Medamae. *p.* 36. *n.* 59. *p.* 42. *n.* 69.
Ε'μπορος *vector*. *p.*37. *in* *n.*59. item *mercator*. *Ib.*
Ε'μπράδω neutro ſignificatu. *p.*9. *n.*1.
Ε'μπροσθα Dorice pro ἔμπροσθεν. *p.* 184. *col.* 1.
Ε'νδεδωκότα vox in Tab. Heracl. unde facta, quidve notet. *p.*215. *col.* 1.
Ε'νδέκνυσθαι quid notet. *p.*484. *col.* 2.
Ε'νενήκοντα pro ἐννενήκοντα. *p.*161. ad B. verſ. 36.
Enevalius. V. Enyalius.
Η'νιοχηρᾶται apud Laconas qui. *p.* 163. *n.* 48.
Ennius Rudiis oppido M. Graeciae natus. *p.* 34. *n.* 49.
Εἴρυθμος vox falſo ſuſpecta H. Stephano. *p.* 157. *n.* 36.
Εντι, Εντασσι pro ἐντι, ἐωσι. V. Lex. Heracl. & *p.* 119. *n.* 6.
Enyalius cognomen Martis, Bacchi, Herculis, Quirini. *p.* 137. *n. II.* & *III.* quid notet. *Ib.* *n. II.* Etymon. *Ibid.* An idem ac *Enevalius*. *Ib.* Enevalius Junonem ſaucians in vaſe fictili. *Ib.*
Ε'πελάσθω in Tab. Heracl. quid. *p.* 220. *n.* 17. unde factum. *p.* 221. *col.* 1.
Ε'φέργω. V. Ε'ργω.
Ε'φαβοι Cyrenis dicebantur τριακάτιοι. *p.* 158. *n.* 57.
Ephorus ſcriptor Graecus quo tempore floruerit. *p.* 90. ejus fidei. *Ibid.*
Ephorus magiſtratus Tarenti ad Spartanorum exemplar. *p.*97. *n.* 52. Ephorus Heracleae annos ſignabat. *p.* 133. *n.* 22. *p.* 145. *n.*6. *p.* 204. *p.* 205. *col.* 2.
Ε'πικαταβάντι futur. Doricum pro ἐπικαταβῶσι. *p.* 224. *col.* 1.
Epicharmus & Sophron Doricae dialecti novae auctores. *p.* 219. *ſeq.*
Epicnemidii. V. Locri Epicn.
Epidaurii qua lege oleas ab Athenienſibus impetraverint. *p.* 73. *n.* 10. *p.* 259. *n.* 4.
Ε'πίνειον eſt *navale*, *portus*, & *emporium*. *p.* 37. *n.* 59. *p.* 181. *n.* 80.
Epipedonicus. V. Termini.
Ε'πισκευάζω quid. *p.*485. *n. V.*
Ε'πίσημα Familiarum. V. Inſignia.
Epiſtylium an Bacchi ſymbolum. *p.* 148. *col.* 1. Haec vox appoſita nominibus propriis in Tab. Heracl. quid notet. *p.* 148. *n.* 12. quid proprie ſignificet. *p.* 153. *n.* 18. an pro *capitulo* columnae accipi poſſit. *Ib.*
Ε'πιζήμια τά, *mulctae*. *p.* 221. *col.* 1.
Ε'πιζημίωμα quid. *p.* 239. *col.* 2.
Ε'πιζεφύριοι. V. Locri Ε'πιζεφ.
Ε'ποικίω tantumdem ac ἐποικίζω. *p.* 109. *n.* 74. V. Οἰκίω.
Ε'ποίκιον *villa* ſeu *caſa*. *p.*232. *n.*40.
Ε'πτακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro ἑπτακόσιοι. V. Lex. Heracl.
Epulare ſacrificium ludorum cauſa. *p.* 452. *col.* 2.
Epulonum munus & officium. *p.* 452. *col.* 1.
Epulum Herculis. *p.* 452. *n.* 128. Jovis. *Ib.*
Equi *Koppatiae*, & *Samphorae*. Vide ſuis locis. Equos ſederi quando & ubi vetitum. *p.* 362. *n.* 88.
Η'ρακλία ὁδὸς pro Η'ρακλεία. *p.*266. *col.* 2.
Η'ράκλειοι olim gentile nomen Heracleae M. Graeciae. *p.* 112. *n.* 82. Cetera vide in *Heraclea*.
Η'ρακλεῶται olim gentile nomen Heracleae Ponticae. *p.*112. *n.*82. *col.* 1. commune poſtea cum Heraclea M. Graeciae. *Ib.* *n. I.*
Ε'ργάζεσθαι interdum eſt *quaeſtum corpore facere*. *p.* 445. *n. I.* & ἐργαστήριον *proſtibulum*. *Ib.*
Ε'ργω *arceo*. Ejus compoſita in Tab. Heracl. aſperantur, ut ἀφέργω, ἐφέργω, συνέργω. *p.* 223. *col.* 2.
Ε'ργολαβία. V. Vltro tributa.
Ηρωΐδεια vox unde facta. *p.*156. *n.* 31. an *Heroidum monumenta*. *Ib.* Ηρωΐδεια in Tab. Heracl. ſunt *poſſeſſiones* cujuſdam nomine *Heroidae*. *p.* 247. *col.* 1. & 2.
Ε'ρίγυια. *p.* 157. ad B. verſ. 18. an vox compoſita. *p.* 157. *n.* 36. quam vim habeat. *Ib.* ἐρρηγυῖα γῦ. *Ibid.*
Ηι Dorice pro ἔτει *annus*. *p.* 224. *col.* 2.
Ε'σσονται. V. Ε'ιμι.
Eteocretes ſunt primi Cretae coloni. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 1. cur ita dicti. *Ib.* αὐτόχθονες ſunt Euſtathio. *Ib.* horum urbes Polichnium & Praeſus. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 2. an ejuſdem generis ac Crerenſes Tarentini. *Ib.* itemq. Iapyges. *p.* 97. *col.* 1. ad bellum Trojanum profecti. *Ib.*
Ε'τος. V. Vetus.
Etruſci. V. Tyrrheni.
Eum pro *Eorum*. *p.* 327. *n.* 58. *p.* 350. *col.* 1.
Evocati milites unde dicti. *p.*414. *n.* 52.
Eurotas. V. Galeſus.
Eurytus Pythagoricus Metaponti docuit. *p.* 116. *n.* 86.
Euaenus Heracleotes Pythagoricus Apollonii Tyanei praeceptor. *p.* 116. *n.* 87.
Ε'ξακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro ἑξακόσιοι. V. Lex. Heracl.
Exauctoratio militum. *p.*441. *n.*111.
Ε'ξοκλῃδίζω ſeu ἐξεκλῃδιάω. V. Εγκεκλῃδιωντι.
Ε'ξεποίων pro ἐξεποίουν. *p.*263. *col.*1. paſſiva notione. *Ib.*

Exſules in colonias deducti. *p.* 75. *n.* 11. *col.* 2.

Εὐθυωρία. Ejus orthographia. *p.* 188. *col.* 1. an ſit *recta progreſſio*. *Ib. col.* 2. non aliud quam *rigor* ſeu rectus ocularium radiorum ductus. *p.* 189. *col.* 1. ejus vocis variae notiones ex H. Stephano. *p.* 188. *n.* 26. & ex Suida. *p.* 189. *n.* 30. Vox compoſita ex εὐθὺ & ὁρίω. *p.* 188. *col.* 2. an potius ex ὁρίω pro ὁράω *video*. *Ib. n.* 27. An ſit ipſa machina, cui *Grema* nomen. *p.* 189. *col.* 1.

Εὐθυωρέω unde compoſitum. *p.* 188. *col.* 2. quid proprie ſignificet. *p.* 189. *p.* 29.

Εὐθυωρεῖν. Ejus mala Suidae originatio. *p.* 189. *n.* 30. quid notet. *Ibid.*

F

FAbricius (C.) Conſul cum Heraclienſibus ſingulare foedus percuſſit. *p.* 131. *ſeqq. p.* 415. *n.* 55.

Facta pecunia. V. Tabulae pecuniae factae.

Familiarum inſignia. V. Inſignia.

Faſſi & *Confeſſi* qui. *p.* 408. *col.* 1.

Feminae in menſis olim ſedebant. *p.* 448. *n.* 124. quando accumbere coeperint. *Ib.* Cetera vide in *Matronae*.

Ferre caput quid. *p.* 442. *n.* 115.

Feſti dies Tarentinorum plures quam faſti. *p.* 51. *n.* 92.

Φεύγω. V. Fugio.

Fidejuſſores infitiantes. *p.* 240. *col.* 1. *Fidejuſſor* Graecis πρόγγυος, & *fidejubere* προγγυᾶσθαι. V. ſuis locis.

Fiducia quid. *p.* 425. *col.* 1. pro *pignore* ſumitur. *Ib. col.* 2. Fiduciae formula. *Ib.* Fiduciae judicio damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1.

Figlina vaſa. V. Vaſa.

Flamines interdiu per urbem plauſtris vehi poterant cauſa ſacrorum publicorum. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 355. *col.* 2. *p.* 367. *col.* 1.

Flaminia *porta*, & *via*. V. ſuis locis.

Flavius (Cn.) ex ſcriba factus Aedilis. *p.* 387. *n.* 3.

Fluo & *Funde* verba picei artificii peculiaria. *p.* 546. *n.* 116.

Foederata Civitas, ſeu *Socia* idem ac Municipium. *p.* 114. *n.* 84. *num. I.*

Foedus quot generum fuerit. *p.* 114. *n.* 84. *num. I. Aequum* cum aequo jure, *Iniquum* cum non pari gradu uterque populus foederatus conveniebat. *Ib. Foedus* Graecis eſt ἰσόσπονδον ſeu ὑπόσπονδον. *Ib.* Interdum ſub *Municipii* nomine continetur. *Ibid.* *Foedus ſingulare* quid. *p.* 131. *p.* 132. *n.* 21.

Forma. V. Campus.

Formula quae in Gloſſis τύπος redditur. *p.* 458. *col.* 2. *Formula* Cenſus. *Ib.* ad arbitrium Cenſoris propoſita. *p.* 459. *n.* 133. graece διάταγμα. *Ibid. n.* 134. idem ac Cenſorium edictum. *Ib. n.* 135.

Formulae. In Actionibus, & judiciis. *Ejus pecuniae qui volet petitio eſto*. *p.* 293. *col.* 2. *p.* 294. *n.* 6. *Tantae pecuniae addribuito*. *p.* 345. *col.* 1. *Jurare* & *ejurare bonam copiam*. *p.* 431. *ſeq.*

In re Cenſuali: *Ex animi tui ſententia*. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1. *p.* 459. *n.* 135.

In Certaminibus. *Pulli pugnant*. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.

In Comitiis: *Creatus eſt*, *renuntiato*. *p.* 447. *col.* 1.

In Edictis quae publice proponebantur: *Unde* aut *Ubi de plano recte legi poſſit*. *p.* 305. *n.* 14. *p.* 311. *n.* 5.

In Fiducia: *Ut inter bonos bene agier oportet & ſine fraudatione*. *p.* 426. *col.* 1.

In Legum exceptionibus: *Eorum* vel *Ejus hac lege nihil rogatur*. *p.* 350. *col.* 1.

In Locationibus & Venditionibus: *Addicere ſeſtertio nummo*. *p.* 417. *n.* 59.

In re Militari: *Ignominiae cauſa ordinem adimere*, vel *Virtutis cauſa aſſignare*. *p.* 439. *col.* 2. & *n.* 108. *Ignominiae cauſa removere*. *p.* 440. *n.* 109. *Quantum poteſt abeſſe*. *p.* 441. *col.* 2.

In Plebis ſcitis: *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus eſt, Conſules, Praetores, Tribuni Pl.* &c. *p.* 308. *col.* 2.

In Senatu, Senatuſque Conſultis: *Senatores, quibuſque in Senatu ſententiam dicere licet*. *p.* 419. *n.* 65. *Qui patres quique conſcripti*. *p.* 403. *col.* 1. *Divide*. *p.* 480. *col.* 2. *Cum eas res conſuleretur*. *p.* 461. *col.* 2. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita cenſuerunt*. *p.* 397. *col.* 1. in *Adnot. Scribendo adfuerunt*. *Ibid. Locus datus decreto Decurionum*. *Ib. col.* 2.

Forum quid. *p.* 114. *n.* 84. *num. I.* Forum quando primum cum Municipio, Colonia, Praefectura, Conciliabulo numerari coeperit. *p.* 390. *col.* 1. Saepius cum Conciliabulo recenſetur. *p.* 398. *col.* 1. quid notet. *Ib.* Fora plerumque in Civitates evaſerunt. *Ib. n.* 23. *Fori* magiſtratus ſupremus ſuffragio populi creatus. *p.* 401. *col.* 1. & 2. An cenſus civium ibi actus. *p.* 454. *col.* 1.

Frons Italiae. V. Italiae frons.

Frui de vectigalibus dictum. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 379. *col.* 2.

Frumentaria Minucia. V. Minucia.

Frumentariae leges C. Sempronii Gracchi. *p.* 314. *col.* 1. M. Octavii. *Ib. col.* 2. Spurii Borii. *p.* 315. *col.* 1. M. Livii Druſi. *Ib.* Terentia & Clodia. *Ib. col.* 2.

Frumentariae teſſerae. V. Frumentum.

Frumentarii qui. *p.* 320. *n.* 21.

Frumentatio. De Frumenti menſtrui largitione primus C. Sempronius Gracchus legem rogavit. *p.* 292. *col.* 1. ea diſtributio *ſemiſſe & triente* facta. *p.* 293. *col.* 1. *p.* 314. *col.* 1. Moderatior inducta a M. Octavio. *Ibid.* qua in re ea moderatio fuerit, quive a frumento accipiendo excluſi. *p.* 293. *n.* 3. Profeſſio populi eam ob rem acta. *p.* 292. *col.* 2. Quae quiſque profiteretur. *Ib.* & *p.* 293. *col.* 1. quive profiterentur, & apud quos magiſtratus. *p.* 306. *ſeq.* Multa in eum irrogata, qui frumentum excluſo dediſſet. *p.* 293. *col.* 2. Frumentationis lex antiqua producitur & illuſtratur. *a p.* 303. *ad p.* 323. Haec lex ditiores a frumento excludebat. *p.* 313. *col.* 1. & 2. unde ea lex fluxerit. *p.* 315. *col.* 2. an ex lege M. Livii. *p.* 317. *n.* 17. Ad hanc largitionem reditus unde ſuppeditati. *p.* 313. *col.* 2. *p.* 318. *col.* 1. Quouſque ea largitio duraret. *p.* 318. *col.* 2. Qui frumenti dividundi mos a C. Caeſare invectus. *p.* 292. *n.* 2. *p.* 293. *col.* 2.

Frumentum populo apud forum an apud horrea publica diviſum. *p.* 309. *col.* 2. *p.* 310. *col.* 1. & an per teſſeras frumentarias. *Ib.* Pluribus diebus ea diſtributio peracta. *Ibid. Frumentarii menſores*. *p.* 311. *col.* 1. *Frumenti dandi Praefectus*. *p.* 322. *col.* 1. & *n.* 25. Frumentum ad horrea publica diviſum. *p.* 321. *col.* 2. iis qui teſſeras in oſtiis Minuciae acceptas afferebant. *p.* 322. *col.* 2. Frumentum pueris diſtributum ſtatis menſium diebus. *p.* 323. *col.* 1.

Fuet antique pro *fuit*. *p.* 308. *col.* 1.

Fugio & φεύγω unde factum. *p.* 542. *n.* 107.

Fundanum Municipium in Tab. Heracl. memoratum ad Fundos Latii oppidum non pertinet. *p.* 466. *ſeqq.* Quid ſit. V. Fundus.

Fundanus. V. Fundus.

Fundi in Latio oppidum civitatem Rom. ſine ſuffragio quando acquiſierit. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 1. & quando ſuffragii lationem. *Ib.* in Praefecturae formam redigitur. *Ib.* ejus ager veteranis ab Auguſto aſſignatur. *Ib.* Praefectum juri dicundo ab Roma accipiebat. *Ib. col.* 2. qui *Praetor* Horatio dicitur. *Ib.* Ejus praefecturae Conventus, & Decuriones. *Ib.*

Fundo. V. Fluo.

Fundus eſt auctor. *p.* 468. *col.* 2. ejus regimen. *Ib. n.* 143. Fundi populi in leges Romanas quae

Fun-

Digitized by Google

Fundani dicti, & Muoicipium *Fundanum*. *p.* 469. *col.* 1. *p.* 474. *n.* 151. *Populi Fundi* ootio. *p.* 470. *col.* 1. Duplex eius vocis acceptio. *Ib. col.* 2. De eo doctorum virorum concertationes. *Ib.* & *n.* 145. Quid in eo certamine peccarit Valeſius. *p.* 471. *col.* 1. Ciceronis de *Populo Fundo* diſputatio. *Ib. col.* 2. Valeſii opinio proponitur, & reiicitur. *p.* 472. *col.* 1. & 2. & *n.* 148. *p.* 473. *ſeqq.* Io *Fundi* populi notiooe Cicaronis, quam Feſti Gelliique artior ſententia, *p.* 476. *ſeq.*

Fundus populus de quovis populo libero dicitur. *p.* 471. *col.* 2. eius nominis ratio. *Ib. n.* 147. *Fundus* noo actom tranſeuntem, ſed ſtatum populi leges Rom. amplexi notat. *p.* 472. *col.* 2. *p.* 474. *n.* 151. Fundis populis Lea Julia civitatem Rom. dabat. *p.* 114. *p.* 115. *col.* 1. *p.* 473. *col.* 1. In quas leges Romanas ſundos fieri oporteret. *p.* 473. *ſeqq.* Vbi Populos Rom. oovam legem juſſiſſet, ao ea populi Fundi tenerentur. *p.* 474. *col.* 1. In leges de publico populi Rom. jure non fiebant *Fundi*. *Ib. n.* 152. *p.* 475. *col.* 1. & 2.

Forius Camillus. V. Camillus.

Furti damnatos vel pactus quando notetur infamia. *p.* 425. *col.* 2. & *n.* 70.

G

G Littera quando fuerit in uſu Romanorum. *p.* 550. *col.* 1. G & C promiſcua uſurpatae. *p.* 304. *n.* 1.

Gabius Baſſos. V. Baſſus.

Γαιῶται qui fuerint. *p.* 225. *col.* 1. an iidem ac γειώραι Hebraeorom. *Ib. n.* 23. Vox ex γαῖα *terra* & ὤνιος *venalis* facta. *p.* 225. *col.* 2. an ſunt γεωτέμαι Heſychiani. *p.* 225. *col.* 1. proprie ſont *Servi adſcriptitii*. *Ib. col.* 2. & *n.* 25. *p.* 554. *col.* 2. ac Θῆτες Graecorum. *p.* 226. *n.* 28.

Galeſus fl. prope Tarentum. *p.* 93. cur *Eurotas* dictus. *p.* 97. *n.* 32.

Gallorum, & Coturnicum certamen Romae & Pergami commiſſum. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.

Γαμέτρας Dorice pro γεωμέτρης. *p.* 251. *col.* 1. Ejus uſus. *Ib.*

Γῆ ἄφυτος. *p.* 159. *n.* 40. γῆ κοίλη. *p.* 260. *col.* 1. γῆ δυνατὴ ἐλαίας ἴσχειν. *p.* 214. *col.* 1. γῆ ἐργασία. *p.* 157. *n.* 36. γῆ ψιλή. *p.* 246. *col.* 1. & 2.

Γεγράφαται. V. Γράφω.

Γέγραφα. V. Γράφω.

Γειώραι, γιῶραι, ſeu γειῶραι apud Hebraeos ſont *Proſelyti*. *p.* 225. *n.* 23. cur *cultores terrae* Heſychios interpretetur. *Ib.*

Γενεά. V. Generatio.

Generatio ſive *Aetas* quot annis definita. *p.* 51. ejus putaodae varius modus. *Ib.* triplex a Dionyſio uſurpata, & quare. *p.* 52. *n.* 96. Quaenam peculiaris Aegyptiis & Pythagoricis. *Ib.* & *p.* 53. *n.* 97.

Gentes & Familiae quaedam: *Aemilia*. *p.* 259. *in Adnot. col.* 1. *Aviania*. *Ib. Julia Felix*. *p.* 445. *col.* 2. *in Adnot. Patulcia*. *p.* 265. *n.* 10.

Γεωμέτρης. V. Γαμέτρας.

Γεώνα Heſychio eſt *porca*, *p.* 225. *n.* 21.

Γεωτέμαι qui fueriot. *p.* 225. *col.* 1. & 2. an potius γεωνόμοι dicendi. *Ib. n.* 22.

Γηῶραι ſeu γιῶραι. V. Γειῶραι.

Γίγων Herculis nomen. *p.* 82. *n.* 24.

Gilius. V. Cylon.

Gnoſco an *Noſco* rectius. *p.* 438. *n.* 103. *Gnot* pro *Gnovit* unde factum. *Ib.*

Gordius plauſtro vehens rex ſalutatur. *p.* 365. *col.* 1.

Gracchus. V. Semproojus.

Gradilis paois. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.*

Gradus. Per gradus ſportulae diviſae. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.*

Graeci unde litteras acceperint. *p.* 120. *n.* 7. Graeci antiqua urbium nomina vel ita detorquebant, ut ſuae linguae eſſe viderentur. *p.* 501. *n.* 4. *p.* 515. *col.* 2. *p.* 527. *col.* 1. vel aequipollentia per interpretationem ſubſtituebaot. *p.* 501. *col.* 1. *p.* 524. *col.* 1. *p.* 518. *col.* 2.

Graecia Italica, *Magna* dicta. Id cognomeo a Scylace, Herodoto, & Thucydide nunquam uſurpatum. *p.* 78. *n.* 19. quis primus memioerit. *p.* 9. *ſeq.* quamdiu id nomen durarit. *p.* 11. quando deſitum. *p.* 12. an viguerit ea nomenclatio tempore Clementis Alex. *p.* 55. *n.* 104. Cur *Magna* dicta. *p.* 18. an ab Italiae ſplendore. *p.* 19. *p.* 61. *col.* 2. an potius a Pythagoricae ſcholae dignitate. *p.* 47.

Graecia *Magna* an totam Italiam & Sicil|iam comprehenderit. *p.* 13. *p.* 17. an totum Regnum Neapolit. continuerit. *p.* 14. *ſeq.* an a Tarento uſque ad Cumas opinione Servii patuerit. *p.* 16. Ejus vera finitio ea Plinio & Ptolemaeo panditur. *p.* 16. quouſque pertinuerit. *p.* 17. *p.* 45. *n.* 73. Eosd. fines habuit ac Italia antiqua. *p.* 48. *n.* 80. *p.* 59. *col.* 1.

Graecia Magna a Cicerone dicta *Vetus*. *p.* 12. *n.* 7. & Παλαιὰ a Polybio. *p.* 14. & qua notione. *Ib. n.* 14. *Graecia* abſolute dicta. *p.* 21. *p.* 36. *n.* 55. Plauto cur *Exotica*. *p.* 18. *n.* 17. ejus ſtrictiores fioes. *p.* 26. *ſeq.* Graeciae Magnae dialectus Dorica vetos. *p.* 120. Ejus laudes. *p.* 48. *ſeqq.* *p.* 88. Graeciae M. ſpleodor quamdiu durarit. *p.* 49. *ſeq.* Ejus varia fortuoa & occaſus. *p.* 50. *p.* 51. *n.* 92. Cur ad barbariem defeciſſe dicatur a Strabone. *p.* 115. *col.* 1. Graecia Magna an Siciliam continuerit. *p.* 31. *n.* 36. *p.* 57. *col.* 2. Cur ejus nomen ab Ovidio, Juſtioo, &c. per hodiernam Italiam totam extenſum. *p.* 59. *col.* 1. *p.* 60. *col.* 1.

Graecia Magoa a Dionyſio Syracuſano oppugnatur. *p.* 10. *n.* 4. *p.* 13. *p.* 50. *n.* 88. Graecarum urbium Italiae recenſio *a p.* 29. *ad p.* 40. & *p.* 553. *col.* 1. & 2. Graecia Magoa a Lucania olim diſcreta. *p.* 490. *n.* 173. in quam tameo ab Auguſto relata fuit. *Ib.*

Graecia Italica dicta *Major*. *p.* 12. quando id oomen acquiſierit. *p.* 13. *p.* 20. *p.* 46. Ao comparate ad *Minorem*, *p.* 21. Haec *Minor* ubinam ſteiiſſe videatur. *p.* 21. *ſeq.* *p.* 44. *p.* 45. *n.* 73.

Graecia Magna, dicta etiam *Maxima*. *p.* 60. *n.* 106. Ejus nomenclatioois teſtimooia ex Chryſoſtomo & Petrarcha. *Ibid.* dicta *Frons Italiae*. *p.* 27. *n.* 31. & qua notione. *Ibid.* Ejus nummi cur ſaepiſſime Minotaurum exhibeant. *Ib.* Regiooes. *p.* 28. *ſeq.* A quibus primitus habitata. *p.* 25. *n.* 30. *p.* 26. *p.* 31. *n.* 40. Suas leges Romanis impertiit. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87.

Graecia tranſmarina, *Vlterior* Italis dicta, & quare. *p.* 18.

Graeciſmus is, qui Magna Graecia adhuc perennat, ao ab antiquis uſque Graecis repetendus. *p.* 61. *p.* 62. *col.* 1. & 2. an ſequioribus ſaecolis invectus. *p.* 63. *col.* 1. *p.* 523. *n.* VII. cur in pagis potiſſimum ſuperſit. *p.* 63. *col.* 2. Graeciſmus Neapoli. V. Neapolis.

Graecorum Italianſium conventus, *p.* 10. *n.* 4. ubi habitus. *p.* 106. a quo inſtitutus. *Ib.* quo poſtea translatus. *Ib.* & *p.* 111. ao in hodierno Policoro fuerit. *Ib.* & *p.* 117. *n.* 88.

Γραμματεὺς *ſcriba librarius*. *p.* 387. *n.* 2. Interdum eſt *ſupremus Magiſtratus*. *p.* 251. *col.* 1.

GRAMMATICA. *Quae ad grammaticam Graecam pertinent.*

Nominativus pro Genitivo. *p.* 176. §. 4. Nomioativi abſoluti exemplum. *p.* 250. *col.* 2.

Genitivus ab altero praeced. rectus. *p.* 195. *col.* 1.

Dativus pro nomio. *p.* 227. *col.* 1.

Accuſativus pro nominativo caſu. *p.* 175. *n.* 5. idem ab altero accuſativo praecedenti rectus. *p.* 190. *col.* 1. & 2.

Ablativus ab altero ablativo praeced. rectos. *p.* 227. *col.* 1.

Anadiplaſiaſmus peculiaris in aoriſto 1. conjunctivi. *p.*251. *col.*2.
Attractionis inſolitae cujuſdam genus, *p.* 195. *col.* 1.
Nomen plurale generis feminini cum verbo ſingulari. *p.* 161. *ad B. verſ.* 39. *p.* 279. *col.* 2.
Tertia perſona plur. praeteriti paſſivi nove formata. *p.*215. *col.*1.
Nova forma verborum in temporibus futuri primi indicat. *p.* 228. *col.* 1. *p.* 554. *col.* 2. & imperativi. *p.* 220. *n.* 17. item praeteriti medii. *p.* 193. *col.* 2.
Verbum adverbii naturam induens. *p.* 215. *col.* 2.
Ad Grammaticam Latinorum pertinentia.
Apparebunt, *juſſerit*. *p.*389. *col.*1.
Comitiis rationem, ſuppleto verbo *habere*. *p.* 447. *col.* 1.
Creatus eſt, *renuntiata*. *p.* 447. *col.* 1.
Gnot pro *Gnovit*. *p.* 438. *n.* 103.
In loca publica pro *In locis* &c. *p.* 376. *col.* 2.
Municipium pro *Municipum*. *p.* 481. *col.* 2. & *n.* 160.
Ne quem recitandos curato. *p.*406. *n.* 36.
Quantam pecuniam via locata erit. *p.* 329. *n.* 39.
Rex ſacrorum vebi oportebit. *p.*354. *col.* 2.
Tantae pecuniae eum coſve adtribuito. *p.* 345. *col.* 1.
Imperativi tertiam perſonam plur. unde Latini acceperint. *p.* 220. *n.* 17.
Pronominis IS caſus omnes. Vide *IS*.
Γράμματα vox tum litterarum characteres, tum monumenta publica notat. *p.* 309. *n.* 3.
Γραφεὺς *ſcriba* ſeu ſcriptor. *p.* 388. *n.* 2.
Γράφω an praeteritum medium recte γέγραφα formet. *p.*193. *col.* 2. & praeteriti paſſivi 3. plur. γεγράφαται. *p.* 215. *col.* 1. & 2. Γραψάντω pro γραψάντωσαν. *p.*220. *col.* 2. & *n.* 17.
Groma ſeu *Gruma* machina, quâ *rigor* dirigitur. *p.* 189. *col.* 1. Graecis eſt εὐθυωρία. *Ib.* hinc *degrumari* idem eſt ac εὐθυωρεῖν. *Ib.*
Γρωνάδες, Heſychio ſunt *porcae*. *p.* 225. *col.* 1. & 2.
Gubitus pro *Cubitus* ſeu Accubitus. *p.* 397. *col.* 2. in *Adnot.*
Guidonis Ravennatis aetas, ejuſq. geographiae notitia. *p.* 520. *n.* *I.* Explicatur. V. Ind. Auct.
Γύα idem ac πλέθρον ſeu jugerum. *p.* 260. *col.* 2. *p.* 262. *col.* 1. Ejus nova compoſita, ἡμίγυον, τριημίγυον, πενθημίγυον, τρίγυον. V. Lex. Heracl. Cur per ſemijugera agrorum univerſitas interdum dimenſa. *p.* 263. *col.* 1. & 2.
Γύιον an *corpus* notet. *p.* 248. *col.* 2. quid proprie ſignet. *p.* 249. *col.* 2. In Tab. Heracl. eſt familiae inſigne. *Ib.* & *p.* 251. *col.* 1.
Gylon. V. Cylon.

H

H*Abere* pro *eſſe*. *p.* 422. *col.* 1.
Hadria urbs in Piceno. *p.* 35. Graeci oris. *Ib.* & *p.* 90. *n.* 37. Nominis orthographia. *p.* 530. *n.* 80. Quo ſenſu dicatur a Stephano *Vrbs Tyrrheniae*. *p.* 530. *col.* 1. De Diomede ejus conditore, deque priſtino nomine Ἀτρία fabulae. *Ib. col.* 2. Inde Hadriano Caeſari origo. *Ib. n.* 81. & *p.* 532. *n.* 84. nomen Hadriatico mari dedit. *p.* 530. *n.* 81. *p.* 532. *col.* 2. Ejus gentile nomen Ἀτριεύς & *Hadrianus*. *p.* 530. *col.* 1. *p.* 531. *col.* 1. Ejus nummus rarus Ατριευς inſcriptus cum *Jovis Caſii* effigie illuſtratur. *p.* 529. *p.* 531. *col.* 2. *p.* 532. *col.* 1. & *n.* 85. *Vide etiam additamentum in fine Indicum*. Hadria Piceni colonia Hadriae Venetorum. *p.* 530. *n.* 81. ab Atreo ſeu Atriâ deducta. *p.* 531. *col.* 2. & *n.* 83. Primum Tuſca urbs fuit. *p.* 532. *col.* 1. poſtea Graecos colonos accepit. *Ib. col.* 2. demum colonia Rom. evaſit. *p.* 532. *n.* 84.
Hadria in Venetia a Tyrrhenis habitata. *p.* 530. *col.* 1. & *n.* 81. *p.* 532. *col.* 1. Metropolis Hadriae in Piceno. *Ib.*
Hadrianus Imp. oriundus ex Hadria Piceni. *p.* 530. *n.* 81. *p.* 532. *n.* 84. legem de plauſtris per urbem interdiu non ducendis reſtituit. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 358. *col.* 1. *p.* 362. *n.* 88.
Hadrias conditor Hadriae in Piceno. *p.* 531. *col.* 2. & *n.* 83.
Hadriaticum mare apud Graecos idem ac Jonium. *p.* 16. unde nomen acceperit. V. Hadria Picens.
Haleſini leges de cooptando Senatu a Romanis petunt. *p.* 412. *n.* 49.
Halex fl. inter Rheginum agrum & Locridem. *p.* 29.
Hamaxa. V. Ἅμαξα.
Hannibalica tempora quod ſpatium annorum ſignent. *p.* 51. *n.* 92.
Hannibalis caſtra. V. Caſtra Hannibalis.
Hatria. V. Hadria.
Helenae raptus in marmoreo anaglypto exhibitus. *p.* 138. *n. IV.* illuſtratur & cum inſigni loco Pindari confertur. *Ib.*
Heraclea quotuplex. *p.* 64. quo pacto una ab altera diſtinguenda. *p.* 112. *n.* 82. Heraclea Lydiae eadem ac Magneſia. *p.* 112. *n.* 82. *col.* 2. ejus gentile nomen. *Ibid.* Heraclea Thraciae an eadem ac *Pontica*. *p.* 64. *n.* 1. Heraclea Pontica inter cognomines princeps. *Ib.* & *p.* 112. *n.* 82.
Heraclea Magnae Graeciae urbs in ſinu Tarentino. *p.* 33. *p.* 65. *p.* 67. *ſeq.* Ejus origo. *p.* 69. variae vices, *p.* 71. Ab Jonibus dicta *Siris*, *Leutarnia*, *Chone*. *p.* 67. *p.* 72. Horum nominum etymologiae. *p.* 73. *n.* 9. *p.* 81. *ſeqq.* A Trojanis vocatur *Polium*. *p.* 73. & *Sigeum*. *p.* 74. Harum vocum ratio. *p.* 73. *ſeq.* a Thuriis & Tarentinis primitus incolebatur, & quamdiu. *p.* 66. *p.* 75. *ſeq.* ac tum vocabatur *Taras*, & *Heraclium*. *p.* 77. *p.* 78. & quare. *p.* 82. Ad Aciris ripam traducta colonia cum ſupplemento Tarentinorum. *p.* 76. & quando. *p.* 65. *p.* 75. *p.* 116. *n.* 85. Ac tunc demum *Heraclea* dicta. *p.* 79. *p.* 116. *n.* 85. Ex quot populis ea colonia conflata. *p.* 69. Quouſque Tarentinis paruerit. *p.* 107. & quando ſui juris evaſerit. *Ib.* & *p.* 113. *p.* 132. *ſeqq.* Hannibali ſe dedidit. *p.* 107. *n.* 69. Hujus urbis ſitus. *p.* 110. *n.* 77. an in hodierno *Policboro*. *p.* 111. Ibi concilia totius Magnae Graeciae coacta. *p.* 106. An unquam *Heracleopolis* dicta. *p.* 110. *n.* 78. Quo pacto ab aliis Heracleis diſtinguenda. *p.* 112. *n.* 82. Ejus gentile nomen. *Ib.* Nummi ejus deſcripti. *p.* 112. *n.* 82. §. *II.* ante legem Juliam percuſſi. *Ib.* & *p.* 115. *col.* 2. Romanorum municipium ſeu civitas foederata *aequiſſimo jure* fuit. *p.* 113. *ſeq.* *p.* 415. *n.* 55. & *ſingulari foedere*. *p.* 131. quando quove auctore id factum. *p.* 132. *ſeq.* Hujus municipii laudes. *p.* 491. *n.* 174. quae incommoda bello Italico ſuſtinuerit, *Ib* ejus tabularium incenſum. *Ib.* & *p.* 113. *n.* 83. Archiam poetam civitate donat. *p.* 113. *n.* 83. Poſt legem Juliam municipium cum jure ſuffragii. *p.* 114. *p.* 115. *col.* 1. Cum Tarentino ac Neapolitano municipio comparatur. *p.* 115. *col.* 2. *p.* 492. *n.* 175. Quo anno civitatem Rom. acquiſierit. *p.* 491. *ſeqq.* Quamdiu ea urbs floruerit. *p.* 116. An ſub M. Aurelio adhuc ſteterit. *p.* 117. & an tempore Ravennatis Anonymi. *Ib.* quouſque duraverit. *p.* 128. *n.* 15. Ejus navale. V. Siris. An ibi Pythagoras docuerit. *p.* 116. *n.* 85. Schola fuit Pythagorica. *Ib.* Qui inde prodierint. *p.* 116. *n.* 86. Heracleae tabulae aenae Graece & Latine ſcriptae. V. Heracleenſes Tabulae.
Heracleenſes. *Heracleenſis* aut *Heracleenſis* eſt gentile nomen Heracleae Italicae. Heracleenſium legio civitate Rom. donatur a P. Craſſo. *p.* 131. *ſeq.* Heracleen-

ſia populi diviſio in Obas & Tribus. *p.* 149. §. 3. Ejus ſamiliarum inſignia. *p.* 150. §. 5. inſignium nomina: Ἀνθεμα, Ἀνθεμον, Βοτρυς, Γυον, Εμβολος, Επιςυλιον, Θωραξ, Κιβωτιον, Αντυριον, Πελται, Σφαιροτηρες. Vide in *Lex. Heracl.* Heracleenſea *νόμον* dicebant, quem alii *νούμμον*, & quare. *p.* 217. *n.* 15. Heracleenſium nummi ejusdem typi ac Tarentinorum & Brunduſii. *p.* 216. *col.* 2. *p.* 218. *col.* 1. Heracleenſium nummus quanti aeſtimatus. V. Νόμος ſive Νοῦμμος. Magiſtratus & Officia, *Ephorus*, Ορισαι, Γαμέτρης, Γραμματεὺς, Πολιανόμος, Σιταγέρται. Vide ſuis locis. Menſes Ἀπελλαῖος, Πάναμος. *p.* 147. *col.* 1. *p.* 208. *col.* 1. Heracleenſium de lege Julia adſciſcenda concertationes. *p.* 115. *col.* 1. *p.* 473. *col.* 2. *p.* 474. *col.* 1. Heracleenſia ſcripturae ſpecimen. *p.* 124.

Heracleenſes Tabulae Graecae duae ubi erutae. *p.* 2. vetere dialecto Dorica exaratae. *p.* 119. Harum ſcripturae ſingularitas. *p.* 122. Ejus Alphabetum. *p.* 124. *ſeqq.* duae litterae novae. *p.* 126. *p.* 128. *ſeq.* Quando ſcriptae. *p.* 133. *ſeq.* E commentariis manu exaratis a Scalptore deſcriptae. *p.* 155. *n.* 26. Vita harum tabularum antiquior. *p.* 135. Harum prior non tota ad eumdem annum pertinet. *Ib.* & *p.* 136. *p.* 243. *col.* 1. circa Doriſmum inter utramque diſcrimina. *p.* 135. *n.* 25. utrinſque leves mendae. *p.* 136. *n.* 27. Orthographia caſtigatiſſima. *p.* 135. *ſeq.* Vtraque ab incendio tabularii Heracleenſis bello Italico ſervata. *p.* 491. *n.* 174. Vtriuſque Tabulae vocum ſingularum Lexicon. *p.* 281.

Heracleenſis Tabulae Graecae prioris *Britannicum fragmentum*. *p.* 3. a Mattairo editum. *Ib.* producitur cum interpretatione Maittairi, noſtriſque obſervationibus a *p.* 145. *ad p.* 164. Ejusdem Tabulae *Neapolitanum complementum* cum Britannico coaleſcere oſtenditur. *p.* 165. *ſeq.* Ejus argumentum. *p.* 204. producitur & cumulatiſſime illuſtratur *a p.* 165. *ad p.* 252. Hujus Tabulae ſcriba Ariſtodamus Symmachi filius. *p.* 250. *ad N. verſ.* 139.

Heracleenſis Tabulae Graecae alterius argumentum. *p.* 255. Priore paullo recentior. *p.* 256. producitur & illuſtratur *a p.* 257. *ad p.* 280.

Heracleenſis Tabula Latina quo anno ſcalpta, Conradi judicium. *p.* 291. *n.* 3. & 4. an poſt C. Sempronii Gracchi interitum. *p.* 292. *col.* 1. *p.* 382. Ejus vera aetas panditur. *p.* 493. quo anni tempore ſcalpta. *p.* 421. *col.* 1. Quare mendis ſcateat. *p.* 466. *col.* 2. & *n.* 141. Digeſtum legum Romanarum fuit, in quas fundos fieri oportebat populos Italicos, ſi civitatem Rom. ex lege Julia conſequi vellent. *p.* 473. *col.* 1. *p.* 474. *col.* 1. *Lex* abſolute dicitur. *p.* 409. *p.* 479. *col.* 1. ſed plura complectens capita, ut *Lex Satura* dici queat. *p.* 478. *col.* 2. *p.* 480. *col.* 2.

In Heracleenſis Tabulae Latinae *Britannicum fragmentum* Conradi obſervationes. *p.* 292. Idem Britannicum ſegmentum producitur & illuſtratur. *a p.* 303. *ad p.* 380. Ejusdem ſegmenti Brit. cum *Neapolitano complemento* coalitio. *p.* 381. Id complementum commentario perpetuo profertur & explicatur. *a p.* 384. *ad p.* 488. Quare leges Romanas, & municipales ſimul complectatur. *p.* 323. *col.* 2. *p.* 383. *p.* 483. *col.* 2. Vna an plures hujuſmodi Tabulae fuerint. *p.* 382. *ſeq. p.* 483. *n.* 166.

Heracleius lapis idem ac Magnes. *p.* 112. *n.* 82. *col.* 2.

Heracleotica regio Magnae Graeciae. *p.* 29.

Heraclium, priſcum nomen urbis Heracleae. *p.* 78. Vnde factum. *p.* 79. *n.* 21.

Herculaneus pagus. *p.* 399. *col.* 2. ejus ſitum illuſtratur. *Ib.* & *p.* 400.

Herculanium oppidum in Campania. *p.* 45. *p.* 78. *n.* 21.

Hercules Aegyptius inter cognomines antiquiſſimus. *p.* 82. *Chon* ab Aegyptiis dictus. *p.* 81. ſive Γιγών. *p.* 82. *n.* 24. Cadmi Phoenicis nepos. *p.* 82. Cur *Melicerta* vocatus. *Ib. Herculi decumas publicare* quid. *p.* 452. *n.* 128.

Hermae an ſolum Mercurii effigiem referant. *p.* 139. *n.* V. Quid Hermacles, Hermathenae, Hermerotes, Hermopanes. *Ib.* & *p.* 149. §. 4. In templis & domorum veſtibulis proſtabant. *Ibid.* nominis etymologia. *Ib.* Qua de cauſa pro domibus ſtarent. *p.* 150. §. 5. inſignibus familiarum ornatae. *Ib.*

Herodotus quo tempore Muſas ſcripſerit. *p.* 102. *col.* 1. In coloniam Thuriam tranſcribitur. *p.* 75. *n.* 11. eoque Θούριος λογοποιὸς dictus. *p.* 57. aequalis an antiquior Scylace. *p.* 78. *n.* 40. *p.* 79. *p.* 101. *n.* 58. pluribus locis illuſtratur. Vide Indicem Auctorum.

Heſtiaeus pater Architae Tarentini. *p.* 152. *col.* 1.

Heſychius opportuniſſimus Tabularum Heracleenſium interpres. *p.* 174. *col.* 2. *p.* 186. *n.* 23. *p.* 219. *col.* 1. *p.* 222. *col.* 1. Pluribus locis defenditur, emendatur, explicatur. V. Indicem Auctorum.

Hippias ſeu *Hippys* Rheginus quando floruerit. *p.* 201. Ejus opera. *Ib.* nominis orthographia. *Ib.* *n.* 45. illuſtratur. V. Ind. Auctor.

Hipponium urbs a Scylace adſcripta Lucaniae. *p.* 102. *col.* 1. Cetera vide in *Vibo*.

Hirpus, unde Gens Hirpinorum, *Lupam* ſignat. *p.* 525. *col.* 2.

Hiſpania municipiis Rom. frequentata. *p.* 418. *n.* 62.

Hiſtriones ignominia notati. *p.* 444. *col.* 1.

Homeri rhapſodiae cur in XXIV. libros diſtributae. *p.* 251. *col.* 2. Ejus ſcholiaſtes *Demus*. *p.* 200. *n.* 43. Explicatur. V. Ind. Auctor.

Honore uſi qui. *p.* 332. *n.* 35.

Horatius (Q.) *Flaccus* ex Tribuno militum ſcriba quaeſtorius. *p.* 388. *n.* 5.

Hordeum (κρίθο) potius quam triticum olim ſerebatur. *p.* 511. *col.* 1. *in Adnot.* 31.

Horreum ex graeco ὡρεῖον factum. *p.* 209. *col.* 1. Horrea Sempronia. *p.* 310. *col.* 1.

Hortus olim locum circumſaeptum notabat. *p.* 273. *n.* 18.

Hydruntum graecum oppidum. *p.* 40. inter portus aevo Scylacis numeratum. *Ib.* nominis orthographia. *Ib.* Antea portus *Lapiae* fuit. *p.* 524. *in Adnot.* 62. mox in urbeculam concrevit. *Ib.*

Hylias fluv. & terminus Regionis Crotonienſis. *p.* 32. Ejus rectum in ΑΣ non in Α. *p.* 553. *col.* 1.

Hyria urbs in Sallentinis an eadem ac nummorum VDINA, *p.* 33. a Cretenſibus condita. *p.* 94. *ſeq.* ſeu Japygibus. *p.* 537. *n.* 44. Nominis orthographia. *p.* 534. *col.* 1. Nummi Tyrrhenice VDINA inſcripti. *Ibid.* nomen primitivum quale fuerit. *Ib.*

Hyrium in Piceno. *p.* 35.

I

I Cur littera longa Planto dicatur. *p.* 125. I & E alternant. *p.* 155. ad B. verſ. 13. *p.* 201. *n.* 46.

Iamblicus ex variis veterum fragmentis vitam Pythagorae concinnavit. *p.* 54. *n.* 102. *p.* 59. *col.* 1.

Iapyges primi habitatores Magnae Graeciae. *p.* 25. *n.* 30. *p.* 26. *p.* 31. *n.* 40. atque adeo Italiae primitivae. *p.* 535. *col.* 2. & *n.* 87. iidem ac *Cretenſes*. *p.* 94. *n.* 47. *p.* 95. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 2. *p.* 536. *col.* 2. ſeu *Cerethaei* Palaeſtinae. *p.* 535. *n.* 88. *col.* 1. A Ioſua fugati. *p.* 542. *col.* 2. quas urbes primum in Italia condiderint. *p.* 31. *n.* 40. *p.* 536. *col.* 2. *p.* 537. *n.* 94. Tria Iapygum promontoria. *p.* 26. *p.* 537. *n.* 94. & 96. In Magnam Graeciam non in Etru-

riam

riam primum appulerint. *p.* 32. Cetera vide in *Cretenſes*.
Iapygia primum Frontem Italiae cum utroque cornu amplectebatur. *p.*536. *col.*1. mox in ſiniſtro cornu ſe continuit. *Ib. col.*2. & *p.*542. *col.*1. Hujus Iapygiae ſtrictius acceptae partes *Sallentia* ſeu *Meſſapia*, *Calabria* ſeu *Peucetia*, *Apulia*, *Daunia*. *p.* 537. *col.* 1. & 2. & *n.* 97. *p.*538. *n.*98. Iapygiae promontorium, ſeu *Acra Iapygia*. *p.*537. *n.* 95. Nominis Iapygiae etymon Orientale. *p.* 542. *n.* 107. Iapygiae urbes Graecae ex Scylace. *p.*78. *p.*192. *col.* 2. *in Adnot.* 58.
Iapyx ventus Apuliae. *p.* 543. *col.* 1. & *n.* 110. an Meſſapiae nomen dederit. *Ib.* & *col.* 2. Vocis etymon. *p.* 543. *n.* 111. Venti opportunitas in Graeciam ſolventibus. *Ib. n.* 112.
Iavan filius Iaphet. *p.* 73. *n.* 8. inde eſt *Jonum* nomenclatio. *Ib.*
Ϝικατι in priore Tab. Heracl. ſemper ſine diphthongo ſcribitur pro εἴκοσι. *p.* 135. *n.* 25.
Ϝικατιδυοι *limes* (vox nova) in Tab. Heracl. unde dicatur. *p.*181. *n.* 15. an ex Ϝικατι & δυο pro δύω. *Ib.* quaſi *duos & viginti pedes* patuiſſet. *p.* 182. *in Adnot.* 15. an quod *bis viginti pedes* haberet. *Ib.* par *Decumano Maximo* oſtenditur. *Ib.* & *p.*182. *n.*16.
Ϝικατιπεδος *limes* quot pedes latus. *p.*181. *n.*15. Vnde dictus. *Ib.* an idem ac apud Latinos *Kardo Maximus*. *Ib.*
Ϝίδιος etiam ἴδιος ſcribebatur. *p.* 160. *n.* 43. τὰ Ϝίδια idem ac *domus*. *p.* 247. *n.* 51. Ab Ϝίδιος eſt *Viduus*. V. Viduus.
Idomeneus Lycii conditor. *p.* 520. *n.* II.
Idoneus quid notet. *p.* 426. *col.* 2.
Ignominia an integre *Ingnominia* ſcriptum. *p.*438. *col.*2. an factum ex ὄνομα. *Ib. n.* I. An a verbo *gnoſco* & *in* privativo. *p.* 438 *n.* 103. Ignominiae cauſa equitem adimere. *p.*438. *col.*2. Ignominiam remittere. *p.* 439. *col.*1. Ignominiae cauſa removere. *p.* 440. *n.* 109. Tò *Ignominiae cauſa* ſemper additum in cauctorandis ignominioſe militibus *p.* 441. *n.* 111. quando non neceſſarium. *Ib. n.* 112.
Ii pro *Ei*. *p.* 326. *n.* 48.
Ϝίλωι viris nomen. *p.* 201. *col.* 2. ejus vera ſcriptura. *Ib.* Cetera vide in Βίβλας.
Ille pro ὁ δεῖνα. *p.* 224. *col.* 2.
Immolitum in loco publico diruebatur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 374. *col.*1. *p.*376. *n.* 104. *Immolitum* quo differat ab *Inaedificato*. *p.*377. *col.*2.
Immunis quid. *p.* 240. *n.* 48.
Imperativi in tertia plur. novus Doriſmus in ντω. *p.* 220. *col.* 2. inde Larini ſuam ejusdem modi formationem hauſerunt. *p.* 220. *n.* 17. Imperativus pro Infinito. *p.* 239. *col.* 1.
Imperator quid libera Rep. & ſub Caeſarib. *p.* 441. *n.* 110.
In loca publica pro *in locis publicis*. *p.* 376. *col.* 2.
In loco quid. *p.* 350. *col.* 1.
Inaedificatum in loco publico diruebatur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 374. *col.* 1. *Inaedificatum* an aedificia in locum publicum procurrentia notet. *p.* 376. *col.*1. eſt quod priori aedificio publico imponitur. *p.* 377. *col.* 2.
Incile eſt ductus, quo aquae inducuntur. *p.* 198. *col.*2. Item emiſſarium, quo aquae ſtagnantes egeruntur. *Ib. n.* 40. & 41.
Incipientes termini. V. Termini.
Indefinita verba. V. Verborum.
Indentatae chartae. *p.* 165. *n.* 1.
Infamia ex jure *naturali* & *civili*. *p.*426. *col.*2. Infamiae notati Decuriones creati non poſſunt. *p.* 424. *ſeqq.*
Infragilis terra quae. *p.* 159. *n.* 40.
Inire convivium, ſpectaculum. *p.* 452. *col.* 1.
Injuriam pati quis dicatur. *p.* 427. *col.* 1. & *n.* 72.
Inſignia praefixa nominibus propriis in Tabb. Heracl. *p.*147. *col.* 2. *p.* 148. *n.* 10. Cur omittantur in Ephororum nominibus. *p.* 205. *col.* 2. Ad regiones an ad Curias deſignandas appoſita. *p.* 149. §.3. Erant inſignia familiarum. *p.* 150. §. 5. in Hermis, Gemmis, Nummis adpicta. *Ib.* & in Clypeis. *p.*151. §.7. Cetera vide in *Heracleenſes*.
Interdicta Praetoris : *Ne quid in loco publico* &c. & *De loco publico fruendo* unde deſumpta. *p.* 302. *col.* 1. & 2. *p.* 380. *col.* 2.
Iones primi Siris conditores. *p.* 73. unde cognominati. *p.*73. *n.*8. a Trojanis trucidati, *p.* 69. iidem ac priſci Athenienſes. *Ib.* & *p.* 75. *n.* 11.
Ionium mare apud Graecos idem ac Hadriaticum. *p.* 16.
Iovis epulum. V. Iupiter.
Iovius compagus cum Herculaneo. *p.*399. Ejus compagi magiſtri libertinae conditionis. *p.*400. *col.*2.
Ioza. V. Iulia Ioza.
Ϝιπωία. V. Vibo Valantia.
Irae coërcitae praeclarum exemplar. *p.* 97. *n.* 53.
Ire in Decuriones, Conſcriptos. *p.* 446. *col.* 1.
Is, ea, id. Dat. *Ii*. *p.* 326. *n.* 48. Nominat. plur. *Ei*. *p.*380. *n.*110. Genit. plur. *Eum* pro *Eorum*. *p.* 327. *n.* 58. *p.* 350. *col.* 1.
Ita cujus ſit vis. *p.* 348. *col.* 1.
Italia. Ejus primi habitatores ex Oriente profecti. *p.* 25. *n.* 30. nempe *Chones*. *p.* 535. *col.* 1. & *Cretenſes*. *Ib. col.*2. qui poſtremi *Japyges* audierunt. *p.*536. *col.*1. Vide Chones, Cretenſes, Japyges. Italia vetuſtior prius *Chonia* ſive *Saturnia* dicta fuit. *p.* 80. *n.* 22. *p.*83. *ſeq.* mox *Oenotria*, deinde *Italia*, demum *Brettia*. *p.*48. *n.* 80. *p.*60. *p.*538. & *n.* 100. *Italiae* nomen ab Ϝιταλος (*taurus*) petitum. *p.* 27. *n.* 31. Ejus vera etymologia Orientalis panditur. *p.* 546. *col.* 2.
Italia quouſque olim patuerit. *p.* 56. *n.* 105. non ultra ſinum Lameticum & Scylleticum aetare Ariſtotelis protogata. *p.* 58. *col.* 1. Serius intra Metapontum & Paeſtum contenta. *p.* 58. *col.* 2. Aevo Anticchi Italia olim Lao flumine & Metaponto finiebatur. *p.*58. ita ut hinc Metapontum, & illinc Laus eſſet Italiae terminus. *p.*538. *n.*98. & 99. *p.*543. *n.* I. an poſtea Metaponto & Sirenitide. *p.* 58. *p.* 80. Aetate Pythagorae fines Magnae Graeciae non excedebat. *p.* 59. *col.* 1. *p.* 553. *col.* 1. & 2. Italiae finitio ſub Romanis. *p.* 114. *n.* 84. Ejus nomen quando ad Alpes uſque prolatum, *p.* 58. *col.* 2. Stephanus, aliique ſaepe de Italia vetuſtiore accipiendi. *p.* 60. *col.* 1. Italia an olim *Vitalia* dicta. *p.* 27. *n.* 31. Loca Italiae quotuplicia, *p.*114. *n.*84. Italia an ſub nomine *Siciliae* venerit. *p.*57. *col.*2.
Italiae Frons quae. *p.* 27. *n.*31. An ita dicta a procurrentibus peninſulis caput cornutum referentibus, *Ib.* & *p.* 512. *n.* 33.
Italica ſecta cur ſic vocata. *p.*59. *col.* 2.
Italici belli ſocialis quae potiſſima cauſa. *p.* 456. *n.* 132.
Italici populi quibus gradibus civitatem Romanam conſecuti. V. Romana Civitas.
Ϝιταλιῶται ſunt Graeci Italiae incolae. *p.* 15. *n.* 16. *p.* 36. *n.* 58.
Ϝιταλιωτίδες γλῶτται, quae. *p.* 36. *n.* 58. *p.* 142. *n.* 2.
Item pro *Iisdem*. *p.* 306. *col.* 2.
Iter uſucapi non poterat. *p.*319. *n.*8.
Ithaceſiae inſulae. *p.* 42.
Iubeo cum particula *ut*. *p.*388. *col.*2.
Iudices a quo dari. *p.* 347. *n.* 55.
Iudicium quo differat ab Actione. *p.* 347. *col.* 2. Iudicii *uti de re credita* quis effectus. *Ib.* & *p.* 298. *col.* 1. Iudicium *pro Socio* etiam *Actio pro Socio* dicta. *p.* 426. *col.*1. Iudicia directa. *p.*424. *col.* 2. Iudicia *contraria* non pariunt infamiam. *Ib. n.* 69. Iudicia *ſine lege* quae. *p.* 428. *n.* 75. Iudicia *publica* quae. *p.* 436. *col.* 2. alia capitalia, alia ſecus. *Ib. n.* 98. Iudicio publico capitali damnati in Italia eſſe non poterant. *Ib.* & *p.* 437. *col.*1. notabantur infamia. *Ib. n.*100.

Iu-

Iugeratio camporum non uno ritu peracta. *p.* 256. *n.* 1. *p.* 260. *col.* 1. & 2. *p.* 261.
Iugerum modus non ubique idem fuit. *p.* 260. *n.* 5. Iugera Πλέθροις fere paria. *Ib. n.* 6. An interdum pro mera longitudinis menſura uſurpata. *p.* 260. *col.* 2. *Semijugera* Graecis ἡμίγυα. *p.* 261. *col.* 2. *p.* 262. *col.* 2.
Iulia *Ioza* ſeu *Traducta* cur ſic vocata. *p.* 65. *n.* 3. quando deducta colonia. *Ib.* ejus municeps Mela Pomponius. *Ib.* & *p.* 544. *in Adn.* 113. *ſeq.*
Iulia lex de Civitate. V. Lex Iulia.
Iulius (C.) Caeſar ab exercitu cum inſamia removet Tribunos mil. *p.* 440. *n.* 109. Eius ſeveritas in exercenda *de Sicariis* quaeſtione. *p.* 442. *col.* 2. Cetera vide in C. *Iulius Caeſar*.
Iumentorum nomine quae animalia veniant. *p.* 358. *col.* 2.
Iuniores qui dicti. *p.* 407. *col.* 2. *in Adnot.* relate ſemper ad ſeniores cognomines. *Ib.* & *p.* 555. *col.* 1.
Iuno in Iovis epulo ſedens invitata ad coenam. *p.* 448. *n.* 124. Iunonis ab Enevalio ſauciatae in vaſe pictura cum inſcript. ΗΡΑ, explicatur & cum Homero comparatur. *p.* 137. & *n.* II. Iuno Lacinia. V. Lacinium.
Iupiter Λυκαῖος, Κάσιος, Τὖρ. V. ſuis locis. Iovis epulum. *p.* 452. *n.* 128.
Iurare bonam copiam. Hujus formulae loca Varronis & Ciceronis conferuntur, & illuſtrantur. *p.* 431. *col.* 1. idem eſt ac jurare *ſolvendo ſe eſſe*. *p.* 432. *col.* 2. idque per euphemiſmum pro *Bonis cedere*. *Ib. n.* 87. quod ignominioſum eſt habitum. *Ib. Iurare calumniam* quid. *p.* 433. *n.* II. *Iurare calumniam in aliquem* compendio uſurpatum pro *profiteri ſe accuſaturum*. *Ib.*
Iurisdictio penes quos magiſtratus. *p.* 347. *col.* 1. Iurisdictionis Aedilium, aliorumque magiſtratuum ambitus. *p.* 331. *n.* 33.
Ius interdum Iurisdictionem notat. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 1. *Ius in publicum reſidere*, quid. *Ib.*
Iusjurandum in cenſu edendo. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1.
Iuſti dies. V. Dies.
Ἴυγξ. V. Torquilla.

K

K Littera quibus vocibus in Latio adhibita. *p.* 437. *col.* 2. Calumniatorum fronti inuſta. *Ib. n.* 101. vide etiam in *Notae*.
Kalata Comitia. V. Calata.
Kalendae, dies penſionis uſurarum: unde *Kalendarium*, pro foenebri negotio. *p.* 173. *col.* 2.
Kardo Maximus. V. Limes.
Koppa Atticorum littera. *p.* 122. *n.* 10. Ejus figura (Ϙ) ex Heſychio, & nummis Crotoniatarum eruitur. *Ib.* Cur in horum nummis effigietur. *Ib.* Olim littera, poſtea Nota numeralis. *Ib.* & *p.* 129. inde Latini litteram Q expreſſerunt. *p.* 122. *n.* 10.
Kappatias eſt equus τὸ *Kappa* inuſtum habens. *p.* 122. *n.* 10.

L

L Litterae figuram Latini unde expreſſerint. *p.* 128. *n.* 16. L ſuperne inſcriptum pro ſpiritu aſpero. *p.* 127. *n.* 14. *p.* 128.
Lacinium promontorium in M. Graecia. *p.* 31. templo Junonis Laciniae celeberrimum. *Ib. n.* 37.
Laetorius. V. Plaetorius.
Laevinus Coſ. cum Pyrrho ad Pandoſiam congreditur. *p.* 103. quaenam ea Pandoſia fuerit. *Ib. n.* 63. *p.* 104. *ſeq.*
Lagaria urbs M. Graeciae. *p.* 33. ejus vinum probatiſſimum. *Ib.* Λαγγαρία a Lycophrone dicta. *Ib.*
Lameticus ſinus. *p.* 58. *col.* 1.
Laniſtae vox Etruſca. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 1. an a *laniando* facta. *Ib.* Laniſtae tironum militarium diverſi a Laniſtis gladiatorum. *Ib.* Laniſtae avium. *Ib. col.* 2.
Laniſtatura (vox nova in Tab. Heracl.) pro *arte laniſtitia*. *p.* 443. *col.* 2. Ars ab Etruſcis in Latium invecta. *Ib.* vili habita. *p.* 444. *col.* 1. Laniſtaturam facere. *p.* 443. *col.* 2. Laniſtatura avium. *Ib. n.* 118.
Λαφρία cognomen Minervae. V. Minerva.
Lapides *perpetui* & *integri* in ſemitis viarum. *p.* 351. *col.* 1. & 2. Lapides milliares. V. Milliares.
Larinum oppidum in Frentanis. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 2. Nummi Tyrrhenicâ ſcripturâ. *Ib.* Ejus derivativum nomen *Larinas* & *Larinas*. *Ib.* aliud ab hodierna *Larina*. *Ib.*
Latini unde litteras hauſerint. *p.* 120. *n.* 7. *p.* 121. *ſeq.* Latini Rhethores. V. Rhetores.
Latium unde dictum. *p.* 85. *p.* 88. *n.* 34. Ab Aboriginibus h. e. Oenotris frequentatum. *p.* 87. *ſeq.* cur *Cumiſene* dictum. *p.* 88. *n.* 34. Ejus cultus Saturni unde propagatus. *p.* 85. *p.* 88. *n.* 34.
Latrina, Graecis ἀφεδρὼν a *ſeorſum ſedendo*. *p.* 229. *col.* 1. *Latrina* an contractum ex *Lavatrina*. *p.* 229. *n.* 35. an potius a *Lavanda* dicta. *Ib.* an *balneum* quoque notarit. *Ib.* Latrina aevo ſequiore χρεῖα & *Neceſſarium* dicta. *p.* 230. *col.* 1.
Laus fl. & colonia Sybaritarum. *p.* 42. olim Italiae terminus. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 502. *n.* 7.
Lecce. V. Lupia.
Lecticarum uſus quibus & quando vetitus. *p.* 354. *col.* 2.
Legati *decem* numero mitti ſoliti. *p.* 460. *col.* 2. & *n.* 136. *p.* 461. *col.* 1. Ex edicto Veſpaſiani non plures *tribus* Romam adlegabantur. *p.* 461. *col.* 1.
Legere Conſcriptos. V. Decuriones.
Leges pluraliter de *ſimplici* lege. *p.* 361. *n.* 83. Leges majorum antiquatae, a nepotibus reductae. *Ib. n.* 82. *p.* 391. *col.* 1. Leges cur Spartanis, Tarentinis &c. Ῥῆτραι dictae. *p.* 235. *n.* 43. Leges in tabulario aſſervatae notis numeralibus diſtinguebantur. *p.* 251. *col.* 2. Populis petentibus leges Romani dabant. *p.* 478. *n.* 156. *Legibus mitti* in Praefecturas quid. *p.* 394. *n.* 15. *p.* 396. *n.* 21. *Legum-dator* in Municipiis. *p.* 477. *p.* 482. *n.* 161. *Lex* interdum pro Lege Municipali. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 486. *col.* 2.
Leges decem-virales ex Graecia praeſertim Italica arceſſitae. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87.
Leges Municipiis datae quo ordine in municipiis promulgatae. *p.* 482. *ſeq.* Vel ipſiſſimae Romanorum erant, vel quam minimum a Romanis diſſidebant. *p.* 483. *col.* 2. Patrio municipii ſermone ſcriptae. *p.* 483. *n.* 165.
Legum, *quae laudantur vel illuſtrantur*, indiculus.
Annaria. *p.* 411.
Annaria municipalis. *p.* 411. *col.* 2. *p.* 412. *n.* 48. & 49.
Boria. *p.* 316. *n.* 16.
Caecilia Didia. *p.* 480. *col.* 2.
Cenſoria. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 380. *n.* 109.
De *Cenſu* in municipiis. *p.* 454.
Claudia & Cornelia datae Siculis Rebuſp. *p.* 412. *n.* 49.
Cornelia de proſcriptione & ſicariis. *p.* 442. *n.* 116.
Frumentaria M. Livii Druſi. *p.* 315. *col.* 1. Ejus cum lege Borii conſenſus. *p.* 317. *n.* 17.
De *Frumento* dividundo. *p.* 306.
De *Fundanis* Municipiis. *p.* 477.
Julia de *Civitate*. Ejus verba. *p.* 473. *col.* 1. Populis Fundis civitatem Rom. dabat. *Ib.* Cetera vide in *Fundus*. De ea lege adſciſcenda Neapolitanorum & Heracleenſium concertationes. *p.* 473. *col.* 2. & *n.* 150. *p.* 474. *col.* 1. Quae legum capita populis, ſi civitatem conſequi vellent, propoſuerit. *p.* 473. *col.* 1. *p.* 474. *col.* 1. Anno ab V. C. DCLXIII. ab L. Julio Coſ. lata. *p.* 489. Civitatem populis, qui bello Sociali in fide manſiſſent dabat. *Ib. n.* 169. *p.* 555. *col.* 1.
Julia municipalis. *p.* 409. *col.* 2.
Laetoria. V. Plaetoria.
Licinia Mucia de Civibus regundis potiſſima cauſa belli Italici. *p.* 456. *n.* 132.
De *Lucis* publicis. *p.* 375.

De

De *Magiſtratibus* Municipalibus. *p.* 401.
Mamilia quo anno lata. *p.* 377. *n.* 105. ex MStis excepta. *Ib. n.* 106. Ejus auctor C. Mamilius Turrinus an Limitanus fuerit. *p.* 390. *col.* 2. una an duplex. *p.* 391. *col.* 1.
Minucia. *p.* 319. *n.* 20.
Municipalis. *p.* 406. *n.* 38. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 496. *col.* 2.
De *Notatis infamia* in Senatum non legendis. *p.* 424.
Oppia *Ploſtraria* matronis vehicula verans. *p.* 360. *col.* 2. cum lege ploſtraria Tabulae Heracl. confertur. *Ib.* & cum loco Plauti. *p.* 369. *ſeq.* Abrogatur. *p.* 361. *col.* 1. Reducitur & a quo Oppio. *Ib. col.* 2. & *p.* 362. *n.* 85. Hinc Oppia lex duplex fuit. *p.* 361. *n.* 84. quamdiu durarit. *p.* 362. *col.* 1.
Plaetoria. *p.* 428. *col.* 1. & 2.
De *Plauſtris* per urbem ducendis vel non. *p.* 352.
Plotia *de civitate danda* cujus argumenti fuerit. *p.* 480. Peregrinis ſub certis conditionibus civitatem dabat. *Ib. n.* 170.
Poetelia Papiria *de nexis*, ſi bonam copiam jurarent, diſſolutis. *p.* 432. *n.* 85. illuſtratur. *Ib. n.* 87.
Pompeia Bithynis data. *p.* 409. *n.* 45. *p.* 411. *n.* 47. *p.* 412. *n.* 48.
Pompeia in marmore quodam notata an municipalis. *p.* 410. *in Adnot.* 45.
Quino-vicenariae argumentum. *p.* 428. *col.* 2. & orthographia. *Ib. n.* 76. legis auctor Laetorius an potius Plaetorius. *p.* 429. *n.* 78.
Roſcia. *p.* 450. *n.* (*)
Satura, quae ſcil. plura capiea complectitur. *p.* 480. *col.* 1. de qua veterum teſtimonia. *Ib.* nomquam fuit vatita. *Ib.* nominis notio. *Ib. col.* 2. diverſa a lege rogata *per Saturam*, quae verita fuit lege Caecilia Didia. *Ib.* diſcriminis ratio. *Ib.*
Thoria. *p.* 316. *n.* 16.
De *Virorum* & *Semivirorum* tutela. *p.* 327.
Lenocinium qui faciant. *p.* 444. *col.* 2.
Lenonis probra. *p.* 445. *col.* 1. Leno qui dicatur. *p.* 444. *n.* 120. *col.* 1. Leno balneator, caupo, ſtabularius quo ſenſu dicatur. *Ib. col.* 2. Lenonis officinae. *Ib.* & *p.* 445. *n. l.*
Lepus in nummis Rheginorum. *p.* 551. *col.* 1.
Λητὶς & Λητρικὸν olim vocabula honeſti ſignificatus. *p.* 540. *in Adnot.* 102. *p.* 542. *n.* 107.
Λήταρχοι quid. *p.* 71.
Leuca oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Λεύκωμα. V. Album.
Leutarnia eadem ac *Siris*. *p.* 72. ejusdemque notionis. *Ib.* etymologia. *p.* 73. *n.* 9. ab Ionibus primitus habitata. *Ib. n.* 8. poſtea tranſnominata *Heraclea* & quando. V. Heraclea.
Lexicographi veteres vocabula modo recto, modo accuſandi caſu proponunt. *p.* 174. *col.* 2. §. 1.
Libelli ſeu carminis famoſi poena. *p.* 427. *n.* 72. Libellus ſuſpenſus. V. Programma.
Libertatis Aedes & Atrium quando aedificata. *p.* 463. *n.* 139. In ejus atrio Tabularium Cenſorum. *Ib.* Atrium quando arſerit. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 1. ſub Auguſto refectum. *Ib.* Atrii dedicatio in quod tempus inciderit. *Ib.* in Atrio Libertatis poetarum recitationes. *Ib. col.* 2.
Libitinae variae acceptiones. *p.* 418. *n.* 60. Libitinam facere, exercere. *p.* 418. *col.* 1.
Libitinam facientes ab honoribus munic. arcentur. *p.* 416. *ſeqq. p.* 421. ſed quamdiu id facinnt. *p.* 419. *col.* 1. *Libitinarii* cum *Diſſignatoribus* juncti. *p.* 417. *n.* 58. horum miniſterium ſordidum & *lege* abjectum. *Ib. n.* 59. *p.* 418. *col.* 1. *in Adnot.* Seſtertio nummo funus Hirtii & Panſae curant. *Ib.*
Librarii dicti Scribae. *p.* 387. *n.* 2. quare. *p.* 388. *col.* 1. Scribae Librarii. V. Scribae.
Libri ad alphabeti rationem diviſi. *p.* 251. *col.* 1. *p.* 252. Hinc Libri Divinae Scripturae XXII. numerati. *p.* 252. *col.* 2.
Licinius (L.) Craſſus Latinos Rhetoras coercuit. *p.* 459. *n.* 133.
Lictores atri, qui. *p.* 416. *n.* 57. *p.* 418. *n.* 59.
Liguſtini (Sp.) in militia munera & merita. *p.* 439. *n.* 107. *ſeq.*
Limes Magnis Graecis eſt Λίμμος. *p.* 180. §. 1. & *ſeqq.* Agri colonici limites praecipui *Decumanus Maximus*, & *Kardo Maximus*. *Ib.* §. 2. quot pedes paterent. *p.* 181. *col.* 1. Limes *actuarius* & *linearis*. *Ib.* Limes ςιχατινῶδος, ςιχατιδαῖος, ποτιδος. V. ſuis locis. Limitaris diſciplina ex M. Graecia ad Romanos traducta. *p.* 182. §. 3.
Limitanus, cognomen Mamilii unde ductum. *p.* 390. *col.* 2.
Limus. V. Λίμμος.
Linearii limites. V. Limes.
Linearis pictura. V. Pictura.
Litterae alphabeti ad librorum diviſionem uſurpatae. *p.* 251. *ſeq.* Littera conſona ſimplex pro duplici. *p.* 481. *col.* 1. Litterae minuſculae cum majuſculis in vet. monumentis permixtae. *p.* 326. *n.* 31. *p.* 376. *col.* 1. & 2. Litteras quis primus in Occidentem intulerit. *p.* 120. *ſeq.*
Litterae Atticae eaedem ac Latinae. *p.* 121. *ſeq. p.* 138. Litterae *gemmatae* quae. *p.* 123. Litterae novae duae in Tabb. Heracl. *p.* 126. *p.* 128. *p.* 146. *p.* 516. *n.* 43.
Livii (M.) Druſi lex frumentaria. *p.* 315. *col.* 1. *p.* 317. *n.* 17. Ejus de egenis & Italicis populis benigna conſilia. *Ib.* Ejusd. laudes & defenſio. *p.* 318. *n.* 18.
Livius Andronicus ſcriba. *p.* 387. *n.* 2.
Loca Italiae quot generum fuerint. *p.* 114. *n.* 84.
Locanus fl. *p.* 30.
Locare cum accuſativo pretii an probum ſit. *p.* 326. *n.* 39. *p.* 348. *col.* 1.
Locatio imaginaria *ſeſtertio nummo*. *p.* 417. *n.* 59. Locatio *viae tuendae* qui fieret. *p.* 297. *col.* 2. *p.* 340. Locationis *lex* quae. *p.* 380. *col.* 1. Locationum programmata cectorio parietum illita. *p.* 436. *n.* 95. Locationibus vectigalium, operum publicorum qui magiſtratus libera Rep. vacaverint. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 380. *col.* 1. quive ſub Impp. *p.* 302. *col.* 2.
Locationes κατὰ βίου ſeu *ad vitam*. *p.* 174. *col.* 1. emphyteuſeos genus. *p.* 207. *col.* 1. *p.* 269. *col.* 2. *p.* 270. *col.* 1. Locationes ad *quinquennium*. *p.* 268. *col.* 2. Locationes in *perpetuum*. *p.* 269. *col.* 1. Locationes quibus tempus non praefigitur quatenus valere debeant. *Ib.* Conſuetus locationum terminus *Quinquennium* ſeu *Luſtrum*. *Ib. col.* 1. & 2. exactum an inchoatum *quinquennium*. *Ib.*
Locri *Epicnemidii*. *p.* 30. *n.* 84. Locri ἐπιζεφύριοι urbs M. Graeciae unde nomen acceperit. *p.* 30. Locri Ozolae an Epicnemidiorum colonia. *p.* 30. *n.* 34. cur dicta *Naryeia*. *Ib.* Locri Crotoniatas memorabili bello profligant. *p.* 30. *n.* (*) Ejus urbis nummi. *Ib.* an capta a Romanis. *p.* 51. *n.* 92. *Locri Opuntii* unde dicti. *p.* 30. *n.* 34. Locri *Ozolae*. *Ib.* Locri Italici a tranſmarinis quo differant. *p.* 30. *n.* 35.
Locris regio M. Graeciae. *p.* 28.
Locus publicus porticuſve publica a privatis occupari non poterat. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 375. *ſeqq.* ſi quid ibi inaedificatum immolitumve, diruebatur. *Ib.* ſicuti & privata opera operibus publicis adjuncta. *p.* 301. *col.* 1. Locis publicis uti poterant ex Legis venia. *Ib.* & *p.* 378. *col.* 1. ſicuti & Conductores operum publicorum. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 378. & qui ludos faciebat. *p.* 385. *ſeq.* Scribaeque librarii. *p.* 387. & ſervi publici. *p.* 389. De locis publicis peculiares Magiſtratus dicti *III-Viri locorum publicorum perſequendorum*, *Curatores locorum publicorum judicandorum*. *p.* 301. *col.* 1. Locus publicus ambigui juris ab Auguſto privatis adjudicatus. *Ib.* Locorum publicorum

corum & viarum conjuncta interdum curatio. *p.* 375. *col.* 2.

Λωτήριον Dorice pro λουτήριον. *p.* 250. *col.* 1. & Λῶτρον pro λουτρόν. *Ib. col.* 2.

Lucani quando in Italiam primitivam appulerint. *p.* 86. *n.* 27. Chonas & Oenotros profligant. *Ib.* Sybaritas Poſidoniae colonos ejiciunt. *p.* 506. *col.* 2. Pythagorae auditores. *p.* 49. *n.* 86. unde linguam Graecam arripuerint. *p.* 540. *n.* 104. horum nummi Graece inſcripti. *Ib.* Lucani Pythagorici. *Ib.* Olim lingua Oſca uſi. *p.* 551. *col.* 2.

Lucania quouſque olim patuerit. *p.* 102. *col.* 1. ejus regionis urbes Graecae. *Ib.* & *col.* 2.

Ludi Circenſes. *p.* 357. *col.* 2. Cetera vide in *Circenſes*. Ludi *Megalenſes* cui dicati. *p.* 357. *n.* 74. quo tempore commiſſi. *Ib.* Ludi *Romani* ſub Regibus inſtituti, & *Magni* dicti. *Ib.* an iidem ac *Circenſes*. *Ib.* quibus numinibus dicati. *Ib. col.* 2. quo tempore celebrati. *Ib. Circenſes magni* dicti a Virgilio. *p.* 367. *n.* IV. Ludi *Scenici*. V. Scaena. Ludis ſtans populus aderat. *p.* 386. *col.* 1. *p.* 450. *col.* 1.

Ludicra ars ſcaenicae pars. *p.* 444. *col.* 1. complectitur ſaltatores, mimos. *Ib.* interdum etiam hiſtriones. *Ib. col.* 2. excludit athletas. *Ib.* quando infamiam irrogarit. *p.* 444. *n.* 119.

Lupiae Graeca olim urbs. *p.* 40. eadem ac Σύβαρις ac Λυκία. *Ib.* hodie *Lecce*. *Ib.* perperam creditur eadem ac *Callipolis*. *p.* 523. *col.* 1. Cetera vide in Λυκιατῶν.

Luſtrum cur ita dictum. *p.* 269. *col.* 1. *p.* 379. *n.* 108. *col.* 2. terminus conſuetus locationum. *p.* 269. idem ac πενταετηρίς in Tab. Heracl. *Ib.* an exactos quinque annos contineret. *Ib. Luſtrum* ultimum quis condiderit. *p.* 332. *n.* 34.

Lutatius (Q.) Catulus velis theatrum primus texit. *p.* 386. *col.* 2. *in Adn.* 1. Capitolium dedicat. *Ib.*

Λυκαῖος cognomen Jovis. *p.* 520. *col.* 2. *p.* 528. *n.* 75. imberbis exhibitus. *Ib.*

Λυκία. V. Lupia, & Λυκιατῶν.

Λυκιατῶν nummi deſcribuntur. *p.* 519. *n.* 50. ad Lyciam Aſiaticam an Italicam pertineant. *Ib. n.* 51. Horum primitivum nomen Λύκιον, Λύκαιον an Λυκία. *Ib. n.* 52. *p.* 526. *col.* 2. ad hodiernum *Lecce* (olim *Lycium*) ſpectant. *p.* 520. *col.* 2. Quando *Lycii* nomenclatio deſierit. *p.* 521. *col.* 1. Deducta Roman. colonia *Lupia* vel *Lupiae* dicta. *Ib. n.* 54. & 55. ſeu *Lopia*. *p.* 523. *n.* VI. *p.* 526. *n.* 69. ejuſque cives *Lupienſes*. *p.* 521. *n.* 54. Quo tempore ea colonia deducta. *Ib. n.* 56. *Lupiae* appellatio manſit uſque ad VI. ſaeculum. *p.* 522. *col.* 1. poſtea *Lycii* nomen reductum. *p.* 520. *n.* 53. *p.* 526. *n.* 71. quo tempore quove auctore. *p.* 522. *col.* 2. *p.* 523. *col.* 1. perperam creditur urbs dicta *Aletium*. *p.* 522. *n.* 58. Deſcribitur a Guidone Ravennate. *p.* 520. *n.* 53. De Idomeneo ejus conditore, fabulae. *Ib. n.* II. Ejus amphitheatrum. *Ib. n.* III. inſcriptiones. *p.* 521. *n.* 54. portus manu factus, Hadriani Caeſ. opus. *p.* 523. *col.* 2. *Statio Miltopae* dictus. *Ib. n.* 62. Ejus portus alter Hydrus ab urbe remotior. *p.* 524. *in Adnot.* 62. Vrbs antea *Sybaris* vocata fuit. *p.* 523. *col.* 2. *p.* 526. *n.* 71. *Sybaris* vox Orientalis *Lupum* notat. *p.* 524. *col.* 1. Lyciani Italici an ab Aſiaticis proſeminati. *p.* 525. *col.* 1. Theſaurum Olympiae dedicant. *Ib. n.* 63. mediterranei non maritimi fuere. *p.* 525. *col.* 2. inter Brunduſium & Hydruntem ſiti. *Ib. n.* 64. Tria hujus urbis nomina *Sybaris*, *Lycēa*, & *Lupia* ab *Lupo* nomen invenere. *p.* 525. *col.* 2. Quo ſenſu dicatur a Daſummo condita. *p.* 526. *col.* 1.

Lycienſes Aſiatici uſque ad Italiam maris imperium prorogarunt. *p.* 519. *col.* 2.

Lycophron poeta Lyci Rhegini filius. *p.* 70. *n.* 7. *p.* 502. *n.* 7. Ejus Scholiaſtae. *p.* 67. *n.* 4. cur obſcuritatem affectarit. *p.* 67. *n.* 4. illuſtratur. V. Ind. Auct.

Lycurgi oraculum Delphicum illuſtratur. *p.* 148. *n.* 12.

Lycus Rheginus. V. Lycophron.

Λύμακες Heſychio ſunt *petrae*. *p.* 183. *col.* 2. hinc καταλυμακόω in Tab. Heracl. quid notet. *Ib.* utrumque a λύμα *ſordes* ortum. *Ib.* inde eſt *limus* Latinorum. *Ib.*

M

M Pro N. *p.* 305. *n.* 16. M in vetuſtis Paeſti nummis vicem τοῦ Σ implet. *p.* 506. *n.* 16.

Macalla oppidum in ſinu Tarentino. *p.* 32. Ejus a Crotone diſtantia. *Ib.*

Maelius (Sp.) ab Ahala Servilio quare occiditur. *p.* 320. *col.* 2.

Maeniana aedificia ſunt tabulata ultra muri libramentum provolantia in publicum. *p.* 376. *col.* 2. *p.* 377. *col.* 1. An olim vetita. *Ib.* Cur ita dicta. *p.* 376. *n.* 103.

Magiſtratus Rom. qui jure ordinario cum populo agere poterant. *p.* 308. *col.* 2. Magiſtratus *Curules*. V. Curules.

Magiſtratus ſummus in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Foris, Conciliabulis alibi alio nomine vocatus. *p.* 401. *n.* 26. plerumque *II-Viri* vel *IV-Viri*. *Ib.* ſuffragio cujuſque municipii, coloniae &c. creatus. *p.* 401. *col.* 1. Senatores legebat. *Ib. col.* 2. *p.* 405. *n.* 35. comitiis praeerat. *p.* 421. *col.* 1. cenſui accipiendo vacabat. *p.* 434. *col.* 2. Magiſtratum *petere*, *gerere*, *habere*, quid. *p.* 419. *col.* 2. Comitia rogando ſubrogandove Magiſtratui. *p.* 421. *col.* 2.

Magiſtratuum Municipalium aetas legitima. *p.* 411. *p.* 412. *col.* 1. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 421. quae aetas legitima fuerit aevo ſequiore. *p.* 422. *n.* 66. A confectis certis ſtipendiis citius Magiſtratus peti poterat. *p.* 413. *col.* 1. & 2. *p.* 423. *col.* 1. Olim ex geſto magiſtratu patebat aditus in Curiam. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 449. *col.* 1. at poſtea non niſi ex Decurionatu erat aditus ad honores. *p.* 449. *col.* 2. ita ut, qui Decurio eſſe non poterat, nec etiam magiſtratus crearetur. *Ib. col.* 1. ſicuti nec creari poterant magiſtratus qui diſſignationem, libitinam, praeconiumve facerent. *p.* 416. *ſeqq.* Sed poterant qui olim feciſſent. *p.* 419 *col.* 1. Magiſtratibus contra leges creatis multa irrogata. *p.* 420. *col.* 2.

Magiſtri bonis vendundis a Praeture conſtituti, qui *p.* 435. *n.* 89.

Magna, Major, Maxima Graecia. V. Graecia &c.

Magnes, Magneſia. V. Heracleius, Heraclea.

Magni ludi. V. Ludi Romani.

Major ſeu Melior diei pars. V. Dies.

Mamers Oſce & *Mars*. *p.* 548. *n.* 119. ab Hebr. *Mamres* i. e. ἄνδρος factus. *Ib.* inde quoque eſt *Mars* Latin. & ἄρης & ἄρρεν. *Ib.* Mars in ſylva cultus. *p.* 549. *in Adnot.* 120. *col.* 1. hinc *Sylvanus* dictus. *Ib. col.* 2. *Gallus* & *Dies* ei ſacer. *Ib.* Mars Venerem abducit. *p.* 138 *n* III.

Mamertini gens Campana urbe Meſſana per fraudem potiuntur. *p.* 541. *n.* 106. *col.* 1. In nummis abſolute Μαμερτινων inſcribuntur. *Ib. col.* 2. & Μαμερτινοι Μεσσηνιοι ad diſcrimen Μαμερτινων Βρεττιων. *Ib.* Mamertini Brettii erudiunt Bruttios in bellicis artibus. *Ib.* Oſco vocabulo ſunt *Martiales*. *Ib.* Hinc in nummis Μαμερτινοι Ἀρειοι vocantur. *p.* 549. *n.* 120. Martis cultui devoti. *Ib.*

Mamertium urbs in faucibus Sylae. *p.* 42. *p.* 541. *n.* 106. Ejus nomen gentile *Mamertinus*. *p.* 541. *n.* 106. a Mamertinis Meſſanenſibus conditum. *Ib.* Hinc ad illorum diſcrimen *Mamertini Brettii* dicti in nummis. *Ib.* Mamertii etymon Orientale. *p.* 548. *col.* 2. Cetera vide in *Mamertini*.

Mamilius (C.) [Torrious an Limetanus] quando legem Mamiliam

liam tulerit. *p.* 377. *n.* 105. *ſeq.* *p.* 390. *col.* 2. Limetani numinus a Trajano reſtitutus. *p.* 391. *col.* 2.
Mancipatio *ſeſtertio nummo*, non ſolum in venditionibus, ſed & in locationibus. *p.* 417. *n.* 59.
Mandati judicio damnatus, etiam abſente dolo, notatur infamia. *p.* 226. *col.* 2.
Manduria oppidum in Sallentinis. *p.* 34. an vox Orientalis. *Ib.* *n.* 50. *p.* 533. *col.* 2. a Tyrrhenis conditum. *p.* 34. *n.* 50. *p.* 533. *col.* 2. Eius nummus. *Ib.*
Marcus Hydruntinus Epiſcopus. *p.* 62. *col.* 2.
Marcus Imp. omnibus adultis, nec cauſa cognita, curatores praefici jubet. *p.* 307. *col.* 2. *p.* 426. *n.* 77.
Marii Maximi aetas & judicium. *p.* 526. *n.* 67.
Maritimae civitates immunes a militia. *p.* 415. *n.* 54.
Marius (C.) rogationi *De Frumento civibus dividundo* intercedit. *p.* 314. *col.* 2.
Marmor anaglyptum raptûs Helenae illuſtratur. *p.* 139. *n.* *IV.*
Marnas Deus Gazae Κρηταγενὴς dictus & quare. *p.* 535. *n.* 88.
Mars. V. Mamers.
Marſorum in incantandis anguibus peritia. *p.* 529. *n.* 79.
Μασχάλη *ala* ſeu *axilla*. *p.* 199. *col.* 1. transfertur ad alia ſignificanda, quae alae humanae ſimilitudinem habent. *Ib.* & *p.* 554. *col.* 1. & 2. hine Μασχάλη βυβλίνη. *p.* 199. *col.* 1. Μασχαλωτὸς, ἀμφιμάσχαλος χιτὼν quid. *p.* 199. *n.* 42.
Μάτιξ γογγύλη apud Lycophronem an *Caeſtus*. *p.* 69.
Matronae ad ſacra Eleuſinia plauſtro vehebantur. *p.* 365. *col.* 2. Matronis Rom. jus vehiculorum conceditur & quare. *p.* 360. *col.* 1. *p.* 373. *n.* 102. ſed poſtea lege Oppiâ adimitur. *p.* 360. *col.* 2. Ejus conceſſionis variae vices. *p.* 361. *ſeq.* De ea re SCta ſub Heliogabalo. *p.* 362. *n.* 89. Matronarum in vehiculis mularibus luxus. *p.* 369. *col.* 2. *p.* 370. *n.* 96. Iisdem lege Oppia plus ſemunciâ auri & veſtis verſicolor vetatur. *p.* 360. *col.* 2. *p.* 369. *n.* (*) Matronarum comites. *p.* 427. *col.* 1. & *n.* 72. Cetera. V. Feminae.
Mazzoni quid hodie notet, & unde derivatum. *p.* 510. *n.* 26.
Μέχρι ſequente altera praepoſ. *p.* 157. ad B. verſ. 17. Μέχρι an Μέχρις potius efferendum. *Ib.* Μέχρι interdum ordine retrogrado accipitur. *p.* 530. *n.* 100.
Medama oppidum in Bruttiis Orientalis originis. *p.* 42. a Graecis occupatur. *Ib.* *n.* 69. Eius navale *Emporium* vocatur. *Ib.* & *p.* 37. *n.* 59. Olim Lucaniae adſeribebatur. *p.* 102. *col.* 1.
Μηδὶ ὥς, pro μηδέως. *p.* 225. *col.* 1.
Μέδιμνος quot *choenicibus* conſtet. *p.* 175. *col.* 1. §. 2. ſex modiorum capax. *Ib.* *col.* 2. quot *choeos* contineat. *p.* 210. *col.* 1.
Megalenſes ludi. V. Ludi.
Melicerta. V. Hercules.
Μέλιττα. V. Σιαλωνή.
Μεμοσαώσαντα, cujus Modi tempus. *p.* 211. *col.* 2. & *n.* 8.
Menſae aſſidebant Lacones & Cretenſes. *p.* 448. *col.* 1. item priſci Romani. *Ib.* morem hunc ſedendi jam viris obſoletum retinuerunt ſervi, mulieres, etiam Deae in Diali epulo. *Ib.* *n.* 124. poſtea ipſae feminae ad cubandum admiſſae & quando. *Ib.*
Menſes Macedonum & Heracleenſium Ἀπελλαῖος, Πάναμος. Vide ſuis locis. Menſium diviſio. V. Προτερεῖν.
Menſores frumentarii. V. Frumentarii.
Menſurae longitudinum apud Heracleenſes: χαῖνος, ἡμιάσχαινον. *p.* 158. *n.* 38. ὄργυια. *p.* 267. *n.* 11. πούς. *p.* 267. *n.* 12. Menſurarum cavarum genera: *Cotyla*. *p.* 175. *col.* 2. Κάδδιχος. *p.* 174. *ſeqq.* Χοῖνιξ. *p.* 175. *col.* 1. *p.* 263. *col.* 1. Χοῦς *p.* 209. *col.* 2. *p.* 210. *col.* 1. & *n.* 6. Ἑάσιν. *p.* 175. *col.* 1. §. 2. Μέδιμνος. *Ib.* *Modius*. *Ib.* *Sextarium*. *Ib.* Ξέστης. *p.* 175. *col.* 2.
Mercurius cum aliis numinibus in Hermis cultus. *p.* 139. *n.* *V.* Mercurius barbatus. *p.* 534. *col.* 1.
Μηρία pro Μηρίς. V. in Lex. Heracl.
Μηρὶς idem ac χῶρος. *p.* 205. *col.* 1.
Μὴς Dorice pro Μὴν *menſis*. *p.* 148. ad B. verſ. 1.
Meſochoram ubi ſitum. *p.* 111. an eo translata concilia Graecorum Italicoſium. *Ib.* & *p.* 117. *n.* 88.
Μεσούριον. V. Μέσορος.
Meſſalla (C.) Vide in *Caſſius*.
Meſſana. V. Mamertini.
Meſſapia regio Iapygiae. *p.* 537. *col.* 1. & *n.* 97. *p.* 538. *n.* 98. Vox Orientalis. *p.* 543. *col.* 1. & 2. Unde deriviata. *Ib.* & *n.* 112. Meſſapii a Peucetiis diſcreti. *p.* 49. *n.* 86.
Μέσορος ſeu μέσουρος eſt *terminus medius* inter terminum *incipientem* & ei reſpondentem. *p.* 187. *col.* 1. an idem ac Μεσούριον. *Ib.*
Μετὰ praepoſitio interdum ordine retrogrado accepta. *p.* 538. *n.* 100.
Metabum. V. Metapontum.
Metalla an, & alibi aliter vegetent. *p.* 166. *n.* 2.
Metapontina Regio Magnae Graeciae. *p.* 29.
Metapontum urbs Pythagorae gymnaſio celebrata. *p.* 33. Italiae vetuſtioris terminus. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 538. *n.* 9. *p.* 543. *n.* *I.* Metapontum olim *Metabum* dictum. *p.* 99. nominis etymon Orientale. *p.* 100. Pyliorum colonia. *Ib.* Ab Achaeis occupatur. *Ib.* poſtea a Sybaritis. *p.* 101. *p.* 109. A Samnitibus deletur. *Ib.* Metapontinorum nomine an Siritae quoque venerint. *p.* 109. *n.* 75.
Metatio Camporum. V. Campus.
Μεταῶνε (vox nova) in Tab. Heracl. idem ac Μετά. *p.* 219. *col.* 1.
Metello (L.) Naſicae ut curru veheretur in Curiam permittitur, & quare. *p.* 371. *col.* 1. & 2. Metelli inſcriptio Groteriana ex Plinii verbis conſarcinata. *p.* 371. *n.* 97. ejus animi dotes. *p.* 372. *n.* 100. *col.* 2. *Vir optimus* a jurato Senatu judicatus. *Ib.*
Μιμαλλίζειν quid. *p.* 65. *n.* 3. Μιμαλλόνες. *Ib.*
Μετρειόμενα vox in Tab. Heracl. unde facta. *p.* 157. *n.* 35.
Miles ab exercitu dimiſſus quando infamia notatus. *p.* 440. *n.* 109. *col.* 2. *p.* 441. *n.* 111. & 112. Miles Caligatus. *p.* 440. *n.* *I.* Quomodo ignominioſe exauctoraretur. *p.* 441. *n.* 111. ita dimiſſus, in urbe conſidere non poterat. *p.* 441. *col.* 2. *Veles*. *p.* 237. *n.* 45.
Militia navalis, pedeſtris. V. Suis locis. Militiae anni. V. Anni. A militia immunes civitates maritimae. *p.* 415. *n.* 54. Militarium promotionum ſeries. *p.* 430. *n.* 107. Formula militaris dimiſſionis ignominiae cauſa. *p.* 440. *n.* 109. *Aetas militaris*. *p.* 323. *col.* 1. *p.* 414. *n.* 51. Aes militare dictum *Adtributum*. *p.* 345. *col.* 2.
Millenarii numeri nota in Tab. Heracl. *p.* 386. *col.* 1.
Milliares lapides unde numerari coeperint. *p.* 196. *col.* 1. a continentibus aedificiis an a portis urbis. *Ib.* Holſtenii & Fabretti opinio. *p.* 328. *n.* 29. *p.* 330. *n.* 31. *p.* 331. *n.* 32. A *milliario aureo* numeratos oſtenditur. *p.* 335. *col.* 1. Objectiones diluuntur. *p.* 336. *ſeq.* Milliares lapides quis primus ſtatuerit. *p.* 331. *col.* 2. *p.* 335. *n.* 41. ſemper *ſtabiles*. *p.* 335. *col.* 2.
Milliarium primum ab Urbis Romae continentibus aedificiis fuit terminus poteſtatis Aedilium. *p.* 296. *col.* 1. & Praetoris, Praefectique Urbis. *p.* 296. *n.* 10. V. Columna milliaria.
Milliarium aureum in foro ab Auguſto poſitum. *p.* 296. *col.* 2. *p.* 329. *col.* 1. *p.* 334. *col.* 2. an idem ac columna Capitolina. V. *Columna milliaria*. Ejus milliarii deſcriptio. *p.* 330. *col.* 1. Quare ab Auguſto in medio foro collocatum ſit. *p.* 335. *col.* 1. & 2. In hoc milliarium viae per Italiam deſinebant. *p.* 334. *n.* 39. Initium fuit epporum milliarium. *p.* 335. *col.* 1. *ſeq.* Μίλιον χρυσοῦν (*Milliarium aureum*)

CPoli

Digitized by Google

CPoli poſitum. *p.* 334. *n.* 38. Milliaria antiqua breviora hodiernis. *p.* 333. *n.* 37. *col.* 2. *p.* 521. *n.* V.

Miltopa cognomen ſtationis navium in Lupia. *p.* 523. *n.* 62.

Mina ſeu Mna quae pars talenti Siculi fuerit. *p.* 218. §. 2. quot nummis conſtaret. *p.* 219. *in* §. 3.

Minerva dicta Λαφρία. *p.* 70. Σαλπιγξ. *Ib.* Πολιάς. *p.* 73. *n.* 10. Πολιοῦχος, aut Πολιοσοῦχος. *p.* 259. *col.* 2. Παρθένος. *p.* 270. *n.* 13. ejus templum vocatum Ἑκατόμπεδον & Παρθενών. *Ib.* Σκιράς. *p.* 232. *n.* 39. ejuſque feſtum σκιροφόρια. *Ib.* Minerva in Jovis epulo in ſellam invitata. *p.* 448. *n.* 124.

Minervium, V, Ἀθήναιον.

Minores qui dicantur. *p.* 421. *col.* 2. *p.* 428. *col.* 2, quibus minoribus Curatores dati. V. Curatores.

Minos ex Gaza in Cretam proficiſcitur. *p.* 535. *n.* 88. Daedalum quaerens in Sicaniam appellit. *p.* 94. a Cocalo occiditur. *Ib.* & *p.* 96. *n.* 51.

Minotaurus, homo taurino capite. *p.* 512. *n.* 33. *col.* 1. an qui taurus humano capite in nummis viſitur, pro Minotauro habendus. *Ib. col.* 2. Quo haec altera effigies frequens in nummis Magnae Graeciae pertineat. *Ib.* & *p.* 27. *n.* 31.

Minucia frumentaria. *p.* 310. *col.* 1. duplex porticus fuit. *p.* 318. *col.* 2. a quo ſtructa. *p.* 319. *col.* 1. & quando. *Ib. col.* 2. Cur dicta *Frumentaria*. *p.* 320. *col.* 1. Cur una Minucia *Frumentaria*, altera *Vetus* dicta. *Ib.* quando id diſcrimen additum. *p.* 320. *n.* 22. Sub Tiberio utraque adhuc celebris. *p.* 320. *col.* 1. Minuciae Praefectus. *p.* 322. *col.* 1. adhaec Conſularis, Curator, Procurator, Rationalis. *Ib. n.* 22. In ea per oſtia teſſerae frumentariae diſtribuţae, & certis diebus. *p.* 322. *col.* 2. Minucia lex cujus argumenti. *p.* 319. *n.* 20.

Minucius (L.) Augurinus Sp. Maelium regni affectari accuſat. *p.* 320. *col.* 2. Frumentum Maelianum dividit. *Ib.* a populo donatur columna pileata & ſtatua. *p.* 321. *n.* 24. Ejus rei monumentum in nummo nove illuſtratur. *Ibid.*

Minucius (M.) Rufus auctor porticuum Minuciarum. *p.* 319. *col.* 1. legibus Gracchi obrogavit. *Ibid. n.* 20.

Miſſio militaris ignominiae cauſa. *p.* 440. *n.* 109.

Mitti legibus quid. V. Leges.

Modius menſurae genus. V. Menſurae. Modii Romani figura. *p.* 321. *n.* 24. *col.* 2.

Moles proprie eſt, quod in altum jacitur ad fundandum. *p.* 377. *n.* 104. Graecis eſt μῶλος. *Ibid.* ejuſdem notionis eſt *moliri*, *immolitum*. *Ib.*

Moliri quid. V. *Moles*.

Μῶλος quid & unde factum. *p.* 377. *n.* 104.

Monetae feriendae jus quae municipia habuerint. *p.* 115. *num.* IV. Id jus datum coloniis Latinis. *p.* 508. *col.* 2. at negatum coloniis civium Rom. *Ib.* ac facile etiam municipiis civitatem poſt legem Juliam conſecutis. *p.* 533. *in Adnot.* 85. *p.* 555. *col.* 2.

Mortuus quis in jure dicatur. *p.* 408. *n.* 40. in quo diſſerat a *demortuo*. *p.* 407. *n.* 39.

Motacilla. V. Torquilla.

Muliebria ſponte paſſi infames. *p.* 443. *col.* 1.

Mulorum in vectatione pretium. *p.* 366. *col.* 2. *p.* 370. *n.* 96. Carpento juncti. V. Carpentum.

Multae trigeſimanae. V. Δεκάζεσθαι.

Municeps pro Praefecto Caſtelli. *p.* 520. *n.* III. & *Municipium* pro propugnaculo. *Ib.*

Municipalis lex. *p.* 406. *n.* 38. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 496. *col.* 2. Lex Julia municipalis. *p.* 409. *col.* 2. Municipales leges aliquot. *p.* 410. *n.* 46.

Municipes unde dicti. *p.* 392. *col.* 1. ut cives in legione militabant. *p.* 413. *col.* 2. Municipum erat patria duplex. *p.* 323. *n.* 28. Municipes Romae an in ſua quiſque patria cenſiti. *p.* 455. *n.* 131. Olim cenſeri Romae vetitum. *p.* 456. *col.* 1. & 2. poſt legem Juliam ſecus obtinuit & quare. *p.* 457. *col.* 1. Qui pluribus in municipiis domicilium habuiſſet, Romae cenſeri poterat. *p.* 465. *col.* 1. & 2. Ubi municipes in leges Rom. *Fundi* fiebant. *p.* 468. *col.* 2. tunc municipes *Fundani* dicebantur. *p.* 469. *col.* 1. & in tribus Rom. diſtribuebantur. *p.* 489. *p.* 552. *col.* 1. & 2.

Municipium unde dictum. *p.* 132. Tantumdem ac foederata civitas. *p.* 114. *n.* 84. *num.* I. Duplicis fuit generis. *p.* 115. *col.* 1. unum cum libertate priſtinarum legum ſine ſuffragio, alterum cum jure ſuffragii. *Ib.* Municipii prae Colonia dignitas. *p.* 390. *col.* 2. *p.* 392. *col.* 1. Quando nam *Municipia*, *Coloniae*, *Praefecturae*, *Fora*, *Conciliabula* junctim numerari coepta. *p.* 390. *col.* 1. & 2. Municipii & Coloniae diſcrimen. *p.* 391. *col.* 2. *p.* 392. *col.* 1. In Municipiis ſub Caeſaribus populi diviſio in Decuriones, Auguſtales & Plebeios. *p.* 449. *col.* 2. *p.* 450. *col.* 2. Quae ibi ſedendi ratio in ſpectaculis. *p.* 450. *col.* 1. quaeve in epulis diviſiones. *p.* 452. *n.* 129. Municipii *Cenſus*. *p.* 454. *ſeqq.* *Legationes*. *p.* 460. *col.* 2. *p.* 461. *col.* 1. *Aediles* ſeu Ἀστυνόμοι vel *Curatores*. *p.* 486. *n.* VII. *Magiſtratus ſupremus*. *p.* 401. *col.* 1. & *n.* 26. *Curia*. *p.* 402. *n.* 29. *p.* 404. *n.* 31. Decuriones dicti *Senatores*. *Ib.* *Comitia*. *p.* 421. *col.* 1. & 2. *Tribus*. *p.* 489. *p.* 552.

Municipium late acceptum pro quavis urbe cujuſvis conditionis. *p.* 409. *n.* 43. & *municeps* pro cive. *p.* 469. *n.* 144. Municipiorum notio ſemper obſcura. *p.* 469. *col.* 2. cauſa confuſionis. *Ib.* & *p.* 470. *col.* 1. triplex municipiorum ex Feſto genus. *p.* 469. *n.* 144. Municipia extrinſecus in civitatem Rom. *veniebant*. *Ibid.* Quae judicia publica in Municipiis agitata. *p.* 437. *col.* 1. Municipia Italiae poſt legem Juliam cujus generis fuerint. *p.* 115. *col.* 1. an jus feriendae monetae habuerint. *Ib. col.* 2. & *p.* 555. *col.* 2.

Municipium *Fundanum* cur ad oppidum Fundos non pertineat, vide in *Fundanum* municipium. Municipii fundani Legum-lator a quo & ubi creatus. *p.* 477. *ſeq.* *p.* 482. *n.* 161. Leges Romanas cum municipalibus cōponebat. *p.* 478. *col.* 2. *p.* 483. *col.* 2. Ad eaſdem addere, commutare, & corrigere poterat. *p.* 479. *col.* 1. *p.* 481. *col.* 1. Sed de conſilii ſui ſententia. *p.* 482. *n.* 162. & intra annum ab acceptis ab Româ legibus. *p.* 482. *col.* 1. & 2. quae leges ſic refictae patrio cujuſque municipii ſermone ſcribebantur. *p.* 483. *n.* 165. in iiſque ferendis locus interceſſioni non erat. *p.* 487. *col.* 2.

Munus de gladiatoribus & de beſtiis dicitur. *p.* 430. *col.* 1.

Muſarum ſimulacra. V. Apollo.

Muſca pro inſigni clypei appoſita. *p.* 151. §. 7.

Μυχὸς *ſeceſſus* ad exonerandum ventrem. *p.* 228. *col.* 2. cujus uſus in villis ruſticis. *p.* 229. *col.* 1.

Myſtia oppidum Magnae Graeciae. *p.* 30.

N

NApetinus ſinus (olim Italiae terminus) raro pro *Lametino* uſurpatus. *p.* 58. *col.* 1.

Naricia. V. Locri ἐπιζεφύριοι.

Navalis militia prae pedeſtri vilior. *p.* 413. *col.* 2.

Naxium vinum idem ac Biblinum. *p.* 200. *col.* 2. a Biblo Naxi fluvio dictum. *p.* 200. *n.* 43.

Neaethus fluvius. *p.* 32.

Neapolis Graeca urbs. *p.* 21. Quo intellectu ad barbariem non defeciſſe Straboni dicatur. *p.* 115. Quamdiu Neapoli durarit Graeciſmus. *p.* 62. *col.* 1. cur idem citius ibi, quam in Magna Graecia interierit. *Ib. col.* 2. Jam inde a IV. ſaeculo ſermo vix alius

quam Latinus fuit. *Ib.* Neapolis ante & poſt legem Iuliam municipium Rom. fuit. *p.* 115. *col.* 2. At lege Iulia plenam civitatem Rom. acquiſivit. *p.* 492. *n.* 175. Quando jura Coloniae obtinuerit. *p.* 115. *col.* 1.

Neapolitani ἰσοπολιτείαν an civitati Rom. praetulerint. *p.* 115. *col.* 1. Eorumdem de lege Iulia adſciſcenda concertationes. *p.* 473. *col.* 2. Neapolitanus populus duabus urbib. habitans. *p.* 504. *n.* 9.

Neapolitanum regnum an eosdem fines habeat ac olim Magna Graecia. *p.* 14. *p.* 43. *p.* 46.

Νεαπολίτης nomen gentile Neapolis. *p.* 251. *col.* 1. In nummis Νεοπολ. ſaepius quam Νεαπολ. *Ib.*

Nebula, & Νεφέλη vox Orientalis. *p.* 545. *col.* 1.

Nectarius monachus. *p.* 62. *col.* 2.

Νέμω *paſco pecus*. *p.* 221. *col.* 2.

Νεοπολῖται qui dicti Appiano. *p.* 489. *p.* 552. *col.* 1. in quas tribus Rom. relati. *Ib.* V. & Νεαπολίτης.

Neptunia. V. Peſtum.

Neptunus. Ejus nomen ab Hebr. *Nepeah* deductum. *p.* 501. *n.* 6. Idem ac *Japhet* Noae filius. *Ib.* Phoenicibus *Paiſtan* (ſeu *Peſitan*) dictus. *Ib.* & *p.* 502. *in Adnot.* 6. inde oritur Ποσειδῶν Graecorum. *Ib.* Paiſtan *Paeſta* nomen dedit. *Ib.* & *p.* 500. *n.* 2. Ταύρεος, imo Ταῦρος & quare dictus. *p.* 506. *n.* 16. Taurus ei ſacer, ejuſque feſtum Ταύρια, & pincernae Ταῦροι dicebantur. *Ibid.* Neptunus Tyrrhenis dictus *Piſtlus*. *p.* 512. *col.* 1. capillo impexo pingitur. *p.* 510. *n.* 27. vel ut taurus humano vultu. *p.* 511. *col.* 2. & quare. *p.* 512. *n.* 33. Neptuni ſymbolum *aplustre*. *p.* 510. *n.* 27. Ejus filii *Dorus* Dorienſium conditor. *p.* 514. *col.* 1. & *n.* 38. & *Taras* auctor Tarenti. *p.* 91. *ſeq.*

Nequitia quid. *p.* 445. *n.* I.

Neretum Magnae Graeciae oppidum. *p.* 34. an Orientale nomen. *p.* 34. *n.* 40.

Nero Claudius Caeſar Druſus ſacerdos in omnia conlegia ſupra numerum cooptatus. *p.* 402. *n.* 28.

Νέος προσγεγενημένος quid. *p.* 161. *n.* 45. *p.* 264. *col.* 2.

Nexi jus an a Graecis ad Romanos profectum. *p.* 442. *n.* 19. *Nexi* datio. *Ib.* & *p.* 249. *col.* 1.

Nexi qui dicti. *p.* 431. *col.* 2. lege Poetelia, ſi bonam copiam juraſſent, diſſoluti. *p.* 432. *n.* 87.

Nicolaus Hydruntinus, ex cujus bibliotheca prodiit Quintus Calaber. *p.* 62. *col.* 2.

Nigidius philoſophiam Pythagoricam jam pridem extinctam reſtituit. *p.* 55. *n.* 103.

Nilus (S.) Monachus Roſſanenſis. *p.* 62. *col.* 2.

Nilus Doxopatrius. *p.* 62. *col.* 2.

Nola urbs in Campania. *p.* 45. *n.* 75. Ejus graeci nummi. *p.* 553. *col.* 2.

Nomen, *praenomen*, *cognomen* in cenſu edebantur. *p.* 457. *col.* 2. cur hac ſerie in Tab. Heracl. ſcribantur. *Ib.*

Nomina accipere quid. *p.* 447. *n.* 122. *Nomina adtribuere*. *p.* 345. *col.* 2.

Nomina animalium hominibus data. *p.* 71. Nomina antiquata Regionum. V. Regionum. Nomina antiquata locorum in uſum reſtituta. *p.* 55. *n.* 104. *p.* 522. *col.* 1. Nomina locorum hominumque διχολογούμενα. *p.* 70. *p.* 77. *n.* 12. Nomina urbium diverſa, ſed idem ſignificantia. *p.* 72. *ſeq.* Cetera vide in *Vrbes*. Nomina finita in αινε quam vim habeant. *p.* 172. *col.* 2.

Nominativus caſus cum infinito junctus. *p.* 354. *col.* 2. Nominativus pro Genitivo. *p.* 176. §. 4. *p.* 250. *col.* 2.

Νόμος apud Appianum quid. *p.* 317. *n.* III. Vide Νοῦμμος.

Notae in ſcutis, nummis &c. adpictae. V. inſignia.

Notae numerales. N. littera ſolitaria in Tabulae Heracl. calce ſubjecta eſt numeri index. *p.* 251. *col.* 2. [illegible]. *Quingenti*. *p.* 293. *n.* 5. *p.* 312. *col.* 1. [illegible]. *Mille*. *p.* 386. *col.* 1.

NOTARVM ſyllabus.

A. A. V. *Alter, Ambove*. *p.* 307. *col.* 1.

AEDD. QQ. *Aediles Quinquen.* *p.* 397. *col.* 1. *in Adnot.*

AQ. *Aqua*. *p.* 326. *n.* 26.

DE D. M. *De Dolo malo*. *p.* 423. *ad N. verſ.* 37.

EVM. H. L. N. R. *Eum* (pro *Eorum*) *hac lege nihil rogatur*. *p.* 350. *col.* 1.

H. L. *Hac lege*. Paſſim occurrit in Tab. Heracl.

H. V. *Honore uſi*. *p.* 332. *n.* 35.

H. X. *Horis decem*. *p.* 358. *col.* 2.

INTR. M. I. *Intra menſem unum*. *p.* 305. *n.* 19. *p.* 312. *col.* 1.

IN. V. R. ET. AB. V. R. P. *Intra urbem Romam & ab Vrbe Roma paſſus*. &c. *p.* 352. *n.* 69.

IN. V. R. P. VE. V. R. P. [illegible]. *In urbe Roma, propriuſve urbem Romam paſſus mille*. *p.* 374. *col.* 2.

IT. *Item*. *p.* 339. *col.* 2.

K. CAVSSA. *Kalumniae cauſſa*. *p.* 437. *col.* 2.

L. D. D. D. *Locus datus decreto Decurionum*. *p.* 397. *col.* 2. *in Adn.*

O. S. F. P. S. F. *Ordo ſplendidiſſimus fieri pecunia ſua fecit*. *p.* 397. *col.* 2. *in Adnot.*

P. L. P. *Per legem Pompeiam*. *p.* 409. *n.* 45.

PL. VE. SC. S. C. *Plebiſve ſcita, Senatus Conſulta*. *p.* 327. *n.* 58.

P. D. D. E. *Populo dare damnas eſto*. *p.* 411. *ad N. verſ.* 23.

POST. H. L. R. *Poſt hanc legem rogatam*. *p.* 465. *ad N. verſ.* 86.

Q. C. R. ERVNT. *Qui Cives Romani erunt*. *p.* 453. *ad N. verſ.* 71.

QV. I. D. PRAEFVIT. *Qui juri dicundo praefuit*. *p.* 434. *col.* 2.

Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita cenſuerunt*. *p.* 396. *in Adnot.*

R. P. CA. *Rei publicae cauſa*. *p.* 423. *ad N. verſ.* 43.

SC. D. M. *Sciens dolo malo*. *p.* 446. *ad N. verſ.* 58.

SINE D. M. *Sine dolo malo*. *p.* 326. *n.* 46.

S. P. F. *Sine Patre filius*. *p.* 258. *n.* 2.

SP. F. *Spurii filius*. *p.* 258. *n.* 2.

S. S. S. *Supra ſcripti ſunt*. *p.* 411. *ad N. verſ.* 22.

T. P. Q. VRB. *Tantum pecuniam Quaeſtor Vrbanus* &c. *p.* 327. *n.* 54. *p.* 348. *col.* 2.

V. D. P. R. L. P. *Vnde aut ubi de plano recte legi poſſit*. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 311. *n.* 5.

Vq. *Pupilla*. *p.* 305. *n.* 4.

Νοῦμμος, vox Graecorum Italienſium & Siculorum. *p.* 216. *col.* 2. Inde ortus *Nummus* Latinorum. *Ib.* *col.* 1. & *p.* 217. *n.* 15. Cur Siculis tantum a Varrone tribuatur. *p.* 217. *n.* 14. Νόμος ab Heraclienſibus dictus & quare. *Ib.* *n.* 15. Olim non tam moneta fuit, quam pondus ſolvendi pretii. *p.* 217. *col.* 1. Argentea moneta erat. *Ib.* *n.* 14. Tribus hemiobolis ſtetit. *p.* 217. *col.* 1. Quarta pars erat drachmae. *Ib.* *col.* 2. Quae pars minae & talenti Siculi fuerit. *p.* 218. §. 3. De eo inſignis locus Pollucis corrigitur & explicatur. *Ib.* Νοῦμμοι ſeſtertio Romanorum fere par. *p.* 219. *col.* 2. *in Adnot.*

Nuceria urbs in Campania. *p.* 45. *n.* 75. Ejus Graeci nummi. *p.* 553.

Numa Rex Rom. an Pythagorae auditor. *p.* 49. *p.* 116. Romae regiones in pagos & vicos diviſit. *p.* 399. *col.* 2. *p.* 404. *col.* 2.

Numerus ſingularis pro plurali. *p.* 161. *ad B. verſ.* 39. *p.* 279. *col.* 2.

Nummi vox unde facta. V. Νοῦμμος. Nummi interdum inſignia magiſtratuum nummariorum exhibent. *p.* 150. §. 5. Nummi aurei argenteique citius in Italica Graecia, quam aerei ſignati. *p.* 505. *n.* 14. *p.* 506. *n.* 16. Nummi peregrinae ſcripturae. *p.* 534. *n.* 86. In *Auctorum Indice* exſtat & *Nummorum explicatorum ſyllabus*.

Nummia Varia Sacerdos Veneris, patrona praefecturae Peltuinatis. *p.* 396. *n.* 22. *col.* 2. Ejus inſcriptio illuſtratur. *Ib.*

Nummius (M.) Juſtus patronus Peltuini. *p.* 397. *col.* 2. *in Adnot.* Ei ſtatua, biſellium, & accubitus

Digitized by Google

bitus decernitur. *Ib.*

Nuncias an *Nuntius* rectius. *p.*341. *col.* 1. V. Denunciare.

O

O Pro Q. *p.* 326. *n.* 23. & 44. O cum AV. alternat. *p.*353. *col.* 2. O *parvum* cur ita dictum. *p.* 125. ad diſcrimen *magni*. *Ib.* Ejus antiqua forma. *p.*138. *col.*2. O Dorice pro A. *p.*193. *col.*2. *p.* 210. *col.* 2. O peo V quando. *p.* 304. *n.* (*a*).

Ὁ ὁ τὸ pro οὗτος, αὕτη, τοῦτο. *p.* 185. *ad N. verſ.* 11. *p.* 194. *col.*2. Artic. plur. Οἱ Doriſmus peculiaris pro Dorico τοὶ. *p.* 235. *col.* 1. Τῶ ſequente caſu patrio quid. *p.* 247. *n.* 50. *col.* 2.

Ὠ'βὰ eſt Tribûs ſubdiviſio. *p.* 148. *n.* 12. *col.*2. Obae triginta ab Lycurgo inſtitutae. *Ib.* De his inſignis Plutarchi locus corrigitur & explicatur. *Ib.* Obae cum Curiis Romanorum conferuntur. *p.* 149. §. 2. an ab Apollina *Pythio* ſic dictae. *Ib.* Obarum inſtitutio in coloniis Laconicis, Tarentina & Heeacleenſi. *p.*149. §. 3. Obae pee initia vocum expreſſae, ut Tribus apud Romanos. *Ib.* & ἐπισήμοις diſtinctae. *Ib.* Obarum *ſiglae* quae in Tabb Heracl. occurrunt. *p.* 148. *n.* 12. *col.* 1. & *p.* 247. *ad verſ.* 132. & *ſeqq.* & *p.*257. *Oba* pro ipſa *Tribu*. *p.* 149. §. 3. & ὠβάτης *Tribulis*. *Ib.*

Obrogare & abrogare quo differant. *p.* 319. *n.* 20.

Οκτακάτιοι Dor. pro Οκτακόσιοι. Vide in Lex. Heracl.

Octavius (M.) Trib. Pl. frumentariam Gracchi largitionem reſtrinxit. *p.* 293. *col.* 1. *p.* 313. *n.*9. *p.* 314. *col.* 2.

Οκτὼ in Tabb. Heracl. cum ſuis derivatis & compoſitis cum ſpiritu denſo ſcribitur. *p.* 272. *col.* 2. Vide in Lex. Heracl.

Ο'δὸς ſubauditur in ἁμαξιτὸν, via *ploſtraria*. *p.* 185. *col.* 2. in βουβότεις *bubus permeabilis*. *p.* 262. *col.* 1. in ἑκατομπέδος *centum pedes* lata. *p.* 271. *n.* 15. in τριακοντάπεδος *triginta pedes* lata. *p.* 160. *n.* 41. *p.* 192. *col.* 1. *p.* 262. *col.* 1. Ο'δὸν τάμνεσθαι quid. *p.* 334. *n.* 39. ejus compoſitum ποδόδος Dor. pro πρόοδος. *p.* 182. *n.* 16. ποδοδος ὀκτάπεδος via *octo pedes* lata. *p.* 272. *col.* 1.

Oenotei quam Italiam tennerint. *p.* 84. *ſeq.* Graeci ne an Aborigines. *p.* 86. *ſeq.* ab Lucanis ejecti. *p.* 86. *n.* 27. in Latium unde profecti. *p.* 87. in Latium cultum Saturni intuleea. *p.* 88. *n.* 34. Vbi regiam habuerint. *p.* 101. *n.* 57.

Oenotria quouſque patuerit. *p.* 48. *n.* 80. *p.* 58. *col.* 1. an aeque ac *Chonia*. *p.* 79. *ſeq.* *Saturnia* ſeu *Chonia* dicta. *p.* 83. *p.* 85. & mox *Italia*. *p.* 58. *p.* 83. *ſeq.* *Oenotria* vetuſtiſſimum Italiae nomen. *p.* 60. *n.* III. *p.* 538. & *n.* 100. *p.* 546. *col.* 1. Vox Orientalis eſt *Inſulam picis* ſignans. *p.* 546. *col.* 2.

Oenotrus & Peucetius filii Lycaonis. *p.* 85.

Officina cujus notionis apud Vlpianum. *p.* 444. *n.* 120. pro *Officina nequitiae*. *p.* 445. *n.* I. Graecis ἐργαστήριον *proſtibulum*. *Ib.*

OI peo OE. *p.* 414. *n.* 53.

Οἰκίω pro οἰκίζω *condo*. *p.* 537. *n.* 94. V. Ε'ποικίω.

Οἰκία peo ἀγροικία *villa ruſtica*. *p.* 228. *n.* 33. ejus modus praetenuis apud antiquos. *Ibid.* *n.* 34. ejus partes: ἀχύριος. *p.* 229. *col.* 1. Βοών. *p.* 228. *col.* 2. Μυχὸς. *p.* 229. *col.* 1. Cur Οἰκία Heſychio Βοὼν reddatur. *p.* 228. *col.* 2. ejusdem notionis eſt ἐποίκιον. *p.* 232. *n.* 40.

Οἰκοδομίω, οἰκοδομημένα, οἰκοδόμηται ſine augmento. Vide in Lex. Heracl.

Olea qua lege ab Athenienſibus data Epidauriis. *p.* 73. *n.* 10. *p.* 259. *n.* 4.

Ο'μακόϊον a Pythagoea ant diſcipulis inſtirutum. *p.* 47. *n.* 78. Ο'μάκοοι, auditores. *Ib.*

Ο'νομαστοδεσία coloniae, ſi a duobus populis incoleretur, cui adjudicata. *p.* 76. *n.* 13.

Operum publicorum conductores loco publico uti poterant. *p.* 378. *ſeqq.*

Ο'φει unde factus. *p.* 149. §. 2.

Oppia lex ploſtraria. V. Lex Oppia.

Oppidum Livio ſunt *Continentia urbis*. *p.* 360. *col.* 2. Oppida ſaepe a templis dicta. *p.* 79. *n.* 21.

Oppius (C.) Trib. Pl. auctoe legis Oppiae. *p.* 360. *col.* 2.

Oppius (Q.) Salinator an legem Oppiam jam abrogatam revocaverit. *p.* 362. *n.* 85.

Ο'ψις πόλεως. V. Πόλεως.

Oraculum Delphicum. V. Delphicum.

Ordo cne ita dicatur *Curia* in Municipiis. *p.* 406. *n.* 38. *col.* 2. *Ordinem habere* quid. *p.* 397. *col.* 2. in *Adnot.* Ordinis Primates, Primores, Summates, Vertices. *Ib.* Ordo ſplendidiſſimus. *Ib.* & *p.* 449. *col.* 2.

Ordo in militia idem ac *Centurionatus*. *p.* 438. *col.* 2. Graece Τάξις. *p.* 439. *n.* 104. Ordinem ducere. *p.* 439. *n.* 103. aſſignare. *Ib.* *n.* 105. dare. *Ib.* *n.* 105. Oedinem eemiſſa ignominia reddere. *p.* 439. *col.* 1. Ordinem ignominiae cauſa adimere. *Ib.* *col.* 2. Ordinem virtutis cauſa aſſignare. *p.* 439. *n.* 108. Oedinem beneficio non virtute conferre. *p.* 440. *n.* 109. *Ordines* plur. de uno Centurionatu. *p.* 439. *n.* 106. Ordinum teſtes. *Ib.* *n.* 107. Primi Ordinis dignitas fere par Tribunis. *Ib.* Ordo an Tribunos etiam complecteretur. *p.* 440. *n.* 109.

Ο'ργυια eſt *paſſus*, *ſalcus*. *p.* 267. *n.* 11. redditur Heſychio βῆμα, h.e. menſurae genus. *Ib.* trigeſima pars ſchoeni Heraclienſis fuit. *p.* 267. *col.* 2. quatuor pedibus conſtans. *Ib.* *paſſui* Romanorum par. *Ib.* *n.* 12.

Ὠ'ρέω quid proprie. *p.* 188. *col.* 2.

Orientis populi primi M. Graeciae habitatores. *p.* 25. *n.* 30. Cetera vide in *Cretenſes*, & *Japyges*.

Ο'ρισταὶ Heracleenſes Vide in Lex. Heeacl. Quod nam horum officium. *p.* 147. *col.* 1.

Ο'ρος *terminus* cum ſuis derivatis & compoſitis in Tabb. Heracl. numquam aſperatur. *p.* 185. *col.* 1. Α'ντορος pro ἀνθορος eſt terminus teemino reſpondens. *p.* 185. *p.* 554. *col.* 1. unde ἀνθορισμὸς. *Ib.* *n.* 19. Μέσορος ſeu μέσορος eſt *terminus medius* inter terminum incipientem & ei reſpondentem. *p.* 187. *col.* 1. Τέτραρος eſt *terminorum quatrio*. *p.* 197. *col.* 1. & 2. Ο'ρος quomodo definiatur ab Heſychio. *p.* 186. *col.* 2. idem ac τέλος. *Ib.* Ο'ρος ὁμόλογος terminus *proportionalis*. *p.* 189. *col.* 2. Ο'ροι *principales* inſcriptione ſignati erant. *p.* 190. *col.* 2. *p.* 192. *col.* 1. Ο'ροι ἀνεπίγραφοι termini *illiterati* ſeu curſorii. *p.* 193. *col.* 2. Termini ſacri erant & ſupplicibus aſylum. *p.* 190. *n.* (**).

Orpheus qua dialecto ſcripſerit, *p.* 118. *n.* 2.

Oſca lingua Tyrrhenicae dialectus. *p.* 540. *n.* 103. *p.* 541. *col.* 1. *p.* 545. *col.* 1. *p.* 546. *col.* 2. *p.* 548. *n.* 119. Oſca ſcriptuea. *p.* 550. *col.* 1.

OY Dorice mutatur in Ω. *p.* 207. *col.* 2. *p.* 250. *col.* 1.

Οὐδὶ ὧς Dorice pro οὐδὲ ὡς ſeu οὐδῶς. *p.* 224. *col.* 2.

P

P Littera Latinorum olim ſimilis Graeco Πι. *p.* 125. *p.* 513. *col.* 1. *p.* 518. *n.* 47. utraque ex Iudaico *Pe* fluxit. *p.* 128. *n.* 16. P apud Latinos olim pro littera R. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 326. *n.* 35.

Paciſci ſe ſoldum ſolvere non poſſe quid ſit. *p.* 434. *col.* 1. *Pactus furti*. *p.* 425. *col.* 1. & *n.* 70.

Paeſtani pateeas aureas Rom. populo offerunt. *p.* 508. *col.* 1. Paeſtanae valles. *p.* 502. *col.* 1. Paeſtanus ager paluſtris. *p.* 510. *col.* 1. & *n.* 25. eoſis apritiſſimus. *p.* 509. *n.* 24. Paeſtanus ſinus cue *Tyrrhenicus* ab Ariſtoxeno dicatur. *p.* 507. *n.* 19. *p.* 515. *col.* 1.

Paeſtum in Lucania. *p.* 43. *p.* 102. *col.* 1. in

t. *in Adn.* Olim Italiae terminus. *p.* 58. *col.* 2. *p.* 503. *n.* 7. Ejus varia fortuna. *p.* 499. *col.* 1. & 2. *Paeſti* nomen falſo ea Ποσειδωνιον arceſſitum. *Ib. n.* 1. an dictum a *Paeſto* Ropali filio. *p.* 511. *in Adnot.* 31. Urbs a Dorenſibus Phoenicibus condita. *p.* 499. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 2. *p.* 514. *ſeq.* cui *Paeſti* nomen ex Neptuno impoſitum. *p.* 500. *col.* 1. & 2. & *n.* 2. Quae numiſmata Paeſtum cuderit. *p.* 512. *col.* 2. eaque cum Dori effigie. *p.* 514. *n.* 39.
Paeſtum nova colonia Sybaritarum. *p.* 500. *col.* 2. quo tempore. *p.* 502. *col.* 1. & 2. *p.* 503. *col.* 1. alio interim migrantibus Dorenſibus veteribus colonis. *p.* 503. *col.* 2. qui tunc hodiernum *Paeſti* occuparunt. *Ib.* Sybaritae vero in loco a Dorenſibus relicto conſederunt. *Ib.* A Sybaritis tranſnominatur Ποσειδωνια. *p.* 501. *col.* 1. nempe per interpretationem veteris nominis. *Ib. col.* 2. & *n.* 6. *p.* 502. *col.* 1. Inter Paeſtanos veteres interq. Sybaritas civitatis communio. *p.* 504. *col.* 1. *Poſidoniae* claritudo & potentia. *p.* 504. *n.* 12. regioni finitimae nomen dedit. *Ib.* Poſidonia ubi ſita. *p.* 505. *col.* 1. Nummi tunc temporis percuſſi. *p.* 505. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 1. A Lucanis quando occupata. *p.* 504. *n.* 12. *p.* 506. *col.* 2. Poſidonia a Lucanis eaciſâ *Paeſtum* revixit. *p.* 505. *n. III. p.* 507. *col.* 1. Quo ſpectent Poſidoniatae Ariſtoxenici in barbariem collapſi. *p.* 507. *ſeq.*
Paeſtum Romanorum colonia quando deducta. *p.* 507. *col.* 1. & 2. Latina colonia fuit. *p.* 508. *col.* 2. Quos tunc nummos cuderit. *p.* 509. *col.* 1. Romana tandem colonia fuit. *Ib. col.* 2. & *Neptunia* cur tranſnominata. *Ib.* & *p.* 501. *col.* 1. *p.* 502. *col.* 1. Quae fortuna urbis ſub Caeſaribus. *p.* 509. *col.* 2. Ejus aer inſaluber propter paludes. *p.* 510. *n.* 25.
Paeſti nummorum recenſio. Nummus inſcriptus *Phiſtlinis*. *p.* 510. *col.* 1. & 2. deſcribitur. *Ib.* & *n.* 27. & 31. omnium Paeſti nummorum vetuſtiſſimus. *p.* 511. *col.* 1. producitur alter ſimilis ſcalpturae, ſed paullo recentior. *Ib. col.* 2. & *n.* 32. *Piſtlus* Tyrrhenicum Neptuni nomen. *p.* 512. *col.* 1. ejuſdem nummo Paſſerii interpretatio cur parum arrideat. *p.* 510. *n.* 31. Nummi cum inſcript. ΠΟΣΕΙ. *p.* 505. *n.* 14. aut ΣΟΜΕΙΔ. *p.* 506. *n.* 16. aut ΠΟΣΕΙΔΑΝ. *Ib. n.* 15. cur *Taurus* in his nummis ſemper ſcalpatur. *Ib.* Nummi cum inſcript. ΠΑΙΣ aut PAES cujus litteraturae & ad quam aetatem referendi. *p.* 501. *n.* 5. *p.* 509. *col.* 1. & *n.* 22. *p.* 513.
Παγκληρία quid in re agraria. *p.* 70.
Pagus eſt frequentium locorum nomen. *p.* 399. *col.* 1. plurium *pagorum* ſocietas, *Conciliabulum* dicta, & pagi ipſi, *compagi*. *Ib. col.* 2. Cives vero *compagani*. *p.* 400. *n.* 25. Major *pagi* dignitas prae *compago*. *p.* 400. *col.* 2. Pagana lex. *Ib. col.* 1. In pagos regionem Romanam Numa diviſit. *p.* 399. *col.* 2. ex Attica petito exemplo. *p.* 400. *col.* 2.
Paiſtan & *Peſtan* Phoenicium Neptuni nomen. *p.* 501. *n.* 6.
Παλινδικία quid. 240. *n.* 47.
Πάμμα. V. Πάω.
Παμωχέω *poſſideo* vox Italienſium Graecorum. *p.* 156. *n.* 30. *p.* 244. *col.* 1. Παμμωχιῶν. *Ib.* vox unde facta. *p.* 244. *n.* 49.
Πάνδημος quid. *p.* 508. *n.* 21. cognomen Veneris. *Ib.*
Pandoſia Heracleenſis a Pandoſia Lucanorum ex Tabb. Heracl. & ex Plutarcho diſcreta aſſeritur. *p.* 103. *p.* 104. Eadem ac hodierna *Anglona*. *p.* 104. Ibi Pyrrhus cum Romanis infeliciter pugnat *p.* 103. *n.* 63.
Pandoſia Lucanorum urbs Graeca. *p.* 43. A Pandoſia Heracleenſi diverſa. *p.* 101. regia regum Oenotriae. *p.* 101. *n.* 57. An Plataeenſium colonia. *Ib. n.* 58. ubi ſita. *p.* 102. *n.* 59. *ſeq.* eius nomina gentilia. *p.* 43. *n.* 71. *p.* 103. *n.* 62. celebris fato Alexandri Epirotae. *p.* 102.
Πανηγύρεις. V. Σύνοδοι.
Πάνημος menſis Heraclienſium & Macedonum. *p.* 208. *col.* 1. Quid Πανήμου μηνὸς προσαρεία. *Ib.* cui menſi Romano reſpondeat. *Ib. n.* 3.
Panes Diis immolati, Κάδδιχοι. *p.* 175. *col.* 1. unde dicti. *p.* 176. *col.* 1.
Παντᾷ Dorice pro πάντῃ *quoquo verſu*. *p.* 230. *col.* 1.
Pantaenus inſtitutor Clementis Alex. *p.* 55. *n.* 104. an Siculus. *Ib.*
Παντάρκης καλὸς inſcriptum digito ſtatuae Iovis Olympici. *p.* 551. *col.* 2.
Πάω *poſſideo*, hine παὸς *affinis*. *p.* 244. *n.* 49. & παῶται. *Ib.* Ejus praet. paſſ. πέπαμαι. *Ib.* hine πάμα ſeu πᾶμα *poſſeſſio*. *Ib.* & compoſitum παμωχέω. *Ib.*
Παραβάλλω quid. *p.* 77. *n.* 16.
Παραλαμβάνω quid. *p.* 77. *n.* 16.
Παραμετρεῖν proprie eſt *ad exploratam menſuram* rei quantitatem *explorare*. *p.* 209. *col.* 1.
Παρανομάζειν quid. *p.* 100.
Παραπέτασμα & *Parapetaſia* quid. *p.* 301. *col.* 1. & 2.
Parare pro *Comparare*. *p.* 338. *col.* 2.
Παραυτίκα idem ac παραυτίκα *ſtatim*. *p.* 212. *n.* 9.
Paris in anaglypto cum Helena exhibitus. *p.* 138. *n. IV.*
Pariſini Academici quomodo M. Graeciam definierint. *p.* 23. *p.* 540. *n.* 105. quinam iis praeluxerit. *p.* 61. *col.* 1.
Partheniae Spartanorum cur ita dicti. *p.* 89. *p.* 90. *n.* 41. Duce Phalantho coloniam deducunt Tarentum. *p.* 90. *n.* 42. *p.* 91. *n.* 43. Quando. *p.* 96. Graeciſmum Tarento inferunt. *Ib.*
Παρθένος quaevis innupta, licet non integra. *p.* 90. *n.* 41. Filii inde procreati dicti παρθενίαι. *Ib.*
Παρθένος cognomen Minervae. *p.* 270. *n.* 13. Ejus templum παρθενὼν dictum. *Ib.* an a virginibus ibi dicatis. *Ib.*
Parti pro *Parte*. *p.* 326. *n.* 30.
Paſca proprie de ſervis uſurpatur. *p.* 226. *col.* 1. & *n.* 27.
Paſſus Romanus quot pedibus conſtans. *p.* 267. *n.* 12. An ὀργυιαῖ Graecorum par. *Ib.*
Pater in municipiis eſt Aedilis. *p.* 486. *n. VII.*
Patroni in albo Curiae ſimul cum Decurionibus ſcripti. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.*
Pecunia facta. V. Tabulae *pecuniae factae*. *Pecuniae* nomine quid veniat. *p.* 458. *col.* 1.
Pedanei judices unde dicti. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* In albo Decurionum conſcripti. *Ib.*
Pedeſtris militiae commoda prae navali in magiſtratu capiendo. *p.* 413. *col.* 2.
Pelaſgi qui fuerint. *p.* 120. *n.* 7. primi omnium litteras Graecis, Tyrrhenis, Latiniſque tradiderunt. *Ib.*
Πέλται an Baccho conveniant. *p.* 148. *col.* 1. *p.* 150. §. 3. Vox πελτα praefixa nominibus in Tabb. Heracl. quid notet. *p.* 148. *n.* 12. *p.* 152. *n.* 16. *p.* 206. *col.* 2.
Peltuinum adhuc praefectura ſub Gordiano Pio. *p.* 396. *n.* 22. *col.* 2. ejus gentile *Peltuinus* & *Peltuinas*. *p.* 397. *col.* 1. *in Adnot.* Peltuinorum *Curia* dicta *Auguſta*. *Ib.* Aediles Quinquennalicii. *Ibid.* Decuriones vocati Conſcripti. *Ib. col.* 2. Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & exponitur. *p.* 396. *n.* 22. *ſeq.* iura coloniae obtinuit. *p.* 404. *n.* 31.
Pendere venalem quid. *p.* 435. *n.* 90.
Πενέσται erant cives mercede ſervientes. *p.* 226. *n.* 26.
Πεντακάτιοι Dorice pro πεντακόσιοι. V. in Lex. Heracl.
Πενταέτηρις *quinquennium*. V. Lex. Heracl. In locationibus idem ac *Luſtrum*. *p.* 269. *col.* 1. & 2.
Πεντάπεμπτον. V. in Lex. Heracl.
Πενθημιχοίνιξ. *p.* 263. *col.* 1.
Περιστυλίζειν, Dorice pro περιστυλίζειν. *p.* 231. *col.* 1.

Per-

Pergula. p. 445. n. II.

Permitti. Hujus verbi ſyntaxis. p. 478. col. 2. & n. 157.

Pertica. V. Univerſitas.

Pes, pedis. Hujus vocis vocalem E a Graecis Latini mutuati ſunt. p. 271. n. 15.

Peſitan Neptuni nomen Phoenicium, unde Graecum Ποσειδῶν. p. 501. n. 6.

Petelia urbs M. Graeciae. p. 32. Urbis ſitus. Ib. nummi. Ib. Petelina regio. Ib. & p. 29.

Πέτω. Verbi inuſitati exempla. p. 214. p. col. 2. p. 554. col. 2.

Petrarcha Graeciam Italicam exemplo Chryſoſtomi *Maximam* vocat. p. 61. col. 2. Ejus Graecus praeceptor. Ib.

Peucetia. V. Calabria.

Peucerii a Meſſapiis diſcreti. p. p. 49. n. 86.

Phaeſtus Ropali filius an urbi Paeſto nomen dederit. p. 511. col. 1. in *Adnot.* 31.

Phalanthus Spartanus Parthenias deducit Tarentum. p. 89. ſeq. mittitur in exſilium. p. 90. n. 42. De eo Delphicum oraculum. p. 91. n. 42. & 43. cui divini honores a Partheniis decreti. Ib. n. 42.

Pherecydes Syrius Pythagorae praeceptor. p. 11. n. 5. p. 12. n. 9.

Φίρω pro ἀποφίρω. p. 221. col. 2. ejus futurum φιρῶ in Tab. Heracl. denſatur. p. 235. col. 2.

Philiſtio Dux Velienſium. p. 517. n. 44.

Philolaus Crotoniates Pythagoricus. p. 48. n. 84. Heracleae docuit. p. 116. n. 86.

Φιντία an locus ad aurigandum. p. 163. n. 48. Τὰ Φιντία in Tab. Heracl. ſunt *Bona Phintiae*. p. 248. col. 1. p. 554. col. 2.

Phintias Agrigentinus tyrannus non *Phintiades* vocandus. p. 554. col. 2.

Φίντις Dorice pro φίλτις. p. 163. n. 48. eſt *currus & auriga*. Ib.

Phiſtuvis ſeu *Fiſtuvis* aut *Piſtluis* Tyrrhenicum *Neptuni* nomen. V. *Neptunus*, & *Paeſtum*.

Phocaeenſes primi Graecorum in Italiam coloni. p. 57. col. 1. quo tempore. p. 516. col. 1.

Phoenices poſtquam Italiam inſederunt, *Tyrrheni* aut *Etruſci* dicti. p. 515. col. 1. eorum colonias vide in *Tyrrheni*.

Φοίνικες πλεθριαῖοι. p. 261. col. 1.

Picatus pro *Spicatus*. p. 178. n. 10. pali picati. Ib.

Piceni & *Picentini* qui populi vocentur. p. 479. col. 1.

Picentia metropolis Picentinorum an ſit hod. *Vicenza*. p. 43. maritima an mediterranea. Ib. a Tyrrhenis condita. Ib. Ejus nummi. Ib.

Pictura linearis quae. p. 137. n. I. in fictilibus vaſis compareat. Ib. Pictorum vaſorum inſcriptiones. p. 138. n. IV. p. 551. ſeq.

Pileata columna Minucii Augurini. p. 321. n. 24.

Pilentum idem ac *Plauſtrum*. p. 360. col. 1. Ejus forma. Ib. Voces Pilenti & *Carpenti* alternant. Ib. n. 80. p. 367. col. 1. & 2. Eo Veſtales vectabantur. p. 355. col. 1. Arca Pilenti. p. 367. col. 1. ſub nomine *plauſtri* olim veniebat. Ib.

Pileus ſymbolum libertatis. p. 321. n. 24. col. 2.

Piſaurum urbs initio Tyrrhenica poſtea Graeca. p. 553. col. 1. & 2.

Piſo Frugi frumentum ea lege Frumentaria petit. p. 314. n. 10. pudicitiam ſubverſam quo ſenſu prodiderit. p. 385. n. 1.

Pitho in anaglypto raptûs Helenae quomodo exhibeatur. p. 138. n. IV. *Suada* aut *Suadela* a Latinis dicta. Ib. nuptiarum conciliatrix. Ibid.

Plaetoria lex an *Laetoria* dicenda. p. 307. n. 2. Minoribus petentibus Curatores praeficiebat. p. 307. col. 2. Ejus legis capita. p. 428. col. 1. & 2. infamiam irrogabat. Ibid. perperam *Laetoria* ſcribitur. Ib. & p. 429. n. 78.

Plaetorius (M.) Trib. Pl. quid de jure Praetorio tulerit. p. 427. n. 73.

Plaga, prinre enrr. unde dicatur. p. 189. col. 2. quid proprie notet. Ib. & p. 250. col. 1. Hinc *Plagula* ejusdem notionis. Ib. Ejus etymon fruſtra ex Oriente arceſſitur. p. 190. n. 32.

Πλάγιος τὸ (vox nova) in Tab. Heracl. *latus* notat. p. 189. col. 2. a πλάζω *erro* factum. Ib. hinc πλάγιος *obliquus*, & *Plaga* Latinorum. Ib.

Plataeae urbs nova in Lucania. p. 102. col. 1. p. 554. col. 1.

Plato Timaeum ſuum unde derivarit. p. 48. n. 85.

Plauſtra an dicta quaſi *Plauta*. p. 299. col. 1. vehendis oneribus apta. Ib. Per urbem duci interdiu vetitum. p. 299. col. 2. Oblitteratam legem Hadrianus Imp. reduxit. Ib. & p. 358. col. 1. p. 362. n. 88. p. 363. n. 91. Bubus jumentiſve jungi ſolita. p. 299. col. 2. p. 358. col. 2. Interdiu per urbem duci poterant, Aedium Sacrarum operiſve publice faciundi cauſa. Ib. vel demoliendi. p. 354. col. 1. Aut Sacrorum publicorum cauſa. p. 299. col. 2. vel triumphi & ludorum ſollemnium. p. 300. col. 1. In Septimontiali tamen ſacro duci quare prohibita. Ib. n. 13. *Plauſtra* inania aut ſtercoris exportandi cauſa in urbe eſſe poterant interdiu. p. 358. col. 1. non tamen efferri ex urbe. p. 359. col. 1.

Plauſtris res ſacrae in feſtis Cereris, Saturni, & Bacchi traductae. p. 299. col. 2. vehebantur & Veſtales Virgines, Rex ſacrorum, Flamines. Ib. & p. 300. col. 1. p. 355. col. 1. & 2. Spolia bellica & imagines urbium devictarum. p. 300. col. 1. & imagines ſacraque Deorum in pompa ludorum Circenſium. Ib. quae preſſius dictae *Thenſae*. V. Thenſae.

Plauſtrum olim cum vocali quarta, nempe, *Ploſtrum* efferebatur. p. 353. n. 66. de quo Veſpaſiani jocus. p. 353. col. 2.

Plauſtrum a *plaudendo* dictum. p. 359. n. 78. cur cum *Carpento* & *Pilento* confuſum. p. 359. col. 2. nomen omnium vehiculorum commune. p. 360. col. 1. p. 363. col. 2. p. 366. col. 1. p. 369. ſeq. Geſtatorium & onerarium per urbem prohibitum. p. 360. ſeq. Quid ſub Impp. novatum. p. 363. col. 1. Quando vox *Plauſtri* ad oneraria & agreſtia ſit reſtricta. p. 368. ſeq. *Plauſtri* rotae ſimul cum axe olim verſatiles. p. 364. n. I. Ejus forma. p. 364. col. 2. p. 366. col. 2. *Plauſtri* uſus in vehiculatione. Ib. Plauſtrum idem ac *currus* etiam triumphalis. Ib. ac *Pilentum* & *Carpentum*. p. 367. col. 1. & 2. *Plauſtri* voci alia vehiculorum nomina a recentioribus ſubrogata. p. 367. ſeqq. *Plauſtri* vox Varronis tempore oneribus ferendis tributa. p. 368. n. VII. Plauſtro Magiſtratus olim in Curiam vehebant. p. 371. col. 1. poſtea vetitum. p. 373. col. 1. Plauſtrariae legis vices. V. Lex Oppia.

Plautia lex de *Civitate*. V. Lex Plotia.

Plautus quo anno Aululariam docuerit. p. 369. n. 94. Ea fabula cum lege Oppia confertur. Ib. n. (*). p. 370. Quo anno Poeta obierit. p. 369. n. 94.

Πλέθρον ſynonymum γύας. p. 260. col. 2. Latinorum *jugero* fere par. p. 260. n. 6. Tam pro area quaquaverſum patente, quam pro menſura longitudinis ſumitur. p. 260. col. 2. p. 261. col. 1. Erat ſtadii ſexta pars. p. 261. col. 1. δίπλεθρον. Ib. ἐννέα πλέθρα cubilis Tityi quo ſenſu accipienda. p. 261. n. 7.

Πλευριαῖς vox menſuria quid. p. 176. ad N. verſ. 6. p. 192. col. 2.

Pleuriei termini. V. Termini.

Ploſtella in ſacris Liberi ducta in compitis. p. 300. col. 1.

Pluvius Jupiter. V. Ὕε.

Πλῶς nomen viri. p. 552. col. 1.

Podium, quid. p. 377. col. 1.

Poetae cur *ſcribae* olim dicti. p. 387. n. 2. In albo parietum adumbrationes poematum notabant. p. 310. in *Adnot.* 3. Poetae latini in fabulis Graecis docendis Ro-

manas

manas conſuetudines plerumque exprimebant. *p.* 370. *n.* 95. Poetarum recitationes in Atrio Libertatis. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 2.
Poetelia lex. V. Lex Poetelia.
Poena capitis quae. *p.* 265. *col.* 2.
Ποίω in Tab. Heracl. pro ποιῶ. Hinc ἐξεποῖον pro ἐξεποίουν. *p.* 263. *col.* 2. ποιόνασσι pro ποιοῦσι. *Ib.*
Πόλεως ὄψις cur in Gloſſis *Conciliabulum* vertatur. *p.* 398. *col.* 2.
Πολιανομεῖν eſt *urbi praeeſſe*. *p.* 206. *col.* 2. & *n.* 1.
Πολιανόμοι, qui Heracleae magiſtratus. *p.* 206. *col.* 1. iidem ac Romae *Praefecti Vrbani*. *Ib.* Nominis etymon, & officii auctoritas. *p.* 206. *n.* 1. Annuus magiſtratus erat. *p.* 211. *col.* 1. An iidem ac Ἀστυνόμοι Athenienſium. *p.* 206. *n.* 1. Praepoſiti erant rei frumentariae ſimul cum *Sitageriis*. *p.* 209. *col.* 2.
Πολιὰς cognomen Minervae. *p.* 73. Signum Minervae Πολιάδος Sirim traductum. *p.* 74. Κατὰ τὰν Πολιάδα, *per Minervam*. *p.* 259. *col.* 2.
Polichnium & Praeſus oppida Cretae. *p.* 96. *n.* 51. in quibus Eteocretes. *Ib.*
Polichorum quid. *p.* 111. An ibi Heraclea M. Graeciae fuerit. *Ib.* ſedes conventuum Graecorum Italienſium. *Ib.*
Πολίειον nomen vetus Heracleae. *p.* 73. *ſeq.* Vnde inditum. *Ib.* an a ſigno Minervae πολιάδος. *p.* 74. Vino Byblino nomen dedit. *p.* 202. Cetera vide in *Heraclea*.
Pulis ſeu Pollis an Rex Syracuſanus. *p.* 202. *col.* 1. & 2.
Πολιστὴς *conditor coloniae*. *p.* 222. *n.* 19. Et πολίται *civis* ſeu *colonus*. *Ib.* πολίζειν *coloniam condere*. *p.* 48. *n.* 79.
Pompeius (Gn.) Magnus quo anno leges Bithynis dederit. *p.* 411. *n.* 47. Quid de aetate Decurionum juſſerit. *p.* 412. *n.* 48. Structile theatrum Romae primus paravit. *p.* 385. *col.* 1. *p.* 386. *col.* 2. *in Adnot.* 1.
Pompeius Strabo an leges municipibus Italicis ſcripſerit. *p.* 409. *col.* 2. *p.* 410. *in Adnot.* 45.
Populus idem quo pacto interdum pluribus oppidis contineretur. *p.* 504. *n.* 9. & 10. *p.* 555. *col.* 2. Populus Fundus. V. Fundus. Populi exteri leges a Romanis petunt. *p.* 478. *n.* 156.
Porcellorum uſus a Pythagora commendatus. *p.* 58. *col.* 2.
Porcius (M.) Cato legem Oppiam contra mulierum luxum reducere conatur. *p.* 361. *col.* 1. Ejus triſtis & aſpera cenſura. *Ib. col.* 2. & *p.* 459. *n.* 133. & 135.
Porphyrion Horatii ſcholiaſtes. V. Acron.
Porta *Capena* quo ſenſu initium viae Appiae dicatur. *p.* 337. *col.* 2. *Flaminia* longius quam ceterae a Foro aberat. *p.* 338. *col.* 1. *Oſtienſis*. *p.* 336. *n.* 42.
Potticus publica cur a loco publico in Tab. Heracl. diſtincta. *p.* 375. *col.* 1. Porticuum uſus. *p.* 378. *n.* 107. Alia vide in *Locus publicus*.
Portioni pro *Partione*. *p.* 326. *n.* 41.
Pattur olim dicebantur domus ſeu inſulae. *p.* 485. *n.* IV.
Ποσειδῶν Neptuni nomen ex Oriente deductum. V. Neptunus.
Ποσειδωνιὰς eſt Regio Paeſtana. *p.* 500. *n.* 3. vide *Paeſtum*.
Poſidoniates ſinus. V. Paeſtani.
Poſidonium vicus prope columnam Rheginam. *p.* 41.
Poſſidendi modus per Edictum. *p.* 434. *col.* 2. Quibus id ambagibus perageretur. *p.* 435. *col.* 1.
Ποτίχω Dorice pro προσέχω. *p.* 215. *col.* 2. Adverbii loco poſitum pro *in praeſentia*. *Ib.* ποτίχω ἐπὶ *praeſens annus*. *Ib.*
Poteſt, paſſiva notione imperſonali. *p.* 441. *col.* 1.
Πόσοδος Dorice pro πρόσοδος. V. Ὀδός.
Ποτικλαίγω Dor. pro προσκλαίγω. *p.* 276. *col.* 1. in re agraria quid notet. *Ib.* & *p.* 275. *n.* 21. A κλάγω ſeu κλαίγω *claudo* factum *p.* 275. *col.* 2. Hinc κλάξω apud Heſychium. *Ib. n.* 20. Διατελῆ ποτικλαιγῶσα. *Ib.* τὸ ἐγγαιον ποτικλαίγω. *p.* 278. *col.* 2. *p.* 279. *col.* 1. & 2. V. *Clauſaris*.
Ποὺς, ποδὸς in comp. E aſſumit. *p.* 271. *n.* 15. πoῦς per quae pars ὀρύγματος ſeu *paſſus*. *p.* 267. *col.* 2. & *n.* 12.
Praecones ab honoribus municipalibus arcentur. *p.* 416. *ſeq.* *p.* 418. *col.* 2. *p.* 421. & quamdiu. *p.* 419. *col.* 1.
Praefecti Vrbani Graecis ſunt πολιανόμοι. *p.* 206. *col.* 1.
Praefectura quando primum cum Municipio, Colonia, Foro, Conciliabulo ſimul nominari coeperit. *p.* 390. *col.* 1. Praefecturae non extra Italiam erant. *p.* 114. *n.* 84. *num.* I. *p.* 394. *n.* 11. Harum notio ex Feſto. *p.* 394. *col.* 1. Ad nundinas comparatae erant. *Ib. n.* 12. Speciem quamdam Reip. ſed obnoxiae referebant. *Ib. n.* 13. Habebant quoſdam magiſtratus minores. *Ib. n.* 14. Ius ibi a Praefectis Româ miſſis dicebatur. *p.* 394. *col.* 1. quos aut populus Rom aut Praetor Vrb. mittebat. *Ib.* Praefecturarum ante legem Juliam duriſſima conditio. *p.* 392. *col.* 2. Poſt legem Juliam civitas ipſis optimo jure data. *p.* 395. *n.* 17. & jus magiſtratuum creandorum. *p.* 396. *col.* 1. & 2. ſub eademque *Praefecturae* nomenclatione intra coloniarum & municipiorum aequabant. *p.* 397. *col.* 1. *Praefecturarum* magiſtratus ſupremus. *p.* 401. *col.* 1. ſuffragio populi creatus. *Ib.* Earum Senatus. *Ib. col.* 2. Curiales *Conſcripti* dicti. *p.* 404. *n.* 31.
Praefecturae, in quas ſinguli Praefecti a Praetore mittebantur. *p.* 395. *col.* 1. qui ex praeſcripto Praetoris jus dicebant. *Ib. col.* 2.
Praefecturae decem Campaniae, quae a quatuor Praefectis populi ſuffragio miſſis regebantur. *p.* 395. *col.* 1. an in commune ab ipſis adminiſtratae. *Ib. col.* 2.
Praefecturae Capuae, Fundorum, Peltuini. V. ſuis locis.
Praefecti *juri dicundo* a Coloniis miſſi. *p.* 395. *n.* 19.
Praefecti *juri dicundo* alii populi ſuffragio in Praefecturas ablegabantur. *p.* 394. *col.* 1. alii a Praetore Vrb. *legibus* mittebantur. *p.* 394. *n.* 15. quae horum juriſdictio fuerit. *Ib.* Quando utrique creari deſierint. *p.* 395. *n.* 17. & quare. *p.* 396. *col.* 2. Hujuſmodi Praefectus Horatio *Praetor* dicitur. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 2.
Praefectus *frumenti dandi*. *p.* 322. *col.* 1. & *n.* 25.
Praemia eorum, qui proſcriptos interfeciſſent. *p.* 442. *n.* 117.
Praerit, *Praeſſe* pro Praeerit, Praeeſſe. *p.* 341. *col.* 2.
Praeſidentes termini. V. Termini.
Praeſus. V. Polichnium.
Praeteriti paſſivi Graec. inſolens forma. *p.* 215. *col.* 1. & 2.
Praetextati in Albo Decurionum perſcripti. *p.* 407. *col.* 2.
Praetor, qui inter cives, & qui inter peregrinos jus dicebat, an uterque *Vrbanus* recte diceretur. *p.* 308. *col.* 1. Vterque, abſente Conſule, profeſſiones frumentationis cauſa excipiebat. *p.* 307. *col.* 2. *Praetor Vrb.* quot lictores habuerit. *p.* 427. *n.* 73. in Comitio *Supremam* pronuntiabat populo. *p.* 428. *n.* 73. Praetoris Edictum, Interdicta. V. *Edictum*, *Interdicta*. *Praetor* pro Praefecto juri dicundo in Praefecturis. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 2.
Praevaricator qui. *p.* 438. *col.* 1. infamis habitus. *Ib. col.* 2.
Πράσσειν ὑπέρ τινος. *p.* 240. *col.* 2. πρασσόντασσι, pro πράσσουσι. Vide in Lex. Heracl.
Prenſatio per Conciliabula & Nundinas. *p.* 398. *col.* 2.
Primores, Principales Ordinis, Primus-pilus. Haec v. in Ordo.
Πριόω verbi inuſitati exemplum. *p.* 221. *col.* 2. quid notet. *Ib.* & *n.* 18. πρίωμα. *Ib.*
Pro pro *Ante*. *p.* 413. *col.* 2.
Proaedificatum eſt quod ex privato loco proceſſit in publicum. *p.* 300. *col.* 2. idque vel *projiciendo* vel *immoliendo*. *p.* 376. *col.* 2. Verum horum lege vetitum. *Ib.* & *p.* 337. *col.* 1.

Προ-

Digitized by Google

Προπαπποδικάζεσθαι quid. *p.*245.*col.*2.

Procedere aera. *p.* 414. *col.* 2. & *n.* 51. Procedere *ſtipendia* qoid. *Ib.*

Procuraror qui propria dicatur. *p.* 306. *col.*2. Procurator Miuuciae. V. Mioucia.

Profeſſio *Cenſûs* cauſa non teſtibus, ſed formulâ *ex animi ſententia* fiebat. *p.* 239. *col.*2.*p.*240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1.

Profeſſio *Frumentationis* cauſa. *p.* 292. *col.* 2. apud quos magiſtraeus edenda. *Ib.* Abſenres per procuratorem & Pupilli per Tutorem profitebantur. *p.*306. *ſeq.* Profeſſi excluſi a frumento accipiendo. *p.* 292. *n.* 2. *p.* 313. *col.* 1. Quid quiſque profiteretur. *p.* 293. *col.* 1. Hujuſmodi profeſſiones in tabular publicar relatae. *p.* 308. *col.* 2. inde in Album tranſcriptae in Foro proponebantur. *p.* 309. *col.* 1. Haec Profeſſio diverſa a recenſu populi a C. Caeſare invecto. *p.*293. *col.*2.

Profiteri verbum ſollemna & cenſuale. *p.* 305. *n.*(*b*). *Profitemino* antique pro *Profitetor*. *Ib.* *n.* 3.

Πρόγγυοι Dor. pro προέγγυοι, *praes, ſponſor*. *p.* 207. *col.* 2. compoſitum ex πρὸ & ἔγγυοι. *Ib.* πρόγγυοι ad quinquennium admiſſi. *p.*211. *col.* 1. πρόγγυοι αἰώνιοι qui fuerint. *p.* 248. *col.* 2. *p.* 249 *col.* 1. προγγυεύω. *p.* 239. *col.* 2.

Programma *locationis*. *p.* 436. *n.*95. Cetera vide in *Locatio*. Programma *vendendis bonis* quo exemplo ſcriptum. *p.* 435. *n.* 90. *Suſpenſus libellus* vocatum. *Ib.* & *n.* 94. An *Carmen* diceretur. *Ib.* *n.* 90. infamiam inurebat. *p.* 435. *col.* 2. & *n.* 94. Programmata in *Albo* proponebantur. *p.* 309. *n.* 3.

Pronomina, quae patrium caſum in *IVS* habent, quo pacto ineli narentur. *p.* 350. *n.* 64.

Propagari verbum de Coloniis. *p.* 469. *n.* 144.

Proportionalis qoid aevo ſequiore notarit. *p.* 189. *n.* 31. Proportionalis terminus. *p.* 189. *col.* 2.

Proſcriptorum intetfectores praemiis allecti. *p.*442. *n.*116. & 117.

Προσίχει. V. τοιχει.

Προσγίνομαι quid. *p.*161.*n.*45. Quid νῦσον προσγίνεσθαι. *Ib.* & 264.*c.*2.

Προτερέα μηνὸς quid. *p.* 208. *col.* 1. non idem ac προτεραία (*pridie*) *Ib.* ſed potius *principium menſis*. *Ib.* Vnde factum. *Ib.*

Provinciae etymon & notio. *p.*413. *col.* 2. Stipendia in provincia merere. *Ib.* *Provinciae* nomen commone quibuſvis magiſtratuum muneribus. *p.* 338. *n.* 43. Provinciae *Vrbanae*. *p.*308. *col.* 1.

Ψιλὸ quid. *p.* 246. *col.* 1. Ψιλὸ ἄροσις, χώρα. *Ib.* *col.* 2.

Publice an pro *Palam*. *p.* 354. *col.* 1.

Pueri pugnant, a praecone in certaminibus coturnicum indictum. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.

Pulpitum. V. Scaena.

Pupilla, quibus notis olim exprimeretur. *p.* 305. *n.* 4.

Pupillus per tutorem edebat profeſſionem cauſa frumentarionis. *p.* 307. *col.* 1. Si bona ejus poſſeſſa proſcriptave fuiſſent, in integrum reſtitoius. *p.* 436. *col.* 1.

Purgare viam, quid. *p.* 297. *col.* 1. *p.* 300. *col.* 2.

Puſa arbor. V. Bruta.

Putatio, praecipuum opus in vineis. *p.* 271. *in Adnot.* *col.* 1.

Puteoli, urbs Graeca in mari Tyrrheno. *p.* 20 Δικαιαρχία olim dicta. *Ib.* & *p.* 44. Aevo Ciceronis Municipium ſui juris. *p.*492. *n.* 175. Nummi. *p.* 555. *col.* 2.

Pylii coloniam deducunt Metapontum. *p.* 100.

Pyrilampo nomen feminae. *p.*139. *n.* *VI.*

Pyrrhus a Tarentinis arceſſitur. *p.*103. caſtra Romanorum admiratur. *Ib.* cum iiſdem infeliciter congreditur Pandoſiae. *p.*103. *n.* 63. quae ea Pandoſia fuerit. *Ib.* & *p.* 104. *ſeq.*

Pythagoras. Ejus praeceptores. *p.* 12. *n.* 9. Quando in Italiam venerit. *p.* 10. *p.* 12. *p.* 51. *n.*91. & quamdio ſubſtiterit. *p.*51. *n.*91. an Heracleae docuerit. *p.* 116. *n.* 85. Cylonis inſidiis Crotone circumventus. *p.* 10. *n.* 5. Poſt incenſas ſcholas Locros petit. *p.* 11. *n.* 5. Ὁμακόϊον inſtituit. *p.* 47. *n.* 78. Ejus auditores. *p.* 49. *n.* 86. An Numae inſtitutor. *Ib.* Reſpublicas Graecorum per diſcipulos docuit. *p.* 53. *n.* 99. Vt praeſtigiator carpitur a Chryſoſtomo. *p.* 60. *n.*106. quamdiu vixerit. *p.* 54. *n.* 102. qoando obierit. *p.* 51. *n.* 90. Ejus praecepta quando ſcriptis tradita. *p.* 54. *n.* 101. Qua dialecto. *p.*119. *n.*5. Pythagorae vita a Porphyrio & Iamblicho ſcripta. *p.* 47. & ex variis veterum fragmentis contexta. *p.* 54. *n.* 102. *p.* 59. *col.* 1.

Pythagorica ſchola in Italia quantum floruerit. *p.* 47. *n.* 77. Ejus dignitas *Graeciae* Italicae cognomen *Magnae* peperit. *p.*47. *ſeqq.*

Pythagoricae Reſp. quamdiu durarint. *p.* 51. *ſeqq.*

Pythagoricarum Rerumpublicar. & Scholarum par fortuna. *p.* 53. *ſeq.* Scholarum ſucceſſio. *p.* 54. *n.* 102. inſtauratio. *p.* 55. Cur ſecta *Italica* dicta. *p.* 56. *p.* 59. Schola Heracleenſis. *p.*116. *n.*86.

Pythagorici rerumpubl. rectores. *p.* 53. *n.* 98. Exſules in patriam revocati. *p.* 54. *n.* 102. *p.*50. *col.* 1. Pythagorici cur dicti ὁμακόϊοι. *p.* 47. *n.* 78. Diaeteticae methodi auctores. *p.* 55. *col.* 1. λόγιοι ab Ariſtotele dicti. *p.*58. *col.* 2. Artes Rhetoricas in M. Graecia tradidere. *p.* 136. *n.* 28. Pythagoreorum collegia a Cylone concremata. *p.* 10. *n.* 5.

Q

Q Littera Latinorum ex Koppa ϙ Graecorum effigiata. *p.* 122. *n.* 10.

Quae pro *aliquae*. *p.* 326. *n.* 24.

Quaeſitores. V. Quaeſt. Parric.

Quaeſtor unde dictus. *p.* 341. *col.* 2.

Quaeſtor *triticiarius*, Quaeſtor *a frumento*. *p.* 293. *n.* 5.

Quaeſtor *Aerarii*. V. Quaeſt. Vrb.

Quaeſtores Militares quando creati. *p.* 342. *col.* 1. iidem poſtea ac qui *Provinciales*. *Ib.* *col.* 2.

Qoaeſtores *Parricidii*. *p.* 341. *n.* 45. poſtea *Quaeſitores* abſolute dicti. *p.* 342. *n.* 46. jam inde a Regibus creari coepti. *p.* 343. *n.* 51. bini numero. *Ib.*

Quaeſtores *Vrbani* duo. *p.*343. *n.*51. quo differat Quaeſtor *Vrbanus* ab eo, Qui *aerario* praeeſt. *p.* 343. *col.* 1. Quaeſtor *Aerarii* publicarum tabularum cuſtor. *Ib.* *col.* 2. Vterque Quaeſtor privatas aedes, negligentibus dominis, tuendas locabat. *p.* 297. *col.* 2. eoſque, quantâ pecuniâ locatio ſtaterat, redemptori attribuebat. *Ib.* & *p.* 298. *col.* 1. an viae muniendae curam habuerit. *p.*298. *col.* 2.

Quaeſtoribus *Candidatis* viae ſterneodae cura data. *p.* 298. *col.*2. Horum munus ſub Imperatoribus. *p.* 342. *n.* 50.

Quaeſtoricii in Albo Decurionum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.*

Quaeſtuaria mancipia. *p.*444. *n.*120.

Quaeſtum corpore facere. *p.* 443. *col.* 1. Et quaeſtum ſpurcum facere. *Ib.* *col.* 2. Graecis ἐργάζεσθαι. *p.* 445. *n.* I.

Quamens pro *Quantus*. *p.*348. *col.* 2.

Quantum poteſt pro *Quantum poteſtur*. *p.* 441. *col.* 2.

Quatuor-viri Iuri dicundo plerumq. ſupremus magiſtratus in Municipiis. *p.* 401. *n.* 26. diverſi a Quatuor-viris Quinquennalibus. *p.* 405. *n.* 35. Quatuor-viri per *Legem Pompeiam*. *p.* 409. *n.* 45. Quatuor-viri *Lege Cornelia*. *p.* 410. *n.* 46. Quatuor viri *Viis in urbe Roma purgandis*. *p.* 296. *col.* 2. quando primum inſtituti. *p.* 297. *col.* 1. an iidem ac *Viocuri*. *Ib.* Cur Quatuor-viri *viarum curandarum* (non adiecto: *intra urbem*) qoando dicti. *Ib.* Eorum munus. *p.* 349. *col.* 2. & *n.*58. Locorum publicorum curam olim gerebant. *p.* 375. *col.* 2.

Quina vicenaria lex. V. Lex Quina-vicenaria.

Quinctilis ſaepius quam *Quintilis*. *p.* 421. *col.* 1.

Quinquennales in Municipiis iidem ac Romae *Cenſores*. *p.*405. *n.*35. legebant Senatum. *Ib.* pares numero erant *Magiſtratui Iuri dicundo*. *Ib.* Cur ita dicti. *Ib.* Album Curiae conficiebant. *p.*407. *col.* 1. *in Adnot.*
Quinquennalicii h. e. Quinquennalitate functi, in Albo Decurionum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* II.viralicii digniores. *Ib.* *Adlecti inter Quinquennalicios* qui. *Ib.*
Quinquennium Graecis πενταετηρίς. *p.* 268. *col.* 2. Solitus terminus locationum, etiam cum nullum praefigitur terminus. *p.* 269. *col.* 1. Idem ac Luſtrum. *Ib.* Integrum, an inchoatum Quinquennium in locationibus fuerit. *Ib.*
Quintus Calaber e cujus bibliotheca prodierit. *p.* 62. *col.* 2. Cur ſic vocatus. *Ib.*
Quis. Ejus genit. *quoius*. *p.* 311. *n.* 6. Dat. *quei* vel *qui*. *Ib.* Nom. plur. *Ques*. *Ib.* *Qui* pro *Quibus*. *p.* 370. *col.* 1.
Quiſque & *Quiſqui* pro *Quiſquis*. *p.* 416. *n.* 56. *p.* 447. *col.* 2. *Quiſquis* pro *Quiſque*. *p.* 305. *n.* 10.
Quo magis extra comparationem eleganter dictum. *p.*436. *col.* 2.
Quoquomque pro *Ad quemcumque*. *p.* 326. *n.* 51.

R

R Littera pronuntiatione & figura ſimilis τῷ D. *p.* 534. *n.* 86. *col.*2. olim ut P formabatur. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 326. *n.* 35.
Rationem alicujus habere Comitiis. *p.* 447. *n.* 122.
Ravennas Anonymus quando geographiam ediderit. *p.* 117. *n.*89.
Recenſus frumentationis cauſa quo differat a Cenſu luſtrali. V. Profeſſio.
Recitare Decuriones. *p.* 401. *col.*2. *p.* 405. *n.* 34. Recitare Senatum. *p.*406. *n.* 37.
Recitationes poëtarum. V. Poëtae.
Redemptores *tutelarii*. *p.* 301. *col.* 2. Redemptores *tutelae Capitolii* capite ſatisdabant. *p.* 302. *col.* 1. Redemptoribus ſingulae res adſcriptae, pro quibus ſatisdabant. *Ib.* Redemptores *viae*. *p.*297. *col.* 2. Ecquod his judicium contra privatos, ſi intra XXX. dies non ſolviſſent. *p.* 298. *col.* 1.
Referre caput eſt caput occiſi referre mandanti. *p.* 442. *col.* 1. Referre caput civis Rom. praemii cauſa. *p.*441. *col.* 2. Relatores capitum praemio allecti Syllanis legib. *p.* 442. *n.* 116. & 117. at pro ſicariis habiti a Iul. Caeſare. *p.* 442. *col.* 2. *Referre inter reos* eſt accuſare. *p.*442. *n.* 114. *Referre crimen* eſt accuſanti crimen objicere. *Ib.*
Regionum & locorum antiquata nomina reſtituta. *p.* 55. *n.* 504. Eadem varie detorta. *p.*58. *col.* 1. *p.*70. Regiones Romae. V. Roma.
Regium. V. Rhegium.
Ῥήγνυμι. Duplex ejus praeter. medium. *p.* 157. *n.* 36.
Rego, unde factum. *p.* 41.
Renuntiare ſe ſoldum ſolvere non poſſe. *p.* 433. *col.* 2. Renuntiare creatum comitiis. *p.* 447. *n.*123.
Ῥέω active pro χέω *fundo*. *p.* 222. *col.* 2. ταρρος ῥέουσα. *Ib.*
Reſpublica κατ' ἐξοχὴν eſt Romana. *p.* 436. *n.* 97. Dici non modo de municipiis. *Ib.* ſed & praefecturis dicitur. *p.* 397. *col.* 2. *in Adn.*
Retina vicus in Campania. *p.* 41.
Ῥῆτραι Homero ſunt *conventiones*. *p.* 235. *n.* 43. Lycurgi leges cur ita dictae. *Ib.* Item Tarentinorum & Heracleenſium. *Ib.* Ῥητροφύλακες qui. *Ib.*
Rex Sacrorum per urbem interdiu plauſtro vehebat, & quando. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 355. *col.* 2. *Regis* vox unde facta. *p.* 41.
Ῥῆμα quid. *p.* 484. *col.* 1.
Rhegina columna oppidum. *p.* 41.
Rhegium ſeu Regium Chalcidenſium colonia. *p.* 40. Graecum an Tyrrhenicum vocabulum. *Ib.* Cur ad barbariem non defeciſſe dicatur a Strabone. *p.*99. *p.* 115. A Scylace Lucaniae adſcribitur. *p.* 102. *col.* 1. Extra corpus Magnae Graeciae fuit. *p.* 27. Quare. *p.* 551. *n.* I. Rhegium Samnitibus an Bruttiis habitatum. *p.*550. *col.*2. Cauſa hujus nominis. *ib.* & *p.* 551. *n.* I. Nummi Oſcâ ſcriptura inediti duo explicantur. *p.* 550. *col.* 1. *p.* 551. *n.* I. & II. In Rheginorum moneta *Lepus*. *p.* 551. *col.* 1. Sola ex Graecis urbibus regio dominatui parens. *Ib.* *n.* I. *Regium* an *Rhegium*, ſcribendum. *p.* 41. *p.* 550. *col.* 2.
Rhetores & Philoſophi (Gr. Σοφισταὶ) unde Romam advenerint. *p.* 459. *n.* 135. *col.* 2. Urbe expulſi. *Ib.* *Latini* Rethores qui. *Ib.* ludum litterarium Romae aperiunt. *Ib.* Edicto Cenſorio coerciti. *Ib.* Eloquentiae corruptores. *p.* 460. *in Adn.* 135. Rhetoricae artes a Pythagoricis traditae Italicis. *p.* 136. *n.* 28.
Rogando magiſtratui comitia habere. *p.* 411. *col.* 2.
Ῥογός, vox Sicilienſium & Italienſium. *p.* 209. *col.* 1. *horreum frumentarium* notat. *Ib.*
Romae appellatio continentia aedificia complectitur. *p.* 356. *n.*72. *p.* 375. *col.* 1. At *Urbis* nomen muro finitur. *Ib.* Roma a Numa in pagos diviſa. *p.* 399. *col.* 2. exemplo ex Attica petito. *p.* 400. *col.* 2. diſtributa in regiones quatuor a Servio. *p.* 338. *col.* 2. in quatuordecim ab Auguſto. *p.*335. *col.*1. Romae partes comparabant inter ſe aut ſortiebantur Aediles. *p.* 295. *col.* 2. quid in eo poſtea ab Auguſto immutatum. *p.* 296. *col.* 1. Romae duplex origo. *p.* 372. *n.* 100. *col.* 1. & duplex epocha. *Ib.* *col.* 2. & *p.*555. *col.*1. haec altera unde incipiat. *Ib.*
Romana civilitas data anno 663. lege Iulia Italicis qui in fide manſiſſent. *p.* 489. *n.* 169. deinde anno ſequenti lege Plotia peregrinis adſcriptis foederatis civitatibus. *Ib.* *n.* 170. poſtea lege Conſulari reliquis Italicis praeter Samnites & Lucanos. *p.*490. *n.* 171. qui etiam non diu poſt admiſſi. *Ib.* *n.* 172. In quas tribus hi novi cives relati. *p.*552. *col.* 1. & 2.
Romani Pythagorae auditores. *p.* 49. *n.* 86. Populi diviſionem in tribus & curias a Lycurgo accipiunt. *p.*149. §. 2. an & Calatorum Comitiorum ritum. *p.*154. *n.* 24. Leges Xvirales magnam partem a Graecis Italicis mutuati. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87. ut & limitarem ſcientiam. *p.* 182. §. 3. & Velitum nomen ac inſtitutum. *p.* 239. *col.*1. An & *Nexum* corporum & *Nexi* dationem. *p.* 222. *n.* 19. *p.* 249. *col.* 2. Romani in coloniis deducendis ſaepe nomina veteribus aequipollentia interpretando ſubſtituebant. *p.* 509. *col.* 2. *p.* 517. *col.* 2. *p.* 524. *col.* 1. Romani ludi. V. Ludi. Romana caſtra Pyrrhus admiratur. *p.* 103. Ab Romanis exteri leges petunt. *p.* 478. *n.* 156. Romanorum leges municipales. V. Leges municip.
Romilius leges a Graecia petendas ſuadet. *p.* 50. *n.* 87.
Roſae Paeſtanae ceteris diuturniores & praeſtantiores. *p.*509. *n.*24.
Roſcianum, Oppidum M.Graeciae, navale Thuriorum. *p.* 33. vox Orientalis. *p.* 33. *n.* 4.
Rotae cum axe olim verſae. *p.* 364. *n.* I.
Rudera locorum publice demolitorum per urbem interdiu cur vecta. *p.* 354. *col.* 1. & 2.
Rudiae, Graeca urbs. *p.* 34. Ῥῶδαι dicta. *p.* 34. *n.* 49. an a Rhodiis condita. *Ib.* Ennii patria. *Ib.*

S

S Litterae figura Atticis cum Latinis communis. *p.* 125. interdum aſpero ſpiritui reſpondet. *p.* 128. *p.* 130. *n.* 19. Hujus elementi variae deformationes. *p.* 138. *ſeq.* Σ ſigma pro inſigni in clypeis Sycioniorum. *p.*151. §.7.
Sabina herba. V. Bruta arbor.
Sacerdotes an a militia immunes. *p.* 415. *col.* 1. plauſtris ad ſacra vehebant, *p.*355. *col.*2. *p.*367. *col.*1.

Sacrificium epulare. *p.* 452. *col.* 2.

Sacrum. Sacrorum publicorum cauſa Flamines, Rex Sacrorum, & Veſtales plauſtro vehebant. *p.* 299. *col.* 2. In ſacro Septimontiali vehicula jumentis juncta cur prohibita. *p.* 300. *n.* 13.

Saepe, *ſaepenumero* quid & unde factum. *p.* 377. *n.* 106.

Saepio cum derivatis cum bivocali. *p.* 374. *col.* 2. *p.* 377. *n.* 106. hinc *ſaeptum*. *Ib.*

Sagra fl. M. Graeciae. *p.* 30. an *Locanus* aliquando dictus. *Ibid.* *Ad Sagram re geſta certius* unde dictum. *Ib.*

Sagrus fl. *p.* 35.

Salapia navale Argyrippae. *p.* 36. Graeci oris. *Ib.* Ejus nummi. *Ib.*

Sallentia regio Iapygiae. *p.* 537. *col.* 2. & *n.* 97. *p.* 538. *n.* 98. & urbs cognominis. *p.* 542. *n.* 108. colonia Cretenſium. *p.* 543. *n.* 109. nomen Orientale. *Ib.* Ejus nummi. *p.* 34. *n.* (*) an eadem ac Soletum. *Ib.*

Σάλπιγξ cognomen Minarvae. V. Minerva.

Saltus quid proprie ſit. *p.* 233. §. 4. quo differat a Sylva. *Ib.*

Salviae Marcellinae titulus. *p.* 336. *col.* 1. *p.* 554. *col.* 2.

Samnites ejiciunt Chonas & Oenotrios. *p.* 46. *n.* 76. an Rheginorum conditores. *p.* 550. *col.* 2. quando Civitatem Romanam acquiſierint. *p.* 493. *n.* 172.

Samphorae dicti equi inuſtum habentes ſignum *San-pi*. *p.* 122. *n.* 10. quid ſit *San-pi*. *Ib.*

Σαμμα quid. *p.* 227. *col.* 1. ex σαίρω oritur. *Ib.* *n.* 29.

Σαμμίον (vox nova) in Tab. Heracl. *p.* 226. *col.* 2. unde factum. *p.* 227. *col.* 1. quid notet. *Ib.*

Sarraca Bootae. *p.* 369. *n.* 93.

Satisfacere & *ſolvere* quo differant. *p.* 346. *col.* 2.

Satura lex. V. Lex Satura.

Saturium ſive *Satyrium* a Pythio Partheniis promiſſum. *p.* 89. *ſeq.* nominis ſignificatio. *p.* 93. an idem ac Tarentum. *Ib.* *n.* 46. gentile nomen *Satyrius*, poſſeſſivum *Satareianus*. *Ib.*

Saturnia terra quae. *p.* 83. *p.* 85. *ſeq.* eadem ac Κρονία ſive *Chonia*. *p.* 83. *ſeq.* in eam primitus venere Oenotri. *p.* 84. dicta poſtea *Italia*. *p.* 85. quatenus paruerit. *Ib.*

Saturnus *Cium* dictus. *p.* 82. & Κρονος. *p.* 83. Nominis etymologia. *Ib.* An regioni Choniae nomen dederit. *Ib.* In quanam Italia regnarit. *p.* 85. *ſeq.* Idem fuit ac *Anubis* ſeu Graecis Κύων. *p.* 83. An idem qui *Camiſes*. *p.* 88. *n.* 34. Ejus cultus unde in Italiam propagatus. *Ib.*

Satyra Graecorum unde dicatur. *p.* 480. *col.* 1. Satyra Latinorom an *Satara* rectius ſcribatur. *Ib.*

Scaena cum bivocali in vett. inſcript. *p.* 385. *col.* 1. Scaenicae artis partes. *p.* 444. *col.* 1. Ejus profeſſores habiti infames. *Ib.* *col.* 2. Scaenici ludi Satyrae, Comoediae, Tragoediae, Mimi, Atellanae. *p.* 385. *col.* 1. Scaenae & Pulpitum olim opere temporario compacta. *Ib.* Scaenae choragium. *p.* 386. *in Adnot.* 1. *col.* 1. Cetera vide in *Theatrum*.

Σκάπτω. Περισκάπτειν *circumfodere*, Προσκάπτειν *aggerare*. *p.* 246. *col.* 1. Κατασκάπτειν & διασκάπτειν τοὺς ῥοῦς τῷ ὕδατι. *p.* 223. *col.* 1.

Σχοῖνος (*ſchoenus*) menſurae longitudinis genus. *p.* 158. *n.* 38. quot ſtadiis conſtaret. *Ib.* Apud Heracleenſes genus menſurae ruſticae. *Ib.* triginta orcgmatibus ſeu paſſibus conſtans. *p.* 267. *col.* 1. & 2. Dimidium erat *jugeri* Latinorum. *p.* 268. *col.* 1. Schoeni dimidium ἡμισχοινον. V. in Lex. Heracl.

Scidrus colonia Sybaritarum. *p.* 42. in vicinia Lai. *p.* 502. *n.* 7.

Scipio (L.) Barbati filius *Bonorum optimus* judicatus. *p.* 372. *n.* 1. ejus inſcriptio. *Ib.*

Scipio (P.) Naſica Coſ. ſuaſit, ut theatrum ſtabile a Cenſoribus incohoatum everteretur. *p.* 386. *col.* 1. *in n.* 1.

Σκίρον ſeu Σκῖρον in Tab. Heracl. Saltus Sylveſtres notat. *p.* 150. *n.* 39. Variae vocis notiones. *p.* 232. *n.* 39. duplex ejus ex Heſychio notio, tum quidvis *durum*, tum *ſaltum*, *ſylvam* notans. *p.* 232. §. 2. Quid differat a δρυμοῖς. *Ib.* §. 3. Latine eſt *ſaltus* ſeu fruticetum. *p.* 233. §. 4. Ejus compoſitum Ἀκροσκίρ'α ſunt *ſummi ſaltus*. *p.* 188. *col.* 1. *p.* 234. §. 5. *p.* 235. *col.* 1. & 2.

Σκιροφόρια feſtum in honorem Minervae. *p.* 232. *n.* 39.

Σκίρρος ſeu Σκίρος eſt marmoris fruſtulum. *p.* 158. item terra alba ſeu gypſum. *Ib.*

Σκόλοψ idem ac χάραξ *palus ſingularis*. *p.* 177. *col.* 1. an numero ſingulari ſit *ſeptum ex palis* contextum. *p.* 177. *n.* 7.

Σκοτεινόσπορον unde ortum. *p.* 188. *col.* 2. quid notet. *p.* 188. *n.* 28.

Scribae. Primum ſic dicti *Librarii* & *Poetae*. *p.* 387. *n.* 2. *col.* 1. poſtea qui rationes publicas conficiebant. *Ib.* *col.* 2. Scribis aedes Minervae in Aventino attributa. *Ib.* Eorum dignitas. *p.* 387. *col.* 2. Scribarum ordo honeſtus. *p.* 388. *n.* 4. & equeſtri ordini proximus. *Ib.* in Decurias deſcriptus. *Ib.* & *n.* 6. Romae ex ingenuis conſtabat. *p.* 388. *n.* 5. In municipiis ex libertinis. *Ib.* *n.* 6. *Scribae Librarii* junctim dicti. *p.* 338. *col.* 1. quid inter utroſque diſcriminis. *p.* 388. *n.* 7. Scribae *Aedilicii*, *Quaeſtorii*, *Cenſuales* &c. *p.* 388. *col.* 1.

Scriptum comparare quid. *p.* 388. *n.* 4. & 5.

Scriptura ſacra cur in XXII. libros diviſa. *p.* 252. *col.* 1.

Scurra Veles quid. *p.* 238. *col.* 1. *in Adnot.*

Scylacium urbs Magnae Graeciae. *p.* 30. Athenienſium colonia. *p.* 31. *n.* 36. Ejus nomen gentile & & poſſeſſivum. *Ib.* Quando deducta colonia Rom. *p.* 98. Scylletica regio. *p.* 28. Scyllacius ſinus. *p.* 25.

Scylax Caryandenſis quo tempore floruerit. *p.* 78. *n.* 20. Antiquior Herodoto an ſuppar. *p.* 79. *p.* 101. *n.* 58.

Scythae ἀμαξόβιοι. *p.* 365. *col.* 1.

Seceſſus Graecis eſt ἀφοδευτήριον. *p.* 228. *col.* 1. ſeu μυχος. *Ib.* *col.* 2. Ejus uſus in villis. *Ib.* Idem ac latrina. *p.* 229. *n.* 35.

Sectores bonorum qui. *p.* 435. *n.* 92.

Sedatas Coloniae quid ſit in marmore. *p.* 389. *n.* 11.

Sederent an accumberent menſis antiqui. *p.* 448. *n.* 124. Sedentes an ſtantes ſpectarint. *p.* 386. *col.* 1. *p.* 451. *col.* 1.

Σίλλαιν quid. *p.* 236. *n.* 44.

Sella Curulis. V. Curulis.

Semeſtrium pro dimidiato menſe. *p.* 414. *n.* 50. & pro ſex menſium intervallo. *Ib.* Graece ἑξαμηνίδιον. *Ib.* *Semeſtria bina pro ſingulis annis facere*. *Ib.*

Seminus fl. *p.* 31.

Semita a *ſemi-iter* dicta. *p.* 298. *col.* 2. potius quam quaſi *ſemiſſis viae*. *Ib.* margo altior erat utrinque in viis ad vitandam vehiculorum &c. occorſum. *p.* 350. *col.* 2. Integris & perpetuis lapidibus ſternebatur. *p.* 299. *col.* 1. Semitae perinde ac viae ab Aedilibus curabantur. *p.* 298. *col.* 2. Semitae conſtruendae ratio. *p.* 350. *col.* 2. *p.* 351. *col.* 1. & 2. ſemitas privati Aedilium arbitratu tuebantur. *p.* 350. *col.* 2. *Semita* pro via artiore. *p.* 350. *n.* 61. Semitae erant per angiportus & in viis. *p.* 298. *col.* 2. *p.* 485. *col.* 2. a Papiniano dictae ἡμιόδιοι τοῖχοι, *ſemitales muri*. *p.* 485. *col.* 1. hujus nominis cauſa. *p.* 486. *col.* 1.

Semodius menſurae genus. V. Κάδδιχος.

Sempronius (C.) Gracchus Trib. Pl. leges frumentarias & de viis muniendis rogavit. *p.* 202. *col.* 1. & 2. ſemiſſe & triente frumentum diviſit. *p.* 314. *col.* 1. lapides milliares primus ſtatuit. *p.* 331. *col.* 2. *p.* 335. *n.* 41. Sempronia horrea. *p.* 310. *col.* 1.

Senatores an per viatores in Curiam vocarentur. *p.* 332. *col.* 2. quo differant ab iis, quibus in

Senatu licebat ſententiam dicere. *p.* 419. *n.* 65. Senatorum in *Patres* & *Conſcriptos* diviſio. *p.* 403. *col.* 1. Haec quamdiu durarit. *Ib. n.* 30.

Senatores, *Decuriones*, *Conſcripti* cur in Tab. Heracl. aemulentur. *p.* 401. *col.* 1. *Senatores* an proprie municipiorum Curiales. *p.* 404. *n.* 31. Cetera vide in *Decuriones*.

Senatus pro Senatores. *p.* 403. *col.* 1.

Sententia. *Ex animi mei ſententia*, formula in profeſſione cenſuali. *p.* 293. *col.* 2. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1. Sententiam dicere in Senatu quibus liceret. *p.* 419. *col.* 2. & *n.* 65. Sententiam dicere, ferre, rogare, perrogare. *p.* 422. & *n.* 66.

Sepire, Septum. V. Saepire.

Septimontiale ſacrum. V. Sacrum.

Serpens ſcuti inſigne. *p.* 151. §. 7.

Servi colendae terrae addicti. *p.* 225. *n.* 24. vocati *Adſcriptitii*, ἐναπογράφοι, *ſervi glebae*. *Ib. n.* 25. interdum *coloni* & *agricolae*. *Ib.* Conditionem fundi, cui adſcripti erant, ſequebantur. *Ib.* Aevo ſequiore *maſſarii* dicti. *Ib.* An ejusdem conditionis ac Θῆτες Graecorum. *p.* 226. *n.* 26. Servos *paſcere*. *Ib. n.* 27. Servi a manumittente ſibi nomen quaerebant. *p.* 389. *n. II.* Servi Publicii. *p.* 389. *col.* 2. in loco publico habitabant. *Ib.* Servi ſedentes cenant. *p.* 448. *n.* 124.

Sextarium majus, Graecis ἵκτον. *p.* 175. *col.* 1. Sextarium minus ξέστης. *Ib. col.* 2.

Siberena regio. *p.* 29. & urbs Magnae Graeciae. *p.* 32. Eadem quae hodie *Sancta Severina*. *Ib.* Ejus nummi. *Ib.*

Σικελικὸ μέλιττα quid. *p.* 56. *col.* 1.

Σικελιῶται & Σικελοὶ quo differant. *p.* 15. *n.* 16.

Sicilia nomine *Graeciae* contenta. *p.* 17. *ſeq.* an & *Magnae Graeciae* appellatione. *p.* 31. *n.* 36. *p.* 57. *col.* 2. Ibi Dorica dialectus nova uſurpari coepit. *p.* 110. *Siciliae* nomen Italiam etiam complectitur. *p.* 57. *col.* 2. Sicilia Πελωρὶς dicta. *p.* 222. *n.* 19.

Sigeum urbis Heracleae nomen vetus. *p.* 74. *p.* 79. *ſeq.* Cetera vide in *Heraclea*.

Sila. V. Syla.

Sinope urbs Graeca. *p.* 45. deducta colonia, *Sinueſſa* vocatur. *p.* 45. *n.* 73. *p.* 46. an M. Graeciae in mari Tyrrheno terminus. *p.* 45. *n.* 73.

Sinus Tyrrhenicus pro *Paeſtanus*. *p.* 507. *n.* 19.

Sipuntum Graeca urbs. *p.* 37. poſtea Colonia Rom. *Ib.* Nominis etymologia. *Ib.*

Sirenitis regio an eadem ac Sirenuſae inſulae. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 80.

Siris fl. dictus olim & *Sinis*. *p.* 70. *p.* 108. *n.* 70.

Siris oppidum. *p.* 33. navale Heracleenſium. *p.* 110. *n.* 77. *p.* 111. *n.* 80. *p.* 112. *n. I.* Vrbis Etymon & varias converſiones, Vide in *Heraclea*.

Siritis regio M. Graeciae. *p.* 72. *p.* 79. *Chonia* dicta. *Ib.*

Σιτείων pro *conjector*. *p.* 70.

Σιταγέρται Heracleenſium iidem ac Σιτομετρῦται & Σιτοφύλακες Atheinenſium. *p.* 209. *col.* 2. Horum in re frumentaria ſecundum Polianomos auctoritas. *Ib.*

Σιτοφύλακες Athenis praepoſiti rei frumentariae. *p.* 209. *col.* 2. quot numero fuerint. *Ib. n.* 4.

Sociae Civitates. V. Foederata.

Socius. Actione ſeu Iudicio *Pro Socio* damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1.

Solarium vectigal, quod pro ſolo penditur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 301. *col.* 1.

Soldum ſolvere, petere. *p.* 433. *col.* 2. Se ſoldum ſolvere non poſſe, renuntiare. *Ib.* vel paciſci. *p.* 434. *col.* 1.

Soletum. V. Sallentia.

Sophiſtarum in amplificando conamina. *p.* 60. *n.* 106. Cetera vide in *Rhetores*.

Sophron. V. Epicharmus.

Sortio pro *Sortior*. *p.* 326. *n.* 29.

Σώζω. Varia ejus orthographia. *p.* 163. *ad B. v.* 47.

Species eximia cum genere, quo continetur, diſerte nominata. *p.* 375. *col.* 1.

Spectantibus quae ſedendi ratio in Municipiis. *p.* 450.

Σφαιρωτῆρες ſunt calceorum lora ſeu corrigiae. *p.* 250. *col.* 1. An σφυρωτῆρες quoque ſcriberetur. *Ib.* familiae inſigne. *Ib.*

Σφαλερὸς eſt *lubricus*, *labilis*. *p.* 484. *col.* 2. & *n. II.*

Spicare quid. *p.* 178. *n.* 10. pali ſpicati. *Ib.*

Sportulae quae. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.* A Domitiano ſublatae. *Ib. col.* 2. per gradus diviſae. *Ib.* Sportulae Decurionum. *Ib.*

Spiritus interdum in Heſychio male appicti. *p.* 201. *n.* 46.

Spiritus *aſper* in antiquis epigrammatis non raro reperitur. *p.* 126. Ejus uſus apud Latinos. *p.* 127. *n.* 13. Spiritus *tenuis* quo pacto effigiatus. *Ib.* Quibus gradibus uterque ad hodiernas notas (' & ') devenerit. *p.* 127. *n.* 14. *p.* 128. Quis inventor. *p.* 127. *n.* 14.

Spiritus aſper (⊢) peculiaris Heracleenſium Magnae Graeciae. *p.* 112. *n.* 82. & vicinis aliis populis. *p.* 113. *n. II.* & *III.* *p.* 126. *p.* 137. Quomodo olim ſignaretur. *p.* 126. *n.* 12. Idem ab Heracleenſibus apponitur interdum vocibus leniter vulgo ſcriptis & contra. *p.* 146. *n.* 8. *p.* 154. *n.* 25. *p.* 161. *n.* 44. *p.* 185. *col.* 1. & 2. *p.* 188. *col.* 1. *p.* 223. *col.* 2. Idem in Tabb. Heracl. non ſignatur, ſi littera praecedens ea tenui in aſpiratam abierit. *p.* 174. *col.* 1. & 2. ac plerumque omittitur in mediis dictionibus compoſitis. *p.* 230. *col.* 2. Littera praecedens *Spiritum aſperum*, medio intercedente *Rho*, non ſemper aſperatur. *p.* 197. *col.* 2. *Aſpi rata* littera in tenuem verſa. *p.* 211. *col.* 1. *Spiritus denſioris* figura (⊏). *p.* 128. quae interdum per S exprimitur. *Ib.* & *p.* 146. *col.* 2. De hoc cetera vide in *Vau*. Vtriuſque ſpiritus ſedes in dictionibus. *p.* 128. *p.* 130.

Spurii filii olim non viles. *p.* 257. *col.* 2. apud Graecos ad magiſtratus evecti. *p.* 258. *col.* 1. apud Latinos, honores maximos conſecuti. *Ib. col.* 2. In inſcriptionibus, ſiglis SP. F. notantur. *p.* 258. *n.* 2. Olim *ſine Patre Filii* efferebantur. *Ib.* poſtea cur *Spurii* dicti. *Ib.* nomen gentilitium matris plerumque adſciſcebant. *Ib.* & *p.* 259 *n.* 3.

Stabularius leno qui. *p.* 444. *n.* 120.

Στάσις quid in re agraria. *p.* 276. *col.* 1. Ex Suida στάσεις ſunt *aggeres fluviorum*. *Ib. col.* 2. An ſint aggeres plantationum amnibus finitimarum. *p.* 277. *col.* 1. Στάσις πρώτη, δευτέρα &c. *p.* 274. *col.* 1. *p.* 277. *col.* 1.

Στέγω, *tecto operire*. *p.* 130. *col.* 2.

Στύλος in vett. Gl. eſt *Statua*. *p.* 186. *col.* 1. & *Titulus*. *Ib. n.* 22. ibi foedera &c. incidebantur. *Ib.* Hinc στηλιτεύω, *in cippo inſcribo*. *Ib.* Στήλη & Ὅρος *terminus* ſynonyma. *p.* 186. *col.* 2. Στηλίδια Heſychio ſunt ὅροι. *Ib.* Proprie eſt *Cippus inſcriptus* ſed primarius, ſeu *Incipiens* & *Praeſulens*. *Ib.* Dorice Στάλα. *p.* 186. *ad N. verſ.* 13. Hinc Στάλιδες, Σταλίζομαι, Σταλῖται. *p.* 186. *n.* 23. Στῆλαι campum oppigneratum indicant. *p.* 234. *col.* 2.

Stercoraria plauſtra. *p.* 358. *col.* 1.

Stipendia in legione merere. *p.* 413. *col.* 2. Stipendia in *caſtris* & in *provincia* quo differant. *Ib.* Stipendia ſemeſtria bina facere. *p.* 414. Stipendia *procedere* quid. *Ibid. n.* 51.

Stratonici citharoedi jocus. *p.* 195. *n.* 36.

Stylobates pro Stereobates. *p.* 153. *n.* 18.

Suada vel Suadela. V. Pitho.

Sublegere Decuriones. *p.* 401. *col.* 2. *p.* 405. *n.* 32. Sublecti. V. Collegae.

Subrogando magiſtratui comitia habere. *p.* 421. *col.* 2.

Subſellia quando theatris addita. *p.* 385. *col.* 2. *p.* 386. *in Adnot.* 1. Subſelliorum graduum in municipiis diviſio. *p.* 450. *n.* 125.

Sneſſa an Graeca urbs. *p.*45. *n.*75.
Suffragium qoando populis Italicis darum. *p.* 552. *col.* 2.
Summates Ordinis. V. Ordo.
Supra numerum cooptati. *p.* 402. *n.* 28.
Suprema quae. *p.* 427. *n.* 73.
Suus quiſque annus pro *annſquiſque*. *p.* 414. *col.* 1.
Sybaris, quae poſtea *Lupia* cognominata. V. Λυκιανῶν.
Sybaris urbs altera notior Magnae Graeciae. *p.*33. Voa Orientalis. *p.* 517. *n.* 45. Vrbis potentia. *p.* 33. *n.* 47. *p.* 46. *n.* 76. Qnot gentibus imperitarit. *p.* 108. *n.* 71. Quot milites contra Crotoniatas eduxerit. *p.* 109. *n.*72. Quando & eur everſa a Crotoniatis. *p.* 502. *col.* 2. Sybaris acceptis Athenienſibus colonis quare *Thurium* tranſnominata. *p.* 75. *ſeq.* *p.* 102. *p.* 158. *col.* 2. Quare in *Thurii* nummis frequens *Bovis* effigies. *p.* 518. *n.* 48. & 49. *p.* 519. *col.* 1. Sybaris qno anno deducta Colonia Rom. *p.*518. *n.*47. *Copiae* ſeu *Copia* vocata & quare. *p.* 33. *n.* 47. *p.* 517. *col.* 2. & *n.* 45. Nummi eum inſcript. *Copia*. *p.* 518. *n.* 47.
Sybaritae genere Achaei. *p.* 10. *n.* 3. auxilium ab Athenienſibus impetrant. *p.* 75. *n.* 11. Vrbe ſua exuti Laum & Seidrum incolunt. *p.* 43. *p.* 502. *n.* 7. Coloniam dedncunt Paeſtum. *p.* 500. *col.* 2. Sybaritae ſeo Thurii Sirim cum Tarentinis occupant. *p.* 66. Cur de ea acquirenda laboraverint. *p.* 75. *n.* 11.
Sybaritana regio Magnae Graeciae. *p.* 28. quae poſtea Thuriatis dicta. *p.*32. Ejus amplitudo. *p.*46. *p.* 101. *p.* 109. Ad Bradanum uſque pertingebat. *p.* 110.
Syla nemus in Bruttiis latiſſimum. *p.*42. *p.* 539. *col.* 2. & *in n.* 100. picearum arborum feraciſſimum. *p.* 547. *n.*118. Voa eſt Orientalis *arboretum* notans. *p.* 548. *col.* 1. hinc ὕλη & *Sylva* oritur. *Ib.*
Sylva quid differat a *Saltu*. *p.*233. *col.* 2. Sylva caedua, paſcua. *p.* 234. *col.* 1. Sylvae etymon Orientale. *p.* 548. *col.* 1.
Σύν. Varia hnjus particulae acceptio. *p.* 195. *col.* 2. Formulae Σὺν θεοῖς duplex notio. *Ib.n.*36.
Συνέργῳ. V. Ἔργῳ.
Συνόδοι & Πανηγύρεις. *p.* 106. cujus cauſa coactae. *Ib.* & *p.* 111. *n.* 81. Synodi M.Graeciae. V.Graecorum Italienſium conventus.
Syracuſae quot urbibus conſtarent. *p.* 504. *n.* 10.

T

TA' θεῶ, *templum*. *p.* 247. *n.*50. Τὰ ἴδια *domus*. *Ib.* *n.* 51.
Tabernae juncta cenacula & pergulae. *p.* 445. *n.* II. Taberna caſearia. V. Τυρῶν.
Tabula ſing. qno differat a *Tabulae* plur. *p.* 309. *n.* 3. *Tabula* pro *Album*. V. Album.
Tabulae *pecuniae factae* quae vocentur in Tab. Heracl. *p.* 344. *col.* 1. eadem ac tabulae *accepti*. *Ib.*
Tabulae publicae ubi cuſtoditae. *p.* 463. *col.* 1. Tabulae Cenſoriae in Atrio Libertatis. *Ib.* *n.* 139. Tabularum publiearum cuſtodia penes quos ſteterit. *p.*343. *col.* 2.
Tabularium Cenſoris. *p.*463. *n.*139.
Talentum Siculum cur vocatum *Atticum*. *p.* 218. §. 2. antiquum minis XXIV. at novum XII. conſtabat. *Ib.* quot nummis ſingulae minae valerent. *p.* 219. *col.* 2. *in Adnot.* Talentum *Atticum* majus Siculo. *Ib.*
Tamtus pro *Tantus*. *p.*348. *col.* 2.
Taras Tarenti conditor. *p.*90. Herculis an Neptuni filius. *p.* 91. Idem ac Tiras Iapheti filius. *p.* 92. Delphino vectus in nummis Tarenti exhibetur. *p.* 99. *p.*113. *num.* IV. Ejus cum Neptuno patre effigies in nummo aureo. *p.* 554. *col.* 1.
Taras fluvius. *p.* 91. *n.* 44. Taras vetuſtum Heracleae urbis nomen. *p.* 77. Cetera. V. *Heraclea.*
Tarentina regio M. Graeciae. *p.*29.
Tarentini a Iapheto per *Tiras* oriundi. *p.* 92. *ſeq.* *p.* 96. *n.* 51. a Cretenſibus trucidantur. *p.* 95. *n.* 50. poſtea cum iiſdem Tarentum incolunt. *Ib.* & *p.* 94. *n.*47. Parthenias Laconas excipiunt. *p.* 90. *n.*42. *p.* 91. *n.* 43. Tarentini genere Laconea. *p.* 76. dialecto Dorica uſi. *p.* 92. *n.* 45. *p.* 97. *n.* 52. Secta Pythagorici. *p.*97. *n.*53.
Tarentini Sirim occupant. *p.* 66. *p.* 75. Coloniam deducunt Heracleam. *p.* 65. *p.* 75. Duces exteros ad bella gerenda adſciſcunt. *p.*97. *p.* 103. Hannibali ſe ſponte dedunt. *p.* 107. *n.* 60. Libertate privantur. *p.* 51. *col.* 2.
Tarentinorum nummi Delphino ſignati. *p.* 216. *col.* 2. communes eum Heraclienſibus. *p.* 218. *col.* 1. Tarentinorum feſti dies plures, quam faſti. *p.* 51. *n.* 92.
Tarentinus ſinus. *p.* 31.
Tarentum nobilis urbs Magnae Graeciae. *p.* 34. Cur *Herculeum* nominetur a Virgilio. *p.*92. An olim dictum *Saturium*. *p.* 93. *n.* 46. A Tarante conditum. *p.* 51. *ſeqq.* A Cretenſibus occupatur. *p.* 93. *ſeq.* & quando. *p.* 95. A Partheniis deducta colonia. *p.* 89. *p.* 90. *n.* 42. *p.* 91. *n.* 43. quo id tempore. *p.* 96. Graeciſmum accepit. *Ib.* & Laconiſmum induit. *p.* 97. *n.* 52. & 53. Reges & Ephoros ad Spartanorum exemplar habuit. *Ib.* Ab Archyta gubernatur. *p.* 97. *n.* 53. Quando libertate exciderit. *p.* 51. *n.* 92. *p.* 98. Quo anno deducta colonia Rom. *p.* 98. quando Municipium evaſerit. *Ib.* & *p.* 115. *col.* 2. Cur ad barbariem non defeciſſe Straboni dicatur. *p.*99. *p.* 115.
Τάξις *Ordo*, & Ταξίαρχος *Centurio.* *p.* 493. *n.* 104.
Ταύρια feſtum Neptuni, & Ταῦροι pincernae. *p.* 506. *n.* 15.
Taurus cur in Paeſti nummis exhibeatur. *p.* 506. *n.* 15. Neptuno fluviiſque ſacer. *Ib.* quare. *Ib.* *Taurus* Neptuni nomen. *Ib.*
Teate urbs in Piceno. *p.* 35. an Graeci oris. *p.* 35. *n.* 52. a quibus condita. *Ib.* Civitas foederata iniquo jure. *p.* 114. *n.*84. *num.* I.
Temeſa urbs. *p.*42. a Phoenicibus condita. *Ib.* *n.* 70.
Τιμινοῦδω ὁδόν quid. *p.* 334. *n.* 39.
Teneo verbi inſolens conſtructio. *p.* 481. *col.* 1.
Terina urbs M. Graeciae. *p.* 42. in Lucania a Scylace ſtatuitur. *p.* 102. *col.* 1. *in Adnot.* Etymologia. *p.* 42. *n.* 70.
Τερμάζω. *p.* 154. *n.* 22. *p.* 260. *col.* 2. τερματίζω. *Ib.*
Termini *Curſorii* inſcriptione carentes. *p.* 193. *col.* 2. ad effigiem *tituli* conſtituti. *p.*193. *n.* 34. an iidem ac *Tutuli*. *Ib.* Termini *Epipedonici*. *p.* 187. *col.* 1. *Incipientes* *p.* 184. *col.* 1. *p.* 187. *n.* 24. *Medii*. *p.* 187. *col.* 1. *Pleurici*, qoi in latere conſtituti. *p.* 192. *col.* 2. *Praeſidentes*. *p.* 184. *col.* 1. *p.* 187. *n.* 24. *Primarii* inſcripſione notati. *p.* 190. *col.* 2. *Proportionales*. *p.* 189. *col.* 2. Qni proprie Termini dicti *Tituli*. *p.* 186. *n.* 22. *p.* 193. *n.* 34. Termini ſacri erant, & ſupplicibus aſylum. *p.*190. *n.* (**). In terminis pangendis veterum ſedulitas. *p.* 554. *col.* 1. Cetera vide in Ὅροι.
Teſſerae frumentariae. V. Frumentum.
Τετρώκοντα Dor. pro τεσσαράκοντα. V. in Lex. Heracl.
Τέτρωρον, *quadrijugus currus*. *p.* 197. *col.* 1. Τετρώροι *equi quadrijuges*. *Ib.*
Τέτρωρος eſt *terminorum quatrio*. *p.* 197. *col.* 1. Ex Ὅροι *terminus* fit. *Ib.* Eſt etiam *Aſtragali* pars ſuperior. *Ib.* *col.* 2. ejus orthographia. *Ib.*
Teuthras fl. prope Sybarim, & in ſinu Baiano. *p.* 527. *in* *n.* 71.
Thales Mileſius Pythagorae praeceptor. *p.* 12. *n.* 9.
Θύω *paſco*: hinc θύσν in Tab. Heracl. *p.* 226. *col.* 1. Θύσαι eâdem notione apud Heſychium. *Ib.* Θύσατω *ſervivit*. *Ib.* *col.* 2. ejus contractum Θῶ apud Etymologum. *Ib.* *n.* 28.
Theatrum olim opere temporario. *p.* 385. *col.* 1. Stabile a Cenſoribus

bus inchoatum, SCto evertitur. *p.* 385. *n.* 1. Theatri apparatus eſt ſcaenae *choragium*. *p.* 386. *in ead. Adnot.* Olim ſine ſubſelliis, ut populus ſtans ſpectaret. *Ib.* & *p.* 450. *col.* 1. Mox ſubitarii gradus additi. *p.* 386. *col.* 2. & vela a Q. Catulo ſuperinducta. *Ib.* Theatrum ſtructile primus Cn. Pompeius paravit. *Ib.* & *p.* 385. *col.* 1. Theatrum aevo medio pro Amphitheatro. *p.* 520. *n.* III. *Theatroquinegium* quid. *Ib.*

Thebae Lucanae a Boeotis conditae. *p.* 101. *n.* 58. *p.* 102. *n.* 59.

Themiſtocles Sirim meditatur. *p.* 75. *n.* 11.

Thenſae Deorum in pompa Circenſi. *p.* 300. *col.* 1. cur ita dictae. *Ib.* vehicula Thenſarum. *Ib.*

Theocritus Doricâ novâ uſus. *p.* 119.

Theorides Pythagoricus Tarenti docuit. *p.* 116. *n.* 86.

Θῖνας, θῖνα &c. V. Θὶν.

Θῖνες cives Athenis infimi cenſus. *p.* 226. *n.* 26. a jure magiſtratus excluſi, non a jure ſuffragii. *Ib.*

Thorius (Sp.) Trib. Pl. agrum publicum vectigali levat. *p.* 316. *n.* 16. *col.* 2. diverſus a Sp. Borio Appiani. *Ib.* Quo anno legem Thoriam tulerit. *p.* 317. *in ead. Adnot. col.* 1.

Thracia vini ferax. *p.* 200. *n.* 43.

Θρίναξ Bacchi ſymbolum. *p.* 148. *col.* 1. Inſigne familiae. *p.* 148. *n.* 12. Quid notet. *p.* 150. *n.* 13. Ejus effigies ſequens in Trinacriae nummis. *Ib.*

Thurium. V. Sybaris.

Timaeus Pythagoricus. *p.* 48. patria Locrus. *Ib. n.* 81. a quo multa Plato mutuatus. *Ib. n.* 85.

Τιμάζω. *p.* 154. *n.* 22.

Τίμημα. *p.* 235. *col.* 2.

Tiras. V. Taras.

Tirones a quo docti militiam. *p.* 443. *n.* 118.

Titulos. V. Termini.

Tityi cubile quot jugeribus pateret. *p.* 261. *n.* 7.

Tophus, an *Tofus* cum Voſſio ſcribendum. *p.* 227. *n.* 30. Ejus origo. V. Τοφιῶνας.

Τοὶ Dor. pro Οἱ. *p.* 147. *ad B.* *n.* 2.

Τοφιῶνας quid Tabula Heracl. vocet. *p.* 227. *col.* 2. non aliud quam lautumias *Tophaceas*. *Ib.* inde *Tophus* Latinor. *Ib. n.* 30.

Torquilla, Ἴϋγξ, aliis Motacilla ſeu Verticula, ad conciliandas nuptias apud Pindarum. *p.* 139. *n.* IV. & in anaglypto raptûs Helenae. *Ib.*

Traducta colonia. V. Iulia Ioza.

Traianus Imp. pueris gratuitum frumentatum elargitur. *p.* 323. *col.* 1. nummum C. Mamilii Limetani reſtituit. *p.* 391. *col.* 2.

Τράφοι Dorica metatheſi pro τάφροι. *p.* 222. *col.* 1. & 2.

Τριακάτιοι dicti Ephebi Cyrenis. *p.* 158. *n.* 37.

Τριακάτιοι qui & cur ita dicti. *p.* 158. *n.* 37. an iidem ac τριακάτιοι. *Ib.* erant εὔρωμοι. *Ib.* ubi fuerint. *Ib.*

Τριακάτιοι Dorice pro τριακόσιοι. V. in Lex. Heracl.

Τριακοντάπεδοι quid. *p.* 156. *n.* 32. eſt *Viae* nomen *triginta pedes* latae. *p.* 160. *n.* 41. *p.* 192. *col.* 1. & junctim Ὁδὸς τριακοντάπεδος. *p.* 262. *col.* 1.

Τριακονταίας δίκας ἐκδικάζεσθαι. V. Δικάζεσθαι.

Tribunale pro *Tribunal*. *p.* 326. *n.* 34. Aedilibus plebeiis perinde ac Curulibus datum. *p.* 340. *col.* 1. ejus forma. *p.* 341. *col.* 1.

Tribunus Pl. profeſſionem frumenti cauſa quo caſu exceperit. *p.* 308. *col.* 1. Tribunis Pl. ab urbe diſcedere non licebat. *Ib. col.* 2.

Tribus octo novorum civium cauſa inſtitutae. *p.* 552. *col.* 1. mox ſublatae. *Ib. col.* 2.

Τριμυχώνιξ. *p.* 263. *col.* 1.

Τρίπους an Baccho convenire queat. *p.* 147. *col.* 2. *p.* 150. §. 3. Inſigne familiae. *p.* 148. *n.* 12. Tripodis effigies in nummis quo ſpectet. *p.* 151. *n.* 15.

Τρὶς in Tab. Heracl. pro τρεῖς ſcribitur. *p.* 135. *n.* 25. *p.* 231. *col.* 2.

Triumphalis currus *plauſtrum* dictus. *p.* 366. *col.* 1. Ejus forma ab agreſti plauſtro non diverſa. *Ib.* In triumphali pompa vehebantur plauſtra ſpoliis bellicis onuſta. *p.* 300. *col.* 1.

Trium-viri locorum publicorum perſequendorum. *p.* 301. *col.* 1.

Trojanum bellum quando inciderit. *p.* 95. *p.* 96. *n.* 51.

Tueri aeque de *Vltrotributis* ac de *Vectigalibus* dicitur. *p.* 301. *n.* VII. ſed peculiarius de *Vltro-tributis*. *p.* 379. *col.* 2.

Tullius (M.) Cicero patronus a Campanis adoptatur. *p.* 393. *n.* 10. *col.* 2. & inaurata ſtatua donatur. *p.* 394. *col.* 1. *in ead. nota*. Ciceronis jocus. *p.* 435. *n.* 89.

Tutelae judicio directo damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1. etiam abſente dolo. *Ib. col.* 2.

Tutor pro pupillo profitetur. *p.* 307. *col.* 1. Tutor *idoneus* qui. *p.* 426. *col.* 2.

Τυρεῖον ex Ariſtotele eſt *lactis in caſeum denſatio*. *p.* 191. *col.* 1. At in Tabula Heracl. pro *Officina* aut *taberna Caſearia*. *Ib. col.* 2. & *n.* 33.

Tyrrheni, Iapyges, & Oſci ὁμόφυλοι. *p.* 550. *col.* 2. primi Italiae habitatores. *p.* 25. *n.* 30. *p.* 41. Genus Pelaſgorum. *p.* 120. *n.* 7. Auctores Romanis juris fetialis. *p.* 101. *n.* 15. Origine ſunt Phoenices, qui, ubi Italiam inſederunt *Tyrrheni* aut *Etruſci* dicti ſunt. *p.* 515. *col.* 1.

Tyrrhenia late dicta. *p.* 530. *col.* 1. & 2. Tyrrhenica ſcriptura. *p.* 550. *col.* 1. Tyrrhenicus ſinus pro Paeſtano. *p.* 507. *n.* 19.

Tyrrhenicae coloniae *Arpi*. *p.* 36. Ἄτρια. *p.* 530. *col.* 1. & *n.* 81. *p.* 532. *col.* 1. Βρέττος. *p.* 546. *col.* 2. *Brunduſium*. *p.* 39. *Butuntum*. *p.* 37. *n.* 60. *Galatia*. *p.* 534. *n.* 86. *Capua*. *p.* 129. *n.* 17. *Caulonia*. *p.* 528. *col.* 2. *Croton*. *p.* 31. *n.* 39. & 40. *Hyria*. *p.* 94. *ſeq.* *p.* 534. *col.* 1. *p.* 537. *n.* 44. *Larinum*. *p.* 534. *n.* 86. *Manduria*. *p.* 34. *n.* 50. *p.* 533. *col.* 2. *Medama*. *p.* 42. *n.* 69. *Metapontum*. *p.* 100. *Neretum*. *p.* 34. *n.* 50. *Nola*. *p.* 45. *n.* 75. *Nuceria*. *Ib.* *Paeſtum*. *p.* 499. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 2. *p.* 514. *ſeq.* *Picentia*. *p.* 43. *Piſaurum*. *p.* 553. *col.* 2. *Rhegium*. *p.* 40. *p.* 550. *ſeq.* *Sallentia*. *p.* 543. *n.* 103. *Roſcianum*. *p.* 33. *n.* 4. *Sybaris* ſeu Thurium. *p.* 517. *n.* 45. *p.* 518. *Sybaris* quae poſtea Lupia. *p.* 524. *col.* 1. *Tarentum*. *p.* 91. *p.* 93. *Teate*. *p.* 35. *n.* 52. *Temeſa*. *p.* 42. *n.* 70. *Terina*. *Ib.* *Vibo* Valentia. *p.* 42. *p.* 515. *col.* 2.

V

V Cum B alternat. *p.* 356. *col.* 2. *p.* 371. *n.* 98.

Vacantes qui. *p.* 402. *n.* 28.

Vacatio rei militaris Legibus, Plebiſve ſcitis. *p.* 414. *col.* 2. Vacatio ex Foedere. *p.* 415. *col.* 2. & *n.* 55. Vacationis juſtae cauſae. *p.* 415. *col.* 1. Vacatio civitatum maritimarum. *p.* 415. *n.* 54. Vacatio ſacroſancta. *Ib.*

Vacaturae quae. *p.* 401. *n.* 27.

Valentia. V. Vibo.

Valentium oppidum Magnae Graeciae. *p.* 34.

Vallum & *Vallus* quo differant. *p.* 177. *n.* 9.

Vaſa fictilia quam picturae ſpeciem referant. *p.* 137. *n.* I. Vaſa quaedam fictilia litterata deſcribuntur, & illuſtrantur. *p.* 138. *ſeq.* *p.* 551. *ſeq.* *p.* 554. *col.* 2.

Van ſeu *Bau* (ϝ) interdum eſt loco ſpiritus aſperi, pluries loco V conſoni. *p.* 128. *p.* 130. *n.* 19. *p.* 516. *n.* 93. Cum figura ſpiritus aſperi (⊢) alternat. *p.* 211. *col.* 1. Ejus figura unde fluxerit. *p.* 128. *n.* 16. uſus apud Italos. *p.* 129. *n.* 17. Idem ac Digamma Aeolicum. *Ib.* Nomen ac locus in Alphabeto. *p.* 129. Poſtea nota numerica evaſit. *Ib.* & *p.* 130. *n.* 18.

Vdina. V. Hyria.

Vectigalia quo differant ab *Vltrotributis*. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 374. *col.* 2. *p.* 379. *n.* 108.

Vela theatro quando addita. *p.* 386. *col.* 2. *in n.* 1.

Velabrum unde dictum. *p.* 367. *n.* V.

Velia (Τίλη) a Phneenſibus condita ex Herodoto. p. 43. p. 516. Ex Scylace Thuriorum colonia. p. 101. n. 58. *Cyrnus* primitus dičta. p. 516. col. 1. Graecis Τίλη & Ἐλία vocatur. p. 43. p. 102. col. 1. Nominis antiquitas. p. 516. col. 2. Etymologia. Ib. n. 43. Patria Zenonis & Parmenidis. p. 43. Colonia Rom. Ib. Huic quando civitas Rom. data. p. 517. col. 1. Eius nummi. Ib. n. 44. Ex Velia Romam accitae mulieres Cereri ſacrificaturae. p. 476. col. 1. in Adn. Portus Velini. p. 516. n. 42. Velienſium victoriae. p. 504. n. 12.

Velites initio Cenſuale nomen. p. 237. col. 2. *Velitis* nomen numquam Polybio uſurpatum. p. 237. n. 45. num. I. Eidem Polybio *Velites* ſunt Πυριχριμοι. Ib. in p. 238. col. 1. *Velites* videntur cives infimae conditionis. Ib. hinc apud Ciceronem *Scurra Veles*. Ib. Cur poſtea militare nomen evaſerit. Ib. Velites Graecis cur dicti Γυμνῆτες. Ib. col. 2. Etruſca eſt vox *Attritum*, *pauperem* ſignans. p. 238. col. 2. num. II. hinc τὸ *Vilis* oritur. Ib. *Velitum* nomen & inſtitutum ab Etruſcis ſeu Magnis Graecis ad Romanos tranſiit. Ib. & p. 239. col. 1. Velites an diverſi a militibus levis armaturae. p. 238. col. 1. in Adn.

Venditio bonorum ex Edicto Praetoris peracta. p. 435. col. 1. Venditionis *magiſtri*. Ib. n. 89. Venditionis programma quo exemplo perſcriptum. Ib. n. 90. Lex bonis vendundis, Ib. n. 91. ea infamiam irrogabat. Ib. n. 94. Venditio privato nomine facta in publico propoſita. p. 436. n. 95.

Venerium cujus uſûs in balneis. p. 435. col. 1. in Adnot.

Venire proprium Municipiorum verbum. p. 469. n. 144.

Venus a Marte abducitur. p. 138. n. III. exhibita in anaglypto raptûs Helenae. Ib. n. IV. ut conciliatrix nuptiarum. Ib.

Verbum tertiâ plur. ſine nominativo uſurpatum. p. 9. n. 1. Verbum ſingulare cum nominativo plur. generis femin. p. 161. col. 1. p. 279. col. 2. Verba interdum in ſermone familiari ſubaudienda. p. 447. n. 121. Verborum indefinitorum exempla. p. 389. col. 1. p. 406. n. 36.

Veretum. V. Baris.

Veſicolor veſtis. p. 269. n. (*)

Vectieilla. V. Torquilla.

Veſpaſianus cum Tito filio Cenſor ultimum luſtrum condidit. p. 332. n. 34. Ejus jocus. p. 353. col. 2.

Veſtales Virgines ſacra facturae per urbem interdiu vectabantur. p. 299. col. 2. p. 300. col. 1. p. 355. col. 1. & n. 71. Lex de Veſtalis probro puniendo illuſtratur. p. 464. n. 140. col. 1.

Vetus interdum pro *Olim*. p. 15. in n. 14. Τὸ *Vetus* unde ortum. p. 128. Ex Ἔτος praefixo *Bau* (ϝ) formatum. p. 130. n. 19. Inde eſt *Vetuſtus*. Ib.

Via *Appia*. p. 337. col. 2. viarum regina. p. 333. col. 1. *Flaminiae* intervalla unde numerari coepta. p. 338. col. 1. *Oſtienſis* unde initium. p. 336. n. 42.

Viae lapidibus milliaribus diſtinctae. p. 335. n. 41. initio ducto a Foro, non a moenibus urbis. Ib. col. 2. objectiones diluuntur. p. 336. Viarum latitudo. p. 272. col. 2. Viarum & locorum publicorum conjuncta curatio. p. 375. col. 2. Vnde ſua de Tutela viarum Papinianus hauſerit. p. 298. col. 1. p. 486. col. 2. Viae ſemitis utrinque muniebantur. p. 298. col. 2. p. 485. ſeqq.

Viarum purgandarum & muniendarum tutela ad Aediles pertinuit. p. 294. col. 1. p. 295. col. 1. & 2. p. 296. col. 1. *Viae* privatis an publicis impenſis reficerentur. p. 295. col. 1. & 2. Ea cura Aedilium fuit in urbe Roma, propiuſve urbem Romam paſſus mille. p. 296. col. 1. p. 339. col. 2. *Viis* in urbe purgandis Quatuor-viri, & extra urbem Duum-viri praeerant. p. 296. ſeq. p. 349. quid in eo immutarit Auguſtus. p. 297. col. 1. Viarum ſingularum Curatores. Ib. *Viocuri*. p. 296. col. 2. *Redemptores* viae. p. 297. col. 2. *Vias* privati ante ſua aedificia arbitratu Aedilium curabant. p. 297. col. 2. p. 328. col. 1. Si privati negligerent, tuendas locabant Aediles. p. 297. col. 2. Quid ſi *via* inter Aedem ſacram locumve publicum & inter privata aedificia eſſet. p. 339. col. 2. Viarum tuendarum Locatio qua forma apud Quaeſtorem fieret. p. 297. col. 2. ſi impenſas *Redemptoribus viae* privati non ſolviſſent, quid iis poenae nomine deberent. p. 298. col. 1. p. 345. col. 1. quodve judicium Redemtoribus competeret. p. 298. col. 1. Viae tuendae cura an ad Quaeſtores etiam pertinuerit. Ib. col. 2.

Viatorum apparitio quouſque pertinuerit. p. 332. col. 2. cur columna milliaria Capitolina a viatoribus erecta. Ib.

Vibo a Phoenicibus conditur. p. 42. Nominis etymologia. p. 515. col. 2. A Locrenſibus Ἱππώνιον tranſnominatur. Ib. deducta colonia Rom. *Valentia* audit. Ib. Quando ea deducta. p. 515. n. 14. Ejus nummi. Ib. n. 40.

Vicinus unde nicatur. p. 128. An ex Οἶκος praefixo *Bau* (ϝ). p. 130. n. 19. p. 517. in n. 43.

Viginti unde factum. p. 128. Ex Εἴκατι Dorico. p. 130. n. 19. p. 517. in n. 43.

Vilis etymologia Orientalis. p. 238. col. 2. in Adnot.

Villa publica cenſui agendo deſtinata. p. 463. n. 139. Villa *ruſtica* quae proprie diceretur. p. 229. n. 37. quae *Vrbana* & *Fructuaria*. Ib. Cetera vide in Oikia.

Viocuri. V. Quatuor-viri viis &c.

Vinum Byblinum. V. Βύβλος.

Vir optimus quis primus dictus. p. 372. n. I.

Virtutis cauſa opponitur *beneficio*. p. 439. n. 108.

Vltro pro *primum*. p. 302. col. 1.

Vltro tributa quae. p. 301. col. 2. p. 379. n. 108. col. 1. cur ita dicta. p. 302. col. 1. p. 379. n. 108. col. 2. Erant operum publicorum redempturae. p. 379. n. 108. Graecis dicuntur ἐγγλαβίαι. Ib. Cur in *Vltro-tributis* ponat virtutem Seneca. Ib.

Vniverſitas ſeu *Pertica* Παγκληρία. p. 70.

Vocatio pro *Vacatio* an rectum. p. 414. n. 52.

Vq. *Pupillae* nota. p. 305. n. 4.

Vrbanae duae Provinciae apud Livium eſt juriſdictio inter cives & inter peregrinos. p. 308. col. 1.

Vrbes ab Heroibus & Diis cognominatae. p. 500. n. 2. p. 514. col. 1. Vrbium peregrina nomina a Graecis detorta. p. 501. col. 1. p. 515. col. 2. Interdum plura nomina gerebant. p. 501. col. 2. ſed per antiquioris interpretationem. p. 509. col. 2. p. 510. col. 1. p. 517. col. 2. p. 521. p. 524. col. 1. Vrbes magnae ex pluribus urbeculis modice ſejunctis interdum conſtabant. p. 504. n. 10. p. 555. col. 2. Vrbes unâ ſyllabâ in nummis ſignatae. p. 533. col. 2.

Vrbs Roma quo differat a *Roma*. p. 356. n. 72. p. 376. col. 1.

Vſu honore qui. p. 332. n. 35.

Vſurae, *poena capitis* dictae. p. 265. col. 2. Vſuras ex uſuris in ſortem per anatociſmum redactis exigere Graecis & Latinis commune. Ib. & p. 173. col. 2.

Vxentum urbs M. Graeciae. p. 34.

X

Ξ Dorice in Σ quando verſum. p. 154. n. 22.

Ξέστης *Sextarium* quot cotylis Atticis conſtet. p. 175. col. 2.

Xuthidae iidem ac Iones. p. 71.

Y

Y Et V alternant. p. 534. n. 86. col. 2. Y & T in mutatum in EI. p. 157. n. 36. p. 181. n. 15. col. 2.

Ὑδροϕόρια in Papiniani Ἀϲτυνόμικῷ quid.

quid ſint. *p.* 295. *col.* 1. *p.* 484. *col.* 2.
Ὑέλη. V. Velia.
Ὕης, cognomen Iovis pluvii. *p.* 529. *n.* 77. Ὑὸν quoque dictus.
Ὑπαρχήματα. V. in Lex. Heracl.
Ὑπερῷον quid Heſychio & Polluci. *p.* 364. *n.* I.
Ὑπὸ πολέμου pro ὑπὸ πόλεμον. *p.* 238. *col.* 1.
Ὑπογραφὴ & ὑπογράφεσθαι pro *pignori oppono*. *p.* 234. *col.* 2.
Ὑπόλογον ποιεῖσθαι quid. *p.* 227. *col.* 2. cur ὑπόλογος notet *obnoxium*, *reum*. *Ib.*
ZAleucus Legislator Locrorum. *p.* 30.
Zebiba uva an eadem ac Bybline. *p.* 203. §. 5. *&* *n.* 51.
Zephyri venti: vox Orientalis. *p.* 29. *n.* 33.
Zephyrium prom. M. Graeciae. *p.* 29. Etymologia. *Ib. n.* 33.
Ζῆθι. Hujus vocis duplex acceptio. *p.* 311. *in n.* 4.

INDEX TERTIVS.

Auctorum eorumque, qui in utraque Voluminis parte laudantur, illuſtrantur, notantur, corriguntur.

ABbbatibus Oliveriis (*Hannibal De*) *laudatur*. p. 550. col. 2. p. 553. col. 2.
Acta Apoſtolorum explicantur. p. 539. in n. 100. col. 1.
Acta SS. Mart. Abuadii & Abundantii illuſtrantur. p. 338. col. 1.
Admirandorum auctor exponitur. p. 58. col. 2. p. 77. ſeq.
Anacreon illuſtratur. p. 215. n. 12.
Antiochus explicatur. p. 57. col. 2. p. 66. p. 80. *illuſtratur*. p. 95. p. 99. p. 109. ſeq.
Appianus illuſtratur & explicatur. p. 316. n. 16. p. 490. n. 172. p. 552. n. I.
Ariſtophanes explicatur. p. 139. n. VI. p. 276. col. 2. p. 277. col. 1.
Ariſtoteles illuſtratur. p. 56. n. 105. p. 58. col. 2. p. 216. col. 2. p. 485. n. III. *Emendatur*. p. 79. ſeq.
Arnaud (C.Ge.D') refellitur. p. 295.
Athenaeus explicatur. p. 14. n. 13. p. 59. col. 2. p. 507. n. 19. p. 508. n. 20.
Auguſtinus (Ant.) notatur. p. 441. n. 112.
B*Arthelemy (Abbas) laudatur*. p. 555. col. 2.
Berkelius notatur. p. 200. col. 1. p. 530. col. 2. p. 531. col. 1.
Bochartus laudatur. p. 501. n. 6.
Bouerius laudatur. p. 122. n. 8. *Notatur*. Ib. n. 10.
Briſſonius laudatur. p. 428. col. 2.
Budaeus notatur. p. 189. n. 29. *Defenditur*. p. 486. n. VII.
Burmannus (P.) notatur. p. 295. n. 8.
C*Apitolinus defenditur*. p. 428. n. 77. *Illuſtratur*. p. 526. col. 1.
Caracciolus (Franc.) laudatur. p. 259. in Adn.
Carafa (Dux Joannes) laudatur. p. 553. col. 2.
Caſaubonus laudatur. p. 466. n. 141. *Defenditur*. p. 80. *Notatur*. p. 10. p. 14. n. 14. p. 15. n. 15. & 16. p. 80. n. 22. p. 320. n. 22. p. 537. n. 96.
Cato explicatur. p. 366. col. 2. *Illuſtratur*. p. 548. n. 110.
Cenſorinus emendatur. p. 332. n. 34.
Cicero explicatur. p. 22. p. 113. n. 83. p. 115. col. 1. p. 419. n. 64. p. 428. n. 74. p. 433. col. 1. p. 435. n. 89. p. 472. ſeqq. p. 492. n. 175. *Illuſtratur*. p. 131. ſeq. p. 238. col. 1. in Adn. p. 354. col. 1. p. 404. n. 31. p. 418. col. 2. p. 480. col. 2. *Emendatur*. p. 345. n. 54. p. 346. col. 2. p. 391. n. 8.
Clemens Alexandr. explicatur. p. 55. n. 104. *Illuſtratur*. p. 551. col. 2.
Cluverius notatur. p. 36. n. 59. p. 86. p. 94. ſeq. p. 102. n. 60. p. 104. p. 108. p. 500. n. 3. p. 531. col. 1.
Coelius M.) explicatur. p. 442. n. 114.
Conradus (Franc. Carolus) laudatur. p. 290. *Notatur*. p. 291. n. 3. & 4. p. 293. n. III. & 5. p. 299. n. VI. p. 305. n. 7. p. 348. col. 2. p. 354. col. 1. p. 358. col. 2. p. 376. col. 1. p. 379. n. 108. col. 2.
Craſſis (Comes Franc. Henricus De) laudatur. p. 501. n. 5. p. 510. col. 1. p. 550. col. 1. p. 553. ſeq.
Chriſtophoro (Joſephus De) laudatur. p. 551. col. 2.
Curtius explicatur. p. 365. col. 1.
D*Alecampius notatur*. p. 201. col. 2.
Dio illuſtratur. p. 206. col. 1. p. 394. n. 16.
Diodorus Siculus explicatur. p. 65.
Diomedes explicatur. p. 398. col. 2. p. 481. in n. 158.
Dionyſius Halicarn. explicatur. p. 50. n. 87. p. 52. n. 96. p. 462. n. 138. *Illuſtratur*. p. 83. n. 25. p. 85. *Notatur*. p. 84.
E*Dictum Cenſorium* De coërcendis Latinis Rhetoribus *exponitur*. p. 459. n. 135.
Edictum Praetoris De his qui notantur infamia *illuſtratur*. p. 424. ſeqq. p. 441. n. 110. *Suppletur*. p. 438. n. 102.
Epitome Liviana explicatur. p. 386. in n. 1. p. 490. n. 171. p. 552. col. 2.
Etymologicum Magnum illuſtratur. p. 226. n. 28. p. 234. c. 2. p. 235. n. 43.
Euſtathius illuſtratur. p. 96. n. 51. p. 99. *Vindicatur*. p. 158. n. 37. *Notatur*. p. 109. n. 75.
Eutropius illuſtratur. p. 526. col. 1.
Fabrettus notatur. p. 319. n. 19. p. 331. n. 32. p. 338. col. 1.
Favorinus (Varinus) illuſtratur. p. 81. ſeq. *Emendatur*. p. 184. col. 1.
Feſtus explicatur. p. 233. col. 2. p. 464. n. 140. p. 469. n. 144. *Illuſtratur*. p. 480. col. 1. p. 540. n. 103. *Emendatur*. p. 387. n. 2. p. 394. col. 2. p. 395. col. 2.
Florens Chriſtianus notatur. p. 139. n. VI.
Florus emendatur. p. 103. n. 63.
Freſne (Car.) notatur. p. 329. n. 30.
Frontinus defenditur. p. 388. n. 7. *Explicatur*. p. 399. col. 1. p. 467. n. 142. p. 521. n. 56.
G*Alateus (Antonius) laudatur*. p. 522. n. 60. p. 523. n. 61.
Galenus illuſtratur. p. 197. col. 2.
Gazola (Comes Felix) laudatur. p. 499. col. 1.
Gellius (A.) explicatur & illuſtratur. p. 371. col. 1. p. 398. col. 2. p. 457. *Emendatur*. p. 468. n. 143. p. 476. n. 154. *Defenditur*. p. 249. n. 53. *Taxatur*. p. 130. n. 19.
Gloſſarium Νομικὸν *illuſtratur*. p. 444. n. 120.
Gloſſae G.L. explicantur & illuſtrantur. p. 398. col. 2. p. 458. col. 2. *& alibi pluries*.
Goeſius notatur. p. 193. n. 34. p. 374. col. 1.
Goltzius notatur. p. 45. n. 75.
Gothofredus (Dionyſius) notatur. p. 294. col. 1. p. 484. p. 485. n. V.
Granitus (Marchio Angelus) laudatur. p. 509. col. 1. & n. 22.
Gronovius (Joan. Fridericus) laudatur. p. 428. n. 75.
Guevara (Car.) laudatur. p. 3. ſeqq.
Guido Ravennas explicatur & illuſtratur. p. 520. n. 53. p. 521. n. V. p. 522. n. 60. p. 523. n. 62. p. 524. n. IX.
H*Arduinus notatur*. p. 34. n. 49. p. 102. n. 59. p. 513. n. 34. p. 518. n. 47. p. 534. n. 86. p. 547. n. 18.
Harpocration defenditur. p. 209. n. 4.
Havercampus notatur. p. 321. n. 24.
Heinnecius notatur. p. 258. n. 2. p. 489. n. 170.
Herodotus explicatur & illuſtratur. p. 57. col. 1. p. 90. n. 37. p. 94. ſeq. p. 96. n. 51. p. 97. col. 1. & n. 52. p. 516. p. 537. n. 94. *Emendatur*. p. 102. col. 1.
Heſychius defenditur. p. 80. n. 22. p. 180. n. 14. p. 228. col. 2. *Emendatur*. p. 122.

p.122.n.10. p.207.p.222. col.2. p. 229.col.2. p.244.n.49. *Explicatur*. p.183.n.18. p.199.n.42. p.201.col. 2.p.222. n.19. p.232.col.2.p.267. n.11. *Conciliatur*. p.270.n.13. *Illuſtratur*. p.147.n.10.p.154.n.25. p.158. n.37. p.174. ſeqq. p.183. p. 209. col.1. p.212. col. 1. p.219. p. 220.col.1.p.221.col.2.p.224.n.20. p.125.col.1. & n.22.p.226. col.1. & 2. & n.28. p.228. n.33. p.244. col.1. p.265.col.1. p.281.col. 1. & 2. p.364.n.I.p.576.col.2. in Adn.

Hippias Rheginus apud Athenaeum illuſtratur. p.201.col.2. p.202.

Holſtenius notatur. p. 200. col.1. p. 300. n. 31. p. 338. col. 1.

Homerus illuſtratur. p. 29. n. 33. p. 96. n.51. p.137. n.II. p.235.n.43. p. 365. col. 1.

Horatius explicatur. p. 365. col. 2. 467. n. 142. col. 2.

I*Nſcriptio Columnae Capitolinae illuſtratur*. p. 329. ſeqq.

Inſcriptiones ineditae. p. 259. in Adn. col. 1. p. 265. n. 10.

Inſcriptiones illuſtrantur & explicantur. p.258. col.2. & n. 2. p.265. col.2. p.336.col.1. & n.42.p.372. n.I. p.388.n.6. p.389. n.II. p.396. n.22. p.397.col.2. in Adn. p.399. col.2.p.445.col.1. in Adn. p.450. n. 127. p. 453. col. 1. in Adn. p. 521. n. 54. p. 554. col. 1. & 2.

Ioannes Chryſoſtomus illuſtratur. p. 60. n. 106.

Ioannes Evangeliſta explicatur. p. 247. n. 51.

Ioſephus Hebr. explicatur. p.247.n.50.

Iſidorus emendatur. p. 480. col. 1. *Explicatur*. p.399.col. 2. *Illuſtratur*. p. 238. col. 2. in Adn.

Iſlarus notatur. p. 108. p.537.n.95.

Iulianus ICtus illuſtratur. p.424.ſeqq.

Iuſtinus taxatur. p. 13. n. 11.

K*Vſterus notatur*. p. 152. n. 17. p. 183. n. 18.

L*Aertius (Diogenes) emendatur*. p. 54. n.100., *Explicatur*. p.49. n. 86. p. 53. n. 98.

Lipſius laudatur. p.418.col.1.in Adn. *Notatur*. p.319.n.19.p.355.col.2.

Livius defenditur. p.116. n.85. *Explicatur*. p.17.ſeq.p.31.p.50.n.87. p.321. n. 24. p.357. n.74. p. 376. col.2. p.392. col.2. p.393.n.10. p. 414.n.51. *Emendatur*. p.379.n.108. col. 1. *Illuſtratur*. p. 360. p. 367. col.1. p.369. col.1. p.372. n.100. & n. I. p. 432. n. 85. & 87.

Lucas Evangeliſta explicatur. p.247. n. 50. p. 503. n. 8.

Lycophron corrigitur. p. 67. p. 71. *Illuſtratur*. p. 69. ſeqq.

M*Acer ICtus explicatur*. p.337. col.2. *Conciliatur*. p.441.n.112.

Macrobius explicatur & illuſtratur. p. 367. col. 1. & 2.

Maffeius (Scipio) notatur. p. 150. §. 6. p. 291. n. 4.

Manilia lex emendatur. p.374.col. 1. *Explicatur*. p.377. col. 2.

Manutius notatur. p. 455. col. 2.

Maittairus (Michael) laudatur. p. 3. p.144.ſeqq. *Notatur*. p.146. n.8. & 9. p.148. col.1. p.153. n.20. p. 154. n.23.& 24.p.154.n.25.p.155. n.27.28. & 29. p.156.n.30.& 31. p.157.n.36.p.159. n.39. & 40. p. 160.n.43. p.161.n.44. p.162.n.46. p. 163. n. 49. p. 171. col.1. p.206. col. 2. p. 348. col. 2. p.358. col.2.

Marcus Evangeliſta illuſtratur. p. 215. n. 12.

Martinerius notatur. p. 65. n. 2.

Menagius notatur. p. 281. col. 2.

Meurſius notatur. p. 428. n. 76.

Muratorius notatur. p. 121. n. 54.

N*Aevius defenditur & explicatur*. p. 452. n. 128.

Nonius illuſtratur. p. 438. n. I. *Notatur*. p. 219. n. 35.

Nummorum *partim ineditorum, partim nova luce perfuſorum indiculus*. Αχερονταν. p.43.n.71. Acſernino. p.47.n.75. Αρπανων. p.36. Ατρων. p.528.col.2. *de quo nummo confer &* Additamentum *in fine hujus Indicis*. Βαριναν. p.553. col.1. *Brunduſii*. p.39. Βρεττιων. p.37. Καιλιναν. p.553. col. 1. Caſlati. p. 534. n. 86. Caleno.p.45. n.75. *Capuae*. p. 129. n.17. *Cauloniae*. p.527. Copiae. p.518. n. 47. *Crotonis*. p.122.n.10. Κυμαιων. p.553. col.2. *Hadriae*. p.528.col. 2. ✝Ηρακλειων. p. 112. n. 82. *Hyriae*. p. 524. n. 86. Ιπαλινατων. p. 515. n. 40. Larino. p. 534. n. 86. col.2. *Locrorum*. p.30. n. (*) Λουκανων. p.540. n.104. Λυκιανων. p. 519. Μαμερτινων Αρεαι. p. 549. col.1. Μαμερτ. Βρεττιων, & Μαμερτ. Μεσσαν. p.541. n.106. Μαρδυρηνων. p.533.col.2. *Minucii Augurini*. p.321.n.24. *Neronis Claudii*. p.402. n.28. Νωλαιων. p.553.col. 2. Νουκεριναν. Ib. Nubkri. p.45. n.75. Παιſtano. p.509. col. 1. p. 513.col.1. Πανδοσιαων. p.43.n.71. Πετιλιναν. p.32. Φιστιων. p.510. n.29. Βασιλεως Φιντια. p.554.col. 2. Phiſtluis. p. 510. col. 2. *Piccutiae*. p. 43. Πισαυριων. p.553.col. 2. Ποσειδαν. p. 512. n. 33. Ποσειδωνιατων. p. 506. n. 15. Recino, & Recion. p.550. Romano. p. 45. n.75. Σαλαπινων. p.34. n.(*) Σαλαπινων. p.36. Σκυλλετιων. p. 31. n.36. Σιδηρινων. p.32. Sueſano. p. 45. n. 75. Ταραν. p. 553. col.2. Τεατεινων. p. 42. Τεριναιων. Ib. Valentia. p.515.n.40. ✝Υδρωντινων. p. 40. Υελητων. p. 43. p. 516.col.2. p.517. n.44.

O*Tto (Everar.) notatur*. p. 337. col. 1. & 2.

P*Apiniani* Α᾽στυνομικὸς *explicatur*. p.294. col.1. & 2. *Illuſtratur & emendatur*. p.484. col.1. & 2. p. 485. *Eius interpretes notantur*. Ib. & p.486. n.VI. *& alibi*.

Pariſini Academici laudantur ſimulque notantur. p.23. p. 540. n.105.

Parrhaſius (Ianus) laudatur. p.526. n.70. *Notatur*. Ib. n.71.

Paſſerius (Io: Bapt.) laudatur. p. 510. col.2. *Notatur*. Ib. n.31.

Pauſanias illuſtratur. p.523.n.62. p. 524. ſeq. *Defenditur*. p.526.n.71.

Peregrinius (Camillus) laudatur. p. 534. n. 88.

Petitus (Samuel) notatur. p.109.n.4.

Petrarcha (Franc.) illuſtratur. p.60. n. 106.

Philargyrius notatur. p.509. n.24.

Phrynichus notatur. p. 184. col. 1. *Excuſatur*. p. 198. col. 1.

Pighius (Steph.) notatur. p.316.n.16. *Laudatur*. p.432. n. 86.

Pindarus illuſtratur. p. 138. n. IV. *Explicatur*. p. 163. n. 48. p. 539. in n. 100. col. 1.

Plato explicatur. p. 206. col. 2. p. 514. n. 38.

Plautus explicatur. p. 229. n. 35. *Illuſtratur*. p. 369. ſeqq.

Plinius ſenior defenditur. p.16. *Explicatur*. p.19. p.65. p.102. n.59. p.337. col.1. p.370. col. 2. ſeq. p. 372. n. I. & 100. p. 385. n.1. *Emendatur*. p. 512. n. 58. p. 533. col.1. p.547. n.118.

Plinius junior illuſtratur. p. 412. n.48. p.413. col.1.

Plutarchus emendatur. p. 148. n.12. *Defenditur*. p. 103. ſeq. *Illuſtratur*. p. 367. n.V. p. 379. n. 108. *Explicatur*. p. 258. n. 2. p. 314. n.10. p.334. col. 2.

Pollux emendatur. p.217. n.16. *Explicatur*. p.202. col.1. *Illuſtratur*. p.209. col.1. p.210.n.6. p.213. n. 10. p. 270. n.16. p. 364. n. I.

Polybius explicatur. p.9. n.1. p.15. p.58. col.2. p.553. col. 2. *Illuſtratur*. p.14.n.14. *Notatur* p.10.n.3.

Pomponius Mela emendatur. p.524. n.VIII. *Laudatur*. p.543. n.113. p. 544. n. 114.

Priſcianus notatur. p.438. n.103.

Probus illuſtratur. p.99. p.364.n.I.

Pſalmus XXVIII. explanatur. p.528. col. 1.

Ptolemaeus emendatur. p.522. n.58. *Notatur*. p. 544. n. 14.

Q*Vintilianus explicatur*. p. 122. n. 10.

R*Avennatis anonymi Geographia illuſtratur*. p.117. n.88.

Reineſius notatur. p. 407. col.2. in Adn. p.453. col.1. in Adn.

Rigaltius laudatur. p.476. n. 154.

Ronchius (Dominicus) laudatur. p. 540. n.104. p.553. col.1.

S*Alluſtius illuſtratur*. p.480. col. 1. & 2.

Salmaſius notatur. p.175. col. 1. p. 499.n.1.p.530. col.2. p.531.col.1.

Scaliger (Joſ.) notatur. p.220.col.1.

Scholiaſtes Nanzianzeni illuſtratur. p. 218. §. 2.

Scholiaſtes Theocriti explicatur. p. 118. n. 4. p.119.

Schottus (Andr.) notatur. p.480.col.1.

Scriptores Rei Agrariae explicantur. p.177.

p.177. n.10. *Defenduntur*. p.193. n. 34.
Scylax expenditur. p.57.col.1.p.78. n. 20. *Illuſtratur*. p.101. n.58.
Scymnus Chius explicatur.p.500.n.3.
Seneca exponitur. p.379. n.108.
Septuaginta Senes *defenduntur*. p. 535. n. 80.
Seraus (Franc.)laudatur. p.61.col.1.
Servius explicatur. p. 19. *Notatur*. p. 509. n. 24. *Emendatur & illuſtratur*. p.377.n.104. p.514. n.38.
Sirachides illuſtratur. p. 364. n. I.
Spanhemius (Ez.) notatur.p.512.n.33.
Stephanus Ethnicogr. defenditur & illuſtratur. p. 530. ſeqq. *Emendatur*. p.35. n.54. p.80.n.22.p.112. n.82. *Explicatur*. p.81. n. 23. p. 502. n.7. p.538. n.100. p.543. n.I. p.553.col.2. *Notatur*. p 43. n.71. p. 60. col. 1. in Adn. p. 64. n.1. p. 109. n.75.
Stephanus (Henr.) notatur. p. 157. n.36. p.188. col.2. p.206. col.2.
Strabo ſecum ipſe conciliatur. p.73. ſeq. p.75. p.538. n.99. *Defenditur*. p.86. p.94. ſeq. *Emendatur*. p.96. n.51. p.100. n.35. p.109. p.110. n. 78. *Explicatur*. p.17. p.36. n.58. & 59. p.52. in Adn. col.1. p. 62. n.107. p. 69. n.6. p.90. n.37. p.99. p.106. ſeq. p.108. n. 71. p.115. p. 492.n.175. p.499. ſeqq. p.525.col. 2. p.539. in n.100. col.1. p. 544. n.114. p.550. col.2. *Illuſtratur*. p. 527. in n.71. p.538. n.98. *Refellitur*.p.30.n.34. *Notatur*.p.93.n.(*)
Strattis apud Pollucem illuſtratur. p. 210. n. 6.
Suetonius illuſtratur. p.296.col.1. p. 298. col.2. p.442. col.2. & n.116.
Suidas explicatur. p. 152. n.17. *Illuſtratur*. p.184. col.1.p.218.§.2. *Refellitur*. p. 189. n. 30. p. 200. col.1. p.300. col.1.
Syneſius explicatur. p.48. ſeq.
T*Acitus illuſtratur*. p.342.col.1. & 2. p.344. col.2.p.355.col.2. p.361. col.2. p.386. in n.1.col.2.
Theophilus ICtus emendatur & explicatur. p. 309. n.3.
Theophraſtus illuſtratur. p.271.n.17.
Thucydides explicatur. p.57. col. 2. p. 537. n. 95.
Timaeus emendatur. p.233. n.41.
Turnebus notatur. p.376. col.2. p. 371. col. 1.
Tzetzes explicatur. p.531. n.83.
V*Aillantius notatur*. p.518.n.47.
Valerius Maximus emendatur. p.417. n. 59. *Notatur*. p.368.col.2. p.369.col.1. *Suppletur & explicatur*. p.386. in Adn.1. col.1.
Valeſius (Henr.) notatur. p.53.n.96. p.56. n.104. p.471. col. 1. p. 472. col.2. & n.148. p. 473. & n.149.
Varro emendatur. p.342.n.46.p.379. n.108. col.2. p.431. p.432. *Excuſatur*. p.229. n.35. *Explicatur*. p. 36.n.55. p.217.n.14. & 15.p.233. col.2. p. 234. col.1. p.368. n.VII.
Velleius Paterculus defenditur.p.318. n. 18. col. 2. *Explicatur*. p. 393. n.10. col.2. p.509. col.2.
Vghellus (Ferd.) notatur.p.105.n.65.
Virgilius explicatur. p.92.p.151. §.7. p.367.n.IV. *Illuſtratur*. p.310.n.4.
Vlpianus ICtus conciliatur. p. 441. n. 112. *Explicatur & illuſtratur*. p.299. p.302. col. 2. p. 406. n. 38. p. 416. col.2. in Adn. p.444. n. 120. p. 445. n. I.
Voſſius laudatur. p.212.col.1. p.219. col.2. *Notatur*. p.185. col. 2. p. 190.n.32. p.227.n.30. p.357.n.75. p.377. n. 106. p.480. col.1.
Vrſinus (Fulvius) notatur. p.113. n. 83. p. 423. n. 78. col.2.
X*Ylander notatur*. p.36. n.59. p. 52. in Adn. col.1. p.66.

INDICVM FINIS.

ADDE LOCIS SVIS ET HAEC, QVAE EXCIDERANT.

I.

PAG. 528. ad Collect. VII. De nummo Hadriae Picentis.

PArum abſuie, qnin qnae Collectaneo VII. docneram, recantare cogerer. Nunc id tantum revoco, qnod dixi, nummom ibi a me productum, ſingularem & ἀνέκδοτον eſſe. Neutrnm enim verum eſſe comperi ex Had. Relandi Palaeſtina pag. 934. ubi in epiſtola Iacobi de Bary nummus ejosdem prorſus typi ,ex Electoris Palatini gaza editur. Itaq. poſthac eum nummnm pro rariſſimo habebimus, non item pro ſingulari ant inedito. Adde, quod jam ante Sponius in Miſcell. erud. antiq. pag. 75. alterum urbis ejusdem nummum attulerat, ſed typo paullo (1) diverſo. Verum tum Sponianus, tum ille qnem Iac. de Bary ex gaza Palatina deprompſit (quem poſthac *Electoralem* vocabimus) litternlâ unâ a meo differunt. Meus enim ΑΤΡΕVC ſcalptum habet, Sponianus & Electoralis ΑΓΡΕVC. Cumq. Τ & Γ ſimilia ſint elementa; aut me in legendo falſum, ant Sponinm ſimulq. Baryum neceſſe eſt. Ac vereor ne palma duoviris illis adjudicetur, quia nec Hercules contra duos. Verum antequam lector ſententiam ferat, breviter dicenda eſt mihi cauſa, ne defuiſſe officio videar.

I. Sponiom & Baryum, ubi ſe in ſuis nnmmis τὸ Γ vidiſſe praeſeferunt, nae ii a me falſi non arguuntnr, qui Τ viderim. (Nam cum Γ pars τοῦ Τ ſit) illi in nummis ſuis detritis elementi partem viderunt: at ego in integriore totam reperi litteram, nim. cum ſolida tranverſaria linea, quam mecum amici plnres videront. Mitto quod fieri poteſt, nt poſt Sponium (qui ann. 1685. ſua Miſcell. edidit) cnm nnmmus alter paris inſcriptionis, fort. ſugiente littera, in ſcrinia Electoralia illatus eſſet; gazae praefectus, Sponii auctoritate abreptus, ei nummo ita indicem ſchedam adjunxerit, ut Sponium ducem ſequeretur: quod poſtea Baryus apod Relandnm bona fide arripuit. Nam ita uſu venit, nt unus alterum ſecuri ſequamur. Haec eo dixi, ut appareat, non adverſus duos mihi cauſae dictionem incumbere, ſed fortaſſis adverſus Sponium unnm (qnem in Graecis inſcriptionib. deſcribendis non raro ſe praeſtitiſſe Inſcitioſom, vulgo expoſtulant) qni poſtea Electoralis gazae praefecto fraudi fuerit in ſignando numiſmate.

II. Hactenus de eo, quid in numiſmatib. Sponiano & Electorali ſcalptum videatur (nim. illi in utroque ΑΓΡΕVC ſcriptum incaute putarunt: ego in utroq. ΑΤΡΕVC repono) nnnc de eo, quid ſcribendum fuerit. Ajo ΑΓΡΕVC non potuiſſe ſignari,

(1) *Nam Sponianus in adverſa quidem parte eamdem Iovis effigiem cum epigraphe ΖΕVC ΚΑCΙΟC offert, at in averſa non ſenem barbatum, ut in noſtro, ſed juvenem pileo Phrygio tectum exhibet: in cujus juvenis dextro latere ΑΤΡΕVC meo judicio legebatur, ſed extrito paullum ſecundo elemento ΑΓΡΕVC videre ſibi viſus eſt Sponius: niſi hic ex And. Marmora, quem laudat, id exſcripſit.*

Digitized by Google

gnari, quia nuſquam inter ἐθνικὰ nomina Ἀγρεὺς reperitur. Ac fortaſſis ea Sponio cauſa fuit, cur nomen non viſum ethnicum ad (2) Panem tranſtulerit: abſurde (3) quidem, ſed tamen excuſabilior Beryo eſt: qui in ſua ad Relaodum epiſtola ad Ἀγραῖοι aut Ἀγραῖος Stephani ſuum illud ΑΓΡΕVC putativum retulit. Stephanum (4) vide: cujus auctoritas tum demum valebit, ſi in nummo Ἀγραίων legeretur, non Ἀγρεὺς.

III. Ergo ne dubita, quin id ſcalptum in aere fuerit, quod ſcalpi debuit. *Atria* Picens quam celebris fuerit, ſatis Ethnicographus oſtendit: qui & accurate ejus gentile (5) ΑΓΡΕVC indicavit: quod ipſum in noſtro numiſmate legitur, idemq. in Sponiano & Electorali (ſi quidem elementum ſecundum omni ex parte integrum fuiſſet) legi debuiſſe contendo. Haec in *Hadriae* ſive *Atriae* Piceotis gratiam, quae hodie dum *Atri* vocatur, hiſce ſecundis curis illeviſſe non piguit.

I I.

PAG. 534. *col.* 2. *Adnot.* 86. *in fine num. II. ſic addes.* Quod negavi, me adhuc in hujuſmodi nummis pro trito ac breviore YDINA aut VDINA vidiſſe integrum Harduinianum YDINAI, id nunc revoco. Nam poſt edita mea Collectanea, vir nobiliſſ. Franc. Rovignus ex Palagoniae Principib. de ſua penu numiſmatica protulit mihi nummum argenteum eadem utrinq. effigie, ac ceteri (niſi quod recentiore fabrica & charactere) ſcalptum: in quo poſt A, vocalis I diphthongum perficit, nempe YDINAI; ita ut integra inſcriptio videatur fuiſſe YDINAIων, *Hyrinaeorum*. Nec tamen diſſimulaveco hoc σχηματισμῶ (*formationis*) genus (ut ab *Hyria* ſcil. fiat *Hyrinaeus*) videri inſolens, & Stephano ignotum. Qui ab *Hyria* urbe Iapygiae (ad quam utiq. nummus pertinet, utpote in M. Graecia ad nauſeam uſque tritiſſimos) non aliud quam Τριεὺς *Hyriens* ſive *Hyrienſis* gentile derivavit. Quo nunc ergo nova iſta τῶν ΤΡΙΝΑΙων formatio? An ex *Hyria* Iapygiae primo fiebat Τρῖνος (ex finitis enim in ια interdum gentilia in ινος inclinari conſueviſſe, alibi Ethnicographus tradit) ac demum ex Τρῖνος novâ propagatione Τριναῖος? Non ignota eſt in Italiae locis ex derivativo breviore productior altera derivatio.

I I I.

PAG. 553. *initio col.* 2. *poſt verſum* 7. *haec adde.* Atqui minime vagus ſitus eſt; quia ſcriptor vetus, ex quo illa hauſerat Stephanus, *Italiam* ſtrictiorem h.e. M. Graeciam acceperat: id quod illa declarant, quibus de gentili differit. Etſi enim probat ut formetur *Ancyrianus*, ut ab Ἀδρία, Ἀδριανός; tamen illud poſtea anteponit, ut fiat *Ancyrinus*: *Tanquam*, inquit, *a Rhegium Rheginus, a Metapontium Metapontinus: Itali enim* (ſive Italiotae: nam *Adria*, *Rhegium*, *Metapontium* urbes Italiotides erant) *hoc maxime typo gaudent*. Ergo non ad aliam *Italiam* Ancyrium pertinet, quam ad illam, in qua *Rhegium*, *Adria*, *Metapontium* cenſebantur, ad Italiam inquam antiquo more acceptam. Nec ſolet Stephanus urbes Samniticas, Latinas, Tuſcas &c. Italiae late acceptae tribuere, ſed ſuis ſingulas regionibus nominatim, puta Samnio, Latio, Tyrrheniae. Ergo Italiae cum tribuit, tunc ex priſci aevi auctoribus, quos exſcripſit, *Italia* de peculiari anguſtiore regione eſt capienda.

Sic Ethnicographus paullo ante Ἄγκαρα eam *urbem Italiae* dixiſſet; vetere videtur notione Italiam accepiſſe; quod & ex gentili probat in ΑΤΗΣ. Sic enim *Ancarates* dicebatur, ſicuti *Crotoniates*, *Adriates*, *Thuriates* & ſimilia plura in Stephano & aliis.

Vide praeterea eumdem in Δωδώνη: ubi quia *Dodonam* quamdam in *Italia* fuiſſe docet, Italiam illi nempe h. e. Graeciam Magnam debes interpretari. Verum de Dodona praeſtat ſeorſum (6) accuratius aliquid commentari.

Haec raptim de *Ancyrio*, *Ancara*, deque *Do-*

(2) *Cum, inquam, Sponius illud* ΑΓΡΕVC *inter gentilia nomina non reperiſſet; hinc vocem illam ad Panem tranſtulit, auctore Heſychio in* Ἀγρεύς. *Nam ita Pan ab venandi ſtudio* Ἀγρεὺς *dictus, ſicuti Apollo apud Pindarum & apud Aeſchylum a fugitandi peritia item* Ἀγρεὺς *dicebatur. Vide Sopingium ad Heſychium.*

(3) *Abſurde, inquam, quia hic nummus cum in antica parte Iovem Caſium oſtendiſſet; parte altera non alterius numinis, ſed populi a quo numiſma cauſum, exprimere debuit. Cumq.* Ἀγρεὺς *nullius populi nomen ſit,* ΑΤΡΕVC *potius ſcriptum oportuit.*

(4) *Stephanus in* Ἀγραῖοι, *hos* ἔθνος Ἀράβιον (*gentem Arabicam*) *fuiſſe Strabone teſte docet, ejuſq. regionis incolas tum* Ἀγραίους, *tum* Ἀγραεῖς *dictos tradit. Hujus vero alterius rectum ſingulare fuiſſet* Ἀγραεὺς *non vero* Ἀγρεύς.

(5) *Stephani locum* Collect. VII. *pag.* 530. & 531. *expoſui.*

(6) De Dodona Graeciae Majoris oppido.

Stephanus integer in pretioſo fragmento Seguieriano de Dodona affert inter cetera iſtud. Διτταὶ δ' εἰσὶ Δωδῶναι, αὕτη, καὶ ἡ ἐν ΙΤΑΛΙΑι, καθάπερ ἄλλοι καὶ Μνασέας. Geminae autem Dodonae ſunt: haec (*celebris in Moloſſide*) & altera in ITALIA; ut tum alii, tum Mnaſeas memorat. *At invidit hanc Italis Dodonam Thomas de Pinedo, dum* Θετταλίᾳ *pro* Ἰταλίᾳ *reponit. Correctioni vero huic fidem ex eo conciliat, quod initio ſuae de Dodona commentationis ita Stephanus praedixerat:* Philoxenus autem, qui in Odyſſeam commentatus eſt (δύο φησί, Θετταλικὴν καὶ Θεσπρωτικήν) duas Dodonas adſtruit, Theſſalicam unam, Theſproticam alteram: *id quod & in Euſtathio ad Il. II. ſcriptum reperitur. Ex quo colligit, etiam in Mnaſea pro* Ἰταλίᾳ *reſtitui debere* Θετταλίᾳ.

Verum difficile eſt, librarios in poſteriore loco ex Thettalia *feciſſe* Italiam: *maxime cum Stephanus pro Theſſalia uſurpaſſet Philoxeni teſtimonium, pro Italia vero Mnaſeae auctoritatem.*

*Ergo mihi perſuaſiſſimum eſt, Mnaſeam nihil tradidiſſe cum Philoxeno commune: qui ſi conſenſiſſent; haud dubie uno loco ambo in teſtes citarentur. Nunc quia immane diſcrepant teſtimonia; idcirco Stephanus diſtinctis in locis ita memorat, ut initio praeter Dodonam Theſproticam, adhuc aliam ex Philoxeno Theſſalicam adſtruat, omiſſo Mnaſea multo antiquiore: longo vero poſt ſpatio praeter eamdem Theſproticam, ex Mnaſea Italicam Dodonam affert, neglecto Philoxeno. Videt commune nihil. Berkelium autem (ceteroquin doctiſſ. interpretem) nihil moror, qui Italicam Mnaſeae Do*donam *cum* Bononia *confuſam ſuſpicatur.* Ἄπαγε.

Ibidem ſequitur conclamatus Stephani locus de Δωδῶνι *per omnes caſus formatione a recto inuſitato: in quo mox interpreti utrique offuſa: quem videor egregie ſanaſſe. Sed turpe extra chorum ſaltare, praeſertim in fine fabulae. De eo alibi, ſicubi ſe occaſio dederit.*

Digitized by Google

Dodona Itallea attigi non tam id ſtudens ut eas Graeciae Italicae redderem (quantulum enim id lucri eſt ?) quam ut viam ad augendum numerum urbium Ἰταλιωτίδων ſtruerem, hoc nim. ſtatuto canone, ut quoties Stephanns quibusdam ingenii Graecaniei nominibus ſubjicit, Πόλις Ιταλίας, id antique dictum ab iis auctoribus, unde Ethnieographus eacerpſit, intelligamus : quorum ſcil. aevo Italiae vox non nltra Laum hinc, Metapontum illinc porrigebatur ; ita ut *Italiae* nomen Majori Graeciae ferme reſponderet : id quod loco ſuo eopioſe demonſtravi.

I V.

P.AG. 461. *col.* 2. §. IBID. *poſt finem verſûs* 16. *ita addes*. Similia ſune illa apud Gellium XV. 14. ex Metello Numidico : *Seſe pecunias maximas exactos eſſe*. Et ea Caecilio : *Exigor portarium*. Quae ea Graeco *ἀπεπράξατό με ἀργύριον* (*exegit me pecuniam*) expreſſa docet. Adhaec Coelius VIII. ep. 20. (reſtituente Turnebo Adv. XII. 17.) *Ne quod . . . ademptus eſſet* : ex Graeco ſcil. *ἀφῃρημένος*. Plautus Trin. Ac. 2. ſc. 4. *Quas ſponſiones pronuptr tu exactus es*. Poſtremo etiam S. Ambroſius *Exigi aliquos pecuniam* antique uſurpavit : cujus locum in Comm. ad Kal. marmoreum pulchre reſtitnebam.

V.

AD PAG. 112. *Adn.* 82. §. 2, *ſic adde*. Cum ſuperiora auctaria formis expreſſa, jam mox prelum ſubitura eſſent ; ecce nobiliſſ. Comes Franc. Henricus de Craſſis mihi nummulum aereum perelegantem, ad ſe recens advectum, contemplandum obtulit, quem puto ineditum. In ejus antica parte Minervae caput galeatum viſitur : at in averſâ monſtrum ſemiferum eaſtat, h. e. parmata & haſtata mulier nmbilico tenus, inferne vero in belluam deſinens haud dubie marinam, ſed quae terreſtrem mentiri poſſet, ſi crura oſtenderet. Ejus retorta ſurſum tennior cauda, bifida aut trifida deſinit. Nereidem, an aliud voces, non morabor. In imo legitur ⊢ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ. Ae tum aa aſpirante littera, tum ex gentili in ΕΙΟΣ finito, ſatis aperte conſtat, eum nummum non alii quam Heracleae Magnae Graeciae tribui oportere. Doleo quod numiſmatis effigiem in aes incidi non ſiverit feſtinatio.

ERRATA PRAECIPUA.

P. Paginam : *v.* verſum : *n.* notam deſignat.

P. 21. *n.* 23. illuſtrius	*cor.* illuſtriorem
24. *v.* 31. tradantur	*cor.* tradantur
29. *v.* 10. Sallentinae	*cor.* Sallentini
30. *n.* (*) plures inediti	*cor.* plura inedita
37. & 40. Βυξοῦς	*cor.* Πυξοῦς
43. *v.* 8. *pro* cap. ſeq.	*cor.* Diatr. ſeq.
Ib. v. 23. Lucianae	*cor.* Lucaniae
44. *v.* 10. totam	*cor.* tota
47. *v.* 5. ſibi nomen quaeſierit	*cor.* fluxerit
51. *n.* 92. *col.* 2. *v. ult. dele* Magiſtratibus	
52. *v.* 5. interitum	*cor.* interitus
58. *col.* 2. *v.* 39. ab Alpibus	*cor.* a Rubicone
64 *n.* 1. *col.* 2. *v.* 4. quaa	*cor.* quae
65. *v.* 6. anno 428.	*cor.* anno 440.
76. *ὀνομαθεσία*	*cor.* *ὀνοματοθεσία*
107. *v.* 28. Moloſſi exitum	*cor.* poſt Moloſſi exitum
134. *v.* 4. *τριακονταῖα*	*cor.* *τριακοσταῖα*
137. *v.* 2. *pro* pag. 226.	*cor.* pag. 126.
155. *col.* 1. *v.* 5. *χωρος*	*cor.* *χώρος*
176. *n.* 6. *col.* 2. *v.* 2. *dele* τὸ fuit	
192. *col.* 2. *v.* 1. *ἡμιν*	*cor.* *εἶναι*
P. 207. *col.* 2. *v.* 22. *προυγγιος*	*cor.* *προγγυος*
221. *col.* 2. *v.* 5. *πριῷ*	*cor.* *πριοῖ*
245. *col.* 1. *v.* 10. *μεριxι*	*cor.* *μερίδι*
223. *col.* 2. *v.* 7. *χρήστουτι*	*cor.* *χρήστουτι*
256. *n.* 1. *v.* 14. reſtituta	*cor.* reſtitutas
306. *col.* 1. *v.* 13. abrupto	*cor.* abrupte
340. *v.* 5. locuto	*cor.* locato
370. *n.* 95. *v.* 13. iotelligi, Latinoss	*cor.* intelligi datur, Latinos
377. *n.* 104. *col.* 2. *v.* 1. *poſt* Βάρος *adde* pro Βάθος	
354. *v.* 8. oporterit	*cor.* oportebit
404. *n.* 31. *col.* 2. *v.* 16. in loeus	*cor.* in locis
438. *n.* 103. *col.* 2. *v.* 12. relicta una *adde* ſyllaba	
439. *n.* 107. *col.* 2. *v.* 19. reddidit, *convocatis* : *Corrige* reddidit) *convocatis*	
452. *n.* 128. *v.* 5. *tibiâ*	*cor.* *tibia*
457. *col.* 2. *v.* 35. in ſcripti	*cor.* in ſcriptia
468. *col.* 2. *v.* 4. quatuor ſyllabis	*cor.* tribus ſyllabis
472. *col.* 1. *v. ult.* lege	*cor.* legem
500. *col.* 1. *v.* 42. orta	*cor.* ortu
544. *n.* 114. *v.* 2. antiquius duco	*cor.* antiquius videtur
534. *col.* 1. *v.* 3. *pro* 27. *repone* 93.	

401 1475960

Digitized by Google